

ACTA

van de

GENERALE SYNODE

van de

Christelijke Gereformeerde Kerken

in Nederland

UTRECHT-WEST / NUNSPEET

27 augustus - 17 november 2004

BIDSTOND

Voorafgaande aan de generale synode werd op donderdagavond 26 augustus 2004 in de Pniëlkerk te Utrecht een bidstond gehouden.

In deze dienst, belegd door de kerkenraad van de roepende kerk van Utrecht-West, ging voor de preses van de synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001, ds. J. Plantinga, emeritus-predikant van Groningen.

Ds. Plantinga bediende het Woord uit Hand. 12 : 5 en 12b onder het thema:

Boven bidden en denken

Na de bediening van het Woord werd het werk van de generale synode in gebed hartelijk aan de Heere opgedragen.

EERSTE ZITTING

vrijdag 27 augustus, 10.00 - 11.45 uur

Artikel 1

Opening

Namens de roepende kerk van Utrecht-West opent de preses van de kerkenraad, ds. J. Westerink, de vergadering van afgevaardigden naar de generale synode. Hij laat zingen Psalm 122 : 1 en 3, leest Psalm 122 en gaat voor in gebed.

Artikel 2

Openingswoord

Ds. Westerink spreekt het volgende openingswoord:

Geachte afgevaardigden en preadviseurs,
geliefde broeders in de Heere,

Toen ds. B.J. Oosterhoff namens de roepende gemeente van Utrecht, die destijds nog ongedeeld was, de generale synode van 1947 opende, verklaarde hij dat kerkenraad en gemeente van Utrecht het als een grote eer gevoelden dat 'gij thans na zovele jaren wederom in ons midden in generale synode zijt saamgekomen om de belangen van Gods Koninkrijk en die van onze geliefde Christelijke Gereformeerde Kerk te behartigen'. In die woorden klinkt iets van het slaken van een verzuchting: het werd echt weer eens tijd voor Utrecht!

Ds. Oosterhoff had reden om het zo te zeggen en hij lichtte dat ook toe. Ik citeer weer uit de Acta van 1947: 'De plaats waar gij thans vergadert, is in het synodale leven onzer Kerk geen novum. Het was te Utrecht, dat op 20 juli 1892 enkele leden van de Kerk der Afscheiding samenkwamen, die verklaarden 'met grote droefheid van de vereniging van de Chr. Geref. Kerk met de Nederl. Ger. Kerken te hebben vernomen' en besloten te blijven wat men tot 17 juni 1892 was, nl. de wettige voortzetting van de aloude Gereformeerde Kerk in deze landen, onder de naam van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland.'

Hij vervolgt dan: 'Hoewel de eerste officiële synode van de voortbestaande Christelijke Gereformeerde Kerk werd gehouden op 3 en 4 januari 1893 in Den Haag, werd de volgende synode op 25 tot en met 27 juli van dat jaar gehouden in Utrecht. Nadien heeft de synode tot aan 1919 onafgebroken ieder jaar in Utrecht vergaderd. Het is dus niet de eerste maal dat de synode in Utrecht in vergadering bijeenkomt, hoewel het nu (in 1947 dus, JW) reeds bijna 30 jaar geleden is, dat de laatste synode onzer Kerk in deze plaats vergaderd was'. Oosterhoff constateert dan met kennelijke vreugde: 'thans heeft de synode haar welbekende omgeving teruggevonden waar zo dikwijls uit liefde tot het beginsel gestreden werd voor het heil der Christelijke Gereformeerde Kerk'.

U zult begrijpen, broeders, dat deze woorden de kerk van Utrecht-West, die de generale synode van onze kerken in het jaar onzes Heeren 2004 bijeen mag roepen, uit het hart gegrepen zijn. Weliswaar is onze gemeente een dochter, een jaar na de synode van 1947 ontstaan uit de Utrechtse moedergemeente. Weliswaar heeft onze gemeente, geboren als de kerk van Utrecht-Noord, sinds een aantal jaren een andere naam, zoals dat bij dochters wel vaker gebeurt wanneer ze vol-

wassen worden – de gemeente heet nu Utrecht-West – en is ze inmiddels diverse malen verhuisd, totdat ze sinds een aantal jaren haar woning gevonden heeft in de prachtige Mattheüskerk, niet ver hier vandaan. Toch wil zij graag staan in de traditie waar ds. Oosterhoff van sprak. Ook wij zeggen dus op onze beurt: wij zijn blij dat de synode haar oude welbekende omgeving heeft teruggevonden. En wij menen vandaag nog meer reden te hebben om te zeggen: het is tijd voor Utrecht. Toen Oosterhoff de synode opende, was het 28 jaar geleden dat de synode voor het laatst in Utrecht vergaderde. Nu zijn er 57 jaren verstreken sinds de laatste synode van Utrecht. Wie de lijst van de afgevaardigden bestudeert, ontdekt dat nog slechts één van de afgevaardigden van die synode in leven is, de 87-jarige emerituspredikant van Nunspeet, die toen de jongste afgevaardigde was.

Overigens, Utrecht heeft niet slechts in de kerkgeschiedenis van de Christelijke Gereformeerde Kerken, zoals de naam van onze kerken sinds de synode van 1947 luidt, een bekende klank. Zonder overdrijving kan van Utrecht, door de grote dichter Joost van den Vondel eens getypeerd als ‘een paradijs vol weelde’, worden gezegd dat de stadsgeschiedenis nauw verweven is met de volksgeschiedenis van ons land. Ontstaan in de Romeinse tijd is Utrecht in de Middeleeuwen als geestelijk centrum uitgegroeid tot de grootste en belangrijkste stad van de noordelijke Nederlanden. Omdat het veel te ver zou voeren zelfs maar een poging te ondernemen om de kerkgeschiedenis van Utrecht voor u samen te vatten, doe ik slechts een enkele greep. Onlosmakelijk is de naam van Willibrord, de grote zendeling uit de zevende eeuw, aan onze stad verbonden. Hij was de eerste aartsbisschop van Utrecht en nog altijd herinnert de man op het paard, het standbeeld bij de St. Janskerk dat ter nagedachtenis aan hem is opgericht, ons aan deze zendeling, die onvermoeibaar bezig is geweest de volken van de lage landen bij de zee te winnen voor Christus. U kent misschien het verhaal van wijlen prof. dr. A.A. van Ruler, hoogleraar in de theologie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht, die telkens wanneer hij langs het standbeeld voor Willibrord liep, zijn hoed afnam uit diep respect voor deze dienaar van Christus.

Gaan wij een eindweegs verder in de geschiedenis van de kerk van Utrecht, dan zou ik u kunnen wijzen op de enige paus die Nederland ooit heeft voortgebracht, Adriaan VI, wiens huis hier in Utrecht nog altijd te bezichtigen is. Met deze paus zijn wij al terecht gekomen in de tijd van de Reformatie, maar in Utrecht, de door en door rooms-katholieke stad, was daar vooralsnog niet veel van te merken. Er waren wat onlusten rond Wederdopers; er waren wat ‘kerklopers’ – zoals ze werden genoemd – die naar Culemborg en andere plaatsen gingen om de ‘nije leere’ te horen, maar het duurde tot in de tweede helft van de zestiende eeuw, voordat op het grondgebied van Utrecht, even ten noorden van de plaats waar wij ons nu bevinden, de eerste hagepreek werd gehouden. De bekende Jan Arentsz ‘de Mandemaecker’ ging hier voor.

Nadat door persoonlijk ingrijpen van Prins Maurits Utrecht de kant van de Contra-Remonstranten had gekozen in de godsdiensttwist die uiteindelijk beslecht werd in de nationale synode van Dordrecht 1618-19, brak een periode van bloei aan voor de kerk van de Reformatie in onze stad. Ds. Gisbertus Voetius, vanaf 1636 de eerste hoogleraar in de theologie aan de Utrechtse Universiteit en tegelijk predikant van Utrecht, was gedurende veertig jaar het boegbeeld van de faculteit en de leidman van de gereformeerden alhier. De titel van zijn inaugurele oratie: ‘De pietate cum scientia coniungenda’ – Over vroomheid verbonden met wetenschap – wordt door ons nog altijd gezien als richtinggevend voor de gereformeerde beoefening van de theologie.

Ruim anderhalve eeuw later, in de tijd dat H.F. Kohlbrügge in Utrecht woonde, promoveerde, maar niet aanvaard werd als lid van de Nederlandse Hervormde Gemeente, werd ook in Utrecht een Afscheiden gemeente gesticht. De naam van ds. H.P. Scholte, één van de voormannen van de Afscheiding, is aan deze gemeente verbonden. De tweede synode van de afgescheiden kerken, die van 1837, die in Utrecht werd gehouden, heeft door de besluiten die genomen werden, vooral ten aanzien van een nieuwe kerkorde, voor veel onrust en verdeeldheid in de jonge kerken gezorgd. Scholte, die met zijn afwijkende opvattingen ten aanzien van de kerk daarin een grote rol speelde en broeders van zich en van elkaar vervreemde, is later naar Amerika vertrokken.

Toen in 1892 de Vereniging van de kerken van de Afscheiding en van de Doleantie tot stand kwam, was er ook in Utrecht een aantal leden, dat met die vereniging niet mee kon gaan. Slechts enkele dagen na de vergadering waarin besloten werd tot voortzetting van de Christelijke Gereformeerde Kerk in Nederland, kwam ook in Utrecht die kerk weer tot openbaring. Wie de eerste notulen van de synoden na 1892 doorleest, komt daar steeds de namen tegen van Renkema en Wessels, broeders die in die kritieke fase veel betekend hebben voor het kerkelijke leven, zowel plaatselijk als landelijk. De namen van de eerste predikanten na 1892, de domini J. Schotel en H.M. van der Vegt, beiden afkomstig uit de Kruisgemeenten, laten zien dat de Utrechtse gemeente de bevindelijke prediking begeerde die deze broeders brachten.

Inmiddels is er ook in Utrecht veel veranderd. Wie tekeningen ziet van de oude 'skyline' van de stad, ziet een groot aantal kerken en kloosters. Meerdere van die oude gebouwen prijken nog altijd in oude luister. Maar terwijl tot in de tweede helft van de vorige eeuw tal van kerkgebouwen naast de bestaande verzezen, zijn in de laatste decennia vele kerken afgebroken of is aan de gebouwen een andere bestemming gegeven. Daarnaast is inmiddels ook een heel aantal moskeeën verzezen.

Dat neemt niet weg dat Utrecht, ondanks de enorme ontkerkelijking van de stad, nog steeds een centrale plaats inneemt in het kerkelijke leven in Nederland. Het hoofd van de Nederlandse kerkprovincie van de Rooms-katholieke Kerk zetelt in Utrecht. De drie synoden van de SoW-kerken, die besloten samen te gaan in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), vergaderden in december vorig jaar in Utrecht, terwijl de PKN nu ook zijn 'headquarters' heeft in deze stad. En ook de Gereformeerde Gemeenten roepen hun generale synode sinds jaren samen in Utrecht, zoals dat ook in de komende maand weer het geval zal zijn.

We keren nog eenmaal terug naar de synode van onze kerken in 1947. Een van de belangrijkste punten van de agenda van toen was het voorstel om te komen tot de instelling van het deputaatschap, welks rapport ook op de synode van Utrecht-West 2004 ongetwijfeld veel aandacht zal vragen: het deputaatschap voor contact met de gereformeerde belijders. Kennelijk is dat besluit niet zonder slag of stoot genomen. Het betekende niet minder dan een omslag in het denken van onze kerken. De rapporteur van de commissie die de bespreking ter synode voorbereidde, ds. W. Kremer, formuleerde het zo: 'dat onze negatieve houding wordt prijsgegeven en veranderd in een positieve'. Daar hebben de broeders in 1947 volgens de Acta vele uren over gesproken. Maar tenslotte is besloten tot de instelling van het deputaatschap, dat ook aan uw vergadering rapport zal uitbrengen van zijn werkzaamheden in de afgelopen periode. Het is onze profetische roeping, zo formuleert het commissierapport, om contact te ZOEKEN – en dat werkwoord staat met alle-

maal hoofdletters in de Acta – met allen die zeggen de gereformeerde belijdenis te aanvaarden. Daarbij wijst het commissierapport op het gevaar van eenzijdigheid, waardoor het geheel van de gereformeerde confessie en daarmee van de inhoud van de openbaring Gods uit het oog wordt verloren. Met kracht wordt gesteld dat de Christelijke Gereformeerde Kerken deze eenzijdigheid niet willen. We proeven in het rapport hoe onze vaders in 1947 verlangen te blijven in hetgeen hun geleerd is, terwijl tegelijkertijd meer dan voorheen de profetische roeping verstaan wordt om contact te zoeken met hen die dezelfde belijdenis aanvaarden. Dat hier een spanningsveld ligt, blijkt uit de woorden van ds. Kremer, die er zich voor heeft ingezet om de synode op dit punt tot een gezamenlijk standpunt te brengen: ‘Er is in de Geref. Belijdenis veel, waarin wij gezamenlijk optrekken, maar de verschillen dienen scherp te worden belicht’.

De agenda van de synode overziende en de Acta lezende, kom ik tot de conclusie dat ds. Oosterhoff vooral met het oog op deze zaak bij de opening Psalm 122 heeft gelezen. Hij wijst op de liefde van de dichter voor Jeruzalem. Waarom heeft hij Jeruzalem lief? Omdat de tempel, het symbool van Gods tegenwoordigheid, zich in haar bevindt. Oosterhoff roept de leden van de synode op: ‘Laat het bij u allen zijn als bij deze dichter: Om des huizes des Heeren onzes Gods wil, zal ik het goede voor u zoeken’.

Broeders, er is een lijn te trekken van de synode van Utrecht 1947 naar de synode van Utrecht-West 2004. In plaats van de vaders zijn de zonen en zelfs de kleinzonen gekomen. Er is na de synode van 1947, de eerste na-oorlogse synode van onze kerken, een vloedgolf van ontkerstening over ons land getrokken. Maar Psalm 122 is nog steeds een woord dat ons de weg wijst om kerk te zijn. Ook in de zaken die vandaag evenals in 1947 op de agenda staan. Daarom heb ik die Psalm met u gelezen.

Psalm 122 is een bedevaartlied. Er is blijdschap in het hart van de dichter nu hij genodigd wordt om samen met anderen op te gaan naar Jeruzalem. Hij heeft Jeruzalem lief, zoekt het goede voor de stad, bidt om vrede voor de stad. En waarom? Oosterhoff wees er al op dat de climax ligt in het laatste vers: om het huis van de Heere onze God. Dat is het geheim; dat is het wat deze stad anders maakt dan alle andere steden van de wereld. God woont er, God werkt er, God laat er Zich vinden, God openbaart er die wondere eenzijdige liefde waarvan ook andere Psalmen zingen. Maar daarmee is niet alles gezegd. Want als die God een onbekende God is, dan kan een mens Hem daar zoeken zonder Hem te vinden. Terwijl de grote massa juist om deze reden de poorten van Jeruzalem voorbijloopt. Adamskinderen zijn nu eenmaal bang om God te ontmoeten, ja, ze keren zich zelfs vijandig van God af omdat ze willen leven zoals het henzelf het beste lijkt. De dichter noemt die God, die in Jeruzalem woont, de HEERE. Dat is de God van het verbond met Zijn volk, die verzekert: Ik ben er ten behoeve van u. De Heere. Hij is de Almachtige en de Getrouwe, van wie zijn volk belijdt dat Hij nooit loslaat wat zijn hand begon. De Psalmist gaat zelfs nog een stap verder, wanneer hij deze Heere noemt: ‘onze God’. Er is een persoonlijke relatie tussen de Heere die in Jeruzalem woont en deze pelgrims, die naar zijn huis komen.

Wanneer de nieuwtestamentische gemeente van Jeruzalem zingt, zingt ze ook van de kerk. Niet alleen; er zou meer van te zeggen zijn dan in dit bestek mogelijk is, maar dat is toch het diepste geheim van de kerk des Heeren in de nieuwtestamentische bedeling: De Heere woont er, werkt er, is er te vinden voor wie Hem zoekt. Zijn wij daarvan overtuigd, ook als het gaat om de Christelijke Gereformeerde Kerken, anno 2004 net zo goed als in 1947: de Heere heeft zijn woning onder ons?

O nee, niet op een triomfalistische manier. Wie zo over onze kerken zou spreken, heeft geen oog voor de realiteit van ons kerkelijk leven, waarin zoveel is waarover wij ons diep moeten schamen. Maar geloven wij dat het zo is: hier woont de Heere? Geloven wij dat op grond van het verkiezend welbehagen van de Heere, die voor zijn eigen werk zorgt? Op grond van het bloed van de Heere Jezus Christus, de Koning die zijn kerk tegen zo'n dure prijs kocht, onderhoudt en bewaart? Op grond van het werk van de Heilige Geest, die ondanks alles in ons midden woont en werkt, zondaren bekeert, geloof werkt door de prediking van het Evangelie, de gemeente bouwt en zorgt voor de eer van de Heere?

Dan zal het ons diepste verlangen zijn om in onze synode het goede voor de kerken te zoeken: dat wat de Heere goed vindt. En we zullen niet, zoals Oosterhoff al zei: onszelf zoeken en ons laten leiden door antipathieën of sympathieën. Wie het goede voor Gods kerk zoekt, vraagt immers: 'Wat wilt U dat wij doen zullen?'

Dan gaan de vensters ook open naar anderen die wij nodigen om met ons te gaan, omdat God met ons is. En onderweg ontmoeten wij net als de Psalmddichter vrienden en broeders, die wij herkennen omdat het hen net als ons om die Heere te doen is.

Broeders, temidden van de vloedgolf van de secularisatie heeft slechts die kerk toekomst, is slechts die kerk herkenbaar, heeft slechts die kerk werfkracht, die leeft uit het geheim: 'God Zelf heeft deze berg begeerd ter woning, om aldaar geëerd zijn heerlijkheid te tonen. De Heere die hem verkozen heeft, die trouw houdt en eeuwig leeft, zal hier ook eeuwig wonen'.

De Heere geve dat wij werkend in dat geloof het goede voor de kerken zoeken.

Op verzoek van ds. Westerink zingt de vergadering vervolgens Psalm 68 : 8

Na dit openingswoord noemt ds. Westerink de namen van hen die sinds de laatste zitting van de generale synode 2001 zijn overleden.

Van de predikanten:

24 oktober 2002: prof.dr. J. de Vuyst, 75 jaar oud;

27 januari 2003: ds. M. Drayer, 84 jaar oud;

23 maart 2004: prof.dr. J. van Genderen, 80 jaar oud;

23 november 2003: br. A. van Rossem, lerend ouderling, 97 jaar oud.

Van anderen, die als lid van een generale synode of van een deputaatschap hebben gediend:

19 februari 2003: B.A. de Hek, lid van de synode 1988, 60 jaar oud;

12 mei 2003: A. v.d. Heiden, lid van de synoden 1977 en 1986, 68 jaar oud;

3 juni 2003: G. Evers, lid van de synoden 1971, 1980, 1983, 1986, 85 jaar oud;

5 juli 2003: W. Fernhout, lid van de synode 1962, 87 jaar oud;

1 september 2003: Jacq Lelsz, lid van het deputaatschap Schriftberijmingen, 81 jaar oud;

11 oktober 2003: A. Pothof, lid van het deputaatschap Adma en het deputaatschap eenheid, 71 jaar oud;

25 november 2003: H.H. Koning, lid van de synode 1992, 58 jaar oud;

20 februari 2004: A. Bijkerk, lid van de synode 1998, 59 jaar oud;

3 augustus 2004: C. Ippel, lid van de synoden 1962, 1968, 1971, 1974, 1977, 1980, 1986, 92 jaar oud.

Ds. Westerink leest Openb. 21 : 3-5. Daarna gedenken de afgevaardigden deze overleden broeders een ogenblik staande. Aansluitend wordt gezongen Ps. 102: 15 en 16. Namens de roepende kerk van Utrecht-West verklaart ds. Westerink de generale synode 2004 voor geopend. De roepende kerk wenst haar een gezegende synode toe.

Artikel 3

Lastbrieven

Onder leiding van de kerkenraad van Utrecht-West worden de lastbrieven, die door de particuliere synoden zijn ingezonden, onderzocht. Uit dat onderzoek blijkt dat afgevaardigd zijn om met last en macht op grond van Gods Woord, de aangenomen formulieren van enigheid, de Dordtse kerkorde en de verdere synodale bepalingen der kerken alles te besluiten en uit te voeren wat tot het werk van de generale synode behoort, door de

particuliere synode van het Noorden:

primi:

ds. L.C. Buijs
 ds. H. van den Heuvel
 ds. A. Hilbers
 ds. J. Jonkman
 ds. R. van de Kamp
 ds. D. Visser
 oud. E. Beldman
 oud. J. Groenewold
 oud. J. Hoogenboom
 oud. P. Langeler
 oud. G. Nutma
 oud. D.A. Pons
 diak. A.R.D. Gerrits

tertius: diak. E.J. Hesselink

secundi:

ds. A. van de Bovekamp
 ds. H. Polinder
 ds. G. van de Groep
 ds. D.J. Steensma
 ds. P.C. de Lange
 ds. R.W.J. Soeters
 oud. H.J. Dekker
 oud. J. Koning
 oud. P. Vree
 oud. H.K. Evers
 oud. T.M.T. Vink
 oud. K. Schaak
 diak. A.P. van de Molen

particuliere synode van het Oosten:

ds. J. Van Amstel
 ds. P.D.J. Buijs
 ds. C.A. den Hertog
 ds. M.J. Kater
 ds. D. Quant
 ds. J. Westerink
 oud. M.N. den Harder
 oud. J.G. van der Poel
 oud. J.A. van de Steege
 oud. B. Stremmer
 oud. A. Versluis
 oud. J.C. Westeneng
 diak. A.J. van der Wekken
 tertius: diak. G. de Kuijper

ds. B. de Graaf
 ds. H. Jonkman
 ds. H.H. Klomp
 ds. H. Korving
 ds. M. Oppenhuizen
 ds. H.D. Rietveld
 oud. A. Huijgen
 oud. A. van der Vegt
 oud. B. Grevers
 oud. J.A. Pals
 oud. A. Donker
 oud. J.P. den Hartog
 diak. J.J. Hendrikse

particuliere synode van het Westen:

ds. C.D. Affourtit	ds. J.G. Brienen
ds. C. van Atten	ds. G.J. Capellen
ds. J. Bosch	ds. K. Hoefnagel
ds. W.N. Middelkoop	ds. J. van Mulligen
ds. G. van Roekel	ds. E.B. Renkema
ds. J.G. Schenau	ds. J. Trommel
oud. L.G. Boogerd	oud. J. Alderden
oud. A. Bosman	oud. B. Bijl
oud. F. Drenth	oud. W. Jelles
oud. D. Koole	oud. B. Geytenbeek
oud. J. Mauritz	oud. C. Vogel
oud. B.R. Steenbergen	oud. B. de Weerd
diak. J.J. van der Knijff	diak. A. Miedema
tertius: diak. J. Rikkert	

particuliere synode van het Zuiden:

ds. J.P. Boiten	ds. J. van Dijken
ds. J.M.J. Kieviet	ds. C.J. Droger
ds. M.J. Oosting	ds. W.P. de Groot
ds. J.W. Schoonderwoerd	ds. A.P. van Langevelde
ds. A.C. Uitslag	ds. M.C. Mulder
ds. A. van de Weerd	ds. M. van der Sluys
oud. M.H. Baan	oud. H. Bor
oud. J. de Bakker	oud. A. Franke
oud. M. Boone	oud. L.H. Groeneboom
oud. A. Heystek	oud. J. Groeneveld
oud. P. de Jong	oud. W. Huizer
oud. A. Prins	oud. W. Mak
diak. D. Blom	diak. D. van Dalen
tertius: diak. W.A. Mak	

Ds. H. van den Heuvel vertrekt uit het ressort van het Noorden en laat zich vervangen door zijn secundus ds. H. Polinder. Ds. J. Jonkman is wegens zijn gezondheidssituatie niet in staat de synode bij te wonen en laat zich vervangen door zijn secundus ds. D.J. Steensma. Ds. R. van de Kamp is vervangen door zijn secundus ds. P.C. de Lange. Voor oud. D. Koole, die vandaag verhinderd is de zitting bij te wonen, is geen secundus aanwezig.

De wettigheid van de vergadering wordt vastgesteld.

*Artikel 4***Verkiezing moderamen**

Onder leiding van de roepende kerk wordt het moderamen gekozen. Via verschillende stemmingen kiest de vergadering ds. J. Westerink tot preses, ds. D. Quant tot scriba I, ds. G. van Roekel tot scriba II en ds. J.M.J. Kieviet tot assessor.

Artikel 5

Preadviseurs

De raad van de roepende kerk heeft de hoogleraren en emeriti-hoogleraren van de Theologische Universiteit uitgenodigd om de synode als adviseurs te dienen. Prof. dr. W.H. Velema heeft meegedeeld dat hij vanwege zijn omstandigheden aan de uitnodiging geen gehoor kan geven. Prof. dr. W. van 't Spijker heeft bericht van verhindering gezonden voor deze dag. Datzelfde geldt van prof.dr. G.C. den Hertog en prof.dr. H.J. Selderhuis. Prof.dr. T.M. Hofman, prof.dr. J.W. Maris en prof.dr. H.G.L. Peels zijn aanwezig.

Artikel 6

Toespraak van de preses

Mede namens de andere moderamenleden spreekt de preses woorden van dank voor het vertrouwen dat de vergadering blijkens de verkiezing in hen stelt. Hij herinnert aan de synode van honderd jaar geleden, in 1904, waar ds. J. Wisse Czn bij de opening woorden uit Col. 3 las. Nu wil hij een moment stilstaan bij Col. 3 : 23 en 24, waar de apostel de bede uitspreekt dat de gemeente al haar werk van harte zal doen, als voor de Heere en niet voor mensen. Van de Heere immers zal zij tot vergelding de erfenis ontvangen. Zij dient Christus als Heere. De preses spreekt de wens uit dat hijzelf en al de leden van de synode zich hierdoor laten gezegen en vanuit die gezindheid het synodewerk zullen mogen doen. Als we elkaar daarin herkennen, zal het werk tot zegen mogen zijn.

Namens de vergadering dankt de preses de raad van de roepende kerk van Utrecht-West voor het voorbereidende werk voor deze synode. De assessor op zijn beurt dankt de preses voor het openingswoord dat hij als preses van de roepende kerk heeft uitgesproken en voor zijn aandeel in de voorbereidende werkzaamheden die door de roepende kerk verricht zijn. De preses spreekt ook woorden van dank uit aan het adres van ds. J. Plantinga, preses van de synode van 2001, voor het leiden van de bidstond en de wijze waarop hij dat heeft gedaan.

Artikel 7

Openlijke verklaring

De preses laat zingen Ps. 139 : 14. Daarna leest hij de 'Openlijke verklaring' volgens de bijlage bij art. 50 K.O. De leden en preadviseurs van de synode horen deze verklaring staande aan en betuigen daarmee hun instemming met de belijdenis van de kerk. Aansluitend wordt gezongen Ps. 84 : 3. De preses gaat voor in gebed en draagt het werk van de synode aan de Heere op.

Artikel 8

Schorsing

De vergadering wordt geschorst voor de maaltijd en het beraad van het moderamen, samen met de preadviseurs en de scriba van de roepende kerk, oud. C. Timmerman.

VERVOLG EERSTE ZITTING

Vrijdag 27 augustus 14.15 uur - 15.45 uur

Artikel 9

Heropening

De preses heropent de vergadering. Gezongen wordt Ps. 135 : 1.

Artikel 10

Acta generale synode 2001

De preses geeft de gedrukte Acta van de generale synode van Leeuwarden/ Nunspeet 2001 in bespreking, alsmede de Acta van de voortgezette synode d.d. 11 oktober 2002. Zij worden goedgekeurd. Het archiefexemplaar van deze Acta, alsmede de Acte van vaststelling worden door het moderamen getekend. Ds. G. van Roekel, scriba I van de synode van 2001, wordt bedankt voor het vele werk dat hij ten behoeve van het gereedkomen van de Acta heeft gedaan.

Vervolgens deelt de preses mee dat de comité-Acta in een vergadering van het oud-moderamen van de synode van 2001 met de preadviseurs zijn gelezen, vastgesteld en getekend.

Artikel 11

Quaestor

Op voorstel van het moderamen wordt br. G.P. Groeneveld herbenoemd als quaestor. Er zal nog een voorstel komen voor de benoeming van een secundus (zie artikel 26).

Artikel 12

Reiskostenvergoeding

In overleg met de quaestor wordt voorgesteld de kilometervergoeding vast te stellen op € 0.28 per kilometer. De vergadering gaat hiermee akkoord. De preses herinnert aan de regels die gelden voor het declareren van reiskosten.

Artikel 13

Verslaggever 'De Wekker'

Het moderamen stelt voor om ds. P.D.J. Buijs aan te wijzen als verslaggever voor 'De Wekker'. Overeenkomstig dit voorstel wordt besloten.

Artikel 14

Sluitingsdatum ingekomen stukken

Op voorstel van het moderamen wordt besloten dinsdag 28 september vast te stellen als sluitingsdatum voor het indienen van ingekomen stukken.

Artikel 15

Vergadertijden

De vergadering besluit op voorstel van het moderamen de vergadertijden vast te stellen op: 9.15 - 12.15, 13.30 - 17.15 en 19.00 - 21.00 uur. Op dinsdag zal de zitting om 10.00 uur beginnen.

Artikel 16

Telegram aan H.M. Koningin Beatrix

De synode besluit een telegram aan H.M. Koningin Beatrix te zenden met de volgende inhoud: 'De generale synode 2004 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen in Utrecht, bidt u, uw gezin en familie de zegen van de Heere onze God toe, zowel vanuit de verbondenheid die we met u en uw huis beleven als vanwege de bijzondere omstandigheden van verdriet en vreugde waar u en uw gezin in de voorbije jaren mee te maken kregen.'

Daarna worden staande van het Wilhelmus de coupletten 1 en 6 gezongen.

Artikel 17

Rapport deputaten vertegenwoordiging van de kerken

De preses geeft het rapport van deputaten vertegenwoordiging van de kerken in bespreking (bijlage 1). Er worden enkele vragen gesteld: betekenen de voorstellen voor de positie van de preadviseurs niet een grote inperking van hun inbreng? Wat is de reden van het niet uitbrengen van de folder waarin publiciteit aan het werk van de deputaatschappen zou worden gegeven?

De secretaris van deputaten, ds. G. van Roekel, gaat op de gestelde vragen in. De voorstellen betreffende de positie van de hoogleraren zijn juist bedoeld om hun inbreng bij het synodewerk efficiënter te maken; zij kunnen slagvaardiger worden ingezet op momenten dat dit nodig is. Het niet uitbrengen van de folder is terug te voeren op omstandigheden in de persoonlijke sfeer. Wellicht kan de te benoemen financiële commissie van de synode deze zaak opnieuw oppakken.

De synode besluit:

t.a.v. het werk van de generale synode:

1. de opstart van de synode te verbeteren door:
 - a. de roepende kerk te vragen direct na het bekend worden van de samenstelling van de generale synode de afgevaardigden er op te wijzen dat ze de hele maand september beschikbaar dienen te zijn voor commissiewerk;
 - b. de roepende kerk te vragen in de eerste twee weken na de opening van de synode drie of vier dagen te plannen voor commissievergaderingen, deze data tijdig door te geven aan de afgevaardigden en tevens een locatie voor deze vergaderingen vast te leggen;
 - c. in de eerste zittingsweek de bespreking van een aantal 'grote' rapporten te plannen en dat tijdig door te geven aan de betrokken commissies;
2. de omvang van de stukken die de synode worden aangeboden, te doen beperken door deputaatschappen en commissies beknopter, zakelijker en meer op hoofdlijnen te laten rapporteren. De roepende kerk kan op verzoek van deputaten vertegenwoordiging een jaar voor de opening van de generale synode alle deputaatschappen vragen vooral beknopt, zakelijk en op hoofdlijnen te rapporteren en zich te beperken in het aantal bijlagen;

3. het eerste voorlopige overleg tussen moderamen en samenroepers/rapporteurs van de commissies, dat plaatsvindt op de openingsdag van de synode, te laten volgen door een nader overleg op de eerste dag van de commissievergaderingen. Op dat moment hebben commissies meer zicht op de taak die hen te wachten staat en kan het moderamen beter sturing geven aan een planning voor het synodewerk; in dit overleg zal benadrukt worden dat de rapporten grondig bestudeerd en besproken worden en dat er zorgvuldig met de deputaatschappen wordt gecommuniceerd;
4. de voortgang van de plenaire vergadering te dienen door:
 - a. eerder aan te dringen op overleg tussen commissie en deputaten (of commissies onderling), als uit de voorstellen en/of de bespreking duidelijk verschil van mening blijkt;
 - b. enige terughoudendheid te betrachten in het doen van toezeggingen aan deputaatschappen en/of bonden om aan hun wensen inzake planning van de agenda tegemoet te komen.

t.a.v. de positie van de preadviseurs:

1. de hoogleraren zijn als adviseurs zo mogelijk voltallig aanwezig bij de eerste zitting van de synode;
2. na deze zitting nemen zij met het moderamen deel aan de vaststelling van de agenda;
3. hoogleraren nemen als adviseur deel aan het werk van de commissies; in overleg met de samenroeper wordt bepaald op welke wijze de hoogleraar de commissie van advies dient en welke commissievergaderingen hij bijwoont;
4. voorafgaand aan elke zittingsweek bepaalt het moderamen bij welke agenda-punten de aanwezigheid van een hoogleraar gewenst is; het moderamen geeft dit door aan het college van hoogleraren dat vervolgens de aanwezigheid van een hoogleraar regelt, zo mogelijk rekening houdend met het vakgebied van de hoogleraren;
5. de hoogleraar die conform 4 aanwezig is, neemt plaats achter de moderamentafel; hij dient de vergadering op verzoek van de preses van advies.
6. wanneer een rapport aan de orde komt waaraan een hoogleraar op een of andere wijze zijn medewerking heeft verleend, zal deze hoogleraar worden uitgenodigd om achter de moderamentafel plaats te nemen;
7. in alle andere gevallen kunnen hoogleraren aanwezig zijn, maar zij nemen niet plaats achter de moderamentafel. Om de schijn van meeregeren te vermijden nemen zij plaats achter een speciale tafel voor de hoogleraren. Zij worden niet meer om advies gevraagd, al houden ze wel het recht daartoe. Ze zullen daar evenwel terughoudend gebruik van maken;
8. bij de vergaderingen van het moderamen zijn de hoogleraren niet aanwezig, tenzij op verzoek van het moderamen omdat er een zaak aan de orde is die de inbreng van één of meerdere hoogleraren wenselijk maakt.

algemeen:

1. deputaten op te dragen de voorbereiding en werkwijze van de synode van 2004 te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007;
2. deputaten op te dragen aan deputaten kerkorde en kerkrecht aan te geven welke besluiten van de generale synode van 2004 in de kerkorde dienen te worden opgenomen;

3. deputaten op te dragen om samen met het college van hoogleraren de afspraken over de plaats van de hoogleraren ter synode te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement moet worden aangepast en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007;
4. de werkzaamheden van deputaten goed te keuren;
5. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Artikel 18

Commissies van onderzoek en rapport

Op voorstel van het moderamen worden de volgende commissies van onderzoek en rapport benoemd:

Commissie 1:	opleiding en kerkorde
Agendapunten:	8.03, 8.04, 9.05.01, 9.20, 9.28
Samenroeper:	ds. A. Hilbers
Rapporteur:	ds. J.W. Schoonderwoerd
Leden:	ds. H. Polinder oud. M.H. Baan oud. H. Bosman oud. B. Stremmer oud. A. Versluis
adviseur:	prof. dr. H.G.L. Peels
Commissie 2:	verkondiging
Agendapunten:	9.06, 9.07 (minus bijlage 5), 9.08, 9.10
Samenroeper:	ds. J. Van Amstel
Rapporteur:	ds. W.N. Middelkoop
Leden:	ds. L.C. Buijs oud. J. de Bakker oud. J. Groenewold oud. A. Heystek oud. B.R. Steenbergen
adviseur:	prof.dr. J.W. Maris
Commissie 3:	pastoraat en eredienst
Agendapunten:	8.01, 8.05, 9.11, 9.12, 9.13, 9.15, 9.26, 9.27, 9.31
Samenroeper:	ds. C.D. Affourtit
Rapporteur:	ds. M.J. Kater
Leden:	ds. D.J. Steensma ds. A. van de Weerd oud. E. Beldman oud. M. Boone oud. M.N. den Harder
adviseur:	prof. dr. T.M. Hofman

Commissie 4:	kerkelijke verhoudingen
Agendapunten:	9.22, 9.23
Samenroeper:	ds. D. Visser
Rapporteur:	ds. P.D.J. Buijs
Leden:	ds. J.G. Schenau ds. M.J. Oosting oud. P. de Jong oud. D. Koole oud. J.C. Westeneng adviseur: prof. dr. G.C. den Hertog
Commissie 5:	kerk en samenleving
Agendapunten:	9.16, 9.17, 9.18, 9.21, 10.03
Samenroeper:	ds. R. van de Kamp
Rapporteur:	ds. J.P. Boiten
Leden:	ds. C. van Atten ds. A.C. Uitslag oud. J.G. van der Poel diak. A.R.D. Gerrits diak. J.J. van der Knijff
Commissie 6:	financiën en beheer
Agendapunten:	8.02, 8.06, 8.07, 9.03, 9.04, 9.05.02, 9.07 (bijlage 5), 9.09, 9.14, 9.24, 9.25
Samenroeper:	diak. D. Blom
Rapporteur:	diak. A.J. van der Wekken
Leden:	oud. F. Drenth oud. J. Hoogenboom oud. J. Mauritz oud. G. Nutma oud. J.A. van de Steege
Commissie 7:	bezwaarschriften
Agendapunten:	9.29, 9.30, 11
Samenroeper:	ds. J.M.J. Kieviet
Rapporteur:	ds. J. Bosch
Leden:	ds. C.A. den Hertog oud. L.G. Boogerd oud. P. Langelier oud. D.A. Pons oud. A. Prins
adviseur:	prof. dr. H.J. Selderhuis

Artikel 19

Schorsing

De vergadering wordt geschorst voor overleg tussen het moderamen en de samenroepers en rapporteurs van de commissies.

Artikel 20

Heropening

De preses heropent de vergadering.

Artikel 21

Bezwaarschriften

De preses deelt mee dat er een aantal bezwaarschriften is ingediend. Een overzicht daarvan wordt aan de leden van de synode uitgedeeld.

Artikel 22

Sluiting

Prof.dr. H.G.L. Peels leest Psalm 133 en gaat voor in dankgebed; daarna laat hij Ps. 133 : 1, 2 en 3 zingen. De preses sluit de eerste zitting van de synode.

TWEEDE ZITTING

dinsdag 28 september 2004, 10.00 - 12.15 uur

Artikel 23

Opening

De preses opent de tweede zitting. Hij laat zingen Psalm 138 : 1 en 4 en leest Psalm 138. Daarna gaat hij voor in gebed. Daarna spreekt hij zijn dankbaarheid uit voor het vele werk dat in deze afgelopen weken door de commissies is verricht.

Artikel 24

Appèl-nominaal

Ds. C.D. Affourtit is vervangen door ds. J.G. Brienen, oud. D. Koole door oud. C. Vogel, oud. A. Prins door oud. W. Mak. De andere primi-afgevaardigden zijn aanwezig. De preadviseurs prof. J.W. Maris, prof. T.M. Hofman, prof. H.G.L. Peels en prof. W. van 't Spijker zijn aanwezig; later voegt zich daar nog prof. H.J. Selderhuis bij. Ds. R. van de Kamp, ds. J.G. Brienen, oud. C. Vogel, oud. W. Mak, prof. W. van 't Spijker en prof. H.J. Selderhuis, die voor het eerst ter synode aanwezig zijn, beuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 25

Brief namens H.M. Koningin Beatrix

De preses deelt mee dat de synode van de Particulier Secretaris van Hare Majesteit de Koningin de volgende brief heeft ontvangen:

'Hare Majesteit de Koningin heeft mij verzocht u hartelijk dank te zeggen voor de vriendelijke boodschap die zij, ter gelegenheid van de op 27 augustus jl. in Utrecht gehouden generale synode 2004 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, van U mocht ontvangen.

Voor de hartelijke wijze waarop U daarin Uw betrokkenheid bij haar en haar huis heeft verwoord is de Koningin U zeer erkentelijk.'

Artikel 26

Mededelingen van het moderamen

Op voorstel van het moderamen benoemt de synode als tweede quaestor br. J. Lokhorst (zie artikel 11). I.v.m. vastgestelde veiligheidsmaatregelen in de Oenenburgkerk is er iemand nodig met EHBO-ervaring. Oud. M.N. den Harder is bereid als zodanig te dienen.

Artikel 27

Ingekomen stukken

De preses attendeert op de nieuwe lijst van ingekomen stukken, waaronder enkele nieuwe, die alsnog op de agenda zullen worden geplaatst.

T.a.v. de ingekomen stukken wordt op voorstel van het moderamen het volgende besloten:

10.1, de mededeling van de particulere synode van het Westen inzake de overgang van de gemeente Beverwijk naar de classis Amsterdam, wordt voor kennisgeving aangenomen.

10.2, een verzoek van deputaten correspondentie met de buitenlandse kerken over de agenda, wordt aan het moderamen in handen gegeven, evenals 10.4 (een dergelijk verzoek van deputaten voor de buitenlandse zending), 10.8 (voorstel voor benoemingen deputaten onderlinge bijstand en advies), 10.10 (verzoek van PFSAR) en 10.11 (betreft afspraken voor commissievergaderingen);

10.3, een brief van de classis Apeldoorn over de vertegenwoordiging van diakenen op de meerdere vergaderingen, wordt aan commissie 5 in handen gegeven;

10.5 tot en met 7 zijn reeds afgehandeld;

10.9 en 10.12 zijn achterhaald;

10.13, een brief van deputaten voor de buitenlandse zending, is bestemd voor een overleg met commissie 6 en wordt deze commissie in handen gegeven;

10.14, een brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), wordt aan commissie 4 in handen gegeven;

10.15 is reeds afgehandeld;

10.16, een brief van de kerkenraden van de Christelijke Gereformeerde kerk en Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) te Nijmegen, betreft een zaak die niet bij deputaten eenheid aan de orde is gesteld, en die dus hun in handen wordt gegeven;

10.17, een brief van het curatorium, komt deze dag aan de orde.

Artikel 28

Totaal financieel beleid

De preses stelt het totaal financieel beleid, aan de hand van rapport 1 van commissie 6 aan de orde (bijlage 2).

In een sprekersronde wordt voorgesteld om een termijn te verbinden aan het bijstellen van de begroting wanneer een omslag afwijkend van de wensen van deputaten wordt vastgesteld. Commissie 6 stelt daartoe de datum van 1 april 2005 voor.

De synode besluit:

1. de generale synode behandelt alle rapporten van deputaatschappen en neemt daarover de noodzakelijke besluiten met uitzondering van het goedkeuren van de begrotingen en het vaststellen van de minimumbijdragen die per (doop)lid door de kerken aan de betreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen;
2. in de laatste synodeweek stelt de generale synode de minimumbijdragen per (doop)lid vast die aan de betreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen en doet daarvan mededeling aan de betreffende deputaatschappen;
3. deputaatschappen voor wie een lagere minimumbijdrage per (doop)lid is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, zijn gehouden hun beleid af te stemmen op deze lagere bijdrage uit de kerken en hun begrotingen voor de betreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen uiterlijk op 1 april 2005 over te leggen aan deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is niet toegestaan;
4. de generale synode spreekt uit dat erfstellingen, legaten, en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

Artikel 29

Theologische Universiteit/algemeen

177, 195 Aan de orde is het rapport en het aanvullende rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit. Daarmee correspondeert rapport 1 van commissie 1 (bijlagen 3 en 4). De preses verwelkomt de president- en de secretaris-curator, ds. J.P. Boiten resp. ds. D. Quant.

De preses noemt de namen van prof. dr. J. de Vuyst, prof.dr. J. van Genderen en mevr. B.J. Velema-Benschop en brengt met enkele woorden de betekenis van hun arbeid ten dienste van de kerken in herinnering.

De rapporteur van commissie 1, ds. J.W. Schoonderwoerd, meldt een wijziging in de tekst van het commissievoorstel.

In de bespreking klinkt waardering door voor het werk dat aan de Theologische Universiteit geschiedt. Er wordt geïnformeerd naar de reden van de zo snel opgetreden vacature beleidsmedewerker. En welke gevolgen heeft dat voor de werkdruk van de hoogleraren? Verschillende afgevaardigden stellen vragen over het voorstel van het curatorium om een commissie van beroep in te stellen inzake beslissingen die admissiale studenten betreffen en het alternatieve voorstel van de commissie, namelijk een commissie van advies, die geraadpleegd zou moeten worden bij revisieaanvragen. Dreigen de financiën niet uit de hand te lopen en hoe verhoudt zich dat tot de hogere subsidie die nu door de overheid wordt verstrekt? Hoe staat het met de werkdruk van de hoogleraren? Tenslotte wordt aandacht gevraagd voor de wenselijkheid om in de opleiding aandacht te schenken aan de praktische vorming, mede om het probleem van vastlopende predikanten te ondervangen.

De rapporteur krijgt het woord. Hij maakt melding van het feit dat over het verschil van inzicht tussen de commissie en het curatorium inzake de commissie van beroep een gesprek is geweest. Dit heeft niet geleid tot een eenduidige visie. De commissie acht een commissie van beroep, gezien de zorgvuldigheid die het curatorium betracht wanneer er beslissingen over admissiale studenten moeten worden genomen, niet nodig. Na het vertrek van de beleidsmedewerker, die zichzelf onvoldoende in het takenpakket kon vinden, is besloten tot het doorlichten van de organisatie. Daarom wordt op dit moment geen nieuwe procedure gestart, maar wordt waar nodig van buiten kennis ingehurd.

De president-curator verwoordt de moeite van het curatorium met de door de commissie voorgestelde toetsingscommissie. Het curatorium heeft een adequate weg willen zoeken in deze lastige materie, die kerkordelijk weliswaar moeite geeft, maar tegelijk gezien de ontwikkelingen in de samenleving gewenst is.

De secretaris van het curatorium benadrukt dat de verhoging van de overheids-subsidie niet betekent dat deze nu 100% is; ze is gelimiteerd tot ongeveer 90 studenten. Er blijft dus bij de voortduur een aanvullende financiering nodig. In de opleiding is veel aandacht voor de praktische vorming. Tegelijk moet blijven staan dat er sprake is van een wetenschappelijke opleiding, met het daarbij behorende niveau (zie art. 34).

*Artikel 30***Schorsing**

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG TWEEDE ZITTING

dinsdag 28 september 2004, 13.30 - 17.15 uur

*Artikel 31***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 24 : 1 en 3 gezongen.

*Artikel 32***Comité-generaal***Artikel 33***Theologische Universiteit/opvolging prof. J.W. Maris**

De preses deelt mee dat de synode in comitézitting heeft besloten om prof. J.W. Maris tot 2007 zijn werk als hoogleraar in de dogmatische vakken te laten verrichten, ondanks het feit dat hij in 2006 de leeftijd van 65 jaar hoopt te bereiken.

*Artikel 34***Theologische Universiteit/algemeen**

De bespreking van het rapport van het curatorium wordt hervat (zie artikel 29). De rector, prof. H.G.L. Peels, krijgt het woord. Hij wijst op de verlenging van de opleidingsduur, hetgeen verhoging van de werkdruk van het college van hoogleraren betekent. De eisen van de overheid m.b.t. de kwaliteit zijn hoog; daar is een inhaalslag voor nodig. Daarnaast is er veel vraag naar hulp van 'Apeldoorn' vanwege de gereformeerde basis waarop het werk wordt verricht. Ook wijst hij op de spanning tussen de cursussen die met het oog op de praktijk worden gegeven en de noodzaak om echt theologisch onderwijs te geven.

De preses geeft gelegenheid voor een tweede ronde. Daarbij blijft de zaak van een beroepscommissie buiten bespreking: de commissie en het curatorium zullen daarover opnieuw contact hebben.

Er wordt op aangedrongen het probleem van vastlopende predikanten heel serieus te nemen en voortdurend te bezien hoe de studenten adequaat kunnen worden toegerust op dit punt. De rector onderstreept dat dit werkelijk, binnen het kader van de mogelijkheden, gebeurt.

Diak. D. Blom dient namens diak. A.J. van der Wekken, oud. J. Hoogenboom, ds. M.J. Kater, ds. J.M.J. Kieviet, oud. G. Nutma en oud. P. de Jong het volgende voorstel in:

De generale synode besluit:

1. deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit niet langer als zelfstandig deputaatschap te handhaven, maar als een afzonderlijke sectie toe te voegen aan het curatorium, teneinde hiermee de gezamenlijke verantwoordelijkheid van beiden voor met name de financiële gang van zaken bij de universiteit te benadrukken;
2. het met deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit uitgebreide curatorium op te dragen het reglement voor de Theologische Universiteit (bijl.8 K.O.) en de instructie voor deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit (bijl.9 K.O.) samen te voegen en daarvoor aan de eerstvolgende synode voorstellen te doen.

De preses legt dit voorstel in handen van de commissie voor nader beraad.

De synode besluit:

1. de curatoren hartelijk te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw een secretaris en een secundus-secretaris te benoemen;
3. goedkeuring te hechten aan de wijziging in de AIO-regeling, nl. dat voortaan niet alleen admittale studenten in aanmerking komen voor een AIO-plaats;
4. het curatorium toestemming te verlenen om bij het afnemen van de M2-examen te volstaan met de aanwezigheid van een delegatie, volgens de in het rapport gedane voorstellen;
5. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijgemaakt);
6. de formele relatie tussen het curatorium en de redactie van De Wekker te beëindigen door een nieuwe instructie voor de redactie vast te stellen.

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 60). De preses memoreert nog de voor spoedige gang van zaken rond de huisvesting van de Universiteit: men heeft de beschikking gekregen over het gebouw van de Apostolische gemeenschap, vlakbij het eigen gebouw. Daarin mag Gods zegen ervaren worden.

Artikel 35

Theologische Universiteit/deputaten-financieel

De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten voor het financieel beheer van de Theologische Universiteit; daarmee correspondeert rapport 5 van commissie 6 (bijlage 5 en 6). De brs. I.L. Stolk, P.A.A.J. Hurkmans en J. Weijenberg, voorzitter resp. secretaris-penningmeester resp. lid van deputaten, worden welkom geheten.

198, 203

In de bespreking wordt gevraagd naar de reden van de oplopende kosten voor de universiteit. En wat zijn de criteria voor het stimuleringsfonds? De secretaris-penningmeester noemt de besluiten van vroegere synoden, die de komende tijd leiden tot verhoging van de kosten. De synode van 1995 legde criteria aan voor het stimuleringsfonds t.a.v. wetenschappelijk niveau en terminering van de financiële hulp.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor de uitgevoerde werkzaamheden en de wijze waarop dit is gebeurd;
2. opnieuw deputaten en secundi te benoemen.

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 136 en 148).

Artikel 36

Studiefonds

205, 207 De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten voor het studiefonds. Daarmee correspondeert rapport 6 van commissie 6 (bijlage 7 en 8). De voorzitter en secretaris van deputaten, de brs. I.L. Stok en D. Hol worden welkom geheten.

In de bespreking wordt gewezen op de criteria, die niet ruim zijn. Houdt dat mogelijke aanvragers tegen? De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, kan slechts melden dat er geen aanvragen werden gedaan; de redenen daarvan zijn niet bekend. De voorzitter van deputaten releveert de in het verleden genomen maatregelen die de synode nam om de kosten van het studiefonds beheersbaar te houden.

De preses wijst op de factoren die indertijd geleid hebben tot heroprichting van het studiefonds. Is er niet meer bezinning nodig voordat besloten worden tot opheffing? En geldt dit ook niet voor de voorstellen van commissie 6 in relatie tot het stimuleringsfonds, gezien de verschillende doelstellingen? Daarom stelt hij voor deze zaak terug te verwijzen naar commissie 6 voor nader beraad met de betreffende deputaatschappen. De rapporteur benadrukt dat het niet de bedoeling van de commissie is dat het studiefonds wordt opgeheven; slechts wordt een andere constructie aanbevolen.

Ds. J.M.J. Kieviet stelt voor:

2. aanvulling op commissievoorstel: ..., welke fondsen gescheiden worden beheerd;
3. aanvulling op commissievoorstel: ..., inclusief een herziening van de voorwaarden waaronder van het studiefonds gebruik kan worden gemaakt.

Prof. H.G.L. Peels merkt in een preadvies op, dat het aanbeveling verdient om zich te bezinnen op de wenselijkheid van een deputaatschap studiefonds, naar analogie van de voorstellen die eerder deze dag gedaan zijn t.a.v. het curatorium en deputaten-financieel.

Deze zaak wordt terugverwezen naar commissie 6 (zie art. 136).

Artikel 37

Geestelijke verzorging van de varenden

208, 214 Aan de orde is het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden. Daarmee correspondeert rapport 5 van commissie 3 (bijlagen 9 en 10). Aanwezig zijn de deputaten ds. A. van Heteren (voorzitter) en ds. H.C. Mijnders (secretaris). Zij worden welkom geheten.

Er wordt nader geïnformeerd naar de situatie van schipperskinderen (al of niet in internaten). Wat is de aanleiding voor het commissievoorstel op dit punt? Kunnen er niet meer contactdagen worden georganiseerd?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, beantwoordt de vragen. De commissie beschikte over interne informatie over de situatie van schipperskinderen; dat leidde tot een

gesprek met deputaten en vervolgens tot het voorstel dat nu ter tafel ligt. De voorzitter van deputaten onderstreept de moeiten die in schippersgezinnen aanwezig kunnen zijn. Anderzijds kunnen kinderen die in een internaat verblijven, tegenwoordig meer in het huiselijk gezin zijn dan vroeger. Het is niet altijd gemakkelijk voor de schippers om een contactdag te bezoeken, gezien hun mobiliteit. Een verhoging van de frequentie van deze dagen kan daarom wel overwogen worden, maar met de nodige reserve.

In de tweede ronde worden de mogelijk negatieve gevolgen van het verblijf in een internaat nog eens onderstreept. Kunnen gastgezinnen hier een oplossing bieden? Deputaten melden dat er vaak teruggevallen kan worden op familie van het betrokken gezin.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. deputaten op te dragen de volgende generale synode een overzicht aan te bieden waardoor inzicht gegeven wordt in de ontwikkeling dat schippers een huis aan de wal kopen;
3. deputaten op te dragen in de kerken aandacht te vragen voor de speciale zorg die schipperkinderen in het pastoraat, zowel op jongere als op latere leeftijd (huwelijk), dienen te ontvangen door middel van het geven van voorlichting over de specifieke moeilijkheden die deze kinderen kunnen hebben;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 38

Geestelijke verzorging van de militairen

215, 219

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen. Daarmee correspondeert rapport 6 van commissie 3 (bijlage 11 en 12). Aanwezig zijn ds. M. Oppenhuizen en br. N. van der Lugt, voorzitter resp. penningmeester van deputaten. Zij worden welkom geheten.

Een sprekersronde volgt. Hoe zien deputaten het werk dat op Schiphol gedaan wordt in relatie tot de dienst van het Woord? Zijn zingevingsvragen minder urgent geworden? Zijn er criteria voor in het buitenland verblijvende leden, waardoor duidelijk wordt dat de arbeid daar tot de competentie van deputaten behoort? Hoe gaan deputaten om met het enige tijd geleden ontvangen legaat?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, gaat op de gestelde vragen in. Het werk op Schiphol is, als het gaat om de vraag of de arbeid daar past bij een dienaar des Woords, ter beoordeling van de classis. Zingevingsvragen spelen des te meer naarmate men meer buiten de kazerne komt. Vorige synoden hebben het werk van deputaten t.a.v. verblijf in het buitenland al geaccordeerd.

Namens deputaten spreekt ds. M. Oppenhuizen. Hij onderstreept de geestelijke waarde van het werk op Schiphol. Deputaten stimuleren het nadenken over zingevingsvragen, tegen de algemene tendens in. De penningmeester van deputaten meldt dat het ontvangen legaat in beheer is van de quaestor van de synode, omdat deputaten geen eigen kas hebben. T.a.v. de criteria voor contact met in het buitenland verblijvende leden van de kerken wordt de tijdelijkheid van dat verblijf genoemd.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de voorgestelde wijziging van bijlage 3 K.O. te aanvaarden;
3. deputaten te verzoeken zich te oriënteren op de mogelijkheden om bredere contacten te oefenen dan alleen met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken, waaronder met het deputaatschap voor militairen binnen de Gereformeerde Gemeenten;
4. deputaten toestemming te verlenen om, indien mogelijk, aan de Theologische Universiteit Apeldoorn eens per jaar een niet-facultatief uur voorlichting te geven inzake deze vorm van categoriaal pastoraat;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses dankt de terugtrekkende deputaten ds. P.J. van Dam, ds. M. Oppenhuisen en br. F. Slagmolen hartelijk voor hun jarenlange arbeid.

*Artikel 39***Rapport van het moderamen 2001-2002**

220

De preses stelt aan de orde het rapport van het moderamen van de generale synode 2001-2002 (bijlage 13).

Er wordt gevraagd naar de reacties rond en vrucht van de gehouden bidstond. Is er nog overleg met de classis Den Haag geweest?

Ds. G. van Roekel beantwoordt de vragen. Het moderamen heeft de toentijds geconstateerde nood in de hand van de Heere willen leggen. Deels droegen die een plaatselijk karakter, deels betroffen ze het samen als kerken geestelijk met elkaar optrekken. Er is geen contact met de classis Den Haag geweest, omdat het moderamen nog als zodanig bestond: er zou in oktober 2001 immers nog een zitting plaatsvinden.

De synode besluit:

1. de handelingen van het oud-moderamen goed te keuren;
2. het moderamen van de synode 2004 mandaat te verlenen om in overleg met de quaestor te besluiten op welke wijze de Acta het beste gepubliceerd kunnen worden, waarbij ook naar mogelijkheden van (deels) digitale publicatie gekeken zal worden en waarbij het moderamen de vrijheid heeft om – in het licht van bespreking en besluitvorming ter synode – te bepalen welke synodestukken al of niet in de Acta zullen worden opgenomen.

*Artikel 40***Jaarboek**

222

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor het jaarboek (bijlage 14).

In een sprekersronde wordt gevraagd naar de mogelijkheid van een adequater computerprogramma voor de verwerking van de plaatselijke gegevens; is het ook mogelijk het kerkelijk jaarboek op CD-rom beschikbaar te stellen?

Deputaten laten na telefonische consultatie weten dat het huidige compu-

terprogramma inderdaad achterhaald is. Er wordt aan een nieuwe versie gewerkt. Een CD-rom werkt prijsopdrijvend, maar deputaten zullen zich hierop bezinnen.

De synode besluit:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Artikel 41

Kerkvisitatie

De preses stelt aan de orde de instructie van de particuliere synode van het Westen, luidende:

De particuliere synode van het Westen, op 14 mei 2003 in vergadering bijeen te Hilversum,

overwegende

1. dat in het gereformeerd kerkrecht de classis onder andere bedoeld is om de geloofseenheid van plaatselijke kerken tot uitdrukking te brengen, de onderlinge gemeenschap te zoeken en elkaar bij te staan in het vormgeven van het gemeentelijke leven;
2. dat de kerkvisitatie daarbij een belangrijk instrument is om deze doelen te bereiken;
3. dat er in de kerken niettemin moeite bestaat om aan de hand van het bestaande reglement op de kerkvisitatie de onderlinge gemeenschap te vinden;

van oordeel

1. dat het grote aantal vragen in het reglement op de kerkvisitatie – ook al zijn deze vragen bedoeld als handleiding – niet bevorderlijk is voor een broederlijke ontmoeting waarin in vertrouwen doorgesproken kan worden over de dienst van de ambtsdragers en de opbouw van het gemeentelijke leven;
2. dat het onterecht is dat de vragen in het reglement op de kerkvisitatie gericht zijn op activiteiten, terwijl niet expliciet aandacht gevraagd wordt naar de achterliggende visie, hoewel elke kerkenraad – bewust of onbewust – zo'n visie heeft;
3. dat het wenselijk is in de kerkvisitatie meer aandacht te hebben voor de beziehung van de kerkenraad;
4. dat het missionaire karakter van de gemeente in het huidige reglement onvoldoende tot uitdrukking komt;
5. dat zowel de bijbelse roeping tot eenheid als het huidige tijdsgewricht het noodzakelijk maken in de kerkvisitatie nadrukkelijker te spreken over plaatselijke samenwerking met andere kerken van gereformeerde belijdenis;
6. dat er daarom voldoende reden is de bezinning op de praktijk van de kerkvisitatie ter hand te nemen;

besluit

de generale synode 2004 te verzoeken deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen zich te bezinnen op de praktijk van de kerkvisitatie om te zien of het reglement op de kerkvisitatie aanpassing nodig heeft in bovengenoemde zin en daarover te rapporteren en eventuele voorstellen te doen aan de generale synode 2007.

223 Met deze instructie correspondeert rapport 2 van commissie 1 (bijlage 15).

Ds. P.D.J. Bujs stelt voor om voorstel 3 van de commissie in te korten en alleen de laatste zin daarvan als besluit te formuleren.

Namens de particuliere synode van het Westen licht ds. C. van Atten de achtergrond van de instructie toe. Het gaat om de visie die een kerkenraad op het werk in en voor de gemeente heeft. De vraag blijft inderdaad of dat in een reglement voor kerkvisitatie verwoord moet en kan worden. Inderdaad kan een gesprek over deze visie gevoerd worden aan de hand van de huidige vragen. Het voorstel van ds. Bujs wordt verworpen.

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode,

kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 14 mei 2003;
2. het rapport van haar commissie;

overwegende

1. dat het de intentie van de instructie is te bevorderen dat de kerkvisitatie beter aan haar doel beantwoordt;
2. dat het doel van de kerkvisitatie duidelijk omschreven wordt in art. 44 K.O.;
3. dat het reglement op de kerkvisitatie het broederlijk gesprek zoals bedoeld in art. 44 K.O. niet wil verhinderen maar dienen;
4. dat het reglement bedoeld is als een handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen;
5. dat het daarom niet nodig is dat alle vragen van het reglement bij elke kerkvisitatie met zoveel woorden worden gesteld;
6. dat een deel van de vragen van te voren schriftelijk kan worden beantwoord, waarbij visitatoren kunnen kiezen op welke zaken zij willen terugkomen, zodat er ter vergadering meer gelegenheid is om over andere zaken breder door te spreken;
7. dat naar aanleiding van vragen en gegeven antwoorden dieper kan worden doorgesproken en dat het niet de bedoeling van de vragen is dat men zich beperkt tot een zo kort mogelijk en weinig zeggend antwoord;
8. dat de bedoeling van het reglement op de kerkvisitatie in de praktijk niet altijd goed wordt begrepen, al wordt die in de algemene bepalingen wel aangegeven;

van oordeel

1. dat het van groot belang is voor de kerken dat de kerkvisitatie functioneert naar de bedoeling van art. 44 K.O.;
2. dat moet worden bevorderd dat het reglement op de kerkvisitatie wordt gehanteerd zoals het is bedoeld, n.l. om aan art. 44 K.O. uitvoering te geven;
3. dat niet het reglement op de kerkvisitatie wijziging behoeft maar het gebruik ervan zoals dat soms plaatsvindt;

besluit

1. de instructie niet te aanvaarden;

2. aan de intentie van de instructie recht te doen door aan de 'algemene bepalingen' van het reglement, lid 7, een korte uitbreiding te geven waardoor nog duidelijker wordt hoe het reglement gezien moet worden en gebruikt kan worden;
3. de uitbreiding van lid 7 vast te stellen als volgt:
'Het reglement op de kerkvisitatie is bedoeld als handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen. Het is derhalve niet noodzakelijk dat alle vragen van het reglement bij elke visitatie met zoveel woorden worden gesteld. Naar aanleiding van de vragen en de daarop gegeven antwoorden kan dieper worden doorgesproken in het kader van een geestelijk getoonzet gesprek. De aan de orde te stellen onderwerpen... (enz.).'

Artikel 42

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG TWEDE ZITTING

dinsdag 28 september 2004, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 43

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 145 : 1 en 2.

Artikel 44

Appèl-nominaal

Oud. A. Heystek is vervangen door oud. J. Groeneveld. Door op te staan betuigt hij instemming met de belijdenis.

Artikel 45

Eredienst/kerkelijk lied

De preses stelt aan de orde het rapport van deputaten eredienst, onderdeel 3.6: het kerkelijk lied. Daarmee correspondeert rapport 2A van commissie 3 (bijlage 16 en 17). De deputaten ds. J. Van Amstel (voorzitter), ds. C.J. Droger (secretaris), br. M. van Ledden en br. G.C. de Waard worden welkom geheten.

In de eerste ronde wordt een groot aantal vragen gesteld en opmerkingen gemaakt. Waarom komen deputaten niet zelf met een voorstel? Moeten we nog niet tijdens deze synode criteria formuleren, zodat de synode 2007 zich hierover niet meer hoeft te buigen? We staan het vrije lied niet voor, maar wel toe; is dat niet in tegenspraak met de uitkomsten van de enquête? Te zingen liederen moeten het gehalte van dat van de Psalmen hebben. Het door de commissie gesignaleerde gebrek aan kerkelijk denken kan ook op het niveau van de synode voorkomen, namelijk bij een binding die boven Schrift en belijdenis uitgaat. Kerkelijk denken in de gereformeerde traditie is overigens toch ook het primaat bij de plaatselijke gemeente leggen, waar dat mogelijk is, en in concreto bij dit onderwerp verwerken wat de synode 1980 uitsprak?

Er tekent zich ook een andere lijn af: het zingen in de eredienst is een zaak van het kerkverband; in dat kader is het verontrustend dat zoveel kerkenraden blijkbaar geen leiding van de synode meer wensen te aanvaarden. De onderlinge vervreemding zal toenemen. Blijft het principe van art. 69 K.O. met het voorstel van de commissie wel staan en moet niet op het primaat van de Psalmen gewezen worden? Wordt het overtreden van de bestaande regel, die door de synode 2001 nog van zoveel belang werd geacht, nu niet 'beloond'? Kunnen de kerkenraden de vrijheid die nu geboden gaat worden wel aan? En worden kerkenraden die willen blijven bij de huidige tekst van artikel 69 K.O. met aanvaarding van dit voorstel voldoende gesteund?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, gaat op de vragen en opmerkingen in. Het gaat er de commissie om recht te doen aan het hoofdspoor, namelijk het zingen van de Psalmen (zie Acta synode 1980); vandaar de uitdrukking 'in principe'. Daarnaast is er een andere lijn. Dat hoofdspoor kunnen kerkenraden die daaraan wensen vast te houden, dan ook gerust bewandelen. Anderzijds moet in het oog worden gehouden dat de situatie rond het zingen van het lied in 2004 is zoals uit het onderzoek blijkt. Daar kunnen we de ogen niet voor sluiten. Daar kan iets in zitten van onkerkelijk, post-modern denken; dat is dan een geestelijk probleem in de kerken. Dat is slechts te overwinnen wanneer we elkaar bij Schrift en belijdenis willen houden en elkaar daarop aanspreken, ook in het zingen van het lied. Er is echter ook te spreken van kerkelijke legitimiteit van het zijspoor (het zingen van gezangen). Criteria zijn vroeger door synoden wel vastgesteld, maar naar het oordeel van deputaten waren deze te summier; daarom moeten ze duidelijker geformuleerd worden. Eerlijk onder ogen zien van de brede gereformeerde traditie op het punt van het kerklied leidt tot de voorstellen van de commissie. Daarbij heeft de commissie gebruik gemaakt van wat de synode 1980 formuleerde. De kerkenraden zullen een grote verantwoordelijkheid krijgen; dat kan moeite geven, maar het is de consequentie van de situatie waarin we zitten. En kerkenraden hebben meer grote verantwoordelijkheden, bijvoorbeeld t.a.v. de prediking; die leggen we hun ook in handen. En hoe dan ook, de kerken zijn aan een beslissing toe in een zaak die zo verschillend vanuit de Schrift wordt getaxeerd. Hopelijk kunnen we elkaar als kerken dan weer aanspreken op dat wat we zingen.

Namens deputaten spreekt ds. J. Van Amstel. Deputaten zijn met enige moed aan het werk gegaan, maar waren teleurgesteld toen zij de uitslag van de enquête gingen verwerken. De een(drachtig)heid van de kerken was ver te zoeken.

In de tweede ronde dienen ds. D. Visser, ds. C. van Atten, ds. J. Bosch en ds. R. van de Kamp het volgende voorstel in:

de generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het rapport van deputaten eredienst alsmede het corresponderende rapport van de synodale commissie;
2. de eerder genomen besluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten vanaf de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied;

constaterende

1. dat alle voor 1998 genomen besluiten inzake het kerklied niet de beoogde eenheid hebben gebracht;
2. dat de besluiten van 1998 en 2001 inzake het kerkelijk lied werden genomen met de intentie een laatste poging te doen om uit de impasse te geraken;
3. dat uit de enquête van deputaten blijkt dat inzake het kerklied de meerderheid van de kerken zich niet houdt aan de synodale bepalingen, met name vanuit de overtuiging dat de liedkeus behoort tot de vrijheid van de plaatselijke kerken;

overwegende

1. dat de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied heeft uitgesproken dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde schriftgedeelten zijn niet verbiedt;
2. dat het de roeping van de kerken is om ook in het kerkelijk lied de kerken bij het Woord te bewaren;
3. dat de Psalmen een geheel unieke plaats innemen, zoals ook blijkt uit de vele citaten uit het boek der Psalmen in het NT;
4. dat met het zogenaamde vrije lied voorzichtigheid geboden is, omdat de kerkgeschiedenis laat zien dat door die liederen allerlei dwalingen de kerken kunnen binnenkomen;
5. dat al heel lang eenparigheid inzake het kerkelijk lied ontbreekt;
6. dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken, in de lijn van de gereformeerde traditie, altijd de Psalmen en andere berijmde schriftgedeelten in de eredienst werden gezongen, zoals verwoord wordt in art. 69 K.O.;
7. dat er in de gereformeerde traditie ook een lijn is waarop aan andere geestelijke liederen dan berijmde schriftgedeelten een plaats werd gegeven;

van oordeel

1. dat uit het rapport van deputaten eredienst blijkt dat een bundel liederen, door de generale synode vastgesteld, in de impasse geen uitkomst biedt;
2. dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en het gevaar in zich bergt dat dwalingen de kerk kunnen binnenkomen;
3. dat elke oplossing in de impasse waarin onze kerken inzake het kerklied terecht is gekomen een schijnoplossing is zonder de erkenning dat het om een geestelijk probleem gaat;
4. dat de generale synode geroepen is om geestelijke leiding te geven om uit deze impasse te geraken;

spreekt uit

1. dat de Psalmen van onschatbare waarde zijn;
2. dat de generale synode 1980 terecht heeft uitgesproken dat de Heilige Schrift het zingen van andere geestelijke liederen dan berijmde schriftgedeelten niet verbiedt;
3. dat de eenheid niet bereikt is die de generale synode 1983 met haar uitspraken inzake het kerklied beoogde;
4. dat kerkenraden die andere geestelijke liederen laten zingen dan berijmde schriftgedeelten erop hebben toe te zien dat die liederen in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;

5. dat uitspraak 4 niet betekent dat het zingen van andere geestelijke liederen geboden is, maar wel voor deze liederen ruimte geeft;

besluit

1. de tekst van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen: 'In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden alsmede andere andere geestelijke liederen die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;
2. voor liederen in de eredienst gelden de volgende criteria:
 - a. de liederen moeten het heilshandelen van God zodanig vertolken dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming zijn en van de Geest der Schriften zijn doordrenkt;
 - b. de liederen moeten confessioneel verantwoord zijn;
 - c. de liederen moeten liturgisch verantwoord zijn;
 - d. literair en muzikaal moeten de liederen op niveau zijn';
3. in het reglement voor de kerkvisitatie op te nemen dat ook over het kerklied gesproken dient te worden in het licht van het onder 1. genoemde besluit;
4. de kerken van deze besluiten in kennis te stellen.

Ds. P.D.J. Buijs, ds. J.M.J. Kieviet, ds. A.C. Uitslag, ds. J.W. Schoonderwoerd en ds. C.A. den Hertog stellen voor:

de commissie opdracht te geven nog tijdens deze generale synode een aantal criteria te formuleren, o.a. met behulp van het rapport van de deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied, zoals dat diende op de generale synode 1980; als amendement bij besluit 1b:

voor andere liederen die men daarnaast in de eredienst wil zingen gelden de volgende criteria: ...

Ds. J.G. Schenau stelt een amendement voor bij het voorstel van ds. Visser, namelijk bij 'besluit 1b':

In de eredienst zullen, vanwege hun inhoudelijke meerwaarde, vooral de 150 Psalmen gezongen worden. Daarnaast kunnen gezongen worden de berijmde schriftgedeelten die door de generale synode zijn vastgesteld, alsmede andere geestelijke liederen die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis.

Oud. M.H. Baan stelt voor toe te voegen aan het commissievoorstel onder 'besluit':

2 (nieuw): deputaten op te dragen in contact te treden met die gemeenten die te kennen gegeven hebben zich niet onvoorwaardelijk te zullen conformeren aan een synodeuitspraak betreffende de te zingen liederen tijdens de erediensten, om via de weg van broederlijke gesprekken alsnog eenheid te bereiken, zodat verdere vervreemding van elkaar voorkomen wordt.

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 158).

Artikel 46

Sluiting

Prof. T.M. Hofman laat zingen Psalm 45 : 1, leest Psalm 45 : 1-10 en gaat voor in dankgebed, waarna de preses de tweede zitting sluit.

DERDE ZITTING

woensdag 29 september 2004, 09.15 - 12.15 uur

Artikel 47

Opening

De preses opent de derde zitting. Hij laat zingen Psalm 92 : 7 en 8 en leest Jes. 46 : 1-10. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 48

Appèl-nominaal

Ds. C.A. den Hertog is vervangen door ds. H.H. Klomp, ds. C.D. Affourtit door ds. J.G. Brienen, oud. D. Koole door oud. C.Vogel, oud. A. Heystek door oud. J. Groeneveld en oud. A. Prins door oud. W. Mak. De andere primi-afgevaardigden zijn aanwezig.

Artikel 49

Emeritikas

246, 260

Aan de orde is het rapport van deputaten emeritikas. Daarmee correspondeert rapport 4 van commissie 6 (bijlagen 18 en 19). De preses verwelkomt de deputaten ds. R. van Beek (voorzitter), ds. J.M.J. Kieviet (secretaris), br. C. van Beveren (penningmeester), br. L.M.H. Boone en br. G. Schouten.

Er worden vragen gesteld over de zorgelijke positie van deze kas. Wat is de mening van de commissie daarover? Kunnen de kerken de omslag op den duur opbrengen? Kunnen predikanten niet beter zelf hun voorzieningen treffen? Waarom stellen deputaten de uitkering aan gewezen predikanten afhankelijk van de beschikbare financiën? Is de voorgestelde verlaging van de uitkering aan emeritus predikanten die weduwnaar zijn, maatschappelijk aanvaardbaar? Wat is het beleid van deputaten betreffende beleggingen?

De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, gaat op de vragen in. Individualisering van de kas is een onmogelijke zaak, zo kwam op de synode 2001 al ter sprake. De commissie deelt de zorg over de dekkingsgraad; aan de kerken mag gevraagd worden haar verantwoordelijkheid te nemen. De toevoeging aan art. 23 van het reglement is bedoeld om eventuele onredelijke claims te voorkomen. De commissie noemt de bijstelling van de uitkering voor predikanten die weduwnaar zijn (ook maatschappelijk) aanvaard. De samenroeper, diak. D. Blom, benadrukt dat de kerken voor elke synodale periode zorgen voor voldoende reserve en met het oog daarop de omslag op de juiste hoogte vaststellen.

De voorzitter van deputaten is van mening dat de emeritikas gebaat zal zijn bij een goede publiciteit; het kan negatieve gedachten die over deze kas leven, voorkomen of bijstellen. De penningmeester geeft nog enige uitleg over de wijze van beleggen: deze geschiedt conform de besluiten van de generale synode.

De synode besluit:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden en de correcte wijze waarop dat is gedaan;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen een PR-deskundige in te schakelen voor een regelmatige en heldere communicatie naar de kerken;
4. de volgende wijzigingen aan te brengen in bijlage 5 (art 13 K.O.), de instructie van deputaten:

a. artikel 5 wordt vervangen door:

De uitkeringen uit de kas aan de emeritus predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130% van het aanvaardbare minimumtraktament voor predikanten met 15 dienstjaren. Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktament tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft;

b. de eerste zin van artikel 7 wordt vervangen door de volgende tekst:

Een emeritus predikant van 65 jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met zijn AOW-uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emeritus predikant van 65 jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW. Voor de ongehuwde emeritus predikanten van 65 jaar of ouder die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004, tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emeritus predikant die de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ uitkering, 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt;

c. in artikel 8b worden de woorden 'met tien dienstjaren' gewijzigd in 'zoals vermeld in artikel 5';

d. artikel 9 lid d vervalt;

e. artikel 12 wordt vervangen door:

Een predikantsechtgenote die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.

Indien zij één kind danwel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezenuitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van € 2.000,- overschrijdt. Weduwen die een ANW uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van € 1.410,- per jaar.

Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken. Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen geres-

- titueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voorzover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas;
- f. artikel 14 lid c vervalt en artikel 14.d wordt vernummerd tot 14.c;
- g. artikel 23 wordt vervangen door:
Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b. van de instructie niet van toepassing is;
5. de volgende wijzigingen aan te brengen in art 13 K.O.:
- a. de laatste zin van lid 1a luidende 'in dit geval zijn de predikanten (...) in te dienen' vervalt;
 - b. lid 6 vervalt, met gelijktijdige omnummering van de leden 7, 8 en 9 in 6, 7 en 8.

Artikel 50

Arbeidsongeschikte predikanten

De preses stelt de instructie van de particuliere synode van het Noorden over de verzekering van financieel risico bij arbeidsongeschikte predikanten aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 10 van commissie 6 (bijlage 20). De instructie luidt (in de versie zoals aan de particuliere synode werd voorgesteld):

Op de classisvergadering van 20 oktober 2002 stelde de classis Leeuwarden een commissie aan met de opdracht nader onderzoek te doen naar de financiële risico's voor predikanten die arbeidsongeschikt raken en de mogelijkheden om deze risico's af te dekken. Deze commissie diende de classis van 9 en 22 oktober 2003 met een rapport. De commissie heeft het financiële risico inzichtelijk gemaakt en doet voorstellen om dit af te dekken door het afsluiten van een collectieve verzekering teneinde de financiële toezeggingen aan predikanten na te kunnen komen. In de bespreking van het rapport is gevraagd of de voorgestelde dekking van het risico betekent dat er voor alle gemeenten een omslag per lid zal gaan komen. De commissie heeft geantwoord dat dit niet het geval is. Alleen in die gemeenten waaraan een predikant is verbonden, wordt een omslag per lid betaald ter dekking van 50% van de premie. De andere helft komt ten laste van de predikant.

De classis heeft de voorstellen die de commissie in het rapport doet ongewijzigd overgenomen en verzoekt de particuliere synode van het Noorden dit eveneens te doen en de instructie vervolgens door te zenden naar de generale synode 2004.

Er worden enkele vragen gesteld over het commissierapport. Zijn er geen gradaties in ziek-zijn? Moet predikanten worden aangeraden zelf voorzieningen te treffen?

De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, gaat in op de gestelde vragen. Inderdaad is het raadzaam dat predikanten zelf voorzieningen treffen voor zaken waarover het hier gaat.

De synode besluit:

de instructie betreffende de verzekering van financieel risico bij arbeidsongeschiktheitspredikanten niet te aanvaarden.

*Artikel 51***Arbeidsongeschiktheid predikanten en terugkeer in actieve dienst**

De preses stelt de instructies betreffende de (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid van predikanten en de mogelijke terugkeer van predikanten na eerdere emeritering in actieve dienst aan de orde, luidende:

De particuliere synode van het Zuiden, in vergadering bijeen te Barendrecht op 22 april 2004;

kennis genomen hebbend

1. van de instructie van de classis Rotterdam, vastgesteld op haar voortgezette vergadering op 14 mei 2003;
2. van het advies van deputaten naar artikel 49 K.O., uitgebracht tijdens de vergadering van de classis Rotterdam op 2 april 2003 in het kader van de emeritering van een van haar predikanten;

overwegende

dat artikel 13 K.O. geen specifieke voorzieningen kent die aansluiten op de omstandigheid van een gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van een dienstdoende predikant;

voorts overwegende

1. dat er in dergelijke gevallen behoefte zou kunnen zijn aan een op die situatie toegesneden regeling;
2. dat aangegeven moet worden op welke wijze de kerken verantwoordelijkheid dragen voor haar dienaren;

gelet op de bespreking in de vergadering van 22 april 2004;

besluit:

de generale synode te verzoeken om aan deputaten naar artikel 13 K.O. opdracht te geven:

1. onderzoek te doen naar de implicaties van een situatie van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van een predikant;
2. aan te geven op welke wijze aan de verantwoordelijkheid van de kerken voor haar dienaren in deze zaak gestalte gegeven dient te worden;
3. met voorstellen te komen tot nadere precisering van hun instructie dienaangaande.

En:

De generale synode,

constaterende

dat in de kerkorde slechts summier wordt gesproken over terugkeer in de actieve dienst van een predikant beneden de 65 jaar aan wie emeritaat is verleend;

overwegende

1. dat een zodanige emerituspredikant er belang bij heeft te weten wat zijn plichten en rechten zijn in het geval van herstel, zodat het emeritaat opgeheven kan en moet worden;
2. dat de kerken hun verantwoordelijkheid in deze zaak behoren te nemen;
3. dat maatschappelijke ontwikkelingen er toe nopen na te gaan of volledige dan wel gedeeltelijke herintegratie in het arbeidsproces na periode van ziekte en/of arbeidsongeschiktheid mogelijk is;

van oordeel

dat hiervoor ter zake doende regelingen moeten worden getroffen;

besluit

1. art. 13 K.O. sub 1d als volgt aan te vullen:

Dit onderzoek zal op de volgende wijze plaats vinden: in het voorkomende geval zal de classis aan deputaten emeritikas het verzoek doen om contact met de desbetreffende predikant te onderhouden. Wanneer er naar hun mening reden is om te overwegen of het emeritaat kan worden opgeheven, doen deputaten hiervan mededeling aan de classis.

De kerkenraad zal vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid contact onderhouden met zijn emerituspredikant en jaarlijks de classis op de hoogte stellen. De kerkenraad laat zich ter zake bijstaan door een onafhankelijke, door hem aan te wijzen, bij voorkeur christelijke medicus, die gespecialiseerd is op het gebied van arbeid en gezondheid. Hij zal periodiek de gezondheidssituatie van de desbetreffende geëmeriteerde predikant (her)beoordelen. De kosten hiervoor komen voor rekening van de emeritikas. Zodra er verandering optreedt in de situatie, is de kerkenraad gehouden dit aan de classis te melden. Als er verandering optreedt in zijn situatie, meldt de emerituspredikant dit aan zijn kerkenraad;

2. aan art. 13 K.O. sub 1 een nieuw punt e toe te voegen:

Opheffing van het emeritaat kan langs twee wegen geschieden:

- a. op aanvraag van de emerituspredikant via de kerkenraad door de classis. Bij het verzoek om intrekking van het emeritaat zullen er attesten van twee geneeskundigen worden overgelegd, waaruit blijkt dat belanghebbende geheel of gedeeltelijk arbeidsgeschikt is;
- b. door de classis op verzoek van de kerkenraad of van deputaten emeritikas. Wanneer de classis op basis van verkregen informatie c.q. het verzoek van deputaten, of op verzoek van de kerkenraad, overgaat tot het opheffen van het emeritaat, zal hij dit eerst doen nadat er attesten van twee geneeskundigen zijn overgelegd, waaruit blijkt dat de emerituspredikant een zodanige gezondheid geniet dat hij zijn werkzaamheden als predikant weer in belangrijke mate kan hervatten.

In alle gevallen laat de classis zich in de besluitvorming bijstaan door de deputaten van de particuliere synode. De classis besluit na intrekking van het emeritaat de desbetreffende predikant beroepbaar te stellen in de kerken. De classis doet hiervan zo spoedig mogelijk mededeling aan de kerken;

3. aan art. 13 K.O. sub 1 een nieuw punt f toe te voegen:

Als het emeritaat wordt opgeheven, gelden de volgende regels:

1. Het emeritaat wordt beëindigd op de dag die door de classis wordt bepaald.

2. De classis deelt zo spoedig mogelijk haar besluit (van beëindiging emeritaat en beroepbaarstelling) aan de kerken mee.
3. De classis zal binnen veertien dagen na het besluit deputaten emeritikas op de hoogte stellen.
4. Vanaf de datum waarop het emeritaat is vervallen, gelden de volgende financiële regels: de betrokken kerkenraad is verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de desbetreffende predikant en kan daartoe een beroep doen op deputaten emeritikas;
4. de instructie van deputaten emeritikas als volgt aan te vullen:

Bij gevallen van emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar zullen deputaten, op verzoek van de desbetreffende classis, contact onderhouden met de predikant. Wanneer er redenen zijn om te overwegen of het emeritaat kan worden opgeheven, doen zij daarvan mededeling aan de classis.

Deputaten zullen de kerkenraad voor de financiële verzorging bijstaan indien het emeritaat van zijn emerituspredikant wordt beëindigd en hij weer beroepbaar is gesteld, zulks gedurende de tijd totdat hij in een gemeente is bevestigd;
5. aan deputaten emeritikas opdracht te geven:
 1. een nadere regeling te ontwerpen voor deze situatie.

In deze regeling moeten de volgende zaken worden betrokken:

 - Hoe gestalte moet worden gegeven aan het medisch onderzoek; wie de periode vaststelt van beoordeling, enz.;
 - de verantwoordelijkheden in dit proces aangeven van kerkenraad, classis, deputaten art. 13 K.O. en de desbetreffende predikant;
 - de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om als classis te besluiten dat de predikant weer in staat is zijn werk te verrichten. Hoe moet gehandeld worden wanneer wordt geconstateerd dat de predikant weer gedeeltelijk arbeidsgeschikt is; is het mogelijk om een proefperiode in te stellen, kan er sprake zijn van het uitoefenen van een parttime-functie, e.d.

In hoeverre de gemeente waaraan de uit emeritaat terugkerende predikant verbonden is, de verplichting behoudt om voor hem te zorgen;

 - de rechtspositie van de beroepbaar gestelde predikant in het geval hij geen beroep ontvangt;
 - de wijze en de termijn van financiële ondersteuning, indien de predikant geen beroep ontvangt;
 - of het nodig en wenselijk is dat de classis bij terugkeer in actieve dienst een toetsing van kennis en vaardigheden van de predikant afneemt;
 2. hierover te rapporteren aan de generale synode.

262 Met deze instructies correspondeert rapport 11 van commissie 6 (bijlage 21).

Er worden enkele vragen gesteld. Waarom gaat de commissie niet in op de vraag wat er moet gebeuren wanneer een predikant na geruime tijd nog geen beroep ontvangen heeft? Maken de individuele gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan niet duidelijk dat er regels nodig zijn? Als de voorstellen van de commissie aanvaard worden, betekent dat dan niet een overmatige belasting van de emeritikas? Heeft de commissie wel voldoende aandacht gegeven aan de tweede instructie? Wie is verantwoordelijk voor het levensonderhoud van de predikant, wanneer zijn emeritaat wordt opgeheven?

De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, beantwoordt de vragen. In de begroting van de emeritikas is uitgegaan van de huidige situatie rond arbeidsongeschikte predikanten; daar is dus dekking voor. Voorts moeten we niet al snel na een incidentele, individuele gebeurtenis algemene regelingen maken. Het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten zal zich moeten buigen over de moeiten van predikanten die geen beroep ontvangen. Deputaten emeritikas (zo hebben dezen toegezegd) zorgen gedurende die periode voor hun levensonderhoud. De commissie heeft aan beide instructies goede aandacht gegeven, maar kon het resultaat ervan in één rapport presenteren.

De synode besluit:

1. de instructies niet te aanvaarden;
2. artikel 13 K.O. lid 1a aan te vullen met: 'In deze attesten dienen de geneesheren ook aan te geven in hoeverre er in de komende jaren medisch gezien nog uitzicht is op gehele of gedeeltelijke terugkeer in de ambtelijke dienst en/of deelname aan het arbeidsproces op andere wijze';
3. artikel 13 K.O. lid 1d aan te vullen met: 'Door deputaten emeritikas wordt ingaande het jaar 2005 elke drie jaar bij de betreffende classes nagegaan of deze bepaling wordt toegepast. De desbetreffende classes dienen daartoe op aanvraag van deputaten emeritikas een schriftelijke verklaring in omtrent de uitkomst van het periodieke onderzoek. Een geneeskundig onderzoek door één of meer door de classis aangewezen geneeskundigen kan onderdeel van het onderzoek uitmaken. De betreffende predikant is verplicht aan het geneeskundig onderzoek mee te werken. De kosten daarvan komen ten laste van de emeritikas'.

Artikel 52

Voortijdige ambtsbeëindiging

263, 272

De preses stelt het rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten (DVAP) aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 3 van commissie 3 (bijlage 22 en 23). De aanwezige deputaten br. D. Blom en ds. D. Quant (voorzitter) worden welkom geheten.

Er worden enkele vragen gesteld. Is er geen rechtsongelijkheid tussen losgemaakte en afgezette predikanten in de voorgestelde regeling? De voorzitter van deputaten maakt duidelijk dat er bij afgezette predikanten sprake is van een diaconale regeling, waarin deputaten het spoor hebben gevolgd dat de synode in 1986 uitzette. Dat maakt dat het redelijk is om met andere bronnen van inkomsten te rekenen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en daarbij grote waardering uit te spreken voor het verrichte werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de bijgevoegde uitvoeringsregeling (bijlage 1 bij het rapport van deputaten) vast te stellen met daarbij de volgende wijzigingen:
 - 8.3 De predikant is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.
 - 8.4 Wanneer de predikant, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.
 - 14.1 'inclusief' vervangen door 'exclusief'.

14.2 De betrokkene is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.

14.3 Wanneer de betrokkene, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 2 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is;

4. de bijgevoegde instructie (bijlage 2) vast te stellen;
5. de kerkordelijke bepalingen te wijzigen conform de in paragraaf 2.4 weergegeven voorstellen.

De preses dankt in het bijzonder de secretaris van deputaten br. H. de Hek, die zijn krachten voor een periode aan dit deputaatschap heeft willen geven.

Artikel 53

Comité-generaal

Artikel 54

Kerkelijk werkers

De preses stelt de instructie van de particuliere synode van het Westen inzake de kerkelijk werkers aan de orde. Deze luidt:

De particuliere synode van het Westen in vergadering bijeen op 14 april 2004 in Rijnsburg,

constaterende

1. dat kleine kerken in een situatie kunnen geraken waarin geen eigen predikant, maar wel een kerkelijk werker betaalbaar is;
2. dat deze kerken na de besluiten van de generale synode 2001 daarbij financiële ondersteuning kunnen vragen bij deputaten OB&A;
3. dat deze deputaten bij de beoordeling van deze aanvraag onder verwijzing naar art. 3 sub 8 K.O. en bijlage 38 art. 3 sub 1 eisen dat de kerkelijk werker belijdend lid is van een Christelijke Gereformeerde kerk;

overwegende

1. dat adequaat opgeleide broeders en zusters ook zijn te vinden buiten de Christelijke Gereformeerde Kerken;
2. dat kerkenraden zelf goed kunnen beoordelen of kandidaat kerkelijk werkers qua geloofsbeleving, kerkvisie, traditie en dergelijke passen in het geestelijke klimaat van hun gemeente;
3. dat het zonder financiële steun van genoemde deputaten in de kosten van een kerkelijk werker, voor een kleiner wordende gemeente erg moeilijk kan zijn om inhoud te geven aan haar pastorale, diaconale en missionaire opdracht;
4. dat de kerkelijk werker schriftelijk verklaart zich in zijn werk trouw te zullen houden aan de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerken en de geldende kerkorde, zoals verwoord in artikel 3 lid 8 K.O.;

besluit

de generale synode 2004 te verzoeken om te besluiten art. 3. sub 8 K.O. (en in het verlengde daarvan bijlage 38) als volgt aan te passen:

'Een kerkenraad is gerechtigd iemand die daartoe een bepaalde opleiding heeft gevolgd of anderszins daartoe bekwaam is – wat in beide gevallen uit een door de kerkenraad in te stellen onderzoek moet blijken – een bijzondere opdracht te verlenen, betrekking hebbend op de opbouw van de gemeente of de voortgang van het werk in Gods Koninkrijk. Daarbij kan het gaan om een belijdend lid van de kerken, dan wel van een kerkverband waarvan de generale synode heeft geconstateerd dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis, dan wel van een plaatselijke gemeente, die trouw is aan de Schrift en de gereformeerde belijdenis, zulks ter beoordeling van de kerkenraad die tot de benoeming overgaat'.

273 Hiermee correspondeert rapport 3 van commissie 1 (bijlage 24).

Er worden enkele vragen gesteld: zegt de commissie niet erg gemakkelijk dat in eerste instantie in eigen kerken naar de vervulling van een vacature gezocht moet worden? De praktijk is veel weerbarstiger dan de theorie. Wij maken elders in de kerken toch ook gebruik van werkers die niet tot onze kerken behoren (o.a. voor het werk in Israël)?

De rapporteur, ds. J.W. Schoonderwoerd, gaat op de vragen in. Het gaat om de taak die kerkelijk werkers in de gemeente hebben (pastoraat, catechese enz.); dat maakt een lidmaatschap van onze kerken dringend gewenst. Een vergelijking met andere taken in het kerkverband gaat daarom niet op.

Vanuit de particuliere synode van het Westen wordt nog gewezen op de samenwerking die onze kerken hebben met verschillende andere kerken van gereformeerd belijden; dat is toch ook een argument dat ten gunste van aanvaarding van de instructie spreekt. De samenroeper van de commissie, ds. A. Hilbers, is van mening dat er in de bespreking nu elementen naar boven komen die de commissie onbekend waren. Dat is voor hem reden er nog een keer in commissieverband over door te spreken. De preses schort de bespreking op (zie art. 57).

Artikel 55

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 29 september 2004, 13.30 - 17.00 uur

Artikel 56

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 57 : 5 en 7 gezongen.

Artikel 57

Kerkelijk werkers – vervolg

De preses heropent de bespreking over de instructie aangaande kerkelijk werkers (zie art. 54). De rapporteur meldt dat er naar de mening van de commissie geen nieuwe gezichtspunten zijn die aanleiding geven voor nadere bespreking. Een incidentele zaak moet naar het oordeel van de commissie geen oorzaak zijn van een principiële verandering in de kerkorde.

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode,

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 14 april 2004;
2. het rapport van haar commissie;

constaterend

1. dat uitgaande van de financiële situatie waarin kleine kerken kunnen geraken, in de instructie gevraagd wordt het bepaalde in art. 3 sub 8 K.O. met betrekking tot een kerkelijk werker zo te verruimen dat die geen belijdend lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken behoeft te zijn;
2. dat daarbij gedacht wordt aan iemand die een deel van de werkzaamheden verricht die als men het kon betalen verricht zouden worden door een eigen predikant;
3. dat niet alleen het vertrekpunt van de instructie maar ook het doel financieel van aard lijkt te zijn, nl. om voor de kosten van deze niet christelijk-gereformeerde kerkelijk werker financiële steun van deputaten OB&A te kunnen krijgen;

overwegende

1. dat het in de bepalingen bij artikel 3 K.O. steeds gaat over een broeder of een belijdend lid der kerken en dat de voorgestelde aanpassing een ingrijpende principiële wijziging behelst;
2. dat de instructie niet duidelijk maakt waarom een kerkelijk werker, die om financiële redenen in plaats van een predikant wordt aangetrokken wel lid van een ander kerkverband kan zijn, terwijl dit voor een predikant niet mogelijk is;
3. dat de overweging van de particuliere synode, dat adequaat opgeleide broeders en zusters ook te vinden zijn buiten de Christelijke Gereformeerde Kerken, geen argument mag zijn om het daar te zoeken;

van oordeel

1. dat een praktische situatie niet mag leiden tot een dergelijk ingrijpende principiële wijziging van het bepaalde in art. 3 sub 8 K.O.;
2. dat niet is aangetoond op grond waarvan een kerkelijk werker in de zin van art. 3 sub 8 K.O. lid van een ander kerkverband moet kunnen zijn, waardoor de instructie een onmisbaar stuk onderbouwing mist;
3. dat iemand met een dergelijke positie in de gemeente belijdend lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken dient te zijn;
4. dat de noodzaak van de gevraagde verruiming van art. 3 sub 8 K.O. niet is aangetoond;

besluit

de instructie van de particuliere synode van het Westen niet te aanvaarden.

Artikel 58

Evangelisatie/algemeen

274, 329

De preses stelt het rapport van deputaten voor evangelisatie, met uitzondering van 7.3 tot en met 7.5, aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 2 van commissie 2 (bijlagen 25 en 26). De preses verwelkomt de deputaten ds. J.J. Lof (tweede voorzitter), ds. A.C. van der Wekken (secretaris), ds. A.P. van Langevelde en br. W. van Zwol (penningmeester).

In de bespreking wordt aandacht gevraagd voor het met nieuwe middelen en nieuw elan brengen van het evangelie in deze nieuwe eeuw, zoals ingezet op de synode 2001. Daar hebben deputaten zich zeer voor ingezet, met missionaire visie. Heeft de commissie die ingezette lijn wel opgepakt? Deputaten hebben weinig werk gemaakt van de opdracht over de evangelische stromingen; waarom? Is het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie (EA) (waar we overigens als kerken geen lid van zijn, i.t.t. wat in het commissierapport staat) inderdaad slechts van belang voor de evangelisatieconsulent? En hoe denken deputaten over de door de commissie voorgestelde wijziging op dit punt, nl. om de evangelisatieconsulenten lid te laten zijn van het evangelisatieadviescentrum? Kan de steun voor Hoofddorp niet langduriger van aard zijn? Wat is de aanpassing in de voorwaarden voor steunverlening, waarover deputaten spreken? Kan de wijze waarop een aantal gemeenten steun aan 'Gent' verleent niet door deputaten voor hún projecten overgenomen worden? In 1998 werd afgesproken na zes jaar het werk van de evangelisatieconsulent te evalueren; wat is het resultaat daarvan? Wat is het criterium om als grootstedelijk gebied getypeerd te worden? Voldoet de verhouding tussen de werkzaamheden van beide consulenten en is er niet teveel verbrokkeling, zeker nu één van hen tijdelijk parttime uitgeleend is? Letten deputaten erop onafhankelijk te zijn, daar waar sommigen van hen persoonlijk of als lid van een gemeente betrokken zijn bij gevraagde steunverlening?

De rapporteur, ds. W.N. Middelkoop, gaat op de vragen in. De commissie wilde op summiere wijze rapporteren; zij wil echter uitdrukkelijk haar waardering voor het werk en de koers van deputaten onderstrepen. De commissie begreep van deputaten van hoeveel belang het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie voor met name de consulenten is. De commissie waardeert deze organisatie, terwijl zij er ook wel sommige vragen bij heeft. Op grond van een gesprek met deputaten kwam de commissie op de gedachte van het lidmaatschap van het evangelisatiecentrum. De studie die dr. S. Paas momenteel verricht voor de Theologische Universiteit van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is ook van groot belang voor zijn directe werk als evangelisatieconsulent, en is daarom toe te juichen. Werkzaamheden die hij in verband daarmee niet kan verrichten, worden adequaat opgevangen. De onderlinge werkverhouding is uitstekend. De commissie staat een uitgebreidere weergave van de studie betreffende evangelische stromingen voor, zodat deze studie haar vruchten kan afwerpen.

Namens deputaten spreekt de tweede voorzitter (de voorzitter, ds. H.J.Th. Velema, is wegens ziekte de laatste tijd niet in staat geweest zijn plaats in het deputaat-

schap in te nemen). Deputaten willen de kerken van dienst zijn met het aanreiken van evangelisatiemateriaal. Dat kan het beste via de consulenten gebeuren, gericht op de plaatselijke situatie, en niet - zoals de commissie voorstelt - in het algemeen, onderwerpsgewijs. De opdracht inzake de evangelische stromingen paste niet helemaal bij het werk van deputaten; de moeite is dat de indruk zou kunnen ontstaan dat missionaire beweging hetzelfde zou zijn als evangelische beïnvloeding en dat is juist niet het geval. Deputaten zijn en blijven van mening dat zij als organisatie lid zijn van de EA, en dus de kerken niet. Bij wijze van compromis is het voorstel van de commissie terzake op tafel gelegd. Ds. Van Langevelde voert een pleidooi voor het daadwerkelijk kerk zijn in de stad. Criterium voor een dergelijke gemeente is, dat er sprake moet zijn van typisch grootstedelijke problematiek: teruglopende ledentallen, moeite met het vinden van ambtsdragers enz. De penningmeester wijst op de beperkte financiële middelen, die deputaten nopen tot strak getermineerde steunverlening aan gemeenten. Steun aan evangelisatiearbeid die buiten de verantwoordelijkheid van deputaten valt, mag niet leiden tot het niet (volledig) voldoen van de omslag. Wanneer deputaten persoonlijk of op grond van hun lid of (eventueel) predikant zijn van een bepaalde gemeente, belanghebbende zijn bij beslissingen van deputaatschappen, stellen zij zich terughoudend op.

In de tweede ronde worden enkele vragen herhaald. Er wordt verder gepleit voor handhaving van het voorstel van deputaten inzake de contacten met de EA.

De voorzitter van deputaten meldt dat de evaluatie van het werk van dr. Paas na (en niet binnen) zes jaar zal geschieden. Deputaten blijven waarde hechten aan het volwaardig kunnen participeren van de consulenten aan het werk van de EA. De penningmeester meldt dat deputaten zich geen mening hebben gevormd over een andere wijze van financiële hulpverlening aan concrete projecten dan tot op heden gebruikelijk is. Zij zullen zich in de komende tijd hierop beraden.

De volgende voorstellen worden ingediend:

Ds. J.G. Schenau amendeert het commissievoorstel als volgt:

1. deputaten hartelijk te bedanken voor de door hen verrichte werkzaamheden;
2. instemming te betuigen met het visiedocument 'Naar een gastvrije kerk' en dit aan te bieden aan de kerkenraden.

Ds. M.J. Kater stelt i.p.v. commissievoorstel 3 voor:

1. deputaten op te dragen een overzichtelijke inventarisatie, rubricering en bundeling te maken van bijbels verantwoord studiemateriaal dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is en die de kerken aan te bieden met het verzoek over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken;
2. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de wezenlijke plaats van de prediking in het kader van het missionaire werk in het algemeen en in het kader van de visieomschrijving (bijlage 1) in het bijzonder.

Ds. D. Visser stelt voor:

deputaten de opdracht te geven te onderzoeken of het evangelisatiewerk principieel anders kan worden opgezet.

De voorstellen worden gesteund en aan de commissie in handen gegeven voor nader overleg. De bespreking wordt opgeschort (zie art. 111).

Artikel 59

Klachtencommissie

330, 339

De preses stelt het rapport van de klachtencommissie aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 4 van commissie 3 (bijlage 27 en 28). De deputaten ds. P.J. den Hertog (voorzitter), br. P. de Jong (secretaris), br. A. Heystek, zr. A.P. Versteeg en zr. A.T. Bijkerk-van Genderen zijn aanwezig en worden welkom geheten.

In de eerste ronde wordt geïnformeerd naar het al of niet bindend zijn van de uitspraken van de commissie. Kunnen de landelijke klachtenprocedure en die van de Theologische Universiteit in elkaar geschoven worden? De houding van sommige kerkenraden wat betreft het omgaan met uitspraken van de commissie stemt niet tot vreugde. Waarom kan een klager bij twee instanties (de classis en de beroepscommissie) in beroep gaan?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, beantwoordt enkele vragen. De instelling van een beroepscommissie is juist om te voorkomen dat er gekozen wordt voor verschillende beroepsinstanties.

Zr. Versteeg meldt dat ineenschuiving van de landelijke klachtenprocedure en die van de Theologische Universiteit niet goed mogelijk is: iedere organisatie vergt weer eigen details. Kerkenraden hebben soms de neiging precaire zaken onder tafel te schuiven. Dan heeft het voorbereidende werk dat de commissie voor hen doet, weinig zin. Overigens is het voor kerkelijke vergaderingen, gezien de speciale problematiek, uiterst lastig om een eventueel beroep inhoudelijk te beoordelen. De voorzitter van de klachtencommissie benadrukt dat de commissie zo duidelijk mogelijk op papier zet wat er naar haar inzicht aan de hand is, om zodoende de kerkenraden te helpen in hun beraadslagingen. Verder kan de commissie niet gaan. Br. Heystek meldt dat onlangs de stichting 'Meldpunt' is opgericht, een stichting die overigens onafhankelijk van de klachtencommissie dient te zijn.

De synode besluit:

1. de handelingen van de commissie goed te keuren en grote waardering uit te spreken voor het verrichte werk;
2. opnieuw commissieleden te benoemen;
3. het wijzigingsvoorstel klachtenprocedure (met toelichting) goed te keuren;
4. de commissie enige taakverlichting te geven door:
 - a. haar uit te breiden met twee leden, zo mogelijk uit de particuliere synoden van het Noorden en Zuiden, met specifieke deskundigheid (jurist met zittingservaring, deskundige op het gebied van seksueel misbruik);
 - b. aan haar toestemming te verlenen zich door enkele secretariële medewerkers te laten ondersteunen;
5. over te gaan tot het instellen van een beroepsinstantie;
6. toestemming te verlenen om via deputaten ADMA financieel bij te dragen in het fonds van de stichting die het meldpunt officieel en onafhankelijk maakt.

Artikel 60

Theologische Universiteit/algemeen – vervolg

Na het nemen van besluit 5, zoals genoemd in artikel 59, kan nu geconstateerd worden dat daarmee voorstel 8 uit het aanvullend rapport van het curatorium aanvaard is (zie art. 34).

De synode besluit derhalve:

Een generaal-synodale beroepsinstantie in te stellen ten behoeve van het werk van de klachtencommissie van de Theologische Universiteit Apeldoorn en de landelijke commissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties (zie verder art. 148).

*Artikel 61***Schorsing**

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG DERDE ZITTING

woensdag 29 september 2004, 19.00 - 21.15 uur

*Artikel 62***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 56 : 2 en 5.

*Artikel 63***Appèl-nominaal**

Oud. D. Koole is nu aanwezig; ds. A. van de Weerd is vervangen door ds. M. van der Sluys, ds. C.A. den Hertog is weer aanwezig. Ds. M. van der Sluys en oud. D. Koole betuigen door op te staan instemming met de belijdenis. Prof. H.G.L. Peels is aanwezig als preadviseur.

*Artikel 64***Nieuwe Bijbelvertaling**

De preses stelt de instructies van de particuliere synode van het Noorden en van de particuliere synode van het Oosten, beide handelend over de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV), aan de orde. Met deze instructies correspondeert rapport 1 van commissie 3 (bijlage 29).

341

De instructies luiden als volgt:

De particuliere synode van het Noorden, in vergadering bijeen 18 maart 2004 te Hoogeveen,

kennis genomen hebbend van het feit

1. dat de NBV in oktober 2004 wordt uitgegeven;
2. dat een tweetal broeders uit onze kerken als supervisoren hebben meegewerkt aan het tot stand komen van de NBV;
3. dat er in 1998 en 2000 twee delen van de 'Werk in Uitvoering' zijn uitgegeven;
4. dat een derde deel in oktober 2003 aan alle predikanten is aangeboden ter informatie en bestudering;

constaterend,

dat er binnen onze kerken geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen voor het al of niet gebruiken van de NBV;

overwegend,

dat het tegen de achtergrond van de geschiedenis t.a.v. het gebruik van bijbelvertalingen in onze kerken wenselijk is dat de generale synode een uitspraak doet over het gebruik van de NBV, die zich aandient als officiële kanselbijbel voor de kerken;

besluit:

de generale synode te verzoeken zich te bezinnen op de vraag of de NBV kan worden vrijgegeven voor het gebruik in onze erediensten.

En:

De particuliere synode van het Oosten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, in vergadering bijeen op 9 juni 2004 te Eindhoven,

kennis genomen hebbend van het feit

1. dat in oktober 2004 een nieuwe bijbelvertaling, hierna genoemd NBV, beoogd voor het gehele Nederlandstalige gebied, zowel als kansel-, gezins- en schoolbijbel, gereed komt;
2. dat in de afgelopen jaren delen van deze vertaling reeds verschenen zijn als 'Werk in Uitvoering' deel 1, 2 en 3;
3. dat het Nederlands Bijbelgenootschap deze nieuwe vertaling de kerken aanbiedt;

constaterend

1. dat er binnen onze kerken tot dusver geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen inzake het al of niet gebruiken van de NBV;
2. dat steeds meer kerkleden, met name jongeren te kennen geven dat zij de standaardvertalingen Statenvertaling en Vertaling 1951 qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
3. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende, zowel positieve als negatieve reacties oproept en dat dit met betrekking tot de NBV niet anders is;
4. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontaalgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;

overwegend

dat de kerkenraden gediend zijn met een gefundeerd oordeel inzake de NBV;

van oordeel

dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten sprake is van een toenemend gebruik van een parafrazerende vertaling;

besluit

de generale synode te verzoeken:

- a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;

- b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV.

In de eerste ronde wordt gevraagd naar de mening over de NBV door degenen die daar vanuit onze kerken aan meegewerkt hebben. Kan verwacht worden dat de kerken de komende tijd terughoudend zijn in het gebruik van de NBV c.q. daar een gepast gebruik van maken, wat dat ook moge betekenen (hetzij in erediensten, hetzij in doordeeweekse bijeenkomsten)? En waar is die verwachting op gebaseerd? Communicatie met de kerken over onze besluitvorming, hoe die ook zal uitvallen, is dringend gewenst. Vele gemeenten zien naar een beslissing uit. Elke gemeente zou, naar de aard van eigen situatie, ruimte moeten hebben om een bij haar passende bijbelvertaling te gebruiken. Het is dringend gewenst dat deze synode nú een beslissing neemt, in het spoor van de wens van de particuliere synode van het Noorden. Is de meerderheid van de commissie geheel onbevooroordeeld in haar rapportage? Soms lijkt het er in haar rapportage op dat zij al met oordeelsvorming bezig is. Zij wenst een gefundeerd oordeel, maar zij geeft het fundament voor dat oordeel niet. Klopt de taxatie van de besluitvorming door de synode 1992 wel geheel en al? Wat verwachten beide delen van de commissie van reacties uit de kerken? Zal die echt gemotiveerd gegeven worden en zijn kerkenraden daartoe bekwam? Kunnen we bekwame, betrouwbare broeders uit de kerken (uit Apeldoorn bijvoorbeeld) niet om advies vragen, om zodoende tot een beslissing te komen? Moet de vergadering de herziening van de Statenvertaling (HSV) niet in haar besluitvorming betrekken?

Overigens, zo wordt gesteld, moet niet verwacht worden dat besluitvorming het gebruik van andere bijbelvertalingen buiten kerkelijke samenkomsten terug zal dringen. We hebben het proces, waarin het NBG iedereen de mogelijkheid bood mee te denken en te leven met deze zaak, de afgelopen jaren niet gevolgd; dat heeft nu gevolgen. Er wordt aangedrongen op de vorming van een studiedeputaatschap dat de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de NBV toetst en daarover aan de synode 2007 rapporteert.

De rapporteur van de meerderheid van de commissie, ds. M.J. Kater, krijgt het woord. De commissie heeft gepoogd zo lang mogelijk één geheel te blijven. Hij benadrukt de meerwaarde van de Schrift t.o.v. welke vertaling van de Schrift dan ook. Er worden veel inhoudelijk van elkaar verschillende opmerkingen gemaakt over de NBV, soms door een en dezelfde deskundige. O.a. op grond van aangereikt commentaar uit de gereformeerde gezindte zal een studiecmissie tot een zelfstandig oordeel moeten komen. Dat is noodzakelijk, want de zaak leeft in de kerken, meer dan we eerder hebben ingeschat. De commissie heeft niet begrepen dat het de particuliere synode van het Noorden ging om een uitspraak nú. De hoop leeft dat kerkenraden met de kennis die zij hebben (ook uit publicaties) tot een oordeel komen. Het blijft een zaak van de kerken in hun geheel, in lijn met de geschiedenis. Dat moet dan wel 'van onderaf' gebeuren, conform de gereformeerde traditie. Een gefundeerd oordeel van de commissie – of van anderen – op dit moment is daarom ook niet gewenst. De zaak van de HSV ligt niet op de tafel van de synode en blijft dus buiten bespreking.

Namens de minderheid van de commissie spreekt ds. D.J. Steensma. Met terughoudendheid bedoelt dit deel van de commissie haar verlegenheid met deze zaak aan te geven. De kerkenraden moeten wijs en voorzichtig zijn, nu we als kerken

(bij de besluitvorming in 1992) een kans hebben laten liggen en er op dit moment spanning in plaatselijke gemeenten kan optreden. Tegelijk is er een kans om met gebruikmaking van goede communicatie te komen tot een uitweg, via een gefundeerd oordeel van de synode. Dat kan praktisch gezien nu nog niet: de minderheid van de commissie komt niet verder dan een voorlopig, voorzichtig oordeel.

Prof. Peels geeft desgevraagd preadvies. Hij stelt daarbij het volgende:

1. Het vrijgeven van de NBV tijdens deze synodale periode zou geen wijs besluit zijn. Er zijn nog slechts deeltuitgaven; men moet bij een dermate ingrijpende en zwaarwegende zaak ook niet koersen op enkele supervisors. Voor een deel van de kerken zal de NBV geen optie zijn, eerder de HSV. Samen zullen we elkaar daarin moeten dragen.
2. Een studiedeputaatschap moet zich zelfstandig een gefundeerd oordeel vormen; het zal een brede samenstelling moeten hebben. Dat kan niet slechts op gronden van reacties van derden, waar ook nog eens allerlei factoren bijkomen die deze reacties inkleuren. Het is ook niet fair t.o.v. de grondigheid waarmee gewerkt is aan de NBV. Er zullen vertaalprincipes beoordeeld moeten worden; dat is nodig voor een beoordeling. Ook zal men naar de teksten moeten gaan, via pilotstudies bijvoorbeeld. Laat de commissie hier nog eens over nadenken. Laat de studiecmissie ook contact opnemen met hen die zich bezighouden met de HSV, opdat we niet nog eens voor verrassingen komen te staan.
3. Een verbod op gebruik van de NBV zal niet houdbaar zijn; de publiciteit is daarvoor te groot en er is naar uitgezien. Op scholen zal de vertaling doordringen. Een terughoudend gebruik zal ook niet mogelijk zijn. Laat de synode een stap terug doen: zich onthouden van een uitspraak of een signaal afgeven, bijv. dat de synode een breed studiedeputaatschap instelt, dat de kerken worden opgeroepen daaraan mee te werken, met de aantekening dat de eredienst niet de meest geëigende plaats is om de NBV te beproeven.

Vanuit de vergadering wordt bepleit dit preadvies door de commissie te laten bespreken. Aldus wordt besloten. Ook worden op dit moment geen andere voorstellen ingediend. De bespreking wordt opgeschort (zie art. 137).

Artikel 65

Comité-generaal

Artikel 66

Sluiting

Prof. H.G.L. Peels leest Deut. 32 : 44-47, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 119 : 53, waarna de preses de derde zitting sluit.

VIERDE ZITTING

donderdag 30 september 2004, 09.15 - 12.15 uur

Artikel 67

Opening

De preses opent de vierde zitting. Hij laat zingen Psalm 119 : 22 en 32 en leest 1 Petrus 2 : 1-10. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 68

Appèl-nominaal

Ds. M.J. Kater is vervangen door ds. H. Korving, diak. A.J. van der Wekken door diak. J.J. Hendrikse, ds. C.D. Affourtit door ds. J. van Mulligen, ds. A. van de Weerd door ds. M. van der Sluys, oud. M.H. Baan door oud. H. Bor. Als preadviseur is aanwezig prof. G.C. den Hertog. Deze betuigt, evenals ds. H. Korving, diak. J.J. Hendrikse, ds. J. van Mulligen en oud. H. Bor door op te staan instemming met de belijdenis. Alle overige primi-afgevaardigden zijn aanwezig.

Artikel 69

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)/toespraak ds. A.J. van Zijlekom

De preses verwelkomt de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt): ds. A.J. van Zijlekom, prof.dr. B. Kamphuis, ds. A. van Houdt, ds. P. Groenenberg en ds. T. Dijkema. Hij memoreert het overlijden van br. A. Pothof, die een aantal jaren deel heeft uitgemaakt van het deputaatschap.

Ds. A.J. van Zijlekom spreekt de synode toe: heeft een vergadering als deze nog zin? Velen menen van niet. Toch is vanuit Gods Woord veel goeds over de kerk te zeggen (men denke aan Psalm 133). Bij de teleurstelling die wij op het eerste gezicht hebben over de voorstellen op uw synode (rond de prediking bijvoorbeeld – rekent u daar niet met twee maten? – of rond het federatiemodel, dat nog niet ingevoerd lijkt te kunnen worden) is er ook bemoediging: u steekt de hand in eigen boezem. Verootmoediging brengt ons dichterbij de Heere! Er is veel goeds over onze onderlinge verhoudingen te zeggen. Er is veel overeenstemming; op papier, maar ook daadwerkelijk, namelijk in onze universiteiten, in diverse gemeenten en bij scholen. We dienen verder te kijken, boven dat wat haalbaar is uit; wanneer we naar de Heere opzien, komen we verder. Psalm 133 spreekt daar op hoge toon van: broeders, die samen wonen. Die eenheid is niet los te maken van de gehoorzaamheid aan het Woord van God. Alleen samen met alle heiligen kunnen wij daarin groeien. De Heere wil dat zelf bewerken, daar waar het altaar staat. Wij geloven dat wij de overeenstemming met u van de Heere ontvangen hebben. Dat blijft van ons uit onvolmaakt (in de prediking bijvoorbeeld), maar we nemen elkaar niet de maat, maar vermanen en bemoedigen elkaar. Ons geloven gaat boven het beleven uit!

De preses beantwoordt deze toespraak: er is dankbaarheid om dat wat bereikt is, bijvoorbeeld t.a.v. de toe-eigening van het heil. Dat was van de Heere. We waren daarbij ootmoedig, omdat we als Christelijke Gereformeerde Kerken op een bin-

nenkerkelijke onderlinge binding hoopten. Tegelijk hoopten we dat u in dit spoor verder zou gaan. Wij hadden vanuit de Afscheiding de waarde ervan ontdekt; we delen dat graag. Er is teleurstelling, o.a. omdat in eigen kring deze zaken verschillend worden getaxeerd, en omdat we van papier naar praktijk willen komen; bij ons en bij u! Bent u anno 2004 nog net zo als anno 1998? Uw verwachting is de onze: de Heere zorgt zelf voor zijn kerk.

Artikel 70

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

347, 384,
388

De preses stelt het rapport voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan de orde, en wel het onderdeel dat handelt over het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv). Hiermee correspondeert rapport 1 van commissie 4. Daarbij wordt betrokken de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), agendapunt 10.14 (bijlage 30-32). De deputaten prof. J.W. Maris (voorzitter), ds. J.W. Schoonderwoerd (secretaris) en ds. J.M.J. Kieviet zijn aanwezig.

In de eerste ronde worden de volgende opmerkingen gemaakt: zijn wij echt betrouwbare gesprekspartners? Dreigt misschien een herhaling van de weg die we met de Nederlands Gereformeerde Kerken zijn gegaan? Het is niet goed voor de gemeenten waar de eenheid verder groeit, dat het federatieve groeimodel wordt uitgesteld; de kerken dienen voor hun positie oog te hebben. Laten we toch, naast de zorg die wordt uitgesproken, ook dankbaar zijn voor dat wat bereikt is. Waarom vindt de commissie het voorstel-Koole over een samenwerkingsverband geen goede gedachte? Waarom nu weer een nieuwe enquête, heeft dat zoveel zin? En al te lang doorspreken over bepaalde zaken geeft een zekere vermoeidheid. Wat bedoelt de commissie met de gewenste duidelijkheid, waarmee de Koning van de Kerk wel of niet gediend zou zijn? Daarnaast wordt de opvatting verwoord dat het rapport zoals dat nu op tafel ligt, wellicht het maximaal haalbare is.

Anderzijds worden opmerkingen gemaakt over de brief die 40 predikanten aan deputaten zonden en over de 36 gemeenten die stellen zich niet te kunnen verenigen met stappen van eenwording. Deputaten en de commissie kunnen dat niet veronachtzamen. Voorzichtigheid met betrekking tot het invoeren van het federatieve groeimodel is daarom geboden. Er zijn zelfs gemeenten die met deze invoering principieel grote moeite hebben. Waarom gaan deputaten niet theologisch-inhoudelijk op de brief in? Het is verdrietig dat plaatselijke samenwerking na de gevonden overeenstemming zo weinig oplevert; er is blijkbaar geen geestelijke overeenstemming in de wezenlijke zaken. De commissie wil nu het accent van de doorgaande gesprekken verleggen naar de plaatselijke gemeenten; maar zullen ook daar de verschillen weer niet blijken? Leeft de zaak wel echt, gezien de opkomst op de regionale bijeenkomsten? Verder zijn er zorggevendende ontwikkelingen in de GKv, namelijk een grotere pluraliteit. Moeten we elkaars gepubliceerde preken niet gaan lezen en daarover doorspreken? En tenslotte: bedekken wij onze eigen geestelijke armoede niet met al deze samensprekingen?

De rapporteur, ds. P.D.J. Buijs, krijgt het woord. Er is sprake van verlegenheid en spanning in de kerken, bij deputaten en de commissie c.q. de synode. De commis-

sie wil een sterk accent leggen op plaatselijke samenwerking. Andere kerkelijke samenkomsten voegen weinig nieuws toe. Daarbij zal geduld en voorzichtigheid nodig zijn; verschillen zullen in alle rust doorgesproken moeten worden. Niet alle kerkenraden hebben de bedoeling van het federatieve groeimodel (FGM) begrepen; voor hen is een nieuwe enquête nodig, voor de andere niet. De commissie heeft de brief van de 40 predikanten niet opgevraagd, deputaten zijn er wel intern mee aan de slag gegaan. Het is niet de bedoeling het thema van de toe-eigening des heils van de gesprekstafel te halen, wel om concrete toespitsingen daarbij aan te brengen. De commissie onderkent de noodzakelijke eenparigheid in het eenwordingsproces; het is duidelijk dat er wat dat betreft spanning is tussen gemeenten binnen onze kerken, op classicaal en landelijk niveau. De zorggevende ontwikkelingen waar deputaten over spreken, gaven de commissie geen aanleiding om daar landelijk over te spreken; deputaten kunnen daar op hun niveau immers weinig aan doen: men denke bijvoorbeeld aan de perforatie van gemeentegrenzen. In de besluiten van de generale synode 2001 betreffende het federatieve groeimodel worden verschillende elementen genoemd, juist om aan het geheel van de kerken recht te doen. Er is overeenstemming bereikt op wezenlijke punten, maar in de praktijk werkt het niet altijd door. Laten we vanuit Gods opdracht moedig verder gaan. Dat doen we intern als kerken toch ook bij spanningen? Met de duidelijkheid die de commissie noemt, beoogt zij uit te stijgen boven onze persoonlijke gedachten en te komen bij de vraag: wat vraagt de Heere van ons? Die duidelijkheid moeten we zoeken.

Oud. D. Koole beantwoordt de vragen die gesteld zijn over het samenwerkingsverband. Hij wil daarmee bereiken dat onduidelijkheid in de kerken wordt weggenomen, dat de matheid die uit het deputatenrapport spreekt, kan verdwijnen en tenslotte dat deputaten met meer elan hun gesprekken kunnen voortzetten, over meer onderwerpen dan tot op heden het geval is, op breed geestelijk terrein.

De samenroeper van de commissie, ds. D. Visser, geeft een aanvulling op de beantwoording: het federatieve groeimodel beoogt dat de procedures bij plaatselijke samenwerking vereenvoudigd kunnen worden en dat er meer classicaal samenwerking kan komen. Plaatselijk kunnen de ontwikkelingen voortgaan op de wijze zoals men dat daar wil. En als we hier horen dat er gemeenten zijn die principieel niet mee kunnen, moet wel gezegd worden dat er nog nooit een appèl van hen hier ter tafel is geweest.

Namens deputaten spreekt de voorzitter, prof. J.W. Maris. Niemand wil, zo blijkt vanmorgen, de gesprekken met de GKv beëindigen. Het federatief groeimodel wil niets opleggen, maar wil dringen om contact met elkaar te zoeken: we zijn immers niet vrij van elkaar? Het signaal dat van de brief van de 40 predikanten uitgaat, is duidelijk overgekomen. Daarmee is overigens geen blokvorming beoogd. Opkomende verschillen geven reden tot doorspreken, niet tot loslaten. Het hoort ook bij het moeizame proces waarin enerzijds resultaten zijn geboekt, maar anderzijds nog verschillen bleken; dat kan ook bijna niet anders. Het is onze roeping om samen (op hetzelfde fundament) aan de voeten van de Heere te zitten. Dat mag tijd kosten. Soms worden we verlegen om zorggevende zaken; daarbij zullen we onze eigen zwakheden moeten erkennen (perforatie van gemeentegrenzen bijvoorbeeld). Er zijn verschillen op voornamen punten; reden om samen ons kerkelijk huiswerk te vervolgen. Dat zal metterdaad een groeiproces zijn. Ook wanneer het

federatief groeimodel zal zijn ingevoerd, worden gemeenten die daarmee niet kunnen instemmen, daarin niet per definitie meegenomen; wel wordt er een (terecht) appèl op hen gedaan.

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 84).

Artikel 71

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 30 september 2004, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 72

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 102 : 7 en 8 gezongen.

Artikel 73

Appèl-nominaal

Ds. J. Bosch is afwezig; voor hem is geen secundus aanwezig; diak. A.J. van der Wekken heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 74

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Nederlands Gereformeerde Kerken/toespraak ds. C.T. de Groot

De preses verwelkomt ds. C.T. de Groot, ds. P. Busstra en ds. J. Horsman als vertegenwoordigers van de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ds. De Groot spreekt de synode toe: we hebben elkaar als kerken nodig om samen Gods liefde in Christus te ontdekken. Er is dankbaarheid voor wat in verschillende plaatsen in samenwerkingssituaties is bereikt. Ook de samenwerking met uw universiteit is groeiende. Onze landelijke vergadering gaf opdracht de gesprekken op deputaten-niveau te hervatten om nieuwe accenten te zoeken t.a.v. de toe-eigening des heils: met het oog op evangelische invloeden bijvoorbeeld. Ook is het nodig na te denken over de wijze waarop de leer onder ons functioneert. Die impuls was nodig; we achten het heilzaam om dit opnieuw te agenderen. Wilt u uwerzijds agendapunten aanvoeren? Onze besluiten t.a.v. de vrouw in het ambt werken bemoeilijkend; dat beseffen we. Maar uitdrukkelijk willen we niet schriftkritisch bezig zijn; we hebben coram Deo onze besluiten willen nemen. Ook in de Schrift is al sprake van een verschillend verstaan daarvan bij bepaalde concrete zaken (Rom. 14). Moge onze God ons zegenen.

De preses beantwoordt deze toespraak. Hij dankt voor de sympathieke toon daarvan en voor de erin doorklinkende eerlijkheid. Zo komen we het verste met elkaar,

voor het aangezicht van de Heere. Uw wens om opnieuw over de toe-eigening des heils te spreken doet ons goed. De kracht van samenwerking in plaatselijke gemeenten zal mede afhangen van de vraag hoe u in uw landelijke besluitvorming daarmee rekent. Die gemeenten moeten niet geïsoleerd raken, noch t.o.v. van u, noch t.o.v. van ons.

Artikel 75

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Nederlands Gereformeerde Kerken

De preses stelt het rapport voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan de orde, en wel het onderdeel dat handelt over het contact met de Nederlands Gereformeerde Kerken. Hiermee correspondeert rapport 3 van commissie 4, onderdeel a (bijlage 30 en 33).

347, 395

Er volgt een eerste gespreksronde. Wat bedoelt de commissie met het voortzetten van het gesprek mede met het oog op de plaatselijke situatie? Wordt er nog naar wegen tot eenheid gezocht? Kunnen deputaten de gebruikte hermeneutische methode die leidde tot besluitvorming t.a.v. vrouw en ambt typeren en beoordelen? Er mag dankbaarheid zijn, omdat dit besluit niet door schriftkritisch denken wordt gevoed. Moet de wijze waarop de classes met samenwerkende gemeenten meedenken, niet betrokken worden in de besluitvorming? Er wordt gepleit voor hervatting van het gesprek: we hebben elkaar nodig en bovendien is het roeping om naar eenheid te zoeken. Een agendapunt voor samensprekingen zou kunnen zijn: de openstelling van het bijzondere ambt voor de vrouw. Doen deputaten niets met in het rapport aangereikte gesprekspunten? Kan het werkelijk tot gemeenschappelijke adviezen komen bij de zaak van vrouw en ambt? Waarom is er in deze periode niet echt met elkaar gesproken?

De rapporteur, ds. P.D.J. Buijs, krijgt het woord. Er was blijkbaar sprake van miscommunicatie waardoor gesprekken op deputatenniveau niet echt van de grond kwamen. Gesprekspunten voor de toekomst kunnen zijn de toe-eigening des heils, de theologische opleiding, vrouw en ambt. De commissie wil voorkomen dat de samenwerkende gemeenten geïsoleerd raken. Daarom moeten wederzijdse deputaten zich voor hen inzetten. De commissie wil verder vooral dat zaken van gemeenschappelijk belang besproken worden. Volgens haar is het wel degelijk mogelijk dat adviezen aan plaatselijke gemeenten gemeenschappelijk gegeven worden bij de zaak van vrouw en ambt.

Namens deputaten spreekt de voorzitter, prof. J.W. Maris. De hermeneutische methode rond de besluiten vrouw en ambt geeft moeite: de context gaat zo'n rol spelen dat schriftwoorden die niet passen bij onze huidige context, terzijde gesteld kunnen worden. Er is geen toezegging gedaan op de landelijke vergadering over een vernieuwing van het gesprek over de toe-eigening des heils. Dat was slechts een inhoudelijke herhaling van datgene dat op 2001 werd gezegd, na de besluiten van de synode terzake.

De secretaris van deputaten, ds. J.W. Schoonderwoerd, voegt hieraan toe: er hebben geen gesprekken plaatsgevonden omdat deputaten daarvoor geen uitnodiging hebben ontvangen, ondanks een initiatief hunnerzijds. Er volgde wel een gesprek

op moderamen-niveau. Inmiddels ligt er op deze synode een duidelijk verzoek om opnieuw samen te spreken.

In de tweede ronde worden de volgende voorstellen ingediend:

Ds. G. van Roekel en ds. C.A. den Hertog doen een aanvulling op het commissievoorstel:

- toevoegen bij ‘constaterend’ een punt 3: dat de synode 2001 de classes oproep toe te zien op besluit 1 van het besluit inzake samenwerkende gemeenten;
- toevoegen bij ‘overwegend’ een punt 3: dat deputaten gemeld hebben dat de rol van de classes marginaal is gebleven in het toezien op besluit 1 van het onder ‘constaterend 3’ genoemde besluit van de synode 2001;
- toevoegen bij ‘van oordeel’ een punt 3: dat het te betreuren is dat de rol van de classes in het toezien op besluit 1 van het onder ‘constaterend 3’ genoemde besluit van de synode 2001 marginaal is gebleken;
- invoegen nieuw besluit 4: de deputaten op te dragen het in 2001 genomen besluit inzake de samenwerkende gemeenten aan de classes toe te zenden en de classes dringend te vragen besluit 2 van dit besluit ter hand te nemen.

Daarmee wordt besluit 4 besluit 5.

Ds. J. Van Amstel stelt voor:

besluit 2 te splitsen in, c.q. aan te vullen met:

a. wat er nu staat

b. de commissie van de Nederlands Gereformeerde Kerken onze teleurstelling onder de aandacht te brengen over het voorlopig besluit van de landelijke vergadering aangaande de vrouw in het ambt, met name t.a.v. de gronden die zijn aangevoerd voor deze beslissing en welke gevolgen deze beslissing heeft wat betreft de onderlinge verhouding tussen beide kerkverbanden.

Ds. A. Hilbers stelt voor aan besluit 1 toe te voegen: en tegen de achtergrond van een gemeenschappelijk verleden, waarin veel goeds ontvangen werd.

De bespreking wordt opgeschort, opdat de commissie zich over deze voorstellen kan beraden (zie art. 91).

Artikel 76

De Wakker

399, 403 De preses stelt het rapport van de redactie van *De Wakker* aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 1 van commissie 5 (bijlage 34 en 35). De redactieleden prof. J.W. Maris (hoofdredacteur), ds. G. van Roekel (eindredacteur) en ds. M.J. Oosting (penningmeester) worden welkom geheten.

Waarom betreurt de commissie het dat er geen hoogleraar meer als hoofdredacteur zal worden benoemd? Is er een beleid aangaande de inhoud van de artikelen? Hoe rusten we de kerken toe? Kan er een vaste kring van medewerkers naast de redactie komen en is dat niet beter dan een uitbreiding van de redactie? Is het financieel gezond zijn doel op zichzelf? In de voorgestelde nieuwe instructie lijkt het dat alleen de hoofdredacteur en zijn waarnemer worden benoemd; dat is niet juist. Is het niet beter om te komen tot de oprichting van een stichting met een bestuur en

een commissie van redactie, i.p.v. door te gaan met de huidige werkwijze, waarin generaal-synodale deputaten de redactie vormen?

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, beantwoordt de vragen. Er is veel waardering voor de inzet die verschillende hoogleraren op het gebied van *De Wekker* hebben gegeven. Zij zijn immers leidinggevend. De commissie ziet wel in, dat het gezien hun werkdruk niet meer mogelijk is. Het beleid van de redactie heeft voortdurend haar aandacht. De wenselijkheid van een stichtingsbestuur is niet ter sprake geweest in de commissie.

De hoofdredacteur krijgt het woord. Er zijn al veel medewerkers waarop de redactie een beroep kan doen; dat voldoet goed en er is geen behoefte aan wijziging. Begin 2005 zal opnieuw gekeken worden naar het gewenste redactioneel beleid. *De Wekker* in stichtingsvorm zet de synode buiten spel; dat is ongewenst. De penningmeester benadrukt dat de financiën onontbeerlijk zijn, zij het dat zij uiteraard geen doel op zichzelf zijn.

In een tweede ronde wordt gewezen op de noodzaak van het opnemen van de doelstelling van het blad in de instructie. Er wordt nog eens gepleit voor een stichtingsvorm, ook met het oog op de controle van de financiën.

In het antwoord stelt de hoofdredacteur: eventuele voorstellen van de synode worden tegemoet gezien. Een stichtingsvorm wordt echt dringend afgeraden: alle deputaatschappen worden financieel gecontroleerd door deputaten voor financiële zaken, die weer rapporteren aan de generale synode.

Ds. D. Visser stelt voor om in de instructie art. 4 te beperken tot en met de woorden ‘... verantwoording af van haar beleid’.

Ds. C.A. den Hertog stelt voor om in de instructie bij art. 1 toe te voegen: ‘...en bedoelt leiding te geven aan het kerkelijk leven’.

Ds. J.W. Schoonderwoerd stelt voor besluit 3 als volgt te wijzigen: ‘(...) uitgaande van het eerder genomen besluit om de formele relatie tussen het curatorium en de redactie van *de Wekker* te beëindigen, de instructie als volgt vast te stellen: ... (enz.)’

Ook wil hij bij art. 2 het woord ‘bepaalt’ vervangen door ‘benoemt’.

De voorstellen worden gesteund en de commissie neemt ze over.

De synode besluit:

1. de werkzaamheden van de commissie van redactie van *De Wekker* goed te keuren en haar hartelijk te danken voor de vele werkzaamheden;
2. prof.dr. J. W. Maris hartelijk dank te zeggen voor het werk dat hij als hoofdredacteur gedurende zes jaren heeft verricht;
3. uitgaande van het eerder genomen besluit om de formele relatie tussen het curatorium en de redactie van *De Wekker* te beëindigen, de instructie voor de redactie van *De Wekker* als volgt vast te stellen:
Instructie voor de commissie van redactie van *De Wekker*:
art. 1. Het weekblad *De Wekker*, orgaan van de Christelijke Gereformeerde

Kerken in Nederland, is eigendom van de kerken en bedoelt leiding te geven aan het kerkelijk leven;

art 2. De commissie van redactie bestaat uit zoveel leden als de generale synode benoemt. De synode benoemt de hoofdredacteur en de waarnemend hoofdredacteur in functie. De hoofdredacteur bepaalt in overleg met de commissie van redactie de inhoud van het blad;

art. 3. De commissie van redactie is bevoegd zich te doen bijstaan door adviseurs;

art. 4. Op elke generale synode wordt een rapport ingediend over de afgelopen periode. Daarin legt de commissie van redactie verantwoording af van haar beleid;

art. 5. De commissie van redactie legt aan de generale synode verantwoording af van haar financieel beleid;

4. goedkeuring te hechten aan de benoeming van een negende redactielid;

5. opnieuw leden voor de commissie van redactie te benoemen.

De preses onderstreept de woorden van dank gericht aan de scheidende hoofdredacteur, prof. J.W. Maris.

Artikel 77

Appèl-nominaal

Ds. M.J. Kater heeft zijn plaats weer ingenomen.

Artikel 78

Gezondheidszorg

De preses stelt het rapport van deputaten voor het pastoraat in de gezondheidszorg aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 8 van commissie 3 (bijlage 36 en 37). De deputaten br. G. van Brenk (voorzitter), ds. P.W. Hulshof (secretaris) en br. H. van der Laan worden welkom geheten

In de eerste ronde worden de volgende opmerkingen gemaakt: onderbreekt er iets aan de zorg voor gehandicapten in de gemeente? Er lijkt bezinning nodig te zijn op de wijze waarop de secties worden samengesteld, nl. door uit te gaan van de voorzieningen die er voor gehandicapten zijn. Heeft men het aspect van de verlegenheid die kan optreden bij de avondmaalsvieringen, meegenomen? Anderzijds: wat is de inhoudelijke moeite die er is met de avondmaalsvieringen? Nog steeds is in de kerken een percentage avondmaalstafels in de kerkgebouwen slecht toegankelijk. Er is grote zorg over de bezuinigingen bij de AWBZ: de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO). Dat zal veel vragen aan het adres van de diaconie opleveren, met financiële en fysieke consequenties die voor de gemeenten niet te dragen zullen zijn. Identiteitsgebonden zorg komt in gevaar. Bezinningsavonden, zoals deze worden gehouden, worden toegejuicht. Hoe is de commissie tot haar voorstellen gekomen, gezien het feit dat deputaten er niet over spreken? Is de commissie van mening dat deputaten tekortschieten in hun taak in dezen?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, gaat op de vragen in. Deputaten zien gehandicapten wel degelijk als behorend bij de gemeente. Dat blijkt herhaaldelijk uit hun rapport. Betreffende de avondmaalsvieringen kan gemeld worden dat deputaten de indruk

hebben, dat er weinig of geen problemen bij ondervonden worden. De kerkenraad van een genabuurde gemeente draagt de ambtelijke verantwoordelijkheid. De moeite ligt vooral in de ontstaansgeschiedenis. Tevens blijkt dat sommigen om deze reden deze vakantieweken mijden. De commissie heeft in haar voorstellen bepaalde accenten willen aanbrengen.

Namens deputaten spreekt de voorzitter. Deputaten zoeken oprecht aansluiting bij de dagelijkse praktijk. De kwestie van de avondmaalsvieringen is al vaak op de synode ter sprake gebracht. De noodzaak ertoe vermindert, maar blijft nog wel aanwezig. Van verlegenheid is deputaten nooit iets gebleken. De WMO raakt eigenlijk een diaconale taak; er liggen daar voor de kerken kansen, eerder dan bedreigingen.

In de tweede ronde wordt uiting gegeven aan blijvende onrust betreffende de WMO. De volgende voorstellen worden ingediend:

Diak. J.J. van der Knijff stelt een amendement voor op voorstel 3: deputaten op te dragen in contact te treden met deputaten ADMA inzake de ontwikkelingen die de WMO met zich mee zal brengen, omdat na eventuele invoering van deze wet er nadrukkelijk taken bij de kerken komen te liggen.

Oud. B.R. Steenbergen amendeert voorstel 4 aldus:

- 4a. deputaten te verzoeken blijvend een actief beleid te voeren bij het onder de aandacht brengen van opleidingen voor beroepen in de gezondheids- en gehandicaptenzorg;
- 4b. huidige tekst, aangevuld met: '...en er op te wijzen dat hier juist voor de kerkenraden een taak ligt'.
- 5. huidige tekst, aangevuld met: '...om op die wijze blijvende aandacht te geven aan de veelomvattende problematiek die werken in de gezondheidszorg met zich meebrengt, maar ook aandacht te vragen aan de geweldige voldoening en zegen die dit werk met zich meebrengt'.

De commissie neemt het amendement van diak. Van der Knijff over en het amendement van oud. Steenbergen, wat betreft voorstel 4.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen het overzicht catechesemateriaal voor verstandelijk gehandicapten verder gereed te maken voor publicatie, zowel digitaal als middels een folder en er zorg voor te dragen dat de kerken hiervan in kennis gesteld worden;
4. deputaten op te dragen in contact te treden met deputaten ADMA inzake de ontwikkelingen die de WMO met zich mee zal brengen, omdat na eventuele invoering van deze wet er taken nadrukkelijk bij de kerken komen te liggen;
5. deputaten te verzoeken blijvend een actief beleid te voeren ter vervulling van vacatures in de gezondheidszorg vanuit de reformatorische kerken en de plaatselijke kerkenraden er op te wijzen dat hier juist voor hen een taak ligt;
6. deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinningsavonden en themadagen, omdat deze in een duidelijke behoefte blijken te voorzien en op die wijze

ook blijvende aandacht gegeven wordt aan de veelomvattende problematiek die werken in de gezondheidszorg met zich meebrengt.

De preses dankt in het bijzonder de voorzitter, br. G. van Brenk, die afscheid neemt van het deputaatschap.

Artikel 79

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG VIERDE ZITTING

donderdag 30 september 2004, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 80

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 119 : 65 en 69.

Artikel 81

Appèl-nominaal

Oud. D. Koole is afwezig; voor hem is geen secundus aanwezig. In de loop van de avond verlaat oud. J.A. van de Steege de vergadering.

Artikel 82

**Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Bond/
toespraak ds. G.D. Kamphuis**

De preses stelt aan de orde het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, en daarvan het onderdeel dat handelt over het contact met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Daarmee correspondeert rapport 3 van commissie 4 (bijlage 30 en 33). Uit de kring van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond zijn ds. G.D. Kamphuis (voorzitter) en drs. P.J. Vergunst (algemeen secretaris) aanwezig. De preses heet hen hartelijk welkom.

347, 395

Ds. Kamphuis spreekt de synode toe: er is sprake van een hartelijke wederzijdse verbondenheid, o.a. uitkomend in de samenwerking op het gebied van de herziening van de Statenvertaling (HSV). De verbondenheid bleek ook in de gesprekken over de religie van de belijdenis. We hebben elkaar daarbij in deze gesecculariseerde samenleving hard nodig. Ook het functioneren van de tucht in de gemeente verbond ons. Het kruis veroordeelt de zonde. Gods werk reikt verder dan onze eigen kring. Wij zijn daarin door een diepe crisis gegaan, hetgeen voorwerp was van ons onderlinge gesprek. Helaas zijn sommigen verdergegaan in het verband van de Hersteld Hervormde Kerk; dat maakt ons beschaamd en bescheiden. Wij konden niet anders dan blijven, na een uiterst protest, in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN), gehoorzaam aan de roeping van het zoeken van het behoud en

herstel van deze kerk, binnen haar muren; God heeft haar immers niet verlaten. Het hoofdbestuur wenst u een gezegende synode toe.

De preses beantwoordt deze toespraak: we beluisteren in uw woorden onze onderlinge geestelijke verbondenheid. Tegelijk kijken wij heel verschillend tegen de kerk aan. Zo hebben we de pijn gevoeld rond de gebeurtenissen van het ontstaan van de PKN, ook t.a.v. de verschillende wegen die men binnen uw kring daarbij insloeg. Wij kunnen nooit precies aanvoelen wat de 'vaderlandse kerk' voor u betekent. Juist daarom voelden we ook pijn en vervreemding door uw keuze en door uw spreken over afscheiding. Er is bij ons tevens sympathie voor hen die meenden niet in deze PKN mee te kunnen gaan. Mogen we toch samen elkaar verstaan in het zoeken van de betekenis van het voluit gereformeerd zijn.

Artikel 83

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Bond

De preses geeft gelegenheid tot een eerste spekersronde over de zaken aangaande de Gereformeerde Bond. Wat is de officiële positie van de christelijk-gereformeerde vertegenwoordigers bij de herziening van de Statenvertaling (HSV)? En moet deze vrijgegeven worden voor gebruik in de eredienst? Ziet de commissie wel perspectief in de contacten? In welke mate zijn er op dit moment plaatselijke contacten?

De rapporteur, ds. P.D.J. Buijs, antwoordt. Volledige eenwording met de Gereformeerde Bond is niet denkbaar, maar dat mag de contacten niet verhinderen; de stap naar de PKN is aanleiding geweest voor de vraag van de commissie naar het perspectief van de contacten. Het antwoord van deputaten gaf aanleiding om de synode toch voor te stellen het contact voort te zetten. Er zijn maar enkele plaatselijke contacten.

De voorzitter van deputaten, prof. J.W. Maris, krijgt het woord. De synode sprak in 2001 uit bereid te zijn om samen te werken bij de totstandkoming van de HSV. Dat is aan deputaten in handen gegeven, zonder daarmee tot officiële participatie te besluiten. Deputaten hebben er daarom geen officiële bemoeienis mee. Dat staat nog weer los van de vraag hoe de synode eventueel moet omgaan met deze HSV. De contacten van deputaten met de Gereformeerde Bond zijn er in de wetenschap dat dit niet verder kan leiden dan tot een intensieve samenwerking. Het kerkelijke probleem blijft namelijk.

In een tweede ronde wordt nog benadrukt dat we als kerken geen bemoeienis hebben met het totstandkomen van de HSV; er wordt ook geen verantwoording afgelegd aan de synode (via deputaten eventueel). Niettemin is er een hartelijke medewerking.

De synode besluit:

De generale synode,

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde be-

- lijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend
de bespreking op de vergadering;

constaterend
dat deputaten volgens hun opdracht het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk hebben voortgezet;

overwegend

1. dat per 1 mei 2004 de GB in de NHK met de meerderheid van die kerk is meegegaan in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN);
2. dat tengevolge hiervan een breuk tussen hervormd-gereformeerden is ontstaan;
3. dat dientengevolge kerkenraden in gesprek kunnen zijn met hervormd-gereformeerde gemeenten zowel binnen als buiten de PKN;
4. dat deputaten het hoofdbestuur van de GB uitdrukkelijk vragen hebben gesteld over de confessionele onduidelijkheid van de PKN en over de onmogelijkheid zich tegenover de PKN als geheel op de gereformeerde belijdenis te beroepen;
5. dat deputaten in samenwerking met het hoofdbestuur van de GB volgens hun opdracht de plaatselijke gemeenten gestimuleerd hebben elkaar te ontmoeten daar waar de gereformeerde belijdenis wordt onderschreven;
6. dat het onderzoek van deputaten naar de vraag in hoeverre er ruimte is om met hervormd-gereformeerde gemeenten te komen tot nauwer kerkelijk samenleven indien plaatselijk artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis voluit wordt nageleefd, geresulteerd heeft in:
 - a. de vaststelling dat hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN de mogelijkheid hebben om in een verklaring hun gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis uit te spreken;
 - b. een handreiking aan de plaatselijke kerken ten behoeve van het gesprek over uitoefening van de tucht;
7. dat deputaten in plaats van een herziening van bijlage 6 K.O. een aparte regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden nodig achten en deze ontworpen hebben;
8. dat deputaten melding maken van een vruchtbare samenwerking met de GB, onder andere bij de herziening van de Statenvertaling;
9. dat deputaten in gesprekken met het hoofdbestuur van de GB erop gewezen hebben dat zij zich niet kunnen en willen distantiëren van de hervormde gemeenten die zich niet wilden scharen bij hen die tot de PKN toetraden;

van oordeel

1. dat de redenen genoemd door de generale synode 2001 om te zoeken naar samenwerking en eenheid met allen die de naam van Christus liefhebben en naar zijn Woord begeren te leven onverminderd gelden;
2. dat bezinning nodig is op de situatie die ontstaan is door de vereniging van de Nederlandse Hervormde Kerk met de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden en de breuk bin-

nen de hervormd-gereformeerde gemeenten over het al dan niet meegaan met deze fusie van kerken;

spreekt uit

1. dankbaar te zijn voor het harmonieuze overleg alsook de vruchtbare samenwerking met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond;
2. dat de handreiking aan de plaatselijke kerken voor het gesprek over de tucht een goede handreiking is;
3. dat de `Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden` een goede regeling is;
4. mee te leven met het geheel van de hervormd-gereformeerde gemeenten rond het ontstaan van de PKN;
5. het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te willen voortzetten;

besluit

1. deputaten op te dragen het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond voort te zetten;
2. deputaten op te dragen de handreiking voor het gesprek tussen de kerkenraden over de uitoefening van de tucht aan de kerken ter beschikking te stellen;
3. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de GB te onderzoeken of en in hoeverre er afspraken gemaakt kunnen worden met hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN;
4. de `Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden` vast te stellen en afhankelijk van de uitkomst van het onder 3 genoemde door deputaten aan de kerkenraden te doen toezenden;
5. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de situatie die ontstaan is door de breuk binnen de hervormd-gereformeerde gemeenten en daar met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond over te spreken;
6. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

Artikel 84

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) – vervolg

De preses stelt opnieuw het rapport voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, het onderdeel dat handelt over het contact met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), aan de orde (zie art. 70).

De secretaris van deputaten, ds. J.W. Schoonderwoerd, krijgt het woord. Deputaten willen leiding geven aan de ontmoeting tussen samenwerkende gemeenten, en dat op een positieve wijze. Als er zorggevende zaken zijn, zal dat de aandacht krijgen van deputaten.

Er volgt een tweede sprekersronde. Er moet gewaakt worden voor een geïsoleerde positie van samenwerkende gemeenten in de toekomst, zoals dat nu het geval is met gemeenten die samenwerken met de NGK. De synode vroeg in 2001 de gemeenten een oordeel over het FGM. Nu is dat er, genuanceerd; sommige gemeen-

ten hebben er bezwaren tegen. Kunnen we iets doen met de motieven die geleid hebben tot een nieuwe vrijmaking?

De rapporteur, ds. P.D.J. Buijs, antwoordt. De positie van samenwerkende gemeenten staat nu niet ter discussie. De voorzitter van deputaten, prof. J.W. Maris, onderstreept dit. We nemen beslissingen voor Gods aangezicht. Het gaat daarin om hogere dingen dan het onder controle houden van 'onze' eigen organisatie. De inhoud van de brief van de 40 predikanten is door deputaten gewogen. Daaruit opkomende bezwaren worden eerlijk, inhoudelijk serieus genomen, zonder daarmee de contacten te willen en kunnen verbreken. Met degenen die nu buiten de GKv staan hebben we nooit contacten gehad. Soms was er wel inhoudelijke affiniteit.

De volgende voorstellen worden ingediend:

Ds. A. Hilbers, ds. D.J. Steensma, ds. R. van de Kamp en ds. L.C. Buijs willen het commissievoorstel als volgt aanvullen:

- bij constaterend 3: ...en dat deputaten en commissie erin overeenstemmen dat wat bereikt is, niet verloren mag gaan;
- bij van oordeel 3: ... en het van grote betekenis is als die contacten worden uitgebreid;
- bij spreekt uit 2: (nieuw) dat het in 1 gestelde te meer een appèl betekent aan de kerken om plaatselijk contact te zoeken;
- bij spreekt uit 5: deputaten de opdracht te geven in de komende periode vanuit de bereikte principiële overeenstemming door te spreken over door velen opgemerkte verschillen tussen die overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking.

Ds. G. van Roekel stelt voor toe te voegen:

- overwegend 8: dat deputaten aangegeven hebben te verlangen naar duidelijkheid;
- van oordeel 8: dat enerzijds de zaak van de Koning en daarom van de kerken niet gediend is met het maken van een keuze zoals in het commissierapport genoemd, maar dat anderzijds het voortduren van onduidelijkheden evenmin dienstbaar is aan de zaak van de Koning en de kerk;
- spreekt uit 7 (nieuw): deputaten op te dragen voor de synode 2007 een heldere analyse te maken van de dan bereikte situatie en van daaruit voorstellen te doen die het verlangen naar duidelijkheid honoreren;
- besluit 1, het laatste gedeelte veranderen in: '... wat opgemerkt is onder "spreekt uit" 3 t/m 7'.

Ds. J.P. Boiten stelt een aanvulling voor:

spreekt uit 5 (nieuw):

deputaten op te dragen alle reacties die uit de kerken zijn binnengekomen inzake het FGM te verwerken met het oog op besluitvorming m.b.t. de invoering van het FGM en op de volgende synode hierover te rapporteren.

De synode besluit:

De brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) d.d. 3 februari 2003 te beantwoorden.

De voorstellen worden de commissie in handen gegeven; de bespreking wordt opgeschort (zie art. 112).

Artikel 85

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte

347, 395 De preses stelt het rapport voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, het onderdeel dat handelt over het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG), aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 3 van commissie 4 (bijlage 30 en 33).

In de bespreking komt de vrijblijvendheid van het COGG ter sprake. De voorzitter van deputaten, prof. J.W. Maris erkent dat dit een lastige zaak blijft; niettemin heeft het platform zijn waarde.

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG);
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

dat deputaten melden dat er reden is iets optimistischer te zijn dan voorheen ten aanzien van de plaats van het COGG als gespreksplatform binnen het geheel van de gereformeerde gezindte;

overwegend

dat naar de waarneming van deputaten de gereformeerde belijdenis een duidelijker plaats heeft gekregen in het functioneren van dit orgaan;

van oordeel

1. dat met de deelname van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en het Confessioneel Gereformeerd Beraad het COGG een waardevolle uitbreiding heeft gekregen;
2. dat door deze uitbreiding het COGG kan dienen tot bevordering van het contact tussen gereformeerde belijders in Nederland;

besluit

deputaten op te dragen:

1. te blijven participeren in het COGG;
2. binnen het COGG te blijven ijveren voor uitbreiding en versteviging van dit orgaan;
3. van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

*Artikel 86***Sluiting**

Prof. J.W. Maris leest 1 Joh. 3 : 18-24, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 103 : 7 en 11, waarna de preses de vierde zitting sluit.

VIJFDE ZITTING

vrijdag 1 oktober 2004, 09.15 - 12.15 uur

Artikel 87

Opening

De preses opent de vijfde zitting. Hij laat zingen Psalm 33 : 5 en 6 en leest Gal. 6 : 14-18. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 88

Appèl-nominaal

Oud. J.A. van de Steege is vervangen door oud. B. Grevers, oud. A. Versluis door oud. A. Donker, ds. C.D. Affourtit door ds. J. van Mulligen, ds. J. Bosch door ds. K. Hoefnagel, oud. D. Koole door oud. B. Bijl, oud. M.H. Baan door oud. H. Bor. Oud. Grevers, oud. Donker, ds. Hoefnagel en oud. Bijl betuigen door op te staan instemming met de belijdenis. De andere primi-afgevaardigden zijn aanwezig. Prof. G.C. den Hertog is aanwezig als preadviseur.

Artikel 89

Radio- en televisiediensten

413, 416

De preses stelt het rapport van deputaten voor radio- en televisiediensten aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 1 van commissie 2 (bijlage 38 en 39). Aanwezig zijn de deputaten ds. J. van Mulligen (voorzitter), ds. C. van Atten en ds. M. Groen (secretaris). Zij worden welkom geheten.

In de eerste ronde wordt gevraagd of deputaten zeker weten dat de instructiedagen 'goed ontvangen' worden. Deputaten hebben wel naar hun instructie gezocht, maar hun opdracht was er één te ontwerpen. Onderzoeken deputaten mogelijkheden om via internet het evangelie te kunnen uitdragen? In hoeverre ontstaat rond de uitzendingen spanning tussen de geloofsbeleving binnen onze gemeenten en de huidige cultuur en in hoeverre is dat een belemmering voor gemeenten om mee te werken?

De rapporteur, ds. W.N. Middelkoop, antwoordt dat de commissie bij deputaten geïnformeerd heeft naar mogelijke spanningen rond de uitzendingen; daar besteden deputaten aandacht aan, maar het blijkt zelden voor te komen. Het evangelie zal, zo is de regel binnen Zendtijd voor Kerken (ZvK), in de taal van deze tijd overgebracht worden, en dat is billijk. Iedere gemeente mag daarbij haar eigen 'kleur' behouden. Deputaten gaan nu aan het werk met het ontwerpen van een nieuwe instructie. Deputaten kunnen de gemeenten attenderen op nieuwe mogelijkheden om het evangelie te brengen; daar ligt tevens de grens van hun mogelijkheden. Zij verwijzen voor internet door naar ter zake kundige organisaties.

De secretaris van deputaten zegt over de instructiedagen dat er evaluatieformulieren door de deelnemers worden ingevuld. Hun mening is daarbij overwegend positief. Deputaten wilden eerst een eventuele oude instructie opzoeken alvorens een nieuwe te ontwerpen. De voorzitter verzekert de vergadering dat ZvK veel moeite

doet om een zo groot mogelijk aantal zenduren te bemachtigen. Deputaten zullen het middel van internet niet schuwen.

In de tweede ronde wordt nog doorgesproken over de wijze waarop we als kerken omgaan met de nieuwe ontwikkelingen rond internet. Mensen zijn op zoek naar het Woord. Deputaten wijzen op de website die bestaat over vragen rond religie, waar ZvK medewerking aan geeft.

Diak. J.J. van der Knijff stelt voor:

Bij voorstel 3 in te voegen: na lokale omroep: ‘...en internet’.

De commissie neemt dit voorstel over.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor het werk dat is verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen de volgende synode een voorstel tot instructie ter goedkeuring aan te bieden;
4. deputaten op te dragen de kerken te informeren over de mogelijkheden om via de lokale omroep en internet het evangelie uit te dragen.

De preses dankt in het bijzonder ds. J. van Mulligen, die afscheid neemt van deputaten.

Artikel 90

Kerk en Israël

416, 439

De preses stelt het rapport van deputaten Kerk en Israël aan de orde. Daarmee correspondeert rapport 2 van commissie 2 (bijlage 40 en 41). De deputaten ds. H. Biesma (voorzitter), ds. H.D. Rietveld (2e secretaris), br. H.H. van Braak (2e penningmeester) en de adviseur ds. C.J. van den Boogert worden welkom geheten.

In de eerste ronde wordt gevraagd waarom deputaten de gemeente van Zierikzee de status van zendende kerk willen laten behouden. Weten deputaten echt zeker dat er binnen het CIS geen sprake is van chiliasme? Hoe kijken deputaten aan tegen de huidige positie van Israël in het licht van Gods Woord? Regelt het OJEC alleen praktische zaken, of zijn er momenteel ook principiële zaken aan de orde? Houden deputaten voeling met wat in de kerken leeft? Israël leeft onder ons, o.a. getuige de deelname van kerkleden aan vele stichtingen; daar proeft men in het rapport weinig van. Waarom heeft men niet meer contact met deputaten van de Gereformeerde Gemeenten, bijvoorbeeld door in ‘Vrede over Israël’ ruimte te bieden voor goede publicaties van hun kant? Hebben deputaten al studie gedaan naar de vragen die zij releveren op blz. 6 en 7 van hun rapport? De commissie licht er één punt uit, maar heeft zij verder geen suggesties en voorstellen? Kan er uitleg worden gegeven over het ‘luisteren, dienen en getuigen’? Willen deputaten een opdracht om na te denken over de Israëlvisie van de GKv en de NGK? Is de aangestelde consulent nu een vervanging voor de door deputaten gewenste predikant voor Israël? Zijn opdracht en die van de gewenste predikant loopt op verschillende punten namelijk uiteen. Neemt de aangestelde consulent de gereformeerde belijdenisgeschriften voor zijn rekening? Messiasbelijdende Joden in Israël verdienen onze steun. Wat is de visie van deputaten daarop?

De rapporteur, ds. W.N. Middelkoop, krijgt het woord. De relatie tussen een predikant en een zendende gemeente hoeft volgens de commissie in principe niet te blijven bestaan als er geen sprake meer is van uitzending. Een voorstel voor doorspreken met GKv en NGK over hun Israëlvisie is niet ter sprake geweest in het contact met deputaten. Dat de commissie Jeruzalem uit de onderwerpenlijst noemt, heeft te maken met de besluiten van de vorige generale synode. Vrede over Israël kan een middel zijn om de bijbels-gereformeerde visie over Israël uit te dragen. Deputaten houden behoefte aan een eigen Israël-predikant, ook nu er via het CIS een werker is.

Namens deputaten spreekt de voorzitter. Deputaten hebben niet zoveel contact met de Gkv en NGK. Men kan echter in geen enkele kerk om Israël heen als het gaat om onderwerpen als verbond etc. Er leven in hun kring wel diverse gedachten. In het CIS is een werkgroep Messiasbelijdende Joden gestart; op deze wijze hopen deputaten daar meer zicht op te krijgen. Het CIS heeft aangaande chiliastische gedachten duidelijke grenzen gesteld. De consulent, br. Rodenburg is, zo bleek al duidelijk tijdens de sollicitatie, gereformeerd-belijdend christen. Zijn taak is luisteren, dienen en getuigen, in die volgorde, in het voetspoor van Paulus (beginnend in de synagoge) en van de Heiland (in het gesprek met de Emmaüsgangers). Dat wekt vertrouwen en creëert ruimte voor het brengen van het evangelie: het Woord van de verzoening in Christus. De lijst van onderwerpen is vrucht van jarenlange inventarisatie. Binnenkort is er een symposium over Israël, land, volk en staat, waar enkele daar gestelde vragen aan de orde komen. Het OJEC lijkt een nieuwe doorstart te maken momenteel. Er is gesprek met broeders uit de gereformeerde gezindte, waar ook enkelen uit de Gereformeerde Gemeenten aan meedoen. Zij zien het werk onder de Joden echter wel uitdrukkelijk als zendingswerk, en missen daarmee een niet onbelangrijke nuancering.

In een tweede ronde wordt nog eens naar de taakomschrijving van de consulent verwezen in relatie met die van de Israël-predikant. Ook wordt nog doorgevraagd op de positie van de zendende gemeenten.

De rapporteur benadrukt de visie van de commissie t.a.v. de positie van de zendende kerken, zoals in het rapport verwoord. De voorzitter van deputaten gaat nog in op de kerkelijke gevoeligheden rond het werk van deputaten. Laten bezwaarde gemeenten daarin de kerkelijke weg gaan, zodat gesprek kan volgen. Het gaat deputaten erom dat gans Israël de Heiland als Messias gaat belijden.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor het verrichte werk;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen in overleg met de kerken van Groningen en Zierikzee tot een oplossing te komen ten aanzien van het nog langer fungeren als zendende kerken; wat Groningen betreft zal drs. H.M. van der Vegt daarbij betrokken dienen te worden;
4. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de band van drs. C.J. Rodenburg aan een gemeente, mogelijk conform de relatie van dr. B. van den Toren en de gemeente te Gorinchem;

5. met inachtneming van de in dit rapport genoemde wijzigingen goedkeuring te hechten aan de samenvoeging van regeling en instructie voor de Israëlwerker;
6. de goedkeuring 'in principe' voor de samenwerking in de CIS om te zetten in een definitieve goedkeuring.

De preses dankt prof. G.C. den Hertog voor zijn jarenlange betrokkenheid bij het werk als adviseur.

Artikel 91

Eenheid Gereformeerde belijders in Nederland/Nederlands Gereformeerde Kerken – vervolg

440

De preses stelt opnieuw de verhouding tot de NGK aan de orde met het daarbij behorende rapport 5 van commissie 4 (bijlage 42) (zie artikel 75). Ds. J. Van Amstel trekt zijn amendement in. Er worden nog enkele tekstuele wijzigingen voorgesteld en verwerkt.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat er in de achterliggende periode geen gesprekken met de NG-commissie hebben plaatsgevonden;
2. dat er wel een ontmoeting is geweest tussen de voorzitter en de secretaris van deputaten enerzijds en de voorzitter en de secretaris van de NG-commissie anderzijds, waarin wederzijds werd geconcludeerd dat er wel zinvol gesproken zou kunnen worden;
3. dat de synode van 2001 de classes opriep toe te zien op 'besluit 1' van het besluit inzake samenwerkende en samenwerkingsgemeenten;

overwegend

1. dat deputaten de opdracht hadden om de gesprekken met de NG-commissie vooralsnog te continueren, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
2. dat deputaten vermelden dat deze gesprekken in de afgelopen periode niet hebben plaatsgevonden, maar wel zinvol hadden kunnen zijn;
3. dat deputaten gemeld hebben dat de rol van de classes marginaal is gebleken in het toezien op 'besluit 1' van het onder 'constaterend 3' genoemde besluit van de synode van 2001;

van oordeel

1. dat het te betreuren is dat bedoelde gesprekken niet hebben plaatsgevonden;

2. dat het met het oog op de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk is dat er gesprekken zullen plaatsvinden met de NG-commissie, vooral met het oog op de situatie die ontstaan is na het voorlopig besluit van de Landelijke Vergadering 2004 met betrekking tot `vrouw en ambt`, opdat deputaten en NG-commissie zo mogelijk met gemeenschappelijke adviezen bedoelde gemeenten kunnen dienen en deze niet in een geïsoleerde positie terecht komen;
3. dat het te betreuren is dat de rol van de classes in het toezien op `besluit 1` van het onder `constaterend 3` genoemde besluit van de synode van 2001 marginaal is gebleken;

besluit

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de NG-commissie alsnog voort te zetten, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang en tegen de achtergrond van een gemeenschappelijk verleden, waarin veel goeds ontvangen werd;
2. deputaten op te dragen in deze gesprekken de teleurstelling van de generale synode over het voorlopig besluit van de landelijke vergadering 2004 met betrekking tot `vrouw en ambt` te verwoorden en grondig over het genomen besluit door te spreken in het licht van de besluiten van de GS van 1998 en 2001, mede met het oog op de gevolgen die het bovengenoemde besluit kan hebben voor de verhouding tussen beide kerken;
3. deputaten op te dragen alles in het werk te stellen om samen met de NG-commissie te komen tot adviezen aan samenwerkende en samenwerkingsgemeenten met het oog op bedoelde situatie rond `vrouw en ambt`;
4. deputaten op te dragen het in 2001 genomen besluit inzake de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten aan de classes toe te zenden en de classes dringend te vragen `besluit 2` van dit besluit ter hand te nemen.
5. deputaten op te dragen contact te onderhouden met samenwerkende en samenwerkingsgemeenten;
6. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

Artikel 92

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG VIJFDE ZITTING

vrijdag 1 oktober 2004, 13.30 - 16.00 uur

Artikel 93

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 85 : 1 en 4 gezongen.

*Artikel 94-95***Comité-generaal***Artikel 96***Revisieverzoek ds. J.M. Aarnoudse**

441, 443 De preses stelt het revisieverzoek van ds. J.M. Aarnoudse aan de orde; daarmee correspondeert rapport 4 van commissie 7 (bijlage 43 en 44).

In de bespreking wordt gevraagd of het niet gewenst is dat in de kerkorde duidelijk gesteld wordt dat er, net als bij appèlschrijvens, een termijn gesteld wordt voor indiening van revisieverzoeken. De commissie constateert immers dat er geregeld onduidelijkheid is over de datum van het indienen van een appèl of revisieverzoek. Dat heeft met name te maken met de vraag wanneer iemand kennis kan nemen van het besluit. Zouden deputaten kerkorde en kerkrecht daar geen opdracht voor kunnen krijgen? Deze gedachte ontvangt de steun van de synode.

De synode doet de volgende uitspraak:

De generale synode,

kennis genomen hebbend

van het revisieverzoek van ds. J.M. Aarnoudse te Hillegom d.d. 12 februari 2002;

constaterend

dat het revisieverzoek wettig ter tafel is;

voorts constaterend

1. dat de generale synode 2001 als sluitingsdatum voor de indiening van een revisieverzoek de datum van 31 maart 1999 heeft gehanteerd;
2. dat het revisieverzoek van br. Aarnoudse d.d. 10 maart 2001 door de generale synode 2001 werd afgewezen, omdat zij constateerde dat br. Aarnoudse zijn revisieverzoek te laat had ingediend;

van oordeel

1. dat het recht om revisie te vragen geldt voor de termijn van een maand na de datum waarop kennis genomen kan worden van een besluit;
2. dat br. Aarnoudse zijn verzoek om revisie van het besluit van de generale synode 1998 aangaande het onderwerp 'vrouw en ambt' bijna een jaar na de datum waarop van de besluiten van die synode kennis kon worden genomen, verzon- den heeft en daarmee zijn revisieverzoek te laat heeft ingediend;

besluit

1. het revisieverzoek van br. Aarnoudse af te wijzen;
2. hiervan mededeling te doen aan ds. J.M. Aarnoudse te Hillegom.

Tevens besluit de synode:

Deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen zich te bezinnen op de tekst van art. 31 K.O., voorzover dat artikel spreekt over het indienen van een revisieverzoek, toegespitst op de vraag wanneer iemand kennis kan nemen van het besluit.

*Artikel 97***Comité-generaal***Artikel 98*

De preses deelt mee dat **de synode in comitézitting heeft besloten:**

1. de vertrouwenscommissie predikanten te bedanken voor de door haar verrichte werkzaamheden en deze goed te keuren;
2. opnieuw een vertrouwenscommissie te benoemen, bestaande uit een emerituspredikant, een predikant en een broeder met ruime ervaring als ouderling;
3. secundi te benoemen;
4. de vertrouwenscommissie op te dragen:
 - a. predikanten en/of kerkenraden op hun verzoek pastorale bijstand en advies te verlenen;
 - b. vertrouwelijk verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode;
5. de commissie toe te staan deskundigen ter advisering in te schakelen indien zij zulks nodig acht;
6. uit te spreken dat de vertrouwenscommissie verantwoording schuldig is aan de generale synode en niet aan andere kerkelijke vergaderingen, waarbij – indien nodig – vertrouwelijke informatie uitsluitend gegeven wordt aan het moderamen;
7. de commissie op te dragen:
 - a. zich verder te bezinnen op mogelijke oorzaken van problemen in de verhouding tussen gemeente, kerkenraad en predikant en die oorzaken te inventariseren;
 - b. zich verder te bezinnen op de vraag hoe genoemde problemen kunnen worden voorkomen;
 - c. de generale synode 2007 voorstellen te doen of en zo ja, hoe de kerken met deze bezinning gediend kunnen worden
8. bij het reglement op de kerkvisitatie onder 'V. kerkenraad' de volgende vraag op te nemen:
 10. indien uw gemeente door meer dan één predikant wordt gediend, komt in uw vergaderingen dan de samenwerking tussen de predikanten periodiek aan de orde?

*Artikel 99-101***Comité-generaal***Artikel 102***Sluiting**

Prof. G.C. den Hertog leest Rom. 15 : 1-13, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 117, waarna de preses de vijfde zitting sluit.

ZESDE ZITTING

dinsdag 19 oktober 2004, 10.00 - 12.15 uur

Artikel 103

Opening

De preses opent de zesde zitting. Hij laat zingen Psalm 113 : 1 en 2 en leest Openb. 5 : 6-14. Hij memoreert het overlijden van ds. P.N. Ribbers, in de leeftijd van 80 jaar. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 104

Appèl-nominaal

Oud. G. Nutma is vervangen door oud. T.M.J. Vink, oud. J.A. van de Steege door oud. B. Grevers, diak. A.J. van der Wekken door diak. J.J. Hendrikse, ds. C.D. Affourtit door ds. K. Hoefnagel, oud. D. Koole door oud. B. de Weerd en diak. J.J. van der Knijff door diak. A. Miedema. De andere primi-afgevaardigden zijn aanwezig. De brs. Vink, De Weerd en Miedema, die voor het eerst ter synode aanwezig zijn, betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 105

Buitenlandse zending/presentatie en toespraken ds. Pangloli en ds. Nefefe

Deputaten voor de buitenlandse zending hebben gevraagd een visuele presentatie te mogen geven van het zendingswerk zoals dat door onze kerken wereldwijd wordt behartigd. Met aandacht kijken en luisteren de leden van de synode naar deze presentatie, toegelicht door de secretaris van deputaten, ds. H. Last.

De preses verwelkomt ds. Pangloli en ds. Bosong van de Gereja Toraja Mamasa (Indonesië), alsmede ds. Nefefe en ds. Mundalamo, van de synode Soutpansberg, Venda (Zuid-Afrika).

Ds. Pangloly spreekt de synode toe. Hij wenst de synode vrede toe: momenteel is er sprake van grote sociaal-politieke spanning in het gebied, die niet alleen geleid heeft tot een verwoest kerkgebouw, maar ook tot enkele dodelijke slachtoffers. Het is een gevolg van de tegenstellingen rond het nieuwe district Mamasa. Enkele groeperingen willen de islamitische wetten invoeren. We bidden om het wegnemen van de spanningen. In kerkelijk opzicht kan verteld worden dat de Mamasakerk graag wil vasthouden aan de leer en belijdenis die we van u ontvangen hebben. Er zijn 475 gemeenten in ons gebied met in totaal 120.000 leden en 130 predikanten, hetgeen te weinig is; we hunkeren naar een opleiding voor predikanten en kadervorming voor ambtsdragers. De gemeenten moeten het belang daarvan nog echt leren onderkennen. We werken aan het interne getuigenis, beginnend bij de kinderen en jeugd. Ook willen we naar buiten toe het getuigenis doorgeven, via zending en evangelisatie. Intern willen we de gemeenten versterken door echt met elkaar in gesprek te gaan; o.a. door een zwakke geestelijk-theologische ondergrond is dat wel een moeizaam proces. We waken ervoor het evangelie niet aan te passen, maar wel aan te scherpen met het oog op de huidige situatie.

Ds. D. Quant beantwoordt namens de synode deze toespraak en wenst de broeders, waarmee de Christelijke Gereformeerde Kerken zulke oude banden hebben, Gods zegen toe.

Daarna is het woord aan ds. Nefefe namens de Vendakerk (synode Soutpansberg), vertaald door ds. G. Drayer: het is een vreugde om hier bij u, met wie we zoveel banden hebben, te zijn. Onze kerken tellen slechts acht gemeenten, die echter wel 120 preekplaatsen hebben, gediend door elf predikanten. We onderschrijven de gereformeerde belijdenis van harte. We zijn deel van het land waar we wonen; onze democratie, waar de apartheid tot onze vreugde is opgeheven, bestaat dit jaar tien jaar. Toch zijn er nog problemen: de armoede onder het zwarte deel van de bevolking, hetgeen geweld en criminaliteit tot gevolg heeft; het thema 'bezit van land', een zo belangrijk item in ons land, dat oorzaak is van grote spanningen. Uw voorbede is in dit opzicht zeer nodig. Een andere zaak, waarbij we uw hulp niet kunnen ontberen, ligt op het gebied van hiv/aids; Afrika is aan het sterven... We zijn dankbaar voor uw concrete hulp m.b.t. de problematiek van de opleiding en de eenheid van de beide kerken in Venda; nog steeds hebben we de vragen die daar spelen niet afdoende kunnen oplossen. Een andere vraag is die van de urbanisatie, waardoor veel jongeren bij ons wegtrekken, met alle gevolgen voor de toekomst van dien. In positieve zin kunnen we melden dat we de kerkplanting ter hand nemen. We geven u graag de woorden van Ef. 1 : 15-18 mee. De Here zegene u!

Ds. A. Hilbers beantwoordt namens de synode deze toespraak en wenst de broeders Gods zegen toe; 'de ontmoeting met u doet ons goed.'

Artikel 106

Buitenlandse zending/algemeen

De preses stelt het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending aan de orde; hiermee corresponderen de rapporten 3 en 7 van commissie 2 (bijlagen 444, 489, 492, 45-47). De preses verwelkomt de broeders C. Groeneveld (tweede voorzitter), ds. H. Last en ds. G. Drayer (secretarissen), J.W. Bobeldijk (penningmeester).

Tijdens de eerste sprekersronde worden de volgende opmerkingen gemaakt: er is spanning tussen goedgekeurde beleidsvoornemens enerzijds en een lagere omslag anderzijds; dat vraagt om een meerjarenplan/visie. Is er contact met deputaten kerkjeugd en onderwijs over de financiële hulp aan IFES? Waarom wil de commissie een nieuw te benoemen secretaris geen deputaat meer laten zijn? En wordt dat automatisch ds. G. Drayer? Wat bedoelt de commissie met mogelijke belangenverstrengeling bij de voorzitter van deputaten? Moeten we niet eerst inzicht in de koers van de Nederlandse Zendingsraad (NZR) hebben, alvorens toenadering te zoeken? Willen deputaten slechts een relatie met twee gemeenten aangaan met het oog op financiële steun, en wat betekent de voorzichtigheid van de commissie in dezen? Zal de band met KwaNdebele straks slechts financieel zijn? Kan er iets meer gezegd worden over de bemiddeling bij de Vendakerken, waar deputaten over rapporteren? Wat is de visie van deputaten t.a.v. de omslag en de gewenste dekking van de vaste kosten van het deputaatschap?

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 110).

*Artikel 107***Schorsing**

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 19 oktober 2004, 13.30 - 17.15 uur

*Artikel 108***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 86 : 4 en 5 gezongen.

*Artikel 109***Appèl-nominaal**

De primus-afgevaardigde diak. A.J. van der Wekken heeft zijn plaats weer ingenomen.

*Artikel 110***Buitenlandse zending/algemeen – vervolg**

De bespreking van het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending wordt hervat (zie art. 106). De rapporteur, ds. W.N. Middelkoop, krijgt het woord. De wijze waarop de deputaat-voorzitter en -secretaris hun taak vervullen, levert geen problemen op; niettemin vindt de commissie het beter hun kerkelijke positie anders in te vullen in de toekomst. De NZR heeft onlangs haar statuten gewijzigd; die tonen aan dat men aanspreekbaar is op de Schrift en het apostolicum. De synode zal over drie jaar kunnen bezien hoe dat functioneert; overigens heeft de commissie daar vertrouwen in. De opgemerkte voorzichtigheid van de commissie heeft te maken met de precare situatie die in Venda momenteel aanwezig is.

Namens deputaten krijgt ds. H. Last het woord. Het IFES-werk richt zich voor een deel op studenten, afkomstig uit de gehele wereld. Dat scheidt een band met deputaten; zij hebben in dezen geen apart contact met deputaten kerkjeugd en onderwijs. Een agreement met de synode Soutpansberg behoort op dit moment niet tot de mogelijkheden, gezien het verloop van onze contacten tot op heden. Steun aan de hele synode Soutpansberg zou financieel trouwens een behoorlijk offer van ons vragen. Verdere vragen over de interne verhoudingen in Venda komen in een andere zitting aan de orde.

Deputaten willen ds. De Geus Los graag de gelegenheid geven om voor een periode in Nederland te studeren, ter versteviging van het gereformeerde fundament van de kerken in Brazilië. Ds. Du Plessis neemt momenteel een aantal taken van ds. Wessels over, om de weg van repatriëring voor de laatste vrij te maken.

Br. J.W. Bobeldijk beantwoordt enkele financiële vragen. Er is een meerjarenplan; in de komende jaren wordt een aantal projecten afgebouwd. Met de kerk van

KwaNdebele wordt nog een agreement opgesteld over financiële steun in de komende jaren. De omslag wordt voor een synodale periode vastgesteld; i.v.m. inflatie enz. is een langere termijn ook niet zinvol. T.a.v. de omslag zouden deputaten als uitgangspunt willen nemen dat de vaste kosten daaruit gedekt kunnen worden; ze zien daar ook mogelijkheden toe.

Br. C. Groeneveld (die de wegens ziekte afwezige voorzitter ds. J. van Mulligen vervangt) merkt nog op dat de vorige synode toestemming gaf voor gedeeltelijke vervanging van de eerste secretaris; er zijn daarbij geen afspraken gemaakt m.b.t. diens opvolging. Deputaten merken uitdrukkelijk op dat zij een deputaat-secretaris, in verband met diens presentatie in het buitenland, erg belangrijk vinden.

Er volgt een tweede sprekersronde. Er wordt gemaand tot voorzichtigheid t.a.v. het lidmaatschap van de NZR. En hoe zit het met de positie van ds. Drayer als de eerste secretaris terugtreedt?

De rapporteur meldt dat deputaten al langere tijd contact hebben met de NZR. Er mag vertrouwen zijn in de stap die zij nu willen zetten: aanvragen van het lidmaatschap. De secretaris, ds. H. Last, onderstreept dat en adstrueert het met enkele voorbeelden; tevens mag overwogen worden dat het ook voor de NZR goed zal zijn dat wij lid worden, na zoveel jaren waarnemerschap. Br. Groeneveld stelt dat de benoeming van ds. Drayer een tijdelijke is geweest, in afwachting van de te verwachten nieuwe ontwikkelingen.

Er worden enkele voorstellen gedaan. Ds. P.D.J. Buijs stelt voor: deputaten op te dragen alsnog uitvoering te geven aan besluit 27 van de generale synode 2001 inzake de buitenlandse zending (Acta 2001 art. 138).

Ds. M.J. Kater stelt voor:

deputaten op te dragen in verband met hun wens lid te worden van de NZR:

- a. een zodanige schets te geven van ontwikkelingen binnen de NZR, waaruit kan blijken dat deze raad een orthodox(er) karakter heeft gekregen;
- b. verslag te doen van activiteiten van de NZR.

De commissie neemt het voorstel van ds. Buijs over, dat van ds. Kater niet; dat laatste wordt bij stemming verworpen.

De synode besluit:

1. deputaten hartelijk te bedanken voor de verrichte werkzaamheden;
 2. de handelingen van deputaten goed te keuren;
- ten aanzien van het moderamen:
3. opnieuw een algemeen voorzitter te benoemen;
 4. afhankelijk van voorstellen inzake de herstructurering deputaten toestemming te geven gedurende de komende periode een nieuwe parttime-vrijgestelde voorzitter voor het zendingsbureau te benoemen;
 5. deputaten op te dragen een nadere regeling te treffen aangaande de positie van de voorzitter, zodat belangenverstremming voorkomen kan worden en deze regeling de generale synode van 2007 aan te bieden;
 6. opnieuw een vice-voorzitter te benoemen;
 7. opnieuw een algemeen secretaris te benoemen;
 8. deputaten op te dragen bij terugtreden van de huidige algemeen secretaris een nieuwe algemeen secretaris te benoemen die bij zijn functioneren geen deel uitmaakt van deputaten;

9. de benoeming van de tweede parttimesecretaris, ds. G. Drayer, goed te keuren. Deze functie vervalt wanneer een nieuwe algemeen secretaris wordt benoemd;
10. opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen;
11. opnieuw drie deputaten te benoemen voor diverse onderling te verdelen werkzaamheden.;
12. deputaten op te dragen alsnog uitvoering te geven aan besluit 27 van de generale synode 2001 inzake de buitenlandse zending (Acta 2001 art. 138);
13. deputaten toestemming te geven lid te worden van de Nederlandse Zendingsraad (NZR) en van de activiteiten van de NZR op de komende synode uitvoerig verslag te doen;

ten aanzien van de werkers:

14. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van ds. en zr. G. Huisman;
15. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van drs. en zr. W. van 't Spijker per 1 januari 2005;
16. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van drs. en zr. J. van 't Spijker per 1 januari 2005;
17. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van ds. en zr. G. Vos tot zendingsechtpaar voor het werk in Mozambique;

ten aanzien van de zendende gemeenten:

18. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendende gemeente van de kerk van Enschede-O;
19. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendende gemeente van de kerk van Zwijndrecht na repatriëring van de fam. J. van 't Spijker;
20. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendende gemeente van de kerk van Stadskanaal na beëindigen van de werkzaamheden van drs. W. van 't Spijker;
21. goedkeuring te geven aan het verlenen van de status van zendende gemeente aan de kerk van Assen;
22. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van alle in dit rapport genoemde nieuwe bijzondere zendingswerkers;

ten aanzien van de zendingsterreinen:

Indonesië

23. het 'Kemitraan' goed te keuren (zie bijlage 1 rapport deputaten);
24. het beleid van deputaten ten aanzien van de studie van ds. Abialtar Pappalan goed te keuren;
25. in te stemmen met verdere steun aan de Gereja Toraja Mamasa op basis van gezamenlijk vastgestelde projecten op het terrein van zending en toerusting;

Venda

26. het instellen van de Commissie NEVEFMA binnen de Vendakerken goed te keuren;
27. ruimte te geven aan deputaten om op behoedzame wijze ook contacten te leggen met andere kerken binnen de Synode Soutpansberg en op de volgende generale synode daarover met voorstellen te komen;

KwaNdebele

28. goedkeuring te hechten aan het sluiten van een overeenkomst met de GKK per 1 januari 2005 over de periode na de repatriëring van de laatste zendingswerker;
29. goedkeuring te hechten aan het – in overleg met deputaten hulpverlening binnen- en buitenland – verlenen van steun aan het project MCDC;

Botswana

30. de financiële ondersteuning van de Gereformeerde Kerk van D'kar ten aanzien van ds. H.J.M. du Plessis niet te continueren;
31. de plannen tot het opzetten van een eenvoudige bijbelschool binnen de Reformed Church of Botswana te ondersteunen;

Mozambique

32. subsidie te blijven geven voor het verstrekken van bijbels en lesmateriaal;
33. goedkeuring te verlenen aan het besluit de container op het woonef van drs. Van 't Spijker geheel in eigendom te nemen;
34. goedkeuring te verlenen aan het besluit pastor Mala gelegenheid te geven zijn theologische studie te continueren;
35. goedkeuring te verlenen aan het voorstel een tweede-niveau-opleiding in Mocuba op te starten, onder meer inhoudende de exploitatie van de nieuw te bouwen school en daarvoor de benodigde middelen te genereren;

ten aanzien van de zendingsprojecten:

Brazilië

36. goedkeuring te verlenen aan het besluit de ondersteuning van dit project te continueren vanwege de moeizame start ervan;

Bangui

37. goedkeuring te verlenen aan het besluit om de fam. Van den Toren gelegenheid te geven zomer 2005 te repatriëren;
38. goedkeuring te verlenen aan het voorstel dr. Van den Toren parttime ter beschikking te blijven stellen aan de FATEB met het oog op het promotieprogramma;
39. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van zr. Van den Toren-Lekkerkerker tot zendingswerker;

Ds. A. van der Maarl

40. het werk dat ds. A. van der Maarl via IFES doet, te steunen;

Siberië

41. goedkeuring te verlenen aan het voorstel de vaste kosten van het werk in Siberië uit de algemene middelen te betalen;

Bijzondere zendingswerkers

42. deputaten de mogelijkheid te geven een langdurige verbintenis aan te gaan met zendingswerkers op voorwaarde dat binnen de begroting daarvoor ruimte gevonden wordt.

De preses dankt in het bijzonder ds. A. van Heteren en br. H.J. de Wilde, die afscheid nemen van het deputaatschap (zie verder art. 145).

Artikel 111

Evangelisatie – vervolg

De bespreking van het rapport van deputaten voor evangelisatie wordt hervat, aan de hand van rapport 6 van commissie 2 (bijlagen 25 en 48) (zie art. 58). Namens deputaten zijn aanwezig ds. J..J. Lof (tweede voorzitter), ds. J. Nutma en ds. A.P. van Langevelde.

Ds. M.J. Kater gaat akkoord met de door de commissie gedane voorstellen, evenals ds. P.D.J. Buijs en ds. A. Hilbers; ds. D. Visser niet. Ds. Visser is van mening

dat zijn voorstel te gemakkelijk wordt afgewezen. Hij herinnert eraan dat hij zich in tegenstelling tot de commissie achter voorstel 5 van deputaten heeft geschaard.

Er volgt een nieuwe sprekersronde: hebben deputaten contact gezocht met deputaten voor kerkjeugd en onderwijs inzake hun voorstel? Er moet toch nog een evaluatie van de werkzaamheden van de evangelisatieconsulent, br. S. Paas, komen? Het spreken over bijbels verantwoord studiemateriaal vraagt om een toespitsing.

De rapporteur reageert: er is geen contact gezocht met deputaten kerkjeugd en onderwijs. De evaluatie van br. Paas zal volgend jaar plaatsvinden (deputaten onderstrepen dat vervolgens). Het voorstel over het studiemateriaal is geformuleerd uitgaande van de besluiten van de synode 2001, en is als zodanig duidelijk genoeg.

De volgende amendementen worden ingediend:

Ds. G. van Roekel wil i.p.v. het nieuwe voorstel 3 het oude voorstel 3 inbrengen; dat gaat nl. minder ver. De preses wenst dat de commissie haar voorstel alsnog bespreekt met deputaten kerkjeugd en onderwijs. Dat geldt ook voor voorstel 1, waar deputaten kerkorde en kerkrecht worden genoemd. Aldus wordt besloten.

Oud. L. Boogerd wijst erop dat voorstel 6 op gespannen voet staat met de nog te houden evaluatie. Ds. D. Quant stelt voor om bij dat voorstel in te voegen: '...afhankelijk van een positieve evaluatie van diens werkzaamheden.' De commissie neemt dit over.

De synode besluit:

1. het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie te wijzigen. Voortaan zal het evangelisatieadviescentrum lid zijn van de Evangelische Alliantie;
2. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de wezenlijke plaats van de prediking in het kader van het missionaire werk in het algemeen en in het kader van de visieomschrijving in het bijzonder (bijlage 1 rapport deputaten) en het resultaat hiervan op te nemen in het visiedocument. Daarna kan het visiedocument onder de kerken verspreid worden;
3. deputaten op te dragen door middel van een algemene brief de kerken te wijzen op evangelisatiemateriaal dat vanuit andere kerken verschijnt en dat naar inhoud en werkwijze bruikbaar is in onze kerken;
4. deputaten opdracht te geven, afhankelijk van een positieve evaluatie van diens werkzaamheden, dr. S. Paas ingaande per 1 september 2005, na een eerste diensttijd van 6 jaar, voor onbepaalde tijd te benoemen en br. A. Dingemans ingaande 1 oktober 2005, na een eerste diensttijd van 3 jaar, voor een periode van opnieuw drie jaar te benoemen.

De bespreking wordt opgeschort (zie art. 199).

Artikel 112

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) – vervolg

De besprekingen m.b.t. de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) worden hervat (zie art. 84); hiermee correspondeert rapport 6 van commissie 4 (bijlagen 30 en 49). De voorzitter van deputaten, prof. J.W. Maris, en de secretaris, ds. J.W. Schoonderwoerd, worden welkom geheten.

Ds. A. Hilbers kan zich vinden in de voorstellen van de commissie, evenals ds. J.P. Boiten en ds. G. van Roekel.

De synode spreekt uit:

de generale synode
kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend
de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat de plaatselijke kerken geraadpleegd zijn over de wenselijkheid van en de mogelijkheden tot invoering van het 'federatieve groeimodel' en dat hierop in vrijwel gelijke verhouding uit de kerken zowel positieve als negatieve reacties zijn ontvangen;
2. dat een aantal kerkenraden zich met betrekking tot het 'federatieve groeimodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd;
3. dat het aantal kerken dat op aanbeveling van de generale synode met de plaatselijke GKv in gesprek is gegaan, evenzeer als het aantal kerken dat met de GKv tot enige vorm van samenwerking is gekomen, toegenomen is;
4. dat een aantal kerken om uiteenlopende redenen bezwaren heeft tegen een verdergaande toenadering tot de GKv;

overwegend

1. dat het middel van een enquête niet overschat moet worden, maar dat er tegelijk aan de resultaten ervan niet voorbijgegaan kan worden en dat een zekere weging daarvan noodzakelijk is;
2. dat het feit dat een aantal kerken zich met betrekking tot het 'federatieve groeimodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd te maken kan hebben met onvoldoende inzicht in de bedoeling van het 'federatieve groeimodel';
3. dat de kerken die contact zochten of tot samenwerking kwamen met de plaatselijke GKv dat deden ingevolge de oproepen van de generale synode;
4. a. dat de landelijk geconstateerde overeenstemming inzake de toe-eigening van het heil niet wegneemt dat er in het algemeen gesproken in de praktijk van de prediking nog steeds wezenlijke verschillen tussen GKv en CGK worden geconstateerd;
- b. dat de genoemde verschillen ook binnen het eigen kerkverband worden geconstateerd;
5. dat het van het grootste belang is dat de op wezenlijke punten verkregen overeenstemming ook werkelijk functioneert in de praktijk van de prediking en dat men er wederzijds op aanspreekbaar dient te zijn;
6. dat verdergaande toenadering tot de GKv binnen de kerken verschillend getaxteerd wordt;
7. dat de opkomst bij de regionale bijeenkomsten tegenvalt;

van oordeel

1. a. dat er enerzijds reacties vanuit de kerken ten aanzien van het 'federatieve

- groeimodel' zijn die te weinig verdisconteren wat er in de loop van de jaren bij de landelijke samsprekingen is bereikt;
- b. dat er anderzijds reacties zijn die onvoldoende rekening houden met de route die door de generale synode 2001 is geweest;
 - c. dat er ook reacties zijn die getuigen van terechte zorg over de prediking in de GKv;
2. dat het noodzakelijk is de kerkenraden opnieuw te benaderen om de bedoeling van het 'federatieve groeimodel' uit te leggen, omdat een aantal kerkenraden zich over het 'federatieve groeimodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd of de bedoeling ervan niet goed begrepen heeft;
 3. dat het positief te duiden is dat de contacten met kerken van de GKv op plaatselijk niveau zijn toegenomen;
 4. dat wat bereikt is niet verloren mag gaan;
 5. a. dat het zorg geeft dat de landelijk geconstateerde overeenstemming inzake 'de toe-eigening van het heil' te weinig is terug te vinden in de prediking van de GKv;
 - b. dat er op dit punt ook reden is de prediking in eigen kerken kritisch door te lichten;
 6. dat de eenheid die er in Christus is en de opdracht die daaruit voortvloeit om te zoeken naar eenheid in waarheid de kerken ertoe dringt om het gesprek met de GKv voort te zetten over de vraag hoe we in prediking en pastoraat recht doen aan de wijze waarop onze belijdenisgeschriften spreken over de toe-eigening van het heil;
 7. dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband;
 8. dat betwijfeld moet worden of nieuwe regionale bijeenkomsten het gewenste effect zullen hebben;
 9. dat de classes geroepen zijn om de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot nauwer samenleven te komen uitsluitend te toetsen aan de hand van bijlage 6 K.O., zonder dat persoonlijke opvattingen een besluit over die samenwerking belemmeren;

besluit

1. te blijven bij de uitspraak van de generale synode 2001 dat het 'federatieve groeimodel' een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven;
2. a. het 'federatieve groeimodel' vooralsnog niet in te voeren, omdat noch de naam, noch de bedoeling van dit model aan alle kerken duidelijk is en de noodzakelijke eenparigheid daarvoor op dit moment ontbreekt;
- b. dat het onder a gestelde te meer een appèl betekent aan de kerken om indien mogelijk plaatselijk contact te zoeken dan wel bestaande contacten uit te breiden;
3. deputaten op te dragen de kerken opnieuw te benaderen om de bedoeling van het 'federatieve groeimodel' uit te leggen;
4. deputaten op te dragen de kerken opnieuw een oordeel over het 'federatieve groeimodel' te vragen, voorzover de toelichting van deputaten hen daar aanleiding toe geeft;
5. deputaten op te dragen alle reacties uit de kerken inzake het 'federatieve groeimodel' geestelijk te 'wegen' en de generale synode 2007 met de uitkomst van die weging te dienen met het oog op een verantwoorde besluitvorming;

6. deputaten de opdracht te geven in de komende periode met deputaten GKv vanuit de bereikte principiële overeenstemming nadrukkelijk door te spreken over het door velen opgemerkte verschil tussen die overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking;
7. deputaten op te dragen samen met deputaten GKv materiaal te ontwikkelen en nieuwe wegen te zoeken om
 - a. het gesprek over en het ambtelijk toezicht op de prediking binnen de eigen kerkgemeenschap en tussen de kerken op plaatselijk vlak te dienen, om zo geestelijk leiding te geven aan deze gesprekken;
 - b. thema's aan te reiken die de contacten tussen beide kerken kunnen bevorderen, zoals: het werk van de Heilige Geest, zowel in de persoonlijke beleving als in de heiliging, de relatie kerk en Israël, de houding tegenover de andere wereldgodsdiensten, met name de islam, en andere hedendaagse godsdienstige stromingen, in een nauwgezet luisteren naar de Schrift en met het oog op de praktijk van de prediking en het gemeentelieven;
8. deputaten geen nieuwe opdracht te geven om regionale conferenties te beleggen;
9. de classes op te roepen de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot nauwer samenleven te komen uitsluitend te toetsen aan de hand van bijlage 6 K.O.;
10. de GKv te verzoeken opnieuw deputaten te benoemen en via parallelle besluitvorming mee te werken aan wat is opgemerkt onder de besluiten 6 en 7.

De preses spreekt de hoop uit dat Gods zegen op de genomen beslissingen zal rusten.

Artikel 113

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Hersteld Hervormde Kerk

De preses stelt het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan de orde, en wel het gedeelte dat handelt over de Hersteld Hervormde Kerk (HHK) (bijlagen 30 en 33).

347, 395

In de sprekersronde wordt van verbondenheid met deze 'nieuwe' kerk gewaagd. Is de commissie daarom niet wat zuinig in haar bewoordingen? Heeft de commissie met deputaten over haar voorstel gesproken? Anderzijds: is de HHK al toe aan contacten als deze? En hoe zal de Gereformeerde Bond staan t.o.v. deze voorstellen?

De rapporteur, ds. P.D.J. Buijs, krijgt het woord. We hebben in de HHK te maken met een kerkverband in wording; daarom is de commissie voorzichtig, ook in het licht van sommige besluiten die deze kerk heeft genomen en die vragen oproepen. De commissie heeft inderdaad met deputaten gesproken. De voorzitter van deputaten stelt dat zij nog niet veel konden vermelden in hun rapportage, gezien het moment waarop de HHK ontstond. Deputaten stemmen in met de voorzichtigheid van de commissie. De verhoudingen tussen de Gereformeerde Bond en de HHK liggen gevoelig; ook dat noopt tot voorzichtigheid.

De synode spreekt uit:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten eenheid voor de gereformeerde belijders in Nederland;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat deputaten in hun rapport terloops spreken over hen die zich niet wilden scharen bij hen die tot de PKN toetraden;
2. dat deputaten nog geen contact hebben opgenomen met de Hersteld Hervormde Kerk;

overwegend

dat deputaten in gesprekken met de Gereformeerde Bond er op gewezen hebben zich niet te kunnen en te willen distantiëren van hen die zich niet wilden scharen bij hen die tot de Protestantse Kerk in Nederland (PKN) toetraden;

van oordeel

1. dat deputaten het onder 'overwegend' genoemde standpunt terecht hebben ingenomen;
2. dat er gezien de opdracht van Christus om te staan naar eenheid met allen die Zijn Naam liefhebben en naar Zijn Woord begeren te leven aanleiding is om de mogelijkheid tot het aangaan van contacten met de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken;

besluit

1. deputaten op te dragen de mogelijkheid tot het aangaan van contacten met de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken;
2. van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

Artikel 114

Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/Gereformeerde Gemeenten

De preses stelt het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan de orde, en wel het gedeelte dat handelt over de Gereformeerde Gemeenten (bijlagen 30 en 33).

347, 395

In de bespreking wordt opgemerkt dat er bij beide kerken welwillendheid is gebleken in de verslagperiode. Toch zijn er tegelijk grote geestelijke verschillen; is er wel voldoende perspectief om de gesprekken voort te zetten? En zijn er gesprekken gevoerd over publicaties binnen de kring van de Gereformeerde Gemeenten?

De rapporteur, ds. P.D.J. Buijs, benadrukt de waarde van de gebleken herkenning over en weer. De voorzitter van deputaten, prof. J.W. Maris, onderstreept dat; er zijn gesprekken geweest over publicaties die de toe-eigening des heils raken, mede in het licht van de generaal-synodale uitspraken van de Gereformeerde Gemeenten

in 1931. De secretaris van deputaten, ds. J.W. Schoonderwoerd, herinnert er aan dat de synode 2001 de blokkades t.a.v. kerkelijke toenadering onderkende, maar niettemin stelde dat deze contacten van grote waarde kunnen zijn.

De synode spreekt uit:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Gemeenten;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

dat voor het eerst na vele jaren er een officieel contact met de Gereformeerde Gemeenten is geweest;

overwegend

1. dat deputaten melden dat zij en de commissie van de Gereformeerde Gemeenten in een goede sfeer en op een openhartige wijze met elkaar gesproken hebben over een aantal wezenlijke zaken aangaande de prediking en de praktijk van het kerkelijke leven;
2. dat deputaten melden dat de gesprekken voor een beter verstaan van elkaars visie op deze zaken nuttig zijn geweest en eraan bijdragen dat verkeerde beeldvorming wordt voorkomen;
3. dat deputaten melden dat er op dit moment geen perspectief is op kerkelijke eenheid met de Gereformeerde Gemeenten;

van oordeel

1. dat het feit dat er voor het eerst na vele jaren een officieel contact met de Gereformeerde Gemeenten is geweest een reden tot dankbaarheid is;
2. dat er – gelet op de nood der tijden – aanleiding is om met de Gereformeerde Gemeenten, als kerk die de gereformeerde belijdenis onderschrijft, contact te houden conform het besluit van de generale synode 2001, al is er op dit moment geen perspectief op kerkelijke eenheid;
3. dat een vorm van contact nuttig kan zijn om geestelijke herkenning te bevorderen en zonodig actuele ontwikkelingen te bespreken;

besluit

1. de Gereformeerde Gemeenten te verzoeken hun commissie KEV op te dragen het gesprek met deputaten eenheid voort te zetten, om geestelijke herkenning te bevorderen en zonodig actuele ontwikkelingen te bespreken;
2. deputaten de opdracht te geven bij een positieve beslissing van de Gereformeerde Gemeenten een geregeld contact te houden met de commissie KEV;
3. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

*Artikel 115***Eenheid gereformeerde belijders in Nederland/algemeen**

De preses stelt het eerste, algemene gedeelte van het rapport van de deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland aan de orde (bijlage 30).

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren, onder dankzegging voor hun veelomvattende arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

De preses dankt in het bijzonder ds. J.M.J. Kieviet en ds. M.C. Mulder, die afscheid nemen van het deputaatschap.

*Artikel 116***Comité-generaal***Artikel 117***Schorsing**

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ZESDE ZITTING

dinsdag 19 oktober 2004, 19.00 - 21.15 uur

*Artikel 118***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 119 : 7 en 23.

*Artikel 119***Appèl-nominaal**

Oud. B. de Weerd moest de vergadering verlaten; er is voor hem geen secundus aanwezig.

*Artikel 120***Evangelisatie/positie zendingsgemeenten en evangelist**

De preses stelt het rapport van deputaten voor evangelisatie aan de orde, en wel het gedeelte dat handelt over de zendingsgemeenten en de evangelist. Daarmee correspondeert rapport 5 van commissie 2 (bijlagen 25 en 50).

Er volgt een eerste sprekersronde. De vreugde die in zendingsgemeenten met de volwassendoop gepaard gaat, roept de vraag op: hoe vinden we wegen om deze

nieuwe leden in ons kerkelijk leven verder te brengen in het geloof? Daarin stelt het rapport van de commissie teleur. Kan zij uitleggen waarom zij deputaten niet volgt in haar – in de ogen van een aantal afgevaardigden waardevolle – voorstellen m.b.t. de positie van de evangelist? Anderzijds: wordt het feit dat een evangelist niet de sacramenten kan bedienen als een echte nood in de zendingsgemeenten ervaren? En past zijn positie, hoe dan ook, in de gereformeerde ambtsleer? Waarom moeten deputaten kerkorde en kerkrecht, in tegenstelling tot wat in de opdracht van de synode 2001 staat, nu deze bezinning voortzetten? Waar zijn de voorstellen m.b.t. de zendingsgemeenten die bij het rapport van deputaten vermeld worden, gebleven? De commissie maakt er immers geen melding meer van. De inhoudelijke karakteristieken en grenzen van een zendingsgemeente zijn niet altijd even duidelijk; daar moet weliswaar nog verder over nagedacht worden, maar dat hoeft toch niet drie jaar te duren, zoals de commissie voorstelt. Welke informatie heeft deputaten gebracht tot hun rapportage m.b.t. de ontwikkelingen bij ‘De Wegwijzer’ in Almere? Kunnen de voorgestelde vrijheden in liturgie wel zo verdedigd worden als nu gebeurt, gezien onze kerkelijke traditie?

De rapporteur, ds. W.N. Middelkoop, krijgt het woord. De commissie is positief-betrokken bezig geweest met de vragen die in het rapport van deputaten worden aangesneden. Zij is van mening dat het de moeite waard is om te bezien of een evangelist de bevoegdheid kan krijgen om de sacramenten te bedienen; dat moet echter wel goed doordacht worden, en ook in relatie gebracht worden met mogelijke regelingen in andere kerken binnen de gereformeerde gezindte. De in het deputatenrapport gegeven aanzetten vragen om nadere studie. Vooral kerkrechtelijk zijn er nogal wat vragen, reden waarom de commissie voorstelt dat deputaten kerkorde en kerkrecht het voortouw zullen nemen. Het voorstel van een regeling voor zendingsgemeenten is door de commissie niet overgenomen, omdat er haars inziens nog geen voldoende helderheid is over de vraag welke gemeente een zendingsgemeente mag heten. De commissie denkt aan de verankering van de evangelist in art. 3 K.O., omdat het gaat om broeders die een heel andere bagage hebben dan zij over wie het in art. 4 K.O. gaat. Het is daarbij een voordeel dat hun positie dan een tijdelijke kan zijn; dat past beter bij art. 3 dan bij art. 4 K.O.

Namens deputaten voert ds. A.P. van Langevelde het woord. De situatie in onze kerken is divers; dat maakt het geven van een eenduidige definitie van een zendingsgemeente lastig. Deputaten zouden graag nader overleg met de commissie plegen, om toch nog tijdens deze synode dit punt af te ronden. In ieder geval is het van groot belang dat iedere gemeente beseft dat zij naar haar hoge roeping feitelijk zendingsgemeente dient te zijn. Inderdaad ervaart men het als nood dat een evangelist geen sacramenten mag bedienen. De inbedding van diens positie in de gereformeerde ambtsleer is niet expliciet ter sprake geweest bij deputaten; dat was immers hun opdracht niet. T.a.v. ‘De Wegwijzer’ kunnen deputaten melden dat zij geen positie hebben willen innemen (al kan dat vanuit de rapportage zo lijken); er moest worden vastgesteld dat de uitslag van het proces teleurstellend is geweest en dat hebben deputaten ter lering willen rapporteren; meer zit daar niet achter. Over de gewenste vrijheid in liturgie wordt gewezen op de diversiteit in onze eigen kerken, en op de moeite die er bij nieuwe gelovigen, komend uit een heel andere cultuur, soms is met onze tradities; daar moet het toch niet op breken? Ds. J. Nutma vult nog aan m.b.t. de evangelist en de inbedding binnen de gereformeerde ambtsleer, dat Martin Bucer deze wilde scharen onder de dienaren des Woords.

De volgende voorstellen worden ingediend:

Ds. J. Bosch stelt voor:

- t.a.v. de evangelist de voorstellen van deputaten te handhaven;
- t.a.v. de zendingsgemeenten:
 - a. een middel om het evangelie te verkondigen is het stichten van zendingsgemeenten; een zendingsgemeente is een gemeente die zich op grond van recente missionaire arbeid ontwikkelt tot een zelfstandige gemeente;
 - b. een zendingsgemeente staat onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen. In een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een meer zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruik gemaakt worden van de regelingen van bijlage 53 K.O.;
 - c. een zendingsgemeente kan niet eerder als zodanig worden erkend dan na advies van de classis waaronder de verantwoordelijke plaatselijke kerk ressorteert;
 - d. indien een zendingsgemeente in staat is geheel zelfstandig te functioneren, kan overgegaan worden tot instituering overeenkomstig de bepalingen van art. 33 K.O.;
 - e. in een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4 lid 6 K.O.;
 - f. oud d;
 - g. oud e met als toevoeging '...en de gereformeerde belijdenis...';
 - h. wordt oud f;
 - i. wordt oud g;
 - j. na de instituering van de zendingsgemeente kunnen de bijzondere regelingen nog enige tijd gelden, zolang de situatie van de gemeente daarom vraagt;.

Ds. D. Quant stelt voor om voorstel 5 van de commissie als volgt te lezen: 'deputaten op te dragen om, in goed overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht, ...' (enz.).

Ds. J.P. Boiten stelt voor:

1. onder zendingsgemeente te verstaan een gemeente die ontstaat uit missionaire arbeid en heen groeit naar een zelfstandig functionerende gemeente;
2. gehoord de bespreking op de generale synode de commissie opdracht te geven zich nader te bezinnen op de regelingen m.b.t. de zendingsgemeenten zoals in het deputatenrapport onder voorstel 2 op blz. 31 staat verwoord, en hierbij te betrekken de gegevens uit de beleidsnota van het rapport voor deputaten evangelisatie aan de generale synode 2001, zoals staat onder punt 3 op blz. 319 en 320 van de Acta 2001.

De preses verzoekt de commissie zich over deze voorstellen te buigen en schort de bespreking op (zie art. 199).

Artikel 121

Sluiting

Ds. D. Quant leest Matt. 28 : 18-20, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 49 : 1, waarna de preses de zesde zitting sluit.

ZEVENDE ZITTING

woensdag 20 oktober 2004, 09.15 - 12.15 uur

Artikel 122

Opening

De preses opent de zevende zitting. Hij laat zingen Psalm 72 : 4 en 10 en leest Psalm 72. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 123

Appèl-nominaal

Ds. C.D. Affourtit is vervangen door ds. K. Hoefnagel, oud. D. Koole door oud. B. de Weerd en ds. M.J. Oosting door ds. W.P. de Groot. De andere primi-afgevaardigden zijn aanwezig. Ds. De Groot, die voor het eerst ter synode aanwezig is, betuigt door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 124

Correspondentie met de buitenlandse kerken/toespraken ds. C. Pronk, prof. dr. D. Mackay en dr. Ho Jin Jun

De preses verwelkomt dr. Ho Jin Jun (Presbyterian Church in Korea – PCK), prof.dr. D. Mackay (Reformed Presbyterian Church of Ireland – RPCI) en ds. C. Pronk (Free Reformed Churches of North America – FRC).

Ds. Pronk spreekt de synode toe: de contacten tussen onze beide kerken dateren al van 1947; zeker in die tijd bestonden de FRC (toen nog onder een andere naam) vooral uit immigranten. Een breuk in de jaren '50 mocht in de jaren '70 weer hersteld worden, zij het dat de geestelijke onderlinge verschillen tot vandaag toe zichtbaar zijn. Maar wat ons bindt, is meer dan wat ons scheidt. Er is momenteel sprake van een bescheiden groei; zending en evangelisatie hebben grote aandacht. Na een oorspronkelijk wat geïsoleerde positie zijn er nu contacten met andere kerken van gereformeerde belijdenis. Net als bij u blijken er dan soms wel verschillen te zijn t.a.v. de toe-eigening des heils, zodat deze contacten inhoudelijk beperkt blijven. Onze vraag blijft, hoe we trouw kunnen blijven aan onze geestelijke erfenis, terwijl we tegelijk in een geheel andere situatie staan dan u. Puriteinse geschriften helpen ons daarbij. Naar een woord van ds. J.H. Velema gaat het er in onze beide kerken om, dat haar leden 'goed bekeerd' zullen zijn.

Ds. J.M.J. Kieviet beantwoordt namens de synode deze toespraak: we zijn dankbaar voor Gods trouw, door Hem aan onze beide kerken betoond; we weten ons geestelijk aan elkaar verwant, samen staande op de vaste bodem van de Schrift.

Vervolgens krijgt prof. Mackay het woord: onze beide kerken komen elkaar steeds meer nader; er is geestelijke herkenning over en weer. Onze kerken wortelen in de 'Second Reformation' zoals die in Schotland in de 17e eeuw tot bloei kwam. De vanouds sterke evangelicale traditie in Noord-Ierland schrompelt momenteel snel ineen, terwijl ook de Rooms-Katholieke kerk in Ierland te lijden heeft van de negatieve ontwikkelingen van de laatste tijd. De kerken tellen 35 gemeenten; de laatste

jaren worden er enkele nieuwe posten geopend. Er mag sprake zijn van kerkplanting. Wel is er sprake van grote zorg t.a.v. het relatief geringe aantal predikanten. Dankbaar maken we gebruik van uw grote theologische erfenis, voorzover dat via een Engelse vertaling mogelijk is. Midden in de storm van deze tijd bouwen we op het fundament door Christus zelf gelegd; Hij is overwinnaar en gebruikt zijn macht ten gunste van zondaren. Hoe groot is Gods genade!

Ds. J.G. Schenau beantwoordt namens de synode deze toespraak: we hopen en bidden dat uw arbeid door de Heere gezegend zal worden.

Hierna krijgt dr. Ho Jin Jun de gelegenheid de synode toe te spreken: vier jaar geleden ontstonden onze kerkelijke contacten; nu mag ik hier voor u staan. We zijn dankbaar voor het feit dat verschillende studenten bij u hun theologisch inzicht mogen verdiepen. Onze kerken funderen zich op Gods heilig Woord naar gereformeerde traditie; zij tellen 185 gemeenten met 400.000 leden. Er is een eigen universiteit en een theologisch seminarie. 240 zendelingen zijn naar 45 landen uitgezonden. Uiteraard zijn er verschillen tussen u als westerse en ons als oosterse kerken: we leven immers in verschillende culturen. Wij worden met niet-christelijke tradities geconfronteerd en protesteren publiekelijk tegen openbare, door de overheid gepropageerde verering van het godendom in Korea. We willen samen met elkaar kracht putten uit het Woord van God.

Prof. H.G.L. Peels beantwoordt namens de synode deze toespraak: deze was hartelijk van toon; het was voor ons een eerste kennismaking na het aangaan van onze kerkelijke contacten, die op uw initiatief tot stand kwamen. Wij mogen elkaar van dienst zijn bij onze gemeenschappelijke problematiek, staande in hetzelfde geloof.

Artikel 125

Correspondentie met de buitenlandse kerken/algemeen

De preses stelt het rapport van deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken aan de orde; daarmee correspondeert rapport 2 van commissie 4 (bijlage 51 en 52). Hij verwelkomt de voorzitter en secretaris van deputaten, prof. H.G.L. Peels resp. ds. B. de Graaf.

499, 507

Een eerste sprekersronde vindt plaats: de classis Groningen heeft de zaak van het contact met deputaten m.b.t. het beroepen van een predikant uit het buitenland afgerond. Waarom stellen deputaten voor geen persoonlijke inlichtingen te verstrekken over een te beroepen predikant uit het buitenland? Overigens is het langdurig vacant zijn van sommige gemeenten in het Noorden van ons land mede aanleiding van het beroepen van deze predikanten. Kan er iets meer gezegd worden over het standpunt van verschillende kerken inzake vrouw en ambt, bijvoorbeeld in Brazilië?

De voorzitter van deputaten krijgt het woord. De kerken in Brazilië kennen de vruchten van onze bezinning inzake vrouw en ambt. De ontwikkelingen daar zijn nogal sluipenderwijs gegaan; deputaten willen graag een nader gesprek hierover. Deputaten achten het niet juist om eventuele persoonlijke informatie over te beroepen predikanten te geven; dat is aan de kerkenraad c.q. de classis. Wel kan er algemene informatie worden gegeven over kerkverband enz.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de bestaande onduidelijkheid in art. 4 sub 4b K.O. weg te nemen door de formulering hiervan als volgt te wijzigen: 'Een kerkenraad die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, zal deputaten correspondentie in een vroegtijdig stadium van het beroepingswerk om advies vragen. Deputaten geven dit advies schriftelijk en gemotiveerd. In dit advies wordt specifieke aandacht geschonken aan de situatie in het kerkverband van de te beroepen predikant, de opleiding in diens kerken en overige relevante informatie'; etc.;
4. a. de door deputaten opgestelde gedragslijn ten aanzien van het aangaan van nieuwe contacten goed te keuren;
b. tevens goedkeuring te hechten aan het voornemen van deputaten om bij het onderzoek naar relaties met Oost-Europese kerken die mogelijk in aanmerking komen voor 'contact', zich met name te richten op de Református kerk in Hongarije en Roemenië, de Roemeense Evangelische Kerk (BER), gereformeerde kerken in de Baltische staten en in Tsjechië;
5. deputaten op te dragen om in de correspondentie met de Free Church of Scotland en de Free Church of Scotland (continuïng) blijvend alert te zijn op mogelijkheden om – eventueel samen met andere zusterkerken – bij te dragen aan de verbetering van de verstoorde onderlinge relaties;
6. deputaten op te dragen aan de Evangelical Presbyterian Church of Ireland volledige correspondentie aan te bieden;
7. a. definitief geen correspondentie aan te gaan met de Lanka Reformed Church;
b. de door de synoden van 1995 en 2001 genomen besluiten tot het aangaan van nadere contacten met de Dutch Reformed Church in Sri Lanka niet te effectueren;
8. deputaten op te dragen binnen de International Conference of Reformed Churches (ICRC) blijvend te participeren en te bevorderen dat van deze organisatie een opbouwende werking en een gereformeerd geluid uitgaan;
9. deputaten op te dragen alert te zijn op de mogelijkheden om contacten met allerlei kleinere kerken te doen verlopen via de ICRC;
10. deputaten op te dragen de gegevens in het Jaarboek met betrekking tot buitenlandse kerken nog eens kritisch door te nemen, te evalueren en eventueel aan te passen.

De preses stelt vervolgens nog de brief van de Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika aan de orde (bijlage 53). De synode besluit aan deputaten te verzoeken deze brief te beantwoorden.

509

*Artikel 126***Comité-generaal***Artikel 127***Schorsing**

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 20 oktober 2004, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 128

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt het Gebed des Heren : 2 en 3 gezongen.

Artikel 129

Appèl-nominaal

Oud. B. Bosman is vervangen door oud. B. Bijl.

Artikel 130

Correspondentie met de buitenlandse kerken/toespraak ds. McDonald

Ds. McDonald wordt als vertegenwoordiger van de Free Church of Schotland (FCS) hartelijk welkom geheten; hij brengt de hartelijke groeten van zijn kerken over, die op dit moment jammerlijk verscheurd zijn: we hebben elkaar nodig om Gods opdracht te volbrengen. Er worden vele aanslagen gepleegd op onze waarden, die ons in vorige eeuwen door God geschonken zijn:

- de grote vlucht van wetenschap en techniek, die mensen koesteren, doet ons in twee werelden leven;
- daarnaast is er de invloed van de islam. De mensen verwachten geestelijke leiding van de kerken;
- tenslotte is te noemen de invloed van de Mammon. Grote winkelcentra verrijzen als eertijds de kathedralen.

We zoeken naar nieuwe openingen voor het evangelie van Jezus Christus. Daarbij zullen we vandaag zelf naar de mensen moeten. Daartoe is een speciale cursus over het evangelie naar Marcus ontwikkeld. Ook is er aandacht voor een betrouwbare vertaling van de Psalmen, die met name jonge mensen aanspreekt. Nauwkeurig luisteren we naar dat wat bij de mensen die we ontmoeten, leeft, om zo echt contact met hen te kunnen krijgen. Broeders, bidt voor ons, niet in het minst voor onze pogingen de gescheurde FCS weer tot één te maken.

Ds. M.J. Kater beantwoordt namens de synode deze toespraak: we stellen het op hoge prijs dat u hier bent. In uw interne problematiek leven we met u mee. De Heere geve u standvastigheid in het kerk-zijn in het deel van de wereld waar Hij u gesteld heeft en Hij zegene u.

Artikel 131

Onderlinge bijstand en advies

De preses stelt het rapport van deputaten voor onderlinge bijstand en advies aan de orde; daarmee correspondeert rapport 2 van commissie 6 (bijlage 54 en 55). Hij verwelkomt de brs. J. Ouweland, G. Verhoef en C. Langelaar, voorzitter resp. penningmeester resp. secretaris van deputaten.

In de sprekersronde worden de volgende vragen gesteld en opmerkingen gemaakt: slechts één gemeente meldde zich aan voor steun i.v.m. aanstelling van een pastoraal werker. Dat lijkt te weinig voor definitieve voorstellen. Waarom zijn er geen criteria genoemd bij steun in geval van ziekte van een predikant? Hoe hantieren deputaten de grenzen van de steunverlening?

De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, krijgt het woord. De vorige synode stond steunverlening voor één periode toe (*Acta* art. 212); vandaar dat nu een definitieve regeling wordt voorgesteld. Deputaten moeten hun regels strak hanteren om 'schuivende panelen' te voorkomen.

De voorzitter van deputaten attendeert erop dat de steun aan kleine gemeenten steeds complexer wordt. Dat vraagt om differentiatie, bijv. op het gebied van de pastorale werker.

Oud. L.G. Boogerd stelt voor om voorstel 3h uit te breiden, aldus: Deze steunverlening geldt in beginsel voor gemeenten met maximaal 249 (doop)leden. De commissie neemt dit voorstel over.

De synode besluit:

1. deputaten voor de uitgevoerde werkzaamheden te danken en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de volgende wijzigingen aan te brengen in de instructie voor de deputaten voor onderlinge bijstand en advies, bijlage 4 (artikel 11 K.O.):
 - a. artikel 3 als volgt te laten luiden: 'De kas voor onderlinge bijstand en advies wordt gevormd door zijn vermogen en wordt aangevuld met de door de generale synode vastgestelde bijdragen van de kerken en eventuele andere ontvangsten.';
 - b. artikel 4 sub a aan te vullen met: 'Een uitzondering is dat kerken die het maximum ledenaantal van 249 (doop)leden overschrijden en de voorgaande drie jaren steun ontvangen hebben voor de predikantskosten, in aanmerking kunnen komen voor een afbouwregeling. Deze regeling bouwt het steunbedrag als volgt af: in het eerste jaar nadat het ledenaantal van 249 (doop)leden is overschreden tot maximaal 67%, in het tweede jaar tot maximaal 33%, waarna geen bijdrage meer wordt verleend.';
 - c. artikel 4 sub a eveneens aan te vullen met: 'Deputaten kunnen binnen het raam van de geldende regelingen voor steunverlening predikantskosten besluiten in gevallen dat een predikant die op latere leeftijd (ouder dan 30 jaar) in de ambtelijke dienst komt een leeftijd van dertig jaar als startleeftijd met nul periodieken te hanteren. Inschaling ten behoeve van de steunverlening geschiedt dan volgens de regel, aantal 'dienstjaren' = leeftijd minus 30, echter nooit hoger dan de werkelijke inschaling.';
 - d. artikel 4b aan te vullen met: 'In geval van voldoende draagkracht van de betreffende gemeente is een minimum percentage van 40 van voornoemde kosten nog aanvaardbaar.';
 - e. de tweede zin van artikel 4 sub c te wijzigen in: 'Deze steun geldt voor die kerken die minder dan 250 (doop)leden hebben en gedurende het gehele jaar het minimumtraktament van een (deeltijd)predikant hebben te dragen.';
 - f. het bedrag in artikel 4 sub d te wijzigen in € 135,- per (doop)lid per jaar;

g. artikel 4 aan te vullen met sub e: 'Deputaten toe te staan binnen het raam van de geldende regelingen voor steunverlening in bijzondere gevallen vervangende of aanvullende steun te verlenen voor pastorale arbeid.

- Deze steunverlening geldt voor gemeenten met maximaal 249 (doop)leden.
- Deze steunverlening blijft op voorhand beperkt tot:
 - a. hulp bij tijdelijke aanvulling of tijdelijke vervanging wegens noodzakelijke uitbreiding van pastoraal werk dan wel het niet functioneren van de predikant anders dan door ziekte;
 - b. hulp aan gemeenten die helaas wellicht nog maar een beperkte bestaansduur zullen hebben.
- De kerkenraad is verantwoordelijk voor de personele invulling van deze tijdelijke steun (predikant, pastoraal werker).
- In beginsel wordt deze steun voor een periode van maximaal vijf (5) jaren toegekend';

h. artikel 4 aan te vullen met sub f: Regeling in geval van langdurige ziekte predikant:

'Van langdurige ziekte kan worden gesproken, indien deze langer voortduurt dan zes (6) maanden na de ziekmelding bij de kerkenraad. De kerkenraad van de langdurig zieke predikant kan zich – na consultatie van de consulent – tot de classis wenden voor hulp en bijstand in pastoraat en prediking. De kerkenraad kan zich door middel van de gebruikelijke wegen wenden tot en een beroep doen op deputaten voor onderlinge bijstand en advies voor steun. Deze steun zal nimmer hoger zijn dan het werkelijke tekort dat ontstaat door extra uitgaven om het gemeentelijk leven voortgang te doen vinden. Eén en ander met inachtneming van hetgeen in artikel 4 sub a bepaald is ten aanzien van de neveninkomsten. Deze steun zal nimmer meer bedragen dan € 135,- per (doop)lid per jaar. Deze steunverlening geldt in beginsel voor gemeenten met maximaal 249 (doop)leden.'

i. artikel 5 na e. aan te vullen met f.: 'Een tienjarenprognose voor (groot) onderhoud.'

De preses spreekt woorden van dank uit in de richting van br. H. Schuitema, die zijn werkzaamheden voor deputaten niet kon voortzetten.

Artikel 132-134

Comité-generaal

Artikel 135

Contact met de overheid

De preses stelt het rapport van deputaten voor het contact met de overheid aan de orde; daarmee correspondeert rapport 2 van commissie 5 (bijlage 56 en 57). De preses verwelkomt de deputaten prof. T.M. Hofman (voorzitter) en br. H. de Hek.

In de eerste sprekersronde wordt het volgende opgemerkt: het is goed dat deputaten terughoudend zijn bij de bezinning over samenwonen; iedere zaak is immers weer apart. De passage over homofiele relaties valt buiten de opdracht van deputaten. Wat bedoelen deputaten met de uitdrukking 'samenwoning die meer

de karaktertrekken van een huwelijk vertoont' en die dan minder verwerpelijk zou zijn?

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, reageert: de bijlage over samenwonen is niet meer dan een handreiking. De commissie acht de aantekeningen bij homofiele relaties van waarde, alhoewel ze strikt genomen inderdaad buiten de opdracht van deputaten vallen. De voorzitter van deputaten licht vanuit de kerkhistorie de uitdrukking 'minder verwerpelijk' toe. Laten de kerkenraden er op pastorale wijze mee omgaan, gericht op huwelijkssluiting.

In de tweede ronde wordt nog eens benadrukt dat het gedeelte over homofilie niet thuis hoort in het rapport. Er zou overigens ook grondiger bezinning nodig zijn dan hier gedaan is. Er zou een duidelijker toelichting nodig zijn bij de hierboven bekritiseerde uitdrukking, of een aangepaste formulering. De rapporteur verdedigt nogmaals het standpunt van de commissie, evenals de voorzitter van deputaten. Wel moet volgens de laatste een nadere definiëring van samenleven van mensen van hetzelfde geslacht plaatsvinden en moet er een toelichting van deputaten komen bij de handreiking. Deputaten zeggen toe dat te zullen verzorgen.

Ds. Hilbers stelt voor de twee zinnen die de kwestie homofilie raken, uit de bijlagen te schrappen. De commissie neemt dat niet over. Het voorstel wordt verworpen.

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun werkzaamheden;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten op te dragen opnieuw de brochure 'Het huwelijk nader bekeken' uit te geven, waarbij ook de 'Handreiking voor het omgaan met het verschijnsel samenwonen' is gevoegd;
4. deputaten op te dragen het overzicht inzake huwelijk en seksualiteit aan alle kerkenraden toe te zenden en er voor zorg te dragen dat dit overzicht bij het Dienstenbureau te Veenendaal beschikbaar is voor belangstellenden.

De preses richt woorden van dank aan br. H. Herweijer, br. A. Rouvoet, ds. G. van Roekel en zr. G.W. Brands-Bottema, die terugtreden als deputaten.

Artikel 136

Deputaten-financieel en studiefonds

De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten voor het studiefonds aan de orde (zie art. 36); daarmee correspondeert rapport 6A van commissie 6 (bijlagen 7 en 58). De preses verwelkomt br. I.L. Stolk (van deputaten studiefonds) en br. P.A.A.J. Hurkmans (van deputaten-financieel).

205, 537

In de bespreking wordt twijfel uitgesproken over de wenselijkheid om de voorwaarden die gelden bij gebruikmaking van het studiefonds opnieuw ter discussie te stellen.

De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, reageert. Er moet naar de regeling gekeken worden, alleen al om de reden te achterhalen dat er nu geen aanvragen liggen. Br. Stolk zegt: deputaten hebben niet voorgesteld het studiefonds op te heffen; bij

de nu voorgestelde vormgeving van het fonds zou er een bredere samenstelling van het deputaatschap moeten zijn.

Ds. Kieviet wil graag de oorspronkelijke formulering van zijn voorstel opnieuw in overweging geven. Ds. D. Quant stelt voor voorstel 6 als volgt te lezen: ‘... onderzoek te doen naar de reden waarom er weinig gebruik van het studiefonds wordt gemaakt, daarover te rapporteren aan de volgende generale synode en zonodig daarover voorstellen tot wijziging aan deze synode te doen’; de commissie neemt dit voorstel over.

De synode besluit:

1. deputaten te bedanken voor de door hen uitgevoerde werkzaamheden;
2. uit te spreken dat het volledige vermogen van het studiefonds gereserveerd dient te blijven voor ondersteuning van oudere studenten die predikant wensen te worden;
3. goedkeuring te verlenen aan de samenvoeging van het studiefonds en het stimuleringsfonds tot één deputaatschap dat het financieel steunen van oudere admissiale studenten en studerende/promoverende predikanten aan de TUA behartigt, waarbij beide fondsen gescheiden worden beheerd;
4. de naam van het deputaatschap te wijzigen in: ‘deputaten studie- en stimuleringsfonds’;
5. nieuwe deputaten te benoemen.
6. deputaten opdracht te geven onderzoek te doen naar de reden waarom er weinig gebruik van het studiefonds wordt gemaakt, daarover te rapporteren aan de volgende generale synode en zonodig daarover voorstellen tot wijziging aan deze synode te doen;
7. deputaten opdracht te geven een regeling op te stellen voor de uitvoering van het stimuleringsfonds, met als uitgangspunt het besluit tot instellen van een stimuleringsfonds, Acta generale synode 1995, art. 141 (pagina 72) en voorstellen hiervoor te doen aan de volgende generale synode.

Artikel 137

Nieuwe Bijbelvertaling – vervolg

De preses heropent de bespreking over de instructie aangaande de NBV (zie art. 64); commissie 3 heeft een nieuw – aanvullend – rapport (10) ingediend (bijlage 59).

538

In de sprekersronde wordt gewezen op de bloemlezing van citaten van de NBV in het commissierapport, die een negatieve duiding hebben; dat is eenzijdig. Het verlangen naar een nieuwe bijbelvertaling is een proces dat langzamerhand groeit, maar dat intussen in delen van onze kerken wel aanwezig is. Nu er zoveel publiciteit rond de NBV gaat komen, kan er in de kerken een probleem ontstaan; een positieve grondhouding is van belang. Kan er in de praktijk echt onderscheid gemaakt worden tussen kerkelijk gebruik binnen en buiten de erediensten? Kan het werk van de HSV niet serieus genomen worden door met dit werk inhoudelijk mee te denken, want ook daar worden toch keuzes gemaakt die getoetst moeten worden? Waarom wil de commissie dat het in te stellen deputaatschap een duidelijke lijn naar de HSV legt, daar hebben de kerken toch niet officieel om gevraagd?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, gaat eerst op het laatste punt in. De commissie wilde een situatie als welke in 1992 ontstond, vermijden. Door te werk te gaan zoals de commissie nu voorstelt kan de synode straks bezien of de HSV een herziening of een hertaling is. Het zou goed zijn als er een begeleidende brief van de synode bij het te nemen besluit komt, om negatieve gevoelens te voorkomen. De bloemlezing had beter in 'kleine letter' weergegeven kunnen worden.

Ds. D. Visser stelt voor:

- a. een 'constaterende' toe te voegen als '7', namelijk 'van oordeel 1' (cie);
- b. het laten vervallen van 'overwegende 2 t/m 5' (cie) . De motivatie daarvoor is dat het allemaal 'vanzelfsprekende zaken zijn'. Hiervoor in de plaats worden enkele nieuwe overwegingen voorgesteld:
 'overwegende 1' : dat in het licht van constatering 6 en 7 een betrouwbare nieuwe vertaling van groot belang is;
 'overwegende 2': dat ook vanwege de missionaire roeping van de kerken het van het grootste belang is dat er een vertaling is in hedendaags Nederlands;
- c. in plaats van 'van oordeel 5 en 6' (cie) een nieuw 'van oordeel 5 en 6':
 5. dat de reguliere eredienst in het algemeen niet het meest geëigende moment is om de NBV te beproeven;
6. dat er echter bijzondere diensten en situaties zijn, waarin de NBV kan worden gebruikt, onder het voorbehoud dat men daarin wijs handelt;
- d. aanvullen van 'besluit 3.a. met: '.....met uitzondering van bijzondere diensten en/of situaties'
- e. in de opdracht van het studiedeputaatschap aan te vullen (onder 'besluit 2'): alle ter zake doende literatuur die over de NBV is verschenen te bestuderen.

De preses is van mening dat de passages over de HSV uit het voorstel moeten worden weggehaald. De commissie stemt dat toe. Het voorstel van ds. Visser wordt de commissie in handen gegeven. De bespreking wordt opgeschort (zie art. 174).

Artikel 138

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ZEVENDE ZITTING

woensdag 20 oktober 2004, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 139

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 22 : 15 en 16.

Artikel 140

Kerkjeugd en onderwijs

541, 574

De preses stelt het rapport van deputaten voor kerkjeugd en onderwijs aan de orde; daarmee correspondeert rapport 7 van commissie 3 (bijlagen 60 en 61). Hij verwelkomt vertegenwoordigers van de jongerenbonden, die beide de synode iets willen aanbieden. De CGJO doet dat met het aanbieden van felicitaties; het is immers honderd jaar geleden dat het georganiseerde jeugdwerk in onze kerken van start ging. Daarom biedt de CGJO de synode een traktatie aan.

De preses verwelkomt de aanwezige deputaten ds. S. Otten (voorzitter), br. W.H. van Eeken (secretaris), br. J. Mauritz (penningmeester), ds. G. Vos en ds. L.C. Buijs.

In een eerste sprekersronde wordt opgemerkt: kan de commissie haar gedachten over het 'ambtelijk opzicht' over de jongeren nog eens toelichten? Is een jeugdbureau nog haalbaar? Het document: 'Jeugdwerk binnen de CGK' wordt met waardering begroet, maar zal het werken? Hoe willen de deputaten het blad 'Aan de hand' in de kerken bekendmaken, gezien hun reserves bij de inhoud ervan? Het wordt betreurd dat deputaten geen standpunt kunnen formuleren t.a.v. de jeugdkerken. Wordt het jongerenwerk wel beter van de gesprekken met deputaten en dragen die vrucht? En schuiven deputaten niet teveel werk van zich af, moeten zij niet meer kerkelijke leiding geven? Moet er geen herbezinning op het jeugdwerk komen, voordat besloten zou worden tot verhoging van de bijdrage om het verlies van subsidie te compenseren? Wat bedoelen deputaten met het onderscheid tussen kerkelijk en vrij jeugdwerk dat zou verdwijnen? Hoe ziet de commissie de taak van jeugdwerkorganisaties (JWO's)? Het aantal randkerkelijke jongeren groeit; dat geeft grote zorg; zouden deputaten daar meer aandacht aan kunnen geven? De financiële nood die er op dit moment is, zou een reden kunnen zijn om meer contact te zoeken met bijv. de HGJB en het jeugdwerk binnen de GKv.

Namens de commissie antwoordt de rapporteur, ds. D.J. Steensma. De commissie meent dat er meer over criteria t.a.v. de financiële bijdragen voor de bonden te zeggen is dan nu gebeurd is. Zij vindt dat niet elke taak van een kerkenraad hoeft te worden omschreven; vandaar haar standpunt m.b.t. het ambtelijk opzicht. De commissie is verder van mening dat het het jongerenwerk echt ten goede zou komen als er één jeugdbureau zou zijn. In het licht van de uitspraken van de vorige synode is daar niet verder met deputaten over doorgesproken.

De voorzitter van deputaten krijgt het woord. Ook deputaten hebben nagedacht over de zin van hun arbeid. Het zal in de toekomst meer gaan om inhoudelijke bezinning (dat vraagt echter om adviseurs e.d.) en minder om participatie in allerlei organen (bij 'Aan de hand' bijvoorbeeld). Dat laatste kunnen nl. ook anderen goed doen. Allerlei vragen die in jeugdland leven, kunnen door deputaten niet zo snel opgepakt worden. Zo hebben deputaten bij het fenomeen jeugdkerken zeker wel kritische kanttekeningen, maar de vraag was hoe dat te verwoorden zou zijn in een artikel o.i.d.; dat vonden deputaten niet eenvoudig. Deputaten hebben moeten constateren dat het 'momentum' om een jeugdbureau op te zetten achter de rug is; de jeugd ontwikkelt meer en meer, samen met de eigen kerkenraad, beleid in de

eigen gemeenten en deputaten vinden dat een positieve ontwikkeling. De positie van de JWO's is al jaren in discussie, niet in officiële, maar wel in praktische zin. Deputaten reiken de bonden gedachten en materiaal aan en die verwerken dat op hun eigen wijze. Daar hoort ook bijvoorbeeld doordenking bij over de vraag waar onze (doop)leden blijven die de kerk verlaten. Samenwerking met andere JWO's is ter keuze aan CGJO en LCJ. De penningmeester voegt er aan toe dat de discussie over objectieve criteria doorkruist werd door de berichten van het Ministerie over de intrekking van de subsidie.

Er volgt een tweede sprekersronde. Moet de commissie toch nog niet kijken naar het werkdocument? Hoe denken deputaten zich de taak in van de JWO's? Kunnen deze het hele pakket waarover deputaten spreken, erbij hebben?

De commissie zegt toe alsnog te zullen kijken naar het werkdocument. De voorzitter van deputaten krijgt daarna nog het woord: de JWO's hebben zich breder opgesteld, naar het totaal van de jeugd. We hebben geen instrumenten om de JWO's anders van dienst te zijn dan op dit moment het geval is. Men staat positief t.o.v. onze gedachten, dus er is vertrouwen dat ze daarmee aan de slag zullen gaan.

Ds. D. Visser stelt voor:

nieuw 5: deputaten op te dragen:

- a. zich met de JWO's te bezinnen op het werk van de JWO's, hun eigenlijke taak en een eventuele uitbreiding, en de financiering daarvan;
- b. de verhouding tussen deputaten en de JWO's bij uitbreiding vast te stellen.

13. deputaten op te dragen een inhoudelijk leerplan te maken, als blijkt dat dit wenselijk en haalbaar is;

15. deputaten op te dragen te vragen aan de kerkenraden om te melden welke documenten 'jeugdwerk binnen de CGK' zij hebben en wat zij ermee gaan doen.

Ds. P.D.J. Buijs stelt voor om aan voorstel 3 toe te voegen:

'...voor zover het de organisatorische kant daarvan betreft.'

De preses verzoekt de commissie zich over deze voorstellen te buigen; de bespreking wordt opgeschort (zie art. 191).

Artikel 141

Sluiting

Ds. G. van Roekel leest Openb. 7 : 9-12, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 67 : 1 (de bijdrage door de LCJ) en 3 (allen), waarna de preses de zevende zitting sluit.

ACHTSTE ZITTING

donderdag 21 oktober 2004, 09.15 - 12.15 uur

Artikel 142

Opening

De preses opent de achtste zitting. Hij laat zingen de Morgenzang : 1, 2 en 3 en leest Matt. 24 : 36-51. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 143

Appèl-nominaal

Ds. A. Hilbers is vervangen door ds. A. van de Bovekamp, ds. C.D. Affourtit door ds. G.J. Capellen, ds. J.G. Schenau door ds. J.G. Brienen, oud. D. Koole door oud. B. de Weerd en oud. A. Heystek door oud. J. Groeneveld; de overige primi-afgevaardigden zijn aanwezig. Ds. Van de Bovekamp en ds. Capellen, die voor het eerst ter synode aanwezig zijn, betuigen door op te staan instemming met de belijdenis.

Artikel 144

Correspondentie met buitenlandse kerken/toespraak ds. Frazer

De preses verwelkomt ds. Frazer, die de Free Church of Scotland (continuïng) vertegenwoordigt. Ds. Frazer spreekt de synode toe: het is een voorrecht hier te mogen zijn. Wij zijn een kleine kerk, vasthoudend aan de principes van de Reformatie, die vandaag sterk onder druk staan. In Afrika hebben wij onlangs een seminarie mogen oprichten voor de opleiding van predikanten en pastorale werkers; dat is bemoedigend. De kerken daar groeien onder Gods gunst, zij het dat er ook sprake is van bijgeloof. Maar ook in eigen land, in de steden, is er in feite sprake van zendingsarbeid. Laten we werken zolang het dag is, in de verwachting van Gods zegen en kracht.

Ds. M.J. Kater beantwoordt deze toespraak namens de synode: we hebben gemeenschappelijke geestelijke vaders, uit de erfenis van de Reformatie. Dat scheidt een band. U maakt moeilijke tijden door, maar dat zijn geestelijk niet altijd de slechtste tijden. Moge de Heere u zegenen.

Artikel 145

Buitenlandse zending

De preses stelt opnieuw het rapport van de deputaten voor de buitenlandse zending aan de orde (zie art. 110), en wel bijlage 5; daarmee correspondeert rapport 3 van commissie 6 (bijlage 62).

De synode besluit:

bijlage 5 van het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending als niet ontvangen te beschouwen en derhalve niet op te nemen in de acta van de synode.

Artikel 146

Landelijk kerkelijk bureau

578, 584 De preses stelt het rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau (LKB) aan de orde; hiermee correspondeert rapport 7 van commissie 6 (bijlage 63 en 64). De preses verwelkomt de deputaten br. A.J. de Vuyst (voorzitter) en br. A. Uittenboogaard. De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, doet de suggestie niet al te diep op de bijlage in te gaan, gezien het feit dat de commissie voorstelt deze niet in de Acta op te nemen.

Er volgt een sprekersronde. Het is van belang eensgezind door te werken aan het proces van samenwerking dat nu in gang is gezet. De website moet voortdurend geactualiseerd worden, wil deze echt een functie in het kerkelijk leven kunnen vervullen. Hoe staan deputaten ADMA tegenover het voorstel van de commissie? Waarom is de commissie zo terughoudend t.a.v. de voorgestelde samenvoeging van deputaatschappen?

De rapporteur krijgt het woord. De commissie onderstreept de opmerking over de website. Deputaten ADMA konden gezien het korte tijdsbestek nog geen inhoudelijke reactie geven op de nieuwe bijlage. Voor alle deputaatschappen geldt overigens dat men genuanceerd positief gereageerd heeft. De commissie is beducht voor een al te groot deputaatschap, dat overvleugelend zou kunnen werken.

De voorzitter van deputaten krijgt het woord: deputaten herkennen zich niet in de gedachte van de commissie dat zij bepaalde opdrachten niet zouden hebben uitgevoerd; er is slechts sprake van een andere interpretatie van sommige besluiten van de synode 2001 (concreet bij bijlage 38 K.O.). Over de notitie 'Op weg naar morgen' stellen deputaten: het doel is nóg beter te functioneren. Deputaten kunnen goed uit de voeten met het voorstel van de commissie, zij het dat er enkele aandachtspunten zijn:

- er moet gewaakt worden voor dubbele belasting van deputaten, ook inhoudelijk;
- er moet gewaakt worden voor trage besluitvorming, hetgeen te voorkomen is wanneer de te benoemen deputaten zonder last of ruggenspraak hun werk kunnen doen;
- het regelen van rechtsposities e.d. vraagt specifieke deskundigheden.

Bij de website geldt de regel dat de aanlevers van gedeelten daarvan zelf verantwoordelijk zijn voor de actualisering ervan.

Na een kort beraad tussen deputaten en de commissie deelt de rapporteur mee dat er overeenstemming tussen beide is. Er komen enkele aanpassingen in het rapport, te weten:

- op blz. 25 wordt bij punt 4 toegevoegd na 'secretaris': 'de penningmeester' en aan de zin wordt toegevoegd: 'en doen autonoom hun werk';
- onderaan de bladzijde, op de derde regel van onder een wijziging als volgt: 'dit mede in overleg met hemzelf'.

Bij de voorstellen worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- bij besluit 4 vervallen de woorden: '...en bijlage 38 K.O.'
- nieuw 5: 'deputaten op te dragen bijlage 38 K.O. te herzien en te zorgen voor een regelmatige actualisering en daarover te rapporteren aan de komende synode'.

De synode besluit:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden;
2. opnieuw deputaten te benoemen, aan de hand van het hiervoor genoemde voorstel en met de huidige voorzitter van deputaten LKB als adviseur;
3. deputaten op te dragen hun instructie zonedig aan te passen en deze ter goedkeuring aan de generale synode van 2007 aan te bieden. Uitgangspunten bij deze activiteit zijn:
 - de gehele dienstenorganisatie – betrokken deputaatschappen en het dienstbureau – is één organisatie ten dienste van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - ieder deputaatschap heeft zijn eigen verantwoordelijkheid bij het opstellen, uitwerken en uitvoeren van het eigen beleids- en activiteitenplan;
 - de te maken afspraken inzake uit te voeren activiteiten zullen niet strijdig zijn met de organisatie als geheel;
4. het besluit van de synode 2001 inzake deputaten LKB met betrekking tot de website nogmaals onder de aandacht van deputaten te brengen en hen met klem te verzoeken dit besluit voor de synode van 2007 uit te voeren en daarover te rapporteren;
5. deputaten op te dragen bijlage 38 K.O. te herzien en te zorgen voor een regelmatige actualisering en daarover te rapporteren aan de komende synode;
6. de bureauhoudende deputaatschappen geen onderzoek te laten doen naar eventuele samenvoeging van die deputaatschappen;
7. de Acta van de synode op internet te plaatsen, mits de kosten binnen het budget voor het onderhouden van de website vallen;
8. de bestuurscommissie op te heffen en de leden te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden;
9. bijlage 2 en 3 van het rapport van deputaten LKB niet in de acta van de synode op te nemen, evenmin als de bijlagen bij het commissierapport.

De preses dankt alle betrokkenen bij deze zaak, en noemt daarbij in het bijzonder commissie 6. Ook dankt hij de leden van de nu opgeheven bestuurscommissie, alsmede de aftredende broeders H.J. Plantinga en M.J. van der Ven. Apart wordt nog br. A.J. de Vuyst genoemd, die straks in een andere functie betrokken zal blijven bij het werk van deputaten. Tenslotte worden de medewerkers van het Dienstbureau bedankt voor hun vele werkzaamheden.

Artikel 147

Archieven

587, 590 De preses stelt het rapport van deputaten archieven aan de orde; hiermee correspondeert rapport 5 van commissie 1 (bijlagen 65 en 66). De preses verwelkomt de deputaten br. J.N. Noorlandt, zr. G. van der Laan-de Boer en br. C.J. van Heel (archivaris). Voorafgaand aan de bespreking leest br. Noorlandt een gedeelte voor van een brief die wijlen ds. M.W. Nieuwenhuijze ontving ter voorbereiding van zijn peremptoir examen en die in het bezit van deputaten kwam.

Er volgt een sprekersronde. De uitbreiding van de werkzaamheden noopt tot meer-kosten; blijft dat wel beheersbaar? Weten deputaten of er in de kerken expertise aanwezig is om het archiefwerk te doen? De inadequade wijze waarop veel archieven bewaard worden, is zorgelijk.

De rapporteur, ds. J.W. Schoonderwoerd, krijgt het woord: het beheren van de archieven moet echt professioneel gebeuren, maar inderdaad is de beheersing van de kosten een belangrijk aandachtspunt. Daarom moet het over meerdere jaren gespreid worden.

Namens deputaten spreekt br. Van Heel: de archieven van voor 1980 zijn feitelijk niet toegankelijk; om ze dat toch te maken, moet er een professionele ordening plaatsvinden; dat zal tijdelijk kosten met zich meebrengen. Bij de vragen behorend bij de kerkvisitatie wordt het bewaren van het archief meegenomen.

Oud. M.N. den Harder dient het volgende voorstel in:

6. deputaten op te dragen
 - a. na te gaan of er binnen onze kerken expertise aanwezig is op het gebied van het inventariseren van archieven;
 - b. een meerjarenplan voor de inventarisatie van het archief op te stellen waarbij gebruik gemaakt wordt van vrijwilligers die zich tijdens het onder a. genoemde onderzoek hebben gemeld;
 - c. op basis van het meerjarenplan over te gaan tot het inventariseren van het archief.

De rapporteur vreest dat een oproep in de kerken weinig succesvol zal zijn. Deputaten raden het voorstel af: onze eigen deskundige vrijwilligers zullen te veel begeleiding moeten geven aan andere vrijwilligers; deskundigen zijn echt niet te vinden. Het voorstel wordt verworpen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te bedanken;
2. opnieuw deputaten en een secundus-archivaris te benoemen;
3. de kerk van Rotterdam-Centrum hartelijk te bedanken voor haar functie van archiefbewarende kerk gedurende vele jaren;
4. aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1998 voor 1 september 2006 aan het synodale archief over te dragen;
5. deputaten toestemming te geven om toekomstig beleid inzake dienstverlening, huisvesting, website en public relations te onderzoeken;
6. akkoord te gaan met het Streekarchief Rijnstreek in Woerden als verantwoorde archiefbewaarplaats voor het archief na 1980;
7. deputaten op te dragen de volgende synode een meerjarenplan voor de inventarisatie van het archief ter goedkeuring voor te leggen.

Artikel 148

Curatorium/algemeen en deputaten-financieel – vervolg

De preses heropent de besprekingen over het curatorium en deputaten-financieel van de Universiteit (zie art. 35 en 60); hiermee correspondeert rapport 1A van commissie 1 (bijlage 67). De secretaris van het curatorium, ds. D. Quant, verwoordt de moeite die het curatorium heeft m.b.t. de voorstellen: deputaatschappen kunnen moeilijk nu al gezamenlijk gaan rapporteren als zij nog niet zijn samengevoegd. Ook moeten de voorstellen van de commissie aangescherpt worden, omdat deze niet goed aansluiten bij het gedane voorstel van diak. D. Blom c.s. De preses verwijst de zaak terug naar de commissie (zie art. 188)

*Artikel 149-151***Comité-generaal***Artikel 152***Schorsing**

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 21 oktober 2004, 13.30 - 17.15 uur

*Artikel 153***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 146 : 3 en 5 gezongen.

*Artikel 154***Comité-generaal***Artikel 155***Algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden**

592, 615

De preses stelt het rapport van deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden aan de orde; daarmee correspondeert rapport 3 van commissie 5 (bijlagen 68 en 69). Hij verwelkomt de deputaten ds. W.N. Middelkoop (voorzitter) en zr. T.T. Drayer-Quist (secretaris).

Een eerste sprekersronde vindt plaats: wat is de concrete zorg van deputaten omtrent Eleos? Als deputaten op blz. 33 van hun rapport over schade spreken, wat bedoelen zij dan? De bezwaren m.b.t. het aantal diakenen op de meerdere vergaderingen zijn inderdaad pragmatisch, maar tegelijk weinig overtuigend. Een steviger voorstel van deputaten c.q. commissie terzake is gewenst, o.a. omdat er toch ook wel principiële argumenten te noemen zijn. Het blijft wel een lastige zaak, blijkens de praktijk in de kerken. Hoe zijn plaatselijke diaconieën meer te betrekken bij het werk van ADMA, zoals besloten werd op de synode 2001? In het rapport staan weinig positieve signalen daaromtrent. Wat is de plaats van de classicale diaconale commissies (CDC's) en hoe worden zij inhoudelijk gevoed? Moet er niet enige controle op steunstichting De Meerpaal (van de SGJ) zijn? Waar komt het voorstel van de commissie m.b.t. de kerkvisitatie vandaan? Op de vorige synode is namelijk een dergelijk voorstel teruggedrukt. Moeten deputaten hun themanummer over de zondagsarbeid niet bijstellen?

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, krijgt het woord: de vragen over het themanummer over de zondagsarbeid zijn door de commissie met deputaten besproken; zij zullen nagaan in hoeverre bijstelling van de inhoud wenselijk is. De commissie vindt wel degelijk dat er een aantal valide praktische argumenten tegen het grote aantal

diakenen op classisvergaderingen is. Het kerkelijk leven zal gediend zijn met een duidelijke uitspraak op dit punt. Er moet vastgesteld worden dat het diaconaal bewustzijn van de gemeenteleden niet optimaal is. Gezien de grote aandacht die hieraan gegeven is, is het de vraag of dat op korte termijn zal veranderen. Juist daarom is blijvende aandacht gewenst, in samenwerking met de CDC's. Zij zijn immers de aangewezen instanties om diakenen toe te rusten, met behulp van de kennis die er op het diaconaal bureau is. Het voorstel van de commissie aangaande de kerkvisitatie berust op een mededeling van deputaten dat zij dat ter hand willen nemen. Maar inderdaad heeft de synode 2001 dat afgewezen, zodat de commissie het voorstel nu intrekt.

Namens deputaten krijgt de voorzitter het woord: de vragen over het themanummer over zondagsarbeid liggen genuanceerder dan nu het geval lijkt. Deputaten zijn (na aanvankelijke voorbereiding door de commissie 'Kerk en werk') verantwoordelijk voor de publicatie. Er kwamen enkele reacties na verschijning; daarover zijn deputaten nog in gesprek. Het diaconaal huisbezoek komt moeizaam van de grond; het blijkt zowel bij diakenen als bij gemeenten niet altijd zo te leven. Er zal controle op de inkomsten en uitgaven van De Meerpaal gaan plaatsvinden. Deputaten willen wel opmerken dat de commissie m.b.t. het aantal af te vaardigden diakenen naar de meerdere vergaderingen teruggaat achter het besluit van de synode 1998, en dat zij daar teleurgesteld over zijn.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun werk goed te keuren;
2. gelet op de uitkomst van de evaluatie van de besluitvorming van de classes ten aanzien van de afvaardiging van de diakenen naar een classisvergadering, uit te spreken dat elke classis er zorg voor zal dragen dat er op haar vergaderingen minimaal drie diakenen aanwezig zijn;
3. dienovereenkomst art. 41 sub 1 van de kerkorde aldus te wijzigen: 'Inzake de afvaardiging van diakenen naar de classis zal elke classis volgens eigen regeling er zorg voor dragen dat minimaal drie diakenen aanwezig zijn op haar vergaderingen.';
4. deputaten kerkorde en kerkrecht opdracht te geven duidelijkheid te verschaffen over de positie van de diakenen op de meerdere vergaderingen met name waar het zaken van opzicht en tucht betreft.

De vergadering gaat in comité.

Artikel 156

Comité-generaal

Artikel 157

Schrijven van de classis Apeldoorn

De preses stelt de brief van de classis Apeldoorn aan de orde; daarmee correspondeert rapport 7 van commissie 5 (bijlagen 70 en 71).

616, 622

De synode spreekt uit:

de generale synode,

kennis genomen hebbend
van de brief van de classis Apeldoorn met bijlagen;

constaterend

1. dat de classis geen concreet verzoek richt aan de generale synode;
2. dat deze zaak inhoudelijk aan de orde is bij de bespreking van het rapport van deputaten ADMA;

besluit

een brief te schrijven aan de classis Apeldoorn, waarin

1. de generale synode aangeeft begrip te hebben voor de problematiek;
2. de generale synode verwijst naar de besluitvorming rond de afvaardiging van de diaken naar de meerdere vergaderingen en naar de opdracht die deputaten kerkorde en kerkrecht hebben ontvangen om duidelijkheid te verschaffen over de positie van de diaken op de meerdere vergaderingen, in het bijzonder rond de zaken van opzicht en tucht.

Artikel 158

Eredienst/kerkelijk lied – vervolg

De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten eredienst aan de orde, en wel het gedeelte dat handelt over het kerkelijk lied (zie art. 45); daarmee correspondeert het aanvullend rapport 9 van commissie 3 (bijlagen 16 en 72). De aanwezige deputaten ds. J. Van Amstel (voorzitter), ds. C.J. Droger (waarnemend secretaris), ds. J. Groenleer, br. J. Groeneveld en br. G.C. de Waard worden welkom geheten.

Ds. D. Visser kan zich niet vinden in de wijze waarop de commissie zijn voorstel heeft verwerkt; de anderen wel. Ds. Visser noemt daarbij een aantal argumenten en stelt terzake enkele andere formuleringen voor.

De rapporteur, ds. M.J. Kater, verdedigt het voorstel van de commissie, maar stelt dat deze wel bereid is om enkele kleinere elementen van de formuleringen van ds. Visser in haar voorstel op te nemen. Deze worden voorgelezen. Na een kort beraad meldt ds. Visser dat hij en de commissie tot aan het gedeelte dat begint met 'besluit' op één lijn zijn gekomen, maar dat hij wel van gedachte blijft dat de mogelijkheid van het zingen van gezangen in de hoofdtekst van art. 69 K.O. moet worden vermeld: '...daarnaast is het ook toegestaan andere geestelijke liederen te zingen, mits deze voldoen aan de criteria, door de generale synode vastgesteld.'

Er volgt een nieuwe sprekersronde. Er zit een spanning tussen het toestaan en toch niet voorstaan van het zingen van het vrije lied; de Schrift gaat er toch in voor (Ef. 5:19 bijv.)? De woorden 'in principe' bij het zingen van de Psalmen wekken misverstand. Is de formulering bij de nu voorgestelde criteria helder genoeg?

Ds. W.N. Middelkoop stelt voor om na besluit 4 toe te voegen: 'het primaat van de Psalmen zal in de verhouding van de te zingen Psalmen en liederen tot uitdrukking worden gebracht.'

Ds. J.G. Brienens stelt voor: 'In de eredienst zullen in principe de Psalmen gezongen worden, alsmede de berijmde schriftgedeelten door de generale synode vast-

gesteld; daarnaast is het ook toegestaan andere geestelijke liederen te zingen, mits deze voldoen aan de criteria die door de generale synode zijn vastgesteld.⁷

Oud. J.C. Westeneng vraagt of de nadere precisering, waar de commissie over spreekt, nog in de komende weken kan worden ingevuld.

De rapporteur krijgt het woord. Over de exegese van Ef. 5:19 wordt verschillend gedacht. Verder blijft de commissie staan bij haar formuleringen; de discussie daarover is al in een eerder stadium gevoerd. Een nadere precisering op korte termijn is niet goed mogelijk.

De voorstellen worden alle verworpen.

De synode komt tot de volgende uitspraak:

De generale synode,

kennis genomen hebbend van

1. het rapport van deputaten eredienst alsmede het corresponderende rapport van de synodale commissie;
2. de eerder genomen besluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten vanaf de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied;

constaterend

1. dat alle voor 1998 genomen besluiten inzake het kerkelijk lied niet die eenheid hebben gebracht waarop men gehoopt had;
2. dat de besluiten van de synoden van 1998 en 2001 inzake het kerkelijk lied werden genomen met de intentie een laatste poging te doen om een uitweg te zoeken in de onbevredigende situatie rondom het functioneren van art. 69 K.O.;
3. dat uit de enquête van deputaten blijkt dat inzake het kerkelijk lied de meerderheid van de kerken zich niet houdt aan de synodale bepalingen, met name vanuit de overtuiging dat de liedkeus behoort tot de vrijheid van de plaatselijke kerken;

overwegend

1. dat op de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied uitgesproken is dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde schriftgedeelten zijn niet verbiedt, noch gebiedt;
2. dat het de roeping van de kerken is om ook in het kerkelijk lied de kerken bij het Woord te bewaren;
3. dat de Psalmen een geheel unieke plaats innemen, zoals ook blijkt uit de vele citaten uit het boek der Psalmen in het Nieuwe Testament;
4. dat de geschiedenis van de kerken laat zien dat ook via zogenaamde vrije liederen allerlei dwaalleer de kerken is binnen gekomen;
5. dat het calvinistisch beginsel is dat in het kerkelijk lied de Schrift zelf aan het woord komt;
6. dat al heel lang eenparigheid inzake het kerkelijk lied ontbreekt;
7. dat weliswaar van het huidige standpunt ten aanzien van het kerkelijk lied, zoals dat verwoord wordt in art. 69 K.O., nog nooit is aangetoond dat dit tegen de Schrift of de confessie ingaat en dat dit daarom als hoofdlijn gehandhaafd kan blijven;
8. dat er echter in de gereformeerde traditie ook een zijlijn is waaruit blijkt dat wel een plaats werd gegeven aan het vrije lied, vanuit de overtuiging dat schriftuur-

lijke gezangen de mogelijkheid bieden het heil dat God in Jezus Christus heeft geschonken te bezingen in woorden geput uit héél de Schrift;

van oordeel

1. dat in het licht van het rapport van deputaten erediensdienst het aanbieden van een selectie liederen geen uitkomst kan bieden in de ontstane situatie;
2. dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied binnen onze kerken een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en gevaren in zich bergt voor het geestelijk welzijn van de kerken;
3. dat prediking en kerklied niet los van elkaar staan en dat daarom de keuze van kerkliederen in de praktijk ook iets blijkt te zeggen over de inhoud van de prediking;
4. dat elke oplossing in de impasse waarin onze kerken inzake het kerklied terecht zijn gekomen een schijnoplossing is zonder de erkenning dat het om een geestelijk probleem gaat;
5. dat de generale synode geroepen is om geestelijke leiding te geven om uit deze impasse te geraken;

spreekt uit

1. dat de Psalmen van onschatbare waarde zijn;
2. dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland het 'vrije lied' weliswaar toestaan (de Schrift verbiedt het niet), maar niet voorstaan (de Schrift gebiedt het niet);
3. dat het te betreuren is dat:
 - a. kerkenraden zich niet hebben gehouden aan het gestelde in art. 69 K.O.
 - b. het besluit van 1983 om de voorgestelde bundel niet vrij te geven geen recht blijkt te hebben gedaan aan wat beoogd werd, namelijk de eenheid der kerken;
4. Dat kerkenraden die andere geestelijke liederen laten zingen dan berijmde schriftgedeelten erop hebben toe te zien dat die liederen in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;

besluit

1. De tekst van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen:
In de erediensdienst zullen in principe de Psalmen gezongen worden, alsmede de berijmde schriftgedeelten door de generale synode vastgesteld.
 1. Onder een berijmd schriftgedeelte wordt verstaan de berijming van een aaneengesloten passage uit de Heilige Schrift. Tot de bedoelde berijmde schriftgedeelten behoren de door de synoden van 1959, 1974 en 1989 vastgestelde liederen:
 - a. De Lofzang der engelen (1959);
 - b. Uit het Liedboek voor de kerken de nummers: 8, 13b, 14, 21, 25:1-8, 26, 27, 43, 65, 66, 67, 68, 78, 89, 90, 96, 107, 114 en 115 (1974);
 - c. De liederen in de bundel "Schriftberijmingen. Proefbundel voor de Christelijke Gereformeerde Kerken", Buijten & Schipperheijn 1987 (1989);
 - d. De door deputaten aangeboden nieuwe liederen naar Genesis 17:7 en Lucas 22:15-20 (1989).
 2. Voor andere liederen gelden de volgende criteria:
 - a. de liederen moeten het heilshandelen van God zodanig vertolken dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming zijn en van de Geest der Schriften doordrenkt zijn;
 - b. de liederen moeten confessioneel verantwoord zijn;
 - c. de liederen moeten liturgisch verantwoord zijn;
 - d. de liederen moeten literair en muzikaal op niveau zijn.
(vgl. Acta 1983, bijlage 46, p.211)

2. deputaten op te dragen zich – met behulp van het gestelde in punt 7 bijlage 46 Acta 1983 en m.b.v. de door de synodale commissie gegeven aanzet – verder te bezinnen op nadere concretisering van criteria waaraan een kerkelijk lied in het licht van Schrift en belijdenis dient te voldoen om zo een handreiking te bieden ter beoordeling van liederen, en daarvan verslag te doen aan de generale synode 2007;
3. in het reglement voor de kerkvisitatie (bijlage 25 K.O., onder I vraag 13) op te nemen dat ook over het kerklied gesproken dient te worden in het licht van de onder 1. en 2. genoemde besluiten, en wel als volgt:
 - a. Indien u in de eredienst andere liederen zingt dan alleen Psalmen en berijmde schriftgedeelten, vindt er dan regelmatig toetsing plaats van bestaande en nieuwe liederen aan de hand van de in art. 69 K.O. genoemde criteria?
 - b. Hoe waakt u er over dat in de eredienst het principe tot uitdrukking komt dat de Psalmen en berijmde schriftgedeelten prioriteit hebben boven andere liederen?

De preses gewaagt van een belangrijke beslissing van de vergadering. We hebben elkaar op geestelijke wijze gezocht om kerkelijk verder te komen. We hopen op en bidden om Gods zegen op dit besluit.

Artikel 159

Schorsing

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG ACHTSTE ZITTING

donderdag 21 oktober 2004, 19.00 - 21.00 uur

Artikel 160

Heropening

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 145 : 1 en 2.

Artikel 161

Appèl-nominaal

Ds. A. van de Weerd is vervangen door ds. M. van der Sluys. Prof. G.C. den Hertog is als preadviseur aanwezig.

Artikel 162

Eredienst/algemeen

De preses stelt het rapport van deputaten eredienst aan de orde, het gedeelte handelend over de liturgische formulieren; daarmee correspondeert rapport 2B van commissie 3 (bijlagen 16 en 73).

225, 627

Er volgt een eerste sprekersronde. Verschillende afgevaardigden spreken uit dat ze blij zijn met de voorgestelde conceptformulieren. Men vindt ze helder van inhoud;

vooral vanuit evangelisatorische optiek (steeds meer bijzondere diensten hebben dat karakter) zijn het waardevolle documenten. Zijn ze alleen niet te lang? Er is ook inhoudelijke kritiek, bijvoorbeeld wat betreft het niet verwoorden van de noodzaak van de wedergeboorte in het tweede doopformulier. Eén van de conceptformulieren heeft iets hoogkerkelijks; is dat wel gewenst? Ook worden bepaalde elementen die in de bestaande formulieren aanwezig zijn, gemist in de conceptformulieren. En zou het werkelijk zo zijn dat evangelischen inhoudelijk worden aangesproken door wat nu geboden wordt? Wat vindt de commissie van de uitdrukking: het ‘vierende’ karakter van de doop? Onze doop wijst ons immers onze onreinheid aan? Vragen de kerken echt om een belijdenisformulier en een formulier bij de bevestiging van een tweede huwelijk? Is het echt nodig dat deputaten doorstuderen op de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie?

De rapporteur, ds. M.J. Kater, krijgt het woord. Voorgestelde tekstuele en kleine inhoudelijke wijzigingen gaat de commissie verwerken. De commissie heeft aarzelingen bij sommige elementen van het formulier dat een sterk vierend karakter heeft. De bestaande formulieren staan geestelijk sterk; daarom staat men in de kerken soms aarzelend t.o.v. nieuwe formulieren. Bij bekorting van de concepten zullen er nóg meer inhoudelijke vragen rijzen. Inderdaad hebben de kerken niet om formulieren bij geloofsbelijdenis of bij een tweede huwelijk gevraagd.

Namens deputaten spreekt de voorzitter, ds. J. Van Amstel. Hij benadrukt dat de bestaande formulieren onaangetast blijven. Bij deze concepten komen sommige elementen uit de bestaande formulieren niet naar voren, en andere juist extra; wanneer ze afwisselend met de bestaande formulieren gebruikt worden, hoeft dat geen probleem te zijn. Gaandeweg kwam de vraag op of een formulier bij het afleggen van geloofsbelijdenis niet dienstig zou kunnen zijn.

Vervolgens krijgt deputaat ds. J. Groenleer het woord. Hij geeft een toelichting op de formulieren met een ‘hymnisch’ karakter. Deze vormgeving is het resultaat van een ter synode gestelde vraag naar een formulier om aan de viering (nadrukkelijk) gestalte te geven. Dat sluit het geven van onderwijs overigens bepaald niet uit. Tenslotte gaat hij in op de wenselijkheid om dieper door te denken op de samenhang van de huidige cultuur en de liturgie; men lette alleen al op de vormgeving van kerkgebouwen vandaag de dag.

Prof. Den Hertog krijgt het woord als preadviseur over de vraag over cultuur en liturgie. Ten tijde van de Reformatie was men blij om niet meer met behulp van beelden te hoeven geloven, maar de woorden te mogen horen. In die zin spelen vandaag oude vragen. We dienen ons af te vragen: wat heeft men ooit in de oude formulieren gehoord, en hoe kan ons dat vandaag in onze cultuur helpen? Dan komen de woorden met bevrijdende kracht terug. De vragen van cultuur en liturgie moeten dus niet te zeer op zichzelf bezien worden.

Een tweede sprekersronde volgt: er blijven bezwaren tegen bepaalde uitdrukkingen of gebrek daaraan bij de doopformulieren. De kerken, zo blijkt uit de voorgaande beantwoording, hebben niet gevraagd om een formulier bij het afleggen van belijdenis van het geloof en een tweede huwelijk. Laten deputaten meekrijgen dat zij hun studie doen aan de hand van de formulieren – in de lijn van het zojuist gegeven preadvies. Hebben deputaten ook gekeken naar de formulieren die dienen in de

Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)? De laatste vraag wordt bevestigend beantwoord, maar het leidde niet tot een aanbieding daarvan voor onze kerken.

Ds. D. Quant stelt voor voorstel 3 en voorstel 4 (voor wat betreft het gedeelte tussen haakjes) te laten vervallen.

Ds. J.M.J. Kieviet stelt voor het eerste conceptdoopformulier en het concepthuwelijksformulier als zodanig vast te stellen (enz.)

De commissie wordt verzocht zich over deze voorstellen te buigen; de bespreking wordt opgeschort (zie art. 195).

Artikel 163

Sluiting

Ds. J. Van Amstel leest Openb. 15 : 1-4, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 150 : 1 en 3, waarna de preses de achtste zitting sluit.

NEGENDE ZITTING

vrijdag 22 oktober 2004, 09.15 - 12.30 uur

Artikel 164

Opening

De preses opent de negende zitting. Hij laat zingen Psalm 99 : 1 en 2 en leest Psalm 99. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 165

Appèl-nominaal

Ds. A. Hilbers is vervangen door ds. A. van de Bovekamp, oud. G. Nutma door oud. T.M.J. Vink, oud. J.A. van de Steege door oud. B. Grevers, ds. C.D. Affourtit door ds. G.J. Capellen, oud. D. Koole door oud. B. de Weerd, ds. A. van de Weerd door ds. M. van der Sluys. Prof. H.J. Selderhuis is aanwezig als preadviseur.

Artikel 166-167

Comité-generaal

Artikel 168

Hulpverlening in binnen- en buitenland

De preses stelt het rapport van deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland aan de orde; daarmee correspondeert rapport 6 van commissie 5 (bijlagen 74 en 75). Hij verwelkomt de deputaten ds. B. Loonstra (voorzitter), br. L. den Butter (secretaris), br. T. Baars (penningmeester) en ds. K.T. de Jonge.

In de sprekersronde worden de volgende opmerkingen gemaakt: er wordt meer aan hulpverlening in Oost-Europa gedaan dan deputaten denken. Bij het verlenen van hulp mag meer rekening gehouden met Israël, als onze 'oudste broeder'. Wat is de inhoud van het overleg geweest met deputaten zending? Er is wel degelijk overleg geweest tijdens de vorige synode over de toe te kennen omslag; en hoort overigens het gedeelte van het commissierapport dat handelt over de omslag niet op de tafel van commissie 6 thuis? De overheadkosten zullen aan een norm (een bepaald percentage van het geheel van de kosten) gebonden moeten worden. Hebben deputaten een langetermijnvisie? Is het wel nodig om dit deputaatschap en dat van ADMA tot één deputaatschap te maken?

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, krijgt het woord: de overheadkosten bedragen hier te lande ongeveer 25%; daar zitten deputaten dus al onder. Het overleg met zending ging over gebieden waar beide deputaatschappen hun werk doen. De commissie heeft uitgebreid met deputaten gesproken over de omslag. Daar hebben deputaten grote zorg over, en de commissie is het daar principieel mee eens: wat de kerken aan hulpverleningsprojecten geven, moet daar ook terecht komen. Er is hier sprake van een zekere overlapping met het werk van commissie 6.

Daarna is het woord aan de voorzitter van deputaten: er zijn inderdaad nog contacten in Oost-Europa; toch merken deputaten dat de aandacht verflauwt. In de instructie van deputaten is veel ruimte voor toerusting en advisering, hetgeen de overheadkosten hoger maakt dan bij hulpverleningsorganisaties. Er is contact met deputaten kerk en Israël i.v.m. hulpverleningsprojecten. Er is groei in het overleg met deputaten zending; door allerlei factoren was het minder intens dan beide deputaatschappen wilden. Deputaten hadden in 2001 graag meer echt inhoudelijk overleg gehad m.b.t. de omslag. De vergaande samenwerking met deputaten ADMA bracht deputaten tot de overtuiging dat verder gescheiden optrekken niet zinvol is. Onze langetermijnvisie is uitgedrukt in onze financiële voorstellen: meer toerusting en activering van gemeenten voor diaconaal hulpbetoon.

De penningmeester geeft nog de volgende toelichting: de kostenstructuur past bij het gegeven dat hier sprake is van een deputaatschap. Voor een groot gedeelte hebben deze kosten betrekking op het diaconaal bureau met de bijbehorende personele bezetting. Ook adviseren deputaten wel om gelden rechtstreeks aan de betreffende doelen over te maken, hetgeen bij de financiën een vertekening veroorzaakt.

In een tweede ronde wordt gesteld dat er ook nu overleg is tussen deputaten en commissie 6; deputaten menen dat hun eigenlijke kosten gedekt dienen te worden door de omslag; die wens zal veroorzaken dat het zicht op de opbrengst van de giften uit de kerken zal verdwijnen. Dat is ongewenst.

De rapporteur reageert als volgt: de commissie was zich ervan bewust dat zij op het grensvlak van het werk van commissie 6 opereerde, maar kon daar toch niet geheel onderuit. Deputaten benadrukken nog eens dat zij vanouds, in tegenstelling tot deputaten zending, wel bestemmingscollecten (mogen) houden.

Diak. A.J. van der Wekken stelt voor:

De synode spreekt uit dat deputaten de grootst mogelijke terughoudendheid moeten betrachten met het adviseren bijdragen rechtstreeks aan goede doelen over te maken, teneinde het zicht op de geldstroom en de kosten niet uit het oog te verliezen.

De voorzitter van deputaten reageert hierop door te stellen dat het maar om een beperkt deel van de geldstroom gaat. Vanuit de vergadering wordt afhoudend gereageerd op het voorstel. De commissie wenst over het voorstel overleg te voeren. De preses schort de bespreking daarom op (zie art. 186).

Artikel 169

Tweemoderaminaoverleg

De preses stelt het tweemoderaminaoverleg tussen deputaten ADMA en deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland aan de orde; daarmee correspondeert rapport 4 van commissie 5 (bijlagen 68 en 76).

592, 657

In de eerste sprekersronde worden vragen bij de voorgestelde naam gesteld; dat zou ook 'diaconaat' mogen blijven. Anderzijds wordt opgemerkt dat de naam te beperkt is. Kunnen de voorstellen niet ingeperkt worden, tot 3 bijvoorbeeld? Het

voorstel tot samenvoeging dat door de commissie gedaan is, loopt niet weg uit haar rapport:

- zij maakt er op verschillende onderdelen belangrijke kanttekeningen bij;
- ze stelt de vraag of de constructie wel juist is en ze heeft er moeite mee een deputaatschap met deze structuur voor te stellen;
- ze betwijfelt de wenselijkheid ervan en wil in ieder geval een duidelijker structuur.

Realiseert de commissie zich wel dat een deputaatschap van 24 leden een grote verhoging van de overheadkosten zal veroorzaken? Hoe komt men tot dit getal? En hoe is de relatie van deputaten zending tot dit geheel?

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, beantwoordt de vragen: de commissie vond dat zij met een ingrijpende zaak werd geconfronteerd. Deputaten blijken er, na uitgebreide bezinning, sterk voor te zijn en hun argumenten overtuigden de commissie, zij het dat er op onderdelen aarzeling bleef. Een aantal van 24 personen is inderdaad nodig om invulling aan de voorgestelde structuur te geven. Wel heeft de commissie vragen bij het onderscheid tussen deputaten en werkgroepleden. Zodoende ontstond het commissievoorstel. De commissie vond de voorgestelde naam te mager en voegde daar 'kerk en...' aan toe. De synode moet wel besluiten bijlage 1 te aanvaarden, vanwege de principiële zaken die daar aan de orde komen.

Ds. W.N. Middelkoop, voorzitter van deputaten ADMA, zegt het volgende: de naam 'diaconaat' geeft aan dat er in de kerk iets anders aan de orde is dan humaan handelen. Door de toevoeging 'kerk en...' wordt dat alleen maar onderstreept. Bijlage 1 is aan de synode ter informatie toegezonden; wanneer de synode deze bijlage niet in de Acta zou wensen op te nemen, is dat voor deputaten geen enkel probleem. Bijlage 2 is van een ander gehalte. De huidige gelaagdheid van de deputaatschappen veroorzaakt veel overleg en dus kosten; in de nieuwe structuur zal een sterke vereenvoudiging plaatsvinden en dat is dringend gewenst. De contacten met deputaten zending vonden plaats op grond van de besluiten van de synode 2001; daarin participeerden deputaten ADMA niet.

Er volgt een tweede ronde, waarin opnieuw twijfel aan de noodzaak tot samenvoeging wordt geuit. Een bepaalde structuur kan nooit leiden tot samenvoeging; daar moet beleid aan ten grondslag liggen. En als diaconaat iets anders is dan humanitaire hulp, waarom dan nog een samenvoeging? Deputaten zending zeggen niets geweten te hebben van de plannen die nu hier op tafel liggen.

De rapporteur reageert als volgt: er is wel degelijk een beleidsstudie verricht, zie bijlage 1 bij het rapport. De commissie had wel graag wat meer zaken uitgewerkt willen zien, maar deputaten waren daarmee nog niet gereed. Ds. Middelkoop stelt dat er over het beleid is gesproken (liggen de werkgebieden niet dicht bij elkaar?); bovendien is de wens van kostenbeheersing, door de synode geuit, ook van invloed geweest. Over het overleg met deputaten zending zegt hij dat er drie zelfstandige deputaatschappen zijn, die elkaar ontmoeten via de moderamina; ADMA heeft niets te maken met de zaken die tussen deputaten hulpverlening en zending besproken zijn, en daarom was ADMA daar ook niet bij.

Ds. G. van Roekel stelt voor:
voorstel 3 te wijzigen als volgt: '(...) tot een nieuw deputaatschap diaconaat';

voorstel 4 te laten vervallen;

voorstel 5. te wijzigen als volgt: '(...) inclusief de door deputaten voorgestelde instructie';

voorstel 6. nieuw: de commissie op te dragen deze opdracht te herformuleren;

voorstel 7 (oud 6) laten vervallen.

De preses stelt voor de zaak terug te wijzen naar de commissie, met de expliciete vraag om de in het commissierapport gestelde vragen nog eens goed door te spreken met de beide deputaatschappen die bij deze zaak betrokken zijn. Aldus wordt besloten (zie art. 187).

Artikel 170

Comité-generaal

Artikel 171

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG NEGENDE ZITTING

vrijdag 22 oktober 2004, 13.15 - 16.15 uur

Artikel 172

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 147 : 1 en 10 gezongen.

Artikel 173

Appèl-nominaal

Ds. H. Polinder moest de vergadering verlaten; voor hem is geen secundus aanwezig.

Artikel 174

Nieuwe Bijbelvertaling – vervolg

De preses stelt opnieuw de instructies m.b.t. de NBV aan de orde (zie art. 137); daarmee correspondeert het nieuwe (aanvullende) rapport 11 van commissie 3 (bijlage 77).

659

De rapporteur brengt de vergadering onder de aandacht dat twee uitersten in de commissie elkaar gevonden hebben; dat is kostbaar én kwetsbaar. Vandaar dat de voorstellen die in de vorige bespreking zijn ingediend niet alle gehonoreerd konden worden.

In een sprekersronde wordt opgemerkt: de bloemlezing uit het rapport is tot op heden blijven staan, maar die is inhoudelijk eenzijdig. De particuliere synode van het Noorden wilde aan deze synode een uitspraak over de NBV vragen. Het is voor

haar een grote stap geweest om daar afstand van te nemen, maar wel zou het dan gewenst zijn om uitzonderingssituaties aan te geven waarbij van de NBV gebruik gemaakt kan worden: er moet ook aan contacten met van oorsprong buitenkerkelijken gedacht worden. De situatie is ook anders dan 50 jaar geleden, toen er nog een stuk rust was om te wachten met plaatselijke beslissingen. Anderzijds wordt opgemerkt: houdt de commissie wel rekening met het gegeven dat het huidige 'constaterend' 6 pijnlijk bij sommige gemeenten, die zich tot de huidige vertalingen willen beperken, kan overkomen?

Ds. Visser dient zijn voorstel om het besluit van de synode dat de NBV in bijzondere diensten/situaties gebruikt mag worden opnieuw in.

De rapporteur, ds. M.J. Kater, reageert als volgt: de bloemlezing kan uit het rapport verwijderd worden. Verder vindt de commissie het moeilijk om te reageren. Binnen de commissie is uitgebreid gesproken over de moeite die nu verwoord wordt; daarom kwam men vanuit twee tegengestelde posities juist bij elkaar. De commissie kan dan ook niet met het voorstel meegaan waarin gevraagd wordt om in het besluit toch uitzonderingen aan te geven bij het vooralsnog niet gebruiken van de NBV. Daar komt een begeleidend schrijven over van de synode aan de kerkenraden.

Prof.dr. H.J. Selderhuis stelt in een preadvies een vraag: heeft de zaak van de bijbelvertaling zoveel gewicht dat het wenselijk is dat de kerken eerder dan over drie jaar bijeenkomen? De rapporteur is van mening dat de studie die noodzakelijk is een kortere termijn dan drie jaar niet mogelijk maakt.

Ds. M. van der Sluys dient het volgende amendement op het voorstel van de commissie in:

wijziging bij 'constaterend' 6: dat er enerzijds steeds meer kerkleden (...), maar dat er anderzijds gemeenten zijn die bij de bekende bijbelvertalingen willen blijven; nieuw overwegend 9: ook kennis te willen nemen van de argumenten van de kerkenraden die willen blijven bij de bekende vertalingen; huidige besluit b wordt besluit b1; nieuw b2: ook te vragen naar de argumenten dat men eventueel niet gebruik wil maken van de NBV.

De commissie is van mening dat dit voorstel weinig toevoegt en neemt het niet over. Het amendement van ds. Van der Sluys wordt verworpen, evenals het voorstel van ds. Visser.

De synode spreekt uit:

de generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden met het verzoek aan de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor het gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de particuliere synode van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;

- b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constaterend

4. dat in oktober 2004 een nieuwe bijbelvertaling, hierna genoemd NBV, beoogd voor het gehele Nederlandstalige gebied, zowel als kassel-, gezins- en schoolbijbel, gereed komt;
5. dat in de afgelopen jaren delen van deze vertaling reeds verschenen zijn als 'Werk in Uitvoering' deel 1, 2 en 3;
6. dat enkele broeders uit onze kerken hun bijdrage geleverd hebben aan het tot stand komen van de NBV;
7. dat het Nederlands Bijbelgenootschap deze nieuwe vertaling de kerken aanbiedt;
8. dat er binnen onze kerken tot dusver geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen inzake het al of niet gebruiken van de NBV;
9. dat steeds meer kerkleden, met name jongeren, te kennen geven dat zij de standaardvertalingen Statenvertaling en Vertaling 1951 qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
10. dat in gemeenten in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van een parafraserende vertaling;
11. dat er kerken zijn in ons kerkverband die reeds gebruik maken van deze NBV, ook tijdens erediensten;

overwegend

1. dat in het licht van constatering 6 en 7 en vanwege de missionaire roeping van de kerken het door velen van groot belang geacht wordt dat er een betrouwbare vertaling is in hedendaags Nederlands;
2. dat de beoordeling van een nieuwe bijbelvertaling met het oog op het eventueel vrijgeven voor gebruik in de eredienst bij uitstek een zaak is die behoort tot de competentie van een generale synode;
3. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende, zowel positieve als negatieve reacties oproept en dat dit met betrekking tot de NBV niet anders is;
4. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
5. dat de kerkenraden gediend zijn met een gefundeerd oordeel inzake de NBV;
6. dat de generale synode van 1992 de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap inzake de 'Vertaling-2000' voor kennisgeving aangenomen heeft (art. 255 Acta 1992);
7. dat onze kerken vanaf 1992 een effectief middel hebben laten liggen om te komen tot een gefundeerd voorstel voor besluitvorming inzake de NBV;
8. dat de totstandkoming van de NBV weliswaar een breed draagvlak gevonden heeft in de Nederlandse samenleving, doch niet in het geheel van de gereformeerde gezindte;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten sprake is van een toenemend gebruik van een parafraserende vertaling;
2. dat de NBV die eind oktober 2004 zal worden gepresenteerd, die tot op heden nog niet in haar volle omvang beschikbaar was en dus ten dele onbekend is, vraagt om een evenwichtige beoordeling door een (breed samengesteld) studie-deputaatschap;

3. dat de kerken gediend zijn met een gefundeerd oordeel alvorens een vertaling kan worden vrijgegeven binnen de kerken;
4. dat de kerken die blijkbaar reeds enkele jaren het verlangen hebben deze NBV te gaan gebruiken zich hadden dienen te realiseren langs welke kerkelijke weg dat verlangen mogelijkwijs gerealiseerd zou kunnen worden;
5. dat daarom van de generale synode niet verwacht mag worden dat ze een ontwikkeling die zich toch reeds heeft ingezet zonder gefundeerd oordeel nu reeds sanctioneert;
6. dat daarom in het algemeen gesproken aan de kerken verzocht kan worden de NBV nog niet in de erediensten te gebruiken zolang er geen gefundeerd oordeel ligt vanuit de kerken;

besluit

1. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. zich een gefundeerd oordeel te vormen over de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de NBV door middel van:
 - het beoordelen van de vertaalprincipia;
 - enkele ‘pilot-studies’ van verschillende tekstsoorten en van zowel bekende als minder bekende gedeelten;
 - bestudering van alle terzake doende literatuur inzake de NBV;
 - b. alle kerkenraden aan te schrijven met een aantal doelgerichte vragen met het verzoek om voor 31 december 2005 hun reactie aan dit deputaatschap te zenden;
 - c. deze reacties zodanig te verwerken dat inzicht verkregen wordt in de wijze waarop de NBV binnen onze kerken ontvangen wordt en hoe deze door de kerken wordt beoordeeld op betrouwbaarheid en bruikbaarheid;
 - d. op grond van de uitkomst van hun studie en meewegend de reacties van de kerkenraden, alsmede de reacties die vanuit de breedte van de kerken van de gereformeerde gezindte zijn gegeven, aan de generale synode 2007 een gefundeerd voorstel te doen t.a.v. het gebruik van de NBV in onze kerken;
3. de kerken te verzoeken om:
 - a. hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;
 - b. hun medewerking te verlenen aan het door het deputaatschap in te stellen onderzoek;
4. de kerken van dit besluit op de hoogte te stellen en daarbij in een afzonderlijke brief uitleg te geven over de achtergrond waartegen deze beslissing genomen is.

Ds. R. van de Kamp, ds. L.C. Buijs, ds. A. van de Bovekamp, ds. J. Bosch, oud. P. Langeler, oud. D.A. Pons, oud. B.R. Steenbergen, oud. B. Bosman, oud. T.M.J. Vink en oud. F. Drenth verzoeken aantekening in de Acta van hun tegenstem. Dat wordt hun toegestaan.

De preses hoopt dat de genomen beslissing niet tot verwijdering in de kerken zal leiden. Laten wij ons realiseren dat iedere gemeente weer in een eigen situatie leeft, die de behoefte aan een nieuwe vertaling levendig kan maken. Hij onderstreept de zegenrijke situatie dat we in deze synode echt naar elkaar luisteren.

Artikel 175

Kerkorde en kerkrecht

661, 673 De preses stelt het rapport van deputaten voor kerkorde en kerkrecht aan de orde; daarmee correspondeert rapport 4 van commissie 1 (bijlage 78 en 79). Hij verwelkomt de deputaten prof. H.J. Selderhuis (voorzitter), ds. D. Quant en ds. P.D.J. Buijs.

De rapporteur meldt dat de brochure, waarop in het commissierapport bij 2.1 wordt gezinspeeld, momenteel niet verkrijgbaar is en wordt aangepast.

In een eerste sprekersronde wordt het volgende opgemerkt: meerderen achten, gezien de vele wijzigingen in de K.O. de laatste jaren, een provisorische uitgave voor kerkenraden zeer gewenst. Er wordt een pleidooi gevoerd om de generaal-synodale regelingen bij art. 54 K.O. tekstueel ongewijzigd te laten, ongeacht de wijzigingen die de synode 2001 in de hoofdtekst aanbracht. Vaak worden appèlschrijvens om formele redenen of procedurefouten afgewezen; voorlichting over deze zaken is dringend gewenst. Er moet in het algemeen gesproken een betere appèlprocedure komen. Er klinken vragen over de mening van deputaten aangaande het gastrecht bij het avondmaal. Is verdisconteerd dat avondmaal vieren niet een individuele zaak is, maar ook een verbintenis met de gemeente? En moet niet gesteld worden dat gasten in ieder geval de gereformeerde leer moeten onderschrijven? Slaat de uitdrukking 'andere kerken' zoals die in art. 61 K.O. gebezigd wordt, niet op gemeenten binnen eigen kerkelijk verband? De door deputaten voorgestelde wijzigingen bij losmaking (art. 11 K.O.) en het voorstel van de commissie terzake, geeft veel vragen: wat betekent de uitdrukking 'bevoegdheden intrekken' zoals de commissie die bezigt? Voorts kan de door deputaten voorgestelde termijn van twee (of drie) jaar betwist worden. Deputaten hadden meer aandacht dienen te geven aan de naleving van de K.O.; dat was in 2001 tot 'speerpunt van beleid' aan deputaten meegegeven. De nu in kerkelijke bladen gegeven voorlichting is zinvol, maar de bezinning dient geestelijk dieper en breder te gaan. De poging van de commissie om in de K.O. aan te geven hoe er met samenwonenden dient te worden gehandeld is te waarderen, maar wordt zonder nadere visieontwikkeling voorgesteld. Bij de ontwikkelde visie op de toepassing van art. 33 K.O. geeft de uitdrukking 'in de meeste gevallen', die door de commissie wordt gebezigd, vragen: zij lost het probleem niet op. Tegen de overtuiging van deputaten op dit punt wordt verschillend aangekeken. Zou het niet zo kunnen dat afgevaardigden stemrecht hebben, behalve:

- a. bij zaken van tucht enz., zoals door deputaten verwoord;
- b. in alle andere zaken die hun personen in het bijzonder betreffen?

Hoe komt de commissie op de gedachte dat de opdracht die deputaten in hun instructie voorstellen, nl. het uitbrengen van kerkrechtelijk advies, negatief te beoordelen is? Het was de synode van 2001 zelf die deze opdracht aan deputaten gaf. De commissie had overigens wel ruimhartiger kunnen spreken over het werk van deputaten.

De rapporteur, ds. J.W. Schoonderwoerd, krijgt het woord: er komt een handleiding voor de kerkelijke tuchtprocedure. De tekst van de K.O., die inderdaad op dit moment lastig te overzien is, is op internet in geactualiseerde vorm te vinden; nochtans wordt een provisorische uitgave voor kerkenraden toegejuicht door de

commissie. De kwestie van het samenwonen levert op dit moment zoveel vragen op, dat hier nog maar eens naar gekeken moet worden; wij wilden de synode dienen met de voorgestelde toevoeging aan de K.O. De huidige praktijk bij losmaking is anders dan in de geschiedenis het geval was, toen predikanten in feite door de classis werden verplaatst. De commissie heeft in deze kwestie een weg gezocht in de weg van het 'beroepen kunnen worden'. De commissie neemt het voor deputaten op als het gaat om hun lezing t.a.v. naleving van de K.O.: er blijft in feite niet veel anders over dan toepassing van de kerkelijke tucht. Deputaten willen niet de weg op van vaste gasten aan het avondmaal, maar precisering is lastig; een kerkenraad zal in gesprek moeten gaan.

De voorzitter van deputaten krijgt het woord: deputaten kunnen wat betreft de naleving van de K.O. niet meer uitspreken dan nu gedaan is. Men plaatst zich buiten het kerkverband als men buiten de K.O. gaat; daarom spreken deputaten over tucht. Bij de door deputaten genoemde principiële redenen die nopen tot het aanvragen van het gastrecht om avondmaal te vieren, hebben zij gedacht aan bijv. een onschriftuurlijke prediking die in eigen kerk wordt verkondigd, zonder dat men de stap van een kerkelijke overgang (reeds) kan (wil) maken. Deputaten stellen bij de voorstellen van de commissie t.a.v. het samenwonen uitdrukkelijk de vraag, of een synode zomaar een lid aan de K.O. kan toevoegen; dat is volgens hen niet het geval. Ook bij de mening van de commissie m.b.t. art. 33 K.O. hebben deputaten vragen; zij menen dat deze geen oplossing biedt. M.b.t. het probleem van de losmaking hebben deputaten zich bij de bezinning geconcentreerd op de kwestie van de relatie van het ambt tot de plaatselijke gemeente; de commissie komt op een zijspoor met haar opmerkingen over de fundering van het ambt: met de door deputaten aangeleverde gegevens zijn huns inziens de vragen van de synode 2001 beantwoord. Duidelijk moet zijn: waar het arbeidsveld wegvalt, valt naar gereformeerde visie het ambt weg. Een zorgvuldige procedure is noodzakelijk, maar dat moet toch in ieder geval vastgelegd worden.

Ds. D. Quant stipuleert nog enkele zaken: deputaten hebben aanstonds, en niet na enig aandringen, de brochure over de rechtspositie van de predikant aan de commissie willen overhandigen. De kwestie over de losgemaakte predikanten die langdurig zonder gemeente zijn, is ongetwijfeld netelig, maar vraagt wel dringend om een fundamentele, duidelijke oplossing. Als de commissie deputaten verwijt meer pragmatisch dan principieel te zijn geweest, stellen zij daar tegenover dat zij in hun rapport voor beide kanten argumenten hebben aangedragen.

De preses geeft de vergadering de gelegenheid om na de beantwoording van de commissie en deputaten schriftelijk voorstellen in te dienen bij de rapporteur, gezien het tijdstip van de vergadering. Hij verzoekt de commissie opnieuw met deputaten overleg te plegen en schort de bespreking op (zie art. 179).

Artikel 176

Sluiting

Prof. H.J. Selderhuis leest Jes. 2 : 1-5, gaat voor in dankgebed en laat zingen Psalm 130 : 3 en 4, waarna de preses de negende zitting sluit.

TIENDE ZITTING

dinsdag 16 november 2004, 10.00 - 12.15 uur

Artikel 177

Opening

De preses opent de tiende zitting. Hij laat zingen Psalm 91: 1 en 5 en leest Psalm 11. Daarna gaat hij voor in gebed.

Artikel 178

Appèl-nominaal

Oud. D. Koole is vervangen door oud. B. de Weerd, oud. A. Prins door oud. W. Mak. Ds. D. Visser zal later ter vergadering komen.

Artikel 179

Kerkorde en kerkrecht – vervolg

661, 677

De preses heropent de bespreking van het rapport van deputaten voor kerkorde en kerkrecht (zie art. 175); hiermee correspondeert rapport 4A van commissie 1 (bijlagen 78 en 80). De aanwezige deputaten ds. D. Quant en ds. P.D.J. Buijs worden welkom geheten.

Ds. J.P. Boiten gaat akkoord met de wijze waarop zijn voorstel is verwerkt, evenals oud. A. Heystek, diak. D. Blom, ds. G. van Roekel, ds. D. Visser, oud. D.A. Pons en oud. E. Beltman. Ds. J. Van Amstel gaat niet helemaal akkoord, evenmin als ds. J.M.J. Kieviet, ds. A.C. Uitslag, ds. J.G. Schenau en ds. C. Van Atten.

In de bespreking worden de volgende opmerkingen gemaakt: het blijft moeite geven om de classis het recht te geven een predikant in bepaalde omstandigheden zijn bevoegdheden te ontnemen. Bij art. 33 K.O. ondervangt de nieuwe formulering van de commissie (tuchtzaken en geschillen) niet geheel de in de vorige zitting geuite kritiek. Bij het gastrecht voor het avondmaal is de formulering van deputaten beter dan die van de commissie. Nog eens wordt gestipuleerd dat het van belang is dat bij het voorstel aangaande het gastrecht bij het avondmaal gesteld wordt dat de kerkenraad iets kán regelen; daar zijn voorwaarden aan verbonden en slechts hij kan een goede afweging maken. Over dat voorstel wordt voorts opgemerkt dat de noodzaak ervan niet geheel helder is. Moet er toch niet bij dat men belijdenis moet hebben gedaan ‘naar de gereformeerde leer’? Wat voegt de passage ‘na advies van een onafhankelijke instantie’ inhoudelijk toe bij de voorgestelde regeling rond eventuele ontheffing uit het ambt?

De rapporteur, ds. J.W. Schoonderwoerd, gaat op de vragen in: het is onontkooptbaar dat er in de formulering rond de hantering van art. 33 K.O. een stukje onduidelijkheid blijft. Voorkomen moet echter worden dat iemand meespreekt wanneer dat pertinent niet kan; dat is in het huidige voorstel afgedekt. De voorgestelde criteria rond het gastrecht van de kant van deputaten zijn in wezen niet anders dan van de kant van de commissie. Kan een kerkenraad zich wel van meer overtuigen dan waarvan hier sprake is? Het feit dat iemand onze diensten bezoekt is al een

indicatie voor het geestelijk voedsel dat men zoekt en van de verbondenheid met de gereformeerde leer. De kerkenraad blijft voorts vrij om een eigen beslissing te nemen. De roep om een onafhankelijke instantie bij losmaking c.q. ontheffing uit het ambt komt van deputaten; zij hebben daar hun bedoeling mee gehad.

Ds. D. Quant licht de noodzakelijke objectiviteit bij de criteria bij het gastrecht toe; ook pleit hij nog eens voor een onafhankelijke instantie die in bepaalde gevallen (bijvoorbeeld bij problemen op psychisch gebied) advies moet kunnen geven bij het ontnemen van de bevoegdheden van het predikantschap.

Ds. Schenau handhaaft zijn voorstel, evenals ds. Van Atten en ds. Uitslag. Ds. J. Van Amstel stelt voor voorstel 4 van de commissie te laten vervallen.

Diak. D. Blom stelt voor om bij voorstel 3 de woorden 'en eventueel na advies van een onafhankelijke instantie...' te schrappen.

Na een kort beraad van de commissie gaat de rapporteur op de voorstellen in. Het voorstel van ds. Van Amstel neemt de commissie niet over; het voorstel van diak. D. Blom wel; deze passage wordt dan toegevoegd aan voorstel 4. Het voorstel van ds. C. van Atten wordt als volgt overgenomen: na wat er staat invoegen: 'hierbij geldt dat de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin en de omstandigheden waaronder een gast om toegang tot het avondmaal vraagt, aan de betreffende kerkenraad blijft'. Daarmee is volgens de commissie ook tegemoetgekomen aan de voorstellen van Schenau en Uitslag. De gewijzigde formulering van voorstel 10 neemt de commissie over.

Ds. Van Amstel handhaaft zijn voorstel, maar heeft daarvoor geen steun. Ook ds. Uitslag handhaaft zijn voorstel om bij de criteria rond het gastrecht toe te voegen '...naar de gereformeerde leer...'. Het wordt bij stemming verworpen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren, hen te bedanken voor de geboden bezinning op een aantal vraagstukken en waardering uit te spreken voor hun inzet;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan artikel 11 K.O. toe te voegen:
Wanneer een losgemaakte predikant binnen drie jaar geen beroep heeft ontvangen en aangenomen, zal de classis, gehoord het advies van deputaten naar art. 49 K.O. alsmede van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten, het besluit nemen titel en bevoegdheden verbonden aan het predikantschap in te trekken. Een uitzondering wordt gemaakt voor predikanten die op het moment van deze beslissing van de classis de leeftijd van 62 jaar hebben bereikt.
Als een gemeente een broeder van wie titel en bevoegdheden verbonden aan het predikantschap zijn ingetrokken, wenst te beroepen, dient zij een verzoek in bij de classis waaronder de gemeente ressorteert. Het beroep kan worden uitgebracht na goedkeuring van de classis met positief advies van deputaten naar art.49 K.O.;
4. aan artikel 12 K.O. toe te voegen:
De classis heeft het recht om in bijzondere situaties, gehoord het advies van

deputaten naar art. 49 K.O. en van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging predikanten en eventueel na advies van een onafhankelijke instantie, een predikant dringend te adviseren tot een andere staat des levens over te gaan. Daarnaast heeft de classis de bevoegdheid om een predikant, indien dat noodzakelijk is gebleken, uit het ambt te ontheffen. Deze maatregel zal niet genomen worden, indien de betrokken predikant de leeftijd van 62 jaar heeft bereikt. Dan zal hooguit tot losmaking worden besloten;

5. art. 33 K.O. aldus aan te passen:
Alleen dezen hebben stemrecht, behalve in tucht- en appèlzaken en bij geschillen die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken;
6. art. 63 K.O. sub 5 aldus aan te passen:
Een kerkenraad kan gasten die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tot een viering van het avondmaal toelaten wanneer zij:
 - a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
 - b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan;
 - c. bij de kerkenraad vooraf de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te maken.
 Hierbij geldt dat de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin en de omstandigheden waaronder een gast om toegang tot het avondmaal vraagt, aan de betreffende kerkenraad blijft;
7. de voorlopige wijzigingsvoorstellen van deputaten in een aantal synodale bepalingen over te nemen met verwerking van het gestelde in commissierapport 4A en op te nemen in de K.O.;
8. de instructie voor het deputaatschap vast te stellen met de toevoeging aan art. 3.b in het concept van de woorden: 'het bevorderen van de naleving van de kerkorde door (...het ontwikkelen enz.)', terwijl art. 3.e wordt: 'het uitbrengen van kerkrechtelijk advies (zonder dat daar rechten aan kunnen worden ontleend)';
9.
 - a. deputaten op te dragen een handleiding voor de kerkelijke tuchtprocedure samen te stellen;
 - b. deputaten op te dragen m.b.t. de appèlprocedure duidelijk(er) aan te geven waar een appèl aan moet voldoen en welke termijn in acht genomen moet worden;
 - c. deputaten op te dragen te bevorderen dat bij kerkelijke besluiten wordt aangegeven binnen welke termijn in appèl kan worden gegaan, dan wel dat in een openbare bekendmaking in de kerkelijke pers deze termijn wordt gepubliceerd;
10. deputaten op te dragen de volgende generale synode te dienen met een voorstel hoe kerkenraden dienen te handelen als samenwonenden kerkelijke bevestiging van hun huwelijk aanvragen;
11. deputaten opnieuw op te dragen zich te bezinnen op de rechtspositie van predikanten;
12. deputaten een studieopdracht te verlenen inzake de kerkrechtelijke positie van repatriërende predikanten die niet binnen redelijke tijd een beroep ontvangen;
13. deputaten onderzoek te laten doen naar de mogelijkheid, dat losgemaakte predikanten voor een bepaalde periode aan een gemeente verbonden kunnen worden;

14. deputaten op te dragen aan de hand van bestaande regelingen een definitieve kerkrechtelijke regeling te ontwerpen voor gemeenten die overwegen samen te gaan of samen het beroepingswerk ter hand zullen nemen;
15. deputaten op te dragen een nieuwe uitgave van de K.O. voor te bereiden en te doen uitgeven, eventueel in tijdelijke vorm op zo kort mogelijke termijn.

Artikel 180-181

Comité-generaal

Artikel 182

Financiën

683

De preses stelt rapport 12 van commissie 6 aan de orde, handelend over publiciteit m.b.t. de kerkelijke kassen (bijlage 81). In de bespreking wordt gevraagd of over deze zaak contact is geweest met deputaten voor financiële zaken. De rapporteur, diak. A.J. van der Wekken, antwoordt dat dit het geval is, zij het in informatieve zin.

De synode besluit:

deputaten financiële zaken op te dragen op zo kort mogelijke termijn de kerken te dienen met een eigentijdse folder, waarin inzichtelijk wordt gemaakt aan welke doelen de door de omslagen bijeengebrachte gelden worden besteed. Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden gegeven aan die kassen die doorgaans publicitair in de schaduw blijven. Deze folder dient tot de volgende synode voor de kerken en kerkleden beschikbaar te zijn. Deputaten zullen bij het uitvoeren van deze opdracht zoveel als mogelijk gebruik maken van ter zake kundige vrijwilligers uit de kerken.

Artikel 183

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG TIENDE ZITTING

dinsdag 16 november 2004, 13.30 - 17.15 uur

Artikel 184

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 1 : 1 en 2 gezongen.

Artikel 185

Appèl-nominaal

Ds. D. Visser heeft zijn plaats ingenomen.

*Artikel 186***Hulpverlening in binnen- en buitenland – vervolg**

632, 683

De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland aan de orde (zie art. 168); hiermee correspondeert rapport 6A van commissie 5 (bijlagen 74 en 82). Namens deputaten zijn br. W.J.P. Boers en br. A. Heystek aanwezig.

Diak. A.J. van der Wekken stelt zich achter de wijze waarop de commissie zijn voorstel heeft verwerkt. In de sprekersronde wordt gevraagd of het wel zo goed is om af te raden rechtstreeks giften over te maken voor hulpverleningsprojecten. Brengt dat de vrijheid die gemeenten hebben, niet in gevaar?

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, antwoordt: het gaat om het beleid dat deputaten hebben te voeren. De gemeenten houden te allen tijde hun eigen verantwoordelijkheid.

De synode besluit:

1. deputaten dank te zeggen voor het gevoerde beleid en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de aangegeven tekst onder 'Aanvulling' in rapport 6 van commissie 5 in te voegen bij paragraaf 6.4.4 van het deputatenrapport;
3. deputaten op te dragen zo veel mogelijk terughoudendheid te betrachten met het adviseren van gemeenten om bijdragen rechtstreeks aan goede doelen over te maken, teneinde het zicht op de gemaakte kosten en de binnengekomen giften niet uit het oog te verliezen.

De preses dankt in het bijzonder ds. B. Loonstra, zr. W. Pietersma, zr. W.E. van Roekel-Peppink, br. T. Baars, br. H. Jochemsen, br. H.J. Takken en br. B. Geijtenbeek, die afscheid nemen van dit stukje kerkelijk werk.

*Artikel 187***Tweemoderaminaoverleg – vervolg**

592, 684

De preses heropent de bespreking over het tweemoderaminaoverleg (TMO) (zie art. 169); hiermee correspondeert rapport 4A van commissie 5 (bijlagen 68 en 83). De preses verwelkomt de aanwezige deputaten ds. W.N. Middelkoop (voorzitter) en br. F.J. Nabers (penningmeester).

In de sprekersronde wordt opnieuw de twijfel uitgesproken over de noodzaak c.q. principiële wenselijkheid van samenvoeging van de deputaatschappen ADMA en hulpverlening in binnen- en buitenland. De ontstaansgeschiedenis en werkwijze van beide deputaatschappen door de jaren heen geeft er geen aanleiding toe. Zijn deputaten nu wel of niet bevoegd advieswerk voor gemeenten te doen? Wat wordt de precieze plaats van de classicale diaconale commissies (CDC's)? En wie gaat deze commissies aansturen? Ook de structurele noodzaak is niet helder. Geconstateerde problemen zullen blijven bestaan. Voordelen die genoemd zijn, kunnen net zo eenvoudig met de huidige deputaatschappen bereikt worden. We moeten hun werk beheersbaar houden; daartoe zullen zij niet te omvangrijk moeten zijn. Zal er – tenslotte – op den duur financieel voordeel uit de samenvoeging behaald kun-

nen worden? Een betere oplossing zou zijn het opheffen van het TMO, en het meer zelfstandig gaan werken van de twee huidige deputaatschappen.

De rapporteur, ds. J.P. Boiten, krijgt het woord. Hij wijst erop dat het TMO niet zomaar is ontstaan: er zijn tussen de twee deputaatschappen verschillende raakvlakken. De commissie is overtuigd geraakt van de wenselijkheid om nu tot samenvoeging te komen; de nieuwe bijlage 4 bij het rapport heeft daarbij voor de commissie verhelderend gewerkt. De werkgroepen krijgen in de nieuwe structuur elk hun eigen taak. De geschiedenis laat de ontwikkeling en groei van het werk zien. Het gaat uiteindelijk om de diaconale opdracht van de gemeente. Deputaten kunnen daartoe contacten naar de gemeenten leggen (tot nu toe onderhouden deputaten ADMA slechts contact met de classis via de CDC's). De nieuwe structuur moet een kans krijgen; wel degelijk lijkt er besparing in tijd en geld mogelijk te zijn: er zijn immers minder bestuurslagen.

De voorzitter van deputaten ADMA zegt dat deze deputaten nu reeds met gemeenten zelf contact (konden) opnemen, met name door de taak die vroeger bij deputaten kerk en bedrijfsleven berustte. De contacten tussen CDC's en deputaten zullen niet anders worden dan nu, in de huidige structuur, het geval is. Hij benadrukt nog eens het voordeel van de kortere communicatielijnen; het is een misverstand dat er logheid zou ontstaan. Het huidige TMO is noodzakelijk i.v.m. de verantwoordelijkheden voor de medewerkers van het diaconaal bureau; slechts de vorming van één deputaatschap kan dit ondervangen.

De penningmeester, br. F.J. Nabers, licht het beoogde kostenvoordeel toe. Bij de medewerkers kan een duidelijke besparing bereikt worden.

De synode besluit:

1. de handelingen van het TMO onder dankzegging goed te keuren;
2. de deputaatschappen ADMA en hulpverlening in binnen- en buitenland samen te voegen tot een nieuw deputaatschap diaconaat;
3. voor dit deputaatschap maximaal zeven deputaten te benoemen, alsmede een voorzitter, secretaris en penningmeester;
4. bijlage 1 in de Acta op te nemen met inachtneming van de gemaakte opmerkingen in commissierapport 4 van commissie 5 onder 'bijlage 1' en bijlage 3 ongewijzigd in de Acta op te nemen;
5. bijlage 2 inclusief de aanvulling van de instructie onder 4.f als beleidsnotitie voor het deputaatschap diaconaat te aanvaarden;
6. bijlage 4 te aanvaarden als een voorlopig werkschema en deputaten op te dragen op de volgende synode een evaluatie te geven van de nieuwe situatie;
7. deputaten op te dragen voort te gaan met het onderhouden van contacten met het generaal diaconaal deputaatschap van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt).

Artikel 188

Curatorium/algemeen en deputaten-financieel – vervolg

De preses heropent de bespreking over de gewenste samenvoeging van het curatorium en deputaten-financieel (zie art. 148); hiermee correspondeert rapport 1B van commissie 1 (bijlage 84).

Tijdens de sprekersronde wordt opgemerkt: de reden van het voorstel is dat deputaten-financieel soms verwijzen naar opdrachten van het curatorium; daarom is het gewenst dat zij samen over de financiën spreken. Er is nu al veel overleg nodig tussen beide deputaatschappen; daarom ligt samenvoeging op dit moment voor de hand. Anderzijds wordt het nadeel daarvan genoemd, bijvoorbeeld bij beslissingen t.a.v. admmissie-examens. Beleid en financiën moeten natuurlijk wel op elkaar afgestemd worden, maar men kan toch ook via vertegenwoordigingen ervoor zorgen dat dit gebeurt?

De rapporteur, ds. J.W. Schoonderwoerd, krijgt het woord. De op de praktijk gefundeerde wens moet afgezet worden tegen de vereiste zorgvuldigheid; daar is tijd voor nodig. De gesignaleerde onduidelijkheid voor verantwoordelijkheden vraagt ook om nadere bezinning.

De president-curator, ds. J.P. Boiten, meldt dat het curatorium zich goed kan vinden in de nieuwe voorstellen van de commissie. Er zijn naast de ter vergadering genoemde nog andere aspecten die eerst zorgvuldig bekeken moeten worden.

Diak. D. Blom dient het volgende voorstel in:
nieuw 4: 'het curatorium en de deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te verzoeken reeds op de generale synode van 2007 met één rapport te komen.' Dit voorstel wordt verworpen.

De synode besluit:

1. de wenselijkheid uit te spreken dat het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit worden samengevoegd tot één deputaatschap;
2. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit de consequenties daarvan te laten onderzoeken en daartoe voorbereidingen te treffen;
3. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit op te dragen een nieuw reglement voor te bereiden ter vervanging van het reglement voor de Theologische Universiteit (bijl. 8 K.O.) en de instructie voor deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit (bijl. 9 K.O.);
4. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te verzoeken hun rapporten voor de generale synode van 2007 zoveel mogelijk met elkaar in verband te brengen en gezamenlijk te rapporteren over de opdrachten genoemd onder 2 en 3.

Artikel 189

Comité-generaal

Artikel 190

Benoemingen

De preses deelt mee dat in comitézitting de volgende benoemingen in deputaatschappen zijn gedaan:

1] Het beheer van de algemene kas tot steun aan de kerken ten behoeve van de verzorging van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen naar art. 13 K.O.

C. van Beveren, Middelburg, 1e penningmeester; G. Verhoef RA, Veenendaal, 2e penningmeester.

2] Theologische universiteit

2.1 Curatorium

ds. D. Quant, Eindhoven, primus-secretaris; drs. G. van Roekel, Huizen, secundus-secretaris.

2.2 Deputaten financieel van de Theologische Universiteit

L. Bioch, Apeldoorn; M. van de Groep, Hasselt; P.A.A.J. Hurkmans RA, Hierden; P. Vree, Pesse; mr. drs. J. Th. Weijenberg, Nieuwerkerk aan den IJssel; secundus: drs. G.A. Bolink RA, Vianen.

2.3 Studie- en stimuleringsfonds

drs. G.A. Bolink RA, Vianen; ds. M.J. Oosting, Biezelinge; J.C. Westeneng, Soest.

3] Kerk en Israël

ds. J.G. Schenau, Leiden, 1e secretaris; ds. H.D. Rietveld, Nijkerk, 2e secretaris; H.H. van Braak, Veenendaal, 1e penningmeester; F. Voorrips, Wageningen, 2e penningmeester; drs. C.J. van den Boogert, Elburg, adviseur.

4] Buitenlandse zending

drs. J. van Mulligen, 's-Gravenhage, algemeen voorzitter; ds. A. Hilbers, Zwolle, plaatsvervangend voorzitter; ds. H. Last, Veenendaal, algemeen secretaris; J.W. Bobeldijk, Bosch en Duin, 1e penningmeester; A. van den Dool, Kloetinge, 2e penningmeester; C. Groeneveld, Ridderkerk; drs. H. Korving, Leerdam; R. Wemmenhove, Drachten; secundus: R. Hoogendoorn, Ridderkerk.

5] Evangelisatie

B. van Amerongen, Amersfoort, penningmeester; ds. G.P.M. van der Linden, Dokkum; ds. H.J.Th.Velema, Zierikzee; W. van Zwol, Wierden; secundi: G.S. Bouwman, Veenendaal, secundus-penningmeester; drs. J. van Mulligen, 's-Gravenhage; L.L.M.M. Verhoeven, Deventer.

Sectie beleid grootstedelijke gebieden:

ds. A.P. van Langevelde, 's-Gravendeel; L. Mak, Huizen; J.P.M.H. Quist, 's-Gravenhage; secundi: E. van de Burgt, Dordrecht; mr. W.A. Mackay, Sliedrecht; drs. P.L.D. Visser, Ouderkerk aan de Amstel.

6] Onderlinge bijstand en advies

J. Ouweland, Bennekom, voorzitter; C. Langelaar, Almere, secretaris; J. Verhoef RA, Rijnsburg, penningmeester; A. van der Wal, Leiderdorp; O. Zuidema, Emmen; secundi: H.J. Dekker AA, Zwolle; P.J. Klumpenaar RA, Veenendaal; drs. R.J. van der Moolen, Hoofddorp; G. van Putten, Badhoevedorp; T.A. Sanders, Dordrecht.

7] Radio- en televisiediensten

drs. C. van Atten, Hilversum; ds. M. Groen, Emmen; ds. A. Hilbers, Zwolle ds. N. Ribbers, Papendrecht; secundus: drs. E.J. van der Linde, Almelo.

8] Geestelijke verzorging van de varenden

A. Bonninga, Dordrecht; ds. J.H. van Dijk, Ameide; drs. W.M. den Hertog, Rozenburg; J. Mauritz, Naarden; ds. H.C. Mijnders, Zwolle; ds. W.W. Nijdam, Alblasserdam.

9] Geestelijke verzorging van de militairen

C. van Aalst, Nunspeet; drs. H. de Bruijne, Utrecht; ds. P. van Dolderen, Noordscheschut; H.K. Evers, Steenwijk; H. Haar, Zwolle; A.J. de Jong, Steggerda; N. van der Lugt, Vleuten.

10] Kerkjeugd en onderwijs

drs. B.L.C. Aarnoudse, Meerkerk; drs. A. van de Bovekamp, Mussel; ds. L.C. Buijs, Haren; W.H. van Eeken, Utrecht; J. Mauritz, Naarden; mevr. drs. L.A. Rijksen, Gouda; W. Zeeders, Dordrecht.

11] Pastoraat in de gezondheidszorg

J.W. Baan, Bennekom; W. van Ee, Katwijk; ds. P.W. Hulshof, Leeuwarden; H. van der Laan, Nieuw-Amsterdam; mevr. A. Reitsma, Zeist; drs. J.P. Roubos, Veenendaal; ds. E.E. Slofstra, Noordwijk; mevr. A. Valkenburg, Veenendaal; dr. F. Visscher, Goes; secundus: mevr. drs. J. van Dijk, Leusden.

13] Redactie van De Wekker

drs. G. van Roekel, Huizen, hoofdredacteur; ds. J. Jonkman, Drachten, waarnemend hoofdredacteur; ds. H.K. Sok, Drogeham, eindredacteur; ds. J. Van Amstel, Ede; drs. C.M. van Driel, Rotterdam; ds. M.J. Oosting, Biezelingse; ds. H. Polinder, Urk; mw. drs. M. Renkema-Hoffman, Haarlem; dr. J. Stolk, Mijdrecht.

14] Redactie van het Jaarboek

ds. G.P.M. van der Linden, Dokkum; drs. R.W.J. Soeters, Goutum; ds. H.J.Th. Vellema, Zierikzee; secundus: ds. J.K.C. Kronenberg, Leeuwarden.

15] Kerkorde en kerkrecht

mw.drs. C.Th. Boerke, Apeldoorn; ds. P.D.J. Buijs, Harderwijk; mr. H.M. Dunsbergen, Middelburg; ds. H. van den Heuvel, Dordrecht; ds. D. Quant, Eindhoven; prof. dr. H.J. Selderhuis, Hasselt; ds. A. Wagenaar, Aalten.

16] Contact met de overheid

prof.dr. T.M. Hofman, Apeldoorn, voorzitter; mr. H. de Hek, IJsselmuiden, secretaris & gedelegeerde in CIO; J.W. Overeem, Rhenen, plv. gedelegeerde in CIO; drs. G.L. Born, Dronten; ds. C.A. den Hertog, Apeldoorn; prof.dr.ir. H. Jochemsen, Bennekom; mr. H.M. Oevermans, Bennekom; secundus: drs. A. Hakvoort, Maarssen.

17] Eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

ds. C.D. Affourtit, Amsterdam; drs. C. van Atten, Hilversum; ds. H. van den Heuvel, Dordrecht; P. de Jong, Sliedrecht; prof.dr. J.W. Maris, Apeldoorn; J.W. Overeem, Rhenen; ds. J.W. Schoonderwoerd, Maassluis; secundus: dr. J. W. van Pelt, Oud-Beijerland.

18] Correspondentie met de buitenlandse kerken

drs. B. de Graaf, Nunspeet; ds. C.A. den Hertog, Apeldoorn; drs. M.J. Kater, Zeist;

drs. H. Korving, Leerdam; prof.dr. H.G.L. Peels, Apeldoorn; ds. J.G. Schenau, Leiden; ds. D. van der Zwaag, Veenendaal; secundus: dr. J.W. van Pelt, Oud-Beijerland.

19] Vertegenwoordiging van de kerken

ds. J. Westerink, Nieuwegein, voorzitter; ds. D. Quant, Eindhoven, secretaris; drs. J.M.J. Kieviet, Rotterdam; drs. G. van Roekel, Huizen.

20] Financiële zaken

J.W. Storm RA, Drachten, voorzitter; P.J. Boers AA, Streefkerk; J.P. Engelfriet, Helvoetsluis; A. Goossensen AA, Ermelo; mevr. K.J. Hovius-Hoogerwerf RA, Haarlem; secundus: R.L.Poot AA, Nieuwerkerk aan den IJssel.

22] Quaestoraat van de generale synode

G.P. Groeneveld, Hendrik-Ido-Ambacht, 1e quaestor; J. Lokhorst, Nunspeet, 2e quaestor.

23] Kerkelijke archieven

drs. R.W.J. Soeters, Goutum, voorzitter; drs. J.N. Noorlandt, Rhenen, secretaris; mevr. drs. C.Th. Boerke, Apeldoorn; F. van der Hart, Krimpen aan den IJssel, archivaris; mr. C.J. van Heel, Hattem, archivaris; mevr. G. van der Laan-de Boer, Nieuw-Amsterdam.

25] Voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

ds. D. Quant, Eindhoven, voorzitter; D. Blom RA, Barendrecht; mr. H.E. Davelaar, Zwolle; ir. J.A. Kardol, Huizen; G. Verhoef RA, Veenendaal.

26] Vertrouwenscommissie predikanten

ds. J. Plantinga, Groningen; ds. J. Westerink, Nieuwegein; R. Procee, Enschede; secundi: ds. R. van Beek, Eemdijk; ds. J. van Dijken, Ridderkerk; J.A. Voorthuyzen, Ede.

27] Klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

mevr. drs. A.T. Bijkerk-van Genderen, Heemskerk; mevr. drs. E.J. van Dijk, Veenendaal; ds. P.J. den Hertog, Koog aan de Zaan; drs. A. Heystek, Veenendaal; P. de Jong, Sliedrecht; mevr. mr. A.P. Versteeg, Voorburg; mr. J.A.I. Wendt, Rotterdam.

29] Studiedeputaatschap Nieuwe Bijbelvertaling

dr. A. Baars, Woudenberg, voorzitter; drs. C.C. den Hertog, Boskoop, secretaris; ds. A. Brons, Kampen; drs. J.M.J. Kieviet, Rotterdam; D. van Kreuning, Oudkerk aan den IJssel; dr. S. Paas, Veenendaal; dr. D. Visser, Broeksterwoude; drs. Joh. Vuijk, Otterlo; ds. J. Westerink, Nieuwegein.

Deputaten kunnen zich laten bijstaan door adviseurs

Voorts **nam de synode** het volgende **besluit**:

Het oud-moderamen wordt gemachtigd om, na overleg met de klachtencommissie, binnen drie maanden na sluiting van de synode, één nieuw lid van de klachtencommissie, zo mogelijk uit de particuliere synode van het Noorden en met een specifieke deskundigheid (op het gebied van seksueel misbruik) te benoemen. Ook

wordt het oud-moderamen gemachtigd om, na overleg met de klachtencommissie en het curatorium, vóór 1 april 2005 nog één lid van de generaal-synodale beroepscommissie klachten (zo mogelijk een vrouw) te benoemen.

Tenslotte besloot de synode:

Deputaten voor de vertegenwoordiging van de kerken opdracht te geven om zich nader te bezinnen op de regels die tot nu toe gelden voor het indienen van voordrachten voor vacatures in synodale commissies en deputaatschappen, daarover aan de generale synode van 2007 te rapporteren en eventueel voorstellen te doen (zie ook art. 207).

Artikel 191

Kerkjeugd en onderwijs

541, 686

De preses heropent de bespreking van het rapport van deputaten voor kerkjeugd en onderwijs (zie art. 140); hiermee correspondeert rapport 7a van commissie 3 (bijlagen 60 en 85). De aanwezige deputaten, ds. L.C. Buijs, br. J. Mauritz en ds. M.J. Kater, worden welkom geheten.

Ds. P.D.J. Buijs wil nog een opmerking maken over de wijze waarop de commissie zijn voorstel heeft verwerkt; ds. D. Visser gaat akkoord. Ds. Buijs stelt dat ervaringen uit het verleden hem brachten tot zijn voorstel; is het reëel om opnieuw deze opdracht te geven? Voorts wordt nog opgemerkt: kerkordelijke wijzigingen werken niet door in de jeugdwerkorganisaties, slechts in plaatselijke situaties. Opnieuw worden opmerkingen gemaakt over de vrijheid van het jeugdwerk. De commissie heeft het leerplan gezien, zo stelt zij, maar wat houdt dat nu concreet in? En in hoeverre is dat van invloed op voorstel 15 van de commissie?

De rapporteur, ds. D.J. Steensma, reageert op de vragen: de commissie is van mening dat een opdracht voor deputaten om de jeugdwerkorganisaties te laten spreken over hun visie op het jeugdwerk reëel is. Het uitgangspunt is dat we op dezelfde basis van Schrift en belijdenis staan; hoe kan het dan zijn dat er toch verschillende visies bestaan? Deputaten leggen op dit moment de laatste hand aan het leerplan, zodat niet gedacht kan worden aan een uitvoerige exercitie daarvan.

Namens deputaten spreekt ds. L.C. Buijs: het leerplan is uitvoering van het synodebesluit van 2001 en vergde derhalve niet de toestemming van de synode 2004. Inderdaad kan het spreken van deputaten over de vrijheid van het kerkelijk jeugdwerk genuanceerder gebeuren dan nu het geval is; deputaten constateren wel in dit kader steeds meer de bereidheid van de jeugd om in openheid te communiceren met de plaatselijke kerkenraden. Bij voorstel 15 van de commissie zouden deputaten liever als formulering de oorspronkelijke tekst van ds. Visser zien (zoals bij punt 2 in rapport 7a verwoord). Deputaten hebben niet zozeer behoefte aan een specifiek gesprek tussen de jeugdbonden; er is momenteel een goed contact en dit gesprek zou gemakkelijk belastend kunnen werken. Deputaten vragen aparte aandacht voor voorstel 5 van de commissie. Gezien de 'vrije' positie van de organisaties zijn de mogelijkheden van deputaten begrensd.

Ds. P.D.J. Buijs handhaaft zijn amendement (voorstel 1 bij rapport 7a). Het wordt verworpen.

Deputaten delen mee dat zij in hun rapport bij 5.3 de passage met de twee bolletjes wijzigen in: het document is vernieuwend waar het gaat om structurele aandacht voor jeugdpastoraat, gezinstoerusting en onderwijsparticipatie.

Ds. Visser wil benadrukken dat het er in voorstel 5 van de commissie om dient te gaan dat er bezinning op het werk op gang gebracht wordt, maar dat deputaten daarin niet voorschrijvend, maar meedenkend zullen participeren.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor de verrichte arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten opdracht te geven tot het bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
4. deputaten op te dragen zich samen met de jeugdwerkorganisaties te bezinnen op het werk van deze organisaties, hun eigenlijke taak, een eventuele uitbreiding daarvan en de daaraan verbonden financiële consequenties. Bij eventuele uitbreiding van de taak moet de verhouding tussen deputaten en de jeugdwerkorganisaties opnieuw worden vastgesteld;
5. opdracht te geven aan deputaten tot het doen van voorstellen aan de volgende generale synode met betrekking tot objectieve criteria voor het vaststellen van de bijdragen aan de CGJO en het LCJ;
6. opdracht te geven aan deputaten tot het ontwikkelen van initiatieven om te komen tot regionale bijeenkomsten voor kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs;
7. artikel 1 van de instructie van deputaten (bijl. 29 K.O.) als volgt te wijzigen: 'De generale synode benoemt zeven deputaten voor kerkjeugd en onderwijs';
8. artikel 2 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen: 'Deputaten zijn gerechtigd adviseurs aan te trekken die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in vragen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs';
9. aan bijlage 29 K.O. toe te voegen artikel 3h: 'het ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs';
10. artikel 4 van de instructie als volgt te wijzigen: 'Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door
 - a. het verstrekken van algemene informatie omtrent jeugdwerk, christelijke opvoeding en onderwijs;
 - b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september;
 - c. het wijzen op materialen en andere vormen van toerusting;
11. deputaten op te dragen een inhoudelijk leerplan voor opvoeding en vorming te maken wanneer na een gehouden onderzoek de wenselijkheid en haalbaarheid van het opstellen van een dergelijk leerplan is gebleken;
12. deputaten op te dragen de visie op het jeugdwerk zoals neergelegd in hun werkdocument 'Jeugdwerk binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken' verder uit te werken, waar nodig te herzien en aan te bieden aan de kerken.

De preses dankt in het bijzonder br. G. van Hardeveld, br. Th. Heystek, ds. M.J. Kater, ds. G. Vos, ds. J. van Langevelde en ds. S. Otten, die afscheid nemen van het deputaatschap.

*Artikel 192***Schorsing**

In verband met de avondmaaltijd wordt de vergadering geschorst.

VERVOLG TIENDE ZITTING

dinsdag 16 november 2004, 19.00 - 21.00 uur

*Artikel 193***Heropening**

De preses heropent de vergadering. Hij laat zingen Psalm 77 : 7 en 8.

*Artikel 194***Appèl-nominaal**

Oud. A. Heystek is vervangen door oud. J. Groeneveld.

*Artikel 195***Eredienst/algemeen – vervolg**

225, 687

De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten eredienst aan de orde, het gedeelte handelend over de liturgische formulieren (zie art. 162); hiermee correspondeert rapport 12 van commissie 3 (bijlagen 16 en 86). De aanwezige deputaten, ds. J. Van Amstel (voorzitter), ds. C.J. Droger (secretaris), M. van Ledden en J. Groeneveld worden welkom geheten.

De indieners van de voorstellen reageren als volgt: ds. P.D.J. Buijs, oud. A. Prins, ds. J.W. Schoonderwoerd, ds. D. Quant en ds. G. Van Roekel gaan akkoord met de wijze waarop de commissie hun voorstellen heeft verwerkt; ds. C. van Atten en ds. R. van de Kamp gaan gedeeltelijk akkoord; ds. J.M.J. Kieviet en ds. L.C. Buijs gaan niet akkoord.

Ds. Van Atten stelt dat hij, uit beduchtheid voor heilsautomatisme, zijn voorstellen bij het doopformulier terzake graag meer gehonoreerd had willen zien. Verder vindt hij het nieuwe formulier een verrijking, in de hoop dat het verhelderend is voor hen die niet gewend zijn aan het bezoeken van kerkdiensten. Ds. Van de Kamp had bij het tweede doopformulier bezwaren tegen de eerste doopvraag. Hij begrijpt de bezwaren van de commissie tegen zijn voorstel niet goed en verwijst naar 1 Petr. 2: 9 en 10. Ds. Kieviet had de wens het tweede doopformulier niet aan de kerken aan te bieden. De argumenten van de commissie vindt hij vreemd: niet aanbieden zou gebruik van andere formulieren dan die in onze kerken aanvaard zijn, bevorderen. Ds. L.C. Buijs heeft een aantal elementen van het eerste formulier bewerkt en vraagt zich af of degenen waar het om gaat werkelijk geholpen zijn met de nu voorliggende tekst.

Enkele andere sprekers gaan daar nog op in: sommigen vinden de voorstellen van ds. L.C. Buijs het overnemen waard: verschillende bijbelse lijnen komen er, beter

dan in het voorstel van deputaten, goed in uit, met name met het oog op evangelische stromingen; laten deputaten dit voorstel toch duidelijk meenemen in hun verder beraad.

De rapporteur van de commissie, ds. M.J. Kater, reageert: de door ds. Van de Kamp aangehaalde schriftpassage uit 1 Petr. 2, is niet eenduidig uit te leggen. Juist daarom wilde de commissie de bedoelde zin niet overnemen. Inderdaad ligt de grond van de doop in het heilswerk van God; maar getrokken 'worden' of 'zijn' maakt wel verschil. In deze context kan beter het werkwoord 'worden' gebruikt worden en het 'in Christus geheiligd zijn'. Het voorstel van ds. Buijs is door de commissie bekeken, maar zij overwoog daarbij dat deputaten met hun concept drie jaar bezig zijn geweest; het leek haar niet raadzaam dit concept zo sterk aan te passen in de korte termijn die haar bemeten is. Deputaten kunnen wel in alle rust de gedachten van ds. Buijs overwegen; laten ze dat ook zeker doen! De commissie heeft kennis genomen van het feit dat er binnen de kerken blijkbaar meer en andere formulieren gebruikt worden dan slechts de nu vastgestelde; het tweede doopformulier moet echt op onderdelen gewijzigd worden; als dat gedaan is, moet dit signaleerde feit mede in overweging worden genomen. Is het in dit licht verstandig om dit formulier tegen te houden? Naar de mening van de commissie niet.

De voorzitter van deputaten krijgt het woord: deputaten zullen de gedachten van ds. Buijs nauwkeurig gaan bekijken.

De preses geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen bij het eerste doopformulier. Daar wordt geen gebruik van gemaakt. Er worden wel voorstellen ingediend bij het tweede doopformulier:

Ds. R. van de Kamp stelt voor bij dit doopformulier bij de eerste vraag aan de ouders i.p.v. 'dat zij op grond van het lijden tot in het licht van zijn verlossing' te lezen: 'dat zij in Christus geheiligd zijn'.

Ds. C. van Atten stelt voor om de voorstellen D, E en I, zoals geformuleerd onder 'Voorstel B. Wijzigingsvoorstel inzake doopformulier II' te handhaven.

De rapporteur neemt de voorstellen van ds. Van Atten niet over, dat van ds. Van de Kamp wel.

De voorstellen van ds. Van Atten worden verworpen.

Bij het concepthuwelijksformulier worden geen voorstellen tot wijziging ingediend.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de twee conceptdoopformulieren en het concepthuwelijksformulier als zodanig vast te stellen (met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen zoals aangegeven in de rapporten 2B en 12);
4. deputaten op te dragen:
 - a. deze conceptformulieren in de vorm van een 'proeve' toe te zenden aan de kerkenraden;
 - b. de kerkenraden te verzoeken om hun reactie te geven op deze formulieren;

- c. in hun rapportage aan de generale synode 2007 van deze reacties verslag te doen;
5. deputaten op te dragen overeenkomstig het besluit van de generale synode 2001 (Acta art. 254) verder te werken aan het opstellen van nieuwe formulieren;
 6. deputaten op te dragen alle zaken die samenhangen met de bundel Schriftberijmingen te behartigen;
 7. deputaten op te dragen de studie naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie voort te zetten in samenwerking met andere daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte (waaronder in ieder geval het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)).

De preses dankt in het bijzonder ds. J. Van Amstel, die afscheid neemt van het deputaatschap.

Artikel 196

Sluiting

Ds. D. Visser leest Hebr. 11 : 1-16 en gaat voor in dankgebed, waarna hij laat zingen Psalm 27 : 7; daarna sluit de preses de tiende zitting.

ELFDE ZITTING

woensdag 17 november 2004, 09.15 - 12.15 uur

Artikel 197

Opening

De preses opent de elfde zitting. De assessor laat zingen Psalm 48: 1 en 4, leest Psalm 48 en gaat voor in gebed.

Artikel 198

Appèl-nominaal

Ds. R. van de Kamp is vervangen door ds. P.C. de Lange, oud. D. Koole door oud. B. de Weerd.

Artikel 199

Evangelisatie/algemeen en positie zendingsgemeenten en evangelist – vervolg

274, 693,
693

De preses stelt opnieuw het rapport van deputaten voor evangelisatie aan de orde (zie art. 111 en 120); hiermee corresponderen rapport 8 en 9 van commissie 2 (bijlagen 25, 87 en 88). De aanwezige deputaten ds. J.J. Lof (tweede voorzitter), ds. A.C. van der Wekken (secretaris), br. W. van Zwol (penningmeester), ds. A.P. van Langevelde en ds. J. Nutma worden welkom geheten.

De synode besluit:

1. deputaten kerkorde en kerkrecht een studieopdracht te verlenen om na te gaan of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen die tevens een werkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap;
2. deputaten evangelisatie op te dragen met betrekking tot evangelische stromingen een inventarisatie, rubricering naar onderwerp en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is, te maken en die de kerken aan te bieden met het verzoek over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken.

Ds. A. Hilbers, ds. J.P. Boiten en ds. D. Quant stemmen in met de wijze waarop de commissie hun voorstellen heeft verwerkt. Er volgt een sprekersronde: het commissierapport ademt een toon die enthousiaster is dan het eerste rapport; dat maakt dankbaar. Waarom leven de vele vragen die de commissie eerst had met betrekking tot de zendingsgemeenten en de evangelist nu niet meer? Bestaat het gevaar niet dat we een predikantschap creëren buiten 'Apeldoorn' om? Zal de voorgestelde terminering en binding aan één gemeente in de praktijk werken? Kunnen de vereisten niet wat meer aansluiten bij de formuleringen zoals die in art. 4 K.O. verwoord worden? De terminologie 'gemeenschap van gelovigen' past toch niet als typering van een gemeente? Zet een zendingsgemeente zich meer in dan een 'gewone' wijkgemeente? En ordelijkheid (voorstel 3d) mag toch altijd gevraagd worden? Moet in de definitie zo sterk de recente missionaire arbeid gestipuleerd worden?

De rapporteur, ds. W.N. Middelkoop, gaat op de gestelde vragen in: de commissie heeft een proces van denken achter de rug. Er zal altijd een bepaalde spanning blijven bestaan bij het onderbrengen van de positie van de evangelist bij één van de artikelen van de kerkorde. De vereisten voor de evangelisten zijn anders dan die van 'Apeldoorn'. Deputaten tonen in hun rapport aan dat de evangelist gezien kan worden als een bijzonder predikant. In de praktijk zal het onderscheid tussen beide benamingen goed duidelijk moeten blijven. De uitdrukking 'gemeenschap van gelovigen' kan op meerdere manieren gebruikt worden, ook voor een gemeente (zie NGB art. 27), maar hier wordt ermee bedoeld dat er in bepaalde situaties nog geen sprake is van een gemeente, maar van een aantal personen. De wijze waarop een zendingsgemeente missionair is, is toch wel bijzonder in vergelijking met andere gemeenten. Zij bevindt zich immers in een startpositie. Natuurlijk kunnen ook bestaande gemeenten zodanig missionair bezig zijn, dat zij als zendingsgemeente getypeerd kunnen worden. De commissie zou geen moeite hebben met aanpassingen in de lijn van de tekst van art. 4 K.O.

Namens deputaten zegt ds. Van Langevelde dat zij aangenaam verrast zijn door de inhoudelijke wending bij de commissie.

De preses geeft gelegenheid tot het indienen van voorstellen.

Ds. D. Visser stelt voor

- bij het slot van voorstel 3a de woorden: '...en die zichzelf weer toewijdt aan missionaire arbeid' weg te laten;
- voorstel 3d. anders te formuleren, als volgt: 'in het proces waarin de zendingsgemeente toegroeit naar een zelfstandig functioneren kan gebruik gemaakt worden van de regelingen van bijlage 52 K.O.';
- bij voorstel 5b. te lezen:
 - '...dat hij de gave heeft ontvangen...' enz.
 - 'dat hij inzicht heeft in de leer van de kerken in aansluiting aan de belijdenisgeschriften;'
 - 'dat hij inzicht heeft in de beginselen van de kerkregering en de kennis van de kerkorde.'
 - enz.

Ds. J.P. Boiten stelt voor:

- bij voorstel 5b achter 'nadat' de woorden : '...op de classis' toe te voegen.

Ds. J. Bosch stelt voor om voorstel 3c aldus te lezen: 'wanneer een gemeenschap van gelovigen aan een Chr. Geref. kerk vraagt om zendingsgemeente te mogen worden, zal de kerkenraad, alvorens hij een besluit neemt, advies inwinnen bij de classis.'

Ds. A.C. Uitslag stelt voor voorstel 3a aldus te lezen: 'Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaat uit missionaire arbeid en die zich ontwikkelt tot een zelfstandig functionerende gemeente.'

Na een kort beraad van de commissie deelt de rapporteur mee dat zij het voorstel van ds. Visser met betrekking tot voorstel 3a niet overneemt, maar wel zijn andere voorstellen. Ook het voorstel van ds. Boiten neemt de commissie over. Het voorstel van ds. Bosch betekent een beperking (hij spreekt immers over het mogen worden van een zendingsgemeente); daarom wil de commissie bij haar voorstel blijven. Het voorstel van ds. Uitslag neemt de commissie niet over. Ds. Visser handhaaft zijn

voorstel (bij 3a), ds. Uitslag trekt het zijne in, evenals ds. Bosch. Het voorstel van ds. Visser wordt vervolgens verworpen.

De synode besluit:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor het vele werk dat is verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan de tekst van art. 21 K.O. toe te voegen:

‘Een middel om het evangelie te verkondigen is het stichten van zendingsgemeenten.

 - a. Een zendingsgemeente is een gemeenschap van gelovigen die ontstaat uit missionaire arbeid, die zich ontwikkelt tot een zelfstandig functionerende gemeente en die zichzelf ook weer toewijdt aan missionaire arbeid;
 - b. een zendingsgemeente staat onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen, of onder verantwoordelijkheid van een andere, door de classis aan te wijzen kerkenraad;
 - c. wanneer een gemeenschap van gelovigen contact zoekt met een christelijke gereformeerde kerk, zal de kerkenraad, alvorens hij een besluit neemt, advies inwinnen bij de classis;
 - d. in het proces waarin de zendingsgemeente toegroeit naar een zelfstandig functioneren, kan gebruik gemaakt worden van de regelingen van bijlage 52 K.O.;
 - e. indien een zendingsgemeente in staat is zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan in overeenstemming met de bepalingen van art. 38 K.O.;
 - f. in een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4 lid 6 K.O.;
 - g. een zendingsgemeente komt minstens eenmaal per zondag samen in een eredienst zoals bedoeld in art. 64 K.O. In andere samenkomsten – bij voorkeur op zondag – zal aandacht gegeven worden aan het onderwijs in de gereformeerde leer en de gereformeerde belijdenis;
 - h. na de instituering van de zendingsgemeente kunnen de bijzondere regelingen van kracht blijven zolang de situatie van de gemeente daarom vraagt en de classis dit wenselijk acht’;
4. met betrekking tot evangelisten in zendingsgemeenten in de beschrijving van de positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten aan te sluiten bij art. 4 K.O., middels het toevoegen van een nieuw lid 6;
5. de tekst van art. 4 nieuw lid 6 K.O. als volgt vast te stellen:

‘In zendingsgemeenten (zie art. 21 K.O.) kan aan een evangelist het recht worden verleend alle dingen te doen die behoren bij zijn specifieke taak en voortvloeien uit zijn positie als ‘bijzondere dienaar des Woords’. Deze ‘evangelist naar artikel 4 K.O.’ zal zich inzetten als pionier en opbouwwerker voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Betreffende deze evangelist is bepaald:

 - a. deze evangelist wordt benoemd door de kerkenraad, die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente. De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de regeling kerkelijk werkers van het landelijk Dienstenbureau;
 - b. benoeming en bevestiging van deze evangelist vinden plaats nadat op de classis gebleken is,
 - dat hij de gave heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift

- dat hij inzicht heeft in de leer van de kerken in aansluiting aan de belijdenisgeschriften;
 - dat hij de bekwaamheid heeft om Gods Woord te verkondigen;
 - dat hij inzicht heeft in de beginselen van de kerkregering en kennis van de kerkorde;
 - dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest en zich geroepen weet tot het werk van een evangelist;
- c. om te kunnen worden benoemd als evangelist naar artikel 4 K.O. is minimaal een afgeronde HBO-opleiding theologie noodzakelijk. Bij kandidaten met een opleiding op HBO-niveau dient een aanvullende vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht overwogen te worden. Bij kandidaten met een universitaire opleiding kan een gerichte verdere missionaire vorming gewenst zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke aanvullende opleiding en verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn. Dit geschiedt in overleg met de classis;
- d. alvorens over te gaan tot de bevestiging van de evangelist naar artikel 4 K.O., verzoekt de kerkenraad de classis om hem te onderzoeken naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O. De kerkenraad zal niet eerder tot zijn bevestiging overgaan dan nadat de classis hiervoor toestemming heeft verleend;
- e. de bevoegdheden van deze evangelist vervallen op het moment dat zijn dienstverband beëindigd wordt;
- f. een evangelist naar artikel 4 K.O. kan zijn dienstverband beëindigen na goedkeuring van de kerkenraad en de classis;
- g. wanneer een evangelist naar artikel 4 K.O. wordt benoemd in een ander classicaal ressort, kan de classis waarheen hij vertrekt bepalen of een (gedeeltelijk) onderzoek opnieuw nodig is. De classis besluit hierover na overleg met de classis waaruit hij vertrekt;
6. deputaten op te dragen de generale synode van 2007 te dienen met een evaluatie aangaande de regeling van de zendingsgemeenten en de evangelist naar artikel 4 K.O.;
7. deputaten op te dragen het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen' (bijlage 3) aan de kerken ter beschikking te stellen, met inachtneming van de wijzigingen die voortvloeien uit de besluitvorming van deze synode.

De preses gewaagt van het belang van de genomen besluiten, die ruimte geven aan zendingsgemeenten en aan evangelisten op een wijze die past bij de tijd en de samenleving waarin wij leven. Hij dankt in het bijzonder ds. J.J. Lof, die afscheid neemt van deputaten.

Artikel 200-201

Comité-generaal

Artikel 202

Schorsing

De preses schorst de vergadering in verband met de lunch.

VERVOLG ELFDE ZITTING

woensdag 17 november 2004, 13.30 - 16.00 uur

Artikel 203

Heropening

De preses heropent de vergadering. Op zijn voorstel wordt Psalm 65 : 4 en 6 gezongen.

Artikel 204-205

Comité-generaal

Artikel 206

Financiële zaken

De preses deelt mee dat in comitézitting met betrekking tot het rapport van deputaten financiële zaken besloten is:

De synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun werkzaamheden en hun handelingen goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de jaarrekeningen 2001-2003 van alle kashoudende deputaatschappen goed te keuren en deze deputaatschappen decharge te verlenen van hun financieel beheer over deze jaren;
4. de instructie voor het samenstellen van jaarrekeningen van kashoudende deputaatschappen goed te keuren (zie bijlage 4);
5. de kashoudende deputaatschappen op te dragen hun jaarrekening van het voorgaande jaar in een synodejaar vóór 1 april en in andere jaren vóór 1 juni over te leggen aan deputaten financiële zaken;
6. het curatorium en deputaten-financieel voor de TUA opdracht te geven de begrotingen daar waar mogelijk zodanig aan te passen dat de synode van 2007 niet voor een ongewenst grote verhoging van de gevraagde bijdrage uit de kerken komt te staan;
7. deputaten-financieel voor de TUA op te dragen zowel de financiële middelen als de bescheiden van het stimuleringsfonds over te dragen aan deputaten studie- en stimuleringsfonds;
8. deputaten voor kerkjeugd en onderwijs op te dragen
 - a. zich te bezinnen op de financiering van het jeugdwerk;
 - b. in overleg met CGJO en LCJ te zoeken naar andere vormen van financiering van het jeugdwerk;
 - c. de synode van 2007 te dienen met een voorstel;
9. deputaten voor de buitenlandse zending op te dragen de stichting Domus uitsluitend te gebruiken voor het doel waarvoor deze is opgericht en dit in de jaarrekeningen tot uitdrukking te brengen, zodat consolidatie daarvan met de jaarrekening van deputaten op een eenvoudige wijze mogelijk wordt;
10. deputaten voor de buitenlandse zending op te dragen de statuten van de ten behoeve van het werk in Mozambique opgerichte stichting ter beoordeling aan

deputaten financiële zaken voor te leggen en deze te verzoeken haar bevindingen daaromtrent aan de volgende synode te rapporteren;

11. de kerken die in jaren 2001-2003 niet voldeden aan de vastgestelde minimumbijdragen schriftelijk te vermanen;
12. de minimumbijdragen van de kerken aan de deputaatschappen voor 2005, 2006 en 2007 vast te stellen op de volgende bedragen per (doop)lid per jaar:

Kas	Deputaatschap	2005-2007		2002-2004
1	TUA	€ 2,75	was	€ 2,50
2	Studie- en stimuleringsfonds	€ 0,40	was	€ 0,60
4	Emeritikas	€ 18,75	was	€ 15,50
5	Varenden	€ 1,00	was	€ 0,85
6	KJO	€ 2,50	was	€ 1,55
7	Gezondheidszorg	€ 1,30	was	€ 1,20
10	OB&A	€ 1,85	was	€ 3,00
12	Evangelisatie	€ 4,10	was	€ 3,85
13	Israël	€ 0,75	was	€ 1,00
14	Zending ¹⁾	€ 10,75	was	€ 2,50
8	ADMA	€ --,--	was	€ 2,90
15	HBB	€ --,--	was	€ 1,00
	Diaconaat ²⁾	€ 4,50	was	€ --,--
	SGJ	€ 1,60	was	€ --,--
	Sub-totaal	€ 50,25	was	€ 36,45
Uit andere bronnen:				
	Zending	€ --,--	was	€ 7,50
	HBB	€ --,--	was	€ 1,00
	Sub-totaal	€ --,--	was	€ 8,50
	SGJ	€ --,--	was	€ 1,60
	Totaal	€ 50,25	was	€ 46,55

1) Periode 2005-2007: inclusief inkomsten uit andere bronnen zoals zendingsdagen;

2) Periode 2005 - 2007: inclusief de februaricollecte;

13. de kashoudende deputaatschappen:
 - a. te informeren over de voor hen vastgestelde minimumbijdragen per (doop)lid per jaar;
 - b. op te dragen hun begrotingen voor de jaren 2005, 2006 en 2007 op de vastgestelde minimumbijdragen per (doop)lid af te stemmen en voor 1 april 2005 de aangepaste begroting over te leggen aan deputaten financiële zaken;
 - c. te machtigen tot het doen van geraamde uitgaven binnen de aldus gecorrigeerde begrotingen;
14. alle kashoudende deputaatschappen op te dragen de bijdrage die deze deputaatschappen voorstellen aan de generale synode 2007 (voor de periode 2008-2010) vast te stellen met inachtnaam van de volgende drie factoren:

- a. de inflatiecorrectie welke door deputaten financiële zaken eind 2006 zal worden bekend gemaakt;
 - b. de hoogte van het vermogen conform de daartoe bepaalde regeling;
 - c. nieuw beleid kan uitsluitend worden overwogen in het kader van het verminderen of afbouwen van bestaand beleid;
15. deputaten financiële zaken op te dragen eind 2006 aan alle kashoudende deputaatschappen de inflatiecorrectie mede te delen;
 16. bij de kashoudende deputaatschappen er op aan te dringen dat de jaarrekeningen voor het jaar 2006 en de begrotingen voor de periode 2008-2010 uiterlijk 1 april 2007 bij deputaten financiële zaken worden aangeboden;
 17. voor accountantskosten voor de jaren 2004, 2005 en 2006 een bedrag van € 63.070,- (incl. BTW) te voteren;
 18. de begroting van deputaten landelijk kerkelijk bureau goed te keuren.

Artikel 207

Benoemingen – vervolg

De preses deelt mee dat in comitézitting de volgende benoemingen zijn gedaan (zie ook art. 190):

12] Diaconaat

ds. W.N. Middelkoop, Rijnsburg, voorzitter; mevr. T.T. Drayer-Quist, Grijskerke, secretaris; W.J.P. Boers, Sliedrecht, penningmeester; L. den Butter, Alphen aan den Rijn; ds. K.T. de Jonge, Nieuwegein; A. van der Molen, Groningen; drs. B. Reinders, Zwaagwesteinde ; mevr. M. Schouten, Nieuwegein; M. van der Zwan, Hulshorst, algemeen secundus; J. Groot-Nibbelink, Pijnacker.

21] Landelijk kerkelijk bureau

drs. A.J. van der Wekken, Deil, voorzitter; A. Uittenboogaard, Overberg, secretaris; J. Verhoef RA, Rijnsburg, penningmeester; A. van der Molen, Groningen; R. Hoogendoorn, Ridderkerk; W. van Zwol, Wierden; ir. A.J. de Vuyst, Nieuw-Vennep, adviseur.

24] Eredienst

ds. C.J. Droger, Vlaardingen; ds. H. de Graaf, Opperdoes ; J. Groeneveld, Krimpen aan den IJssel; ds. J. Groenleer, Woerden; ds. R. van de Kamp, Hoogeveen; drs. M. van Ledden, Nunspeet; K. van Walsem, Sommeldijk.

28] Generaal-synodale beroepscommissie klachten

mr. H.M. Dunsbergen, Middelburg; dr. F. Visscher, Goes.

Artikel 208

Roepende kerk voor de generale synode 2007

Op voorstel van het moderamen wordt de kerk van Sliedrecht-Bethel aangewezen als roepende kerk voor de generale synode 2007. Ook wordt het voorstel aanvaard om de kerk van Nunspeet opnieuw aan te wijzen als ontvangende kerk; deze gemeente is daartoe bereid.

*Artikel 209***Rondvraag naar art. 43 K.O.**

Er kan geconstateerd worden dat de rondvraag naar art. 43 K.O. niet hoeft te worden toegepast. De synode mocht op broederlijke wijze vergaderen, hetgeen als een zegen uit Gods hand mag worden aanvaard.

*Artikel 210***Slotwoorden**

De preses dankt de kerkenraad van Nunspeet voor het afstaan van het kerkgebouw en voor de ontvangst van de synode. Velen hebben de synode bijgestaan, men deed dat met blijmoedigheid en er is, zowel op de achtergrond als op de voorgrond, heel veel werk verzet. De synode komt D.V. in 2007 graag weer in Nunspeet terug.

De preses geeft een korte terugblik: het was een voortvarende synode; dat is niet het minst te danken aan de gevolgde werkmethode voor de commissies, die alle snel na de opening van de synode aan het werk gingen en hun werk grondig deden. Daarboven mag ook gesproken worden van de genade van de Heere, die ons – ook bij verschil van mening – naar elkaar deed luisteren en elkaar ruimte deed geven, binnen de grenzen van Schrift en belijdenis. Als dat mag doorwerken in alle verbanden, ook plaatselijk, zal dat zegenrijk werken.

De assessor, ds. J.M.J. Kieviet, spreekt namens de vergadering de preses toe: u deed uw werk met blijmoedigheid, tot het laatst toe. Een van uw taken was het spreken van dankwoorden; nu ontvangt u ze zelf namens de vergadering, van harte. In uw optreden was uw vaste geloof merkbaar, het geloof dat de kerk van de Heere toekomst heeft. Gods werk is onvergankelijk; dat gaf u liefde tot dat werk. Het geeft ook hoop!

Namens de preadviseurs spreekt prof. T.M. Hofman: het college van hoogleraren dankt de synode voor de bescheiden plaats die de preadviseurs mochten hebben op de synode. Niet het vele is goed, maar het goede is veel. Er was voortvarendheid. Er was ook een goede communicatie met 'Apeldoorn'. De synode vergaderde op een bewogen tijdstip in onze samenleving. Ze mag ook een teken daarin zijn; we zullen ons rekenschap geven van ons gereformeerde erfgoed, ook op dit punt. De Heere zegene onze kerken, opdat zij tot zegen mogen zijn.

*Artikel 211***Sluiting**

De preses leest Fil. 1:27 - 2:5. Daarin treffen vooral de eerste woorden, in vers 27: 'Alleen, wandelt waardig het evangelie van Christus'. Eén ding is dus van belang: het burger zijn van zowel de samenleving als van het Koninkrijk. Dat is in overeenstemming met het evangelie. Dat geven we elkaar mee, wanneer we ieder weer naar onze eigen plaats gaan. Dat brengen we in praktijk, ziende op de Heiland, die diende. Zo hebben we in de samenleving een grote verantwoordelijkheid, als leesbare brieven. Weerspiegelt de liefde en de schrik van Christus zich in ons spreken

en handelen? Laten we zo kerk mogen zijn; daar mogen we om bidden, vragend om Gods Geest.

De preses gaat vervolgens voor in dankzegging en voorbede. Daarna wordt Psalm 79 : 4 en 7 gezongen. Dan verklaart de preses de generale synode A.D. 2004 gesloten.

Het moderamen van de synode:

- ds. J. Westerink, preses
- ds. D. Quant, scriba I
- ds. G. van Roekel, scriba II
- ds. J.M.J. Kieviet, assessor

BIJLAGEN

Rapport deputaten vertegenwoordiging van de kerken

1. Odracht

Deputaten kregen van de synode van 2001 de volgende opdrachten:

1. overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O. de kerken te vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen;
2. te onderzoeken of, en zo ja hoe, de voorbereiding en de werkwijze van de generale synode verbeterd kunnen worden, daarover aan de volgende synode te rapporteren en daarmee bij de voorbereiding van die synode, voor zover mogelijk, al rekening te houden;
3. in overleg te treden met het Landelijk Kerkelijk Bureau, teneinde op zo kort mogelijk termijn de kerken te dienen met een eigentijdse folder, waarin inzichtelijk wordt gemaakt aan welke doelen de door de omslagen bijeengebrachte gelden worden besteed; daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden gegeven aan die kassen die doorgaans publicitair in de schaduw blijven; deze folder dient tot de volgende synode voor de kerken en kerkleden beschikbaar te zijn;
4. aan deputaten kerkorde en kerkrecht aan te geven welke besluiten van de generale synode 2001 in de kerkorde dienen te worden opgenomen of te worden weggelaten;
5. bestaand beleid kritisch te beoordelen en waar nodig onderdelen van het beleid te beperken, af te bouwen of te beëindigen en een voorstel aan de volgende synode te doen de instructie, indien nodig, daaraan aan te passen.

2. Vertegenwoordigingen

1. Ds. J. Plantinga vertegenwoordigde de kerken in 2003 en 2004 op de nieuwjaarsreceptie van H.M. Koningin Beatrix en bij de begrafenis van H.K.H. Prinses Juliana.
2. In 2002 was de uitnodiging – die een persoonlijk karakter draagt – nog verzonden aan ds. J. Westerink. Hij woonde de nieuwjaarsreceptie van 2002 van H.M. Koningin Beatrix bij alsmede de huwelijksluiting van Z.K.H. Prins Willem-Alexander en H.K.H. Prinses Máxima en de begrafenis van Z.K.H. Prins Claus.

3. Ingekomen stukken

Deputaten ontvingen – meestal via het Dienstenbureau in Veenendaal – een aantal ingekomen stukken. Deputaten hebben op de meeste van deze stukken geen actie ondernomen omdat deputaten meenden dat aan de orde gestelde zaken niet om een reactie van deputaten vroegen. Andere ingekomen stukken zijn beantwoord of doorgestuurd naar andere deputaatschappen.

Eén ingekomen stuk vraagt aparte vermelding. Deputaten ontvingen een brief van deputaten onderlinge bijstand en advies waarin deze deputaten om overleg vroegen omdat er bij hen een verzoek tot financiële steun was aangevraagd door de kerkenraad van Zeewolde. Deputaten waren bereid – vanwege de nijpende financiële situatie waarin de kerk van Zeewolde verkeerde – positief mee te denken. Maar strikt formeel liet de instructie van het deputaatschap dat niet toe. Daarom vroegen deze deputaten advies aan deputaten vertegenwoordiging. Deputaten hebben daarin toegestemd en met deputaten onderlinge bijstand en advies vergaderd en daarbij met name advies uitgebracht over de interpretatie van de instructie van deputaten onderlinge bijstand en advies. Afgesproken is dat deputaten onderlinge bijstand en advies uw vergadering daarover zullen informeren.

4. Bijzondere opdrachten generale synode 2001

4.1 Voorbereiding en werkwijze generale synode

Om concrete handvatten voor hun bezinning te hebben, hebben deputaten de synodeleden van 2001 twee keer gevraagd hen te dienen met suggesties om de voorbereiding en de werkwijze van de synode te verbeteren. Daarop is slechts één reactie gekomen. Deputaten hebben daar voorzichtig de conclusie uit getrokken dat een brede basis voor ingrijpende veranderingen lijkt te ontbreken.

Het voorstel dat deputaten ontvingen hield op hoofdlijnen twee dingen in: verlenging van de dagelijkse vergadertijd en spreiding van de synode over drie jaar. Beide suggesties zijn naar het oordeel van deputaten geen reële optie. Verlenging van de dagelijkse vergadertijd leidt tot concentratieverlies en vermoeidheid en zo tot irritatie. Spreiding van de synode over drie jaar:

- a. tendeeft in de richting van een permanente synode en dat is strijdig met het gereformeerde kerkrecht;
- b. zal in de praktijk een aanzuigende werking hebben op de agenda terwijl het anderzijds zal leiden tot uitstel c.q. doorschuiven van beslissingen;
- c. levert ongewenste wisselingen op in de samenstelling van de synode vanwege periodiek aftreden van ambtsdragers;
- d. leidt tot een forse stijging van de kosten.

In hun eigen bezinning kwamen deputaten tot de conclusie dat – achteraf bezien – de synode van 2001 toch tamelijk vlot was verlopen; er was – afgedacht van de voortgezette vergadering – één zitting minder nodig dan in 1998. Niettemin kwam de synode van 2001 wel traag op gang; één dagdeel van de eerste zittingsweek kon bij gebrek aan stukken niet benut worden. Verder menen deputaten dat ook het commissiewerk nog verder geoptimaliseerd kan worden.

Deputaten hebben ook overwogen of vermindering van het aantal synodeleden een positief effect zou kunnen hebben op de werkwijze van de synode. Als voordeel daarvan zien deputaten dat de slagvaardigheid van de vergadering mogelijk wordt vergoot. Er zijn echter ook nadelen:

- a. het beginsel van gelijke afvaardiging vanuit de kerken kan in gevaar komen;
 - b. het leidt tot een taakverzwaring voor de commissies.
- Daar komt bij dat de geestelijke verscheidenheid van de kerken vraagt om een brede afvaardiging. Tenslotte geldt als overweging dat vermindering van het aantal synodeleden alleen via een instructie geregeld kan worden. Daarom doen deputaten de synode geen voorstel terzake.
- Op grond van deze bezinning doen deputaten de synode de volgende voorstellen en aanbevelingen:
1. de opstart van de synode zou verbeterd kunnen worden door:
 - a. de roepende kerk te vragen direct na het bekend worden van de samenstelling van de generale synode de afgevaardigden er op te wijzen dat ze de hele maand september beschikbaar dienen te zijn voor commissiewerk;
 - b. de roepende kerk te vragen in de eerste twee weken na de opening van de synode 3 of 4 dagen te plannen voor commissievergaderingen, deze data tijdig door te geven aan de afgevaardigden en tevens een locatie voor deze vergaderingen vast te leggen;
 - c. in de eerste zittingsweek de bespreking van een aantal 'grote' rapporten te plannen en dat tijdig door te geven aan de betrokken commissies.
 2. de omvang van de stukken, die de synode wordt aangeboden kan worden beperkt als deputaatschappen en commissies beknopter, zakelijker en meer op hoofdlijnen rapporteren. De roepende kerk kan op verzoek van deputaten vertegenwoordiging een jaar voor de opening van de generale synode alle deputaatschappen vragen vooral beknopt, zakelijk en op hoofdlijnen te rapporteren en zich te beperken in het aantal bijlagen.
 3. het eerste voorlopige overleg tussen moderamen en samenroepers/rapporteurs van de commissies vindt plaats op de openingsdag van de synode; nader overleg kan beter plaatsvinden op de eerste dag van de commissievergaderingen. Op dat moment hebben commissies meer zicht op de taak die hen te wachten staat en kan het moderamen beter sturing geven aan een planning voor het synodewerk; in dit overleg zal benadrukt worden dat de rapporten grondig bestudeerd en besproken worden en dat er zorgvuldig met de deputaatschappen wordt gecommuniceerd.
 4. de voortgang van de plenaire vergadering kan gediend worden door:
 - a. eerder aan te dringen op overleg tussen commissie en deputaten (of commissies onderling), als uit de voorstellen en/of de bespreking duidelijk verschil van mening blijkt;
 - b. enige terughoudendheid te betrachten in het doen van toezeggingen aan deputaatschappen en/of bonden om aan hun wensen inzake planning van de agenda tegemoet te komen.

Deputaten hebben de roepende kerk van de generale synode van 2004 gevraagd op verzoek van deputaten de voorstellen 1 en 2 uit te voeren.

Deputaten stellen de synode voor deze aanbevelingen eerst in de praktijk te toetsen alvorens eventuele aanpassingen in het huishoudelijk reglement van de generale synode voor te stellen. Daarom stellen deputaten de synode voor het nieuwe deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken op te dragen de voorbereiding en werkwijze van de synode van 2004 te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007.

4.2 Folder kerkelijke kassen

Deputaten hebben zich uitgebreid en intensief bezig gehouden met de opdracht om in overleg met het Landelijk Kerkelijk Bureau een eigentijdse folder te maken over de kerkelijke kassen. Plannen werden gemaakt, een traject uitgezet, deputaatschappen ingeschakeld en vrijwilligers aangetrokken. Het proces liep echter niet zo vlot als deputaten wilden. Steeds opnieuw deed zich vertraging voor, zonder dat deputaten, Dienstbureau of andere deputaatschappen daar invloed op konden uitoefenen. In het voorjaar van 2003 bleek het concept van de folder nog steeds niet definitief. Op dat moment hebben deputaten besloten het werk aan de folder te staken. Het kon in redelijkheid niet meer verwacht worden dat de folder nog voor de zomer van 2003 zou verschijnen, terwijl de synode van 2001 in haar opdracht had gesproken over een verschijning 'op zo kort mogelijke termijn'. Bovendien zouden de omslagbedragen die in de folder werden genoemd al snel weer achterhaald zijn door de aanpassing van de omslagen door de synode van 2004.

Deputaten hebben alle betrokkenen geïnformeerd en spijt uitgesproken over deze gang van zaken.

Ter compensatie is geprobeerd beknopte informatie over verschillende kerkelijke kassen, met name de minder bekende, aan te bieden aan de plaatselijke kerkbladen. Op een verzoek om medewerking daarbij reageerde slechts één van de gevraagde deputaatschappen. Deze informatie is als enige aan de plaatselijke kerkbladen aangeboden. Ook heeft een aantal deputaatschappen door middel van de kerkelijke pers informatie aan de kerken gegeven over financiële en andere aspecten.

4.3 Overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht

Met deputaten kerkorde en kerkrecht is overleg geweest over de besluiten van de synode van 2001 in relatie tot de kerkorde. Daarbij is afgesproken dat deputaten kerkorde en kerkrecht de taak op zich nemen om aan te geven welke besluiten van de synode van 2001 in de kerkorde dienen te worden opgenomen. Vanaf de synode van 2004 zullen deputaten vertegenwoordiging deze taak uitvoeren.

4.4 Beoordeling van beleid

Deputaten vertegenwoordiging voeren geen eigen beleid. Daarom meenden deputaten dat deze opdracht aan alle deputaatschappen voor deputaten vertegenwoordiging geen consequenties had.

5. Plaats van de hoogleraren ter synode

Naar aanleiding van de gang van zaken tijdens de synode van 2001 hebben deputaten gesproken met het college van hoogleraren van de Theologische Universiteit over de plaats van de hoogleraren ter synode. In 2001 ontbraken hoogleraren op momenten dat de vergadering meende dat zij er hadden moeten zijn.

Terwijl omgekeerd hoogleraren er waren op momenten dat zij in feite overbodig waren of zich in ieder geval zo voelden. Daarom besloten beide colleges zich samen te bezinnen op de vraag of, en zo ja op welke wijze, de hoogleraren van de TUA een taak hebben ten aanzien van de generale synode.

In deze bespreking bleek in belangrijke mate overeenstemming te bestaan over de plaats van de hoogleraren ter synode. Het principe van een kerkelijke vergadering is dat het gaat om een samenkomst van de afgevaardigden van de kerken. In feite hebben alleen afgevaardigden recht van speken en stemmen. Hoogleraren dienen de vergadering als adviseur.

De oorsprong van de aanwezigheid van hoogleraren ter synode is onduidelijk. Waarschijnlijk is het een rooms-katholieke traditie, die door gereformeerden eerst is afgeschaft, maar rond de synode van Dordrecht weer is ingevoerd, zelfs met stemrecht voor de hoogleraren. Vanuit het principiële vertrekpunt is duidelijk dat hoogleraren geen stemrecht (kunnen) hebben en alleen als adviseur de synode kunnen dienen. Omdat de hoogleraren over specifieke kennis beschikken en zij bovendien over het algemeen de kerken goed kennen, is er alle reden om te blijven bij het huidige gebruik: de hoogleraren dienen de synode met advies.

De praktijk van dit gebruik verdient echter bijstelling. Deputaten stellen u – met instemming van het college van hoogleraren – daarom het volgende voor:

1. de hoogleraren zijn als adviseurs zo mogelijk voltallig aanwezig bij de eerste zitting van de synode;
2. na deze zitting nemen zij met het moderamen deel aan de vaststelling van de agenda;
3. hoogleraren nemen als adviseur deel aan het werk van de commissies; in overleg met de samenroeper wordt bepaald op welke wijze de hoogleraar de commissie van advies dient en welke commissievergadering hij bijwoont;
4. voorafgaand aan elke zittingsweek bepaalt het moderamen bij welke agendapunten de aanwezigheid van een hoogleraar gewenst is; het moderamen geeft dit door aan het college van hoogleraren dat vervolgens de aanwezigheid van een hoogleraar regelt, zo mogelijk rekening houdend met het vakgebied van de hoogleraren;
5. de hoogleraar die conform 4 aanwezig is, neemt plaats achter de moderamentafel; hij dient de vergadering op verzoek van de preses van advies.
6. wanneer een rapport aan de orde komt waaraan een hoogleraar op een of andere wijze zijn medewerking heeft verleend, zal deze hoogleraar worden uitgenodigd om achter de moderamentafel plaats te nemen;
7. in alle andere gevallen kunnen hoogleraren aanwezig zijn, maar zij nemen niet plaats achter de moderamentafel. Om de schijn van meeregeren te vermijden, nemen zij plaats achter een speciale tafel voor de hoogleraren. Zij worden niet meer om advies gevraagd, al houden ze wel het recht daartoe. Ze zullen daar evenwel terughoudend gebruik van maken;
8. bij de vergaderingen van het moderamen zijn de hoogleraren niet aanwezig, tenzij op verzoek van het moderamen omdat er een zaak aan de orde is die de inbreng van één of meerdere hoogleraren wenselijk maakt.

Deputaten stellen de synode voor deze voorstellen in de praktijk te toetsen en het nieuwe deputaatschap voor de vertegenwoordiging van de kerken opdracht te geven deze praktijk samen met het college van hoogleraren te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007.

6. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

1. deputaten op te dragen de voorbereiding en werkwijze van de synode van 2004 te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement aangepast moet worden en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007;
2. deputaten op te dragen aan deputaten kerkorde en kerkrecht aan te geven welke besluiten van de generale synode van 2004 in de kerkorde dienen te worden opgenomen;
3. deputaten op te dragen om samen met het college van hoogleraren de afspraken over de plaats van de hoogleraren ter synode te evalueren, te bezien of het huishoudelijk reglement moet worden aangepast en daarover evt. voorstellen te doen aan de synode van 2007;
4. hun werkzaamheden goed te keuren;
5. opnieuw deputaten te benoemen overeenkomstig art. 50 sub 11 K.O., opdat zij de kerken kunnen vertegenwoordigen in gevallen die niet behoren tot de competentie van andere deputaatschappen.

Namens deputaten,
G. van Roekel, secretaris

BIJLAGE 2
Artikel 28

Rapport 1 van commissie 6 inzake totaal financieel beleid

Uw commissie herinnert de synode aan het eerder genomen besluit, zoals opgenomen in artikel 29 van de Acta van 1998, hetwelk als volgt luidt:

1. De generale synode neemt met betrekking tot de voorstellen van de diverse deputaatschappen geen besluiten met financiële gevolgen dan nadat in haar laatste vergaderweek het advies van de commissie betreffende de onderscheiden begrotingen en de daaruit voortvloeiende minimumbijdragen van de kerken is behandeld.

2. De generale synode spreekt uit, dat erfstellingen, legaten, en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

Aangezien gebleken is dat het bovenstaande besluit niet overal op dezelfde wijze wordt geïnterpreteerd, acht uw commissie het noodzakelijk weer een besluit van dezelfde strekking te nemen, doch met een andere tekst.

Uw commissie stelt voor het volgende besluiten:

1. De generale synode behandelt alle rapporten van deputaatschappen en neemt daarover de noodzakelijke besluiten met uitzondering van de begrotingen en het vaststellen van de minimum bijdragen die per (doop)lid van de kerken aan de betreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen.
2. In de laatste synodeweek stelt de generale synode de minimum bijdrage per (doop)lid vast die aan de betreffende deputaatschappen moeten worden afgedragen en doet daar mededeling van aan de betreffende deputaatschappen.
3. Deputaatschappen voor wie een lagere minimum bijdrage per (doop)lid is vastgesteld dan zij hebben gevraagd, zijn gehouden hun beleid af te stemmen op deze lagere bijdrage uit de kerken en hun begrotingen voor de betreffende periode daaraan aan te passen en deze aangepaste begrotingen over te leggen aan deputaten financiële zaken. Interen op het vermogen beneden de daarvoor geldende norm is niet toegestaan.
4. De generale synode spreekt uit, dat erfstellingen, legaten, en giften zonder last tot de gewone inkomsten behoren.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 3
Artikel 29, 34

Rapport curatorium Theologische Universiteit van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Personalía

1.1. Curatorium

1.1.1. Secretariaat

De generale synode 2001 benoemde als secretaris opnieuw ds. D. Quant (secundus ds. H van den Heuvel).

Voorstellen voor benoemingen zullen het moderamen van de synode in een apart schrijven bereiken.

1.1.2. Overige curatoren

In de samenstelling van het curatorium kwam in de loop van deze drie jaar enige wijziging, o.a. door verhuizing van predikanten. Momenteel is de samenstelling van het curatorium als volgt:

- a. benoemd door de particuliere synoden:

primi		secundi
namens de particuliere synode van het Noorden		
ds. J. Plantinga	2004	dr. D. Visser
ds. H. van den Heuvel	2005	dr. B. Loonstra

namens de particuliere synode van het Oosten		
ds. J. Westerink	2004	ds. B. de Romph
ds. J. Van Amstel	2005	ds. P.D.J. Buijs

namens de particuliere synode van het Westen		
drs. J. Bosch	2004	ds. C.D. Affourtit
drs. G. van Roekel	2005	ds. W.N. Middelkoop

namens de particuliere synode van het Zuiden		
ds. A. van de Weerd	2004	dr. J.W. van Pelt
ds. J. P. Boiten	2005	drs. J.M.J. Kieviet

- b. benoemd door de generale synode:

ds. D. Quant	2004	ds. H. van den Heuvel
--------------	------	-----------------------

Ds. J. Plantinga ontving op 29 april 2003 het ridderschap in de orde van Oranje-Nassau, op grond van zijn vele activiteiten op kerkelijk en maatschappelijk gebied. Het curatorium heeft zich hierover verheugd. Het curatorium besloot de regeling t.a.v. het inschakelen van secundi enigszins te wijzigen. Tot 2003 was het regel dat er op iedere vergadering negen curatoren aanwezig zouden zijn. De reden van instelling van deze regel had indertijd te maken met de stemmingen die moesten plaatsvinden rond admmissie- en andere examens. Zij stamt ook uit de tijd dat de volle nadruk van de arbeid van het curatorium daarop viel. Dat is fundamenteel veranderd. Het curatorium vergadert vaak maandelijks om allerlei zaken bestuurlijk gaande te houden. De praktijk wijst uit dat het juist rond die zaken niet zinvol is dat een secundus-curator aanwezig is. Hij is niet of nauwelijks in staat om inhoudelijk in de vergadering te participeren. Dat is voor hem niet aantrekkelijk en voor de vergadering ongewenst. Daarom besloot het curatorium dat de aan-

wezigheid van het voltallige curatorium slechts dán vereist is, wanneer er beslissingen genomen moeten worden die een stemming vereisen:

- admissie-examens;
- D1(M1)-examens, gekoppeld aan het aanvragen van preekconsent;
- D2(M2)-examens, gekoppeld aan het aanvragen van beroepbaarstelling.

Het curatorium informeert de synode op deze wijze over deze aanpassing. De praktijk is overigens dat vrijwel altijd de *primi-curatoren* op de vergaderingen aanwezig zijn.

1.1.3. *Moderamen*

Het moderamen van het curatorium was in de afgelopen periode als volgt samengesteld:

- Van september 2001-september 2002: president-curator ds. J. Westerink; assessor ds. H. van den Heuvel; secretaris ds. D. Quant.
- Van september 2002-september 2003: president-curator ds. H. van den Heuvel; assessor ds. J. Van Amstel; secretaris ds. D. Quant.
- Van september 2003-heden: president-curator ds. J. Van Amstel; assessor ds. J.P. Boiten; secretaris ds. D. Quant.

Het ligt in de bedoeling dat in september 2004 ds. J.P. Boiten president-curator zal worden, terwijl ds. J. Bosch dan als assessor zal fungeren.

1.2. *Hoogleraren, hoofddocent en docenten*

Op grond van het besluit van de generale synode 2001 werd het college van hoogleraren uitgebreid. Dr. G.C. den Hertog (die feitelijk in dienst trad op 1 december 2001) werd op donderdagavond 7 februari 2002 geïnstalleerd als hoogleraar in een bijzondere kerkdienst onder leiding van de kerkenraad van Apeldoorn-C, waarin de president-curator ds. J. Westerink voorging. Op vrijdag 8 februari 2002 inaugureerde prof.dr. G.C. den Hertog met een oratie die als titel droeg: 'Hoop die leven doet. Over de samenhang van eschatologie en ethiek.'

Bij de hoogleraren was soms sprake van overbelasting, waardoor het werk voor een periode moest worden neergelegd, of slechts beperkt kon worden uitgeoefend. Zo moest prof.dr. T.M. Hofman in de loop van 2002 enkele maanden rust nemen; in het eerste semester 2002-2003 zijn de colleges overgenomen door prof.dr. J. van Bruggen, emeritus-hoogleraar van de gereformeerd-vrijgemaakte Universiteit te Kampen (*historia revelationis* en *hermeneutiek NT*) en ds. M.C. Mulder te Goes (*exegese NT*). Het curatorium is deze broeders dankbaar voor hun bereidwilligheid en hun inzet. Het is duidelijk geworden dat prof. Hofman zich blijvend in acht moet nemen, hetgeen gevolgen heeft voor taken die hij, afgezien van onderwijs en onderzoek, op zich neemt. Hierover is met het college van hoogleraren goed overleg geweest.

Ook prof.dr. H.G.L. Peels moest – in de loop van 2003 – zijn werkzaamheden beperken. Zijn directe werkzaamheden voor de Universiteit kon hij blijven verrichten. In dit verband is het van belang op te merken dat het te verwachten is dat de promotie van onze hoofddocent ambtelijke vakken, ds. A. Baars, in het najaar van 2004 zal kunnen plaatsvinden. Daarna kan, in overeenstemming met de besluitvorming van de generale synode, zijn benoeming als hoogleraar gerealiseerd worden.

In 2006 hoopt prof.dr. J.W. Maris de 65-jarige leeftijd te bereiken. Op grond van dat gegeven werd besloten de procedure voor de opvolging van hoogleraren in werking te stellen. In een separaat schrijven zal het curatorium de synode over de uitkomst hiervan berichten.

Tijdens de in november 2003 gehouden functioneringsgesprekken met de hoogleraren en de hoofddocent is de problematiek van de werkdruk uitvoerig besproken. Elk van hen is bezig met een bezinning op het tijdsbeslag dat verschillende taken op hen legt; de resultaten daarvan worden langzaam, maar zeker zichtbaar. Op voorstel van het college van hoogleraren heeft het curatorium de hoogleraren de gelegenheid geboden van tijd tot tijd een sabbatical op te nemen, zodat er een periode kan zijn voor bezinning en studie, die niet doorkruist wordt door de directe dagelijkse taken.

Per 1 november 2003 is er een beleidsmedewerker aangesteld. Doorslaggevend daarvoor is geweest de toenemende druk op het werk van de hoogleraren, met name op onderwijskundig en beleidsmatig gebied. Na openstelling van deze vacature begin juni kon uit een aantal sollicitanten de heer ds. J. Otte te Emmeloord, op dat moment lid van de directie van de Scholengemeenschap 'Pieter Zandt', benoemd worden. Hij aanvaardde deze benoeming. De heer Otte is lid van de Geref. Gemeenten. Met zijn komst hoeft een aantal taken niet meer door hoogleraren worden waargenomen. In verband met deze benoeming zal de heer H.J. Drayer, die vanaf 1999 op part-time basis verantwoordelijk was voor de inhoudelijke kant van de kwaliteitszorg, deze taak neerleggen per 1 april 2004.

Op 19 februari 2002 werd afscheid genomen van een tweetal docenten, te weten ds. W.P. de Groot van 's-Gravenmoer (die een aantal jaren apologetiek en evangelistiek doceerde) en dr. D.J. Steensma (die het vak ethiek voor zijn rekening had genomen). Hun arbeid gedurende ongeveer zes jaar is aan de Universiteit zeer gewaardeerd; deze stond echter in verband met de vacature bij het college van hoogleraren die sinds 1996 bestond, en waaraan door de besluiten van de generale synode 2001 een einde kwam. Om dezelfde reden nam ds. R.W.J. Soeters in juni 2002 afscheid als docent kerkgeschiedenis. Drs. M.J. Rittersma, als docent verbonden aan de vooropleiding (die gezamenlijk met 'Kampen-II' wordt onderhouden), moest wegens gezondheidsredenen afscheid nemen. Hij werd opgevolgd, in september 2002, door mevr. ds. M.W. Sebens. De logopediste, mevr. D.M. van Hulzen-Schipper bereikte de pensioengerechtigde leeftijd. Een procedure voor haar opvolging werd in gang gezet, maar leverde zo weinig reacties op dat geen voorstel voor een benoeming kon worden gedaan. Mevr. Van Hulzen is daarop bereid gevonden voorlopig (tot DV februari 2005) haar werk te blijven doen. De taak van mevr. dr. A. Drint werd uitgebreid tot 0.5 fte.

1.3. Emeriti-hoogleraren

Uit de kring van de emeriti-hoogleraren nam de Heere prof.dr. J. de Vuyst uit dit leven weg. In oktober/november 2001 vierde hij, samen met zijn vrouw en familie gouden jubilea. Toen al was zijn gezondheids-toestand broos. Na een duidelijke inzinking medio 2002 kwam op 20 oktober 2002 een eind aan zijn leven hier op aarde. Tijdens dat leven heeft hij in grote trouw 'voor zijn tijd de Raad van God gediend', zoals op de rouwkaart stond te lezen. In september 2002 verscheen de laatste Schriftstudie van zijn hand, getiteld: 'Blijdschap en volharding'. Met deze twee woorden is hij getekend. Tijdens een academische herdenking, die gehouden werd op 18 februari 2003, is deze emeritus-hoogleraar, die aan de Universiteit verbonden was van 1988-1997, in dankbaarheid herdacht. Zijn opvolger, prof.dr. T.M. Hofman sprak over de wetenschappelijke betekenis van prof. De Vuyst en prof.dr. H.J. Selderhuis over zijn dienst aan Kerk en Universiteit. We baden daarbij ook voor zijn vrouw en verdere familie.

Een tot op heden uniek jubileum mocht nog ten deel vallen aan prof.dr. J. van Genderen en zijn echtgenote: op 13 januari 1954 inaugureerde onze broeder, zodat het gouden jubileum als hoogleraar mocht worden herdacht. Ook dit jubileum werd in stilte herdacht. In februari d.a.v. werd prof. Van Genderen ernstig ziek en op 23 maart 2004 nam de Heere ook déze, Hem toegewijde dienaar tot Zich. Heel lang is het inhoud geven aan de dogmatische vakken in handen van prof. Van Genderen geweest. Generaties predikanten zijn door hem aldus gevormd. Zijn publicaties (waarvan we met name hier de *Beknopte Gereformeerde Dogmatiek* noemen), getuigen van grote nauwgezetheid; daarbij was opvallend dat met name vanaf zijn emeritaat vooral aspecten van Gods grote toekomst door hem bestudeerd werden; het toont ons iets van dat waar zijn hoofd en hart vol van waren. In onze kring is gebeden voor zijn vrouw en verdere familie; dat de Heere hen moge troosten.

Prof. dr. W.H. Velema en zijn vrouw herdachten in dankbaarheid op 13 september 2003, samen met hun kinderen en kleinkinderen, het 50-jarig ambtsjubileum, terwijl enkele dagen daarvoor het gouden huwelijksjubileum mocht worden gevierd. Gezien de gezondheidssituatie van zr. Velema werden deze dagen in besloten kring herdacht. Met ontroering ontvingen het curatorium en het college van hoogleraren op 23 februari 2004 het bericht dat zij die morgen was overleden. Onze God ontferme zich over br. Velema, nu hij, na een aantal jaren van intensieve zorg voor zijn vrouw, na haar overlijden alleen verder moet.

Onder andere door middel van een jaarlijks bezoek van de assessor van het curatorium laat het curatorium van de verbondenheid met de emeriti-hoogleraren, en hun gezinnen blijken. Daaronder valt ook het contact met de weduwen van de (emeritus-)hoogleraren.

1.4. Overig personeel

De voortgang van het werk aan de Universiteit is ondenkbaar zonder de werkzaamheden van het onderwijs-ondersteunend personeel. Alhoewel zij in eerste instantie onder de verantwoordelijkheden van de deputaten-financieel vallen, blijft het curatorium toch van een aantal algemene zaken, hen betreffende, op de hoogte. Wij noemen hier het overlijden, op 10 november 2002, van zr. Geertje ten Hove-Wels, op de leeftijd van 83 jaar. Samen met haar man oefende zij jarenlang het conciërgeschap uit.

2. Onderwijs en onderzoek

2.1. Algemeen

Geleidelijk aan wordt de BaMa-structuur ingevoerd in deze jaren. De generale synode 2001 keurde het nieuwe curriculum, dat daartoe werd opgezet, goed. Wanneer de generale synode 2004 bijeenkomt, zullen inmiddels de eerste drie studie jaren volgens het nieuwe curriculum geordend zijn. Naast de gewone collegeweken is het gebruikelijk in het eerste semester een week integratiecolleges te houden, en in het tweede semester een zogenaamde themaweek. Beide semesters beslaan 13 weken; daarna breekt de tentamenperiode aan. Het invoeren van de BaMa-structuur brengt met zich mee dat het doctoraal examen zal veranderen in het mastersexamen. Dan zal dus gesproken gaan worden over M1 en M2 i.p.v. D1 en D2.

Er is permanente aandacht voor het onderwijsprogramma binnen de instelling door middel van een onderwijscommissie. Alle inhoudelijke zaken rond het curriculum worden daar doorgesproken.

Ook het wetenschappelijk onderzoek heeft voortgang, zij het dat het voor de hoogleraren een voortdurende strijd is om daar voldoende tijd voor vrij te houden.

Het curatorium neemt met regelmaat kennis van de werkzaamheden van de hoogleraren en de docenten c.q. hoofddocent. Dit gebeurt via collegebezoeken die halfjaarlijks worden gehouden, alsook via de jaarlijkse rapportages die de hoogleraren aan het curatorium toezenden en waarin zij verslag doen van de inhoud van de gegeven colleges en van hun overige wetenschappelijke arbeid. Het is de gewoonte dat in de juni-vergaderingen van het curatorium van deze verslagen wordt kennis genomen en dat deze dan inhoudelijk worden besproken. Er is sprake van nauwgezette en diepgravende arbeid, zowel in wetenschappelijke als in geestelijke zin.

In het kader van de kwaliteit van het onderwijs werd het zinvol geacht een didactische vorming te volgen. Daartoe werd de heer J.D.G. van der Molen te Bad Bentheim ingeschakeld. Nadat hij zich op de hoogte gesteld had van de wijze waarop de hoogleraren en docenten hun colleges inrichten, kwam hij met een gerichte cursus om daarin verbeteringen aan te brengen. De heer Van der Molen wordt tevens ingeschakeld bij de preekpresentaties, om adviezen aan studenten te geven.

2.2. Gastcolleges

De hoogleraren ontvangen regelmatig uitnodigingen uit het buitenland om gastcolleges of bijdragen voor congressen e.d. te geven. Op deze wijze mag 'Apeldoorn' een bijdrage leveren aan de kennis van de gereformeerde theologie wereldwijd. Dat de arbeid van onze hoogleraren op die wijze internationaal erkenning geniet, stemt tot dankbaarheid.

Ook het omgekeerde was het geval: regelmatig komen hoogleraren uit het buitenland in Apeldoorn voor een oriënterend bezoek en het geven van gastcolleges.

2.3. Themadagen, integratiecolleges en reizen

Het lag in de bedoeling dat er in 2002 opnieuw een Israëlreis zou plaatsvinden, voor de tweede keer. De spanningen in het nabije oosten deden daar vanaf zien. In de plaats daarvan werden in april themadagen georganiseerd rond het onderwerp 'Geloof, theologie en literatuur'. De integratiecolleges in het najaar 2002 vonden plaats onder de noemer 'eschatologie'.

In 2003 was er weer een studiereis van studenten en hoogleraren. Deze voerde naar Berlijn en Wittenberg; het programma heeft bijgedragen aan de vorming van de studenten én aan de verbondenheid tussen hoogleraren en studenten, vrucht van het gedurende een aantal dagen intensief met elkaar optrekken. De integratiecolleges in december 2003 hadden als centraal thema: 'Wij wandelen in geloof en niet in aanschouwen'. En de themadagen in 2004 werden in mei gehouden rond de thematiek: 'crisis van het protestantisme'.

2.4. Samenwerking in andere verbanden

2.4.1. VSNU

Onze Universiteit is waarnemer bij de Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten, waarbij men speciaal deel uitmaakt van het DGO: het Discipline-Organen Godgeleerdheid. Op deze wijze blijven wij op de hoogte van de besprekingen die op dit niveau plaatsvinden over de plaats van de theologie in de samenleving en van de eisen die aan studenten dienen te worden gesteld, en we worden in de gelegenheid gesteld daar zelf inhoudelijk aan bij te dragen.

2.4.2. NOSTER

De TUA neemt officieel deel aan het samenwerkingsverband NOSTER (de Nederlandse Onderzoeks-School voor Theologie En Religie); verscheidene hoogleraren zijn er zgn. senior-onderzoeker, ieder voor een tijdsomvang van 0.3 fte. Voor hen die een promotie aan de TUA voorbereiden, bestaat de gelegenheid mee te doen in NOSTER-verband. De deelname aan NOSTER stelt onze hoogleraren in de gelegenheid gebruik te maken van de faciliteiten van deze 'school' (conferenties, uitwisseling van resultaten), terwijl onze eigen geestelijke opstelling volstrekt gerespecteerd wordt.

2.4.3. Het Instituut voor Reformatieonderzoek (IR)

In het vorige verslag werd melding gemaakt van de voorgenomen oprichting van het 'Instituut voor Reformatieonderzoek'. In 2002 is dit instituut opgericht. De statuten vermelden als doel:

'De bevordering van het wetenschappelijk onderzoek naar de theologie en geschiedenis van de Reformatie, en voorts al hetgeen met één en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords.'

Om dit doel te verwezenlijken richt het instituut zich op het stimuleren van collectievorming, het verschaffen van onderzoeksmogelijkheden, de organisatie van congressen, het onderhouden van contacten in binnen- en buitenland. Vooral nog is het werk bescheiden van omvang; er zijn geen grote geldstromen beschikbaar. Als eerste concrete vrucht van het instituut mag genoemd worden de uitgave van de Latijnse werken van Martin Bucer; een internationaal gezelschap is daartoe aan het werk. Het ligt in de bedoeling om in 2005 een Bucercongres te organiseren, en wel in Apeldoorn.

Het bestuur van het instituut werd bij aanvang gevormd door ds. D. Quant (voorzitter), mevr. W.M. van der Zande-De Roo (secretaris), de heer J. van Keulen (penningmeester), de heer mr. A.J. de Geus en prof.dr. T.M. Hofman. De heer De Geus meldde na zijn aantreden als minister dat hij zijn bestuurslidmaatschap niet kon bestendigen. In zijn plaats werd benoemd de heer drs. P.J. Vergunst, ambtelijk secretaris van de Geref. Bond. Als (onbezoldigd) directeur fungeert prof.dr. H.J. Selderhuis, terwijl mevr. drs. C.H. Boerke op part-time basis werkzaamheden voor het instituut verricht.

2.5. Examens

2.5.1. Doctoraalexamens

Elk jaar werden diverse examens gehouden. D2-examens werden afgelegd, alle keren met goed gevolg. Dat betrof leden (predikanten) van onze eigen kerken, maar ook anderen. Zoals bekend worden de examens waarbij beroepbaarstelling wordt aangevraagd door het volledige curatorium bijgewoond. Ook worden de D1-examens van de admittale studenten afgelegd in een vergadering van het voltallige curatorium. Per vak verzorgt één curator bij dat examen de navraag. Het D1-examen is in 2003 uitgebreid met het vak ethiek.

2.5.2. Promoties

In de afgelopen periode vonden vijf promoties plaats:

- Op 17 oktober 2001 promoveerde drs. K.K. Lim bij prof.dr. H.J. Selderhuis op het onderwerp: 'Het spoor van de vrouw in het ambt' – een historische studie naar de openstelling van het ambt voor de vrouw in de ELK, de NHK en de GKN. Als co-promotor trad op prof.dr. M. te Velde, bij wie de promovendus de studie was begonnen. Wegens gezinsomstandigheden van prof. te Velde was in goed overleg de begeleiding door prof. Selderhuis overgenomen – blijk van de groeiende samenwerking tussen 'Apeldoorn' en 'Kampen-II'.
- Op 11 januari 2002 promoveerde bij prof.dr. W. van 't Spijker drs. W. van Vlastuin op het onderwerp: 'De Geest van opwekking – een onderzoek naar de leer van de Heilige Geest in de opwekkings-theologie van Jonathan Edwards (1703-1758)'.
- Op 5 februari 2002 promoveerde drs. S.Y. Lee bij prof.dr. J.W. Maris op het onderwerp: 'Grace and power in Pentecostal en Charismatic Theology'. Bij deze promoties bleek opnieuw de plaats die 'Apeldoorn' door de jaren heen heeft verworven buiten onze eigen kerken en buiten ons eigen land.
- Op 18 juni 2002 promoveerde drs. Dae-Woo Hwang bij prof. dr. W. van 't Spijker op het onderwerp: 'Het mystieke lichaam van Christus – de ecclesiologie van Martin Bucer en Johannes Calvijn' (het was

de laatste keer dat de emeritus-hoogleraar Van 't Spijker de begeleiding van een promovendus met het verlenen van de doctorsgraad zag bekroond).

- Op 23 januari 2004 promoveerde drs. J. Dekker, Ned. Geref. predikant te Amstelveen, bij prof.dr. H.G.L. Peels tot doctor in de theologie (dit gebeurde onder toevoeging van het iudicium 'cum laude'). Hij verdedigde daartoe zijn proefschrift, dat als titel droeg: 'De rotsvaste fundering van Sion. Een exegetisch onderzoek naar het Sionswoord van Jesaja 28,16'.

De promoties vonden, meest onder grote publieke belangstelling, in de aula van de Universiteit plaats. Verscheidene promovendi bereiden zich, onder leiding van de hoogleraren, op een promotie voor; ook deze arbeid zorgt voor veel werk in Apeldoorn, werk dat tegelijk gepaard gaat met grote arbeidsvreugde.

2.6. Publicaties

2.6.1. Apeldoornse studies

In de reeks 'Apeldoornse studies' verschenen vijf deeltjes:

- nr. 41: dr. H.J. Selderhuis, *Melanchton* (zijn betekenis voor het protestantisme). Het was de schriftelijke weergave van een lezing, gehouden ter gelegenheid van de Schooldag-1999 en het Kerkhistorisch Gezelschap in 2000;
- nr. 42: dr. Siebrand J. Wierda, *Visie op de gemeente*. Het was een uitgave met als basis de twee scripties die de auteur als afstudeeropdracht in Apeldoorn schreef;
- nr. 43: dr. J. de Vuyst, *Blijdschap en volharding* (de brief aan de Filippenzen en de brief van Judas). Het was de laatste pennevrucht van onze kort daarop overleden emeritus-hoogleraar Nieuwe Testament;
- nr. 44: dr. J. van Genderen, *Kohlbrügge. Zijn betekenis en zijn invloed*.
- nr. 45: dr. G.C. den Hertog, *Hoop die leven doet. Over de samenhang van eschatologie en ethiek*.

Voortdurend wordt via allerlei periodieken de aandacht voor deze serie gevraagd, met de bedoeling het aantal abonnees in stijgende lijn te houden.

2.6.2. Andere publicaties

Met regelmaat publiceren de hoogleraren op het terrein van hun directe vakgebied, geestelijk en kerkelijk leven. Dat gebeurt door middel van boeken en van artikelen in kerk- of theologische vakbladen, in binnen- en buitenland. Ook van de hand van emeriti-hoogleraren verschijnen met regelmaat publicaties.

3. De organisatie

3.1. Het rectoraat

Op maandag 9 september 2001 droeg prof.dr. H.G.L. Peels het rectoraat over aan prof.dr. J.W. Maris. Hij deed dat in een academische samenkomst in de aula van de Universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'Het beeld van God in de theologie van Walter Brueggeman'.

Op maandag 9 september 2002 droeg prof.dr. J.W. Maris het rectoraat over aan prof.dr. H.J. Selderhuis. Hij deed dat in een academische samenkomst in de aula van de Universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'De theologische methode van Peter Martyr Vermigli'.

In verband met de ziekte van prof.dr. T.M. Hofman werd in diens plaats als conrector benoemd prof.dr. G.C. den Hertog, terwijl prof.dr. H.G.L. Peels secretaris van het college werd.

Op maandag 8 september 2003 droeg prof.dr. H.J. Selderhuis het rectoraat over aan prof.dr. G.C. den Hertog. Hij deed dat tijdens een academische samenkomst in de aula van de Universiteit en sprak daarbij een rede uit die de titel droeg: 'Een aantrekkelijke universiteit – Heidelberg 1583-1622'.

Als conrector werd benoemd prof.dr. H.G.L. Peels, terwijl prof.dr. J.W. Maris secretaris van het college werd.

Het college heeft nog geen voorstellen gedaan inzake een meerjarig rectoraat. Wellicht dat de besluiten inzake een op te nemen sabbatical de wens daartoe relatieveert.

3.2. De structuur van het werk

3.2.1. Reglementen

Zoals bekend zijn in 1999 een aantal regelingen vastgesteld, die de kwaliteit van de organisatie moesten verbeteren. Deze regelingen zijn nu alle doorgevoerd en worden ook waar nodig geactualiseerd. Daarnaast wordt bezien of alle vastgelegde zaken en procedures uitbreiding behoeven. Zo wordt er momenteel gewerkt aan een regeling voor een vertrouwenspersoon en een klachtenprocedure seksuele intimidatie.

3.2.2. Kwaliteitszorg

Een uiterst belangrijk element van het onderwijs en onderzoek wordt ingenomen door de kwaliteitszorg. Na de komst van de beleidsmedewerker is het bewaken daarvan één van diens taken geworden. De heer H.J. Drayer heeft in 2003 de laatste hand gelegd aan het kwaliteitshandboek, waarin alle procedures op onderwijskundig en organisatorisch gebied beschreven worden. Dit handboek bevat hoofdstukken die handelen over het strategisch management, het marketing management, het product management, het sociaal management, het facilitair management en het financieel management. Onder zijn leiding is ook een aantal enquêtes gehouden, om zodoende de inhoud van de opleiding bij afgestudeerden en hun 'werkgevers' (kerkenraden en instellingen) te toetsen. Verder is in 2003 vaart gemaakt met het vervaardigen van een rapport 'zelfevaluatie' met het oog op het komende accreditatietraject. De accreditatie wordt vanuit het NAO (Nederlands Accreditatie Orgaan) verzorgd vanwege de overheid. De uitkomst ervan is bepalend voor het behouden van de erkenning als instituut voor wetenschappelijk onderwijs, en dus ook voor de subsidiëring als zodanig.

3.3. Huisvesting

3.3.1. De bibliotheek

De bibliothecaris, prof.dr. J.W. Maris, laat bij het in ontvangst nemen van de jaarlijkse cheques op de Schooldagen telkens twee dingen duidelijk weten:

- a. aan het aanschaffen van vele boeken op het gebied van kerk en theologie kan geen einde komen;
- b. de ruimte om deze op te slaan wordt steeds beperkter.

Ook in het internet-tijdperk zal het lezen en bestuderen van boeken doorgaan. Studenten doen via internet een deel van hun informatie op, maar maken ook een vruchtbaar gebruik van het aanwezige studiemateriaal. De problemen wat betreft de capaciteit brengen ons als vanzelf bij het volgende kopje.

3.3.2. Het gebouw aan het Wilhelminapark

De generale synode 2001 besloot:

- 'Het curatorium opdracht te verlenen zich voortgaand te bezinnen op de vraag naar de principiële roeping om de arbeid aan de Theologische Universiteit dienstbaar te doen zijn aan anderen dan de admittale studenten en daarbij ook de vragen naar de praktische mogelijkheden en grenzen van een en ander te betrekken.'

De laatste zinsnede van dit besluit betrof de huisvestingssituatie in Apeldoorn aan het Wilhelminapark, die – zoals bekend – al een aantal jaren grote zorgen baart. Na afronding van de principiële en financiële bezinning (die samen met deputaten-financieel werd gedaan) verzochten curatorium en deputaten-financieel om een laatste zitting van de generale synode, die speciaal met dat oogmerk conditioneel gesloten was. De synode werd bijeengeroepen op 11 oktober 2002, in het gebouw van de Apeldoornse Universiteit.

De synode besloot:

1. Instemming te betuigen met de nota die het curatorium en de deputaten-financieel van de TUA haar hebben voorgelegd over de beantwoording van de vraag naar de principiële roeping om arbeid aan de Theologische Universiteit mede dienstbaar te doen zijn aan anderen dan de admittale studenten met inachtname van de praktische mogelijkheden en grenzen van een en ander;
2. In de lijn van deze nota het curatorium en de deputaten-financieel toestemming te verlenen om te zien naar adequate ruimte, die berekend is op de huisvesting van de theologische opleiding tot een aantal van maximaal 120 tot 150 studenten en zich daarbij te laten bijstaan door externe deskundigen, die daartoe rapport zullen uitbrengen.

Om in de noodzaak van uitbreiding van de huisvesting te voorzien bepaalde de synode dat in eerste instantie gezocht zou moeten worden naar een uitbreiding in de directe omgeving van het bestaande gebouw. Daarvoor mocht maximaal € 2 miljoen geïnvesteerd worden.

Het curatorium heeft zich vervolgens, in nauwe samenwerking met deputaten financieel, voortdurend beziggehouden met de problematiek van de huisvesting. Na het uitbrengen van offertes door verschillende bedrijven ontving het PRC-Bouwcentrum (gevestigd in Bodegraven) een opdracht om een analyse te maken van de wensen. Dit leidde tot een rapport dat medio 2003 beschikbaar werd. Daarin werd de behoefte tot uitbreiding nog eens onderstreept. Inmiddels werd uitgezien naar mogelijkheden om tot aankoop te komen van een pand in de nabije omgeving van het Wilhelminapark. Contacten – die deels vertrouwelijk van aard waren – werden daartoe gelegd. Dit leidde concreet tot een contact met de eigenaren van een pand in de directe omgeving van ons huidige gebouw. Het was intern al enige tijd bekend dat dit gebouw zal worden afgestoten, en onze belangstelling ervoor was ook al in voorlopige zin kenbaar gemaakt. Het PRC-Bouwcentrum werd opnieuw ingeschakeld, nu om een rapport uit te brengen over de mogelijkheden die dit pand zou geven in relatie tot het eisen- en wensenpakket. Op het moment van gereedmaken van het rapport voor de synode is de bezinning over deze concrete zaak nog niet afgerond. Duidelijk moge zijn dat het curatorium en deputaten financieel voor de realisering van de ruimtebehoefte in eerste instantie dus zoeken naar een oplossing in deze weg; daarbij wordt de kerkelijke gehechtheid aan het pand aan het Wilhelminapark – die meermalen blijkt – uitdrukkelijk in rekening gebracht.

Dat het gebouw met zijn huidige capaciteit echt te klein wordt, is nog eens gebleken bij de benoeming van de beleidsmedewerker. Eigenlijk was er geen reële mogelijkheid om hem een werkkamer te bieden. Omdat het onverantwoord was de benoeming uit te stellen, is toen besloten om hem de rectorskamer als werkruimte ter beschikking te stellen. Gevolg daarvan is wel dat het tijdens de collegeperiodes nu herhaaldelijk voorkomt dat er ingespannen gezocht moet worden naar een ruimte waarin hoogleraren/docenten gesprekken met studenten kunnen houden. Deze kan vervolgens slechts met veel moeite gevonden worden, waarbij dan nog niet gerekend wordt met eventuele vertrouwelijkheid van (een deel van) deze gesprekken.

4. De studenten

4.1. Algemeen

Zoals op alle instellingen voor hoger onderwijs in Nederland is het ook voor 'Apeldoorn' van belang om jongeren te attenderen op de mogelijkheid om aldaar theologie te studeren. De PR is een zaak die meer en meer aandacht vraagt. Elk jaar verschijnt fris ogend foldermateriaal dat op verschillende manieren de kerken ingaat. Daarnaast is er jaarlijks in het najaar een informatie-avond voor aankomende studenten. Hier wordt druk gebruik van gemaakt. Tijdens deze avond is er informatie over de vooropleiding, terwijl één van de hoogleraren een mini-college verzorgt. Er is ruim gelegenheid om het gebouw te bezichtigen en vragen te stellen. Er blijkt een onverminderde belangstelling onder jongeren te zijn voor de opleiding die in Apeldoorn geboden wordt. Dat mag voor de ontwikkeling van de Universiteit zonder meer verheugend worden genoemd. Daarbij is opgemerkt dat het in het kader van de bekendheid goed zal zijn

gebruik te gaan maken van contacten met decanen e.d. op scholen voor voortgezet onderwijs, waarvan verwacht kan worden dat er belangstelling voor 'Apeldoorn' bestaat.

Bij de werving van studenten past ook het in de regio – dichter bij de jongeren! – opmerkelijk maken op het bestaan van onze opleiding. In december 2003 werd besloten om in 2004 een proef te nemen met regionale bijeenkomsten, bestemd voor catechisanten vanaf ongeveer 14 jaar. Deze proef zal in de classes Amersfoort en Haarlem plaatsvinden. De curatoren uit de betreffende particuliere synode dragen zorg voor deze bijeenkomst. Na evaluatie zal een beslissing plaatsvinden over het eventuele vervolg.

Op 1 december 2003 (peildatum voor het Ministerie) stonden in totaal 106 studenten ingeschreven. Ze kunnen als volgt verdeeld worden: 8 studenten volgen de vooropleiding, 13 de propedeuse, 45 de doctoraal-I fase, 37 de doctoraal-II fase en 3 promovendi. Qua kerkelijke afkomst is de volgende onderverdeling te maken: 51 Chr. Geref. (inclusief 16 admissiaal-studenten); 16 Ned. Geref.; 3 Geref.; 11 Ned. Herv.; 13 Geref. Gem.; 1 Geref. Gem. in Ned.; 1 (Vrij) Oud Geref.; 1 Prot. Gemeente Wijchen; 1 vrije baptisten; 1 evang. gem. Berea; 7 afkomstig uit het buitenland.

4.2. Het curatorium en de studenten

4.2.1. Admissie-examen en het admissiale traject

In 2001 werd via het admissie-examen toegelaten: br. A. Hoekman te Urk. In 2002 werden toegelaten de brs. M. Bergsma te Apeldoorn, J. Oosterbroek te Apeldoorn, A.J. van den Toorn te Vlissingen en M.B. Visser te Sliedrecht. In 2003 werden toegelaten de brs. W.E. Klaver te Zeist, H.D. Peels te Apeldoorn, R.G. den Hertog te Apeldoorn en A.G.M. Weststrate te Zutphen. In totaal dus 9 broeders.

Inmiddels is een begeleidingstraject ingezet tijdens de studie, waarin duidelijke aandacht wordt gegeven aan de ontwikkeling van de persoonlijkheidsstructuur. Bij sommige studenten heeft dit geleid tot de aanvraag van een psychologisch onderzoek; het curatorium heeft daarvoor een bureau in de arm genomen, waarbij gebruik gemaakt kan worden van de diensten van deskundigen die tegelijk affiniteit hebben met het geestelijk gedachtegoed van onze kerken. Gepaard gaande aan deze ontwikkelingen mag duidelijk zijn dat het toelaten via het admissie-examen een voorlopig oordeel van het curatorium, gehoord het advies van de hoogleraren, inhoudt. In de loop van de studie zal duidelijk worden hoe dit (geestelijke) oordeel bevestigd wordt, of onverhoopt hoe het tegengesproken wordt.

De verscherpte aandacht van het curatorium en het college voor de ontwikkeling van de admissiale studenten heeft in de verslagperiode ook geleid tot het ontnemen van de admissiale status bij enkele studenten, terwijl een andere student eigener beweging aangaf niet meer als admissiaal student ingeschreven te willen staan. Het waren beslissingen die veel tijd en geestelijke energie van het curatorium en het college van hoogleraren vroegen, en daarbij weer speciaal van de curator-begeleider en de hoogleraar-mentor van de betreffende studenten. Voordat de beslissing genomen werd, zijn er intensieve gesprekken gevoerd, in de persoonlijke sfeer, op het niveau van het moderamen van het curatorium en in de vergadering van het curatorium. Dit om zo zorgvuldig mogelijk te werk te gaan. Ook nadat de beslissing genomen werd, zijn pogingen gedaan om in de persoonlijk-pastorale sfeer enig contact te houden met de betrokken studenten en de hunnen.

Alhoewel beslissingen als boven genoemd duidelijk tot de uitzonderingen behoren en eindpunt zijn van een langdurig traject van intensief contact, is het begrijpelijk dat bij de studenten enige onrust ontstaat. De beslissingen dragen een vertrouwelijk karakter; de redenen die ertoe leiden kunnen Mitsdien niet aan de openbaarheid worden prijsgegeven. Juist daarom vragen studenten zich soms af, hoe 'veilig' zij als admissiaal student zijn. Daarom besloot het curatorium om samen met het college van hoogleraren tot een open gedachtewisseling met de admissiale studenten te komen; op 30 maart 2004 heeft een eerste ontmoeting terzake plaatsgevonden. Het is de bedoeling een dergelijk gesprek periodiek te herhalen. Ook werd besloten om het hele kerkelijke traject vanaf het moment dat iemand via het admissie-examen wordt toegelaten tot aan de beroepbaarstelling duidelijk op schrift te zetten. Het curatorium wil voorkomen dat de indruk zou ontstaan – geheel ten onrechte overigens – dat er in een sfeer van geheimzinnigheid gehandeld zou worden. De kerkelijke begeleiding van onze admissiale studenten vindt in een positieve zin plaats: hulp in het kader van de begeerde plaats als dienaar van het Woord in onze kerken. Dat daarbij 'in de schaduw ervan' ook verdrietige beslissingen moeten worden genomen, is ernstig, maar doet aan de positieve intentie niets af.

Het gehele admissiale traject ziet er globaal als volgt uit:

1. Admissie-examen, bij positieve uitslag gevolgd door aanwijzing van een curator-begeleider.
 - 1.1. Volgen van de proeftijd, die in principe twee jaar duurt.
 - 1.2. Beëindigen van de proeftijd, na positief advies van het college van hoogleraren.
2. Tot M1-examen:
 - 2.1. Jaarlijks gesprek met curator-begeleider (in april-mei) en met een (telkens wisselende) hoogleraar met speciale aandacht voor ontwikkeling t.a.v. de studie, de ontwikkeling t.a.v. persoonlijkheidsontwikkeling, de ontwikkeling in geestelijk opzicht
 - 2.2. Bespreking van de ontwikkeling tijdens de juni-vergadering
3. Vanaf M1-examen:
 - 3.1. Aanvraag preekconsent, inleveren daartoe van een preekvoorstel over een opgegeven bijbeltekst
 - 3.2. Bespreking aanvraag door het curatorium en beslissing na gehouden gesprek met de student, gehoord het advies van het college van hoogleraren
 - 3.2.1. Bij negatieve beslissing gesprek over de redenen daarvan met het moderamen, gevolgd door uitvoering speciale opdrachten om alsnog tot een positieve beslissing te komen
 - 3.3. Jaarlijks gesprek met curator-begeleider (in april-mei) en met een hoogleraar met speciale aandacht voor de bij 2.1 genoemde zaken én de groei in de relatie tot de kerken, mede aan de hand van de opgedane ervaringen bij het preken.

- 3.4. Bespreking van de ontwikkeling tijdens de juni-vergadering
- 3.5. Na een jaar aanvraag verlenging preekconsent, inleveren van een preekvoorstel over een zelf gekozen bijbeltekst;
- 3.6. Na toestemming verlenging preekconsent door het curatorium gesprek met het moderamen, waarin o.a. de ervaringen van de student in het afgelopen jaar voorwerp van gesprek zijn
 - 3.6.1. Bij evt. gewenste intensievere aandacht uitvoering van opdracht van het curatorium, die kan bestaan uit het extra inleveren van één of meer preekvoorstellen over hetzij opgegeven, hetzij zelfgekozen bijbelteksten
 - 3.6.2. Extra gesprek daarover met het moderamen van het curatorium
- 3.7. Herhaling van de procedure van 3.5 en 3.6 indien M2-examen na een jaar nog op zich laat wachten
- 3.8. Deelname aan het kritiekcollege met bijwoning daarvan van de curator-begeleider
- 3.9. Stage in een door het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, aan te wijzen gemeente
4. Bij M2-examen:
 - 4.1. Aanvraag beroepbaarstelling, inleveren preekvoorstel over een zelf gekozen bijbeltekst, drie maanden voor de beoogde examendatum;
 - 4.2. Beslissing over deze aanvraag door het curatorium, gehoord het advies van het college van hoogleraren, op grond van het met name vanaf 3. afgelegde gehele traject.
 - 4.2.1. Bij positieve beslissing afsluitend gesprek met de curator-begeleider, waarin o.a. ruimte is voor evt. nog gemaakte opmerkingen over het preekvoorstel
 - 4.2.2. Bij eventuele negatieve beslissing gesprek over de redenen daarvan met het moderamen, gevolgd door uitvoering speciale opdrachten om zo mogelijk alsnog tot beroepbaarstelling te komen
 - 4.2.3. Speciale begeleiding van de curator-begeleider hierbij.

4.2.2. Preekconsent

De meeste admissiale studenten vragen op het moment van het afleggen van het D1-examen preekconsent aan. Een enkeling doet dit in bijzondere situaties in een iets later stadium. In deze verslagperiode kregen de studenten L. van Dalen, M.A. Kempeneers, W.J. Plantinga, A. Huijgen, A. Versluis, A.C. Uitslag, A. Hoekman, R. Bikker, A.J. van der Toorn, C.H. Legemaate en R. Jansen preekconsent. Ook werden verleende preekconsenten na een jaar, op grond van een ingeleverd preekvoorstel en na een gehouden gesprek op moderameniveau, verlengd. In dat gesprek wordt mede de groei van de studenten gepeild in het admissiale traject. Expliciete aandacht wordt gegeven aan de ingeleverde preekvoorstellen. Daartoe zijn op grond van een gehouden bezinning door het curatorium duidelijke criteria vastgelegd, te weten:

1. een goede exegese, waarvan een schriftelijke verantwoording is gegeven;
2. een heldere homiletische opzet;
3. een toepassing, gemeten naar de mate waarin de student met de gemeente in aanraking is geweest;
4. een geestelijke houding waarin de student het geheel van bovengenoemde factoren een plaats geeft in zijn preekvoorstel.

Uiteraard wordt in dit alles verdisconteerd de leeftijd en geestelijke ontwikkeling van de betreffende student.

Een enkele keer kon een aanvraag van preekconsent niet worden ingewilligd; soms moest geconstateerd worden dat het daartoe vereiste niveau op het gebied van preken niet gehaald was. In dergelijke situaties is er uitgebreid contact, met name via het moderamen van het curatorium en de mentor-curator, met de betrokken student en worden er aanwijzingen gegeven voor verbetering.

Zoals bekend mag worden verondersteld is het de gewoonte dat de kerkenraden regelmatig gericht benaderd worden met het verzoek om hun bevindingen bij het voorgaan van de studenten in hun erediensten op schrift te stellen. Deze bevindingen, zo is de bedoeling, komen vervolgens bij het college van hoogleraren, en het spreekt voor zichzelf dat ook de betrokken studenten ervan op de hoogte worden gesteld. Op deze wijze willen we recht doen aan het principe dat bij het voorgaan in de erediensten er sprake is van een onderdeel van het (kerkelijke) leertraject. Het is verheugend om te mogen opmerken dat in het algemeen de kerkenraden veel werk maken van deze begeleiding. Vaak wordt met de student doorgesproken over de dienst(en), en de wijze waarop dat gebeurt, werpt vruchten af. En er is, wat de formulieren betreft, sprake van een groeiende en opbouwende respons. De studenten, het curatorium en het college van hoogleraren zijn daar dankbaar voor

4.2.3. Stage

Zoals bekend is de stage onderdeel van het D2-gedeelte bij de studie. Voor de admissiale studenten is de stage in een kerkelijke gemeente een verplicht bijvak.

Het volgende overzicht van stageplaatsen en begeleiders kan u worden geboden:

- W.J. Plantinga in Putten bij ds. H.K. Sok
- A. Huijgen in Broek op Langedijk bij ds. J. Germs
- A.C. Uitslag in Beverwijk/Westzaan bij ds. G.M. Bijkerk
- A. Versluis in Kampen bij ds. A. Brons
- R. Bikker in 's-Gravenmoer bij drs. W.P. de Groot
- A.J. van der Toorn in Biezelinge bij ds. M.J. Oosting
- C.H. Legemaate in Maassluis bij ds. J.W. Schoonderwoerd
- R. Jansen in Zwaagwesteinde bij drs. B. Reinders.

In het algemeen wordt de stage gevolgd snel na het behalen van het D1-examen.

4.2.4. Beroepbaarstelling

Regelmatig werden D2-examens afgelegd, alle keren met goed gevolg. De volgende admissiale studenten vroegen daarna beroepbaarstelling en verkregen die (tussen haakjes worden de gemeenten vermeld waaraan zij verbonden werden): de brs. C. Agterhof (Baarn), dr. S.J. Wierda (Amsterdam), W.M. den Hertog (Rozenburg), A. van de Bovekamp (Mussel), A. Hakvoort (Maarssen), H.P. Keuter (Jmuiden), L. van Dalen (Hasselt), M.A. Kempeneers (Elburg), H. van Eeken (Delft), W.J. Plantinga (Den Haag-West), A.C. Uitslag (Kerkwerf), C.P. de Boer (Werkendam), F.W. van der Rhee (Vlissingen) en A. Versluis.

Stud. A. Huijgen vroeg na zijn D2-examen nog geen beroepbaarstelling aan; hij werd benoemd tot AIO. Bij de aanvraag voor beroepbaarstelling diene de studenten een laatste preekvoorstel in te leveren. Het curatorium heeft in 2003 besloten dat dit preekvoorstel voortaan uiterlijk drie maanden vóór de vergadering, waarin de beroepbaarstelling zal worden verkregen, beschikbaar zal zijn om te worden besproken. Op deze wijze kan eventueel vervolgens nog een inhoudelijk gesprek erover plaatsvinden, zonder dat dit de feestelijke stemming die eigen is aan de examendag, belast.

4.3. AIO's

De generale synode aanvaardde een regeling voor het aanstellen van AIO's. Dat gebeurde toen nog in het kader van de gedeeltelijke subsidie die van overheidswege ontvangen werd. N.a.v. het besluit van het Ministerie om een volledige subsidie te verstrekken m.i.v. 2004 sprak het curatorium opnieuw over de positie van AIO's. De generale synode sprak, op voorstel van het curatorium, in 2001 uit dat voor het AIO-schap slechts admissiale studenten in aanmerking komen. Op de achtergrond van het voorstel van het curatorium aan de generale synode om deze beperking in acht te nemen, stond een tweetal overwegingen. Allereerst hebben de kerken er groot belang bij dat er tijdig mogelijke opvolgers beschikbaar zijn voor hoogleraarsposten aan de TUA. Daarnaast moesten de gelden daarvoor door de kerken opgebracht worden. Tegen die achtergrond was het voorstel aan de generale synode en het dienovereenkomstige besluit van de generale synode alleszins redelijk. Het kan in een situatie van groeiende moeite de kerkelijke omslagen op te brengen moeilijk van de kerken verwacht worden, dat er gelden worden opgebracht voor onderzoek, waar de kerken zelf niet of nauwelijks van kunnen profiteren.

Inmiddels is de situatie veranderd. Volledige subsidiëring is aangevraagd en inmiddels verkregen (tot een gemaximeerd aantal studenten). Daarmee krijgt de TUA van overheidswege een budget, waarbinnen in principe ruimte moet zijn voor de aanstelling van AIO's. Iedere andere aangewezen instelling voor hoger onderwijs in ons land financiert deze immers uit de van overheidswege ontvangen gelden. Bij onderzoeksvisitaties zal van overheidswege dan ook gevraagd worden naar de bijdrage van AIO's aan de onderzoeksoutput. Om deze reden alleen al is het niet langer mogelijk uit te gaan van de vraag of zich een chr. geref. predikant of admissiaal student aandient, die in aanmerking komt om aangesteld te worden als AIO of 'pastorie-promovendus' (een de laatste tijd opkomende variant). Met het aanvragen van volledige subsidiëring is de TUA als aangewezen instelling van hoger onderwijs gehouden de algemeen geldende regels toe te passen. Daarin wordt de promotiestudie als AIO gezien als een laatste fase in de opleiding, waarvoor dan ook in principe iedere student (dus niet slechts één met de admissiale status) in aanmerking dient te komen.

Daarnaast moet gesteld worden dat de kerken een eigen belang bij de promotiestudie van haar predikanten houden, nl. de vorming van een 'reservoir' van gepromoveerde theologen, uit wier midden t.z.t. opvolgers van de huidige hoogleraren kunnen worden benoemd. In dat kader is het stimuleringsfonds te noemen, voor het geval het niet mogelijk is hun onderzoek in te passen in de onderzoeksprogramma's van de TUA. Andere instellingen kennen ook de OIO (onderzoeker in opleiding), wiens formatieplaats uit gelden van buiten de universiteit gefinancierd wordt. Naar analogie daarvan zou aan de TUA het stimuleringsfonds de middelen kunnen verschaffen heel gericht over te gaan tot aanstelling van een of meer OIO's of pastorie-promovendi, waarbij de kerk eigen maatstaven mag aanleggen en eigen voorkeuren mag laten prevaleren. Het curatorium constateert daarbij dat de huidige voorziening voor het stimuleringsfonds minimaal is, feitelijk al onvoldoende voor één gegadigde. In 1995 vroeg het curatorium c.q. de deputaten-financieel om een bedrag van f 300.000,-; de synode besloot tot een reservering van f 150.000,- en de synode van 2001 bracht dit terug tot f 80.000,-. Het curatorium is van oordeel dat het gevraagde bedrag van (nu) € 140.000 reëel is, gezien de investering die alleen al één deelnemer aan dit fonds eist; het verzoekt de synode haar besluitvorming te heroverwegen.

Het curatorium verzoekt de synode kennis te nemen van de noodzakelijke aanpassing van het reglement van het aanstellen van AIO's op grond van de genomen besluiten en de lijn die hierboven is uitgezet, goed te keuren.

4.4. De persoonlijke begeleiding en persoonlijkheidsvorming van de studenten

In het kader van de persoonlijke begeleiding en persoonlijkheidsvorming van de studenten en gevraagd aan de opdracht van de synode om een begeleidingstraject te realiseren, is in september 2003 tot het volgende traject besloten (dat gedeeltelijk al gevolgd werd, maar nu werd uitgebreid):

Algemeen

Mede gelet op de problemen die zich rondom (jonge) predikanten en hun functioneren in de kerken voordoen, zijn curatoren en hoogleraren van de TUA zich bewust van het feit dat voor iedere student de vorming van een geestelijk en psychisch volwassen persoonlijkheid tijdens de studie van veel belang is, zowel voor de persoon zelf als voor de kerken waarin hij zijn plaats hoopt te krijgen. Het college van hoogleraren heeft zich bezonnen op de vraag hoe de TUA kan bijdragen aan een gezonde persoonlijkheidsvorming. Hoewel de mogelijkheden hiertoe beperkt zijn, blijkt uit de onderstaande inventarisatie dat op diverse momenten tijdens de studie de studenten een qua persoonlijkheidsontwikkeling stimulerende en directieve begeleiding ontvangen.

Individueel

1. Mentoraat (a): aan elke student wordt een mentor-hoogleraar toegewezen, die gedurende de studie de studiegang van de student volgt, aanspreekpunt is en waar nodig corrigerend en/of stimulerend optreedt. Minstens tweemaal per jaar vindt een mentorgesprek plaats.
2. Mentoraat (b): tijdens het propedeutisch jaar vindt een geïntensiveerde begeleiding plaats in het kader van het mentoraat, met het oog op het zgn. bindend studieadvies. De mentor-hoogleraar heeft aan de houding en motivatie van de studenten tijdens drie gesprekken bijzondere aandacht (in september, december, mei).
3. Huisbezoek: een admissiaal student ontvangt ieder jaar huisbezoek van een hoogleraar, die daarbij expliciet aandacht zal geven aan de persoonsvorming en geestelijke voorbereiding op het ambt. De huisbezoeken worden tijdens een collegevergadering verslagen.
4. Rectorsgesprek (a): aan het einde van het propedeutisch jaar zal de rector een uitvoerig gesprek hebben met een student, aan wie een bindend studieadvies gegeven moet worden.
5. Rectorsgesprek (b): aan het begin van ieder studiejaar zal de rector een apart gesprek hebben met studenten, die een aanzienlijke achterstand in de studie hebben opgelopen.
6. Supervisie-gesprek: in de gesprekken voorafgaand aan de afsluiting van de bachelors resp. masters-fase zal door de mentor-hoogleraar met iedere student een supervisiegesprek worden gehouden, waarin expliciet aandacht wordt gegeven aan de geestelijke instelling en sociale/communicatieve vaardigheden van de betrokkene.
7. Gemeentestage (a): tijdens de stage, die in principe gepland wordt in het Masters-4 semester, wordt door de stagebegeleider bijzondere aandacht gegeven aan de persoonlijke instelling en houding van de stagiair.
8. Gemeentestage (b): in het afrondende gesprek na de stage, dat door de rector wordt geleid, wordt apart ingegaan op de persoonlijkheidsontwikkeling (sterke/zwakke kanten van het karakter, algemene houding en pastorale instelling, etc.) van de stagiair.
9. Praktische homiletiek: de student levert verschillende preekvoorstellen in. De bespreking hiervan (individueel en/of collectief), omvat mede persoonsvormende elementen.
10. Catechetiek: in het kader van catechetiek verzorgt een student ook enkele catechisatielessen, die geëvalueerd worden mede met het oog op het persoonlijke functioneren.
11. Praktijkoriëntatie: in het nieuwe studieprogramma is in Ba-5 optioneel een korte stage, die mede persoonsvormend werkt.
12. Proponeren: een admissiaal student wordt in de gelegenheid gesteld minimaal 22 zondagen in de eredienst voor te gaan. De kerkenraden worden opgewekt om met de proponent een nabespreking te hebben, waarbij ook de vraag hoe hij als persoon in het leiden van de eredienst overkomt.
13. Begeleiding door curatorium: een admissiaal student krijgt vanuit het curatorium een begeleider toegewezen, die geregeld contact zal onderhouden en daarbij bijzondere aandacht geeft aan motivatie, psychische gesteldheid en geestelijke instelling van de betrokken student. In het bijzonder heeft de curator-begeleider een begeleidende taak t.a.v. de preekvoorstellen van de admissiale student.

Collectief

1. Colleges (algemeen): iedere hoogleraar, die immers ook predikant is geweest, zal tijdens de colleges attent zijn op mogelijkheden om via de collegestof en de gemeenschappelijke bespreking van de daarbij opkomende vragen, persoonsvormende elementen tijdens de lessen in te bouwen. Dit geldt a fortiori voor vakken als (pastorale) psychologie, poimeniek, kerkrecht en ethiek.
2. Colleges (spiritualistiek): de invulling van dit studievak beoogt mede de geestelijke vorming van de studenten te bevorderen.
3. Integratiecolleges: tijdens de integratiecolleges worden bewust momenten ingebouwd (zoals bijbel-studie in groepsverband, lofprijzing e.d.) waarin de persoonsvorming aandacht kan ontvangen.
4. Themadagen/studiereizen: een intensieve omgang tussen student en docent kan plaatsvinden tijdens de themadagen en/of een studiereis; spirituele en vormende elementen kunnen indien gewenst apart in het programma worden ingebouwd.
5. Weekopeningen: van hoogleraren/docenten en studenten die voorgaan in de weekopeningen mag worden gevraagd, dat zij hun meditatie toespitsen op een praktisch-geestelijk opbouwen van elkaar.
6. "Pastoriedag": door een tweetal daartoe – op voorstel van het moderamen van het curatorium – aan te wijzen curatoren én hun vrouwen, zal periodiek (eens in de drie jaar) met de admissiale studenten en hun (a.s.) echtgenotes een vormingsbijeenkomst worden gehouden, waarbij een gezamenlijk gesprek over het leven in de pastorie wordt bevorderd. Ook de rector en zijn echtgenote zullen deze bijeenkomst bijwonen.
7. Gesprek tussen het moderamen en de studenten: het moderamen zal periodiek (eens in de drie jaar) een gesprek met de admissiale studenten voeren, waarin het de kerkelijke verantwoordelijkheid en de invulling daarvan door het curatorium toelicht en waarin gelegenheid is tot het stellen van vragen daarover. Daarnaast kunnen ook specifieke thema's (bijv. aangaande de beoordeling van de preekvoorstellen) aan de orde worden gesteld. Ook de rector is bij dit gesprek aanwezig.
8. Instructie beroepingswerk: het moderamen van het curatorium zal periodiek (eens in de twee jaar) een gesprek met de admissiale studenten doen plaatsvinden, waarbij bijzondere aandacht wordt gegeven aan de vragen en de 'etiquette' rondom het beroepingswerk.
9. Instructie gedragscode: onder verantwoordelijkheid van de docent diakoniologie zal een gastspreker met de studenten in een beperkt aantal colleges (in het kader van poimeniek) aandacht worden gegeven aan de door de generale synode aanvaarde 'gedragscode van de predikant'.
10. Instructie bijzondere arbeid: door gastdocenten wordt in een serie colleges aandacht gegeven aan bijzondere problemen in het (categoriale) pastoraat, die voor een predikant veeleisend zijn en waarbij de eigen attitude van veel belang is: incest, echtscheiding, rouwverwerking, etc.

11. Plenair kritiekcollege: de bespreking van preekvoorstellen in plenair verband is mede gericht op aspecten als persoonlijkheid, presentatie, uitstraling van de predicator, etc.
12. Cursus Ede: de cursus Ede omvat via zelfreflectie mede persoonsvormende elementen met het oog op vergadertechniek, organisatie en conflictantering.

Uit dit traject moge duidelijk zijn dat hoogleraren en curatorium in nauwe onderlinge samenwerking willen werken aan een kader, waarbinnen de ontwikkeling van de aan hen toevertrouwde studenten op een goede wijze kan plaatsvinden, in de hoop dat dit mag bijdragen tot een vorming die hen helpt om t.z.t. op een goede wijze een plaats in Gods Koninkrijk in te nemen.

4.5. Een commissie van beroep

Het curatorium heeft met name in de afgelopen jaren verschillende keren een pijnlijke beslissing moeten nemen m.b.t. sommige admassiale studenten. Het heeft zich daarbij gerealiseerd dat het voorkomt dat de betrokken student het met deze beslissing niet eens is. In feite is er dan geen reële beroepsmogelijkheid: het curatorium is als deputaatschap verantwoordelijk van zijn handelingen aan de generale synode, maar deze kan moeilijk als beroepsinstantie gekenmerkt worden. Daarvoor komt zij te incidenteel bijeen.

Er is daarom gedacht aan de oprichting van een commissie van beroep, die uitspraken van het curatorium toetst, samenhangend met beslissingen rond admassiale studenten. Daarbij is binnen het curatorium gedacht aan

1. de verlening van het preekconsent;
2. de verlenging van het preekconsent;
3. de ontneming van de admassiale status;
4. de beroepbaarstelling.

Het indienen van een beroep dient te geschieden uiterlijk een maand nadat een beslissing ter kennis is gebracht van de student; een afschrift van het beroep dient aan het curatorium gezonden te worden (naar analogie van de regels bij art. 31 KO).

Deze beroepscommissie zou door de generale synode ingesteld dienen te worden, en zou kunnen bestaan uit

- een predikant die een ruim vertrouwen in de kerken geniet en niet betrokken is bij de arbeid van het curatorium;
- een broeder met ambtelijke ervaring;
- een jurist.

De generale synode draagt deze commissie op te zorgen voor een rooster van aftreden, zó, dat bij iedere generale synode één lid aftreedt (eventueel met uitzondering van de eerste keer dat de commissie benoemd wordt). De leden van de commissie van beroep hebben dus maximaal negen jaar zitting (vgl. art. 50 lid 15 K.O.).

Naar de gedachte van het curatorium zal de uitspraak van de commissie in voorkomende gevallen bindend zijn. Wel is er de mogelijkheid zowel voor het curatorium als voor de erbij betrokken student om bij de generale synode te melden dat men het niet eens is met een gedane uitspraak. De commissie rapporteert overigens slechts in globale zin aan de synode.

5. De Universiteit en de kerken

5.1. De Schooldag

Naar analogie van de gang van zaken in 2000 werd in 2001 opnieuw een Schooldag georganiseerd met een centraal hoofdprogramma in de ochtendbijeenkomst (in de bekende Grote Kerk), gevolgd door een drietal deelprogramma's (in diezelfde kerk én in de Barnabaskerk én in het schoolgebouw aan het Wilhelminalpark). Bij uitzondering was de Schooldag vroeg: 9 juni 2001. Het thema, dat als 'rode draad' door alle onderdelen heen liep, luidde: Gereformeerde theologie in de branding. Het thema werd 's morgens ingeleid door ds. P. den Butter. Het werd als volgt in de deelprogramma's uitgewerkt:

- 'Schrappen in de Schrift?', ingeleid door prof.dr. T.M. Hofman en drs. H. de Bruijne;
- 'De verkiezing verworpen', ingeleid door prof.dr. J.W. Maris en ds. J. Van Amstel;
- 'De kerk in discussie', ingeleid door prof.dr. H.J. Selderhuis en ds. J. Westerink.

In de middagprogramma's was er voor de aanwezigen ruim gelegenheid tot het stellen van vragen, te beantwoorden door een daartoe samengesteld forum. In de Grote Kerk werd een iets andere gedraglijn gevolgd. Evaluatie van het gebeuren in 2000 had geleerd dat een aantal Schooldagbezoekers geen behoefte heeft aan deze vorm van 'actie en reactie'. Om hen van dienst te zijn werd in de Grote Kerk meer een traditionele middagbijeenkomst gehouden, zij het wel met gelegenheid tot het stellen van vragen aan de beide leiders. Opnieuw werd in 2001 gelegenheid geboden om na afloop schriftelijk opmerkingen te maken over de vorm van het gebodene. Er kwamen daarbij enkele brieven bij het curatorium binnen. Met allen die op déze wijze reageerden nam het curatorium persoonlijk contact op.

Het vrouwencomité overhandigde de bibliothecaris, prof.dr. J.W. Maris, twee cheques, met een gezamenlijke waarde van f 145.000,-.

In 2002 luidde het centrale thema: Christen zijn naar alle kant.... Het thema werd 's morgens ingeleid door ds. J. Plantinga, onder de titel: 'Ben je wel christen?'. Het werd als volgt in de deelprogramma's uitgewerkt:

- 'De wet van God in het leven van een christen', ingeleid door prof.dr. G.C. den Hertog;
- 'Christen zonder topervaring', ingeleid door prof.dr. H.J. Selderhuis.

In de morgenbijeenkomst werd verder de aandacht gevraagd voor de komende BaMa-structuur. Mevr. dr. A. Drint, lid van de onderwijscommissie, legde e.e.a. de aanwezigheid uit. In de middagbijeenkomsten was er voor de aanwezigen ruim gelegenheid tot het stellen van vragen, te beantwoorden door een daartoe samengesteld forum.

Het vrouwencomité bood twee cheques aan, één ter waarde van € 45.000 en één ter waarde van € 25.000, de eerste direct voor aanschaf van boeken te bestemmen en de tweede voor andere doeleinden, met de bibliotheek samenhangend.

De Schooldag 2003 kreeg als thema: 'Passie voor preken!' In de morgenbijeenkomst werd dit thema uitgewerkt door drs. A. Baars, docent homiletiek (preekkunde); in de middagbijeenkomst (in de Barnabaskerk en in het schoolgebouw aan het Wilhelminapark) werd erop gereflecteerd door drs. J.M.J. Kieviet en de heer F. Visscher resp. ds. C.A. den Hertog en de heer P. de Jong. Het was opnieuw een goede dag. Het aantal belangstellenden uit de kerken was, naar de indruk van het curatorium, iets minder dan vorig jaar. Opnieuw kon de bibliothecaris twee cheques, met dezelfde waarde als het jaar daarvoor, in ontvangst nemen.

Bij de algehele evaluatie is besloten door te gaan met thema-bepaalde bijeenkomsten, maar daarbij afscheid te nemen van de zo vertrouwde Grote Kerk. Deze wordt echt te groot voor de Schooldag. Het kerkgebouw van de Geref. Gemeente past beter bij het aantal bezoekers. Daar zullen dan ook voortaan de jaarlijkse Schooldagen plaatsvinden. Doel van de Schooldagen blijft het presenteren van een praktisch-theologisch programma, met ruime mogelijkheid voor onderlinge ontmoeting.

5.2. Het curatorium en de D2-examens

In 1992 besloot de generale synode om toestemming te geven tot een nieuwe structuur van de opleiding. Het curatorium stelde op dat moment voor om de D2-examens niet voltallig bij te wonen, dit in tegenstelling tot het D1-examen, dat veel meer dan het D2-examen een kerkelijk karakter draagt. In het rapport aan de synode werd de vergelijking met het klassicaal examen getrokken (*Acta* 1992 blz. 142).

De generaal-synodale commissie stelde vervolgens:

- 'Als de belangrijkheid van de studie voor D2 zo groot is als hiervoren is geschetst kan er naar het oordeel van de commissie geen twijfel over bestaan dat bij dat examen, waarmee de beroepbaarstelling in de kerken samenhangt, het curatorium voltallig aanwezig is' (*Acta* 1992 blz. 421).

De synode besloot op grond daarvan tot de verplichting van bijwoning van het D2-examen van het voltallige curatorium.

Het curatorium heeft dit nu een aantal jaren in praktijk gebracht, maar heeft de vraag naar de zin hiervan toch weer gesteld. Het twijfelt eraan of het nut van deze voltalligheid op dat moment wel zo groot is. Vaak handelen de scripties over zeer specialistische onderwerpen (het belang van de D2-studie is overigens duidelijk). Bovendien rust de beroepbaarstelling voor een goed deel op de waarneming van het curatorium m.b.t. de ontwikkelingen vanaf het D1-examen. Het met goed gevolg afgelegde D2-examen vormt het formele moment waarop deze waarneming tot een einde komt, maar de inhoud daarvan weegt naar ons oordeel voor de beroepbaarstelling niet mee. Tegelijk vindt het curatorium het wel van belang om van de kerkelijke betrokkenheid bij het examen blijk te geven.

Daarom stelt het curatorium de volgende constructie voor:

- Bij het M2-examen behoeft in principe niet het voltallige curatorium aanwezig te zijn. In ieder geval zijn het moderamen van het curatorium en de curator-begeleider aanwezig. Een aanvulling met één of twee van de overige curatoren zal er voor zorgen dat alle particuliere synoden vertegenwoordigd zijn (de secretaris blijft hierbij buiten beschouwing wegens zijn generaal-synodale positie). De curatoren hebben wel, indien gewenst, recht op het ontvangen van de scriptie.

5.3. Samenwerking met 'Kampen-II'

Er is al verscheidene jaren sprake van een intensiever wordende samenwerking met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijg.). Daartoe is een stuurgroep ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van de beide instellingen, die de taak heeft voorstellen te doen om de samenwerking verder te brengen. Daarnaast bestaat er een commissie die voorstellen doet voor structurele vormen van samenwerking op onderwijsgebied; te denken is aan:

- curriculum-ontwikkeling;
- interne kwaliteitszorg;
- uitwisseling van docenten;
- post-academiaal onderwijs.

De hiertoe benoemde stuurgroep komt regelmatig bijeen en begeleidt en initieert de groeiende samenwerking; met name op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek is de samenwerking duidelijk waarneembaar. Docenten en hoogleraren hebben zich per vakgroep verenigd; zodoende ontstonden vier onderzoeksprogramma's. Er zijn plannen om metertijd te komen tot gezamenlijk wetenschappelijk onderzoek op onderscheiden theologische gebieden. Vermeldenwaars zijn ten slotte de contacten vanuit beide universiteiten met het promovendi-beraad van de Geref. Bond. De 'beraadsgroep theologisch onderwijs en onderzoek', die dit beraad begeleidt, heeft gevraagd om structurele medewerking vanuit beide universiteiten. Daartoe neemt van beide instellingen een hoogleraar deel aan de halfjaarlijkse vergaderingen van de beraadsgroep en van het promovendi-beraad, met de opdracht om eind 2004 aan de Commissie Wetenschapsbeoefening (CWB) advies uit te brengen over de mogelijkheid en wenselijkheid van een eventuele blijvende en structurele betrokkenheid van beide universiteiten bij dit werk.

Op voorstel van de stuurgroep besloten beide curatoria in februari 2002 om bij het formuleren van beleid of het opzetten van projecten in principe een gezamenlijke aanpak na te streven. Tevens zullen bij toekomstige vacatures de mogelijkheden van samenwerking en/of gezamenlijkheid in de personeelsformatie zorgvuldig afgewogen worden. Verder wordt bezien in hoeverre er sprake kan zijn van nauwere samen-

werking op het gebied van faciliteiten (computerbeheer e.d.) en facilitair personeel. Ten slotte wordt er gewerkt aan een gezamenlijke eenjarige algemene masteropleiding theologie, in onderscheid van de reguliere driejarige masteropleiding voor predikant.

Een aparte gezamenlijke activiteit is gestart in het kader van nascholing. Een eerste activiteit is daartoe gestart: het ontvangen van scholing op het gebied van het kerkrecht (prof.dr. M. te Velde) en een cursus over de exegese van het boek van de profeet Hosea (prof.dr. G. Kwakkel). In 2004 volgt een nieuwe cursus. Er was, gezien de belangstelling en reacties, namelijk alle redenen om opnieuw een nascholingscursus aan te bieden. Voor 2004 zijn de volgende onderwerpen uitgekozen: kerkrecht II (o.l.v. prof.dr. M. te Velde) en 'Vergeving en ethiek' (o.l.v. prof.dr. G.C. den Hertog).

In het kader van de samenwerking waren er verschillende bijzondere bijeenkomsten. De eerste was een symposium op 15 maart 2002 in Zwolle (mede georganiseerd door de Geref. Hogeschool Zwolle), met als titel: 'Nieuwe stimulansen door de BaMa-structuur'. Als sprekers traden op prof.dr. F. Leijnse, drs. A. Slob, prof.dr. R. Kuiper en prof.dr. B. Kamphuis. Het bood de aanwezigen mogelijkheden om meer vertrouwd te raken met de veranderingen die door de invoering van deze structuur optreden. Op 22 november 2002 was er een gezamenlijke studiedag voor de curatoria en de hoogleraren/docenten van beide opleidingen. Onderwerp was de bezinning op het beroepsprofiel en de spiritualiteit van de predikant. Het eerste werd doorgelicht door prof.dr. M. te Velde, voor het tweede werd een bijdrage gegeven door de di. J. Plantinga en J. Van Amstel. Het ligt in de bedoeling dat in een volgende bijeenkomst (mei 2004) dit onderwerp nog nader toespitst zal worden.

In dit kader kan tenslotte de uitbreiding van de vooropleiding (die gezamenlijk wordt aangeboden) worden genoemd. Met ingang van augustus 2003 kan deze nu ook in deeltijd worden gevolgd. De eerste inschrijvingen duiden op het voorzien in een duidelijke behoefte, zij het dat spoedig na de start van deze deeltijdvariant verschillende deelnemers moesten concluderen dat het tijdsbeslag groter was dan zij hadden verwacht; het leidde tot een verkleining van het aantal studenten.

Er is sprake van een groeiende combinatie bij de onderzoeksgroepen. Dat werpt zijn vruchten af. De commissie wetenschapsbeoefening heeft in januari 2004 vergaderd over de onderzoeksprogramma's. Op 23 januari 2004 heeft deze commissie vergaderd in aanwezigheid van drie 'externe deskundigen', te weten prof.dr. P.G. Bakker, prof.dr. K. van Breugel en dr. J. Stolk (prof.dr. P. Rietveld had wegens verhindering schriftelijk gereageerd). Het betrof hier gekwalificeerde onderzoekers van andere universiteiten én vanuit andere vakgebieden, die daardoor met frisse ogen naar de stand van het theologisch onderzoek van beide universiteiten konden kijken. Het was een nuttige bespreking, waarbij de volgende zaken naar voren kwamen:

1. Het is een vereiste voor beide universiteiten om meer tijd aan gericht theologisch onderzoek te besteden; hieraan dient prioriteit gegeven te worden. Daarbij dient men zich te concentreren op datgene, waar de eigen specifieke mogelijkheden en kwaliteiten liggen.
2. Er dient meer samengewerkt te worden tussen 'Apeldoorn' en 'Kampen' en ook met andere theologische faculteiten in binnen- en buitenland.
3. Om e.e.a. te realiseren is het nodig om (sommige) docenten te bewaken tegen tijdsbeslag door anderen.

5.4. Contacten met andere deputaatschappen

5.4.1. Deputaten-financieel

5.4.1.1. Algemeen

Het curatorium onderhoudt een nauw contact met de deputaten-financieel. Zo is op de vergaderingen van deputaten steeds de rector en de president-curator aanwezig; voorts is er regelmatig contact tussen de secretaris van deputaten en die van het curatorium. Tenslotte bezoeken de deputaten zeker twee maal per jaar de vergaderingen van het curatorium voor het doorspreken van specifieke zaken, zoals de salarissen van hoogleraren en medewerkers.

5.4.1.2. Subsidiëring

Nadat de generale synode op 2 oktober 2001 besloot tot het indienen van een verzoek om een hoger subsidie-percentages bij de overheid, is de definitieve aanvraag ingezet, 'onzerzijds te stellen op 100%'.

Op 4 mei 2002 kwam een verheugend bericht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen binnen: er is positief gereageerd op ons verzoek tot verhoging van de subsidie. Deze zal, zo werd gesteld, nu plaatsvinden op een substantieel hoger niveau: het bedrag wordt voortaan uitgekeerd op basis van het gemiddeld aantal studenten tijdens de jaren 1997-2001 (dat zou ongeveer 97 zijn), vermenigvuldigd met het voor alle universiteiten geldende basisbedrag per student.

Na dit bericht brak een periode aan van uitgebreide correspondentie met het Ministerie. Allerlei documenten, o.a. accountantsverklaringen inzake het aantal studenten de laatste jaren, moesten worden samengesteld. Deze intensieve controle, zo was onze indruk, hing samen met de in die periode aan het licht gekomen fraude rond studentenaantallen in het hoger onderwijs. Uit de Rijksbegroting 2004, die in de derde week van september 2003 in te zien was, was vervolgens af te leiden dat onze Universiteit genoot staat voor een aanzienlijke verhoging, ongeveer € 600.000. Dit werd bevestigd tijdens een gesprek op het Ministerie op 5 december 2003, waar onzerzijds aan werd deelgenomen door ds. D. Quant en br. P.A.A.J. Hurkmans. Schriftelijke bevestiging van e.e.a. was op het Ministerie in het ongereede geraakt, maar werd in het vooruitzicht gesteld. Op het moment van afsluiting van dit rapport is deze nog steeds niet ontvangen, zodat tot een hernieuwd bezoek aan het Ministerie is besloten.

Overigens benadrukt het curatorium dat het noodzakelijk zal blijven een generaal-synodale omslag voor het werk aan de TUA te heffen. De reguliere arbeid moet bekostigd kunnen worden uit de subsidie. Maar voor allerlei bijzondere zaken en activiteiten, o.a. de verhouding tussen de kerken en de Universiteit betreffende, zal een aanvullende financiering nodig blijven.

5.4.2. Deputaten studiefonds

Met deputaten studiefonds werd enkele malen overlegd over de consequenties van besluiten, die het

curatorium nam t.a.v. admissiale studenten. Er mag gesproken worden van een constructieve samenwerking, waar nodig.

5.4.3. Redactie van 'De Wakker'

De generale synode 2001 nam kennis van de vragen die gerezen waren t.a.v. onderlinge relatie tussen beide deputaatschappen. Zij gaf het curatorium opdracht:

– 'In contact te treden met de redactie van 'De Wakker' inzake de naleving van de instructie voor de commissie van redactie en eventueel gewenste aanpassing daarvan.'

Er werd een gezamenlijke commissie benoemd, die voorstellen deed aan de beide deputaatschappen. Uit het rapport van deze commissie bleek dat de tekst van de instructie van de redactie van 'De Wakker' (bijlage 15 K.O.) is vastgesteld, na een daartoe strekkend voorstel van het curatorium, door de generale synode van 1953. Zij is sindsdien nimmer gewijzigd. In die tijd verscheen De Wakker nog 'ten voordele van' de toenmalige hogeschool. Dat wierp zijn vruchten af: in 1950 kon de redactie melden dat in de afgelopen drie jaar er telkenjare een bedrag van f 16.000,- in de kas van de Hogeschool was gestort (*Acta* 1950 blz. 149). Ter vergelijking: de generaal-synodale commissie stelde in dat jaar voor om de honorering van de hoogleraren van f 6.000,- te brengen op f 6.500,- (*Acta* 1950 blz. 141). De honoraria van de (op dat moment) drie hoogleraren konden dus voor het grootste gedeelte uit de opbrengsten van het blad worden betaald. Daarnaast waren er nog andere aangename verrassingen: in de *Acta* van 1950 is te lezen dat de hoofdredacteur, prof. J.J. van der Schuit, 'onder diepe stilte' een bedrag van f 10.000,- ter beschikking stelt ten behoeve van de meerdere vergoeding van de hoofdredacteur en zijn eventuele opvolger. Daarnaast wordt een bedrag van f 18.000,- geschonken, bestemd voor het emeriteringsfonds voor hoogleraren (*Acta* 1950 art. 66).

Gaandeweg is de inhoud van het '...ten voordele van...' aan versoering onderhevig geweest, totdat het een papieren letter wordt (1977). De consequentie daarvan wordt zichtbaar op vrijdag 26 juni 1998: dan is deze zin plotseling, zonder voor aankondiging, verdwenen. Blijkbaar zijn de kerken stilzwijgend tot de overtuiging gekomen dat het gaandeweg onvermijdelijk was de financiële band tussen 'De Wakker' en de Universiteit als geëindigd te beschouwen. Tot een voorstel voor aanpassing van de instructie heeft dit echter niet geleid, hetgeen onjuist moet worden geacht.

Dat de commissie van redactie haar werk verrichtte onder 'toezicht' van het curatorium, had in de jaren '50 van de vorige eeuw ongetwijfeld ook een inhoudelijke reden: 'Apeldoorn' was beeldbepalend voor de Chr. Geref. Kerken. Van daaruit werd door de hoogleraren leiding gegeven aan het kerkelijk leven. En zij konden dit o.a. doen via artikelen in 'De Wakker', waarin zij van hun inzichten blijk konden geven. Ook de positie van de hoogleraren op generale synoden in dit tijd mag als sprekend voorbeeld van hun leidinggevende taak worden aangeduid.

Toch betekende de formulering van de instructie niet dat het curatorium een sterk stempel op de werkzaamheden en het beleid van de redactie zette, althans, dat is niet te ontdekken. Het is opvallend dat het curatorium in zijn rapportage, als het om 'De Wakker' gaat, zich beperkt tot korte mededelingen. De redactie komt, zoals in haar instructie staat, zelf met een rapport dat op de synode wordt besproken. Het enige punt waaruit inmenging van het curatorium blijkt, is de benoeming van redactieleden (tot en met 1971). In 1974 vindt de omslag plaats; de redactie doet zelfstandig voorstellen inzake haar bemanning. De synode aanvaardt de gang van zaken stilzwijgend. Daarna is het beleid van de redactie nog wel eens ter sprake geweest op vergaderingen van het curatorium, maar ook dat is gaandeweg tot het verleden gaan behoren.

De conclusie kan zijn dat het curatorium en de redactie, en in hun voetspoor de kerken als geheel, vertegenwoordigd in de generale synode, steeds verder zijn weggegroeid van dat, wat een halve eeuw geleden is bepaald: een blad dat wordt uitgegeven ten voordele van de kerken, waarop het curatorium toezicht houdt. Daarnaast is er sprake van een onevenwichtigheid in de verhouding tussen beide deputaatschappen. Het is één van tweeën: óf het curatorium neemt zijn toezichhoudende functie opnieuw waar – maar dan dient het rapport aan de generale synode van de redactie ten principale een onderdeel te zijn van het rapport van het curatorium, dat daar dan ook verantwoordelijkheid voor draagt en dan dienen voorstellen tot benoeming van redactieleden weer door het curatorium gedaan te worden – óf de instructie wordt zodanig aangepast dat duidelijk wordt dat er sprake is van twee gelijkwaardige deputaatschappen, die door de generale synode worden benoemd en die beide rechtstreeks aan deze rapporteren. Op dit moment is er officieel sprake van een tussenvorm, die gelukkig nooit geleid heeft tot ernstige problemen, maar die daartoe wel kan leiden en die in elk geval leidt tot dubbel werk.

Naar mening van beide deputaatschappen heeft de gang der (kerkelijke) dingen in de loop der jaren reeds in een bepaalde richting gewezen: meer en meer is er afstand gekomen, zowel inhoudelijk als financieel, tussen het curatorium c.q. de Universiteit, en de redactie van 'De Wakker'. Daarom stellen zij de synode voor de art. 2, 3, 6 en 7 van de instructie van de redactie te laten vervallen c.q. aan te passen, zodat de nieuwe tekst daarvan aldus luidt:

Art. 1. Het weekblad 'De Wakker', orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, is eigendom van de kerken.

Art. 2. De commissie van redactie bestaat uit zoveel leden als de generale synode bepaalt. De synode wijst een hoofdredacteur en een waarnemend hoofdredacteur aan.

De hoofdredacteur bepaalt in overleg met de commissie van redactie de inhoud van het blad.

Art. 3. De commissie van redactie is bevoegd zich te doen bijstaan door adviseurs.

Art. 4. Op elke generale synode wordt een rapport ingediend over de afgelopen periode. Daarin legt de commissie van redactie verantwoording af van haar beleid en eventueel daarmee verband houdende beslissingen, zoals die voor het belang van het blad worden geëist.

6. Voorstellen

Het curatorium stelt de synode voor:

1. een secretaris en secundus-secretaris te benoemen;

2. goedkeuring te hechten aan de wijziging in de AIO-regeling, nl. dat voortaan niet alleen admissiale studenten in aanmerking komen voor een AIO-plaats;
3. een commissie van beroep in te stellen, die uitspraken van het curatorium toetst, samenhangend met beslissingen rond admissiale studenten;
4. de bestaande voorziening voor het stimuleringsfonds te verhogen tot € 140.000,-;
5. het curatorium toestemming te verlenen om bij het afnemen van de M2-examens te volstaan met de aanwezigheid van een delegatie, volgens de in het rapport gedane voorstellen;
6. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijg.);
7. een nieuwe instructie voor de redactie van 'De Wakker' vast te stellen en daarmee de formele relatie tussen het curatorium en de redactie te beëindigen.

Namens het curatorium:
D. Quant (secretaris)

Aanvullend rapport d.d. 25 juni 2004 van het curatorium van de Theologische Universiteit

5.4.4. contact met de landelijke klachtencommissie

Tot de zaken die binnen een opleidingsinstituut geregeld moeten worden, behoort een klachtenregeling seksuele intimidatie. In de afgelopen periode is een dergelijke regeling voor de Universiteit ontworpen en vastgesteld. In dat kader is contact gezocht met de commissie 'misbruik pastorale en/of gezagsrelaties' zoals die door de generale synode 2001 werd ingesteld, om met betrekking tot het te hanteren begrip-penkader e.d. tot een zo nauw mogelijke onderlinge aansluiting te komen.

Tijdens de contacten met deze commissie kwam de vraag op of het niet goed zou zijn wanneer er in het te ontwerpen reglement een beroepsmogelijkheid geregeld zou worden. Ons bleek dat dit binnen het hoger onderwijs niet ongebruikelijk is. Ook de landelijke commissie stuit bij het vervullen van haar taak op deze wenselijkheid. Het kan immers zijn dat klager (klaagster) of aangeklaagde het niet eens is met de besluitvorming van de commissie. Het is van belang dat in een dergelijk geval duidelijk is tot wie hij/zij zich dan kan wenden. In de praktijk van de Universiteit zou bij het ontbreken van deze beroepsmogelijkheid het curatorium eerst een besluit inzake het uitgebrachte advies moeten nemen; daarna zou een beroep gedaan kunnen worden op de instantie waaraan het curatorium verantwoording schuldig is, dat is de generale synode. Maar deze vergadert te incidenteel om adequaat als beroepsinstantie te kunnen fungeren. De kerkelijke beroepsmogelijkheden, zoals deze geregeld zijn in art. 31 K.O., zijn bovendien slechts marginaal te hanteren vanwege de inhoudelijke ingewikkeldheid van deze verdrietige zaken. Onze kerkelijke vergaderingen zullen, naar de mening van de landelijke klachtencommissie en het curatorium, in de regel grote moeite hebben om appèlzaken op dit gebied fundamenteel te behandelen. Dat moet dan ook waar mogelijk vermeden worden. Dit kan wanneer in een beroepsmogelijkheid wordt voorzien. Daarom zijn de landelijke klachtencommissie en het curatorium overeengekomen om bij de generale synode het verzoek in te dienen om te komen tot het instellen van een generaal-synodale beroepscommissie klachten. Tot deze commissie kan dan een ieder zich wenden die niet akkoord kan gaan met de uitspraak die één van onze klachtencommissies heeft gedaan. Het lijkt ons namelijk niet nodig dat er twee van dergelijke beroepscommissies worden geïnstalleerd.

6. Voorstellen

Het curatorium stelt de synode voor:

8. een generaal-synodale beroepscommissie klachten in te stellen ten behoeve van het werk van de klachtencommissie van de Theologische Universiteit Apeldoorn en de landelijke commissie misbruik pastorale en/of gezagsrelaties.

J. Van Amstel, president-curator
D. Quant, secretaris.

bijlage: klachtenregeling

Klachtenregeling seksuele intimidatie Theologische Universiteit Apeldoorn

Begripsbepalingen

Artikel 1

Universiteit:

De Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;

Curatorium:

Het curatorium van de Universiteit;

Seksuele intimidatie:

Seksueel getinte aandacht voor een persoon, die tot uiting komt in verbaal, fysiek of ander non-verbaal gedrag, zowel opzettelijk als onopzettelijk, dat door de klager als ongewenst, kwetsend of bedreigend wordt ervaren; het begrip bestaat uit twee delen, die ieder op zich een belangrijk aspect van het totale begrip aanduiden. Het begrip 'seksuele' geeft aan dat het gaat om zowel geestelijk als lichamelijk grensoverschrijdend gedrag, dat zijn oorsprong vindt in de seksuele en/of seksuele geaardheid van de betrokkenen. Het begrip 'intimidatie' duidt erop dat er sprake is van een machtsuiting die als gevolg daarvan de melder beperkt in het functioneren en schade toebrengt.

Melding:

Een mondelinge of schriftelijke mededeling met betrekking tot seksuele intimidatie aan een vertrouwenspersoon;

Klacht:

Een melding van seksuele intimidatie die tenminste heeft geleid tot nazorg, bemiddeling dan wel een schriftelijk bij de klachtencommissie ingediende klacht met betrekking tot seksuele intimidatie;

Klager:

Degene die zich met een klacht wendt tot een vertrouwenspersoon dan wel de Klachtencommissie Seksuele Intimidatie en hetzij een arbeidsovereenkomst heeft met de Universiteit dan wel anderszins werkzaamheden verricht aan de Universiteit, hetzij als student of extraneus is ingeschreven aan de Universiteit dan wel onderwijs volgt in een onder toezicht van de Universiteit gegeven opleiding of cursus;

Aangeklaagde:

Degene tegen wie een klacht is gericht;

Vertrouwenspersoon:

De persoon genoemd in artikel 4;

Klachtencommissie:

De door het curatorium ingestelde commissie, genoemd in artikel 10.

Commissie-misbruik:

De commissie misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties, ingesteld door de generale synode van de Chr. Geref. Kerken in Nederland 2001.

Indienen klacht/melding**Artikel 2**

1. Een melding kan uitsluitend worden ingediend bij de vertrouwenspersoon. Een klacht wordt als regel ingediend bij de vertrouwenspersoon, maar kan rechtstreeks worden ingediend bij de klachtencommissie.
2. Indien een klacht mondeling bij de vertrouwenspersoon is ingediend, maakt deze een schriftelijke samenvatting van de klacht ten behoeve van het archief van de vertrouwenspersoon.
3. Een klacht bij de klachtencommissie dan wel bij het curatorium dient schriftelijk te worden ingediend en bevat de naam van de klager en aangeklaagde alsmede een omschrijving van de seksuele intimidatie alsmede tijd en plaats van die intimidatie en, indien mogelijk, de reeks ondernomen stappen om de seksuele intimidatie te doen eindigen.
4. Indien een klacht wordt ingediend bij het curatorium, zendt deze de klacht terstond ter behandeling door naar de klachtencommissie. De bepalingen in artikel 10 en volgende zijn van toepassing.
5. Een klacht kan te allen tijde door een klager worden ingetrokken.

Geheimhouding**Artikel 3**

1. Een klacht wordt vertrouwelijk behandeld.
2. Een ieder die wordt gehoord door een vertrouwenspersoon en/of de klachtencommissie dan wel anderszins wordt betrokken bij het onderzoek naar een klacht over seksuele intimidatie, is verplicht dienaangaande geheimhouding te betrachten, behoudens voor zover hij op grond van deze regeling is gehouden informatie te verschaffen aan die vertrouwenspersoon dan wel de klachtencommissie.

Vertrouwenspersoon**Artikel 4**

1. Het curatorium benoemt een vertrouwenspersoon.
2. De vertrouwenspersoon is bij voorkeur een vrouw die tenminste 35 jaar oud is. Zij komt van buiten de Universiteit en onafhankelijkheid t.o.v. de Universiteit dient gewaarborgd te zijn.
3. De vertrouwenspersoon is bevoegd, met inachtneming van de nodige vertrouwelijkheid, de aangeklaagde en/of andere betrokkenen in de Universiteit te horen en informatie in te winnen, voor zover dit voor de uitvoering van haar taak noodzakelijk is.
4. De vertrouwenspersoon legt rechtstreeks verantwoording af over haar werkzaamheden aan het curatorium.

Artikel 5

Ter uitoefening van haar taken beschikt de vertrouwenspersoon over de volgende bevoegdheden:

- a. het inwinnen van informatie bij een ieder die inlichtingen kan verschaffen omtrent de omstandigheden waaronder mogelijk seksuele intimidatie heeft plaatsgevonden;
- b. het consulteren van personen en/of instanties met betrekking tot de wijze van behandeling van een klacht.

Artikel 6

1. tot de taken van de vertrouwenspersoon behoren in elk geval:
 - a1. het fungeren als meld- en/of aanspreekpunt voor personen die met seksuele intimidatie zijn geconfronteerd;
 - b1. het opvangen en het verlenen van nazorg aan klagers, waaronder eventuele verwijzing naar instanties voor (psycho)sociale opvang;
 - b2. het op verzoek van en in overleg met klager onderzoeken van de mogelijkheden teneinde de seksuele intimidatie te doen ophouden;
 - b3. het op verzoek van en in overleg met klager onderzoeken van de mogelijkheden van een informele oplossing;

- b4. het adviseren en zonodig ondersteunen van klagers over eventueel verder te ondernemen stappen, waaronder begrepen het doen van aangifte;
 - b5. het op verzoek begeleiden en ondersteunen van een klager die een klacht wenst in te dienen bij de klachtencommissie;
 - c1. het verstrekken van informatie aan de aangeklaagde over de behandeling van klachten over seksuele intimidatie;
 - c2. onder omstandigheden het op verzoek begeleiden of doen begeleiden van een aangeklaagde;
2. De vertrouwenspersoon kan niet bij één klacht tegelijkertijd zowel een klager als een aangeklaagde begeleiden.
 3. De vertrouwenspersoon verricht geen handelingen ten behoeve van klager of aangeklaagde zonder diens instemming.
 4. De vertrouwenspersoon kan besluiten voorstellen te doen tot het treffen van voorzieningen om seksuele intimidatie in concrete gevallen bespreekbaar te maken en te doen eindigen. Een klacht kan in overleg met de klager worden besproken met de rector dan wel de connecter.
 5. De vertrouwenspersoon kan voorstellen doen aangaande het universitaire beleid, waaronder begrepen het geven van voorlichting aan medewerkers en studenten.

Artikel 7

1. De bij de vertrouwenspersoon binnengekomen meldingen alsmede de ingediende klachten en de behandeling ervan worden geregistreerd ten behoeve van het archief van de vertrouwenspersoon.
2. Van een melding en/of klacht wordt in elk geval geregistreerd de naam van de klager en diens relatie tot de Universiteit, de datum van ontvangst, de naam van de aangeklaagde en diens relatie tot de Universiteit, een aanduiding van de aard en omvang, de beoordeling van de klacht alsmede of is volstaan met nazorg dan wel is bemiddeld of de klager bij verdere behandeling is begeleid.
3. Slechts de vertrouwenspersoon heeft toegang tot het archief.
4. De op een klacht betrekking hebbende gegevens worden tien jaren na afhandeling van de klacht vernietigd.

Artikel 8

De vertrouwenspersoon stelt een jaarverslag op ten behoeve van het curatorium, waarin opgenomen een anoniem overzicht van het aantal geregistreerde meldingen en klachten alsmede van de aard ervan. Bij de verslaglegging kunnen aanbevelingen worden gevoegd.

Artikel 9

1. De vertrouwenspersoon is verplicht tot geheimhouding van al hetgeen zij uit hoofde van haar functie verneemt. De plicht tot geheimhouding vervalt niet door beëindiging van de functie als vertrouwenspersoon.
2. De vertrouwenspersoon mag niet uit hoofde van haar functie worden benadeeld in haar positie met betrekking tot de Universiteit.

Klachtencommissie

Artikel 10

1. Er is een klachtencommissie, bestaande uit drie leden (niet verbonden aan de Universiteit), onder wie in elk geval één man en één vrouw.
2. De leden van de klachtencommissie worden voor een termijn van vier jaren benoemd door het curatorium. Zij zijn vervolgens twee maal herbenoembaar. Het lidmaatschap van de commissie is niet verenigbaar met de functie van vertrouwenspersoon. De voorzitter voldoet bij voorkeur aan de vereisten voor benoembaarheid tot rechter van een arrondissementsbank, bedoeld in artikel 48, eerste lid, van de Wet op de rechterlijke organisatie.
3. De klachtencommissie wordt zodanig samengesteld dat daarin gedragsdeskundigheid, zo mogelijk met deskundigheid op het gebied van seksueel geweld, aanwezig is.
4. De klachtencommissie wordt bijgestaan door een ambtelijk secretaris, aangewezen uit de medewerkers van de Universiteit. De secretaris houdt een registratie bij van de bij de commissie ingediende klachten (waaronder anonieme) en de behandeling daarvan ten behoeve van het archief van de commissie. Slechts de leden van de commissie hebben toegang tot het archief. De op een klacht betrekking hebbende gegevens worden tien jaar na afhandeling van de klacht vernietigd. De secretaris houdt tevens ten behoeve van de jaarlijkse verslaglegging aan het curatorium een anoniem overzicht bij van de aard en de omvang van de door de commissie behandelde klachten. In die verslaglegging kan de commissie aanbevelingen doen.

Artikel 11

1. Op verzoek van de klager of de aangeklaagde kan elk lid van de klachtencommissie worden gewraakt op grond van feiten en/of omstandigheden die het vormen van een onpartijdig oordeel zouden kunnen bemoeilijken.
2. De leden van de commissie kunnen zich in diezelfde gevallen verschonen.
3. Bij een beroep op wraking beslissen de leden van de commissie die dit beroep niet treft. Bij staking van stemmen wordt het beroep toegewezen.
4. Indien een lid wordt gewraakt of zich wenst te verschonen, benoemt het curatorium in zijn plaats een nieuw lid ten behoeve van de behandeling van die klacht. Daarbij kan een beroep gedaan worden op de leden van de commissie-misbruik.

Artikel 12

De klachtencommissie heeft tot taak het onderzoeken van een klacht met betrekking tot seksuele intimidatie en uitspreken van een oordeel over het gegrond zijn daarvan.

Artikel 13

1. Een klacht wordt in elk geval in behandeling genomen tot uiterlijk drie jaar nadat de seksuele intimidatie heeft plaatsgevonden, onverminderd het bepaalde in de volgende leden. Van deze termijn kan in bijzondere gevallen gemotiveerd worden afgeweken.
2. Een klacht wordt niet in behandeling genomen indien deze wordt ingediend nadat de betrekkingen van de klager met de Universiteit twee jaar of langer zijn beëindigd.
3. Een klacht wordt niet in behandeling genomen indien de aangeklaagde ten tijde van het indienen van de klacht
 - a. geen arbeidsovereenkomst (meer) heeft met of werkzaam is onder het gezag van de Universiteit dan wel
 - b. niet (meer) als student of extraneus is ingeschreven of geen onderwijs (meer) volgt aan of onder toezicht van de Universiteit.
 Bij het gestelde onder a. en b. wordt uitgezonderd die aangeklaagde die tot voor twee jaar wel een betrekking als bedoeld onder a. of b. heeft gehad, terwijl tijdens die betrekking de seksuele intimidatie zou hebben plaatsgevonden, en die ten tijde van het indienen van de klacht in prediking en/of pastoraat werkzaam is binnen de Chr. Geref. Kerken in Nederland.
4. Een klacht wordt niet in behandeling genomen indien deze geen betrekking heeft op seksuele intimidatie.
5. Anders dan om zwaarwegende redenen wordt een anonieme klacht niet in behandeling genomen.

Artikel 14

1. Zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen vijf werkdagen na ontvangst van een klacht zendt de ambtelijk secretaris de klager bericht van ontvangst van de klacht alsmede een exemplaar van de Klachtenregeling Seksuele Intimidatie. Binnen vijf werkdagen na ontvangst van een klacht kan de voorzitter van de klachtencommissie een uitspraak doen omtrent de ontvankelijkheid van een klacht en/of de bevoegdheid van de commissie.
2. De klachtencommissie verklaart een klacht niet ontvankelijk indien:
 - a. de klacht geen betrekking heeft op seksuele intimidatie;
 - b. de klacht te laat is ingediend en niet valt onder de uitzonderingen bedoeld in artikel 13 lid 1 en 3;
 - c. de klacht anoniem is ingediend, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om hiervan af te wijken. De redenen worden dan expliciet vermeld;
 - d. de klacht niet voldoet aan het bepaalde in artikel 2 lid 3.
3. Indien de klachtencommissie een klacht in behandeling neemt, brengt zij het curatorium op de hoogte van de ontvangst van de klacht.
4. Wanneer de commissie de termijnen, in dit artikel genoemd, overhoopt niet kan naleven, worden klager en aangeklaagde daarover met redenen geïnformeerd.

Artikel 15

1. De voorzitter van de klachtencommissie bepaalt binnen twee weken na ontvangst van de klacht de datum en plaats(en) waar partijen door de commissie zullen worden gehoord. Partijen worden schriftelijk opgeroepen.
2. De hoorzitting vindt plaats binnen vier weken nadat de klacht is binnengekomen bij de commissie dan wel door de commissie ontvankelijk is verklaard. De hoorzittingen zijn besloten.
3. De betrokken partijen worden in beginsel in elkaars aanwezigheid gehoord. Zowel klager als aangeklaagde kunnen zich laten bijstaan door iemand naar eigen keuze. Ambtshalve of op verzoek kunnen partijen afzonderlijk worden gehoord, indien het aannemelijk is dat gezamenlijk horen een zorgvuldige behandeling zal belemmeren.
4. Uiterlijk een week voor de zitting waarop de aangeklaagde wordt gehoord, zendt de ambtelijk secretaris hem een exemplaar van de Klachtenregeling Seksuele Intimidatie alsmede de ingekomen klacht.
5. Op verzoek van een der partijen kan een hoorzitting worden aangehouden voor een periode van ten hoogste vier weken.
6. Van elke hoorzitting wordt een schriftelijk verslag gemaakt, dat door betrokkene(n) tenminste voor gezien wordt getekend en aan beide partijen wordt toegezonden.
7. De klachtencommissie kan getuigen horen alsmede andere personen die inlichtingen kunnen verschaffen omtrent de mogelijke seksuele intimidatie en/of de omstandigheden waaronder deze zou hebben plaatsgevonden. Getuigen die anoniem wensen te blijven, kunnen een verzoek tot bescherming van de identiteit doen aan de commissie.
8. De klachtencommissie kan de klager en de aangeklaagde verzoeken onderling tot een vergelijk te komen. Indien een vergelijk niet binnen twee weken tot stand is gekomen, zet de commissie de behandeling voort.
9. Alle stukken die tijdens het onderzoek worden verzameld, hebben een vertrouwelijk karakter.
10. Wanneer de termijnen, in dit artikel genoemd, overhoopt niet nageleefd kunnen worden, worden de redenen daarvan aan klager en aangeklaagde bekend gemaakt.

Uitspraak klachtencommissie en beroepsmogelijkheid**Artikel 16**

1. De klachtencommissie doet binnen vier weken na de laatste hoorzitting uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

2. Indien de commissie de klacht ongegrond acht, dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan klager, de aangeklaagde en het curatorium. De klachtencommissie verklaart de klacht in ieder geval ongegrond indien haar oordeel uitsluitend op de verklaring van de klager kan worden gebaseerd.
3. Acht de commissie de klacht gegrond, dan deelt zij dit, onder overlegging van de rapportage van het onderzoek, gemotiveerd mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening door het curatorium, aan klager, aangeklaagde en het curatorium.
4. De klachtencommissie kan een tussentijds advies uitbrengen aan het curatorium omtrent tijdelijk te treffen maatregelen en/of voorzieningen.
5. De klachtencommissie kan in haar advies tevens voorstellen doen tot het nemen van maatregelen, gericht op de beëindiging van de seksuele intimidatie en, zonodig, op de gevolgen daarvan.
6. Wanneer de termijnen, in dit artikel genoemd, onverhoopt niet nageleefd kunnen worden, worden de redenen daarvan aan klager en aangeklaagde bekend gemaakt.

Artikel 17

Aangeklaagde en klager kunnen van de al dan niet gegrond verklaring en/of het advies van de klachtencommissie in beroep gaan bij de door de generale synode ingestelde beroepscommissie klachten. Klager kan bij deze beroepscommissie ook in beroep gaan indien zijn klacht niet ontvankelijk is verklaard.

Een beroep dient binnen vier weken na dagtekening van de uitspraak van de klachtencommissie te worden ingediend onder overlegging van de uitspraak.

De betrokkene die niet in beroep gaat en het curatorium worden door de klachtencommissie zo spoedig mogelijk geïnformeerd over het beroep en de procedure.

Besluit curatorium, maatregelen en beroepsmogelijkheid

Artikel 18

Het curatorium neemt binnen vier weken na het onherroepelijk worden van de uitspraak van de klachtencommissie, of, indien beroep is ingesteld, na dagtekening van de uitspraak van de beroepscommissie-klachten, een besluit op grond van het uitgebrachte advies. Alvorens een besluit te nemen, kan het curatorium de betreffende commissie aanvullende informatie vragen. Van de termijn van vier weken kan, in bijzondere omstandigheden, gemotiveerd worden afgeweken.

Artikel 19

1. Het curatorium kan ten aanzien van een personeelslid van de Universiteit disciplinaire maatregelen treffen.
2. Het curatorium kan degene die als student of extraneus is ingeschreven dan wel onderwijs volgt in een onder toezicht van de Universiteit gegeven cursus of opleiding:
 - a. een al dan niet schriftelijke waarschuwing geven;
 - a. diens inschrijving weigeren dan wel intrekken;
 - b. de toegang tot gebouwen en terreinen van de Universiteit geheel of gedeeltelijk ontzeggen voor een daarbij aan te geven periode.
3. Bij klachten die in behandeling zijn genomen op grond van de uitzondering, genoemd in art. 13 lid 3 slot, zal het curatorium zijn oordeel ter kennis brengen aan de instantie onder wiens verantwoordelijkheid de aangeklaagde werkzaam is.
4. Het curatorium deelt zijn met redenen omkleed besluit mede aan de klager, de aangeklaagde en aan de klachtencommissie.

Artikel 20

Klager en aangeklaagde kunnen binnen vier weken na dagtekening van het besluit van het curatorium daarvan in beroep gaan bij de in artikel 17 genoemde beroepscommissie klachten. De betrokkene die niet in beroep gaat en het curatorium worden door de beroepscommissie zo spoedig mogelijk over dit beroep en de procedure geïnformeerd.

Slotbepaling

Artikel 21

1. Deze regeling kan worden aangehaald als 'Klachtenregeling seksuele intimidatie'.
2. Het curatorium beslist in zaken waarin deze regeling niet voorziet.
3. Deze regeling treedt in werking op 16 juni 2004

BIJLAGE 4

Artikel 29, 34

Rapport 1 van commissie 1 inzake het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit

Uw commissie heeft dankbaar kennis genomen van dit rapport. Veel werk wordt aan of ten dienste van de Theologische Universiteit verricht. Onder Gods zegen mocht dit werk in de verslagperiode voortgang hebben. Hoe nodig is het dat er een biddende kerk staat achter het werk van het curatorium, van de hoogleraren, van de studenten en van allen die aan de Universiteit verbonden zijn.

Over het rapport heeft uw commissie een goede bespreking gehad met de president en de secretaris van het curatorium. De vragen van uw commissie werden bevredigend beantwoord.

Het rapport volgend brengen wij het volgende onder uw aandacht en geven we hier en daar een toelichting.

Curatorium

Uw commissie is dankbaar voor het ridderschap van ds. J. Plantinga.

Met de wijziging van de regeling t.a.v. het inschakelen van secundi kan uw commissie instemmen. Bij vergaderingen van het curatorium die worden gehouden om allerlei zaken bestuurlijk gaande te houden is het niet zinvol secundi in te schakelen. Aan belangrijke beslissingen die in dat kader worden genomen gaat een heel traject vooraf waarbij alle primi-curatoren zijn betrokken.

Hoogleraren, hoofddocent en docenten

Wat betreft de problematiek van de werkdruk van de hoogleraren is het goed dat als resultaat van bezinning het tijdsbeslag van verschillende taken zichtbaar wordt. Uw commissie is van oordeel dat de kerken de broeders niet te veel hooi op de vork moeten geven. Dat de hoogleraren regelmatig in de kerken voorgaan, acht uw commissie goed voor de band tussen de universiteit en de kerken, al betekent dit niet dat zij bijna iedere zondag zouden moeten voorgaan. Maar uw commissie wil het besluit van de GS 2001 nog eens onderstrepen 'er acht op te geven dat bij benoeringen in generaal-synodale deputaatschappen de hoogleraren en de hoofddocent niet te zeer worden belast.'

Door de installatie van dr. G.C. den Hertog werd het aantal hoogleraren weer op vijf gebracht. Uw commissie heeft met dankbaarheid vernomen dat de promotie van de hoofddocent drs. A. Baars Deo Volente op 25 oktober 2004 zal plaatshebben, waarna ook zijn benoeming tot hoogleraar gerealiseerd kan worden.

Het is goed dat een aantal taken door de aanstelling van een beleidsmedewerker niet meer door hoogleraren hoeft te worden waargenomen. Intussen is het dienstverband van drs. J. Otte, die een andere functie kreeg aangeboden, beëindigd. Tijdelijk wordt dit met parttime opdrachten opgelost.

Door het aantreden van prof.dr. G.C. den Hertog kon van enkele docenten afscheid worden genomen. Dit gold ook voor de docent kerkgeschiedenis in verband met een wijziging in de taakverdeling tussen de hoogleraren.

Een procedure voor de opvolging van de logopediste zal in gang worden gezet.

Emeriti-hoogleraren

Van harte stemt uw commissie in met de goede woorden die gewijd worden aan hen die uit de kring van de emeriti-hoogleraren en hun echtgenoten door de Heere werden weggenomen: prof.dr. J. de Vuyst, prof.dr. J. van Genderen en de echtgenote van prof.dr. W.H. Velema.

Een grote plaats hebben zij onder ons ingenomen. Met dankbaarheid gedenken we hen, hun arbeid aan de universiteit en hun inzet voor de kerken.

Moge de Heere zr. De Vuyst, zr. Van Genderen en br. Velema en hun verdere familie troosten.

Onderwijs en onderzoek

Uw commissie is blij met de internationale erkenning van de arbeid van onze hoogleraren.

De heer J.D.G. van der Molen is didacticus. Aanvankelijk werd hij ingeschakeld ten behoeve van de hoogleraren. Vervolgens kreeg hij ook een taak bij de didactische vorming van de studenten.

Integratiecolleges zijn colleges over onderwerpen die naar alle vakgebieden raakvlakken hebben en die vanuit al die vakgebieden worden belicht.

De tijdsvang van 0,3 fte van verscheidene hoogleraren in het samenwerkingsverband NOSTER geeft aan dat een deel van hun werkzaamheden aan onze universiteit, die ze toch al zouden verrichten, beschouwd wordt als te worden gedaan in het kader van NOSTER.

De kosten van het Instituut voor Reformatieonderzoek zullen gedragen worden door degenen die het werk aanleveren. Een lid van het curatorium heeft zitting in het bestuur. In de raad van advies hebben internationaal bekende personen zitting.

Organisatie

Een correctie: De overdracht van het rectoraat in 2001 vond niet plaats op 9 maar op 10 september.

Uw commissie heeft uiteraard gevraagd waarom geen proef is genomen met een tweejarig rectoraat waarvoor de GS van 2001 toestemming gaf. Het college van hoogleraren lijkt er nu zelf aan te twijfelen. De gelegenheid die thans geboden wordt om een sabbatical op te nemen heeft de behoefte eraan wellicht verminderd. In een sabbatical wordt een hoogleraar een semester lang vrijgesteld van het geven van colleges, behalve enkele doctoraal-colleges. Voor de andere colleges wordt een tijdelijke oplossing gezocht door inschakeling van bijvoorbeeld een AIO. Vooralsnog hoeft de synode op deze zaak niet terug te komen.

Het accreditatietraject wordt van tijd tot tijd doorlopen. Hiervan hangt af niet alleen de bekostiging maar ook de erkenning door de overheid van de universiteit. Het is een cruciale zaak die de nodige spanning geeft. Door de voortdurende aandacht voor de kwaliteit is het wel een doorlopend proces.

Uw commissie heeft met grote dankbaarheid kennis genomen van het feit dat de huisvestingsproblematiek kan worden opgelost doordat men in de gelegenheid is gesteld om het gebouw van het apostolisch genootschap aan te kopen. Het perceel grenst aan dat van de universiteit. Waarschijnlijk zal de overdracht op 1 oktober 2004 plaatshebben.

Studenten

In het onder de aandacht brengen van jongeren van de studie in Apeldoorn hebben met name ook de eigen predikant en de gemeente een taak. Daarnaast ziet ook het curatorium hier een taak liggen. Daarom wordt een proef genomen met regionale bijeenkomsten voor catechisanten.

Van de zijde van uw commissie is er op gewezen dat foldermateriaal fris ogend mag zijn, maar dat er tegelijk in moet uitkomen dat het om een unieke studie gaat, namelijk die van de theologie of godgeleerdheid.

Veel aandacht wordt besteed aan de admissiale studenten. Dit verdient lof. Daarbij moet worden opgemerkt dat geen curatorium teleurstellingen kan voorkomen.

Uw commissie heeft aandacht gevraagd voor de begeleiding van broeders die zijn afgewezen. Deze vindt niet alleen door het curatorium plaats maar ook door de gemeente waartoe de broeder behoort. Zou het niet verstandig zijn als de kerkenraad wat beter zou worden geïnformeerd over het waarom van de afwijzing met het oog op de pastorale begeleiding? Uw commissie denkt daarbij aan mondelinge informatie in een ontmoeting tussen een vertegenwoordiging van het curatorium en van de kerkenraad. In de bespreking is duidelijk geworden dat dit niet standaard kan gebeuren maar alleen op initiatief van de kerkenraad en als de betrokkene erin toestemt.

De zorg voor de admissiale studenten kan nog een vervolg krijgen. Na de beroepbaarstelling en de aan-neming van een beroep wordt een attest afgegeven. Dit kan aandachtspunten bevatten. Het curatorium houdt ook contact met beroepbaar gestelde studenten als een beroep op zich laat wachten.

Uw commissie heeft gevraagd wat de onderwijscomponent is van het AIO-schap en welke de consequenties zijn van openstelling voor niet-admissiale studenten. De openstelling van het AIO-schap voor niet-admissiale studenten betekent dat het in theorie mogelijk is dat niet-admissiale studenten onderwijs gaan geven aan de studenten, zij het beperkt en binnen de kaders van de gereformeerde belijdenis. De universiteit bepaalt hoeveel AIO's men wil en studenten moeten ernaar solliciteren. Een AIO wordt door de universiteit zelf bekostigd, maar is goedkoper dan een volledig betaalde kracht.

Uw commissie ziet de noodzaak in dat de voorziening voor het stimuleringsfonds verhoogd wordt tot een bedrag van € 140.000. Als kerken moeten we oog hebben voor de toekomst van de invulling van het hooglerarencorps. Met het curatorium hechten wij eraan dat hoogleraren pastorie-ervaring hebben. Het stimuleringsfonds biedt de ruimte om zich in de pastorie voor te bereiden op een promotie.

Uw commissie heeft waardering voor het begeleidingstraject dat in opdracht van de GS is gerealiseerd. Gevraagd werd wat een 'bindend studieadvies' is. Duidelijk werd dat dit het advies is dat universiteiten en hogescholen geven aan studenten die in het eerste studiejaar minder dan het vereiste aantal punten behaald hebben.

Commissie van beroep

Uw commissie heeft moeite om het voorstel om een commissie van beroep in te stellen over te nemen, ook al komt de instelling van een mogelijkheid van beroep sympathiek over. Een bezwaar is dat er teveel gewicht bij deze commissie komt te liggen. De verantwoordelijkheid die het curatorium met negen man draagt, kan al zwaar drukken. Dat geldt des te meer voor de verantwoordelijkheid van een commissie van drie man. Daar komt bij dat het curatorium zijn beslissingen na een heel traject neemt, dit in tegenstelling tot een commissie die zich plotseling voor een zaak geplaatst ziet. De commissie zou volgens het voorstel een bindende uitspraak kunnen doen tegengesteld aan de zorgvuldig genomen beslissing van het curatorium. Komen er op deze wijze geen twee instanties onder de GS waarbij de een kan heersen over de ander? Het is te waarden dat het curatorium iemand recht wil laten doen door een onafhankelijke commissie. Maar waaraan wordt getoetst; ontbreken de rechtsmiddelen niet? Het curatorium gaat uit van een uitzonderlijke situatie waarin een beroep gedaan kan worden op deze commissie. Maar zal er geen misbruik van worden gemaakt als er een commissie van beroep is? Ook heeft uw commissie moeite met de mogelijkheid dat gemeld wordt bij de GS dat men het niet eens is met de gedane uitspraak. Wat stelt men zich hierbij in de praktijk voor? Bijv. iemand wordt niet beroepbaar gesteld, gaat daartegen in beroep, is na de uitspraak van de commissie toch beroepbaar, maar het curatorium meldt aan de GS het er niet mee eens te zijn. Dat is voor alle betrokkenen een onmogelijke situatie.

In plaats van de instelling van een commissie van beroep stelt uw commissie voor een commissie van advies in te stellen, benoemd door de generale synode. Studenten krijgen het recht om in de genoemde situaties revisie van het besluit aan te vragen bij het curatorium. Het lijkt ons goed deze mogelijkheid te openen naar analogie van de mogelijkheid om revisie aan te vragen van een door de GS genomen besluit. Het curatorium dient daar vervolgens over te spreken met de commissie van advies. Na toepassing van het recht van hoor en wederhoor beoordeelt deze alleen of het traject volgens de regels is verlopen en adviseert het curatorium hierover schriftelijk. Dit advies kan eventueel mondeling worden toegelicht. Zo is de commissie geen beroepsinstantie tegenover het curatorium. Na advisering van de commissie neemt het curatorium een definitief besluit.

Het curatorium en de D2/M2-examens

Uw commissie ondersteunt het voorstel dat niet het voltallige curatorium bij het M2-examen (het examenonderdeel) behoeft te zijn. Duidelijk is dat wel het voltallige curatorium over de beroepbaarstelling blijft beslissen.

Samenwerking met 'Kampen-II'

Gevraagd naar het beleid op dit punt werd geantwoord dat men niet volgens een tijdpad met een bepaald einddoel te werk gaat. Het is goed dat er goed contact is.

De stuurgroep werkt op het niveau van de curatoria, de commissie spreekt over onderwijszaken en wordt bemand door hoogleraren.

De Commissie Wetenschapsbeoefening is een commissie van de beide universiteiten.

De drie punten aan het slot van 5.3 zijn ter informatie gegeven.

Subsidiëring

De schriftelijke bevestiging van het Ministerie van OCW is ontvangen op 2 mei 2004.

De Wekker

Met het voorstel m.b.t. *De Wekker* kan uw commissie instemmen.

De voorstellen m.b.t. tot de nieuwe tekst van de instructie staan terecht in het rapport van de commissie van redactie van 'De Wekker' als voorstel aan de synode. Het gaat in het rapport van het curatorium om de beëindiging van de formele relatie tussen het curatorium en de redactie.

Klachtenregeling

Van de klachtenregeling heeft uw commissie kennisgenomen.

Uw commissie onthoudt zich van een uitspraak over voorstel 8 aangezien blijkens het rapport van het curatorium ook commissie 3 zich ermee bezig houdt in haar bespreking van het rapport van de landelijke commissie misbruik pastorale en/of gezagsrelaties. Aan commissie 3 is gevraagd dit punt te behartigen.

Uw commissie stelt u voor:

De synode besluit:

1. de curatoren hartelijk te danken;
2. opnieuw een secretaris en secundus-secretaris te benoemen;
3. goedkeuring te hechten aan de wijziging in de AIO-regeling, nl. dat voortaan niet alleen admissiale studenten in aanmerking komen voor een AIO-plaats;
4. een adviescommissie in te stellen, die uitspraken van het curatorium toetst, samenhangend met beslissingen rond admissiale studenten. De commissie adviseert het curatorium na een verzoek van de betrokken student aan het curatorium om revisie van de genomen beslissing. De synode draagt het curatorium op hiervoor een regeling op te stellen;
5. de bestaande voorziening voor het stimuleringsfonds te verhogen tot € 140.000,-;
6. het curatorium toestemming te verlenen om bij het afnemen van de M2-examens te volstaan met de aanwezigheid van een delegatie, volgens de in het rapport gedane voorstellen;
7. goedkeuring te hechten aan de voortgang van de contacten met de Theologische Universiteit van de Geref. Kerken (vrijg.);
8. de formele relatie tussen het curatorium en de redactie van 'De Wekker' te beëindigen door een nieuwe instructie voor de redactie vast te stellen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 5
Artikel 35

Rapport deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode 2001 werden de brs. I.L. Stolk, P.A.A.J. Hurkmans RA, L. Bioch, M. van de Groep en mr.dr.s. J.Th. Weijenberg (her)benoemd tot deputaten, terwijl br.dr.s. G.A. Bolink RA werd benoemd tot secundus.

In verband met de problematiek van de huisvesting hebben we besloten ook de secundus uit te nodigen voor de vergaderingen van ons deputaatschap. Naast de vier reguliere vergaderingen per jaar, hebben we, indien wenselijk of noodzakelijk geacht, extra vergaderingen belegd.

Ingevolge de voor ons deputaatschap vastgestelde instructie hebben wij ons werk verricht in nauw overleg met het curatorium. Om die reden is een aantal vergaderingen van curatoren door deputaten bezocht om de financiële, materiële en personele aangelegenheden van de universiteit te bespreken. Daarnaast hebben de president-curator en de rector met adviserende stem aan ons werk deelgenomen en onze vergaderingen bijgewoond.

2. Vermogenspositie ultimo 2003

Per 31 december 2003 is de vermogenspositie van de universiteit als volgt weer te geven (x € 1.000)

Materiële vaste activa	759	
Financiële vaste activa	<u>2.580</u>	
		3.339
Vorderingen	270	
Liquide middelen	<u>427</u>	
	697	
Kortlopende schulden	<u>92</u>	
		<u>605</u>
		<u>3.944</u>
Voorzieningen		
Emeriteringsfonds	1.584	
Onderhoud gebouwen	323	
Stimuleringsfonds	<u>36</u>	
		1.943
Bestemmingsfonds bibliotheek		68
Eigen vermogen		<u>1.933</u>
		<u>3.944</u>

Ter nadere toelichting op enkele belangrijke posten geven wij u de volgende informatie.

Emeriteringsfonds

Ten laste van dit fonds komen momenteel de uitkeringen aan de emeriti-hoogleraren Prof.dr. W. van 't Spijker en Prof.dr. W.H. Velema en de weduwen B. van Genderen-Bijleveld, G.J. Versteeg-Floor en S. de Vuyst-Brasz.

Jaarlijks voegen wij toe 24% van het traktement van de zittende hoogleraren en de universitair hoofddocent, alsmede 6,5% rente over het gemiddeld saldo van het fonds. Reeds geruime tijd blijft het fonds op ongeveer hetzelfde niveau. Ultimo 2003 is het fonds € 50.000,- hoger dan ultimo 2000.

We hebben een actuaaris een berekening laten maken van de benodigde voorziening voor ingegane pensioenen en de opbouw van een voorziening voor de pensioenen van de actieve hoogleraren. De opbouw van deze laatste voorziening vindt plaats gedurende de periode dat zij als hoogleraar fungeren. Dit betekent dus in het algemeen een relatief korte periode en daaraan gekoppeld een relatief hoge jaarlijkse toevoeging.

Herleid naar een rekenrente van 6,5% is het dekkingspercentage van het huidige fonds ongeveer 81%. Hoewel wij een 100% dekking wenselijk vinden, en dan het liefst tegen een lagere rekenrente, achten wij het huidige niveau aanvaardbaar.

Zodra echter de jaarlijkse uitkeringen de jaarlijkse toevoegingen structureel gaan overschrijden, zal naar ons oordeel aanpassing van de (berekening van de) toevoegingen moeten plaatsvinden.

Stimuleringsfonds

In 1998 is, overeenkomstig het besluit van de generale synode 1998, het stimuleringsfonds verlaagd tot € 36.302,-. In de verslagperiode heeft niemand gebruik gemaakt van het fonds. Inmiddels zijn toezeggingen gedaan aan de gemeente van Goes in verband met studieverlof, gericht op promotie, van drs. M.C. Mulder. Naar verwachting zal het fonds hiervoor volledig worden aangewend.

In het rapport van het curatorium wordt melding gemaakt van de noodzaak het stimuleringsfonds in stand te houden met voldoende middelen om op termijn te kunnen voldoen aan verzoeken om ondersteuning van promovendi uit onze kerken die in de toekomst in aanmerking zouden kunnen komen voor een benoeming tot hoogleraar.

Bestemmingsfonds bibliotheek

In 2001 mochten we uit een nalatenschap een bedrag ontvangen van € 95.280,-, met de opdracht dit bedrag te besteden voor de bibliotheek van de universiteit. Besloten is met ingang van 2002 een bedrag van € 13.613,- per jaar extra te besteden aan de aankoop van boeken voor de bibliotheek.

Eigen vermogen

De resultaten over de periode 2001 tot en met 2003 waren € 235.000,- negatief. Dit bedrag is in mindering gebracht op het eigen vermogen. Als gevolg hiervan is het eigen vermogen ten opzichte van de vorige verslagperiode met bijna 11% gedaald van € 2.168.000,- ultimo 2000 tot € 1.933.000,- ultimo 2003.

3. Baten en lasten over de periode 2001 tot en met 2003

Voor de specificatie van de baten en lasten over de jaren 2001 tot en met 2003 verwijzen wij naar de rapporten van de deputaten, welke ter synode ter vertrouwelijke inzage liggen. Samengevat is het beeld als volgt (x € 1.000).

	2003	2002	2001
<i>Baten</i>			
Bijdragen kerken	185	180	116
Giften en legaten	107	210	39
Bijdragen N.G. kerken	10	1	0
Comité Vrouwenactie	70	70	68
Subsidie OCenW	575	560	551
College- en examengelden	145	120	91
Ontvangen interest	143	163	150
Overige inkomsten	4	13	24
Totaal baten	<u>1.239</u>	<u>1.317</u>	<u>1.039</u>
<i>Lasten</i>			
Personeelskosten	861	843	719
Vooropleiding, gastcolleges, stages	75	75	42
Bibliotheek	121	123	143
Huisvestingskosten	132	112	101
Algemene kosten	<u>168</u>	<u>169</u>	<u>146</u>
Totaal lasten	<u>1.357</u>	<u>1.322</u>	<u>1.151</u>
Nadelig saldo	<u>118</u>	<u>5</u>	<u>112</u>

De verslagjaren 2001 tot en met 2003 werden afgesloten met een nadelig saldo, respectievelijk van € 118.000,-, € 5.000,- en € 112.000,-, in totaal € 235.000,-.

Hierbij moet worden aangetekend dat de resultaten positief zijn beïnvloed door niet structurele inkomsten uit giften en legaten van in totaal € 356.000,-.

Mede als gevolg van besluiten die moesten worden genomen om de kwaliteit van het onderwijs en van de organisatie te waarborgen, zijn de kosten op een structureel hoger niveau terechtgekomen, hetgeen ook in komende jaren het geval zal zijn. Met name komt dit tot uiting in de post personeelskosten; in 2001

is door de generale synode een nieuwe hoogleraar benoemd, terwijl in de loop van 2003 een beleidsmedewerker is aangesteld.

De minimum bijdragen uit de kerken bedroegen voor de jaren 2001 tot en met 2003 resp. € 1,58, € 2,50 en € 2,50. De kerken hebben in het algemeen aan deze verplichting voldaan. Een belangrijke bijdrage uit de kerken is voorts de opbrengst van de vrouwenactie, een zeer welkome ondersteuning voor onze bibliotheek.

Deputaten spreken hun dankbaarheid uit voor de offervaardigheid van en de giften uit de kerken. Hieruit blijkt de verbondenheid met de universiteit. Ook bij verhoging van het subsidie van het ministerie van OCenW zal de betrokkenheid van de kerken, ook in financiële zin, moeten worden gecontinueerd.

4. Raming resultaat 2004 en eigen vermogen ultimo 2004

Voor 2004 ramen wij een positief resultaat van rond € 95.000,- na een toevoeging van € 100.000,- aan het stimuleringsfonds (vooruitlopend op een positieve besluitvorming van de generale synode) en ultimo 2004 een vermogen van rond € 2.028.000,-.

5. Subsidie van het ministerie van OCenW

Na een aantal telefonische gesprekken in het najaar van 2000, heeft eind maart 2001 overleg plaatsgevonden met de beleidsdirectie Wetenschappelijk Onderwijs van het ministerie van OCenW over de vraag of en zo ja, onder welke voorwaarden uitbreiding van subsidie mogelijk zou zijn.

Zodra duidelijk werd dat curatoren en deputaten-financieel ten aanzien van subsidiëring hetzelfde standpunt hadden, hebben wij nog vóór de generale synode van 2001 en voor het gereedkomen van de begroting 2002 van het ministerie van OCenW een verzoek ingediend tot subsidieverhoging. Het ministerie stelde zich echter op het standpunt een verzoek pas in overweging te zullen nemen na besluitvorming door de generale synode. Omdat besluitvorming niet vóór oktober 2001 zou plaatsvinden, kon in de begroting 2002 van het ministerie geen rekening meer worden gehouden met mogelijke subsidieverhoging.

Op 2 oktober 2001 besloot de generale synode het voorstel van curatoren en deputaten-financieel over te nemen. Op 17 oktober 2001 is vervolgens een formeel verzoek gericht aan het ministerie het subsidie te verhogen tot '100%'.

Op 2 mei 2002 mochten wij een positief antwoord ontvangen. Het ministerie sprak de bereidheid uit ons tegemoet te komen met een subsidieverhoging, gefaseerd in 3 jaar. De omvang van de maximale subsidie zou worden bepaald aan de hand van het gemiddelde aantal studenten in de studie jaren 1997/8 tot en met 2000/1, vermenigvuldigd met een bedrag per student van € 12.510,- (loon- en prijspeil 2001), één en ander conform de bepaling van de rijksbijdrage voor de overige aangewezen universiteiten.

Hierna brak een periode aan van het verstrekken van de noodzakelijke gegevens, in een aantal gevallen te voorzien van een accountantsverklaring. In het voorjaar van 2003 werd door ons in dit kader voor het laatst informatie verstrekt. Inmiddels was ons wel duidelijk geworden dat over 2003 geen verhoging van subsidie kon worden verwacht.

In september 2003 konden we in de begroting 2004 van het ministerie van OCenW lezen dat voor onze universiteit een bedrag van € 0,6 miljoen extra zou worden gereserveerd.

Toen ook na de begrotingsbehandeling in de Tweede Kamer geen schriftelijke bevestiging van de verhoging kwam, hebben wij een gesprek aangevraagd op het ministerie. Tijdens dit gesprek, dat plaatsvond op 5 december 2003, hebben wij de mondelinge bevestiging gekregen dat de verhoging was goedgekeurd en dat spoedig schriftelijke bevestiging zou plaatsvinden.

Ook nu weer trad ernstige vertraging op. Tijdens een telefoongesprek is hier op gewezen. Hierna volgde op 13 mei 2004 de officiële bevestiging van het ministerie dat het subsidie voor 2004 met € 620.000,- zou worden verhoogd.

In plaats van verhoging in 3 jaar, gedurende de periode 2003 tot en met 2005, vindt nu volledige verhoging plaats in 2004, hetgeen in feite leidt tot eenzelfde uitkomst over de periode 2003-2005 als in de eerdere toezegging.

Van belang is te vermelden de volgende bepaling in de toekenning: 'het subsidie wordt beschouwd als een plafondbudget: bij verdere stijging van de studentenaantallen wordt geen extra subsidie gegeven. De universiteit is zelf verantwoordelijk voor de verdere ontwikkeling van de kosten van de universiteit. Indien zich in de toekomst een situatie voordoet waarbij sprake is van een sterke daling van de studentenaantallen, dan kan dit vanuit het oogpunt van doelmatigheid van de overheidsuitgaven aanleiding zijn opnieuw te overleggen over de dan actuele situatie. Bovendien kan een eventueel toekomstig nieuw bekostigingsmodel voor de levensbeschouwelijke instellingen aanleiding zijn voor hernieuwd overleg'.

Wij merken op dat de toekenning, die we nu hebben ontvangen voor 2004, in feite nog op basis is van het studentenaantal uit het begin van de jaren negentig en niet de in de brief van 2 mei 2002 genoemde referentieperiode 1997/2001. Omdat in de referentieperiode het gemiddelde aantal studenten hoger was dan het aantal dat basis was voor de subsidiëring, hebben wij de vraag aan het ministerie voorgelegd waarom de toezegging van 2 mei 2002 niet volledig is nagekomen.

Een antwoord op deze vraag hebben wij nog niet ontvangen. Overigens moeten we beseffen dat we bij een vaststelling van subsidie op basis van genoemde referentieperiode een zekere voorkeursbehandeling zouden ontvangen ten opzichte van de overige aangewezen instellingen die (ook) nog steeds worden gesubsidieerd op de studentenaantallen van begin jaren negentig. Het is ons inziens dan ook vrijwel uitgesloten dat het toegezegde bedrag alsnog zal worden aangepast.

Wij zijn dankbaar dat na een lang traject van overleg en informatieverstrekking een voor de universiteit positief resultaat kan worden gerapporteerd.

Overigens heeft het ministerie uitdrukkelijk aangegeven, dat we alle studenten het wettelijk voorgeschreven collegegeld in rekening moeten brengen (op straffe van opschorting of inhouding van de rijksbijdrage). In het verleden hebben wij (op grond van een interpretatie van de regels die onjuist bleek te zijn) studenten die langer dan zes jaar studeerden, na het zesde jaar een reductie gegeven op het collegegeld.

Slechts in zeer uitzonderlijke gevallen mag van de regel worden afgeweken. Hiervoor zou wellicht een fonds kunnen worden gevormd.

Als we het volledige collegegeld in rekening brengen, zou dat in enkele gevallen wellicht aanleiding kunnen zijn tot het tussentijds (moeten) beëindigen van de studie. In dergelijke gevallen zou wellicht ondersteuning gewenst kunnen zijn, met gelden van buiten de universiteit.

Omdat wij het vermoeden hadden, dat de vertraging van de kant van het ministerie wellicht verband zou kunnen houden met onze wijze van het in rekening brengen van collegegeld en het ministerie wellicht zou overwegen een korting op de verhoging voor 2004 aan te brengen, hebben wij deputaten studiefonds verzocht ondersteuning te verlenen voor het collegejaar 2003/2004, zodat voor alle studenten het volledige collegegeld zou kunnen worden verantwoord. Deputaten studiefonds hebben positief op dit verzoek gereageerd en ons een bedrag van rond € 29.000,- betaald.

6. Huisvesting

Overeenkomstig de besluiten van de (voortgezette) generale synode 2001 in oktober 2002, hebben wij (na enkele offertes te hebben gevraagd) een extern adviesbureau, PRC Bouwcentrum B.V. te Bodegraven, opdracht gegeven ons te adviseren inzake de huisvestingsproblematiek.

Wij hebben PRC Bouwcentrum gevraagd een functioneel en ruimtelijk programma van eisen op te stellen, dat samen met een analyse van de huidige huisvestingssituatie zou leiden tot een huisvestingsadvies.

PRC Bouwcentrum kwam in haar rapport van 17 juli 2003 tot een overzicht van de functionele ruimtebehoefte, dat in grote lijnen overeenkwam met dat van de door ons in 2001 ingestelde commissie.

Medio 2003 werden wij op de hoogte gesteld dat wellicht een pand in de naaste omgeving van de universiteit te koop zou worden aangeboden. Na overleg met het curatorium begin september 2003 hebben we PRC Bouwcentrum opdracht gegeven om een onderzoek te verrichten naar de mogelijkheden van dit gebouw, rekening houdend met het bestemmingsplan van de gemeente Apeldoorn, waarbij zowel de bouwkundige als de economische en financiële mogelijkheden zouden worden onderzocht. Eind december 2003 heeft PRC Bouwcentrum rapport uitgebracht. Uitgewerkt zijn de opties verbouwing van het mogelijk te verwerven pand en ons eigen pand alsmede die van een eventuele nieuwbouw.

Omdat het op grond van de besluiten van de generale synode 2001 de voorkeur verdient om, indien mogelijk, een oplossing voor de huisvestingsproblematiek te vinden door aanschaf van een pand in de naaste omgeving van de universiteit, hebben wij ons geconcentreerd op de optie van de aanschaf van genoemd pand en de verbouwing van beide panden. De optie die PRC Bouwcentrum in haar rapport heeft opgenomen, zal leiden tot de noodzaak van wijziging van het bestemmingsplan voor onze huidige locatie door de gemeente Apeldoorn. Of dit te realiseren is, is ook na een eerste voorzichtig overleg met de gemeente Apeldoorn niet aan te geven. Zeker is wel dat de wijziging van het bestemmingsplan geruime tijd zal vergen. Voorts zal het plan dat door PRC Bouwcentrum is opgesteld, rekening houdend met de aanschaf van het betreffende pand, naar verwachting leiden tot een investering van rond € 4 miljoen.

Wij achten het, gezien de onzekerheden of het bestemmingsplan kan worden gewijzigd, de termijn die hiermee gemoed kan zijn, de financiële positie van de universiteit en de kerken alsmede de prioriteit die wij willen leggen bij een zo optimaal mogelijke personele bezetting van de universiteit, niet wenselijk het plan door PRC Bouwcentrum opgesteld, onverkort verder uit te werken.

Als het mogelijk is bedoeld pand te verwerven, willen we minder ingrijpende verbouwingen uitvoeren, die een duidelijke verbetering, hoewel niet optimaal, van de huisvestingssituatie zullen bewerkstelligen en die binnen het bedrag van € 2 miljoen blijven dat de generale synode 2001 heeft goedgekeurd. Uiteraard zullen we, voor zover mogelijk, elementen uit het advies van PRC Bouwcentrum overnemen.

Alvorens in onderhandeling te gaan met de eigenaar van bedoeld pand hebben we een taxatierapport laten opstellen door een externe taxateur. Inmiddels zijn de onderhandelingen gestart en wij verwachten binnen afzienbare tijd duidelijkheid te verkrijgen over de prijs waarvoor de eigenaar bereid is te verkopen.

Voorts hebben wij een architect gevraagd een schetsplan te maken voor een aanpassing van het gebouw.

Wij gaan er, op basis van de huidige stand van zaken, voornamelijk van uit dat de nu gekozen weg zal kunnen leiden tot een (binnen de financiële grenzen zo optimaal mogelijke) oplossing van de huisvestingsproblematiek met handhaving van de huidige locatie van de universiteit.

Overigens merken wij op dat het pand waarover we nu in onderhandeling zijn, ons inziens het enige reële object is in de naaste omgeving van de universiteit. Dat betekent dat als de onderhandelingen niet tot een positief resultaat leiden, we zullen moeten omzien naar een andere locatie voor onze universiteit.

Vóór aanvang van de synode zullen we in een aanvullend schrijven informatie verstrekken over de concrete stand van zaken op dat moment, met eventuele consequenties voor de begrotingen voor de komende jaren.

7. Begrotingen 2005 tot en met 2007

Rekening houdend met het voorgaande komen we voor de jaren 2005 tot en met 2007 tot de volgende begrotingen. (x € 1.000)

	2005	2006	2007
Lasten			
Personeelskosten	1.081	1.109	1.135
Vooropleiding, gastcolleges, stages	81	83	85
Bibliotheek	131	134	138
Huisvestingskosten	209	252	256
Diverse kosten	201	193	201
Totaal lasten	<u>1.703</u>	<u>1.771</u>	<u>1.815</u>

Baten			
Comité Vrouwenactie	70	70	70
Subsidie OCenW	1.183	1.177	1.183
College- en examengelden	140	140	140
Ontvangen interest	140	140	140
Overige inkomsten	10	10	10
Totaal baten	<u>1.543</u>	<u>1.537</u>	<u>1.543</u>
Blijft te dekken	<u>-160</u>	<u>234</u>	<u>-272</u>

Dit is per lid en dooplid (totaal 74.000): € 3,00 per jaar
Ter nadere toelichting geven wij de volgende informatie.

Personeelskosten

Ten opzichte van 2003 stijgen de personeelskosten, naast indexering van salarissen, als gevolg van een drietal factoren:

- in het najaar van 2003 hebben wij een beleidsmedewerker in dienst genomen, noodzakelijk in het licht van de kwaliteitsbeheersing, mede gebaseerd op de eisen die door de overheid worden gesteld aan accreditatie en subsidiëring (of dit nu 48% is of 100%).
- we achten het noodzakelijk dat AOI's worden aangesteld, zoals reeds gerapporteerd is aan de generale synode 2001, die zich daarin kon vinden.
- ter verlichting van de werkdruk van de hoogleraren gaan we uit van enige uitbreiding van het personeelsbestand.

Huisvesting

In deze begroting is rekening gehouden met de koop van een pand in de naaste omgeving van de universiteit en een noodzakelijke verbouwing in dat pand en onze huidige huisvesting voor een totaalbedrag van maximaal € 2.000.000,-, conform het mandaat dat we hebben gekregen van de generale synode 2001.

Overige kosten

De overige kosten worden hoger begroot, onder meer vanwege het feit dat we rekening hebben gehouden met onderwijsvisitaties. In 2004 zal visitatie plaatsvinden en omdat we nu te maken hebben met de Ba-Ma structuur moeten we spreken over twee visitaties en de daarbij behorende externe kosten. In 2005 zal ook een onderzoeksvisitatie plaatsvinden. Vervolgens zullen visitaties (onderwijs en onderzoek) waarschijnlijk eenmaal per drie jaar gaan plaatsvinden. Daarom houden we met ingang van 2006 jaarlijks rekening met 1/3e van de te verwachten kosten.

Subsidie OCenW

Opgenomen is de toezegging van 13 mei 2004, gekoppeld aan de meerjarenraming van het ministerie. Hierbij is geen rekening gehouden met eventuele bijstellingen als gevolg van loon- en prijswijzigingen. Uiteraard kunnen ook jaarlijks bijstellingen worden aangebracht naar aanleiding van behandeling van de begroting van het ministerie in de Tweede Kamer.

8. Voorstellen

Wij leggen het gevoerde beleid aan u voor ter beoordeling en stellen u voor:

- a. opnieuw deputaten en secundi te benoemen;
- b. goedkeuring te verlenen aan het uitbreiden in 2004 van het stimuleringsfonds met € 100.000;
- c. de begroting voor de periode 2005 tot en met 2007 over te nemen en derhalve:
- d. de minimumbijdragen der kerken voor de jaren 2005 tot en met 2007 vast te stellen op € 3,00 per lid en dooplid.

Wij bidden uw vergadering bij al uw arbeid de leiding toe van de Heilige Geest.

Deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit der Chr. Ger. Kerken,
namens deze

I.L. Stolk, voorzitter
P.A.A.J. Hurkmans RA, secretaris/penningmeester

Deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Aan de vergadering van de generale synode 2004

Hierden, 17 september 2004

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In ons rapport d.d. 22 juni 2004 hebben wij u onder meer op de hoogte gebracht van de stand van zaken op dat moment met betrekking tot de huisvesting.

Wij zijn verheugd en dankbaar u nu aanvullend het volgende te kunnen rapporteren.

In het verleden zijn gesprekken gevoerd met het bestuur van het Apostolisch Genootschap (AG), eigenaar van het gebouw aan de Alexanderlaan 1 te Apeldoorn, maar deze hebben toen niet tot verdere onderhandelingen geleid, omdat het bestuur niet wilde verkopen.

Enige tijd geleden heeft het bestuur echter besloten de twee gemeenten van het AG in Apeldoorn samen te voegen en het pand aan de Alexanderlaan te gaan verkopen. Dit pand is gelegen direct naast het parkeerterrein van de universiteit en dus bereikbaar via ons eigen terrein. De grootte van het perceel bedraagt 1.115 m², en het vloeroppervlak van het gebouw rond 675 m².

Nadat wij op de hoogte waren gekomen van de plannen van het AG, zijn wij onderhandelingen gestart. Geheimhouding was noodzakelijk omdat de gemeentelieden van het AG nog niet op de hoogte waren gesteld. Dit is de reden dat we de locatie nog niet hebben gemeld in ons rapport d.d. 22 juni 2004.

De onderhandelingen met het bestuur van het AG hebben inmiddels geleid tot overeenstemming en op 12 augustus 2004 hebben het curatorium en deputaten-financieel in een gezamenlijke vergadering besloten over te gaan tot aankoop van het pand.

Een door ons aangewezen notaris heeft inmiddels een conceptovereenkomst opgesteld.

De koopprijs van het pand met een gedeelte van de inventaris bedraagt € 800.000,-, kosten koper. Nader overleg vindt nog plaats over mogelijke overname van een ander gedeelte van de inventaris. Vooral nog gaan we uit van financiering uit eigen middelen.

Het bestemmingsplan dat geldt voor het pand aan de Alexanderlaan is geheel gelijk aan het plan dat voor ons huidige pand van kracht is. Derhalve is er op dit punt geen belemmering om over te gaan tot koop.

In opdracht van de TUA heeft een extern bureau de bouwtechnische staat van het gebouw beoordeeld en daar schriftelijk over gerapporteerd. De conclusie luidt: "In zijn algemeenheid is de staat van onderhoud zeer goed te noemen. Behoudens enkele geconstateerde gebreken valt er op het gebouw niets aan te merken. We kunnen dan ook constateren dat het gebouw zeker gezien de leeftijd in uitzonderlijk goede staat verkeert."

Het aanpassen van de onvolkomenheden zal geen ingrijpende operatie zijn en zal betrekkelijk weinig geld kosten.

Overeengekomen is dat in opdracht van en voor rekening van verkoper een bodem- en grondwateronderzoek wordt verricht. Mocht uit het rapport van de onderzoekers blijken dat er sprake is van dusdanige verontreiniging dat de overheid kan voorschrijven dat sanering moet plaatsvinden, dan hebben wij op grond van een ontbindende voorwaarde op dit punt, het recht af te zien van koop, tenzij de verkoper schriftelijk verklaart de sanering voor zijn rekening te nemen.

Transport van het pand zal zo spoedig mogelijk na ontvangst van een positief rapport inzake het bodemonderzoek plaatsvinden.

Op 1 oktober 2004 komt het pand leeg. Zodra transport heeft plaatsgevonden, kunnen we er gebruik van gaan maken. Diverse ruimtes kunnen direct nuttig worden gebruikt, zonder enige aanpassing. Verbouwingen zijn daarbij niet nodig.

Inmiddels heeft op ons verzoek een architect een voorstel uitgewerkt inzake een koppeling van het gebouw van het AG met het huidige universiteitsgebouw.

Op zeer korte termijn zal hij dat voorstel aan ons presenteren.

De belangrijkste vraag die binnen afzienbare tijd beantwoord zal moeten worden, is hoe we de huidige aula en de kerkzaal in het AG gebouw zullen gaan benutten. Intern zijn ten aanzien van de invulling van deze en andere ruimten al gedachten ontwikkeld.

Het ligt in de bedoeling een extern bureau in te schakelen voor advies inzake de meest optimale benutting van de ruimten in de beide gebouwen en een raming van de (eventuele) verbouwingskosten.

In de ingediende begroting is reeds rekening gehouden met de koop van dit pand en een (gefaseerde) verbouwing in dat pand en onze huidige huisvesting, een en ander binnen het mandaat dat we hebben gekregen van de generale synode 2001.

Wij zijn de Heere dankbaar dat wij, naast de verhoging van de subsidie, ook een aanvaardbare oplossing voor de huisvestingsproblematiek hebben mogen vinden, met behoud van de huidige locatie van de universiteit.

Wij bidden uw vergadering bij al uw arbeid de leiding toe van de Heilige Geest.

Deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit der Christelijke Gereformeerde Kerken, namens deze,

I.L. Stolk, voorzitter
P.A.A.J. Hurkmans RA, secretaris/penningmeester

BIJLAGE 6
Artikel 35

Rapport 5 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn

Uw commissie spreekt haar waardering uit voor het werk dat deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit Apeldoorn hebben verricht. Tevens feliciteert uw commissie het deputaatschap, de Theologische Universiteit, het curatorium en het geheel van de Christelijke Gereformeerde Kerken met de oplossing die is gevonden voor de huisvestingsproblematiek van de universiteit, door de aankoop van een pand nabij de universiteit. Met dankbaarheid mogen we constateren dat hiermee de meest gewenste oplossing is bereikt. Bovenal zijn we de Koning van de Kerk dankbaar dat Hij in deze weg heeft willen voorzien.

Bij de bespreking van het rapport van deputaten-financieel voor de TUA stuitte uw commissie op een moeilijkheid. Zowel in het rapport van het curatorium als in het ons toebedeelde rapport wordt over financiële zaken gesproken. Zelfs zo nadrukkelijk dat een voorgesteld besluit tweemaal voorkomt. Uw

commissie vraagt zich af of het niet wenselijk zou zijn deze deputaatschappen samen te voegen, zodat de verslaglegging richting de kerken eenduidiger wordt en deputaten-financieel vroegtijdig betrokken worden bij besluiten die financiële gevolgen kunnen hebben. Ook zal hiermee de verantwoordelijkheid voor het financiële beleid beter benoemd kunnen worden.

Tijdens overleg met deputaten is gesproken over het emeriteringsfonds. De dekkingsgraad is met 81% duidelijk te laag. Uw commissie deelt de conclusie van deputaten over de aanvaardbaarheid van de huidige dekkingsgraad. Zolang de inkomsten tenminste gelijke tred houden met de uitgaven, is er geen reden tot directe zorg. Wel dient dit door iedere synode nauwgezet gevolgd te worden.

De alinea over het stimuleringsfonds heeft bij uw commissie de nodige vragen opgeroepen. Is er een heldere regeling voor dit fonds? Is het stimuleringsfonds bedoeld voor steun aan personen of steun aan gemeenten? Dient de uitgekeerde bijdrage te zijner tijd te worden terugbetaald, of is het een schenking? Wie bepaalt toelating en op welke gronden? Leidt de situatie die geschapen is met ds. M.C. Mulder niet tot mogelijke voorkeursbehandeling bij latere vacatures? Wordt er geen precedent gecreëerd ten opzichte van predikanten die eveneens gepromoveerd zijn of daar mee bezig zijn, maar dat tijdens hun pastorale arbeid hebben gedaan of doen? Op deze vragen heeft uw commissie geen antwoord gekregen, omdat het niet tot de competentie van deputaten-financieel voor de TUA behoort.

Uw commissie is van mening dat de belangen van studenten of andere studerende beter onderscheiden dienen te worden van de reguliere geldstroom van de universiteit. Wellicht is het creëren van een deputaatschap dat onafhankelijk van het curatorium en deputaten-financieel voor de TUA de belangen van studerende behartigt aan te bevelen. In de rapportage van deputaten studiefonds doet uw commissie hierover voorstellen.

Naar aanleiding van het voorstel van deputaten om € 100.000,- van het verwachte positieve resultaat over 2004 toe te voegen aan het stimuleringsfonds, merkt uw commissie op dat zowel het eigen vermogen van de universiteit als het emeriteringsfonds eveneens te laag zijn. Uw commissie neemt daarom het voorstel voorsnog niet over, maar zal bij de behandeling van rapport deputaten financiële zaken hierover nadere voorstellen doen.

Inzake het niet of slechts gedeeltelijk betalen van collegegelden is uw commissie van mening dat iedere student gelijk behandeld dient te worden. Zowel studenten die voltijds aan de universiteit studeren als predikanten die een doctoraal programma volgen, dienen het volledige collegegeld te betalen. Deputaten deelden mee dat ze reeds hadden besloten vanaf september 2004 geen onderscheid meer te maken tussen verschillende soorten studenten.

Dankbaar is uw commissie dat de regeling inzake de aanvraag voor volledige subsidie van het ministerie van OC&W tot een goed resultaat heeft geleid. Op de vraag of de subsidie jaarlijks geïndexeerd wordt, meldden deputaten dat het ministerie van OC&W even gemakkelijk de toegezegde subsidie weer kan korten met het bedrag van de indexering. Vandaar dat er in de begroting geen rekening is gehouden met eventuele verhoging van de subsidie door indexering.

Eveneens is uw commissie dankbaar voor de gevonden oplossing inzake de huisvestingsproblematiek. Na de uitgebreide discussies in de achterliggende jaren is er een oplossing gekomen die iedereen tevreden kan stellen. Uw commissie waardeert de aanpak om te komen tot een heroriëntatie van het gebruik van de gebouwen: eerst gedegen plannen, rekenen en studeren en dan pas acties te ondernemen om te komen tot aanpassingen van de gebouwen.

Hoewel de inkomsten uit legaten een onzekere factor zijn, heeft uw commissie aangeraden een gemiddelde van de legaten in de achterliggende jaren op te nemen in de begroting. Hiermee wordt het begrote tekort aanmerkelijk lager. Deputaten menen echter dat er een duidelijke afname in het aantal en de hoogte van legaten voor de TUA valt te constateren.

Uw commissie heeft haar bezorgdheid over de explosieve groei van de loonkosten aan deputaten kenbaar gemaakt. Hoewel de dekking van de kosten door subsidie en andere inkomsten (nog) toereikend is, vreest uw commissie dat er een pad ingezet wordt naar groei dat, indien het financieel minder zal gaan, niet om te buigen is. Een stijging van de personeelskosten met € 220.000,- van 2004 naar 2005 acht uw commissie niet wenselijk; verlichting van de werkdruk is wellicht ook mogelijk door activiteiten af te stoten. Tijdens de behandeling van het rapport van deputaten financiële zaken zal uw commissie hierop mogelijk nog terugkomen.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden en de wijze waarop dit is gebeurd;
2. opnieuw deputaten en secundi te benoemen.

A.J. van der Wekken, rapporteur

Rapport deputaten voor het studiefonds

Inleiding

Het studiefonds heeft als doel admissiale studenten die niet in aanmerking komen voor studiefinanciering (WSF) zo nodig financieel bij te staan. Een admissiale student kan daartoe een aanvraag tot ondersteuning bij de door de synode benoemde deputaten voor het studiefonds doen. Op de synode van 2001 werd de 'nieuwe regeling 2001' voor de uitvoering van het beleid van deputaten voor het studiefonds vastgesteld. Deze regeling geeft studenten onder voorwaarden de mogelijkheid een bijdrage in de studiekosten aan te vragen en eventueel een bedrag te lenen. Regeling 2001 is tot stand gekomen, omdat voorgaande regelingen te duur bleken te zijn.

1. Enige gegevens

1.1 Uitkeringen en terugbetalingen

Eind 2001 deden vijf studenten een beroep op het studiefonds. Vier daarvan vielen onder de regeling 1998. Eén student viel onder de overgangsregeling 1998.

Op basis van de regeling 2001 kon één student in de loop van 2003 een beroep doen op het studiefonds. Eind april 2004 had hij van deze mogelijkheid (nog) geen gebruik gemaakt.

Ten tijde van het schrijven van deze rapportage zijn er geen studenten die een uitkering uit het studiefonds ontvangen.

Per 31 december 2003 zijn twee predikanten begonnen met het terugbetalen van de schuld bij het studiefonds. Dit jaar (2004) komen daar nog vijf predikanten bij.

1.2. Het deputaatschap

Voorzitter: I.L. Stolk, penningmeester: K. Geleynse, secretaris: D. Hol.

Taakverdeling:

- Algemene correspondentie wordt gevoerd via het secretariaat.
- Studenten die een beroep willen doen op het studiefonds dienen het verzoek daartoe te richten aan het secretariaat van het deputaatschap.
- De feitelijke uitvoering van vastgestelde regelingen berust bij de penningmeester.
- Correspondentie met studenten over de hoogte van de verleende bijdragen aan studenten en wijzigingen daarin wordt gevoerd door de penningmeester.

Aantal vergaderingen:

Vanaf 1 januari 2002 tot en met april 2004 hebben deputaten zesmaal vergaderd.

2. De werkzaamheden van deputaten

Het aantal studenten dat een beroep doet op het studiefonds is gestaag gedaald tot nul. Er komen nauwelijks aanvragen. Bovendien zijn drie van de vier aanvragen die vanaf januari 2002 binnenkwamen, afgevoerd, omdat deze niet aan de voorwaarden voldeden om in aanmerking te komen voor ondersteuning. De verwachting is dat er (mede vanwege de voorwaarden in de nieuwe regeling 2001) de komende jaren weinig of geen kansrijke aanvragen zullen binnenkomen. De hoeveelheid werk van het deputaatschap vermindert daardoor sterk en is hierdoor vooral van administratieve aard.

3. Afwijkende terugbetalingsregeling

Deputaten hebben op basis van de hardheidsclausule (artikel 3.10) in overleg met het Curatorium een afwijkende terugbetalingsregeling voorgesteld aan een ex-student waarvan de admissiale status werd afgenomen.

Het voorstel is de terugbetalingsregeling te hanteren die geldt als de betrokkene wel predikant in onze kerken zou worden. Helaas heeft hij ook na herhaalde schriftelijke verzoeken tot nu toe (april 2004) niet in gesprek willen gaan met deputaten.

4. Financieel verslag en begroting 2004 en verder.

Het financiële verslag en de begroting zijn opgenomen als bijlage 1. Daaruit blijkt dat de uitgaven van het studiefonds vanaf 1 januari 2001 binnen de begroting zijn gebleven.

Het studiefonds ontving de afgelopen jaren een aantal legaten. Mede hierdoor, door de inkomsten uit de kerkelijke bijdragen en door de teruglopende uitgaven heeft aangroei van het vermogen kunnen plaatsvinden.

Deputaten hebben op verzoek van deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te Apeldoorn in 2004 éénmalig een bedrag groot € 29.478,- ter beschikking gesteld van de Universiteit. De reden hiervoor is omschreven in de aan dit rapport gehechte brief van deputaten-financieel. Voor de goede orde is een en ander besproken met een afvaardiging van deputaten vertegenwoordiging van de kerken en uitvoering toegelicht. Deze broeders zagen geen reden om te adviseren hiervan af te zien.

5. Voorstellen

Het gehele deputaatschap geeft aan niet meer voor herbenoeming in aanmerking te willen komen.

Er wordt voorgesteld:

- het deputaatschap voor het studiefonds op te heffen;

- een ander deputaatschap, bijvoorbeeld deputaten financieel van de TUA de regeling te laten beheren;
- het dienstenbureau met de uitvoering van de regeling te belasten.

Indien het deputaatschap inderdaad wordt opgeheven, stellen we voor het vermogen gedeeltelijk ten goede te laten komen aan de Theologische Universiteit. Daarvoor zijn twee redenen:

- In 1998 is een bedrag van ruim € 200.000,-, dat oorspronkelijk geleend was van de Universiteit, aan het studiefonds gedoteerd;
- De eerder genoemde nalatenschappen zijn bedoeld voor (ondersteuning van) studenten.

Het andere deel van het vermogen zou gereserveerd moeten worden voor eventueel later te honoreren aanvragen om een uitkering uit het studiefonds.

Bijlage 1: Financieel verslag en begroting

Bijlage 2: Brief deputaten financieel van de Theologische Universiteit Apeldoorn

Bijlage 1

Verwachte baten en lasten 2004

Baten	
Omslag	43.500
Aflossingen	3.187
Rente	1.500
Legaten	4.500
	52.687

Lasten	
Beheer en administratie	5.585
Accountantskosten	750
Overige	339
Bankkosten	35
Bijdrage TU	29.478
	36.187

Resultaat 16.500

Verwachte eigen vermogen per 31-12-2004

Vermogen 31-12-2003	216.500
Resultaat 2004	16.500
Totaal	233.000
Teruggave aan TU	-179.261
Resteert per 1-1-2005	53.739

Jaar	2005	2006	2007
Baten			
Opbrengst bijdragen kerken	PM	PM	PM
Giften en Legaten	4.500	0	0
Intrest	1.250	1.250	1.250
Aflossingen Leningen	5.087	6.001	6.001
Totaal baten	10.837	7.251	7.251
Lasten			
Uitkeringen studenten	PM	PM	PM
Beheer en administratie	5.254	5.354	5.474
Bank- en girokosten	35	35	35
Vergaderkosten	100	100	100
Accountantskosten	600	600	600
Totaal lasten	5.989	6.089	6.209
Resultaat	4.848	1.162	1.042

Bijlage 2

Deputaten Studiefonds
T.a.v. drs. D. Hol
Reysigerweg 6
8017 HA Zwolle

Hierden 10-2-2004

Geachte broeders,

In december 2003 heeft een afvaardiging van curatorium en deputaten financieel op ons verzoek een bezoek gebracht aan het ministerie van OCenW om te spreken over de stand van zaken met betrekking tot de toegezegde subsidieverhoging voor 2004. De functionaris, binnen het ministerie verantwoordelijk voor de zogenaamde aangewezen instellingen, waartoe ook onze universiteit behoort, deelde ons mede dat het ministerie op grond van door ons verstrekte informatie tot de conclusie was gekomen dat wij de wettelijke bepalingen inzake het in rekening te brengen collegegeld niet geheel naleven. Hij adviseerde ons dit wel te gaan doen. Ondanks het feit dat wij de bepalingen niet geheel volgden, had hij geadviseerd de verhoging van subsidie voor 2004 te verstrekken. Hij deelde voorts mede dat hij er van uit ging dat de uitkeringsinstantie dit advies zou volgen.

Tot op heden hebben wij echter nog geen definitieve toezegging ontvangen en ook de bevoorschotting is nog op het oude niveau. Wij zijn er daarom inmiddels van overtuigd dat de uitkeringsinstantie de accountantsverklaring afwacht inzake studentenaantallen per 1 oktober 2003. Een dergelijke verklaring dienen alle aangewezen instellingen vóór 1 maart 2004 te verstrekken aan het ministerie. Als uit deze gegevens blijkt dat we nog niet volledig voldoen aan de regels, vrezen wij ernstig dat de uitkeringsinstantie een korting zal gaan toepassen op het subsidie.

Enerzijds zijn wij van mening dat we de studenten niet achteraf kunnen confronteren met een verhoging van collegegeld over het bijna afgelopen collegejaar, anderzijds zou een korting van subsidie voor 2004 erg vervelend zijn.

Wij doen daarom een dringend beroep op uw deputaatschap het te weinig in rekening gebrachte collegegeld, een bedrag van € 29.478, eenmalig aan ons ter beschikking te willen stellen ten behoeve van de betreffende studenten.

Wij refereren in dit kader aan de periode waarin wij uw deputaatschap, in strijd met de bepalingen van de generale synode, van de noodzakelijke financiële middelen hebben voorzien alsmede aan het feit dat u in 2001 uit hoofde van een nalatenschap een bedrag ontving dat ten goede zou moeten komen aan studenten. Ten tijde van het opmaken van het testament was uw deputaatschap nog niet door de generale synode ingesteld, maar beheerden wij als deputaten financieel nog een studiefonds binnen de middelen van de universiteit. Het zou dus ook niet in strijd zijn met het testament als deze middelen aan ons ter beschikking gesteld zouden worden voor dit doel. Op grond van het testament zou het niet aan de algemene middelen van de kerken mogen worden toegevoegd en uitgegeven voor andere doeleinden.

Wij vragen u ons verzoek welwillend in behandeling te willen nemen en op zeer korte termijn uw besluit aan ons kenbaar te willen maken.

Een afschrift van deze brief stuur ik ook naar de voorzitter van uw deputaatschap, br. I.L. Stolk, met wie ik reeds heb gesproken en die over onderliggende gegevens beschikt.

Met broederlijke groet,

P.A.A.J. Hurkmans
Penningmeester / secretaris deputaten-financieel Theologische Universiteit CGK
Biesteweg 6
3849 RD Hierden
0341-452715

BIJLAGE 8
Artikel 36

Rapport 6 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten studiefonds

De rapportages van deputaten studiefonds hebben in de achterliggende synodes de nodige discussies opgeleverd. Inmiddels blijkt de regeling dermate strak te zijn dat toelating tot dit fonds eigenlijk niet meer mogelijk of aantrekkelijk is. Daarom stellen deputaten voor dit deputaatschap op te heffen en onder te brengen bij deputaten-financieel voor de TUA. In het licht van artikel 19 van de Kerkorde is dit naar de mening van uw commissie een niet-toelaatbare situatie.

Tijdens overleg met deputaten is uitvoerig gesproken over het ontstaan en de werking van het studiefonds. Na een ruimhartige regeling zijn de voorwaarden dermate gewijzigd dat er momenteel geen enkele student gebruik maakt van het fonds. De vraag die zowel deputaten als uw commissie bezig heeft gehou-

den en houdt, is of de reden van het afnemende aantal oudere admittale studenten gelegen zou kunnen zijn in de huidige regeling van het studiefonds. De visie van uw commissie hierin is dat een broeder die zich zeker geroepen weet tot het ambt zich niet laat beperken door de regelingen van het studiefonds.

Deputaten zijn nog steeds in gesprek met een ex-student die tot op heden weigert zijn schuld aan het studiefonds terug te betalen. Na enige briefwisseling in het verleden zal nogmaals getracht worden een gesprek met deze broeder aan te gaan.

Uw commissie deelt de mening van deputaten niet om het fonds op te heffen of onder te brengen bij deputaten-financieel voor de TUA. Niemand weet welke behoefte er in de toekomst kan ontstaan. Wellicht zal er nogmaals gekeken moeten worden naar de huidige regeling en moeten de voorwaarden worden versoepeld.

Zoals in het rapport van deputaten-financieel voor de TUA is aangegeven, stelt uw commissie voor het deputaatschap studiefonds om te vormen tot een deputaatschap dat het financieel steunen van studenten aan de TUA gaat behartigen. Dit deputaatschap dient geen formele banden te hebben met het curatorium, noch met deputaten-financieel voor de TUA. In dit nieuwe deputaatschap zal naast het huidige studiefonds ook het stimuleringsfonds ingebracht dienen te worden. Op deze wijze denkt uw commissie eventuele belangverstrengelingen te voorkomen.

Omtrent de vergoeding van € 29.478,- collegegelden aan de TUA, is uw commissie van mening dat dit binnen de geldende regels niet had mogen plaatsvinden. Gelet op het achterliggende doel – het veilig stellen van de volledige subsidie voor de TUA – is deze handeling van deputaten te billijken.

Uw commissie is van mening dat, ook al zou uw synode besluiten het studiefonds op te heffen, het volledige vermogen van het studiefonds gereserveerd dient te blijven voor ondersteuning van studenten die predikant wensen te worden.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden.
2. goedkeuring te verlenen aan de samenvoeging van het studiefonds en het stimuleringsfonds tot een deputaatschap dat het financieel steunen van oudere admittale studenten en studerende/promoverende predikanten aan de TUA behartigt.
3. commissie 6 op te dragen nog tijdens deze synode te komen met een voorstel voor een conceptinstructie voor dit nieuwe deputaatschap.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 9
Artikel 37

Rapport deputaten geestelijke verzorging van de varenden

Rapportering over de jaren 2001-2004

1. Deputaatschap

1.1. Samenstelling

Door de generale synode van 2001 zijn (her)benoemd:
Br. A. Bonninga, Simon Vestdijkerf 51, 3315 CR Dordrecht
Br. H. Bor, Bij Sint Jozef 5, 9000 Gent (België).
Ds. J.H. van Dijk, Broekseweg 4, 4233 CW Ameide
Ds. A. van Heteren, Vlaak 10, 8321 VK Urk
Br. H. Huijgen, Van Beethovenlaan 35, 3741 HX Baarn.
Ds. H.C. Mijnders, Diasporalaan 5, 8017 DK Zwolle.

1.2. Moderamen

Ds. A. van Heteren, voorzitter
Ds. H.C. Mijnders, secretaris
H. Huijgen, penningmeester
H. Bor, algemeen adjunct

1.3. Varende ouderlingen en adviseurs

Op voordracht van deputaten is door de gemeente Dordrecht-Zuid tot ouderling herbevestigd na verstrijken van de ambtsperiode, br. G. Poker, m.s. 'Gondel'.
Br. J.C. Aarnoudse, m.s. 'Wisseling', heeft zijn adviseurschap voor deputaten varenden beëindigd. Op 18 november 2002 heeft het deputaatschap afscheid van hem genomen. In zijn plaats kon br. D. Blokzijl, m.s. 'Luctor', worden benoemd. Br. Blokzijl werd in de kerk van Zwolle bevestigd als varend ouderling.
Br. A. Koning uit Santpoort-Noord is toegevoegd aan deputaten als adviseur voor de zeevaart.
Br. D. Spaans uit Baarn dient ons deputaatschap als ledenadministrateur.

Br. H. Baars uit Meerkerk, de gemeente waaraan ds. Van der Ham is verbonden, bezoekt de vergaderingen van het deputaatschap als gedelegeerde namens de kerkenraad van Meerkerk.

1.4. *Zendende kerk*

Namens de zendende kerk van Meerkerk woont br. H. Baars de deputatenvergaderingen bij. De werkverslagen van ds. Van der Ham staan ook op de agenda van de vergaderingen van de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Meerkerk.

1.5. *Mutaties*

Omdat de zittingsperiode voor deputaten door de synode is vastgesteld op 12 jaar, maar het vanwege de continuïteit niet wenselijk is dat alle leden van ons deputaatschap die 12 jaar zitten tegelijkertijd aftreden, stellen wij u voor dat br. H. Bor (deputaat sinds 1989) en br. H. Huijgen (deputaat sinds 1980) zullen aftreden, en dat ds. A. van Heteren (deputaat sinds 1986) als voorzitter nog één periode zal aanblijven. Deputaten stellen de synode voor om in de plaats van de aftredende broeders, br. T.E. Bor uit Sliedrecht (E.H) te benoemen, die bekend met de zeevaart heel goed in ons deputaatschap past.

2. *Vergaderingen*

2.1. *Plenair*

2.1.1. *Moderamen*

Het moderamen wordt gevormd door de voorzitter, de secretaris, de penningmeester en de vicevoorzitter/algemeen adjunct. De voorzitter leidt de vergaderingen. De secretaris notuleert en verzorgt voorkomende secretariaatswerkzaamheden. De penningmeester beheert en bewaakt de financiën. De algemeen adjunct vervangt de moderamenleden indien die noodzakelijk is. Tevens bereidt het moderamen de vergaderingen voor en voert alle zaken uit die een tussentijdse behandeling noodzakelijk maken.

2.1.2. *Vergaderingen*

In de verslagperiode vergaderden we als deputaatschap twaalf maal.

De plenaire vergaderingen worden steeds vooraf gegaan door een vergadering van de pastorale commissie. De vergaderingen vinden plaats in de 'Krooswijkhof' te Dordrecht.

Aan de vergaderingen wordt deelgenomen door de door de synode benoemde leden van het deputaatschap, de predikant voor de varenden, de varende ouderlingen, de adviseurs en de gedeputeerde namens de kerkenraad van Meerkerk. Het deputaatschap acht het niet meer nodig dat de ledenadministrateur, br. Spaans, alle vergaderingen bijwoont.

2.2. *Pastorale commissie*

2.2.1. *Samenstelling en taak*

De pastorale commissie bestaat uit drie deputaten, twee varende ouderlingen en de predikant voor de varenden. Het zijn die leden van het deputaatschap die ook zelf pastoraal werk onder varenden verrichten. De predikant voor de varenden wordt vooral bijgestaan door deze commissie.

De kerkenraden wordt verzocht namen en adressen van varende leden door te geven aan deputaten, maar daarnaast ook zelf zoveel mogelijk contact te onderhouden met varende leden van de gemeente. Zowel met hen die in de binnenvaart werkzaam zijn, als de zeevarenden die meermalen voor maritieme werkzaamheden langdurig in het buitenland verblijven.

2.2.2. *Adressenbestand*

De pastorale commissie neemt bij elke vergadering een gedeelte van het adressenbestand door.

De Christelijke Gereformeerde Kerken telden per 1-1-2004 402 varenden en 101 schepen. Hun gegevens (naam, gezinsleden, geboortedata, doop/belijdend lid, naam v/h schip, postadres, diverse telefoonnummers – dikwijls Nederlandse en Duitse boordtelefoon – en de gemeente waaronder ze ressorteren) staan bijeen in de 'Gids voor de varenden', die deputaten ca. één maal per 4 jaar opnieuw uitbrengen. In die gids staan tevens allerlei andere belangrijke adressen (contactpersonen – zie 2.2.3. – , internaten, kerkdiensten in het buitenland, enz.) ten dienste van varende kerkleden en degenen die hen pastorale zorg verlenen.

In de vergaderingen van de pastorale commissie wordt extra aandacht besteed aan de adressen waarvan bekend is dat men zorgen heeft. Deze adressen worden door de varende ouderlingen of de predikant voor de varenden bezocht. Het pastorale werk gebeurt zo nodig in overleg met de kerk waaronder de varende leden ressorteren.

Mutaties in het adressenbestand worden opgenomen in het kwartaalperiodiek 'Kompas' en dan ook verwerkt in de 'Gids voor de varenden'. Deze gids is onder alle varenden, kerkenraden en gemeenten met varende leden en contactpersonen verspreid.

2.2.3. *Contactpersonen*

In de meeste gemeenten die aan vaarroutes zijn gelegen zijn contactpersonen. Hun taak bestaat uit het leggen en onderhouden van contact tussen de schippers enerzijds, en de gemeenten en kerkenraden anderzijds. Een aantal van hen wordt in 'Kompas' vermeld, het totale overzicht staat in de 'Gids voor de varenden'. Sommige contactpersonen gaan regelmatig langs de havens om schippers uit te nodigen voor de zondagse eredienssten en om christelijke lectuur te verspreiden.

2.2.4. *Varende ouderlingen (tevens adviseurs binnenvaart)*

Het werkterrein van br. G. Poker en van br. D. Blokzijl omvat de Nederlandse en Duitse wateren. Zij zoeken contact met varenden uit onze kerken en daarbuiten.

Geconstateerd werd dat verschillende varenden alleen in de thuisgemeente naar de kerk gaan en ergens anders niet. Ook gebeurt het dat steeds meer varenden een huis aan de wal kopen of huren en de weekenden naar huis gaan in hun thuisgemeenten. (Elders in dit rapport zullen we uiteenzetten dat dit niet

betekent dat er minder werk is voor schippersouderlingen en een schipperspredikant, zie 3.1.1. en 3.3.) De varende ouderlingen brengen aan de commissie verslag uit van hun pastorale werkzaamheden.

2.3. Contactdag

In de verslagperiode is eenmaal een zgn. contactdag belegd, waarbij alle varenden en regionale contactpersonen welkom zijn.

Op zaterdag 21 september 2002 sprak de heer Abdelkader Belaidi, medewerker van de stichting 'Evan-gelie en Moslims', over 'De ontmoeting met onze moslim-naaste'.

Een weergave van het gesprokene is te vinden in 'Kompas' 2002/3.

3. Predikant voor de varenden

3.1. Binnenvaart

3.1.1. Blijvend belang

Hoewel er veel veranderd is in de binnenvaart sinds de tijd dat het binnenvaartpastoraat werd opgezet en de auto en de gsm de schippers uit hun geïsoleerde positie hebben bevrijd, achten deputaten het goed dat er nog steeds onder binnenvaartschippers speciale schippersouderlingen en een schipperspredikant werken.

Enkele factoren, die een rol spelen:

1. De binnenvaart bestaat voor het grootste deel uit gezinsbedrijven. Een belangrijk gedeelte van de gezinnen woont uitsluitend op het schip en heeft geen woning aan de wal. Het is een varend bestaan.
2. De gezinsomstandigheden zijn hierop aangepast. De vrouw voert in veel gevallen samen met de man het bedrijf. Vrouw en man samen doen ook de huishouding aan boord en voeden de kinderen op tot het zesde jaar. Daarna gaan de kinderen naar de wal en verblijven doorgaans in een internaat om in de meeste gevallen niet meer in het gezin terug te keren, behalve voor zaterdag en zondag en in de vakanties.
3. De economische en sociale omstandigheden bepalen in hoge mate het schippersleven. Het is een conjunctuurgevoelig bedrijf. Er wordt heel intensief gevaren. In toenemende mate hebben schippers al hun tijd nodig voor het verkrijgen van een positief bedrijfsresultaat. Het gevolg is, dat zij onvoldoende tijd hebben om familie, vrienden en kennissen te ontmoeten. Sociale contacten zijn minimaal. Ziekte en ongeval grijpen naar verhouding veel dieper in het leven in dan bij gemiddelde walbewoners.
4. Jaarlijks huisbezoek, gebracht door ambtsdragers van de thuisgemeente, schiet er te vaak bij in. Het moet vaak tussen Kerst en Nieuwjaar. Predikanten hebben het dan druk en ouderlingen komen er ook niet altijd toe, al zijn er broeders die het toch lukt. Speciaal moeten hier de randkerkelijke schippers genoemd worden die meermalen voor de thuisgemeente niet of nauwelijks, en voor de schipperspredikant – vanwege zijn grotere bekendheid met de wereld van de varenden – toch meestal eerder bereikbaar zijn.
Dit alles vereist een aparte benadering vanuit de kerken. Het is echt een aparte wereld. Daarom is ook een apart schipperspastoraat nodig. Deze behoefte wordt trouwens niet alleen binnen onze kerken gevoeld, maar gelukkig kennen ook andere kerkverbanden predikanten die vrijgesteld zijn voor dit werk.

3.1.2 De praktijk van het schipperspastoraat

3.1.2.1. Uitgestrekt werkgebied

Het werkgebied is uitgestrekt; voor het hele land is ds. Van der Ham beschikbaar. De Christelijke Gereformeerde Kerken telden per 1 januari 2004 402 varenden en 101 schepen.

Scheepsbezoek is een wezenlijk deel van het werk. Afspraken worden grotendeels telefonisch gemaakt. Getracht wordt om zoveel mogelijk schippers te bezoeken. Ongeveer 90 % van de varenden leden van de CGK wordt regelmatig door de vrijgestelde predikant, de varende ouderlingen of één van de predikanten van gemeenten in het land bezocht. Waar ondanks allerlei pogingen geen boordbezoek mogelijk blijkt, wordt getracht telefonisch contact te leggen.

3.1.2.2. Pastoraat

Zoveel mogelijk Christelijke Gereformeerde schippers worden opgezocht. De predikant voor de varenden heeft binnenvaartschepen bezocht in de Rotterdamse havens, Rozenburg, Utrecht, Vreeswijk, Nieuw Lekkerland, Krimpen aan den IJssel, Dordrecht, Zwijndrecht, 's-Gravendeel, Moerdijk, Papendrecht, Sliedrecht, Andel, Giessen, Werkendam, Gorinchem, Arkel, Vianen, Dreumel, Lienden, Lochem, Haafden en andere plaatsen.

Pastoraat staat in dienst van de grote goede Herder. Het is zinvol en boeiend te luisteren naar het verhaal van de schipper. Zowel in blijde als in verdrietige c.q. zorgvolle omstandigheden wordt meegedeeld. Gesproken is niet alleen over werk, vrachtprijzen en veiligheid op de schepen, maar ook over de kinderen, over de godsdienstige opvoeding, over de verhouding tot God, over het belijden van zonde en schuld, over de eerste bekering en de dagelijkse bekering, over de persoonlijke kennis van Christus, over het gebed en de praktijk van het tere leven met God.

Binnenvaartschippers zijn voortdurend onderweg, doorgaans op wisselende vaarroutes. De schepen waaiëren uit over Nederland, Duitsland, België, Frankrijk en verder. Voor de gemeenten waartoe zij behoren is het moeilijk intensief pastoraat te bedrijven ten behoeve van hun varende leden. Daarom is in hun situatie extra pastorale aandacht gewenst. Hierdoor kan de betrokkenheid bij de kerk worden gestimuleerd, en vervreemding beperkt of voorkomen worden. De pastorale aandacht kan tevens een nieuwe impuls geven aan het zoeken van de Heere en het verdiepen in het leven met Hem.

Niet zonder vrucht wordt aangedrongen de zondag te houden. Er zijn enkele schippers die indertijd wel op zondag voeren, maar nu 1 zondag vrij houden om kerkdiensten bij te kunnen wonen.

3.1.2.3. Ziekenbezoek

Christelijke Gereformeerde schippers ontvangen ziekenbezoek. In ziekenhuizen te Rotterdam en Dordrecht worden ook niet Christelijke Gereformeerde schippers en zeevarenden opgezocht, als dat mogelijk is. Deze bezoeken worden bijzonder op prijs gesteld.

In het Havenziekenhuis te Rotterdam gaat ds. Van der Ham drie zondagen per jaar voor. Na de dienst vinden inhoudvolle gesprekken en contacten plaats. Zelfs moslims wonen wel eens een dienst bij. Over de preek en over het persoonlijk geloof wordt na afloop doorgesproken.

Meer dan eens werden zondaarsharten geopend. Dat is een wonder van Gods genade. Ook zijn broeders en zusters onderwezen en verder geleid in de genade en kennis van de Heere Jezus Christus, zoals o.a. uit brieven mag blijken.

3.1.2.4. Evangelisatie

Het hoofddaccent van het totale werk van onze predikant ligt duidelijk op het pastoraat.

Daarnaast wordt door hem, overeenkomstig de Grote Opdracht, het Evangelie, doorgegeven aan andere varenden. Het werk van ds. Van der Ham heeft mede een evangelisatorisch aspect.

Evangelisatiearbeid wordt verricht onder varenden die van het Woord van God vervreemd zijn. Ds. Van der Ham ontmoet ook niet kerkelijke schippers. Hij probeert zich steeds weer te verdiepen in de gedachten en in de situatie van de ander en zijn levensverhaal. Open gesprekken vinden plaats. Het is geen uitzondering dat schippers oprechte belangstelling voor het evangelie tonen.

Het mooiste is een ontmoeting van hart tot hart, waarbij het christelijke geloof kan worden doorgegeven.

3.1.2.5. Mannheim

Vier keer per jaar staat ds. Van der Ham ingeroosterd in Mannheim in Duitsland in diensten die speciaal voor schippers en hun gezinnen worden gehouden. Deze protestantse, interkerkelijke diensten dragen een open karakter.

Helaas kan niet meer gebruik gemaakt worden van de prachtige zaal van de Trinitätskirche (omdat deze groeiende gemeente de zaal nu zelf elke zondag nodig heeft), maar gelukkig is een ander aanvaardbaar onderkomen gevonden in een zaal van de Hafenkirche in de vlak bij de havens gelegen Jungbuschstrasse.

Waardevol is dat er in deze diensten ook onkerkelijke mensen komen en schippers die zelden een kerkdienst bijwonen. Het bezoekersaantal varieert. Soms komen er slechts enkelen, maar ook wel eens ca. 30. De schippers zelf stellen deze diensten enorm op prijs, wat ook blijkt uit de bijzonder hoge opbrengsten van de collectes ter instandhouding van deze diensten. Na afloop van de diensten is er uitgebreid tijd om samen koffie te drinken, het contact te beleven en ook om over de inhoud van de preek door te spreken.

3.1.2.6. Lectuur

Ds. Van der Ham probeert ook christelijke lectuur te verspreiden, ondermeer christelijke bladen zoals bijv. 'Doorgegeven', maar ook wel preken van R.M. MacCheyne, J.C. Ryle, C.H. Spurgeon en hedendaagse predikers. Van cassettes wordt eveneens gebruik gemaakt.

3.1.2.7. Jeugd

Voor de jeugd is extra aandacht. Het volgen van catechisatie wordt gestimuleerd. Voor de kinderen is er het blad 'De Herdersstaf'. Enkele schippersinternaten werden in de voorbije periode door ds. Van der Ham bezocht.

3.1.2.8. Brief aan de kerkenraden

In juni 2001 is een brief verzonden naar alle Christelijke Gereformeerde Kerken. Gewezen is op de gevaren op de schepen. Het is belangrijk dat de binnenvaartschippers, zeevarenden en hun gezinnen een plaats ontvangen in de voorbede. Bovendien zijn de kerkenraden in plaatsen met een grotere of kleinere haven erop gewezen dat hun gemeente veel kan betekenen voor de varenden. In enkele plaatsen is meer aandacht gekomen voor de schippers en hun kerkelijke betrokkenheid, o.a. in de voorbede, maar ook wel doordat men boordbezoek is gaan brengen of evangelisatiewerk onder binnenvaartrecreanten is gaan opzetten.

3.1.2.9. Samenwerking schipperspredikanten

Met collega schipperspredikanten bestaan goede contacten. Waar mogelijk wordt samengewerkt. Onder de koopvaardijpredikanten is een werkverdeling gemaakt. Overleg binnenvaart vindt regelmatig plaats in Utrecht.

3.1.2.10. Overige werkzaamheden

Ds. Van der Ham vult een groot deel van elk nummer van het contactblad 'Kompas'. In verschillende gemeenten werd over het werk onder de varenden verteld. Ds. Van der Ham treedt steeds vaker met zijn werk naar buiten door spreekbeurten voor jeugdverenigingen, studieverenigingen en op scholen. Ook studie en bezinning vinden regelmatig plaats.

3.2. Koopvaardijpastoraat

3.2.1. Eén dag per week

Het koopvaardijpastoraat geschiedt onder de paraplu van het Protestants Koopvaardijwerk Nederland (PKWN). Hierin werken samen de Samen-op-Weg Kerken, de Christelijke Gereformeerde Kerken en het Diaconaal Havenproject (dat gesteund wordt door Hervormde diaconieën in Zuid-Holland) en de Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale. De werkzaamheden worden zinvol op elkaar afgestemd in overleg met de plaatselijke commissies.

Ds. Van der Ham bezoekt één dag per week zeevarenden te Rotterdam en aan de Moerdijk.

3.2.2. *Bijzondere omstandigheden*

Intensieve contacten zijn er met mensen die in problemen zitten, zoals de bemanning van zogenaamde kettingschepen. Dat zijn schepen die niet weg mogen. Ze liggen heel lang in de haven. Pastorale gesprekken worden gevoerd met de kapitein, de officieren en de overige bemanningsleden.

Waar nodig wordt ook diaconale hulp geboden, waarbij te denken valt aan: medicijnen halen, een zeeman naar een specialist brengen, geld voorschieten, geld wisselen, brieven posten, e-mailtjes uit verre landen uitprinten en overhandigen, informatie verstrekken, groente en fruit brengen op kettingschepen als het nodig is. Verder: winterkleding brengen naar zeelieden die niet gekleed zijn op de natheid en koude hier in de lage landen. Zeelieden uit tropische landen bibberen hier van de kou. Als ze maanden lang op een kettingschip moeten blijven en geen geld hebben om truien en jassen te kopen, zijn ze heel blij met diaconale hulp.

Het komt voor dat een kapitein of rederij beslist geen medische zorg wil betalen voor zijn mensen. Indien nodig kan een beroep gedaan worden op diverse daarvoor beschikbare fondsen.

Zo heeft aan de Moerdijk lange tijd de zeesleper 'Amolese' gelegen. Via ds. Van der Ham zijn de Nigerianen aan boord in contact gekomen met de Christelijke Gereformeerde Kerk te Klundert. Zeer trouw waren ze iedere zondag present in de kerk, zelfs bij leesdiensten. Vervolgens lag de 'Amolese' aan de ketting in het Calandkanaal en de 22 bemanningsleden kregen toen zelfs geen toestemming van hun scheepsleiding om naar de kerk te gaan.

Op zaterdagavond om zes uur hield ds. Van der Ham aan boord een meditatie. Het gebed des Heeren en de apostolische geloofsbelijdenis zijn in achtereenvolgende overdenkingen in het Engels behandeld.

3.2.3. *Verbetering van de faciliteiten voor zeevarenden aan de Moerdijk*

Aan de Moerdijk deed zich de schrijnende situatie voor, dat er een groot aantal zeeschepen kwam terwijl er geen faciliteiten voor zeevarenden waren.

Elf kerken uit Moerdijk, Klundert en Zevenbergen willen gezamenlijk meer gaan betekenen voor de varenden. Na twee goed bezochte vergaderingen is er een commissie gevormd van vijf mensen die ook het werk van ds. Van der Ham wil steunen. Concreet worden genoemd: het verzorgen van kerstpakketten en het samenstellen van een folder voor de zeeman die de Moerdijk aandoet en het vermenigvuldigen van meditaties in diverse talen. Inmiddels is ook een bezoek gebracht aan de directeur van het havenschap. Hij heeft een warm hart voor de zeevarenden en is betrokken bij de kerk. Men zoekt naar een locatie om faciliteiten op te zetten. Vanwege gebrek aan financiële middelen (sterk verminderde subsidies) zal het niet meevallen iets te vinden.

3.2.4. *Lectuur voor zeevarenden*

Zeevarenden hebben over het algemene behoorlijke belangstelling voor lectuur. Ook christelijke lectuur wordt zeker op prijs gesteld. Verschillende zeelieden tonen belangstelling voor Bijbelstudiemateriaal. Dat is aanwezig in een aantal talen. Zij zijn er dankbaar voor en onderzoeken Gods Woord op deze wijze. Het is fijn er met hen over te kunnen spreken.

Meditaties zijn er in veel talen. Ze worden zelfs opgehangen op het prikbord aan boord van schepen. Zowel mondeling als schriftelijk komen er positieve reacties.

Regelmatig vraagt een zeeman om een Bijbel. Sommige Oekraïners, Russen, Indiërs, Birmezen, Cubanen en Filippijnen zijn blij met een complete Bijbel. De Gereformeerde Bijbel Stichting (GBS) schenkt Bijbels in diverse talen.

West Europese zeevarenden vragen in het algemeen niet naar een Bijbel. Toch vinden ook met hen soms diepgaande gesprekken plaats.

3.2.5. *Diensten voor Zeevarenden*

Elke zondag werd in het Zeemanshuis aan de Willemskade in Rotterdam een internationale kerkdienst gehouden, afwisselend van een rooms-katholieke en van een protestantse interkerkelijke signatuur. De koopvaardijpredikanten gingen, ondersteund door vrijwilligers, de havens langs om varenden voor deze diensten uit te nodigen.

De diensten van protestantse signatuur worden er weer gehouden sinds voorjaar 2003, zodat ook ds. Van der Ham weer van tijd tot tijd aan de Willemskade voor kan gaan.

Het wordt de laatste jaren voor de zeelieden steeds moeilijker de diensten in het Zeemanshuis te Rotterdam te bezoeken. Rotterdam kent een drukke haven waar de lichtjden bijzonder kort zijn. Sommige schepen die op de zaterdag bezocht worden, varen nog voor de zondag of op de zondag weg. Het komt regelmatig voor dat zeelieden op zondag hard moeten werken of niet naar de kerk kunnen c.q. mogen. Met name de grote zeeschepen liggen steeds verder van Rotterdam-Centrum verwijderd. Voorts heeft het feit dat de winkels in Rotterdam iedere zondag open zijn een negatieve invloed op het aantal bezoekers van de diensten. Zeelieden gaan zelf boodschappen doen.

3.2.6. *Overige werkzaamheden*

Nederlandse zeelieden varen tegenwoordig 6 weken en zijn 6 weken vrij (voorheen waren ze na 12 weken varen 6 weken vrij). Er zijn ook Nederlanders die 10 weken varen en 10 weken vrij zijn. Indonesiërs en Filippijnen varen 9 maanden en zijn 3 à 4 maanden vrij. Het komt dikwijls voor dat zeevarenden uit arme landen een heel jaar van huis zijn.

Vier keer per jaar wordt een pastorale brief, een zogenaamde contactbrief, geschreven aan ongeveer zeventienhonderd Nederlandse zeevarenden. Eén van de vier keer door ds. Van der Ham.

Gunstige reacties op deze pastorale brieven zijn ontvangen. Deze brief wordt ook vertaald in het Engels en Spaans.

Voor het Kerstfeest wordt door ds. Van der Ham een meditatie ingesproken op een CD die in het kader van 'Kerstfeest op Zee' geschonken wordt aan een groot aantal zeelieden op Nederlandse schepen.

Ds. Van der Ham gaat ook voor in de Koopvaardijherdenkingsdiensten die jaarlijks in november te Rotterdam, Amsterdam en Groningen worden belegd.

3.2.7. *Op weg naar de Stichting Nederlandse Zeemanscentrale?*

In ons vorige rapport hebben deputaten u geïnformeerd over het Protestants-Christelijke verzorgingswerk, waarin onze kerken, mét de Samen-op-Weg kerken, de Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale en het Diaconaal Havenproject, aangevuld met plaatselijke werkgroepen in Rotterdam, Amsterdam en Groningen georganiseerd zijn onder de naam Protestants KoopvaardijWerk Nederland. (PKWN.).

Momenteel tracht men de Vereniging Nederlandse Zeemanscentrale voort te zetten in een stichtingsvorm onder dezelfde naam. Het is de bedoeling dat deze stichting het gezicht gaat vormen van alle protestantse koopvaardij-activiteiten. Men handhaaft de naam Zeemanscentrale vanwege de jarenlange naamsbekendheid.

Als motivatie om tot een stichtingsvorm te komen wordt door PKWN aangevoerd dat de subsidies voor de Zeemanshuizen binnenkort worden afgebouwd. Een stichtingsvorm, met in overleg met een notaris opgestelde statuten, biedt de beste vorm om één protestants front richting overheid, werkgevers- en werknemersorganisaties en particulieren te vormen.

Exploitatie van zeemanshuizen, van oudsher aangestuurd door plaatselijke kerken, verenigingen en later ook stichtingen wordt erg bemoelijk, zo niet onmogelijk gemaakt door het wegvallen van overheids-subsidies. Noodgedwongen worden deze soms gesloten en onbetaalbaar geworden vaste beroepsmedewerkers ontslagen. Andere inkomstenbronnen worden gezocht en voortzetting is dan alleen mogelijk geworden met vrijwilligers. Het zal duidelijk zijn dat bij het werven daarvan lokale kerken een rol kunnen en moeten spelen en de betrokkenheid van de gemeenten aan of nabij het water meer dan ooit onmisbaar is geworden. Het is verheugend te kunnen constateren dat de onder 3.2.3. beschreven activiteiten in Moerdijk van dergelijke saamhorigheid getuigen en dat in de Groningse havens na een lange weg van gemeenschappelijk optrekken een nieuw zeemanshuis in aanbouw is.

De concept statuten voor de nieuwe stichting doen inmiddels de ronde bij de diverse participanten en hun opmerkingen zullen verwerkt worden. De kerken zijn niet financieel verantwoordelijk voor de nieuwe stichting maar wel wordt verwacht dat vanuit de kerken nagedacht zal worden over hoe er voldoende geld kan komen.

3.3. *Belang van het werk.*

Uit deze rapportage aan de synode kan terecht de conclusie worden getrokken dat deputaten het werk van hun vrijgestelde predikant van groot belang achten. Ook in de toekomst kan door ds. Van der Ham veel goed werk gedaan worden onder zeevarenden en onder binnenvaartschippers op de volgende terreinen:

1. intensief pastoraat, dicht bij de mensen zijn, geregeld boordbezoek;
2. lectuurverspreiding, zowel onder medegelovigen als onder niet-gelovigen;
3. diensten leiden te Mannheim, in het Havenziekenhuis te Rotterdam, aan boord van schepen, in koopvaardijdiensten in het zeemanshuis aan de Willemskade te Rotterdam;
4. diaconaal werk – aandacht voor mensen die in de knel zitten en zieken bezoeken.

4. **Publiciteit**

4.1. *Betrokkenen*

Bij de publicatie van het één en ander zijn vooral de secretaris, de predikant voor de varenden en de administrateur betrokken. Zij verzorgen de publiciteit naar kerkenraden, vervaardigen zo nodig artikelen voor de kerkelijke pers, en voeren de redactie van het eigen orgaan 'Kompas' en houden een adressenboekje bij.

4.2. *'Kompas'*

Elke drie maanden wordt een periodiek uitgegeven dat de naam 'Kompas' draagt. In dit blad staan artikelen die betrekking hebben op zowel de binnenvaart als de zeevaart.

Naast de bijdragen van de secretaris, de penningmeester en de predikant voor de varenden, worden andere bijdragen opgenomen.

De predikant voor de varenden, ds. H. van der Ham, schreef onder andere over 'De Vreze Gods' en 'De bekering van een zeeman'.

Elk nummer wordt geopend met een meditatie verzorgd door één van de voorgangers binnen het deputaatschap.

Radio- en tv-diensten vanuit Christelijke Gereformeerde Kerken worden aangekondigd. Eveneens worden de kerstvieringen in verschillende aan het water gelegen gemeenten vermeld. De kerkenraden ontvangen 'Kompas' ter informatie.

Sinds kort wordt de uitgave van 'Kompas' verzorgd door het Landelijk Kerkelijk Bureau te Veenendaal, waarvan de lagere kosten een prettige bijkomstigheid vormen. Ook de ledenadministratie van het schippersbestand is in Veenendaal ondergebracht.

4.3. *Evaluatierapport.*

In 2002 deden deputaten een evaluatierapport verschijnen waarin een overzicht geboden werd van vijf jaar arbeid door ds. Van der Ham.

Het werd aan alle kerkenraden en aan alle varenden toegezonden.

5. **Voorstellen**

Wij stellen de synode voor om te besluiten:

De synode heeft kennis genomen van het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van de varenden over de jaren 2001-2004.

De synode besluit:

1. met het gevoerde beleid conform de gegeven instructie in te stemmen;
2. de begrotingen voor de jaren 2002, 2003, 2004 goed te keuren;
3. wederom deputaten te benoemen voor de geestelijke verzorging van de varenden.

U de leiding van de Heilige Geest in al uw synodearbeid toebiddend, verblijven wij met heilbede.

H.C. Mijnders, secretaris

BIJLAGE 10
Artikel 37

Rapport 5 commissie 3 inzake het rapport van deputaten geestelijke verzorging van de varenden

Algemeen

Vergeleken met het rapport dat de vorige synode op tafel lag, merkt uw commissie op dat er van een aanzienlijke verbetering sprake is wat betreft de inhoud en de stijl van de rapportage.

Dat neemt niet weg dat er een aantal zaken verhelderd diende te worden om een juist beeld te hebben van de huidige situatie. Navraag bij deputaten heeft daaraan bijgedragen.

Grote waardering

Het is de behoefte van uw commissie om grote waardering uit te spreken dat onze schipperspredikant ds. H. van der Ham in opdracht van zijn Zender mag verrichten. Op die manier zijn we ook de deputaten erkentelijk voor hun inspanningen ten dienste van de schippers in het algemeen en het werk van ds. Van der Ham in het bijzonder.

Het is uw commissie duidelijk geworden dat we van harte kunnen ondersteunen wat onder 3.3 vermeld wordt. Deputaten hebben op deze manier ook duidelijk een antwoord willen geven op vragen die op de generale synode van 2001 aan de orde kwamen.

Vooraf eerst nog enkele opmerkingen over gedeelten die vragen oproepen bij vergelijking met wat de vorige synode gerapporteerd was:

Ad 1.3

Br. G. Poker heeft 16 jaar dienst gedaan als varend ouderling en is in 2000 voor de laatste maal bevestigd in de kerk van Dordrecht-Zuid. De vermelding in de rapportage 2004 is dus niet correct. Hij heeft in de periode 2001-2004 wel dienst gedaan, maar is in deze periode niet herbevestigd.

Het deputaatschap kent naast door de GS benoemde deputaten, ook door het deputaatschap zelf toegevoegde adviseurs. Daaronder was br. A. Koning uit Santpoort en op dit punt is dus de formulering van de rapportage aan de vorige GS niet en die aan de huidige GS wel correct.

Ad 2.1.1

Uw commissie heeft de vrijheid genomen om deputaten te vragen voortaan dergelijk stukken weg te laten, tenzij afgeweken is van wat gebruikelijk is.

Br. D. Spaans (2.1.2)

Vermeld wordt dat deputaten het niet meer nodig vinden dat br. Spaans alle vergaderingen bijwoont. Het blijkt dat na het gereedkomen van het rapport deputaten besloten hebben br. Spaans onder dank te ont-heffen van zijn taak. De administratie werd al enige tijd in zijn geheel door ons kerkelijk bureau verzorgd.

Contactdagen (2.3)

Er komen altijd toch zo'n 30 mensen en de reacties die ontvangen worden zijn positief. Men hoopt in de toekomst dan ook door te gaan met dergelijke dagen. Dit jaar heeft op 18 september ds. J.H. van Dijk gesproken over 'Schipper naast God'.

Schippers aan wal (2.2)

Uw commissie heeft navraag gedaan of deputaten beschikken over een overzicht van deze ontwikkeling bijv. wat betreft de laatste tien jaar. Dat blijkt niet zo te zijn. Deputaten signaleerden een trend, maar hebben geen precieze aantallen. Ze stelden zelf voor om voor een volgende synode een overzicht te maken waaruit deze trend duidelijk kan worden. Dat lijkt uw commissie een goede zaak te zijn. Overigens betekent een huis op de wal voor de weekenden niet dat deze schippers gemakkelijker te bewerken zijn door een 'walgemeente'. De weekenden zijn voor schippersgezinnen vaak heel bezet, ook al in verband met het halen en brengen van kinderen van en naar de internaten.

Schipperskinderen (3.1.2.7)

De pastorale zorg voor de schipperskinderen in internaten is altijd primair gezien als een taak voor de gemeente waaronder zo'n internaat ressorteert. Uiteraard besteedt ds. Van der Ham ook de nodige aandacht aan de kinderen als ze aan boord zijn en, zoals vermeld, bezoekt hij een enkele keer ook een internaat.

Wat uw commissie wel van belang lijkt, is dat deputaten richting de kerken aandacht geven aan deze groep kinderen d.m.v. het geven van voorlichting inzake de specifieke moeilijkheden die schipperskinderen kunnen hebben door hun bijzondere leefsituatie.

Kinderen van schippers worden vaak al op jonge leeftijd (4 jaar) in schippersinternaten geplaatst. Hierdoor missen zij in een belangrijk deel van hun leven de bescherming van een gezin en het leven in een gezin.

De eerste periode van ieders leven (0-7 jaar) is zeer belangrijk en vormend voor het verdere leven. Als kinderen in deze periode gevoel krijgen niet gewenst te zijn of anderszins de nodige aandacht en verzorging wordt onthouden, wreekt zich dit vaak op latere leeftijd. Voor kinderen van schippers in internaten kan zich deze situatie ook voordoen. De kinderen verblijven vanaf hun jonge leeftijd tot hun 16e-18e jaar in een internaat en zijn alleen in vakanties en als de ouders in de buurt varen op zaterdag en zondagen bij hun ouders.

Wanneer deze jongeren zelf in het huwelijk treden kunnen zich spanningen voor gaan doen in hun relatie. Omdat zij niet in een gezin zijn grootgebracht en ook niets iets hebben meegekregen van de liefde van hun ouders voor elkaar en op welke wijze de ouders met elkaar omgaan, kan zich dit gemis gaan wreken in hun relatie.

Deputaten kunnen zich vinden in het voorstel van de commissie dat hen opdraagt deze problematiek nader te bestuderen en daarover voorlichting te geven aan de kerken

Koopvaardijpastoraat (3.2)

– Het is niet zo dat ds. Van der Ham regelmatig contact onderhoudt met deputaten evangelisatie. Het werk onder de buitenlandse zeevarenden heeft ook een ander karakter dan het werk dat vanuit een plaatselijke gemeente gestalte krijgt al zijn er uiteraard raakvlakken. Daarom gebruikt hij ook wel materiaal dat onder verantwoordelijkheid van deze deputaten uitgegeven wordt, zoals ook het blad Echo.

– De situatie in Moerdijk blijkt inderdaad schrijnend te zijn. Er komen daar een kleine 1500 schepen per jaar. Er is geen openbaar vervoer en het is ongeveer 5 km lopen om in de bewoonde wereld te komen. Er zijn ideeën voor opvang, bijv. het kopen van een oude stadsbus en die om te bouwen tot 'zeemanshuis'. Het gaat om geld en vrijwilligers om zo'n locatie te bemensen. Deputaten volgen met grote belangstelling en sympathie de initiatieven van de genoemde commissie.

– Bij hulpverlening aan noodlijdende zeevarenden wordt door ds. Van der Ham niet geput uit fondsen van onze kerken (als hulpverlening). In de Moerdijk probeert men geld in te zamelen vanuit de samenwerkende kerken. Verder heeft de wereld van de zeevarenden zo zijn eigen kanalen, waarvan ds. Van der Ham zo nodig gebruik maakt.

Benoemingen

Naast de broeder die in 1.5 vermeld wordt, zoeken deputaten nog naar een tweede kandidaat. Hun verwachting is dat voor de generale synode benoemingen verricht er ook andere namen genoemd kunnen worden.

Voorstel tot besluit

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de begroting voor de jaren 2005-2007 goed te keuren;
3. deputaten op te dragen de volgende generale synode een overzicht aan te bieden waardoor inzicht gegeven wordt in de ontwikkeling dat schippers een huis aan de wal kopen;
4. deputaten op te dragen in de kerken aandacht te vragen voor de speciale zorg die schipperkinderen in het pastoraat, zowel op jongere als op latere leeftijd (huwelijk), dienen te ontvangen door middel van het geven van voorlichting over de specifieke moeilijkheden die deze kinderen kunnen hebben;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 11
Artikel 38

Rapport deputaten voor de geestelijke verzorging van de militairen

1. Samenstelling deputaatschap

A.J. de Jong, voorzitter a.i.; ds. M. Oppenhuizen, secretaris a.i.; N. van der Lugt, penningmeester; ds. P.J. van Dam (tot 29 januari 2004); ds. P. van Dolderen; H.K. Evers; H. Haar; F. Slagmolen.
In de afgelopen periode hebben deputaten negen maal vergaderd.

2. Bezinning

In hun rapportage aan de generale synode 2001 hebben deputaten aandacht gevraagd voor de bijzondere plaats die krijgsmachtpredikanten en andere predikanten, werkzaam in de categoriale zielszorg, innemen: zij vormen als het ware een brug tussen samenleving en kerk, tussen kerk en samenleving. In de samenleving fungeren zij in zekere zin als voorhoede en pioniersgroep van de Christelijke kerk waar die kerk steeds meer een marginale rol heeft; in en aan de kerk geven zij vanuit de samenleving aan voor welke uitdagingen de kerk in deze tijd staat; zo kunnen zij de kerk behulpzaam zijn in haar missionaire taak.

Deputaten verwijzen naar deze rapportage omdat die brugfunctie van blijvende betekenis is en zij menen te kunnen stellen dat die ook steeds belangrijker wordt. De samenleving vervuurt en verhardt hoe langer hoe meer. De inhoud van het christelijk geloof is voor steeds meer mensen onbekend – in december 2003 werd een onderzoek gepubliceerd waarvan de uitkomst onder andere was dat drie op de tien Nederlanders niet weet op welk heilsfeit de viering van kerstfeest teruggaat. Er wordt over gediscussieerd of en zo ja welke aandacht in de komende Europese grondwet gegeven moet worden aan de joods-christelijke wortels van Europa. Daarnaast is er een terugkeer naar het oude heidendom, want de mens is onverbetterlijk religieus en waar niet in God geloofd wordt doen de goden hun intrede. Tegelijk klinkt er een roep om het handhaven en weer invoeren van waarden en normen en vinden velen dat het 'zo niet langer kan'. Mochten beide bewegingen zich doorzetten, het marginaliseren van het christelijk geloof en de roep om hernieuwde aandacht voor normen en waarden, dan klemmt de vraag welke normen en waarden dat dan zijn en uit welke bron ze voortkomen. Is er sprake van werkelijk herstel als de inkeer die misschien merkbaar is in de samenleving gevolgd is van het gegeven dat de wal nu eenmaal het schip keert? De vraag stellen is haar beantwoorden. Vanuit de Schrift weten we dat werkelijke veranderingen alleen tot stand komen wanneer het hoogmoedige hart dankzij Jezus Christus door de Geest buigt voor God. Dat is kerkelijke taal en juist, hoewel zij niet de enigen zijn, predikanten werkzaam in de categoriale zielszorg zetten zich ervoor in deze notie in hun omgeving in verstaanbare taal en herkenbaar gedrag uit te dragen; ook zij en misschien vooral zij laten omgekeerd aan de kerk weten hoe juist het Evangelie antwoord geeft in de nood van onze samenleving, Gods wereld. Iemand heeft eens gezegd: De kerk is de enige vrijwilligersorganisatie die bestaat ter wille van haar niet-leden. Mede door de categoriale zielszorg geeft de kerk gehoor aan de opdracht van haar Here om de volken tot zijn discipelen te maken. Om deze redenen hebben deputaten aan het college van hoogleraren aan de TUA opnieuw gevraagd aandacht te geven aan de categoriale zielszorg in het algemeen en het krijgsmachtpastoraat in het bijzonder. In zijn brief van 19 mei 2003 deelt het college mee dat zij denken dat gastcolleges, vanwege de geringe belangstelling van de studenten, weinig zullen uitrichten, maar dat het college zoekt naar andere mogelijkheden om de categoriale zielszorg onder de aandacht van studenten te brengen. Deputaten sluiten deze paragraaf af met dezelfde wens als de vorige keer, namelijk 'dat de kerken het belang van het categoriale pastoraat blijven inzien, ten behoeve van de missionaire taak van de kerk in de samenleving en ten behoeve van haar zelf.'

3. Krijgsmachtpredikanten

Ds. M. Dijkstra werkte ook in de afgelopen drie jaar in Neustadt a/d Weinstrasse. Zijn functioneren als krijgsmachtpredikant is in zoverre afwijkend van wat het predikantschap in de krijgsmacht in het algemeen inhoudt dat bij hem de nadruk ligt op het voorganger-zijn van de gemeente aldaar. Toch heeft ook hij, met name in het afgelopen jaar, ervaren dat de politiek het uitzenden van Nederlandse militairen op vredesmissie belangrijk vindt: tweemaal bezocht hij 'zijn' militairen in Afghanistan die in het kader van ISAF IV waren uitgezonden, eenmaal in oktober en tijdens de kerstdagen. Verder merkt hij dat meer dan voorheen bezuinigingen en een krimpemde organisatie enorme impact hebben op het personeel van de luchtmacht.

Ds. A.G. van der Heijden is als geestelijk verzorger werkzaam bij de Koninklijke Marechaussee op Schiphol. Hij doet dit nu drie jaar en in die drie jaar zijn de werkzaamheden langzamerhand fors toegenomen – ook een teken dat de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht een belangrijke plaats inneemt. Om een indruk van zijn werk te geven citeren deputaten uit zijn jaarverslag 2003: 'Naast de dagelijkse bezigheden van bezoeken aan en persoonlijke gesprekken met allerlei mensen, zijn er in 2003 een aantal bijzondere projecten geweest: het opstellen van een gedragscode voor en door de Arrestanten Passanten Wacht, deelname aan een aantal uitzettingsvluchten van Bureau Uitzettingen en Verwijderingen / Immigratie en Naturalisatie Dienst, en meewerken aan integriteitsdagen die gehouden worden met dienstploegen van de vier Brigades Vreemdelingenzaken.' Per 1 februari 2005 hoopt ds. Van der Heijden met leeftijdsonslag te gaan.

Dr. A.W. Velema bekleedt weer op een heel andere manier zijn functie als geestelijk verzorger binnen de krijgsmacht: nadat hij een aantal jaren met name werkzaam was op Vormingscentrum 'Huis te Beukbergen' werd hij per 22 november 2001 Hoofd Legerpredikanten. Zijn werk bestaat nu vooral in het aansturen en coachen van zijn collega's van de Koninklijke Landmacht; hij onderhandelt over overplaatsingen en uitzendingen, en is lid van het Bestuurscollege Protestantse Geestelijke Verzorging waar onder andere het beleid ten aanzien van de GV besproken wordt. Hoofd Legerpredikanten is een intensieve, veel vragende functie, maar ds. Velema verricht, evenals de beide andere krijgsmachtpredikanten, zijn werk met vreugde.

Zoals in de instructie (bijlage 3 art. 2b) opgedragen, ontmoeten deputaten de krijgsmachtpredikanten eenmaal per jaar. In die ontmoeting wordt de ene keer met hen gezamenlijk, de andere keer met hen persoonlijk gesproken aan de hand van het schriftelijke jaarverslag dat zij aan het begin van ieder jaar indienen. Zij stellen dat op aan de hand van aandachtspunten die deputaten hen aanreiken. Daarnaast brengen deputaten ook eenmaal per jaar een 'huisbezoek', bij voorkeur gecombineerd met een bezoek op de werkvloer.

Voorheen belegden deputaten van tijd tot tijd een conferentie met de krijgsmachtpredikanten waar ruimte was om met elkaar dieper door te spreken over een bepaald onderwerp en elkaar beter te leren kennen. In de afgelopen periode is ook een soortgelijke conferentie belegd, maar nu in samenwerking met hen deputaatschappen van de Geref. Kerk (vrijgem) en de Ned. Geref. Kerken: op 28 februari en 1 maart conferereerden de krijgsmachtpredikanten en de deputaten van de drie kerken rond het thema 'Ethiek en geweld', ingeleid door de heer E. van Middelkoop, lid van de Eerste Kamer voor de ChristenUnie, die prof. dr. G.C. den Hertog verving omdat deze door ziekte verhinderd was. Het was een zinvolle, opbouwende conferentie, waarop later in dit verslag ook nog teruggekomen wordt.

Deputaten vermelden de namen van 'hun' krijgsmachtpredikanten met respect. De broeders hebben de taak gestalte te geven aan hun opdracht tot getuigenis en dienst en zij doen dat bekwaam, integer en gelovig.

4. Commissie Militairen Burgers Buitenland

De broeders Evers en Haar vormen binnen het deputaatschap de Commissie Militairen en Burgers Buitenland (CMBB). Zij moeten contacten onderhouden in de eerste plaats met militairen die vanwege plaatsing of uitzending tijdelijk werkzaam zijn in het buitenland. Doordat de commissie sinds 1995 ook het werk van de toenmalige 'Commissie Militairen Buitenland' (CMB) uit Enschede heeft voortgezet, onderhoudt zij daarnaast ook contacten met burgers die voor kortere of langere tijd in het buitenland verblijven. De commissie vervult deze taak door het toezenden van lectuur, het toezenden van een kerstattentie in de vorm van een goed boek, eventueel contact onderhouden met de familie in Nederland en het publiceren van adressen in kerkelijke bladen, en op de internetsite van 'het Kerkblad voor het Noorden', welke ook via de CGK-site toegankelijk is. Zij probeert op allerlei manieren adressen van hen die in het buitenland verblijven te achterhalen: zij leest de landelijke kerkbladen daarop door, adverteert in deze bladen, verzoekt de kerkenraden namen en adressen van militairen en burgers in het buitenland aan haar door te geven en overlegt met de verwante commissie binnen de Geref. Kerken (vrijgemaakt) de CCGG.

In het jaar 2003 is weer een enquête gehouden onder de militairen en burgers in het buitenland. Uit deze enquête is gebleken, dat het werk van de CMBB door de uitgezonden broeders en zusters zeer op prijs wordt gesteld.

Met hulp van het CMBB is een notitie opgesteld ten dienste van de kerkenraden met betrekking tot hun zorg voor uitgezonden militairen en eventueel hun gezinnen. Ook is besloten om rond 4 en 5 mei een brief te laten uitgaan naar de kerkenraden waarin voorbede wordt gevraagd voor met name de uitgezonden militairen en hun familie en, brede, aandacht wordt gevraagd voor allen die zich inzetten om de taak van de overheid, het bewaren en bewerken van vrede en vrijheid, vorm te geven.

Deputaten zijn dankbaar dat zij op deze manier tot een zegen zijn.

5. Wijziging ten aanzien van bijlage 3

Art. 2 ad f: gestalte te geven aan de blijvende verantwoordelijkheid van de kerken voor die leden, die in het kader van de militaire dienst gedurende langere tijd in het buitenland verblijven en die leden van de kerken die om andere redenen tijdelijk in het buitenland verblijven en wel door middel van het onderhouden en/of doen onderhouden van contact met hen.

Toelichting

Zoals onder paragraaf 4 omschreven onderhouden deputaten sinds 1995 ook contacten met burgers die voor kortere of langere tijd in het buitenland verblijven. Tot nu toe werd dat steeds in de rapportage aan de synode vermeld, maar deputaten vinden het wenselijk, dat dat als deel van hun taak in de instructie omschreven wordt.

6. De samenwerking met het Interkerkelijk Contact In Overheidszaken-Militairen (CIOM)

De geestelijke verzorging bij de krijgsmacht berust op een gedeelde verantwoordelijkheid van enerzijds de overheid en anderzijds de zogenoemde zendende instanties. De overheid beperkt zich tot het scheppen van de voorwaarden, waaronder geestelijke verzorging kan plaatsvinden. Dat betekent in de praktijk het financieren ervan en het verschaffen van de benodigde middelen van logistieke aard.

De zorg voor de inhoud van de geestelijke verzorging en de wijze waarop daaraan in de praktijk inhoud gegeven wordt, is de verantwoordelijkheid van de kerkgenootschappen en andere genootschappen op geestelijke grondslag. Deze stellen de geestelijke verzorgers beschikbaar om dienst te doen bij de krijgsmacht. De verschillende kerkgenootschappen van protestants-christelijke signatuur treden hierbij naar de overheid toe gezamenlijk op in het CIO-M.

Deputaten worden in dit orgaan vertegenwoordigd door br. A.J. de Jong.

In de vergaderingen van CIO-M krijgt de werving van confessionele geestelijke verzorgers voortdurend aandacht. Het CIO-M blijft het belangrijk vinden dat sollicitanten opteren voor deze functie bij de krijgsmacht vanuit een positieve grondhouding: de reden kan niet zijn dat men is uitgekeken op de huidige werkomgeving, maar dat men ernaar uitziet om juist binnen de krijgsmacht pastoraat uit te oefenen. Want dat is het kenmerkende van confessionele geestelijk verzorging: zij vertegenwoordigt de goede Herder. Daarom blijft CIO-M ook vasthouden aan de voorwaarde dat een geestelijk verzorger binnen de krijgsmacht ruime ervaring moet hebben opgedaan met pastoraat in de gemeente. Al langere tijd worden, helaas, door de hoofdkrijgsmachtpredikant geen zogenaamde 'jaarlingen' meer geworven; het heeft de voorkeur van de zendende instanties om korte contracten af te sluiten ofwel een contract voor onbepaalde tijd waarbij defensie een minimumduur van 15 jaar stelt.

Ook het functioneren van de krijgsmachtpredikanten komt op de vergaderingen ter sprake. Meermalen is geconstateerd dat de werkdruk hoog is, niet in het minst vanwege de vele uitzendingen waarbij dan ook iedere keer GV-ers worden meegezonden. Van tijd tot tijd meldt br. De Jong dat het CIO-M steeds weerervaart dat de politiek, c.q. de staatssecretaris, onverminderd de Dienst Geestelijke Verzorging waardeert; dat blijkt onder andere uit het feit dat ondanks bezuinigingen bij defensie het aantal formatieplaatsen voor de geestelijke verzorging gehandhaafd blijft. Wel moet in verband met de komst van een hindoe gv-er en een imam de confessionele geestelijke verzorging twee plaatsen inleveren.

In december 2001 werd drs. G.L. Born, mede vanwege zijn lange staat van dienst als krijgsmachtpredikant, onder andere op het militair vormingscentrum Huis te Beukbergen te Huis ter Heide, en later als hoofdkrijgsmachtpredikant, gevraagd om als voorzitter van een ambtelijke commissie onderzoek te doen naar de aansturing en bedrijfsvoering van voornoemd vormingscentrum. Nadat de commissie haar ad-

vies had uitgebracht, werd hem gevraagd ook het implementatieproject te begeleiden. Door problemen van de diensthoofden met de door defensie aangewezen manager is in overleg met het CIO-M ds. Born eerst gevraagd als adviseur van C-DICO en kort daarop gevraagd om de taak van manager geheel op zich te nemen. Sinds medio 2002 vervult hij deze taak tot tevredenheid van alle denominaties. Het is zijn opdracht leiding te geven aan een proces van reorganisatie, waarbij de diensten geestelijke verzorging (rooms-katholiek, protestants, humanistisch, joods en hindoe) in één organisatie werden ondergebracht voor wat betreft de bedrijfsvoering, maar met behoud van eigen identiteit. Daarnaast was het zijn opdracht zodanige transparantie in de besluitvormingsprocessen aan te brengen, dat samenwerking waar mogelijk werd bewerkstelligd of verbeterd. Vermoedelijk kan de verbintenis tussen Defensie en ds. Born eind 2004 weer worden beëindigd.

7. Contact met andere kerken

Ook in de afgelopen periode onderhielden deputaten goede contacten met de broeders uit de Geref. Kerken (vrijgem) en uit de Ned. Geref. Kerken die namens hun kerken op hetzelfde terrein werkzaam zijn.

Op 26 april 2002 hebben deputaten vergaderd samen met de deputaten van de Geref. Kerken (vrijgem). Daar is onder andere het besluit genomen om gezamenlijk met de Ned. Geref. Kerken een conferentie te beleggen voor de drie deputaatschappen en de krijgsmachtpredikanten van de drie kerken. Aanvankelijk was de planning dat die conferentie gehouden zou worden op 29 en 30 november, maar door miscommunicatie is ze verschoven naar uiteindelijk 28 februari en 1 maart. De deputaten van de Geref. Kerken (vrijgem) wilden graag aan het begin van de conferentie 'De avondmaalsviering te velde' aan de orde stellen, om ervaringen uit te wisselen en om elkaar op te scherpen in het omgaan met dit gegeven. Tijdens het gesprek daarover wordt duidelijk dat in zekere zin twee 'werelden' elkaar ontmoeten en dat een puur kerkrechtelijke insteek niet voldoet; het maakt verschil of je het avondmaal viert tijdens een dienst in de kerk, belegd door een plaatselijke kerkenraad, of dat er een dienst van Schrift en Tafel binnen een militaire setting gehouden wordt; vanuit de kerk wordt nogal eens de vraag gesteld 'hoever je kunt gaan' terwijl de krijgsmachtpredikanten willen ingaan op de pastorale behoefte. De beide 'werelden' kunnen over dit onderwerp – kritische – vragen stellen om elkaar bij 'de Schrift' te houden, maar kunnen voor elkaar niet de regels vaststellen.

Op deze conferentie zou ook gesproken worden over 'Recht en gerechtigheid', maar door ziekte van de inleider moest op het laatste moment een andere inleider gezocht worden. Dat lukte: de heer E. van Middelkoop, lid van de Eerste Kamer voor de ChristenUnie, was bereid om te spreken over 'Ethiek en geweld', een onderwerp dat in verband met de op dat moment dreigende oorlog in Irak des te meer dichtbij kwam en de spanning soms voelbaar maakte. Het was een zinvolle conferentie.

Tijdens die conferentie is ook het plan opgevat om als gezamenlijke deputaatschappen te komen tot een gezamenlijke uitgave, bedoeld als handreiking aan de leden van de kerken die voor kortere of langere tijd gaan dienen bij de krijgsmacht. Voorheen bestond binnen de Chr. Geref. Kerken 'Geef Acht' en binnen de Geref. Kerken (vrijgem) 'Tot je dienst'. Beide brochures gaan uit van de situatie dat de dienstplicht nog functioneerde, maar sinds de afschaffing van de opkomstplicht zijn ze alleen al om die reden achterhaald.

8. Bezuinigingen

De generale synode 2001 heeft deputaten opgedragen 'het bestaand beleid kritisch te beoordelen en waar nodig onderdelen van het beleid te beperken, af te bouwen of te beëindigen en een voorstel aan de volgende synode te doen om de instructie, indien nodig, daaraan aan te passen.'

In het kader van wat deputaten boven schreven over het belang van de geestelijke verzorging binnen de krijgsmacht zal het u duidelijk zijn dat deputaten het niet reëel vinden 'onderdelen van het beleid te beperken'. Wel hebben deputaten, in verband met de komende vacatures, zich afgevraagd of, nu de predikanten ds. P.J. van Dam en ds. M. Oppenhuizen zich niet opnieuw beschikbaar stellen voor benoeming, het nodig is de generale synode te vragen in hun plaats twee andere predikanten te benoemen, zodat het totale aantal op drie zou blijven. Zou het niet mogelijk zijn dat één predikant in hun plaats benoemd wordt? Besloten is om dit voor een periode van drie jaar 'uit te proberen'; in een separaat schrijven zult u dit besluit terugvinden.

Daarnaast gingen deputaten na of het kostenbesparend zou werken wanneer zij zouden worden samengevoegd met een deputaatschap dat te vergelijken is met het deputaatschap geestelijke verzorging van de militairen. Daarvoor kwam het deputaatschap voor de geestelijke verzorging van de varenden in beeld, maar onderzoek wees uit dat samenvoeging wel zou betekenen dat er minder deputaten in het samengevoegde deputaatschap zitting zouden hebben, maar dat de aard van de werkzaamheden zo verschillend is, dat het de vraag is of samenvoeging wel zinvol is. Het cultuurverschil tussen varenden en militairen is dermate groot, dat het ook niet mogelijk is de zorg voor beide groepen door één deputaatschap te behartigen.

9. Benoemingen

Sinds 1995 was ds. P.J. van Dam lid van het deputaatschap, maar vanwege zijn gezondheid heeft hij zijn werkzaamheden moeten herschikken en besloten zich niet opnieuw voor herbenoeming beschikbaar te stellen. Deputaten hebben begrip voor zijn besluit, maar betreuren het, evenals hijzelf, ook. Ds. Van Dam was een enthousiaste deputaat; vooral het contact met de krijgsmachtpredikanten had zijn hart en onder andere daarin heeft hij veel voor de geestelijke verzorging van de militairen betekend.

Ds. Oppenhuizen heeft ook te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen; hij vindt het zinvol om, na sinds 1989 lid te zijn geweest, zijn plaats te laten innemen door een ander.

Tenslotte heeft ook br. F. Slagmolen besloten zich niet te laten herbenoemen. Onder andere vanwege ziekte heeft hij niet kunnen functioneren zoals hij wel wilde en de aard van zijn werkzaamheden wekt het sterke vermoeden dat dat in een komende periode niet anders zal zijn.

Deputaten zullen u in een separaat schrijven nieuwe kandidaten voorstellen.

10. Financiën

Zie bijlage. Deputaten betrekken hun middelen uit het legaat dat zij daartoe in 2001 mochten ontvangen.

11. Voorstellen

Deputaten stellen voor:

- hun handelingen goed te keuren;
- de voorgestelde wijziging van bijlage 3 K.O. te aanvaarden;
- de begroting te aanvaarden;
- opnieuw deputaten te benoemen.

A.J. de Jong, voorzitter a.i.
M. Oppenhuizen, secretaris a.i.

Begroting DGVM

	2005	2006	2007	totaal
secretariaat	180,00	180,00	180,00	540,00
reiskosten	1.100,00	1.100,00	1.100,00	3.300,00
faciliteiten				
– vergaderingen	360,00	360,00	360,00	1.080,00
– conferentie		1.400,00		1.400,00
– ontmoetingsdag	270,00	270,00	270,00	810,00
conferentie CIOM	300,00	300,00	300,00	900,00
drukwerk	250,00	250,00	250,00	750,00
website	130,00	130,00	130,00	390,00
CMBB				
– attenties	400,00	400,00	400,00	1.200,00
– lektuur	680,00	680,00	680,00	2.040,00
– verzendkosten	1.500,00	1.500,00	1.500,00	4.500,00
	5.170,00	6.570,00	5.170,00	16.910,00

N. van der Lugt,
penningmeester

BIJLAGE 12
Artikel 38

Rapport 6 commissie 3 inzake het rapport van deputaten voor de geestelijke verzorging van militairen

Uw commissie heeft met belangstelling kennis genomen van het deputatenrapport en tijdens een gesprek met een deputatie van hen van een toelichting die licht liet vallen op een aantal actuele ontwikkelingen binnen de krijgsmacht in het algemeen en de geestelijke verzorging in het bijzonder.

Geestelijke verzorging een zorg

Naar aanleiding van een vraag van uw commissie over het C-DICO kwam de moeite ter sprake die de Dienst Geestelijke Verzorging (een onderdeel van het DICO = Defensie Intraservice Commando, een overkoepelende organisatie die ondertussen omgedoopt is tot Commando Dienstencentrum) heeft om haar plaats te behouden binnen het geheel van de krijgsmacht. De problematiek spitst zich vooral toe op getallen. Men 'eist' min of meer een definitie van het product 'geestelijke verzorging' met daarbij behorende kengetallen voor bijbehorende resultaten (het meten en tellen van aantal eredienssten, aantal pastorale gesprekken e.d.). Dit is echter in de praktijk van een GV'er (Geestelijk Verzorger) heel lastig vast te stellen, zeker te velde. Dan gaat een GV'er bijvoorbeeld twee weken mee en is in zekere zin onafgebroken bezig. Daarnaast zijn er ook andere gegevens die het niet eenvoudiger maken voor een GV'er om zijn werk te doen en voor de dienst Geestelijke Verzorging als geheel om voldoende legerpredikanten te kunnen werven. Daarbij is te denken aan: a. dat het aantal militairen sterk gedaald is, b. dat de baan van een beroepsmilitair steeds meer gezien wordt als een gewone baan, c. dat in de kazerne zingevingsvragen als minder urgent worden ervaren. Een en ander heeft ertoe geleid dat er eigenlijk alleen maar GV'ers beschikbaar zijn voor de crisisgebieden waar militairen naar uitgezonden zijn.

Deputaten proberen actief te werven, meestal via persoonlijke contacten. Ze zouden het ook van waarde vinden als op de TUA aandacht gegeven zou worden aan deze vorm van categoriaal pastoraat.

Al is er niet direct spontaan belangstelling voor deze tak, wellicht zou er gewoon een keer iets georganiseerd kunnen worden dat niet facultatief is.

Een van de oorzaken voor de moeite van het vinden van legerpredikanten is het feit dat een contract minimaal 5-15 jaar is en de maximumleeftijd voor indiensttreding op 40 jaar ligt.

Naar één deputaatschap categoriaal pastoraat?

Deputaten hebben in de achterliggende periode een onderzoek uitgevoerd om te zien of er werk afge-stoten kon worden, waar bezuinigd kon worden of welke activiteiten aan andere deputaatschappen gekoppeld konden worden. Men is ook gaan rekenen welk voordeel een 'samensmelting' van de deputaatschappen gezondheidszorg, militairen, kerkjeugd en onderwijs en varenden op zou leveren. Uiteindelijk bleek de besparing zeer gering te zijn, omdat er toch specifieke terreinen zijn waarop 'specialisten' nodig blijven. Wel stellen deputaten voor om bij wijze van proef voor drie jaar het te doen met één deputaat minder.

Overigens dient nog eens opgemerkt te worden dat er geen omslag voor dit deputaatschap is vanwege de nalatenschap die een aantal jaren geleden is ontvangen en waarvan voorlopig nog gemakkelijk rond gekomen kan worden.

Bij navraag blijkt het aantal CGK-militairen niet zo groot te zijn. Deputaten zijn geen cijfers bekend van het aantal militairen in Nederland (wordt ook niet geregistreerd). Wel is bekend dat een conferentie organiseren voor militairen in ons land slechts een gering aantal deelnemers bijeenbrengt. De laatste conferentie werd vier jaar geleden gehouden en toen waren er zo'n vijf deelnemers.

In het buitenland zijn er op dit moment vijf en daarnaast zijn er nog zo'n 45 Nederlanders met wie contact wordt onderhouden in het buitenland.

Dienst van Schrift en Tafel

Het gaat bij wat hierover vermeld wordt uitsluitend om legerpredikanten te velde, dus in uitzendsituaties. Deze situatie is uitzonderlijk. Een GV'er handelt naar bevind van zaken. Er wordt niets van bovenaf geregeld ten aanzien van een dergelijke dienst. Alleen als er 'vraag'naar is. Binnen de GKV heeft men wel gepoogd een aantal regels hiervoor op te stellen, maar de discussie daarover is nog niet afgelopen, omdat in de praktijk deze regels niet werken. Wat het onderling toezicht op elkaar betreft (qua levenswandel) dienen we te beseffen dat binnen de grenzen van een legeronderdeel dit toezicht er duidelijk is. Men wordt al snel aangesproken door medechristenen.

Tenslotte sprak de commissie nog over het feit waarom alleen met de kerken genoemd in paragraaf 7 contact werd onderhouden en niet met predikanten uit de Gereformeerde Bond of de Gereformeerde Gemeenten.

Bij de Gereformeerde Bond is er geen 'deputaatschap militairen' en van de Gereformeerde Gemeenten was deputaten niets bekend. De commissie adviseerde eens contact in die richting op te nemen. Binnen de Gereformeerde Gemeenten is wel een deputaatschap dat de zorg heeft voor de militairen.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de voorgestelde wijziging van bijlage 3 K.O. te aanvaarden;
3. de begroting 2005-2007 goed te keuren;
4. deputaten te verzoeken zich te oriënteren op de mogelijkheden om bredere contacten te oefenen dan alleen met de GKV en NGK, waaronder met het deputaatschap voor militairen binnen de Ger. Gem. ;
5. deputaten toestemming te verlenen om, indien mogelijk, aan de TUA eens per jaar een niet-facultatief uur voorlichting te geven inzake deze vorm van categoriaal pastoraat;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 13
Artikel 39

Rapport van het moderamen van de synode 2001/2002

Het moderamen van de generale synode 2001/2002 meldt u de volgende werkzaamheden:

1. Besluitenboekje

Volgens het bepaalde in art. 50 sub 10 K.O. is het de taak van het moderamen om zo spoedig mogelijk na het sluiten van de synode de kerkenraden in kennis te stellen van belangrijke besluiten. Door de inzet van scriba II kon het besluitenboekje begin februari 2002 verschijnen, direct gevolgd door een overdruk daarvan in een aflevering van 'Ambtelijk Contact'. Voor de bereidwillige medewerking van de redactie van 'Ambtelijk Contact' zijn we ook nu weer dankbaar.

Het besluitenboekje is toegezonden aan de kerkenraden en de meerdere vergaderingen.

2. Acta generale synode 2001/2002

De tekst van de Acta is eind januari 2002 vastgesteld in een vergadering van het moderamen met de preadviseurs. Na een grondige voorbereiding aan de hand van diverse offertes, met name door de quaestor van de synode, werd voor publicatie opnieuw gekozen voor drukkerij en uitgeverij Buijten & Schipperheijn te Amsterdam.

Het Dienstenbureau heeft gewaardeerde diensten verleend bij het gereedmaken van zowel Acta als bijlagen.

Op voorstel van het moderamen besloot de synode van 2001 dat de omvang van de Acta niet groter zou zijn dan die van 1998. Met het oog daarop is met de diverse deputaatschappen overleg geweest over de bijlagen bij de deputatenrapporten en de financiële overzichten. In de meeste gevallen leidde dat tot overeenstemming. Een enkele keer bleek en bleef er verschil van mening. In die situatie heeft het moderamen een beslissing genomen. In totaal zijn ruim 700 pagina's synodestukken niet in de Acta opgenomen. De Acta verschenen in een oplage van 400 exemplaren. Alle kerken ontvingen een exemplaar, evenals de afgevaardigden en de secundusafgevaardigden die één of meer synodezittingen hebben bijgewoond. Ook de preadviseurs ontvingen een exemplaar. Eveneens werd een exemplaar gezonden aan alle kerken in binnen- en buitenland, waarmee onze kerken een vorm van contact hebben. De tekst van de Acta van de voortgezette vergadering van 11 oktober 2002 werd op 29 januari 2003 vastgesteld in een vergadering van het moderamen met de preadviseurs. Deze Acta zijn als bijlage bij dit rapport gevoegd.

3. Overwegingen naar aanleiding van de Acta

Ondanks alle inspanningen daartoe, is het niet gelukt de omvang van de Acta op het niveau van 1998 te houden. De al eerder gesignaleerde trend van het snel toenemen van de omvang van de rapporten van deputaatschappen en (synodale) commissies heeft zich rond de synode van 2001 onverminderd voortgezet. Hoewel al eerder is uitgesproken dat deze ontwikkeling ongewenst en onnodig is, blijkt het in de praktijk heel lastig om deze tendens om te buigen. Daarom is bezinning op de uitgave van de Acta nog dringender nodig dan in 2001 al het geval was. De werkwijze waartoe de synode van 2001 op voorstel van het moderamen besloot, heeft inderdaad de verdere groei van de Acta flink kunnen inperken. Anderzijds werkt deze werkwijze vanwege het noodzakelijke overleg met alle betrokkenen behoorlijk vertragend op de verschijning van de Acta. Daarom vraagt het moderamen zich af of deze werkwijze ook voor de toekomst aanbeveling verdient. Liever stelt het moderamen de synode voor om het moderamen van de synode van 2004 mandaat te verlenen om in overleg met de quaestor te besluiten op welke wijze de Acta het beste gepubliceerd kunnen worden, waarbij ook naar mogelijkheden van (deels) digitale publicatie gekeken zal worden en waarbij het moderamen de vrijheid heeft om – in het licht van bespreking en besluitvorming ter synode – te bepalen welke synodestukken al of niet in de Acta zullen worden opgenomen.

4. Samenwerking met het Dienstenbureau

Naast de diensten die het Dienstenbureau verleende bij het gereed maken van de Acta, verzorgde het bureau ook de verzending van het Besluitenboekje en de Acta. Verder was het Dienstenbureau betrokken bij de uitvoering van verschillende besluiten van de synode 2001. Het moderamen maakt dankbaar melding van de grote inzet van een goede samenwerking met de medewerkers van het Dienstenbureau. Met name zr. Rita Blankenstijn heeft veel en gewaardeerd werk verzet. We noemen haar naam met dankbaarheid.

5. Uitvoering besluiten synode 2001

1. De synode droeg het moderamen op een schrijven te richten aan de eerstvolgende generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), aan de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken en aan de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten. Aan deze opdracht is voldaan.
2. De synode besloot verder het moderamen te machtigen om binnen zes weken na het besluit dienaangaande – na overleg met de klachtencommissie – deskundigen als bedoeld in artikel 4, lid 3, van de voorgestelde klachtencommissie te benoemen. Het oud-moderamen benoemde: mr. J.S.W. Holtrop te 's Gravenhage. Andere mogelijke kandidaten wilden om hun moverende redenen niet benoemd worden.
3. Tenslotte heeft het moderamen de uitvoering van de besluiten ten aanzien van het rapport van het rapport 'Dienst van de vrouw' op zich genomen. Het rapport kon op 4 oktober 2002 in boekvorm verschijnen.

6. Bidstond en zondag van verootmoediging

In mei 2002 bereikten – onafhankelijk van elkaar en afkomstig uit diverse geledingen van de kerken – verschillende verzoeken het moderamen om de kerken op te wekken tot verootmoediging, schuldbelijdenis en voorbede in verband met een noodsituatie in verschillende plaatselijke kerken en in verband met de nood van de kerk in algemene zin.

Het moderamen – getroffen door geestelijke toon van de signalen die haar bereikten – besloot positief op deze verzoeken te reageren. Hoewel het moderamen zich realiseerde dat het in de lijn van de kerkorde aan de classis 's Gravenhage is om in bijzondere omstandigheden biddagen uit te schrijven, meende het moderamen dat het in de gegeven omstandigheden ook op haar weg zou kunnen liggen om initiatieven op dit punt te ontwikkelen. De synode van 2001 was immers conditioneel gesloten en een voortgezette zitting in het najaar van 2002 lag in mei 2002 in de lijn van de verwachting. Vandaar dat het moderamen het op haar weg zag liggen om concrete stappen te zetten. In verband met de naderende zomervakantie gebeurde dat snel.

Besloten werd de kerken op te roepen om op zondagmorgen 16 juni 2002 een dienst van verootmoediging, schuldbelijdenis en gebed te houden. In een brief, die het moderamen naar de kerken deed uitgaan, is deze oproep bekend gemaakt en gemotiveerd. Tevens werd in deze brief gewezen op de landelijke samenkomst van verootmoediging, schuldbelijdenis en gebed die het moderamen belegd had voor zaterdagavond 15 juni in de kerk van Ede met ds. J. Plantinga, ds. J.M.J. Kieviet, prof. dr. W.H. Velema en ds. J. Westerink als voorgangers.

Naar aanleiding van deze brief ontving het moderamen verschillende reacties, zowel instemmende als kritische. Als belangrijkste moeite met de brief werd naar voren gebracht dat in het schrijven van het moderamen de nood niet concreet werd benoemd. Dat was echter niet de taak van het moderamen. Het

moderamen zag het als haar taak op te roepen tot verootmoediging, schuldbelijdenis en voorbede. Het is ook de vraag of het wel mogelijk zou zijn geweest die nood gezamenlijk te formuleren; is het onvermogen om dat te doen niet kenmerkend voor de nood van de kerken?

Het moderamen ontving na 16 juni uit de breedte van de kerken signalen dat in veel kerken op die bewuste zondag aan de oproep van het moderamen gehoor is gegeven. Samen met de goede opkomst bij de landelijke gebedsbijeenkomst in Ede mag dat tot de conclusie leiden dat de gesignaleerde noodzaak tot verootmoediging, schuldbelijdenis en voorbede op het grondvlak van de kerken herkenning heeft gevonden.

7. Contact met roepende kerk synode 2004

Er is contact geweest met de kerk van Utrecht-West, aangewezen om de synode van 2004 samen te openen. Dat overleg had met name betrekking op de vergaderdata voor de synode en op de data, die voor het commissiewerk zijn gereserveerd (zie rapport deputaten vertegenwoordiging). Bidstond en opening van de synode zullen plaats vinden in Utrecht, terwijl de overige zittingen, krachtens besluit van de synode van 2001, weer in Nunspeet zullen worden gehouden. Ook de commissievergaderingen, die vastgelegd zijn voor de eerste twee weken van september 2004, zullen in principe in Nunspeet plaatsvinden.

8. Voorstel

Het oud-moderamen stelt uw vergadering voor:

1. haar handeling goed te keuren;
2. het moderamen van de synode van 2004 mandaat te verlenen om in overleg met de quaestor te besluiten op welke wijze de Acta het beste gepubliceerd kunnen worden, waarbij ook naar mogelijkheden van (deels) digitale publicatie gekeken zal worden en waarbij het moderamen de vrijheid heeft om – in het licht van bespreking en besluitvorming ter synode – te bepalen welke synodestukken al of niet in de Acta zullen worden opgenomen.

Namens het oud-moderamen,
G. van Roekel – scriba I

BIJLAGE 14
Artikel 40

Rapport van deputaten voor het jaarboek

1. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 2001 benoemde in het deputaatschap ds. G.P.M. van der Linden, drs. R.W.J. Soeters, en ds. H.J.Th. Velema en tot algemeen secundus ds. J.K.C. Kronenberg. In deze periode fungeerde ds. Soeters als voorzitter en was ds. Velema secretaris.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in deze verslagperiode zesmaal: éénmaal in het voorjaar en éénmaal in het najaar van ieder jaar. In de vergaderingen die in het najaar gehouden worden, evalueren deputaten de opmerkingen die gemaakt zijn naar aanleiding van het laatstverschene jaarboek en verdelen zij de werkzaamheden, die gedaan moeten worden om een volgend jaarboek te laten verschijnen. De vergaderingen die in het voorjaar gehouden worden staan bijna geheel in dienst van het – laatste – correctiewerk.

De uitgaven van het jaarboek zijn in technische zin het werk van Uitgeverij Buijten en Schipperheijn. Namens de uitgeverij woont dhr. A. Boertien, hoofd boekproductie, alle vergaderingen van deputaten bij. Evenals in voorgaande rapporten maken deputaten ook deze keer met dankbaarheid melding van zijn betrokkenheid en accuratesse bij de totstandkoming van het jaarboek.

Wat betreft de verkoopcijfers van het jaarboek: er werden 5725 exemplaren in 2001 verkocht; 5502 exemplaren in 2002 en 5145 exemplaren in 2003.

Voor de daaraan verbonden baten verwijzen deputaten u naar het rapport van deputaten financiële zaken.

Deputaten willen u laten delen in hun zorg over de dalende tendens van de verkopen. Van hun kant proberen zij, in samenwerking met de uitgeverij, de verkoop van het jaarboek in de plaatselijke kerken te stimuleren, zoveel zij kunnen.

3. Werkzaamheden

3.1. Algemeen

Deputaten hebben ernaar gestreefd om de uitgave van het jaarboek jaarlijks vóór Pasen te laten verschijnen. Het ene jaar lukt dat makkelijker dan het andere. Deputaten zijn de scribae van de kerkenraden en de kerkelijke vergaderingen dankbaar voor hun medewerking, al moet aan die opmerking toegevoegd worden, dat sommigen wel een aansporing nodig hebben vanuit de uitgeverij, hetgeen extra moeite en tijd kost.

De in het vorige rapport genoemde zich uitbreidende gewoonte om geen huisadressen meer op te geven van scribae, secretarissen van diaconieën, etc., maar alleen een postbusnummer of het adres van het kerkgebouw, hebben deputaten nog niet kunnen terugdringen.

In 2004 kreeg het jaarboek een nieuw-ontworpen omslag, zie 3.4.1.

3.2. Jaarboek 2002

3.2.1. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2001 werd vervaardigd door ds. H.J.Th. Velema.

Een viertal artikelen werd geplaatst:

- br. B. Geijtenbeek beschreef de ontstaansgeschiedenis van de kerk te Enkhuizen onder de titel 'Onder moeders vleugels...uit';
- ds. A. van der Maarl schreef over zijn werkkerrein 'Werk onder buitenlandse studenten';
- 'De definitie van het huwelijk' was de titel van het artikel van de deputaten contact met de overheid mw.mr.dr. G.W. Brands-Bottema;
- oud-redactielid van het jaarboek ds. M. Drayer actualiseerde de lijsten, die in 1992 in het jaarboek stonden, van Opgeheven Christelijke Gereformeerde Kerken, van predikanten die vertrokken naar kerken waarmee correspondentie wordt onderhouden, van predikanten die de kerken een tijdlang gediend hebben en van voorgangers die de kerken dienden naar artikel 3 K.O.

3.2.2. In memoriam

In memoriams over de di. A. Bakker en W. de Graaf werden geschreven door respectievelijk ds. J.J. de Jonge en ds. H. de Graaf.

3.3. Jaarboek 2003

3.3.1. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2002 werd vervaardigd door drs. R.W.J. Soeters.

Een tweetal artikelen werd geplaatst:

- ds. G.M. Bijkerk schreef over de groeiende samenwerking tussen de kerken van Beverwijk en Westzaan;
- ds. G. Vos, deputaat kerkjeugd en onderwijs, stelde een artikel samen over 'Christelijk onderwijs opnieuw in de branding'.

3.3.2. In memoriams

In memoriams over ds. M.W. Nieuwenhuijze, dr. Th. Peppink en prof.dr. J. de Vuyst werden geschreven door respectievelijk de dri. B. Reinders, J.C.L. Starreveld en prof.dr. H.G.L. Peels.

3.4. Jaarboek 2004

3.4.1. Verandering

De meest in het oog springende verandering van het jaarboek 2004 was de nieuw ontworpen voorkant. Na 38 maal in hetzelfde jasje, zij het in verschillende kleuren, verschenen te zijn, werd het tijd voor een nieuwe omslag, die, ondanks de vernieuwing, de band met het verleden continueert.

3.4.2. Jaaroverzicht/artikelen

Het jaaroverzicht 2003 werd vervaardigd door ds. G.P.M. van der Linden.

Een drietal (missionaire) artikelen werd geplaatst:

- dr. S. Paas, één van de evangelisatieconsulenten, schreef een artikel onder de titel 'Alles wordt anders... En de kerk?';
- 'Gemeentestichting – uitdaging en roeping' is de titel van het artikel van dr. S. Wierda te Amsterdam;
- de andere evangelisatieconsulent, br. A. Dingemans, schreef over 'Zending in Rotterdam';

3.4.3. In memoriam

Een in memoriam over ds. M. Drayer werd geschreven door prof. dr. W. van 't Spijker.

4. Voorstellen

Deputaten doen uw vergadering de volgende voorstellen:

1. het werk en het beleid van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Te zijner tijd zullen deputaten het moderamen van de generale synode een voorstel doen toekomen met betrekking tot de te vervullen vacatures.

R.W.J. Soeters, voorzitter
H.J.Th. Velema, secretaris

BIJLAGE 15
Artikel 41

Rapport 2 van commissie 1 inzake instructie 8.03 van de PS van het Westen m.b.t. kerkvisitatie

Uw commissie heeft begrepen dat de intentie van de instructie is om de kerkvisitatie zinvoller te laten plaatsvinden dan soms het geval is. Het bestaande reglement zou daar aanleiding toe geven. Uit het bestaande reglement (algemene bepalingen lid 7) blijkt echter, hoe dit reglement bedoeld is. Misschien zou dit nog wat duidelijker en nadrukkelijker gesteld kunnen worden. Als in deze bepaling de bedoeling van de kerkvisitatie duidelijker zou worden aangegeven, zou naar het oordeel van uw commissie aan de intentie van de instructie worden voldaan.

Op een aanpassing van het reglement die eraan bijdraagt dat het doel van kerkvisitatie beter tot zijn recht komt, is uiteraard niets tegen. Uw commissie mist echter bij de instructie de onderbouwing. Is het echt nodig dat de vragen worden aangepast? In de instructie wordt de GS verzocht 'deputaten kerkorde en

kerkrecht op te dragen zich te bezinnen op de praktijk van de kerkvisitatie om te zien of het reglement op de kerkvisitatie aanpassing nodig heeft in bovengenoemde zin en daarover te rapporteren en eventueel voorstellen te doen aan de generale synode van 2007.' Als de GS aan het verzoek van de PS voldoet op grond van de overwegingen en de oordelen van de PS die eraan ten grondslag liggen, spreekt de GS daarmee zelf al uit dat 'het reglement op de kerkvisitatie aanpassing nodig heeft in bovengenoemde zin'. Het heeft dan geen zin om deputaten nog op te dragen zich daarop te bezinnen en daarover te rapporteren. De opdracht aan hen kan dan alleen zijn om concrete voorstellen te doen tot wijziging. Maar dat dit echt nodig is, wordt door uw commissie betwijfeld.

In overweging 2 van de PS wordt de kerkvisitatie gezien als een belangrijk instrument om een aantal doelen van het bestaan van een classis te bereiken, die in overweging 1 worden omschreven. Nu wordt het doel van kerkvisitatie duidelijk omschreven in art. 44 K.O. Het lijkt ons beter om uit te gaan van de daar gegeven formuleringen. Kerkvisitatie is volgens dat artikel gericht op het functioneren van de ambtsdragers. Het gaat om het broederlijk *toezien op* en indien nodig *vermanen van* de predikanten, de ouderlingen en de diakenen. Die moeten 'ieder voor zich en gezamenlijk hun ambt getrouw waarnemen, bij de zuiverheid van de leer volharden, de aangenomen kerkorde in elk opzicht handhaven en de opbouw van de gemeente naar behoren met woorden en werken bevorderen.' Uiteindelijk gaat het bij dit broederlijk erop toezien, stimuleren en vermanen van de ambtsdragers om het heil van de gemeente: Als nalatigheid wordt geconstateerd moeten de visitatoren 'bijtijds broederlijk vermanen en met raad en daad alles doen strekken tot vrede, opbouw en welzijn van de kerken.' Naar het oordeel van uw commissie komt in het bestaande reglement deze bedoeling van de kerkvisitatie duidelijk uit. In alle hoofdstukken gaat het over de uitoefening van de taak en van de verantwoordelijkheid van kerkenraad en ambtsdragers. Men lette op de formulering van de vragen: Komt dit aan de orde...; vormt dit onderwerp van bespreking...; kunt u spreken van...; hebt u vastgesteld...; houdt u zich aan...; maakt u gebruik van...; geeft u acht op...; wordt er met hen gesproken...; stelt u zich daarvan op de hoogte...; enz.

Als het gaat over het gemeentelijk leven komt uit dat de *kerkenraad* de gemeente moet kennen en stimuleren. Ook daar luidt het: Wat doet u...; belegt u...; hoe houdt u contact...; besteedt u aandacht aan...; enz.

Dat het wenselijk zou zijn in de kerkvisitatie meer aandacht te schenken aan de bezieling van de kerkenraad (van oordeel 3) lijkt ons dan ook niet op grond van het reglement gezegd te kunnen worden. Men lette ook op de vragen I,7-10; II,4; III,2,3,6,8; IV,3,5,7; V,5,6,8,9; VI,2,5,6; VII,1,2.

Er is met gebruikmaking van het bestaande reglement gelegenheid om over de missionaire roeping van de gemeente (van oordeel 4) door te spreken n.a.v. ondermeer de vragen VI,7,8.

Over plaatselijke samenwerking met andere kerken van gereformeerde belijdenis (van oordeel 5) kan gesproken worden n.a.v. vraag VI,10.

Naar het oordeel van uw commissie is het niet nodig en niet wenselijk om voor de zaken die in van oordeel 4 en 5 worden genoemd meer aandacht te vragen in het reglement dan voor andere zaken. De zaken die bijzondere aandacht vragen kunnen per plaats verschillen en de visitatoren moeten vrij zijn in hun keus aan welke onderdelen van het reglement zij bijzondere aandacht schenken.

Wat betreft het grote aantal vragen van het bestaande reglement (van oordeel 1) zij opgemerkt dat uit algemene bepaling 7 blijkt dat het gesprek niet met het stellen van al deze vragen behoeft te worden gevoerd, maar dat het gaat om de lijn van het gesprek. Het reglement geeft daarvoor een handleiding. Ook kan een deel van de vragen schriftelijk worden beantwoord. De vragen moeten dus het gesprek niet verhinderen.

In het gesprek is er naar het oordeel van uw commissie alle gelegenheid om te spreken over de achterliggende visie van de kerkenraad (van oordeel 2). Als bijvoorbeeld vraag I,1 beantwoord zou worden met nee, dan wordt toch gevraagd naar het waarom? Zo kunnen – om maar wat te noemen – de vragen I,13,22; II,1-3; III,3,5; IV,3; V,1,9; VI,1,2,7-10; VII,3-5 aanleiding geven om te spreken over de visie van de kerkenraad.

Met het bovengestelde is duidelijk dat uw commissie aanvaarding van de instructie overbodig en niet wenselijk acht. Aan de intentie van de instructie kan worden voldaan door algemene bepaling 7 van het reglement uit te breiden zodat daarin heel helder wordt aangegeven hoe het reglement bedoeld is en hoe het gebruikt kan worden.

Als de opdracht voor het schrijven van deze toevoeging zou worden gegeven aan deputaten kerkorde en kerkrecht, kan pas een volgende synode deze vaststellen. Daarom doet uw commissie zelf een voorstel voor een uitbreiding van algemene bepaling 7 van het reglement.

Uw commissie stelt u voor aldus te besluiten:

De generale synode

kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 14 mei 2003;

2. het rapport van haar commissie;

overwegende

1. dat het de intentie van de instructie is te bevorderen dat de kerkvisitatie beter aan haar doel beantwoordt;
2. dat het doel van de kerkvisitatie duidelijk omschreven wordt in art. 44 K.O.;
3. dat het reglement op de kerkvisitatie het broederlijk gesprek zoals bedoeld in art. 44 K.O. niet wil verhinderen maar dienen;
4. dat het reglement bedoeld is als een handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen;
5. dat het daarom niet nodig is dat alle vragen van het reglement bij elke kerkvisitatie met zoveel woorden worden gesteld;

6. dat een deel van de vragen van te voren schriftelijk kan worden beantwoord, waarbij visitatoren kunnen kiezen op welke zaken zij willen terugkomen, zodat er ter vergadering meer gelegenheid is om over andere zaken breder door te spreken;
7. dat naar aanleiding van vragen en gegeven antwoorden dieper kan worden doorgesproken en dat het niet de bedoeling van de vragen is dat men zich beperkt tot een zo kort mogelijk en weinig zeggend antwoord;
8. dat de bedoeling van het reglement op de kerkvisitatie in de praktijk niet altijd goed wordt begrepen, al wordt die in de algemene bepalingen wel aangegeven;

van oordeel

1. dat het van groot belang is voor de kerken dat de kerkvisitatie functioneert naar de bedoeling van art. 44 K.O.;
2. dat moet worden bevorderd dat het reglement op de kerkvisitatie wordt gehanteerd zoals het is bedoeld, n.l. om aan art. 44 K.O. uitvoering te geven;
3. dat niet het reglement op de kerkvisitatie wijziging behoeft maar het gebruik ervan zoals dat soms plaatsvindt;

besluit

1. de instructie niet te aanvaarden;
2. aan de intentie van de instructie recht te doen door aan de 'algemene bepalingen' van het reglement, lid 7, een korte uitbreiding te geven waardoor nog duidelijker wordt hoe het reglement gezien moet worden en gebruikt kan worden;
3. de uitbreiding van lid 7 vast te stellen als volgt:
'Het reglement op de kerkvisitatie is bedoeld als handleiding die de lijn aangeeft waarlangs de kerkvisitatie dient te verlopen. Het is derhalve niet noodzakelijk dat alle vragen van het reglement bij elke visitatie met zoveel woorden worden gesteld. Naar aanleiding van de vragen en de daarop gegeven antwoorden kan dieper worden doorgesproken in het kader van een geestelijk getoonzet gesprek. De aan de orde te stellen onderwerpen (enz.).'

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 16
Artikel 45, 158, 162, 195

Rapport van de deputaten eredienst

1. Inleiding

1.1. De opdrachten van de generale synode 2001

De synode besloot:

1. deputaten opdracht te geven alle zaken die samenhangen met de uitgave van de bundel Schriftberijmingen te behartigen;
2. deputaten te ontslaan van de opdracht een grote-letter-editie van de bundel Schriftberijmingen te doen uitgeven;
3. deputaten opdracht te geven contacten te leggen binnen het geheel van de gereformeerde gezindte om zo mogelijk te komen tot samenwerking en eenstemmigheid wat betreft taal en inhoud van de liturgische formulieren;
4. deputaten opdracht te geven tot het opstellen van nieuwe formulieren waarin de in het rapport van deputaten genoemde motieven kunnen samengaan met de theologische inhoud van de bestaande formulieren, en daarbij voorrang te geven aan het doop- en huwelijksformulier;
5. deputaten opdracht te geven, in samenwerking met het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte, onderzoek te doen naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie;
6. deputaten opdracht te geven waar mogelijk samen te werken met het deputaatschap kerkmuziek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
7. aangaande artikel 69 van de kerkorde het volgende uit te spreken:
 1. in de huidige situatie geen uitbreiding te geven aan het bepaalde in art. 69 K.O.;
 2. een deputaatschap voor het kerkelijk lied in te stellen en dit deputaatschap op te dragen:
 - a. liederen te selecteren waarvan de inhoud in overeenstemming is met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis en tevens de mogelijkheid te onderzoeken of voor een dergelijke selectie verwezen zou kunnen worden naar een reeds bestaande bundel;
 - b. onderzoek te doen naar de bereidwilligheid van de kerkenraden om, wanneer een dergelijke selectie in art. 69 K.O. wordt opgenomen, zich voor de keuze van het lied in de eredienst te beperken tot het in art. 69 K.O. bepaalde;
 - c. de resultaten van deze selectie en dit onderzoek te rapporteren aan de generale synode van 2004;
3. de kerken te verzoeken liederen die men in de selectie zou willen hebben opgenomen aan deputaten toe te zenden.

1.2. Samenstelling van het deputaatschap

De generale synode van 2001 benoemde in het nieuw te vormen deputaatschap eredienst de volgende broeders: J. Van Amstel, C.J. Droger, D. Dunsbergen, J. Groeneveld, J. Groenleer, W. Kok, M. van Ledden

en G.C. de Waard. Op de eerste vergadering van het deputaatschap werd br. Van Amstel benoemd tot voorzitter en br. Dunsbergen tot secretaris. Door ziekte was br. Dunsbergen vanaf februari 2003 helaas niet meer in staat binnen het deputaatschap te functioneren. Op de vergadering van 21 november 2003 werd besloten dat br. Droger tot aan de generale synode het secretariaat van het deputaatschap zou waarnemen.

1.3. Werkwijze van het deputaatschap

Het deputaatschap eredienst heeft gewerkt met twee secties: de sectie liederen en de sectie liturgische formulieren. In de sectie liederen namen plaats de broeders Van Amstel, Kok, van Ledden en de Waard. De eerste werd voorzitter van de sectie, de laatste notulist ervan. De sectie liturgische formulieren werd bemand door de broeders Droger, Dunsbergen, Groeneveld en Groenleer. De laatste werd voorzitter van de sectie, de eerste notulist ervan. In de commissie Liturgie en Cultuur van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) ging vanuit ons deputaatschap br. Groenleer participeren. Br. Groeneveld heeft in de achterliggende periode de zaken behartigd die te maken hebben met de Schriftberijmingen.

1.4. Participatie Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Overeenkomstig de opdracht van de generale synode 'waar mogelijk samen te werken met het deputaatschap kerkmuziek van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)' heeft een delegatie van ons deputaatschap (sectie liederen) op 29 november 2002 een vergadering bijgewoond van deputaten kerkmuziek. Deze ontmoeting had een informatief karakter: over en weer is meegedeeld waar ieder mee bezig is. Afgesproken werd dat deze deputaten ook een uitnodiging zouden ontvangen voor een vergadering van de sectie liederen van ons deputaatschap. Op 7 april 2003 was een afvaardiging van het deputaatschap kerkmuziek aanwezig op de vergadering van de sectie liederen. Afgesproken werd:

- a. dat onze deputaten kennisnemen van de criteria die gelden voor de liederenbundel van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
- b. dat de deputaten van beide kerken elkaar op de hoogte houden van de voortgang van de activiteiten, o.a. door middel van het toezenden van de notulen van de vergaderingen.

Voortzetting van het bijwonen van vergaderingen leek in dit stadium niet zinvol. Terwijl onze synode nog principiële uitspraken moet doen, zijn de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) reeds bezig gezangen te zingen, nieuwe liederen te beproeven en een bundel samen te stellen. Voorafgaande aan de rapportage aan de generale synode 2004 is er nog wel een gemeenschappelijke vergadering van onze deputaten en het deputaatschap kerkmuziek gehouden op 12 maart 2004.

Een andere opdracht van de generale synode was 'in samenwerking met het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte, onderzoek te doen naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie'. Er is contact gelegd met het genoemde deputaatschap. Pas in juni 2003 is daarop gereageerd. Dit had ermee te maken dat de bezinning op de samenhang tussen liturgie en cultuur was vertraagd.

Op uitnodiging van het deputaatschap kerkmuziek heeft een afgevaardigde van ons deputaatschap op 12 december 2003 een vergadering bijgewoond van de deputaten eredienst en kerkmuziek gezamenlijk met als onderwerp 'liturgie en cultuur' (zie 3.5).

1.5. Inhoud van het rapport

Na het inleidende hoofdstuk 1 geven we in hoofdstuk 2 van ons rapport weer wanneer het deputaatschap heeft vergaderd en wanneer de afzonderlijke secties samenkwamen.

In hoofdstuk 3 treft u het verslag aan van onze werkzaamheden als gevolg van de opdrachten die de generale synode van 2001 verstrekke. In de bijlagen vindt u de twee concept-doopformulieren en het concept-huwelijksformulier die het deputaatschap vaststelde, en de uitslag van de enquête die in de kerken werd gehouden.

Met het doen van enkele voorstellen sluiten we ons rapport in hoofdstuk 4 af.

2. Vergaderingen

2.1. Plenaire vergaderingen

Het hele deputaatschap heeft in de afgelopen periode zeven keer vergaderd. Steeds kwamen we bijeen in één van de zalen van de chr. geref. Rehobothkerk te Woerden. De eerste vergadering van het hele deputaatschap vond plaats op 13 mei 2002. In datzelfde jaar vergaderden we ook nog op 9 september. In 2003 kwamen we bijeen op 24 maart, 18 augustus en 21 november. In 2004 was dat op 30 januari en 12 maart.

2.2. Vergaderingen van de secties

De secties hebben in de periode 2002-2004 verschillende keren afzonderlijk vergaderd. Onderstaand een overzicht per sectie van de data van samenkomen.

2.2.1. Sectie liederen

De sectie liederen kwam steeds bijeen in één van de zalen van de chr. geref. kerk 'De Tabernakel' te Ede, behalve in 2004; toen kwam men samen in de chr. geref. Rehobothkerk te Woerden. In 2002 vergaderde de sectie op 10 juni; in 2003 op 13 januari, 3 maart, 7 april en 22 september; in 2004 op 12 januari.

2.2.2. Sectie liturgische formulieren

De sectie liturgische formulieren vergaderde steeds in één van de zalen van de chr. geref. Rehobothkerk te Woerden. In 2002 was dat op 3 juni, 16 september en 11 november; in 2003 op 20 januari, 17 maart, 23 juni, 18 augustus en 27 oktober; in 2004 op 12 januari.

2.2.3. Karakter van de vergaderingen

Alle vergaderingen van het deputaatschap en van de afzonderlijke secties kenmerkten zich door een open en broederlijke sfeer. In een hartelijke verbondenheid aan Schrift en belijdenis, onze kerken en aan elkaar hebben we de door de synode opgedragen werkzaamheden mogen verrichten. Daarop zien we als deputaten met dankbaarheid terug.

3. Uitvoering opdrachten van de generale synode 2001

3.1. Behartigen van de zaken betreffende de bundel Schriftberijmingen

Met betrekking tot de Schriftberijmingen gaf de synode van 2001 aan deputaten de opdracht 'alle zaken die samenhangen met de uitgave van de bundel Schriftberijmingen te behartigen'. Bij de taakverdeling binnen het deputaatschap werd br. J. Groeneveld ermee belast deze opdracht uit te voeren en hiervan te rapporteren aan deputaten.

Hij heeft regelmatig contact onderhouden met de uitgeverij Buijten & Schipperheijn. Uit dat contact bleek:

- dat van de bundel met 40 Schriftberijmingen, uitgegeven in februari 1997, in 2000 een vierde ongewijzigde editie verschenen was, die aan de vraag naar nieuwe boekjes voldeed;
- dat de uitgeverij Buijten & Schipperheijn het verzoek had ontvangen om een bundel Schriftberijmingen uit te geven waarin zowel de 40 Schriftberijmingen uit de door deputaten uitgegeven bundel staan, alsmede de 19 liederen uit het Liedboek voor de kerken die vermeld zijn in art. 69 K.O.;
- dat de uitgeverij Buijten & Schipperheijn voornemens was een dergelijke bundel uit te geven en voor overname van de 40 Schriftberijmingen toestemming aan deputaten vroeg.

Deputaten hebben geantwoord daar geen bezwaar tegen te hebben, mits aan de voorwaarden zou worden voldaan die zij stellen voor het overnemen van Schriftberijmingen in andere bundels. Daarbij stelden deputaten dat de uitgave van de bundel duidelijk diende te worden gezien als een eigen initiatief van de uitgeverij. Deputaten hebben namelijk geen opdracht van de synode een dergelijke bundel te doen uitgeven.

Deputaten hebben van de uitgeverij bericht ontvangen dat de gevraagde vergoeding voor auteursrechten is overgemaakt aan de quaestor van de synode, die dit heeft bevestigd.

In januari 2003 is de bundel 'Schriftberijmingen met 19 gezangen uit het Liedboek voor de kerken' verschenen bij de uitgeverij Buijten & Schipperheijn.

Behalve het bovengenoemde hebben deputaten enkele verzoeken gekregen om liederen in bundels of liturgieën te mogen overnemen. Die verzoeken zijn afgehandeld volgens de daarvoor afgesproken voorwaarden en tegen betaling van de vereiste gelden voor auteursrechten.

3.2. Samenwerking binnen de gereformeerde gezindte betreffende eenstemmigheid in taal en inhoud van de liturgische formulieren

Deputaten hebben contact gezocht met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond en daaraan de vraag voorgelegd of het nog nieuwe plannen had op het gebied van de liturgische formulieren. Per e-mail kregen wij op 18 september 2002 als antwoord dat een werkgroep bestaande uit vijf vertegenwoordigers van de Gereformeerde Bond en vijf vertegenwoordigers uit de Nederlandse Hervormde Kerk, bezig was met de rubricering en waardering van de vele brieven die binnengekomen waren als reactie op de proeve van de herziene klassieke liturgische formulieren. Tot 1 maart 2003 zou deze werkgroep de tijd hebben om haar werk te doen. De bedoeling was dat de synode daarna het resultaat zou vaststellen en de heraalde liturgische formulieren zou opnemen in het Dienstboek.

Rond de afsluiting van ons rapport vernamen wij van de kant van het hoofdbestuur dat er enige vertraging is ontstaan in het project. Men koerst nu aan op een afronding voor de zomer en presentatie van het Dienstboek in het najaar. Verder deelde het hoofdbestuur ons mee dat een boekje met de titel 'Ere Wie ere toekomt' was verschenen.

Deputaten hebben ook geïnformeerd naar de activiteiten van de Nederlands Gereformeerde Kerken op het gebied van de liturgische formulieren en gevraagd naar wat er in die kerken aan liturgische formulieren voorhanden is. Geantwoord is dat er heel wat verschillende liturgische formulieren in omloop en gebruik zijn. Er wordt momenteel niet gewerkt aan nieuwe liturgische formulieren.

Van de Gereformeerde Gemeenten is bekend dat zij de klassieke liturgische formulieren gebruiken. Zover wij weten zijn er in die kring geen plannen om deze te hertalen of aan te vullen met nieuwe formulieren.

3.3. Nieuwe formulieren voor de kinderdoop en de huwelijksbevestiging

3.3.1. Twee nieuwe formulieren voor de kinderdoop

De sectie liturgische formulieren zag zich gesteld voor de opdracht van de generale synode 'tot het opstellen van nieuwe formulieren waarin de in het rapport van deputaten genoemde motieven kunnen samengaan met de theologische inhoud van de bestaande formulieren, en daarbij voorrang te geven aan het doop- en huwelijksformulier'.

Alle leden van de sectie leverden of een compleet nieuw concept-doopformulier, of gaven een structuurschema aan de hand waarvan een nieuw formulier zou kunnen worden geconcipieerd. We besloten met twee complete concept-teksten verder te gaan. De argumenten om aan de synode twee nieuwe doopformulieren voor te leggen zijn deze:

- beide formulieren hebben wat betreft taal en stijl een eigen karakter;
- beide formulieren leggen inhoudelijk verschillende accenten.

Bij het samenstellen van de concept-doopformulieren is van vrijgemaakte zijde constructief meegewerkt door twee leden van het deputaatschap eredienst. De broeders D.Th. Hoekstra en F.G. aan het Rot zijn we dank verschuldigd voor hun waardevolle inbreng en hun trouw bezoeken van de vergaderingen van de sectie liturgische formulieren.

In bijlage 1 treft u beide concept-doopformulieren aan.

3.3.2. *Nieuw formulier voor de huwelijksbevestiging*

Nadat de beide doopformulieren waren vastgesteld, is de sectie liturgische formulieren gaan werken aan een nieuw huwelijksformulier. Ook hierbij werden de opmerkingen betrokken die op de generale synode van 2001 naar voren waren gebracht.

U vindt het concept-huwelijksformulier in bijlage 2 van ons rapport.

3.4. *Voorstel om te komen tot een nieuw formulier voor de openbare geloofsbelijdenis*

Binnen het deputaatschap is de gedachte naar voren gekomen dat het wenselijk zou zijn tot een uitgebreider formulier te komen voor het afleggen van openbare geloofsbelijdenis. De volgende gronden bieden wij ter overweging aan:

1. het huidige formulier is geen formulier in die zin dat het bijbels onderwijs geeft, zoals dat bij de andere formulieren gebeurt, maar het beperkt zich tot het stellen van vragen;
2. door een uitgebreider formulier kan worden ingegaan op het postmoderne levensgevoel en leiding worden gegeven in verband met de evangelisch-doperse stroming, waarbij de nadruk valt op de gevoelservaring. Juist bij de belijdenis van het geloof zal ruime aandacht gegeven moeten worden aan de schriftuurlijke geloofservaring.

3.5. *Onderzoek naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie*

Ook aan de opdracht van de generale synode om 'in samenwerking met het deputaatschap eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en zo mogelijk met daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte, onderzoek te doen naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie', is gewerkt. Het is een feit dat veel kerkgangers dagelijks met een cultuur te maken hebben die totaal anders is dan de cultuur die men in de kerk tegenkomt. We spreken in de huidige samenleving van een beeldcultuur, waarbij vooral gelet wordt op wat er te zien en te ervaren valt, terwijl de gereformeerde liturgische traditie vooral een lees- en hoorcultuur is, waarbij de betekenis van teksten verstaan moet worden. Dat levert een bepaalde spanning op. Het verstaan van teksten of van het gesproken woord is een kunst die het in de huidige cultuur steeds moeilijker krijgt. Dat vindt ook zijn weerslag in het kerkelijk leven.

Ook op het terrein van de muziek is er heel wat gaande dat spanning oplevert tussen de huidige cultuur en de kerkelijke praktijk. Het repertoire dat veel kerkgangers dagelijks beluisteren is totaal anders dan het kerkelijke repertoire dat in de erediensten in praktijk wordt gebracht. De kerkdienst is vrijwel het enige moment waar mensen nog samen zingen. Dat leidt ertoe dat de afstand tussen kerkelijke en niet-kerkelijke cultuur groter wordt.

In opdracht van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is er ook binnen de betreffende deputaatschappen van deze kerken bezinning op dit terrein gaande.

Op 12 december 2003 was er een gezamenlijke vergadering van de deputaten eredienst en kerkmuziek. Daarbij was ook een afvaardiging van ons deputaatschap aanwezig. Er vond een discussie plaats over het onderwerp 'De relatie tussen de huidige cultuur en de gereformeerde liturgie en kerkmuziek'. Dit gebeurde aan de hand van een discussiestuk dat samengesteld was door enkele deputaten. Daarin kwam de spanning naar voren tussen enerzijds de gegevens die de Schrift, de confessie en de kerkgeschiedenis ons aandragen en anderzijds de huidige leefsfeer waarin individuele voorkeur een grote rol speelt. Men is er niet op uit om vaste regels te stellen maar wel om ijkpunten aan te dragen waaraan de verschillende onderdelen van de liturgie moeten voldoen. In maart of april 2004 krijgt de bespreking een vervolg. De afgevaardigde van ons deputaatschap is ook daarbij betrokken.

Op dit terrein is door de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) al veel bezinnend werk verricht. Moeilijker is het voor hen aan de hand daarvan conclusies te trekken. De materie is nogal complex.

Binnen de deputaten eredienst en kerkmuziek worden de problemen die er op dit terrein liggen scherp gezien. Op dit punt is er bij ons duidelijk een achterstand, terwijl bij beslissingen op liturgisch gebied naar het oordeel van deputaten deze problemen meegewogen dienen te worden.

3.6. *Verslag van de werkzaamheden van de sectie liederen*

3.6.1. *De opdracht van de generale synode van 2001*

In het kader van de besprekingen ter synode van de vraag of het mogelijk is te komen tot een eigen liedbundel, waarmee de eenheid binnen de kerken gediend zou kunnen worden, werd aan het deputaatschap voor de eredienst opgedragen:

- a. liederen te selecteren waarvan de inhoud in overeenstemming is met de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis en tevens de mogelijkheid te onderzoeken of voor een dergelijke selectie verwezen zou kunnen worden naar een reeds bestaande bundel;
- b. onderzoek te doen naar de bereidwilligheid van de kerkenraden om, wanneer een dergelijke selectie in artikel 69 van de kerkorde wordt opgenomen, zich voor de keuze van het lied in de eredienst te beperken tot het in artikel 69 bepaalde;
- c. de resultaten van deze selectie en dit onderzoek te rapporteren aan de generale synode van 2004;
- d. de kerken te verzoeken liederen die men in de selectie zou willen hebben opgenomen aan deputaten toe te zenden.

3.6.2. Eenstemmig

De generale synode van 1980 besloot bij de behandeling van het rapport van het deputaatschap voor onderzoek naar het kerkelijk lied o.a. (zie het Rapport 'Eenstemmig', dat verscheen): een definitieve beslissing ten aanzien van Schriftgetrouwe liederen voor te bereiden en voorstellen te doen aan de generale synode van 1983. Deze door de synode vast te stellen liederen zullen in de vorm van een eigen liedbundel aan de kerken worden aangeboden (Acta 1983, blz. 206v.).

Aan de generale synode van 1983 werd een bundeling van 120 liederen voorgelegd, waarbij de criteria voor een verantwoord lied worden aangegeven in het rapport van voornoemde deputaten (Acta 1983, blz. 210v.). Een aantal criteria is:

- a. de liederen moeten het heilshandelen van God op zodanige wijze vertolken, dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming zijn en van de Geest der Schriften doordrenkt zijn;
- b. de liederen moeten confessioneel verantwoord zijn en daardoor aanvaardbaar voor alle kerken;
- c. de liederen moeten liturgisch verantwoord zijn;
- d. literair en muzikaal moeten de liederen op niveau zijn.

Bezwaren tegen bepaalde liederen zijn verwoord op blz. 209 (Acta 1983).

De generale synode van 1983 is van oordeel dat het gebruik van de bundel, die door deputaten is samengesteld, de eenheid van de kerken niet zal bevorderen, maar de verwijdering zal vergroten, wat met een aantal overwegingen, waaronder die van het betrachten van eenheid, liefde en waarheid, in strijd moet worden geacht (Acta 1983, blz. 62) en besluit te blijven bij het zingen van de 150 Psalmen in de eredienst (blz. 62v.).

Appèls tegen dit besluit op de generale synode 1986 worden afgewezen (zie Acta 1986).

Op de generale synode van 1995 komt het kerkelijk lied opnieuw ter sprake via een instructie van de particuliere synode van het Noorden. Voorgesteld wordt de redactie van artikel 69 K.O. te wijzigen en deputaten te benoemen met de opdracht op de eerstvolgende synode liederen naar Schrift en belijdenis aan te bieden. Deze synode besluit de instructie niet te aanvaarden daar er 'geen nieuwe argumenten worden aangevoerd vergeleken met de revisievoorstellen ten aanzien van het besluit van de generale synode 1983 inzake het kerkelijk lied, die op de generale synode van 1986 zijn afgehandeld'. 'De synode is van oordeel dat er geen gegronde redenen bestaan om genoemd besluit te herzien' (Acta 1995, blz. 106).

Op de generale synode van 2001 kwam echter het zingen van liederen opnieuw aan de orde via een instructie van de particuliere synode van het Oosten, waaruit ten slotte na diverse voorstellen ter synode de opdracht gegeven werd zoals onder punt 1.1. is verwoord (Acta 2001, blz. 63-67; 134-137).

3.6.3. Werkwijze

Deputaten hebben zich allereerst bezonnen op de werkwijze die moest worden gevolgd om te voldoen aan de opdracht van de generale synode van 2001. Vervolgens zijn de kerken opgeroepen aan het deputaatschap voor te leggen wat in de plaatselijke erediensten wordt gezongen, en te laten weten of men zich wil houden aan wat de generale synode bepaalt in artikel 69 K.O. (zie onder opdracht b.). Ook werden de kerken in de gelegenheid gesteld aan deputaten liederen toe te zenden (zie onder opdracht c.). Hieronder treft u een samenvatting aan van wat onder de aandacht van deputaten is gebracht.

Samenvatting van de uitslag van de enquête onder de kerkenraden in het najaar 2002 en de conclusies van de deputaten.

Opmerkingen vooraf:

- Voor de exacte uitslag van de enquête verwijzen wij naar bijlage 3 van ons rapport.
- Aangezien bijna 80% van de kerkenraden op de enquête heeft gereageerd, kan, naar het oordeel van de deputaten, worden gesteld dat de uitslag representatief is voor wat er ten aanzien van het kerkelijk lied in onze kerken leeft.
- De 60 kerkenraden die in de erediensten uitsluitend de Psalmen en Enige Gezangen gebruiken, hebben op alle volgende vragen antwoorden gegeven die samengevat kunnen worden met de uitdrukking 'niet van toepassing'.
- Enkele kerkenraden hebben hun keuze voor of tegen het zogenaamde vrije lied uitvoerig gemotiveerd vanuit de Schrift en/of de traditie van onze kerken.
- Op de enquêtevraag welke vrije liederen men geschikt acht voor het gebruik in de eredienst, heeft het overgrote deel van de kerkenraden zich bij de beantwoording beperkt tot het noemen van bundels waaruit liederen geselecteerd zouden kunnen worden. Acht kerkenraden hebben een lijst met liederen of een zelf samengestelde zangbundel toegezonden.
- Sommige vragen zijn door een aantal kerkenraden niet of onvolledig beantwoord. Dat blijkt uit het aantal keren dat 'geen antwoord' moest worden genoteerd. Het betreft met name de vragen met betrekking tot:
 - de gehanteerde criteria bij de keuze van de vrije liederen,
 - de auteursrechten,
 - de geschikt geachte vrije liederen.

Een enkele keer was daardoor ook enige interpretatie vanuit eerder gegeven antwoorden nodig om tot een wat vollediger beeld te komen. Dit betrof bijvoorbeeld het antwoord op de vraag welke liederen men geschikt acht. Een relatie met de daaraan voorafgaande vraag over de liederen die men zingt naast de officieel toegestane, ligt voor de hand.

De uitkomsten van de enquête met betrekking tot bovengenoemde vragen dienen met enig voorbehoud te worden gehanteerd.

Samenvatting

De uitslag van de enquête kan in de volgende punten worden samengevat.

N.B. De nummering komt overeen met die van de vragen op het enquêteformulier (zie bijlage 3)

- 1a. Meer dan de helft van de kerken (91 kerken = 61%) houdt zich aan de afspraken, neergelegd in art. 69 K.O.
Van deze groep kerken zingt eenderde (31 kerken) naast de Psalmen en Enige Gezangen ook de Schriftberijmingen en/of de door de synode goedgekeurde liederen uit het Liedboek voor de kerken. Meer dan de helft van de laatstgenoemde kerken (17) maakt expliciet melding van het feit dat in bijzondere diensten ook liederen uit andere bundels gezongen worden. De diensten die men als bijzonder kwalificeert, zijn verschillend. Genoemd worden diensten op christelijke feestdagen, doop- en belijdenisdiensten, trouw- en rouwdiensten, gezinsdiensten, diensten voor verstandelijk gehandicapten, diensten op startzondag, bid- en dankdagdiensten.
Bijna 40% (58 kerken = 39%) van de kerken zingt ook in de gewone erediensten regelmatig andere dan de toegestane liederen.
- 1b. Vrijwel alle kerken die in de eredienst regelmatig het vrije lied zingen, kiezen gebruik gemaakt van liederen uit de bundels Opwekking, Joh. de Heer en Zingende gezegend.
- 1c. Met betrekking tot de gehanteerde criteria bij de keuze van de liederen geven de meeste kerken aan dat men alleen schriftuurlijk verantwoorde liederen zingt.
Verder spelen bij de keuze van de liederen vooral zaken als zingbare melodie, passend bij het thema van de dienst en bekendheid bij de gemeente een rol.
- 1d. Bij het gebruik van liederen uit andere bundels lijkt in het algemeen weinig aandacht besteed te worden aan het aspect auteursrechten.
Een groot aantal kerkenraden (34) beantwoordt de vraag niet en van de kerkenraden die de vraag wel beantwoorden, blijkt dat men bevreesd is dat een eventuele synodale selectie van liederen niet overeenstemt met de eigen keuze en/of te beperkend zal zijn.
Mogelijk is door veel kerkenraden deze vraag niet als relevant ervaren, omdat men in de erediensten integraal gebruik maakt van bijvoorbeeld het Liedboek voor de kerken en alleen in bijzondere diensten liederen uit andere bundels gebruikt.
2. De meest genoemde bundels die men geschikt acht om liederen uit te selecteren, zijn het Liedboek voor de kerken, Opwekking, Joh. de Heer en Zingende gezegend.
De antwoorden op deze vraag vertonen uiteraard veel overeenstemming met die bij punt 1b.
3. Op de vraag of de kerkenraden bereid zijn zich te houden aan een selectie van liederen, wanneer de synode zou besluiten die op te nemen in art. 69 K.O., antwoordt maar een beperkt deel van de kerkenraden (19) bevestigend.
Een aanmerkelijke groep kerkenraden (29) wil de vraag vooralsnog niet met ja beantwoorden. Uit de toelichting blijkt dat men bevreesd is dat een eventuele synodale selectie van liederen niet overeenstemt met de eigen keuze en/of te beperkend zal zijn.
Een grote groep kerkenraden (41) is niet bereid zich te houden, c.q. kan zich moeilijk houden aan een eventuele synodale selectie.
De drie meest genoemde motieven die daarvoor aangedragen worden, zijn:
 - a. de ontwikkelingen zijn niet meer terug te draaien en/of laat de keuze van de liederen over aan de vrijheid van de kerkenraden;
 - b. de selectie van de liederen voor de eredienst is nadrukkelijk een taak van de kerkenraad;
 - c. er worden problemen voorzien in de plaatselijke samenwerking met de Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerk.

Conclusies

De hierboven samengevatte uitslag van de enquête overziende, komen de deputaten, bezien vanuit de opdracht van de generale synode van 2001, tot de volgende conclusies:

- a. in een substantieel deel van onze kerken wordt naast de toegestane liederen het vrije lied in de erediensten gezongen. Verder lijkt er bij deze kerken maar een beperkte bereidheid aanwezig zich te houden aan een door de synode vast te stellen selectie van liederen;
- b. uit de gehouden enquête is gebleken dat een eigen bundel liederen door een deel van de gemeenten niet wordt gewaardeerd. Deputaten zijn van mening dat het nu aan het geheel van de kerken is, in synode bijeen, de kerken een weg te wijzen;
- c. het baart het deputaatschap nogal wat zorg dat de gewenste en noodzakelijke eenheid in dit opzicht niet wordt aangetroffen. Als deputaatschap achten wij het een opdracht van de synode ook wat betreft het kerklied leiding te geven, opdat al wat in de gemeenten, in welke diensten dan ook, gezongen wordt in overeenstemming is met Schrift en belijdenis.

In het licht van bovenstaande conclusies hebben de deputaten besloten geen poging te doen om nu zelf liederen te selecteren (een opdracht van de synode), maar eerst een uitspraak van de synode te vragen over verder te nemen stappen met betrekking tot het kerklied.

3.6.4. Geen eenstemmigheid

Wegen we de gegevens die vanuit de enquête ons ter beschikking staan, dan betwijfelen wij of een door de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland samengestelde bundel de andere in gebruik zijnde liederen zal vervangen en men bereid is ter wille van de eenheid in de kerken zich te houden aan deze bundel liederen voor het zingen in de eredienst.

Een deel van de kerken ziet de noodzaak er niet van in een eigen bundel samen te stellen. Een ander deel zal deze niet gebruiken, omdat men zich wil houden aan wat nu in artikel 69 K.O. is bepaald. Weer een ander deel van de kerken wil zich houden aan een selectie van liederen die de synode vastgesteld heeft. Van eenstemmigheid kan dus niet gesproken worden.

3.6.5. Zorgvuldigheid

Een mogelijke uitweg uit de ontstane situatie zou kunnen zijn het aan de vrijheid van de plaatselijke gemeente over te laten wat in de erediensten gezongen wordt. Sommigen pleiten daarvoor en zien niet in

waarom daardoor de eenheid geschaad zou worden. Anderen menen echter dat dit de eenheid in ieder geval niet bevordert. Het blijkt in de praktijk zelfs verwijdering te geven. In een tijd van individualisme zullen we als kerken de gemeenschap als een kostbaar geschenk dienen te bewaren en te bevorderen. Wat gezongen wordt, raakt de kerken in z'n geheel. Zoals ook de liturgische formulieren de eenheid dienen. Zorgvuldigheid is van belang. Dit geldt ten aanzien van de tekst, de melodie en het taalgebruik van de te zingen liederen. Dit betreft ook de auteursrechten.

3.6.6. *Eenheid binnen de gereformeerde gezindte*

- Ten aanzien van de Gereformeerde Gemeenten geldt dat daar alleen de Psalmen en de Enige Gezangen gezongen worden.
- De laatste synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft een aantal liederen uit het Liedboek voor de kerken goedgekeurd om te worden proefgezongen tot de volgende synode. Deputaten hebben de opdracht er nog dertig liederen uit het Liedboek voor de kerken bij te zoeken plus negentig liederen uit andere bundels. Daarnaast werken de deputaten aan een lijst van liederen die ook gebruikt mogen worden bij bijzondere gelegenheden. Doel is in 2008 een voorlopige bundel en in 2011 een definitieve bundel van ongeveer 180 liederen. Wij als deputaten hebben contact gezocht en onderhouden met deputaten van genoemde kerken. Deze hebben niet geleid tot een eenheid van beleid in dit opzicht. Dit hangt samen met het feit dat de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) reeds een principiële beslissing met betrekking tot het zingen van het vrije lied in de eredienst genomen hebben, terwijl de kerken waartoe wij behoren, nog voor een dergelijke beslissing staan.
- In de Nederlands Gereformeerde Kerken is de praktijk dat het te zingen lied in de eredienst aan de vrijheid van de plaatselijke kerken wordt overgelaten.
- 'Zingen naar de Schriften' is een uitgave van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, Huizen 2000. In dit rapport wordt gewezen op een gezamenlijke bezinning in de breedte van de gereformeerde gezindte om elkaar te treffen rondom het zingen van hetzelfde lied in de eredienst (32). In een noot op pagina 37 wordt opgemerkt dat de bundel 'Uit aller mond' het dichtst komt bij wat men bedoelt.

3.6.7. *'Uit aller mond'*

Met algemene stemmen besloot de synode van 1980 (Acta 1980, blz. 53, 57) dat ten dienste van allerlei vormen van kerkenwerk, gezin en school het van belang is dat er een bundel liederen komt.

Vanwege dit synodebesluit is contact gezocht met de gereformeerde gezindte. Vanuit het geheel van deze gezindte (Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), Gereformeerde Gemeenten, Nederlands Gereformeerde Kerken en Christelijke Gereformeerde Kerken) is door vertegenwoordigers ervan con amore meegewerkt via de in het leven geroepen Stichting Geestelijk Lied Gereformeerde Gezindte aan het samenstellen en uitgeven van een bundel. 'Uit aller mond' is een uitgave van 277 liederen, die naar het oordeel van de stichting voldoen aan schriftgetrouwheid en overeenstemming met de gereformeerde belijdenis.

Daarnaast ontstonden tot hiertoe twee bundels met 200 liederen voor kinderen in de leeftijd van de basisschool.

Om de eenheid met de gereformeerde gezindte ook in dit opzicht te bewaren is het van belang rekening met elkaar te houden.

3.6.8. *De redactie van artikel 69 K.O.*

De eenvoudigste oplossing lijkt de redactie van art. 69 van de kerkorde te handhaven, terwijl we ervan overtuigd zijn dat dit niet gevolgd wordt door een praktijk die daarmee in overeenstemming is. In steeds meer gemeenten wordt door de kerkenraad een andere beslissing genomen en worden uit veel bundels allerlei liederen gezongen, waarbij dient te worden opgemerkt dat hoe langer hoe meer 'bijzondere diensten' worden gehouden, waarvoor men het bepaalde in art. 69 K.O. ontoereikend acht.

3.6.9. *Mogelijkheden*

Er zijn diverse mogelijkheden, naast het blijven bij de huidige redactie van art. 69 K.O.:

1. de reeds eerder aangeboden bundel met 120 liederen, samengesteld door een vorig deputaatschap voor het kerkelijk lied, alsnog te aanvaarden, en opdracht te geven deze uit te geven, met inachtneming van de auteursrechten. Deze 'eigen bundel' is getoetst;
2. de bundel 'Uit aller mond' vrij te geven voor gebruik. Daarbij houden we de band met het geheel van de gereformeerde gezindte zoveel mogelijk vast en kan er schriftuurlijk-confessioneel in de eredienst worden gezongen;
3. na te gaan of we als kerken gebruik kunnen maken van de bundel liederen die in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is vrijgegeven. Vanwege de contacten tussen beide kerkverbanden is het mogelijk zo tot meer eenheid te komen ten aanzien van het zingen van liederen;
4. een opsomming te geven van schriftuurlijk verantwoorde liederen uit andere bundels. Daarvoor zou een permanent deputaatschap dienen te worden ingesteld. Dit vraagt nogal wat;
5. de kerkenraden vrijheid te geven zelf dienaangaande beslissingen te nemen. Of deze weg bevorderlijk is voor de eenheid van het kerkverband, is zeer de vraag. We zijn ons er in dit geval wel van bewust dat dit alleen mogelijk is als de kerken beschikken over duidelijk omschreven criteria.

4. *Voorstellen*

Deputaten stellen u het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de twee concept-doopformulieren en het concept-huwelijksformulier vast te stellen, vrij te geven voor gebruik in de kerken en door middel van publicatie beschikbaar te stellen;
3. deputaten de opdracht te geven een formulier samen te stellen dat gebruikt kan worden bij het afleggen van openbare geloofsbelijdenis;
4. een besluit te nemen met het oog op het gebruik van het kerklied in onze kerken en deputaten naar aanleiding van dat besluit een vervolgoopdracht te geven;
5. deputaten de opdracht te geven de studie naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie

voort te zetten in samenwerking met het deputaatschap Eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
6. opnieuw deputaten te benoemen.

Deputaten voornoemd,

Ds. J. Van Amstel, voorzitter
Ds. C.J. Droger, secretaris (a.i.)
J. Groeneveld, secretaris (voor de Schriftberijmingen)

Bijlage 1: Twee nieuwe formulieren voor de kinderdoop

Concept-doopformulier (kinderdoop) I

Formulier om de heilige doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen
Eerst willen wij luisteren naar wat de Bijbel zegt over de instelling en de betekenis van de doop.
Voordat de Heere Jezus naar de hemel ging, droeg Hij zijn discipelen op de wereld in te gaan en alle volken tot zijn discipelen te maken. Zij die tot geloof kwamen, moesten gedoopt worden in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.
Matteüs 28:19 Bij deze instelling van de christelijke doop heeft Jezus toegezegd dat wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zalig zal worden; en wie niet geloofd zal hebben, zal veroordeeld worden.
Marcus 16:16 Kort daarna werd de Heilige Geest uitgestort op het pinksterfeest. Drieduizend mensen kwamen tot geloof en werden gedoopt.
Handelingen 2:41 Het water waarmee wij gedoopt worden, laat ons zien dat wij door de zonde onrein zijn en dat onze zonden afgewassen moeten worden. Als nageslacht van Adam zijn wij in zonde ontvangen en geboren. Job zegt dit ook: *Wie zal een reine geven uit de onreine? / Komt ooit een reine uit een onreine?* Daarom kunnen we slechts door een algehele reiniging het koninkrijk van God ingaan.
Psalms 51:6 Dit kunnen wij onszelf niet geven en daarom zoeken wij onze zaligheid buiten onszelf in Jezus Christus. Bij Hem alleen is die te vinden. Het water bij de doop wijst heen naar het bloed van Jezus Christus, Gods Zoon, dat onze zonden afwast, zodat we in Hem rein voor God zijn. Onze zonden worden verzoend doordat God ons toerekent wat Christus door zijn lijden en sterven heeft verworven.
Job 14:4 Bij onze doop ontvangen we het teken en zegel van wat God ons in het verbond van zijn genade belooft.
De *Vader* bezegelt ons dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade sluit. Hij belooft ons dat Hij ons tot zijn kinderen en erfgenamen aanneemt en altijd als een Vader voor ons wil zorgen, in voor- en tegenspoed.
De *Zoon* bezegelt ons dat Hij ons wast in zijn bloed van al onze zonden. Hij belooft dat Hij ons doet opstaan in een nieuw leven, zoals Hij eens opstond uit de dood. Hij zegt ons toe dat God ons de rechtvaardigheid van Hem toerekent.
De *Heilige Geest* bezegelt ons dat Hij in ons wil wonen en werken. Hij belooft ons dat Hij ons tot leden van Christus wil heiligen, en zegt ons toe dat Hij ons wil doen delen in wat we in Christus hebben. Dat is het afwassen van onze zonden en het dagelijks vernieuwen van ons leven, totdat wij ten slotte zonder enige zonde, met heel de gemeente van de uitverkoren kinderen van God, eeuwig leven.
De HEERE geeft ons in de doop niet een bevestiging van ons geloof of van onze bekering, maar een teken en zegel van zijn verbondsbeloften. Met vrijmoedigheid mogen wij bidden om de vervulling daarvan. Aan dit gebed verbindt Hij zijn zegen. Wanneer wij Hem echter niet geloven op zijn Woord, verbreken wij dit verbond. Dit ongeloof blijft niet zonder gevolgen. Tegenover Gods verbondszegen staat zijn verbondswraak.

Nu willen wij horen waarom kleine kinderen gedoopt worden

De kinderen van gelovige ouders ontvangen de heilige doop als teken en zegel van het verbond dat God ook met hen gesloten heeft, al begrijpen ze er nog niets van. Voor de HEERE horen zij er helemaal bij.
Toen de HEERE zijn volk uit de slavernij van Egypte leidde, werden óók de kinderen bevrijd. Zij zijn een deel van de gemeente van de HEERE, waaraan Hij zijn heil belooft.

- Exodus 20:5* Tot allen zegt Hij: *Ik ben de HEERE, uw God*. Hij belooft oud en jong naar het beoefde land te brengen.
- Deuteronomium 5:6* Wanneer het merendeel in de woestijn omkomt, is dat geen gevolg van een tekort in Gods belofte, maar is dit enkel en alleen te wijten aan hun ongelof.
- Numeri 14* Gods verbondsbeloften gelden voor de gelovigen en voor hun kinderen. De HEERE sloot een verbond met Abraham de vader van alle gelovigen, en met zijn nageslacht.
- Hebreeën 3* Als teken van dit verbond der genade moesten de jongens op hun achtste levensdag besneden worden. Wie de besnijdenis niet overeenkomstig Gods bevel uitvoerde, verbrak dit verbond en riep de toorn van God op.
- Genesis 17:7* Nu het bloed van Christus gevloeid heeft, is de besnijdenis als verbondsteken niet meer nodig. De HEERE vervulde zijn belofte aan Abraham en als teken daarvan wijst het doopwater heen naar het bloed van Jezus Christus, de grote Zoon van Abraham, dat reinigt van alle zonden. Aan de christelijke gemeente te Kolosse laat Paulus weten dat zij die gedoopt zijn, niet besneden behoeven te worden. Zoals het God in het Oude Testament ten diepste ging om de besnijdenis van het hart, zo geldt dit evenzeer het gedoopte kind in de Nieuwtestamentische gemeente.
- Matteüs 1* Aan de gemeente te Korinte schrijft dezelfde apostel dat de kinderen van een gelovige vader of moeder heilig zijn. Zij zijn niet zonder zonde, maar worden apart gezet van de wereld om hen heen, om de Heere met en in zijn gemeente te dienen. Heel de gemeente wordt daarom opgeroepen tot geloof te komen en tot levensheiliging.
- Kolossenzen 2:11, 12* Deze gemeente wordt in het Woord van God gewaarschuwd voor ongelof. Allen wordt op het hart gebonden dat alleen wie gelooft wat de HEERE belooft, het heil metterdaad ontvangt.
- 1 Korintiërs 7:14* Wanneer Paulus het evangelie in Europa verkondigt, komen in Filippi Lydia en de gevangenebewaarder door de Heilige Geest tot geloof in de Heere Jezus.
- 1 Petrus 2* Zij worden gedoopt met hun hele huis.
- 1 Korintiërs 10:1-13* Op de pinksterdag heeft Petrus verkondigd: *Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen, die daar verre zijn, zo velen als er de Heere, onze God, toe roepen zal / Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen, die verre zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal*.
- Handelingen 16* Zo komt de HEERE ook nu nog met zijn belofte van vergeving en vernieuwing tot de gelovigen en hun kinderen, want ook zij behoren tot zijn verbondsgemeente. Het gaat in het Oude en in het Nieuwe Testament om hetzelfde verbond met dezelfde beloften, ook al wisselt het teken ervan. Daarom mogen de gelovigen en hun kinderen slechts één keer de doop te ontvangen. Wat God zegt, blijft gelden.
- Handelingen 2:39* De christelijke kerk belijdt dan ook: *één doop tot vergeving der zonden*. Op grond van deze beloften van de drie-enige God behoren gelovige ouders dagelijks voor hun kinderen te bidden, en mogen zij vragen om de vervulling van die beloften van het verbond. Zij moeten hun kinderen van jongs af aan leren ook zelf daarom te bidden, in het vaste vertrouwen dat de HEERE deze gebeden zal verhoren. Ouders zijn ertoe geroepen hun kinderen in de vreze des HEEREN op te voeden en hun kinderen voor te gaan in het vertrouwen op God en in het leven voor Hem. Beiden, ouders en kinderen, worden opgeroepen om de zondige wereld de rug toe te keren en te strijden tegen de zonde.
- Geloofsbelijdenis van Nicea* Heel de gemeente ziet er naar uit en bidt erom dat de gedoopte kinderen zelf de HEERE gaan kennen en in het openbaar belijdenis van hun geloof afleggen.

Voordat wij overgaan tot de bediening van de heilige doop, bidden we tot de HEERE, onze God:

Genadige en barmhartige HEERE in de hemel.

Als uw gemeente zijn wij samengekomen met deze ouders.

Nu zij met hun kind tot de doopvont naderen, bidden wij voor hen en hun kind.

U laat hen zien dat U zich aan hun kind verbonden hebt en uw Naam op zijn voorhoofd schrijft.

Voor die genade en zegen dat U uw beloften aan pasgeborenen wilt geven, danken wij U oprecht.

Wij bidden U, trouwe God, dat U alles wat U in het genadeverbond belooft, in het leven van deze dopeling vervult.

Wilt U dit kind in genade aanzien en het door uw Heilige Geest een plaats geven in het lichaam van onze Heere Jezus Christus, zó dat het in Zijn dood begraven wordt en met Hem opstaat in een nieuw leven.

Laat de bediening van de heilige doop voor de hele gemeente tot zegen wezen.

Wij zijn in uw Naam gedoopt en U hebt ons allen zoveel beloofd. Geef dat wij dit bij deze doop opnieuw mogen zien, en des te meer bidden om de vervulling van uw beloften.

Geef dat wij ook beseffen welke beloften wij voor onze kinderen hebben afgelegd en leer ons, nu dit kind gedoopt wordt, daarnaar te leven.
 En als eenmaal ook voor dit kind het ogenblik aanbreekt dat het voor de rechterstoel van Christus verschijnt, laat het dan zonder vrees mogen staan voor Hem, uw Zoon, onze Heere Jezus Christus, Die met U en de Heilige Geest de enige God is, en leeft en regeert tot in eeuwigheid.
 Verhoor ons, barmhartige God, om Jezus' wil.
 Amen.

Vragen aan de ouders voor de bediening van de heilige doop:

U hebt gehoord dat de doop een instelling van de Heere is en een teken en zegel van zijn belofte, waarin ook uw kind deelt. Daarom vragen we u een eerlijk antwoord te geven voor God en zijn gemeente op de volgende vragen:

1. Gelooft u dat wij en onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerlei ellende onderworpen zijn, zelfs de eeuwige veroordeling verdiend hebben?
 Belijdt u tegelijkertijd dat wij en onze kinderen in Christus geheiligd zijn en dat daarom ook onze kinderen als leden van zijn gemeente gedoopt moeten worden, als teken van het verbond dat God met ons en onze kinderen heeft gesloten?
2. Belijdt u dat heel de Bijbel, het Oude en het Nieuwe Testament, Gods onfeilbaar Woord is? Gelooft u dat de bijbelse leer, zoals deze in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat en hier in de christelijke kerk verkondigd wordt, de ware en volkomen leer van de verlossing is?
3. Beloofd u dit kind, waarvan u de ouders bent, op te voeden overeenkomstig Gods verbond, in de vrede des HEEREN? En neemt u de verantwoordelijkheid op u om, naar uw mogelijkheden, aan uw kind breder uit te leggen en te laten uitleggen wat God ons in zijn Woord zegt?

Wat is daar uw antwoord op?

Ja.

Bij de bediening van de doop worden de instellingswoorden gebruikt: ... (naam), ik doop u in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, Amen.

Dankzegging

Vader, Zoon en Heilige Geest, in uw Naam is (naam) gedoopt.
 Wij danken U dat U niet alleen met Abraham en zijn nageslacht het verbond der genade hebt gesloten maar dit ook met ons en onze kinderen hebt gedaan en in de doop ons daarvan een teken en zegel hebt gegeven.
 Hemelse Vader, U beloofde dit kind tot een God te zijn en het altijd uw vaderlijke zorg te willen betonen. Wij bidden U om de vervulling van uw beloften voor dit kind. Wij vragen U daarom of U altijd zijn Vader wilt zijn en dat het als kind van U mag leven, in liefde tot U en in vast vertrouwen op U.
 Zoon van God, U beloofde dit kind al zijn zonden af te wassen met uw bloed. Wij bidden U het te doen delen in de vergeving van de zonden.
 Heilige Geest, U beloofde dit kind geheel te vernieuwen. Wilt U in het hart van dit kind zo werken, dat het geheel voor God leeft in een nieuwe levenswandel.
 Geef het daarom, drie-enige God, oprecht geloof in U, hartelijke liefde tot U en sterke hoop op U. Geef deze ouders uw genade om dit kind op te voeden voor U, overeenkomstig uw verbond. Geef ons als uw gemeente om samen met de ouders een voorbeeld te zijn in heel onze levenswandel.
 Werk in de harten van onze kinderen zo, dat zij uw Naam belijden en U leren volgen.
 Bewaar hen ervoor dat zij zich van U afkeren en in de handen van de boze vallen. Wilt U er in uw genade voor zorgen dat er nooit één van hen als kind van het verbond verloren gaat.
 Geef dat allen die gedoopt zijn de goede strijd mogen strijden en in uw kracht overwinnen.
 Wij bidden U dat dit gedoopte kind in heel zijn leven en tot in eeuwigheid U mag toebehoren, om met heel uw kerk U eeuwig te loven en te prijzen.
 Hoor ons, barmhartige Vader, om Jezus' wil, Die ons heeft leren bidden:

*Onze Vader, Die in de hemelen zijt;
uw Naam worde geheiligd,
uw koninkrijk kome,
uw wil geschiede, gelijk in de hemel
alzo ook op de aarde.
Geef ons heden ons dagelijks brood
en vergeef ons onze schulden,
gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
en leid ons niet in verzoeking,
maar verlos ons van de boze;
want van U is het koninkrijk
en de kracht en
de heerlijkheid,
tot in der eeuwigheid.
Amen.*

Concept-doopformulier (kinderdoop) II

Presentatie

NN en NN hebben te kennen gegeven dat zij hun kind willen laten dopen.

Onderwijs

Wanneer in de gemeente van Christus de doop wordt bediend, gebeurt dat naar het woord van onze Heere Jezus Christus.

Hij heeft zijn apostelen de opdracht gegeven

om alle volken tot zijn leerlingen te maken

en hen te dopen in de Naam van de Vader

en van de Zoon

en van de Heilige Geest,

en hen te leren onderhouden al wat Hij geboden had.

In de brieven van de apostelen

wordt ook over de doop gesproken.

Zo zegt Paulus dat

wie in Christus Jezus gedoopt is,

in zijn dood gedoopt is.

Met Hem zijn we dan begraven

door de doop in de dood

opdat

gelijk Christus uit de doden is opgewekt

door de majesteit van de Vader

zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.

Ook de kinderen mogen delen in dit geheimenis

overeenkomstig het woord van Jezus:

Laat de kinderkens tot Mij komen,

en verhindert ze niet;

want derzulken is het Koninkrijk Gods.

Laat de kinderen tot Mij komen,

verhindert ze niet

want voor zodanigen is het Koninkrijk Gods.

Het volk Israël trok met zijn kinderen

uit Egypte, het land van duisternis en slavernij,

door de Schelfzee en de woestijn

op weg naar het beloofde land.

Dus stonden ook de kinderen onder Gods belofte en opdracht.

Reeds sinds Abraham, de vader van alle gelovigen,

wordt het verbond ingescherpt

door het teken van de besnijdenis

aan jongens, op de achtste dag na de geboorte.

Overeenkomstig het woord van de apostel

zijn de gelovigen besneden in Christus

met een besnijdenis

die geen werk van mensenhanden is,

daar zij met Hem begraven zijn in de doop.

Matteüs 28:18, 19

Romeinen 6:3, 4

Marcus 10:14

Genesis 17:7, 12

Genesis 21:4

Kolossenzen 2:11, 12

Matteüs 28:18, 19

Handelingen 2:39

Zo heeft de kerk sinds de dagen van de apostelen

ook aan de kinderen de doop bediend.

In de Naam van de Vader gedoopt worden,

is een teken en zegel

dat God de Vader voor eeuwig zijn genadeverbond met ons sluit.

Hij geeft daarmee te kennen
 dat Hij ons tot zijn kinderen aanneemt
 en maakt tot zijn erfgenamen.
 Hij zet Zich voor ons in ten goede.
In de Naam van de Zoon gedoopt worden
 is een teken en zegel
 dat de Heere Jezus al onze zonden afwast
 op grond van zijn lijden en sterven.
 Wij mogen met Hem opstaan in een nieuw leven,
 bevrijd van zonde en schuld.
In de Naam van de Heilige Geest gedoopt worden
 is een teken en zegel
 dat Hij vast en zeker in ons wil wonen en werken.
 Hij verbindt ons aan Christus
 en doet ons delen in het heil
 dat Christus voor ons verworven heeft.
 De schatten van Christus maakt Hij ons eigen:
 de afwassing van onze zonden
 en de dagelijkse vernieuwing van ons leven
 totdat wij eenmaal met alle heiligen
 God zullen loven in de wereld die komt.

Doogedachtenis

Op grond van het verbond roept en verplicht de doop ons
 tot een nieuwe gehoorzaamheid.
 Laten wij toegewijd zijn
 aan de ene God, Vader, Zoon en Heilige Geest;
 laten we Hem vertrouwen en liefhebben
 met heel ons hart,
 met heel onze ziel,
 met heel ons verstand
 en met al onze krachten.
 Loslaten moeten we
 al wat onheilig is.
 Afsterven moet ons oude, zondige leven,
 opdat we geheel en al een nieuw leven leiden
 in dienst van God.
 En als wij in zonden vallen
 – we zijn en blijven immers zwak –
 dan moeten we niet aan de genade van God twijfelen
 en niet blijven doorgaan met zondigen,
 want de doop is een zegel
 en een vast teken
 dat het verbond met God eeuwig is.

Samengekomen rond de doopvont
 worden wij allen getuigen van de doop van dit kind
 en gedenken wij onze eigen doop.
 Laten wij ons dan niet schamen
 om Christus openlijk te erkennen,
 want het evangelie is
een kracht Gods
tot zaligheid een iegelijk, die gelooft /
een kracht Gods
tot behoud voor een ieder die gelooft.
 In gemeenschap met de kerk van alle tijden en alle plaatsen
 spreken wij openlijk uit:

Romeinen 1:16

Ik geloof in God de Vader, de Almachtige,
 Schepper van hemel en aarde
 En in Jezus Christus, zijn eniggeboren Zoon, onze Heer,
 die ontvangen is van de Heilige Geest,
 geboren uit de maagd Maria,
 die geleden heeft onder Pontius Pilatus,
 is gekruisigd,
 gestorven
 en begraven,
 is nedergedaald in het rijk van de dood,
 op de derde dag opgestaan van de doden,
 opgevaren naar de hemel
 en zit aan de rechterhand van God, de Almachtige Vader,
 vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden.

Ik geloof in de Heilige Geest.
Ik geloof de heilige Katholieke Kerk,
de gemeenschap der heiligen,
de vergeving van de zonden,
de opstanding van het lichaam
en het eeuwige leven.

Vragen aan de ouders

In geloof moeten wij de doop verlangen
en niet uit gewoonte of voor de uiterlijke vorm.
Daarom vragen wij u
eerlijk antwoord te geven op de volgende vragen:

– Erkent u dat
onze kinderen van hun vroegste begin
in de macht van de zonde zijn
en aan het eeuwig oordeel onderworpen zijn,
maar dat zij
op grond van het lijden en sterven van Christus
uit deze duisternis worden getrokken
in het licht van zijn verlossing
en dat zij daarom
als leden van zijn gemeente gedoopt behoren te worden?

– Geloof u dat de Schriften van het Oude en Nieuwe Testament
het verlossende Woord van God zijn,
zoals de kerk dat ook openlijk in haar geloofsbelijdenis uitspreekt en erkent
en zoals dat ook in de kerk alhier wordt verkondigd?

– Beloof u uw kind bij het opgroeien zo te onderwijzen
en te laten onderwijzen
dat het zijn doop leert verstaan,
en beloof u uw kind voor te gaan
in een christelijke levenswandel?

Vader en moeder ... wat is daarop uw antwoord?
Ja.

Doop

Doopgebed

Almachtige, eeuwige God,
U hebt door de zondvloed
de ongelovige wereld gestraft,
maar Noach en de zijnen
hebt U gered.
Hoe groot is uw ontferming.
U hebt de Farao van Egypte,
die zo verhard was
dat hij zich niet aan U wilde onderwerpen,
met heel zijn leger
in de Rode Zee doen omkomen,
maar uw volk Israël
hebt U droogvoets door diezelfde Rode Zee geleid.
Wij bidden U
op grond van uw oneindige barmhartigheid,
dat U dit kind genadig wilt zijn
en door uw Heilige Geest wilt opnemen
in het lichaam van Jezus Christus, uw Zoon.
Laat het met Hem in zijn dood worden begraven
en met Hem opstaan in een nieuw leven.
Laat het zijn kruis dagelijks blijmoedig dragen
in de navolging van Christus
en Hem aanhangen met een echt geloof,
vaste hoop
en vurige liefde.
Geef dat het dit leven
– dat aan het sterven is prijsgegeven –
door uw genade getroost zal verlaten
en zonder angst zal verschijnen
voor Jezus Christus, uw Zoon,
die Rechter en Redder is.

Hoor ons in de Naam van Jezus Christus, uw Zoon,
die met U en de Heilige Geest,
één enig God,
leeft en regeert in eeuwigheid.
Amen.

Doopformule

N... ik doop u/jou
in de Naam van de Vader
en van de Zoon
en van de Heilige Geest.

Afsluitend dankgebed

Almachtige, barmhartige God en Vader,
U prijzen en danken wij
dat U ons en onze kinderen
door het bloed van uw geliefde Zoon, Jezus Christus,
al onze zonden vergeeft;
dat U ons door uw Geest tot leden van Hem afzondert
en in Hem tot uw kinderen aanneemt;
U prijzen en danken wij
dat U ons dit laat zien en bezegelt
in het teken van de doop.
Om Jezus' wil bidden wij U voor dit gedoopte kind
dat U het altijd wilt leiden en regeren door uw Geest;
laat het naar uw Woord worden opgevoed
en in Christus tot geestelijke groei komen,
opdat het uw goedheid en barmhartigheid
zal erkennen en verkondigen.
Laat het als een gerechtvaardigd mens
onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester
Jezus Christus
leven
en volhardend strijden
tegen de zonde, de duivel en zijn hele rijk
en overwinnen,
om U, enige en betrouwbare God,
Vader, Zoon en Heilige Geest,
eeuwig te loven en de prijzen.
Amen.

Bijlage 2

Nieuw formulier voor de huwelijksbevestiging

Concept-huwelijksformulier

Onderwijs

Voor de overheid, als dienares van God, is het huwelijk van ... en ... gesloten.
Het is goed dat het huwelijk van de gelovigen ook in de samenkomst van de
gemeente wordt bevestigd en dat Gods zegen erover wordt gevraagd. Daarom
zijn we hier als gemeente bijeen.

God zegt ons in zijn Woord, dat Hij man en vrouw geschapen en voor elkaar
bestemd heeft. Hij heeft het huwelijk gegeven als een gave en opdracht en zijn
zegen erover beloofd. Want God, onze Vader, die alles schiep, schiep de mens
naar zijn beeld. Hij zei: *Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp
maken, die als tegen hem over zij. Daarom zal de man zijn vader en zijn moeder
verlaten, en zijn vrouw aankleven; en zij zullen tot één vlees zijn. En God zegende
hen, en God zei tot hen: Weest vruchtbaar, en vermenigvuldigt.*

*Het is niet goed, dat de mens alleen zij; Ik zal hem een hulp maken, die bij hem
past. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw
aanhangen, en zij zullen tot één vlees zijn. En God zegende hen en God zei tot
hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk.*

Genesis 2:18,24; 1:28

Overeenkomstig dit Woord moet het huwelijk gezien worden als een totale
levensgemeenschap van één man en één vrouw die aangegaan wordt voor het
leven. Zij zijn in unieke zin verbonden aan elkaar, vormen samen een eenheid en
zijn wederzijds verantwoordelijk. Om die hechte eenheid voor ieder duidelijk te
laten zijn, wordt het huwelijksverbond ook officieel en in het openbaar gesloten en
kerkelijk bevestigd.

Johannes 2:1-11
 Marcus 10:9

Deze goede gave van God is door de zondeval van de mens geschonden. Maar God, die zeer barmhartig is, heeft het huwelijk in stand gehouden en zijn zegen laten voortduren. Daarom heeft de Heere Jezus Christus het huwelijk als instelling van God geëerd door aanwezig te zijn op de bruiloft te Kana en door het wonder dat Hij daar verrichtte. Ook heeft Hij de verbreking van het huwelijk veroordeeld toen Hij zei: *Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidt de mens niet*. Het is Gods bedoeling dat man en vrouw elkaar voor altijd trouw blijven.

1 Timoteüs 4:4
 Efeziërs 5:32

In de brieven van de apostelen wordt over het huwelijk gesproken als een gave van God die geheiligd wordt door het Woord van God en door het gebed. Paulus noemt de eenheid in het huwelijk een groot geheimenis. Dat betreft hij op de eenheid tussen Christus en zijn gemeente. We moeten het huwelijk dan ook niet lichtvaardig aangaan, maar weloverwogen, eerbiedig en dankbaar, in de vreze des HEEREN. De gemeenschap voor heel het leven mag een vreugde zijn, waarin man en vrouw in trouw elkaar liefhebben en toegewijd en hulpvaardig voor elkaar leven. Door de zonde ondervinden ook de gehuwden veel tegenslag en verdriet. Toch mogen zij op grond van Gods beloften zeker zijn van de goedheid en hulp van de HEERE, ook als het moeilijk is.

Doel

Het is goed te weten met welk doel de HEERE God het huwelijk heeft ingesteld. De bedoeling is in de eerste plaats dat man en vrouw in oprechte liefde aan elkaar verbonden zijn en daarom elkaar in vreugde toebehoren, elkaar trouw zullen helpen in alles wat tot het tijdelijke en eeuwige leven behoort. De bedoeling is in de tweede plaats, dat door het huwelijk het menselijke geslacht en ook de kerk wordt voortgezet en dat de ouders, wanneer kinderen aan hen worden toevertrouwd, die kinderen zullen opvoeden en voorleven in de kennis en dienst van de HEERE. Samen zullen zij in het huwelijk trouw leven overeenkomstig de wil van God met een goed en gerust geweten en hun lichaam – dat een tempel van de Heilige Geest is – niet verontreinigen.

Wederzijdse verplichtingen

Efeziërs 5:22-33

Vandaag sluit u als man en vrouw het huwelijksverbond. Daarmee spreekt u uit dat u overeenkomstig het evangelie van Jezus Christus elkaar in liefde zult toebehoren en elkaar trouw zult helpen.

Efeziërs 5:21

In de Schrift wordt dit verbond vergeleken met de relatie tussen Christus en zijn gemeente. Christus als het Hoofd van zijn gemeente heeft zich in liefde voor haar overgegeven. Zo behoort ook de man zijn vrouw lief te hebben en zich ten goede voor haar in te zetten.

De gemeente als het lichaam van Christus heeft in eerbied haar Heere lief. Zo behoort ook de vrouw haar man hoog te achten en lief te hebben en zich ten goede voor hem in te zetten. Voor beiden geldt: weest elkaar onderdanig in de vreze des HEEREN.

Samen zult u zoeken naar de wil van God voor uw leven. Samen zult u trouw en met toewijding uw taak verrichten en zorgen voor uw gezin. Samen zult u de kinderen – indien u die worden toevertrouwd – voorgaan in een leven met God en zijn gemeente.

Uw gezin zal deel zijn van een groter geheel. Ten opzichte van kerk en samenleving hebt u de roeping om als een hechte eenheid naar buiten te treden. Besef dat u erfgenamen bent van de genadegave van het leven. Wees vergevingsgezind en leef samen in wijsheid, opdat uw gebeden tot God niet door onmin worden verstoord.

Van de gemeente mag u verwachten dat zij voor u zal bidden en u zal ondersteunen als de tijd en omstandigheden daar aanleiding toe geven.

Belofte

(waarbij bruid en bruidegom elkaar de rechterhand geven)

Ik,
 verklaar hier voor God en zijn gemeente
 dat ik jou,
 genomen heb en neem tot mijn vrouw
 en ik beloof
 dat ik je nimmer zal verlaten
 in goede noch kwade dagen
 in rijkdom noch armoede
 in gezondheid noch ziekte
 totdat de dood ons zal scheiden;
 en ik beloof dat ik in liefde
 mij ten goede voor jou zal inzetten

dat ik heilig met je zal leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

Ik,,
verklaar hier voor God en zijn gemeente
dat ik jou,
genomen heb en neem tot mijn man
en ik beloof
dat ik jou nimmer zal verlaten
in goede noch kwade dagen
in rijkdom noch armoede
in gezondheid noch ziekte
totdat de dood ons zal scheiden;
en ik beloof dat ik in liefde
mij ten goede voor jou zal inzetten
dat ik heilig met je zal leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

õf:

NN
verklaart u hier voor God en zijn gemeente
dat u genomen hebt en neemt tot uw vrouw
...
en belooft u
dat u haar nimmer zult verlaten
in goede noch kwade dagen
in rijkdom noch armoede
in gezondheid noch ziekte
totdat de dood u zal scheiden;
en belooft u
dat u zich in liefde voor haar zult inzetten
dat u heilig met haar zult leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

NN
verklaart u hier voor God en zijn gemeente
dat u genomen hebt en neemt tot uw man
...
en belooft u
dat u hem nimmer zult verlaten
in goede noch kwade dagen
in rijkdom noch armoede
in gezondheid noch ziekte
totdat de dood u zal scheiden;
en belooft u
dat u zich in liefde voor hem zult inzetten
dat u heilig met hem zult leven
trouw in alle dingen
zoals het evangelie dat vraagt.

Bevestiging en zegen

(waarbij het bruidspaar knielt)

God de HEERE heeft u samengevoegd;
Hij heeft u door zijn genade
tot deze heilige staat van het huwelijk geroepen.
De Vader der barmhartigheid verbindt u
met zuivere liefde en trouw,
vervulde u met zijn genade
en geve u zijn zegen.
Zo heeft God u dan samengevoegd als man en vrouw
en wat God samengevoegd heeft,
scheide de mens niet.
Amen

Gebeden

Barmhartige God en Vader,
 U hebt deze bruidegom en bruid tot elkaar gebracht
 en hen door de band van het huwelijk verenigd;
 wij danken U voor de zegen
 die zij van U ontvangen op deze dag;
 wij bidden U dat zij onder uw hoede
 samen door het leven mogen gaan.
 Wil hun de genade geven,
 dat zij door de liefde van Christus
 steeds meer naar elkaar toegroeien,
 verbonden in de eenheid van het ware geloof.
 Schenk hun de kracht van uw Heilige Geest,
 opdat zij als man en vrouw
 in hun gezin leven naar uw goddelijke wil.
 Verleen hun uw gunst om,
 als het U belieft kinderen aan hen te geven,
 die op te voeden naar de eis van uw verbond,
 in de onderwijzing, tucht en liefde van Christus.
 Heilig de band die hen verenigt,
 tot zegen voor henzelf,
 tot opbouw van de gemeente,
 tot een getuigenis voor anderen
 en tot eer van uw heilige Naam.
 Wij bidden U
 voor mensen die elkaar eens als een geschenk uit Uw hand ontvingen,
 dat ze in liefde trouw mogen blijven
 en elkaar telkens opnieuw mogen ontdekken en herkennen.
 Wij bidden U
 voor mensen die het gaandeweg moeilijk met elkaar hebben gekregen,
 dat ze elkaar mogen terugvinden.
 Wij bidden U
 voor allen die van elkaar gescheiden zijn geraakt
 en voor hun kinderen.
 Houd hen vast in Uw trouw en liefde,
 zodat verbittering geen plaats krijgt.
 Geef kracht en sterkte in alle moeiten.
 Wij bidden U
 voor weduwen, weduwnaren,
 voor wezen.
 Bewaar hen voor eenzaamheid en verbittering,
 vertroost hen door Uw nabijheid.
 Wij bidden U
 voor mensen die geen partner hebben.
 Wil hen zegenen met een blij leven
 ten dienste van U, tot zegen van velen.
 Geef ons allen, gehuwd of ongehuwd, uw zegen,
 opdat wij tot zegen mogen zijn
 en elkaar kunnen dienen als een afluens van Uw liefde en trouw.
 Ga zo met ons mee, ook op deze dag,
 verhoor onze gebeden en aanvaard onze lof en dank
 door Jezus Christus, onze Heere, die ons heeft leren bidden:
*Onze Vader, die in de hemelen zijt;
 uw Naam worde geheiligd,
 uw Koninkrijk kome,
 uw wil geschiede, gelijk in de hemel
 alzo ook op de aarde.
 Geef ons heden ons dagelijks brood
 en vergeef ons onze schulden,
 gelijk ook wij vergeven onze schuldenaren,
 en leid ons niet in verzoeking,
 maar verlos ons van de boze;
 want van U is het Koninkrijk
 en de kracht
 en de heerlijkheid
 in der eeuwigheid.
 Amen.*

Bijlage 3**Uitslag van de enquête met betrekking tot het kerklied,
gehouden onder de christelijke gereformeerde kerkenraden in het najaar van 2002**

Totaal aantal kerken: 188
Aantal reacties: 149 (79%)

1a. Worden er liederen gebruikt in de erediensten buiten de afspraken neergelegd in art. 69 K.O.?

Antwoorden:

Nee – 91 kerken (61%), waarvan 60 kerken alleen de Psalmen en de Enige Gezangen zingen en 31 kerken de Psalmen, de Enige Gezangen, de Schriftberijmingen en/of de door de synode goedgekeurde liederen uit het Liedboek voor de kerken.

Ja – 58 kerken (39%).

Opmerkingen:

- Van de hierboven genoemde groep van 31 kerken maken 17 kerken expliciet melding van het feit dat in bijzondere diensten naast de in art. 69 K.O. genoemde liederen ook liederen uit andere bundels worden gebruikt. Als bijzondere diensten worden genoemd diensten op chr. feestdagen, doop- en belijdenisdiensten, trouw- en rouwdiensten, kerk- en schooldiensten, gezinsdiensten, diensten voor verstandelijk gehandicapten, diensten op startzondag en bid- en dankdiensten.
- Zes kerken geven aan dat bij bijzondere diensten voor de aanvang van de dienst liederen uit andere bundels gezongen worden.

1b. Zo ja, welke liederen?

Antwoorden:

Een selectie uit	het Liedboek voor de kerken	57 kerken
	de bundel Opwekking	29 kerken
	Joh. de Heer	22 kerken
	Zingende gezegend	16 kerken
	Alles wordt nieuw	13 kerken
	Evangelische Liedbundel	11 kerken
	Hervormde Bundel	8 kerken
	Youth for Christ-bundel	6 kerken
	Uit aller mond	4 kerken
	Diversen, w.o.	29 Gezangen
	Gereformeerd Kerkboek	
	Glorieklokken	
	Jeugd in aktie	
	Hanna Lam	
	Elly en Rikkert	

1c. Welke criteria heeft u gehanteerd?

Antwoorden:

Schriftuurlijk/naar Schrift en Belijdenis	43 kerken
Zingbare melodie/zingbaar ritme	19 kerken
Passend in de liturgie/bij het thema van de dienst	10 kerken
Bekendheid van het lied bij de gemeente	9 kerken
Begrijpelijk taalgebruik	4 kerken
Geen antwoord	12 kerken

1d. Heeft u ook rekening gehouden met auteursrechten?

Antwoorden:

Ja	12 kerken
Gedeeltelijk	2 kerken
Nee	10 kerken
Geen antwoord	34 kerken

2. Welke liederen acht u geschikt naast de Psalmen en enige Gezangen?

Antwoorden:

1. Een selectie uit	het Liedboek voor de kerken	69 kerken
	de bundel Opwekking	38 kerken
	Joh. de Heer	21 kerken
	Zingende gezegend	18 kerken
	Alles wordt nieuw	16 kerken
	Youth for Christ-bundel	11 kerken
	Evangelische Liedbundel	9 kerken
	Uit aller mond	7 kerken
	Hervormde Bundel	1 kerk
	Liederbundel voorgesteld op generale synode 1983	1 kerk

2. Geen antwoord	10 kerken
3. Niet van toepassing	60 kerken
3. Bent u bereid zich te houden aan een selectie van liederen wanneer de synode zou besluiten die op te nemen in art. 69 K.O.?	
Antwoorden:	
Niet van toepassing	60 kerken
Ja	19 kerken
Geen positief antwoord mogelijk zolang selectie niet bekend is	19 kerken
Ja, mits ruime selectie	10 kerken
Nee	41 kerken

BIJLAGE 17
Artikel 45

Rapport 2A van commissie 3 inzake het rapport van deputaten eredienst

Uw commissie is ervan overtuigd dat er heel veel werk verzet is door deze deputaten. Dat geldt zeker wat betreft het vervaardigen van de conceptformulieren. Tegelijkertijd moet uw commissie eerlijk zeggen wel teleurgesteld te zijn in wat het rapport biedt. Deputaten doen geen concreet voorstel om uit de impasse rond art 69. K.O. te komen. Dat is zeer begrijpelijk, maar niet zo elegant. Immers, zo wordt de problematiek weer doorgeschoven. Met deputaten is daarover doorgesproken. Wat de conceptformulieren betreft, gaan we in ons rapport 2B op een aantal zaken (uitvoerig) in.

Gezien de inhoud van het deputatenrapport bestaat ons rapport uit twee hoofddelen:

- A. inzake art. 69 K.O.
- B. inzake de voorgestelde formulieren
(overige zaken worden in dit rapport 2B meegenomen)

A. art. 69 K.O.

Omdat het van belang is om goed de lijn vanuit het verleden te zien, verwijst uw commissie naar de geschiedenis van het kerkelijk lied vanaf de jaren '70, zoals weergegeven door de deputaten revisie van de kerkorde in hun rapport 2001 hoofdstuk 6.2.1 (zie Acta 2001 blz. 401 e.v.). Het is volgens uw commissie onmogelijk en onjuist om los van de geschiedenis een besluit te nemen. Hoewel dit korte overzicht uiteraard geen recht kan doen aan alle argumenten die een plaats hebben gehad in de besluitvorming, geeft het toch een overzicht van de grote lijnen.

Waarom weer het 'kerkelijk lied'?

Uw commissie is van mening dat we ons allereerst goed hebben te realiseren hoe dit deel van het rapport van deputaten eredienst nu ter tafel van de synode is gekomen. Wat art. 69 K.O betreft gaat dit terug op de generale synode 1998 toen door het moderamen een voorstel werd ingediend om te zien of het mogelijk zou zijn uit de impasse rond het kerkelijk lied te komen. De opdracht werd gegeven aan deputaten revisie kerkorde, die over een mogelijke revisie inzake art. 69 K.O. uitvoerig hebben gerapporteerd ter synode 2001. Na de behandeling van dat rapport door de toenmalige synodecommissie en de bespreking ter vergadering is de opdracht geformuleerd zoals nu in 1.1. van het rapport van deputaten eredienst vermeld staat. Door de commissie is destijds eerlijk uitgesproken dat het een 'verlegenheidsoplossing' was, maar dat de intentie van het voorstel was om het uiterste te doen wat gedaan zou kunnen worden om de eenheid van de kerken te dienen. Het in 2001 voorgestelde en genomen besluit hangt nauw samen met het feit dat er nog enige hoop was dat een selectie liederen (zoals eerder in 1983 gemaakt is) ertoe zou kunnen leiden dat art. 69 K.O. weer 'in ere hersteld' zou kunnen worden. (zie Acta GS 2001, art. 215 voor de volledige weergave van het besluit).

Nu is op grond van het gehouden onderzoek naar de bereidwilligheid van kerkenraden om zich aan het gestelde in art. 69 K.O. te houden echter gebleken dat deze verwachting een ijdele hoop is geweest. Deze conclusie trekken deputaten op grond van de uitslag van de enquête, nog afgezien van de mogelijkheid dat de 35 kerken die niet reageerden tot een iets gewijzigd beeld zouden kunnen leiden. Bij navraag is gebleken dat er dan nog een kleine 20 kerken aan toegevoegd zouden kunnen worden, die zich niet meer (willen) houden aan het gestelde in art. 69 K.O. of aan een door de generale synode bepaalde selectie.

Is het mogelijk nu nog enige leiding te geven?

De vraag dringt zich dus aan ons op voor wie een 'selectie liederen' die toegevoegd zou worden aan art. 69 K.O. werkelijk uitkomst zou bieden. Uitgaand van de getallen, zoals die uit de gehouden enquête naar voren komen, wordt het volgende beeld duidelijk.

Niet voor de 60 kerken die uitsluitend gebruik maken van de Psalmen en Enige Gezangen. Van de 31 kerken die zich tot nu toe in hoofdzaak (afgezien van 'bijzondere diensten' – en die komen er steeds meer) houden aan het bepaalde in art. 69 K.O. blijken er (punt 3 op p. 8) 19 kerken te zijn die zich daaraan zon-

dermeer zouden willen conformeren. Van de genoemde 31 kerken zijn er echter 12 en van de 58 kerken die zich nu al niet meer houden aan het bepaalde in art. 69 K.O. nog 17 (totaal 29) die zich 'eventueel' daaraan zouden willen houden, mits de selectie in hun ogen niet te beperkt is. En is die verwachting ree- eel? Is de praktijk niet heel eenvoudig zo dat als het vrije lied eenmaal aanvaard is er het verlangen is om er steeds meer te mogen zingen (er zijn er immers tienduizenden)? De overige 41 kerken van de 58 geven te kennen geen enkele leiding van de synode op dit punt te aan- vaarden.

Samengevat: het toch toestaan van een bundel 'vrije liederen' zou een klein segment van de kerken echt helpen (de 19 die aangegeven hebben zich aan een selectie te onderwerpen vermeerderd met wellicht enkele van de 29 kerken die een voorbehoud maken). Daarentegen zou een deel van de kerken er principiële moeite mee hebben om art 69 K.O. te wijzigen (om voor uw vergadering bekende redenen, zoals de Acta GS 1980, 1983, 1986, 1995 en 2001 dat vermelden), terwijl het de eenheid nauwelijks blijkt te dienen. Een ander deel van de kerken heeft de overtuiging dat het principiële in de vrijheid van de kerkenraden moet liggen om te bepalen welke liederen gezongen worden.

Deze praktische (getalsmatige) benadering kan tot geen andere conclusie leiden dan dat een besluit om een aantal 'vrije liederen' in art. 69 K.O. op te nemen alleen maar meer vervreemding van elkaar in de hand werkt en slechts een klein deel – dat anders wellicht ook afhaakt – van onze kerken bij de les van art. 69 K.O. houdt.

De 'broederlijke poging' van 1998 (want formeel gezien was het toen niet noodzakelijk geweest het 'ker- kelijk lied' opnieuw ter sprake te brengen) lijkt uw commissie dus op deze manier niet tot het beoogde resultaat te kunnen leiden, namelijk 'een uitweg te zoeken in de huidige onbevredigende situatie'. In een bepaald opzicht zou nu de zaak als beëindigd kunnen worden beschouwd. Daarmee blijven we echter in de impasse zitten. Een impasse die wij niet met een (kleine) meerderheid van stemmen moeten willen doorbreken.

Het vrije lied 'vrij'?

Er lijken dus twee mogelijkheden te zijn. Of de huidige redactie van art. 69 K.O. handhaven (zie mogelijk- heid 3.6.8) ondanks het feit dat een behoorlijk deel van de kerken zich daar niet aan houdt of meent te kunnen houden. Of (o.i. het enige werkbare alternatief) dat het 'vrije lied' ook echt 'vrij' gegeven wordt in die zin dat het bij de verantwoordelijkheid van de kerkenraden komt te liggen wat de toetsing van het gehalte (en de gestalte) van deze liederen betreft in het licht van Schrift en belijdenis (zie mogelijkheid 5 onder 3.6.9). Kerkenraden dienen daar dan ook op aangesproken te kunnen worden. In dit verband spre- ken deputaten over 'criteria' die dan onmisbaar zijn. Die zullen dan ook vastgesteld dienen te worden.

Als argument kan nu gelden dat de synode wel leiding moest geven en wilde geven, maar in de praktijk gebleken is dat ze die niet kon geven.

De oorzaak ligt daarbij echter niet alleen in wat de synode besloot (want van die besluiten is nooit aan- getoond dat ze in strijd waren met de Schrift of de confessie), maar ook in wat de kerkenraden nalieten: kerkelijk denken. Daar kunnen dan allerlei motieven voor aangevoerd worden en die zijn ook aangevoerd in de discussies uit de achterliggende jaren.

We constateren hiermee een steeds groter wordend probleem: de verhouding tussen de plaatselijke kerken en het landelijk kerkverband. Het vooral éérs denken vanuit de plaatselijke kerk wordt nog eens gevoerd door de postmoderne cultuur die we inademen, waarin steeds minder plaats is voor het denken vanuit een groter geheel.

De commissie is ook van mening dat de impasse inzake het kerkelijk lied ten diepste een geestelijk pro- bleem aan het licht brengt.

Naar een uitweg?!

Als commissie willen we een uiterste poging doen om uit de al jarenlang voortbestaande impasse te komen.

Aan de ene kant willen we de lijn met de Dordtse Kerkorde vasthouden en recht doen aan een groot deel van de gereformeerde traditie – die ons lief is – waarin geen vrije liederen werden en worden gezongen. Daartoe rekenen we ook onze eigen kerkelijke geschiedenis. De 'gezangenkwesitie' uit de 19e eeuw moge dan een andere achtergrond hebben, maar functioneert toch altijd nog als een bakken in zee. Het zingen van de Psalmen heeft een onvervangbare waarde. In dit verband wijzen we de vergadering nadrukkelijk nog een keer op wat destijds verwoord is ten aanzien van het verband tussen prediking en het zingen van de psalmen: een goede prediking bevordert de liefde tot de Psalmen (Acta 1983, p.227). Zij dienen ook echt prioriteit te behouden en daarop dienen we ook toe te zien.

Langs deze lijn zouden we willen voorstellen de tekst van art. 69 K.O. te laten staan. Dáár staat langs welke lijn de synode besloten heeft en waaraan de kerken zijn gehouden. Zo hoeft ook een kerkenraad niet in moeilijkheden te komen in een gemeente waar altijd wel een paar mensen zijn die ook graag ge- zongen zouden willen zingen.

Tegelijkertijd dienen we eerlijk uit te spreken dat in deze zaak de Schrift en de gereformeerde confessie niet direct in het geding zijn. Hoewel het waar is dat broeders met hun gemeenten in het verleden vooruit zijn gelopen en zo 'uit de pas' zijn geraakt, is het aan de andere kant waar dat maar zeer ten dele gepro- beerd is om deze ontwikkeling tegen te gaan. Zou het ook niet kunnen zijn dat we meer over elkaar heb- ben gesproken dan met elkaar als we de lijn uit het verleden juist vast wilden houden? Dat er omgekeerd ook een stuk vrijheid geclaimd is, die schade heeft gedaan aan de eenheid van de kerken? Daarbij werd een beroep gedaan op de eenheid binnen de gemeente.

Ondertussen spreken we elkaar nauwelijks meer aan op wat we zingen. En is dat juist? Om het slechts te gedogen? Ons lijkt een positieve insteek juist. Nu deze praktijk niet meer terug te draaien is, hebben we dan in ieder geval niet de taak elkaar er vanuit de Schrift en de belijdenis in op te scherpen dat wat we zingen ook kerkelijk verantwoord is? Dat lijkt uw commissie het andere spoor. Dat we ook in de onderlinge ontmoeting met een zekere regelmaat elkaar daarop bevragen. En dan lijkt het uw commissie nuttig dat er duidelijke criteria worden opgesteld. Op z'n minst bestaat de indruk dat soms ook gezwich werd voor argumenten als: 'ze (de jongeren?) zingen het zo graag', 'het is erg populair/het zingt zo lekker' enz. Dan wordt soms zelfs de indruk gewekt dat sommige liederen zelfs kerkenraden worden opgedrongen. Welnu, dan is het ook goed om enkele duidelijke criteria te hebben om gemeenteleden duidelijk te kunnen maken waarom we een dergelijk lied niet willen. Helaas zijn er ook wel symptomen dat kerkenraden zich te weinig bewust zijn van hun verantwoordelijkheid op dit punt.

Voorstel tot besluit

Uw commissie stelt u voor het volgende te besluiten inzake art. 69 K.O.:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het rapport van deputaten eredienst alsmede het corresponderende rapport van de synodale commissie;
2. de eerder genomen besluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten vanaf de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied

constaterende

1. dat alle voor 1998 genomen besluiten niet die eenheid hebben gebracht die men gehoopt had;
2. dat het besluit in 1998 om de zaak van het kerkelijk lied toch nog weer te openen de intentie had om nog één keer een poging te doen om uit de impasse te geraken;
3. dat het besluit in 2001 diezelfde intentie had;
4. dat de gehouden enquête echter aangeeft dat een behoorlijk deel van de kerken niet bereid is om synodale bepalingen inzake het kerkelijk lied te houden/meent dat het in de vrijheid van de plaatselijke kerken is beslissingen te nemen inzake het kerkelijk lied

overwegende

1. dat de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied heeft uitgesproken dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt, noch gebiedt;
2. dat het de roeping van de kerken is om ook in het kerkelijk lied de kerken bij het Woord te bewaren;
3. dat ook uit het Nieuwe Testament blijkt dat de Psalmen een geheel unieke plaats innemen, zoals blijkt uit de vele citaten uit het boek der Psalmen;
4. dat de geschiedenis van de kerken laat zien dat ook via zogenaamde vrije liederen allerlei dwaalleer de kerken is binnen gekomen;
5. dat het calvinistisch beginsel is dat in het kerklied de Schrift zelf aan het woord komt;
6. dat echter eenparigheid om tot een besluit te komen inzake het kerkelijk lied al lange tijd ontbreekt;
7. dat weliswaar van het huidige standpunt ten aanzien van het kerkelijk lied, zoals dat verwoord wordt in art. 69 K.O., nog nooit is aangetoond dat dit tegen de Schrift of de confessie ingaat en dat dit daarom als hoofdlijn gehandhaafd kan blijven;
8. dat echter in de gereformeerde traditie er ook een zijspoor is aan te geven waaruit blijkt dat wel een plaats werd gegeven aan het vrije lied;

van oordeel

1. dat in het licht van het rapport van deputaten eredienst het aanbieden van een selectie liederen geen uitkomst kan bieden in de ontstane situatie;
2. dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied binnen onze kerken een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en een groot aantal gevaren met zich mee kan brengen voor het geestelijk welzijn van de kerken;
3. dat prediking en kerklied niet los van elkaar staan en dat daarom de keuze van kerkliederen in de praktijk ook iets blijkt te zeggen over de inhoud van de prediking;
4. dat de generale synode geroepen is leiding te geven om uit deze impasse inzake het kerkelijk lied te geraken;
5. dat zonder de erkenning dat we ook inzake het kerklied te maken hebben met een geestelijk probleem in onze kerken iedere oplossing een schijnbare oplossing zal blijken te zijn;

spreekt uit

1. Dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland het 'vrije lied' weliswaar toestaan (de Schrift verbiedt het niet), maar niet voorstaan (de Schrift gebiedt het niet)
2. Dat kerkenraden die het bovengenoemde zijspoor ('overwegende 8') bewandelen erop toe hebben te zien dat het kerkelijk lied in overeenstemming is met de Schrift en de gereformeerde belijdenis;
3. Dat het te betreuren is dat:
 - a. kerkenraden zich niet strikt hebben gehouden aan het gestelde in art. 69 K.O.
 - b. de uitspraken van 1983 de eenheid niet gediend hebben;

besluit

1. De tekst van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen:
In de eredienst zullen in principe Psalmen gezongen worden, alsmede de berijmde Schriftgedeelten door de generale synode vastgesteld.
 - a. Tot deze berijmde Schriftgedeelten behoren: (opsomming van de huidige punten a. t/m d.)
 - b. Voor liederen in de eredienst gelden de volgende (nog nader vast te stellen door de generale synode 2007) criteria;

2. deputaten op te dragen zich verder te bezinnen op het concreet maken van criteria waaraan een kerkelijk lied in het licht van Schrift en belijdenis dient te voldoen om zo een handreiking te bieden ter beoordeling van liederen;
3. in het reglement voor de kerkvisitatie op te nemen dat ook over het kerklied gesproken dient te worden in het licht van de onder 1. en 2. genoemde besluiten;
4. de kerken van deze besluiten in kennis te stellen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 18
Artikel 49

Rapport deputaten emeritikas (artikel 13 K.O.) van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Het deputaatschap

1.1. Samenstelling deputaatschap

Het deputaatschap naar artikel 13 van de Kerkorde bestaat uit de volgende personen:

G. Schouten	benoemd door de particuliere synode van het Noorden; (sec. J. Koster, Noordscheschut).
Ds. R. van Beek	benoemd door de particuliere synode van het Oosten; (sec. J.G. van der Poel, Lunteren).
Drs. L.H.M. Boone RA	benoemd door de particuliere synode van het Westen; (sec. A. van der Wal, Leiderdorp).
Drs. J.M.J. Kieviet	benoemd door de particuliere synode van het Zuiden; (sec. D. van der Linden, Oud-Beijerland).

Door de generale synode 2001 werden in het deputaatschap benoemd de broeders:

C. van Beveren, Middelburg, eerste penningmeester;
G. Verhoef RA, Veenendaal, tweede penningmeester.

Moderamen: Voorzitter Ds. R. van Beek, 1e secretaris drs. J.M.J. Kieviet, 2e secretaris drs. L.H.M. Boone RA, 1e penningmeester C. van Beveren, 2e penningmeester G. Verhoef RA.

Br. P. Zuidema dient ons deputaatschap als adviseur. Ook br. drs. L.W. Bil, actuaaris te Apeldoorn, is beschikbaar om ons deputaatschap van advies te dienen.

Zie voor voorstellen tot benoemingen onderdeel 9.1 van dit rapport.

1.2. Vergaderingen

Deputaten naar artikel 13 van de K.O. kwamen sinds de vorige generale synode 9 keer in vergadering bijeen. Veel aandacht werd besteed aan de financiële aspecten van de emeritaatsvoorziening zoals hoogte van de uitkeringen, resultatenrekeningen en balansen, reservevorming en actuariële berekeningen. Speciale aandacht ontvingen de besluiten van de generale synode van 2001, verderop in dit verslag in onderdeel 4 komen wij daar uitvoerig op terug.

Verder werd aandacht geschonken aan voorlichting aan kerkenraden, predikanten en predikantsweduwen; publicaties in het Jaarboekje en de kerkelijke pers; contacten met de Stichting emeritaatsvoorziening van de Nederlands Gereformeerde Kerken en met de Vereniging Samenwerking emeritering van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt; veranderingen in de sociale wetgeving; incidenteel voorkomen van ontbreken van pensioenopbouw bij predikanten in dienst van externe instanties etc.

2. Voortgang van het werk

2.1. Contacten met de emerituspredikanten en predikantsweduwen

Deputaten emeritikas onderhouden op verschillende wijze contact met onze emerituspredikanten, predikantsweduwen en -wezen. Jaarlijks ontvangen zij de zogenaamde 'Decembercontactbrief'. In deze brief schrijft de voorzitter van het deputaatschap een bemoedigend woord en memoreert de secretaris de werkzaamheden van het deputaatschap en het wel en wee uit de kring van de emerituspredikanten en predikantsweduwen. Jaarlijks ook ontvangen alle emerituspredikanten en predikantsweduwen van de penningmeester een berekening van de aan hen toekomende uitkering alsmede een jaaroverzicht t.b.v. de fiscus. Jaarlijks zenden deputaten aan alle dienstdoende en geëmeriteerde predikanten en aan de predikantsweduwen een handleiding emeritikas waarin de emeritaatsregeling en de hoogte van de actuele uitkeringen worden vermeld.

Er vinden ook veel persoonlijke contacten plaats bij overlijden en hoogtijdagen en ook bij bezoeken (veelal rond de Kerst) aan emerituspredikanten en predikantsweduwen die het extra moeilijk hebben.

2.2. Verplichtingen van de plaatselijke kerken

Deputaten emeritikas zijn verheugd over het betalingsgedrag van het overgrote deel van de plaatselijke kerken. Onderstaand volgt een overzichtje per particuliere synode over de afdrachten per (doop)lid gedurende de laatste drie jaren.

	2001		2002		2003	
	omslag	afdracht	omslag	afdracht	omslag	afdracht
PS van het Noorden	12,03	11,82	15,50	14,96	15,50	15,33
PS van het Oosten	12,03	12,03	15,50	14,63	15,50	15,22
PS van het Westen	12,03	11,55	15,50	15,31	15,50	14,92
PS van het Zuiden	12,03	12,00	15,50	15,51	15,50	15,50
Bijgedragen t.o.v. de omslag	99,4%		98,5%		99,3%	
Aantal niet betalende kerken	4		1		1	
Aantal te weinig betalende kerken	4		4		4	

De uitkeringslasten nemen toe. Dat heeft verschillende oorzaken; te noemen zijn:

* besluiten van de generale synode tot verlenging van de traktementsschalen;

* de uitkering is gebaseerd op het eindloon;

* de uitkering wordt jaarlijks geïndexeerd;

* het aantal uitkeringsgerechtigden neemt toe;

* het risico van arbeidsongeschiktheid neemt toe.

Niet alle kerken dragen de omslag (geheel) af. Dat is eigenlijk onaanvaardbaar. Door de niet of niet volledige afdracht worden door de generale synodes gestelde doelstellingen en uitgangspunten niet gerealiseerd. Over de periode 2001-2003 is € 31.415,- te weinig door de kerken afgedragen. Dat komt gemiddeld neer op een te lage afdracht van € 10.500,- per jaar. Als deze trend zich voortzet heeft dat alleen al daardoor een over een periode van 35 jaar geactualiseerd vermogensverlies voor de emeritikas van bijna € 0,8 miljoen tot gevolg. Deputaten emeritikas roepen de kerkenraden op aan hun verplichtingen te (blijven) voldoen, zeker als er wijzigingen in de omslag worden doorgevoerd zoals nu voorgesteld (zie 4.). Jaarlijks worden de niet (geheel) betalende kerkenraden tot drie maal toe schriftelijk op hun verplichtingen gewezen; soms ook vinden daarover gesprekken plaats. Betaling van de omslag kan evenwel niet (rechtens) worden afgedwongen.

2.3. Financieel beleid

Het uitgangspunt van het financieel beleid zoals dat voor deputaten emeritikas is geformuleerd, is dat de bijdrage van de kerken (de zogenaamde omslag) bedoeld is om de uitkeringslasten te dekken. De opbrengsten uit beleggingen (zie onderdeel 2.5) kunnen dan worden aangewend voor vermogensgroei. Onderstaand volgt over de verslagperiode (2002-2004) een overzicht van de verhouding omslag – uitkeringslasten. Daaruit blijkt dat de omslag onvoldoende is om de lopende uitkeringslasten te dekken.

Jaar	Omslag	Uitkeringen	Vershil
2002	1.121.727	1.160.804	39.077 –
2003	1.142.568	1.278.784	136.216 –
2004 (raming)	1.140.000	1.305.000	165.000 –

De omslag is dus te laag om de uitkeringslasten te betalen.

2.4. Beleggingen

2.4.1. Vermogensbeheer

Door de generale synode van 1998 is nadrukkelijk stilgestaan bij het vermogensbeheer van de emeritikas. Toen is bepaald, dat het vermogen van de emeritikas moet worden beheerd vanuit algemene en beveiligde richtlijnen voor het functioneren op de financiële markten. De door de generale synode 1998 vastgestelde richtlijnen vormen het uitgangspunt voor het vermogensbeheer van de emeritikas.

Door de generale synode 1998 is bepaald, dat de penningmeester van deputaten emeritikas jegens deputaten verantwoordelijk is voor de beleggingstransacties. De penningmeester kan zich daartoe laten bijstaan door beleggingsdeskundigen, al dan niet lid zijnde van deputaten artikel 13 K.O. Ter uitvoering van deze bepalingen is door deputaten emeritikas een beleggingscommissie gevormd, bestaande uit:

- C. van Beveren, 1e penningmeester;
- G. Verhoef RA, 2e penningmeester;
- P. Zuidema, intern adviseur;
- drs. A.J. Hutten, beleggingsadviseur.

Door de generale synode 1998 is verder bepaald, dat voor het vermogensbeheer een adviseur moet worden benoemd. Deze adviseur moet gekwalificeerde kennis en ervaring hebben in het opereren op de onderscheidene beleggingsmarkten.

De effecten moeten in depot worden gegeven bij het hoofdkantoor van een grote bankinstelling. De benoemde adviseur vervolgens onderhoudt het contact met een op die grote bankinstelling werkzame hooggekwalificeerde professionele beleggingsdeskundige, met als doel wat betreft de mutaties in dit vermogen flexibel af te stemmen op de ontwikkelingen op de onderscheidene beleggingsmarkten.

Deputaten emeritikas stelden jaarlijks een beleggingsplan vast. Per kwartaal werd middels een uitgebreide rapportage door de penningmeester verslag gedaan van de gerealiseerde beleggingsresultaten.

2.4.2. Beleggingscriteria

Door de generale synode 1998 zijn de volgende beleggingscriteria vastgesteld:

* Bij beleggingstransacties dient speculatie te worden vermeden. Transacties met geleend geld en termijntransacties zijn niet toegestaan.

- * Bij het aankoopbeleid wordt primair uitgegaan van:
 - de jaarlijkse bijdragen van kerken en deputaatschappen;
 - giften en legaten;
 - rente en dividend;
 - aflossingen onder aftrek van verplichtingen op korte termijn.
 Indien daartoe aanleiding bestaat kan verkoop van effecten en herbelegging van de vrijkomende middelen plaatsvinden.
- * Indien het totaalbedrag van aan- en verkopen van effecten in een kalenderjaar hoger wordt dan 30% van de koerswaarde van de effectenportefeuille is vooraf instemming nodig van deputaten.
- * Belegging in aandelen dient zich te richten op fondsen, die een trendmatig gezonde koersontwikkeling te zien hebben gegeven en die kennelijk bij professionele beleggers een breed vertrouwen genieten.
- * De belegging in aandelen dient te worden gespreid over een redelijk aantal fondsen en tegelijkertijd over diverse soorten fondsen, zoals de financiële sector, industrie, handel en onroerend goed.
- * De koerswaarde van het in aandelen belegd vermogen dient voorshands niet hoger te worden dan 20% a 30% van de koerswaarde van de totale effectenportefeuille vermeerderd met de liquiditeiten.

2.4.3. Duurzaam beleggen

In de jaren 2002 en 2003 hebben de beleggingscommissie en deputaten emeritikas zich bezig gehouden met dit onderwerp. Dat resulteerde in onderstaande tekst, opgenomen in het beleggingsplan 2003 van ons deputaatschap.

'Mede door de aanhoudende malaise op de aandelenmarkten is de belangstelling voor duurzame beleggingen sterk afgenomen. Dit valt onder meer af te leiden uit de geringere aanwas van nieuwe middelen; deze is het afgelopen jaar sterk achter gebleven bij de verwachtingen. Hierbij kan een onderscheid worden gemaakt tussen de particuliere en professionele sector. In de particuliere sector is de netto-instroom van nieuwe middelen tot de jaar-medio nog redelijk op peil gebleven; daarna is de interesse door de fiscale plannen van de regering voor duurzame beleggingen (minder belastingaftrek) tot bijna het nulpunt gedaald.

Bij de institutionele beleggers was de belangstelling al geruime tijd tanende. Weliswaar is de interesse voor duurzame beleggingen zeker nog wel aanwezig, maar tot daadwerkelijk beleggen komt het niet of nauwelijks. Slechts enkele zeer grote beleggers hebben dit jaar iets meer geld in dit segment van de markt gestoken. De belangrijkste reden zijn de sterk gedaalde dekkinggraden, waardoor besturen en beleggingscommissies van pensioenfondsen hun energie en tijd aan andere vraagstukken moesten besteden. Omdat door bovengenoemde ontwikkelingen niet voldoende duidelijk was welke richting de markt van duurzame beleggingen op korte termijn in zou slaan, is besloten tijdelijk af te zien van beleggingen in deze sector. Zodra er meer duidelijkheid is en de rendementsperspectieven voldoende gunstig blijven, zal er een gedeelte van het vermogen in een duurzaam aandelenfonds worden belegd'.

Vervolgens hebben er gesprekken plaatsgevonden met ABN/AMRO, Aegon en ING. Tot concrete beleggingen in deze sector heeft dat nog niet geleid.

2.4.4. Beleggingsresultaten

Voor het beoordelen van beleggingsprestaties worden de zogenaamde benchmarks gebruikt. Een benchmark is een meetlat, die de ontwikkeling van een beleggingsmarkt (enkelvoudige index) of een compositie van meerdere markten (samengesteld index), zo goed mogelijk weergeeft. Onderstaand volgt een overzicht van de beleggingsresultaten over de verslagperiode:

Periode t/m	Vastrentend		Aandelen		Totaal	
	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark	Portefeuille benchmark
2001-1	107,1	107,4	123,6	119,4	111,3	110,7
2001-4	113,0	113,5	104,2	102,3	110,9	111,4
2002-4	123,0	124,5	70,1	70,8	108,1	109,8
2003-4	128,0	129,4	77,1	79,9	114,2	116,9

De cijfers geven de beleggingsresultaten aan het einde van elke periode weer.

Het indexcijfer van ultimo 3e kwartaal 1999 is op 100 gesteld.

Opgemerkt wordt nog dat een vergelijking van de portefeuille van de emeritikas met de benchmark moeilijk is vanwege de (in beleggingstermen) zeer geringe omvang van onze portefeuille.

3. Maatschappelijke ontwikkelingen

3.1. WAZ (Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen)

De WAZ is, kort gezegd, een verplichte arbeidsongeschiktheidsverzekering voor zelfstandigen en hun meewerkende echtgenoten, directeurs-groootaandeelhouders, en voor andere personen die niet in loondienst werken: de zogenaamde vrije beroepsbeoefenaren.

De toegang tot de WAZ wordt per 1 juli 2004 beëindigd. Dat betekent dat mensen die na 1 juli 2004 ziek worden geen recht meer hebben op een WAZ-uitkering. Mensen van wie de eerste ziektedag voor die datum ligt, blijven nog wel aanspraak maken op deze uitkering. Ook voor mensen die al een WAZ-uitkering hebben, wijzigt er niets. Vooruitlopend op de besluiten van Eerste en Tweede Kamer wordt er sinds 1 januari 2004 geen premie meer afgedragen.

Tot en met het jaar 2003 maakte de WAZ-premie onderdeel uit van het traktement van de predikant. Ingaande 2004 wordt die compensatie niet meer toegepast. Dat leidt tot een lastenverlaging voor de kerkenraden enerzijds (in de meeste gevallen tot een bedrag van € 2.196,-, zijnde de maximum-premie WAZ), maar anderzijds betekent het een verhoogd financieel risico voor de emeritikas. Om dit te compenseren zijn er twee mogelijkheden:

1. het risico van arbeidsongeschiktheid komt voor rekening van de emeritikas; of
2. het risico van arbeidsongeschiktheid wordt ondergebracht bij een verzekeraar.

Het voor eigen rekening van de emeritikas nemen van de arbeidsongeschiktheid herbergt financiële risico's in zich, zeker als de trend van de laatste jaren van een toenemende arbeidsongeschiktheid onder predikanten zich voortzet. Anderzijds bespaart dat de kosten van de verzekeringspremie.

Deputaten financiële zaken achten het onaanvaardbaar het risico voor rekening van de emeritikas te nemen. Wij zijn en blijven van mening, dat het risico en de spreiding van het risico beperkt is in relatie tot de omvang van de emeritikas. Wij stellen daarom wel voor het risico collectief af te dekken, maar niet onder te brengen bij een verzekeraar. De premiekosten ter zake kunnen worden verwerkt in de door de plaatselijke kerken te betalen omslag. Voor de plaatselijke kerken betekent dat per saldo geen verhoging, omdat de voor dit onderdeel te verhogen omslag in de plaats komt van de vervallen compensatie voor de WAZ-premie. In onderdeel 4.3.k. van dit rapport werken wij dit verder uit.

4. Vervullen van opdrachten van de generale synode van 2001

4.1. Aanleiding

De generale synode 2001 heeft deputaten emeritikas de opdracht gegeven te komen met voorstellen ter verbetering van de regeling, dit mede naar aanleiding van de rapportage van de commissie emeritaatsregeling. De letterlijke tekst van de synodale opdracht luidt als volgt:

1. de 'Commissie emeritaatsregeling' te danken voor haar arbeid en haar rapport door te geven aan deputaten artikel 13 K.O., die met de volgende uitgangspunten verder zullen werken aan kerkordelijke aanpassingen en verbeteringen;
2. deze uitgangspunten zijn:
 - a. dat in de emeritaatsvoorziening de verzorgingsgedachte optimaal moet worden gehonoreerd;
 - b. dat bij aanpassing en verbetering de aangegeven noties in variant I van de 'Commissie emeritaatsregeling', zoveel mogelijk moeten worden aangehouden; dit betreft zowel de pagina's 4 en 5 alsmede bijlage 2 van het rapport van de studiecommissie;
 - c. dat nader moet worden uitgewerkt of 'late roepingen en pensioenopbouw' een hypothetisch knelpunt vormen in de emeritaatsregeling;
 - d. dat een voorstel moet worden gedaan hoe te handelen inzake de emeritering van predikanten uit het buitenland of uit andere kerken zonder pensioenopbouw;
 - e. dat bij de uitwerking van de kerkordelijke aanpassingen de gewenste flexibiliteit wordt benut, zodat de regeling voldoet aan duidelijkheid, rechtvaardigheid en billijkheid benevens transparantie;
3. deputaten naar artikel 13 K.O. op te dragen de generale synode 2004 te dienen met hun voorstellen zodanig dat discussie over de emeritaatsregeling kan worden afgesloten.

4.2. Inventarisatie

De synode heeft in eerdere uitspraken aangegeven sterk te hechten aan :

- a. de verzorgingsgedachte, d.w.z. collectieve zorg i.p.v. individueel recht;
- b. huidige systematiek i.p.v. dienstjarenbeginsel (variant I uit het rapport van de commissie emeritaatsregeling generale synode 2001).

Verder heeft de synode 2001 aangegeven dat ten aanzien van bepaalde door de commissie emeritaatsregeling aangedragen punten nadere voorstellen worden verwacht. Het gaat dan om:

- c. onderzoek naar relatie van late roepingen en pensioenopbouw (rapport ad 3 generale synode 2001).
- d. voorstel t.a.v. emeritering van predikanten van 'buiten' (rapport ad 4 generale synode 2001).
- e. recht op uitkering vervalt na hertrouwen en niet bij andere samenlevingsvormen (rapport ad 5 generale synode 2001).
- f. uitkering weduwe lager dan weduwnaar (rapport ad 6 generale synode 2001).
- g. bij scheiding krijgt de ex-vrouw niets (rapport ad 7 generale synode 2001).
- h. onderscheid in uitkering bijzondere situaties (losmaking, afzetting, (ged.) arbeidsongeschiktheid?) (rapport ad 8 generale synode 2001).
- i. geen uitkering bij overgang naar ander kerkgenootschap? (rapport ad 9 generale synode 2001)
- j. uitkering aan (half)wezen rechtstreeks? (rapport ad 14 generale synode 2001)

Verder kregen deputaten emeritikas d.d. 10 juli 2003 van deputaten financieel een brief met een aantal vragen over de jaarrekening 2002. Eén van die vragen luidt als volgt:

'De laatste jaren is het aantal langdurig arbeidsongeschikte predikanten aanzienlijk toegenomen. Wat is het beleid van uw deputaatschap ten aanzien van de aanvaardbaarheid om een dergelijk risico nog steeds in eigen beheer te houden?'

In het kader van het doen van voorstellen voor de generale synode 2004 is ook daar aandacht aan besteed. Als onderdeel 4.3.k. in het hiernavolgende komen wij hierop terug.

4.3. Reactie van deputaten emeritikas

Voor het doen van voorstellen aan de generale synode 2004 geven wij u het volgende in overweging.

De door de generale synode 2001 geformuleerde uitgangspunten ad a. en ad b. gebaseerd op de verzorgingsgedachte leiden onzerzijds niet tot nader advies. Op de ad c. tot en met ad j. geformuleerde knelpunten gaan wij onderstaand in.

Ad c. Late roepingen en pensioenopbouw

Door deputaten emeritikas is de generale synode steeds voorgehouden, dat het gesignaleerde knelpunt hypothetisch is. De generale synode 2001 heeft expliciet uitgesproken, dat die stellingname nader uitge-

werkt moet worden. Daartoe hebben wij een inventarisatie uitgevoerd onder alle predikanten die sedert 1995 in hun ambt bevestigd zijn op 35-jarige of latere leeftijd. Die inventarisatie levert op, dat er in 1 à 2 van de 9 gevallen geen sprake is van pensioenopbouw in de periode van het arbeidzame maatschappelijke leven. Dat betekent, dat als het voor predikanten met een late roeping tot emeritaatsverlening komt, er bijna altijd een korting op de uitkering zal worden toegepast wegens pensioenaanspraken elders. Deze korting kan worden beschouwd als een compensatie van de kortere periode gelegen tussen de late roeping en het emeritaat (het aantal 'dienstjaren') waarmee inderdaad wordt aangetoond dat dit geen echt knelpunt is. Het voorstel uit variant I van de commissie emeritaatsregeling particuliere synode 2001 om te korten tot het minimum (= een uitkering afgeleid van het minimum van de traktementsschaal) is daarom niet nodig.

Ad d. Predikanten uit buitenland of uit andere kerkverbanden zonder pensioenopbouw

Het komt een enkele keer voor dat een predikant uit het buitenland of uit een ander kerkverband bij ons 'instroomt', terwijl hij geen pensioenopbouw dan wel een emeritaatsaanspraak heeft. Er zijn 3 varianten te onderscheiden:

- een predikant vanuit een ander kerkverband uit het buitenland;
- een predikant vanuit een ander kerkverband;
- een predikant en gemeente vanuit een ander kerkverband.

Veel hangt af van de leeftijd van de predikant waarop de overkomst plaatsvindt. In beginsel heeft een overgekomen predikant dezelfde rechten als alle andere predikanten, ongeacht zijn leeftijd dan wel het aantal 'dienstjaren'.

Voor zover deputaten emeritikas bekend, zijn er in de periode 2001-2004 drie (overigens jonge) predikanten vanuit een ander kerkverband uit het buitenland bij ons ingestroomd. Deputaten emeritikas wijzen de generale synode er op, dat de verzorgingsgedachte strijdig kan zijn met het aanbrengen van allerlei verfijningen. Het is dan ook zeer de vraag of tot het aanbrengen daarvan moet worden overgegaan. Dan zou bijv. kunnen worden gedacht aan:

- Inkoop van het te weinig opgebouwde recht (bijv. als een naar ons kerkverband overgekomen gemeente een voorziening meegeeft); of
 - Afzien van volledige aanspraak, hetgeen dan leidt tot een correctie op de emeritaatsuitkering.
- Deputaten emeritikas dringen er bij de generale synode op aan van beide mogelijkheden af te zien omdat ze strijdig zijn met de verzorgingsgedachte.

Ad e. Recht op uitkering vervalt na hertrouwen en niet bij andere samenlevingsvormen

Door de commissie emeritaatsregeling generale synode 2001 is in variant I voorgesteld geregistreerd samenwonen gelijk te stellen aan huwen. Het betreft hier een in onze kerken vrij principiële liggend onderwerp, hetgeen door de commissie emeritaatsregeling overigens niet verder is uitgewerkt, anders dan dat is aangegeven dat 'hertrouwen financieel wordt gestraft en samenwonen wordt beloond.' Alhoewel dat laatste op zich juist is, is die overweging gebaseerd op materiële gronden en slechts afgestemd op het vormen van een economische eenheid. Ideële overwegingen kunnen tot andere opvattingen aanleiding geven, zeker als wordt overwogen dat ook hier sprake is van situaties die gelukkig niet vaak voorkomen. Daarmee is de discussie vrij academisch en mede ook op grond daarvan hechten wij er aan de generale synode te adviseren ook op dit punt in de regeling geen wijzigingen aan te brengen.

Ad f. Uitkering weduwe 65+ lager dan weduwnaar

Ten behoeve van de discussie met commissie 6 van de generale synode 2001 is destijds de geschiedenis ten aanzien van deze ongelijkheid uiteengezet.

Voor de emeritikas gaan we nog steeds uit van het eindloonstelsel en van een ouderdomspensioen van 70%, en 70% voor het weduwenpensioen, waarbij dit laatste percentage is uitgedrukt in een percentage van 50% van de uitkeringsgrondslag (70% van 70%).

Als een gehuwde predikant weduwnaar wordt blijft de bruto-uitkering gehandhaafd op 70% van de grondslag. Voor een weduwe bedraagt de bruto-uitkering 50% van de grondslag.

Zoals wij destijds in onze notitie voor de generale synode 2001 aantoonde, wijkt onze regeling niet af van andere pensioenregelingen omdat er sprake is van een aanvullende voorziening (namelijk een aanvulling op de AOW). Dat neemt evenwel de onderlinge ongelijkheid tussen de hoogte van een uitkering voor een weduwnaar enerzijds en een weduwe anderzijds niet weg. Gelijkheid kan bereikt worden door:

- de uitkering voor een weduwe ook op 70% te bepalen;
- de uitkering voor een weduwnaar op 50% te zetten; of
- voor zowel de weduwnaren als de weduwen een nieuw, gelijk uitkeringspercentage vast te stellen, bijv. 60% of 65%.

De financiële consequenties van bovenstaande mogelijkheden zijn als volgt (prijsspeel 2004, bedragen in € x 1000):

Categorie	Aantal	Weduwen naar 70%	Weduwnaren naar 50%	Beiden naar 60%	Beiden naar 65%
Weduwnaren	3	0	- 29	- 15	- 7
Weduwen	36	328	0	+ 170	+ 255
Totaal		+ 328	- 29	+ 155	+ 248

Een aanpassing zou nog betrokken kunnen worden in een totaalpakket van wijzigingen. Gedacht kan dan worden aan bijv. uitgaan van middelloon in plaats van eindloon in relatie tot de indexering (welvaartsvast of waardevast).

Overigens merken wij nog op, dat wij weinig klachten ontvangen over de hoogte van de uitkeringen. Wel is het ons bekend, dat het voor met name de weduwen 65- met kinderen niet gemakkelijk is om rond te komen van onze uitkering.

De financiële consequenties van een opwaartse aanpassing van de weduwnuitkering zijn fors. Door deputaten financiële zaken is er in de richtlijnen voor het opstellen van de begroting voor de jaren 2005 t/m 2007 op gewezen, dat een totale stijging van de omslag niet verantwoord is en dat de kosten kritisch moeten worden bezien. Dat geeft deputaten emeritikas thans niet de vrijmoedigheid aan de generale synode een voorstel te doen tot opwaartse aanpassing van de weduwnuitkering.

Ad g. Bij scheiding krijgt de ex-vrouw niets

In geval van echtscheiding krijgt de ex-vrouw geen uitkering uit de emeritikas. Dergelijke aangelegenheden worden in eerste instantie via de burgerlijke rechter geregeld overeenkomstig de Vereveningswet, hetgeen vervolgens middels een notarieel contract wordt vastgelegd.

Het kan niet de bedoeling zijn, dat er in geval van echtscheiding per saldo meer uit de emeritikas betaald wordt dan zonder echtscheiding. Dus als er al een regeling getroffen zou worden middels bijv. een bijdrage ten behoeve van de ex-vrouw, dan zou die in mindering moeten komen op de uitkering van de andere partij. Omdat de emeritikas geen pensioenfonds is en wij als gevolg daarvan geen voorziening per uitkeringsgerechtigde reserveren, hoeft een dergelijke regeling niet via de emeritikas te lopen. En bovendien is het strijdig met de verzorgingsgedachte. Niettemin is het wel een aangelegenheid die de aandacht vraagt. Over de periode 2001-2004 zijn ons zes gevallen van echtscheiding onder de predikanten bekend. Dat geeft aan, dat deze problematiek niet aan onze kerken voorbijgaat. Als daaraan wordt tegemoet gekomen, moet in de regeling bepaald worden dat in geval van echtscheiding van een predikant de uitkering wordt gesplitst naar rato van 40 dienstjaren, en verdeeld over de predikant en zijn ex-vrouw. Materieel heeft dat geen andere uitwerking dan wanneer een regeling via de burgerlijke rechter wordt getroffen. En daarom stellen wij voor de regeling ter zake niet aan te passen.

Ad h. Onderscheid in uitkering bijzondere situaties (losmaking, afzetting, (ged.) arbeidsongeschiktheid)?

Variante I van de commissie emeritaatsregeling pleit er voor dat de opgebouwde rechten blijven. In feite kent de emeritikas een dergelijke regeling ook (artikel 23 van bijlage 5), maar die is alleen nog tamelijk vrijblijvend geformuleerd (... zijn bevoegd...). Aan de generale synode kan worden voorgesteld die bepaling stringenter te maken. Het voordeel daarvan is dat in zo'n bijzondere situatie dan ook direct en vrij exact kan worden aangegeven wat de hoogte van de aanspraak is. Waarbij opnieuw moet worden opgemerkt dat wij geen voorzieningen per uitkeringsgerechtigde reserveren, en dat het dus een aanspraak is onder het voorbehoud van beschikbaarheid van de benodigde geldmiddelen. Deputaten emeritikas stellen daarom voor te komen tot het aanscherpen van de formulering in artikel 23 van bijlage 5 als het gaat om het recht op aanspraak op een uitkering.

Ad i. Geen uitkering bij overgang naar ander kerkgenootschap?

Verwezen wordt naar de opmerkingen hiervoor onder h.

Ad j. Uitkering aan (half)wezen rechtstreeks?

Variante I pleit er voor de uitkering aan (half)wezen te individualiseren. Dat ontmoet voor de emeritikas geen bezwaren, zodat ook dit aan de generale synode 2004 kan worden voorgesteld.

Ad k. Aanvaardbaarheid risico langdurig arbeidsongeschikte predikanten

Aan deputaten financieel is d.d. 17 juli 2003 het volgende antwoord gegeven:

'Tot en met het jaar 2000 waren er 5 predikanten jonger dan 65 jaar arbeidsongeschikt. In 2001 zijn dat er 6 geworden. Inmiddels zijn er 8 predikanten jonger dan 65 jaar arbeidsongeschikt, maar wegens het bereiken van de leeftijd van 65 jaar kan dat aantal eind 2003 weer met 1 afnemen.

De aan deze categorie emerituspredikanten uit te keren bedragen worden gedeeltelijk afgedekt door de WAZ-uitkering. Het restant komt ten laste van onze kas.

Het risico en de spreiding van het risico is beperkt in relatie tot de omvang van de emeritikas. Wel is overwogen (1996) het risico onder te brengen bij een verzekeraar, maar prijstechnisch gezien leverde dat toen geen voordeel op. Daarbij moet ook in ogenschouw worden genomen, dat de emeritikas enerzijds op haar vermogen een hoger rendement realiseert dan waar een verzekeraar rekening mee houdt en anderzijds geen kosten voor de uitvoering in rekening brengt. Ten aanzien van de uitvoering is het onderbrengen bij een verzekeraar bovendien complex, omdat er een vast bedrag wordt verzekerd terwijl bij de emeritikas wordt gekeken naar ieders persoonlijke situatie vanuit de verzorgingsgedachte.'

Bij brief van 28 januari 2004 komen deputaten financieel op deze zaak terug. Zij schrijven het maatschappelijk onaanvaardbaar te vinden dat het deputaatschap emeritikas het risico van arbeidsongeschiktheid van predikanten in eigen beheer blijft houden, mede tegen de achtergrond van de toename van het risico van arbeidsongeschiktheid onder predikanten in andere kerken, maar ook binnen onze eigen kerken. Verder wijzen deputaten financieel er op, dat het risico nog aanzienlijk is uitgebreid door het vervallen van de WAZ.

Het al dan niet in eigen beheer houden van het risico van arbeidsongeschiktheid is een zaak voor de generale synode. Sinds onze gedachteswisseling met deputaten financieel is de situatie in zoverre veranderd, dat de WAZ per 1 juli 2004 vervalt (zie onderdeel 3.1). Wij hebben op basis van een actuele offerte nog eens uitgezocht wat de consequenties zijn van het onderbrengen van dit risico bij een verzekeraar. Uitgaande van 169 actieve predikanten vergt een collectieve verzekering ter dekking van een risico van 70% van het minimumloon per predikant per jaar (dat is gelijk aan de huidige WAZ-uitkering bij volledige arbeidsongeschiktheid) een jaarlijkse premie van ongeveer € 160.000,-. Uitgaande van 79000 leden (74000 leden + 5000 voor de deputaatschappen) betekent dat een verhoging van de omslag met afgerond € 2,- per (doop)lid. Zie overigens onze opmerkingen in onderdeel 3.1. ter dekking van die verhoging voor de plaatselijke kerken, hetgeen wij ondersteunen met enkele rekenvoorbeelden:

Gemeente met ... leden en 1 predik.	Compensatie WAZ t/m 2003	Verzekeringspremie via de omslag	Voordeel
250 leden	8,8%/max € 2.196,- € 2.196	€ 500	€ 1.696
500 leden	€ 2.196	€ 1.000	€ 1.196
1000 leden	€ 2.196	€ 2.000	€ 196

Nu de maatschappelijke ontwikkelingen veranderd zijn in die zin, dat de WAZ per 1 juli 2004 vervalt, stellen deputaten emeritikas voor het risico van arbeidsongeschiktheid afzonderlijk af te dekken. Daarbij stellen wij voor uitsluitend het zogenaamde WAZ-gat (70% van het minimum-loon) collectief te verzekeren. Deputaten emeritikas stellen voor het risico voor eigen rekening te nemen en niet onder te brengen bij een verzekeraar. Dat houdt in, dat de premie van € 2,- per (doop)lid collectief wordt geïnd middels een verhoging van de omslag en dat vervolgens een afzonderlijke bestemmingsreserve voor het afdekken van het risico van arbeidsongeschiktheid wordt aangehouden.

Hiermee hebben wij tevens een standpunt ingenomen op de instructies zoals ingediend door de particuliere synode van het Noorden en de particuliere synode van het Zuiden (zie onderdeel 5 hierna).

Samenvattend leidt dat tot de volgende adviezen van deputaten emeritikas aan de generale synode 2004:

Omschrijving

- c. Late roepingen en pensioenopbouw
- d. Predikant uit buitenland of ander kerkverband zonder pensioenopbouw
- e. Andere samenlevingsvormen
- f. Uitkering weduwe 65+ /weduwnaar
- g. Uitkering bij echtscheiding
- h. Bijzondere situaties
- i. Overgang naar ander kerkgenootschap
- j. Uitkering aan (half)wezen
- k. Risico arbeidsongeschiktheid Collectief en in eigen beheer afdekken.

Advies

- Geen wijzigingen in de instructie aanbrengen;
- Idem;
- Idem;
- Idem;
- Idem;
- Recht op aanspraak aanscherpen;
- Idem;
- Uitkering aan (half)wezen individualiseren;
- Idem.

5. Instructie(s)

5.1. Particuliere synode van het Noorden

De classis Leeuwarden diende een instructie in bij de particuliere synode van het Noorden, inhoudende dat een collectieve verzekering ter dekking van het risico wegens langdurige arbeidsongeschiktheid van € 7.500,- per predikant per jaar wordt afgesloten.

5.2. Particuliere synode van het Zuiden

De classis Rotterdam diende een instructie in bij de particuliere synode van het Zuiden, inhoudende dat aan deputaten emeritikas wordt opgedragen onderzoek te doen naar de implicaties van een situatie van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid, terwijl de uitkomsten daarvan indien nodig moeten leiden tot aanpassing van de instructie.

5.3. Reactie van deputaten emeritikas

Verwezen wordt naar de onderdelen 3.1 en 4.3.k in dit verslag. Als het tot een collectieve regeling moet komen, is het naar de mening van deputaten emeritikas beter om aan te sluiten bij de huidige WAZ-norm, die inhoudt dat 70% van het minimum-loon wordt bijverzekerd. Gelet op enerzijds de hoogte van de premie en anderzijds het risico in relatie tot de omvang van het totaal van de uitkeringen, stellen deputaten emeritikas daarbij voor het risico van arbeidsongeschiktheid in eigen beheer af te dekken.

Met het voorstel aan de generale synode tot het in eigen beheer afdekken van het risico van langdurige arbeidsongeschiktheid, wordt aan in ieder geval de strekking van beide instructies tegemoet gekomen.

6. Uitkeringen

6.1. Uitgangspunten

Door de generale synode 2001 is besloten tot verlenging van de schalen inzake predikantstraktementen. Ingaande het jaar 2003 worden de uitkeringen berekend op basis van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren. De grondslag voor de berekening van de uitkeringen is 130%. De verlenging van de traktementsschalen was de aanleiding om te komen tot een aanzienlijke vereenvoudiging van de berekeningsmethodiek voor de uitkeringen uit onze kas. Die vereenvoudiging hield in, dat de AOW- en ANW-uitkeringen volledig werden ingebouwd. Als overgang is voor de periode 2002-2004 voor de weduwen nog een (jaarlijks aflopende) toelage vastgesteld.

6.2. Huidige regeling

De huidige regeling geldt tot en met het jaar 2004. Daarbij gelden de volgende uitgangspunten:

Basisgegevens:

Minimum-traktement 15 dienstjaren	34.338	
Uitkeringsgrondslag 130%	44.639	
Uitkeringen:		
Predikanten gehuwd		16.030
Predikanten weduwnaar		20.166
Weduwen 65+	11.239 + 115 =	11.354
Weduwen 65- zonder kinderen	10.450 + 1.410 =	11.860
Weduwen 65- met kinderen < 18 jaar	12.226 + 1.410 =	13.636
Predikanten 65- AO 80-100%		20.532

Bovenstaande uitkeringen worden jaarlijks verhoogd met een vakantie-uitkering van 8%.

De uitkeringen gelden als aanvulling op de bestaande AOW- ANW of (thans nog bestaande) WAZ-uitkeringen.

6.3. Nieuwe regeling

Deputaten financiële zaken hebben bij brief van 5 november 2003 de richtlijnen verstrekt voor de voorstellen voor de generale synode 2004. Die richtlijnen zijn:

- uitgaan van een ledental van 74.000;
- rekening houden met een jaarlijkse traktementsstijging van 2,5%.

Verder is aangegeven, dat een stijging van de totale omslag niet verantwoord is. Dat geeft ons deputaatschap thans niet de vrijmoedigheid de generale synode 2004 een voorstel te doen tot het opwaarts aanpassen van de uitkeringen voor bijv. de weduwen (zie 4.3.f).

Wel stellen wij thans voor de kosten van de collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering (zie de onderdelen 3.1 en 4.3.k) in de omslag te verwerken.

6.4. Aantallen

Voor het berekenen van de uitkeringen gaan wij in onze voorstellen uit van de volgende gegevens:

Categorie	2005	2006	2007
Predikanten gehuwd	37	43	47
Predikanten weduwnaar	3	3	3
Weduwen 65+	30	32	32
Weduwen 65-	5	3	3
Weduwen 65- met een kind <18 jaar	1	1	1
Predikanten 65- met een a.o. van 80-100	6	6	6

7. Actuariële gegevens

7.1. Actuariële cijfers in de financiële jaarverslagen 2001-2003

De actuariële berekende voorziening per 31 december 2003 bedraagt: 17,3 miljoen euro.

Deze voorziening is exclusief de effecten van de ANW.

Deze voorziening is opgebouwd uit de contante waarde van de toekomstige uitkeringen voor de huidige predikanten en predikantsweduwen verminderd met de contante waarde van de ontvangsten.

contante waarde van de toekomstige uitkeringen : 41,0 miljoen

contante waarde van de toekomstige ontvangsten : 23,7 miljoen

17,3 miljoen

7.2. Toelichting

De ontwikkeling van de actuariële benodigde voorziening op basis van 4% bedraagt ultimo 2003: 17,3 miljoen (2000: 16,1 miljoen). De positie van de emeritikas is verslechterd als gevolg van een gelijkblijvende contante waarde van de toekomstige ontvangsten en de ontwikkeling in de te verwachten arbeidsongeschiktheidslasten.

De ontwikkeling van de contante waarde van de uitkeringen tussen 31 december 2000 en 31 december 2003 is uit de volgende componenten opgebouwd:

Contante waarde uitkeringen ultimo 2000	34,8 miljoen
Toename als gevolg van interest opbrengst (jaarlijks 4%)	4,4 miljoen
Uitkeringen 2001-2003 (model voorspelling)	- 3,6 miljoen
Toename als gevolg van uitkeringsstijging 2001-2003	3,1 miljoen
Toename als gevolg van nieuwe predikanten	0,9 miljoen
Toename als gevolg van arbeidsongeschiktheid 65-	0,5 miljoen
Verschil model en realiteit	<u>0,9 miljoen</u>
Contante waarde uitkering ultimo 2003	41,0 miljoen

Deze cijfers zijn samengesteld uit de cijfers in de jaarverslagen 2001-2003.

Het effect van de uitkeringsstijging wordt veroorzaakt door de stijging van de traktementen waaraan de uitkeringen uit de emeritikas zijn gekoppeld. In het model wordt met iets andere uitgangspunten gerekend dan in de realiteit wordt waargenomen.

Dit zorgt voor een correctie van 0,9 miljoen over een periode van drie jaar.	
Contante waarde ontvangsten omslag ultimo 2000	20,0 miljoen
Ontwikkeling ledenaantal	- 0,2 miljoen
Effect bijdrage deputaatschappen	<u>3,9 miljoen</u>
Contante waarde ontvangsten ultimo 2003	23,7 miljoen

De contante waarde van de toekomstige ontvangsten is bepaald op basis van een verwachte omslag opbrengst gedurende 35 jaar.

Vanwege de toename van de gemiddelde leeftijd van het actieve predikantencorps is de termijn waarin we omslag ontvangsten veronderstellen gesteld op 35 jaar.

De bijdrage van de verschillende deputaatschappen, die één of meerdere predikanten in dienst hebben, bedroeg in 2003 € 68.400,-. In de bepaling van de contante waarde van de ontvangsten is er van uitgegaan dat dit bedrag ook in de toekomst (35 jaar) ontvangen zal worden.

7.3. Financiering van de toekomstige uitkeringen

De laatste jaren zien we dat deputaten financiële zaken de emeritikas in haar beoordeling meer en meer is gaan beschouwen als een soort pensioenfonds. Deputaten financiële zaken zijn van mening dat de emeritikas er is om de feitelijke toeleggingen van de individuele gemeenten aan de predikanten te financieren. In het hiernavolgende wordt deze financiering vanuit het perspectief van een pensioenfonds beschreven.

Vanuit het perspectief van een pensioenfonds is de vermogenspositie van de emeritikas slecht.

Het gespaarde bedrag, de voorziening bedraagt 13,8 miljoen euro. In combinatie met het huidige financieringsniveau is dit bedrag niet voldoende om in de toekomst de uitkeringen uit de emeritikas voldoende veilig te stellen.

7.3.1. Financiële positie emeritikas

De tot nu toe gebruikte berekeningsmethode

De huidige wijze van verantwoording is ca. 20 jaar geleden ontstaan door het besef dat de toenmalige financiële positie slecht was ten aanzien van de te verwachten toekomstige uitkeringen. Daarbij komt het gegeven dat de emeritikas werd gefinancierd vanuit een omslag gedachte. Deze wijze van het bepalen is inmiddels al jaren onderdeel van het financiële jaarverslag. De gedachte was dat er op deze wijze een langzame overgang zou zijn van een omslagstelsel naar een kapitaaldekking. Dit werd mede mogelijk door het rendement dat op de beleggingen werd gemaakt. Mede door het lagere rendement is deze ontwikkeling in de afgelopen periode een halt toe geroepen. Dit betekent dat opnieuw gekeken moet worden naar de wijze waarop de emeritikas moet worden gefinancierd.

Deze positie ziet er als volgt uit :

Contante waarde toekomstige uitkeringen	41,0 miljoen
Contante waarde toekomstige ontvangsten	<u>23,7 miljoen</u>
Benodigd	17,3 miljoen

De wijze waarop de contante waarde van de toekomstige ontvangsten is bepaald is er een die uitgaat van een blijvend omslag stelsel.

Ontwikkeling Contante waarde van de uitkering

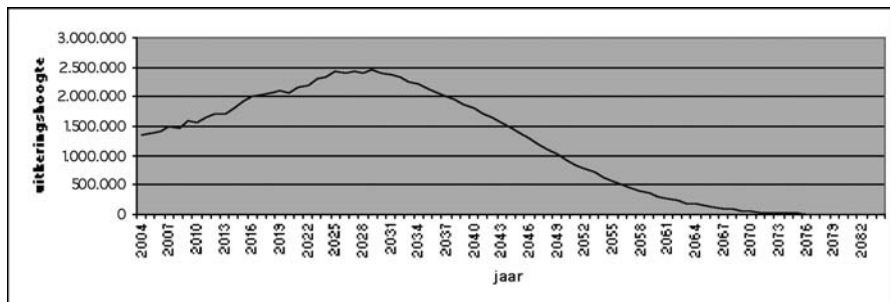
In de hiernavolgende tabel treft u de ontwikkeling aan van de contante waarde van de uitkeringen nader uitgesplitst naar componenten.

Ontwikkeling naar componenten van de contante waarde van de uitkeringen

Ultimo	C.W. ult. Jaar-1	interest	uitkering uit model in jaar	toename door stijging uitkeringen	toename door nieuwe predikanten	verschil model werkelijkheid	AO	C.W. ult. Jaar
1994	€ 26,6	€ 1,1	€ 0,8-	€ 0,8	€ 0,4	€ 0,0	€ -	€ 28,2
1995	€ 28,2	€ 1,1	€ 0,9-	€ 1,0	€ 0,1	€ -	€ -	€ 29,5
1996	€ 29,5	€ 1,2	€ 0,9-	€ 0,5	€ 0,0	€ 0,2-	€ 0,3	€ 30,4
1997	€ 30,4	€ 1,2	€ 1,0-	€ 0,7	€ 0,2	€ 0,4-	€ 0,1	€ 31,1
1998	€ 31,1	€ 1,2	€ 1,0-	€ 1,2	€ 0,1	€ 0,4-	€ -	€ 32,2
1999	€ 32,2	€ 1,3	€ 1,0-	€ 0,9	€ 0,1	€ -	€ -	€ 33,5
2000	€ 33,5	€ 1,4	€ 1,1-	€ 0,9	€ 0,3	€ 0,1-	€ -	€ 34,8
2001	€ 34,8	€ 1,4	€ 1,1-	€ 1,1	€ 0,4	€ 0,4-	€ -	€ 36,2
2002	€ 36,2	€ 1,4	€ 1,2-	€ 2,3	€ 0,2	€ 0,7	€ 0,6	€ 40,2
2003	€ 40,2	€ 1,6	€ 1,3-	€ 0,3-	€ 0,3	€ -	€ 0,5	€ 41,0
Totaal								
1994-2003	€ 26,6	€ 12,8	€ 10,2-	€ 9,0	€ 1,8	€ 0,8-	€ 1,5	€ 41,0

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de stijging van de uitkeringen een belangrijke invloed heeft gehad op de toename van de contante waarde van de uitkeringen, vooral de extreme stijging van de uitkeringen in 2002 valt op. Deze stijging is veroorzaakt door de koppeling van de uitkeringen aan het traktement van een predikant met het maximale aantal dienstjaren.

In de onderstaande grafiek is het uitkeringsverloop weergegeven zoals dat te voorzien is voor het huidige bestand van predikanten, emeriti en weduwen, echter zonder rekening te houden met toekomstige uitkeringsstijgingen.

Verantwoording conform een pensioenfonds

Bij een pensioenfonds verandert er aan de manier waarop de contante waarde van de toekomstige lasten wordt berekend niets, wel wijzigt de gedachte over het deel van de contante waarde van de toekomstige lasten dat op enig moment opgebouwd zou moeten zijn. Hierbij speelt het dienstjarenbegrip een rol. Daarnaast is het bepalen van de noodzakelijke financiering anders. De gedachte hierbij is dat de contante waarde van de toekomstige lasten op een individueel niveau op 65 jarige leeftijd moet zijn gefinancierd.

(x 1 euro)

Afgefinancierde back-service aanspraken					
Ultimo Jaar	Voorziening Emeriti gehuwd	Voorziening Emeriti Weduwe	Voorziening opgebouwde rechten actieven	Benodigde voorziening opgebouwde 'rechten'	premie nog op te bouwen rechten
1997	€ 6.218.834	€ 4.267.259	€ 11.265.751	€ 21.751.844	€ 643.201
1998	€ 7.137.634	€ 3.752.582	€ 12.256.028	€ 23.146.244	€ 673.587
1999	€ 7.012.704	€ 4.523.421	€ 12.881.446	€ 24.417.571	€ 689.223
2000	€ 7.165.583	€ 4.498.979	€ 14.011.560	€ 25.676.123	€ 726.467
2003	€ 9.304.559	€ 4.893.416	€ 14.998.759	€ 29.196.734	€ 576.780

Gebruikte tabel : GBM 80-85 -5/-6

Uit deze tabel is af te leiden dat de voorziening voor de ingegane uitkeringen ultimo 2003 ca. 14,2 miljoen bedraagt (9,3 miljoen voor emeriti plus 4,9 miljoen voor de weduwen). Dit is iets meer dan de huidige reserve in de emeritikas van 13,8 miljoen, zoals die in de balans van de emeritikas is opgenomen. De totale voorziening voor 'opgebouwde rechten' moet 29,2 miljoen bedragen, daarbij hoort een jaarlijkse premie van ca. 0,6 miljoen. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat vanuit een oogpunt van een pensioenfonds, de thans in de emeritikas opgebouwde voorziening (13,8 miljoen) op een te laag niveau ligt.

7.3.2. Actuariële advies

Om de uitkeringen uit de emeritikas in de toekomst veilig te stellen, moet in het huidige systeem de omslag worden verhoogd. Een niveau van ongeveer 18 euro is daarbij reëel. Dit is het niveau van de uitkering uit de emeritikas in de komende jaren. Daarnaast is het raadzaam de grondslagen waarop de hoogte van de uitkering wordt bepaald aan te passen, zodat stijgingen in traktementen beheerst kunnen worden doorgevoerd in de uitkeringen uit de emeritikas.

Indien het bovenstaande niet mogelijk of haalbaar is, is het aan te bevelen een studie te starten hoe de emeritikas op een andere wijze kan worden gefinancierd. Mogelijk dat de predikanten mee kunnen betalen met de opbouw van de voorzieningen in de emeritikas. Dit houdt echter impliciet in dat de visie op de emeritikas verandert en er een individueel recht op uitkering zal worden opgebouwd.

8. Financiën

8.1. Berekening van de uitkeringen

Deputaten emeritikas gaan uit van de door deputaten financiële zaken geadviseerde jaarlijkse aanpassing van 2,5% en rekening houdend met onze voorstellen zoals hiervoor geformuleerd. Verder is er van uitgegaan, dat de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het aanvaardbare minimumtraktament in stand blijft en dat de weduwen 65– de vaste toeslag van € 1.410,- behouden.

8.1.1. Hoogte van de uitkeringen

Basis: Minimum-traktament 2004/15 dienstjaren 34.338
 Uitkeringsgrondslag 130% 44.639

Uitkeringen:	2004	2005	2006	2007
Predikanten gehuwd	16.030	16.430	16.840	17.260
Predikanten weduwnaar	20.166	20.670	21.187	21.716
Weduwen 65+	11.354	11.520	11.531	11.819
Weduwen 65– zonder kinderen	11.860	12.156	12.460	12.771
Weduwen 65– met kinderen <18	13.636	13.977	14.326	14.685
Predikanten 65– AO 80-100%	20.532	21.045	21.571	22.110

8.1.2. Omvang van de uitkeringen

Rekening houdend met de in onderdeel 6.4 aangegeven aantallen bedragen de kosten op jaarbasis:

Categorie	Aantal	2005	2006	2007
Predikanten gehuwd	(37/43/47)	607.910	724.120	811.220
Predikanten weduwnaar	(3/3/3)	62.010	63.561	65.148
Weduwen 65+	(30/32/32)	345.600	368.992	378.208
Weduwen 65– zonder kinderen	(5/3/3/)	60.780	37.380	38.313
Weduwen 65– met kinderen <18	(1/1/1)	13.977	14.326	14.685
Predikanten 65– AO 80-100%	(6/6/6)	126.270	129.426	132.660
Totaal uitkeringen		1.216.547	1.337.805	1.440.234
Compensatie premies volksv.		70.000	66.500	60.000
Subtotaal		1.286.547	1.404.305	1.500.234
Vakantie-uitkering 8%		102.923	112.345	120.016
Totaal		1.389.470	1.516.650	1.620.250

8.2. Berekening van de omslag

8.2.1. Minimum-bijdrage

Op grond van artikel 20 van onze instructie moet de minimum-bijdrage tenminste gelijk zijn aan 21,5% van het minimum-traktament van predikanten met vijftien dienstjaren.

Voor de berekening gaan wij uit van de volgende aantallen dienstdoende predikanten (basis = jaarboek 2003 en exclusief predikanten, vallende onder artikel 6 K.O.):

2005: 164

2006: 162

2007: 161

Uitgaande van de door deputaten financiële zaken geadviseerde jaarlijkse aanpassing van 2,5% en rekening houdend met onze voorstellen bedragen de traktementen in Euro:

2005: 34.338 x 1,025 = 35.196 Euro

2006: 35.196 x 1,025 = 36.076 Euro

2007: 36.076 x 1,025 = 36.978 Euro

Het aantal leden stellen wij overeenkomstig het advies van deputaten financiële zaken op 74.000. Van de deputaatschappen bij wie een vrijgestelde predikant werkzaam is, dient jaarlijks een bijdrage te worden voldaan van 500 maal de minimum-jaarbijdrage. Dit aantal predikanten is door ons geschat op 10, zodat voor de berekening van het aantal leden met een bijtelling van 10 x 500 = 5.000 rekening wordt gehouden. Het totaal aantal leden wordt dan 79.000.

De minimum-bijdrage op grond van artikel 20 van onze instructie wordt dan:

2005: 164 (pred) x 0,215 x 35.196 = 1.241.011 : 79.000 = 15,71

2006: 162 (pred) x 0,215 x 36.076 = 1.256.527 : 79.000 = 15,91

2007: 161 (pred) x 0,215 x 36.978 = 1.279.993 : 79.000 = 16,20

Totaal 47,82 : 3 = **15,94**

8.2.2. Noodzakelijke bijdrage

De bedragen van resp. 1.241.011 (2005), 1.256.527 (2006) en 1.279.993 (2007) zijn lager dan de door ons te verstrekken uitkeringen. Als de omslag wordt gebaseerd op het bedrag aan uitkeringen leidt dit tot de volgende berekening:

2005: 1.389.470 : 79.000 = 17,59

2006: 1.516.650 : 79.000 = 19,20

2007: 1.620.250 : 79.000 = 20,51

Totaal 57,30 : 3 = **19,10**

Zie ook de opmerkingen ter zake in onderdeel 7 van dit verslag, gemaakt vanuit de actuariële visie.

8.2.3. *Vergelijking*

De bijdrage over de jaren 2001-2004 is vastgesteld op € 15,50. Rekening houdend met de door deputaten financiële zaken toegestane inflatiecorrectie komt de omslag over 3 jaren gemiddeld uit op $(15,89 + 16,28 + 16,69) : 3 =$ € 16,28
De minimum-bijdrage o.g.v. artikel 20 van onze instructie bedraagt € 15,94
De bijdrage o.g.v. de te verstrekken uitkeringen bedraagt € 19,10

8.3. *Begrotingen 2005, 2006 en 2007*

Voor de begrotingen is uitgegaan van de noodzakelijke bijdrage (zie onderdeel 8.2.2) van € 19,10 per (doop)lid, verhoogd met € 2,- per (doop)lid voor de collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering. Deputaten financiële zaken hebben geadviseerd voor het bepalen van de interest op uitstaande gelden uit te gaan van minimaal 3%. Het gemiddeld rendement op het vermogen van de emeritikas (zie onderdeel 2.4.4.) over de laatste 3 jaren bedraagt 3,25%. In onze ramingen gaan we uit van 3,5%. De begrotingen zijn weergegeven in Euro x 1.000

Baten	2005	2006	2007
Bijdragen kerken/deputaatschappen	1.666	1.666	1.666
Giften/legaten	0	0	0
Interest en dividend	<u>500</u>	<u>518</u>	<u>536</u>
	2.166	2.184	2.202

Lasten	2005	2006	2007
Uitkeringen	1.217	1.338	1.440
Premies volksverzekeringen	70	66	60
Vakantie-uitkeringen	103	112	120
Reservering collectieve arb.ongesch.heidsverz.	160	160	160
Diverse kosten	20	21	22
Batig saldo	<u>596</u>	<u>487</u>	<u>400</u>
	2.166	2.184	2.202

9. *Voorstellen*

9.1. *Voorstellen voor benoemingen*

Deputaten artikel 13 K.O. stellen de generale synode voor tot herbenoeming over te gaan van:

- C. van Beveren te Middelburg tot 1e penningmeester
- G. Verhoef RA te Veenendaal tot 2e penningmeester

9.2. *Onderscheid in uitkering bijzondere situaties*

Deputaten artikel 13 K.O. stellen de generale synode voor artikel 23 van bijlage 5 bij artikel 13 K.O. aan te scherpen in die zin, dat diegenen die de kerken een tijdlang, doch korter dan 40 jaren, in het ambt van predikant hebben gediend (en hun weduwen en wezen) recht hebben op een naar tijdsevenredigheid te bepalen uitkering uit de emeritikas, één en ander onder het voorbehoud van beschikbaarheid van de benodigde geldmiddelen.

9.3. *Uitkeringen aan (half)wezen*

Deputaten artikel 13 K.O. stellen de generale synode voor de uitkering aan (half)wezen te individualiseren.

9.4. *Collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering*

Deputaten Art 13 K.O. stellen voor ter compensatie van de per 1 juli 2004 vervallen W(et) A(rbeidsongeschiktheid) Z(elfstandigen) het risico van arbeidsongeschiktheid collectief in eigen beheer via de emeritikas af te dekken. De daaruit voortvloeiende kosten worden aan de kerkenraden doorbelast middels de omslag per (doop)lid.

Door de generale synode 2001 is besloten tot het toepassen van een korting tengevolge van het niet verzekerd zijn voor de WAZ door verblijf in het buitenland. Het is het deputaatschap emeritikas bekend, dat er voor via het deputaatschap voor de buitenlandse zending in het buitenland verblijvende predikanten een afzonderlijke arbeidsongeschiktheidsverzekering is afgesloten. Deputaten artikel 13 K.O. hebben hierover mondeling contact gehad met deputaten buitenlandse zending. Vastgesteld is, dat het wenselijk is de regelingen ter zake op elkaar af te stemmen. De meest voor de hand liggende optie daarbij, teneinde dubbele premieberekening te voorkomen, is dat de via buitenlandse zending (en evt. andere deputaatschappen) in het buitenland verblijvende predikanten worden meeverzekerd via de regeling van de emeritikas.

9.5. *Minimum-bijdragen (omslag)*

Deputaten Art 13 K.O. stellen voor de minimum-bijdrage voor de jaren 2005, 2006 en 2007 vast te stellen op

Verhoogd met bijdrage voor collectieve arbeidsongeschiktheidsverzekering ad

Totaal

€ 19,10
€ 2,-
21,10

9.6. *Wijzigingen instructie*

Deputaten Artikel 13 K.O. stellen voor bijlage 5 bij artikel 13 K.O. als volgt te wijzigen:

Artikel 5 wordt vervangen door:

De uitkeringen uit de kas aan de emeriti predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren.

Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktement tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.

Artikel 9, lid d. vervalt

(NB: onder de voorwaarde van overeenstemming met andere deputaatschappen over het via de regeling van de emeritikas meeverzekeren van de in het buitenland verblijvende predikanten).

Artikel 12 wordt vervangen door:

Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Indien zij een ANW-uitkering geniet ontvangt zij voorts een toeslag van € 1410,- per jaar.

Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezen-uitkering (ANW en/of wezenpensioen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag.

In geval van twee of meer kinderen ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70 procent van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van € 1.815,- overschrijdt.

Dit artikel is van toepassing op kinderen, die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken. Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voor zover de aanslagen betrekking hebben op de tijd, die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voorzover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.

*Artikel 14 lid c. vervalt.**Artikel 14.d. wordt vernummerd tot 14.c.**Artikel 23 wordt vervangen door:*

Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder het voorbehoud van de beschikbare financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen, die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeriti predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b. van de instructie niet op hen van toepassing is.

Tenslotte

Deputaten emeritikas danken de generale synode voor het vertrouwen en wensen de generale synode bij alle arbeid de leiding van de Heilige Geest toe.

Amersfoort, 19 april 2004

Namens deputaten artikel 13 K.O.,

Ds. R. van Beek, voorzitter
Drs. J.M.J. Kieviet, secretaris
C. van Beveren, penningmeester

Bijlagen: Balans 2001, 2002 en 2003
Staat van baten en lasten 2001, 2002 en 2003

Balans
(na resultaatbestemming, saldi per 31.12.)

	2003 €	2002 €	2001 €
Aktiva			
Beleggingen			
Obligaties	9.149.638	9.080.664	9.485.107
Aandelen	3.229.744	2.343.578	3.026.636
Onroerend goed	16.563	16.563	16.563
Liquide middelen	723.841	941.231	449.347
	<hr/> 13.119.786	<hr/> 12.382.036	<hr/> 12.977.653
Vorderingen en overlopende aktiva	646.101	686.183	717.552
	<hr/> 13.765.887	<hr/> 13.068.219	<hr/> 13.695.205
Passiva			
Eigen vermogen			
Bestemmingsreserve	13.752.252	13.054.733	13.684.166
Kortlopende schulden			
Schulden en overlopende passiva	13.635	13.486	11.039
	<hr/> 13.765.887	<hr/> 13.068.219	<hr/> 13.695.205

Staat van baten en lasten

	2003 €	2002 €	2001 €
Baten			
Bijdragen kerken	1.142.568	1.121.727	893.172
Beleggingsresultaten	779.951	649.638–	150.060
Bijdragen Deputaatschappen	68.388	74.400	63.733
Giften en legaten	4.401	2.550	50.733
	<hr/> 1.995.308	<hr/> 549.039	<hr/> 1.157.698
Lasten			
Uitkeringen	1.278.784	1.160.804	1.063.675
Diverse kosten	19.005	17.668	18.578
	<hr/> 1.297.789	<hr/> 1.178.472	<hr/> 1.082.253
Resultaat	<hr/> 697.519	<hr/> 629.433–	<hr/> 75.445

BIJLAGE 19
Artikel 49

Rapport 4 van commissie 6 inzake rapport 9.04 van deputaten artikel 13 K.O.

Met veel waardering heeft uw commissie kennis genomen van de werkzaamheden van deputaten artikel 13 K.O. (verder genoemd deputaten emeritikas). Een compliment aan het adres van deze deputaten inzake de lage overheadkosten is op zijn plaats. Hieruit blijkt dat vrijwilligerswerk beloond wordt.

Tijdens overleg met deputaten emeritikas zijn een aantal zaken uit het rapport van deputaten nader toegelicht.

Deputaten hebben in de achterliggende jaren gekeken of er reële mogelijkheden waren om duurzaam te gaan beleggen. De conclusie om voorlopig niet duurzaam te gaan beleggen, is gebaseerd op de vele schandalen die zich bij duurzaam beleggen hebben voorgedaan, de lage rendementen die dit op zou leveren en de minimale controle die deputaten zouden kunnen hebben op dergelijke beleggingen. Uw commissie onderschrijft deze visie en is het eens met de conclusie van deputaten.

De synode van 2001 gaf deputaten opdracht een benchmark op te nemen in de rapportages van de beleggingen. Hieraan hebben deputaten voldaan. Uit deze vergelijking blijkt dat het rendement op de portefeuille enigszins achterblijft bij de benchmark. De belangrijkste reden hiervoor is dat de totale omvang van de beleggingsportefeuille klein is ten opzichte van de markt. Hierdoor is de portefeuille relatief fluctuatieveoelig. Deputaten laten zich adviseren door een deskundige uit de beleggingswereld en zullen de komende jaren trachten het rendement van de portefeuille minimaal in pas te laten lopen met de benchmark.

Uitvoerig is gesproken over een vervangende regeling voor het vervallen van de WAZ. Zowel deputaten als uw commissie zijn tot de conclusie gekomen dat het niet aan te bevelen is zaken apart te organiseren als vervanging van de WAZ, maar deze te laten bij de emeritikas, dit geheel in overeenstemming met artikel 13 K.O. Een collectieve verzekering afsluiten en premies door belastingen aan predikanten, leidt tot veel extra administratief werk en zeker tot hoge extra kosten. Een verzekeraar heeft altijd meer overheadkosten (inclusief winst voor de verzekeraar) dan deputaten emeritikas. Dit zal echter wel tot een extra verhoging van de omslag leiden.

De synode van 2001 besloot deputaten op te dragen de synode van 2004 te dienen met hun voorstellen zodanig dat de discussie over de emeritaatsregeling afgesloten zou kunnen worden. Hoewel er binnen de kerken nog steeds vragen leven over de eventuele mogelijkheid de emeritikas onder te brengen bij een pensioenfonds, zijn zowel deputaten als uw commissie met de synode van 2001 van mening dat dit niet mogelijk is. Weer een nieuwe studie starten is niet in overeenstemming met het genomen besluit van de synode van 2001. Uw commissie stelt dan ook voor deputaten emeritikas de komende jaren geen specifieke opdracht te geven.

Met deputaten is uitvoerig gesproken over de pensioenopbouw bij een late roeping, alsmede over predikanten die uit het buitenland of andere kerkverbanden komen zonder pensioenrechten. In beide gevallen hebben deputaten aannemelijk gemaakt dat het aantal gevallen beperkt is en dat de gevolgen voor de emeritikas minimaal zullen zijn. In het geval van late roepingen betreft het veelal broeders die tot hun studie aan de TUA regelmatig pensioenrechten hebben opgebouwd. In het geval van overkomst uit andere kerken of het buitenland betreft het relatief jonge predikanten. Uw commissie is met deputaten van mening dat hiervoor geen aparte en veelal ingewikkelde regelingen opgesteld dienen te worden.

Eveneens besloot de synode van 2001 dat deputaten meer aan Public Relation moesten doen. Naar de mening van uw commissie hebben deputaten hieraan onvoldoende gehoor gegeven. Gezien de signalen die uit de kerken naar te nemen zijn, is er meer behoefte aan duidelijkheid inzake het functioneren van de emeritikas. Uw commissie stelt daarom ook voor een PR-deskundige in te schakelen die zorgt voor een heldere communicatie naar de kerken.

Met deputaten is gekeken naar het verschil in hoogte van de uitkeringen aan weduwnaren en weduwen van 65 jaar of ouder. Een gehuwde geëmeriteerde predikant ontvangt per jaar (in 2004) een bijdrage van € 16.030,- uit de emeritikas. Zodra de vrouw overlijdt, wordt de uitkering voor de man verhoogd naar € 20.166,-, terwijl bij het overlijden van de man de uitkering voor de vrouw wordt verlaagd naar € 11.354,-. Hoewel het een maatschappelijk aanvaardbare regel is dat de weduwe in dat geval minder krijgt dan het echtpaar, is het niet te verklaren waarom de man meer gaat ontvangen bij overlijden van de vrouw. Uw commissie stelt daarom voor de uitkering van de man, na het overlijden van zijn vrouw niet te wijzigen (in bovenstaande geval de uitkering te handhaven op € 16.030,- per jaar). De reeds toegezegde hoge uitkeringen aan thans drie weduwnaren blijven gehandhaafd.

Met deputaten is ook gesproken over de instructies uit het noorden en zuiden. Hiervan wordt separaat verslag gedaan. Tevens is gesproken over een aantal voorgestelde wijzigingen in de instructie, bijlage 5 K.O. De voorstellen die uw commissie doet zijn afgestemd met en hebben de goedkeuring van deputaten.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden en de correcte wijze waarop dat is gedaan.
2. Opnieuw deputaten te benoemen.
3. Deputaten op te dragen een PR-deskundige in te schakelen voor een regelmatige en heldere communicatie naar de kerken.
4. De volgende wijzigingen aan te brengen in bijlage 5 (art 13 K.O.), de instructie van deputaten:
 - a. Artikel 5 wordt vervangen door:
De uitkeringen uit de kas aan de emeritus predikanten en de predikantsweduwen worden afgeleid van een door de generale synode vast te stellen uitkeringsgrondslag. Deze bedraagt 130 procent van het aanvaardbare minimumtraktement voor predikanten met 15 dienstjaren. Elke generale synode besluit of de koppeling van de uitkeringsgrondslag aan het in de vorige alinea genoemde minimumtraktement tot de eerstvolgende synode gehandhaafd blijft.
 - b. De eerste zin van artikel 7 wordt vervangen door de volgende tekst:
Een emeritus predikant van 65 jaar of ouder ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met zijn AOW-uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt. Ingaande het jaar 2005 geldt als AOW-uitkering voor zowel een gehuwde als een ongehuwde emeritus predikant van 65 jaar of ouder tweemaal de jaarlijkse uitkering voor een gehuwde ingevolge de AOW. Voor de ongehuwde emeritus predikanten van 65 jaar of ouder die in 2004 al een uitkering uit de emeritikas ontvingen, geldt dat de bepalingen zoals die golden tot en met 2004, tot aan hun overlijden worden gerespecteerd. Een emeritus predikant die de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt, ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas dat deze, tezamen met zijn eventuele WAZ uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.
 - c. In artikel 8b worden de woorden 'met tien dienstjaren' gewijzigd in 'zoals vermeld in artikel 5'.
 - d. Artikel 9 lid d vervalt.
 - e. Artikel 12 wordt vervangen door:
Een predikantsechtgenote, die weduwe wordt en geen kinderen heeft te verzorgen ontvangt een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met haar eventuele ANW- of AOW-uitkering 50% van de uitkeringsgrondslag bedraagt.
Indien zij één kind dan wel twee of meer kinderen heeft te verzorgen, ontvangt elk kind een zodanige uitkering uit de emeritikas, dat deze tezamen met een eventuele halfwezenuitkering (ANW en/of wezenpensioenen) gelijk is aan 10% van de uitkeringsgrondslag. In geval van twee of meer kinderen ontvangt de weduwe bovendien een toelage van 70% van de helft van het bedrag waarmee de door haar verschuldigde premie van de ziektekostenverzekering het bedrag van € 2.000,- overschrijft. Weduwen die een ANW-uitkering genieten en op 31 december 2004 reeds in het genot daarvan waren, ontvangen een toeslag van € 1.410,- per jaar.
Dit artikel is van toepassing op kinderen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt en op studerende of invalide kinderen, zolang zij jonger zijn dan 27 jaar en niet over voldoende eigen inkomsten beschikken. Bovendien worden aan de in dit artikel bedoelde weduwen, die de leeftijd van 65 jaar nog niet hebben bereikt, alsmede aan de in dit artikel genoemde kinderen, de hun opgelegde aanslagen in de premieheffing voor de volksverzekeringen gerestitueerd voorzover de aanslagen betrekking hebben op de tijd die valt na de datum waarop hun uitkering uit de emeritikas is ingegaan, en voorzover de aanslagen betrekking hebben op hun uitkering uit de emeritikas.
 - f. Artikel 14 lid c vervalt en artikel 14.d wordt vernummerd tot 14.c
 - g. Artikel 23 wordt vervangen door:
Ter voorziening in bijzondere gevallen kennen deputaten, onder voorbehoud van de beschikbaarheid van financiële middelen, aan plaatselijke kerken het recht op een uitkering toe ten behoeve van diegenen die de kerken in het ambt van predikant een tijdlang hebben gediend en hun weduwen en wezen; de uitkering wordt op dezelfde wijze bepaald als die van emeritus predikanten, predikantsweduwen en -wezen, evenwel met dien verstande, dat rekening wordt gehouden met de tijd dat zij onze kerken als predikant hebben gediend, terwijl het tweede gedeelte van artikel 8 sub b. van de instructie niet van toepassing is.
5. De volgende wijzigingen aan te brengen in art 13 K.O.:
 - a. De laatste zin van lid 1a luidende 'in dit geval zijn de predikanten ... in te dienen' vervalt.
 - b. Lid 6 vervalt, met gelijktijdige omnummering van de leden 7, 8 en 9 in 6, 7 en 8.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 20
Artikel 50

Rapport 10 van commissie 6 inzake instructie 8.02 verzekering financieel risico bij arbeidsongeschikte predikanten

Uw commissie heeft kennis genomen van instructie 8.02 waarin de particuliere synode van het noorden aandacht vraagt voor hun voorstel om te komen tot een collectieve verzekering voor een uitkering van € 7.500,- per jaar boven de uitkering uit de emeritikas bij arbeidsongeschiktheid van predikanten.

In de instructie wordt uitvoerig ingegaan op de achtergrond en de intentie van de instructie. Tevens worden twee rekenvoorbeelden toegevoegd om de zaken te verduidelijken. Uw commissie waardeert de heldere opzet en de toelichting. Zij vindt het echter jammer dat niet is gedacht aan jonge predikantsweduwen.

Een belangrijk punt uit het voorbeeld kan uw commissie echter niet overnemen. Dit betreft de post 'autokosten'. Een arbeidsongeschikte predikant zal geen € 1.500,- aan 'zakelijke' autokosten maken. Hij is immers niet meer in 'dienst'. Tevens leeft de vraag of de post 'Onkosten' meegenomen mag worden in deze berekening. Ook deze kosten zal de betrokken predikant immers niet meer 'zakelijk' maken. Worden deze twee posten uit de berekening gehaald, dan komt het bedrag voor te besteden doeleinden in het eerste voorbeeld hoger uit dan 70% van het inkomen. In het maatschappelijk verkeer is een uitkering van 70% van de uitkeringsgrondslag een gangbaar percentage.

Er dient bedacht te worden dat sprake is van een klein aantal predikanten, waarvan er enkelen in staat zijn zelf nog enig aanvullend inkomen te verwerven. Ook kan erop gewezen worden dat het niet meer gemeengoed is dat een predikant in de pastorie van de kerk woont, tenslotte mag van de hoogte van de uitkering geen stimulans uitgaan voor vervroegd emeritaat, dit in navolging van het maatschappelijk verkeer.

Bij elke predikant die wegens ziekte vervroegd emeritaat verkrijgt, is de situatie weer anders – gezinsamenstelling, beperkingen die door de ziekte ontstaan – waardoor moeilijk algemene regels zijn op te stellen.

Tijdens overleg met deputaten emeritikas is deze instructie besproken. De beduchtheid die deputaten hebben geuit richting de studietoelichting inzake deze instructie onderschrijft uw commissie. Een hogere uitkering uit de emeritikas zal de geprognosticeerde tekorten van deze kas alleen maar doen toenemen. Tevens waren ook zij van mening dat de uitkering die een betrokken predikant krijgt een maatschappelijk aanvaardbaar niveau heeft. Hierbij kan er nog op worden gewezen dat deputaten op grond van artikel 17 van hun instructie de mogelijkheid hebben in geval van bijzondere noden af te wijken van de als norm geldende bedragen.

De hoogte van het basistrakement dat bij grote gemeenten hoger kan zijn dan deputaten emeritikas nemen als grondslag voor de uitkering, kan inderdaad leiden tot een extra terugval in netto inkomen (voorbeeld 2). Uw commissie realiseert zich dit, maar is tevens van oordeel dat de uitgangspunten voor alle gevallen gelijk dienen te zijn.

Uw commissie benadrukt hierbij dat het alle predikanten en met name de hier bedoelde groep, vrijstaat indien zij dit wensen een verzekering voor dit risico te sluiten. De in de instructie genoemde premies, die bovendien fiscaal aftrekbaar zijn, zijn niet zodanig hoog dat dit een belemmering behoeft te zijn.

Om voornoemde redenen adviseert uw commissie deze instructie niet over te nemen.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Instructie 8.02 'verzekering financieel risico bij arbeidsongeschikte predikanten' niet te aanvaarden.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 21
Artikel 51

Rapport 11 van commissie 6 inzake instructie 8.06 betreffende onderzoek naar de implicaties van een situatie van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid van een dienstdoende predikant en instructie 8.07 betreffende de terugkeer van geëmeriteerde predikanten in de actieve dienst

Uw commissie heeft kennis genomen van instructies 8.06 en 8.07 uit de particuliere synode van het zuiden.

Naast deze instructies heeft uw commissie nog een instructie ter behandeling. Uw commissie kan zich niet aan de indruk onttrekken dat sommige instructies gebaseerd zijn op individuele en specifieke gevallen. Tijdens de bespreking van de instructies zijn twee vragen gerezen:

1. Stuurt een particuliere synode niet al te snel een instructie naar de generale synode?
2. Moet er voor ieder specifiek geval wel een regeling gemaakt worden?

Uw commissie is beducht allerlei regels op te stellen voor specifieke gevallen die eenmalig optreden. In veel nieuwe gevallen zal de situatie weer net iets anders kunnen zijn, waardoor de opgestelde regeling niet voldoet en weer aanpassing behoeft. Uw commissie wijst er tevens op dat de meeste instructies voor deputaatschappen een hardheidsclausule bevatten, die in specifieke, individuele schrijvende gevallen gebruikt kan worden.

Tevens wijst uw commissie erop dat het verlenen van emeritaat een zaak is van de classis en niet van deputaten emeritikas. Deze deputaten voeren (slechts) uit wat de classes hen opdragen. Indien een classis besluit een predikant 100% emeritaat te verlenen op basis van arbeidsongeschiktheid, kunnen deputaten emeritikas niets anders doen dan de volledige emeritaatsvergoeding betalen. Ook al zou de betreffende predikant door een arts voor een lager percentage arbeidsongeschikt zijn verklaard.

Over deze zaken is overleg geweest met deputaten emeritikas. Evenals uw commissie zijn zij van oordeel dat er bij gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid een volledige uitkering uit de emeritikas plaats dient te vinden. Uiteraard dienen de geldende regels daarbij in acht te worden genomen. Indien een gedeeltelijk arbeidsongeschikte predikant meer dan 15% van de uitkering bijverdient, zal het meerdere gekort worden op de uitkering. In deze regeling zit dus al een beperking van de uitkering van een gedeeltelijk arbeidsongeschikte predikant. Bovendien kan deze uitkering beperkt worden op grond van artikel 17 van de instructie voor deputaten emeritikas (bijlage 5 K.O.).

Wel acht uw commissie het aan te bevelen regelmatig onderzoek te doen naar de situatie van de arbeidsongeschikte predikant. Indien de betreffende artsen bij de eerste keuring reeds aangeven dat er absoluut geen uitzicht is op terugkeer in een arbeidssituatie, kan de predikant voor altijd emeritaat verleend worden. Indien de artsen echter aangeven dat er een kans bestaat op terugkeer in het arbeidsproces, is het wenselijk die predikanten in opdracht van de classis periodiek te laten keuren.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Instructie 8.06 niet te aanvaarden.
2. Instructie 8.07 niet te aanvaarden.
3. Artikel 13 K.O. lid 1a aan te vullen met: 'In deze attesten dienen de geneesheren ook aan te geven in hoeverre er in de komende jaren medisch gezien nog uitzicht is op gehele of gedeeltelijke terugkeer in de ambtelijke dienst en/of deelname aan het arbeidsproces op andere wijze'.
4. Artikel 13 K.O. lid 1d aan te vullen met: 'Door deputaten emeritikas wordt ingaande het jaar 2005 elke drie jaar bij de betreffende classes nagegaan of deze bepaling wordt toegepast. De desbetreffende classes dienen daartoe op aanvraag van deputaten emeritikas een schriftelijke verklaring in omtrent de uitkomst van het periodieke onderzoek. Een geneeskundig onderzoek door een of meer door de classis aangewezen geneeskundigen kan onderdeel van het onderzoek uitmaken. De betreffende predikant is verplicht aan het geneeskundig onderzoek mee te werken. De kosten daarvan komen ten laste van de emeritikas'.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 22
Artikel 52

Rapport deputaten voortijdige ambtsbeëindiging

1. Samenstelling en opdracht

1.1. Uw vergadering benoemde in 2001 de volgende broeders:

Ds. D. Quant (voorzitter), D. Blom RA, mr. H. de Hek, ir. J.A. Kardol en G. Verhoef RA. Mr. H. de Hek heeft in deze periode als secretaris gefungeerd.

Van deze deputaten heeft mr. H. de Hek te kennen gegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te willen komen. Per separaat schrijven ontvangt u een voorstel voor de vervulling van deze vacature.

1.2. De synode van 2001 besloot betreffende het deputaatschap:

1. een deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging (DVA) te benoemen met een sectie uitkeringen (DVA-U) en een sectie begeleiding (DVA-B);
2. dit deputaatschap op te dragen uitvoering te geven aan:
 - a.1. het opstellen van algemene richtlijnen inzake de diaconale verantwoordelijkheid van een betrokken kerk in die situaties waarin een predikant eigenmachtig zijn ambt neerlegt, wordt afgezet of overgaat tot een andere staat des levens; zolang deze algemene richtlijnen er nog niet zijn, zullen deputaten in voorkomende gevallen de regeling voor levensonderhoud van afgezette predikanten en hun gezinnen (besluit generale synode 1986) in redelijkheid uitvoeren;
 - a.2. de begeleiding van een predikant naar ander werk na voortijdige beëindiging van het ambts-werk; de kosten hiervan komen voor rekening van deputaten onderlinge bijstand en advies;
 - b.1. de overbruggingsregeling repatriërende predikanten (besluit generale synode 1998);
 - b.2. de voorlopige regeling losgemaakte predikanten (besluit generale synode 1998);
 - b.3. de in bijlage 47 K.O. genoemde verplichting tot het treffen van een overbruggingsregeling door kerkenraad en classis na beëindiging van een wachtgeldregeling voor ex-legerpredikanten; de uitvoering zoals genoemd in b.1. tot met b.3. geschiedt voor nieuwe situaties gedurende het eerste jaar via en voor rekening van de gemeente of het deputaatschap waar de predikant laatstelijk diende; na één jaar geschiedt de uitvoering via en voor rekening van deputaten onderlinge bijstand en advies; andere betrokken deputaatschappen dienen van deze overgang op de hoogte te worden gesteld;
 - c. de opdracht om de onder b. genoemde regelingen samen te smelten tot één regeling en daarbij de inhoud van het rapport van de studiecommissie CVAP, uitgebracht aan de generale synode 2001, te betrekken en bovendien daarover contact te onderhouden met deputaten kerkorde en kerkrecht;

3. het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging op te dragen voorstellen te doen aan de generale synode 2004 voor een instructie met betrekking tot de in voorstel 2.c. genoemde regeling;
4. het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging op te dragen verslag te doen van haar werkzaamheden aan de generale synode 2004;
5. de synodale commissie ter begeleiding van predikanten die voortijdig hun ambtelijke dienst hebben beëindigd op te heffen.

1.3. Ingevolge het besluit van de synode hebben deputaten twee secties gevormd. De sectie uitkering bestond uit de broeders Blom en Verhoef, de sectie begeleiding uit de broeders Quant, De Hek en Kardol. Deputaten hebben geregeld – met een gemiddelde frequentie van 1 maal per 1,5 maand – vergaderd. Daarbij is veel aandacht besteed aan het opstellen van uitgangspunten voor een nieuwe regeling en aan het opstellen en bespreken van het concept van zo'n regeling. Een en ander heeft uiteindelijk geresulteerd in een concept-regeling, die in het vervolg van dit verslag gepresenteerd zal worden.

Verder is de aandacht uitgegaan naar (de begeleiding van) de predikanten die voor en tijdens de afgelopen periode hun werk in een gemeente hebben moeten beëindigen. Met deze predikanten is geregeld gesproken. Voor de begeleiding van de desbetreffende predikanten naar ander (ambts-)werk hebben deputaten de hulp ingeroepen van een professioneel bureau, waarmee daartoe een contract is afgesloten. Tenslotte hebben deputaten, naast de voorkomende werkzaamheden, (gevraagd en ongevraagd) advies gegeven aan classes en gemeenten inzake de financiële regelingen met betrokken predikanten.

2. Nieuwe regeling

2.1. Een van de belangrijkste opdrachten van deputaten was om de bestaande diverse financiële regelingen, zoals hiervoor in punt 1.2 genoemd, samen te smelten tot één regeling. Deputaten hebben deze opdracht ruim opgevat, in die zin dat zij in de voorgestelde regeling ook aandacht hebben besteed aan de positie van gewezen predikanten. Onderdeel a1 van de opdracht van de G.S. van 2001 bood deputaten ook de ruimte om de positie van gewezen predikanten in een nieuwe regeling 'mee te nemen'. Wel is van belang dat het synodebesluit betreffende gewezen predikanten het karakter van een 'richtlijn' had, terwijl de positie van losgemaakte en andere predikanten in een 'regeling' was vastgelegd. In zijn algemeenheid heeft een regeling een stringenter en minder vrijblijvend karakter dan een richtlijn. Deputaten hebben er voor gekozen bij beide categorieën te kiezen voor een regeling. Het treffen van één regeling, waarin de financiële aspecten van alle categorieën van 'op een zijspoor geraakte' (gewezen) predikanten geregeld wordt, verdient vanuit het oogpunt van overzichtelijkheid en regelgevingsystematiek verre de voorkeur boven het vigeren van twee regelingen, één voor predikanten en één voor gewezen predikanten.

2.2. De belangrijkste algemene uitgangspunten voor de voorgestelde regeling zijn de volgende:

- a. deputaten gaan er van uit dat de juridische positie van een predikant in onze kerken niet valt te karakteriseren als een arbeidsovereenkomst. Daar wordt ook wel anders over gedacht. Prof. mr. W.A. Zondag, een hoogleraar arbeidsrecht, heeft zich in een andere richting uitgelaten, maar deputaten gaan er vooralsnog vanuit dat de rechter het oordeel van de Hoge Raad in de kwestie Kruis, van een aantal jaren geleden, zal volgen;
- b. het bovenstaande betekent dat de relatie tussen een predikant en een gemeente/deputaatschap zal worden beschouwd als een duurovereenkomst van geheel eigen aard. Uit de rechtspraak blijkt dat een dergelijke overeenkomst in beginsel kan worden opgezegd, soms met onmiddellijke ingang soms met inachtneming van een redelijke termijn. Onder omstandigheden kan het opzeggen van een duurovereenkomst onzorgvuldig zijn en leiden tot schadeplichtigheid. Of dat in een concreet geval zo is, is afhankelijk van de aard van de overeenkomst, de mate van verwijtbaarheid, de duur van de overeenkomst en de gevolgen van de opzegging voor de opgezegde partij;
- c. de burgerlijke rechter is uiterst terughoudend bij de toetsing van kerkelijke geschillen. Die terughoudendheid neemt toe naarmate het geschil een 'kerkelijker' karakter heeft. (Geschillen inzake de belijdenis zal de rechter niet beslissen, geschillen over het eigendom van het kerkgebouw weer wel). Wanneer door de bevoegde kerkelijke organen op zorgvuldige wijze een besluit genomen is (met inachtneming van de beginselen van hoor en wederhoor) en dat besluit na het volgen van de interne beroepsgang in stand gebleven is, dan wel wanneer die beroepsgang ongebruikt is gebleven, zal de rechter een dergelijk besluit slechts marginaal toetsen (mits ook de interne beroepsgang voorziet in een behoorlijke procedure). Een marginale toetsing komt er op neer dat de rechter slechts beoordeelt of de kerk in redelijkheid tot het besluit heeft kunnen komen. Alleen wanneer (de wijze van totstandkoming van) het besluit apert onredelijk is (bijvoorbeeld wanneer sprake is van willekeur), zal de rechter ingrijpen. Het vaststellen van een duidelijke regeling, waarin is vastgelegd welke aanspraken een betrokken (gewezen) predikant heeft en het in concreto toepassen van die aanspraken, voorkomt dat een besluit waarin een financiële regeling wordt getroffen geen stand houdt bij de burgerlijke rechter wegens willekeur. De regeling zelf moet natuurlijk wel de marginale toetsing kunnen doorstaan. Dat betekent concreet dat zij voorziet in een uitkering die in rechte als een 'redelijke regeling' kan worden verdedigd. Het behoeft geen royale regeling te zijn, wel een minimaal aanvaardbare regeling;
- d. voor het antwoord op de vraag wat een redelijke (minimaal aanvaardbare) regeling is, hebben deputaten zich georiënteerd op de vergoedingen die doorgaans toegekend worden bij ontbindingen van arbeidsovereenkomsten. Daarbij is rekening gehouden met het feit dat predikanten, anders dan werknemers, geen aanspraak kunnen maken op een wachtgeldregeling of WW-uitkering, terwijl de door een kantonrechter toegekende vergoeding doorgaans bovenop een dergelijke uitkering genoten wordt (Overigens zijn er ontwikkelingen gaande om dat te wijzigen). Er is, al met al, gezocht naar een analogie met de ontbindingsvergoedingen bij het einde van een arbeidsovereenkomst, rekening houdend met de specifieke positie van predikanten en de verantwoordelijkheid van de kerken voor de predikanten;

- e. de hoogte van een ontbindingsvergoeding kan worden berekend door de formule $A \times B \times C$, waarbij A staat voor het laatste maandsalaris (incl. vakantietoeslag), B voor het aantal gewogen dienstjaren en C voor de verwijtbaarheid (uitgangspunt is daarbij: $C = 1$). Dienstjaren tot aan het 40ste levensjaar tellen voor 1, dienstjaren tussen het 40ste en het 50ste levensjaar voor 1,5 en dienstjaren vanaf het 50ste levensjaar voor 2. Globaal kan gesteld worden dat de vergoeding 1 maandsalaris per dienstjaar bedraagt, maar dat deze vergoeding voor oudere werknemers wat hoger is. De mate van verwijtbaarheid van de ontbinding aan werkgever of werknemer kan voor een hogere of een lagere vergoeding zorgen. Werknemers die op staande voet ontslagen worden of zich zeer verwijtbaar hebben gedragen, kunnen geen aanspraak maken op een vergoeding. In de regel hebben zij ook geen aanspraak op een WW-uitkering of wachtgelduitkering. Het recht daarop is doorgaans uitgesloten, of fors beperkt, bij verwijtbare werkloosheid. Werknemers die zelf ontslag nemen, kunnen (tenzij het gedrag van de werkgever hen daartoe gedwongen heeft) geen aanspraak maken op een schadeloosstelling en in de regel evenmin op een WW- of wachtgelduitkering;
- f. hierboven zijn vooral algemene juridische factoren opgesomd waarmee deputaten rekening hebben gehouden. Die factoren hebben de te treffen regeling natuurlijk niet bepaald. Bepalend was voor deputaten de verantwoordelijkheid die de kerken hebben voor hun (gewezen) predikanten. Die verantwoordelijkheid stipuleert de randvoorwaarden van de voorgestelde regeling. Binnen die randvoorwaarden is wel serieus rekening gehouden met de algemene juridische factoren, terwijl die juridische factoren ook hebben gediend als een "kritisch tegenover", in die zin dat deputaten zich steeds de vraag hebben gesteld of een regeling binnen vastgestelde randvoorwaarden een juridische toetsing zou kunnen doorstaan;
- g. evident is dat de kerken een verantwoordelijkheid hebben jegens hun (gewezen) predikanten. Dat die verantwoordelijkheid niet leidt tot een levenslange verplichting tot levensonderhoud, is ook evident. Dat volgt ook uit de eerder vastgestelde regelingen, die voorzien in een uitkering voor bepaalde tijd. Duidelijk is ook dat de verantwoordelijkheid van de kerken niet in iedere situatie tot een zelfde uitkering kan leiden, maar dat een differentiatie op zijn plaats is. Deputaten hebben die differentiatie gezocht in de volgende elementen:
- de leeftijd van de betrokkene. Naarmate de betrokkene ouder is, is hij (in het algemeen) kwetsbaarder op de arbeidsmarkt en zal hij zich minder gemakkelijk kunnen aanpassen aan de gewijzigde situatie. De verantwoordelijkheid van de kerken voor een oudere predikant rechtvaardigt dan ook dat een oudere predikant aanspraak kan maken op een langduriger vergoeding dan een jongere in vergelijkbare omstandigheden;
 - de diensttijd van de betrokkene. De verantwoordelijkheid van de kerken jegens een predikant die langer heeft gediend, is zwaarder dan die jegens iemand die kort(er) gediend heeft;
 - de verwijtbaarheid. Bij losgemaakte predikanten moet er van worden uitgegaan dat hun geen overwegend verwijt gemaakt kan worden van de ontstane situatie. Voor repatriërende predikanten spreekt dat voor zich. Bij afgezette predikanten is er, uit de aard der zaak, sprake van een hoogst ernstig verwijt. Zij kunnen om die reden in beginsel geen aanspraak maken op een uitkering van de kerken, maar vanuit het oogpunt van barmhartigheid is het goed wel een regeling voor hen te treffen, die echter een strikt minimumkarakter heeft. Voor predikanten die zijn overgegaan tot een andere staat des levens geldt dat een en ander het gevolg is van een eigen, door de classis gesanctioneerde, keuze. Om die reden kunnen zij in beginsel geen aanspraak maken op een uitkering van de kerken, maar ook voor hen geldt dat uit het oogpunt van barmhartigheid een minimum-uitkering gedurende een beperkte periode aangewezen kan zijn. Voor predikanten die eigenmachtig het ambt hebben neergelegd geldt dat laatste naar het inzicht van deputaten niet. Niet alleen is sprake van een eigen keuze, het is ook een keuze die, welbewust, buiten de kerkelijke weg om is geëffectueerd. Deputaten menen dat deze groep gewezen predikanten om die reden geen aanspraak heeft op een uitkering (uiteraard staat het een individuele gemeente of classis vrij uit diaconale motieven ondersteuning te verlenen, maar deputaten wijzen er wel op dat dat kan leiden tot een zekere precedentwerking).
- Bovenstaande elementen leiden als vanzelf tot een stelsel waarin de maximale duur van de uitkering wordt bepaald door de leeftijd van de betrokkene en diens diensttijd en waarin bovendien onderscheid wordt gemaakt tussen predikanten en gewezen predikanten;
- h. de onder g. genoemde randvoorwaarden en het stelsel dat op basis van die randvoorwaarden ontstaat, is zeer goed vergelijkbaar met de onder e. genoemde uitgangspunten die gelden bij een ontslag van een werknemer; ook daar zijn immers bepalend de verwijtbaarheid, de leeftijd van de betrokkene en de duur van het dienstverband (naast de hoogte van het salaris, die ook in de regeling een van de bepalende factoren voor de hoogte van de uitkering is). Deputaten menen dat de voorgestelde regeling om die reden, en om de wijze waarop de uitgangspunten zijn uitgewerkt in de uitkeringsduur, de (marginale) toetsing door een rechter goed kan doorstaan;
- i. het is van groot belang dat duidelijkheid bestaat over de vraag welk kerkelijk orgaan beslist over de toekenning van het recht op uitkering. In de voorgestelde regeling berust dat recht bij de classis of bij het deputaatschap waaraan de (gewezen) predikant verbonden is. Deputaten voortijdige ambtsbeëindiging adviseren. De classis die of het deputaatschap dat van dat advies afwijkt, kan de daardoor ontstane (extra) kosten niet afwentelen op deputaten OB & A. Alleen besluiten met een technisch karakter (vooral besluiten inzake studiekosten en verrekening van inkomsten) worden door deputaten zelf genomen.
- j. de regeling bevat niet alleen aanspraken, maar ook verplichtingen. Niet nakoming van die verplichtingen kan leiden tot stopzetting van de uitkering. De verplichtingen hebben deels betrekking op het volgen van een opleiding en het meewerken aan een begeleidingstraject. De kosten van de opleiding kunnen deels door de kerken worden vergoed.

2.3. De voorgestelde regeling, de 'uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten' is als bijlage (bijlage 1) aan dit rapport gehecht. Na de toelichting op de uitgangspunten van de regeling kan volstaan worden met een beknopte toelichting per paragraaf.

- *Paragraaf 1* bevat algemene bepalingen. In artikel 1 is het bereik van de regeling neergelegd. In artikel 2 wordt aangegeven welk orgaan de besluiten betreffende de regeling treft.
- *Paragraaf 2* regelt de uitkering voor losgemaakte en gerepatrieerde predikanten. Het recht op uitkering wordt in artikel 3 geregeld. De uitkeringsduur wordt bepaald aan de hand van artikel 4. In deze bepaling zijn de uitgangspunten betreffende leeftijd en diensttijd uitgewerkt. De minimumuitkeringsduur bedraagt 6 maanden, de maximale duur 48 maanden (artikel 4.1). Die uitkeringsduur geldt alleen voor predikanten van 55 jaar en ouder die op dat moment minimaal 24 jaren predikant in de kerken zijn (artikel 4.2). Artikel 5 bepaalt wanneer het recht op uitkering vervalt. Het is van belang bij deze bepaling op te merken dat het eventueel vervallen van het radicaal van predikant tot tijdsverloop (mocht de generale synode daartoe besluiten) geen beëindigingsgrond vormt. Artikel 6 regelt de hoogte van de uitkering, 80% van de uitkeringsgrondslag gedurende het eerste jaar, 70% nadien (artikel 6.1). De uitkeringsgrondslag is gerelateerd aan het laatstgenoten traktement, met een maximum van 115% van het door deputaten voor financiële zaken geadviseerde minimum traktement. De predikant heeft in beginsel aanspraak op verhuiskosten (artikel 7). Artikel 8 bevat verrekeningsbepalingen. Artikel 9 vermeldt dat de kosten van de uitkering gedurende het eerste jaar door de kerkenraad (of het deputaatschap van de predikant)gedragen worden en nadien door deputaten OB & A.
- *Paragraaf 3* bevat de regeling voor afgezette predikanten en predikanten die zijn overgegaan tot een andere staat des levens. De bepalingen van deze paragraaf lopen ongeveer synchroon met die van paragraaf 2. Artikel 10 bepaalt wanneer sprake is van een recht op uitkering, terwijl artikel 11 de uitkeringsduur regelt (in principe 6 maanden, afhankelijk van leeftijd en diensttijd oplopend tot maximaal 24 maanden). De vervalgronden van artikel 12 komen ongeveer overeen met die van artikel 5. De hoogte van de uitkering is gerelateerd aan de bijstandsnorm (artikel 13). Alle gezinsinkomsten worden met de uitkering verrekend (artikel 14). Een uitzondering geldt voor inkomsten uit vermogen (de regeling gaat uit van feitelijke inkomsten, niet van het fiscale begrip) tot een bedrag van 2.000 euro. Voor de kosten geldt een regeling die hetzelfde is als die van artikel 9 voor de uitkering van predikanten (artikel 15).
- *Paragraaf 4* bevat bepalingen over de begeleiding van predikanten naar ander (ambts)werk. In beginsel hebben alleen predikanten aanspraak op begeleiding (artikel 16.1), gewezen predikanten hebben dat in uitzonderlijke situaties. Artikel 16 bevat wat algemene regels voor de begeleiding. Van belang is vooral artikel 16.5 dat bepaalt dat deputaten een deskundige derde bij de begeleiding kunnen inschakelen. Artikel 17 bevat de verplichtingen van de betrokkene op het punt van de begeleiding. Artikel 18 kent een vrij gedetailleerde regeling voor vergoeding van opleidingskosten. Artikel 19 ten slotte bepaalt dat de kosten van de begeleiding voor rekening van deputaten OB & A zijn.
- *Paragraaf 5* bevat enkele slotbepalingen. Artikel 20 bevat een clauseule voor onvoorziene omstandigheden en een hardheidsclausule. Met behulp van eerstgenoemde clauseule is het mogelijk in onvoorziene omstandigheden (die zijn er altijd, omdat de praktijk nu eenmaal weerbarstiger en gevarieerder is dan de theorie) naar bevind van zaken te kunnen handelen. De hardheidsclausule biedt de mogelijkheid om in een individueel geval een onbillijkheid tengevolge van strikte toepassing van de regeling te verzachten. Artikel 21.2 en 21.3 bevat een overgangsregeling, die er op neerkomt dat de regeling ook voor bestaande situaties van toepassing is, met dien verstande dat bestaande aanspraken niet worden aangetast.

2.4. Het is deputaten opgevallen dat de thans geldende regelingen niet alleen verbrokkeld zijn, maar ook niet allen een duidelijke basis hebben in de kerkorde. Nu deputaten voorstellen alle bestaande regelingen in één regeling zijn neergelegd, is het van belang om zorg te dragen voor een duidelijke borging van deze regeling in de kerkorde. Mede om die reden stellen deputaten de volgende wijzigingen en toevoegingen van enkele kerkorde bepalingen voor:

- De regeling is ook van toepassing op predikanten naar artikel 6 K.O. wier dienstverband eindigt zonder dat een beroep uit de kerken volgt. Om dat vast te leggen, stellen deputaten voor de gehele tekst (inclusief de zin die begint met 'De classis heeft het recht' en die eindigt met 'namens onze kerken') van artikel 6 lid 2 sub c.2 te vervangen door de volgende tekst:
Wanneer een predikant, als bedoeld in sub b, in geval van beëindiging van het dienstverband, nog geen beroeping van een gemeente heeft ontvangen, is op hem de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van toepassing.
In dat kader dient ook de tekst van artikel 4 van bijlage 47 K.O. gewijzigd te worden en wel aldus:
Wanneer een predikant, als bedoeld in artikel 3, in geval van beëindiging van het dienstverband, functioneel leeftijdsontslag daaronder niet begrepen, nog geen beroeping van een gemeente heeft ontvangen, is op hem de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van toepassing.
- De losmaking is thans in artikel 11 K.O. geregeld. Deputaten stellen voor lid 4 te wijzigen in de volgende tekst:
lid 4. De losmaking wordt van kracht met ingang van de dag volgend op die waarop de classis tot losmaking heeft besloten. Een tegen de losmaking ingesteld appel heeft geen opschortende werking.
lid 5. De losgemaakte predikant heeft aanspraak op een uitkering en op begeleiding overeenkomstig het bepaalde in de financiële regeling (naam noemen)
Lid 6. (Oude tekst van lid 5, over mededeling aan andere gemeenten).
Met deze tijd wordt een onderscheid gemaakt tussen de formele bepalingen betreffende de losmaking (ingangsdatum, schorsende werking etc.), die naar hun aard in de kerkorde zelf thuishoren en bepalingen over de materiële gevolgen van de losmaking voor de betrokken predikant.

- De positie van zendingspredikanten is geregeld in het statuut voor de zendingswerkers. Artikel 8 van dat statuut bevat enkele bepalingen over de beëindiging van de dienst van een zendingspredikant. Deputaten stellen voor de leden 3 en 4 van artikel 8 van het statuut te vervangen door de volgende tekst:
lid 3 Op de betrokkene is de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten van toepassing.
- Artikel 12 K.O. kent een bepaling over het overgaan naar een andere staat des levens. Deputaten stellen een tweede aanvulling (lid 2) op deze bepaling voor, die als volgt luidt:
lid 2 Op besluiten over een aanvraag van de betrokkene of zijn gezin tot het verstrekken van een uitkering is de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten van toepassing.
- De afzetting van een predikant is geregeld in artikel 79 K.O. Deputaten stellen voor ook in deze bepaling een verwijzing naar de regeling op te nemen (lid 2), die als volgt luidt:
lid 2 Op besluiten over een aanvraag van de betrokkene of zijn gezin tot het verstrekken van een uitkering is de uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten van toepassing.

Deputaten stellen verder voor om de volgende regelingen te laten vervallen:

- de overbruggingsregeling repatriërende predikanten;
- de voorlopige regeling losgemaakte predikanten;
- de door de G.S. van 1986 vastgestelde regeling voor het levensonderhoud van afgezette predikanten en hun gezinnen.

Over de voorgestelde wijziging van bijlage 47 en van het zendingsstatuut heeft overleg plaatsgevonden met de desbetreffende deputaatschappen.

3. Instructie

Deputaten hebben een concept-instructie opgesteld, die aan dit rapport is gehecht (bijlage 2). De inhoud van deze instructie spreekt voor zich. Volstaan kan worden met twee opmerkingen:

- deputaten stellen voor dat aan de naam van het deputaatschap wordt toegevoegd het woord 'predikanten', zodat de naam luidt 'deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten';
- om redenen van regelgevingsystematiek stellen deputaten voor om in de concept-instructie geen inhoudelijke bepalingen betreffende de financiële regeling en begeleiding op te nemen, maar om deze bepalingen op te nemen in een aparte regeling.

4. Begeleiding

4.1. Een andere opdracht van deputaten is het begeleiden van predikanten naar ander werk na voortijdige beëindiging van het ambtswerk. Deputaten hebben deze opdracht zo opgevat, dat de begeleiding primair gericht dient te zijn op ander ambtswerk, maar daartoe niet beperkt behoeft te blijven. Indien tijdens het traject van begeleiding blijkt dat ander ambtswerk geen reële mogelijkheid is (ofwel vanwege oorzaken in de persoon van de betrokkene, ofwel vanwege andere oorzaken), dient de begeleiding zich ook te richten op ander, passend, werk.

4.2. Deputaten hebben bij de begeleiding van predikanten in de verslagperiode een aantal knelpunten signaleerd, die zich bij vrijwel iedere betrokkene in meerdere of mindere mate deden gevoelen. Het is zinvol die hier te vermelden en daarbij tevens aan te geven welke oplossingen voor deze knelpunten deputaten zien:

- a. Het is deputaten gebleken dat voor de begeleiding naar ander werk professionaliteit vereist is. In de praktijk, dat wil zeggen: buiten het kerkelijke erf, in het bedrijfsleven, wordt niet voor niets gewerkt met professionele bureaus, die niet alleen inzicht in en praktijkkennis hebben van de psychologische processen die spelen wanneer iemand na een conflict 'op een zijspoor is geraakt', maar ook de mogelijkheid hebben om aan de hand van gesprekken en testen te bepalen wat iemands mogelijkheden en (beroeps)voorkeuren zijn en die, om niet meer te noemen, ook inzicht hebben in en relevante contacten op de arbeidsmarkt. Deputaten hebben die bekwaamheden, die toch echt noodzakelijk zijn, niet zelf. Ze zullen dus moeten worden 'ingehuurd'. Deputaten hebben dat voor de verslagperiode ook gedaan. In paragraaf 4.3 wordt op dit punt nader ingegaan.
- b. Deputaten zijn er ook mee geconfronteerd dat er binnen de kerken een forse 'huiver' bestaat om de betrokken predikanten een nieuwe kans te geven. Predikanten die zijn losgemaakt mogen wel de gaten in het preekrooster vullen, maar komen niet vaak in aanmerking voor een beroep. Anderen, die niet 'besmet' zijn, gaan voor. Door de betrokken predikanten wordt dat ook wel zo ervaren. Het moge duidelijk zijn dat het moeilijk voor hen is om dat geestelijk te verwerken. Een oplossing voor dit fenomeen zien deputaten niet. Meer dan het te signaleren, en er waar nodig (in individuele gevallen of middels een artikel, in De Wekker, bijvoorbeeld) kanttekeningen bij te plaatsen, kunnen deputaten niet.
- c. (comité)
- d. (comité)

4.3. Nadat deputaten informatie hadden ingewonnen en offertes hadden aangevraagd bij twee professionele bureaus, zijn zij in december 2002 een overeenkomst aangegaan met Thatcher & Aalderink betreffende de begeleiding van predikanten naar ander werk. Het contract komt er op neer dat dat bureau tegen een vast bedrag per betrokken predikant de begeleiding van de desbetreffende predikant naar ander werk verzorgt. De werkzaamheden worden in de praktijk verricht door de heer Aalderink sr, lid van

de CGK Ermelo. De werkzaamheden die Thatcher & Aalderink verzorgt bestaan uit het voeren van diverse gesprekken met de predikant, zonodig het verrichten van een persoonlijkheidsonderzoek, het met de betrokkene zoeken naar een andere functie en ondersteuning bij het solliciteren. Na zes maanden wordt het gevolgde traject met de betrokkene geëvalueerd. Thatcher & Aalderink houdt deputaten op de hoogte van relevante ontwikkelingen.

De ervaringen van deputaten met Thatcher & Aalderink zijn zeer positief. Deputaten hebben kunnen constateren dat br. Aalderink de aan zijn bureau verstrekte opdracht met veel enthousiasme en een grote inzet verricht. Ook de betrokken predikanten zijn positief over de inzet, betrokkenheid en deskundigheid van Thatcher & Aalderink.

4.4. (comité)

5. Voorstellen

Deputaten stellen de generale synode het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de bijgevoegde uitvoeringsregeling (bijlage 1) vast te stellen;
4. de bijgevoegde instructie (bijlage 2) vast te stellen;
5. de hierboven genoemde kerkorde bepalingen te wijzigen, conform het in paragraaf 2.4 weergegeven voorstel van deputaten.

Bijlage 1

Uitvoeringsregeling deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Toepassingsgebied

1.1. Deze regeling is van toepassing op het treffen van een financiële regeling voor en de begeleiding van Christelijke Gereformeerde predikanten die worden losgemaakt van hun gemeente, predikanten die repatriëren en niet op korte termijn een beroep ontvangen, ex-legerpredikanten wier wachtgeldregeling eindigt, predikanten naar artikel 6 K.O. wier benoeming eindigt en die geen aanspraak (meer) hebben op een wachtgelduitkering of uitkering krachtens een sociale verzekeringswet en op gewezen predikanten, die zijn afgezet of zijn overgegaan tot een andere staat des levens.

1.2. Op gewezen predikanten die hun ambt eigenmachtig hebben neergelegd zijn slechts de bepalingen in §1 en § 5 van toepassing.

1.3. In deze regeling wordt verstaan onder 'DVAP' en 'deputaten' respectievelijk het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging predikanten en de leden van dit deputaatschap.

Artikel 2. Besluiten

2.1. Besluiten over het recht op uitkering, de hoogte van de uitkering, de uitkeringsduur en het einde van de uitkering als bedoeld in § 2 en § 3 worden genomen door de classis van de gemeente waaraan de betrokken predikant laatstelijk verbonden was, of door het deputaatschap waaronder de desbetreffende predikant laatstelijk ressorteerde en bij gebreke van een dergelijk deputaatschap door het deputaatschap onderlinge bijstand en advies.

2.2. Voordat de classis of het deputaatschap de in het vorige lid omschreven besluiten neemt, wint zij advies in bij DVAP. DVAP kan de classis of het in de vorige volzin bedoelde deputaatschap ook verzoeken een bepaald besluit te nemen.

2.3. Besluiten over de verrekening van inkomsten als bedoeld in § 2 en § 3 worden door DVAP genomen.

2.4. Besluiten over de begeleiding van (gewezen) predikanten als bedoeld in § 4 worden door DVAP genomen.

§ 2. De uitkering van losgemaakte en gerepatrieerde predikanten

Artikel 3. Het recht op uitkering

3.1. Losgemaakte predikanten, van het zendingsveld of uit Israël gerepatrieerde predikanten, ex-legerpredikanten wier wachtgeldregeling eindigt, predikanten naar artikel 6 K.O. wier benoeming eindigt en die geen aanspraak (meer) hebben op een wachtgelduitkering of uitkering krachtens een sociale verzekeringswet hebben aanspraak op een uitkering met inachtneming van het in deze paragraaf bepaalde.

3.2. Het recht op uitkering ontstaat:

- in geval van losmaking, met ingang van de dag volgend op het besluit van de classis inhoudende de losmaking;
- in geval van repatriëring, met ingang van de eerste dag nadat de predikant gerepatrieerd is en er een periode van drie maanden vermeerderd met de nog openstaande verlofdagen verstreken is;
- in geval van ex-legerpredikanten, met ingang van de dag volgend op het verstrijken van de duur van de wachtgelduitkering;
- in geval van predikanten naar artikel 6 K.O. wier benoeming eindigt, met ingang van de dag volgend op het verstrijken van de duur van de wachtgelduitkering of uitkering krachtens een sociale verzekeringswet.

Artikel 4. Uitkeringsduur

4.1. De duur van de uitkering is gebaseerd op de leeftijd van de betrokken predikant op het moment van het ontstaan van het recht op uitkering en bedraagt:

- bij een leeftijd tot en met 30 jaar 6 maanden;
- bij een leeftijd van 31 tot en met 36 jaar 12 maanden;
- bij een leeftijd van 37 tot en met 42 jaar 18 maanden;
- bij een leeftijd van 43 tot en met 48 jaar 30 maanden;
- bij een leeftijd van 49 tot en met 54 jaar 42 maanden;
- bij een leeftijd van 55 tot en met 64 jaar 48 maanden.

4.2. In afwijking van het in het vorige lid bepaalde, bedraagt de uitkeringsduur in maanden nooit meer dan 2 maal het aantal volle jaren dat de predikant, te rekenen tot aan het moment van het ontstaan van het recht op uitkering, in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dienst heeft gedaan, zulks met een minimum van 6 maanden.

4.3. Op de met inachtneming van lid 1 en lid 2 berekende uitkeringsduur komt de duur van een wachtgelduitkering of een uitkering krachtens een sociale verzekeringswet, als bedoeld in artikel 3 lid 2 in mindering.

Artikel 5. Einde van het recht op uitkering

5.1. Het recht op uitkering vervalt:

- a. bij het bereiken van de maximale uitkeringsduur;
- b. op de datum van bevestiging als predikant van een gemeente of op de ingangsdatum van een voltijds dienstverband buiten de kerken, al dan niet naar artikel 6 K.O.;
- c. vanaf het moment dat de betrokken predikant geen lid meer is van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- d. vanaf het moment dat het recht op een emeritaatuitkering ontstaat;
- e. bij de weigering een passend beroep of andere passende arbeid te aanvaarden;
- f. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen tot het gaan verrichten van passende arbeid, hetzij binnen hetzij buiten de kerken;
- g. indien de in § 4 bedoelde aanwijzingen en instructies van deputaten niet worden opgevolgd;
- h. indien de betrokken predikant aanspraak zou kunnen maken op een wachtgelduitkering of een sociale verzekeringsuitkering, maar dit geweigerd heeft of dit heeft nagelaten of aan hem te wijten is dat een dergelijke uitkering door de uitkeringsinstantie is geweigerd;
- i. bij overlijden van de predikant.

5.2. Op predikanten die bij de aanvang van de uitkering de leeftijd van 61 jaar hebben bereikt, zijn de in het vorige lid onder f en g vermelde beëindigingsgronden niet van toepassing.

Artikel 6. Hoogte van de uitkering

6.1. Gedurende het eerste jaar van de uitkeringsduur bedraagt de uitkering 80% van de uitkeringsgrondslag. Gedurende de daarop volgende periode bedraagt de uitkering 70% van de uitkeringsgrondslag.

6.2. De uitkeringsgrondslag is gelijk aan het traktement dat de betrokken predikant op 1 januari van het jaar van het ontstaan van het recht op uitkering genoot of zou genieten vermeerderd met de in de laatste volzin van dit lid genoemde posten, waarbij onder traktement wordt verstaan de som van het door de kerkenraad toegekende traktement en vermeerderd met vakantietoeslag, zulks met een maximum van 115% van het door deputaten financiële zaken voor de betrokken predikant op grond van zijn dienstjaren geadviseerde minimumtraktement. Het aldus berekende traktement wordt verhoogd met (a) 50% van de som van de door de predikant werkelijk verschuldigde premie ziektekostenverzekering en het eigen risico of, indien dat lager is, het bestede gedeelte van het eigen risico, met (b) een kostenvergoeding van 500 euro per jaar en met (c) een vergoeding voor het gemis van het gebruik van de ambtswoning, die gelijk is aan de fiscale bijtelling van de laatstelijk bewoonde ambtswoning of de woonvergoeding die werd genoten indien geen ambtswoning beschikbaar was.

6.3. In afwijking van het aan het slot van lid 2 bepaalde blijft bij de berekening van de uitkeringsgrondslag de vergoeding voor het gemis van het gebruik van de ambtswoning achterwege gedurende de periode dat de betrokken predikant tijdens de uitkeringsperiode de ambtswoning bewoont.

6.4. Het in lid 2 bedoelde traktement wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de wijzigingen die deputaten financiële zaken in hun tabellen doorvoeren.

Artikel 7. Verhuiskosten

7.1. De predikant die zijn ambtswoning dient te verlaten heeft aanspraak op een verhuiskostenvergoeding van euro 3.750,00, tenzij hij in verband met het aanvaarden van een beroep of een functie elders aanspraak kan maken op een verhuiskostenvergoeding.

Artikel 8. Verrekening van inkomsten

8.1. Op de in deze paragraaf bedoelde uitkering strekken de door de betrokken predikant verkregen inkomsten uit welken hoofde dan ook, met uitzondering van inkomsten uit vermogen, in mindering overeenkomstig het in lid 2 bepaalde.

8.2. Voorzover de in lid 1 bedoelde inkomsten een bedrag gelijk aan 15% van de uitkeringsgrondslag niet te boven gaan, vindt geen verrekening plaats. Van het meerdere boven 15% van de uitkeringsgrondslag wordt drie vierde gedeelte in mindering gebracht op de uitkering.

Artikel 9. Kosten

9.1. De kosten van de uitkering worden gedurende het eerste jaar van de uitkeringsperiode gedragen door de gemeente of het deputaatschap waaraan de betrokken predikant laatstelijk verbonden was en bij gebreke daarvan door deputaten onderlinge bijstand en advies. Na het eerste jaar komen de kosten voor

rekening van laatstgenoemd deputaatschap, doch ten hoogste tot het bedrag dat door DVAP als uitkering is geadviseerd. Een eventueel surplus komt voor rekening van de classis of het deputaatschap dat de uitkering op een hoger bedrag heeft vastgesteld dan door DVAP is geadviseerd.

§ 3. De uitkering van afgezette en tot een andere staat des levens overgegangene predikanten

Artikel 10. Het recht op uitkering

10.1. Aan een predikant die is afgezet of die is overgegaan tot een andere staat des levens kan op diens verzoek op diaconale gronden een uitkering worden toegekend ter voorziening in het levensonderhoud van hem en zijn gezin.

10.2. Een uitkering als in het vorige lid bedoeld kan alleen worden toegekend wanneer de betrokkene met zijn kerkenraad of deputaatschap is verzoend en wanneer hij lid is gebleven van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Artikel 11. Uitkeringsduur

11.1. De duur van de uitkering bedraagt zes maanden, te rekenen vanaf het moment van afzetting of overgang tot een andere staat des levens.

11.2. De in het vorige lid vermelde termijn wordt verlengd tot maximaal 12 maanden voor de betrokkene die op het moment van het besluit tot afzetting of overgang tot een andere staat des levens tussen dertig en veertig jaar oud is en tot maximaal 24 maanden voor de betrokkene die op dat moment de leeftijd van 40 jaar heeft bereikt, mits hij tot op het moment van afzetting of overgang tot een andere staat des levens minimaal 5 jaren in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland dienst heeft gedaan.

11.3. In afwijking van het in lid 2 bepaalde bedraagt de uitkeringsduur in maanden maximaal 2 maal het aantal volle jaren dat de betrokkene als predikant in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland heeft dienstgedaan.

Artikel 12. Einde van de uitkering

12.1. Het recht op uitkering vervalt:

- a. bij het bereiken van de maximale uitkeringsduur;
- b. vanaf het moment van het aanvaarden van een voltijds dienstverband;
- c. vanaf het moment dat de betrokkene geen lid meer is van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
- d. vanaf het moment dat het recht op een emeritaatsuitkering ontstaat;
- e. bij de weigering passende arbeid te aanvaarden;
- f. indien geen ernstige pogingen worden ondernomen tot het gaan verrichten van passende arbeid;
- g. indien de betrokkene aanspraak zou kunnen maken op een wachtgelduitkering of een sociale verzekeringsuitkering, maar dit geweigerd heeft of dit heeft nagelaten of aan hem te wijten is dat een dergelijke uitkering door de uitkeringsinstantie is geweigerd;
- h. bij overlijden van de betrokkene.

Artikel 13. Hoogte van de uitkering

13.1. De uitkering bedraagt 1,5 maal de voor de betrokkene, gelet op diens gezinsomstandigheden geldende bruto bijstandsnorm (inclusief vakantietoeslag) per 1 januari van het jaar waarin het besluit tot afzetting is genomen of de betrokkene tot een andere staat des levens is overgegaan.

13.2. De in lid 1 bedoelde uitkering wordt jaarlijks per 1 januari aangepast aan de wijziging van de bijstandsnormen.

13.3. Indien de gezinssituatie van de betrokkene wijzigt en dit zou leiden tot toepassing van een andere bijstandsnorm wanneer de betrokkene een bijstandsuitkering zou hebben gehad, wordt de uitkering aangepast met ingang van het moment van de wijziging.

Artikel 14. Verrekening van inkomsten

14.1. Op de in deze paragraaf bedoelde uitkering strekken de door de betrokkene en diens partner verkregen inkomsten uit welken hoofde dan ook, inclusief daadwerkelijke inkomsten uit vermogen tot 2.000 euro, in mindering.

Artikel 15. Kosten

15.1. De kosten van de uitkering worden gedurende het eerste jaar van de uitkeringsperiode gedragen door de gemeente of het deputaatschap waaraan de betrokken predikant laatstelijk verbonden was en bij gebreke daarvan door deputaten onderlinge bijstand en advies. Na het eerste jaar komen de kosten voor rekening van laatstgenoemd deputaatschap, doch ten hoogste tot het bedrag dat door DVAP als uitkering is geadviseerd. Een eventueel surplus komt voor rekening van de classis of het deputaatschap dat de uitkering op een hoger bedrag heeft vastgesteld dan door DVAP is geadviseerd.

§ 4. Begeleiding

Artikel 16. Begeleiding

16.1. DVAP begeleidt de in artikel 3.1 bedoelde predikanten naar ander (ambts-)werk. In uitzonderingsgevallen begeleidt DVAP ook de in artikel 10.1 bedoelde gewezen predikanten naar ander werk.

16.2. De begeleiding is er op gericht dat de betrokkene op zo kort mogelijke termijn een passend beroep als bedoeld in artikel 4 of 6 K.O. dan wel andere passende arbeid kan aanvaarden.

16.3. De begeleiding bestaat uit:

- a. persoonlijke (echter niet de pastorale) begeleiding van de betrokkene;
- b. het gezamenlijk verkennen van de mogelijkheden om het in lid 2 gestelde doel te bereiken;
- c. het nodig verkennen van de mogelijkheid, wenselijkheid en/of noodzakelijkheid van bij- of omscholing;

d. alle overige activiteiten die naar het oordeel van DVAP nodig zijn om het in lid 2 omschreven doel te bereiken.

16.4. De begeleiding vangt aan op een zo vroeg mogelijk in overleg met de betrokkene vastgesteld moment, doch niet later dan 3 maanden na het ontstaan van het recht op uitkering.

16.5. DVAP kan bij de begeleiding desgewenst de hulp van deskundige derden inroepen.

Artikel 17. Verplichtingen

17.1. De betrokkene is, voorzover hij de leeftijd van 61 jaar nog niet heeft bereikt, verplicht zich door DVAP te laten begeleiden en de in dat kader door DVAP en eventueel door DVAP ingeschakelde derden verstrekte aanwijzingen en instructies die kunnen leiden tot het verkrijgen van een beroep of ander passend werk, dan wel het verbeteren van de positie op de arbeidsmarkt op te volgen.

17.2. De betrokkene, zijn voormalige kerkenraad, classis of deputaatschap zijn gehouden DVAP alle gewenste informatie te verstrekken over het ontstaan en het voortduren van de situatie waarin de betrokkene verkeert.

Artikel 18. Vergoeding opleidingskosten

18.1. Op verzoek van de betrokkene kan DVAP besluiten door betrokkene gemaakte opleidingskosten te vergoeden binnen de grenzen van hetgeen in dit artikel daarover is bepaald.

18.2. Opleidingskosten komen voor vergoeding in aanmerking wanneer een duidelijke indicatie bestaat dat de betrokkene een reële kans op ander (al dan niet ambtelijk) werk heeft en de te volgen studie, cursus of opleiding bijdraagt tot het vergroten van de kans op werk.

18.3. Een aanvraag voor vergoeding van opleidingskosten zal alleen tot honorering kunnen leiden wanneer de aanvraag wordt gedaan en de toezegging tot vergoeding is verkregen voordat de betrokkene met de opleiding, studie of cursus begonnen is.

18.4. De vergoeding bedraagt ten hoogste 75% van de directe opleidingskosten (derhalve niet van eventuele reis- en verblijfkosten en gederfde inkomsten) met een maximum van 4.000 euro.

18.5. Van de toegekende vergoeding zal 50% betaalbaar worden gesteld bij overlegging van het betalingsbewijs van (de eerste termijn van) de cursuskosten van de te volgen opleiding, studie of cursus en 50% nadat de opleiding, studie of cursus met goed gevolg is afgesloten.

18.6. Wanneer de opleiding, studie of cursus niet met goed gevolg doorlopen is als gevolg van nalatigheid van de betrokkene, is hij gehouden de reeds uitbetaalde vergoeding terug te betalen.

Artikel 19. Kosten

19.1. De kosten van het inschakelen van deskundige derden als bedoeld in artikel 16 lid 5 en de cursuskosten als bedoeld in artikel 18 zijn voor rekening van het deputaatschap onderlinge bijstand en advies.

§ 5. Slotbepalingen

Artikel 20. Onvoorziene omstandigheden en hardheidsclausule

20.1. Indien zich een situatie voordoet waarin deze regeling niet voorziet, zullen de beslissingsbevoegde classis of het beslissingsbevoegde deputaatschap, na advies van DVAP een besluit nemen dat zoveel mogelijk recht doet aan de bedoeling van deze regeling, bij voorkeur door aansluiting te zoeken bij de wel in deze regeling geregelde situaties.

20.2. Indien onverkorte toepassing van deze regeling in een individueel geval, gelet op alle omstandigheden van het geval, zou leiden tot een situatie van onaanvaardbare en onevenredige hardheid, kunnen de betrokken classis of het betrokken deputaatschap, na advies van DVAP afwijken van strikte toepassing van deze regeling.

Artikel 21. Ingangsdatum en overgangsregeling

21.1. Deze regeling wordt van kracht op de dag dat zij door de synode is vastgesteld.

21.2. De regeling is met ingang van het van kracht worden ook van toepassing op de in artikel 1 bedoelde predikanten en gewezen predikanten die vóór het van kracht worden van de regeling zijn losgemaakt, ontslagen, afgezet of zijn overgegaan tot een andere staat des levens.

21.3. In afwijking van het in het vorige lid bepaalde, blijven onder eerdere regelingen ontstane aanspraken op een uitkering, voor wat betreft de duur en de hoogte van die aanspraken bestaan voorzover de nieuwe regeling tot een inkorting van die aanspraken zou leiden.

Bijlage 2

Instructie voor DVAP

Artikel 1

Er is een deputaatschap voor de voortijdige ambtsbeëindiging van predikanten (DVAP). De generale synode benoemt de leden van dit deputaatschap, ten getale van minimaal vijf. Daarbij zal bij voorkeur één lid benoemd worden uit de kring van deputaten voor onderlinge bijstand en advies en één uit de kring van deputaten voor kerkorde en kerkrecht. De generale synode benoemt de voorzitter in functie. Het deputaatschap kent twee secties: een sectie uitkeringen en een sectie begeleiding.

Artikel 2

De deputaten hebben tot taak:

- a. het uitvoeren van de uitvoeringsregeling DVAP, door de generale synode vastgesteld. Zij hebben daarbij ook tot taak voorstellen tot wijziging van deze uitvoeringsregeling aan de generale synode te doen, wanneer daar aanleiding voor is;

- b. het begeleiden van een predikant naar ander werk na voortijdige ambtsbeëindiging, een en ander conform het bepaalde in de uitvoeringsregeling.

Artikel 3

De deputaten onderhouden in het kader van hun in artikel 2 genoemde taken contact met de klassicale vergaderingen, met de betrokken deputaatschappen en met deputaten voor onderlinge bijstand en advies.

Artikel 4

De deputaten zijn gerechtigd in het kader van de uitoefening deze in artikel 2 onder b genoemde taak ter zake deskundigen in te schakelen. De kosten van deze deskundigen komen voor rekening van deputaten voor onderlinge bijstand en advies.

Artikel 5

De deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

BIJLAGE 23

Artikel 52

Rapport 3 van commissie 3 inzake het rapport van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging

Uw commissie heeft allereerst de behoefte om haar grote waardering uit te spreken voor dit heldere rapport en met name voor de prestatie om te voldoen aan de door de generale synode 2001 gegeven opdracht om tot één regeling te komen. Naar uw commissie begrepen heeft in een gesprek met deputaten over het rapport heeft de secretaris mr. H. de Hek hiervoor een zeer belangrijke bijdrage geleverd. Deputaten hebben overigens aan alle opdrachten gegeven door de generale synode 2001 voldaan.

Op een aantal punten heeft uw commissie met deputaten doorgesproken, die hieronder puntsgewijs aan de orde komen.

– Het *rapport van de studiecmissie CVAP* (zie p.1, opdracht 2c.) heeft als referentiekader gediend, maar ook niet meer dan ter oriëntatie. Bepaalde aspecten waren reeds in dat rapport aan de orde gekomen, zoals het feit dat de regeling een tijdelijk karakter dient te hebben, het onderscheid tussen diverse categoriën predikanten en de begeleiding naar ander werk.

– De in 2.4 vermelde wijzigingen en toevoegingen van enkele *kerkordelijke bepalingen* vloeien zo zeer uit de aard der zaak voort dat het niet nodig is geweest met deputaten kerkorde en kerkrecht daarover te spreken. Bovendien is één van de leden van deputaten ook deputaat kerkorde en kerkrecht.

– Naar aanleiding van een vraag van uw commissie welke instantie bepaalt of er sprake is van één van de onder 5.1 of 12.1 van de Uitvoeringsregeling genoemde situaties hebben deputaten erop gewezen dat de regeling zo gelezen moet worden dat vanuit de bijzonder bepalingen altijd weer teruggegrepen moet worden op de ‘algemene bepalingen’ (art. 1 en art. 2). Dus de classis beslist of een van de in 2.1 genoemde deputaatschappen. DVAP wordt erin betrokken, zoals in 2.2 vermeld wordt. DVAP zal over het algemeen ook het eerst op de hoogte zijn van een bepaald probleem. Overigens kan de link tussen DVAP en de classis wel een bepaalde spanning geven, omdat de classis in principe het recht heeft zelfstandig te oordelen. DVAP kan dan (uiteraard) geen sancties toepassen. Wel is het bijvoorbeeld zo dat al zou een classis een hogere uitkering vaststellen dan de regeling heeft vastgesteld (en daar is een classis vrij in) dat zodra de uitkering komt voor rekening van het gehele kerkverband de door DVAP vastgestelde uitkering geldt (zie art. 9.1 en p.5 sub i.). Laat uw vergadering duidelijk zijn dat een dergelijk zelfstandig optreden van een classis uiterst ongewenst is.

– Ook *juridisch* gezien is de *opgestelde Uitvoeringsregeling een goede regeling* die aan de vereisten die het burgerlijk recht stelt voldoet. Een rechter zal zich terughoudend opstellen als de kerken de ‘speelruimte’ die het recht geeft, benutten door middel van een gedetailleerde regeling. Daar zal een rechter niet snel intreden. Hij zal slechts ‘marginale toetsen’ (alleen kijken of een regeling apert onredelijk is). Daarentegen als niets geregeld is, zal hij gebruik maken van een ‘volle toetsing’. Deputaten hebben er ook op gewezen dat in dit verband van belang is: a. dat de regeling van tevoren bekend is, b. de zogenaamd hardheidsclausule opgenomen is (art. 20.2).

– Ten aanzien van art. 8 en art. 14 heeft uw commissie gesproken over de vraag of zoals het er nu staat niet gemakkelijk moeilijkheden kunnen rijzen en of niet beter een ‘verplichting tot opgaaf’ vastgelegd kan worden. Deputaten hebben daarom de volgende *wijziging* voorgesteld:

8.3 De predikant is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.

8.4 Wanneer de predikant, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.

14.2 De betrokkene is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.

14.3 Wanneer de betrokkene, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.

– Verder nog enkele kleine wijzigingen:

In het rapport dient op p. 6 de laatste zin als volgt te luiden: ‘Met deze *tekst*...’.

In de Uitvoeringsregeling dient in art. 14.1 het *inclusief* vervangen te worden door *exclusief* (conform het vermelde onderaan p. 5 van het rapport).

Verder is er door uw commissie met de deputaten doorgesproken over de spanning die ondervonden kan worden als een deputaat de zakelijke regels komt vertellen en toe moet passen in soms moeilijke situaties en tegelijkertijd een pastorale taak heeft. We zijn echter tot de conclusie gekomen dat het wel lastig kan zijn, maar niet anders kan. Het heeft geen zin om 'derden' formeel daarmee te belasten, omdat de problematiek zo verweven is met wat door DVAP gedaan wordt voor betrokkenen.

Voorstellen

Uw commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en daarbij grote waardering uit te spreken voor het verrichte werk;
2. de bijgevoegde uitvoeringsregeling (bijlage 1) vast te stellen met daarbij de volgende wijzigingen:
 - 8.3. De predikant is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.
 - 8.4. Wanneer de predikant, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is.
 - 14.1. 'inclusief' vervangen door 'exclusief'
 - 14.2. De betrokkene is verplicht DVAP alle informatie te verstrekken die nodig is om te beoordelen of en in hoeverre verrekening dient plaats te vinden.
 - 14.3. Wanneer de betrokkene, na een herhaald verzoek van DVAP, in gebreke blijft de in lid 3 bedoelde informatie te verstrekken, schort DVAP de betaling van de uitkering op totdat de informatie alsnog verstrekt is;
3. de bijgevoegde instructie (bijlage 2) vast te stellen;
4. de kerkordelijke bepalingen te wijzigen conform de in paragraaf 2.4 weergegeven voorstellen;
5. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 24
Artikel 54

Rapport 3 van commissie 1 inzake instructie 8.04 van de PS van het Westen m.b.t. een kerkelijk werker

De instructie begint met constatering dat de financiële situatie van kleine kerken betreffen en loopt uit op het verzoek om een principiële verruiming van het bepaalde in art.3 sub 8 K.O. De instructie is kennelijk bedoeld om financiële steun van deputaten OB&A mogelijk te maken in een situatie waarin die mogelijkheid thans niet bestaat. Om dit mogelijk te maken wordt gevraagd om een principiële wijziging in de kerkorde. Dit doet vermoeden dat er een concrete aanleiding voor de instructie is geweest. Maar die wordt niet genoemd.

Commissie 6 verzocht onze commissie om een alinea in rapport 9.09 (van dep. OB&A) op pagina 5 mee te nemen in onze overwegingen. Deputaten OB&A wijzen daar op de signatuur van de kerkelijk werker. Zij achten zich niet bevoegd daar uitspraken over te doen, maar aangezien zij wel met de realiteit ter zake te maken krijgen, verwachten zij hierover meer duidelijkheid te ontvangen.

Uw commissie is van mening dat de overwegingen van de PS niet duidelijk maken waarom een kerkelijk werker in de zin van art. 3 sub 8 K.O. lid van een ander kerkverband moet kunnen zijn. De instructie gaat uit van de situatie dat om financiële redenen een kerkelijk werker in plaats van een predikant wordt aangehouden. Waarom moet die kerkelijk werker lid van een ander kerkverband kunnen zijn, terwijl dit voor een predikant als die betaalbaar zou zijn niet mogelijk is?

De overweging dat adequaat opgeleide broeders en zusters ook te vinden zijn buiten de christelijke gereformeerde kerken maakt het niet noodzakelijk om het daar te zoeken. Dan zou de overweging moeten zijn dat adequaat opgeleide broeders en zusters binnen de christelijke gereformeerde kerken niet te vinden zijn.

Ook bij de tweede overweging rijst de vraag of kerkenraden zulke mensen niet kunnen vinden binnen de christelijke gereformeerde kerken.

De derde overweging is een onderstreping van het feit dat men dankbaar mag zijn voor de mogelijkheid die thans reeds in art. 3 sub 8 geboden wordt en voor de mogelijkheid van steun van deputaten OB&A daarbij.

Wat in de vierde overweging wordt gezegd t.a.v. de kerkelijk werker wordt onder art.3 sub 8 K.O. gevraagd van iemand die reeds belijdend lid is. Uw commissie is van mening dat iemand met een dergelijke positie in de gemeente belijdend lid van de christelijke gereformeerde kerken dient te zijn. Dat wordt vereist door de aard van zijn werkzaamheden zoals in pastoraat en catechese. Daarnaast moet hij niet alleen aangesproken kunnen worden op de arbeidsovereenkomst, maar ook belijdend lid van de kerk zijn en daarop aangesproken kunnen worden.

Uw commissie ziet niet waarom iemand die goed past in het geestelijk klimaat van de gemeente (overweging 2), zijn werkterrein heeft in de gemeente (overweging 3) en zich wil houden aan de Heilige Schrift, de belijdenis van de kerken en (nota bene) aan de onder ons geldende kerkorde (overweging 4) niet christelijk gereformeerd zou worden.

Op de vraag of iemand van buiten de christelijke gereformeerde kerken kerkelijk werker kan worden in de zin van art. 3 sub 8 K.O. is uw commissie geneigd te antwoorden: ja, als hij christelijk gereformeerd wordt.

Uw commissie stelt de synode voor aldus te besluiten:

De synode

kennis genomen hebbende van

1. de instructie van de particuliere synode van het Westen d.d. 14-04-2004;
2. het rapport van haar commissie;

constaterende

1. dat uitgaande van de financiële situatie waarin kleine kerken kunnen geraken, in de instructie gevraagd wordt het bepaalde in art. 3 sub 8 K.O. met betrekking tot een kerkelijk werker zo te verruimen dat die geen belijdend lid van de christelijke gereformeerde kerken behoeft te zijn;
2. dat daarbij gedacht wordt aan iemand die een deel van de werkzaamheden verricht die als men het kon betalen verricht zouden worden door een eigen predikant;
3. dat niet alleen het vertrekpunt van de instructie maar ook het doel financieel van aard lijkt te zijn, n.l. om voor de kosten van deze niet christelijk-gereformeerde kerkelijk werker financiële steun van deputaten OB&A te kunnen krijgen;

overwegende

1. dat het in de bepalingen bij artikel 3 K.O. steeds gaat over een broeder of een belijdend lid der kerken en dat de voorgestelde aanpassing een ingrijpende principiële wijziging behelst;
2. dat de instructie niet duidelijk maakt waarom een kerkelijk werker, die om financiële redenen in plaats van een predikant wordt aangetrokken wel lid van een ander kerkverband kan zijn, terwijl dit voor een predikant niet mogelijk is;
3. dat de overweging van de PS, dat adequaat opgeleide broeders en zusters ook te vinden zijn buiten de christelijke gereformeerde kerken, geen argument mag zijn om het daar te zoeken;

van oordeel

1. dat een praktische situatie niet mag leiden tot een dergelijk ingrijpende principiële wijziging van het bepaalde in art. 3 sub 8 K.O.;
2. dat niet is aangetoond op grond waarvan een kerkelijk werker in de zin van art. 3 sub 8 K.O. lid van een ander kerkverband moet kunnen zijn, waardoor de instructie een onmisbaar stuk onderbouwing mist;
3. dat iemand met een dergelijke positie in de gemeente belijdend lid in de christelijke gereformeerde kerken dient te zijn;
4. dat de noodzaak van de gevraagde verruiming van art. 3 sub 8 K.O. niet is aangetoond;

besluit

de instructie van de particuliere synode van het Westen niet te aanvaarden.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 25

Artikel 58, 111, 120, 199

Rapport deputaten evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Samenstelling deputaatschap

1.1. Benoemd door de generale synode:

Ds. P.J. den Hertog, ds. A.P. van Langevelde, ds. J.J. Lof, L. Mak, ds. H.J.Th. Velema, W. van Zwol (penningmeester); secundi: drs. J. Bosch, G.S. Bouwman (sec. penningmeester), drs. H. de Bruijne, ds. G.P.M. van der Linden, drs. J. van Mulligen en H. Rodenburgh.

1.2. Benoemd door de particuliere synoden

<i>Primi:</i>	<i>secundi:</i>
ds. M.P. Hofland	ds. P.W. Hulshof
ds. J. Nutma	ds. P. Lubbinge
ds. E.J. van der Linde	drs. H. de Bruijne
ds. A.C. van der Wekken	ds. C. Westerink
ds. E.B. Renkema	ds. E.E. Slofstra
ds. J.G. Brienen	ds. K. Hoefnagel
ds. C.P. de Boer	drs. J.M.J. Kieviet
ds. G.J.H. Vogel	ds. J.W. Schoonderwoerd

1.3. Het moderamen bestaat uit:

ds. H.J.Th. Velema, voorzitter, ds. J.J. Lof, tweede voorzitter, ds. A.C. van der Wekken, secretaris en br. W. van Zwol, penningmeester.

1.4. Personalia

Na zes jaren het secretariaat voor zijn rekening te hebben genomen is ds. J.J. Lof daar op 1 januari 2002 mee gestopt. Ds. A.C. van der Wekken is zijn opvolger, terwijl ds. J.J. Lof 2^e voorzitter is geworden. Door ziekte is onze voorzitter, ds. H.J.Th. Velema, tijdelijk uitgeschakeld. Gelukkig gaat het nu met hem de goede kant op. Tijdens zijn afwezigheid wordt het voorzitterschap waargenomen door de tweede

voorzitter, ds. J.J. Lof. Omdat ds. H.J.Th. Velema langere tijd is uitgeschakeld, is een beroep gedaan op ds. G.P.M. van der Linden. Ook ds. P.J. den Hertog moest om gezondheidsredenen het werk binnen het deputaatschap opschorten. Met het oog op de voortgang van het werk is drs. H. de Bruijne ingeschakeld als secundus. Ds. E.J. van der Linde heeft de plaats ingenomen van ds. H.R.H.A. de Boer en ds. W.W. Nijdam heeft in april 2004 de PS van het Zuiden verzocht een opvolger voor hem te benoemen. In zijn plaats is ds. C.P. de Boer benoemd. Zowel ds. J.J. Lof als broeder W. van Zwol hebben te kennen gegeven na twaalf jaar te willen stoppen met het werk voor het deputaatschap. Ds. J.J. Lof heeft als secretaris en als 2^e voorzitter gefungeerd en broeder W. van Zwol is penningmeester geweest. Wij zijn hen zeer erkentelijk voor het vele werk dat zij deze periode verricht hebben.

Als deputaten zijn we erg geschrokken van het overlijden van de broeders J. Boksem uit Zutphen en B. de Hek uit Huizen. Beide gaven de cursus 'Een Getuigende Gemeente'. Hun sterven heeft ons weer bepaald bij de gebrokenheid, broosheid en eindigheid van ons bestaan. De Heere trooste de beide families en geve uitzicht over dood en graf heen.

2. Taak en functioneren deputaatschap

2.1. Taak deputaten volgens de richtlijnen voor de evangelisatie

Het behoort tot de taak van deputaten dat zij zich bezinnen op het wezen en de methoden van de evangelisatie, opdat zij de kerken kunnen stimuleren tot en adviseren bij hun missionaire roeping. Deputaten zijn dankbaar dat zij bij de uitvoering van deze taak een beroep kunnen doen op de gaven en inzet van de evangelisatieconsulenten.

Het is ook de taak van deputaten om kerken te steunen van wie het evangelisatiewerk in omvang en kosten eigen krachten te boven gaan.

2.2. Opdrachten Generale synode 2001

Ten aanzien van evangelisatie heeft de synode besloten:

1. de handelingen van de deputaten goed te keuren;
2. aan deputaten toestemming te geven zich verder te bezinnen op samenwerking met deputaten buitenlandse zending en deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland als het gaat om missionair werk in Nederland;
3. deputaten opnieuw op te dragen na te gaan hoe de plaatselijke kerken kunnen worden toegerust om asielzoekers c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken;
4. deputaten opdracht te geven in samenwerking met een nieuwtestamenticus en een kenner van het kerkrecht de positie en bevoegdheden van de evangelist te bestuderen en daarover aan de volgende generale synode te rapporteren;
5. met betrekking tot het beleid aangaande 'zendingsgemeenten' in Nederland het volgende te besluiten:
 - 5.1. uit te spreken dat Nederland meer en meer zendingsland wordt;
 - 5.2. deputaten, in samenwerking met deputaten buitenlandse zending, op te dragen:
 - a. te formuleren wat 'zendingsgemeenten' zijn;
 - b. zich te bezinnen op:
 1. de relatie tussen 'zendingsgemeenten' en kerken binnen ons kerkverband;
 2. de weg waarlangs en kaders waarin het kan komen tot integratie van 'zendingsgemeenten' in ons kerkverband;
 3. de vraag wie de eerste verantwoordelijkheid dient te dragen voor de begeleiding van en zorg voor de 'zendingsgemeenten' en daarin werkzame zendingswerkers/evangelisten;
 - c. de kerkrechtelijke positie van 'zendingsgemeenten' te definiëren;
 - d. regelingen voor 'zendingsgemeenten' in Nederland te ontwerpen in de geest van de Kerkorde;
 - e. na de studie in besluit 4 genoemd, de definitie en positie te formuleren van de zendingswerker/evangelist in de 'zendingsgemeente', evenals de vereiste opleiding voor deze werker, in samenwerking met het curatorium van de TUA;
 - f. hierover aan de volgende generale synode te rapporteren;
6. deputaten op te dragen, zolang de generale synode nog geen definiërende uitspraak over de 'zendingsgemeenten' en haar evangelisten heeft gedaan, in een overleg met een 'zendingsgemeente', de gemeente waartoe zij behoort en de visitatoren van de classis, in de geest van de kerkorde een tijdelijke regeling voor die 'zendingsgemeenten' te treffen, waarbij aandacht wordt gegeven aan de liturgische vormgeving van de eredienst, de positie van de voorganger in het licht van art.3 K.O., de eigen bijdrage van de voorganger in een dienst waarin door de gastpredikant de sacramenten worden bediend, financieel-organisatorische kwesties etc.;
7. deputaten op te dragen de 'zendingsgemeente', de gemeente waartoe zij behoort en zonodig de classis waaronder deze gemeente ressorteert, te blijven adviseren en bij te staan;
8. deputaten op te dragen voor de generale synode van 2004 het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie te evalueren en daarover aan de generale synode rapport uit te brengen, opdat de generale synode op grond van duidelijke informatie een beslissing kan nemen over de waarde en een eventuele continuïteit van het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie;
9. deputaten op te dragen om contact te zoeken met andere gereformeerde deputaatschappen voor evangelisatie, o.a. met het deputaatschap van de Gereformeerde Gemeenten, om kennis te nemen van het werk en materiaal dat in andere kerken van de gereformeerde gezindte verschijnt en dat zo mogelijk onder de aandacht te brengen van onze kerken;
10. opnieuw deputaten te benoemen.

2.3. Uitvoering opdrachten generale synode 2001

De uitvoering van de volgende opdrachten wordt in de volgende paragrafen verslagen: besluit 2 in paragraaf 7.1; besluit 3 in paragraaf 7.2; besluit 4 in paragraaf 7.3; besluit 5.2 in paragraaf 7.4 met bijlage 4; besluit 6 in paragraaf 7.5 met de bij de bijlage 4 gevoegde bijlage 5.5; besluit 7 in paragraaf 7.6; besluit 8 in hoofdstuk 8 en besluit 9 in paragraaf 10.3.

Behalve bovengenoemde opdrachten heeft de generale synode van 2001 deputaten evangelisatie ook opgedragen de problematiek van de grootstedelijke gebieden te behartigen. Ook hebben deputaten evangelisatie de opdracht gekregen een inventarisatie te maken van bijbels verantwoord studiemateriaal m.b.t. evangelische stromingen.

Het verslag van de uitvoering van de besluiten m.b.t. problematiek grote steden vindt u in hoofdstuk 8 en het verslag van de uitvoering van de besluiten m.b.t. evangelische stromingen in hoofdstuk 16.

2.4. Vergaderingen en taakverdeling

Het deputaatschap heeft een diversiteit aan taken. Om die voldoende aandacht te geven zijn er secties en werkgroepen in gesteld. Voorbereiding en uitvoering van beleid vinden voor een groot deel plaats in de werkgroepen; finale besluitvorming en coördinatie vindt plaats in plenaire vergaderingen. In de regel heeft het deputaatschap de afgelopen jaren eens per twee maanden vergaderd. Daarnaast hebben de verschillende secties en werkgroepen hun eigen vergaderingen. Ook zijn bezoeken gebracht aan de verschillende werkterreinen. Deze structuur is het resultaat van een proces dat zich over een aantal jaren heeft uitgestrekt; deputaten zijn bezig aan een herschikking teneinde de beschikbare menskracht zo efficiënt mogelijk in te zetten.

3. Visie en beleid

Bij deputaten groeide de behoefte om de kerken te benaderen vanuit een samenhangende visie op missionair gemeente-zijn. Dit komt o.a. door de toegenomen vraag vanuit de gemeenten, de bijdragen van de consulenten en de veranderende missionaire situatie. Besloten is om de volgende jaren als uitgangspunt van beleid te nemen: 'Naar een gastvrije kerk'. Gastvrijheid is een oer-christelijk gegeven, dat sinds het ontstaan van de kerk heel belangrijk is voor de openheid van de kerk en de verbreiding van het Evangelie. Deputaten en consulenten willen de komende jaren de kerken wijzen op de opdracht om gastvrij te zijn en hen voorzien van concrete voorbeelden en adviezen om dit in praktijk te brengen. Met het oog daarop is een folder ontworpen en naar alle plaatselijke kerken gestuurd. In die folder worden de visie en het beleid van deputaten kort uitgelegd en het toerustingsaanbod wordt gepresenteerd. Deze folder is ook op de website van deputaten evangelisatie te bekijken. Bijlage I Visiedocument 'Naar een gastvrije kerk'

4. Consulenten voor evangelisatie en grootstedelijke gebieden

4.1. Benoeming consulent grootstedelijke gebieden

De generale synode van 2001 gaf aan deputaten de opdracht om zich nadrukkelijk te richten op de problematiek van kerken in de grootstedelijke gebieden. Met het oog hierop werd het deputaatschap met drie deputaten uitgebreid. Deputaten kregen opdracht om een medewerker voor 40 à 50% te benoemen voor het werk ten dienste van kerken in de grootstedelijke gebieden.

Na uitvoerig overleg zijn deputaten tot het inzicht gekomen, dat aan het benoemen van een aparte functionaris voor de problematiek van kerken in de grootstedelijke gebieden naast de evangelisatie-consulent, dr. S. Paas, nogal wat bezwaren kleefden. Het werk van de beide functionarissen zou elkaar regelmatig overlappen. Bovendien heeft dr. S. Paas veel kennis van en een duidelijke visie op kerk zijn in de grote stad, terwijl hij op andere onderdelen van zijn werk graag meer deskundige ondersteuning wilde ontvangen. Het leek daarom gepast om naast dr. S. Paas een functionaris met complementaire kwaliteiten te benoemen en aan beide functionarissen op te dragen om samen de taken uit te voeren, die verband houden met zowel evangelisatie als de problematiek van kerken in de grootstedelijke gebieden. Met het oog hierop is de taakomschrijving van dr. S. Paas als evangelisatieconsulent enigszins aangepast en uitgebreid met de opdracht van consulent grootstedelijke gebieden.

Een sollicitatiecommissie, die deputaten uit hun midden hebben samengesteld, heeft in de kerkelijke bladen een oproep geplaatst om te solliciteren voor de taak van organisatie- en toerustingswerker. Uit een drietal sollicitanten is op voordracht van de sollicitatiecommissie br. A. Dingemans te Berkenwoude benoemd. Afkomstig uit de Gereformeerde Gemeente te Berkenwoude, is br. Dingemans thans lid van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Charlois. Hij was directeur van een reformatorische basisschool. Hij is nu part-time werkzaam in de kerk te Rotterdam-Charlois en betrokken bij de ontwikkeling van lesmateriaal voor godsdienstonderwijs op school en in het christelijke gezin. Per 1 oktober 2002 werkt br. Dingemans ook voor deputaten in een dienstverband van 50%.

Bijlage II: instructies evangelisatieconsulent, consulent grootstedelijke gebieden, organisatie- en toerustingswerker.

4.2. Werkzaamheden consulenten

De consulenten, de brs. A. Dingemans en S. Paas voeren hun werk uit, conform de instructies. Ca 40% van de tijd gaat zitten in het voorbereidende werk, het schrijven van notities en plannen, het onderhouden van telefonisch en emailcontact, inclusief de noodzakelijke administratie. 60% van de uren wordt direct in relatie tot de hulpvragende gemeenten besteed.

De beide consulenten werken nu bijna twee jaar samen. Zij hebben gekozen voor een werkverdeling, waarbij br. Dingemans (wonend in Rotterdam) vooral de zuidelijke provincies bedient en br. Paas (wonend in Veenendaal) het midden en het noorden van het land. Dit scheelt aanzienlijk in reistijden en kosten. De verschillende taken (toerusting voor evangelisatie en de begeleiding van grootstedelijke gemeenten) hebben zij eveneens onder elkaar verdeeld, omdat beide terreinen dan kunnen profiteren van de gaven van beide broeders.

De samenwerking tussen de consulentes verloopt uitstekend. Zij vullen elkaar goed aan, met hun verschillende karakters en gaven. Onderling overleg en intervisie verhogen de kwaliteit van het werk in het algemeen. Het werk profiteert verder duidelijk van de inzet van br. Dingemans, met zijn jarenlange ervaring in onderwijs en evangelisatie. Geleidelijk aan tekent zich een werkverdeling af waarbij de meer bezinnende taken bij br. Paas terecht komen en de meer organisatorische taken bij br. Dingemans. Het toerustingswerk verdelen zij onder elkaar. Dit werk is veelzijdig.

De toerustingscursus 'Een getuigende gemeente', die vier avonden beslaat, richt zich op de bewustwording van gemeentelieden ten aanzien van hun missionaire roeping en mogelijkheden. De cursus draait nu een jaar of vijf en vindt nog altijd veel aftrek. Inmiddels is hij gegeven in tientallen gemeenten, door heel het land, van Zaanslag tot Sneek, (soms meer keren in één gemeente) en jaarlijks worden er ca. 5-10 nieuwe cursussen gegeven. Op grond van de evaluaties en ervaringen is de cursus onlangs weer herschreven om weer een aantal jaren mee te kunnen.

Verder worden er door de consulentes toerustingscursussen gegeven voor kringleiders, lezingen verzorgd op gemeenteavonden, adviesgesprekken gevoerd met kerkenraden en evangelisatiecommissies, beleidsbijeenvakken belegd rondom visie en missionaire uitstraling, toerustingsdagen voor evangelisten georganiseerd, toerustingsdagen voor gemeentelieden gehouden en intervisiebijeenvakken met predikanten belegd rondom het thema missionair preken. Binnen het werk voor de sectie beleid grootheidelijke gebieden hebben de consulentes samen met de deputaten nauw contact met de hulpvragende gemeenten en wordt gezocht naar oplossingen op maat. Vaak gaat het hier om langer lopende trajecten. Om de bezinning in de gemeenten te stimuleren schrijven de consulentes artikelen in Doorgeven, De Wekker en andere christelijke bladen, wordt een website onderhouden, verschijnen met regelmaat boeken en brochures van hun hand. Ook komt er regelmatig praktisch werkmateriaal los. Zo zijn in de afgelopen jaren, om de breedte van de kerk te dienen in haar missionaire roeping, zowel de Emmaüscursus, als de Bijbelcursus Ontmoetingen verschenen. Voor de evangelisatie onder kinderen wordt door één van de consulentes gewerkt aan een nieuw project dat voorziet in bijbelgetrouw, eigentijds materiaal, waarmee de kinderclub of de zondagsschool aantrekkelijker gemaakt kan worden, zodat ook buitenkerkelijke kinderen de weg erheen kunnen vinden. Om voldoende input te hebben volgen de consulentes elk jaar een stukje relevante verdieping, meestal in de vorm van een conferentie, het bestuderen van nieuwe boeken en het bijhouden van trends.

Eens per kwartaal vergadert de begeleidingscommissie met de beide evangelisatie-consulentes. In deze commissie werken samen de deputaten drs. J.G. Brienen en W. van Zwol (voorzitter) alsmede de externe adviseurs, ds. J.H. Carlier en dr. S.J. Wierda. Doel is het contact tussen deputaten en hun beide werknemers goed en regelmatig te doen verlopen, de personele belangen van de broeders Paas en Dingemans de nodige aandacht te geven en hun gedane en toekomstige werk te bespreken.

Met dankbaarheid vermelden deputaten dat de toerusting door beide consulentes in de volle breedte van onze kerken ingang mag vinden. De consulentes werken vanuit de overtuiging dat de missionaire roeping voor alle gemeenten geldt, ongeacht hun ligging en dat in het beantwoorden aan die roeping vele stijlen passend kunnen zijn. Het is mooi om te zien dat die overtuiging blijkbaar gedeeld wordt door veel van onze kerken.

5. Evangelisatie-adviescentrum en dienstencentrum

Op het landelijk dienstenbureau te Veenendaal houden de evangelisatieconsulentes Paas en Dingemans, de laatste 1 dag per week, kantoor voor zover ze niet elders in het land werken. Vanuit dit evangelisatie-adviescentrum, waar zich o.a. lectruur, cursussen en ander evangelisatiemateriaal bevinden, wordt de dienstverlening aan de kerken verricht.

Deze dienstverlening wordt meer en meer verricht in samenwerking met de te Veenendaal bureauhoudende deputaatschappen. Het doel is dat het bureau als eenheid optreedt en dubbel werk wordt voorkomen om zo met behoud van ieders herkenbaarheid meer efficiënt te zijn voor de diensten afnemende kerken. De vijf bureauhoudende deputaatschappen hebben in de verslagperiode onder leiding van de Bestuurscommissie onderzocht hoe het beste gekomen kan worden tot verdere integratie van hun dienstverlening. Zo is er naast kantoorhuisvesting gemeen belang bij zaken als website, bezoekschema's en budgettering van taken. De vijf deputaatschappen hebben elkaar gevonden in één arbeidsorganisatie. De Bestuurscommissie en deputaten landelijk kerkelijk bureau doen hieromtrent de generale synode gemotiveerde voorstellen.

Een belangrijk onderdeel van de toerusting en het informatie-aanbod van deputaten evangelisatie vindt plaats via de website www.cgk.nl/evangelisatie. Het is duidelijk dat steeds meer kerkleden en niet-kerkleden hiervan gebruik maken om informatie te verwerven en vragen te stellen, bijvoorbeeld over het christelijk geloof. Tegelijk merken de consulentes dat het vrijwel ondoenlijk is om de website actueel te houden in de tijd die hen ter beschikking staat. Het onderhoud van de website is een voortdurende worsteling met tijd, geld en andere middelen. In een tijd als deze kan een kerkverband en zeker een missionaire tak daarvan niet zonder een goed functionerende website. Andere kerkverbanden gingen ons hierin al voor. Deputaten pleiten er daarom voor dat de generale synode een redelijk budget beschikbaar stelt voor het onderhoud van de website.

6. Bezinning en onderzoek

Deputaten hebben tweemaal een bezinningsvergadering belegd. In 2001 was de dag gewijd aan het boek van S. Paas, *Jezus als Heer in een plat land*. In 2003 ging de dag over het beleid van deputaten in de toekomst. Dit beleid heeft als titel 'Naar een gastvrije kerk' (zie punt 6 hieronder).

In aanvulling op de twee in 2000 verschenen brochures 'Willow Creek' en 'De gemeente present', verschenen er twee nieuwe brochures: 'Naar binnen en naar buiten' (over de Redeemer Presbyterian Church in New York) en 'Thuiskomen: Gesprekken met toetreders'. Alle brochures vinden nog altijd aftrek en voorzien blijkbaar in een behoefte.

Hoewel de boeken van evangelisatieconsulent S. Paas niet rechtstreeks onder verantwoordelijkheid van deputaten vallen, willen zij deze toch noemen als belangrijke bijdragen aan de bezinning op evangelisatie en missionair gemeente-zijn. In 2001 verscheen *Jezus als Heer in een plat land: Op zoek naar een Nederlands Evangelie* (2^e druk in 2002). Eind 2003 kwam uit *De werkers van het laatste uur: De inwijding van nieuwkomers in het christelijk geloof en de christelijke gemeente*. Dit laatste boek werd geschreven in samenwerking met ds. A.S. van der Lugt (missionair predikant van de GKV in Rotterdam) en ds. C.M. van Loon (missionair predikant van de PKN in Capelle a/d IJssel). Beide boeken zijn goed ontvangen en worden veel gelezen.

Voor bezinning en onderzoek is het belangrijk om de feiten te kennen op het gebied van bekering en kerktotetreding in Nederland. Op dit gebied is nog vrij weinig onderzoek gepleegd. Dit heeft ertoe geleid dat deputaten evangelisatie i.s.m. de IZB en DTEG en met ondersteuning van EA en LDB aan het onderzoeksbureau KASKI de opdracht hebben gegeven om een inventarisatie te doen onder ca. 2500 plaatselijke kerken (de hele achterban van de drie genoemde organisaties, evenals evangelische gemeenten) naar kerktotetreding. Op basis van de resultaten van deze inventarisatie wordt besloten of een diepergaand onderzoek naar toetreding vruchten kan opleveren voor het werk van deputaten.

De Theologische Universiteit Kampen (Vrijg.) heeft deputaten verzocht om evangelisatieconsulent S. Paas voor de duur van twee jaar één dag per week af te staan voor het doen van onderzoek naar geloof en samenleving. Deze detachering wordt door hen betaald uit een fonds dat beschikbaar is gesteld door de Groen van Prinstererstichting. Deputaten hebben besloten daarin toe te stemmen, omdat dit onderzoek veel raakvlakken heeft met hun eigen bezinningsopdracht en omdat dit werk sterk in het spoor ligt van de bezigheden en interesses van broeder Paas. Zij hebben besloten om voor de duur van de werkzaamheden geen vervanging te benoemen, maar de grotere werkdruk op te lossen binnen de eigen organisatie door inkoop van vervangende arbeid.

7. Zending in Nederland

7.1. Samenwerking met deputaten buitenlandse zending en deputaten hulpverlening

Het was de bedoeling dat er op moderameniveau overleg zou plaatsvinden tussen de drie deputaatschappen over mogelijkheden tot samenwerking. Door omstandigheden heeft dit overleg niet plaats kunnen vinden.

Wel is er onder leiding van de bestuurscommissie door de vijf in Veenendaal bureauhoudende deputaatschappen onderzocht hoe de samenwerking van de werkers op het bureau geoptimaliseerd kan worden (zie hst. 5). Op moderameniveau is er in de afgelopen periode één keer overleg geweest met deputaten zending.

M.b.t. de financiële ondersteuning van Evangelie en Moslims is het volgende afgesproken: Na een penningmeestersoverleg tussen de penningmeesters van evangelie en zending komt de financiële ondersteuning van E&M nu geheel voor rekening van deputaten evangelisatie. Het betreft een afruil met de kostenbijdrage van evangelisatie voor ds. Van der Maarl die 2001 ingaat. De financiële ondersteuning van ds. Van der Maarl komt nu alleen voor rekening van deputaten buitenlandse zending. Het werk van ds. Van der Maarl onder buitenlandse studenten heeft ook raakvlakken met evangelisatieactiviteiten van plaatselijke gemeenten. Deputaten vinden het belangrijk dat er goede uitwisseling van informatie plaatsvindt m.b.t. het werk dat in Nederland plaatsvindt.

Samenwerking met deputaten zending heeft concrete vorm gekregen in de commissie 'Zendingsgemeenten', waarin namens deputaten buitenlandse zending di. A. Hilbers, H. Last en J. van Mulligen zitting hadden, die op deskundige wijze hun inbreng hadden. Deputaten zijn van oordeel dat dergelijke vormen van samenwerking waardevol zijn.

7.2. Toerusting kerken m.b.t. evangelisatie onder asielzoekers,

In opdracht van de generale synode van 2001 hebben deputaten onderzocht hoe de plaatselijke kerken kunnen worden toegerust om asielzoekers c.q. vluchtelingen met het evangelie te bereiken. Bij deze vraag ging het met name om asielzoekers c.q. vluchtelingen met een niet-moslim achtergrond.

Om aan deze opdracht te voldoen hebben deputaten evangelisatie in 2003 een enquête naar alle kerken doen uitgaan. Op deze manier wilden deputaten inventariseren wat de bijdrage van deputaten kon zijn aan de plaatselijke kerken. De enquête is door 75 gemeenten ingevuld getourneerd. Dat is een respons van 40%.

Uit de enquête blijkt dat:

- in bijna de helft van de responderende kerken er contacten zijn met vluchtelingen/asielzoekers met een niet-moslim achtergrond. Overigens betreffen die contacten dan vooral christenen, vooral uit Armenië;
- dat 75% van de responderende kerken geen behoefte heeft aan nadere informatie over deze problematiek. Als reden wordt een aantal keer opgegeven dat er reeds voldoende informatie verkregen kan worden bij de Stichting Gave en bij de EAS (Evangelielectuur Anderstaligen Service);
- dat de hulp die sommige gemeenten wensen te ontvangen vooral bestaat in het aanwijzen van goede lectuur en het verlenen van subsidies.

Verder is kennis genomen van een onderzoek uitgevoerd door 'De Wittenberg' uit 2002 naar de vraag: Wat doen kerken in Nederland voor christelijke allochtonen en asielzoekers. Hoewel het een kleinschalig onderzoek was, bleek daaruit dat deze groep asielzoekers betrekkelijk weinig aandacht heeft.

Deputaten concluderen uit de vraaghulp dat de bijdrage van deputaten erg gering zal zijn en hebben daarom besloten:

- a. dit bij dezen de generale synode te melden;
- b. in het blad 'Doorgeven' van tijd tot tijd aandacht te geven aan het werk onder asielzoekers/vluchtelingen in het algemeen en de niet-moslims onder deze groep in het bijzonder;
- c. in het blad 'Doorgeven' ook aandacht te geven aan christelijke kerken uit landen als Armenië;
- d. de consulenten opdracht te geven tot het schrijven van een brochure over multicultureel kerk-zijn.

7.3. Positie evangelist

De generale synode van 2001 droeg deputaten op om in samenwerking met een nieuwtestamenticus en een kenner van het kerkrecht de positie en bevoegdheden van de evangelist te bestuderen. De uitvoering van het eerste deel van deze opdracht is door J. Nutma ter hand genomen, onder begeleiding van dr. T.M. Hofman. De studie werd meegelezen en beoordeeld door drs. H. Korving en drs. W.P. de Groot.

Aangezien de uitkomsten van dit onderzoek bepalend waren voor de nadere uitwerking van de positie van de evangelist in de zendingsgemeenten, hebben deputaten besloten om het integraal op te nemen in het rapport 'gelijkschakelen of inschakelen' dat over de zendingsgemeenten handelt. In dat rapport zijn ook de kerkrechtelijke aspecten nader uitgewerkt. Bij de studie is eerst gekeken naar wat in eerdere rapporten op de generale synode gezegd is over de positie en de bevoegdheden van de evangelist in het nieuwe testament. Daaruit wordt duidelijk dat er in onze kerken al langer verlegenheid is wanneer het gaat om 'de evangelist' en zijn bevoegdheden.

Vervolgens heeft de studie zich gericht op die passages waar in het nieuwe testament de evangelist ter sprake komt. Ook is gekeken naar indirecte gegevens waar de werkzaamheden van een evangelist te sprake komen. De vroege kerkgeschiedenis reikt maar weinig informatie aan over de evangelist. Wel zijn er twee belangrijke opmerkingen over de evangelist gemaakt door Eusebius. Voor de volledige studie verwijzen we u naar hoofdstuk 6 in het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen?' (bijlage III).

Hieronder volgen in zeer beknopte vorm de belangrijkste conclusies van de uitgevoerde studieopdracht naar de positie en de bevoegdheden van de evangelist in het nieuwe testament:

1. de evangelist in het nieuwe testament is voluit dienaar van Gods Woord;
2. hij verricht geestelijk opbouwwerk in een door zendingswerk ontstane gemeente;
3. gezien zijn opdracht en uitgaand van de eenheid van Woord en sacrament is het ondenkbaar dat de evangelist geen bevoegdheid zou hebben om de sacramenten te bedienen in de gemeente waaraan hij verbonden was;
4. de bevoegdheden van de evangelist waren groot. Zijn werk bestond uit het toerusten en aanstellen van oudsten opdat er bewakende leiding zou zijn die de gemeente bij Gods Woord kon bewaren.

7.4. Positie 'zendingsgemeenten'

De generale synode van 2001 gaf aan deputaten de opdracht om in samenwerking met deputaten voor de buitenlandse zending:

- a. te formuleren wat 'zendingsgemeenten' zijn;
- b. zich te bezinnen op:
 1. de relatie tussen 'zendingsgemeenten' en kerken binnen ons kerkverband;
 2. de weg waarlangs en kaders waarin het kan komen tot integratie van 'zendingsgemeenten' in ons kerkverband;
 3. de vraag wie de eerste verantwoordelijkheid dient te dragen voor de begeleiding van en zorg voor de 'zendingsgemeenten' en de daarin werkzame zendingswerkers/evangelisten;
- c. de kerkrechtelijke positie van zendingsgemeenten te definiëren;
- d. regelingen voor 'zendingsgemeenten' in Nederland te ontwerpen in de geest van de kerkorde;
- e. na de studie in besluit 4 genoemd, de definitie en positie te formuleren van de zendingswerker/evangelist in de 'zendingsgemeente', alsmede de vereiste opleiding voor deze werker, in samenwerking met het curatorium van de TUA;
- f. hierover aan de volgende synode te rapporteren.

Om aan deze opdracht te voldoen benoemden deputaten een commissie bestaande uit de brs. A. Dingemans en ds. A.P. van Langevelde. Op de achtergrond dachten dr. S. Paas en drs. H. van Eeken mee. Deputaten voor de buitenlandse zending benoemden de di. A. Hilbers, H. Last en drs. J. van Mulligen in de commissie.

De commissie is uitgegaan van de uitspraak van de generale synode, dat Nederland zendingsland is geworden. Ze heeft getracht aan de opdracht van de synode te voldoen door na te gaan wat de Heilige Schrift – het boek Handelingen in het bijzonder – zegt over het functioneren van de christelijke gemeente in een zendingssituatie. In het boek Handelingen wordt heilsgeschiedenis geschreven. Hoewel dus het functioneren van de gemeenten daar en toen niet zondermeer als model mag dienen voor het functioneren van gemeenten hier en nu, zijn er wel verrassende analogieën en parallellen aanwijsbaar. Behalve in de Heilige Schrift heeft de commissie in de oecumenische en reformatorische belijdenisgeschriften gezocht naar waardevolle antwoorden uit het verleden op hedendaagse vragen.

De commissie zag zich geplaatst voor een omvangrijke opdracht. Met de uitvoering daarvan is veel tijd gemoeid. In verband hiermee heeft de commissie geen kans meer gezien om over de vereiste opleiding van de zendingswerker/evangelist te spreken met het curatorium van de TUA. Deputaten bieden hiervoor hun verontschuldiging aan.

De commissie heeft verslag gedaan in haar rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen?' Dit rapport is als bijlage III toegevoegd. Op grond van dit rapport zijn de volgende samenvattende conclusies en voorstellen te formuleren:

- ad a. Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid van de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.
- ad b1. Zendingsgemeenten hebben recht op een volwaardige plaats temidden van de kerken binnen ons kerkverband. Ze zijn inhoudelijk écht christelijk-gereformeerd, maar kunnen vanwege hun specifieke oorsprong en gerichtheid ook anders christelijk-gereformeerd zijn.
- ad b2. Integratie van zendingsgemeenten in ons kerkverband is niet een kwestie van gelijkschakelen of inschakelen, maar van gelijkschakelen *en* inschakelen. Gevestigde gemeenten hebben zendingsgemeenten veel te bieden, maar ook het omgekeerde is waar. Gelijkschakeling leidt ertoe, dat 'oude' en 'nieuwe' gemeenten het werk van God in elkaar herkennen. Inschakeling leidt ertoe, dat door middel van 'nieuwe' gemeenten het Woord weer klinkt op plaatsen, die voor 'oude' gemeenten veelal niet bereikbaar zijn.

- ad b3. De eerste verantwoordelijkheid voor de begeleiding van en zorg voor zendingsgemeenten en de daarin werkzame evangelisten berust bij een kerkenraad. Afhankelijk van de situatie kan dit de kerkenraad zijn, die het initiatief genomen heeft tot het stichten van de zendingsgemeente, of de kerkenraad van de kerk waarbij een groep nieuwe gelovigen zich heeft aangesloten, of de kerkenraad van een inmiddels zelfstandig geworden zendingsgemeente. Indien kerkenraden van naburige gemeenten daarvoor geen kans zien, kan na overleg met de naburige gemeenten ook een kerkenraad van elders verantwoordelijkheid dragen voor het stichten van en leiding geven aan een zendingsgemeente.
- ad c. Kerkrechtelijk kan een zendingsgemeente – afhankelijk van de situatie waarin ze is ontstaan en de mate waarin ze in staat is om 'op eigen benen te staan' – de positie hebben van 'wijkgemeente' van een al bestaande, zelfstandige gemeente of van 'zelfstandige zendingsgemeente'. In het geval van een 'wijkgemeente' kan gebruik gemaakt worden van de organisatiestructuur en de daarmee verband houdende regelingen zoals beschreven in bijlage 53 K.O.
- ad d. De diversiteit en de dynamiek in hun ontstaan, groei en mate van zelfstandigheid maken het moeilijk om voor zendingsgemeenten regelingen te treffen. De regelingen moeten dienstbaar zijn aan het blijven van zendingsgemeenten bij de Heere en zijn Woord, maar ook aan de missionaire opdracht om hen die nu nog buiten staan bekend te maken met het evangelie. Daarbij is het belangrijk om het verschil tussen normatieve en niet-normatieve zaken in het oog te houden. Gestreefd moet worden naar minimale regelingen, die maximale ruimte bieden aan zendingsgemeenten om hun eigen stijl te vinden binnen de kaders van Schrift en belijdenis. Deputaten stellen de synode voor om de regelingen zoals beschreven in 8.1.1. en 8.1.2. van het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen' te aanvaarden.
- ad e. Deputaten stellen de synode voor om de evangelist in de zendingsgemeente te zien als een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Zijn positie en bevoegdheden kunnen geregeld worden zoals beschreven is in 8.2. van het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen'.

7.5. Tijdelijke regeling 'zendingsgemeente'

In verschillende ontmoetingen tussen een afvaardiging van deputaten evangelisatie (ds. H.J.Th. Velema en ds. A.C. van der Wekken), kerkvisitatoren (ds. S. Otten en ds. M. van der Sluys) en de kerkenraad van Rotterdam-Charlois zijn de besluiten van de generale synode die betrekking hebben op de 'zendingsgemeenten' besproken en naar aanleiding van deze gesprekken is men gekomen tot een tijdelijke regeling 'zendingsgemeente'. Deze regeling is als bijlage IV toegevoegd. (Zie verder ook par. 16.8).

7.6. Blijven adviseren van 'zendingsgemeente' en classis

Ook in het vervolg van het traject is deputaten evangelisatie nauw betrokken gebleven bij de besluitvorming rondom de ICF.
(Zie verder par. 8.6.2.3 en 16.8)

8. Beleid grootstedelijke gebieden

8.1. Besluiten generale synode

De generale synode van 2001 heeft na bespreking van het rapport van het deputaatschap voor de problematiek in de grote steden het volgende uitgesproken:

de generale synode

overtuigd van het feit dat de Heilige Geest ook in onze tijd mensen en middelen wil gebruiken om door het evangelie van de Heere Jezus Christus zondaren te trekken uit de duisternis naar het wonderbare licht en Zijn kerk te planten, te bewaren en te bouwen daar waar de mogelijkheden steeds minder lijken te zijn,

besluit:

1. deputaten te bedanken voor het vele werk dat zij hebben verricht en hun handelingen goed te keuren;
2. het deputaatschap voor de problematiek in de grote steden op te heffen;
3. het deputaatschap voor de evangelisatie uit te breiden met drie deputaten, opdat dit deputaatschap de problematiek in de grootstedelijke gebieden kan behartigen;
4. deputaten evangelisatie op te dragen specifieke deskundigheden te ontwikkelen ten aanzien van de situatie in de grootstedelijke gebieden en – indien nodig in samenwerking met andere daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen – op basis daarvan:
 - a. zo spoedig mogelijk kleiner wordende kerken te adviseren en effectief met raad en daad bij te staan, opdat zij onder de zegen van de Heere als lichaam van Christus kunnen blijven functioneren;
 - b. één of meer nieuwe missionaire/diaconale projecten te ontwikkelen in samenwerking en/of overleg met plaatselijke gemeenten;
 - c. het stichten van nieuwe gemeenten te stimuleren en te begeleiden in samenwerking en/of overleg met plaatselijke gemeenten;
 - d. kerken op het terrein van 'stadszending' toe te rusten en wegen te zoeken om met gebruikmaking van gemotiveerde (jonge) mensen uit onze kerken specifieke doelgroepen met het Evangelie te bereiken;
 - e. na te gaan of door zustergemeenten assistentie verleend kan worden aan de gemeenten in de grootstedelijke gebieden, bijvoorbeeld in de vorm van jumelage of tijdelijk afstaan van de predikant en goede vormen van assistentie te stimuleren.
5. deputaten evangelisatie opdracht te geven een medewerker voor 40 à 50 % te benoemen voor het werk in de grootstedelijke gebieden; de nood van de kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden de hele kerk op het hart te binden en voorbede voor deze gemeenten te vragen om zo het hele kerkverband bij de problematiek van de kerken in de grootstedelijke gebieden te betrekken.

8.2. Sectie beleid grootstedelijke gebieden

8.2.1. Naam

Met het oog op de uitvoering van bovengenoemde opdrachten heeft het deputaatschap uit haar midden een afzonderlijke sectie benoemd. De naam van deze sectie is: sectie beleid grootstedelijke gebieden van deputaten evangelisatie (afgekort sectie BGG). Hiermee is aangegeven dat de sectie de kerken in de grootstedelijke gebieden met raad en daad wil steunen. Hoewel gezien de situatie van de kerken in de grootstedelijke gebieden gesproken kan worden van problematiek, wil de sectie het accent vooral leggen op het ontwikkelen van beleid met het oog op de toekomst. Dat is in de naam weergegeven.

8.2.2. Samenstelling

Leden van de sectie zijn de broeders die met het oog op de uitvoering van de opdracht voor de grote steden door de generale synode zijn benoemd: di. P.J. den Hertog, A.P. van Langevelde en br. L. Mak; vanuit het deputaatschap werden aanvankelijk di. E.J. van der Linde en J.J. Lof aan de sectie toegevoegd. Ook de beide consulenten participeren in de sectie.

Omdat vanuit de praktijk gebleken is, dat de meeste verzoeken om hulp van kerken uit het Westen van het land komen, heeft om praktische reden ds. E.B. Renkema de plaats van ds. Van der Linde ingenomen. Omdat ds. Den Hertog om gezondheidsredenen zich (tijdelijk) moest terugtrekken, is ds. H. de Bruijne als secundus ingeschakeld.

8.2.3. Taakverdeling en vergaderingen

Voorzitter van de sectie is ds. A.P. van Langevelde, secretaris is ds. J.J. Lof, notulist is br. L. Mak.

De sectie heeft geen eigen penningmeester. Er is goed overleg met de penningmeester van deputaten. De sectie vergadert zo vaak als nodig is. Veel informatie wordt uitgewisseld per e-mail. In bijzondere gevallen wordt een vergadering van (een vertegenwoordiging van) de sectie met een vertegenwoordiging van kerkenraden van hulpvragende kerken belegd.

8.2.4. Verhouding met deputaatschap

Alle deputaten dragen verantwoordelijkheid voor al het werk van het deputaatschap, zodat het gehele deputaatschap ook verantwoordelijk is voor het werk ten behoeve van de grootstedelijke gebieden.

Dit betekent niet dat alle deputaten bij elke besluitvorming van de sectie betrokken moeten zijn. Met name de uitvoering van het beleid is onder duidelijke voorwaarden gedelegeerd aan de sectie. Het adres voor correspondentie betreffende beleid grootstedelijke gebieden is de secretaris van de sectie. De sectie doet regelmatig verslag van haar werkzaamheden.

Wanneer van een kerk in de grootstedelijke gebieden een verzoek om steun komt, wordt eerst gekeken naar de aard van het verzoek. Wanneer het gaat om steun aan een evangelisatieproject, wordt het door het deputaatschap in behandeling genomen. Wanneer het een verzoek om steun betreft dat specifiek te maken heeft met het kerk-zijn in de grote stad, wordt het primair door de sectie in behandeling genomen.

8.3. Benoeming consulent

De synode van 2001 heeft deputaten opdracht gegeven een medewerker voor 40 à 50% te benoemen voor het werk in de grootstedelijke gebieden. In paragraaf 3.1 is de uitvoering van deze opdracht gerapporteerd. Deputaten hebben dr. S. Paas benoemd tot consulent grootstedelijke gebieden voor 0,3 fte. Naast hem is voor 0,2 fte. br. A. Dingemane werkzaam in deze taak.

De beide consulenten werken op goede wijze met elkaar en met de leden van de sectie samen

8.4. Ontwikkelen van deskundigheid

De sectie heeft veel waardering voor het werk van het deputaatschap problematiek grote steden. Ze heeft dankbaar kennis genomen van het rapport 'Vitaal 2000' en het rapport 'Goed nieuws voor de stad'. Verder is kennis genomen van de scripties van dr. S.J. Wierda, 'Naar binnen en naar buiten' en 'Gezonden met perspectief'.

De consulenten hebben bijgedragen aan bezinning op dit terrein door artikelen in Doorgeven en andere bladen, waaronder een studieband van een congres over multicultureel kerk-zijn in Den Haag (november 2002) en een nog te verschijnen studieband van de TUA.

Op 16 april 2004 vond een studiedag plaats over 'kerk-zijn in de stad' in Amsterdam, die mede werd georganiseerd door de sectie BGG.

8.5. Visie en werkwijze

8.5.1. Visie

De sectie heeft de vaste overtuiging dat we als kerken present moeten zijn in de grote steden van ons land. Daar waar het hart van de samenleving klopt, waar handel, cultuur, overheid en kunsten hun centrum vinden, moet ook de kerk aanwezig zijn, om het Evangelie van Christus te tonen in woorden en daden. Het versterken van onze gemeenten in de stad en het stichten van nieuwe gemeenten verdient alle aandacht.

De sectie heeft zich diepgaand bezig gehouden met de vraag vanuit welke visie zij de kerken in de grootstedelijke gebieden zal adviseren en bijstaan. Het rapport 'Vitaal 2000' legt sterk de nadruk op het missionaire aspect, terwijl de oorspronkelijke hulpvraag uit de particuliere synode van het Westen meer een pastorale spits had. Dit aspect is door de generale synode van 2001 opnieuw benadrukt. De sectie is ervan overtuigd dat het missionaire aspect wezenlijk is, maar dat niet alle problemen met een missionair antwoord opgelost worden. De vijf aspecten die in het besluit van de generale synode van 1998 genoemd worden, de pastorale, missionaire, diaconale, financiële en kerkordelijke aspecten, zullen op evenwichtige wijze aandacht moeten krijgen.

De sectie werkt vanuit de visie dat elke echte oplossing voor de gemeente die hulp vraagt gezocht moet worden in de gemeente zelf en niet van buitenaf aangedragen kan worden. Elke echte oplossing is ingrijpend, vraagt om samenwerking met andere kerken en vraagt om bereidheid om missionair en diaconaal op een bijbels-relevante wijze kerk te zijn. Financiële en personele ondersteuning kunnen bijdragen aan een oplossing, maar zijn zelf die oplossing niet.

Er is geen standaardoplossing die voor alle kerken geldt. Elke stad en iedere gemeente is verschillend. Daarom biedt de sectie een aantal keuzemogelijkheden, waarin de volgende scenario's te onderscheiden zijn:

- overleven, min of meer in de huidige vorm;
- het bereiken van nieuw publiek;
- het versterken van het 'aanbod' van de gemeente.

Verder ontwikkelt de sectie beleid op het stichten van een of meer nieuwe gemeenten/zendingsposten.

8.5.2. *Wijze van werken*

Om de kerken weloverwogen en deskundig te kunnen dienen, heeft de sectie een vragenlijst opgesteld, die – na een eerste oriënterend gesprek met (vertegenwoordigers van) de kerkenraad waarin wordt nagegaan wat de hulpvraag is – wordt doorgenomen met de kerkenraad en een aantal gemeenteleden. Door middel van deze vragenlijst wordt een analyse gemaakt van de organisatiestructuur van de gemeente en van de mogelijkheden en beperkingen die daarin liggen opgesloten. Daarna wordt gekeken hoe het beste aan de hulpvraag kan worden beantwoord. Zo mogelijk worden hulpvragen van kerken die in de buurt van elkaar liggen, gecombineerd behandeld.

De sectie BGG dient de kerken door met hen mee te denken over het omgaan met problematiek, die verband houdt met kerk zijn in de grote stad. Naast meedenken is er in enkele gevallen sprake van participeren in concrete visie- en beleidsontwikkeling, toerusting e.d. Doorgaans presenteert de sectie zich in een vast duo, dat bestaat uit een sectielid en een van de evangelisatieconsulenten.

8.6. *Kerken waarmee contacten zijn*

8.6.1. *Haarlem*

De sectie heeft de kerken van Haarlem-Centrum en Noord met advies gediend in het fusieproces. Daarbij is meegedacht bij de ontwikkeling van visie op missionair gemeente zijn. Met dankbaarheid mogen we melden dat de vereniging van beide kerken op goede wijze tot stand is gekomen. Er is een principebesluit genomen om een missionair werker aan te stellen. Men heeft plannen om een missionair programma op te starten in de nieuwe wijk Haarlem-Schalkwijk, met de bedoeling daar een nieuwe gemeente te stichten.

8.6.2. *Rotterdamse kerken*

8.6.2.1. *Groot-Rotterdameraad*

Een aantal kerken in Rotterdam heeft de hulp van de sectie ingeroepen. Nadat met deze kerken afzonderlijk contact is geweest, kwam de sectie tot de conclusie dat het beter is de problematiek in de Rotterdamse kerken als geheel onder ogen te zien dan geïsoleerd in de afzonderlijke kerken aan de gang te gaan. De sectie heeft op 30 juni 2003 een vergadering belegd met vertegenwoordigers van de kerkenraden van de Chr. Geref. Kerken in Groot-Rotterdam, te weten: Alexanderpolder, Centrum, Charlois, Charlois-ICF, Kralingen, Oost-Capelle a/d IJssel, Schiedam, West en Zuid. Doel van deze vergadering was primair bewustmaking dat men een gemeenschappelijk probleem heeft en daar samen aan zal moeten werken.

Tijdens het tweede Groot-Rotterdameraad dat op 13 november 2003 is gehouden zijn drie modellen voor de toekomst van de stadskerken gepresenteerd, in overeenstemming met de door de generale synode gegeven opdrachten aan deputaten:

- verder gaan op de huidige voet; waarbij de sectie zo goed mogelijk ondersteuning biedt;
- het roer omgooien in de gemeente om zo nieuwe groepen te bereiken; waarbij de sectie wil helpen bij het noodzakelijke bezinningswerk en bij het opstellen van concrete plannen en eventueel financieel bijspringt;
- meewerken aan het stichten van nieuwe posten/gemeenten, waarbij de sectie met steun en advies en eventuele financiële tegemoetkoming betrokken wil zijn.

We hebben gezocht naar mogelijkheden om met de kerkenraden van de kerken in het gebied van groot Rotterdam tot een gemeenschappelijke visie en een gezamenlijke aanpak van het kerk zijn in de grote stad te komen.

Aan het einde van dit Groot-Rotterdameraad hebben we moeten constateren dat er op dit moment geen basis is voor een gemeenschappelijke visie voor groot Rotterdam.

Uitgesproken is dat de sectie Beleid Grootstedelijke Gebieden zal verder werken met de afzonderlijke gemeenten die om assistentie gevraagd hebben.

8.6.2.2. *Gemeentestichting rechter Maasoever*

Een van de opdrachten van de generale synode is het stimuleren van het stichten van nieuwe gemeenten. Uit het Groot-Rotterdameraad is naar voren gekomen dat een aantal gemeenten in principe positief staat ten opzichte van gemeentestichting op de rechter Maasoever. De sectie zal met deze gemeenten verder spreken en de mogelijkheden van missionaire gemeentestichting nader onderzoeken.

8.6.2.3. *Rotterdam-Charlois*

Helaas bleek het voor de Nederlandstalige wijkgemeente van Rotterdam-Charlois niet mogelijk door te gaan. Deze wijkgemeente is opgeheven en het kerkgebouw wordt verkocht. De anderstalige wijkgemeente heeft inmiddels in het gebouw van de Vergadering van Gelovigen een nieuw onderkomen gevonden, middenin de Tarwewijk. De wijkgemeente ontplooit zich steeds verder, onder Gods zegen. Het aantal bezoekers op zondag schommelt rond de 200 en het ledental is in de periode 2001-2004 gestegen van 30 naar 130. De helft van hen is allochtoon.

De sectie heeft met de ICF meegedacht in de financiële problematiek en in het opstellen van een interim-regeling 'zendingsgemeenten' die ook door de classis Rotterdam is goedgekeurd.

De missionaire insteek van de ICF roept navolging op. Vanuit de Nederlandse Hervormde Marcuskerk in Den Haag zijn plannen om in de Schilderswijk een 'Internationale Christelijke Gemeenschap' te stichten. Evangelist Th. Visser adviseert hierbij. Er is geen organisatorische band tussen de CGK Rotterdam-Charlois en de gemeenschap in Den Haag. Het betreft een relatie van advies.

8.6.3. 's-Gravenhage

Er zijn contacten met 's-Gravenhage-West waar een van onze consultants meedenkt in beleidsontwikkeling door de kerkenraad en de commissie gemeenteopbouw. 's-Gravenhage-Rijswijk heeft de steun van de sectie ingeroepen na een oriënterend gesprek.

8.6.4. Overige kerken waarmee contacten zijn

Utrecht-Centrum is bezocht door de consultant grootstedelijke gebieden. Breda heeft een verzoek tot steun en advies gedaan.

Ook neemt de consultant deel aan de ondersteuningscommissie van het missionaire (gemeentestichtings-)werk vanuit de CGK-Amsterdam en adviseert hij m.b.t. het missionair-diaconaal project 'Binnenstebuiten', dat o.a. wordt gesteund door de samenwerkingsgemeente Amsterdam-Nieuw-West.

8.7. Missionair Diaconaal Project

De generale synode heeft opdracht gegeven om in samenwerking en/of overleg met plaatselijke gemeenten missionaire-diaconale projecten te ontwikkelen.

Er zijn plannen tot het starten van een missionair-diaconaal project 'Bouwen aan sterke gezinnen' in de Tarwewijk te Rotterdam-Zuid. Dit project is gericht op het versterken van gezinnen in een kansarme stadswijk. Dit valt uiteen in (a) huwelijks counseling en -begeleiding, en (b) hulp bij opvoeding.

Het doel van dit project is dat mensen oog krijgen voor de helende kracht van Christus in hun relaties en in de omgang met hun kinderen. Wij verlangen naar een verandering in mensenlevens die zich voortzet in een verandering in de omgeving van één van de meest verpauperde buurten van Nederland. Wij hopen en bidden dat die verandering ook een geestelijke verandering zal inhouden, zodat mensen voor Christus worden gewonnen. Verder hopen wij hier strategieën en materialen te ontwikkelen die door deputaten vruchtbaar kunnen worden aangeboden aan andere kerken in Nederland, die in andere situaties dergelijke projecten willen opzetten.

Concreet houdt dat in: de schadelijke gevolgen van gebroken gezinnen zoveel mogelijk beperken of bestaande huwelijken versterken. Daarnaast betekent het ook: hulp bieden aan ouders bij de opvoeding van hun kinderen.

Ook vanuit missionair oogpunt biedt dit project mogelijkheden. Het gezin is een zeer centrale plaats om mensen in aanraking te brengen met het Evangelie. Waar er mogelijkheden zijn om ook kinderen en ouderen die functioneren in niet-christelijke gezinnen op een liefdevolle en respectvolle manier kennis te laten maken met het Evangelie, moet de kerk die aangrijpen.

Een missionair motief is ook het volgende: veel kerkleden hebben weinig echte en rijke contacten met mensen buiten de kerk. Er is vanuit missionair opzicht grote behoefte aan mogelijkheden waar christenen en niet-christenen elkaar op respectvolle basis kunnen ontmoeten, vanuit wederzijdse behoefte. Een van die mogelijkheden zou kunnen zijn dat kerken cursussen beleggen voor opvoeding en huwelijksbegeleiding.

Het is de bedoeling dit project op te zetten in een kansarme stadswijk. Daarvoor bestaan verschillende redenen.

In de eerste plaats zijn er de bovengenoemde missionaire redenen: de kerk dient zich in te zetten voor de armen. Verder dient zij het belang dat zij hecht aan sterke gezinnen in daden om te zetten.

Voor gereformeerde kerken is ook de theologie van het Koninkrijk (de theocratische gedachte) wezenlijk. Wij zijn er niet slechts om christenen binnen de kerken te houden, maar om een zoutend zout te zijn en de samenleving te wijzen op Gods geboden. Dit doen wij via oproepen en prediking, maar ook via een voorbeeld en dienstbaarheid. Gezin en opvoeding zijn wezenlijke plaatsen waar wij dit ideaal in praktijk kunnen brengen.

Er is ook een praktische reden om juist in de Tarwewijk een dergelijk project te starten. De CGK-Charlois (ICF) heeft visie voor dit project. Deze gemeente is sterk ingegroeid in deze wijk en betreft leden uit de wijk. Deze gemeente heeft veel ervaring met kansarme mensen en weet hen te betrekken bij het dagelijkse reilen en zeilen van de kerk. Zij heeft ook het potentieel om een thuishaven te zijn voor werkers in dit project en om eventuele nieuwe christenen uit dit project te ontvangen en in te wijden in het geloof. Het project zal uitgevoerd worden in samenwerking met andere Chr. Geref. Kerken. De insteek van het project is diaconaal/sociaal. Er worden programma's aangeboden die geen evangeliserende strekking hebben. Het missionaire zit in het team, die vanuit de liefde van Christus voor het verlorene bekens koud water wil uitreiken en in aparte missionaire activiteiten, waar mensen die via dit project met de ICF in contact komen, ook aan deel kunnen nemen op vrijwillige basis.

8.8. Parttime predikant

Het besluit van de generale synode noemt als een mogelijkheid van assistentie dat zustergemeenten hun predikant tijdelijk afstaan aan een kleine stadsgemeente. Deze optie is in de afgelopen periode niet aan de orde geweest. Geen aanvraag in die richting heeft de sectie bereikt, noch heeft een gemeente haar predikant aangeboden voor tijdelijke hulp aan een zusterkerk.

Deputaten zijn van oordeel dat het beroepen van een deeltijd predikant, die naast zijn ambtelijke taak in deeltijd een maatschappelijke functie heeft, mogelijkheden biedt aan kleine stadsgemeenten.

Deputaten doen de generale synode van 2004 aanbeveling om studie te verrichten naar de mogelijkheid van deeltijdpredikanten in ons kerkverband.

8.9. Betrekken van hele kerkverband bij de problematiek

8.9.1. Oproep voorbede

De situatie van de kerken in de grootstedelijke gebieden raakt het hele kerkverband.

De sectie heeft in haar schrijven van 31 mei 2002 alle kerken verzocht regelmatig de kerken in de grootstedelijke gebieden in de voorbede op te dragen. We blijven met klem aandringen op de noodzaak van voorbede, in de overtuiging dat het werk voor de kerken in de grootstedelijke gebieden alleen gedaan kan worden wanneer Christus als de grote Hogepriester voor zijn gemeente zorg draagt en met zijn Geest in haar werkt.

8.9.2. Informatie

De kerken zijn door middel van de brief van 31 mei 2002 geïnformeerd over het werk van de sectie BGG. Ook door berichten in de kerkelijke pers is aan het werk van de sectie bekendheid gegeven. In Doorgegeven zijn twee artikelen van ds. Van Langevelde geplaatst: 'Tentenmakers in dienst van het evangelie' en 'Is er een antwoord op vergrijzing en leegloop?' Ook in De Wekker zijn enkele artikelen over het werk van de sectie geplaatst.

8.9.3. Jumelage

De sectie stimuleert dat zustergemeenten assistentie verlenen aan kerken in grootstedelijke gebieden in de vorm van jumelage. Op dit moment zijn er contacten tussen Rotterdam-Charlois (ICF) en de kerk van Putten en tussen de kerken van Amsterdam en Zwolle.

8.10. Conclusie

De presentie van de gemeente van Christus in de stad is vanuit missionair-strategisch oogpunt van grote betekenis. Het is noodzakelijk dat de kerken in de grootstedelijke gebieden gesteund worden met advies en daadwerkelijke hulp. De generale synode heeft deputaten een zeer omvangrijke en verantwoordelijke taak gegeven. Aan de uitvoering van deze taak is een begin gemaakt, er is nog veel te doen. De kerken waarmee contacten nog lopen, zullen in het vervolg nog van advies gediend worden. Het proces van gemeentestichting op de rechter Maasoever en de ontwikkeling van het missionair-diaconaal project dienen verder begeleid te worden. Ook is te verwachten dat nog meer gemeenten in de grootstedelijke gebieden een beroep op de sectie doen. Deputaten daarom zijn van oordeel dat het van groot belang is dat het werk van de sectie en de beide consultants voortgezet wordt.

9. Toerustingsconferenties

Deputaten hebben er voor gekozen om een keer per twee jaar een Toerustingsconferentie te beleggen. Deze worden gehouden in het Johannes Fontanus College te Barneveld. In 2001 was het thema 'Inademen en uitademen'. Ademen is een teken van leven. Je hoeft het niemand op te dragen: het gaat 'vanzelf'. Inademen en uitademen hebben met elkaar te maken: je kunt alleen uitademen als je eerst hebt ingeademd. En andersom. Zo hebben 'binnen' en 'buiten' in de gemeente alles met elkaar te maken. Een levende gemeente is wervend, maar vertoont ook geestelijke groei. Dat kun je niet van elkaar scheiden: het is als de ademhaling van de gemeente. En door die adem blaast de Geest. Het doel van deze dag was om de deelnemers te laten zien en meemaken dat evangelisatie niet alleen iets is van acties, die buiten het gemeenteleven om gebeuren, maar dat het een kwestie van gemeente-zijn is. We mochten daarover goede verhalen uit het land horen. Meer dan 250 belangstellenden hebben deze dag bezocht.

Op 29 november 2003 is de 3^e landelijke toerustingsconferentie gehouden. Het thema was 'Over de drempel'. Met lezingen en workshops is duidelijk gemaakt dat de gemiddelde Nederlander anno 2003 heel wat drempels ervaart in het komen tot de kerk. Drempels die bijv. door de cultuurkloof worden opgeworpen of door de kerkelijke introvertheid. Evangelist Theo Visser sprak over de drempels in ons eigen hart. Welke weerstanden zijn er diep van binnen om echt open te staan voor de ander? Broeder Andries Knevel sprak met twee toetreders die uit eigen ervaring een woordje konden meespreken over de kerkelijke drempels. 's Middags werd met een aantal workshops diverse gebieden belicht, zoals: stadskerken, jeugdkerk, moslims etc. De opkomst van deze dag was weer groter dan bij de voorgaande conferenties. We zijn daar als deputaten heel erg dankbaar voor. De enquête onder bezoekers heeft uitgewezen dat de dag als waardevol werd ervaren en deputaten zullen D.V. in 2005 weer een conferentie beleggen.

10. Contacten

10.1. Classisdeputaten

Deputaten hebben enige malen geprobeerd toerusting voor classisdeputaten. De animo voor deze bijeenkomsten was zeer gering. Verder bereikten deputaten berichten dat in sommige classes het instituut van de classisdeputaat en dat van de classicale evangelisatiecommissie niet in een behoefte voorziet. Deputaten bezinnen zich momenteel op de rol die classisdeputaten en classicale evangelisatiecommissies kunnen vervullen.

10.2. Evangelisten

In de afgelopen periode hebben deputaten tweemaal een samenkomst belegd voor evangelisten en kerkelijk werkers. Een derde bijeenkomst staat voor het najaar van 2004 op het programma. Deze dagen voorzien duidelijk in een behoefte. Mensen die vaak een tamelijk geïsoleerde post bekleden, kunnen elkaar ontmoeten en ervaringen uitwisselen. Verder is er aandacht voor een goed gevuld inhoudelijk programma en het verkennen van elkaars werkterreinen.

10.3. Contact met anderen

In de bezinning op, en ontwikkeling van hedendaagse gereformeerde evangelisatie-methoden, achten deputaten contact met kerken en organisaties, die op dezelfde gereformeerde grondslag willen werken, van groot belang.

Zo zijn er contacten met de IZB. Er is samenwerking in de redactie van Echo en binnen de Stichting Evangelie & Moslims. Er zijn ook ontmoetingen geweest met een vertegenwoordiging van het Gereformeerd Vrijgemaakte Deputaatschap voor toerusting evangeliserende gemeenten (Dteg). Samen met de IZB en Dteg hebben we ons achter het project van Emmaüs geschaard. Ook heeft er in 2002 een oriënterend gesprek plaatsgevonden tussen een afvaardiging van het deputaatschap van evangelisatie der Gereformeerde Gemeenten en een afvaardiging van ons deputaatschap. We hebben met elkaar afgesproken dat we elkaar op de hoogte zullen houden van de werkzaamheden van beide deputaatschappen. Materiaal zal over en weer worden opgestuurd. Ook is afgesproken dat we materiaal van elkaar mogen gebruiken. Dat geldt ook voor het foldermateriaal. En daar waar mogelijkheden zijn om iets gezamenlijk te doen zullen we dat toejuichen. Met grote dankbaarheid kijken we terug op een goede ontmoeting.

11. Evaluatie lidmaatschap Evangelische Alliantie (EA)

11.1. De Evangelische Alliantie (EA)

In 1846 werd de Evangelische Alliantie opgericht als een organisatie die een bindende rol wil vervullen tussen kerkelijke organisaties en stromingen. Inmiddels is de EA een platform van ruim 100 organisaties, 7 kerkgenootschappen en meer dan 250 gemeenten.

Bedoeling van de EA is samenwerking te bieden op het gebied van gebed, evangelisatie, gemeenteopbouw en diaconaat. De EA heeft daarbij een brugfunctie tussen organisaties, kerkgenootschappen en gemeenten.

Iedere organisatie, kerkgenootschap en gemeente heeft haar eigen karakter en doelstelling, maar samen onderschrijven zij de beginselverklaring van de EA. Die verklaring is gebaseerd op de Apostolische Geloofsbelijdenis. De EA bemoeit zich niet met het eigen karakter van de aangesloten kerken en organisaties. De EA is dus nadrukkelijk geen 'kerk', maar een orgaan waarin praktische samenwerking tot gestalte kan komen.

De EA kent twee vormen van lidmaatschap. De nauwste vorm van betrokkenheid is het lidmaatschap van kerken. Het gaat hier om ca. 250 gemeenten van onderscheiden signatuur. Van Hervormd-gereformeerde kerken tot Evangeliegemeenten en van Christelijke Gereformeerde kerken tot Vineyard-gemeenten. Een aantal kerkgenootschappen is als geheel deelnemer van de EA.

Op iets meer afstand staan aangesloten organisaties. Sommige kerkgenootschappen zijn via onderdelen op deze manier betrokken. Ons deputaatschap evangelisatie is geen lid als 'Deelnemend kerkgenootschap', maar als 'Deelnemende Organisatie', net als bijvoorbeeld de IZB binnen de SoW-kerken.

Deelnemende organisaties van de EA hebben de mogelijkheid om samen projecten, acties, materialen op elkaar af te stemmen, soms samen te ontwikkelen. Op die manier kan er know-how uitgewisseld worden en kunnen kosten worden gedrukt. De EA is voor hen een praktische gelegenheid tot ontmoeting en contact.

Eenmaal per jaar is er vergadering voor Deelnemende Organisaties waarop de financiën en het beleid besproken worden. Er is dan de mogelijkheid om als organisatie invloed uit te oefenen op het gevolgde beleid. Twee keer per jaar wordt er voor Deelnemende Organisaties en voor Deelnemende Kerkgenootschappen een themadag georganiseerd. Bedoeling is het delen van de inbreng van elkaar op allerlei gebied. Voor de Deelnemende Organisaties zijn dit ook bij uitstek de dagen waarop contacten worden gelegd met andere personen en organisaties die op het gebied van evangelieverkondiging en gemeenteopbouw bezig zijn. Daarnaast worden er toerustingsdagen gehouden, waarbij naast de referaten de onderlinge ontmoetingen van belang zijn.

11.2. Het lidmaatschap van deputaten evangelisatie

Als deputaten evangelisatie beseffen we dan ook dat we als kerken niet op een eiland leven. Juist op evangelisatiegebied is er dan de mogelijkheid om samen dingen te delen met anderen. Door de contacten met andere kerken en organisaties worden er ideeën opgedaan en contacten uitgebreid.

De EA geeft het blad IDEA uit, een blad rond evangelisatie en gemeente-opbouw. Onze consulenten maken gebruik van dit blad en dr. S. Paas levert soms een bijdrage. Ook op die manier kunnen we onze inhoudelijke invloed uitoefenen binnen deze organisatie.

Daarbij is de EA voor de werkers op ons kantoor een uitstekend platform voor overleg en contacten. Er zijn verschillende overlegstructuren, waarin wij af en toe participeren. Zo is er bijvoorbeeld het Belmont-beraad (een strategisch evangelisatieplatform) en een evangelisatienetwerk, dat een aantal keren per jaar bijeenkomt. Op die bijeenkomsten wordt informatie uitgewisseld en we horen van elkaar ervaringen. Dit is bijzonder waardevol.

Kortom, het netto effect van het lidmaatschap van de EA is moeilijk uit te drukken in harde cijfers. Zoals altijd bij dergelijke platforms ligt het belang vooral in de onderlinge ontmoeting, uitwisseling van ideeën, tonen van betrokkenheid bij initiatieven van anderen, lessen uit ervaringen en dergelijke. Al deze zaken helpen mee om tot een betere dienstverlening te komen aan onze kerken. Andersom zouden deputaten met opzegging van het lidmaatschap een negatief signaal afgeven, dat toekomstige ontmoetingen en uitwisselingen zou bemoeilijken. Zij zouden zichzelf afsnijden van een brede stroom van ideeën en ervaringen.

Samenvattend kunnen we zeggen dat, hoewel we niet over alle door de EA georganiseerde zaken enthousiast hoeven te zijn, de EA een platform is waar heel veel samenkomt op het gebied van evangelisatie en gemeenteopbouw. Bij uitstek een mogelijkheid om op een kritische manier te leren van anderen en winst te doen met de aangereikte mogelijkheden tot samenwerking. Door selectief gebruik te maken van de diensten van de EA vergroten we onze mogelijkheid om kennis en contacten op te doen op het gebied van evangelisatie.

Veel van de plaatselijke Christelijke Gereformeerde kerken zijn lid. Door ons lidmaatschap zijn we in staat om van nabij te zien wat er binnen deze organisatie gebeurt en daarop onze invloed uit te oefenen.

Graag zouden deputaten daarom de deelname van het deputaatschap voor de evangelisatie in de EA gecontinueerd zien.

12. Lectuur

12.1. Doorgeven

Samen met de deputaatschappen zending en hulpverlening wordt het blad 'Doorgeven' uitgegeven. Namens het deputaatschap Evangelisatie zitten de consulent A. Dingemans, ds. E.J. van der Linde en ds. H.J.Th. Velema in de redactie. Zij dragen zorg voor de vijf bladzijden toerusting en informatie ten aanzien van ons evangelisatiewerk. De opzet is dat elk nummer minstens één bezinnend/toerustend artikel en één veldartikel bevat. Bij de bezinnende artikelen wordt een breed scala aan onderwerpen aan de orde gesteld, zoals het evangeliseren onder niet-moslimse alloctonen, de grote stads problematiek, recreatie-evangelisatie, Alpha- en Emmaüs groepen, etc. Om de toegankelijkheid van de artikelen te vergroten en de samenhang te benadrukken, werken we inmiddels met thema's. Per nummer staat een bepaald

thema centraal, wat vanuit verschillende invalshoeken wordt besproken. Belangwekkende publicaties op het vlak van evangelisatie worden besproken, zoals nieuwe brochures van het deputaatschap, nieuwe missionaire materialen en methodes, nieuwe boeken die in eigen kring of daarbuiten verschenen zijn. Verder besteden we aandacht aan de toerustingdagen van onze kerken, die worden aangekondigd en verslagen.

Nadrukkelijk zijn we Doorgeven ook gaan gebruiken om de visie die het deputaatschap heeft ontwikkeld uit te dragen. 'Naar een gastvrije kerk' is het motto waarmee we de komende jaren willen werken en dat zal ook in Doorgeven regelmatig terugkomen.

Bij de veldartikelen rouleren we zoveel mogelijk, zodat de diverse projecten binnen onze kerken allemaal een keer aan de beurt komen. Door deze artikelen krijgen de lezers een goede indruk van de verscheidenheid aan activiteiten die er in ons kerkverband worden ondernomen. Het kan hen ook op goede ideeën brengen.

De artikelen zijn voor het overgrote deel geschreven door mensen uit eigen kring. De consultants hebben er ook een flink aandeel in. Slechts als eigen expertise tekort schiet, doen we een tekort op auteurs uit andere kringen.

12.2. Echo

In samenwerking met de IZB geven wij het evangelisatieblad Echo uit. Namens onze kerken zijn ds. L.C. Buijs en ds. A.C. van der Wekken lid van de redactie. Deputaten willen het gebruik van Echo door de evangelisatiecommissies van onze kerken stimuleren. Helaas moeten we als deputaten constateren dat het aantal Chr. Ger. Kerken dat maandelijks Echo afneemt erg laag is. De totale maandelijks oplage is 20.000 en ons aandeel is 2,7%. Hetzelfde kan gezegd worden voor het Kerstnummer. Ons aandeel is daarbij 4,7%. Wat de 2000 postabonnementen betreft ligt het aandeel van onze kerken hoger. De helft daarvan gaat naar onze achterban. Als deputaten zullen we ons moeten bezinnen op welke wijze wij het blad Echo meer onder de aandacht kunnen brengen van onze kerken. Ondanks alles zijn we toch heel dankbaar voor de vele goede reacties die we mogen ontvangen op dit werk.

13. Emmaüsproject

Emmaüs – de weg van het geloof is een samenwerkingsproject van deputaten Toerusting Evangeliserende Gemeente van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Inwendige Zendingbond van de Nederlands Hervormde Kerk (tegenwoordig de Protestantse kerk Nederland) en deputaten evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Emmaüs is een breed pakket materialen dat kerken en gemeenten kan helpen bij het leggen van contact met mensen buiten de kerk en het begeleiden van degenen die op zoek zijn naar het geloof. Verder kan het materiaal gebruikt worden om christenen tot groei en verdieping van het geloof te brengen. Het programma heeft drie aspecten: evangelisatie, verder onderwijs en discipelschap.

Emmaüs komt niet voort uit één bepaalde christelijke traditie. De inspiratiebron is de hernieuwde belangstelling voor het catechumenaat in de vroeg-christelijke kerk als een begeleide reis in het christelijk geloof. Het was zo dat de catechumenen (= mensen die een catechumenaatstraject volgen) de beginselen van het christelijk geloof werd bijgebracht.

Het materiaal van *Emmaüs* is ontwikkeld in het Verenigd Koninkrijk. Voor Nederland is het materiaal vertaald en bewerkt onder leiding van een projectteam, dat bestaat uit werkers van de Hervormde Bond voor Inwendige Zending op g.g. (IZB), de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Namens het deputaatschap heeft S. Paas hieraan meegewerkt.

Het *Emmaüs*-materiaal bestaat

de 'contact-fase' (1 werkboek over hoe kun je contacten leggen met niet-christenen?)

de 'op weg-fase' (3 modules van 5 lessen over de kern van het christelijke geloof)

de 'onderweg-fase' (15 modules van elk ca. 5 lessen over christen-zijn en discipelschap)

Daarnaast is er een introductie brochure getiteld 'Emmaüs – wat en waarom?' en een brochure voor kringleiders 'Emmaüs – het leiden van een groep'.

Op 12 april 2003 is de Landelijke Startconferentie gehouden van het *Emmaüs*-project

Deze conferentie had ten doel de deelnemers bekendmaken met:

- de visie en aanpak achter de *Emmaüs* cursus
- de inhoud en de gebruiksmogelijkheden van de *Emmaüs* cursus
- het materiaal en de werkwijze van de *Emmaüs* cursus
- de toepasbaarheid; het is flexibel en geschikt voor verschillende doelgroepen
- de diensten van toerusting en begeleiding die de IZB, CGK, GKV, kunnen bieden aan gemeenten en gemeenteleden die met *Emmaüs* aan de slag willen.
- bescheiden positionering van de cursus; *Emmaüs* is niet 'hét' model voor gemeente-groei, maar wel een 'heel goed' model.

Tijdens en na de conferentie heeft het *Emmaüs* materiaal zeer snel zijn weg gevonden in de kerken, zodat er ondertussen alweer herdrukken zijn verschenen.

In 2004 is een speciale kringleiderstraining (KLT) ontwikkeld, die zowel interkerkelijk als per denominatie of gemeente gegeven kan worden. Aan het samenstellen van deze KLT heeft A. Dingemans namens het deputaatschap een bijdrage geleverd.

De samenwerking tussen de drie kerkelijke organisaties rond het *Emmaüs*-project is zowel in de voorbereiding als in de uitvoering als zinvol, aanvullend en opbouwend ervaren.

Wanneer we het geheel overzien blijkt het *Emmaüs*-concept boven verwachting aan te slaan. De zin van het evangeliseren met kleine, open gespreksgroepen, in een rustig en langer lopend traject, met aandacht voor de hele gemeente én voor de zoekende medemens wordt blijkbaar gezien. Het *Emmaüs*-materiaal blijkt een bruikbaar middel hierbij.

14. Bijbelcursus ontmoetingen

Deputaten werken eraan hun aanbod zoveel mogelijk te richten op de volle breedte van onze kerken. Met het oog daarop is door consulent br. A. Dingemans, de bijbelcursus Ontmoetingen ontwikkeld. 'Ontmoetingen' is een cursus van 16 bijeenkomsten, die is bedoeld om niet-kerkelijke mensen in aanraking te brengen met de bijbelse boodschap. De cursus is gebaseerd op de Statenvertaling en is begin 2004 op de markt gekomen. De eerste tekenen wijzen erop dat de cursus goed wordt ontvangen en hier en daar al wordt gebruikt.

15. Campingevangelisatie

De laatste jaren vindt er op landelijk niveau regelmatig een ad hoc overleg plaats op het gebied van campingevangelisatie. Bij dit overleg zijn de organisaties E&R, Dabar en een afvaardiging van ons deputaatschap betrokken. Aangezien wij als deputaten weinig tot geen ervaring hebben op dit gebied zoeken veel jongeren uit onze kerken aansluiting bij een van de teams van Dabar. En dat is goed, want zij hebben kennis van zaken. Na meerdere jaren een aantal praktische zaken met elkaar afgestemd te hebben, is misschien de tijd gekomen om te zoeken naar een meer structurele samenwerking op het gebied van campingevangelisatie.

Op dit moment bezint ons deputaatschap zich over de vraag om te komen tot een nadere verkenning van de samenwerking met Dabar op het gebied van campingevangelisatie.

16. Werkterreinen

16.1. Amsterdam

Het missionair werk in en vanuit Amsterdam is o.l.v. ds. S. J. Wierda met enthousiasme van start gegaan. Vanaf 1 oktober 2002 is ook br. G. J. Roest als evangelist voor dit werk ingezet.

Hij heeft, samen met de andere leden van het missionaire team voor gemeentestichting, de periode tot en met juli 2003 gebruikt om een onderzoek af te ronden naar Amsterdam en de Amsterdammers. Geleid door dit onderzoek en ondersteund met gebed hebben de kerkenraad van CGK Amsterdam en het missionaire team een drievoudige beslissing genomen, die men tegelijkertijd als roeping ervaart:

1. Eraan werken dat de bestaande gemeente nog meer groeit in openheid, vooral ten aanzien van de etniciteiten in de stad en de vele noden die er zijn.
2. Het werk voor gemeentestichting richten op de groep niet-christelijke jonge professionals in Amsterdam. Dit is een grote, multi-etnische en invloedrijke groep Amsterdammers, bij wie de christelijke kerken echter nauwelijks ingang hebben. Vanuit het team ziet men mogelijkheden om netwerken op te bouwen binnen deze groep.
3. Langs zij komen bij het missionair-diaconaal en multi-etnisch project 'Binnenstebuiten' van de gemeenten De Bron en de Jeruzalemerkerk, in Amsterdam-West.

Op Pinksteren 2003 is deze beslissing gecommuniceerd met de gemeente en anderen. Een rapport onder de titel „Diepe vrede in kleurrijk Amsterdam' is elektronisch beschikbaar via cgk amsterdam@zonnet.nl. Gedurende de maanden mei-juli 2003 heeft broeder Roest 100% (i.p.v. de normale 50%) gewerkt, anticiperend op de periode september-november 2003, waarin hij afwezig zou zijn in verband met studie voor promotieonderzoek. Sinds december 2003 richt hij zich geconcentreerd op de groep niet-christelijke jonge professionals in de stad. Het missionaire team is begonnen met interviews om deze mensen te leren kennen en liefhebben. De informatie uit deze interviews zal worden gebruikt om te bepalen hoe men in DV het najaar van 2004 kan 'starten' met de nieuwe gemeente. Dit is een spannend proces! Verder heeft broeder Roest in de zomer van 2003 tijd geïnvesteerd in een groep jonge mensen uit Amsterdam-West tijdens een jeugdkamp. Een deel van zijn tijd gaat verder naar ontmoetingen/samenwerking met andere christenen in Amsterdam en in communicatie (kerkblad, zo nu en dan preken, nieuwsbrief, e-mails etc.). Het contact tussen broeder Roest en de andere werkers in en buiten de gemeente verloopt uitstekend en men ervaart de zegen van God.

16.2. Amsterdam (Nieuw West, De Bron)

De afgelopen jaren heeft br. D. B. van Noord zijn werkzaamheden vanuit de gemeente Amsterdam Nieuw-West opnieuw met veel trouw en inzet verricht en konden de lopende activiteiten een goede voortgang vinden. Persoonlijk komt zijn werk langzaam maar zeker in het teken te staan van zijn afscheid medio 2005.

De Stichting Stadspastoraat, waarbinnen br. Van Noord de meeste werkzaamheden verricht, zal zich de komende tijd gaan bezinnen op de vraag hoe de werkzaamheden van br. Van Noord na zijn vertrek ingevuld gaan worden. Het werk, dat de afgelopen jaren door hem is verricht, is zich met name gaan toespitsen op het onderhouden en verdiepen van de contacten die ontstaan zijn via o.a. de evangelisatiediensten, het inloophuis en het Missionair Diaconaal Project (MDP).

De kerkenraad en de gemeente van Amsterdam Nieuw-West heeft als zendende en ondersteunende gemeente van br. Van Noord besloten geen vervanger te zoeken voor zijn werkzaamheden, maar dat over te dragen aan de Stichting Stadspastoraat. Amsterdam Nieuw-West wil zich te zijner tijd gaan richten op een nieuw project.

16.3. Antwerpen

Deputaten onderhouden contacten met ds K. Groeneveld die naast gemeentepredikant ook evangelisatiepredikant is. De afspraak is dat twee deputaten jaarlijks Antwerpen bezoeken.

Antwerpen is dankbaar voor de mogelijkheden om de evangelieboodschap bekend te maken in het Antwerpen. Dat neemt niet weg dat de indruk dat de samenleving zich steeds minder geïnteresseerd lijkt en zich onverschilliger toont steeds meer bevestigd wordt. Het werk wordt er niet gemakkelijker op.

Deputaten hebben overleg gevoerd over de financiering van het werk in Antwerpen met deputaten OB&A.

Afgesproken is dat DOBA vanaf 2005 t/m 2010 de steun die deputaten evangelisatie geven geleidelijk gaat overnemen. Immers, Antwerpen is een volwaardige kerk en deputaten evangelisatie willen ook geld beschikbaar hebben voor nieuwe projecten.

16.4. Broek op Langedijk, Alkmaar

Vanuit de Stichting voor Stadspastoraat wordt met veel inzet en enthousiasme gewerkt om de liefde van God in Christus met mensen in de stad Alkmaar, die vaak heel ver van de kerk afstaan, te delen. Het werk kent twee speerpunten. Allereerst is er het Achterdam-project. Elke veertien dagen op donderdagavond gaat er een vast team naar de prostitutiestraat, de Achterdam, toe. Het is te merken dat er nu een stabiel team gekomen is, de contacten met de vrouwen die bezocht worden, verloopt goed. Er is een bezinning gaande om eventueel een mannenproject te kunnen starten. Dit project is gericht op mannen die aan seks verslaafd zijn. Daarnaast is er het werk in het Aanloophuis. Het aantal bezoekers is redelijk stabiel. Wel komen er nog altijd nieuwe mensen binnenwandelen die zich nog niet eerder hebben laten zien. Via open maaltijden en een bijbeluur wordt gezocht om wat intensiever in contact met een deel van de bezoekers te komen. In totaal werken er op de beide projecten zo'n 200 vrijwilligers mee uit diverse kerken onder de beziende leiding van zr. J. de Waard. Zij is intussen 5 jaar in dienst bij de Stichting voor Stadspastoraat en volgt momenteel een studie theologie die ze graag wil gebruiken om meer diepgang in het werk te zoeken. Wat de financiële ondersteuning van dit werk door deputaten betreft is een afbouwprocedure afgesproken met de verantwoordelijke kerkenraad van Broek op Langedijk.

16.5. Gent

Hoewel het werk dat br. H. Bor in Gent verricht niet valt onder deputaten evangelisatie maar uitgaat van de Stichting Oost-Vlaanderen (In deze stichting participeren de kerken Barendrecht, Dordrecht-Centrum, Middelharnis, Sliedrecht(Bethel) en Zaamslag), hebben deputaten geregeld contact met br. Bor.

Br. Bor geeft het contactblad, 'De Evangelist' uit.

Rond de christelijke feestdagen worden bijbels en evangelisatiefolders-verspreidingsacties gehouden en om de veertien dagen staat de gemeente met een Bijbelkiosk op de markt.

Tijdens de zomervakantie wordt er een campagneweek gehouden waarin gecolpporteerd wordt en evangelisatieavonden worden belegd.

Er worden kinderclubs georganiseerd waar tientallen moslim kinderen komen.

Br. Bor neemt volop deel aan het sociale leven in de wijk. Zo neemt hij zitting in een wijkteam van de stadswijk Rabbot.

Naast dit werk is hij ook Aalmoezener in de Rijksgevangenis van Gent en geeft hij leiding aan een team van aalmoezeners.

In oktober 2003 werd er een jubileumavond georganiseerd door Stichting Oost-Vlaanderen. Br. Bor was nl. 25 jaar in dienst van de Stichting Oost-Vlaanderen. Er werd een jubileumboek uitgegeven met als titel 'Werp uw brood uit op het water'.

In juni 2003 werd de vijfjarige Bijbeldag georganiseerd die door honderden bezoekers werd bezocht.

Deputaten zijn blij met het werk dat br. Bor mag verrichten. We beseffen dat het werk in België minstens zo zwaar is als in Nederland.

16.6. Hoofddorp

Eind 2003 deed de gemeente van Hoofddorp een verzoek om steun voor het project Floriande. Het project betreft gemeentestichting in deze VINEX locatie in aanbouw met straks 20.000 woningen. De locatie ligt aan de westkant van Hoofddorp en in deze nieuwe wijk is geen kerkbouw gepland.

De kerk van Hoofddorp grenst direct aan deze locatie. Er ligt hier een grote uitdaging voor de gemeente Hoofddorp en zij wil graag een gastvrije kerkgemeenschap voor deze nieuwe wijk worden. Uit het gesprek dat deputaten met leden van kerkenraad en evangelisatiecommissie hadden blijkt dat er voldoende vrijwilligers beschikbaar zijn, doch dat een betaalde kracht als kerkplanter ook nodig is. De classis Haarlem heeft het project goedgekeurd en enige jaren een financiële bijdrage toegezegd.

Deputaten hebben helaas geen middelen voor aanstelling van een fulltimer. Maar als de begroting van Hoofddorp kan worden uitgevoerd en deputaten een jaargarantie van 20.000 euro voor de eerste 3 jaar leveren zou aanstelling van een werker of predikant voor 0,6 fte mogelijk zijn. Deputaten hebben toegezegd voor max. 6 jaar dit project te willen steunen. De gemeente is thans bezig met de nadere uitwerking van het plan.

16.7. Ouderkerk a/d Amstel

Sinds 1 september 2003 is in de gemeente van Ouderkerk aan de Amstel br. A. Mak werkzaam als evangelisatiewerker in part-time dienstverband. Als evangelisatiewerker is hij betrokken bij de activiteiten van de evangelisatieouderling, de evangelisatiecommissie en het kinderevangelisatiewerk. Verder verzorgt hij de cursus 'Christelijk Geloof' en onderhoudt hij de contacten van de gemeente met buitenkerkelijken. Aanvankelijk leidde ds. P.L.D. Visser genoemde cursus en verzorgde hij de contacten, maar de veelheid van werk vereiste een betaalde hulpkracht. De taken van de evangelisatiewerker zijn door de kerkenraad als volgt omschreven:

- (1.) het geven van onderwijs en pastoraat aan belangstellenden;
- (2.) het leggen van nieuwe contacten met belangstellenden;
- (3.) het samenwerken met de evangelisatieouderling en de evangelisatiecommissie; en
- (4.) het inwerken van opvolgers en vrijwilligers, zgn. tentenmakers.

Deputaten steunen de opstart van dit project voor 3 jaar met een beperkte financiële bijdrage.

16.8. Rotterdam-Charlois (ICF)

In het jaar 2002 zijn voor de ICF enkele belangrijke mijlpalen gepasseerd. De voorjaarsclassis heeft de kerkenraad van Rotterdam-Charlois overeenkomstig art. 3.1 KO toestemming verleend om ouderling br. Theo Visser een stichtelijk woord te laten spreken. Daardoor kan hij elke week de gemeente voorgaan in de prediking van het Woord. Deputaten evangelisatie hebben meegedacht in de financiële problematiek van de gemeente en besloten om voor een periode van 3 jaar steeds 10.000 euro per jaar beschikbaar te stellen. De najaarsclassis heeft op 15 november 2002 toegestemd in het voorstel om de ICF te accepteren als 'wijkgemeente anderstaligen' Rotterdam Charlois. Daarbij is met gebruikmaking van bijlage 52 van de kerkorde een kerkenraad algemene zaken ingesteld en in overleg met deputaten evangelisatie een 'tijdelijke regeling zendingsgemeente' getroffen. In die regeling zijn met het oog op het specifieke karakter van de gemeente waarover de kerkorde niet spreekt een aantal zaken voorlopig geregeld.

De Nederlandstalige wijkgemeente is per 17 december 2003 opgehouden te bestaan. De begeleidende taken van de zuster gemeente die zij via de KAZ uitvoerde, worden overgenomen door een classicale commissie, tot de synode een besluit heeft genomen over de positie van 'zendingsgemeenten'.

De overgebleven anderstalige wijkgemeente (ICF) doet haar werk in dit stadsdeel dat langzaam maar zeker in een zendingsgebied is veranderd. Middenin de Tarwewijk (70% allochtonen, 50% werkloos, 50% gebroken gezinnen, 20% illegalen, 2 a 3% kerkgangers.) probeert de wijkgemeente het evangelie van zonde en genade uit te dragen.

Het ledental is in de periode 2001-2004 gegroeid van 30 naar ruim 130. Een deel daarvan is afkomstig uit de opgeheven zuster gemeente. Het aantal bezoekers van de zondagse dienst schommelt rond de 200. De helft van de leden is uit het buitenland afkomstig. Een opmerkelijke ontwikkeling is dat in de afgelopen jaren zo'n tien Hollandse gezinnen in Charlois zijn komen wonen. Mensen die naast hun reguliere baan de overblijvende tijd inzetten voor de opbouw van de anderstalige wijkgemeente.

De begeleidende taken van de zuster gemeente die zij via de KAZ uitvoerde, worden overgenomen door een classicale commissie, tot de synode een besluit heeft genomen over de positie van 'zendingsgemeenten'. Het gebouw aan de Wolphaertsbocht is door de Nederlandstalige wijkgemeente verkocht. De anderstalige gemeente heeft een onderkomen gevonden in het gebouw van de Vergadering van Gelovigen in de Bas Jungeriusstraat. De strakkere regelgeving van de overheid rondom asielzoekers en illegalen brengt veel spanning en onrust in de gemeente. Met regelmaat keren ook mensen terug naar hun vaderland. We hopen dat de Heere hen daar wil gebruiken met wat ze hier hebben ontvangen en geleerd. Binnen ons kerkverband is de gemeente een partnerschap aangegaan met de gemeente van Putten. Een relatie van wederzijds meelevens, gebed en steun.

In 2004 is de gemeente met een missionair diaconaal project in de Tarwewijk begonnen: Bouwen aan sterke gezinnen. Het team wat hiervoor is opgezet, bevat ook mensen uit omliggende gemeenten. Men is iets op gaan zetten voor ouders en voor kinderen die in knelsituaties verkeren. Door middel van het opzetten van een cursus voor eigen jonge gezinnen die in de wijk wonen, wil men huwelijks- en gezinsbegeleiding op gang brengen, die ook opengesteld zal worden voor echtparen c.q. ouders uit de wijk. Het project zal dan gaandeweg uitgebreid worden met aandacht voor alleenstaanden, slachtoffers van scheiding, huiswerkbegeleiding e.d. Zo wil de gemeente iets proberen te doen aan de immense problematiek op het vlak van relaties, gezin, opvoeding, normen en waarden in de wijk. Het is de bedoeling dat dit project ook een voorbeeldfunctie krijgt. Bruikbare elementen kunnen ook in andere wijken c.q. steden worden toegepast. Om die reden investeert het deputaatschap mede in dit project. (Zie ook par. 8.6.2.3 en 8.7).

16.9. Wegwijzerkampen

Dit evangelisatiewerk in de vorm van zomervakantiekampen voor kinderen, tieners en jongeren mocht volgens mededeling van het bestuur de afgelopen zomers goede voortgang hebben. Ons is gemeld dat er voldoende bezetting is geweest zowel van medewerkers als van deelnemers. Voor dit werk is evangelist, br. E.C. van Rij parttime vrijgesteld. Onze kerken van Oud-Beijerland, Ridderkerk en Rotterdam Oost/ Capelle aan de IJssel en de Hervormde gemeente van Krimpen aan de IJssel dragen dit werk. In 2002 werd door ons de beperkte financiële bijdrage aan de stichting beëindigd als gevolg van noodzakelijk gewijzigd beleid; voortaan wordt alleen nog steun verleend aan individuele kerken. Een steunaanvraag van de kerk van Rotterdam Oost/ Capelle aan de IJssel over 2002 werd na enige vragen onzerzijds weer ingetrokken. Blijikbaar zijn de kerken die dit werk dragen voldoende selfsupporting.

16.10. Zutphen

Sinds 2000 werken Hans en Ilja van Noort als evangelisten voor het kinderwerk in Zutphen en omgeving. De kerkenraad van Zutphen zag hier een braakliggend terrein en waren/zijn blij met de roeping van het echtpaar Van Noort voor dit werk. Het werk is ondergebracht in een stichting voor een goede behartiging van de materiële belangen. Tegen het verlangen in om de werkzame tijd van Hans uit te breiden van 4 dagen naar 5 per week moest het stichtingsbestuur in 2002/2003 praten over het terugbrengen van het aantal dagen van 4 naar 3. Dit vanwege financiële krapte. Toch kon broeder Van Noort 4 dagen blijven werken (en 1 dag als boekhouder bij een bedrijf in Apeldoorn). Het valt niet altijd mee om de teams voor leiding aan de diverse clubs rond te krijgen. Toch voorziet God ook op dit punt.

Er kwamen afgelopen jaren minder allochtone kinderen op de clubs. Er is wat polarisatie geweest en zich afzetten tegen het christelijke karakter van dit werk. Dit hangt niet samen met 11 september 2001. Het gebeurde gewoon. Deputaten zijn blij met dit werk van echtpaar Van Noort. Een werk dat we van harte onderschrijven en willen stimuleren.

17. Evangelie en moslims

In deze stichting participeren sinds haar oprichting in 1978 de deputaatschappen buitenlandse zending en evangelisatie. Namens deputaten buitenlandse zending is in het bestuur vertegenwoordigd deputaat drs. J. van Mulligen en namens evangelisatie deputaat W. van Zwol.

Verheugend is, dat ingaande 2003 een nieuwe deelnemer, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt is toetredend. Reeds participeren de Ned. Hervormde IZB en GZB, de stichting Morgenlandzending, de Nederlandse Gereformeerde Kerken en onze kerken. In 2003 trad als waarnemer toe het Confessioneel Gereformeerd Beraad, zij het nog zonder financiële steun aan de stichting. De Gereformeerde Gemeenten steunen de stichting met een jaarbijdrage.

Het jaar 2003 was een bijzonder jaar voor de stichting. In november 2003 mocht het 25 jarig jubileum gevierd worden met een speciale gedenkdag te Amersfoort, waarop o.m. mevrouw dr. Ida Glaser uit Schotland sprak. Onze broeder, drs. H.J. Takken was er 25 jaar in dienst. Sinds haar oprichting is het werk van getuigenis en dienst onder moslims sterk uitgebreid. Noodzakelijk omdat het aantal moslims in Nederland sterk is gegroeid en groeit naar de 1 miljoen, terwijl de problematiek van deze bevolkingsgroep is verveelvoudigd.

Thans werken bij de stichting 2 fulltimers en 3 parttimers waaronder een receptioniste.

Besloten is voor 0,5 fte een adviseur voor jongerenwerk onder moslims te benoemen, die D.V. in september 2004 zijn werk begint.

Ter gelegenheid van het jubileum werd een cd-rom gepresenteerd met daarop een instructieprogramma en tal van andere informatie. Ook heeft de stichting een website.

Tot en met 2001 droeg buitenlandse zending een zeker deel financieel bij aan de stichting. Door aangeven van de generale synode 2001 is in overleg met deputaten buitenlandse zending (via een afruil) overeengekomen dat deputaten evangelisatie voortaan de participantenbijdrage geheel zelf draagt.

18. Financiën en financieel beleid

18.1. Financiën

Terugziende op de verslagjaren 2001 t/m 2003 konden door een aangepast beleid negatieve jaarresultaten worden voorkomen. Het financiële beleid moest worden verscherpt, dit op aangeven van de generale synode 2001, die voor het eerst genoodzaakt was de door ons gevraagde omslag te verminderen door m.n. nieuw beleid uit de begrotingen 2002/2004 te schrappen. Nieuw beleid moet daarom worden gefinancierd uit afbouw van en besparingen op bestaand beleid.

Besloten is steun aan seizoens evangelisatie vanwege de beperkte kosten te beëindigen (zie Wegwijzerkampen) en zoveel mogelijk te werken met steun volgens een aflopende schaal.

Ook de algemene voorwaarden voor steunverlening werden aangepast.

De generale synode 2001 besloot het vroegere deputaatschap voor de grootstedelijke gebieden te voegen bij dat van deputaten evangelisatie. Daarmee gepaard kwam vanaf 2002 de voor dit beleid gevraagde en verleende omslag aan ons deputaatschap evenals de desbetreffende lasten.

Het jaar 2002 was qua resultaat een positieve en uitzonderlijke uitschieter. De uitgaven voor grootstedelijke gebieden bleven in dit jaar nog beperkt en de betreffende consulent voor dit werk werd op 1 oktober 2002 aangesteld, zodat 9 maand loonkosten niet werden uitgegeven.

Het grootstedelijk missionair diaconaal project kreeg pas invulling eind 2003/begin 2004, zodat t.l.v. 2003 een voorziening hiervoor is getroffen.

Op steunverlening werd bespaard omdat Antwerpen wegens een groot legaat dat jaar geen steun kon worden toegekend. Vanwege de verscherping van de algemene voorwaarden konden ook op andere projecten door afbouw of korting wegens lagere tekorten bespaard worden. Mede daardoor was er ruimte om enkele nieuwe projecten steun te kunnen geven.

Door de voordelige exploitatiesaldi kon het eigen vermogen toenemen, een toename die ook nodig is omdat de vaste jaarlasten met de beleidsuitbreiding voor Grootstedelijke Gebieden, dat geen eigen vermogen bezat, belangrijk zijn gestegen. Het vermogen ligt rond 1 x de jaaruitgaven, wat toereikend is, hoewel de synodale norm 1½ x de jaarlasten bedraagt.

Voor details moge worden verwezen naar de balansen en exploitatierekeningen 2001/2003. Tot zover het meer retrospectieve deel van dit hoofdstuk.

Tenslotte nog een paar opmerkingen van prospectieve aard.

Het toekomstige beleid blijkt uit de ingediende begrotingen voor 2005 t/m 2007. De aanvragen om steun nemen sterk toe en er moet daarom – hoewel we ons beperken – om een hogere omslag worden gevraagd. Onze evangelisatieconsulent dr. S. Paas viel de eer te beurt te worden uitgenodigd mee te werken aan een onderzoekproject van de Theologische Universiteit (GKv) te Kampen. Hij hoopt in een periode verspreid over de jaren 2004 t/m 2006 in deeltijd hieraan te werken en diens werktijd zal aan deputaten vergoed worden. De opbrengst zal beschikbaar moeten blijven om enig vervangend werk te kunnen inkoop, zodat zowel bate als last niet in de jaarbegrotingen staan. Hoe die vervangingsbehoefte zal blijken te zijn wordt te dien tijd beoordeeld en naar behoefte ingevuld.

18.2. Financieel beleid

In januari 2004 hebben deputaten het financiële beleid nader geformuleerd. Het beleid moest worden aangescherpt omdat de vele aanvragen en de beperktheid van middelen ertoe noopten.

De nota vindt u als bijlage VI.

De belangrijkste aanvulling op al bestaand beleid en algemene voorwaarden voor steuntoekenning is vervat in hoofdstuk 5 van de nota. Hierin wordt bepaald dat voortaan de steun in tijdsduur wordt beperkt tot 3 c.q. 6 jaar. En dat voortaan zo mogelijk steun wordt verleend met toepassing van een aflopende schaal. Waardoor er ruimte blijft voor nieuwe steunmogelijkheden. We zullen nieuwe aanvragen om een scherpe filosofie over duur en verloop van het project vragen.

Het steunbeleid mag echter niet zo ver strekken dat een kerkenraad geen benoeming meer aandurfte. Steunverlening blijft maatwerk.

19. Evangelische stromingen

19.1. Besluit synode

Artikel 124 Acta generale synode CGK Leeuwarden/Nunspeet

De synode nam het volgende besluit:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Zuiden;
2. het rapport 1 van commissie 3;
3. de bespreking ter vergadering;

constaterend dat

- a. het praktisch niet doenlijk is een handreiking op te stellen voor het gesprek over en met evangelische gemeenten, groeperingen, instanties en organisaties vanwege de grote diversiteit binnen de evangelische beweging;
- b. het principieel niet nodig is gezien de heldere ijkpunten in de gereformeerde belijdenis;

van oordeel dat

- het wel nodig is dat de kerkenraden schriftuurlijke geestelijke leiding geven met het oog op de in de instructie aan de orde gestelde problematiek;
- bezinning op en toetsing van de evangelische stromingen en hun geloofsbeleving(en) nodig is mede met het oog op het praktisch-pastoraal handelen binnen de gemeente;
- binnen de gereformeerde gezindte bijbels verantwoord studiemateriaal voorhanden is waarmee door de kerken en kerkenraden schriftuurlijke geestelijke leiding gegeven kan worden aan de gemeenten;
- een inventarisatie, rubricering, bundeling en uitgave van dit materiaal bij zal dragen aan de toerusting van de kerken;
- een studiedeputaatschap daarom niet de geëigende weg hiervoor biedt;

voorts van oordeel dat

- een overzicht van het gebundelde materiaal de kerken dient te worden aangeboden waarvoor aan deputaten evangelisatie opdracht gegeven zou kunnen worden;
- de kerken dienen te worden toegerust door middel van artikelen in onze kerkelijke organen, het beleggen van conferenties voor ambtsdragers, toerusting van leden via vormingscursussen, studiemateriaal van de jeugdbonden etc.;

besluit

1. geen studie-deputaatschap te benoemen;
2. deputaten evangelisatie op te dragen een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is te maken en die de kerken aan te bieden;
3. de kerkelijke vergaderingen te verzoeken over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken o.a. aan de hand van het studiemateriaal dat de kerken wordt aangeboden;
4. hun die leiding geven via de kerkelijke bladen, ambtsdragerconferenties, vormingscursussen, jeugdbonden te verzoeken aandacht te besteden aan:
 - 4.1. de bezinning op en toetsing van evangelische stromingen en hun geloofsbeleving(en);
 - 4.2. het praktisch-pastoraal handelen in de gemeente met betrekking tot boven genoemde problematiek;
 - 4.3. toerusting voor het gesprek over en met evangelische gemeenten, groeperingen, instanties en organisaties.

19.2. Inleiding

Toen de generale synode van Leeuwarden in 2001 besloot geen studie-deputaatschap te benoemen maar de kerken een handreiking te doen in de vorm van een overzicht van het beschikbare materiaal gaf ze een beperkte opdracht. Uit het gegeven dat deze opdracht gegeven werd aan het deputaatschap evangelisatie valt af te lezen in welke richting voor de uitvoer van deze opdracht moet worden gedacht.

Op het gebied van evangelisatie wordt nogal eens samengewerkt met evangelische groeperingen op plaatselijk niveau. Op boven-plaatselijk niveau zijn er organisaties en samenwerkingsverbanden die de naam 'Evangelisch' dragen of voor een deel afkomstig zijn uit het Evangelische volksdeel. Materiaal, diensten en ondersteuning van deze organisaties worden gebruikt in de breedte van onze kerken. Hier liggen kansen en bedreigingen. We dienen hier welbewust keuzes te maken.

Meer dan de laatste decennia dringt zich de vraag op: 'Wat kunnen we van elkaar leren?' Dat geldt voor de gemeenten binnen ons kerkverband, maar ook voor gemeenten buiten ons kerkverband, waaronder evangelische gemeenten. We zullen hier niet meteen hebben te praten in termen van aanval en verdediging. Veelal zien we allereerst in een spiegel, die ons brengt tot een stuk zelfonderzoek. Die ons ook ertoe brengt om nog eens grondig de Schrift te onderzoeken: zijn we zoals we zeggen te zijn; en zeggen we dat nog hardop en op ongeëigende plaatsen, of schamen we ons het Evangelie?

Vervolgens behoeven we niet bevangen te worden door een koudwatervrees. Bijna iedere auteur van boeken of artikelen uit de lijst hieronder ziet goede elementen bij de evangelische groepen. Daarnaast zijn er ook minder goede en slechte elementen aan te wijzen. Teveel hebben we wellicht de evangelische groepen als een bedreiging gezien. We kunnen dan leren van het bedrijfsleven waar men zegt: 'Iedere bedreiging is ook een kans.'

Zeker op het gebied van Evangelisatie zijn er veel kansen die we als Christelijke Gereformeerde kerken tot nog toe hebben laten liggen. Bezie onderstaande werken in het licht van de opdracht van de Koning der Kerk, Jezus Christus, om het Evangelie uit te dragen. Nederland is een zendingsland, zo heeft de generale synode 2001 uitgesproken. Met de heldere ijkpunten in de gereformeerde belijdenis en een evangelische bewogenheid voor de 'medelanders' die ten dode wankelen, zullen we vitale kerken kunnen zijn.

19.3. De opdracht

De opdracht van de generale synode aan het deputaatschap evangelisatie betreft alleen besluit 2: 'deputaten evangelisatie op te dragen een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is te maken en die de kerken aan te bieden'. Hierbij geven we een inventarisatie van het studiemateriaal. Deze is verre van volledig.

A. Boeken

- J. van Amstel – Is het evangelisch? Een reformatorische bezinning, Goes, 1999
 W. Balke – Calvijn en de doperse radicalen, Amsterdam 1973
 W.J. Bouw – Wat heeft de charismatische beweging ons te zeggen? In: G.H. Abma e.a. Profetie of Fantasie, Amsterdam 1978
 J.J. Buskes – De stad, het koninkrijk en de kerk, Den Haag 1945
 B.C. Carp – Wat geloven de evangelicals?, Amersfoort 1980
 S. Cnossen – Youth for Christ, Groningen 1978
 G. Dekker – Oude wijn in nieuwe zakken, Raam 1983
 id – Religieuze bewegingen in Nederland, dl. 9. Amsterdam 1984
 L. van Driel en I.A. Kole – Bij-tijds leren geloven, Kampen 1987
 J.G. Fijnvandraat – De Bijbel en de belijdenis?, Apeldoorn. 1979
 J. van Genderen – Roeping en verkiezing in 'Woord en Kerk', Amsterdam 1969
 id – Geloofskennis en Geloofsverwachting, Apeld. Studies 17, Kampen 1982
 id – Gemeenschap der heiligen, id 22, Kampen 1986
 C. Graafland – Het vaste verbond, Amsterdam 1978
 Id – Volwassendoop, kinderdoop en herdoop, Amersfoort 1979
 id en L. Kievit – Kerk en Opwekkingsbeweging, Amersfoort z.j.
 Hoofdbestuur Geref. Bond in NHK – Gereformeerd en Evangelisch, Maassluis 1990
 D. Meijer – Als leden van eenzelfde lichaam, Vaassen z.j.
 O. Noordmans – Het Koninkrijk der hemelen, Nijkerk 1949
 E.W. van der Poll en J. Beumer – Vroom en radicaal, Baarn 1986
 K. Runia – Evangelisch, Reformatorisch, Gereformeerd, Apeldoorn
 W. van 't Spijker – De charismatische beweging. id 1977
 id – Doop in plaats van besnijdenis, Goudriaan 1982
 id – Gereformeerden en Dopers, Kampen 1986
 H. Veldhuizen – Vrije groepen, Evangelische bewegingen en de Kerk, Kampen 1988
 J.H. Velema – In of naast de kerk, Amsterdam 1990
 P. de Vries – Gereformeerd of Evangelisch?, Houten 1999

B. Artikelen

- P.A. Bergwerff – Jimmy's hete tranen en de prostituerende van Pinksteren – Nederl. Dagblad 27 febr. 1988
 H. Berkhof – Spiritualiteit en Engagement – Soteria, juni 1987
 C. Graafland – De visie op de Godservaring in de theologie van vandaag – Theol. Reformata jrg. XVI pag. 206, 1973
 id. – Volwassendoop en herdoop – De Waarheidsvriend 73/30 t/m 45 – juli- nov. '85
 B. Lanting – Jezus in mijn hart – Ambtelijk Contact 38/9 – nov. 1999, pag. 422
 J. van Mulligen – Kerk of groep – Ambtelijk Contact 35/9 – nov. 1996, pag. 753-756
 H. Veldhuizen – De vrije groepen – De Waarheidsvriend 74 – 34/38, aug.-sept. 1988
 B. Witzier – Kunnen de gereformeerde gezindte en de evangelische groepen iets voor elkaar betekenen? – Ambtelijk Contact 32/9 – nov. 1993, pag. 285-289

20. Voorstellen

Deputaten stellen u het volgende voor:

1. het werk en het beleid van deputaten over de afgelopen drie jaren goed te keuren;
2. met betrekking tot zendingsgemeenten het volgende te besluiten:
 - 2.1. de regelingen t.a.v. van zendingsgemeenten op te nemen in een nieuwe bijlage bij art. 21 K.O. en daarnaar te verwijzen in de kleine letters bij art. 21 K.O.;
 - 2.2. de tekst van deze bijlage als volgt vast te stellen:

Eén van de middelen om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods te bevorderen is het stichten van zendingsgemeenten.

 - a. *Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid aan de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.*
 - b. *Een zendingsgemeente staat aanvankelijk onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen. In een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een meer zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruikt gemaakt worden van de regelingen van bijlage 53 K.O.*
 - c. *Indien een zendingsgemeente in staat is geheel zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan overeenkomstig de bepalingen van art. 38 K.O. Na de instituering*

- mag de gemeente als zendingsgemeente gezien blijven worden als zij zich blijft toewijden aan missionaire arbeid.*
- d. *In een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4, lid 6 K.O.*
 - e. *Een zendingsgemeente komt minstens éénmaal per zondag samen in een eredienst zoals bedoeld in art. 64 K.O. In andere samenkomsten – op zondag of door de week – zal aandacht gegeven worden aan het onderwijs in de gereformeerde leer.*
 - f. *In de erediensten van de zendingsgemeente worden overeenkomstig art. 69 K.O. psalmen en berijmde schriftgedeelten gezongen. Het wordt in de vrijheid van de kerkenraad gelaten om – wanneer het specifieke karakter van de gemeente daarom vraagt – lofzangen en geestelijke liederen te zingen, die naar het oordeel van de kerkenraad voluit de Heilige Schrift naspreken.*
 - g. *Het stichten van een zendingsgemeente geschiedt bij voorkeur door een plaatselijke kerk in het eigen ressort. Wanneer het in een bepaald gebied mogelijk en wenselijk is om een zendingsgemeente te stichten, maar de naburige kerken in dat gebied hebben hiervoor geen mogelijkheden, kan een gemeente die verder weg gelegen is hiertoe in overleg met deze kerken overgaan.*
 - h. *Wanneer een groep nieuwe gelovigen zich als zendingsgemeente wil voegen bij het verband van de kerken, maar hierover geen overeenstemming bereikt met de kerkenraad van de meest nabijge kerk, kunnen vertegenwoordigers van deze groep de classis om bemiddeling vragen.*
3. met betrekking tot evangelisten in zendingsgemeenten te besluiten
- 3.1. in de beschrijving van de positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten aan te sluiten bij art. 4 K.O., middels het toevoegen van een nieuw lid 6;
 - 3.2. de tekst van art. 4 nieuw lid 6 als volgt vast te stellen:

In zendingsgemeenten (zie bijlage X bij art. 21 K.O.) kan aan een evangelist het recht worden verleend alle dingen te doen die behoren bij het ambt van dienaar des Woords. Deze evangelist is een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Betreffende de benoeming van deze evangelist is bepaald:

 - a. *De evangelist wordt benoemd door de kerkenraad, die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente. De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de CAO van het Landelijk Dienstenbureau.*
 - b. *De bevoegdheden van de evangelist vervallen op het moment, dat zijn dienstverband beëindigd wordt.*
 - c. *Benoeming en bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords vinden plaats nadat gebleken is (bij voorkeur in de praktijk van het werk ten dienste van de zendingsgemeente), dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest, maar ook de gaven heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift, de bekwaamheid om anderen te leren en de bekwaamheid om een gemeente te leiden.*
 - d. *Om te kunnen worden benoemd als evangelist met de bevoegdheden van dienaar des Woords is een afgeronde hogere beroepsopleiding aan een bijbelschool of een theologische opleiding op universitair niveau noodzakelijk. Bij kandidaten met een opleiding op HBO-niveau dient een aanvullende vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht overwogen te worden. Bij kandidaten met een universitaire opleiding kan een gerichte verdere missionaire vorming gewenst zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke opleiding en verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn.*
 - e. *Alvorens over te gaan tot de bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords, verzoekt de kerkenraad de classis om hem te onderzoeken naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O. De kerkenraad zal niet eerder tot zijn bevestiging overgaan dan dat de classis hiervoor toestemming heeft verleend.*
4. deputaten opdracht te geven om studie te verrichten naar de mogelijkheid van deeltijd-predikanten in ons kerkverband;
 5. deputaten toestemming te verlenen de deelname in de Evangelische Alliantie te continueren;
 6. de begrotingen voor de jaren 2005-2007 goed te keuren en de daaruit voortvloeiende minimumbijdrage per (doop)lid vast te stellen op 4,39 euro;
 7. opnieuw deputaten te benoemen.

21. Ten slotte

Terugkijkend op deze verslagperiode, is er reden tot dankbaarheid voor het vele werk dat op het gebied van evangelisatie verricht is. Deputaten zijn dankbaar dat in br. A. Dingemanse een tweede consulent naast br. S. Paas benoemd kon worden. Het werk op de verschillende posten, dat door deputaten gesteund wordt, kon doorgaan. Er kwamen nieuwe gesubsidieerde projecten bij: Amsterdam, Ouderkerk aan de Amstel en Hoofddorp, terwijl het missionair diaconaal project aan de Rotterdamse Tarwewijk is toegewezen. Enkele kleine projecten konden geheel worden afgebouwd, terwijl de bestaande alle qua grootte in afbouw zijn. Inmiddels zijn weer nieuwe aanvragen om steun bij ons ingediend die nog op behandeling wachten.

De opdracht om het Evangelie door te geven aan hen die het niet of niet meer kennen blijft onverminderd van kracht en komt in onze tijd met des te meer klem op ons af. Nederland wordt meer en meer zendingsland, zo sprak de generale synode van 2001.

Als kerken zullen we ons meer bewust moeten worden van onze missionaire roeping. Evangelisatie is geen opdracht slechts voor enkelingen binnen de gemeente, de missionaire opdracht raakt heel het gemeente zijn.

In onze tijd van toenemende verwarring op religieus gebied, waarin velen zich vervreemd voelen, is grote behoefte aan gastvrije gemeenten. Vanuit deze visie willen deputaten de kerken toerusten en daarop is hun beleid gericht.

Wanneer we letten op de voortgaande secularisatie en daarmee gepaard gaande ontkerstening van onze samenleving is er reden tot grote zorg. Vooral de kleiner wordende kerken in de grootstedelijke gebieden zien zich voor grote problemen geplaatst om als lichaam van Christus te kunnen blijven functioneren.

Tegelijk biedt onze tijd nieuwe uitdagingen. Er ontwikkelen zich nieuwe initiatieven zoals het stichten van zendingsgemeenten. Met verwondering mogen we opmerken dat er zegen op rust.

De synode van 2001 heeft deputaten evangelisatie de omvangrijke opdracht gegeven de problematiek van de grootstedelijke gebieden te behartigen. De kerken in de grootstedelijke gebieden hebben een missionair strategische positie. Deputaten wensen het beleid voort te zetten dat erop gericht is de bestaande kerken te steunen en initiatieven tot gemeentestichting te stimuleren.

Deputaten zijn ervan overtuigd dat het voortbestaan van de kerken en de uitvoering van de missionaire taak afhankelijk is en blijft van de leiding en de kracht van Gods Geest, die Christus zijn gemeente beloofd heeft.

In dat vertrouwen mogen wij als kerken doorgaan met zijn opdracht het Evangelie in deze wereld te verkondigen.

ds. J.J. Lof, tweede voorzitter
ds. A.C. van der Wekken, secretaris
W. van Zwol, penningmeester

Bijlagen

BIJLAGE I

'Naar een gastvrije kerk'

Visieomschrijving van het deputaatschap evangelisatie

'Als er geen profetie is, wordt het volk losgelaten' (Spreuken 29:18). Deze oude waarheid wijst ons op de noodzaak van visie. Zonder een doel voor ogen, zonder een toekomstdroom, zonder een duidelijk beeld van waar het heen moet, gaat ieder zijn eigen gang. Dat leidt tot dwalende mensen en gemeenten die maar wat aan rommelen. Het deputaatschap evangelisatie beseft de noodzaak van goede visievorming in de gemeenten. Daarom is er een grondige bezinning op het wezen en de richting van evangelisatie op gang gekomen, die uitmondt in het visiedocument dat u nu in handen hebt.

Als motto voor de komende tijd is gekozen voor 'Naar een gastvrije kerk'. Dat motto geeft in enkele woorden weer welke richting ons voor ogen staat: een gemeente die meer dan voorheen open staat voor de niet-kerkelijke medemens. Een gemeente die het bijbelse begrip van gastvrijheid weer handen en voeten geeft. Een gemeente die zich niet verbergt voor de ander, maar de schatten van het Evangelie in de bedding van zorg en liefde, met een houding van respect en medeleven, graag wil delen met de medemens.

Het visiedocument 'Naar een gastvrije kerk' bestaat uit een visieomschrijving en een uitvoeringsplan. De visieomschrijving zal u duidelijk maken waarom juist in deze tijd 'gastvrijheid' zo'n essentieel thema is voor de kerk van Christus. Daar leggen we uit hoe de verhouding ligt tussen 'Naar een gastvrije kerk' en de opdracht die we krachtens kerkorde en synode hebben om de gemeenten te dienen.

De manier waarop we de visie gestalte willen geven in de kerken, wordt beschreven in het Uitvoeringsplan. Dat document wordt jaarlijks bijgesteld aan de hand van lopende ontwikkelingen.

We geven daarvan slechts de hoofdlijnen weer, om niet alle lezers te vermoeien met onze interne organisatie in het deputaatschap.

'Als er geen profetie is, wordt het volk losgelaten' Spreuken 29:18. Dit document onderstreept het belang van een goede visie. Het tweede deel van dat vers voegt er nog iets moois aan toe: *'Welgelukzalig is hij die de wet bewaart'*.

Het is ons diepe verlangen om de gemeenten mogelijkheden aan te reiken om binnen het spoor van Gods Woord, binnen de richtlijnen van Zijn wet, via een gastvrije, open en missionaire gemeenschap, meer niet-kerkelijken te brengen aan de voet van het Lam.

Voorjaar 2004

1. Visie en missieomschrijving

Dit deel bevat onze visie- en missieomschrijving. Daarbij hanteren we het begrip visie als een zo kort mogelijk kenmerken van wat ons drijft, onze droom, ons ideaal, terwijl missie daarvan een iets bredere uitwerking geeft in de vorm van een opdracht. Uiteraard staan die twee in nauw verband met elkaar.

1.1. Visie en missie

Als we in enkele woorden het werk van de deputaten evangelisatie willen vangen, kiezen we voor de visieomschrijving: 'Naar een gastvrije kerk'.

Vanuit de spits van gastvrijheid formuleren we als missie en opdracht van het deputaatschap: 'Door bezinning en begeleiding willen we gemeenten stimuleren tot meer openheid en gastvrijheid, opdat meer niet-kerkelijken onze Heere Jezus Christus leren kennen en zich bij de kerk voegen.'
We lichten de diverse onderdelen van onze visie en missie hieronder toe:

1.2. Gastvrijheid

In de visie 'Naar een gastvrije kerk' staat het begrip gastvrijheid centraal. Naar onze overtuiging is dat voor de komende periode een verstandige en noodzakelijke keuze. We lichten dat toe.

1.2.a. Gastvrijheid is juist nu nodig

In de Nederlandse maatschappij, aan het begin van de 21^e eeuw, is gastvrijheid erg belangrijk. Onze tijd heeft een groot gebrek aan mensen die een luisterend oor lenen, een open hart geven en een open deur. Gebrek aan gastvrije gemeenten. Dat komt door een aantal maatschappelijke trends:

- Criminaliteit: door toenemende onveiligheidsgevoelens en angst durven mensen niet meer initiatieven te nemen, op te komen voor elkaar of de deur uit te gaan.
- Vertrouwensbreuk: het hoge aantal brekende relaties en gebroken gezinnen zorgt voor talloze mensen die in nood leven en naar echte liefde en zorg hongeren.
- Individualisme: in het heersende individualisme wordt de mens teruggeworpen op eigen keuzes en eigen belangen. Een zap-mentaliteit doet de mens constant zoeken naar dat wat nu weer het leukste is.
- Mediacultuur: er is sprake van vereenzaming doordat men de ander alleen nog digitaal 'ziet' via de media of internet.
- Armoede: het is te vrezen dat in de komende jaren meer mensen aan de onderkant van de samenleving in nood gaan komen en daardoor een beroep op de kerk gaan doen. Deze verwachting werd bijvoorbeeld in september 2003 door wethouder Martijn van Rotterdam Charlois uitgesproken in een overleg met de kerken.

Het belang van gastvrijheid is door de brochure 'Thuiskomen' van deputaten evangelisatie onderstreept. De gastvrijheid die mensen ervoeren bleek de grootste gemeenschappelijke factor te zijn in het proces van toetreden tot de Arsacius, bij de tien geïnterviewde personen die lid van onze kerk waren geworden.

Verder heeft het onderzoek van J. Finney onder 600 kerktoetreders in Engeland duidelijk gemaakt, dat de mens van nu eerder aangetrokken wordt door de gemeenschap van de gelovigen dan door het geloof van de gemeenschap'. Verreweg de meesten raken eerst aangetrokken door de liefde, de warmte, de zorg en de aandacht. Pas daarna gaat men verder denken over de inhoud van het geloof en de persoonlijke toe-eigening daarvan. 'Belonging before believing'. Ook dat is dus een pleidooi voor gastvrijheid. Het is nodig en het werkt. Naar een gastvrije kerk!

1.2.b. Bijbelse opdracht

Zonder de pretentie van volledigheid² noemen we enkele bijbelse gegevens over dit centrale begrip:

We zien in Genesis 18 Abraham gastvrijheid betonen aan drie vreemdelingen. Hij geeft hun het beste wat hij bezit. Gastvrijheid stelt het belang van de ander boven het eigenbelang. De profeet Jesaja noemt als kenmerk van het dienen van God o.a. dat 'gij de hongerigen uw brood meedeelt aan de arme verdrevenen in huis brengt (-) en dat gij u voor uw vlees niet verbergt' (Jesaja 58:7). Open ogen voor de nood om ons heen. Open harten en open handen. En daarbij ook een open, een sprekende mond. Dat zijn kenmerken van een staan in de wereld zoals God dat vraagt.

In het Nieuwe Testament zien we dat mensen gastvrijheid tegenover Jezus en zijn discipelen betonen, dat de Heiland zelf ook menigten voedt, dat Hij bij het eindoordeel ook de gastvrijheid betreft, door de mededeling: 'Ik was een vreemdeling en gij hebt Mij geherbergd' (Mat 25:35). Handelingen en de brieven tonen ons de natuurlijkheid van gastvrijheid in de eerste gemeenten. Gastvrijheid komt voor als opdracht (1 Petrus 4:9), waaraan de gemeente soms herinnerd moet worden (Hebr 13:2). Een opdracht die met ijver 'nagejaagd' dient te worden (Romeinen 12:13), geen vrijblijvende optie dus, maar een wezenlijk kenmerk.

1.2.c. Gastvrijheid geeft aantrekkingskracht

De wijze waarop de oude kerk de gastvrijheid vorm gaf, viel op in de maatschappij. Daarover zijn vele getuigenissen. Er is bijvoorbeeld een brief uit de 4^e eeuw van keizer Julianus. Hij schrijft een verontruste brief aan de hogepriester van Arsacius. Daarin beschrijft hij zijn ergernis over het feit dat de Joden en Christenen veel gastvrij zijn dan de overige onderdanen van het Romeinse Rijk. 'Waarom hebben wij niet in de gaten, dat het hun vriendelijkheid tegenover vreemdelingen is, hun zorg voor de doden en de beweerde heiligheid van hun levenswandel, waardoor dit atheïsme zo toeneemt'. Het is in zijn ogen een schande dat deze 'goddeloze en atheïstische Galliërs' (ze erkennen immers de Romeinse goden niet), zowel voor eigen mensen als voor anderen zorgen. Julianus geeft daarom opdracht naar Arsacius om in iedere stad een herberg in te richten voor met name de arme vreemdeling.³ De eerste gemeente was bekend om haar gastvrijheid en naastenliefde.

In de loop van de kerkgeschiedenis kunnen we meer voorbeelden vinden van deze uitstekende gastvrijheid. De eerlijkheid gebiedt echter te zeggen dat de westerse kerk op dit punt haar kracht in kwijt geraakt. Met name ook in onze eigen gereformeerde gezindte is de openheid naar vreemdelingen, de gastvrijheid voor niet-kerkelijken, niet bijzonder groot te noemen. We houden projecten als het aanloophuis 'De Steiger' in Alkmaar in stand, maar is daarmee onze 'gastvrijheid' ingevuld? Het is onze overtuiging dat de kerk weer aan aantrekkingskracht zal winnen, als ze dit oerbijbelse principe beter in praktijk gaat brengen.

1.2.d. Gastvrij zijn en identiteit bewaren

Met nadruk willen we nog stellen dat gastvrijheid geen vrijblijvend gebeuren is waarbij je alleen maar aardig voor de ander bent en alles tolereert wat hij of zij bedenkt. Bij echte gastvrijheid geef je de warmte van je huis, maar ook de helderheid van je mening. Je verstopt je eigen visie niet in een wolk van aardigheid, maar laat je gasten duidelijk weten wat volgens jou de waarheid is. Er is een open communicatie en

een liefdevolle houding. De Christelijke gemeente hoeft haar boodschap en haar identiteit niet te verloochenen om gastvrij te zijn. Het is juist een uitdaging van formaat om onze gereformeerde belijndheid te combineren met de bijbelse gastvrijheid. Heldere woorden en warme daden zijn vanuit de bijbel, vanuit het voorbeeld van onze Heiland en de eerste gemeenten, een enorm vruchtbare combinatie. Als gastheer zijn we erg belangrijk. Treffend zegt Henri Nouwen: 'Een huis zonder gastheer is een spookhuis'.⁴

1.2.e. Drie niveaus van gastvrijheid

Bij het motto 'Naar een gastvrije kerk' zullen veel lezers direct aan de kerkdienst op zondag denken. Dat is maar een onderdeel. We onderscheiden bij het begrip gastvrijheid drie niveaus.

– *gastvrije gezinnen*

De gemeente bestaat uit leden die allemaal ergens wonen. Echte gastvrijheid begint daar waar je woont. Het zou dus geweldig zijn als de gezinnen van de gemeente hun deuren meer open stellen voor niet-kerkelijken. Als onze mensen meer relaties aanknopen met anders gezinden. Dan ontstaan er relaties die betekenis hebben en wordt naar we hopen echte interesse opgewekt voor het geloof. Hier ontdekken buitenstaanders de essentie van christelijk leven. Vanuit die huiselijke gastvrijheid kan op natuurlijke wijze ook doorgroei plaatsvinden naar de volgende twee vormen:

– *gastvrije groepen*

In veel gemeenten bestaan al bijbelgespreksgroepen. Het is erg belangrijk dat er nu ook zulke groepen komen die vooral uit niet-kerkelijken bestaan. Zij kunnen onder leiding van gelovigen de waarde van de van de Bijbel gaan ontdekken. De nieuw ontwikkelde Emmauscursus en Bijbelcursus spelen in op de behoefte aan materiaal voor zulke gastvrije groepen. In deze groepen kunnen de mensen een stukje gemeenschap ervaren en op natuurlijke wijze ingewijd worden in de hoofdzaken van het geloof.

– *gastvrije gemeenten*

Op allerlei manieren komen onze gemeenten in contact met niet-kerkelijken. Soms via rouw- en trouwdiensten, soms doordat leden een kennis meenemen. Soms doordat vanuit een bijbelcursus of Alfagroep interesse in kerkdiensten is ontstaan. Op dat punt is het van groot belang dat de gemeente gastvrij is. Die gastvrijheid krijgt gestalte in de houding van de mensen ten opzichte van de nieuwelingen, in de wijze waarop mensen worden welkom geheten, voorgelicht over de dienst, opgevangen worden na de dienst. Maar ook in de mate van verstaanbaarheid van de preek en het al of niet gebruiken van specifieke kerktalen en codes. Bij gastvrijheid in de gemeente spelen vele factoren een rol.

Per gemeente zal het enorm kunnen verschillen waar men speerpunten legt. De ene gemeente wil veel investeren in ontmoetingsdiensten, de ander gemeente kiest er voor om vooral gastvrijheid in de gezinnen en de persoonlijke missionaire betrokkenheid van de leden te stimuleren. Een andere gemeente zal juist het werken met groepen willen aanpakken.

Ideaal gezien moet aan alle drie de velden aandacht worden gegeven, zodat de niet-kerkelijken op alle niveaus ontdekken dat ze te doen hebben met een gastvrije gemeenschap die werkelijk het hart voor hen opent.

1.3 Missie

Vanuit de spits van gastvrijheid formuleren we als missie en opdracht van het deputaatschap: '*Door bezinning en begeleiding willen we gemeenten stimuleren tot meer openheid en gastvrijheid, opdat meer niet-kerkelijken onze Heere Jezus Christus leren kennen en zich bij de kerk voegen.*'

We lichten de diverse onderdelen van onze missie hieronder toe:

1.3.a. Kerntaak: stimuleren

'...gemeenten **stimuleren** tot meer openheid...'

Het Deputaatschap heeft een dienende taak. Onze kerkorde heeft vastgesteld dat evangelisatiewerk primair de taak is van de plaatselijke gemeente (Bijlage 16, artikel 3). De taak van het deputaatschap evangelisatie wordt in diezelfde regeling uiteengezet in de volgende taakvelden:

- a. bezinning op het wezen en de methoden van evangelisatie;
- b. opwekken, adviseren en voorlichten van kerkenraden en classes;
- c. adviseren en instrueren van werkers;
- d. toerusting van gemeentelieden tot persoonlijk getuigenis verzorgen/stimuleren;
- e. evangeliserende en toerustende lectuur verzorgen;
- f. financiële steun geven waar de kosten eigen krachten te boven gaan;
- g. bijstaan bij inzet van evangelisatiewerkers in gemeenten.

En voor de sectie beleid grootstedelijke gebieden komt daar nog bij:

- h. steunen van gemeenten met problemen in de grote steden ;
- i. een missionair diaconaal project ontwikkelen;
- j. stichten van nieuwe gemeenten te begeleiden;
- k. specifieke deskundigheid ontwikkelen;
- l. kerken toerusten op gebied van stadszending.

De hoofdlijn is dus dat de deputaten de plaatselijke gemeenten zo goed mogelijk ondersteunen bij het uitvoeren van hun taken.

1.3.b. Wie stimuleren we?

'...willen we **gemeenten** stimuleren tot...'

Het evangelisatiewerk is primair een taak van de gemeenten. De realiteit gebiedt ons te erkennen dat ons kerkgenootschap een rijke diversiteit aan gemeenten omvat. Al die verschillende gemeenten wil het deputaatschap graag dienen. De verschillen uiten zich op allerlei manieren, die allemaal van invloed zijn op het evangelisatiewerk.

- a) Er zijn **demografische** verschillen. Sommige gemeenten zijn jong en kinderrijk, andere gemeenten zijn sterk vergrijsd. De ene gemeente is groot, de andere gemeente telt maar enkele tientallen leden. Dat schept mogelijkheden of juist beperkingen voor het evangelisatiewerk.
- b) Er zijn verschillen in **geestelijke ligging en cultuur**. Dat uit zich in de keuze voor Bijbelvertaling in het beleid ten aanzien van liederen, in de thematiek van de prediking, in de uiterlijke presentatie en in tal van andere zaken. De kleur en cultuur van de gemeente is van invloed op de missionaire uitstraling en mogelijkheden.
- c) Er zijn **geografische** verschillen. De ene gemeente bevindt zich in stabiel plattelandsgebied, terwijl de andere gemeente zwaar te kampen heeft met de problematiek van de grote stad.
- d) Er zijn **materiële verschillen**. Sommige gemeenten zijn rijk en bezitten grote reserves, andere gemeenten sluiten jaar na jaar af met een begrotingstekort.
- e) Er zijn verschillen in **ervaring**. De ene gemeente doet al jarenlang evangelisatiewerk op allerlei manieren en fronten. De andere gemeente is er nog vrijwel niet aan toe gekomen.
- f) Er zijn verschillen in **menskracht**. De ene gemeente kan tientallen mensen mobiliseren voor evangelisatiewerk en in de andere zijn vrijwel geen kaderleden of medewerkers te vinden.

1.3.c. Hoe stimuleren we?

'Door **bezinning en begeleiding** willen we gemeenten stimuleren...'

De deputaten hebben de opdracht tot doorgaande bezinning. Met hulp van de consultants geven we dat vorm. We zorgen voor interne bezinning, maar we bieden die bezinning ook aan de gemeenten aan. Wat de gemeenten doen moet wortelen in het Woord en in een doordachte visie. Impulsacties en initiatieven die alleen uit gevoelens of enthousiasme voortkomen zien we als minder waardevol. Daarom besteden we een substantieel deel van het werk aan bezinning (zie hoofdstuk 2) Daarnaast is er ook begeleiding, in de vorm van voorlichting, kerkenraadsgesprekken, kader trainingen, gemeentecursussen etc. Daarbij houden we nadrukkelijk rekening met de verschillen in gemeenten en omstandigheden.

1.3.d. In welke richting stimuleren we?

'...stimuleren tot meer **openheid en gastvrijheid**...'

Elke tijd en situatie heeft zijn eigen speerpunten. We zijn ervan overtuigd dat de kerk in de huidige Nederlandse samenleving aan het begin van de 21^e eeuw vooral het begrip 'gastvrijheid' dient te praktiseren (zie ook par 1.2). De kloof is gegroeid. De cultuurverschillen tussen kerkelijken en niet-kerkelijken zijn fors. Het toetreden van mensen uit de wereld naar de kerk gebeurt maar mondjesmaat. Het wederzijdse onbegrip neemt toe. In die situatie is een gemeente nodig die de moed heeft om zich open te stellen voor de ander, die ander te verrassen met aandacht, zorg en liefde, met de blijde boodschap van het Evangelie in woorden en daden. 'Naar een gastvrije kerk' is een oerchristelijk motto wat voor alle tijden en plaatsen geldt en naar onze overtuiging zeker in de tijd waarin wij leven zinvol is.

Met het centraal stellen van 'openheid en gastvrijheid' beogen we niet de plaats van het Woord, van prediking en het vertellen van het Evangelie te verminderen. We willen die juist voluit honoreren, maar niet geïsoleerd van de levenspraktijk. Laat de zegenrijke woorden van God klinken in een sfeer van openheid en gastvrijheid. Dát is onze bedoeling.

We zijn ervan overtuigd dat elke gemeente die het levenwekkende Woord van Christus meedraagt, dat ook op eigen wijze, in eigen stijl, met passende en verantwoorde middelen mag uitdragen. Gemeenten hoeven geen kopie van elkaar te worden. Er is niet zoiets als een modelgemeente waar elke andere op moet gaan lijken. Daarvoor is de diversiteit in gemeenten, omstandigheden en doelgroepen te groot. Maar we zijn wel van mening dat elke gemeente daarbij dezelfde kant op zal gaan: naar een gastvrije gemeente. Voor iedere gemeente zal het goed zijn om het missionaire werk niet te beperken tot wat 'extra activiteiten', maar dit meer vorm te geven in een algehele sfeer van openheid naar de ander. Het missionaire karakter van de gemeente is niet de slagroom bovenop de taart, maar één van de hoofdingrediënten, die de hele taart smaak geeft. Met de belijdenis van Nicea (325) geloven wij nog steeds dat de kerk in haar totaliteit en haar diepste wezen apostolisch, gezonden is.

1.3.e. Waarom stimuleren we?

'...opdat meer niet-kerkelijken de waarde van het evangelie van onze Heere Jezus Christus leren kennen en zich bij de kerk voegen.'

De gemeenten richten zich bij het evangelisatiewerk op de niet-kerkelijken. Ook op dit terrein lopen we tegen een enorme diversiteit aan. Dé Nederlander bestaat niet meer. Zelfs in de tijd van de verzuiling was er toch nog wel een globale overeenstemming tussen veel Nederlanders in denken en levenshouding. Door individualisering en instroom van nieuwe medelanders is onze maatschappij echter in toenemende mate gefragmenteerd. De mensen die om onze kerken wonen zijn dus ook in sterke mate verschillend. Degenen die we met het evangelie willen bereiken zijn divers. Denk bijvoorbeeld aan moslims en daklozen, yuppen en Hindoes, Hollandse middenklassers en illegale Chinezen, dorpsjongeren en straatkinderen. De verschillen in leefomstandigheden, denken en presentatie zijn enorm. Als gemeente dienen we ons grondig te gaan verdiepen in de leef- en denkwereld van niet-kerkelijken, of op zijn minst in bepaalde groepen. De kloof tussen hen en ons wordt steeds groter. S. Paas heeft dat duidelijk in beeld gebracht.⁵ De brochure 'Thuiskomen' met interviews van tien toetreders tot onze kerken laat ook zien hoe lastig het voor niet-kerkelijken is om de drempel te nemen.⁶ Die verschillen in doelgroepen en omstandigheden stellen hoge eisen aan het missionaire werk. Daar is een rijke schakering aan middelen en werkwijzen nodig.

Ons diepste verlangen is dat zielen gewonnen worden voor het Lam. Dat mensen die nu nog vervreemd leven van God, zonder hoop in de wereld, door de gemeente de weg terug gaan vinden naar de Vader. Dat in onze moderne, multiculturele maatschappij de gemeente niet een antiquiteit wordt, maar een levende gemeenschap van betrokken mensen die oog en hart hebben voor de medemens, hoe verschillend die ook is. We verlangen dat de gemeente weer meer als de eerste gemeenten haaks durft staan op de heersende samenleving en radicaal wil treden in het voetspoor van haar Heere en Heiland, Jezus Christus. 'Anders en betrokken', zoals S. Wierda het op zijn kortst formuleert. Geheel anders dan de wereld en

tegelijk intens betrokken op diezelfde wereld. We willen met vreugde de deugden verkondigen van Hem die ons geroepen heeft uit de duisternis naar zijn wonderbaar licht! (1 Petrus 2:9)

2. Uitvoeringsplan

In het Uitvoeringsplan geven we aan de visie en missie concrete uitwerking. Hieronder vatten we de hoofdlijnen daarvan alvast samen:

2.1. *Bezinning*

We beschrijven hoe we de opdracht tot **doorgaande bezinning** vorm geven. Daarbij denken we aan onze eigen bezinning, maar ook aan het stimuleren van de kerk in al haar lagen tot grondige doordinking van het missionair gemeente zijn. We bespreken achtereenvolgens:

2.1.1. *Bezinning op het wezen van evangelisatie*

Missionair zijn is geen extraatje, maar een wezenskenmerk. Daar willen we de kerken graag van door-dringen. Twee bijzondere punten van bezinning waren deze periode: 'zendingsgemeenten' en de positie van de evangelist.

2.1.2. *Bezinning op de resultaten van evangelisatie*

Leren van vroeger en leren van anderen is essentieel. We beschrijven dus welke lessen we getrokken hebben uit de onderzoeken en ervaringen van de laatste decennia.

2.1.3. *Bezinning op het proces in evangelisatie*

Het feit dat de meeste mensen niet plotseling, maar in een proces tot geloof komen, heeft implicaties voor het evangelisatiewerk. Daar bezinnen we ons ook op.

2.1.4. *Bezinning op de manieren van evangelisatie en begeleiding*

Niet elke methode is overal even geschikt. We bezinnen ons op criteria aan de hand waarvan we kunnen bepalen welke middelen en materialen in bepaalde gemeenten passen.

2.1.5. *Bezinning als continu proces*

We beseffen dat de noodzaak van bezinnen nooit ophoudt. Overal waar groei en ontwikkeling plaatsvindt, is onderzoek en zelfreflectie van belang. We hebben op een rij gezet hoe we de bezinning voor onszelf continueren en hoe we ook in alle lagen van de kerk (kerkenraad, evangelisatiecommissies, leden en meerdere vergaderingen) de bezinning kunnen stimuleren.

2.2. *Uitvoerend werk*

In deze paragraaf beschrijven we het **uitvoerende werk**. We geven weer hoe we gemeenten kunnen informeren, adviseren, ondersteunen en begeleiden en welke concrete producten we ontwikkeld hebben. We geven u ook een overzicht van de projecten die materiële steun van ons ontvangen. Een apart onderdeel is het werk van de sectie beleid Grootstedelijke gebieden.

2.2.1. *Werkomschrijving*

In het begeleiden van gemeenten onderscheiden we twee fasen: een zorgvuldige intake, plaatsbepaling en doelbepaling enerzijds en een traject met aanpak en middelen anderzijds.

2.2.2. *Instrumenten en werkmaterialen*

Deze paragraaf bevat een opsomming van diverse ontwikkelde materialen die ter beschikking staan van consultants, deputaten en gemeenten. U kunt daarbij denken aan studieboeken, bezinnende brochures, bijbelcursusmateriaal, kringleiderstraining, beleidstraject missionaire gemeente, lezingen, wijkonderzoek, handreiking bij visieontwikkeling, bijbelstudies, etc.

2.2.3. *Lopende projecten*

Dit deel geeft een overzicht van alle projecten in het land die door het deputaatschap financieel of anderszins gesteund worden. We steunden in de periode 2001-2004 o.a. projecten in Amsterdam Nieuw-West, gemeenteplanting Amsterdam-Centrum, Antwerpen, ICF Rotterdam-Charlois, Broek op Langedijk/Alkmaar, Ouderkerk aan den IJssel, kinderwerk in Zutphen, St. Evangelie en moslims, Wegwijzerkampen.

2.2.4. *Werkgroepen*

Het deputaatschap kent een flink aantal werkgroepen dat zich bezighoudt met deelterreinen van het beleid en de uitvoering. Deze paragraaf toont het overzicht.

2.2.5. *Sectie Beleid Grootstedelijke gebieden*

Een bijzonder deel van het uitvoerende werk komt voor rekening van de sectie BGG, die de kerken in de grote steden ondersteunt. Daarbij is zowel aandacht voor het standhouden van de gemeente in een krimpsituatie, als voor de nieuwe missionaire mogelijkheden die de steden bieden. Er is een consultant voor 50% benoemd (oktober 2002) Vanuit de sectie is in de periode 2002-2004 hulp en begeleiding geboden in Haarlem, Rotterdam-Charlois, Rotterdam-Centrum, Rotterdam-West, Breda, Den Haag, Amsterdam-Noord

2.3. *Evaluatie en rapportage*

In hoofdstuk 2.3 beschrijven we hoe we onze eigen activiteiten **evalueren** en daarover rapporteren. Belangrijk zijn daarbij de evaluaties van gemeenten en deelnemers na afloop van gedane activiteiten en gegeven begeleiding. Ook de deputatenvergaderingen staan voor een deel in het teken van evaluatie. Op gezette tijden, ter voorbereiding op de PS en de generale synode, wordt van het werk verslag gedaan aan meerdere vergaderingen.

Bijlage II bij paragraaf 3.1

A. Aangepaste instructie evangelisatieconsulent

Deputaten voor de evangelisatie ontvingen van de generale synode de opdracht om de plaatselijke kerken te steunen in hun evangelisatie-arbeid. Om hen te ondersteunen in de uitvoering van deze taak stellen deputaten in een parttime dienstverband (ca. 0,7 fte) een evangelisatieconsulent aan.

Opdracht

De landelijke evangelisatieconsulent dient deputaten voor de evangelisatie in de uitvoering van hun taak. Zijn primaire opdracht is de kerken meer bewust te maken van hun missionaire roeping in onze geseculariseerde samenleving, de evangelisatorische activiteiten van de kerken te stimuleren en hen te dienen met toerusting.

Kerntaken

De opdracht is toegespitst op de volgende kerntaken:

- Hij bezint zich op wezen en methoden van het evangelisatiewerk. Hierin is een eerste opdracht de kerken te dienen met het uitwerken van hedendaagse gereformeerde evangelisatiemethoden.
- Hij houdt zich op de hoogte van de hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen, in het bijzonder die van de voortgaande secularisatie. Hij zoekt naar mogelijkheden tot evangelisatie die daarop zijn afgestemd.
- Hij rust de kerken toe met het oog op de ontmoeting en confrontatie met andere godsdiensten en culturen. Daartoe bezint hij zich op de toepassing van de apologetiek in het evangelisatiewerk.

Uitvoering

Zijn opdracht voert hij uit door onder andere:

- Het geven van instructie en toerusting in plaatselijke kerken en op klassicale en landelijke conferenties.
- Het onderhouden van contacten met klassicale deputaten en evangelisten.
- Het samenstellen van evangelisatie- en instructiemateriaal.
- Het meewerken aan periodieken die in opdracht van deputaten worden uitgegeven.
- Het adviseren van deputaten bij de ontwikkeling van nieuw beleid.
- Het leiding geven aan een adviescentrum voor de evangelisatie.

De prioriteit van de uitvoering wordt aangegeven door deputaten. In de uitvoering wordt de evangelisatieconsulent bijgestaan door een medewerker in part-time dienstverband (ca. 0,3 fte).

Verantwoording

Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Hij en zijn medewerker geven samen periodiek verslag van hun werkzaamheden aan deputaten.

B. Instructie consulent grootstedelijke gebieden

Deputaten voor de evangelisatie ontvingen van de generale synode de opdracht om kerken in de grootstedelijke gebieden met raad en daad bij te staan in het omgaan met de problemen, die verband houden met kerk zijn in de grote stad. Om hen te ondersteunen in de uitvoering van hun taak stellen deputaten in een parttime dienstverband (ca. 0,3 fte) een consulent grootstedelijke gebieden aan.

Opdracht

De consulent grootstedelijke gebieden ondersteunt deputaten voor de evangelisatie in de uitvoering van hun taak. Zijn opdracht is om kerken in de grootstedelijke gebieden te adviseren en toe te rusten bij het ontwikkelen van visie en beleid, opdat zij gemeenten van Christus kunnen blijven en gehoorzaam zijn aan hun roeping om het zout voor de aarde en het licht voor de wereld te zijn (Mattheus 5 : 13.14).

Kerntaken

De opdracht van de consulent grootstedelijke gebieden krijgt gestalte in de volgende kerntaken:

- Hij bezint zich op de positie van de christelijke gemeente in en haar verantwoordelijkheid voor de grote stad.
- Hij onderzoekt hoe kleiner wordende gemeenten in grootstedelijke gebieden kunnen blijven functioneren. Daarbij heeft hij aandacht voor de pastorale, missionaire, diaconale, financiële en kerkordelijke aspecten van de problematiek waarmee deze gemeenten geconfronteerd worden.
- Hij onderzoekt hoe gemeenten in grootstedelijke gebieden toegerust kunnen worden tot stadszending en hoe zij specifieke doelgroepen met het evangelie kunnen bereiken.
- Hij onderzoekt samen met gemeenten in grootstedelijke gebieden welke mogelijkheden er zijn om nieuwe gemeenten te stichten.
- Hij onderzoekt samen met gemeenten in grootstedelijke gebieden welke mogelijkheden er zijn om nieuwe missionair-diaconale projecten te ontwikkelen.

Uitvoering

De consulent grootstedelijke gebieden voert zijn opdracht uit door:

- Deputaten voor de evangelisatie en andere daarvoor in aanmerking komende deputaatschappen te adviseren en te ondersteunen bij het uitvoeren van hun taak om kerken in de grootstedelijke gebieden met raad en daad bij te staan in het omgaan met de problemen, die verband houden met het kerk zijn in de grote stad.
- Gemeenten in grootstedelijke gebieden op hun verzoek te adviseren en toe te rusten bij het ontwikkelen van visie en beleid en te ondersteunen bij het gestalte geven daaraan.
- Gemeenten in grootstedelijke gebieden te stimuleren om – eventueel in samenwerking met andere plaatselijke kerken – nieuwe gemeenten te stichten en deze gemeenten op hun verzoek daarbij te adviseren en toe te rusten.
- Gemeenten in grootstedelijke gebieden te stimuleren om – eventueel in samenwerking met andere plaatselijke kerken – nieuwe missionair-diaconale projecten te ontwikkelen en daarbij zo nodig te adviseren.

- Alle gemeenten te stimuleren, dat zij met gemeenten in grootstedelijke gebieden meelevend en zo mogelijk hen assisteren of met hen samenwerken.

De prioriteit van de uitvoering wordt aangegeven door deputaten. In de uitvoering wordt de consulent grootstedelijke gebieden bijgestaan door een medewerker in part-time dienstverband (ca. 0,2 fte).

Verantwoording

Hij doet zijn werk onder verantwoordelijkheid van deputaten. Hij en zijn medewerker geven samen periodiek verslag van hun werkzaamheden aan deputaten.

C. Instructie organisatie- en toerustingsmedewerker

Deputaten voor de evangelisatie hebben een evangelisatieconsulent en een consulent grootstedelijke gebieden in dienst. Het betreft twee parttime functies van resp. ca. 0,7fte en ca. 0,3 fte. Beide functies worden bekleed door dezelfde functionaris. In de uitvoering van zijn taken wordt de functionaris ondersteund door een organisatie- en toerustingsmedewerker. De organisatie- en toerustingsmedewerker heeft een part-time dienstverband (0,5fte) waarin hij/zij voor ca. 0,3 fte de evangelisatieconsulent en voor ca. 0,2 fte consulent grootstedelijke gebieden ondersteunt.

Opdracht

De organisatie- en toerustingsmedewerker ondersteunt de evangelisatieconsulent en de consulent grootstedelijke gebieden in de uitvoering van zijn taken, met name op het gebied van organisatie en toerusting.

Kerntaken

De opdracht van de organisatie- en toerustingsmedewerker krijgt gestalte in de volgende kerntaken:

- Hij/zij voert in overleg met hem een deel van de organisatorische en administratieve taken van de evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden uit.
- Hij/zij voert in overleg met hem een deel van de taken van de evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden op het gebied van instructie en toerusting uit.

Uitvoering

De medewerker voert de genoemde taken uit door onder andere:

- Het op organisatorisch en administratief vlak onderhouden van een deel van de contacten, die verband houden met de instructie, toerusting en ondersteuning van de kerken. Te denken is aan overleg over spreekbeurten en toerustingsavonden, betrokkenheid bij de organisatie van conferenties etc.
- Het verzorgen van een belangrijk deel van de instructie en toerusting in plaatselijke kerken en op classisale en landelijke conferenties.
- Het meewerken aan het samenstellen van instructie- en toerustingsmateriaal.
- Het op organisatorisch en administratief vlak ondersteunen van de (deel)redactie van het informatieblad Doorgeven.

Verantwoording

Hij/zij verricht alle werkzaamheden onder verantwoordelijkheid van deputaten, in goed overleg met de evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden. De evangelisatieconsulent/consulent grootstedelijke gebieden en de organisatie- en toerustingsmedewerker geven samen periodiek verslag van hun werkzaamheden aan deputaten.

Bijlage III bij par. 7.3 en 7.4

Gelijkschakelen of inschakelen?

Rapport over 'zendingsgemeenten' in Nederland en de positie van de evangelisten in de dienste van de generale synode 2004 van de Christelijke Gereformeerde Kerken

Proloog

'En de gehele vergadering werd stil...' (Handelingen 15:12).

Toen ds. H.J.Th. Velema op de generale synode van 2001 gloedvol vertelde over Gods zegen die werd ervaren in twee nieuwe initiatieven voor gemeentestichting in Almere en Rotterdam, was de aandacht voelbaar. De hele vergadering was stil, onder de indruk van het belang en de complexiteit van de materie. Velen voelden de noodzaak om met het oog op de voortgang van het werk in deze gemeenten in wording de kerkelijke regelgeving enigszins aan te passen. De vergadering gaf daarom twee opdrachten aan ons deputaatschap. In de eerste plaats werd ons gevraagd om de eigen positie van de 'zendingsgemeenten' in kaart te brengen en met concrete voorstellen te komen hoe we als kerken met deze gemeenten dienen om te gaan. Daarop volgde de opdracht om nadere studie te verrichten naar de positie van de evangelist.

We hebben ons intensief met beide opdrachten bezig gehouden. Gaandeweg hebben we het belang van de titelvraag ontdekt: 'Gelijkschakelen of inschakelen?' Moeten nieuwe gemeenten die voor een groot deel bestaan uit mensen die niet met onze kerkelijke cultuur zijn opgegroeid, worden gelijkgeschakeld? Moeten zij naar inhoud en vorm een kopie van ons worden? Of is het verstandiger om het accent te leggen bij 'inschakelen' in het evangeliewerk, in de wetenschap dat nieuwe toetreders meer relaties hebben in de wereld dan wijzelf?

Dit rapport doet verslag van gezegende ontwikkelingen op missionair gebied. In een seculariserend Nederland zijn ook nog goede dingen te zien, door Gods genade. Hoofdstuk 4 informeert daar breed over. We zijn verrast door de uitkomsten van gericht bijbelonderzoek. We hopen dat ook u bij het lezen van de hoofdstukken 3 en 6 daardoor verrast wordt. Uit het geheel rijst de serieuze mogelijkheid om in ons eigen land op relevante en bijbelse wijze missionair werk te doen.

We hebben gemeend het verslag van de bezinning op de eigen positie van 'zendingsgemeenten' en op de positie van de evangelist te mogen combineren. Beide bezinningsvelden zijn immers nauw aan elkaar verbonden.

Het rapport is onder verantwoordelijkheid van deputaten evangelisatie samengesteld door een commissie waarin ook vertegenwoordigers van deputaten buitenlandse zending zitting hadden. De commissie bestond uit di. A. Hilbers, A.P. van Langevelde, H. Last, drs. J. van Mulligen en evangelisatieconsulent A. Dingemans. Op de achtergrond hebben ook drs. H. van Eeken en dr. S. Paas meegedacht. Hoofdstuk 6 bevat het rapport over de positie van de evangelist. Dit is door ds. J. Nutma samengesteld. Hierover heeft als nieuwtestamenticus prof. dr. T.M. Hofman meegedacht.

We zijn niet van mening dat 'de gehele vergadering' van dit rapport stil moet worden. Integendeel, een goede meningsvorming is niet mogelijk zonder diepgaand gesprek. We hopen wel dat de vergadering van Handelingen 15 model mag staan voor dit gesprek. De situatie vertoont immers opmerkelijke parallellen. We hebben te maken met een gevestigde kerk, die geconfronteerd wordt met nieuwe doelgroepen en nieuwe gelovigen uit een totaal andere traditie. Dat schept spanningen en mogelijkheden. We hopen dat onze kerken dezelfde vrijmoedigheid mogen bezitten als de eerste gemeenten om in liefde en met een ruim hart aan anderen ruimte te bieden. Tot verheerlijking van Gods naam en tot uitbreiding van de kerk.

Namens deputaten evangelisatie,

Ds. J.J. Lof (2^e voorzitter)
Ds. A.C. van der Wekken (secretaris)

Leeswijzer

Het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen' heeft een forse omvang. Gezien het belang en de complexiteit van de materie mag dat ook wel. Om de leesbaarheid te bevorderen hebben we na elk hoofdstuk een samenvattende conclusie opgenomen.

De opdrachten van de generale synode 2001 zijn in het rapport als volgt verwerkt:

1.1 Opdrachten	Verwerkt
a. te formuleren wat 'zendingsgemeenten' zijn;	Hfst 2, 3 en 4
b. zich te bezinnen op	
1. de relatie tussen 'zendingsgemeenten' en kerken binnen ons kerkverband;	Hfst 5
2. de weg waarlangs en kaders waarin het kan komen tot integratie van 'zendingsgemeenten' in ons kerkverband;	Hfst 5
3. de vraag wie de eerste verantwoordelijkheid dient te dragen voor de begeleiding van en zorg voor de 'zendingsgemeenten' en de daarin werkzame zendingswerkers/evangelisten;	Hfst 5 en 7
c. de kerkrechtelijke positie van 'zendingsgemeenten' te definiëren;	
d. de positie en de bevoegdheden van de evangelist te onderzoeken vanuit de gegevens die het Nieuwe Testament over hem aanreikt;	Hfst 5 en 8
e. regelingen voor 'zendingsgemeenten' in Nederland te ontwerpen in de geest van de kerkorde;	Hfst 6
f. na de studie in besluit 4 genoemd, de definitie en positie te formuleren van de zendingswerker/evangelist in de 'zendingsgemeente', alsmede de vereiste opleiding voor deze werker, in samenwerking met het curatorium van de TUA;	Hfst 8
g. hierover aan de volgende generale synode te rapporteren.	Hfst 7 en 8

Hoofdstuk 1: Nederland zendingsland

1.1. Christendom – niet blanke wereldgodsdienst

De wereld is in hoog tempo aan het veranderen. Politiek gezien zijn er enorme verschuivingen opgetreden, maar ook op geestelijk vlak. In Afrika is het aandeel christenen in de 20^e eeuw gegroeid van 6% naar 50%. In China groeit de kerk spectaculair met duizenden per dag. Zuid-Korea is van een boeddhistisch land veranderd in een natie waar het christendom een flinke plaats inneemt. In feite groeit het christendom bijna overal ter wereld, zowel door geboorten als door bekeringen.

De enige uitzondering is West-Europa. In ons werelddeel krimpt de kerk. Als de huidige trends doorzetten, is rond 2050 nog maar 1 op de 5 christenen een blanke westerling. De opmerking dat het christendom een derde wereldgodsdienst is geworden met wat rijke westerse supporters, zit niet ver naast de waarheid.

Vanuit kerkhistorisch perspectief heeft zich dus in de afgelopen eeuwen een enorme verschuiving voltrokken. De kerk van Christus is mondiaal geworden. De uitvoering van zijn opdracht om het evangelie tot aan de uitersten der aarde te brengen maakt vorderingen. Mochten er vanuit vroegere tijden nog gedachten of gevoelens in onze kerken resteren dat het christendom een blanke en westerse kleur heeft of behoeft, dan moeten we nu concluderen dat die visie achterhaald is. Het westen is van zendend gebied

in zendingsgebied veranderd. Het lijkt erop dat Koreanen en Afrikanen dat eerder ontdekt hebben dan wijzelf, gezien hun komst naar Nederland om zending te bedrijven.

1.2. Nederland en de kerk

In ons land is de kerkelijkheid sterk afgenomen. Volgens de kaartenbakken van de kerken is nog 38% van de Nederlanders lid, maar het aantal actief meelevenden ligt daar sterk onder en blijft steken bij 15%. In een stad als Almere is slechts 3% kerkelijk betrokken. De Tarwewijk in Rotterdam-Zuid telt nog maar 1,5% kerkelijk betrokkenen. Ook het begrip en de verdraagzaamheid richting kerk nemen af. Christenen stuiten steeds vaker op weerstanden. Daar is de kerk voor een deel ook zelf debet aan. Schandalen rond kerkleiders in Amerika schaden ook in ons land het vertrouwen in de kerk. De sterke introvertheid van veel kerken oefent geen aantrekkingskracht uit. Het gedicht van H.M van Randwijck is hier illustratief:

*Te vroeg vertraagde onze voet
We hebben ons te warm genesteld
En een weerbarstig fort gemetseld
Rondom een volk dat trekken moet.*

Dit neemt niet weg dat voor 'religiositeit' in ons land heel wat ruimte is. Van occultisme tot islam. Terwijl in Rotterdam de ene kerk na de andere sluit, wordt een moskee opgetrokken met 50 meter hoge minaretten.

Bij de volkstelling van 1898 noemde nog slechts 2% zich onkerkelijk. Bij de volkstelling van 1975 noemde 25% zich niet-kerkelijk. In 2000 was dat aandeel spectaculair gestegen naar 62%. De kerk van Nederland is in een eeuw tijd van overheersende meerderheid weggeleden naar een slinkende minderheid.

1.3. Cultuurverschillen

Nederland is niet alleen een zendingsland, het is ook nog een zeer gecompliceerd zendingsland aan het worden, vanwege de enorme diversiteit aan culturen die ons land en met name de grote steden kenmerkt. Het behoeft geen betoog dat de cultuur en denkwijze van Marokkanen, Antillianen of Chinezen sterk verschilt van de doorsnee cultuur van traditionele kerkgangers. De kloof tussen deze doelgroepen en onze gemeenten en erediensten is groot. Maar ook tussen autochtone Nederlanders en traditionele kerkgangers is er een kloof. Het merendeel van de Nederlanders denkt niet meer traditioneel, in vaste kaders en volgens algemeen aanvaarde normen, maar seculier. De wereld en cultuur van kerkelijk Nederland die eeuwenlang als een vaste grootheid werden beleefd, zijn bij talloze landgenoten volslagen onbekend geworden. Er groeit een geslacht op van mensen, die zelfs bij hun opa en oma geen bijbel meer kunnen vinden.

1.4. De Christelijke Gereformeerde Kerken in het begin van de 21e eeuw

Dat Nederland zendingsland geworden is, gaat aan de Christelijke Gereformeerde Kerken niet voorbij. De situatie waarin we ons als kerken bevinden is in één generatie ingrijpend veranderd. We hoeven daarover niet uit te weiden. We beperken ons tot die ontwikkelingen, die verband houden met onze missionaire opdracht.

1. Mensen die tegenwoordig bereikt worden via evangelisatiewerk zijn meer en meer mensen die cultureel volkomen vreemd zijn van het kerkelijk leven. Met andere woorden: de kloof is dieper geworden. Men kent niet meer de denkpatronen, de waarden en normen van christenen, laat staan dat men begrip zou hebben voor allerlei op zich waardevolle gewoonten die in de loop der jaren gegroeid zijn in de kerkelijk praktijk.
2. Onze samenleving kampt met een ongelooflijke weerzin tegen instituten. Ook de kerk lijdt daaronder. Niet alleen buitenkerkelijken, maar ook veel van haar eigen leden lopen aan tegen het bovenpersoonlijke karakter van het instituut kerk. Tegelijk is er wel een groot verlangen naar werkelijke gemeenschap en relaties. De kerk als instituut staat in een slechte reuk, maar telkens weer blijkt dat het gemeenschapskarakter van de kerk hoogst actueel is.
3. In de afgelopen jaren hebben verschillende mensen de weg naar onze kerken gevonden. De brochure *Thuiskomen*, die in 2003 onder verantwoordelijkheid van deputaten evangelisatie werd uitgegeven, geeft daar een mooi verslag van. Maar tegelijk moeten we erkennen dat hun aantal wel erg gering is, afgezet tegen dat van de kerkverlaters.
4. De bizarre situatie doet zich momenteel voor dat wij in het evangelisatiewerk waarschijnlijk heel wat meer mensen bereiken dan enkele tientallen jaren geleden, maar dat dit niet leidt tot een toename van kerkbezoek of kerklidmaatschap. Vanuit de groep 'buitenkerkelijken' komen op ons totale kerkverband jaarlijks maar enkele tientallen mensen over naar onze gemeenten. Dit is niet alleen in Nederland zo, maar ook bijvoorbeeld in Engeland. Er komen meer mensen tot geloof dan er kerkelijk worden. Het moet ons wat zeggen dat mensen die Christus vinden onze kerken niet kunnen vinden.
5. Momenteel worden heel wat buitenkerkelijke mensen bereikt via missionaire cursussen. Daar ontstaan vaak groepen mensen die wel grote belangstelling hebben voor het christelijk geloof, maar toch de stap naar het reguliere kerkelijke leven niet kunnen maken. De vraag is dan: wat moet er met deze mensen gebeuren? Op dit moment belanden zij nog te vaak tussen de wal en het schip.
6. Het thema 'gemeentestichting' komt steeds meer op de kerkelijke agenda. Het is aardig om te vermelden dat zeker zes Christelijke Gereformeerde Kerken serieus nadenken over of bezig zijn met gemeentestichting. In Amsterdam en Zaandam werken predikanten, die in hun beroepsbrief een uitdrukkelijke opdracht tot gemeentestichting hebben meegekregen. Dit betekent, dat – als God het werk zegent – er meer gemeenten zullen komen van mensen, die het gebruikelijke cg-leven niet kennen en die niet zijn opgevoed met de tradities en vormen die wij kennen. Wij kunnen dat als een probleem zien, maar ook als een vingerwijzing van God die blijkbaar nieuwe wegen gaat in onze tijd. Overigens zijn deze

wegen ook weer niet zo nieuw: in de gereformeerde traditie kennen we het verschijnsel 'kerkplanting' al minstens sinds Voetius, al had het toen betrekking op kerkplanting in overzeese zendingsgebieden. Als Nederland steeds meer zendingsland wordt, kunnen we gemeentestichting echter niet meer beperken tot die gebieden.

7. Er zijn kerken, die bijzondere samenkomsten beleggen met een evangeliserende doelstelling. Deze kerken merken, dat zich rond de samenkomsten – als ze aanslaan – een eigen publiek verzamelt van mensen (jongeren, rand- en buitenkerkelijken) die de reguliere diensten niet (willen) bezoeken. Zij voelen zich hier thuis en beschouwen dit als 'hun' dienst. In feite vormt zich hier een soort nieuwe gemeente binnen de bestaande. Ook hier geldt: zien wij dit als een probleem dat opgelost moet worden of kunnen wij accepteren dat hier iets nieuws begint? Welke status geven wij zo'n groep?
8. Met het toenemende multiculturele karakter van onze samenleving, zeker in de grote steden, doet zich nog een andere kwestie voor. Naarmate meer allochtonen met het evangelie bereikt worden en naarmate meer allochtonen die al christen waren zich in gemeenten verzamelen, komen onze kerken voor de vraag te staan: hoe reageren wij daarop en wat kunnen wij voor hen betekenen? Allochtonen voelen zich vaak niet thuis in erediensten zoals wij die houden.

1.5. Conclusie

We leven in een wereld vol veranderingen. De westerse kerk marginaliseert. De kloof tussen kerk en wereld wordt in ons land steeds dieper. Mensen met belangstelling voor het christelijk geloof kunnen de weg naar onze kerken nauwelijks vinden en ervaren een enorm cultuurverschil.

1.6. Opdracht

We zullen ons als Christelijke Gereformeerde Kerken meer bewust moeten worden van de noodzaak van en de mogelijkheden voor zending in eigen land. De nood der tijden en het 'magere' resultaat van ons evangelisatiewerk tot nu toe dwingen ons allereerst tot ootmoed en bescheidenheid. Verder vragen ze om grondige bezinning op de vraag hoe we onze gemeenten kunnen revitaliseren, zodat we door Gods genade winnen aan missionair elan en aantrekkingskracht. Maar ook vragen ze om een eerlijk onderzoek of nieuwe wegen ook begaanbaar zijn, bijvoorbeeld de weg van 'zendingsgemeenten'.

Hoofdstuk 2: Zendingsgemeenten

2.1. De naam 'zendingsgemeente'

De Engelse missioloog Lesslie Newbigin wijst erop dat 'missions' in het verleden activiteiten waren die behoorden tot het exterieur van het kerkelijke leven. Zendingsposten werden gevestigd waar de kerk niet was – in Azië, Afrika, in de sloppenwijken van een stad of onder zigeuners, daklozen en andere mensen aan de rand van de samenleving. In veel van zulke situaties was een 'zendingsgemeente' een tweederangsgemeente in de arme wijken van de stad, terwijl de gemeente in de gegoede buurt gewoon 'de' kerk was. In sommige kringen was een 'missionaire gemeente' een kerk die nog niet de status had bereikt van een 'gewone' kerk. Deze praktijk werd volgens Newbigin weerspiegeld in de theologische training, waar missiologie of evangelistiek wel werden gedoceerd als elementen van de praktische theologie, maar niet centraal stonden in het onderwijs in de christelijke leer. Kortom, de kerk stond zending toe en faciliteerde het, maar zij was zelf geen zendingskerk.

In dit rapport gaan we ervan uit dat onze kerken ten diepste zendingskerken zijn. Het missionaire karakter van de gemeente staat niet ter discussie. Ook niet als we in verband met bepaalde nieuwe ontwikkelingen en initiatieven op het gebied van gemeentestichting de naam 'zendingsgemeente' gaan hanteren. Deze benaming, die door de synode van 2001 als werknaam gekozen is, willen we vasthouden. Alternatieven zoals 'startgemeente' of 'pioniergemeente' zijn overwogen, maar voldoen niet om diverse redenen. Ze zijn ongebruikelijk of benadrukken iets dat niet het meest essentieel is.

De naam 'zendingsgemeente' geeft als geen andere aan dat er een sterke relatie ligt tussen door God gezegend zendingswerk en het ontstaan van een nieuwe gemeente. Geen tweederangsgemeente, zoals Newbigin signaleerde, maar een nieuw, weer iets ander blaadje aan de boom van Christus' kerk.

2.2. Definitie

We definiëren een zendingsgemeente als:

'een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid van de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.'

Daarbij gaan we ervan uit, dat in de zendingsgemeente het kerkelijk leven wordt geordend naar de Heilige Schrift in trouw aan de belijdenisgeschriften en in de geest van de in onze kerken geldende kerkorde.

2.3. Aanleiding voor gedachtevorming

De generale synode van 2001 heeft uitvoerig over het fenomeen zendingsgemeenten van gedachten gewisseld, doordat ze geconfronteerd werden met twee 'gemeenten', die zich bij onze kerken wilden aansluiten. Het ging om groepen gelovigen behorend tot 'De Wegwijzer' te Almere en de International Christian Fellowship te Rotterdam.

Beide initiatieven vertoonden verheugende trekken: in een tijd van kerkelijke neergang waren er christelijke gemeenten aan het ontstaan die reële aantrekkingskracht uitoefenden op de mensen van nu. Twee specifieke situaties die binnen de definitie van zendingsgemeenten vallen. Twee situaties waarbij nieuwkomers zich afhankelijk van ons opstelden en onze steun en aanvaarding vroegen, maar waarbij we ook zelf heel goed zouden kunnen profiteren van hun ervaringen en lessen. Twee situaties waarbij heel duidelijk een gemeente groeide vanuit missionaire arbeid, die zichzelf ook weer wil toewijden aan de opdracht om een missionaire gemeente te zijn. Daarbij was het tot vreugde dat men in beide situaties met overtuiging de bijbelse waarheden en de gereformeerde leer wilde vasthouden en uitdragen. Velen in

onze kerken hebben met een ruim hart en innerlijke vreugde het werk van God in deze beide initiatieven erkend en beseft dat hier voor ons belangrijke lessen uit te leren zijn. Nu we drie jaar verder zijn kunnen we verschillende dingen leren uit deze twee situaties.

2.4. Almere, De Wegwijzer

De verdere ontwikkelingen in Almere laten zien dat het nog niet zo eenvoudig is voor een zendingsgemeente om in een gevestigd kerkverband een plek met wat ruimte te krijgen. We komen daar later nog op terug en vermelden hier slechts dat het voor een op zichzelf staande, niet uit het missionair werk van een bestaande Christelijke Gereformeerde Kerk voortgekomen groep gelovigen blijkbaar niet meevalt om aansluiting te vinden. In Almere kon geen overeenstemming bereikt worden tussen 'De Wegwijzer' en de plaatselijke samenwerkingsgemeente CGK/NGK. 'De Wegwijzer' kon zich niet beroepen op een meerdere vergadering en is uiteindelijk een eigen, zelfstandige weg gegaan. Velen hebben dat als een verlies en een gemiste kans ervaren.

2.5. Rotterdam, ICF

De ICF in Rotterdam heeft wel een kerkelijke status gekregen. Zij is op 15 november 2002 door de classis Rotterdam geaccepteerd als 'anderstalige wijkgemeente' van de CGK Rotterdam-Charlois. Daarbij is gebruik gemaakt van bijlage 52 van de kerkorde over de grote stadskerken. De classis heeft een 'tijdelijke regeling' goedgekeurd, die aan de zendingsgemeente ruimte geeft om met enkele kerkordelijke bepalingen om te gaan op een wijze die past bij haar specifieke situatie (de 'tijdelijke regeling' is als bijlage bij dit rapport gevoegd). Het gaat met name om het bij uitzondering toelaten van binnen- en buitenlandse predikanten uit andere kerken van gereformeerde belijdenis tot het voorgaan in de diensten, het houden van één dienst per zondag en het zingen (naast de psalmen) van liederen die door de kerkenraad op bijbels gehalte zijn getoetst. De ICF heeft een kerkenraad van 4 ouderlingen en 3 diakenen. Bijna de helft van de ambtsdragers is allochtoon. De voorganger, drs. Th. Visser, heeft van de classis volgens art. 3 K.O. het recht gekregen om een stichtelijk woord te spreken. De sacramenten worden steeds door christelijk-gereformeerde predikanten bediend. De gemeente vindt het jammer dat dit vanwege de kerkorde niet door de eigen voorganger kan gebeuren.

De gemeente is in de periode 2001-2004 gegroeid van 20 naar ca. 140 leden en doopleden en het bezoekersaantal bij de zondagse dienst van 60 naar ongeveer 200. Van de leden is 50% Nederlands, 13% komt uit Afrika, 18% uit China, 14% uit het Midden-Oosten en 15% uit andere delen van de wereld (met name Oost-Europa en Amerika). Bijna 20% van de leden is afkomstig uit overwegend islamitische landen. Kortom: een multiculturele gemeente die groeit en in de stad een teken is van Gods verenigende liefde en genade.

Wat de kerkordelijke inbedding betreft: nadat de classis Rotterdam haar goedkeuring had gegeven aan een KAZ-constructie, waarbij de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Charlois bestond uit twee wijkgemeenten, een Nederlandstalige en een anderstalige, is de Nederlandstalige wijkgemeente helaas per 17 december 2003 opgeheven door gebrek aan leden, ambtsdragers en toekomstperspectief. Vanaf dat moment is de anderstalige wijkgemeente de voortzetting van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Rotterdam-Charlois. In afwachting van nadere synodale regelingen staat een commissie van begeleiding vanuit de classis de kerkenraad terzijde bij enkele aangelegene punten waar in het verleden de KAZ in meedacht.

2.6. Andere initiatieven

Niet alleen deze twee situaties doen zich voor. In de drie jaren na de synode van 2001 zijn ook op andere plaatsen in het land hoopgevende initiatieven ontplooid. Op verschillende plaatsen slagen gemeenten erin om in de verkondiging van het evangelie een brug te slaan naar de onkerkelijk medemens.

Zonder volledig te zijn noemen we initiatieven in Amsterdam-Centrum, Deventer en Zwolle. De kerkenraad van Amsterdam-Centrum heeft aan haar predikant de opdracht gegeven om zich naast het werk in de gemeente in te zetten voor gemeentestichting. In Deventer is besloten om over te gaan tot gemeentestichting in de wijk 'De Vijfhoek' volgens het 'dochterkerkmodel'. In Zwolle wordt iedere zondag een zgn. 'Ontmoetingsdienst' gehouden, die o.a. door veel mensen van hun Alphagroepen wordt bezocht. Op andere plaatsen zijn vergelijkbare initiatieven in voorbereiding.

Duidelijk is dat denken over gemeentestichting en de positie van zendingsgemeenten steeds belangrijker wordt. We moeten niet alleen zoeken naar een passende oplossing voor de knelpunten die we in 2001 zagen. We moeten ook anticiperen op missionaire initiatieven, die in de toekomst steeds vaker genomen zullen worden.

2.7. Conclusie

Zendingsgemeenten, uit recente missionaire arbeid ontstane gemeenten die zich ook zelf wijden aan missionaire arbeid, zijn een verschijnsel waar we niet omheen kunnen. Ze bieden nieuwe missionaire mogelijkheden in onze ontkerkelijkt samenleving.

2.8. Opdracht

We dienen na te gaan of er vanuit de bijbel en de belijdenis een solide basis is om ruimte te geven aan zendingsgemeenten. Waar de Geest de kerken leidt en de Schrift wegen opent, kunnen wij volgen.

Hoofdstuk 3: Bijbel, confessie en kerkorde over zendingsgemeenten

3.1. Prototype: Antiochië

De situatie waarin onze kerken nu verkeren is uniek vanwege Gods doorgaande werk. Om die reden zullen we in de bijbel geen exact gelijke situatie aantreffen. Dat wil niet zeggen dat we geen richtlijnen voor ons handelen nu kunnen vinden. Integendeel: in het Nieuwe Testament komen tal van situaties voor die gelijke trekken vertonen, waaruit we principes kunnen afleiden die in 2004 nog richtinggevend zijn.

Als we uitgaan van de definitie van de zendingsgemeente zoals die bij 2.2. gegeven is, valt direct de parallel met het bijbelse Antiochië (in Syrië) op. Het is duidelijk, dat het hier – anders dan in onze situatie – gaat om het binnengaan van een nieuwe fase in de heilshistorie: het evangelie breekt zich baan vanuit het Joodse volk naar de heidenwereld. Hedendaagse ontwikkelingen in verband met zendingsgemeenten mogen we daaraan niet gelijkstellen. Hoewel dus de situatie niet identiek is, valt er wel te spreken van een leerzame analogie met de gemeente van Antiochië.

- a. Ze is geboren uit missionaire arbeid (Hand. 11 :19). Er is door het spontane getuigenis van gelovigen een nieuwe vergadering van gelovigen ontstaan (Hand. 11 :21), niet door bewust zendingswerk.
- b. De gemeente heeft zich zelf ook weer toegewijd aan missionair werk, wat blijkt uit de uitzending van Paulus en Barnabas (Hand. 13 :1-3).
- c. Er is een relatie met een moederkerk en een daaruit voortvloeiende ordening van het kerkelijk leven naar de regel van de Schrift (Hand. 15 :23-31), in gehoorzaamheid aan de leiding van de Heilige Geest (Hand. 15 28).

De situatie in Antiochië vertoont nog meer vergelijkbare trekken. Bijvoorbeeld dat binnen de moederkerk in Jeruzalem vragen rezen over het functioneren van de zendingsgemeente Antiochië. Sommigen in de gevestigde kerk vroegen zich af waarom het daar in Antiochië wat vrijer toeging en of dat wel kon. Allerlei joodse wetten waar zijzelf zo aan hechten, bleken in Antiochië niet relevant te zijn en men stelde daar indringende vragen bij. Zelfs zo zeer dat de echtheid van de bekeringen van de heidenen in twielf werd getrokken (Hand. 15 :1.2).

Die kwestie raakt ook het verschijnsel zendingsgemeenten in onze kerken. Ook onder ons leeft de angst dat zendingsgemeenten veel meer vrijheden zouden krijgen dan gewone gemeenten en komt de gedachte op dat een zendingsgemeente alleen echt werk van God kan zijn als ze zich volledig aan alle geldende regels van onze kerken conformeert. Die omstandigheid is voor ons een reden te meer om goed naar Hand. 15 te kijken.

3.2. *Kerk en koninkrijk*

Zending gaat over de bekering van mensen, maar ook over de bekering van kerken. Het is belangrijk dat te zien. De kerk beheerst de zending niet. Het is Gods werk en de kerk dient te volgen. Het lijkt ons dat dit een uiterst belangrijke vaststelling is bij de vraag naar onze omgang met zendingsgemeenten. Hier moeten we ook goed letten op ons taalgebruik. Als we zendingsgemeenten benoemen als een 'probleem' dat moet worden opgelost, wat zou de Heere dan vinden van dergelijk taalgebruik?

God bouwt zijn koninkrijk. De kerk is daar een gestalte van, maar zij mag ook dienen bij de uitbreiding van dat koninkrijk. Wat zij nooit mag doen, is zichzelf voor het koninkrijk schuiven. Dat doet zij wanneer zij zichzelf verabsolueert. Een nieuwe christen, maar ook een nieuwe gemeente mag niet gerekruteerd worden voor de heersende kerkcultuur, alsof die de eindterm van ons handelen zou zijn. Het gaat niet om gelijkenschakeling aan de kerk, maar om inschakeling in het koninkrijk. Ons kerkverband zal nieuwe gemeenten moeten dienen om koninkrijkskerken te zijn. En andersom zal zij van die nieuwe gemeenten nederig moeten willen leren wat het betekent om koninkrijkskerk te zijn.

3.3. *Leren van nieuwelingen*

In Hand. 10 en 15 lezen we dat de eerste gemeente ook moest leren van nieuwelingen. God maakt ons iets duidelijk door hen. Wanneer Petrus naar de heiden Cornelius gaat, lezen we van de bekering van Cornelius en zijn huis. Maar ook Petrus keert terug als een veranderd mens. Wanneer hij later op het apostelconvent in Jeruzalem spreekt over de toelating van heiden-christenen zonder de voorwaarde van de besnijdenis (Hand. 15), geeft hij een aantal uiterst belangrijke criteria die ook ons kunnen helpen bij de verwelcoming van nieuwe christenen en nieuwe kerken:

1. *God kent de harten* (Hand. 15 : 8). Petrus begint met het goddelijk initiatief. Vooraf aan elke beoordeling van ons moet staan dat God het binnenste van mensen peilt en doorziet. Dat moet ons nederig maken en ervoor doen waken dat wij een toetredingsproces geheel willen inkaderen en beheersen met criteria en kenmerken. Gods werk staat voorop.
2. *God heeft hun de Heilige Geest gegeven*, net als aan ons (Hand. 15 : 8). Petrus wijst hier blijkbaar op uiterlijke tekenen van Gods Geest bij de nieuwe gelovigen. Dat is een stilzwijgende verwijzing naar dat andere uiterlijke teken: de besnijdenis. Door het uiterlijke teken van de besnijdenis werd men ingelijfd in Israël. Geloof in Christus en het ontvangen van de Geest betekent dat men ingelijfd is in het nieuwe volk van God, dat bestaat uit Joden en heidenen samen. God heeft laten zien dat de heidenen erbij horen. Petrus (en de anderen) hebben die tekenen blijkbaar herkend. Er staat niet hoeveel van de Heilige Geest bij de nieuwe gelovigen zichtbaar was, maar er waren tekenen dat Hij er was. Hij was tot hen gekomen, niet op basis van hun wetbetrachting, maar door het verkondigde evangelie (Gal. 3 : 2).
3. *God heeft geen onderscheid gemaakt* tussen ons en hen en heeft door het geloof hun hart gereinigd (Hand. 15 : 9). De besnijdenis was het teken van reiniging en heiliging van het vlees, het teken van het verbond, van 'erbij horen'. Petrus zegt hier: als God geen verschil maakt, moeten wij het ook niet doen. Hun hart is gereinigd, niet door de besnijdenis (of door welk ander voorschrift dan ook), maar door het geloof.

Petrus eindigt zijn toespraak met een oproep die een verbluffende rolomkering bevat. Verbluffend, in elk geval tegenover hen die niet konden geloven dat het allemaal 'echt' was met die heidenen die christen wilden worden. Petrus maakt duidelijk dat deze toetreders de gemeente confronteren met de diepste kern van geloven uit genade. Hij zegt (Hand. 15 :10.11): 'Nu dan, wat stelt gij God op de proef door een juk op de hals der discipelen te leggen, dat noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen? *Maar door de genade van de Heere Jezus geloven wij behouden te worden op dezelfde wijze als zij.* En de gehele vergadering werd stil...'

Dit is nu echt een heilzame stilte! De kerk beheerst Gods zending niet. De Heilige Geest leidt dit werk en Hij zal de kerk voortdurend verrassen en haar dwingen stil te houden en te luisteren.

Als ons geloof in genade alleen iets voorstelt, betekent dat een uiterst bescheiden benadering van nieuwe gemeenten, waarbij we er altijd op gespist zijn om onze dankbaarheid aan God uit te spreken. Hier past geen kritische afstandelijkheid. Sterker nog, zo'n houding zou tot ons eigen onheil kunnen zijn. Petrus spreekt hier van 'God op de proef stellen' door oneigenlijke voorwaarden te stellen. Wat wij zullen moeten afwijzen, is elke poging om een proces van toetreding te reduceren tot gelijkschikking aan onze cultuur en gewoonten. Wij zullen zo'n proces niet moeten willen beheersen, maar dienend en dankbaar optreden. En steeds zullen wij terug moeten naar de kernvraag: werkt God hier? Zijn er vruchten van de Geest te zien? Is er sprake van geloof? Bouwt God zijn koninkrijk?

3.4. Integratie

De Bijbel leert ons niet alleen iets over het concept van zendingsgemeente, maar ook over het integratieproces. In het boek Handelingen vinden we een aantal richtlijnen m.b.t. integratie.

3.4.1. Integratievoorbeeld

Het integratieproces in Hand. 11 en 15 toont de diepe relatie tussen Antiochië en Jeruzalem. We herleiden daaruit de volgende kenmerken:

- Het meeleven met elkaar's noden: Antiochië steunde Jeruzalem in de tijd van honger materieel.
- De bezoeken die ze bij elkaar aflegden: er was een goed contact en men wist wat er bij de ander speelde. De profeten Judas en Silas uit Jeruzalem functioneerden probleemloos in Antiochië en Silas bleef daar (Hand. 15 : 32). En ook Barnabas vervulde Jeruzalem voor Antiochië.
- Het herkennen van Gods werk in elkaar: Barnabas verheugde zich toen hij de vruchten van genade waarnam in die nieuwe zendingsgemeente.
- Het accepteren van geestelijk gezag: Antiochië aanvaardde de raad van Barnabas en later ook de instructie van de vergadering van Jeruzalem.
- Het oog hebben voor verschillen in situatie en het accepteren van daaruit voortvloeiende ruimte in regelgeving: terwijl in Jeruzalem ook christenen nog besneden werden, achtte men dat voor de heidenen niet meer essentieel. Dat verschil in benadering werd geaccepteerd binnen de eerste gemeenten.

Een zegenrijke integratie van zendingsgemeenten zal vooral door deze aspecten gekenmerkt worden. Hieronder zullen we proberen die bijbelse principes naar onze tijd en situatie te vertalen.

3.4.2. Gemeenschap

Het is van groot belang dat zendingsgemeenten en al langer bestaande gemeenten onderling een goed contact hebben. Ze moeten met elkaar meeleven, niet alleen door formele vormen als kerkvisitatie, maar ook door spontaan bezoek en andere ontmoetingsmomenten. De zendingsgemeenten zullen zo open mogelijk over hun functioneren moeten communiceren en publiceren, zodat mensen in andere gemeenten daar in mee kunnen leven. Het vertellen van wat God doet is daarbij belangrijker dan het breed uitmeten van materiële zaken (Hand.14 : 27).

De gemeenschap krijgt ook gestalte in de deelname aan meerdere vergaderingen en andere gezamenlijke ontmoetingsmomenten.

In het bijzonder kan de gemeenschap geïmplementeerd worden als een gemeente een aparte vriendschapsband aangaat met een zendingsgemeente. Deze jumelages zijn niet alleen materieel en financieel gekleurd, maar ook nadrukkelijk bedoeld voor het onderling delen van geestelijke zegeningen.

Als de zendingsgemeente een deel- of een wijkgemeente is van de moedergemeente, is er ook veel gemeenschap doordat leden uit de moedergemeente participeren in het opstarten van de zendingsgemeente.

3.4.3. Steun

Het materiële en financiële aspect is ook van belang bij integratie. In het Nieuwe Testament zien we herhaaldelijk dat de zendingsgemeenten hun moedergemeente bijstaan (Hand. 11 : 29; 2 Kor. 8 en 9), maar Paulus legt er nadruk op dat het ook omgekeerd kan. In 2 Kor. 8 :14 schrijft hij dat het er alleen van af hangt waar op een bepaald moment respectievelijk de overvloed en het gebrek zijn. Een rijke gemeente kan een armzalige zendingsgemeente steunen, maar een rijke zendingsgemeente kan ook een verarmde traditionele kerk bijstaan.

In onze situatie zal de eerste situatie het vaakste voorkomen. We zien het als een taak van de moedergemeenten en van rijke bestaande kerken om zendingsgemeenten van de benodigde middelen te voorzien. Dat kan via jumelages en collectes, maar ook landelijk via steun van deputaatschappen.

3.4.4. Differentiatie

De integratie van zendingsgemeenten in ons kerkverband zal voldoende recht moeten doen aan de forse verschillen die er zijn tussen de cultuur van onze huidige gemeenten en die van zendingsgemeenten. Net zoals de eerste gemeenten zullen we onderlinge verschillen in kerkelijke praktijk moeten accepteren in liefde. Dat houdt in dat we op het vlak van kerkelijke regelgeving niet voor elke gemeente exact dezelfde eisen kunnen laten gelden.

3.4.5. Gezag en regelgeving

Antiochië accepteerde het geestelijk gezag van Barnabas en hield zich aan de instructies van de vergadering uit Jeruzalem. Integratie houdt dus ook in het erkennen van geestelijk gezag. Zendingsgemeenten die binnen ons kerkverband functioneren staan in de ontstaans- en groeifase principieel onder het gezag van de kerkenraad van de moedergemeente. De werkers in de zendingsgemeente staan ook onder verantwoordelijkheid van die kerkenraad. De zendingsgemeenten leggen ook (indien nodig via de moedergemeente) aan de classis verantwoording af. Zo wordt er voor gezorgd dat de zendingsgemeente niet een werkplaats voor hobbyisten wordt, waar ieder met de beste bedoelingen maar doet wat goed is in zijn of haar ogen. De God van de bijbel wil dat alle dingen met orde geschieden (1 Kor. 14). Op de kerkordelijke positie van de zendingsgemeente komen we in hoofdstuk 5 nog terug. Daarbij mogen we niet in strijd komen met artikel 85 van de kerkorde, dat geen kerk over een andere kerk zal heersen.

3.5. Herinnering

De kerk is geroepen Gods grote daden te verkondigen. Blijkens de context van 1 Petr. 2 : 9,10 doet zij dat in de dankbare herinnering dat zij niet vanzelfsprekend is ontstaan. De kerk zoals zij nu bestaat, een gemeente waarin ook de heidenen (onder wie de meeste christelijk-gereformeerden gerekend moeten worden) zijn ingesloten, is er alleen dankzij Gods ontferming.

Een belangrijke motivatie van gastvrijheid in het OT en van zending in het NT is de herinnering aan wie wij eerst waren – slaven en vreemdelingen – en wie wij door Gods genade nu mogen zijn. Alleen vanuit dit perspectief zal de CGK de juiste en bijbelse bescheidenheid kunnen opbrengen om nieuwe mensen en nieuwe gemeenten welkom te heten.

3.6. De Grieken een Griek

De kerk is geroepen om dienstbaar te zijn. Paulus houdt dat de Korinthiërs voor en vermeldt daarbij zijn eigen verlangen om 'allen dienstbaar te zijn', met als doel om er zoveel mogelijk te winnen voor het Evangelie (1 Kor. 9 :19). Missionair zijn gaat gepaard met dienstbaarheid.

Als Paulus de gedachte van dienstbaarheid gaat uitwerken in 1 Kor. 9, benadrukt hij de noodzaak om zo dicht mogelijk bij de ander te komen. Hij wil de Joden een Jood zijn, de Grieken een Griek, de zwakke een zwakke, ja allen alles (verzen 19-22).

Toen de Zoon van God mens werd, nam Hij de gestalte van een dienstknecht aan, schrijft Paulus in (Fil. 2 : 1-9). Hij ging in in de realiteit van het leven, zonder zijn identiteit op te geven. Zo is ook de kerk geroepen om in haar context in te gaan'. Zij blijft aan de binnenkant dezelfde, maar neemt verschillende vormen aan in verschillende situaties. Daarbij heeft ze net als Paulus de intentie om door 'de Joden een Jood en de Grieken een Griek te zijn', zoveel mogelijk mensen te winnen voor het Evangelie (1 Kor. 9 : 27v).

Paulus deed geen water bij de wijn als het om het Evangelie ging. Het ging hem in steeds wisselende omstandigheden ten diepste altijd weer om Jezus Christus en die gekruisigd (1 Kor. 2 : 2). Wee hem die een ander evangelie gaat prediken! Maar als het om uiterlijke of minder essentiële dingen ging, wist Paulus zich vol liefde aan te passen aan zijn gehoor.

Deze houding hebben wij nu ook weer nodig. De erkenning dat Nederland zendingsland geworden is, kan niet zonder gevolgen blijven, maar vraagt om een actieve zendingshouding. In de missionaire situatie van Nederland in de 21^e eeuw komt het aan op standvastige flexibiliteit. Standvastig als het gaat om de leer en de principes. Flexibel als het gaat om ruimte geven aan de ander, de nieuwe gelovigen die cultureel zo anders dan wij zijn opgegroeid. Zo kan het gebeuren, dat de vormgeving van bijv. de samenkomsten in een dorpsgemeente in Oost-Groningen enigszins verschilt van die in een nieuwe gemeente in Amsterdam. Ze zijn beide christelijk-gereformeerd en de boodschap van verzoening door het kruis klinkt in beide gemeenten, maar de 'dienstbaarheid' vraagt om aanpassing van de vormen, 'opdat we er enigen zouden winnen'.

3.7. De nieuwtestamentische gemeente: apostolisch en missionair

De kerk is volgens Nicea 'apostolisch'. Zij is ontstaan uit zending en is zelf naar haar aard zendingskerk. Dat wil meer zeggen dan dat zij 'aan zending doet'. Zij ademt in al haar activiteiten, in haar verkondiging en vorming een missionaire geest. Om W. Verboom te citeren: 'Het missionaire is niet alles, maar alles in de gemeente is wel missionair'.⁸

Het missionaire karakter van de gemeente wordt overal in het NT als vanzelfsprekend voorondersteld. In zijn prachtige studie *Het missionaire karakter van de christelijke gemeente volgens de brieven van Petrus en Paulus* heeft D. van Swigchem dat overtuigend aangetoond.⁹ Ook A. Noordegraaf heeft dat uitgebreid beschreven in zijn *Vijf broden en twee vissen*.¹⁰ Te denken is verder aan het artikel van J.P. Versteeg, 'De bijbelse fundering van het zendingswerk' in: *Gij die eertijds verre waart...*¹¹ Tenslotte heeft C. J. Haak heel duidelijk gemaakt in zijn *Metamorfose*, dat de zendende kerk zelf mee verandert in het zendingsproces.¹² Met andere woorden, de relatie tussen de zendende kerk en de zendingspost is niet een eenzijdige relatie van geven en ontvangen. Beide 'partijen' geven en beiden ontvangen. Dit perspectief kan alleen worden gewonnen wanneer we een ecclesiocentrisch perspectief inruilen voor een theocentrisch perspectief (zie hieronder). Om Brillenburg Wurth te citeren: 'Het gaat ons, gereformeerden, niet om de glorie der kerk'. Dat het zendingskarakter van de kerk ook heel praktische consequenties heeft, blijkt bijvoorbeeld uit 1 Kor. 14, waar Paulus concrete aanwijzingen geeft voor een erediensstap waarbij belangstellenden 'van buiten' worden betrokken. Ook elders in het NT blijkt steeds weer het missionaire karakter van de gemeente. Zo wordt bijvoorbeeld over de ouderlingen in 1 Tim. 3 gezegd dat zij 'niet pas bekeerd' moeten zijn en 'goed bekend moeten zijn bij de buitenstaanders'. De diakenen die hun dienst goed verrichten, zullen 'vrijmoedigheid' ontvangen, een echt missionaire eigenschap, die we ook vinden in Hand. 4. Paulus roept, na uitgebreid stilgestaan te hebben bij zijn missionaire inzet (1 Kor. 9 en 10) de gemeente op hem te volgen, 'zoals ook ik Christus volg' (1 Kor. 11 : 1).

We moeten bedenken dat het NT is geschreven in een zendingssituatie en dat zending de moeder is van de christelijke theologie. De brieven in het NT zijn geschreven aan gemeenten met grote aantallen jong-gelovigen zonder kerkelijke achtergrond. Men kende veel gemengde huwelijken. Er waren veel leden die de enige christen waren in hun gezin of familie. Dat leverde allerlei specifieke vragen en kwesties op die we ook vandaag tegenkomen in jonge gemeenten met veel nieuwe gelovigen.

Het is belangrijk om te zien dat veel Christelijke Gereformeerde Kerken met vrijwel uitsluitend leden die komen uit generaties christendom, in dit opzicht ver verwijderd zijn van de situatie van de nieuwtestamentische gemeente. Wij moeten ervoor oppassen dat we onze situatie inlezen in het NT. Een voorbeeld daarvan is het spreken over de 'zwakken' in het geloof in 1 Kor. 8 en 9. Maar al te vaak worden de 'zwakken' in een klassieke kerkelijke context verstaan als kerkmensen, die een streng geweten hebben. Paulus bedoelt er echter iets anders mee: mensen die nog maar kort christen zijn, die 'in hun geweten nog niet los zijn van de afgod' (1 Kor. 8 : 7). Degenen die al langer christen zijn, dienen hen tegemoet te komen en hun geweten te ontzien. Dat zijn belangrijke principes, wanneer wij deze vertalen naar onze situatie. Hoe dienen kerken, die stammen uit jarenlange tradities waarin relatief weinig mensen 'uit de wereld'

binnenkwamen, om te gaan met gemeenten waarin juist nieuwe gelovigen sterk vertegenwoordigd zijn? Paulus' spreken over de omgang met de zwakken in de gemeente, vormt hier één van de aspecten van een antwoord op die vraag. 'Komt op voor de zwakken', zegt hij in 1 Thess. 5: 14.

Voor verdere bezinning op het zendingskarakter van de kerk verwijzen we naar de genoemde literatuur, alsmede naar S. Paas, *De werkers van het laatste uur: De inwijding van nieuwe gelovigen in het christelijk geloof en in de christelijke gemeente*, Zoetermeer 2003.

3.8 Confessie en zendingsgemeente

In de algemene belijdenisgeschriften vinden we weinig verwijzingen naar het missionaire karakter van de gemeente. Uitzondering daarop is de Niceense belijdenis van 325. Daarin wordt beleden, dat de kerk 'apostolisch' is. De kerk is als apostolische kerk gezonden om het goede nieuws, dat zij van de apostelen ontvangen heeft, zelf ook weer te delen. Dit is een enorm sterke uitdrukking, omdat hier het missionaire aspect benoemd wordt als het hart van de kerk, behorend bij haar wezen en identiteit. Zending is niet slechts een opdracht die de kerk moet uitvoeren, maar zonder zending is zij geen kerk meer. Verder moeten we bedenken dat deze belijdenissen hun oorsprong vinden in het dooponderwijs aan nieuwe gelovigen en dus ontstaan zijn in een missionaire situatie.

De gereformeerde belijdenisgeschriften hebben weinig aandacht voor het missionaire karakter van de gemeente. Er waren in de tijd van de Reformatie andere prioriteiten. Er moesten dwalingen bestreden worden en de rechte leer diende verdedigd en onderwezen te worden. Dat is de inzet van de Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels.

In de Nederlandse Geloofsbelijdenis vinden we een heldere uiteenzetting over de kerk. Daarin wordt gesteld dat de ware kerk te herkennen is aan drie zaken: een zuivere verkondiging van het Woord, een zuiver gebruik van de sacramenten en een handhaven van kerkelijke tucht (art. 29). De valse kerk is aan andere dingen te kennen: die schrijft bijvoorbeeld zichzelf en haar eigen regelgeving meer macht en autoriteit toe dan het Woord van God. Op het gevaar daarvan wordt in art. 7 van de NGB uitdrukkelijk gewezen. De NGB helpt ons dus aan criteria bij de beoordeling van zendingsgemeenten die zich willen aansluiten bij ons kerkverband. Tegelijk waarschuwt hij ons als kerken om de eigen regelgeving niet te hoog te waarderen en in geen geval op gelijke of hogere plaats te stellen dan Gods Woord.

In de Heidelbergse Catechismus komen ook slechts zijdelings opmerkingen voor over het missionaire karakter van de gemeente. We denken aan antwoord 32 waar uitgelegd wordt dat we christen genoemd worden, 'opdat ik zijn naam belijde en mijzelf tot een levend dankoffer Hem offere'. Maar ook aan antwoord 86 waar we leren dat de vernieuwing van de Heilige Geest ons zo verandert, 'dat door onze godzalige wandel onze naasten ook voor Christus gewonnen worden'. In antwoord 123 wordt gebeden 'Bewaard en vermeerder uw kerk'. Het is dus Gods soeverein handelen als Hij zijn kerk weer uitbreidt en daarbij mensen en middelen gebruikt die Hij uitkiest.

De Catechismus stimuleert ons tot persoonlijk getuigen met woorden en daden, in de troostvolle wetenschap dat het God is die zelf zijn kerk in stand houdt en uitbreidt. Dat moet ons enerzijds een actieve betrokkenheid geven en anderzijds bescheiden maken in het beoordelen van nieuwe gelovigen of gemeenten volgens eigen maatstaven.

3.9. Kerkorde en zendingsgemeente

Ook de kerkorde is niet geschreven om het missionaire karakter van de kerk te benadrukken. Ze is primair ontworpen om het gemeentelieven ordelijk te regelen. Toch vinden we ook hier aanknopingspunten voor missionair gemeente zijn.

In de regeling voor de buitenlandse zending (bijlage 19) wordt ingezet met een omschrijving van het doel van zending: 'Teneinde aan niet gekerstende en ontkerstende volken het Evangelie te verkondigen en hen die tot het geloof gekomen zijn en de heilige doop ontvangen hebben te vergaderen in zelfstandige gemeenten, alsmede deze gemeenten desgewenst bij te staan bij de opbouw van eigen kerkelijk leven, worden missionaire predikanten en andere zendingswerkers uitgezonden'. We ontdekken de doelgroep: 'niet gekerstende en ontkerstende volken'. Aan hen moet het evangelie verkondigd worden, opdat er zelfstandige gemeenten gaan ontstaan van gedoopte gelovigen. Als kerken stellen we ons dienstbaar op en zijn we bereid deze gemeenten te dienen bij de opbouw van hun eigen kerkelijk leven. De hele lijn van dit artikel is er één van dienstbaarheid. We verlangen naar Gods werk in mensen en beseffen dat zij vanwege hun eigen cultuur een 'eigen kerkelijk leven' zullen moeten opbouwen. Impliciet zeggen we te beseffen dat hun kerk geen kopie van de onze behoeft te zijn en zal zijn. Deze houding kan ons ook in de discussie over zendingsgemeenten in eigen land van dienst zijn.

In de regeling voor de evangelisatie (bijlage 16) vinden we enkele prachtige opmerkingen. 'Naar de eis van Gods Woord is de kerk zendingskerk, ook in eigen land, en heeft elke kerkenraad, classis en synode de roeping om de uitbreiding van Gods Koninkrijk te bevorderen door het Evangelie hetzij door prediking, hetzij door lectuurverspreiding, hetzij door andere middelen, te brengen waar het niet of zeer onzuiver is' (artikel 1). Hierbij valt op, dat de kerk naar de 'eis van Gods Woord' zendingskerk is, ook in eigen land. Evangelisatie is geen extraatje voor enthousiastelingen, maar een bijbelse opdracht voor elke gemeente. Zending is niet alleen met het oog op de heidense volken ver weg, maar 'ook in eigen land' een roeping van Godswege. Het gaat om de 'uitbreiding van Gods Koninkrijk' en dat staat niet gelijk aan het vermeerderen van het aantal mensen die zich precies aan onze voorschriften houden. De frase 'hetzij door andere middelen' biedt ons de ruimte om in deze tijd serieus bezig te zijn met gemeentestichting als middel voor evangelisatie.

Niet alleen in de kerkorde zelf, maar ook in de door de kerken vastgestelde bevestigingsformulieren voor ambtsdragers wordt verwezen naar de missionaire roeping van de gemeente in het algemeen en van de ambtsdragers in het bijzonder.

Het formulier voor de bevestiging van predikanten wijst op de toerustende taak van de predikant voor de evangelisatie door de gemeente. Verder wordt in het slotgebed de hoop uitgesproken dat door zijn arbeid 'de kerk bewaard en vermeerderd worde'.

Het formulier voor de bevestiging van ouderlingen hanteert dezelfde zinsnede als het formulier voor de bevestiging van predikanten: de gemeente wijzen op haar roeping door haar handel en wandel anderen te winnen voor Christus.

Martin Bucer had een duidelijke visie op de missionaire roeping ook van de diakenen, maar in ons bevestigingsformulier is daarvan weinig terug te vinden.

Hoe schaars en terloops de verwijzingen naar de missionaire roeping van de gemeente en haar ambtsdragers in de formulieren ook zijn, duidelijk wordt in elk geval, dat de gemeente aangespoord dient te worden tot getuigen, in de wetenschap dat God zo zijn kerk vermeerderd. In de hoofdstukken 5, 6 en 7 komen we nog terug op enkele kerkordelijke kwesties. Hier volstaan we met te constateren dat de kerkorde weet heeft van en rekent met het missionaire karakter van de gemeente.

3.10. Conclusies

In deze beknopte zoektocht naar bijbelse, confessionele en kerkordelijke aanknopingspunten zijn we tot de volgende conclusies gekomen:

- a. Voor het Nieuwe Testament is de gemeente vanzelfsprekend een missionaire gemeente, gegrepen door de opdracht van de Heiland om het Evangelie te brengen dichtbij en ver weg. Antiochië levert ons daarvan een prachtig voorbeeld.
- b. We moeten oppassen dat we de zaak van onze kerk niet voor de zaak van Gods koninkrijk schuiven.
- c. In de benadering van zendingsgemeenten moeten we in de geest van Hand. 15 het werk van God leren herkennen, Gods initiatief volgen, daaraan ruimte bieden en er zelf van leren.
- d. In het proces van integratie zullen begrippen als steun en gemeenschap minstens zo zwaar moeten wegen als regels en voorschriften.
- e. Ziende op onze eigen afkomst – het was genade dat God ons opzocht! – dienen we nieuwe gelovigen die zich bij de gemeente voegen welwillend te benaderen.
- f. De incarnatiegedachte wijst ons de weg om de verkondiging van het Evangelie een cultuureigen uitstraling te laten hebben, zoals Paulus de Grieken een Griek was, om op die manier zoveel mogelijk mensen te behouden. Het gaat om een standvastige flexibiliteit. Standvastig als het gaat om de leer en de principes, flexibel als het gaat om ruimte geven aan de ander, de nieuwe gelovige die cultureel zo totaal anders dan de meesten van ons is opgegroeid. Eén strakke regeling die altijd en overal geldt, is in strijd met dat principe.
- g. We zullen in ons gemeenteleven serieus rekening moeten houden met de binnenkomst van nieuwe gelovigen uit andere culturen of ongelovige belangstellenden. In het Nieuwe Testament zien we dat de gemeenten dat ook doen.
- h. De Geloofsbelijdenis van Nicea herinnert ons eraan dat het missionair zijn tot het wezen van de kerk hoort. Ze is immers 'apostolisch'.
- i. De gereformeerde belijdenisgeschriften helpen ons aan criteria bij het beoordelen van zendingsgemeenten: zuivere bediening van Woord en sacramenten, handhaven van kerkelijke tucht. Diezelfde confessie waarschuwt ons voor het te hoog waarderen van menselijke regels.
- j. De kerkorde geeft de noodzaak aan van het bereiken van onbereikten, ver weg en dichtbij. Een combinatie van gegevens uit bijlagen 16 en 19 lijkt ons uitermate vruchtbaar. In bijlage 16 erkennen we dat missionaire activiteit, ook in eigen land, een bevel van God is en met allerlei middelen ter hand genomen dient te worden. Bijlage 19 leert ons dat we een dienstbare houding moeten hebben tegenover nieuwe gelovigen en 'eigen zelfstandige gemeenten' bevorderen. Dat scheidt naar onze overtuiging ruimte genoeg om het bijbelse concept van zendingsgemeente verder uit te werken. In het tegemoet treden van groepen nieuwe gelovigen is het belangrijk Gods initiatief te volgen. De vraag is niet of deze gemeenten een plaatsje bij ons kunnen krijgen, maar hoe.
- k. We pleiten daarom voor een minimale regeling, die maximale ruimte geeft aan zendingsgemeenten om hun eigen stijl te vinden binnen de kaders van de Schrift en de belijdenis. De frase 'naar de geest van de kerkorde' zal in die zin moeten worden uitgelegd.

3.11. Opdracht

Nu de bijbelse grond voor zendingsgemeenten helder is, staan we voor de taak om het concept verder uit te werken, rekening houdend met de gevonden richtlijnen.

Hoofdstuk 4: Diversiteit van zendingsgemeenten

Ieder mens is anders. Iedere gemeente is uniek. Dat geldt ook voor zendingsgemeenten. We beschrijven in dit hoofdstuk enkele vormen waarin we met het verschijnsel zendingsgemeenten te maken (kunnen) krijgen. De lijst is niet uitputtend, wel illustratief. We letten allereerst op gemeenten, die van buiten bij onze kerken aankloppen (4.1). Daarvoor ontbreekt goede regelgeving. Daarnaast zijn er tal van situaties, die uit onze eigen gemeenten groeien (4.2). We gaan na welke ruimte daarvoor (nodig) is.

4.1. Zendingsgemeenten die van buiten komen

Tweemaal werden we in de afgelopen jaren als kerken geconfronteerd met gemeenten die niet uit ons eigen missionair werk waren voortgekomen, maar wel binnen ons verband wilden gaan functioneren.

4.1.1. Vanuit missionair werk door ander kerkverband

De groep gelovigen rond de christelijke boekhandel 'De Wegwijzer' in Almere was ontstaan vanuit missionaire arbeid van de Gereformeerde Gemeente te Lelystad. Binnen dit kerkverband bleek geen ruimte te zijn voor een nieuwe gemeente, die zich vanwege de specifieke situatie en samenstelling niet volledig aan alle kerkelijke regels kon binden. Dat leidde tot een aanvraag bij de samenwerkingsgemeente CGK/NGK te Almere. Het ging om een groep van ca. 80 betrokken gelovigen, die voor het merendeel via het evangelisatiewerk tot geloof waren gekomen. De groep werd geleid door evangelist A. Meulmeester die ondersteund werd door Stichting Rentmeester.

4.1.2. Vanuit interkerkelijk initiatief

In Rotterdam is in 1998 een initiatief begonnen van personen uit de Gereformeerde Gemeenten, uit de Nederlands Hervormde Kerk (GB) en onze kerken. Men ging Engelstalige diensten beleggen op zondag in het kerkgebouw aan de Wolphaertsbocht. Na enkele jaren was er een groeiende groep die ook pastoraat nodig had. Men zocht aansluiting bij één van de drie genoemde kerken. De Christelijke Gereformeerde Kerk te Charlois was bereid gastvrijheid te verlenen. In januari 2001 werden twee ouderlingen bevestigd met de opdracht de ICF te dienen, vanaf november 2002 werd de ICF als 'wijkgemeente anderstaligen' een onderdeel van de kerk van Rotterdam-Charlois en na het verdwijnen van de Nederlandstalige wijkgemeente in december 2003 is ze nu de voortzetting van deze kerk.

4.2. Zendingsgemeenten die voortkomen uit missionair werk van eigen kerken

Inmiddels zijn er ook initiatieven vanuit de eigen kerken om door middel van gemeentestichting de moderne mens te bereiken. We noemen er enkelen zonder volledig te willen zijn.

4.2.1. Bewuste gemeentestichting

De Christelijke Gereformeerde Kerk te Amsterdam-Centrum heeft dr. S. J. Wierda voor de helft van zijn tijd als taak gegeven om een nieuwe gemeente te stichten. Dat initiatief is in volle gang en is bedoeld om via missionair werk te komen tot een zendingsgemeente. Vanuit de gemeente van Zutphen wordt geprobeerd om tot gemeentestichting in Lochem te komen. In Haarlem wordt vanuit de gefuseerde gemeenten geprobeerd om in een andere wijk van de stad via missionair werk te komen tot een nieuwe gemeente van vooral nieuwe gelovigen, een zendingsgemeente dus. Ook in Hoofddorp wil de gemeente in een nieuwe wijk via activiteiten, die zouden kunnen leiden tot het ontstaan van een soort zendingsgemeente, voet aan de grond krijgen.

4.2.2. Vanuit eigen kerk: diensten met belangstellenden

In Zwolle is men in januari 2003 begonnen met het houden van wekelijkse ontmoetingsdiensten. Veel bezoekers van de Alphagroepen willen meer betrokken raken bij kerk en geloof, maar blijken de stap naar de reguliere diensten te groot te vinden. Ze komen wel naar de ontmoetingsdiensten. Tegelijk gaat de gemeente meer en meer haar missionaire roeping verstaan. Gemeenteleden ervaren de ontmoetingsdiensten als een goede mogelijkheid om onkerkelijke vrienden en bekenden mee naar toe te nemen. Het ligt voor de hand dat deze diensten door de bezoekers steeds meer ervaren worden als hun eigen zendingsgemeente en niet alleen als een soort opstap naar de 'echte' kerk.

In Utrecht Leidsche Rijn wordt geprobeerd om met mensen uit bestaande gemeenten een nieuwe gemeente te stichten, die tegelijk zo open mogelijk moet zijn voor onkerkelijken. Regelmatig worden 'diensten met belangstellenden' gehouden.

4.2.3. Vanuit eigen kerk: via samenwerking of gezamenlijke projecten

In diverse plaatsen in ons land zijn gemeenten in gesprek met gemeenten uit de GKV (bijv: Deventer en Surhuisterveen) en is de inzet van de gesprekken niet alleen het samengaan van bestaande gemeenten, maar ook een gezamenlijke poging om een nieuwe 'zendingsgemeente' te stichten.

In de Amersfoortse wijk Vathorst is een initiatief gaande met zondagse diensten, die door een projectteam uit verschillende kerken worden voorbereid en geleid. De diensten trekken al meer dan 100 bezoekers.

4.2.4. Vanuit eigen kerk: op afstand

De initiatieven 4.2.1 t/m 4.2.3 bewegen zich allemaal binnen het raamwerk van de kerkorde, die aangeeft dat het evangelisatiewerk onder verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerk dient te gebeuren. H. van Eeken beschrijft in zijn onderzoek naar gemeentestichting en kerkrecht¹³, dat het binnen de kaders van de gereformeerde kerkorde ook mogelijk is om als gemeente een zendingsgemeente te stichten die niet direct in de eigen omgeving ligt, analoog aan de werkwijze bij buitenlandse zending. Een gemeente in Overijssel zou dus met mensen en middelen gemeentestichtend werk kunnen doen in de Randstad, uiteraard in nauw overleg met de aangrenzende gemeente(n).

Kortom: op allerlei plaatsen worden initiatieven ontplooid, die kunnen leiden tot het ontstaan van zendingsgemeenten. Sommige situaties lijken op elkaar, maar er zijn ook verschillen. De constante is dat uit evangelisatiewerk nieuwe groepen gelovigen aan het ontstaan zijn, die vast willen houden aan Schrift en belijdenis, die de band met onze kerken waardevol vinden, maar die niet met alle kerkelijke regels gediend zijn.

4.3. Fasen in de groei

De diversiteit die uit de bovenstaande situaties al bleek, wordt nog duidelijker als we een 'doorsnee-groeiproces' proberen te beschrijven. In iedere fase van het proces zijn verschillende mogelijkheden. Per gemeente lopen de lijnen uiteen. Maar in hoofdlijnen zien we overal iets terug van ontstaan, groei en zelfstandiging.

4.3.1. Ontstaan

Allereerst is er de fase van het ontstaan. Er wordt missionair werk gedaan. Gelovigen bereiken met het Evangelie hun medemensen en die raken geïnteresseerd. Vaak zal het missionaire werk geïnitieerd worden door de plaatselijke gemeente. Soms kan het ook gaan om een spontane activiteit op persoonlijk initiatief van gelovigen, zoals bij 'Cyprische en Cyrenische mannen' uit Hand. 11. Ook kan er sprake zijn van missionaire samenwerking tussen verschillende kerken. Het kan gaan om geplande, doordachte, maar ook om spontane en verrassende initiatieven.

4.3.2. Groei

Zodra een aantal belangstellenden verzameld is, kan er een groep gestart worden die met elkaar bijbelstudie doet en de grondslagen van het christelijke geloof verkent. Soms starten gemeenten direct een groep, zonder dat er veel missionair werk aan vooraf gaat. In andere gevallen wordt de vorming van groepen langdurig en zorgvuldig voorbereid. Soms worden bestaande groepen van gelovigen opengesteld voor belangstellenden. Op andere plaatsen wordt nadrukkelijk gestart met een meerderheid aan niet-gelovigen. Soms heeft een groep het karakter van een cursus, maar het kan ook heel goed een open

gesprekskring zijn. In de meeste gevallen wordt ernaar gestreefd om steeds meer deelnemers te krijgen. Door de netwerken van de deelnemers realiseert men groei. Uiteindelijk worden groepen weer gedeeld en komen er steeds meer.

4.3.3. Diensten

Gaandeweg komt er vraag naar grotere bijeenkomsten. Door laagdrempelige diensten wordt in die behoefte voorzien. Het gaat hier om bijeenkomsten die net als een gewone eredienst een liturgie hebben met zang, gebed en prediking. Bij de laagdrempelige dienst is alles er op gericht om het voor niet-kerkelijke mensen zo begrijpelijk mogelijk te maken, om de bijbelse boodschap zo goed mogelijk te doen landen in de situatie van de buitenkerkelijken. In sommige gemeenten is het houden van diensten een gevolg van succesvol werken met groepen. In andere gemeenten is men juist begonnen met het houden van laagdrempelige diensten en heeft men van daaruit voor de belangstellenden ook kringwerk in groepen georganiseerd. Soms worden diensten gehouden in het gewone kerkgebouw, in andere gevallen kiest men voor een school of wijkgebouw. In alle gevallen is het van belang dat de diensten niet voornamelijk bevolkt worden door de eigen kerkelijke mensen. Dat maakt de drempel voor nieuwkomers hoger, omdat ze niet gewend zijn aan de kerkelijke cultuur en uitstraling die onze eigen mensen meebrengen. Voor toetreders is het van groot belang dat ze voldoende 'mensen zoals zijzelf' om zich heen hebben. Dat schenkt vertrouwen dat dit de kerk is waar zij passen.

4.3.4. Zelfstandig worden

Als God het werk zegen, willen mensen na verloop van tijd een duurzame betrokkenheid aangaan met Hem en de gemeente. Ze verlangen er naar om gedoopt te worden en lid te zijn.

Zodra er gedoopt gaat worden, moet de zendingsgemeente een bepaalde relatie hebben met het kerkverband. Soms is die al aanwezig, omdat de moedergemeente het missionaire werk heeft geïnitieerd en leidt. In die gevallen zijn doop en lidmaatschap geen probleem en worden vanuit de moedergemeente de ambten aangedragen. Soms is er nog geen duidelijke relatie. In die gevallen zoekt de 'zendingsgemeente' toenadering tot een naburige kerk. Als de toenadering positief verloopt, kan overeenkomstig art. 38 K.O. na advies van de classis een gemeente worden geïnstituëerd. Een andere mogelijkheid is, dat de 'zendingsgemeente' zich formeel voegt bij de naburige kerk en dat zij samen kiezen voor een organisatiestructuur zoals geregeld in bijl. 53 K.O. Beide wijkgemeenten behouden dan hun authentieke karakter. De zendingsgemeente krijgt vanwege haar eigen karakter ruimte om kerk te zijn in een vorm, die zo goed mogelijk aansluit bij de doelgroep die ze bereikt met haar missionaire werk. Het uiteindelijke doel is dat de zendingsgemeente zich ontwikkelt tot een zelfstandige gemeente binnen het kerkverband.

De reële situaties zoals beschreven in 4.1 en de beschrijving van de fasen in 4.3. maken duidelijk, dat dé zendingsgemeente niet bestaat. Elke situatie en elke fase zorgt voor verschillende varianten. Deze dynamiek maakt het lastig om één uniforme regelgeving te ontwerpen.

4.4. Hoofdzaken: ontstaan en doel

De forse verscheidenheid in het ontstaan en de ontwikkeling van zendingsgemeenten dwingt ons te kijken naar de hoofdzaken. Waar draait het ten diepste om? We kunnen dat heel eenvoudig weergeven:

Het begin van iedere zendingsgemeente ligt in missionaire arbeid. In een proces van groei en zegen leidt dat uiteindelijk tot een zelfstandige gemeente van Christus die op haar beurt ook zelf weer missionaire arbeid initieert. Volgens dit grondplan realiseert God dat via de gemeente zijn evangelie verkondigd en zijn koninkrijk uitgebreid wordt.

Het einddoel van de zendingsgemeente is dus niet een soort 'tweederangsgemeente', die min of meer onder curatele staat van een andere gemeente. Ze moet ook geen permanente evangelisatiepost worden. Nog minder moet ze beschouwd worden als een 'voorlopig stadium' waarvan we verwachten dat ze na verloop van tijd exact dezelfde kenmerken gaat vertonen als de traditionele gemeenten. Al deze opties doen geen recht aan de principiële gelijkheid van oude en nieuwe gelovigen en aan de uitgangspunten die we in hoofdstuk 3 beschreven hebben.

Een zendingsgemeente zal in veel gevallen een 'dochtergemeente' zijn, voortvloeiend uit de missionaire activiteit van de 'moedergemeente'. Maar elke rechtgeaarde moeder wil niets liever dan in een proces van loslaten haar dochter te leren om op eigen benen te staan en tegelijk de band vast te houden. Dat is de uitdaging waarvoor we staan. Het spreken over 'moeder- en dochtergemeenten' kan op den duur versluisend werken, alsof er een soort eenrichtingsverkeer gaande is. Zeker als de zendingsgemeente op eigen benen begint te staan, is het beter te spreken over 'partnergemeenten' dan over 'moeder- en dochtergemeenten'.

We stellen vast dat een zendingsgemeente uiteindelijk zelfstandig moet worden. We zien ons dan wel geplaatst voor de vraag hoe we een goede en vruchtbare integratie willen realiseren van zendingsgemeenten met de reguliere gemeenten in ons kerkverband. Daarbij verwijzen we naar wat in hoofdstuk 3 aan principiële dingen over 'integratie' gezegd is.

4.5. Echt en anders christelijk-gereformeerd

Een goed proces van volwassen worden is erop gericht, dat de dochter met vreugde in de familie blijft. Er is sprake van wederzijdse herkenning en acceptatie, hoewel moeder en dochter ook wederzijds zien dat er verschillen zijn. De dochter heeft in kernpunten dezelfde lijn als de moeder, maar wijkt daar op allerlei ondergeschikte punten vanaf. Ze heeft dezelfde basis en hetzelfde doel als moeder, maar kiest

soms weloverwogen een andere weg. De dochter is echt familied, maar ook een beetje anders. Geen kloon, maar een kind.

In het integratieproces van zendingsgemeenten zijn de woorden 'echt' en 'anders' van groot belang. Een zendingsgemeente binnen ons kerkverband is echt christelijk-gereformeerd en tegelijk anders christelijk-gereformeerd.

Het echt gereformeerde karakter van een zendingsgemeente blijkt uit het staan op de grondslag van Schrift en belijdenis en de relatie met het kerkverband in de geest van de gereformeerde kerkorde. De zendingsgemeente kent en neemt haar verantwoordelijkheden ten aanzien van de kerk. Ze wil ook met de ervaringen die ze opdoet andere gemeenten dienen.

In dit verband is het belangrijk om in het oog te houden, dat de essentie van het gereformeerde denken niet bestaat in bepaalde uiterlijke regels of als regel geaccepteerde gedragspatronen, maar in de diepe inhoud van het evangelie. Dit echt gereformeerde denken moet in de zendingsgemeente ook beleiden en onderwezen worden. Daarbij gaat het om de elementen die de Nederlandse Geloofsbelijdenis ons noemt:

- a) Een zuivere, eerlijke **prediking**, die de Bijbel volledig als Woord van God aanvaardt en als richtlijn voor het leven hanteert. Een boodschap van zonde en genade, wedergeboorte en bekering. Een boodschap van verzoening door het bloed van Christus, van bevrijding uit banden van slavernij door de enige Redder: Jezus Christus. Een boodschap van heiliging en radicale levensvernieuwing. De boodschap die ook in de belijdenisgeschriften verwoord is: allen zonder onderscheid de belofte van het Evangelie prediken, met bevel van geloof en bekering (DL 2,5).
- b) Een regelmatige en bijbelse bediening van de **sacramenten**. Bij de doop krijgen in de zendingsgemeente zowel volwassendoop als kinderdoop een plaats. Als mensen op latere leeftijd tot geloof komen, ontvangen zij als volwassene na belijdenis de doop. Kinderen uit de gezinnen van de gelovigen worden op grond van het verbond als kind gedoopt.
- c) Een handhaven van de kerkelijke **tucht** naar de regel van Matth. 18. Mensen die openlijk in zonde leven, worden vermaand om daarmee te breken. Bij hardnekkige weigering na vele liefdevolle vermaningen, worden uiteindelijk stappen van tucht genomen, zoals de kerkorde die vermeldt op basis van de Schrift, in een uiterste poging de zondaar te behouden.

Dat ethiek en kerkelijke tucht in de missionaire situatie lastige onderwerpen zijn, beseffen we terdege. Zie hiervoor het boek van S. Paas. Dat neemt niet weg dat we ook in zendingsgemeenten met tucht ernst moeten maken. De brieven van Paulus getuigen daar duidelijk van!

In een zendingsgemeente komen niet alleen deze breed gereformeerde noties aan de orde, maar ook noties en accenten die binnen onze Christelijke Gereformeerde Kerken van belang zijn. Daarvan noemen we bijvoorbeeld het bevindelijke denken, de nadruk op de noodzaak van een levende, persoonlijke relatie met God. Deze dingen worden juist in een zendingsgemeente sterk benadrukt, omdat de relatie met God de hartslag van het christendom is. Zonder bevinding is er geen gezond functionerend geestelijk leven. Zonder geloof, geloofservaring en geloofsoefening oefent de kerk geen aantrekkingskracht uit. Dat juist deze prediking het hart bepaalt van onze identiteit is door prof. dr. J.W. Maris benadrukt in zijn artikelen over de Christelijke Gereformeerde Kerken in de toekomst. Hij haalt daarin de discussie op de generale synode van 2001 weer aan, die gevoerd is naar aanleiding van het rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid en zegt: 'Het goddelijk karakter van de kerk bracht tot het onderscheid tussen een normatieve en niet-normatieve kerkelijke identiteit. Er zijn dingen die te herleiden zijn tot Gods Woord en de gehoorzaamheid daaraan. Van andere dingen kan dat niet gezegd worden. Wat mee moet naar de toekomst kan alleen van de eerste categorie gelden!'

Deze lijn sluit naadloos aan bij wat we ten aanzien van zendingsgemeenten willen benadrukken. Het echt gereformeerde karakter schuilt vooral in de prediking. Dr. Maris toont overtuigend aan vanuit Schrift, belijdenis en kerkhistorie, dat de prediking de meest essentiële en identiteitsbepalende factor is voor het gemeente zijn. Met normen, die direct op de Schrift zijn terug te voeren, zal in de zendingsgemeente niet gemarchandeerd mogen worden. Ten aanzien van de niet-normatieve zaken die in ons kerkzijn *common sense* geworden zijn, mogen we elkaar vrijmoedig een stukje ruimte geven.

Het door de synode gemaakte onderscheid tussen normatieve en niet-normatieve zaken, heeft al oude papieren. We denken bijvoorbeeld aan het bekende adagium van Herman Witsius:

*'Eenheid in het noodzakelijke
Vrijheid in het niet noodzakelijke
In beide de wijsheid en de liefde
In alles een onergerlijk geweten tot de dag des Heeren*

In de verhouding tussen Jeruzalem en Antiochië vinden we hiervan een prachtig bijbels equivalent. We lezen in Hand. 11 hoe Barnabas als afgevaardigde van de moedergemeente Jeruzalem de nieuwe zendingsgemeente Antiochië komt bezoeken. Hij is een goed man, vol van de Heilige Geest en vol van geloof. Het verblijft hem dat hij het genadewerk van God in de mensen herkent. En hij vermaant de zendingsgemeente om vooral met een hartelijk voornemen bij de Heere te blijven.

In deze Barnabashouding dienen we zendingsgemeenten tegemoet te treden: met blijdschap, vol van geloof en goedheid, hen liefdevol vermanend bij de Heere te blijven.

Bij dat laatste hoort dan ook een bepaalde ordening van het kerkelijk leven. Die mogen we van de zendingsgemeenten vragen. Maar die hoeft niet noodzakelijk een kopie te zijn van onze eigen gewoonten en regelingen.

4.6. Conclusie

We hebben te maken met zendingsgemeenten in steeds nieuwe en verschillende situaties en fasen. In een houding van blijdschap, geloof en goedheid mogen we deze gemeenten tegemoet treden, Gods werk in hen herkenkend. Als kerk beogen we de zendingsgemeente een volwaardige en zelfstandige plaats te geven in ons midden. We beseffen dat ook een zendingsgemeente inhoudelijk echt christelijk-gereformeerd dient te zijn en zien daar op toe. Tegelijk accepteren we dat ze vanwege haar aard ook anders christelijk-gereformeerd is. We hebben oog voor het verschil tussen normatieve en niet-normatieve kwesties en verdiscuteren dit in de regelgeving. Daarna mag van zendingsgemeenten verwacht worden zich aan eenmaal vastgestelde kerkelijke regelgeving te houden en zich voor de classis te verantwoorden.

4.7. Opdracht

In de komende hoofdstukken beschrijven we op welke wijze er sprake is van een 'anders' christelijk-gereformeerd zijn van zendingsgemeenten. Als we uitgaan van eenheid in het noodzakelijke, welke verscheidenheid is dan toelaatbaar?

Nu al moet gezegd worden, dat het moeilijk is om volledig te zijn. We worden immers steeds weer voor nieuwe vragen gesteld. De vragen van de (nabije) toekomst zijn nu nog niet in antwoorden en regels te vangen. Ook dit rapport heeft dus iets voorlopigs. Daarom zoeken we onze kracht in de beperking en willen we de volgende aandachtsvelden bekijken:

- zendingsgemeente en kerk;
- zendingsgemeente en evangelist.

Hoofdstuk 5: Zendingsgemeenten en kerk

Volgens bijlage 16 art. 2 KO is het evangelisatiewerk een activiteit van de plaatselijke gemeente. Dat betekent dat vooral de relatie van de zendingsgemeente tot die gemeente zal moeten worden gedefinieerd. Op bepaalde momenten kent de kerkorde ook aan de classis (art. 38 KO sub 3) en aan deputaten evangelisatie (bijlage 16 art. 4 KO) enige verantwoordelijkheid toe. Dus moet ook de relatie van de zendingsgemeente tot de classis en deputaten evangelisatie beschreven worden. Tenslotte is er aandacht nodig voor de vraag of alle bepalingen van de kerkorde zondermeer toepasbaar zijn in de zendingsgemeente.

5.1. *Zendingsgemeente in relatie tot de plaatselijke gemeente*

De relatie van groepen nieuwe gelovigen met de plaatselijke gemeente kan op verschillende manieren vorm krijgen.

5.1.1. *Geïntegreerd in plaatselijke gemeente*

Nieuwe gelovigen komen in kring- of cursusbijeenkomsten bij elkaar (bijv. de Alphacursus). Op de zondag komen ze samen in de reguliere diensten van de gemeente. Gaandeweg nemen de nieuwe gelovigen de gewoonten van de kerkleden over en andersom passen ook zij die vanouds kerklid zijn zich aan bij de nieuwe gelovigen. Een wederzijds proces van geven en nemen zorgt ervoor dat de gemeente gastvrij, open en laagdrempelig wordt en dat nieuwe gelovigen iets leren waarderen van orde, stijl en tradities. Op die manier ontstaat er geen nieuwe zendingsgemeente, maar verandert de traditionele kerk in een open missionaire gemeente met aantrekkingskracht.

Dit lijkt op het eerste gezicht de meest verkieslijke optie. Tegelijk moet de vraag gesteld worden of het een haalbare optie is. De grote meerderheid van serieuze belangstellenden ervaart de stap naar onze vorm van kerk-zijn als enorm groot en de meeste kerken slagen er niet in om van binnenuit zodanig te veranderen, dat ze dichterbij de mens van vandaag komen te staan. Het mag en moet ons ideaal blijven om de eigen gemeenten toegankelijker te maken voor buitenstaanders, maar we moeten realistisch constateren dat daar nog veel tijd voor nodig zal zijn. Meer tijd dan die we hebben als we denken aan de missionaire initiatieven, die op dit moment vragen om het treffen van noodzakelijke regelingen.

Voor deze gang van zaken zijn overigens geen kerkordelijke aanpassingen nodig.

5.1.2. *Eigen onderdeel binnen plaatselijke gemeente*

Een missionair team belegt met de groep nieuwe gelovigen onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de 'moedergemeente' eigen diensten en verricht missionair werk. Speciaal daartoe aangewezen ambtsdragers functioneren bij het leiding geven aan deze groep. De groep kan zich ontwikkelen tot een soort 'deelgemeente', een min of meer zelfstandige eenheid binnen het grote geheel van de plaatselijke gemeente.

Omdat de overkoepelende kerkenraad de verantwoordelijkheid over het geheel blijft dragen, zijn ook voor deze structuur geen kerkordelijke aanpassingen nodig.

5.1.3. *Wijkgemeente*

Als de nieuwe groep te weinig overeenkomsten heeft met de 'moedergemeente' of als er sprake is van geografische of culturele afstand tot de 'moedergemeente', komt de optie van wijkgemeente in beeld. Zodra er in de nieuw ontstane groep voldoende ambtsdragers te vinden zijn, wordt een eigen wijkkerkenraad geïnstitueerd, die samen met de wijkkerkenraad van de 'moedergemeente' vertegenwoordigd is in een Kerkenraad Algemene Zaken. Deze constructie kan vallen onder bijlage 52 bij art. 37 K.O. We moeten hierbij opmerken dat bijlage 52 oorspronkelijk niet gemaakt is met het oog op zendingsgemeenten, maar met het oog op splitsing van groeiende gemeenten in de steden.

De sterke punten van deze constructie zijn tegelijk ook haar knelpunten:

- a) 'Moedergemeente' en zendingsgemeente zijn volledig gelijkwaardige delen van de ene gemeente met een eigen min of meer zelfstandig functionerende wijkkerkenraad. Dat geeft enerzijds ruimte aan beide delen, maar anderzijds is er soms ook een enorm verschil in omvang, kennis of beschikbaarheid van middelen.
- b) Middels de KAZ leven beide wijkgemeenten goed met elkaar mee, maar het legt op beide ook een druk om niet alleen over eigen besognes, maar ook over die van de andere wijkgemeente na te den-

ken. Dat wordt in sommige situaties waarin met deze organisatiestructuur gewerkt wordt als negatief ervaren.

5.1.4. Zelfstandige gemeente

In sommige gevallen zal het mogelijk en wenselijk zijn om over te gaan tot het vormen van een zelfstandige zendingsgemeente. Een zelfstandige gemeente kan het gevolg zijn van een proces waarin een groep eerst 'deelgemeente' of 'wijkgemeente' was en nu dermate gegroeid is in omvang en stabiliteit, dat de zelfstandigheid vanzelfsprekend is. We zagen dat bijvoorbeeld in de gemeenten van Alkmaar en Hoofddorp, die als preekplaats van resp. Broek op Langedijk en Aalsmeer uitgroeiden tot wijkgemeente en nu zelfstandig zijn.

De vraag wanneer een zendingsgemeente groot en stabiel genoeg is voor zelfstandigheid, is moeilijk te beantwoorden. Er zal sprake moeten zijn van een goed functionerende kerkenraad en van een ledenaantal dat voldoende draagkracht heeft. Wat de omvang betreft: ruim 20% van de huidige CGK-gemeenten heeft minder dan 100 leden. De Heiland belooft zijn nabijheid al aan twee of drie die in zijn naam vergaderen. Het zal duidelijk zijn dat hier geen getal genoemd kan worden, maar dat een verantwoorde omvang voor zelfstandigheid per situatie bekeken moet worden.

Voor zelfstandige zendingsgemeenten maakt de kerkorde geen voorziening. We stellen daarom voor op dit punt bijlage 16 uit te breiden met artikel 11, waarin gemeentestichting en de kerkordelijke positie van zendingsgemeenten worden gedefinieerd.

5.2. Rol van de classis

Bij de opties 5.1.1. en 5.1.2. is geen bijzondere rol voor de classis weggelegd. Bij de kerkvisitatie wordt geïnformeerd naar de voortgang en de vrucht van het evangelisatiewerk.

Bij optie 5.1.3. is de classis betrokken, omdat de 'moedergemeente' op grond van bijlage 52 K.O. de classis om advies vraagt t.a.v. de voorgestelde regelingen.

Bij optie 5.1.4. is de classis ook betrokken. Zij zal beoordelen of instituering verantwoord is en de kerkelijke grenzen vaststellen.

5.3. Rol van deputaten evangelisatie

Bijlage 16 art. 4 K.O. noemt ook deputaten evangelisatie als partij. Het is hun taak om steun en begeleiding te bieden. Het verdient aanbeveling om in processen waarin het stichten of verzelfstandigen van zendingsgemeenten aan de orde is, ook deputaten om advies te vragen.

5.4. Leren van het verleden

In Almere kon geen overeenstemming bereikt worden tussen 'De Wegwijzer' en de al bestaande plaatselijke gemeente. Omdat een verzoek om toelating tot het kerkverband via de plaatselijke gemeente op de classis moet komen, liep de weg hier voor 'De Wegwijzer' dood. Inmiddels heeft 'De Wegwijzer' de weg van de volledige zelfstandigheid van een vrije gemeente gekozen. Velen hebben dit betreurd. Het verdient aanbeveling om in een nieuw artikel 11 bij bijlage 16 K.O. op te nemen, dat een gemeente-in-wording die zich aan wil sluiten bij het verband van de CGK en daarover geen overeenstemming kan bereiken met de plaatselijke gemeente, de hulp kan inroepen van de classis.

5.5. Zendingsgemeente en eredienst

Het is belangrijk, dat toetreders de waarde van het samenkomen in de eredienst leren zien en ervaren. Uit gesprekken met toetreders in de brochure *Thuiskomen* (brochurereeks deputaten evangelisatie van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland – nummer 4; 2003) blijkt, dat zij een gastvrije, warme ontvangst en een eerlijke, heldere boodschap zien als de meest essentiële ingrediënten van de eredienst. De vormen zijn daaraan ondergeschikt. Anders gezegd: de vormen zijn dienstbaar aan de ontmoeting van de Heere met zijn gemeente en van de gemeente met haar Heere. Daarom is het belangrijk om ons bij het nadenken over de vormgeving van de kerkdienst niet te laten leiden door star conservatisme of argeloze vernieuwingsdrang, maar door de vraag: welke vormen dienen zo goed mogelijk het doel, dat de Heere heeft met zijn gemeente als ze samenkomt?

Belangrijk zijn in dit verband de criteria die Paulus aanreikt in 1 Kor. 14. Allereerst moet alles in de samenkomst van de gemeente gericht zijn op de eer van God (1 Kor. 14 : 25). Niet mensen en hun overtuigingen of ervaringen staan centraal, maar de Heere en zijn Woord. In de tweede plaats moet alles in de samenkomst van de gemeente getuigen van gehoorzaamheid aan de Schrift (1 Kor. 14 : 37v.). Anders dan het Oude Testament voor de eredienst in de tempel geeft het Nieuwe Testament geen gedetailleerde richtlijnen voor de samenkomst van de gemeente. Er is ruimte voor een vormgeving van de samenkomst, die rekening houdt met plaatselijke omstandigheden. Wat echter de Schrift duidelijk gebiedt of verbiedt, zal in de samenkomst van de gemeente geëerbiedigd worden. In de derde plaats dient in de samenkomst van de gemeente alles gericht te zijn op de opbouw van de gemeente (1 Kor. 14 : 33.40). De Heere heeft een hekel aan wat verwarring of zelfs chaos tot gevolg heeft. De bijbelse richtlijn is, dat alles betamelijk en in goede orde geschiedt. In de vierde plaats moet wat er gebeurt in de samenkomst van de gemeente verstaanbaar zijn (1 Kor. 14 : 11vv., ook voor buitenstaanders 1 Kor. 14 :16.23vv.). Wat alleen door ingewijden begrepen wordt, bouwt de gemeente niet op en stoot de buitenstaanders af.

Binnen de grenzen van 1 Kor. 14 mag ruimte gelaten worden voor een inrichting van de eredienst, die rekening met de omstandigheden van de gemeente die samenkomt. Daarbij zijn de vaste patronen, die uit de Schrift zijn opgekomen en die in de traditie van de kerk van grote waarde zijn gebleken, van groot belang. Te denken is vooral aan de elementen, die zondag 38 van de Heidelbergse Catechismus noemt: Gods Woord horen, de sacramenten gebruiken, God de Heere openlijk aanroepen en de armen christelijke hulp betonen. Evenals de Schrift laat ook de kerkorde een grote mate van ruimte voor een inrichting van de eredienst, die past bij het eigen karakter van de gemeente. Alleen het hoognodige wordt geregeld. Het recht om de liturgische orde te bepalen wordt in art. 64 sub 2 KO toegekend aan de kerkenraad.

Met het oog op de eredienst in zendingsgemeenten kunnen vooral de bepalingen van art. 64 en art. 69 K.O. een knelpunt vormen.

Art. 64 stelt, dat de gemeente op de dag des Heeren minstens tweemaal zal samenkomen onder de bediening van het Woord. Veel toetreders zijn gewend bij elkaar te komen in kring- of cursusbijeenkomsten. In deze bijeenkomsten hebben ze doorgaans de weg tot de Heere en zijn dienst gevonden. Het zijn dan ook deze bijeenkomsten, die zij in sterke mate beleven als het 'samenkomen onder de bediening van het Woord'. De vraag mag in dat verband gesteld worden of het realistisch is te verwachten, dat de leden van zendingsgemeenten in alle gevallen naast de kring- of cursusbijeenkomst ook twee zondagse erediensten bijwonen. Zeker in beginsituaties zal het bijwonen van één dienst van sommigen van hen al veel gevraagd zijn! Een begaanbare weg lijkt te zijn, dat in de situaties zoals beschreven in 5.1.1. t/m 5.1.3. de tweede dienst gehouden wordt in de 'moedergemeente' en dat de bezoekers van de dienst in de zendingsgemeente regelmatig worden opgewekt om ook deze dienst te bezoeken. Van een zelfstandige zendingsgemeente mag verwacht worden, dat ze op zondag minstens eenmaal zal samenkomen onder de bediening van het Woord. De tweede samenkomst zal – indien deze nog niet een eredienst kan zijn zoals bedoeld in art. 64 K.O. – vooral gericht zijn op het onderwijzen in het gereformeerde belijden (vgl. de als bijlage opgenomen tijdelijke regeling m.b.t. de anderstalige wijkgemeente Rotterdam-Charlois). Aandacht is ook nodig voor de wijze waarop de bepalingen van art. 69 K.O. in zendingsgemeenten dienen te worden toegepast. In de eerste plaats hebben we te maken met de uitspraak van de generale synode 1980 (art. 144, p. 170), 'dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn, niet verbiedt'. Later heeft de generale synode benadrukt, dat deze uitspraak met grote voorzichtigheid moet worden toegepast en uitgesproken dat om wille van de eenheid van de kerken van de ruimte die de Heilige Schrift biedt geen gebruik gemaakt zal worden. In de tweede plaats hebben we te maken met een groot en nog steeds toenemend aantal gemeenten, die – ondanks de besluiten van de generale synode – doen wat de Schrift niet verbiedt. Mogen we – mede gelet op de hierboven beschreven andere leefwereld van waaruit nieuwe gelovigen de zondagse erediensten binnenkomen – zendingsgemeenten dan binden aan bepalingen, die niet rechtstreeks uit de Schrift voortkomen en waaraan ook tal van andere gemeenten zich niet houden? Gelden ook hier niet de onder 3.3. aangehaalde woorden uit Hand. 15 : 10: 'Nu dan, wat stelt gij God op de proef door een juk op de hals der discipelen te leggen, dat noch onze vaders, noch wij hebben kunnen dragen?' Het is duidelijk, dat we in dezen te maken hebben met gevoelige materie, die in onze kerken zonder broederlijke verdraagzaamheid, mildheid en toegeeflijkheid niet kan worden opgelost. Als er gemeenten zijn, die zich van andere gemeenten onderscheiden door zich in een zendingssituatie in gehoorzaamheid aan het Woord van God en in afhankelijkheid van de leiding van zijn Geest in te zetten voor de evangelieverkondiging en het stichten van nieuwe gemeenten, durven we het dan in de vrijheid en verantwoordelijkheid te laten van de kerkenraden van deze gemeenten om in gehoorzaamheid aan de Schrift te kiezen voor het zingen van die psalmen, lofzangen en geestelijke liederen (Kol. 3 : 16), die het beste passen bij de bezoekers van hun diensten? De generale synode kiese daarom ook in dezen voor standvastige flexibiliteit: standvastig in de zin dat zendingsgemeenten ook in de liederen die zij zingen voluit trouw zullen zijn aan de Heilige Schrift en de gereformeerde belijdenis, maar tegelijk flexibel, omdat de kerken aan de 'zwakken' in het geloof niet in de weg willen staan door zaken waarin zij als 'sterken' – ondanks jarenlange discussies – nog altijd niet tot overeenstemming konden komen.

5.6. Conclusie

Binnen het raam van de kerkorde zijn diverse vormen denkbaar waarin een zendingsgemeente gestalte kan krijgen. Belangrijk is te zien, dat de zendingsgemeente een gemeente in ontwikkeling is. De ontwikkeling via 'deelgemeente' of 'wijkgemeente' naar zelfstandige gemeente ligt het meest voor de hand. De moeite die toetreders vaak hebben met de vorm van onze erediensten is een stimulans voor zendingsgemeenten om op een existentiële en authentieke wijze om te gaan met wat ons uit de traditie wordt aangereikt. De kerkorde biedt daarvoor volop ruimte. Alleen t.a.v. art. 64 en art. 69 K.O. wordt van ons enige welwillende creativiteit gevraagd.

5.7. Opdracht

In een nieuw te maken artikel bij bijlage 16 K.O. moet gedefinieerd worden wat een zendingsgemeente is, hoe zij ontstaat en toegroeit naar volwassenheid en wat de rol van de kerkenraad, de classis en de deputaten in dit proces is. Ook moet gewaarborgd worden dat een gemeente of gemeente-in-wording die van buiten komt, zich op de classis kan beroepen als met de kerkenraad van de plaatselijke gemeente geen overeenstemming kan worden bereikt. Tenslotte moet omschreven worden hoe in de zendingsgemeente wordt omgegaan met de bepalingen in art. 64 en art. 69 K.O. Maar eerst willen we nog apart stilstaan bij de positie van de evangelist.

Hoofdstuk 6: Positie en bevoegdheden van de evangelist in het Nieuwe Testament

6.1. Inleiding

Vooraf

De generale synode Leeuwarden van 2001 gaf deputaten evangelisatie de opdracht om de positie en de bevoegdheden van de evangelist te onderzoeken vanuit de gegevens die het Nieuwe Testament over hem aanreikt, dit in samenwerking met een kenner van het kerkrecht. Dit deel van het rapport behelst het onderzoek naar de nieuwtestamentische gegevens, op basis waarvan de kerkrechtelijke aspecten besproken dienen te worden. Het is samengesteld door een commissie o.l.v. ds. J. Nutma, bijgestaan door prof. dr. T.M. Hofman.

Eerder onderzoek

De positie van de evangelist is al eerder ter sprake geweest op de generale synode van 1977. In hun rapport brachten deputaten toen naar voren dat de evangelist zoals we die tegenkomen in het NT een andere is dan de figuur van de evangelist zoals wij die kennen in de kerk. In het NT is hij uitgezonden door de

apostel en aan hem verantwoording verschuldigd, terwijl de evangelist in de kerk werkt met een opdracht van een kerk of commissie. Het onderzoek van toen werd afgerond met de conclusie, dat het oorspronkelijke evangelistenambt met dat van de apostelen verdwenen is en is opgegaan in het blijvend ambt van vooral de herder en leraar (Acta generale synode 1977, blz. 204).

De generale synode van 1980 gaf een nieuwe opdracht tot bezinning op de positie van de evangelist in de kerk. Aanleiding daartoe was de vraag die in het commissierapport gesteld werd 'of een evangelist zijn werk wel kan doen wanneer er alleen een zakelijke relatie met de kerkelijke gemeente bestaat en geen ambtelijke' (Acta generale synode 1980, blz. 187).

In het rapport van 1983 komen deputaten inhoudelijk tot een andere conclusie, maar volgen in de praktische uitwerking wel dezelfde lijn als in 1977. De ontwikkeling van het pastorale, het diaconale en missionaire motief van het ene ambt van 'de zeven' (Hand. 6 : 1vv.) loopt uit op drie ambten: die van oudste, diaken en van evangelist. 'Er kan in het licht van Ef. 4 : 11 en 2 Tim. 4 : 5 geen twijfel over bestaan, dat in die zin waarin het Nieuwe Testament spreekt over ambten, de 'evangelist' een ambt vervulde. Zijn taak was zowel binnenkerkelijk (toerustend: Timotheüs) als buitenkerkelijk (evangeliserend: Filippus)'. Deputaten zien een groot verschil tussen de figuur van de evangelist zoals de kerk die kent en het evangelistenambt zoals het NT dat tekent. Mocht er behoefte zijn aan de erkenning van het charisma dat de evangelist bezit door de gemeente, dan is er alle ruimte om hem in het ambt van ouderling aan te stellen. Ook verwijzen deputaten naar de mogelijkheden die art. 3 K.O. biedt (Acta generale synode 1983, blz. 317 en 318).

Het commissierapport bespeurt enige inconsistentie en komt terug op de vraag die in 1980 ook al door de synodale commissie werd gesteld naar de ambtelijke positie van de evangelist. Aanvankelijk doet de synodale commissie het voorstel om opnieuw een studiecommissie in te stellen met daarin de hoogleraar NT. Deze commissie moet vaststellen wat de positie van de evangelist zou moeten zijn. Tijdens de bespreking op de generale synode wordt dit voorstel door de commissie ingetrokken.

Probleemstelling

Intussen mag uit de hernieuwde vraagstelling duidelijk zijn dat met deze eerdere rapporten en uitspraken van de generale synode de zaak nog onvoldoende is afgerond. De directe aanleiding voor de opdracht tot nader onderzoek is gelegen in de verheugende ontwikkelingen in Rotterdam-Charlois. Het werk dat vanuit de ICF gedaan werd om mensen uit andere culturen en tradities te bereiken met het evangelie bracht onder Gods zegen veel vrucht op. Dit leidde tot het ontstaan van een gemeente van Christus die bestond uit gelovigen uit verschillende culturen. De ICF werd een anderstalige wijkgemeente van de kerk van Rotterdam-Charlois en is intussen de wettige voortzetting van deze gemeente binnen ons kerkverband. De Heere God heeft daarvoor in het bijzonder gebruikt gemaakt van de gave van evangelist br. Th. Visser om deze mensen in hun hart aan te spreken en ze tot geloof te bewegen. Deputaten zien ook op andere plaatsen dergelijke ontwikkelingen op gang komen. Wat is in deze concrete context de positie van de evangelist? In de huidige situatie mag hij het evangelie wel uitleggen aan mensen en ze bij Jezus Christus brengen, maar hij mag ze – althans volgens de onder ons geldende kerkelijke afspraken – niet dopen, noch het avondmaal aan hen bedienen. Dit werkt bevreemdend voor hen die tot geloof mogen komen, omdat dit naar hun overtuiging en in hun beleving strijdt met wat ze in de bijbel lezen.

Hernieuwde bezinning is nodig om als kerk het spoor te volgen dat de Heere God zelf bezig is te trekken. Daarbij kan de onder ons gebruikelijke definitie van evangelist niet langer leidinggevend zijn voor de gedachtevorming. Dit geldt te meer omdat deze definitie kennelijk afwijkt van wat het Nieuwe Testament onder de evangelist verstaat. De onder ons gebruikelijke definitie van evangelist komt ook niet voort uit de bijbelse situatie, maar uit het begrip 'evangelisatie' waarmee binnen de Nederlandse kerktraditie vanouds 'de herkerstening van ons land' werd verstaan. Deze arbeid van de kerken was gericht op de christenheid die van het geloof vervreemd was (Chr. Encyclopedie). Hierbij moet bedacht worden dat Nederland in zijn geheel een gekerstende natie is geweest. Volgens de eerste godsdienststelling van 1809 was 0,0% van de bevolking onkerkelijk.

In de huidige situatie kan van herkerstening amper meer sprake zijn. De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben samen uitgesproken, dat Nederland meer en meer een zendingsland wordt (Acta generale synode 2001, blz. 100). De bepaling van de positie van de evangelist in onze context zal mede vanuit de nieuwtestamentische gegevens in het licht van die uitspraak praktisch moeten worden uitgewerkt. Concrete voorstellen hiertoe worden gedaan in hoofdstuk 7.

6.2. Onderzoek van de bijbelse gegevens

Er zijn drie passages in de bijbel waar 'de evangelist' expliciet ter sprake komt:

Hand. 21 : 8, Ef. 4 : 11 en 2 Tim. 4 : 5.

In de volgorde van bespreking zal als eerste de passage van Ef. 4 :11 onze aandacht vragen, waar Paulus 'de evangelist' één van de gaven noemt, die aan de plaatselijke gemeente gegeven zijn door de verhoogde Heere. In de andere passages ontmoeten we Filippus en Timotheüs die als evangelisten werkzaam zijn in de setting van een plaatselijke gemeente.

6.2.1. De evangelist – Ef. 4 :11

Aan de bediening van evangelist wordt in de bijbel niet apart aandacht geschonken, in tegenstelling tot bijvoorbeeld die van de oudste en de diaken. Ook in Efeze 4 komt de evangelist slechts in een opsomming van gegeven 'ambten' ter sprake. Toch wint juist deze passage bijzonder aan betekenis wanneer we bedenken dat de Efezebrief naar alle waarschijnlijkheid een rondzendbrief is geweest die bestemd was voor meerdere gemeenten, waaronder die van Efeze. Daarmee is de gave van de evangelist die de verhoogde Christus aan zijn gemeente op aarde schenkt niet alleen voor de gemeente van Efeze, maar voor alle kerken van belang.

Hoewel het specifieke werk van de evangelist inhoudelijk niet aan de orde komt, kunnen aan de hand van de context een aantal zaken worden vastgesteld:

1. de evangelist is één van de gaven die Christus aan zijn kerk op aarde gegeven heeft om
2. de heiligen toe te rusten tot het dienstbetoon waartoe Hij hen als zijn gemeente op aarde geroepen heeft (vs. 12).

3. In dit kader zij er met nadruk op gewezen dat de evangelist in zijn dienstwerk een gave is die mede tot doel heeft om in de gemeente de eenheid des Geestes te bewaren (vs. 3).

In Ef. 4 maakt Paulus op deze wijze zichtbaar wat Christus bij zijn verhoging nodig geacht heeft voor het bestaan en voortbestaan van zijn gemeente op aarde. Het zijn juist deze 'ambten' die onmisbaar blijken om de kerk op aarde als het ene lichaam van Christus te laten functioneren. De mensen die naar de hun gegeven gaven in deze 'ambten' mogen dienen, zijn door Christus gegeven met de bedoeling om de overige gelovigen aan te moedigen en ze te voorzien van wat zij nodig hebben om zich in de dienst van Christus in te laten zetten naar de gaven die zij gekregen hebben (vss. 7 en 16).

In het kader van dit rapport voert het te ver om uitvoerig stil te staan bij elk van de genoemde taken die Christus onmisbaar acht om de heiligen in zijn gemeente op aarde van het nodige voor hun dienst te voorzien.

Het blijft hier bij een korte aanduiding waarmee elke taak zich laat karakteriseren. Daarbij wordt er van uitgegaan dat er sprake is van een principiële volgorde in de opsomming.

1. Apostelen en profeten zorgen voor de fundering onder de gemeente (Ef. 2 : 20). Hun getuigenis is de basis van elke gemeente van Christus waar ook in de wereld. Het staat aan de basis van alle zendingswerk, ook daar waar gewone gelovigen het evangelie doorgeven in hun omgeving.
2. Het werk van herders en leraars, dat als laatste genoemd wordt, laat zich omschrijven als vasthouden bij wat door de apostelen en profeten overgedragen is en de heiligen daar meer en meer uit leren te leven. Zij dragen er in hun wijze van leidinggeven zorg voor dat de gemeente op het gegeven fundament als gemeente van Christus blijft functioneren. Hun bediening is in de gemeente een blijvende bediening.
3. De evangelist staat tussen hen beiden in. Dat laat zich het beste verklaren, wanneer het bijzondere van zijn taak vooral te zien is als het opbouwen van een gemeente in wording op basis van het apostolisch en profetisch getuigenis. Deze gemeente bestaat aanvankelijk uit jonge gelovigen met zo mogelijk elk hun eigen culturele achtergrond. Het doel van zijn taak is dan, dat deze heiligen vanuit het evangelie toegerust worden om als zelfstandige gemeente van Christus te gaan functioneren. Daarvoor is het nodig om hen, nadat ze tot geloof gekomen zijn, verder in te wijden in het heil en in het dienen van Christus. De evangelist is dan te zien als opbouwwerker in een door zendingswerk nog maar pas ontstane kerk. Wanneer de gemeente zelfstandig kan voortbestaan onder leiding van de herders en leraars, kan hij zijn werk elders voortzetten.

De vier genoemde 'ambten' vinden daarin hun eenheid dat de arbeid van ieder afzonderlijk te karakteriseren valt als dienst van het Woord.

De bevestiging van de voorlopige invulling van de functie van evangelist moet komen van de concrete gegevens die de bijbel ons aanreikt over de werkzaamheden die de evangelist verricht. We zijn daarvoor hoofdzakelijk aangewezen op wat over Timotheüs en Filippus als evangelisten wordt gezegd.

6.2.2. *Timotheüs – 2 Tim. 4 : 5*

Aan het einde van zijn tweede brief aan Timotheüs spoort Paulus hem aan om het werk van een evangelist te doen. Gezien het nabijge einde van Paulus' leven en diens verzoek om spoedig tot hem te komen, lijkt Paulus hiermee aan te geven dat dit het werk is dat hij nu doet en voortaan moet blijven doen.

De ontwikkeling van Timotheüs

Aanvankelijk neemt Paulus hem mee als helper (Hand. 16 : 1-3). Op dat moment draagt Timotheüs nog geen bijzondere verantwoordelijkheid. Dit blijkt onmiskenbaar uit het feit dat Paulus en Silas in Filippi wel gevangen genomen worden, maar Timotheüs niet. In Hand. 19 : 22 wordt Timotheüs een dienstknecht (*diakoon*) van Paulus genoemd. We lezen hier ook dat Paulus hem samen met Erastus voor de eerste keer vooruit zendt. Blijkbaar (1 Thess. 3 : 2) om de gemeente daar te versterken en te vermanen inzake het geloof. Paulus begint hem te gebruiken voor missionair nazorgwerk. In Korinthe moet Timotheüs Paulus vertegenwoordigen. Het gezag van de nog jonge Timotheüs kan zich hier nog niet doorzetten. Dat gebeurt pas wanneer Titus komt. In de tweede brief aan de Korinthiërs (1 : 19) laat Paulus weten dat hij samen met Timotheüs en Silvanus Christus onder hen verkondigd heeft. Na verloop van tijd is Timotheüs dus steeds meer bij het verkondigende werk betrokken geraakt.

De eerste brief aan Timotheüs sluit aan bij de opdracht die Paulus aan Timotheüs gegeven heeft om nog in Efeze te blijven. Mogelijk dat de situatie op de achtergrond van de tweede brief hetzelfde is; er wordt ook wel gedacht aan een bredere opdracht. Timotheüs zou van Paulus een leidinggevende taak gekregen hebben ten aanzien van meerdere gemeenten tegelijk (vgl. Titus op Kreta). Als het gaat om de beschrijving van de inhoudelijke kant van zijn werk, dan maakt dit geen wezenlijk verschil. De taak die Paulus hem opgedragen heeft, is om de gemeente van Efeze te bewaren bij de apostolische leer die hen gebracht is (1 Tim. 1 : 3; 6 : 20). Deze leer is duidelijk in gevaar ten gevolge van dwaalgeesten die met andere leringen de gemeente binnendringen. De taak van Timotheüs bestaat uit voorlezen, vermanen en leren (1 Tim. 4 : 13). Hij moet het woord der waarheid getrouw brengen en zo wat Paulus hem toevertrouwde op zijn beurt weer toevertrouwen aan betrouwbare mensen (2 Tim. 2 : 1-15), die daarna de zorg voor de gemeente zelfstandig moeten kunnen dragen.

Daarmee is het werk van de evangelist zoals Timotheüs dat in Efeze (en mogelijk elders) te vervullen had in zijn kern helder geworden: hij staat in de dienst van de verkondiging op zo'n wijze dat hij mensen verder onderwijs geeft in het apostolische getuigenis en dat hij mensen zo vertrouwd maakt met deze waarheid van God dat zij in de toekomst de gemeente daarbij kunnen bewaren door zelf te onderrichten (2 Tim. 2 : 2). De evangelist in de nieuwtestamentische gemeente zoals we hem in Timotheüs tegenkomen is geen van stad tot stad verder reizende missionair, maar iemand die een langere periode in een nog jonge gemeente verblijft. Hij houdt zich bezig met een in het gedrang geraakte apostolische gemeente op te bouwen in de waarheid van het evangelie met de bedoeling haar tot een 'zelfstandig' bestaan te leiden (1 Tim. 3:15). Het werk van de evangelist heeft een sterk lerend en uitbouwend aspect, maar wel in de missionaire situatie van een nog betrekkelijk kort bestaande gemeente.

Calvijn wijst er in zijn commentaar op dat Paulus in 2 Tim. 4 : 5 de autoriteit van Timotheüs ten opzichte van de oudsten in de gemeente van Efeze onderstreept door hem evangelist te noemen. Hij verwijst daarbij ook naar de plaats van de evangelist tussen die van de apostelen en de herders en leraars in (Ef. 4 :11). Wanneer we het werk van Timotheüs in Efeze vergelijken met dat van Titus op Kreta, valt het op dat Timotheüs te maken heeft met een gemeente waar al oudsten zijn aangesteld (Hand. 20 : 17). Titus krijgt de opdracht in alle steden op Kreta oudsten aan te stellen (Tit. 1 : 5). Kennelijk was het bestaan van de kerkelijke gemeente op Kreta nog zo pril, dat er nog geen oudsten waren aangesteld en had Titus de taak daar aan te werken zodat ook deze gemeenten zelfstandig konden voortbestaan. Daarbij hoorde dan o.a. het toerusten en aanstellen van bewaamde broeders tot oudsten. Dat zou betekenen dat ook hij de werkzaamheden verrichtte, die hoorden bij de bediening van de evangelist (zie ook de opmerking van Calvijn, *Institutie IV,3:4*)¹⁴. Wat Timotheüs' werk in Efeze betreft valt op te merken dat hij weliswaar geen oudsten hoefde aan te stellen, maar dat hij met betrekking tot het functioneren van de oudsten in Efeze wel het nodige werk had te verrichten. De brief maakt duidelijk dat zij niet in staat waren voldoende tegenwicht te bieden tegen de dwaalleer die de gemeente binnensloop. Ze reddden het dus niet om zelfstandig de gemeente bij de gezonde leer te bewaren. Zijn taak richt zich dan ook in het bijzonder op de toerusting en de zuivering van de raad van de oudsten bij de gezonde leer (vgl. 2 Tim. 2 : 2). Mogelijk dat de handoplegging door de oudsten ook betekent, dat zij de taak waarvoor zij geroepen waren voorlopig aan Timotheüs hebben overgedragen.

6.2.3. *Eerste conclusies*

Ten aanzien van de evangelist, zoals die in het Nieuwe Testament getekend wordt, zijn de volgende dingen op te merken:

1. hij maakt de gemeente vertrouwd met de gezonde leer in de prediking van het evangelie, verzorgt de verdere inwijding van pasgelovigen in het leven van het geloof en rust binnen de gemeente mensen toe om de gemeente in de toekomst bij het Woord te kunnen bewaren;
2. hij verricht werkzaamheden in een gemeente die nog maar kort bestaat en die opgebouwd moet worden tot een pijler en fundament van de waarheid (1 Tim. 3 : 15; vgl. ook Calvijn, *Institutie IV,3:4*);
3. zijn werk vloeit voort uit zendingswerk waardoor nieuwe gemeenten ontstaan; hierbij valt niet alleen te denken aan het werk van de apostelen, maar ook aan het getuigenis van gelovige volgelingen van Jezus Christus (Hand. 8, 4; 1 Petr. 1 : 1,2)¹⁵;
4. in het kader van deze werkzaamheden mogen we er van uit gaan dat hij niet alleen verantwoordelijk was voor de bediening van het Woord, maar dat ook het bedienen van de sacramenten tot zijn bevoegdheden heeft behoord.
5. vanuit de genoemde taakinvulling ligt het voor de hand om aan te nemen, dat zijn taak binnen één (of meer: Titus op Kreta) plaatselijke gemeente(n) een tijdelijk karakter heeft. Dat zou kunnen verklaren waarom deze figuur in de loop der tijden verdwenen is (vgl. ook Calvijns visie).

6.2.4. *Filippus – Hand. 21 : 8*

In Hand. 21 : 8 wordt Filippus *de evangelist* genoemd. Al eerder – in Hand. 8 – wordt van hem gezegd dat hij rondgetrokken heeft in Samaria en daar het evangelie verkondigde. Vaak wordt voor de uitleg van het woord evangelist teruggesproken op deze activiteiten die van hem bekend zijn. Het zou dan de bedoeling van Lukas zijn om Filippus als evangelist te onderscheiden van Filippus de apostel. Dit ligt evenwel niet voor de hand, omdat de aanvulling dat hij één van de zeven is hem al onderscheidt van de apostelen. Bovendien is het opmerkelijk dat hij pas in hoofdstuk 21:8 *de evangelist* genoemd wordt en niet op het moment dat hij rondreist en het evangelie verkondigt. De tekst maakt duidelijk dat Filippus zich gevestigd heeft in de stad Caesarea waar hij een eigen woning heeft. Hand. 8 : 40 laat ons zien dat het rondreizen gestopt is toen Filippus zich in Caesarea vestigde. Wanneer in Hand. 21 : 8 de benaming *de evangelist* gekozen is om Filippus' werkzaamheden in Caesarea te markeren, kan geen andere conclusie getrokken worden dan dat hij de bij dit ambt behorende werkzaamheden (Ef. 4 :11) verrichtte in een min of meer gesettelde situatie¹⁶. Dit onderstreept wat vanuit de beide andere passages over de evangelist gezegd kon worden. We kunnen dan veronderstellen dat hij in Caesarea dezelfde soort werkzaamheden verricht heeft als Timotheüs in Efeze en Titus op Kreta en zich ten dienste gesteld wist van het opbouwen van de kerk van de Heere Jezus Christus in deze stad op het fundament Gods Woord.

6.2.5. *Indirecte gegevens*

Lang niet in alle gevallen wordt de functie die iemand vervulde in de kerk van de Heere Jezus Christus met naam en toenaam genoemd. Al eerder kwam Titus ter sprake van wie het zeer waarschijnlijk is dat ook hij als evangelist werkzaam was. Ook anderen zijn te noemen. Silas blijft na het vertrek van Paulus achter in Berea (Hand. 17 : 10-14). Later voegt hij zich samen met Timotheüs weer in het gezelschap van Paulus. Paulus richt zich dan op de evangelieverkondiging, terwijl Silas en Timotheüs blijkaar ander werk ter hand nemen. Te denken valt dan aan verder onderwijs en versterking van de gelovigen. Apollos bouwt later – na Paulus' vertrek – voort op het fundament dat Paulus in Korinthe heeft gelegd. Apollos is aan deze gemeente tijdelijk verbonden geweest. Samen met Zenas heeft hij de brief van Paulus die voor Titus bestemd was op Kreta bezorgd terwijl hij op doorreis was, wellicht om in een andere gemeente zijn dienst als evangelist te vervullen (Tit. 3 :13). Apollos was geleerd in de Schriften, maar heeft ten aanzien van het uitleggen van de weg van de Heere bijscholing genoten van Priscilla en Aquila (Hand. 18 : 26). Epafros was degene die kennelijk de gemeente van Colosse mocht opbouwen tot een pijler en fundament van de waarheid (Col. 1 : 7).

6.2.6. *Aanstelling, bevoegdheid en bekwaamheid*

Het is bij Timotheüs en Titus duidelijk dat zij hun opdracht om als evangelist te werken direct ontvingen van Paulus. Hun opleiding hadden ze ook van hem genoten. Beide noemt hij zijn kind in het geloof (1 Tim. 1 : 2 en Tit. 1 : 4). Dit wijst waarschijnlijk niet alleen op de bekering van Timotheüs en Titus onder de prediking van Paulus, maar laat zich ook heel goed verstaan in relatie tot het onderwijs dat ze van hem vervolgens genoten hebben als leerlingen. De opleiding was gericht op het onderwijs kunnen geven in

het Woord en in de weg van de Heere. De evangelist moest in staat zijn om mensen daarmee vertrouwd te maken. De werkzaamheden van Timotheüs en Titus laten zien dat hij ook in staat moest zijn om de geesten – die zich vooral in leringen uitten – te onderscheiden. Deze geestelijke bekwaamheden staan niet los van de noodzaak dat het om Geestvervulde broeders moest gaan. Een evangelist moest ook bereid zijn om te lijden onder verdrukkingen (2 Tim. 2 : 3). Filippus had aanvankelijk een bediening in de eerste gemeente te Jeruzalem als één van de zeven. Voor de taak die deze zeven moesten verrichten werden mannen gezocht vol van de Heilige Geest en van wijsheid (Hand. 6 : 3). In dit gedeelte, met name uit de beschrijving van de werkzaamheden van Stefanus, blijkt dat hun werkzaamheden niet los stonden van het met gezag laten klinken van Gods Woord (Hand. 6 : 10). In die lijn hoeven de werkzaamheden van Filippus na de verstrooiing van de gemeente van Jeruzalem ons niet te verbazen. Wie hem als evangelist heeft aangesteld in Caesarea is ons niet bekend. Het zou niet ondenkbaar zijn dat één van de andere apostelen dit aan hem gevraagd heeft. Te denken valt aan Petrus die aan de wieg van de gemeente in Caesarea heeft gestaan (Hand. 10).

6.2.7. Conclusies

1. De aanstelling van de evangelist is een kerkelijke zaak. In de eerste tijd werd hij rechtstreeks aangegeven door de apostelen. Soms werd deze aanstelling bevestigd door het opleggen van de handen door de oudsten (1 Tim. 4 : 14).
2. Leidinggevend in de kerk van Christus die zelf vol waren van de Heilige Geest konden onderscheiden wie bekwaam was om deze opbouwende taak te verrichten in uit missionaire situaties voortkomende gemeenten.
3. Als eisen voor de bekwaamheid golden in elk geval: waarachtig geloof, vol zijn van de Heilige Geest en het beschikken over wijsheid om vertrouwd te maken met het Woord en de weg van de Heere.
4. De bevoegdheden van de evangelist waren groot, gezien onder meer zijn opdracht om te zien wie geschikt waren om oudste in de gemeente te worden, dezen toe te rusten en aan te stellen zodat zij de gemeente konden bewaren bij een leven uit de gezonde leer van het Woord van Christus.

6.3. Buitenbijbelse gegevens

In de geschiedenis van de kerk is de evangelist zoals de bijbel hem ons tekent spoedig uit het beeld verdwenen. De naam werd gereserveerd voor de schrijvers van de evangelieboeken van het Nieuwe Testament. Alleen bij Eusebius in de 4^e eeuw komen we de evangelist nog een paar keer tegen.

Hij schrijft dat evangelisten voortbouwden op het fundament van de apostelen. Hij noemt ze gemeentes-tichters, die vooral belast waren met de overdracht van het goddelijke evangelie en de apostolische leer. Hun verbondenheid met de gemeente was tijdelijk. Ze stelden oudsten aan die vervolgens verantwoordelijk werden voor het leiden van de gemeente. De evangelist trok dan weer verder (Historia Ecclesiastica 3,37,1-4 en h.e.5,10,1-4).

6.4. De nieuwtestamentische evangelist en 'de noodzaak van onze tijd'

Hoewel Ef. 4 : 11 de evangelist omschrijft als een wezenlijke en noodzakelijke gave van de verhoogde Christus aan de kerk, is deze dienst als zodanig uit de kerk verdwenen. De onder ons bekende evangelist is een functie die zeker niet gelijk te stellen is met de evangelist uit het NT, ook niet wanneer hij de bevoegdheid krijgt een stichtelijk woord te spreken naar art. 3 K.O. De evangelist uit het NT is voluit een dienaar van het Woord te noemen die zonder enige twijfel ook de bevoegdheid zal hebben gehad om de sacramenten te bedienen. Hij zou gezien zijn aanstelling en zijn werkzaamheden zeker behoord hebben tot hen die onder ons 'ambtsdragers' heten.

Het voert in het kader van dit rapport te ver om heel de ambtsvisie van het Nieuwe Testament te behandelen. In elk geval kan wel gesteld worden, dat de ambten zoals de gereformeerde traditie die kent niet één op één voortvloeien uit functies die het Nieuwe Testament beschrijft. Verder is het duidelijk, dat het Nieuwe Testament een grote flexibiliteit en diversiteit kent in het functioneren van de verschillende diensten, al naar gelang de situatie waarin de gemeente van Christus zich in een bepaalde plaats bevond daar om vroeg.

Op de vraag hoe het 'ambt' van evangelist is verdwenen zijn in de Reformatie verschillende antwoorden gegeven.

Calvin geeft in de Institutie (IV,3:4) te kennen dat apostelen, profeten en evangelisten nodig waren in de tijd dat er nog niet overal een kerk van Christus was. Zij dienden om de kerk in de wereld op te richten. Naar zijn overtuiging was die opdracht afgerond. Wanneer zijn visie klopt, zou het 'ambt' van evangelist verdwenen kunnen zijn vanaf het moment dat de westerse wereld in zijn geheel onder keizer Constantijn gekerstend werd (4^e eeuw). Calvin voegt daar nog wel aan toe dat God, als de situatie en tijd dat noodzakelijk maken, opnieuw apostelen en evangelisten kan opwekken. Moeten we zeggen dat met het feit dat Nederland meer en meer zendingsland geworden is die noodzaak van de tijd is aangebroken? En dat we ons niet moeten verwonderen, dat de Heere God zelf mensen aan de kerk geeft met de gaven die aansluiten bij het 'ambt' van evangelist zoals we dat tegenkomen Nieuwe Testament?

M. Bucer acht het in zijn tijd nog altijd mogelijk, dat God mensen de bijzondere gave geeft om evangelist te zijn en schaaft deze ambtsdrager dan onder de dienst van het Woord. Voor hem is de veelheid van de ambtelijke diensten te herleiden tot de pluriformiteit waarmee het Woord van God wordt bediend. Hij ziet evangelisten evenals doctoren in principe als Woorddienaren die door de Geest worden toegevoegd aan de gebruikelijke ambten van de opziener, de ouderling en de diaken waardoor God zijn kerk regeert.¹⁷

6.5. Afronding

De 'noodzaak van de tijden', gegeven met de uitspraak van de generale synode 2001 dat Nederland meer en meer zendingsland aan het worden is, bracht deze bezinning naar de positie van de evangelist volgens het Nieuwe Testament hernieuwd op gang. Waar de Heere God het geeft dat het in onze tijd tot stichting van nieuwe gemeenten mag komen met hoofdzakelijk nieuwe gelovigen, lijkt het belangrijk dat

er ruimte in de kerk komt voor mensen die God zelf geeft en die in dergelijke gemeenten werkzaamheden kunnen verrichten zoals de nieuwtestamentische evangelist dat deed, met de volle bevoegdheden van de bediening van Woord en sacramenten.

Hoofdstuk 7: Positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten

Dit hoofdstuk biedt een praktische uitwerking van de studie in hoofdstuk 6. We trekken de lijnen van het exegetisch onderzoek door naar praktijksituaties, zoals we die beschreven in hoofdstuk 4. Daarbij vragen we ons af welke taken en bevoegdheden de voorganger in zendingsgemeenten zou moeten hebben en onderzoeken we de mogelijkheden om aan hem een kerkordelijke plaats te geven. Tenslotte zoeken we naar een passende naam, definitie en rechtspositie.

7.1. Taken

Uit de praktijk blijkt dat in het ontstaan en de groei van nieuwe zendingsgemeenten leiders nodig zijn, die in veel opzichten doen denken aan de nieuwtestamentische figuur van de evangelist. Voor de evangelieverkondiging in missionaire situaties zijn vooral pioniers en opbouwwerkers nodig.

7.1.1. Pionier

In paragraaf 4.1. en 4.2. hebben we een overzicht gegeven van diverse initiatieven die momenteel in onze kerken gaande zijn op het gebied van gemeentestichting. De meeste initiatieven hebben een pionierskarakter. Het evangelie moet klinken waar het nog niet geklonken heeft. De mensen die zich daarvoor inzetten bewegen zich voortdurend in het grensgebied tussen kerk en wereld. Ze moeten in een vijandige wereld wegens zoeken waarlangs ze met het evangelie kunnen gaan naar mensen, die op dat evangelie niet zitten te wachten. Pioniers hebben visie en moed, doorzettingsvermogen en opofferingsgezindheid nodig, maar ook een gemeente die achter hen staat, die hen vertrouwen geeft en ruimte biedt.

7.1.2. Opbouwwerker

Een zendingsgemeente is een gemeente onderweg. Op de pioniersfase volgt de opbouwfase. Daarom is het van groot belang dat de pionier ook opbouwwerker is. Hij moet kunnen motiveren en enthousiasmeren. Hij moet kunnen initiëren en coördineren. In de evangelieverkondiging is hij zowel naar buiten als naar binnen gericht. Op profetische wijze spreekt hij het Woord in de actualiteit van het bestaan. Op pastorale wijze neemt hij deel aan de nood van moderne mensen, die belangstelling voor het geloof gaan krijgen of die onlangs tot geloof gekomen zijn. De opbouwwerker is iemand die bekwaam is om aan de zendingsgemeente en het zendingswerk leiding op zo'n wijze, dat de gemeente in geestelijk opzicht en in omvang kan groeien.

7.2. Bevoegdheden

Hoe verhouden zich de nieuwtestamentische gegevens over de evangelist en de vraag die uit de praktijk voortkomt naar de evangelist in zendingsgemeenten met onze ambtsleer en kerkorde? Welke bevoegdheden kan de evangelist krijgen? Daarover gaat het in de volgende paragrafen.

7.2.1. Onze ambtsleer

Met het pleidooi voor terugkeer van de functie-inhoud van de nieuwtestamentische evangelist raken we een gevoelig punt aan. De ambtsvisie is in eeuwen gegroeid en heeft zijn diensten bewezen. Het is niet onze bedoeling om de gereformeerde ambtsleer, met de drieslag van predikant, ouderling en diaken, opzij te schuiven.

Tegelijk geloven we niet dat met deze structuur het laatste woord gezegd is, omdat de bijbel zelf veelvoriger over werkers in de kerk spreekt en omdat de specifieke omstandigheden van nieuwe gemeenten vandaag nogal wat gelijkenis vertonen met de in het Nieuwe Testament beschreven omstandigheden.

Ons streven is dus om binnen het kader van de gereformeerde ambtsvisie een bijbelse en evenwichtige oplossing te vinden voor het vraagstuk van pioniers en opbouwwerkers in zendingsgemeenten. Naar onze inschatting is het niet nodig om een vierde ambt te gaan instellen. De kerkorde biedt, na enige aanpassingen, voldoende ruimte om tot een oplossing te komen.

7.2.2. Woordverkondiging in zendingsgemeenten

Voor de Woordverkondiging in zendingsgemeenten door niet-predikanten biedt de kerkorde in art. 3 een mogelijkheid. De classis Rotterdam heeft van deze mogelijkheid gebruik gemaakt in het geval van drs. Th. Visser, die het recht ontving een stichtelijk woord te spreken in de gemeente van Rotterdam-Charlois (ICF).

7.2.3. Sacramentsbediening in zendingsgemeenten

De vraag mag gesteld worden of het bijbels en gereformeerd is om een voorganger in een zendingsgemeente wel toestemming te geven tot het spreken van een stichtelijk woord en niet tot het bedienen van de sacramenten. We denken dat er goede gronden zijn om met die scheiding minder strikt om te gaan.

- Nieuwtestamentisch gezien is er geen reden om de bediening van doop en avondmaal uitsluitend te binden aan predikanten. Filippus sprak het Woord en doopte de Ethiopiër (Hand. 8 : 38). In Hand. 10 lezen we, dat Cornelius en de zijnen niet gedoopt werden door Petrus, maar door de zes broeders uit Joppe, die met Petrus meegekomen waren. Paulus heeft geruime tijd in Korinthe gewerkt en er zijn in die tijd velen tot geloof gekomen (Hand. 18 : 8.10). Toch weet hij in 1 Kor. 1 niet meer dan drie namen te noemen van mensen die door hemzelf gedoopt zijn. Alle anderen zijn natuurlijk wel gedoopt, maar niet door Paulus. En was ook Paulus zelf niet gedoopt door Ananias (Hand. 9 : 18)?
- Het is niet gereformeerd om de woordbediening ondergeschikt te maken aan de sacramentsbediening. Het gereformeerde denken gaat juist sterk uit van de eenheid van Woord en sacrament (HC vraag 67).
- Het uitnodigen van 'vreemde' predikanten voor de bediening van de sacramenten wordt in de praktijk niet begrepen door nieuwe gelovigen in zendingsgemeenten. Zij zien niet in waarom degene die met hen de eerste bijbelstudies deed, die hen naar God en de gemeente leidde en die hen elke zondag Gods Woord verkondigt, niet ook hen of hun kinderen mag dopen of hen het avondmaal bedienen.

We menen dus dat zowel vanuit bijbelse en gereformeerde principes als vanuit de praktijk een rechtmatige roep klinkt om in missionaire situaties de voorganger van een zendingsgemeente niet alleen toestemming te geven voor het voorgaan in de dienst van het Woord, maar ook voor het bedienen van de sacramenten.

7.3. Orde in de kerk

Het pleidooi van Paulus om alle dingen met orde te laten geschieden (1 Kor. 14 : 40) mogen we ook betrekken op zendingsgemeenten en de aanstelling van 'evangelisten'.

7.3.1. Wildgroei vermijden

Er is alle reden om te voorkomen, dat mensen 'een eigen project' beginnen, zich evangelist of voorganger noemen en op eigen houtje te werk gaan. De studie naar de positie van de evangelist heeft het een en ander aangereikt, dat ons hiertegen kan beschermen:

a. Aanstelling: kerkelijk

Het aanstellen van evangelisten was in de bijbelse tijd een zaak van de apostelen of de gemeente. Mensen als Filippus, Timotheüs en Titus waren door de gemeente of haar leiders geroepen. Het is goed als naast de kerkenraad ook de classis toezicht houdt op de aanstelling van voorgangers in zendingsgemeenten.

b. Bekwaamheden: zorgvuldig onderzoek

De bijbel noemt diverse bekwaamheden voor de evangelist. Het vol zijn van geloof en van de Heilige Geest hoort daarbij, maar ook de bekwaamheid om anderen te onderwijzen. De gemeente zal dus zorgvuldig na gaan of de door haar beoogde 'evangelist' werkelijk de benodigde gaven bezit en laat zich hierin bijstaan door de classis. De theoretische kennis moet worden onderzocht, maar ook de motivatie, de bezieling en de praktische vaardigheden.

c. Opleiding: adequaat

Gelet op de grote verantwoordelijkheid, die het werk in de zendingsgemeente met zich meebrengt, mag van de 'evangelist' verwacht worden dat hij een behoorlijke opleiding genoten heeft. Behalve theologisch gevormd dient hij ook persoonlijk en praktisch competent te zijn.

d. Functioneren: met een kerkenraad

De 'evangelist' in een zendingsgemeente dient te allen tijde zijn werk te verrichten onder toezicht van een kerkenraad. Als ambtsdrager is hij ook zelf lid van de kerkenraad.

7.3.2. Aanpassing van de regels

Nieuwe situaties vragen om nieuwe regels of om aanpassing van de bestaande regels. Het lijkt erop, dat ten aanzien van de kerkelijke positie en de bevoegdheid van de 'evangelist' volstaan kan worden met aanpassing van de bestaande regels. Er zijn verschillende mogelijkheden.

7.3.2.1. Aanpassing van artikel 3 K.O.

Overwogen kan worden om art. 3 K.O. enigszins uit te breiden, zodat de 'evangelist' een ouderling wordt die van de classis bevoegdheid ontvangt om een stichtelijk woord te spreken en de sacramenten te bedienen. Bezwaren tegen deze optie zijn:

- art. 3 K.O. handelt uitdrukkelijk over hen die niet als dienaar des Woords mogen optreden. Het is niet logisch daar dan ruimte te scheppen om iemand in bepaalde situaties wel de bevoegdheden van de dienaren des Woords te geven.
- art. 3 K.O. is ontworpen voor mensen, die af en toe ergens mogen voorgaan. Het is niet logisch dit artikel te gebruiken voor een functie, die een redelijk permanent karakter heeft.
- art. 3 K.O. noemt de nood der kerken als mogelijke reden om iemand een stichtelijk woord te laten spreken. Bij zendingsgemeenten gaat het om een missionaire situatie, niet om de nood van de kerken in de zin van gebrek aan predikanten.

7.3.2.2. Aanpassing van artikel 8 K.O.

Aansluiting bij art. 8 K.O. maakt van de 'evangelist' een predikant. Bezwaren tegen deze optie zijn:

- art. 8 K.O. is specifiek gericht op de singuliere gaven van personen, die geen academische opleiding hebben gevolgd; personen die wel een academische opleiding hebben gevolgd worden daarmee uitgesloten.
- art. 8 K.O. leidt tot het predikantschap met al zijn rechten en plichten. Dat is voor een voorganger in een zendingsgemeente niet noodzakelijk en misschien zelfs belastend.

7.3.2.3. Aanpassing van artikel 4 K.O.

Goede mogelijkheden biedt een aanpassing van art. 4 K.O., dat spreekt over de toelating tot het ambt van dienaar des Woords. In 1 Tim. 5 : 17 spreekt Paulus over oudsten, die goede leiding geven. Zij komen in aanmerking voor dubbel eerbewijs. Met name denkt Paulus aan hen, 'die zich belasten met prediking en onderricht'. Ook de 'evangelist' geeft leiding aan het ontstaan en de opbouw van een zendingsgemeente en ook hij belast zich met prediking en onderricht. Zoals de door Paulus bedoelde oudsten komt ook de 'evangelist' daarom in aanmerking voor het ontvangen van dubbel eerbewijs, een *honorarium*. Daarin ligt voldoende reden om de 'evangelist' te zien als een dienaar des Woords. De aanpassing van art. 4 K.O. met het oog hierop kan bestaan in het toevoegen van een nieuw lid 6.

Een bezwaar tegen deze optie zou kunnen zijn, dat er twee soorten dienaren des Woords komen, die rechtspositioneel niet volledig gelijk zijn (zie 7.3.4.). Dit bezwaar kan gemakkelijk ondervangen worden door de dienaren des Woords in een zendingsgemeente in het spraakgebruik niet aan te duiden als dominee of predikant, maar met een andere naam.

7.3.3. De evangelist als dienaar des Woords

Wat zijn de consequenties van het verlenen van de status van dienaar des Woords aan de evangelist in zendingsgemeenten?

7.3.3.1. Naam

Hoewel de positie en de functie van de evangelist in het Nieuwe Testament enigszins verschillen van die van de pionier en opbouwwerker in de door ons beoogde zendingsgemeenten, zien we geen reden om hem een andere naam te geven. In de naam 'evangelist' klinkt helder door wat zijn belangrijkste roeping is: het evangelie verkondigen. Een voordeel is ook, dat de naam 'evangelist' in diverse talen en culturen direct herkend wordt.

7.3.3.2. Definitie

De evangelist is een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten.

Het is duidelijk, dat bij deze definitie van de evangelist evangelisatiewerkers binnen onze kerken, die geen dienaren des Woords zijn, terughoudend dienen te zijn in het gebruiken van deze benaming.

7.3.3.3. Rechtspositie

Als pionier en opbouwwerker vervult de evangelist in de zendingsgemeente een tijdelijke rol. Op dit punt vertoont de Nederlandse situatie raakvlakken met die op het zendingsveld in het buitenland. Zo zien we momenteel gebeuren dat de kerk in KwaNdebele begonnen is om in plaats van de evangelisten predikanten aan te stellen. Het is goed denkbaar dat een zendingsgemeente, als ze gesetteld is of als de eerste leider vertrekt, een reguliere predikant beroept. Op dat moment vervalt voor de evangelist de bevoegdheid tot de bediening van Woord en sacramenten, tenzij hij in een nieuwe situatie opnieuw aan de wieg van een zendingsgemeente komt te staan. Omdat het gaat om een functie met een tijdelijk karakter in één gemeente (zie 6.2.3), ligt het voor de hand om van de evangelist in arbeidsrechtelijke zin een kerkelijk werker te maken, die valt onder de CAO van het Landelijke Dienstbureau.

7.3.3.4. Opleiding

Op theologisch niveau biedt een afgeronde academische opleiding voldoende 'bagage' voor het werk van de evangelist in een zendingsgemeente. In veel gevallen zal echter een afgeronde hogere beroepsopleiding aan een bijbelschool toereikend zijn. Bij kandidaten met een academische opleiding is een gerichte verdere missionaire vorming gewenst. Bij kandidaten met een theologische opleiding op HBO-niveau zal veelal een nadere vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht noodzakelijk zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn.

7.3.3.5. Procedure

Gelet op wat onder 7.3.1. geconcludeerd werd, is het goed dat de kerkenraad aan de classis vraagt om toe te zien op het door hem gevoerde beleid. Alvorens over te gaan tot het benoemen en bevestigen van een evangelist met de bevoegdheden van dienaars des Woords, zal de kerkenraad daarom de classis vragen hem te onderzoeken in de geest van het bepaalde in art. 3 lid 1 K.O.

7.4. Conclusie

Het onderzoek naar de positie en bevoegdheid van de evangelist in het Nieuwe Testament leert ons, dat de evangelist als pionier en opbouwwerker een belangrijke plaats had in het ontstaan en de opbouw van de jonge gemeente. Hij predikte, onderwees en bediende de sacramenten. Hij rustte anderen toe om leiding te geven en maakte zichzelf na verloop van tijd overbodig. In zendingsgemeenten zijn vandaag dergelijke pioniers en opbouwwerkers opnieuw hard nodig. Gelet op hun kerntaak kunnen we hen naar analogie van 1 Tim. 5 : 17 zien als dienaren des Woords, die voor een beperkte periode aan één gemeente gebonden zijn. In een aan art. 4 K.O. nieuw toe te voegen lid 6 kan beschreven worden welke de taken en bevoegdheden zijn van de evangelisten als dienaren des Woords, wat hun rechtspositie is, welke opleiding nodig is en volgens welke procedure zijn aangesteld kunnen worden.

7.5. Opdracht

De hierboven uitgezette lijn moet zorgvuldig ingepast worden in de kerkorde. Daarvoor doen we tekstvoorstellen in hoofdstuk 8. Maar eerst wijden we in een epiloog een korte slotbeschouwing aan de probleemstelling van dit rapport: gelijkschakelen of inschakelen?

Epiloog

Keuze

De titel van dit rapport vraagt om een keuze. Moeten nieuwe groepen gelovigen in alle opzichten worden gelijkgeschakeld aan onze gemeenten met hun eeuwenoude vormen en tradities? Of ligt het accent op inschakelen in onze onopgeefbare missionaire opdracht? Het is de oude vraag van Handelingen 15. We hebben uitvoerig betoogd dat de situatie van toen veel overeenkomsten heeft met onze situatie. Er is dus alle reden om de oplossing die de Heilige Geest toen aanreikte ook voor vandaag als model te kiezen. Verrassend genoeg komen we dan niet uit op het dilemma: 'Gelijkschakelen of inschakelen?', maar op de stelling: 'Gelijkschakelen en inschakelen'.

Drie elementen lichten we eruit:

Gelijkschakelen

In Hand. 15 is niet de gemakkelijke weg gekozen van scheiding. Men beseftte dat de gezamenlijke basis van het geloof in Christus daarvoor te duidelijk was. Volmondig erkende de Jood Petrus ten aanzien van de heidense toetreders: 'Wij geloven door de genade van de Heere Jezus zalig te worden, op gelijke wijze als ook zij.' Van Godswege zijn Jood en heiden volledig gelijkgeschakeld en worden traditionele christelijk-gereformeerde gemeenten gelijkgeschakeld met nieuw ontstane groepen gelovigen uit de heidenen in ons land. Genade schakelt gelijk. Genade vernedert iedereen even diep en doet niemand heersen over de ander. De gelijkschakeling van Godswege leidt er toe dat 'oude' en 'nieuwe' gelovigen het werk van God in elkaar herkennen. Maar het leidt niet tot volledige gelijkheid op het gebied van regels en vormen. De heidenen mogen hun eigenheid behouden, hoeven niet alles van de Joodse cultuur over te nemen,

mits ze zich houden aan het wezenlijke. De vergadering oordeelt dat men de heidenen 'niet beroere' (vs. 19) en 'geen meerdere lasten oplegt dan deze noodzakelijke dingen' (vs. 28) Zendingsgemeenten mogen dus ook een eigen karakter en vormgeving hebben, als ze in de noodzakelijke dingen (prediking, sacramentsbediening en tuchtuitoefening) maar voluit gereformeerd zijn.

Inschakelen

In Antiochië is het, na het betoog van Petrus en de getuigenissen van Paulus en Barnabas, duidelijk dat God de heidenen ook inschakelt. De vergadering is er stil van. Vanuit de Schriften legt Jacobus uit dat dit past in Gods plan. God bezoekt de heidenen om uit hen een volk aan te nemen voor zijn naam (Hand. 15 :14). In de huidige tijd zijn het juist deze nieuwe toetreders die veel contacten hebben onder de niet-kerkelijke bevolking. Als kerk doen we er wijs aan om hen voluit in te schakelen bij het evangeliewerk, zodat via hen en hun relaties het Woord op plaatsen komt die voor kerkelijke mensen veelal onbereikbaar zijn. Uit missionair oogpunt zijn de toetreders in onze gemeenten een zegen en brengen de nieuwe gemeenten die bij ons aankloppen onverwachte missionaire mogelijkheden met zich mee.

Regelingen ontwerpen

In het verlengde van de paragrafen hierboven doen we in het volgende hoofdstuk een aantal voorstellen om de kerkorde aan te vullen op het punt van zendingsgemeenten en de positie van de evangelist in die gemeenten.

Hoofdstuk 8: Ontwerp-regelingen kerkorde

Dit hoofdstuk bevat voorstellen voor de kerkordelijke aanpassingen die nodig zijn om in onze kerken aan zendingsgemeenten (8.1.) en evangelisten in zendingsgemeenten (8.2.) een plaats te kunnen geven.

8.1. Regelingen m.b.t. zendingsgemeenten

We gaan eerst na wat in de kerkorde al geregeld is in verband met gemeentestichting en evangelieverkondiging. Daarna doen we voorstellen voor aanvullende regelingen.

8.1.1. Kerkorde en gemeentestichting

Art. 38 K.O. zegt over het stichten van nieuwe gemeenten:

- *In plaatsen waar voor het eerst of opnieuw de ambten worden ingesteld, kan dit slechts geschieden met advies van de classis.*
- *De grenzen van de plaatselijke gemeenten zullen in onderling overleg en onder leiding van de classis vastgesteld worden. Beroep op een meerdere vergadering blijft mogelijk.*

Art. 39 K.O. voegt daaraan toe:

- *In plaatsen waar geen kerkenraad kan zijn en toch leden wonen, zullen deze leden door de classis onder de zorg van een naburige kerkenraad gesteld worden.*

8.1.2. Kerkorde en Evangelieverkondiging

Art. 21 K.O. zegt:

- *De kerken zullen zich met de verkondiging van het Evangelie richten tot hen die van het Evangelie vreemd zijn, als mede tot Israël en de niet-gekerstende volken. De bepalingen hiervoor worden door de generale synode vastgesteld.*

De regeling voor de evangelisatie (bijlage 16) benadrukt dan:

- *dat elke kerk naar de eis van Gods Woord zendingskerk is, ook in eigen land. Elke kerkenraad, classis en synode heeft de roeping om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods te bevorderen door het Evangelie, hetzij door prediking, hetzij door lectuurverspreiding, hetzij door andere middelen te brengen waar het niet of zeer onzuiver is.*
- *dat deze evangelisatiearbeid principieel dient uit te gaan van de plaatselijke kerken.*

8.1.3. Aanvullende regelingen

Wij stellen voor om de regelingen t.a.v. van zendingsgemeenten op te nemen in een nieuwe bijlage bij art. 21 K.O. en daarnaar te verwijzen in de kleine letters bij art. 21 K.O. De tekst van de bijlage kan als volgt luiden:

Eén van de middelen om de uitbreiding van het Koninkrijk Gods te bevorderen is het stichten van zendingsgemeenten.

- a. Een zendingsgemeente is een gemeente die ontstaan is uit recente missionaire arbeid en die zichzelf in afhankelijkheid aan de Heilige Geest ook weer toewijdt aan missionaire arbeid.*
- b. Een zendingsgemeente staat aanvankelijk onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen. In een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een meer zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruikt gemaakt worden van de regelingen van bijlage 53 K.O.*
- c. Indien een zendingsgemeente in staat is geheel zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan overeenkomstig de bepalingen van art. 38 K.O. Na de instituering mag de gemeente als zendingsgemeente gezien blijven worden als zij zich blijft toewijden aan missionaire arbeid.*
- d. In een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4, lid 6 K.O.*
- e. Een zendingsgemeente komt minstens éénmaal per zondag samen in een eredienst zoals bedoeld in art. 64 K.O. In andere samenkomsten – op zondag of door de week – zal aandacht gegeven worden aan het onderwijs in de gereformeerde leer.*
- f. In de erediensten van de zendingsgemeente worden overeenkomstig art. 69 K.O. psalmen en berijmde schriftgedeelten gezongen. Het wordt in de vrijheid van de kerkenraad gelaten om – wanneer het specifieke karakter van de gemeente daarom vraagt – lofzangen en geestelijke liederen te zingen, die naar het oordeel van de kerkenraad voluit de Heilige Schrift naspreken.*

- g. *Het stichten van een zendingsgemeente geschiedt bij voorkeur door een plaatselijke kerk in het eigen ressort. Wanneer het in een bepaald gebied mogelijk en wenselijk is om een zendingsgemeente te stichten, maar de naburige kerken in dat gebied hebben hiervoor geen mogelijkheden, kan een gemeente die verder weg gesitueerd is hiertoe in overleg met deze kerken overgaan.*
- h. *Wanneer een groep nieuwe gelovigen zich als zendingsgemeente wil voegen bij het verband van de kerken, maar hierover geen overeenstemming bereikt met de kerkenraad van de meest nabijge kerk, kunnen vertegenwoordigers van deze groep de classis om bemiddeling vragen.*

8.2. Regelingen m.b.t. de evangelist in zendingsgemeenten

We kiezen ervoor om in de beschrijving van de positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten aan te sluiten bij art. 4 K.O., middels het toevoegen van een nieuw lid 6. De evangelist wordt zo een bijzondere dienaar des Woords. Het bijzondere zit vooral in de situatie waarin de evangelist als dienaar des Woords functioneert en in de rechtspositie die aan zijn functie is gekoppeld. Dit doet naar onze overtuiging het meest recht aan de taak van deze evangelist als pionier en opbouwwerker. De tekst van art. 4, nieuw lid 6 kan als volgt luiden:

- 6. *In zendingsgemeenten (zie bijlage X bij art. 21 K.O.) kan aan een evangelist het recht worden verleend alle dingen te doen die behoren bij het ambt van dienaar des Woords. Deze evangelist is een bijzondere dienaar des Woords, die zich als pionier en opbouwwerker inzet voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Betreffende de benoeming van deze evangelist is bepaald:*
 - a. *De evangelist wordt benoemd door de kerkenraad, die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente. De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de CAO van het Landelijk Dienstenbureau.*
 - b. *De bevoegdheden van de evangelist vervallen op het moment, dat zijn dienstverband beëindigd wordt.*
 - c. *Benoeming en bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords vinden plaats nadat gebleken is (bij voorkeur in de praktijk van het werk ten dienste van de zendingsgemeente), dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest, maar ook de gaven heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift, de bekwaamheid om anderen te leren en de bekwaamheid om een gemeente te leiden.*
 - d. *Om te kunnen worden benoemd als evangelist met de bevoegdheden van dienaar des Woords is een afgeronde hogere beroepsopleiding aan een bijbelschool of een theologische opleiding op universitair niveau noodzakelijk. Bij kandidaten met een opleiding op HBO-niveau dient een aanvullende vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht overwogen te worden. Bij kandidaten met een universitaire opleiding kan een gerichte verdere missionaire vorming gewenst zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke opleiding en verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn.*
 - e. *Alvorens over te gaan tot de bevestiging van de evangelist als bijzondere dienaar des Woords, verzoekt de kerkenraad de classis om hem te onderzoeken naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O. De kerkenraad zal niet eerder tot zijn bevestiging overgaan dan dat de classis hiervoor toestemming heeft verleend.*

Bijlage IV bij 'Gelijkschakelen of inschakelen' par. 5.5 en bij deputatenrapport paragraaf 7.5

Tijdelijke regeling m.b.t. anderstalige wijkgemeente Rotterdam-Charlois

De onderstaande regelingen bedoelen een aanvulling te zijn bij de in de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland vigerende kerkorde, het laatst gewijzigd en aangevuld door de synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001.

Op voorstel van deputaten evangelisatie en de kerkenraad van de gemeente van Rotterdam Charlois besproken, aangevuld en vastgesteld door de Classis Rotterdam op 15 november 2002.

Ad art 3

De kerkenraad van de anderstalige wijkgemeente kan bij uitzondering voorgangers, die niet behoren tot de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, maar die de gereformeerde belijdenis onderschrijven, uitnodigen om voor te gaan in de diensten van de anderstalige wijkgemeente, in overleg met de kerkvisitatoren.

Ad art 56-63

In de anderstalige wijkgemeente zullen de sacramenten bediend worden door een dienaar des Woords uit de Christelijke Gereformeerde kerken in Nederland, die daartoe wordt uitgenodigd door de kerkenraad algemene zaken.

De taak van de voorganger, die naar art 3 KO is verbonden aan de anderstalige wijkgemeente, is in de diensten waarin de sacramenten bediend worden geen andere dan in de andere diensten: hij spreekt een stichtelijk woord.

Ad art 64

Op de zondag zal de anderstalige wijkgemeente minstens eenmaal samenkomen onder de bediening van het Woord, terwijl de tweede samenkomen vooral gericht is op het onderwijzen in het gereformeerde belijden.

Ad art 69

In de erediensten van de anderstalige wijkgemeente worden psalmen gezongen; daarnaast worden er, gelet op het bijzondere karakter van de wijkgemeente lofzangen en geestelijke liederen gezongen in

andere talen dan de Nederlandse. Het is de taak van de kerkenraad om deze liederen te toetsen aan het Woord van God en de gereformeerde belijdenis.

Bijlage V

Begroting

Jaren	2004	2005	2006	2007
Steunverlening:				
Amsterdam (eerste afbouw 1-10-2008)	20.000	20.000	20.000	20.000
Amsterdam Nieuw West (afloop 6-7-2005)	28.320	15.000		
Amsterdam Nieuw West MDP (nieuwe aanvr.)		2.500	5.000	5.000
Antwerpen, na 2005 i.o.m. OBA aflopend	24.000	16.000	15.000	14.000
Broek op Langedijk /Stadspastoraat Alkmaar	18.800	21.000	19.000	17.000
Hoofddorp (2004 ged. + eenmalige kosten)	12.000	20.000	20.000	20.000
Ouderkerk a/d Amstel	4.000	4.000	4.000	4.000
Rotterdam/ICF	10.000	10.000	10.000	10.000
Zutphen/ Stg Kinder evangelisatie	10.000	9.000	8.000	7.000
Stichting Evangelie en Moslims	38.230	39.000	39.800	40.500
Stichting Evangelische Alliantie	650	700	700	700
Nieuwe projecten (Rijnwaarde, Breda e.a. in aanvraag en nog komende)		10.000	30.000	38.000
Kleine projecten Nieuw beleid	2.500	5.000	5.000	5.000
MDP Rotterdam (BGG) 2004 incl. eenmalig	20.000	15.000	15.000	15.000
Tussentotaal	188.500	187.200	191.500	196.200
Kosten Evangelisatieconsulent 1	55.000	59.600	61.300	62.800
Kosten parttime idem 2	27.000	29.800	30.600	31.400
(Auto)kostenvergoedingen cons. 1	4.500	4.500	5.000	5.000
Idem cons. 2	4.300	4.300	4.500	4.500
Congressen en pers. toerusting idem	1.500	1.500	1.500	1.500
Kosten externe cursusleiders	1.000	1.000	1.000	1.000
Kosten brochures/publ. (na aftrek derdenbijdr.)	3.500	3.500	3.500	3.500
Kosten Dienstenbureau e.d.:				
Huisvesting	7.500	7.150	7.400	7.600
Kantoorbehoeften	1.800	1.900	1.950	2.000
Huishoudelijke uitgaven kantoor	300	375	325	350
Loonadministratie	300	400	410	420
Personele dienstverlening	13.500	10.200	10.440	10.720
Automatisering (afschr./ohd)+ website (2.500)	5.000	5.400	5.670	5.600
Accountant	800	800	800	800
Porti, telefoon, fax	2.350	2.450	2.500	2.500
Kopieën en papier(na aftrek 1.500 cursusgeld)	2.000	2.100	2.200	2.300
Overige kosten Evangelisatiecentrum (boeken)	150	150	150	150
Kosten sectie BGG	2.000	2.000	2.000	2.000
Reis- en vergaderkosten deputaten (incl. BGG)	7.000	8.500	8.500	8.500
Conferenties, meetings (na aftrek derdenbijdr.)	3.000	3.000	3.000	3.000
Totaal	331.000	335.825	344.245	351.840

Toelichting bij de begrotingen 2005 t/m 2007 van deputaten evangelisatie

Algemeen beleid

Na de generale synode 2001 is een begin gemaakt met de afbouw van langlopende steunprojecten, voorzover dat mogelijk is. Ook zijn de algemene steunvoorwaarden verscherpt en is gestreefd naar analogie met de voorwaarden van deputaten OBA. Gebleken is dat voor een aantal nieuwe projecten afbouw de eerste jaren niet mogelijk is. In overleg met deputaten OBA zullen de traktementskosten van de kleine kerk van Antwerpen via een glijdende schaal minder door ons en meer door deputaten OBA gesteund worden. In juli 2005 hoopt br. D. van Noord te Amsterdam (Nw W) te pensioneren, diens werk zal niet betaald voortgezet worden.

Deze gemeente wil in 2005 haar activiteit uitbreiden binnen het missionair diaconaal project.

Naar redelijkheid dient de ruimte die door afbouw ontstaat te worden ingenomen door nieuwe projecten; het aantal aanvragen neemt nu ook Nederland zendingsland is namelijk sterk toe. Daarom is in de kolom nieuwe projecten een toenemend bedrag aan steun opgenomen.

Nog in 2004 zal worden gestart met het missionair diaconaal project grote steden en wel in de Rotterdamse Tarwewijk (ICF); voor een groot deel van de kosten wordt een beroep gedaan op middelen van overheid en semi-overheid. Van deputaten is 15.000 euro per jaar gevraagd.

Het Beleid Grootstedelijke Gebieden (BGG) is door de generale synode 2001 gevoegd bij dat van deputaten. Het beleid is nog wel herkenbaar maar is niet in aparte begrotingen opgenomen.

Wat opvalt is dat mede door de voeging met de voormalige deputaten grootstedelijke gebieden en de komst van de tweede evangelisatieconsulent niet alleen de loonkosten maar ook de overige algemene kosten zijn toegenomen. Een groter deel van de kosten van het professioneel werkende Dienstenbureau worden aan ons deputaatschap doorbelast.

Berekening van de minimum bijdrage

	2005	2006	2007
De begrote uitgaven zijn respectievelijk:	335.825	344.245	351.840
De baten kunnen als volgt worden begroot:			
Zendingsdagen	9.000	9.000	9.000
Intrest	7.000	7.000	7.000
Aandeel giften periodiek Doorgeven	10.000	10.000	10.000
Giften en legaten zonder last	2.000	2.000	2.000
Giften en legaten met een last (niet opgenomen)	-	-	-
Opbrengst toerustingsavonden en werk ec	3.000	3.000	3.000
Opbrengst brochures, cursus (in aftrek op kosten)	0	0	0
Totaal van de baten	31.000	31.000	31.000
Kerken die persisteren geen omslag aan ons maar deze rechtstreeks aan de Stichting Oostvlaanderen (werk br. H. Bor te Gent) af te dragen	12.000	12.000	12.000
Te dekken door omslagen	316.825	325.245	332.840
Gemiddelde per jaar afgerond op 100-tal		325.000	
Delen door 74.000 leden geeft een omslag van 4,39 (was 3,85 of 3,25 + 0,60)			

Prognose vermogensverloop

Hoe het vermogen zich ontwikkelt in de jaren 2005/2007 is afhankelijk van de volgende factoren:

- De grootte van de door de generale synode 2004 toegekende omslag voor deze jaren
- Wanneer de omslag niet kan worden verhoogd en deze € 3,85 blijft dan zal € 40.000
- per jaar ingeteerd worden of zoveel minder als er besparingen kunnen worden gevonden. Deputaten menen een reële inschatting van hun verwachte uitgaven te moeten overleggen.
- De mogelijke besparing op geplande steunbedragen bijv. doordat een gemeente die gesteund wordt in enig jaar geen of weinig steun krijgt vanwege een relatief groot exploitatieoverschot (voorbeeld Antwerpen in 2002 wegens ontvangen vrij legaat).
- Tegenvallende kosten wegens niet te voorkomen overschrijdingen of onvoorziene zaken. Uiteraard zal getracht worden binnen de perken van de begroting te blijven.

Het vermogen op 1 januari 2004 zal waarschijnlijk bedragen € 324.500,-.

Dit correspondeert met circa 1 x de jaaruitgaven (oude norm generale synode is 1½ x).

Naar het oordeel van deputaten is 1 x de jaaruitgaven wel toereikend.

Wanneer de bovenstaande begroting wordt uitgevoerd zonder afwijkingen terwijl de gevraagde omslag van € 4,39 wordt toegekend zal het vermogen op peil blijven.

Het geven van een vermogensverloop van jaar tot jaar is bij voormelde onzekerheden nauwelijks zinvol.

Bijlage VI bij paragraaf 15.2

Datum: 30 januari 2004 (datum vaststelling in de vergadering van deputaten)

Financieel beleid**1. Generale Synode 2001 en opdracht tot afbouw bestaand beleid**

De generale synode 2001 c.q. haar commissie 6 (Financiën) heeft uit bezuinigingsoverwegingen het gevraagde geld voor nieuw beleid uit de begrotingen 2002/2004 moeten schrappen. Het bij elke synode weer meer vragen en projecten lang steunen, zoals dat beleid eerder bestond, is niet langer mogelijk. De commissie drong erop aan bestaand beleid af te bouwen en daarmee ruimte te creëren voor nieuw beleid. Door commissie 6 van de generale synode 2001 is vooroverleg gevoerd met alle kashoudende deputaatschappen. In het desbetreffende gesprek met ons is door ons opgemerkt dat het niet mogelijk is op korte termijn op de lopende projecten te bezuinigen omdat nagenoeg de gehele steun voor salariskosten wordt verleend en het gaat om arbeidsplaatsen en de rechtspositie van evangelisatiewerkers. Daar bestond begrip voor bij de commissie.

We hebben intussen tijd gehad met de kerken de mogelijkheden van afbouw te bespreken.

We moeten onze begrotingen vanaf 2005/2007 afstemmen op onze redelijke verwachtingen en geld vragen voor vervangend (nieuw) beleid, anders zou het resultaat van de afbouw leiden tot totale beëindiging van onze steunverlening.

2. Bestaand en aangekondigd beleid

Waar gaat het over als we begin 2004 over bestaand beleid spreken? En wat is al afgebouwd?

Een aantal projecten is reeds verdwenen: Julianahoeve, Wegwijzerkampen, Breda en Deventer.

Op 28 januari 2004 is besproken in hoeverre Antwerpen m.i.v. 2005 overgaat naar deputaten OBA.

Amsterdam Nieuw West deelde mee dat 6 juli 2005 het project met br. D. van Noord eindigt. Deze kerkerk vraagt ons aansluitend om steun te verlenen voor het Missionair Diaconaal Project Amsterdam.

Andere lopende projecten zijn Amsterdam, Broek/Alkmaar, Ouderkerk, Rotterdam/ICF en Zutphen.

Daarnaast loopt de bijzondere en vaste participatie in de stichting Evangelie & Moslims.

IFES is geheel naar Zending (terug)gegaan, daarentegen betalen wij Evangelie & Moslims volledig.

Hoofddorp heeft inmiddels een groot nieuw project aangekondigd en daarvoor steun aangevraagd.

Voor Grote Steden is een missionair diaconaal project (Tarwewijk Rotterdam) aangewezen.

3. Stand begin 2004 na de ingezette veranderingen

Zoals gezegd is een aantal projecten reeds afgebouwd en al de andere is de noodzaak tot afbouw ter kennis gebracht c.q. besproken. Waarschijnlijk eindigt Antwerpen voor een wezenlijk deel eind 2004.

Project Broek/Alkmaar is nog niet erg oud. De steun kon wegens sponsoring door derden al omlaag.

We spraken met Broek af dat de toezegging met 5 procentpunten van de loonkosten per jaar daalt.

Zutphen is een recent project dat grotendeels door sponsors wordt gedragen; tot dusver is onze bijdrage slechts een deel geweest van de garantie waarmee we begonnen (€ 13.614,-). Met Zutphen is afgesproken dat onze garantie elk jaar moet dalen, nog niet is ingevuld met hoeveel. Voor 2004 is € 10.000,- voorgesteld en er wordt hard aan gewerkt zoveel mogelijk selfsupporting te worden.

De stichting Evangelie & Moslims is een bijzonder project waarvan de last elk jaar geïndexeerd moet worden omdat periodieken en loonkostenstijging moeten worden opgevangen. Deze participatie kan niet worden afgebouwd en moet beschouwd worden als een vaste last.

Ouderkerk krijgt een bescheiden bedrag van max. € 4.000,- per jaar, afbouw is niet overeengekomen.

Rotterdam-Charlois/ICF vraagt meer dan we begroot hebben, in 2002 was er geen tekort en in 2003 is het dubbele van ons begrote bedrag toegezegd. Voor 2004 wordt wederom een bedrag hoger dan onze begroting gevraagd. Volgens haar meerjarenplan wil de ICF in de komende jaren wat afbouwen.

Amsterdam is vrij nieuw. Hiervoor hebben we een toezegging gedaan van € 20.000,- per jaar ingaande 1 oktober 2002 en voorshands voor 6 jaar zonder afbouw. Dit project is tevens pilot voor de grote stad.

4. Verderegaande maatregelen en beleidsafspraken

We hanteren al enige jaren onze algemene voorwaarden voor steunvragende kerken.

Projectbezoekende deputaten moeten de voorwaarden goed kennen, die meenemen en uitdragen.

Belangrijk is dat we thans uitsluitend met kerken(raden) werken en de bijdrage beperken tot het tekort dat de exploitatierekening van kerk (en stichting) aangeeft. Plus dat we € 15,- per ziel eigen bijdrage als drempel hanteren. Wat echter nog ontbrak is een begrenzing in duur en een aflopende schaal.

5. Beperking in duur en aflopende schaal

Voor nieuwe projecten hanteren we : Steun maximaal 6 jaar en in principe afbouw van de toezegging.

Dat hoeft niet steeds een jaarlijkse afloop in te houden van 1/6^e deel. Het kiezen van een aflopende schaal is maatwerk op de behoeften omdat de eerste jaren soms nog nauwelijks afbouw mogelijk is.

In feite bestond een algemene beperking in duur al en wel daarin dat we in de algemene voorwaarden hebben vermeld dat we maximaal tot de volgende generale synode (3 jaar!) mogen toezeggen. We zeggen erbij dat we bij de volgende generale synode weer middelen voor het project willen vragen maar dat we daarvoor geen garantie mogen bieden. Omdat het als regel handelt om beloning van evangelisten en werkers de reguliere rechtsbescherming verdienen, zal een project van 6 jaar redelijkerwijs ook 6 jaar duren en – met een aflopende schaal – ook 6 jaar de benodigde steun(garantie) moeten krijgen.

We letten er reeds op dat de arbeidsovereenkomst geen onbepaalde tijd meer vermeldt.

Uiteraard blijft de kerk en/of de stichting die benoemt 100% verantwoordelijk voor alle rechtsgevolgen.

We moeten de kans niet lopen dat de voorwaarden zo scherp worden en de steun zo oninteressant, dat een kerkenraad een benoeming niet meer aandurft; ontmoediging mag nooit het gevolg zijn.

We zullen nieuwe aanvragen een scherpe filosofie over duur en verloop van het project vragen.

Als een project in 3 jaar zijn doel kan bereiken is de steun ook 3 jaar. In de regel zal 6 jaar nodig zijn (met de algemene voorwaarde van middelenverschaffing door de volgende generale synode).

We kunnen bestaande projecten niet eenzijdig een afbouwregeling of een aflooptermijn opdringen, wel mogen we verlangen grip te hebben dat de steun geleidelijk moet dalen. Tot nu toe is daar grip voor getoond door en is er ook medewerking van de desbetreffende kerkenraden.

BALANS

Balans per 31 december

Aktiva

Financiële vaste activa

Deposito's	–	196.302	187.882
Leningen u.g.	9.600	12.000	-
	<u>9.600</u>	<u>208.302</u>	<u>187.882</u>

Vlottende aktiva

Vorderingen en overlopende activa	30.413	39.556	17.688
Liquide middelen	308.171	77.466	30.961
	<u>338.584</u>	<u>117.022</u>	<u>48.649</u>

Totaal aktiva

	2003	2002	2001
Totaal aktiva	348.184	325.324	236.531

Passiva

Eigen Vermogen	324.504	316.506	233.134
Schulden			
Schulden op korte termijn	23.680	8.818	3.397
Totaal passiva	348.184	325.324	236.531

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

	2003	2002	2001
Baten			
Opbrengst bijdragen kerken	269.925	262.829	181.474
Zendingsdagen	8.963	6.502	12.175
Intrest	6.849	7.972	9.123
Resultaat 'Doorgeven'	9.431	13.446	2.771
Overige inkomsten	22.747	9.316	20.137
	317.915	300.065	225.680
Lasten			
Personeelskosten	88.869	61.087	50.764
Huisvesting	6.700	6.400	6.353
Subsidies	131.174	68.685	100.914
Stichting Evangelie & Moslims	37.485	35.735	26.093
Overige kosten	45.689	44.786	34.488
	309.917	216.693	218.612
Resultaat	7.998	83.372	7.068

Noten

¹ J. Finney, *Finding faith today*,

² J. Hendriks, *Gemeente als herberg*, Kampen 1999, geeft een uitvoerige uitwerking van het gastvrijheidsprincipe voor de gemeente.

³ geciteerd in S. Stoppels, *Een gastvrij onthaal*, Kampen 1996

⁴ H. Nouwen, *Open uw hart*, Lannoo Tiel, 2001

⁵ S. Paas, *Jezus als Heer in een plat land*, Zoetermeer 2001

⁶ S. Paas, *Thuiskomen*, Veenendaal 2002

⁷ S. Paas, *Jezus als Heer in een plat land*, Op zoek naar een Nederlands evangelie, hfst 2, Zoetermeer 2001.

⁸ W. Verboom, *De Alpha-cursus onderzocht: Een onderzoek naar hedendaagse missionaire catechese*, Zoetermeer 2002, 118.

⁹ D. van Swigchem, *Het missionaire karakter van de christelijke gemeente volgens de brieven van Petrus en Paulus*, Kampen 1955.

¹⁰ A. Noordegraaf, *Vijf broden en twee vissen: Missionair gemeente-zijn in een (post)moderne tijd*, Zoetermeer 1998.

¹¹ C.A. Tukker e.a., *Gij die eertijds verre waart*, Utrecht, 1978, pag. 9-59.

¹² C. J. Haak, *Metamorfose: Intercultureel begeleiden van kerken in een niet-christelijke omgeving*, Zoetermeer 2002.

¹³ H. van Eeken, *Kerkrechtelijke aspecten van gemeentestichting*, Apeldoorn 2000.

¹⁴ Evangelisten heeft de Heere in het begin zijns rijks opgewekt en beroepen, en Hij verwerkt ook dezen somwijlen, nadat de nood des tijds vereist. (–) Door de Evangelisten versta ik diegenen, welke alhoewel ze in waardigheid niet minder waren dan apostelen, nochtans ten aanzien van hun ambt den apostelen allernaast raakten en als de plaats van die bewaarden. Het evangelistenambt is niet ingesteld om daar altijd te blijven, maar alleen tot die tijd toe, in welke kerken opgericht moesten worden. Hoewel, ik loochen niet dat God ook daarna somtijds evangelisten heeft opgewekt, gelijk in onze tijd geschied is, om de kerk van de afwijking des pausdoms wederom te brengen op de rechte weg. Nochtans noem ik het een extraordinaar ambt, omdat het in welgestelde kerken geen plaats heeft.

¹⁵ Vgl. Dr. J.P. Versteeg, *Geest, ambt en uitzicht* p. 82.

¹⁶ Zie ook dr. J.P. Versteeg, *Geest, ambt en uitzicht* p. 81.

¹⁷ Zie dr. W. van 't Spijker, *De ambten bij Martin Bucer*, p. 362

BIJLAGE 26
Artikel 58

Rapport 4 van commissie 2 inzake het algemene deel van het rapport van deputaten evangelisatie

In dit deel van het rapport besteedt uw commissie aandacht aan het algemene gedeelte van het deputatenrapport. Separaat zullen wij rapporteren over de studie betreffende de evangelist en de positie van de zendingsgemeenten.

De commissie spreekt haar waardering uit voor het vele werk dat is gedaan. Het takenpakket is mede door de aandacht voor de problematiek in grootstedelijke gebieden, enorm uitgebreid. Daarbij kon de voorzitter van deputaten, ds. H.J.Th. Velema, het grootste deel van deze periode wegens ziekte niet functioneren. We spreken de hoop uit dat hij op termijn het voorzitterschap weer ter hand kan nemen. Ds. J.J. Lof en br. W. van Zwol treden terug als deputaat. We danken hen voor hun getoonde inzet.

Besluiten generale synode 2001

Besluit 2 is niet uitgevoerd. Vanuit deputaten evangelisatie is meer dan eens aangedrongen op overleg. Er staat nu een afspraak voor 20 september.

Besluit 9 is naar het oordeel van uw commissie ten dele uitgevoerd. Het materiaal van andere kerken is namelijk alleen indirect onder de aandacht gebracht via de evangelisatieconsulenten. Op deze wijze zijn gemeenten waar geen contact was met de consulenten, niet op de hoogte gebracht.

Evangelisatieconsulenten

Dr. S. Paas is voor een periode van twee jaar, gedurende één dag per week, uitgeleend aan de Theologische Universiteit Kampen (vrijg.) Dit deel van het werk wordt secretariael opgevangen. Deputaten hebben ons verzekerd dat hier werk wordt verricht dat ten goede komt aan het functioneren van br. Paas. Deputaten zijn dankbaar dat br. A. Dingemans benoemd kon worden. Met br. Paas vormt hij een goed team.

Asielzoekers

Vanuit de opdracht van de generale synode 2001 hebben deputaten een enquête gehouden in de kerken of men behoefte heeft aan ondersteuning bij het werk onder asielzoekers. In de meeste gevallen blijkt dat men de weg reeds naar andere organisaties gevonden heeft. Wel willen deputaten een brochure laten verschijnen over multicultureel kerk zijn.

Beleid grootstedelijke gebieden

Sinds de generale synode 2001 hebben deputaten een sectie voor het beleid grootstedelijke gebieden. Er zijn vele contacten gelegd. Daaruit is onder andere naar voren gekomen dat kleine kerken vaak geen eigen predikant kunnen onderhouden en er niet altijd mogelijkheden zijn om gezamenlijk met een andere kerk te beroepen. Ook lukt het niet altijd om neventaken te vinden die in de lijn liggen van het predikantschap. Daarom vragen deputaten om te onderzoeken of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen die daarnaast een werkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap. Dit vraagt om principiële doordenking. Daarnaast dient men na te gaan wat de praktische consequenties zijn. De commissie is van oordeel dat dienaangaande een studieopdracht gegeven dient te worden, waarbij zij allereerst denkt aan het deputaatschap kerkorde en kerkrecht.

Lidmaatschap van de Evangelische Alliantie

Deputaten hebben de opdracht gekregen het lidmaatschap van de EA te evalueren. In het rapport wordt geschetst hoe de EA een platform is waar contacten worden gelegd en ideeën worden opgedaan. Dat is met name van belang voor de consulenten. Naar het oordeel van uw commissie treedt de EA soms in publicaties naar buiten op een wijze die vragen oproept. Wanneer we als kerk lid zijn, kunnen we daar ook als kerk op worden aangesproken. De commissie stelt daarom voor het lidmaatschap van het deputaatschap te wijzigen in een lidmaatschap van het Evangelisatieadviescentrum.

Evangelische stromingen

De generale synode 2001 vroeg aan deputaten om een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal te verzorgen. Uw commissie vindt de uitvoering te beperkt. Zo is de lijst niet geheel actueel en had een onderwerpgerichte indeling meer aan het doel beantwoord. Op deze wijze worden kerkenraden niet verder geholpen. Daarom stelt uw commissie voor opnieuw de opdracht te geven waarbij per onderwerp verwezen wordt naar studiemateriaal en de lijst wordt geactualiseerd.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. een studieopdracht te verlenen om na te gaan of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen, die tevens een werkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap. Uw commissie denkt hierbij aan een opdracht voor deputaten kerkorde en kerkrecht;
2. deputaten toestemming te verlenen het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie te wijzigen in een lidmaatschap van het Evangelisatieadviescentrum;
3. deputaten op te dragen de literatuurlijst betreffende de evangelische stromingen te actualiseren en naar onderwerp op te zetten en deze de kerkenraden zo spoedig mogelijk ter beschikking te stellen;

4. deputaten op te dragen de kerken te wijzen op evangelisatiemateriaal dat vanuit andere kerken verschijnt en naar inhoud en werkwijze bruikbaar is in onze kerken.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 27
Artikel 59

Rapport klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

(Ingesteld door generale synode CGK na vaststelling van de procedure op 22-11-2001)

Algemeen:

Tot leden van de klachtencommissie werden benoemd:

Mevr.drs. A.T. Bijkerk-Van Genderen, Heemskerk	lid
Mevr.drs. E.J. van Dijk, Veenendaal	lid
Ds. P.J. den Hertog, Groningen	voorzitter
Drs. A. Heystek, Veenendaal	plv. voorzitter
Dhr. P. de Jong, Sliedrecht	secretaris
Mevr.mr. A.P. Versteeg, Voorburg	plv. secretaris

De functieverdeling werd door de commissieleden bepaald. Tevens werd in de loop van 2001 mr. J.S.W. Holtrop uit Den Haag door het moderamen van de generale synode, op voordracht van de commissie, benoemd als externe deskundige. Hij was voorzitter van de Gereformeerde klachtencommissie.

Drie leden, te weten: mw. Bijkerk, dhr. Heystek en mw. Versteeg, maakten ook deel uit van de onderzoekscommissie, die de generale synode adviseerde een klachtencommissie in te stellen. Laatstgenoemde commissie stelde een klachtenprocedure op en een gedragscode als richtlijn voor predikanten (en andere kerkelijke werkers).

Curatorium, predikanten, kerkenraden en het Dienstenbureau werden over de benoeming van de klachtencommissie geïnformeerd. Tevens ontvingen zij de tekst van de klachtenprocedure en van de gedragscode.

De kerkenraden werden door het moderamen van de generale synode opgeroepen zich te conformeren aan de klachtenprocedure.

Vergaderingen

De commissie kwam op 5 maart 2001 voor het eerst bijeen en vergaderde tot 1 mei 2004 22 keer plenair. Daarnaast werden in drie zaken hoorzittingen gehouden. Tweemaal was er na het uitbrengen van een advies, op verzoek van de betreffende kerkenraad nog een toelichtend gesprek.

Behandelde onderwerpen:

I Bezinning op taak

De commissie is begonnen eigen taak in beeld te brengen. Dit gebeurde onder meer door:

- het bespreken van de klachtenprocedure en de gedragscode;
- het bestuderen en bespreken van literatuur, met name het boek van Gideon van Dam en Marjo Eitjes, 'Een pastor moet je toch kunnen vertrouwen', 'Seksueel misbruik in pastorale relaties, handreiking voor het pastoraat nr 30' en 'Verbroken zegels, onderzoek naar meldpunt' (geref. hogeschool);
- het bekijken en bespreken van de video van de NCRV-uitzending 'Het glazen huis' (Ruud Foppen);
- externe contacten met:
 - de interkerkelijke stichting tegen Seksueel Misbruik in Pastorale Relaties (SMPR) van de SoW kerken;
 - de Driehoek, dhr. Zevenberg

II klachtbehandeling

(N.B. Klager en aangeklaagde worden in de mannelijke vorm aangeduid, daarbij in het midden latend hoe dit in de praktijk was.)

De commissie heeft veel tijd geïnvesteerd in een zorgvuldige behandeling van de klachten.

Al vrij snel na de start werd de commissie geconfronteerd met de eerste klachten.

Aantal klachten

In de periode van eind 2001 tot 1 mei 2004 kwamen in totaal 7 klachten binnen bij de commissie.

Daarvan werden 3 klachten niet ontvankelijk verklaard. Eén klacht werd gedeeltelijk gegrond en gedeeltelijk ongegrond verklaard, twee klachten werden gegrond verklaard en één klacht zou worden ingetrokken.

Wijze van aanmelding

Alle klachten werden rechtstreeks door klager ingediend, al dan niet verwezen door het Meldpunt.

Er werden dus geen klachten doorgezonden door een kerkenraad of door een vertrouwenspersoon.

Wel of niet ontvankelijk

Tot dusver werd plenair een beslissing genomen over de vraag of een klacht ontvankelijk is. Dit houdt in dat het gestelde in de klacht moet vallen onder de omschrijving van misbruik van gezag, zoals in art. 1 sub a van de klachtenprocedure geformuleerd, en dat aan een aantal in de procedure genoemde formele voorwaarden moet zijn voldaan.

Van de drie klachten die niet ontvankelijk werden verklaard was één klacht reeds eerder behandeld door een klachtencommissie, terwijl geen nieuwe feiten werden aangevoerd.

De andere twee klachten betroffen een conflict tussen een klager en een kerkenraad en waren gericht tegen besluiten van de kerkenraad in zijn geheel. Tegen deze besluiten kan beroep worden ingesteld bij de classis.

Werkwijze van de commissie

Indien de commissie van mening is dat een klacht ontvankelijk is, wordt besloten welke leden deel zullen nemen aan het persoonlijk horen van betrokkenen ter zitting. In beginsel zijn dit de voorzitter of de plaatsvervangend voorzitter, de secretaris of de plaatsvervangend secretaris en een lid.

Om de objectiviteit zoveel mogelijk te waarborgen nemen leden, uit de regio van de particuliere synode(s) waaruit klager en aangeklaagde afkomstig zijn, geen deel aan het horen ter zitting en aan de besluitvorming over de al dan niet gegrondheid van de klacht. Klager en aangeklaagde ontvangen de door de ander overgelegde stukken en worden geïnformeerd over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

Ze ontvangen vervolgens een uitnodiging om ter zitting gehoord te worden. Dit gebeurt in eerste instantie na elkaar en daarna indien nodig en mogelijk ook in elkaars aanwezigheid.

Van de zitting wordt een schriftelijk verslag gemaakt, bestemd voor partijen en de commissie.

Plaats van hoorzitting

Voor de plaats van het horen wordt gezocht naar een neutrale omgeving om te voorkomen dat in grotere kring bekend wordt dat een klacht behandeld wordt.

Wel of niet gegrond

Klager moet zelf bewijs leveren voor het door hem aangevoerde grensoverschrijdend gedrag door aangeklaagde. Dit kan ook door middel van getuigen.

Aangeklaagde zal indien klager meer informatie aandraagt dan alleen het eigen verhaal niet kunnen volstaan met een ontkenning, maar aannemelijk moeten maken, dat hij ten onrechte beschuldigd wordt. Ook het zonder meer niet verschijnen betekent in dat geval niet dat de klacht daarom niet gegrond verklaard zou kunnen worden.

Een impasse doet zich voor indien er alleen een aanklacht van klager is en een ontkenning van aangeklaagde. De klacht zal dan ongegrond verklaard moeten worden hoewel het mogelijk is dat klager terecht klaagt.

Afhandeling klacht

Op grond van de overgelegde stukken en het verslag van de zitting doet de commissie zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak over de gegrondheid van de klacht. Dit vraagt een uitvoerig overleg. Gezien de gevoeligheid van de materie voor alle betrokkenen moet een zorgvuldige afweging gemaakt worden bij het nemen en het formuleren van het besluit en in geval van gegrond verklaring ook van de adviezen aan de kerkenraad. De adviezen dienen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de kerkorde.

Natraject

De adviezen aan de kerkenraad zijn niet vrijblijvend en de beslissing van de kerkenraad is aan een termijn gebonden (vier weken).

Het komt voor dat een reactie uitblijft. De commissie houdt dat zelf in de gaten, maar wordt om die reden soms ook weer benaderd door klager, hetgeen extra bemoeienis oplevert.

Het komt ook voor dat een kerkenraad alvorens tot een beslissing te komen, in een gesprek met de commissie, toelichting wil hebben op het commissiebesluit en de daaraan verbonden adviezen. Gezien de hiervoor genoemde termijn legt dat ook een druk op de commissie.

Aandachtspunten:

1. Alleen indien sprake is van een kerkelijke gezagsrelatie kan bij de commissie geklaagd worden. Dus bijvoorbeeld niet in geval van incest of in geval van een ongewenste relatie tussen twee gemeenteleden.
2. In de praktijk blijkt het voor te komen dat een kerkenraad zelf erg diep op een klacht ingaat voordat deze bij de commissie neergelegd wordt (bijv. door klager). Dit kan tot gevolg hebben dat een klacht uit het zicht raakt, bijvoorbeeld wanneer de aangeklaagde na een bekentenis daar later op terug komt en de kerkenraad dan niet weet hoe hij daar mee om moet gaan. Het instellen van de klachtencommissie was juist bedoeld om te voorkomen dat klachten niet tot hun recht zouden komen.
3. Na het uitbrengen van een advies aan de betrokken kerkenraad wordt soms erg lang gewacht voordat tot actie overgegaan wordt. Dit maakt de zaak gecompliceerder doordat degene die geklaagd heeft en wiens klacht door de commissie (gedeeltelijk) gegrond verklaard werd, alsnog elders verhaal gaat zoeken (bijv. bij de politie of andere instellingen). Voor de commissie kan dit betekenen dat er ook in dit geval na de advisering toch nog bemoeienis (nodig) is in de vorm van overleg met de kerkenraad.
4. Een kerkenraad moet zich bij de besluitvorming realiseren dat grensoverschrijdend gedrag vanuit een gezagspositie, indien vastgesteld, altijd zal leiden tot gegrond verklaring van de klacht, ongeacht de rol die klager daarbij heeft gehad (bijvoorbeeld uitlokkend of passief). De opstelling van klager zal wel verschil kunnen maken voor de begeleiding van klager.
5. Een bijzonder probleem doet zich voor indien er behalve een gezagspositie tevens sprake is van een werkgeversrelatie. De kerkenraad moet zich dan realiseren dat via de klachtencommissie wellicht nog sprake kan zijn van herstel van de relatie inclusief de werkverhouding, terwijl het entameren van een ontslagprocedure zal leiden tot verharding van de standpunten en ontkenning van de klacht. Bij de afweging welk spoor gevolgd zal worden is van belang hoe ernstig het misbruik ingeschat moet worden.
6. Het (tijdig) voorleggen van een klacht aan de commissie is van belang voor een objectieve besluitvorming en kan ernstige onrust (mede door partijvorming) in de gemeente voorkomen.

III Contacten met andere instellingen

- a. Overleg met SMMPR (SoW) op 25 juni 2002, uitwisseling klachtenprocedures. Onderwerpen: wie moet bewijs leveren; verschoningsrecht; contactpersonen (eigen taak in procedure Geref. synodaal). Het

is nog niet duidelijk hoe de klachtbehandeling er uit zal zien na het samengaan van de drie SoW kerken.

- b. Bijwonen bijeenkomst contactpersonen SMPR op 14-12-02. Inleiding over daderprofiel.
- c. Overleg met GKV, NGK en het Meldpunt, in de verslagperiode ongeveer drie keer per jaar.
 - De GKV heeft intussen een eigen klachtenprocedure. Voor de volgende synode wordt de uitvoering voorbereid.
 - De NGK is bezig een klachtenprocedure, vergelijkbaar met die van de GKV, af te ronden. Besproken is om tot een gestructureerd overleg te komen van de drie klachtencommissies, teneinde elkaar te steunen door het (anoniem) uitwisselen van ervaringen. Ook genoemd is het waar nodig een beroep kunnen doen op elkaars deskundigen. Met betrokkenen worden verder voorbereidingen getroffen om te komen tot een stichting, die het Meldpunt officieel en onafhankelijk (van de klachtenprocedures) maakt. De taken van het Meldpunt zullen onder meer zijn het geven van informatie over de klachtenprocedure, het adviseren om al dan niet een klacht in te dienen, het eventueel begeleiden daarbij, het verwijzen voor langer durende hulpverlening naar een andere instantie. Verder wordt gedacht aan het samen met de klachtencommissies opzetten en uitvoeren van preventieve activiteiten. Aan ADMA zal gevraagd worden te participeren in het bestuur van de stichting en bij te dragen in het fonds van de stichting. Voor de CGK is dit voor 2005 begroot op ongeveer € 5.275. Dit kan de komende jaren door de prijsontwikkelingen iets oplopen.
- d. Met de Gereformeerde Gemeente is tweemaal contact gezocht om na te kunnen gaan of er samengewerkt zou kunnen worden. Dit is beide keren afgewezen.
- e. Overleg met de secretaris van het curatorium van de TUA betreffende afstemming van de klachtenprocedures.

IV Opgestelde stukken

- a. draaiboek klachtenprocedure CGK
- b. notitie aangifte plicht
- c. brochure klachtenprocedure
- d. discussienota informatie, publicatie, voorlichting en woordvoering
- e. voorstellen tot verbetering klachtenprocedure
- f. wijzigingsvoorstel klachtenprocedure, met toelichting

V Geplande activiteiten

- a. uitwerken van de discussienota informatie, publicatie en voorlichting;
- b. protocol voor handelen kerkenraden;
- c. gegevens klachtencommissie doen opnemen in website kerken;
- d. nadere bespreking van diverse onderwerpen, zoals nazorg, verwijzingsmogelijkheden, ambtsgeheim, professionalisering (toekomstige) predikanten, voorbereiden ambtsdragersconferentie;
- e. bijwonen van conferenties en seminars.

VI Voorstellen

1. Goedkeuring te verlenen aan het verslag van de commissie.
2. De commissieleden opnieuw te benoemen voor een periode van drie jaar.
3. Het wijzigingsvoorstel klachtenprocedure, met toelichting over te nemen (bijlage 2). Behoudens enige correcties vloeien de voorstellen voort uit de inmiddels opgedane ervaringen. Bijzondere aandacht wordt gevraagd voor:
 - a. het instellen van een beroepsinstantie (zie ook bijlage 1);
 - b. uitbreiding van de commissie met twee leden, zo mogelijk uit de particuliere synodes van het Noorden en het Zuiden, en zo mogelijk een jurist met zittingservaring en een deskundige op het gebied van seksueel misbruik.
4. De commissie de vrijheid te geven een notulist in te zetten voor hoorzittingen en eventueel het nawerk daarvan. De impact van deze activiteiten, naast de andere werkzaamheden vraagt om ontlasting van het secretariaatswerk.
5. Toestemming te verlenen om via ADMA financieel bij te dragen in het stichtingsfonds zoals aangegeven onder IIIa.

Bijlagen:

1. Voorstellen tot verbetering klachtenprocedure;
2. Wijzigingsvoorstel klachtenprocedure, met toelichting (uitwerking van voorstellen);
3. Brochure klachtenprocedure.

Bijlage 1

Voorstellen tot verbetering klachtenprocedure

Na Artikel 12 lid 3 oud toevoegen: lid 4 (beroepsmogelijkheid) (wordt artikel 13, lid 4)

Zie * *Toelichting* hieronder

Aangeklaagde en klager kunnen van de al dan niet gegrond verklaring en/of het advies in beroep gaan bij de beroepscommissie klachten. Klager kan bij deze beroepscommissie ook in beroep gaan indien zijn klacht niet ontvankelijk is verklaard, tenzij hij ten aanzien van dezelfde aangelegenheid reeds in beroep ging bij de classis.

Een beroep dient binnen een maand na dagtekening van de uitspraak van de klachtencommissie te worden ingediend onder overlegging van de uitspraak.

** Toelichting beroep en beroepscommissie*

Het ontbreken van de mogelijkheid om in beroep te gaan tegen een niet ontvankelijk verklaring, een gegrond of een ongegrond verklaring en tegen het advies van de klachtencommissie bleek de afgelopen drie jaar, waarin de klachtenprocedure tot uitvoering kwam, in toenemende mate een gemis voor betrokkenen.

De materie waarover de procedures gaan is uitermate gevoelig en vraagt mede om die reden een behandeling die zoveel mogelijk recht doet. Dit betekent in de onderhavige procedures dat een behandeling in tweede instantie mogelijk moet zijn.

Aangezien een beroep betreffende de hiervoor genoemde aspecten vooral juridisch bepaald is zal de (landelijke) beroepscommissie vooral uit juristen moeten bestaan, aangevuld met deskundigen op het gebied van seksueel misbruik (voor beide deskundigheden zullen zowel mannen als vrouwen aangetrokken moeten worden).

Het vorenstaande maakt geen inbreuk op het kerkelijk appèlrecht, dat alsnog mogelijk is ten aanzien van de beslissing die een kerkenraad uiteindelijk neemt.

Zie hiervoor titel VIII.

Bijlage 2

Wijzigingsvoorstel conform voorstellen ter verbetering klachtenprocedure d.d. 15 april 2004

De voorgestelde wijzigingen in de tekst zijn cursief gedrukt

Klachtenprocedure ingeval van misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland heeft d.d. 2004 besloten de klachtenprocedure zoals vastgesteld op 22 november 2001 als volgt gewijzigd vast te stellen.

*In de klachtenprocedure is voor klager en aangeklaagde de mannelijke vorm gebruikt. Indien van toepassing dient de vrouwelijke vorm gelezen te worden.

I. Begrippenomschrijving

Artikel 1

In dit besluit wordt verstaan onder:

- a. *misbruik van gezagsrelatie:*
iedere uiting van verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag, opzettelijk of onopzettelijk, door een pastorale of andere kerkelijke medewerker, *aangesteld binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken*, waardoor ten opzichte van een gemeentelid, vanuit de gezagspositie, vertrouwen geschonden wordt en de grens van persoonlijke integriteit overschreden wordt en welke derhalve of gespannen voet staat met datgene wat ons in Gods Woord wordt voorgehouden ten aanzien van de omgang met de naaste. Dit kan seksueel getinte uitingen betreffen, maar ook ander intimiderend gedrag;
- b. *klacht:*
een bij de klachtencommissie of bij een kerkenraad (slid) *door een klager schriftelijk* naar voren gebracht bezwaar *betreffende* een onder a. bedoelde uiting;
- c. *klager:*
degene die *voor zichzelf* een klacht indient bij de klachtencommissie of een kerkenraad (slid). Ten behoeve van een minderjarige, *degene die onder curatele of onder bewind gesteld is of degene ten aanzien van wie een mentorschap is ingesteld kan diens wettelijk vertegenwoordiger optreden. Een minderjarige die voldoende in staat is zijn eigen belangen te behartigen kan ook zelfstandig een klacht indienen.*
- d. *aangeklaagde:*
de pastorale of andere kerkelijke medewerker tegen wie de klacht is gericht;
(zie ook toelichting)
- e. *(klachten)commissie:*
de door de generale synode benoemde landelijke commissie, die bevoegd is een, al dan niet via kerkenraad of meldpunt binnengekomen, klacht in behandeling te nemen;
- f. *meldpunt:*
een centraal punt, waar deskundige medewerkers terzake van misbruik van gezagsrelaties en klachtenprocedure informatie en advies kunnen geven. Deze medewerkers kunnen zonnodig verwijzen naar de klachtencommissie en een intensievere vorm van hulpverlening. Tevens kunnen zij een klager of aangeklaagde begeleiden tijdens en na de procedure van de klachtencommissie;
- g. *vertrouwenspersoon:*
degene die op verzoek van een klager of aangeklaagde diens belangen mede behartigt, dan wel als diens vertegenwoordiger of gemachtigde optreedt. Dit kan een medewerker van het meldpunt zijn.

II. Taak, bevoegdheid en samenstelling klachtencommissie

Artikel 2

De door de generale synode benoemde klachtencommissie, voluit geheten klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties, heeft tot taak *de* bij haar of bij een kerkenraad

binnengekomen klachten te bezien op ontvankelijkheid, en deze in dat geval nader te onderzoeken en te beoordelen op de al dan niet gegrondheid ervan.
 In zich voordoende gevallen wordt advies uitgebracht over de afdoening van de zaak aan de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort.
Na het uitbrengen van het advies cq na de beslissing dat de klacht niet ontvankelijk of ongegrond was is de taak van de commissie geëindigd, behoudens het bepaalde in art. 15.

Artikel 3

De klachtencommissie is bevoegd kennis te nemen van een klacht indien de klager, al dan niet door tussenkomst van de kerkenraad of de vertrouwenspersoon, de klacht schriftelijk indient en ook overigens voldoet aan de vereisten genoemd in artikel 5.

Artikel 4

1. De klachtencommissie dient zodanig te zijn samengesteld dat een deskundige en onpartijdige behandeling van klachten zoveel mogelijk gewaarborgd is.
2. De klachtencommissie, die minstens evenveel vrouwen als mannen telt, bestaat minimaal uit zes en maximaal uit acht leden, afkomstig uit alle ressorten van de Particuliere synodes en geselecteerd uit het juridisch veld, de hulpverlening en het kerkelijk pastoraat.
 Er is een voorzitter en een plv. voorzitter, een secretaris en een plv. secretaris.
3. Daarnaast benoemt de generale synode een aantal deskundigen, *zodanig uit andere kerkgenootschappen*, die zich op afroep beschikbaar stellen om eventueel ad hoc in de commissie te participeren.
4. Benoeming van de commissieleden geldt voor drie jaar. Herbenoeming is vier keer mogelijk.
 De zittingsduur van een lid, dat is benoemd op een tussentijds opgevallende plaats, is gelijk aan de duur van de resterende zittingsperiode van het lid in wiens plaats de benoeming plaatsvindt.
 De generale synode kan een benoeming om dringende redenen ook tussentijds beëindigen.
5. De commissie kan zich laten bijstaan door externe adviseurs, zodanig uit andere kerkgenootschappen, die zich conformeren aan de door de generale synode te stellen voorwaarden.
6. *De commissie kan zich laten ondersteunen door secretariële medewerkers.*
7. Het karakter van de klachtenprocedure verplicht de leden van de klachtencommissie, de daarnaast benoemde deskundigen, de externe adviseurs en de secretariële medewerkers tot volstrekte geheimhouding.
(zie ook toelichting bij art. 4)

III. Ontvankelijkheid van de klacht en het overleggen van stukken

Artikel 5

1. Een ieder die lid is, of geweest is, van een Christelijke Gereformeerde kerk, hetzij als belijdend lid, hetzij als dooplid, hetzij als meelevend lid, kan bij de commissie een klacht indienen tegen degene die misbruik maakte van zijn gezagsrelatie.
2. *Iemand*, die geen lid is of geweest is van een Christelijke Gereformeerde kerk, kan een klacht indienen indien misbruik van een kerkelijke gezagsrelatie is gemaakt tijdens een functioneel contact met de aangeklaagde of voortvloeiend uit een contact met de aangeklaagde.
3. Een klacht dient zo spoedig mogelijk te worden ingediend, maar blijft ontvankelijk zolang de aangeklaagde op zijn verantwoordelijkheid kan worden aangesproken (*zie ook toelichting*).
4. Een klacht wordt schriftelijk ingediend bij de commissie. Dit kan zowel rechtstreeks door de klager, als via een (lid van de) kerkenraad en via een vertrouwenspersoon.
5. Een klacht bevat naast de *volledige namen, de geboortedatum en het adres* van de klager(s), alsmede een dagtekening, ten minste:
 - a. een omschrijving van de uiting die aangegeven wordt als misbruik van de gezagsrelatie;
 - b. het tijdstip of de periode waarop deze betrekking heeft;
 - c. de identiteit van de aangeklaagde(n), *met vermelding van adres(sen)* en
 - d. een overzicht van door de klager(s) ondernomen stappen en eventueel daarop betrekking hebbende stukken.
(zie ook toelichting bij art. 5)

IV. Doorzending

Artikel 6

1. Indien een klacht wordt ingediend bij een kerkenraad (slid) wordt deze zo spoedig mogelijk ter behandeling doorgezonden naar de klachtencommissie (*zie toelichting*).
2. De kerkenraad informeert klager over de doorzending naar de commissie en wijst de klager op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

V. Procedure klachtbehandeling

Artikel 7

1. De secretaris van de klachtencommissie bevestigt aan de klager, *in principe* binnen een week, schriftelijk de ontvangst van de klacht en informeert de klager over de werkwijze van de commissie en wijst voorzover nog nodig op de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen
2. De secretaris informeert *zoveel mogelijk gelijktijdig* de aangeklaagde over het feit dat een klacht is binnengekomen en zendt hem een afschrift van de klacht en eventuele andere schriftelijke stukken.

Ook de aangeklaagde wordt geïnformeerd over de werkwijze van de commissie en de mogelijkheid een vertrouwenspersoon in te schakelen.

Artikel 8

De secretaris en de voorzitter, *eventueel aangevuld met andere leden*, gaan na of de klacht ontvankelijk is. Is dit niet het geval dan worden klager en aangeklaagde daarover zo spoedig mogelijk, met toelichting, geïnformeerd, evenals, ingeval van doorzending, de betreffende kerkenraad.

Indien de klacht ontvankelijk is wordt de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort vertrouwelijk op de hoogte gesteld van het feit dat de klachtencommissie de klacht in behandeling heeft.

Artikel 9

1. Is de klacht ontvankelijk dan roept de (plv) secretaris de klachtencommissie bijeen teneinde te overleggen in welke samenstelling van drie *of maximaal vier* personen de klacht *tijdens de hoorzitting behandeld* zal worden.

In beginsel zullen dit zijn: de voorzitter of de plv. voorzitter, de secretaris of de plv. secretaris en een *of twee leden*, geen van allen uit de regio van de Particuliere synode(s), waaruit klager en aangeklaagde afkomstig zijn. *Aan de behandeling ter zitting nemen zowel mannelijke als vrouwelijke commissieleden deel, zoveel mogelijk uit elk van de drie in art. 4 genoemde velden.*

2. De commissie bepaalt binnen 6 weken na ontvangst van de klacht de datum en de plaats(en) waar klager en aangeklaagde door de commissie zullen worden gehoord. De hoorzitting vindt *in principe* plaats binnen 8 weken.

Artikel 10

1. De secretaris zendt klager en aangeklaagde minstens 14 dagen voor de hoorzitting een oproep, met eventuele aanvullende stukken, die op de zaak betrekking hebben, voorzover deze naar de mening van de commissie voor doorzending in aanmerking komen.

2. Tot 10 dagen voor de hoorzitting kunnen partijen nadere stukken indienen. De secretaris zendt deze door aan de andere partij, met de beperking genoemd in het vorige lid.

Artikel 11

1. De hoorzittingen van de commissie zijn besloten. De secretaris maakt van iedere zitting een schriftelijk verslag, bestemd voor partijen en de commissie.

2. Klager en aangeklaagde worden in beginsel in eerste instantie afzonderlijk en daarna in elkaars aanwezigheid gehoord.

De klachtencommissie kan ambtshalve of op verzoek beslissen *af te zien van het gezamenlijk horen van partijen, met name* indien aannemelijk is dat dat een zorgvuldige behandeling zal belemmeren.

3. Op verzoek van een van de partijen kan de hoorzitting worden aangehouden tot maximaal zes maanden na ontvangst van de klacht. De commissie is bevoegd in het belang van het onderzoek of in het belang van een der partijen deze termijn te verlengen.

Zowel klager als aangeklaagde wordt op de hoogte gesteld van aanhouding en verlenging.

4. *De commissie is bevoegd personen op te roepen voor een hoorzitting voor het geven van inlichtingen of het afleggen van een verklaring als getuige of deskundige cq. schriftelijke informatie te vragen.*

5. *Partijen kunnen de commissie verzoeken getuigen of deskundigen te doen horen. Een verzoek tot het horen van getuigen of deskundigen dient in principe ten minste tien dagen voor de datum van de in art. 10 bedoelde hoorzitting te worden ingediend.*

6. Indien de aangeklaagde de klacht ongegrond verklaart kan de klachtencommissie een onderzoek vragen van een terzake deskundige.

Artikel 12

1. Indien klager naast de klacht tevens aangifte heeft gedaan van een strafbaar feit wordt de behandeling van de klachtencommissie *in principe* opgeschort in afwachting van de resultaten van het onderzoek in de strafzaak. *Opschorting is ook mogelijk indien een civiele procedure is gestart samenhangend met de klacht.*

2. Indien klager een klacht intrekt, behoudt de klachtencommissie zich het recht voor een onderzoek in te stellen naar de reden van de intrekking.

VI. Beoordeling klacht en beroepsmogelijkheid. Bewaartermijn stukken.

Artikel 13

1. De commissie doet zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

2. Acht de klachtencommissie de klacht ongegrond dan deelt zij dit gemotiveerd schriftelijk mee aan de klager, aan de aangeklaagde en aan de betreffende kerkenraad.

3. Acht de klachtencommissie de klacht gegrond dan deelt zij dit, onder overlegging van een samenvatting van de klacht en de bevindingen tijdens het onderzoek, gemotiveerd schriftelijk mee, onder toevoeging van een advies voor afdoening *door de kerkenraad*, aan de klager, de aangeklaagde en de kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort.

4. *Aangeklaagde en klager kunnen van de al dan niet gegrond verklaring en/of het advies in beroep gaan bij de beroepscommissie klachten. Klager kan bij deze beroepscommissie ook in beroep gaan indien zijn klacht niet ontvankelijk is verklaard, tenzij hij ten aanzien van dezelfde aangelegenheid reeds in beroep ging bij de classis.*

Een beroep dient binnen een maand na dagtekening van de uitspraak van de klachtencommissie te worden ingediend onder overlegging van de uitspraak.

5. *De op de zaak betrekking hebbende stukken zullen in principe tot tien jaar na ontvangst van de klacht door de klachtencommissie in het archief van de commissie bij de secretaris bewaard worden. Een schaduwarchief, ondergebracht bij de archivaris van de synode, zal gelijktijdig vernietigd worden. Indien binnen de termijn van tien jaar een nieuwe aanklacht tegen dezelfde persoon binnenkomt blijven ook de eerdere stukken langer bewaard.*

VII. Te adviseren maatregelen

Artikel 14

1. De klachtencommissie zal bij het uitbrengen van advies zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij de in de Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde Kerken (K.O.) aangegeven tuchtmaatregelen, met dien verstande dat, gezien de gezagsrelatie, de bescherming van het slachtoffer en het voorkómen van nieuwe feiten daarbij een pregnante rol dienen te spelen.
2. In acute situaties dienen door de betreffende kerkenraad, in overleg met de klachtencommissie, voor of hangende het onderzoek, zonodig voorlopige maatregelen getroffen te worden.

VIII. Beslissing kerkenraad en verdere afdoening

Artikel 15

1. De kerkenraad van de gemeente waartoe de aangeklaagde behoort beslist binnen een maand na het onherroepelijk worden van de uitspraak van de klachtencommissie, of, indien beroep is ingesteld, na dagtekening van de uitspraak van de beroepscommissie, en informeert hierover schriftelijk de klager, de aangeklaagde en de commissie.
2. De kerkenraad volgt in principe het advies van de klachtencommissie, *cq de beroepscommissie*. Indien de kerkenraad op grond van zwaarwegende bezwaren niettemin van het advies zou willen afwijken, dan bericht hij dit *eveneens binnen een maand schriftelijk, onder vermelding van de motieven aan de klager, de aangeklaagde en de commissie.*
Klager en aangeklaagde kunnen zich ten aanzien van de beslissing van de kerkenraad overeenkomstig art.31 K.O. binnen een maand beroepen op de classis. Zij kunnen zich ook op de classis beroepen indien de kerkenraad na twee maanden nog geen beslissing heeft genomen en betrokkenen daarover ook geen redelijke uitleg heeft gegeven.
3. *Op initiatief van de betreffende kerkenraad kan ter toelichting op het uitgebrachte advies een gezamenlijk overleg geëntameerd worden.*

Titel IX. Inwerkingtreding gewijzigde procedure

Artikel 16

De door de generale synode van 2004 vastgestelde gewijzigde procedure treedt op 1 januari 2005 in werking. Klachten waarin vóór 1 december 2004 een uitspraak is gedaan, vallen geheel onder de oude regeling.

Toelichting bij de klachtenprocedure van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Art. 1 sub a

Bij een andere kerkelijke medewerker, aangesteld binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken, kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een gemeentelid dat in een bepaalde functie benoemd is door de kerkenraad.

Voor eventueel misbruik van gezag dient er dan tevens sprake te zijn van een gezagsrelatie ten opzichte van degene die wil klagen.

Art 1 sub d

Het misbruik waarover geklaagd wordt moet geheel of gedeeltelijk hebben plaatsgevonden in de periode waarin betrokkene in functie was, aangesteld binnen een CG-kerk en werkzaam in of vanwege de kerk. De klacht kan ook worden ingediend na beëindiging van de functie.

Art. 4

Onpartijdig optreden en geheimhouding:

De commissieleden stellen zich afwachtend en zo objectief mogelijk op. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij geen activiteiten ontplooiën t.a.v. het formuleren van een klacht (zij kunnen desgevraagd wel verwijzen) en geen aangifte doen van een strafbaar feit indien de wet daartoe niet verplicht.

Informatie naar betrokkenen wordt desgevraagd zo objectief mogelijk geformuleerd.

Gezien de geheimhoudingsplicht wordt er naar buiten toe geen enkele mededeling gedaan over een zaak, ook niet over het al dan niet aangemeld zijn (geweest), behoudens hetgeen waartoe de klachtenprocedure verplicht.

Persvoorlichting aan kerkelijke en andere bladen dient niet door leden van de klachtencommissie gedaan te worden.

Art. 5

Klager voert zoveel mogelijk aantoonbare feiten aan, nodig om het gestelde misbruik te bevestigen en legt daartoe reeds aanwezige stukken over en geeft een overzicht van door hemzelf reeds ondernomen stappen en eventueel daarop betrekking hebbende stukken.

Van belang voor de ontvankelijkheid is:

- a. *of de omschrijving van de uiting valt onder art. 1 sub a èn*
- b. *of voldaan is aan de formaliteiten genoemd in art. 5.*

Het alleen stellen dat er misbruik van een gezagsrelatie is geweest is onvoldoende. Het niet (meteen) overleggen van alle stukken hoeft niet om die reden tot niet ontvankelijkheid te leiden.

Art. 5, lid 3

Zolang iemand op zijn verantwoordelijkheid kan worden aangesproken omvat twee aspecten: zolang iemand in leven is èn lid is van de CGK.

Art. 6, lid 1

Het is van belang dat een kerkenraad een bij hem binnengekomen klacht niet te lang aan zich houdt. Door een te grote betrokkenheid is de kans groot dat de objectiviteit onvoldoende gewaarborgd wordt, hetgeen ten koste kan gaan van klager of aangeklaagde. Bovendien is het niet denkbeeldig dat klager, aangeklaagde en/of de kerkenraad binnen de gemeente steun gaan zoeken voor eigen standpunt, waardoor er onrust binnen de gemeente ontstaat.

Bijlage 3

Brochure klachtenprocedure

Misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken

Inleiding

De generale synode heeft op 22 november 2001 met betrekking tot misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties een klachtenprocedure vastgesteld en een klachtencommissie benoemd.

Tevens werd in dit verband besloten een gedragscode als morele richtlijn te aanvaarden.

Deze brochure is bedoeld om u te informeren over de procedure en wat daarmee samenhangt.

De volledige tekst van de klachtenprocedure en de gedragscode kunt u opvragen bij het Dienstbureau in Veenendaal (Postbus 334, 3900 AH, tel.: 0318-582350). Deze stukken zijn ook in het bezit van alle kerkenraden.

Verder kunt u de teksten vinden op de website van de Christelijke Gereformeerde Kerken, www.cgk.nl.

I Klacht

a. Wie kan een klacht indienen

Iedereen die lid is, of geweest is van een Christelijke Gereformeerde kerk, hetzij als belijdend lid, hetzij als dooplid, hetzij als meelevend lid kan voor zichzelf een klacht indienen (voor een jeugdige treedt de wettelijk vertegenwoordiger op).

In bepaalde gevallen kan ook iemand die geen lid is, of geweest is, een klacht indienen.

b. Wanneer een klacht

Indien een kerkelijk medewerker naar uw mening zijn* gezag ten opzichte van u zo verkeerd aanwendt dat vertrouwen geschonden wordt en uw persoonlijke integriteit daardoor aangetast wordt, kunt u een klacht indienen.

Onder kerkelijk medewerker wordt iedere medewerker verstaan die vanuit een gezagspositie optreedt. Dit kan bijvoorbeeld een predikant zijn, maar ook een ouderling of diaken, een jeugdwerker of een organist.

Het kan zowel seksueel getinte uitingen betreffen als ook ander intimiderend gedrag.

Het is van belang dat een klacht zo spoedig mogelijk wordt ingediend.

* in de tekst wordt voor de aangeklaagde de mannelijke vorm aangehouden.

Indien van toepassing dient u de vrouwelijke vorm te lezen.

c. Hoe moet de klacht eruit zien

De klacht moet schriftelijk worden ingediend. Behalve uw naam en verdere persoonlijke gegevens, dient u aan te geven over wie u klaagt, waarom u vindt dat er sprake is van misbruik van gezag en op welk moment of in welke periode dat plaatsvond. Als u zelf reeds stappen heeft ondernomen, dient u ook dat te vermelden en eventuele stukken daarvan over te leggen.

Om een klacht gegrond te kunnen verklaren, moeten door u voldoende aantoonbare feiten aangedragen worden die het door u gestelde misbruik bevestigen. De klacht moet ook van een datum voorzien zijn.

Voor het opstellen van de klacht kunt u de hulp inroepen van een vertrouwenspersoon of van iemand van het Meldpunt (zie onder V).

d. Waar kan een klacht worden ingediend

Een klacht kan ingediend worden bij de secretaris van de klachtencommissie.

U kunt een klacht ook neerleggen bij de kerkenraad (of een lid daarvan). Deze dient de klacht echter zo spoedig mogelijk ter behandeling door te zenden naar de klachtencommissie.

II Klachtencommissie

Samenstelling klachtencommissie

De klachtencommissie bestaat uit vier tot zes leden, afkomstig uit de vier gebieden van de particuliere synodes. In de commissie zitten leden die deskundig zijn op juridisch gebied, op het gebied van hulpverlening en van kerkelijk pastoraat. Minimaal de helft van de leden is vrouw.

Er is een voorzitter, een plv. voorzitter, een secretaris en een plv. secretaris.

De leden worden door de generale synode voor drie jaar benoemd. Herbenoeming is vier keer mogelijk. Daarnaast benoemt de generale synode een aantal deskundigen die zich op afroep beschikbaar stelt om eventueel voor een concrete zaak in de commissie deel te nemen.

Verder kan de commissie zich laten bijstaan door externe adviseurs.

Zowel de commissieleden als de daarnaast aangestelde deskundigen en adviseurs zijn tot volstrekte geheimhouding verplicht.

Hoe gaat de klachtencommissie te werk

De secretaris bevestigt, in principe binnen een week, schriftelijk dat uw klacht ontvangen is. Gelijkijdig wordt degene over wie u klaagt geïnformeerd over de klacht en ontvangt hij daarvan een afschrift en eventuele andere door u overgelegde stukken.

Vervolgens gaan secretaris en voorzitter na of uw klacht ontvankelijk is. Dat wil zeggen dat bekeken wordt of formeel voldaan is aan de voorwaarden genoemd onder I. (bijvoorbeeld of de klacht wel schriftelijk is ingediend en of u lid bent of geweest bent van een Christelijke Gereformeerde kerk).

III Verdere procedure

Hoorzitting

Indien uw klacht ontvankelijk is krijgt u binnen zes weken na ontvangst van de klacht een uitnodiging om gehoord te worden. De zitting vindt plaats binnen acht weken (langere termijnen kunnen nodig zijn, bijv. door vakanties).

Aan de behandeling nemen drie leden deel, eventueel aangevuld met een deskundige.

In beginsel worden u en degene over wie u klaagt eerst afzonderlijk gehoord en daarna in elkaars aanwezigheid. Hiervan kan worden afgeweken.

Van iedere zitting wordt een schriftelijk verslag gemaakt, dat in de eerste plaats bestemd is als geheugensteun voor de commissie.

Beoordeling en advies

De commissie doet zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk zes weken na de laatste hoorzitting, uitspraak omtrent de gegrondheid van de klacht.

Indien de klachtencommissie van oordeel is dat de klacht ongegrond is wordt dit gemotiveerd aan u en aan degene over wie u klaagt schriftelijk meegedeeld. Als de klacht ontvangen werd via de kerkenraad wordt ook deze geïnformeerd.

Indien de commissie van oordeel is dat de klacht gegrond is, wordt dit eveneens gemotiveerd schriftelijk aan u en aan degene over wie u klaagt, meegedeeld. In dit geval geeft de commissie tevens advies aan de kerkenraad van de gemeente waartoe degene over wie u klaagt behoort.

Leidraad daarbij is de Kerkorde van de Christelijke Gereformeerde kerken.

IV Beslissing kerkenraad

De betreffende kerkenraad neemt binnen vier weken na ontvangst van het advies een beslissing over de te nemen maatregelen. De kerkenraad volgt daarbij, behoudens zwaarwegende bezwaren, het advies van de klachtencommissie. Ingeval de kerkenraad zou willen afwijken, bericht hij dat gemotiveerd aan u en aan de commissie. U kunt zich zonodig beroepen op de classis.

V Vertrouwenspersoon

U kunt zich vóór en tijdens een klachtenprocedure laten bijstaan door een vertrouwenspersoon. Dit kan iemand zijn uit uw naaste omgeving, die u goed kent. U kunt ook contact opnemen met een meer deskundige, bijvoorbeeld via een Meldpunt.

Meldpunt Seksuele Intimidatie/Misbruik binnen pastorale relaties

Dit Meldpunt dat op 1 maart 1999 van start is gegaan, is ontstaan op initiatief van leden uit de Christelijke Gereformeerde Kerken, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de hulpverlening (Stichting De Driehoek).

U kunt bij het Meldpunt terecht voor telefonisch advies, voor een of meer gesprekken om uw situatie te verhelderen, voor nadere informatie over de procedure en zonodig begeleiding daarbij. Voor langer durende begeleiding kan de medewerker van het Meldpunt u verwijzen naar een hulpverleningsinstantie.

Ook de aangeklaagde kan zich wenden tot het Meldpunt voor ondersteuning en advies.

Het Meldpunt is op werkdagen telefonisch bereikbaar van 9.00 tot 12.30 en van 13.00 tot 17.00 uur, onder nummer: 038-4232125

VI Leden van de klachtencommissie

(benoemd op 22-11-2001)

Mw.dr.s. A.T. Bijkerk-Van Genderen, arts
Ligusterhof 12, 1964 LN Heemskerk
tel.: 0251-258921

Mw.dr.s. E.J. van Dijk, hulpverlener
Lucretia van Merkenlaan 67, 3906 WC Veenendaal
tel.: 0318-556176

Ds. P.J. den Hertog, pastor, voorzitter
Schaperstraat 11, 9722 LN Groningen
tel.: 050-5253256

Drs. A. Heystek, hulpverlener, plv. voorzitter
Molenstraat 2, 3905 AP Veenendaal
tel.: 0318-528864

Dhr. P. de Jong, pastoraal medewerker, secretaris
Karekietstraat 12, 3362 RH Sliedrecht
tel.: 0184-414974

Mw.mr. A.P.Versteeg, jurist, plv. secretaris
Laan van Nieuw Oosteinde 66, 2274 EH Voorburg
tel.: 070-3872248

BIJLAGE 28
Artikel 59

Rapport 4 commissie 3 inzake het rapport van de klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties

Uw commissie wil allereerst haar grote erkentelijkheid uitspreken voor het vele werk dat de leden van de klachtencommissie verricht hebben.

Werkdruk

Er is met hen doorgesproken over de werkdruk en het is ook bepaald niet zonder reden dat er een uitbreiding wordt voorgesteld (zie voorstel 3.b en voorstel 4).

In het gesprek met een aantal leden van de klachtencommissie werd wel gewezen op een ervaringsgegeven dat een dergelijke commissie altijd te maken heeft met een 'aanloopfase' en reeds lang bestaande klachten (soms zelfs van meer dan tien jaar geleden) die gemeld werden. Maar of na verloop van jaren het aantal ingediende klachten zal verminderen is nog maar de vraag.

Houding kerkenraden

Helaas konden de leden van de commissie niet zo positief zijn over de houding van verschillende kerkenraden. De genoemde 'aandachtspunten' 2 en 3 zijn daarvan een onderstreping, die uw vergadering ter harte dient te nemen.

Kerkenraden blijven soms veel te lang zelf bezig (vandaar dat ook geen klachten werden doorgezonden door een kerkenraad). Bovendien volgen kerkenraden de door de klachtencommissie gegeven adviezen ook niet zo snel op en proberen ze vaak de uitspraak te marginaliseren. Al kunnen daar allerlei begrijpelijke redenen voor zijn (bescherming of toedekken vanwege het feit dat er een sterke betrokkenheid is bij iemand, angst voor verregaande gevolgen e.d.) niettemin acht uw commissie het noodzakelijk om voor dit punt nadrukkelijk uw aandacht te vragen.

Twee keer kwam het voor dat een kerkenraad zelfs helemaal geen gehoor gaf aan de adviezen, zodat een zaak in de publiciteit kwam.

De door de klachtencommissie gegeven adviezen zijn niet vrijblijvend, maar als de klacht behandeld is, houdt het werk van de commissie op. Ze mag immers zelf nooit een partij worden in een bepaalde zaak.

De klachtencommissie is bezig met het opstellen van een protocol, omdat ook gebleken is dat naast onwil een stuk onkunde een rol speelt. Kerkenraden weten niet wat ze moeten doen en als gevolg daarvan ontbreekt het aan een heldere communicatie naar anderen.

Wel of niet gegrond

De gang van zaken zoals vermeld onder 'wel of niet gegrond' is niet in strijd met het burgerlijk recht. Wel bleek uw commissie dat het voor de klachtencommissie soms heel moeilijk is als formeel gezien de klacht ongegrond verklaard dient te worden wegens gebrek aan bewijs of ontkenning door de aangeklaagde, terwijl er tegelijk geen grond is om te denken aan een valse beschuldiging.

Het Meldpunt – andere contacten

Gezien het belang van het werk wil uw commissie positief adviseren ten aanzien van voorstel 5. Eén van de functionarissen van het Meldpunt is aangetrokken om preventieve activiteiten op te zetten en uit te voeren.

Door uw commissie is erop gewezen dat het dan ook van groot belang is dat óók op de TUA deze activiteiten worden uitgevoerd. Genoemd is de gedragscode die de generale synode 2001 heeft aanvaard. Het zou zeer nuttig zijn deze gedragscode door te nemen met aanstaande dienaren des Woords.

Wat de klachtenprocedures van de Gkv en de NGK betreft, wordt opgemerkt dat deze ontleend zijn aan de door ons opgestelde procedure, zij het dat bij deze kerken het misbruik van gezag niet onder de regeling valt.

Er blijkt alleen informeel contact geweest te zijn met de Gereformeerde Gemeenten (deputaatschap DMZ) en daarbij werd terughoudend gereageerd. Deputaten zijn van plan binnenkort formeel een verzoek tot samenwerking te doen.

Beroepscommissie

De taak van de in te stellen beroepscommissie is dat deze de zaak opnieuw behandelt en beoordeelt. De noodzaak van het instellen van een dergelijk commissie komt voort uit twee motieven:

1. van juridische zijde is de klachtencommissie erop gewezen dat een klager, zowel als een aangeklaagde, een beroepsinstantie dient te hebben ingeval ze het met het oordeel van de commissie niet eens is.
(Als een klager het niet eens is met de beslissing van de kerkenraad is er wel de mogelijkheid op redelijke termijn via de classis, dus via de 'kerkelijke weg', in beroep te gaan. Bij een generaal-synodale commissie kan dat niet, zie ook rapport 1 commissie 7).
2. de klachtencommissie mag zelf nooit partij worden in een zaak (die bijvoorbeeld bij de classis ahangig gemaakt wordt).

De klachtencommissie denkt aan een door de generale synode ingestelde beroepscommissie die aan de generale synode verantwoording aflegt. Hierbij zou er wel de mogelijkheid moeten zijn gebruik te maken van deskundigen uit andere kerken onder verantwoording van deze beroepscommissie.

Uw commissie heeft erop gewezen dat ook deputaten kerkorde en kerkrecht zich over deze zaak dienen te buigen. Er is een gesprek geweest met deze deputaten.

Twée Klachtenprocedures?

Het bleek uw commissie, en commissie 1 maakt ons daar ook attent op, dat de klachtenregeling van het curatorium verschillen vertoont met de klachtenprocedure, zoals die door de vorige synode werd goedgekeurd en nu (gewijzigd) ter goedkeuring ter tafel van de synode ligt. Dat lijkt uw beide commissies en de klachtencommissie niet verstandig. Het lijkt ons zaak dat deze twee procedures geen discrepanties vertonen.

Het Wijzigingsvoorstel klachtenprocedure

De volgende wijzigingen dienen daar (na overleg met de klachtencommissie) te worden aangebracht:

- bij art. 1 dient toegevoegd te worden: (zie ook toelichting)
- bij art. 8 toevoegen: Van dit laatste kan worden afgezien wanneer dit in alle redelijkheid niet dienstig beschouwd wordt, dit ter beoordeling van de klachtencommissie.
- art. 11.4 splitsen in twee zinnen: De commissie (...) getuige of deskundige. De commissie is ook bevoegd schriftelijke informatie te vragen.

Verdere toelichting bij enkele punten waarover uw commissie van gedachten gewisseld heeft met de klachtencommissie:

Art. 4.6. De klachtencommissie denkt aan maximaal twee personen, die een geheimhoudingsovereenkomst ondertekenen.

Art. 9.2 (ook 12.1, 15.2). De uitdrukking 'in principe'. Hiermee wil de commissie aangeven dat de termijnen dwingend zijn en dat daar alleen om zwaarwichtige motieven van afgeweken mag worden, dit ter beoordeling van de commissie.

Art. 16. Het formele overgangsmoment is 1 januari. Maar vanwege een beroepstermijn van 1 maand wordt 1 december genoemd, juist om 1 januari mogelijk te maken.

Voorstellen

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van de commissie goed te keuren en grote waardering uit te spreken voor het verrichte werk;
2. het wijzigingsvoorstel klachtenprocedure (met toelichting) goed te keuren;
3. de commissie enige taakverlichting te geven door:
 - a. haar uit te breiden met twee leden, zo mogelijk uit de particuliere synoden van het Noorden en Zuiden, met specifieke deskundigheid (jurist met zittingservaring, deskundige op het gebied van seksueel misbruik);
 - b. aan haar toestemming te verlenen zich door enkele secretariële medewerkers te laten ondersteunen;
4. over te gaan tot het instellen van een beroepsinstantie;
5. toestemming te verlenen om via ADMA financieel bij te dragen in het fonds van de stichting die het Meldpunt officieel en onafhankelijk maakt;
6. de commissieleden opnieuw te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

Rapport 1 van commissie 3 inzake de instructies 8.01 en 8.05 met betrekking tot de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV)

Inleiding

Het zal uw vergadering niet verbazen dat uw commissie van mening is dat beide instructies tegelijkertijd in behandeling kunnen worden genomen. Immers, de instructie van de particuliere synode van het Noorden verzoekt de vergadering in het algemeen zich te bezinnen op de vraag of de NBV kan worden vrijgegeven. De instructie van de particuliere synode van het Oosten maakt dit verzoek concreet door de vergadering te verzoeken een studiedeputaatschap in te stellen om zo de kerken te kunnen dienen met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in onze kerken.

Uw commissie is van mening dat het instellen van een commissie die een dergelijke beslissing voorbereidt een goede weg wijst. Op dit moment een uitspraak doen over de vertaling zou immers betekenen dat we dat zouden moeten doen op grond van allerlei persoonlijke opvattingen, die bovendien zeer divers zijn blijkens allerlei lezingen en commentaren die gegeven zijn.

Om uw vergadering duidelijk te maken waarom uw commissie deze mening toegedaan is, willen we het voorstel onderbouwen door uw vergadering te wijzen op de volgende drie zaken:

1. de geschiedenis van het vrijgeven van de NBG-vertaling (1951);
2. wat op de generale synode van 1992 besloten is ten aanzien van de NBV;
3. de huidige situatie.

Vooraf nog deze opmerking dat het uw commissie niet juist lijkt om bij de behandeling van deze instructies de Herziane Statenvertaling (HSV) ter sprake te brengen. Die ligt buiten het gezichtsveld van deze instructies en zou een discussie alleen maar nodeloos ingewikkeld maken.

Tenslotte zult u zien dat dit rapport zich op een gegeven moment in tweeën splitst. Daaraan liggen de volgende twee punten, waarin we binnen de commissie van mening bleven verschillen, ten grondslag:

1. de visie op het besluit van de generale synode 1992;
2. de visie op wat een goed recht is van een plaatselijke kerk ten opzichte van het geheel van de kerken en wat naar billijkheid van een plaatselijke kerk verwacht mag worden.

Daarom treft u aan het eind ook twee 'voorstellen tot besluit' aan.

1. De geschiedenis van het vrijgeven van de NBG-vertaling

Dat het nuttig is de geschiedenis erop na te slaan, blijkt wel uit de 'toelichting' die gegeven is bij de instructie van de PS van het Noorden. Daar wordt ten onrechte vermeld dat de GS in 1951 heeft uitgesproken dat ook de NBG-vertaling in de erediensten gebruikt mag worden. Dat gebeurde pas in 1962.

Op de GS 1944 werd op verzoek van het NBG een commissie benoemd om 'op- en aanmerkingen in verband met de nieuwe vertaling van het N.T. op last van het NBG in ontvangst te nemen, te schiften en door te zenden aan het hoofdbestuur van genoemd Bijbelgenootschap'. Op de GS 1947 blijkt dit deputaatschap vanuit de kerken tal van op- en aanmerkingen te hebben ontvangen en op de GS 1950 delen zij mee deze te hebben doorgezonden aan het NBG die met deze opmerkingen 'ernstig rekening zal houden'. Hoewel deputaten toen voorstelden het deputaatschap op te heffen, besloot de vergadering om het deputaatschap te continueren onder de naam 'deputaten voor overleg inzake Bijbelvertaling' (Acta 1950, art. 34, bijlage XIII). Op de GS 1953 rapporteerde het deputaatschap dat ze geen opmerkingen meer hadden ontvangen. Wel diende er toen een instructie vanuit de PS van het Noorden om deputaten opdracht te geven om de kerken voorlichting te geven over het al dan niet invoeren van de NBG-vertaling voor het gebruik in de kerkelijke samenkomsten. Om dat op verantwoorde wijze gestalte te kunnen geven zou een aantal broeders vrijgesteld moeten worden van alle ambtelijke arbeid om zo een studieonderzoek van de Nieuwe Vertaling te doen. Besloten wordt daarvan af te zien (Acta 1953, art. 158). In 1956 blijken deputaten weer niets ontvangen te hebben vanuit de kerken. Er was een instructie van de particuliere synode van het Westen ter tafel die de generale synode verzocht een aantal zaken uit te spreken teneinde leiding te geven aan de kerken inzake de Nieuwe Vertaling van de Bijbel en het gebruik daarvan in de samenkomsten van de kerken. Deputaten ontvingen n.a.v. de gevoerde discussie de opdracht om de volgende synode van voorlichting te dienen over de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van de Nieuwe Vertaling. De aanbeveling werd gehandhaafd om de Nieuwe Vertaling bij de bediening des Woords niet te gebruiken. (Acta 1956, art. 177)

Op de GS 1959 diende een uitvoerig rapport (Acta, bijlage LXI) van deputaten met daarbij een minderheidsnota van ds. M. Baan (bijlage LXII). Bovendien was er ook nog een instructie van de particuliere synode van het Zuiden inzake de Nieuwe Vertaling. Na een uitvoerige discussie werd o.a. besloten het rapport van deputaten (incl. minderheidsnota) toe te zenden aan alle kerkenraden met het dringende verzoek de eventuele bezwaren van de kerken tegen de Nieuwe Vertaling aan deputaten kenbaar te maken en in dat stadium nog geen beslissing te nemen over het al of niet vrijlaten van de Nieuwe Vertaling voor de eredienst.

Tijdens de GS 1962 rapporteerden deputaten over de ingekomen bezwaren. Bovendien blijken diverse schrijvens en instructies inzake de Nieuwe Vertaling te zijn ontvangen. Na ampele bespreking van deze stukken aan de hand van het rapport van de commissie (+ minderheidsrapport) werd o.a. uitgesproken:

2. 'dat niet gebleken is dat de tekst van de Nieuwe Vertaling in strijd is met de Heilige Schrift als Woord van God zoals de kerken het in art 2-7 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijden, en derhalve het gebruik van de Nieuwe Vertaling naast de Statenvertaling in de eredienst niet is af te keuren;
3. dat zij echter gezien de huidige situatie het gebruik van de Statenvertaling in de eredienst raadzaam acht;
4. dat de uitspraak sub 2 naar het oordeel van de synode uiteraard in geen enkel opzicht enige verandering inhoudt in de leer der kerken naar Schrift en belijdenis, noch in het beleven van Gods waarheid, daar die niet afhankelijk zijn van een vertaling maar gegrond zijn op het Woord van God zelf, en iedere dienaar des Woords de taak heeft te allen tijde elke vertaling te toetsen aan het Woord van God in de grondtalen.'

(Acta 1962, art. 123, zie verder art. 99, 103, 106 en bijlagen XLI-XLIII).

Conclusie:

- a. door op verzoek van het NBG in 1944 een commissie te benoemen en in 1950 een deputaatschap voor overleg inzake Bijbelvertaling werd tot uitdrukking gebracht dat vertaling van de Bijbel een zaak van de kerken is;
- b. gedurende de periode voorafgaand aan de synode waarop een uitspraak gedaan werd over de Nieuwe Bijbelvertaling steeds de aanbeveling gehandhaafd om niet reeds gebruik te maken van deze vertaling in de eredienst;
- c. de besluitvorming over de Nieuwe Vertaling is een delicate kwestie geweest die veel emoties heeft opgeroepen en die zich uitgestrekt heeft over een lange periode.

2. Besluit GS 1992 inzake Nieuwe Bijbelvertaling

Over de NBV (toen nog 'Vertaling-2000') werd destijds een brief van het NBG besproken (bijlage 99). Hoewel de commissie positief staat tegenover de vraag of we bij de totstandkoming van deze vertaling willen meewerken (zie bijlage 100), blijkt de meerderheid van de vergadering daar om verschillende redenen toch moeite mee te hebben (Acta, art. 245) en uiteindelijk wordt besloten om de brief van het NBG voor kennisgeving aan te nemen (Acta, art. 255), daarbij overwegend:

1. dat het NBG ons niet verzoekt officieel te participeren in het vertaalproject 'Vertaling-2000';
2. dat de beslissing deze vertaling tot stand te brengen door het NBG reeds genomen is;
3. dat het van groot belang is – ongeacht de reactie van onze kerken op de dan gereedgekomen vertaling – dat een zo goed en betrouwbaar mogelijke vertaling tot stand komt;
4. dat de hoogleraren van de vakgroep Bibliologie van de TUA reeds betrokken zijn bij het project als boven bedoeld.

Dit besluit betekende dat een andere lijn gevolgd werd dan die in 1944 en 1950 was uitgezet. Toen werd immers door het instellen van commissie en deputaatschap tot uitdrukking gebracht dat vertaling van de Bijbel een zaak van de kerken is. Nu wordt het overgelaten aan het NBG met o.a. de overweging dat de hoogleraren van de vakgroep Bibliologie van de TUA reeds betrokken zijn bij het vertaalproject.

Zoals boven reeds opgemerkt gaan onze wegen binnen de commissie uiteen wat betreft de conclusie die aan dit besluit verbonden kan worden in samenhang met onze visie op de huidige situatie en wat in dat licht een voorstel tot besluit zou kunnen zijn inzake onze bezinning op het gebruik van de NBV.

Daarom volgt nu verder in dit rapport eerst het deel waar de meerderheid van de commissie zich in kan vinden. Aansluitend treft u het deel van de minderheid aan.

3. De huidige situatie

- De NBV is bijna gereed en er zijn kerken die op 31 oktober a.s. een bijeenkomst georganiseerd hebben waarin deze NBV als kerkbijbel wordt aangeboden. Ook zijn er in de achterliggende jaren reeds delen van deze vertaling verschenen als proeve.
- Vanuit onze kerken hebben (op persoonlijke titel) als supervisors hun bijdrage geleverd de broeders prof.dr. H.G.L. Peels en drs. W. Steenberg. Zij hebben over dit werk ook hun visie gegeven (zoals te lezen valt in o.a. De Wekker: 110 jg. 40; 113 jg. 24). In de werkgroep Liturgische Aspecten heeft ds. J. Groenleer zijn bijdrage geleverd.
- Verder zijn er in de kerkelijke pers heel verschillende commentaren gegeven op deze vertaling, waarvan ieder kennis heeft kunnen nemen.
- Wat de vertalers betreft is veel duidelijker dan dit het geval was bij de NBG-vertaling van 1951 dat ze zeer divers theologische achtergrond hebben. Van een enkeling is bekend dat hij zelfs openlijk met de Bijbel als Gods Woord afgerekend heeft.
- Ondertussen blijkt dat hier en daar al gebruikt gemaakt wordt van de reeds verschenen delen van de NBV, ook in de erediensten.

Daarnaast wijst de commissie op de volgende verschijnselen die zorgwekkend zijn:

- Steeds meer (met name ook jongere) kerkleden geven te kennen dat zij de vertalingen die algemeen worden gebruikt in onze kerken qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden.
- Een deel van de kerkleden maakt gebruik van alternatieve vertalingen zoals de Groot-Nieuws-vertaling of ook parafaserende weergaven van de bijbeltekst, zoals Het Boek. Uw commissie heeft bovenstaande gegevens op zich in laten werken om tot een voorstel van besluit te kunnen komen. Voordat we dit doen, gaan we eerst nog in op enkele voor de hand liggende vragen.
- *Is nu een commissie instellen niet te laat? Immers t.a.v. de NGB -1951 werd een dergelijke commissie vooraf ingesteld. Nu is de vertaling al bijna gereed en zijn er heel wat beoordelingen beschikbaar. Met andere woorden; we kunnen niet meer werken naar analogie van het traject 1944-1962.*

Een in te stellen commissie ter beoordeling van de vraag of het verantwoord is de NBV vrij te geven voor gebruik in onze kerken, omdat het een goede en betrouwbare vertaling is, zal inderdaad gebruik kunnen maken van veel materiaal. Volgens uw commissie gaat het er echter om dat vanuit de kerken gereageerd wordt op de NBV, zoals die oktober dit jaar zal verschijnen. De desbetreffende commissie kan, na de kerkenraden daarom gevraagd te hebben, dan de gemaakte op- en aanmerkingen verzamelen en wegen in het licht van Schrift en Belijdenis en vervolgens een rapport samen stellen op grond waarvan de generale synode 2007 een verantwoorde – want er wordt dan een verantwoording gegeven van een gemaakte keuze – beslissing kan nemen.

Het is o.i. een onmogelijke opdracht voor een dergelijke commissie om zelfstandig deze vertaling tekst voor tekst te gaan bestuderen. Daarom lijkt ons bovenstaande taakstelling voldoende.

Ter illustratie van het nut van een dergelijke commissie wijst uw commissie ook nog op de volgende zaken.

- a. We hebben over de vertaalprincipia als kerken nooit een uitspraak gedaan. Maar ondertussen signaleerde prof.dr. Peels in genoemd artikel in De Wakker wel een 'probleem' ten aanzien van het bron-tekst getrouw zijn. Het zal z.i. moeilijker worden om over een enkele tekst te preken, omdat de NBV het tekstdeel inkleurt vanuit het tekstgeheel. Bovendien gaf hij aan dat de NBV best wat dichter bij de grondtekst had kunnen blijven.
- b. Een goede en betrouwbare vertaling mag geen sporen in zich hebben van vertalers die veraf staan van de gereformeerde theologie of zelfs alle theologie afwijzen.

Het bovenstaande is slechts bedoeld te illustreren dat het zeker nut heeft en noodzakelijk is dat vanuit het geheel van onze kerken deze vertaling beoordeeld wordt.

We zijn echt niet de illusie toegedaan dat daarmee alle pijn weggenomen wordt. Dat was ook niet zo t.a.v. de beslissing in 1962, maar op die manier doen we elkaar wel het meest recht in deze zaak die zo gemakkelijk de verdeeldheid binnen onze kerken nog weer groter kan maken.

- *Spreken we door het instellen van een commissie geen wantrouwen uit tegenover de broeders die hun bijdrage hebben geleverd aan deze vertaling?*

Dat is niet de bedoeling en ook geen juiste conclusie. Door het instellen van een commissie wordt niet het belangrijke werk van de supervisors tekort gedaan of gerelativeerd.

- *Hoe moet het dan de komende drie jaar?*

Dat is een kwestie waarover binnen uw commissie verschillend gedacht wordt. Aan de ene kant is er de opvatting dat om een vertaling te kunnen beoordelen ook 'gepast' gebruik tijdens de erediensten mogelijk moet zijn. Aan de andere kant zijn leden van uw commissie van mening dat je dan een wonderlijk traject gaat. Dan wordt de indruk gewekt dat de NBV eigenlijk al vrijgegeven is voor officieel gebruik, terwijl nog geen uitspraak namens de kerken is gedaan over de betrouwbaarheid van de vertaling.

Daarentegen doe je als kerken geen uitspraak over het gebruik van een vertaling in andere verbanden als nu bepaald wordt dat de NBV vooralsnog geen kanselbijbel kan zijn. Om het met een beeld te zeggen: de 'voorkeur' blijft vooralsnog dicht.

Het is overigens ook in de lijn van het beleid uit het verleden om hangende het onderzoek voor de eredienst een uitzondering te maken. De Schriftlezing heeft immers een geheel eigen plaats in de eredienst. Het is niet juist om wat het hart van de gereformeerde eredienst betreft te experimenteren. Er zijn genoeg andere gelegenheden en mogelijkheden om de NBV te toetsen. Het blijkt dat in het verleden ook kerkenraden vermaand zijn dat het prematuur was om de Nieuwe Vertaling in gebruik te nemen, terwijl de synode nog geen uitspraak gedaan had. Dat verwekt(e) alleen maar irritatie en lijkt ons ook niet te horen tot ordelijk kerkelijke denken al kan iemand persoonlijk een andere mening toegedaan zijn.

- *In hoeverre zullen kerken(raden) bereid zijn om zich te houden aan de hierboven voorgestelde lijn?*

Enerzijds kunnen we daar gezien de uitslag van de enquête die deputaten eredienst gepubliceerd hebben t.a.v. het kerkelijk lied niet zulke hoge verwachtingen van hebben. Maar zouden we juist t.a.v. deze zaak niet de gelegenheid ontvangen om eens te laten zien dat we wel ons kunnen houden aan gezamenlijke afspraken? We mogen elkaar toch wel aanspreken op de gemeenschap van ons kerkverband en dat het aanvaarden van de NBV niet een zaak is van een plaatselijke gemeente, maar van de kerken als geheel?

Voorstel tot besluit

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de PS van het Noorden met het verzoek aan de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor het gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de PS van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
 - b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constaterend

1. dat in oktober 2004 een nieuwe bijbelvertaling, hierna genoemd NBV, beoogd voor het gehele Nederlandstalige gebied, zowel als kansel-, gezins- en schoolbijbel, gereed komt;
2. dat in de afgelopen jaren delen van deze vertaling reeds verschenen zijn als 'Werk in Uitvoering' deel 1, 2 en 3;

3. dat enkele broeders uit onze kerken hun bijdrage geleverd hebben aan het tot stand komen van de NBV;
4. dat het Nederlands Bijbelgenootschap deze nieuwe vertaling de kerken aanbiedt;
5. dat er binnen onze kerken tot dusver geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen inzake het al of niet gebruiken van de NBV;
6. dat steeds meer kerkleden, met name jongeren te kennen geven dat zij de standaardvertalingen Statenvertaling en Vertaling 1951 qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
7. dat er kerken zijn in ons kerkverband die reeds gebruik maken van deze NBV, ook tijdens erediensten;

overwegend

1. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende, zowel positieve als negatieve reacties oproept en dat dit met betrekking tot de NBV niet anders is;
2. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
3. dat de kerkenraden gediend zijn met een gefundeerd oordeel inzake de NBV;
4. de wijze waarop de generale synode van 1992 de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap inzake de 'Vertaling-2000' beantwoord heeft (art. 255 Acta 1992);
5. het feit dat er na 1992 geen enkel officieel verzoek uit de kerken gekomen is om een 'commissie van onderzoek' in te stellen met het oog op een eventueel vrijgeven van de NBV;
6. dat gezien de gang van zaken met de Nieuwe Vertaling van de generale synode een oordeel verwacht mag worden over een nieuwe vertaling;
7. dat de totstandkoming van de NBV weliswaar een breed draagvlak gevonden heeft in de Nederlandse samenleving, doch niet in het geheel van de gereformeerde gezindte;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten sprake is van een toenemend gebruik van een parafrazerende vertaling;
2. dat de kerken gediend zijn met een gefundeerd oordeel alvorens een vertaling kan worden vrijgegeven binnen de kerken;
3. dat de kerken die blijkbaar reeds enkele jaren het verlangen hebben deze NBV te gaan gebruiken zich hadden dienen te realiseren langs welke kerkelijke weg dat verlangen mogelijkerwijs gerealiseerd zou kunnen worden;
4. dat daarom van de generale synode niet verwacht mag worden dat ze een ontwikkeling die zich toch reeds heeft ingezet zonder gefundeerd oordeel nu reeds sanctioneert;
5. dat het daarom alleszins billijk is om de kerken te verzoeken de NBV nog niet in de erediensten te gebruiken zolang er geen gefundeerd oordeel ligt vanuit de kerken;

besluit

1. een commissie/deputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. alle kerkenraden aan te schrijven om voor 31 december 2005 hun op- en aanmerkingen bij de NBV aan dit deputaatschap te zenden;
 - b. deze reacties zodanig te verwerken dat inzicht verkregen wordt in de wijze waarop de NBV binnen onze kerken ontvangen wordt en hoe deze beoordeeld wordt door de kerken;
 - c. op grond van deze reacties – en meewegend de vele reacties die vanuit de breedte van de kerken van de gereformeerde gezindte gegeven zijn – te komen tot een voorstel van besluit inzake de NBV;
3. de kerken te verzoeken om:
 - a. hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;
 - b. hun medewerking te verlenen aan het door het deputaatschap in te stellen onderzoek.

M.J. Kater, rapporteur,
mede namens de commissieleden
M. Boone, M.N. den Harder en A. van der Weerd

Minderheidsrapport commissie 3 inzake instructies met betrekking tot de Nieuwe Bijbelvertaling

Een zaak van de kerken

Evenals de andere leden van uw commissie zijn ook wij de mening toegedaan dat het gebruik van een bijbelvertaling een zaak van de kerken is. Het ligt op de weg van de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling kan worden vrijgegeven voor gebruik in onze erediensten (zie de instructie van de particuliere synode van het Noorden).

Eveneens is naar onze gedachte het instellen van een studiedeputaatschap een goede zaak. Dit deputaatschap zal zich een oordeel moeten vormen over de vertaalprincipes die ten grondslag liggen aan de nieuwe bijbelvertaling. Het zal deze principes moeten beoordelen in het licht van de huidige inzichten van de taal- en bijbelwetenschap. Bovendien kan het deputaatschap reacties vanuit de kerken verzamelen en zich daarover een oordeel vormen. Op deze wijze kan het deputaatschap de generale synode dienen met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken.

De ideale situatie zou zijn dat het deputaatschap zijn werk zou kunnen doen, de kerken geen gebruik maken van de NBV en daarna tot een gezamenlijke uitspraak komen over het gebruik daarvan.

Thans een uitspraak nodig

Helaas is deze ideale situatie thans niet aanwezig. De reden daarvoor is dat de NBV binnenkort (27 oktober 2004) verschijnt. Daaraan wordt geweldig veel aandacht gegeven. Reeds hebben wij kennis kunnen nemen van enkele bijbelboeken van de NBV die zijn uitgegeven onder de titel *Werk in uitvoering*. Het eerste deel daarvan is in 1998 verschenen en het tweede deel in 2000. In 2003 is het derde deel van *Werk in uitvoering* aangeboden aan alle predikanten. De publiciteit rondom dit gebeuren is onze kerken en de leden van de kerk niet voorbijgegaan. De totstandkoming en invoering van deze vertaling is en wordt breed gedragen binnen onze samenleving. Ook leden van onze kerken hebben uitgezien naar de komst van de NBV. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan leden die werkzaam zijn in werkgroepen van de Nederlands Bijbelgenootschap. Velen hebben een exemplaar van de NBV willen aanbieden aan kerkenraden. Niet ondenkbaar is dat in kerken die samenwerken met een gereformeerde kerk (vrijgemaakt) ook de vraag naar het gebruik van de NBV aan de orde is. De gereformeerde kerken (vrijgemaakt) zijn verder in de bezinning op de NBV dan onze kerken.

Daarbij komt ook een andere overweging. Steeds meer kerkleden en met name jongere kerkleden hebben te kennen gegeven dat zij de vertalingen die algemeen worden gebruikt in onze kerken (de Statenvertaling en de vertaling van het NBG uit 1951) qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden. Dat is geen constatering die enkelen hebben gedaan. Dat is een constatering die breed wordt gedragen. Daarom is zij ook verwoord in de instructie van de particuliere synode van het Oosten. Eveneens wordt dit gevoelen verwoord in de toelichting bij de instructie van de particuliere synode van het Noorden. In verband daarmee kan worden geconstateerd dat een deel van de kerkleden gebruikmaakt van parafaserende weergaven van de bijbeltekst zoals Het Boek. Dat is een ontwikkeling die wij niet kunnen toelichten. Daarom is het een goede zaak dat thans een goed alternatief wordt geboden, een Bijbel in de taal van mensen van vandaag.

Tegen deze achtergrond is naar onze mening thans een uitspraak of althans een voorlopige uitspraak van de synode ten aanzien van het gebruik van de NBV gewenst. Wij kunnen op dit moment niet volstaan met uitsluitend het instellen van een studiedeputaatschap en een verzoek aan de kerken, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediens ten geen gebruik te maken van de NBV. Formeel kerkrechtelijk gezien is dit verzoek de aangewezen weg. Naar onze overtuiging is in de huidige situatie een dergelijk verzoek echter niet billijk. Deze gedachte kan als volgt worden verduidelijkt.

Brief van NBG voor kennisgeving aangenomen

In 1992 heeft de generale synode van Apeldoorn-Centrum een brief van het Nederlands Bijbelgenootschap besproken. In deze brief wordt het standpunt van de synode gevraagd met betrekking tot de intentie van het NBG om te komen tot een nieuwe vertaling van de Bijbel (Acta 1992, bijl. 99). Het NBG zegt in deze brief toe dat aan kerken die positief reageren op de genoemde intentie ruim de gelegenheid zou worden geboden aan de discussie over de uitgangspunten voor deze nieuwe vertaling bij te dragen. Geïnteresseerde kerken zouden op de hoogte worden gehouden van de vorm van de organisatie van het werk aan een nieuwe vertaling. Eveneens was het bestuur van het NBG volgens deze brief bereid tot nader overleg over deze zaak.

Commissie III van de generale synode van 1992 heeft bij het NBG nadere informatie ingewonnen (Acta 1992, bijl. 100). Daarin komt onder meer naar voren dat het NBG het op prijs zou stellen dat de generale synode namen zou willen noemen van mensen uit onze kring die geschikt zouden kunnen zijn om als supervisor op te treden en zo mogelijk – evenals de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) – een deputaatschap te benoemen dat zorgt voor de begeleiding van deze supervisors. Daarbij zou gedacht kunnen worden aan de docenten bijbelwetenschap van Apeldoorn.

De generale synode is daarop niet ingegaan en heeft geen positieve reactie op de intentie van het NBG doen uitgaan. Wel heeft de synode overwogen dat het van groot belang is – ongeacht de reactie van de kerken op de dan gereedgekomen vertaling – dat een zo goed en betrouwbaar mogelijke bijbelvertaling totstandkomt (art. 255). Er is vervolgens volstaan met de overweging dat de hoogleraren van de vakgroep bibliologie van de Theologische Universiteit te Apeldoorn reeds betrokken zijn bij het project (art. 255, vgl. art. 245). De synode heeft verder geen formeel kerkrechtelijke relatie gelegd met het werk van de hoogleraren. Zij heeft geen deputaatschap ingesteld ter begeleiding van supervisors uit onze kring. Evenmin heeft zij de wens uitgesproken op de hoogte te blijven met de werkzaamheden van de supervisors uit de eigen kring.

Daarmee is de synode voorbijgegaan aan een voorstel tot besluit van Commissie III van de synode. In haar rapport stelt de commissie voor dat de generale synode aan de hoogleraren het verzoek doet dat dezen de generale synoden (van de komende jaren) op de hoogte zouden houden van hun lopende werkzaamheden met betrekking tot een nieuwe bijbelvertaling. De synode heeft dit commissievoorstel echter niet overgenomen. Uit de Acta wordt niet duidelijk waarom dat commissievoorstel niet is aanvaard. Wel is duidelijk dat de bespreking die plaatsvond tijdens de dertiende en laatste zitting niet veel tijd in beslag heeft genomen. Leefde de indruk dat deze vertaling binnen onze kerken geen onderwerp van bespreking zou worden? De vraag kan worden gesteld of tijdens die laatste zitting de omvang van dit vertaalproject en de uitwerking daarvan op onze kerken in de toekomst wel voldoende zijn onderkend. De brief van de NBG is voor kennisgeving aangenomen, hetgeen wil zeggen dat de synode deze brief naast zich neer heeft neergelegd en daarmee verder niets gedaan.

In feite is zonder gesprek en onderzoek een 'neen' uitgesproken over de intentie van het NBG: geen deputaatschap, geen begeleiding van supervisors, geen verslag over de voortgang van hun werkzaamheden. Ook in de jaren daarna hebben wij als kerken de omvang van het vertaalproject van het NBG onvoldoende onderkend en geen gelegenheid genomen tot bezinning op de nieuwe bijbelvertaling. Er is vanuit de kerken geen enkele instructie dienaangaande uitgegaan naar een meerdere vergadering.

Een kwestie van billijkheid

Het is gezien het voorgaande niet billijk wanneer thans aan de kerken het dringende verzoek wordt gedaan dat zij hangende het onderzoek van een thans nog in te stellen studiedeputaatschap in de erediensten geen gebruikmaken van deze vertaling. Mag aan de kerken worden gevraagd thans te wachten op de resultaten die een studiedeputaatschap naar voren brengt, terwijl jaren voorbij zijn gegaan waarin een deputaatschap reeds veel werk zou kunnen hebben gedaan? Een dergelijk verzoek zal in een deel van de kerken met onbegrip worden ontvangen.

Met vrijmoedigheid stellen wij voor dat een zeker gepast gebruik van de NBV in (bijzondere) erediensten mogelijk moet zijn in de komende tijd. Wij stellen niet voor dat thans de NBV zonder meer wordt vrijgegeven. Dat zou niet verstandig zijn gezien het gewicht van het besluit. In elk geval zal een zekere vorm van studie moeten plaatsvinden. Een deputaatschap kan de kerken dienen met een gefundeerd voorstel tot besluitvorming. Wel stellen wij voor dat thans kerkenraden een zekere ruimte hebben voor een gepast gebruik (en toetsing) van de NBV in erediensten.

Wij hebben de volgende gronden voor dit voorstel. De totstandkoming van de NBV heeft een breed draagvlak gevonden in de Nederlandse samenleving. Zij dient zich bovendien aan als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn. Zij beoogt een kansel-, huis-, en schoolbijbel te zijn voor het gehele Nederlandse taalgebied. In een groot deel van de kerken in het Nederlandse taalgebied zal de NBV worden ingevoerd als kanselbijbel. Daardoor zal ook op vele scholen deze Bijbel ingang vinden. Velen zullen thuis uit de NBV gaan lezen. Terecht spreekt de PS van het Noorden in de toelichting op haar instructie daarover: het is van belang dat ernaar wordt gestreefd dat dezelfde Bijbel in de kerk, op school, binnen de gemeente en thuis gebruikt zal worden. Dat zijn overwegingen die voor ons belangrijk zijn.

Daarbij speelt voor ons eveneens de overweging mee dat broeders uit onze kerken die een bijdrage hebben gegeven aan de totstandkoming van de NBV blijkens publicaties van hun hand een positief oordeel geven over deze vertaling. Aan het oordeel van bekwame broeders uit onze kerken hechten wij grote waarde.

Daarom stellen wij voor dat in de komende jaren een gepast gebruik van de NBV mogelijk moet zijn. Dan zou de volgende synode op basis van het onderzoek van het deputaatschap tot een definitief besluit kunnen komen. Het is niet billijk de kerken thans dringend te verzoeken hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV. Die mogelijkheid hebben wij door de gang van zaken in 1992 en daarna verspeeld. Wel mag terughoudendheid van de kerken worden gevraagd in het gebruiken van deze vertaling. Kerkenraden zullen met wijsheid en voorzichtigheid met deze dingen moeten omgaan.

Op grond van het bovenstaande doen wij uw vergadering het volgende voorstel tot besluit:

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de particuliere synode van het Noorden met het verzoek aan de generale synode om bezinning op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de particuliere synode van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om:
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
 - b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constaterend

1. dat de generale synode van 1992 een brief van het Nederlands Bijbelgenootschap heeft ontvangen waarin haar standpunt wordt gevraagd met betrekking tot zijn intentie om te komen tot een nieuwe vertaling van de Bijbel (*Acta*, bijl. 99);
2. dat de synode van 1992 geen deputaatschap heeft ingesteld dat supervisors uit onze kring zou kunnen begeleiden;
3. dat steeds meer kerkleden en met name jongere kerkleden te kennen geven dat zij de vertalingen die algemeen worden gebruikt in onze kerken (de Statenvertaling en de vertaling van het NBG uit 1951) qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
4. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
5. dat de NBV aangeboden wordt als kansel-, huis-, en schoolbijbel voor het gehele Nederlandse taalgebied;
6. dat enkele bijbelboeken van de NBV reeds zijn uitgegeven onder de titel *Werk in uitvoering* en deel 3 van deze uitgave is aangeboden aan alle predikanten;

overwegend

1. dat gezien de gang van zaken met betrekking tot de NBG-vertaling van 1951 van de generale synode een oordeel verwacht mag worden over een nieuwe vertaling;
2. dat onze kerken vanaf 1992 een uiterst effectief middel hebben laten liggen om te komen tot een gefundeerd voorstel voor besluitvorming over de NBV;
3. dat broeders uit onze kerken een bijdrage hebben gegeven aan de totstandkoming van de NBV;
4. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende reacties oproept;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten in toenemende mate gebruik gemaakt wordt van parafrazerende vertalingen;

2. dat thans naar billijkheid de kerken niet meer dringend kan worden verzocht, hangende een onderzoek van een studiedeputaatschap, geheel af te zien van het gebruik van de NBV in erediens- en besluit
1. een deputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake een uitspraak over het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. de vertaalprincipes van de NBV te beoordelen in het licht van de huidige inzichten van de taal- en bijbelwetenschap;
 - b. alle kerken aan te schrijven om vóór 31 december 2005 hun eventuele op- en aanmerkingen over de NBV aan dit deputaatschap te zenden;
 - c. deze reacties en de beoordeling van de vertaalprincipes zodanig te verwerken dat een uitspraak gedaan kan worden over de betrouwbaarheid van de NBV;
3. de kerken te verzoeken tot die tijd terughoudendheid te betrachten bij het gebruikmaken van de NBV in de erediens- en.

C. D. Affourtit
E. Beldman
D. J. Steensma

BIJLAGE 30
Artikel 70, 75, 82, 83, 84, 85, 91, 112, 113, 114, 115

Rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

1. Inleiding

1.1. Opbouw

Ons rapport bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Inleiding
In dit deel gaat het over de opbouw van het rapport, de samenstelling van het deputaatschap, de gehouden vergaderingen, de uitgave van 'Zoeken naar kerkelijke eenheid'.
2. Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt)
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).
3. Nederlands Gereformeerde Kerken
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Nederlands Gereformeerde Kerken, de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten CGK/NGK^A.
4. Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk.
5. Gereformeerde Gemeenten
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de contacten met de Gereformeerde Gemeenten.
6. Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte
In dit deel doen we verslag van onze werkzaamheden in verband met de participatie in het COGG.
7. Voorstellen

1.2. Samenstelling deputaatschap

De synode benoemde als deputaten ds. C.D. Affourtit, ds. J.M.J. Kieviet, prof. J.W. Maris, ds. M.C. Mulder, br. J.W. Overeem, br. A. Pothof en ds. J.W. Schoonderwoerd. Nieuwe deputaten waren ds. C.D. Affourtit en ds. J.M.J. Kieviet. Tijdens deze periode ontviel ons br. A. Pothof. Met dankbaarheid gedenken we zijn inzet gedurende meerdere perioden voor het werk van dit deputaatschap. Zijn plaats werd ingenomen door secundus-deputaat ds. C. van Atten.

Prof. J.W. Maris fungeerde als voorzitter en ds. J.W. Schoonderwoerd als secretaris.

Deputaten mochten op een goede wijze samenwerken. Twee broeders wensden evenwel niet voor herbenoeming in aanmerking te komen. Drukke werkzaamheden nopen hen hiertoe. Het zijn ds. J.M.J. Kieviet en ds. M.C. Mulder. Beiden hebben zij in de afgelopen drie jaar een wezenlijke bijdrage geleverd aan het werk van deputaten.

Er zullen dus nieuwe deputaten moeten worden benoemd. Wij zullen het moderamen een voordracht doen toekomen.

1.3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden 19 maal. Daarnaast hadden deputaten negenmaal een gesprek met Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt); negenmaal met een delegatie van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, zesmaal met de Commissie Kerkelijke Eenheid en Verscheidenheid van de Gereformeerde Gemeenten. Met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken hadden deputaten in deze periode geen gesprek; wel was er een ontmoeting van de beide voorzitters en secretarissen. Samen met Deputaten Kerkelijke Eenheid van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) spraken we tweemaal met de gemeenten van de beide kerkverbanden die kanselruil hebben aangevraagd of gekregen.

1.4. Uitgave van 'Zoeken naar kerkelijke eenheid'

Overeenkomstig de opdracht van de generale synode van Leeuwarden-Nunspeet 2001 werd een publicatie verzorgd. Onder de titel 'Zoeken naar kerkelijke eenheid' werden daarin opgenomen de volgende hoofdstukken:

1. De verhouding tussen plaatselijke gemeente en landelijk kerkverband
2. Kerkelijke 'eigenheid' en de roeping tot eenheid
3. Federatief groeimodel
4. Overeenkomst inzake de toe-eigening des heils

De hoofdstukken 1 en 2 vormden de vruchten van bezinningsopdrachten uit de vorige periode die nu in opdracht van de synode de kerken werden aangeboden.

Hoofdstuk 3 bevat de rapportage van deputaten op de vraag of er een mogelijkheid bestaat in enige vorm een federatie tussen de CGK en de GKv te vormen. Daaraan toegevoegd is het besluit van de generale synode 2001 m.b.t. dit 'federatief groeimodel'. De generale synode vroeg deputaten de kerken te raadplegen over de mogelijkheid en de wenselijkheid van invoering van dit federatief groeimodel.

Hoofdstuk 4 bevat een gezamenlijke samenvatting van deputaten van CGK en GKv van de overeenstemming over de toe-eigening des heils, eerder als bijlage bij een gezamenlijke brief aan de kerken gezonden in maart 2000.

Als bijlage is in de publicatie het besluit van de generale synode 2001 met betrekking tot de Gereformeerde Bond opgenomen.

Het eerste hoofdstuk zal vooral actueel zijn in de contacten met de Gereformeerde Bond. Het derde hoofdstuk, evenals het vierde, is toegespitst op de overeenstemming met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt). Het tweede heeft misschien wel de sterkste spits in de wijze waarop binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken onderling de eenheid aan de orde is. Elk van de hoofdstukken vraagt om een zuiver en geestelijk omgaan met wat de Heere aan ons heeft toevertrouwd.

2. Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv)

2.1. Opdracht

De generale synode van 2001 deed ten aanzien van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) de volgende twee uitspraken:

A. Verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) – Algemeen

De generale synode overwegende:

1. dat deputaten vermelden dat de gesprekken met deputaten GKv op basis van de bereikte punten van overeenstemming in een geestelijke sfeer van herkenning en aanvaarding konden worden voortgezet;
2. dat deputaten vermelden dat de aangereikte gesprekspunten aan de orde zijn geweest in een sfeer van wederzijds begrip waarbij van beide zijden moeite is uitgesproken met bepaalde situaties en gewoonten in onze kerken;
3. dat deputaten GKv hebben uitgesproken dat hun kerken met dezelfde problematiek te maken krijgen en dat zij erop aandringen als kerken gezamenlijk hieraan te werken;
4. dat deputaten gezamenlijk met deputaten GKv brieven hebben gestuurd aan de plaatselijke kerken om daarmee uitvoering te geven aan de opdracht om na te gaan op welke wijze gestalte gegeven kan worden aan de bereikte overeenstemming op plaatselijk niveau en daarover de plaatselijke kerken te informeren;
5. dat deputaten vermelden gezamenlijk met deputaten GKv overleg te hebben gevoerd met de gemeenten waar kanselruil is en dat zij uitspreken dat structureel overleg met deze gemeenten gewenst is;
6. dat deputaten gezamenlijk met deputaten GKv een predikantenconferentie hebben georganiseerd en dat zij vermelden dat zij regelmatig (regionale of landelijke) samenkomsten willen (doen) organiseren waarin ambtsdragers elkaar ontmoeten en met elkaar doorspreken over de zaken waarover landelijk overeenstemming is bereikt en/of over andere zaken die relevant zijn voor het nadere contact tussen beide kerken;
7. dat deputaten vermelden dat zij door regelmatige publicaties samen met deputaten GKv willen bevorderen dat datgene waarover overeenstemming is bereikt gestalte krijgt in de praktijk;
8. dat deputaten vermelden dat samensprekingen met de NGK op sommige plaatsen een verhindering vormen voor samenspreking met de GKv;
9. dat deputaten ten aanzien van hun bezinning op een federatie van kerken gezamenlijk met deputaten GKv gekomen zijn tot rapportage en voorstellen;

van oordeel:

1. dat het verblijdend is dat de gesprekken in een geestelijke sfeer van herkenning, aanvaarding en wederzijds begrip zijn voortgezet;
2. dat met inachtneming van de noodzakelijke voorzichtigheid gepoogd moet worden verandering te brengen in het omgaan met de perforatie van gemeentegrenzen met name waar het gaat om de benoeming van ambtsdragers;
3. dat het tegengaan van zorg gevende ontwikkelingen in beide kerken een van de doelstellingen is van de eenheid die we zoeken;
4. dat deputaten met de gezamenlijke brieven aan de kerken in het kader van hun opdracht de kerken hebben gediend;
5. dat het beperkte aantal reacties op de toegezonden enquêteformulieren en de summier analyse daarvan, reden geven om bij het verder gaan op de ingeslagen weg van het zoeken van elkaar geduldig en voorzichtig te zijn;

6. dat overleg tussen de gemeenten waar kanselruil is toegestaan en (gezamenlijke) deputaten dienstig is voor de zaak van de eenheid in eigen kerkverband en met de GKv;
7. dat de samenkomsten die deputaten gezamenlijk met deputaten GKv willen (doen) organiseren de doorwerking van de landelijk bereikte overeenstemming en het contact tussen beide kerken kunnen bevorderen;
8. dat regelmatige publicaties van deputaten tezamen met deputaten GKv kunnen bevorderen dat datgene waarover overeenstemming is bereikt gestalte krijgt in de praktijk;
9. dat over de relatie met de NGK verder gesproken moet worden met deputaten GKv, te meer vanwege het besluit van de synode van Leusden van de GKv dat er plaatselijk met een Nederlands Gereformeerde Kerk tot kanselruil kan worden gekomen;

spreekt uit:

1. dat de gesprekken met deputaten GKv op dezelfde basis moeten worden voortgezet, waarbij met name de doorwerking van de bereikte overeenstemming en het tegengaan van zorggevendende ontwikkelingen in beide kerken evenals de relatie met de NGK aandacht verdienen;
2. dat een structureel overleg met de gemeenten waar kanselruil is tot de taken van deputaten behoort;
3. goedkeuring te hechten aan de plannen van deputaten om met deputaten GKv regelmatig (regionale of landelijke) samenkomsten te (doen) organiseren;
4. goedkeuring te hechten aan de plannen van deputaten voor regelmatige publicaties met deputaten GKv;

en besluit:

1. de GKv te verzoeken deputaten te benoemen om het gesprek voort te zetten;
2. deputaten op te dragen het gesprek op de genoemde punten voort te zetten;
3. dat de samenkomsten die deputaten gezamenlijk met deputaten GKv willen (doen) organiseren de doorwerking van de landelijk bereikte overeenstemming en het contact tussen beide kerken kunnen bevorderen;
4. met betrekking tot een mogelijke federatie van kerken een afzonderlijk besluit te nemen.

B. Federatief groeimodel met het oog op voortgaande kerkelijke eenheid

De generale synode

constaterende dat:

- deputaten eenheid n.a.v. de opdracht van de generale synode 1998 om na te gaan of een federatie aanbeveling verdient en zo ja, hoe deze vorm zou kunnen krijgen, op grond van hun rapport inzake het 'federatieve groeimodel' positief oordelen om tot een dergelijke vorm van federatie te komen en concrete voorstellen daarvoor gedaan hebben;

overwegende dat:

1. de overeenstemming in leer die de voorgaande generale synodes van beide kerken over en weer hebben uitgesproken reden geeft om volhardend te zoeken naar het verder gestalte geven aan de eenheid;
2. deputaten in hun rapport goede gronden noemen om bij het verder gestalte geven aan de eenheid te kiezen voor een federatief groeimodel;
3. de uitslag van de gehouden enquête aangeeft dat 87 van de 187 gemeenten gereageerd hebben en dat van meer dan de helft van de gemeenten dus niet bekend is hoe over het verder gestalte geven aan de eenheid wordt gedacht;
4. deputaten in de gevraagde toelichting hebben gezegd, dat de 87 reacties afkomstig zijn uit de breedte van ons kerkelijke leven, maar dat in de enquête gevraagd werd naar de verhouding tot de GKv en niet naar een vorm van federatie, terwijl bovendien de inhoud van de reacties zeer gevarieerd was;
5. de nota over de toe-eigening van het heil een overeenstemming is tussen deputaten van de CGK en GKv, die de kerken in de generale synode 1998 hebben overgenomen, terwijl toch ook het bezwaar gehoord werd, dat wat in de nota gesteld is niet voluit functioneert in de prediking binnen de GKv;
6. de opmerking van deputaten in hun rapport, dat een kant en klaar organisatie-model een te geforceerde en in één keer opgelegde eenheidsstructuur zou zijn, die te weinig rekent met het feit dat er een grote variatie is in de mate waarin plaatselijk onderlinge relaties tussen beide kerken zijn tot stand gekomen, ook van toepassing kan zijn op het 'federatieve groeimodel';
7. het gevaar bestaat, dat invoering van deze vorm van federatie door plaatselijke kerken te veel als een van bovenaf opgelegde zaak ervaren wordt, hetgeen ook in 1892 moeite gaf;
8. er met de uitspraak van de generale synode 1998 (onder spreekt uit 3), dat er in het contact met de plaatselijke GKv aandacht dient te zijn voor de nota over de toe-eigening van het heil, bespreking van preken van plaatselijke predikanten van beide kerken, de gemeentebeschuiving en de relatie met de NGK wanneer die er is, nog onvoldoende gewerkt is;
9. in het generale synode-besluit van de GKv ook wordt gesproken over 'verschil in medewerking van eigen kerken bij het zoeken naar plaatselijke vereniging, waarbij naast bereidheid ook enerzijds overbezorgdheid en onzekerheid en anderzijds haast en onzorgvuldigheid een rol kunnen spelen' en dat de kerken worden aangespoord om 'met voorzichtigheid en geduld om te gaan met alle moeiten en strubbelingen die het voortgaand proces opleveren';

besluit:

1. dat het 'federatieve groeimodel' een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven;
2. gelet op de onder 3. t/m 9. genoemde overwegingen op dit moment niet tot invoering daarvan over te gaan;

3. in de komende periode de kerken opnieuw te benaderen en dringend te vragen op grond van de schriftuurlijke eis tot het zoeken naar eenheid en de uitspraken van de generale synode 1998 met plaatselijke of naburige kerken in het verband van de GKv in contact te treden en te spreken over de onder overwegende 5. en 8. genoemde gespreksonderwerpen;
4. de kerken op voorzichtige wijze te raadplegen over de wenselijkheid van en de mogelijkheden voor invoering van het 'federatieve groeimodel';
5. aan de GKv te vragen om in een parallel proces aan de eigen kerken te verzoeken aandacht te geven aan het in besluit 3 en 4 genoemde;
6. over een en ander verslag te doen op de volgende generale synode.

2.2. Generale synode GKv – Zuidhorn 2002

Deputaten gaven gevolg aan een uitnodiging voor de generale synode van de GKv, die in 2002 te Zuidhorn werd gehouden. Namens deputaten waren daar op 21 juni 2002 aanwezig de broeders Affourtit, Maris en Schoonderwoerd. Onze voorzitter sprak de synode toe.

De synode ging met haar besluiten in het spoor van de besluiten van onze generale synode. Haar deputaten kregen overeenkomstige opdrachten als onze deputaten.

De synode besloot ondermeer:

Besluit 1:

Dankbaar voor de groeiende toenadering van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken tot elkaar de weg naar kerkelijke eenheid te vervolgen.

Besluit 2:

Uit te spreken dat de vraag die besloten ligt in de opdracht van de generale synodes van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken, om na te gaan of een federatie aanbeveling verdient en zo ja, hoe deze vorm zou kunnen krijgen, op grond van het rapport van deputaten inzake het federatief groeimodel met ja kan worden beantwoord.

Besluit 3:

Uit te spreken dat het door gezamenlijke deputaten ontworpen federatieve groeimodel uitgevoerd wordt op een voor beide kerken geschikt tijdstip. Tot dat federatieve groeimodel behoren de volgende elementen:

- a. dat in principe voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid openligt voor kanselruil met de plaatselijke kerken uit het andere kerkverband dat deel neemt aan het federatieve groeimodel;
- b. dat eveneens in principe de mogelijkheid geopend is elkaars ongcensureerde belijdende leden tot de viering van het Heilig Avondmaal toe te laten;
- c. dat de plaatselijke kerken over en weer elkaars tuchttoefening erkennen en geen leden van elkaar accepteren zonder wederzijds goedvinden;
- d. dat de plaatselijke kerken van beide kerkverbanden over en weer, voorzover dit nog niet gebeurt of gebeurd is, worden opgewekt om met elkaar in contact te treden met het doel activiteiten te ontplooiën om naar elkaar toe te groeien, waarbij het zoeken naar en het beleven van de geestelijke eenheid voorop dient te gaan.

Besluit 4:

Deputaten met het oog op de uitvoering van het federatieve groeimodel op te dragen – op een nader te bepalen tijdstip – samen met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken studie te maken van de volgende zaken en – zo mogelijk – de volgende synode te dienen met voorstellen daarover:

- a. de regelingen voor samenspreking, met speciale aandacht voor de taak van de classis in dezen;
- b. de tekst van de belijdenisgeschriften in het algemeen en van artikel 9 en 36 NGB in het bijzonder; inzake kerkrecht en kerkorde; inzake liturgie, waarbij te denken is aan de vrijheid daarin, het gebruik van verschillende bijbelvertalingen, psalmen en gezangen, aangepaste kerkdiensten e.d.; inzake de vragen die zich voordoen rondom samenwerkingsgemeenten en de positie van de Nederlands Gereformeerde Kerken;
- c. deputaten verder op te dragen:
 1. gezamenlijk aandacht te geven aan de veranderingen van situaties en gewoonten in beide kerken en het kerkelijk omgaan met publicaties die het Schriftgezag raken;
 2. gezamenlijk aandacht te geven aan de problematiek van de relaties die er in plaatselijke kerken zijn met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde kerk;
 3. gezamenlijk regionale en/of landelijke conferenties van ambtsdragers te (doen) organiseren;
 4. gezamenlijk overlegsamenvormingen van kerken die toestemming hebben tot kanselruil of om die toestemming gevraagd hebben, te (doen) organiseren;
 5. gezamenlijk verder door te denken over uitbreiding van gezamenlijke activiteiten en daarover gezamenlijk te rapporteren aan de volgende generale synode van beide kerken;
 6. indien nodig naar het oordeel van deputaten gezamenlijk publicaties te doen verschijnen met betrekking tot kerkelijke eenheid;
 7. gezamenlijk plaatselijke processen van eenwording te begeleiden en aan de volgende generale synode concrete voorstellen te doen over plaatselijke kerkelijke eenheid;
 8. gezamenlijk aandacht te schenken aan perforatie van kerkgrenzen.

Besluit 6:

Bij de benoeming en instructie van andere generaal synodale deputaatschappen rekening te houden met de mogelijkheid tot structureel overleg met corresponderende deputaatschappen van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

2.3. Samensprekingen

De samensprekingen met deputaten GKv vonden plaats in Apeldoorn, Bunschoten en Amersfoort op 19-02-02, 15-01-03, 12-02-03, 08-04-03, 10-06-03, 27-08-03, 21-01-04, 16-02-04, 02-04-04. De ene keer

waren wij de ontvangende partij, de andere keer waren dat deputaten GKv. Van de gehouden samensprekingen werd door de secretaris van het ontvangende deputaatschap steeds een verslag opgemaakt, dat in een volgende vergadering gezamenlijk werd vastgesteld.

In de gehouden samensprekingen zijn de besluiten van de beide synoden besproken en opdrachten daaruit voortvloeiend. Ook werd naar aanleiding van ingekomen stukken over enkele zaken gesproken. De volgende zaken zijn aan de orde geweest:

- regionale bijeenkomsten
- gezamenlijke publicaties
- liturgische verschillen
- procedures op weg naar 'kanselruil'
- Schriftgezag
- tekst van de belijdenisgeschriften (artikel 9, artikel 36)
- positie samenwerkingsgemeenten CGK/NGK
- enquête
- tegengaan van zorg gevende ontwikkelingen in beide kerken
- de brief van de veertig christelijk-gereformeerde predikanten
- de plaats van de diakenen

2.3.1. Regionale bijeenkomsten

Besloten werd om regionale ambtsdragers-conferenties te beleggen teneinde de doorwerking van de gevonden overeenstemming te bevorderen. Met als thema de prediking vanuit de nota toe-eigening: hoe krijgen deze zaken inhoud in de prediking? Op elke avond zouden twee inleidingen worden gehouden door een cg-deputaat en een gk-deputaat. Prof. B. Kamphuis en prof. J.W. Maris zorgden voor een aantal gespreksvragen. De indeling van de PS-en van de CGK werd gevolgd en in elk ressort werden drie avonden belegd eind 2003 (in het noorden begin 2004).

Nadat deze regionale bijeenkomsten gehouden waren, vond evaluatie van de avonden plaats.

De opkomst in de verschillende regio's viel tegen: in het Oosten: 21, 27 en ± 40 ; in het Zuiden: 65, 57, 35; in het Westen: ± 20 , ± 10 , ± 35 ; in het Noorden: 33, 48 ± 50 .

Deputaten concluderen – mede op grond van gehoorde opmerkingen – dat dat waarschijnlijk mede te maken heeft met het onderwerp: er is al zo veel en zo lang gesproken over de toe-eigening van het heil. Kerkenraden die elkaar ontmoeten zitten tamelijk op één lijn. Op zo'n vergadering ontmoet je ook anderen. Er is verschil in gemeenten.

Enkele conclusie werden getrokken:

1. De manier waarop we het opgezet hebben is waardevol geweest. Het spreken over de praktijk van de prediking is zinvol geweest.
2. Bij een deel van de kerkenraden is gebrek aan enthousiasme om (opnieuw) hierover in gesprek te gaan. Hierdoor was de opkomst minder dan verwacht.
3. In de ontmoeting is zinvol met elkaar gesproken, maar op momenten is er ook iets geweest van niet herkennen van elkaar, waarin de overeenkomst wel aanwezig is maar niet in de praktijk.

Er is spanning op het punt van de herkenning. En er is gebrek aan wil om hierover verder te spreken. Een ander thema wordt voorgesteld. Het is de vraag of de onwil om over deze dingen te spreken doorbroken kan worden door een andere manier. Gedacht wordt aan het spreken over concrete preken van twee kerken. Het moet daarbij gaan over het centrale thema, waarover het ook ging in de Reformatie. Deputaten CGK hebben hun kerken daartoe al aangespoord via een besluit van de synode waarin gesproken wordt over het plaatselijk gezamenlijk doorspreken over de prediking. Daarnaast hebben regionale ontmoetingen een meerwaarde. Het organiseren van regionale conferenties, waarin een ander thema aan de orde wordt gesteld – ingeleid door een spreker – zou een alternatief kunnen zijn. Daarnaast zouden plaatselijke kerken aangespoord kunnen worden met elkaar in gesprek te gaan over door deputaten aangereikte zaken (bijv. een door één van de deputaten gemaakte preek). Aan beide synodes kan voorgesteld worden deputaten opdracht te geven landelijke, regionale en/of plaatselijke conferenties te (laten) beleggen van ambtsdragers en/of niet-ambtsdragers waar thema's aan de orde gesteld worden die de contacten tussen beide kerken bevorderen. Het thema 'toe-eigening van het heil' moet daarbij wel de richting aangeven. Hierbij valt te denken aan thema's als: het werk van de Heilige Geest, rechtvaardiging. Het zal er om gaan dat handreikingen voor gesprek worden gegeven, waarin aan de hand van praktische en concrete voorbeelden vanuit de Schrift – in de lijn van de belijdenis – dichterbij wordt gebracht waar het in de overeenstemming over gaat. Als de synodes een dergelijke opdracht verstrekken aan deputaten, kunnen deputaten in de volgende periode beslissen op welke wijze zij hieraan gestalte geven.

2.3.2. Gezamenlijke publicaties

Naast de publicatie van deputaten CGK in 2003, was er geen noodzaak om met een gezamenlijke publicatie te komen.

2.3.3. Liturgische verschillen

Deputaten hebben een overzicht gemaakt van liturgische gebruiken in de CGK en de GKv. U vindt dit in bijlage (1) bij dit rapport. Daarin staan naast elkaar de regelgeving t.a.v. liturgische zaken in beide kerken en de wijze waarop de gemeenten in beide kerken daarmee omgaan.

Van CGK-zijde is gevraagd waarop de selectie uit het Liedboek gebaseerd is. Ook dat is aangegeven.

In beide kerkgemeenschappen komt het voor dat plaatselijke kerken afwijken van wat synodaal is afgesproken (bijv. ten aanzien van te zingen liederen). Als deputaten kijken we naar de lijn die door de kerken gezamenlijk – in synodaal verband – wordt uitgezet.

De synode van Zuidhorn van de GKv heeft in een vastgestelde koersbepaling uitgesproken dat een synode meer faciliterend bezig is; de plaatselijke kerkenraden kunnen binnen een aangegeven kader beslissen welke zaken zij gebruiken in de plaatselijke liturgie.

De conclusie is dat de synodale bepalingen dicht bij elkaar liggen; wanneer er plaatselijk combi-diensten worden gehouden, is een goede afstemming tussen de voorgangers van groot belang, zodat in die combi-diensten geen dingen gebeuren die haaks staan op synodale bepalingen van de synodes van beide kerken.

Opgemerkt is wel dat het gebruik van verschillende bijbelvertalingen en het invoeren van veel liederen plaatselijk belemmeringen kunnen zijn om te komen tot samenspreking. Van GKv-zijde wordt opgemerkt dat de synode van Zuidhorn heeft uitgesproken dat het primaat in de te zingen liederen tijdens erediensten bij de psalmen ligt; die uitspraak is in lijn met een uitspraak van een CGK-synode.

2.3.4. Procedures op weg naar kanselruil

Gesproken is over de rol van de classes bij invoering van het federatieve groeiemodel. Dit heeft geresulteerd in het volgende voorstel voor aanvulling van bijlage 6 KO in geval besloten wordt het federatieve groeiemodel tussen CGK en GKv te aanvaarden:

'Indien besloten wordt om over te gaan tot het invoeren van het federatieve groeiemodel tussen GKv en CGK dient men zich te realiseren, dat de voorwaarden om tot nauwer kerkelijk samenleven te komen, zoals omschreven in bijlage 6 KO, met het oog op de GKv (c.q. andersom) aangepast dienen te worden. In plaats van de toetsing die dient plaats te vinden door de classis, samen met deputaten artikel 49, verdient het aanbeveling dat er een nieuw soort van toetsing zal geschieden door de classis. Men denke aan de mogelijkheid dat visitatoren van de classis zich overtuigen van de wijze waarop de eenheid met de GKv ter plaatse is geconstateerd. In de kerkvisitatie zal onder meer gevraagd dienen te worden naar de wijze waarop de handreikingen die vanuit de generale synode gedaan zijn voor het plaatselijk contact met de GKv, aan de orde zijn geweest.

Door middel van een positief verslag van visitatoren kan de aanvraag om te komen tot nauwer kerkelijk samenleven op de classis besproken worden.'

Op deze wijze blijft de toetsing in stand, maar komt het accent sterker te liggen op de betrokkenheid van de hele kerkenraad en minder van het kerkverband (de PS).

Deputaten achten het bovendien zinvol om in het reglement op de kerkvisitatie een aanvullende vraag in te voegen bij de vraag naar de contacten met andere kerken van Gereformeerd belijden. In alle kerkvisitaties zal immers de roeping tot eenheid die in het kader van het federatieve groeiemodel is erkend, een onderwerp van gesprek dienen te zijn.

2.3.5. Schriftgezag

De invalshoek van het gesprek is: ligt deze zaak nog tussen onze kerken?

Gesproken is over de verklaring van dr. B. Loonstra. En naar aanleiding van een ingekomen stuk (een boekje van ds. P. Niemeijer 'Bewaard en voortgegaan') is gesproken over de omgang met de uitspraak van Assen 1926 over dr. Geelkerken. Dit naar aanleiding van een opmerking van prof. Maris in een artikel, dat hij blij was dat de CGK geen uitspraak à la Assen-1926 hebben.

Deputaten hebben al enige jaren niet meer over dit onderwerp gesproken. Prof. B. Kamphuis stelde op de generale synode-Zuidhorn dat we vanuit het vertrouwen in elkaar deze zaak niet steeds weer aan de orde stellen bij de CGK. We hebben elkaar immers gevonden in de nota hieromtrent (nota Kamphuis). Vanaf de synode van Berkel en Rodenrijs is gesteld: het gaat niet over het Schriftgezag, maar over de omgang met het Schriftgezag.

Dr. Loonstra heeft een nadere verklaring in *De Wekker* gepubliceerd. De achtergrond daarvan wordt door CGK-deputaten toegelicht. In de bespreking spreken de GKv-deputaten hun dankbaarheid uit over het feit dat de kerkenraad blijkbaar een verklaring vroeg. Er is met de publicaties van Loonstra kerkelijk omgegaan. Zo kon in deze zaak ook winst geboekt worden. Het meest aangelegen punt is: wat is het beslissende punt voor de Schriftuitleg? De uitkomst is nu helder: erkend wordt dat de Schrift beslist over haar eigen uitleg. Theologisch kun je over deze zaken doorspreken. Maar dat is geen taak voor deputaten. Er is dankbaarheid voor de erkenning van de historische werkelijkheid van de heilsfeiten van Hemelvaart en Pinksteren.

Geconcludeerd wordt dat hier geen onderwerp van gesprek meer ligt voor deputaten. Dat zullen we ook rapporteren aan de generale synode-en. Helder is dat er bij de CGK nadrukkelijk aandacht was voor deze zaak. Het verwijt dat de CGK niets zouden doen, is duidelijk ongegrond.

Prof. Kamphuis concludeert dat de manier van omgaan met zaken als deze binnen de verschillende kerken niet zo verschillend is.

In het gesprek over Assen 1926 stelt prof Kamphuis dat het een uitspraak in een concreet geding was. Het betreft geen confessionele uitspraak. Een generale synode kan ook geen uitspraak doen over een concrete Schriftuitleg. Assen 1926 kan dus ook niet betekenen dat niemand ooit nog vragen zou mogen stellen over het al of niet zintuiglijk waarneembaar zijn van de boom van de kennis van goed en kwaad. Als een andere uitleg wordt aangedragen, dan moet dat echter wel gebeuren met argumenten aan de Schrift ontleend.

Verder wordt gesteld dat je bij een federatie elkaar als kerken niet mag binden aan uitspraken in concrete gedingen. Van CGK-zijde wordt opgemerkt dat men wel het idee heeft dat Assen 1926 wat gecanoniseerd is binnen de GKv. Assen 1926 heeft terecht gewaakt over het Schriftgezag; de wijze waarop was niet zo gelukkig. We moeten duidelijk maken dat er vrijheid is van de exegese. Van GKv-zijde wordt gesteld dat we bij elkaar kunnen komen op basis van de confessie. Als we ons verenigen doen we dat op basis van Schrift en belijdenis.

Een notitie waarin deze materie kort wordt toegelicht is ons toegezegd.

2.3.6. Tekst van de belijdenisgeschriften (artikel 9, artikel 36)

Gesproken is aan de hand van een notitie over de verschillen in de belijdenis bij de CGK en de GKv. Na enkele wijzigingen is de notitie door deputaten aanvaard. U vindt haar als bijlage (2) bij dit rapport. Hiermee is op het niveau van deputaten consensus bereikt op dit punt. Deputaten concluderen dat er op het niveau van de confessie geen materiële verschillen zijn.

2.3.7. Positie samenwerkingsgemeenten CGK/NGK

Deputaten CGK hebben hierover informatie gegeven.

In de jaren '80 waren de contacten makkelijker met de NGK en moeilijker met de GKv. Maar daarna ging de 'chemie' ontbreken in de contacten met de NGK. Dat leek ook te komen door de ontwikkelingen binnen de NGK. In 1998 heeft dat geleid tot de uitspraak dat bijlage 6 K.O. niet meer toepasbaar is op de NGK. De generale synode wilde er wel zorgvuldig mee omgaan: de samenwerking is tot stand gekomen door oproepen van de generale synode; plaatselijke samenwerking hoeft niet te worden ontbonden. Nieuwe situaties werden niet toegestaan. In 2001 is erbij gekomen dat samenleving ook mogelijk is in moeilijke situaties waar het voortbestaan van gemeenten in geding is. De status quo is dat kanselruil hier en daar is ingezakt, op andere plekken nog steeds gebeurt, hier en daar met z'n drieën. Daarnaast zijn er samenwerkingsgemeenten.

Van GKv-zijde is gevraagd of de CGK ergens een grens trekken als ze zeggen dat bestaande situaties kunnen blijven bestaan, bijvoorbeeld als de vrouw op de kansel komt. Geantwoord is dat men in een aantal gemeenten afziet van vrouwelijke ambtsdragers. Waar dat niet gebeurt zijn problemen te verwachten. Gewezen is op de uitspraak van de generale synode dat kerken die vrouwelijke ambtsdragers toelaten nauwer kerkelijk samenleving blokkeren.

2.3.8. Enquête

Deputaten GKv hadden opdracht een enquête te houden over de plaatselijke contacten met CGK en NGK. Deputaten CGK was opgedragen de kerken te raadplegen over het federatief groeimodel19. Afgesproken is kennis te nemen van elkaars vragen en elkaar te zijner tijd te informeren over de uitslag.

Deputaten CGK hebben van hun synode opdracht gekregen aan de GKv-deputaten te vragen ook in hun kerken een peiling ten aanzien van het FGM te houden. Deputaten GKv delen mee dat dat niet nodig is, omdat a. de kerken het rapport van deputaten waarin het FGM is opgenomen, voor aanvang van de synode van Zuidhorn hebben ontvangen en b. de synode van Zuidhorn een uitspraak heeft gedaan over het groeimodel, zodat die uitspraak nu door de kerken getoetst kan worden. Deputaten CGK zullen dit aan hun synode rapporteren.

2.3.9. Tegengaan van zorggevende ontwikkelingen in beide kerken

Bij zorggevende ontwikkelingen in beide kerken valt o.m. te denken aan perforatie kerkgrenzen, gesloten kansels en 'de oproep tot reformatie'.

Van GKv-zijde is er een korte notitie over de 'nieuwe vrijmaking'. In die notitie wordt de stand van zaken aangegeven en door welke moeite bezwaarden worden gedreven.

Opgemerkt werd door een CGK-deputaat dat hij sommige moeiten deelt (bijv. inzake de kwestie sabbat/zondag en de Liedboek-liederen), maar niet kan instemmen met de weg die zij gaan (de weg van de 'vrijmaking').

Van CGK-zijde is aangegeven, dat er nog weinig veranderd is m.b.t. gesloten kansels en perforatie van grenzen.

In het rapport aan de beide synodes zal gemeld worden dat de GKv-deputaten over de 'nieuwe vrijmaking' informatie hebben gegeven. Aan beide synodes zal voorgesteld worden deputaten opdracht te geven aandacht te schenken aan zorggevende ontwikkelingen in beide kerken.

2.3.10. De brief van de veertig christelijke-gereformeerde predikanten

Deputaten CGK melden dat ze een zinvol gesprek hebben gehad met de 'veertig'. Inhoudelijk is er begrip uitgesproken voor een aantal zaken die in de brief signaleerd zijn. Deputaten hebben de vinger gelegd bij de wijze van het handelen van de 'veertig': de door hen aangesneden zaak moest niet op deze manier aan de orde komen, maar in gesprekken tussen CGK en GKv.

Besloten is om over het functioneren van de toe-eigening van het heil in de prediking te spreken; daarbij kunnen de conclusies van de 'veertig' besproken worden in combinatie met de rapportage van de regionale ambtsdragers-conferenties en in combinatie met een gespreksnotitie die de CGK-deputaten vervaardigen over hun gesprek met de 'veertig'.

2.3.11. De plaats van de diakenen

N.a.v. een brief die de kerk van Zoetermeer aan beide deputaatschappen heeft gestuurd, vraagt de voorzitter hoe de positie van de diakenen in de GKv is. Van GKv-zijde wordt uitgelegd, dat gesproken kan worden van een brede en een smalle kerkenraad. De diakenen maken geen deel uit van de (smalle) kerkenraad. Ze zijn in de GKv wel ambtsdrager. Allerlei beleidsbeslissingen worden genomen door de kerkenraad met de diakenen (wel genoemd de brede kerkenraad). Zaken van opzicht en tucht worden behandeld door de ouderlingen met de predikant(en), de (smalle) kerkenraad. Steeds meer diakenen zitten in diaconale deputaatschappen.

De voorzitter concludeert, dat er een verschil is in terminologie, maar dat we het eens zijn in de praktijk.

2.4. Vergaderingen met de 'kanselruilgemeenten'

Er werden in deze periode twee vergaderingen gehouden met 'kanselruilgemeenten' op 02-11-01 in Amersfoort onder leiding van deputaten GKv en op 23-05-03 in Hilversum onder leiding van deputaten CGK. In Amersfoort diende de kerkenraad van Zoetermeer (GKv) de vergadering met een notitie over 'Samenwerking in evangelisatie'. In Hilversum was het thema 'Sturen of stimuleren?' Op voorstel van de kerken in Deventer werd gesproken over het verschil tussen 'procesmatig' of 'beleidsmatig' werken, spontane contacten tussen beide gemeenten laten gebeuren of als kerkenraad sturen. De bijdragen van beide predikanten uit Deventer hebben een aanzet gegeven tot een zinvolle bespreking. Er waren deze keer 40 à 50 mensen. De vergadering heeft vastgesteld dat het goed is dat deze ontmoetingen plaats vinden onder leiding van deputaten. Voor toekomstige ontmoetingen wordt gedacht over een andere werkvorm, waardoor meer onderling contact mogelijk is.

2.5. Raadpleging van de kerken

2.5.1. De brief aan de kerken

In verband met de opdracht in het besluit van de synode van Leeuwarden met betrekking tot het FGM sub 3 en sub 4 (zie 2.1.) hebben deputaten een brief doen uitgaan naar de kerken.

De inhoud van de brief nemen we hieronder over:

Datum: 21 oktober 2003

Weleerwaarde en Eerwaarde Broeders,

De generale synode van 2001 droeg ons als deputaten op de kerken opnieuw te benaderen met enkele vragen. Middels dit schrijven willen wij aan deze opdracht uitvoering geven. Uit het besluit van de generale synode met betrekking tot het 'federatief groeimodel' citeren wij het volgende (voor het volledige besluit verwijzen wij u naar het besluitenboekje of de Acta blz.91,92):

3. in de komende periode de kerken opnieuw te benaderen en dringend te vragen op grond van de schriftuurlijke eis tot het zoeken naar eenheid en de uitspraken van de generale synode 1998 met plaatselijke of naburige kerken in het verband van de GKv in contact te treden en te spreken over de onder overwegende 5. en 8. genoemde gespreksonderwerpen;
4. de kerken op voorzichtige wijze te raadplegen over de wenselijkheid van en de mogelijkheden voor invoering van het 'federatieve groeimodel';

De hierin genoemde overwegingen 5. en 8. luiden als volgt:
overwegende dat

5. de nota over de toe-eigening van het heil een overeenstemming is tussen deputaten van de CGK en GKv, die de kerken in de generale synode 1998 hebben overgenomen, terwijl toch ook het bezwaar gehoord werd, dat wat in de nota gesteld is niet voluit functioneert in de prediking binnen de GKv;
8. er met de uitspraak van de generale synode 1998 (onder spreekt uit 3), dat er in het contact met de plaatselijke GKv aandacht dient te zijn voor de nota over de toe-eigening van het heil, bespreking van preken van plaatselijke predikanten van beide kerken, de gemeentebesouwing en de relatie met de NGK wanneer die er is, nog onvoldoende gewerkt is vragen wij u op g;

In opdracht van de generale synode 2001 en in aansluiting op onze brief van maart 2000 aan de kerken leggen wij daarom het volgende aan u voor:

1. Dringend rond van de schriftuurlijke eis tot het zoeken naar eenheid en de uitspraken van de generale synode 1998 met plaatselijke of naburige kerken in het verband van de GKv in contact te treden wanneer u dit nog niet gedaan hebt.
2. Daarbij vragen wij u in deze contacten te spreken over de volgende gespreksonderwerpen: de nota over de toe-eigening van het heil, de functionering van het daarin gestelde, preken van plaatselijke predikanten van beide kerken, de gemeentebesouwing en de relatie met de NGK wanneer die er is.
3. Verder vragen wij u naar uw visie op een mogelijke invoering van het 'federatieve groeimodel'. Dat model is beschreven in het rapport van deputaten voor de generale synode 2001 (Acta blz.258-261) en in hoofdstuk 3 van de brochure 'Zoeken naar kerkelijke eenheid' die u eerder dit jaar is toegestuurd.

Naast uw antwoord op de laatste vraag zouden we ook graag iets van u vernemen naar aanleiding van de eerste en de tweede vraag. Aan de hand van de respons op deze vragen hopen wij een vollediger beeld te krijgen van de stand van zaken waar het gaat om de plaatselijke contacten tussen Christelijke Gereformeerde Kerken en Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt). We zullen dit meenemen in onze rapportage aan de te houden generale synode. Daarom vragen we u om een antwoord op onze vragen voor 15 januari 2004.

Van harte wensen wij u Gods zegen toe bij uw werk in de plaatselijke gemeente en bij uw bezinning en eventuele contacten naar aanleiding van deze brief.

Met een hartelijke broedergroet,
namens deputaten,

w.g. J.W. Maris, J.W. Schoonderwoerd

2.5.2. Respons op de brief

Van 110 kerkenraden ontvingen wij een antwoord. De inhoud daarvan verschilt nogal.

Deze kerken worden door ons als volgt ingedeeld:

- A – kerken die in gesprek zijn (geweest) met de GKv;
- B – kerken waar (nog) geen gesprek was en waar geen GKv is;
- C – kerken waar (nog) geen gesprek was en waar wel een GKv is.

Over de contacten wordt het volgende gezegd:

66 kerken melden in gesprek te zijn (geweest) of opnieuw in gesprek te gaan met de GKv. Zij behoren dus tot categorie A. Hiervan melden er 15 dat er gesprekken zijn geweest en daarnaast 2 dat er opnieuw gesprekken komen.

38 kerken melden (nog) niet in gesprek te zijn (geweest) met de GKv; 6 kerken vermelden het niet. Zij kunnen geteld worden bij de kerken die niet in gesprek zijn, totaal dus 44 kerken. Hiervan behoren er 31 tot categorie B en 13 tot categorie C.

Voor het feit dat er (nog) geen gesprek is (geweest) worden verschillende redenen opgegeven: de crisis-situatie die de gemeente heeft doorgemaakt (3); de te verwachten onrust in de eigen gemeente waarin

velen afkomstig zijn uit de GKv (1); de verschillen in prediking etc. (3); de ervaring met gesprekken met de NGK in het verleden (1); de tijd en energie die het werk in eigen gemeente vergt (1); de gemeente is ontstaan uit leden van andere kerken van de gereformeerde gezindte (1); men heeft zich bereid verklaard tot gesprek en men wacht op de GKv (2); contacten zijn gelegd maar de gesprekken moeten nog van start gaan (1). Vaak worden meerdere redenen genoemd, bijv. dat contact met de GKv ter plaatse ook contact met de NGK impliceert (1).

Wat betreft de gesprekspunten die in onze brief worden aangereikt geven de kerken die behoren tot categorie A het volgende aan: 28 keer wordt geen van de punten genoemd, 27 keer wordt genoemd de toe-eigening des heils, 2 keer wordt gezegd dat er (nog) niet over gesproken is, 28 keer wordt gemeld dat men preken besproken heeft of elkaars preken gehoord heeft, 3 maal wordt gezegd dat dit (nog) niet is gebeurd, 12 keer wordt gezegd dat gesproken is over de relatie met de NGK. Soms worden de gesprekken bemoeilijkt door de relatie CGK-NGK, soms heeft de CGK aangegeven geen breuk te willen met de NGK, in een enkel geval zijn de gesprekken vanwege die samenwerking beëindigd, soms worden de gesprekken met z'n drieën gevoerd of zijn er waarnemers van de derde partij bij.

Gemeld wordt dat de gesprekken als resultaat hebben: kennismaking (1), het is nog de verkennende fase (1), er is nog geen overeenkomst (1), een stappenplan (1), een intentieverklaring (1), een verklaring (6), erkenning (3), samenwerking (1), groeien naar kanselruil (1), kanselruil (11), een zusterkerkrelatie (1), geïntegreerde gemeenten (1), samenwerking tussen de GKv en de NGK zonder de CGK (1), de gesprekken liepen moeizaam (1), hebben geleid tot weinig (1), tot niets (1), er bleken verschillen (1), wezenlijke verschillen (1), de constatering van een verschil in praktijk (1), verschil in prediking (1), een verschillend geestelijk klimaat (1), het gesprek is vastgelopen (1), is onderbroken (1), is afgebroken (1), is stopgezet (3).

Met betrekking tot het FGM laat men ons het volgende weten:

15 kerkenraden zeggen er nog geen visie op ontwikkeld te hebben al zeggen sommige van hen toch wel iets, daarnaast gaan nog eens zo'n 20 kerkenraden niet op de vraag in.

Van de kerkenraden die er wel iets over zeggen wordt hieronder het resultaat aangegeven per gemeente door middel van een citaat uit de brief.

A – Kerken die in gesprek zijn (geweest) met de GKv:

- Het spreekt aan dat het niet dwingend wordt opgelegd maar overgelaten aan de plaatselijke gemeente.
- Er wordt rekening gehouden met de verschillende situaties en standpunten van de verschillende gemeenten maar we zouden er nog enthousiaster over zijn wanneer de overeenstemming in de praktijk van de prediking duidelijker zou vaststaan.
- Als tussenfase een goede stap maar eenwording blijft het uiteindelijke doel, echter niet ten koste van de eenheid binnen onze eigen kerken.
- De gedachte aan een FGM met hen speelt bij ons (nog) niet.
- De kerkenraad wil de contacten met de GKv verder laten uitgroeien; dit mag niet overhaast plaatsvinden; we kunnen de invoering van een FGM dan ook van harte ondersteunen.
- Wij onderschrijven het FGM in grote lijnen.
- We zullen meer tijd moeten nemen om elkaar beter te leren kennen.
- Wij vinden het gepast dat de meerdere kerkvergaderingen de voorgestelde groei naar eenheid daadwerkelijk en consistent uitstralen en dat op lokaal niveau iedere gemeente in eigen tempo werkt aan het laten groeien van dwarsverbanden met het doel tot praktische eenheid te komen.
- Wij bepleiten zelf een groeipad naar eenheid dat het karakter heeft van een FGM.
- Het spreekt ons aan dat u t.a.v. de contacten van onze twee kerkverbanden oog hebt voor het feit dat die moeten groeien.
- Vanuit dit besef en deze grote verantwoordelijkheid staan wij afwijzend tegenover de invoering van het FGM.
- Wij onderschrijven het FGM.
- Tegenover een mogelijke invoering van het FGM staan wij uiterst gereserveerd ten opzichte van voortzetting van de samsprekingen.
- Aangezien wij moeten constateren dat er wezenlijke verschillen zijn ten aanzien van de bediening der verzoening, menen wij dat we als kerken er voornamelijk niet aan toe zijn om verder te denken aan een mogelijke invoering van het FGM.
- Gelet op (...) willen wij ons uitspreken tegen de invoering van het bedoelde groeimodel.
- Het door de synode voorgestelde model lijkt ons heel goed geschikt om op plaatselijk niveau na gevonden schriftuurlijke eenheid, dit ook in de praktijk gestalte te gaan geven.
- Wij kunnen ons vinden in het voorstel m.b.t. het FGM, dat op deze wijze in een proces van geleidelijkheid gestalte gegeven kan worden aan de eenheid van de kerken. Wel zijn wij van mening dat in de uitvoering rekening gehouden moet worden met het kerkverband.
- Als kerkenraad staan we niet negatief tegenover het FGM.
- Onze gedachten over de mogelijke invoering van het FGM zijn in meerderheid positief.
- Alles wat de toenadering dient van kerken die op hetzelfde fundament van Schrift en Belijdenis staan, is toe te juichen.
- Het proces van samenwerking en eenwording, zowel qua inhoud als qua tempo, dient primair op plaatselijk niveau gestalte te krijgen. Onzerzijds bestaat er geen behoefte aan een centrale regie door classis en/of synode.
- De verwachting is dat dit geen problemen zal geven als hiermee bedoeld is dat beide gemeenten naast elkaar kunnen optrekken, dus zonder directe integratie.
- Het FGM is zich (ter plaatse) aan het ontwikkelen.
- Het FGM is een fase die voor onze gemeenten deels al is gepasseerd.
- Het is nog te vroeg om hierop een antwoord te geven.

- De besprekingen zijn er in eerste instantie op gericht dat kanselruil mogelijk wordt. Verder staat ons voor ogen naar het voorbeeld van het groeimodel om te onderzoeken wat verder mogelijk en wenselijk is binnen de ons gegeven mogelijkheden in onze situatie.
- De raad kan zich goed vinden het zogenaamde FGM en staat achter de invoering daarvan.
- De raad heeft geen formeel standpunt ingenomen. Hier althans in gemeente en kerkenraad zou er onvoldoende draagvlak zijn om tot invoering over te gaan.
- In het groeimodel wordt het begrip federatie gehanteerd als middel om te komen tot het doel, namelijk fusie. Hoe ziet u de positie van een plaatselijke gemeente die niet meegaat in een proces dan federatieve groei (en uiteindelijk samensmelting)? U wilt het proces niet forceren. Zijn de verschillen diep genoeg gepeild? Wij zien de invoering van het FGM met de GkV als een risico voor de eenheid van de CGK.
- Hoewel de kerkenraad als zodanig geen besluit heeft genomen (...) zult u begrijpen dat wij een hartelijk voorstander zijn van verdere uitbouw en erkenning van elkaar als gereformeerde kerken in Nederland.
- Wij hopen dat onze contacten verder uit zullen groeien tot meerdere samenwerking op verschillend kerkelijk terrein, hetgeen op termijn mag uitgroeien tot een FGM.
- Wij zien geen heil in een verdergaand streven naar eenwording met de GkV. Dat zou alleen maar gaan ten koste van beginselen, waarop onze kerken in het verleden zijn voortgezet.
- De raad kan zich vinden in de visie ten aanzien van het FGM. De raad staat nog maar aan het begin van het proces. N.a.v. de regiobijeenkomst constateren wij dat het zoeken naar kerkelijke eenheid onvoldoende leeft binnen beide kerkverbanden. Dit aspect moet nadrukkelijk aan de orde komen op de generale synode.
- Het lijkt ons prima om de ontluikende samenwerking in dat kader te zetten en zo een reëel perspectief te bieden. Wat is de contacten met de NGK is nagelaten mag een les zijn om in de contacten met de GkV wel in te voeren en wellicht intussen ook van toepassing te verklaren voor contacten CGK-NGK.
- In ons stappenplan is daadwerkelijk sprake van een groeiproces. We staan positief tegenover het model.
- De kerkenraad heeft grote zorgen en twijfels vanwege het geestelijke klimaat in de GkV. Wij achten het niet wenselijk dat dit groeimodel er komt.
- Er zou niet direct aangestuurd moeten worden op een federatie, maar dient de nadruk gelegd te worden op een groeiproces, waarbij aandacht voor het bepalen van de gezamenlijke basis het belangrijkste is. Overwegingen hierbij: Plaatselijk kunnen de verschillen erg groot zijn; een federatie betekent het opgeven van een stuk eigenheid, dat is op dit moment een stap te ver; in de vraag wordt harmonie gesuggereerd, maar is die er wel voldoende?
- Wij roepen u op met klem bij de synode aan te dringen op invoering van het FGM. Als de synode niet besluit uitvoering te geven aan het FGM, hebben wij het idee dat we geblokkeerd worden in het traject dat we (hier) willen gaan en wat moet uitmonden in één federatieve gemeente.
- Binnen onze gemeente is naar onze mening voor een FGM geen enkel draagvlak.
- Wij hebben geen bezwaren tegen het voorgestelde model. Wel bevat het model weinig concrete voorstellen.
- Op meerdere vergaderingen zullen gemeenten die principiële moeite hebben met de vrijgemaakten tegen wil en dank er toch mee te maken krijgen. (...) We menen dat we door de invoering van een FGM met elkaar een verband aangaan die te nauw is, daar er nog te veel verschillen zijn in prediking op vele plaatsen.
- De kerkenraad zou het invoeren van het FGM zeer toejuichen. Dat zou in de toekomst wellicht ook t.a.v. andere kerkverbanden kunnen worden ingevoerd. Als op landelijk niveau door deputaten is vastgesteld dat er t.a.v. Schrift en belijdenis overeenstemming is hoeft op plaatselijk en klassicaal niveau niet opnieuw een langdurig gesprek, een uitvoerige rapportage en gedetailleerde toetsing plaats te vinden als twee plaatselijke gemeenten elkaar vinden en herkennen.
- Onze raad staat zeer afwijzend tegenover een mogelijke invoering van het FGM. Onze raad kan zich vinden in de nota ten aanzien van de toe-eigening des heils, maar onze ervaring is dat er bij de GkV ter plaatse weinig besef is wat de inhoud van deze nota betekent voor prediking en gemeentebesouwing.
- Wij hebben grote moeite met de invoering daarvan. Wij stellen dan ook voor dat niet te doen en op dit moment geen verdere eenwording met de GkV te zoeken.
- Op dit moment gaan wij de fase in van het daadwerkelijk vormgeven van dit model.
- De kerkenraad ziet geen heil in het invoeren van het FGM. Ons blijft geen andere conclusie over, dan dat van geestelijk leiding geven in de prediking niet of nauwelijks sprake is. Door het invoeren van een dergelijk model zal grote onrust ontstaan binnen ons eigen kerkverband.
- We willen dit plan van harte toejuichen en omarmen. We willen vragen aan deputaten en de komende generale synode om met duidelijke visie en concrete voorstellen te komen, zowel voor lokale eenheid tussen CGK en GkV als ook op landelijk niveau. Vooral dit laatste onderdeel zal aandacht moeten krijgen, zodat het werk op lokaal niveau niet getraumatiseerd zal worden.

B – Kerken waar (nog) geen gesprek was en waar geen GkV is:

- De behoefte wordt gevoeld tot een hechtere gemeenschap van onze eigen Chr. Geref. Kerken onderling.
- De kerkenraad staat sterk afwijzend tegenover het FGM; het einde is nog meer verdeeldheid (vgl. SoW).
- Gezien de landelijke diversiteit zal de mogelijke invoering zeer sterk plaatselijk afhankelijk zijn.
- Wij achten de invoering (...) niet wenselijk en op grond van het bovengenoemde niet mogelijk.
- Wij zagen graag dat er een einde kwam aan de samensprekingen en dat wij met elkaar gaan spreken over de prediking en de gemeentebesouwing.

- Wij zijn van mening dat het voor de hand ligt om in de ingeslagen richting verder te gaan; maar zal het voor de komende generale synode mogelijk blijken te zijn nadere stappen te zetten?
- Gezien het bovenstaande zult u begrijpen dat de gemeente hier een tegenstander van is. Gebrek aan eenheid in eigen kerkverband (...) Ontwikkelingen binnen de GKv (...) De visie op de gemeente in de praktijk van het vrijgemaakte kerkleven.
- Gelet op de geschetste situatie ziet de kerkenraad geen basis waarop een vruchtbare samenspreking met een GKv zou kunnen worden gevoerd. Derhalve zien wij ook een visie op het FGM voor ons als aanmatigend.
- Wij achten verder gaan op de weg naar een mogelijke federatie op dit moment een heilloze weg. Gelet op de onderlinge verdeeldheid binnen onze kerken achten wij het noodzakelijk en goed dat er aandacht komt voor de vraag in hoeverre we allen als predikanten van de eigen kerken in de leer en de doorwerking daarvan in de prediking voldoende aandacht geven aan de zaken waar het in 1892 om ging.
- Het FGM is opgesteld vanuit het gegeven dat op de generale synode is uitgesproken dat er tussen beide kerkverbanden van geestelijke eenheid sprake is. Plaatselijk wordt deze gedachte niet gedeeld. Het gegeven dat er ruimte is voor 'schriftuurlijke pluriformiteit' wordt te positief uitgelegd. 'Het beginsel' van de CGK verdient blijvende aandacht; dat is iets anders dan het koesteren van cultuurverschillen en het star vasthouden aan historische/eigen verworvenheden.
- Het is een goed werkbaar concept om naar elkaar toe te groeien. Kernpunt is dat het proces zich zal moeten ontwikkelen op het grondvlak van de kerk. Het zal ook meer dan nu het geval is een zaak van gebed moeten zijn. De gehoorzaamheid aan het gebod van Christus had wat sterker benadrukt mogen zijn.
- Laten we in plaats van de eenheid met de GKv de eenheid binnen onze eigen kerken zoeken.
- De kerkenraad heeft daar grote moeite mee. Wij voelen ons noch historisch noch geestelijk voldoende verbonden met deze denominatie in de Gereformeerde Gezindte.
- We denken dat het beter is op dit moment en in de nabije toekomst niet aan een FGM te denken. We zeggen dit met pijn in het hart.
- Dat toenadering tot elkaar op een zorgvuldige wijze moet plaatsvinden, laat zich verstaan en daarom is het (FGM) een verantwoorde stap in de goede richting. Het uiteindelijke doel is uiteraard samenvoeging.
- Voor ons is er maar één antwoord mogelijk op de gestelde vragen: stoppen!
- Men kan zich er wel in vinden hoewel er geen mogelijkheden zijn om contact te zoeken. Belangrijk is dat de eenheid niet van bovenaf wordt opgelegd.
- Met het oog op het heil van onze eigen kerken zouden wij het dan ook zeer gewenst achten wanneer uw deputaatschap de generale synode zou voorstellen de weg naar federatie/fusie met de GKv stop te zetten.
- Voorwaarde is wel dat er geestelijke herkenning is. Dit blijft o.i. een knelpunt. We moeten ons hoeden voor het forceren van eenheid zonder voldoende draagvlak in de gemeenten. Ontmoetingen tussen ambtsdragers e.d. dienen eerder op plaatselijk dan op classicaal niveau plaats te vinden.
- Wij achten dit in onze regio geen optie. In onze kerken zal er tegen de vraag hoe wezenlijk de verschillen zijn, verschillend worden aangekeken. En dat is in feite het probleem. Voor sommige gemeenten c.q. ambtsdragers zal het proces van federatie niet snel genoeg gaan. Anderen moeten er in de verste verte niet aan denken. De vraag dringt zich onweerstaanbaar op of we als christelijk gereformeerden niet eerst zeer grondig (verder) met elkaar dienen te spreken – hoe lang dit al niet gedaan wordt – alvorens een ingrijpend proces van kerkelijke eenwording in gang te zetten.
- Wij denken dat als de samenwerking met de GKv doorgedreven wordt dezelfde situatie ontstaat als in de Ned. Herv. Kerk. Wij raden dat ten sterkste af.
- Op dit moment staat de kerkenraad unaniem zeer afwijzend tegenover het zoeken naar eenheid met de GKv. Er bestaat op het punt van 'de toe-eigening van het heil' vooralsnog geen onderlinge overeenstemming tussen beide kerkverbanden, gelet op de wijze waarop deze in de prediking van de GKv functioneert of zelfs ontbreekt.

C – Kerken waar (nog) geen gesprek was en waar wel een GKv is:

- Het voorkomen van scheuren is belangrijker dan welk groeimodel dan ook, daarom moeten we invoering afwijzen.
- Onze raad is ten diepste verontrust over het FGM.
- Het FGM lijkt ons een bruikbaar model voor het zoeken naar eenheid.
- De samensprekingen met de GKv dienen zo spoedig mogelijk te worden beëindigd gezien prediking en verdeeldheid aldaar.
- Wij zouden het toejuichen als deputaten ernstig zouden waarschuwen tegen het samengaan van gemeenten binnen ons eigen kerkverband met de GKv.
- Een FGM staat in onze beleving ver bij ons vandaan. Contacten met de GKv impliceert (hier) ook contacten met de NGK en dat is in strijd met de uitspraken van de generale synode.
- Wij denken dat het beter is voorlopig niet verder te gaan dan het leggen van contacten op plaatselijk niveau. Ook een FGM heeft het risico in zich dat gemeenteleden het gevoel krijgen dat we naar een bepaalde situatie toe moeten werken.
- Wij moeten echter constateren dat het FGM in de huidige situatie niet toepasbaar is. Als er inhoudelijk geen sprake is van eenheid, kan er ook geen structuur aan worden gegeven. Het is o.i. geheel onjuist om een algemeen besluit te nemen dat in alle gemeenten kanselruil in principe is toegestaan, op grond van overeenstemming die op deputaten-niveau of synodaal niveau is bereikt. De plaatselijke situatie kan geheel anders zijn. Eenheid moet van onderen af tot stand komen.
- (trekt hierin samen op met gemeente hiervoor)

- Binnen onze kerkenraad bestaat er in het geheel geen geestelijke affiniteit tot de GKv, laat staan dat wij ook maar enige stappen wensen te ondernemen tot nauwer samengaan met dit kerkverband.

Evaluerend maken we vooraf de opmerking dat een aantal kerkenraden kennelijk niet begrepen heeft waar het in het FGM om gaat. Zij vatten het op als een model voor de federatie van plaatselijke kerken in plaats van een model voor de federatie van kerkverbanden.

In de brieven wordt op meerdere zaken gewezen. Hier volgt een aantal opmerkingen.

Naar de regionale ambtsdragerconferenties verwijzen 17 kerkenraden (7A, 5B, 5C). Gemaakte opmerkingen: Ondermeer daar heeft men deelgenomen aan het gesprek; de verschillen kwamen er openbaar in uitleg van de Schrift, prediking, verstaan en betekenis van de Doop, verbond en bevinding; eerdere ervaringen en gevoelens werden bevestigd; de overeenstemming t.a.v. de toe-eigening van het heil blijkt zeer onvoldoende te functioneren; de opmerkingen daar gemaakt door GKv ouderlingen en predikanten stonden meer dan eens haaks op het in de nota gestelde; van het federatieve groeimodel heeft men daar begrepen dat gemeenten naast elkaar kunnen optrekken; de slechte opkomst laat zien dat het zoeken naar kerkelijke eenheid onvoldoende leeft binnen beide kerkverbanden.

Op de prediking wijzen 32 kerkenraden (14A, 11B, 7C) Hier volgen enkele voorbeelden van hen die er inhoudelijk wat van zeggen. De keus is niet eenzijdig negatief; de twee positieve getuigenissen die er bij zijn, hebben we hier beide opgenomen.

Een kerkenraad (A) constateert in samensprekingen verschil in de prediking, maar is er nog niet zeker van of het om accentverschillen of wezenlijke verschillen gaat. Daarbij ging het om de vraag of er ook gemeenteleden (kunnen) zijn die nog niet tot bekering, tot een levend geloof gekomen zijn en dus niet behouden zijn als daarin geen verandering komt.

Een kerkenraad (A) meldt dat over de eerste bekering of de wedergeboorte in engere zin, waarbij een mens van dood levend wordt, niet of nauwelijks wordt gesproken. Verder is er een goede schriftuurlijke uitleg en wordt goede leiding gegeven voor het leven van alle dag. Het niet onderscheidend preken doet sommige gemeenteleden aarzelen met toestemmen in nauwere samenwerking.

Een kerkenraad (A) spreekt van wezenlijke verschillen in de bediening van het Woord, onder andere het preken vanuit de Adamspositie en de Abrahamspositie.

Een kerkenraad (A) heeft in het kader van samensprekingen drie keer een preek besproken van een GKv-predikant en twee keer een preek van de CGK-predikant. Er werd over en weer een grote mate van herkenning geconstateerd.

Een kerkenraad (A) heeft aan de hand van preken dieper doorgesproken over de benadering van de gemeente, over de betekenis van het verbond, de plaats van de oproep tot bekering en geloof. Hieruit bleek dat in de praktijk van de prediking de wegen toch weer uiteengaan. In de vrijgemaakte prediking staat toch vooral de benadering van de gelovige gemeente centraal en wordt de verbondsgemeente aangesproken als kinderen van God en komt de oproep tot geloof en bekering maar zijdelings aan de orde, al wordt erkend dat deze oproep nodig is. In de christelijke gereformeerde prediking wordt veel meer rekening gehouden met het onderscheid dat er in de gemeente is. Er wordt er meer aandacht besteed aan de wijze waarop een zondaar het heil ontvangt door het werk van de Heilige Geest.

Een andere kerkenraad (A) meldt dat ten aanzien van de prediking is uitgesproken, dat er wel accentverschillen zijn, maar 'zowel op het punt van het verbond als op het punt van de toe-eigening van het heil zijn de kerkenraden het met elkaar eens. Beide kerken kunnen elkaar in deze zaken positief beïnvloeden.'

Verder wijzen 15 kerkenraden (6A, 6B, 3C) op het verschil in gemeentebeschouwing; 9 kerkenraden (4A, 3B, 2C) wijzen op verschillen in liturgie; 17 kerkenraden (6A, 5B, 6C) wijzen op zorggevend ontwikkelingen in de GKv. Daarnaast wijzen 26 kerkenraden (11A, 11B, 5C) op de verdeeldheid en onrust in ons eigen kerkverband en 5 kerkenraden (2A, 2B, 1C) zeggen dat ze rekening moeten houden met spanningen die het zoeken van eenheid in de eigen gemeente oproept.

Ook wordt op verschillende wijze uiting gegeven aan vrees. Een aantal keren wordt het SoW-proces als waarschuwend voorbeeld genoemd (5B, 2C). Ook wordt gewezen op de nieuwe 'vrijmaking'. Verder wordt de vrees uitgesproken dat het samenspreken met de GKv op dezelfde wijze zal eindigen als met de NGK (1B). Een kerkenraad die tot kanselruil is gekomen vraagt wat de toekomst is van gefedereerde gemeenten wanneer het landelijk proces stopt (1A).

Enkele kerkenraden (2B) herinneren aan twee van de motieven die in 1892 hebben gediend om de vereniging van kerken van Kuypen af te wijzen, namelijk dat de wederkerige liefde al te veel werd gemist en wat geleerd werd omtrent Wedergeboorte en Heilige Doop.

2.6. Regionale ambtsdragersconferenties

De generale synode van 2001 oordeelde 'dat de samenkomsten die deputaten gezamenlijk met deputaten GKv willen (doen) organiseren de doorwerking van de landelijk bereikte overeenstemming en het contact tussen beide kerken kunnen bevorderen', sprak uit 'goedkeuring te hechten aan de plannen van deputaten om met deputaten GKv regelmatig (regionale of landelijke) samenkomsten te (doen) organiseren' en besloot 'deputaten op te dragen aan genoemde plannen en taken uitvoering te geven'.

Samen met deputaten GKv werden in het najaar van 2003 en het voorjaar van 2004 regionale ambtsdragersconferenties georganiseerd. Gesproken werd over de prediking met als gespreksonderwerpen bevinding, wedergeboorte, verbond en kerk. Inleidingen werden steeds gehouden door een CGK-deputaat en een GKv-deputaat, waarna met elkaar werd gesproken aan de hand van een aantal gespreksvragen over de genoemde gespreksonderwerpen.

De opkomst op deze avonden viel tegen. Als een van de redenen hiervoor wordt genoemd een zekere vermoeidheid en verzadiging m.b.t. de aan de orde gestelde thematiek. In het algemeen is met veel waardering over de inleidingen gesproken. In de besprekingen kwamen herkenning, verschillen en verlangen om van elkaar te leren naar voren. Sommige deelnemers gaven blijk geen inzicht te hebben in de materie.

In de gezamenlijke evaluatie met deputaten GKv van de gehouden avonden kwam zowel de noodzaak

naar voren dat in het voortgaande gesprek over dezelfde thematiek zou worden doorgesproken, als de constatering dat de bereidheid om daarover verder te spreken minder wordt.

2.7. De brief van veertig predikanten

De CGK-deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders en de GKv-deputaten voor kerkelijke eenheid kregen in de loop van 2003 te maken met een brief van veertig CGK predikanten, gericht aan CGK deputaten, die voortijdig in de publiciteit werd gebracht. In onderstaande notitie geven deputaten rekenschap van de feiten, en van hun handelwijze naar diverse kanten.

2.7.1. Achtergrond: gesprek over toe-eigening des heils

Toen in 1998 en 1999 door de synodes van CGK en GKv geconstateerd was dat er na jaren van gesprek op de wezenlijke punten overeenstemming gevonden was, is dat niet beschouwd als een eindpunt, maar als uitgangspunt voor een minder vrijblijvend traject. Daarin was nog wel het een en ander te doen. Door de synodes werd benadrukt, dat de gevonden overeenstemming diende door te werken op het grondvlak van de kerken. De gesprekken vonden in de loop van de jaren immers niet slechts rond een 'theoretisch' verschil van benadering plaats. Het had steeds betrekking op de praktijk van de prediking, en de geestelijke leiding van de gemeente.

De vervolgoedachten aan deputaten waren dan ook op de doorwerking van de overeenstemming in die praktijk gericht. Het gesprek erover moest in de diverse geleidingen van de kerkelijke ontmoeting gevoerd worden.

Deputaten hebben nooit de gedachte gehad dat de overeenstemming van 1998 een soort constatering inhield: nu is de toonzetting van prediking en pastoraat wederzijds op elkaar afgestemd. Er was wel de hoop dat in de verwerking van de notities en in de ontmoeting van elkaar de praktijk zou worden bevrucht. Daarbij werd door deputaten beseft dat daar een lange adem bij nodig zou zijn.

Toen deputaten in 1998 dan ook de opdracht meekregen te onderzoeken of een vorm van federatie tussen beide kerken mogelijkheden zou bieden is in 2001 als vorm daarvoor – in uitstekend onderling overleg door beide deputaatschappen ontwikkeld – het 'FGM' aan de synode aangeboden. Een vorm waarin de langst denkbare adem was ingebouwd.

De synode sprak uit dat het een goed model was, maar besloot op dat moment niet tot invoering over te gaan. De GKv-synode van 2002 volgde daarin. De opdracht verder te gaan met de benadering van ambtsdragers en gemeenten over de thematiek van de prediking lag logisch in het verlengde van de eerdere besluiten.

Deze tekening van de beleidskoers van synode en deputaten vormt de achtergrond zowel van het optreden van een groep van veertig predikanten als van de reactie van deputaten.

2.7.2. De brief

Begin 2003 ontvingen deputaten een schrijven, ondertekend door een veertigtal CGK-predikanten. De brief liep uit op een oproep aan deputaten om te stoppen met de verdergaande contacten met de GKv, en op een pleidooi om in die zin ook aan de komende synode voorstellen te doen.

Dit pleidooi werd onderbouwd door een analyse van een reeks preken van GKv-predikanten. De preken waren willekeurig gekozen: een recente jaargang uit de serie *Waarheid en recht*. Er werd geconstateerd dat de meerderheid van de preken ernstige geestelijke lacunes vertoonde, juist als de toepassing van de bijbelse boodschap werd vergeleken met de mooie overeenstemming over de toe-eigening van het heil.

Deputaten hebben serieuze aandacht besteed aan deze brief. Daarbij is vertraging ontstaan doordat enkele dagen nadat de brief was ontvangen, het *Nederlands Dagblad* er uitvoerig over schreef. Op die complicatie gaan we afzonderlijk in.

Deputaten hebben uitvoerig over de brief gesproken. Elk van de deputaten heeft ook de onderliggende reeks preken in kopie gekregen en die dus kunnen beoordelen. We hebben gemeend dat deze aandacht in het verlengde ligt van de ontvangen opdracht van de synode. In de eigen vergadering, eveneens in de gezamenlijke vergadering met de vrijgemaakte deputaten, en in een gesprek met vertegenwoordigers van de veertig predikanten, met wie we op ons verzoek een ontmoeting hadden, is er over gesproken.

Wat de inhoudelijke kant van het schrijven betreft, de analyse van de desbetreffende preken, hebben deputaten geconstateerd, dat de waarnemingen ten aanzien van de prediking die in de brief werden aangeduid, voor ons herkenbaar waren. Dat er tussen CGK en GKv met het oog op de praktijk van de prediking en de daarin gegeven geestelijke leiding, nog verder doorgesproken moet worden, onderstrepen deputaten. Daarvoor vormt de eerder gevonden overeenstemming juist de goede basis.

2.7.3. Andere koers^c

Aan de afzenders van de brief is zowel schriftelijk als mondeling te kennen gegeven, dat de koers die met deze brief gekozen is, in onze ogen anders is dan de weg die de synode gekozen heeft.

De synode heeft zich na een traject van jaren verheugd in de gevonden overeenstemming, maar daarbij beseft, dat de weg naar de praktijk nog lang zal zijn. Daarom volgde de oproep de inhoudelijke ontmoeting met elkaar te zoeken. De brief van de veertig kiest een tegengestelde richting: preken van GKv-collega's in het licht van de overeenkomst te analyseren en te beoordelen zonder daarover met hen te spreken. Op die manier wordt zelfs de conclusie getrokken dat verdere ontmoeting uit de weg moet worden gegaan. In het licht van de geschiedenis van enkele decennia van gesprekken, waarover we de zegen van de HEERE hebben afgebeden en opgemerkt, hebben deputaten voor de koers van de veertig predikanten geen begrip kunnen opbrengen.

In de brief van de veertig wordt weliswaar gesproken van een serieus nemen van het verlangen naar eenheid, ten aanzien van het contact met de GKv, waar de besluitvorming van de synodes op gericht was, is de beweging echter tegengesteld.

De brief wijst hiermee een andere koers dan de synode heeft gewezen. Deputaten hebben zich gerealiseerd de opdrachten van de synode te moeten uitvoeren, en niet met daaraan tegengestelde voorstellen te moeten komen. Deputaten hebben tegenover de veertig aan die overtuiging uiting gegeven.

Aanvankelijk hadden deputaten de indruk dat de veertig handtekeningen waren verzameld om aan een

schrijven van enkele initiatiefnemers kracht bij te zetten. Dat verwonderde ons, omdat dat een nogal wereldse werkwijze zou zijn. Ons is verzekerd dat het zo niet is gegaan. De veertig ondertekenaars waren al eerder betrokken bij het initiatief en hebben enkelen gemandateerd een gemeenschappelijke gedachte vorm te geven. Vandaar dat ook de bredere kring aan mede-ondertekening hechtte. Deputaten hebben wel te kennen gegeven dat het geestelijk gewicht van de brief door het aantal ondertekenaars niet groter of kleiner wordt.

Met de vrijgemaakte deputaten is ook over de brief gesproken. We hebben ons gerealiseerd, dat daarbij het inhoudelijke gesprek belast werd door de wetenschap dat hier een soort 'groepsoptraden' achter zat, en door de onfrisse manier waarop de brief in de publiciteit is gekomen. Ook los van de brief was overigens de thematiek van de prediking in de gezamenlijke uitvoering van diverse opdrachten wel aanwezig. Juist bij de opdracht met deze dingen naar het grondvlak van de kerken te gaan, ontmoeten we elkaar rond de 'toepassing van het heil'.

De brief van de veertig heeft deputaten er eens te meer bij bepaald, dat de gevonden overeenstemming ten aanzien van de toe-eigening van het heil niet alleen als effect mag hebben dat wij er bij de gereformeerde-vrijgemaakten op aandringen in de spiegel te kijken. Ook bij christelijk-gereformeerden kan er diezelfde aanleiding zijn. GKv-deputaten stelden ons de retorische vraag wat het resultaat zou zijn van een soortgelijk onderzoek van een jaargang preken in *Uit de Levensbron*.

2.7.4. De publiciteit

Het blijkt dat 'iemand' een afschrift van de bewuste brief aan zowel het RD als het ND heeft toegespeeld. Het RD verkoos de schending van het briefgeheim niet door publicatie nog te verbreden; een journalist van het ND zocht contact met de voorzitter van deputaten met de vraag om commentaar, en met de mededeling dat de redactie zelf wel zou uitmaken of tot publicatie kon worden overgegaan. Aan degenen die eigenaar van de brief waren, als afzender c.q. ontvanger, had men geen boodschap. Protest achteraf bij de hoofdredacteur leverde geen enkel begrip op voor het feit dat hier de kerk geschoffeed werd. Gezamenlijk hebben beide deputaatschappen geconcludeerd, dat de band tussen deze krant en de kerken blijkbaar weinig betekent wanneer de krant haar eigen kansen ziet. Van de hoofdredacteur van het ND is wel zwart op wit gekomen, in de briefwisseling met de voorzitter van deputaten, dat de aanbrengrer van de brief een christelijk gereformeerd predikant is, die anoniem wenste te blijven. Ondanks een ernstige oproep in *De Wekker* heeft hij zich tot dusver niet bekend gemaakt. Van de afzenders van de brief is de verzekering gekomen dat het niet een van hen is. Hij moet dus in een bredere kring gezocht worden.

De voortijdige publiciteit heeft een minder aangename smaak achtergelaten. De zaak die erin wordt gesignaleerd, de verschillen in prediking tussen CGK en GKv, mag daardoor niet van de agenda verdwijnen. Daarvan waren deputaten al voor het ontvangen van deze brief overtuigd.

2.7.5. Minderheidsstandpunt

Een minderheid van deputaten taxeert de inhoud van de brief van de 'veertig' op andere wijze. Namelijk als een serieus en integer signaal van een aantal broeders die hun zorgen willen delen met deputaten. Dat zij in dit verband zelfs komen tot de suggestie om de koers in de contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) om te buigen in een andere richting dan tot dusver is gegaan, accentueert slechts de ernst en het gewicht van hun overwegingen.

De minderheid waardeert het initiatief van de briefschrijvers in beginsel positief. De brief is geschreven vanuit een hartelijke betrokkenheid op de ernstige roeping tot eenheid in waarheid. Deze overtuiging wordt in de brief expliciet verwoord. De brief maakt kenbaar dat het juist vanwege deze bijbelse eis is dat ernstige zorg wordt geuit over het voorgenomen proces van toenadering tot de GKv. In het gesprek met de vertegenwoordigers van de 'veertig' is dit nog eens duidelijk gebleken.

Moet nu gesteld worden dat de teneur van de brief 'tegengesteld' is aan de weg die de synoden van onze kerken tot dusver gekozen hebben? En dat hij daarmee op onoorbare wijze afwijkt van en ingaat tegen de koers die tot dusver is gegaan? Dit lijkt de minderheid niet geheel een juiste voorstelling van zaken. Onmiskenbaar roept de brief op pas op de plaats te maken en vanaf heden een andere weg in te slaan. Maar er wordt deputaten door de 'veertig' in geen enkele zin verweten dat ze uitvoeren wat de generale synode 2001 hun heeft opgedragen. De inhoud van deze brief moet dan ook niet gezien worden in het licht van de besluiten van de laatstgehouden synode, maar eerder met het oog op de komende synode. En moet er dan toch gezocht worden naar een verband met de besluiten van de synode 2001, dan is er in deze brief eerder sprake van het doortrekken van een lijn die ook al werd gehoord in de beraadslagingen van de laatste synode en die zich heeft afgetekend in de besluitvorming. Immers, ten opzichte van de voorstellen van deputaten destijds is er in de synodebesluiten van 2001 een afremmende en daardoor vertragende impuls te ontdekken. Niet voor niets werd in bespreking en besluiten nadruk gelegd op 'zorggevende ontwikkelingen' en de noodzakelijk geachte 'doorwerking van de bereikte overeenstemming'. Ook het besluit om de kerken te raadplegen over de wenselijkheid van en de mogelijkheden tot invoering van het federatieve groei-model moet in dat licht worden gezien. Reeds de synode van 2001 heeft min of meer een pas op de plaats gemaakt. Het is die teneur die naar de mening van de minderheid in deze brief verder zichtbaar wordt.

De minderheid verwijt de briefschrijvers dan ook niet dat ze over de prediking in de GKv een oordeel ventileren zonder ontmoeting met de desbetreffende predikanten. Dat verwijt is niet reëel. De ontmoetingen waartoe door de synode is opgeroepen, betreffen het plaatselijke vlak. Een aanmerkelijk deel van de veertig heeft op dat niveau ook inderdaad contacten gehad. Ook heeft een groot aantal van hen deelgenomen aan de regionale ontmoetingsavonden.

De minderheid van deputaten wil de desbetreffende dienaren van het Woord dan ook niet het recht betwisten om daarnaast hun zorgen bekend te maken op de wijze zoals ze dat door middel van deze brief hebben gedaan.

2.8. Evaluatie van de ontwikkelingen t.a.v. de GKv

1. Deputaten hebben in de afgelopen periode in broederlijke harmonie samen met deputaten GKv uitvoering kunnen geven aan de opdrachten van de synode.

2. Plaatselijke samensprekingen hebben op een groeiend aantal plaatsen geresulteerd in een gezamenlijke verklaring en soms ook in een vorm van nauwer samenleven volgens bijlage 6 K.O. Dit is een voortschrijdend proces.
3. De gehouden raadpleging van de kerkenraden laat een divers beeld zien van de contacten tussen de kerken en van de visie op het FGM.
4. Uit de respons van de kerken op onze brief, de besprekingen tijdens de regionale ambtsdragersconferenties en de preken waar we kennis van namen, blijkt dat de gevonden overeenstemming t.a.v. de toe-eigening van het heil soms maar weinig in de prediking is terug te vinden. Deze constatering heeft deputaten uitvoerig bezig gehouden. Regelmatig is van gereformeerd-vrijgemaakte kant ook erkend dat er in de prediking in dit opzicht lacunes zijn.
5. Er is veel reden over de praktische doorwerking van de gevonden overeenstemming door te spreken, gezien het grote belang van de prediking voor het geestelijk leven in beide kerkgemeenschappen. Aan beide kanten is er bij velen echter weinig bereidheid gebleken door te spreken over de toe-eigening van het heil. Dat neemt niet weg dat naar de overtuiging van deputaten de zaak van de toe-eigening wel op de agenda van de kerk moet blijven staan, met het oog op de mogelijkheden tot een vruchtbaar gesprek daarover.
Er zullen handreikingen voor het gesprek op plaatselijk niveau moeten komen, waarin aan de hand van praktische en concrete voorbeelden vanuit de Schrift – in de lijn van de belijdenis – dichterbij wordt gebracht waar het in de overeenstemming over gaat.
6. Een beperkt aantal kerkenraden heeft zich (nog) geen oordeel over het FGM gevormd.
7. Het is niet eenvoudig met betrekking tot het FGM een eenduidige conclusie te trekken uit de gehouden voorzichtige raadpleging van de kerkenraden.
Enerzijds ligt er:
 - de blijvende roeping ernst te maken met de eenheid van de kerk van Christus;
 - de conclusie van de synode van 2001 dat het FGM 'een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven';
 - het feit dat er op een aantal plaatsen groeiende contacten zijn;
 - de betekenis van de gevonden overeenstemming betreffende de toe-eigening van het heil als een zegen die de Heere gegeven heeft over intensieve samensprekingen van heel wat jaren;
 - het oordeel van sommigen dat er weinig verschil is in prediking.
 Anderzijds staat:
 - naast een aantal kerken dat met de overeenstemming vruchtbaar bezig is geweest ook een aantal dat geen mogelijkheid ziet tot werkelijke geestelijke toenadering tot de GKv;
 - het feit dat het onder ambtsdragers van beide kerken moeizaam blijkt belangstelling te wekken voor het gesprek over de betekenis van de overeenstemming;
 - het oordeel van een aantal kerken dat ondanks de overeenstemming over de toe-eigening van het heil er in de praktijk van de prediking inzake wezenlijke aspecten een te groot verschil is tussen GKv en CGK;
 - het gevoel in een aantal kerken dat toenadering tot de GKv verwijdering binnen de eigen kerkelijke gemeenschap als gevolg heeft;
 - de bezorgdheid van een aantal kerken over de prediking in de GKv.
8. Binnen deputaten is de afweging van de onder 7. opgesomde factoren niet eenstemmig. Wij willen en kunnen onze verantwoordelijkheid om geestelijk leiding te geven aan de roeping tot eenheid zoals die op verschillende synoden onder woorden is gebracht enerzijds niet uit de weg gaan. Tegelijk zien we niet hoe we tot een verdere concretisering hiervan kunnen adviseren, nu er binnen onze kerken op dit punt een aanzienlijke verdeeldheid heerst en er ook binnen deputaten op verschillende wijze gedacht wordt over het vervolg van onze contacten met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt).
Er zijn argumenten die pleiten voor de invoering van het FGM op dit moment:
 - dit is een goede vorm om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven;
 - dit model plaatst plaatselijke kerken niet onder enige dwang;
 - een verdere gezamenlijke bezinning op de prediking, die noodzakelijk is, kan in de lijn van de overeenstemming te meer vruchtbaar zijn, als deze plaatsvindt binnen de kaders van het FGM;
 - het wordt moeilijk om aan de eerdere vaststelling dat het FGM een goed model is recht te doen, wanneer nog langer gewacht zou worden er gevolg aan te geven.
 Er zijn ook argumenten die pleiten tegen de invoering van het FGM op dit moment:
 - het feit dat een aanmerkelijk deel van onze kerken aan verdere toenadering tot de GKv niet toe is;
 - het feit dat deze beduchtheid voortkomt uit door velen geconstateerde tekorten in de prediking binnen de GKv, mede in het licht van de overeenstemming aangaande de toe-eigening des heils;
 - verder de verdrietige constatering dat zowel binnen onze eigen CGK als binnen de GKv veel ambtsdragers en gemeenteleden niet of nauwelijks te brengen waren tot de bezinning op en bespreking van de onderscheidene aspecten van de toe-eigening des heils, zoals daartoe door deputaten is opgeroepen;
 - de vrees dat een invoering van het FGM tot grote spanningen in ons eigen kerkverband zal kunnen leiden en de eenheid onder elkaar geen goed zal doen;
 Om deze redenen kunnen deputaten niet eenstemmig tot invoering van het FGM adviseren.
Een wezenlijk gesprek over hetgeen onze gemeenschap belemmert binnen ons eigen kerkverband zal moeten worden gevoerd. De roeping tot eenheid is geen vrijblijvende zaak. Daarom zullen er concrete stappen gezet moeten worden om een geestelijk gesprek te voeren over de zaken die we genoemd hebben, zowel naar binnen als naar buiten. De betrokkenheid hierbij zal zichtbaar maken in hoeverre we ernst kunnen en willen maken met de ernst van de oproep die hierin tot ons uitgaat. Wanneer dat niet gebeurt, heeft een voortzetting van het werk van deputaten voor eenheid van de Gereformeerde

- belijders in Nederland naar ons inzicht geen geestelijk draagvlak en wordt daarmee tot een kerkelijk zinloze aangelegenheid.
9. Het feit, dat binnen de kerken verschillend wordt geoordeeld over het contact met de GKv, vraagt enerzijds om voorzichtigheid omdat we als CG kerken door de Heere aan elkaar gegeven zijn; anderzijds heeft ook de weg van de samsprekingen met de GKv vrucht gedragen waar we de Heere voor hebben gedankt.
 10. Gesprekken over de prediking zoals die tussen CGK en GKv worden gevoerd, zouden ook binnen de CGK van betekenis kunnen zijn. De overeenstemming met de GKv kan als handleiding in beide gevallen nuttig zijn. Deputaten pleiten voor het zoeken naar een traject om de gesprekken tussen en binnen de kerkgemeenschappen wederzijds vruchtbaar te maken. Deputaten menen (zie ook hierboven onder 5) dat het mogelijk is bijbels en confessioneel betrouwbaar materiaal te ontwikkelen, waarmee dit gesprek kan worden gediend.
 11. Deputaten denken eraan hoe in de afgelopen jaren openingen gegeven zijn op de weg die de kerken zijn gegaan. Deze openingen zijn door de kerken ervaren als zegeningen van de Heere. Het vertrouwen waarin Zijn leiding werd gezocht, is niet beschaamd. Deputaten ondervinden echter ook hoe de zaak van de eenheid spanning geeft in de kerken, en stuiten op barrières. Hoe nodig is opnieuw het ootmoedig gebed om Gods leiding in het licht van Woord en Geest. Wij mogen geen zelfgekozen wegen gaan, noch in de ene noch in de andere richting. Worstelend met hun opdracht hebben deputaten de noodzaak en de zegen van het oprechte gebed ondervonden. Zij dringen er bij de synode op aan zich bij de behandeling van deze belangrijke zaak voor de Heere te verootmoedigen, en ook de kerken op te wekken tot ernstig gebed voor de eenheid van Christus' kerk in Zijn waarheid.
 12. Het is goed als kerken aandacht te blijven geven aan de positie van gemeenten die toestemming kregen tot kanselruil.

3. Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK)

3.1. Gesprekken

De generale synode van 2001 deed ten aanzien van de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken de volgende uitspraak:

De generale synode overwegende:

1. dat deputaten vermelden dat zij volgens hun mandaat contact hebben onderhouden met de NG-commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
2. dat deputaten vermelden dat deze gesprekken zinvol zijn geweest en in een betere sfeer konden worden gevoerd dan in de vorige periode;

besluit:

- deputaten op te dragen de gesprekken met de NG-commissie vooralsnog te continueren, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang.

In de afgelopen periode hebben geen gesprekken plaats gevonden. In plaats daarvan is er een ontmoeting geweest tussen beide voorzitters en secretarissen om af te tasten waarover zinvol gesproken zou kunnen worden. De conclusie was dat er wel zinvol gesproken zou kunnen worden.

3.2. Informatieronde bij de samenwerkende gemeenten

Deputaten kregen de volgende opdracht van de synode om bij de samenwerkende gemeenten te informeren:

De generale synode

Overwegende:

1. welke spanningen zich voordoen wanneer kerken in hun samenwerking met een NGK te maken krijgen met vrouwelijke ambtsdragers;
2. dat de synode van 1998 heeft uitgesproken:
 - a. dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt;
 - b. dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde kerken steeds heeft gegolden, Schriftuurlijk verantwoord is;

van oordeel:

- dat kerken die vrouwelijke ambtsdragers toelaten nauwer kerkelijk samenleven blokkeren;

besluit:

1. de desbetreffende kerken op te roepen dit in hun samenwerking met de NGK aan de orde te stellen;
2. de classes op te roepen hierop toe te zien via de rapportages naar artikel 41 K.O. en/of via de kerkvisitaties;
3. deputaten op te dragen in de lijn van besluit 3 van artikel 305 van de Acta 1998 hiernaar te informeren bij de samenwerkende gemeenten en hierover aan de synode te rapporteren.

Om uitvoering te geven aan deze opdracht deden deputaten op 21 oktober 2003 een brief uitgaan naar de samenwerkende gemeenten met daarin enkele vragen:

'Met het oog op onze rapportage aan de te houden generale synode zouden wij u daarom de volgende vragen willen voorleggen:

1. Hebt u in uw samenwerking met de NGK te maken met vrouwelijke ambtsdragers?
2. Hebt u dit in uw samenwerking met de NGK aan de orde gesteld?
3. Heeft de classis u in dezen ook geadviseerd (zie hierboven besluit ad 2.)?
4. Wat betekent een en ander voor de samenwerking?'

Deputaten ontvingen van 28 van de 39 aangeschreven kerken antwoord.
Het resultaat is als volgt:

Hebt u te maken met vrouwelijke ambtsdragers?	Hebt u dit aan de orde gesteld?	Heeft de classis u in dezen geadviseerd?	Wat betekent een en ander voor de samenwerking?
Nee	Nee	Niet nodig	Nvt
Ja, Diakenen	Nee, Er wordt terughoudend gehandeld wanneer het gaat om daadwerkelijk dienstdoen in de dienst.	Nee	Heeft geen invloed op de samenwerking, die is uitstekend.
Nog niet	Er is over gesproken ivm onze rapportage naar de Landelijke Vergadering	Nee	Weten we nog niet. Al v.a. 1998 een samenwerkingsgemeente.
Nvt	'Er is geen samenwerking; (...) bestaat alleen uit een enkele keer kanselruil.'	Nvt	Nvt
Ja, Diakenen	Is aan de orde geweest. Onze kerkenraad en de gezamenlijke moderamina hebben geen eenparig standpunt in deze materie. Zo is de NGK geantwoord.	Nee. Wel is bij de aanvraag hiernaar gevraagd. Dat de NGK zich hield aan wat landelijk gold was bevredigend.	Staat samenwerking tot op heden niet in de weg.
Ja, Diakenen	Is aan de orde geweest. De gezamenlijke moderamina hebben geen éénparig standpunt in deze materie. Zo is de NGK geantwoord.	Idem	Idem
Ja, Diakenen	Idem	Idem	Idem
Nee, onze samenwerkingsgemeente heeft ze niet.	Uitspraak van de kerkenraad is bij de synode bekend.	Nee	De samenwerking heeft een positieve invloed op gemeente. De uitspraak van de generale synode t.a.v. vrouwelijke ambtsdragers is met teleurstelling ontvangen.
Nvt	We kennen geen samenwerking in de strikte zin des woords.	Nvt	Nvt
Nee	Ja, de NGK ziet ervan af i.v.m. CGK	We zijn er niet zeker van.	NGK zal geen vr. ambt dragers aanstellen om samenwerking niet in gevaar te brengen.
Nog niet, waren wel gekandideerd voor diaken.	Ja	Nee	Mochten vrouwen benoemd worden in het diakenambt, dan zal dit voor samenwerking geen gevolgen hebben.

Ja, diakenen en ouderlingen.	Ja, er zijn afspraken gemaakt over het wel of niet dienstdoen in ruildiensten en gecombineerde diensten.	Nee, is wel op de hoogte.	Staat intensivering van samenwerking in de weg. Kan ook invloed hebben op contacten met GKv. Overigens is de meerderheid van gemeente voor openstellen van ambten voor de vrouw maar de gem. conformeert zich aan de lijn van het kerkverband.
Ja, één diaken in de ene gemeente, in de andere niet.	Ja, wij onderschrijven het minderheidsrapport maar zullen ons houden aan het meerderheidsrapport.	Nee	In die ene jaarlijkse gezamenlijke dienst doet de vr. diaken geen dienst. Mocht de andere gemeente het overwegen, dan zullen we nader spreken, zo is afgesproken.
Nee	Ja, voorafgaande aan besluit tot nauwer samenleven. Afspraak is dat als de NGK het zal overwegen er eerst contact wordt opgenomen.	Nvt	Er zou een nieuwe situatie ontstaan. Dan zullen we overleggen welke consequenties het zal hebben.
Nee	Ja, voorafgaand aan nauwer samenleven. NGK is niet voornemens vr. a. aan te stellen.	Nvt	Kan wellicht nog eens aan de orde worden gesteld, maar NGK is zeker niet van plan dit te doen zolang in de CGK het huidige standpunt geldt.
Ja, één diaken.	Ja, in moderaminavergadering en gemeentevergadering. Heeft geen gevolgen voor samenwerking.	Aan classis gemeld in verslag artikel41.	Afgesproken is dat de vr. diaken geen dienst zal doen in gezamenlijke diensten.
Nvt	Wij hebben geen intensief contact met de NGK; bestaat in principe uit 'kanselruil'	Nvt	Nvt
Nee	Ja, de NGK heeft uitgesproken dat men voortsnog aan de uitspraken van de Landelijke Vergadering geen uitvoering zal geven al kost het hen moeite sommigen te overtuigen van de redelijkheid van deze tegemoetkoming.	Van deze opstelling van de NGK is mededeling gedaan aan de classis.	
Ja, één diaken.	Ja	De classis is niet om advies gevraagd, wel op de hoogte.	De samenwerking heeft hier niet onder te lijden.
(niet beantwoord)	Ja	Ja	De classis heeft geadviseerd om de contacten met de NGK niet verder uit te breiden. We zijn dankbaar voor de samenwerking met de NGK.

(niet beantwoord)	Nee, we hebben op beperkte schaal contact; afstand is 60 km. Alleen kanselruil 1 à 2 diensten per jaar.	Nee	Deze 'samenwerking' geeft ons geen reden daar verandering in te brengen.
Nee, er wordt over gesproken.	Ja, wij hebben binnen de samenwerking onze bezwaren aan de orde gebracht.	Nee, het is nog in een beginfase.	Hierop kunnen we nog niet antwoorden, omdat de NGK nog in discussie zijn.
Nee	Ja, wel eens punt van bespreking geweest.	Nvt	Nvt
Nee	Er is regelmatig over gesproken. De kerkenraad (vd samenwerkingsgemeente) acht het niet in strijd met Schrift en belijdenis, maar gaat er niet toe over. Dit ter voorkoming van spanningen op plaatselijk niveau.		Op basis van deze besluitvorming ervaren wij geen problemen.
Nee	Ja, besloten is bij samengaan van beide gemeenten dat er geen vrouwen in het ambt zullen staan zolang hiertegen vanuit de generale synode CGK bezwaren bestaan.		
Nee	Nvt, er doen zich bij ons geen spanningen voor als kerken hiermee te maken krijgen. Omdat wij ook zelf graag de ambten zouden willen openstellen.	Nvt	Nvt
Ja, ouderlingen en diakenen	Ja, afgesproken is dat in gezamenlijke diensten en diensten van de NGK waarin een CG predikant voorgaat, geen vr. ouderlingen dienst doen.	Dit aspect van de samenwerking is besproken in de classis.	De NGK betreurt het dat enkelen van hun ouderlingen in de samenwerking beperkt kunnen functioneren.
Nee, niet met vrouwelijke ambtsdragers.	Ja, het is onderwerp van gesprek, maar de NGK respecteert ons kerkelijke standpunt.	Het is onderwerp van gesprek geweest bij aanvraag zusterkerkrelatie en bespreking synodeuitspraak inzake bezwaarschriften. De classis is akkoord gegaan met onze zienswijze.	De samenwerking staat op geen enkele manier onder druk.

3.3. Concept-rapport vrouwelijke ouderlingen en predikanten

Deputaten kregen het verzoek van NGK-zijde om hun visie te geven op het concept-rapport vrouwelijke ouderlingen en predikanten. Deputaten hebben daarop een reactie gegeven in de lijn van de besluiten van onze generale synode. Bevreemding is erover uitgesproken dat sommige gemeenten al op de aanvaarding van het rapport zijn vooruitgelopen door vrouwelijke ouderlingen aan te stellen. Verder is in onze reactie de vinger gelegd bij de gebruikte hermeneutische methode. Daarin schuilt het gevaar dat terzake van belang zijnde schriftgegevens als niet relevant terzijde worden gesteld. De stelling in het rapport dat verdergaande openstelling van de ambten de kleine oecumene belemmert, hebben wij onderschreven.²¹

3.4. Landelijke vergadering

Deputaten gaven gevolg aan een uitnodiging voor de Landelijke Vergadering in 2004 te Lelystad. Namens deputaten waren daar op 23 april officieel aanwezig de broeders Affourtit, Maris en Schoonderwoerd. De vergadering werd toegesproken door onze voorzitter.

3.5. Samenwerkingsoverleg

Deputaten krijgen steeds een uitnodiging voor de bijeenkomsten van het Samenwerkingsoverleg, waarin tweemaal per jaar gemeenten samenkomen die samenwerkende of samenwerkingsgemeenten zijn (met de NGK of thans ook wel met de GKv). Het beleid van deputaten is er één keer per jaar te zijn als waarnemer. Ook in deze periode werden enkele vergaderingen door een afvaardiging van deputaten bijgewoond.

4. Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk (GB)

4.1. Opdracht

De generale synode van 2001 deed ten aanzien van de Gereformeerde Bond de volgende uitspraak:

De generale synode

overwegende:

1. dat deputaten melding maken van zinvol contact en overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk overeenkomstig de opdrachten van de synode van Haarlem-Noord;
2. dat deputaten mogelijkheden zien voor samenwerking met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk op het terrein van het theologisch onderzoek en onderwijs, revisie van de Statenvertaling en op het gebied van het christelijk onderwijs;
3. dat deputaten aan de synode vragen of de interpretatie van het op pagina 151 van de acta genoemde besluit 1 van de synode van Haarlem-Noord juist is, op grond waarvan er mogelijkheden zijn voor plaatselijke samenwerking met hervormd-gereformeerde gemeenten;
4. dat deputaten plaatselijke contacten willen stimuleren met hervormd-gereformeerde gemeenten om te komen tot een nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau;

van oordeel:

1. dat onder andere de concentratie van schriftkritische modern-theologische tegenkrachten in onze postmoderne samenleving noopt tot stappen op de weg naar samenwerking en kerkelijk samenleven met allen die de naam van Christus liefhebben en naar zijn Woord begeren te leven;
2. dat er mogelijkheden zijn voor samenwerking met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk onder andere op het terrein van het theologisch onderzoek en onderwijs, revisie van de Statenvertaling en op het gebied van het christelijk onderwijs;
3. dat de interpretatie van het op pagina 151 van de acta genoemde besluit 1 van de synode van Haarlem-Noord juist is, op grond waarvan er mogelijkheden zijn voor plaatselijke samenwerking met hervormd-gereformeerde gemeenten;
4. dat het in onze kerken gebruikelijk is om onderscheid te maken tussen samenwerking en nauwer kerkelijk samenleven, waarbij dit laatste onder andere kanselruil insluit;

spreekt uit:

1. dat het zinvol is dat deputaten het contact en overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk voortzetten met hetzelfde doel als geformuleerd door de synode van Haarlem-Noord;
2. bereid te zijn tot zoveel mogelijk samenwerken met de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk op het terrein van het theologisch onderzoek en onderwijs, revisie van de Statenvertaling en op het gebied van het christelijk onderwijs;
3. graag te zien dat plaatselijke samenwerking met hervormd-gereformeerde gemeenten uitgroeit tot nauwer kerkelijk samenleven, waarbij dit laatste onder andere kanselruil insluit;
4. dat de bepalingen van bijlage 6 K.O. voornamelijk in de weg staan om tot nauwer kerkelijk samenleven met plaatselijke hervormd-gereformeerde gemeenten te komen;

besluit:

1. deputaten op te dragen het contact en overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk voort te zetten;
2. deputaten op te dragen uitvoering te geven aan hun voornemen om de plaatselijke gemeenten te stimuleren elkaar te ontmoeten daar waar de gereformeerde belijdenis wordt onderschreven;
3. deputaten op te dragen te onderzoeken in hoeverre er ruimte is om met hervormd-gereformeerde gemeenten te komen tot nauwer kerkelijk samenleven indien plaatselijk artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis voluit wordt nageleefd;
4. deputaten op te dragen te onderzoeken of en hoe de tekst van bijlage 6 K.O. herzien moet worden indien er ruimte is om plaatselijk met hervormd-gereformeerde gemeenten te komen tot nauwer kerkelijk samenleven.

4.2. Contact en overleg met het hoofdbestuur

De contacten met het hoofdbestuur vonden plaats in Apeldoorn op 15-01-02, 20-06-02, 26-11-02, 26-03-03, 06-06-03, 20-10-03, 30-01-04, 05-03-04. De ene keer waren wij de ontvangende partij, de andere keer was dat het hoofdbestuur.

Gesproken is over:

4.2.1. De herziening van de Statenvertaling

Onze generale synode had uitgesproken bereid te zijn tot zoveel mogelijk samenwerken met de Gereformeerde Bond, onder andere bij de revisie van de Statenvertaling. Daarom kregen wij het verzoek om bestuursleden namens de CGK te zoeken voor de stichting Herziening Statenvertaling. Na overleg met het deputaatschap Vertegenwoordiging van de kerken leek het het beste dat dit door ons werd gedaan, omdat het besluit van de synode in het kader van onze opdracht was genomen. Deputaten vonden ds. J. van Amstel en ds. R. Kok bereid om zitting te nemen in het bestuur van de stichting.

Intussen is het werk van de stichting aan de gang. Op 05-06-04 werd een eerste proeve van de Herziene Statenvertaling gepubliceerd. De secretaris heeft deze bijeenkomst namens deputaten bezocht. Een exemplaar van de proeve mocht hij meenemen. Het is ter inzage in uw vergadering aanwezig.

4.2.2. Het stimuleren van de kerken om elkaar te ontmoeten

Ook over deze opdracht werd gesproken. Een brief voor de kerken werd voorbereid en verzonden. Opeens bleek dat het ook aan hervormde zijde niet zo eenvoudig was om tot 'kanselruil' te komen als altijd was gesuggereerd. De Synode van de Nederlandse Hervormde Kerk had van de plannen gehoord. Dr. Plaisier deed de uitspraak dat het niet mogelijk was als het niet met de hele kerk geregeld was. Het was niet mogelijk om met een deel van de kerk afspraken te maken, dat kon alleen met het moderamen. Deputaten werd door het hoofdbestuur gevraagd of ze konden instemmen samen met het hoofdbestuur een gesprek met het moderamen te hebben. Deputaten verklaarden zich daar alleen toe bereid als het er om ging de zaak die ons voor ogen stond te dienen, de bezwaren uit de weg te ruimen. We wilden in zee gaan met de Gereformeerde Bond en niet met het geheel van de kerk. Intussen heeft het gesprek nog steeds niet plaats gevonden. Dit had te maken met de drukte die het SoW-proces heeft meegebracht.

4.2.3. De kerkordelijke regels

De kerkordelijke regels die thans wederzijds gelden bij samenwerking zijn uitgewisseld: bijlage 6 K.O. van onze kant en een nota van drs. P.J. Vergunst met de regels aan de andere kant.

4.2.4. Oefening van de tucht

Ten dienste van de kerken die elkaar ontmoeten waar artikel 29 NGB functioneert wordt gewerkt aan een nota over de oefening van de tucht. (zie 4.4) De nota wordt nog herschreven voor de nieuwe situatie. Zie verder 4.4.

4.2.5. De ruimte om hervormd-gereformeerde gemeente te zijn binnen de PKN

Uiteraard werden deputaten steeds geïnformeerd over de stand van zaken van het SoW-proces. Van de zijde van het hoofdbestuur is ons verzekerd dat een plaatselijke gemeente in de nieuwe kerk voluit gereformeerd kan zijn. Er komen binnen de PKN vier soorten kerken, hervormde, gereformeerde, lutherse en protestantse. Iedere kerk kan vastleggen waar hij voor wil staan. Dit blijkt bijvoorbeeld uit het volgende stuk dat het moderamen van de synode aangereikt heeft in de Verklaring van mei 2003:

Als kerkenraad van de hervormde gemeente weten we ons door onze Nederlandse Hervormde Kerk gebracht op een weg die wij niet hebben begeerd en waarover wij in het geweten bezwaard zijn. Wij erkennen dat wij delen in de schuld van onze kerk. Gedachtig aan het woord van de apostel: 'indien wij ontrouw zijn, Hij blijft getrouw' (2 Tim. 2:13) weten wij ons echter, zelf levend van Gods trouw, verschuldigd binnen de kerk trouw te zijn aan de roeping waarmee de Koning der Kerk, Jezus Christus ons geroepen heeft.

Met de kerk belijden wij dat 'Christus een eeuwig Koning is, die zonder onderdanen niet zijn kan' (artikel 27 Ned. Geloofsbelijdenis) en dat Hij Zijn kerk bewaart.

Daarom beloven wij dat wij ons in gehoorzaamheid zullen onderwerpen aan het juk van Christus. Wij begeren ons te houden aan de verkondiging van Zijn Evangelie, de sacramenten te bedienen naar Zijn inzetting en de kerkelijke tucht te oefenen om elkaar te bewaren bij Zijn ontferming.

Wij beloven ons te houden aan het betrouwbaar Woord van God en alle dingen te verwerpen die daar tegen zijn, houdende Jezus Christus voor het enige Hoofd.

Als wij zo als gemeente – met vreze en beven – onze plaats innemen binnen het geheel van de verenigde kerk, verklaren wij ons gebonden te weten aan de gereformeerde belijdenis. Met Gods hulp zullen wij weerspreken en weren al wat met dit belijden in strijd is. Bij de inrichting van het leven der gemeente zullen wij ons houden aan de instellingen die met deze belijdenis overeenstemmen.

In de gemeente zal de nodiging tot het Heilig Avondmaal en de roeping tot het ambt uitgaan naar hen die tot de openbare belijdenis des geloofs zijn gekomen. In de gemeente zal geen andere levensverbintenis worden ingezegend dan een huwelijk van man en vrouw dat wettig voor de overheid is gesloten.

Omdat wij ons schuldig weten onze gaven 'ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te wenden' (antw. 55 Heid. Cat.) zullen wij de kerk en elkaar blijven oproepen om – in overeenstemming met de gereformeerde belijdenisgeschriften van de kerk – de weg van gehoorzaamheid aan God en Zijn Woord te gaan.

De kerkenraad van de hervormde gemeente te

preses

scriba

datum:

4.2.6. Spanningsveld

Diverse keren is in de gesprekken met het hoofdbestuur de vraag naar de grondslag van de PKN ter sprake geweest, onder andere blijkend uit de onduidelijke status en betekenis van onder andere de

Leuenberger Konkordie. Deputaten merken op, dat ook het Hoofdbestuur (nog) geen duidelijk antwoord heeft op de consequenties van deze onduidelijkheid in de praktijk.

In de gesprekken hebben deputaten ook duidelijk gemaakt, dat zij zich niet kunnen en willen distantiëren van de Hervormde Gemeenten die zich niet wilden scharen bij degenen die tot de PKN toetraden, ook al hadden deputaten geen opdracht met betrekking tot zulke gemeenten.

Op grond van deze in de PKN nog versterkte problematiek is te meer duidelijk, dat het zoeken naar eenheid met plaatselijke gemeenten van de Gereformeerde Bond altijd een beperkter karakter zal hebben dan het zoeken naar eenheid met kerken die ook in hun landelijk verband herkenbaar zijn aan de gereformeerde belijdenis.

4.3. Stimulering van de kerken om elkaar te ontmoeten

Deputaten gaven volgens hun opdracht uitvoering aan hun voornemen om de plaatselijke gemeenten te stimuleren elkaar te ontmoeten daar waar de gereformeerde belijdenis wordt onderschreven. Samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond werd een brief aan de kerken gestuurd met de volgende inhoud:

Aan alle christelijke gereformeerde en hervormd-gereformeerde kerkenraden,

Maassluis, 18 februari 2002

Zeer geachte broeders,

Als gevolg van besprekingen tussen ondergetekenden en in lijn met de besluiten van de laatstgehouden synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken richten wij ons tot u, dankbaar voor de wederzijdse toenadering die wij ervaren hebben.

De Heere Jezus bad in het hogepriesterlijk gebed om waarheid en eenheid, opdat de wereld in Hem gelove. Het fundament daarvan legde Hij in de eenheid die er in God Zelf is. 'Ik kom tot U, Heilige Vader, bewaar ze in Uw Naam, die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één zijn, gelijk als Wij.' (Johannes 17: 11b) Steeds weer confronteren deze woorden uit het intieme gebed van de Heere Jezus ons met de verdeeldheid tussen kerken en christenen, ook in Nederland.

De woorden uit het Evangelie naar Johannes raken ook de verhouding tussen de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk. Het is bekend dat in theologisch en geestelijk opzicht tussen beide veel herkenning is en verwantschap ervaren wordt. Op diverse terreinen is er sprake van een hartelijke samenwerking. We denken aan de bevordering van de gereformeerde theologie in ons land, die onder andere gestalte krijgt in het tijdschrift *Theologia Reformata* en in gezamenlijke publicaties – over onder meer de sacramenten. We ontmoeten elkaar aan de bestuursafdeling van diverse hulpverleningsinstanties als Eleos en de SGJ. We onderhouden samen de contacten met studentenverenigingen als CSFR en IFES. Een aantal van onze predikanten ontmoet elkaar jaarlijks tijdens de zogenaamde Haamstede-conferentie. Deze verbondenheid neemt niet weg dat de visie op de kerk de ontmoetingen tot doordeweekse dagen beperkt. Op zondag blijven de kansels voor elkaar gesloten en de avondmaalstafel blijft gedeeld. We blijven gescheiden waar het hart van de gemeente klopt en waar de eenheid in Christus bij uitstek beleefd wordt.

Hervormd-gereformeerden weten zich geroepen, zich vastklemmend aan de God van het verbond, de Nederlandse Hervormde Kerk niet over te geven aan hen die krachtens haar belijdenis geen recht hebben op de kansel. Christelijke gereformeerden delen dezelfde zorgen over hen die zich niet gebonden achten aan Schrift en belijdenis, doch staan om die reden buiten de Nederlandse Hervormde kerk, als nazaten van hen die zich van deze kerk hebben afgescheiden. Zij bezien de Hervormde Kerk als een kerk, waar de leertucht te veel ontbreekt.

Samen delen we de overtuiging, dat de reine bediening van het Woord en van de sacramenten met de uitoefening van de kerkelijke tucht om de zonden te straffen, kenmerkend zijn voor de kerk van Christus (Nederlandse Geloofsbelijdenis, artikel 29).

Deputaten eenheid van de gereformeerde belijders van de Christelijke Gereformeerde Kerken en het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond – overigens een officieel kerkelijk deputaatschap respectievelijk een richtingsorganisatie binnen een kerk – zijn van mening dat wij niet mogen berusten in de gebroken kerkelijke situatie. Het gebed van de Heere Jezus dringt ons; daar komt de nood van de tijd bij, waarin we steeds duidelijker als christelijke minderheid in een seculariserende samenleving elkaars steun hard nodig hebben. Als we zien welke scheuren en brokken er in onze gezamenlijke geschiedenis gemaakt zijn, past ons samen ons hoofd te buigen voor Hem, in Wie de eenheid is gefundeerd. Tegelijkertijd blijft het onze roeping elkaar te zoeken, staande op het enige fundament, dat door apostelen en profeten gelegd is: Jezus Christus en Dien gekruisigd.

Samenwerking en samenspreking op plaatselijk niveau tussen een hervormd-gereformeerde gemeente en een christelijke gereformeerde kerk wordt belemmerd doordat van christelijke gereformeerde zijde de vraag wordt gesteld of er in de Nederlandse Hervormde Kerk als geheel toezicht kan zijn op de handhaving van de tucht. In artikel X van de kerkorde van de Hervormde Kerk wordt gesteld dat de kerk weert wat haar belijden weerspreekt. Daar mag iedere hervormde kerkenraad worden aangesproken. De moeilijkheid doet zich voor, dat het kerkelijk opzicht op de handhaving van deze belijdenis in menige plaatselijke gemeente zeer ruim is, naar onze opvatting te ruim.

Dat neemt niet weg dat elke hervormde kerkenraad net als iedere christelijke gereformeerde kerkenraad

vanwege het onderschrijven van artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis hierop aanspreekbaar is.

Hierin zien we mogelijkheden om te komen tot nauwere kerkelijke contacten, wanneer twee kerkenraden die voluit onderschrijven wat wij belijden en zich daarop willen laten aanspreken nader tot elkaar komen. Ook binnen de Nederlandse Hervormde Kerk is het mogelijk om over tucht te spreken zoals Gods Woord dat doet en zoals de kerk het in haar belijdenis uitspreekt. Waar we elkaar kunnen vinden, terwijl wij ieder de zuivere bediening van Gods Woord, de zuivere bediening van de sacramenten en de christelijke tucht willen handhaven, zien we mogelijkheden om te komen tot een nauwer kerkelijk samenleven op plaatselijk niveau.

Door middel van dit schrijven willen we onze kerkenraden stimuleren elkaar te zoeken. Het gaat ons daarbij om meer dan meelevende zorgen en vreugden, om meer dan het jaarlijks herdenken van onze gezamenlijke verworteling in de Reformatie. We erkennen dat er onder ons hier en daar verscheidenheid gegroeid is in de liturgie, in vormen van het gemeentelijk leven. Het onderlinge gesprek moet daarom gevoerd worden rondom het centrale thema: de inhoud van de Evangeliebediening, de betrouwbaarheid van de beloften van God en de noodzaak om door de Heilige Geest in een waar geloof die beloften te omhelzen, om zo de vergeving van zonden te ontvangen. De vastheid van wat God gedaan en gesproken heeft en het geloof als de weg waarlangs de zondaar Christus als Zijn Verlosser leert kennen en liefhebben, zijn immers onopgeefbaar de boodschap van de kerk. Wanneer we in de wezenlijke zaken de eenheid met elkaar kunnen vinden, is het onze taak te zoeken naar de wijze waarop dat ook kerkelijk gestalte kan krijgen.

Het hart waar de eenheid beleefd wordt, is de verkondiging van het Woord en de bediening van de sacramenten als teken en zegel bij dat Woord. Wat zou het een zegen zijn, als plaatselijke kerkenraden en gemeenten die elkaar in de eenheid van het ware geloof vinden, daar ook gestalte aan kunnen geven door middel van kanselruil en het ontvangen van elkaars ongecensureerde leden aan de avondmaalstafel. Waar kerkenraden onderschrijven wat we met elkaar in artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis belijden, hopen we hiertoe de kerkordelijke mogelijkheden te vinden. Waar dit plaatselijk mogelijk is, kan dezelfde eenheid ook beleefd worden met andere gemeenten waar hetzelfde gevonden kan worden. Het is ons gebed dat we zo samen meer en meer leren verstaan welke de diepte en de hoogte is van de liefde van God, in Christus Jezus.

Wij hopen en bidden dat dit appèl in kerkenraden en gemeenten weerklink mag vinden, in de wetenschap dat waarheid en eenheid in de Schrift bijeen horen. Ondertussen wensen we u van harte Gods zegen toe bij het leiden van de gemeente die Hij aan uw zorgen heeft toevertrouwd.

Deputaten eenheid van de gereformeerde belijders van de Christelijke Gereformeerde Kerken,
w.g. prof.dr. J.W. Maris, voorzitter; ds. J.W. Schoonderwoerd, secretaris

Hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk,
w.g. ds. G.D. Kamphuis, voorzitter; drs. J. Harteman, secretaris

Uiteraard rijst na het tot stand komen van de PKN de vraag, of de brief aan de kerken qua inhoud niet achterhaald is. Hoe is de situatie nu; hoe zou de brief thans kunnen/moeten luiden? Samen met het hoofdbestuur hebben we daar naar gekeken. Ten behoeve van plaatselijke situaties is de brief herschreven. De aanpassingen zijn cursief aangegeven:

(...)

Hervormd-gereformeerden weten zich geroepen, zich vastklemmend aan de God van het verbond, ook u de Nederlandse Hervormde Kerk *zich per 1 mei 2004 voortgezet heeft in het bredere verband van de Protestantse Kerk in Nederland*, deze niet over te geven aan hen die krachtens de gereformeerde belijdenis geen recht hebben op de kansel. Christelijke gereformeerden delen dezelfde zorgen over hen die zich niet gebonden achten aan Schrift en belijdenis, doch *stonden* om die reden buiten de Nederlandse Hervormde kerk, als nazaten van hen die zich van deze kerk hebben afgescheiden. Zij *bezagen de Nederlandse Hervormde Kerk als een kerk, waar de leertucht te veel ontbrak en bezien de Protestantse Kerk in Nederland als een kerk waar de leertucht nog minder gewaarborgd is.*

(...)

Samenwerking en samenspreking op plaatselijk niveau tussen een hervormd-gereformeerde gemeente en een christelijke gereformeerde kerk wordt belemmerd doordat van christelijke gereformeerde zijde de vraag wordt gesteld of er in de *Protestantse Kerk in Nederland* als geheel toezicht kan zijn op de handhaving van de tucht. In artikel I,11 van de kerkorde van de *Protestantse Kerk* wordt gesteld dat de kerk weert wat haar belijden weerspreekt. Daar mag iedere hervormde kerkenraad op worden aangesproken. De moeilijkheid doet zich voor, dat het kerkelijk opzicht op de handhaving van deze belijdenis in menige plaatselijke gemeente zeer ruim is, naar onze opvatting te ruim.

Dat neemt niet weg dat elke hervormde kerkenraad net als iedere christelijke gereformeerde kerkenraad vanwege het onderschrijven van artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis hierop aanspreekbaar is. *Daar komt bij dat in de PKN elke Hervormde Gemeente een door de synode erkende verklaring kan ondertekenen, waarmee zij de pluraliteit afwijst en waardoor zij zich gebonden weet aan de gereformeerde belijdenis.*

Hierin zien we mogelijkheden om te komen tot nauwere kerkelijke contacten, wanneer twee kerkenraden die voluit onderschrijven wat wij belijden en zich daarop willen laten aanspreken nader tot elkaar komen. Ook binnen de *Protestantse Kerk Nederland* is het mogelijk om over tucht te spreken zoals Gods Woord dat doet en zoals de kerk het in haar belijdenis uitspreekt.

(...)

4.4. Onderzoek naar de ruimte voor nauwer kerkelijk samenleven

Deputaten hebben met het hoofdbestuur gesproken over de oefening van de tucht in de plaatselijke gemeente. Deze gesprekken hebben geresulteerd een handreiking voor het gesprek tussen plaatselijke kerkenraden. De nota zal nog worden herschreven voor de nieuwe situatie (zie 4.2.4.). De inhoud is als volgt:

Overwegingen voor het gesprek:

1. In de gesprekken tussen de deputaten eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de delegatie van het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond is het functioneren van de kerkelijke tucht een punt van overweging en gesprek. Beiden nemen wij ons vertrekpunt in artikel 29 van de NGB en in zondag 31 van de HC. Artikel 29 spreekt over de reine predikatie van het Evangelie over de reine bediening van de Sacramenten, en over de kerkelijke tucht om de zonden te straffen. Zondag 31 spreekt over de verkondiging van het heilig Evangelie en over de Christelijke ban of uitsluiting uit de Christelijke gemeente.

2. De tucht – over leer en leven – is een kenmerk van de kerk. De kerk is echter toch vooral daar waar de gemeente is. We moeten er op geen enkele wijze aan twifelen ... dat overal waar we zien, dat Gods Woord zuiver gepredikt en aangehoord wordt, en de sacramenten naar Christus= instelling bediend worden, een kerk van God is ...! (Calvijn) Opzicht en tucht over de leden van de christelijke gemeente voltrekken zich vooral binnen de gemeente. Christus brengt de tucht ter sprake. Hij leert ons hoe we hebben te handelen wanneer een broeder zondigt. De aanwijzingen die Hij ons geeft voltrekken zich binnen de context van de plaatselijke gemeente, want 'Waar twee of drie vergaderd zijn in Mijn Naam, daar ben Ik in het midden van hen.' (Mat.18) En wanneer Hij zegt: '... zo zeg het de gemeente' denken we daarbij in de eerste plaats aan de ambtelijke verantwoordelijkheid. Ambtsdragers zijn geroepen opzicht te houden over de leer en het leven.

3. Naar klassiek gereformeerde orde vindt de wijze van tucht oefening allereerst plaats middels de verkondiging van het Woord van God. Daarnaast ook door vermaning, of zelfs uitsluiting van deelname aan de sacramenten en in het uiterste geval uitsluiting uit de gemeenschap van de kerk. De tucht echter wil helen en niet breken, verbinden en niet schaden. De tucht wil niet verstoten maar trekken binnen de gemeenschap van Christus en Zijn gemeente, niet verliezen maar behouden.

4. Functioneert de tucht binnen de gemeente? Tucht en opzicht staan in onze tijd onder spanning. Iedere hervormde gemeente vertoont de trekken van de Hervormde Kerk in haar geheel en kent de rand- en buitenkerkelijken. Christelijke gereformeerde kerken kennen -hoewel doorgaans minder- ook randleden. Heilzaam is hier het bijbels-gereformeerd principe dat de tucht oefening via de Woordbediening voorop gaat.

Daarnaast heeft iedere (wijk)kerkenraad de opdracht de tucht ook in de praktijk van de gemeente ernstig te nemen. Zeker als het gaat om de bediening van de sacramenten. Dat betekent dat rond de bediening van de Heilige Doop er op toegezien wordt dat het sacrament heilig wordt gehouden. Dat gebeurt door middel van vermaan en gesprek. Rondom het Heilig Avondmaal wordt het Censura Morum als teken van de heiligheid van het sacrament in ere gehouden. Maar evenzeer rondom het huwelijk, het ambt, de openbare belijdenis des geloofs vindt op pastorale wijze tucht plaats. Ten principale met het oog op heel het leven én functioneren van de gemeente.

5. De tucht kan niet alleen een zaak zijn van de (wijk)kerkenraad. Er zal ook sprake moeten zijn van onderlinge tucht en onderling opzicht van de leden onder elkaar. Het uitgangspunt daarvoor is de wederzijdse pastorale zorg voor elkaar. Het ambtelijk opzicht is gegrond in de barmhartigheid van Christus en geschiedt tot eer van God, tot bewaring van de gemeente en tot behoud van hen die dwalen. Deze bijbelse lijnen zullen bij de opbouw van de gemeente van Christus wezenlijk hun plaats moeten hebben. De vermaning begint bij de gemeente. De Heere leert ons dat in Mat. 18. En op grond daarvan spreekt antwoord 85 uit de HC over broederlijk vermaan. Wij kunnen dus over de tucht niet spreken zonder deze bijbelse noties te beseffen.

6. Is het mogelijk tucht te oefenen? In de eerste plaats is de kerkelijke verdeeldheid mede ontstaan doordat geen tucht werd geoefend of doordat tucht op verkeerde wijze is geoefend. Meerdere keren is bovendien de tucht gehanteerd als een zwaard in plaats van als een medicijn. Dat maakt ons bescheiden en voorzichtig. Tucht uitoefening vraagt om een leven in directe nabijheid van de Heere. Anderzijds maakt de kerkelijke verdeeldheid tucht oefening ook tot een aangevochten zaak. Wat in de ene gemeente/kerk niet kan wordt elders toegestaan en omgekeerd. Aan deze versplintering én verzwakking dragen we samen schuld. Als christelijke gereformeerde kerken en hervormde gemeenten erkennen wij de tucht van elkaar. Tucht is niet alleen een zaak van de plaatselijke (wijk)gemeenten maar evenzeer van de kerk(en) in haar geheel. De kerk(en) wren wat het belijden, in leer of leven, weerspreekt.

7. Kunnen hervormd-gereformeerde (wijk)kerkenraden tucht oefenen? In de eerste plaats herinneren we aan artikel X-6 van de hervormde kerkorde: De kerk weert wat haar belijden weerspreekt. De praktijk in het geheel van de kerk beantwoordt hier niet aan. Onder andere daár ligt het geding van hervormden die gereformeerd zijn met de kerk. Echter aan deze regel in de kerkorde houden zij de kerk en zichzelf. Bij de oefening van opzicht over de leer hebben zij de kerkorde aan hun kant. Hervormd-gereformeerde (wijk)kerkenraden zoeken ernst te maken met het opzicht over de prediking in het licht van de Schrift en de belijdenis. Dat betekent in de praktijk dat vele hervormd-gereformeerde kansels gesloten blijven voor niet-gereformeerde prediking. Dit behelst een expliciete vorm van leertucht. Op die wijze zoeken ambts-

dragers zorg te dragen Avoor het weiden van de kudde en het weren van de wolven. Het gaat haar erom dat de gemeente niet door niet-bijbelse verkondiging of leer op een dwaalspoor zou worden gebracht. Op deze wijze zoeken hervormd-gereformeerde (wijk)kerkenraden evenzeer leiding te geven aan het leven van en binnen de (wijk)gemeente. Het opzicht over de gemeenteleden wordt in beginsel gehouden door het consistorie, zo legde de generale synode in november '89 opnieuw vast. Dit in beginsel respecteert voluit de plaatselijke zelfstandigheid. Plaatselijke gemeenten zijn echter niet autonoom. Uitoefenen van de tucht vindt plaats binnen de regels van de orde van de kerk.

Ten dienste van het gesprek tussen kerkenraden van christelijke gereformeerde kerken en hervormd-gereformeerde gemeenten met de bedoeling een stap verder te komen in onze onderlinge verhoudingen dient de volgende verklaring ons:

Gezamenlijke verklaring:

Naar uitwijzen van het heilig Evangelie, in gehoorzaamheid aan het Woord van God en overeenkomstig de belijdenis van de Kerk, zoeken wij Christus = gemeente te dienen. Dat betekent tevens dat we overtuigd zijn van de noodzaak het leven van de gemeente in te richten naar de wil des Heeren. Wij realiseren ons dat wij in ons gemeentelijk leven stuiten op de weerbarstigheid van het kwaad in leer en leven. De Heere Zelf heeft echter ons de sleutelen van het koninkrijk des hemels aangereikt. Wij verstaan onder deze sleutels: de verkondiging van het heilig Evangelie en de christelijke tucht. Aan Christus, de Koning van de Kerk; zijn we verplicht het heilig Evangelie zuiver te bedienen, de sacramenten rein te houden, en de tucht te oefenen om de gemeente dicht bij Hem en Zijn Woord te houden. In liefde voor Hem én in verantwoordelijkheid voor de gemeente richten we ons gemeentelieven in voor Gods Aangezicht. We verklaren dat we in de (wijk)gemeente zoveel als ons mogelijk is op deze wijze geestelijk leiding geven en willen ons daarop voluit laten aanspreken.

4.5. *Onderzoek naar eventuele herziening van bijlage 6 K.O.*

Deputaten hebben zich bezonnen op hun opdracht van de generale synode 2001. Als resultaat van hun bezinning reiken zij u de volgende concept-regeling aan:

Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden.

1. *Algemeen*

In bijlage 6 van de KO wordt het nauwer samenleven gereguleerd met kerken die behoren tot een kerkverband waarvan de synode van de eigen kerken heeft geconstateerd, dat het zich in alles wil stellen op de grondslag van Gods heilig Woord en de gereformeerde belijdenis en met welk kerkverband contacten worden onderhouden door wederzijdse deputaten. Door dit nauwer samenleven wordt aanvankelijk gestalte gegeven aan eenheid tussen plaatselijke kerken van gereformeerd belijden.

Plaatselijk kan echter ook eenheid gevonden worden in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden, met kerken die niet tot een kerkverband behoren als bedoeld in bijlage 6.

Onderstaande regeling is bedoeld om de plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden te reguleren en aan een aantal voorwaarden te binden.

2. *De weg tot plaatselijk nauwer samenleven*

- a. De nauwere samenleving kan alleen tot stand komen na genoegzame samensprekingen tussen de betrokken kerkenraden, waarbij gebleken is dat er metterdaad een eenheid is in erkenning en beleving van het Woord Gods en de belijdenis der kerken, alsook van de regels die op grond daarvan voor het kerkelijk leven gelden. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk dient zich ervan te vergewissen dat plaatselijk met name artikel 29 van de Nederlandse geloofsbelijdenis voluit wordt nageleefd.
- b. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet over de voorgenomen nauwere samenleving de gemeente horen en haar bewilliging vragen; slechts bij een naar het oordeel van de kerkenraad genoegzame eenparigheid van gevoelen in de gemeente kan de kerkenraad verdere stappen doen tot de voorgenomen nauwere samenleving.
- c. De kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk moet vervolgens het oordeel van de classis vragen omtrent de voorgenomen nauwere samenleving.
- d. De classis zal, lettende op de noodzaak om de eenheid en de zuiverheid van de leer en van de kerkregering te bewaren, zich met bijstand van de deputaten naar artikel 49 K.O. overtuigen van de inhoud van de onder 2.a bedoelde eenheid.
- e. De classis zal door middel van de rondvraag naar artikel 41 K.O. en van de kerkvisitatie naar artikel 44 K.O. voortdurend haar aandacht geven aan de tot stand gekomen nauwere samenleving.

3. *De inhoud van het plaatselijk nauwer samenleven*

- a. Het nauwer samenleven kan uitkomen in gezamenlijke diaconale, missionaire en pastorale activiteiten, gezamenlijke toerusting ten behoeve van de opbouw van de gemeente, incidenteel gezamenlijke erediensten, de toelating van elkaars on gecensureerde leden tot elkaars avondmaalsviering en het van tijd tot tijd in de dienst des Woords laten voorgaan van elkaars plaatselijke predikanten.
- b. In het kader van deze regeling kunnen onze kerkenraden, die deze samenwerking kennen, ook predikanten van andere plaatselijke kerken van eigen kerkverband uitnodigen, die daartoe de bewilliging van hun eigen kerkenraad behoeven.

5. Gereformeerde gemeenten (GG)

5.1. Opdracht

De generale synode overwegende:

1. dat het lang geleden is dat er officieel contact is geweest met de Gereformeerde Gemeenten;
2. dat het bijbelse gebod om in Christus' naam de eenheid te zoeken met allen die Zijn naam liefhebben voor alle tijden blijvend geldig is;
3. dat ook als er geen perspectief zou zijn op kerkelijke eenheid er niettemin aanleiding is om – gelet op de nood der tijden – met andere kerken en groepen, die de gereformeerde belijdenis onderschrijven, contact te houden;
4. dat met dankbaarheid kan worden vastgesteld dat er op verschillende maatschappelijke terreinen wordt samengewerkt;

besluit:

1. om een verzoek te richten aan de Gereformeerde Gemeenten om met hen in gesprek te komen via deputaten;
2. om deputaten de opdracht te geven bij een positieve beslissing van de Gereformeerde Gemeenten het gesprek aan te gaan om te zoeken naar datgene wat samenbindt en zou kunnen leiden tot beleving van meer eenheid.

5.2. De beslissing van de Gereformeerde Gemeenten

In een schrijven d.d. 4 februari 2002 van het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten 2001 aan deputaten werd meegedeeld dat het schrijven d.d. 24 januari 2002 van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland met betrekking tot mogelijke contacten aan de orde was geweest tijdens de vervolgzitting van de synode en dat de synode besloten had het verzoek om middels deputaten met elkaar in gesprek te komen te honoreren. Aan de commissie 'Kerkelijke eenheid en verscheidenheid' was gevraagd contact met ons te leggen.

5.3. Samensprekingen met de commissie 'Kerkelijke Eenheid en Verscheidenheid'

Deputaten spraken zes keer met de commissie 'Kerkelijke eenheid en verscheidenheid', (KEV) bestaande uit de predikanten L. Blok, J.J. van Eckeveid (voorzitter) en A. Schreuder en de ouderlingen M. van den Berge en A. Waaijenberg (secretaris). Wij ontvingen hen twee keer in Bunschoten en een keer in de TUA; zij ontvingen ons drie keer in Zeist. Van de gesprekken werd een verslag gemaakt door de secretaris van de ontvangende partij. Dit werd in de volgende ontmoeting vastgesteld.

De belangrijkste onderwerpen van gesprek waren:

- de inhoud en de resultaten van in het verleden gehouden bespreking tussen beide kerkverbanden;
- de visie op de toeëigening des heils en de predikation van de beloften;
- de leer van de verbonden en de Heilige Doop;
- de praktijk ten aanzien van het Heilig Avondmaal en de openbare belijdenis des geloofs;
- de wenselijkheid van continuering van de contacten.

Belangrijke publicaties, die tijdens de besprekingen de deputaten en de commissie ter beschikking stonden, waren:

- De *'Toeëigening des heils' in de Belijdenisgeschriften: een overzicht*. Bezinningsstuk van deputaten Eenheid overgenomen door de generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken gehouden in Apeldoorn 1992.
- *Louter Genade*. Verklarende uitgave over Verbond, Beloften en Prediking. Uitgave op last van de Generale Synode 2001/2002 van de Gereformeerde Gemeenten door het Deputaatschap Vertegenwoordiging en Voorlichting.
- *Getuigenis van de Generale Synode der Chr. Geref. Kerken aan de kerken*. Bijlage XLVI Acta generale synode Christelijke Gereformeerde Kerken 1953.
- *Een verkenning van de recente geschiedenis van de Gereformeerde Gemeenten*. Hoofdstuk A.1.a: Het tijdvak van de consolidatie (1931-1943). De voorgeschiedenis van '1931'. De officiële contacten tussen de Geref. Gemeenten en de Chr. Geref. Kerken in de eerste helft van de jaren twintig door M. Golverdingen vdm.
- Schrijven van het moderamen van de generale synode van de Gereformeerde Gemeenten van 1971 d.d. 14-1-1971 aan de deputaten eenheid van de Christelijke Gereformeerde Kerken.
- Artikel 18 van de Handelingen en Besluiten der Synodale Vergadering van de Christelijk Afgescheidene Gereformeerde Kerk in Nederland gehouden den 16 September en volgende dagen van het jaar 1846 te Groningen.
- Artikel 61 met de bijbehorende bijlagen 36 en 37 van de kerkorde der Christelijke Gereformeerde Kerken handelend over het Heilig Avondmaal, de belijdenisvragen ontleend aan Voetius en een formulier voor de openbare belijdenis des geloofs.

5.3.1. Besprekingen in het verleden

Deputaten en commissie hebben samen nog eens nagegaan welke officiële contacten er in het verleden tussen beide kerkverbanden zijn geweest. Naast de acta van de generale synodi heeft de onder punt 4 genoemde publicatie van ds. M. Golverdingen daarvoor als bron gediend. Vastgesteld kon worden dat in de twintig jaren van de vorige eeuw samensprekingen hebben plaats gevonden, waarbij onder meer de predikanten Kersten, Fraanje, Van der Schuit en Van der Vegt betrokken zijn geweest. Deze hebben destijds niet geleid tot meer toenadering. In de jaren dertig is zelfs sprake geweest van een langdurige polemiek tussen ds. Kersten en ds. Jongeleen via de kerkelijke organen De Saambinder en De Wekker.

Geconstateerd is dat er bij de contacten in de twintiger jaren soms wel sprake was van een geestelijke herkenning en oprecht zoeken naar samenwerking, maar dat verschillen van opvatting over belangrijke leerstukken dit hebben verhinderd. Er is daarna een steeds verdere verwijdering gekomen en de leeruit-spraken van de Gereformeerde Gemeenten in 1931 hebben dit nog geaccentueerd.

In de jaren zestig zijn er van de zijde van de CGK pogingen gedaan weer tot een gesprek met elkaar te komen. De generale synode van de Gereformeerde Gemeenten van 1971 besloot echter aan de uitnodiging daartoe geen gehoor te geven omdat men onoverbrugbare verschillen tussen beide kerkverbanden constateerde.

5.3.2. De toeëigening des heils en de prediking van de beloften
Tijdens een aantal ontmoetingen heeft aan de hand van de publicatie *'De toeëigening des heils' in de Belijdenisgeschriften: een overzicht* een uitvoerige bespreking plaats gevonden over de visie op de toeëigening des heils en de wijze waarop deze in de prediking gestalte krijgt. Langdurig is daarbij ook stilgestaan bij de inhoud en de prediking van de beloften waarbij ook betrokken werd hetgeen daarover gezegd wordt in de publicatie *Louter Genade*.

Over de in de publicatie over de toeëigening des heils gegeven definitie hiervan en over hetgeen gezegd wordt over het begrip 'toeëigening' bleek geen wezenlijk verschil van mening te bestaan. Zowel de deputaten CGK als de leden van de commissie KEV konden zich vinden in de conclusie dat de toeëigening van het heil een soeverein werk is van God de Heilige Geest Die het geloof werkt in het hart van de mens en dat als vrucht daarvan het heil door dit geloof ook daadwerkelijk wordt toegeëigend.

Uitvoerig is met elkaar van gedachten gewisseld over het onderscheid tussen de schenking en de deelachtigmaking van het in de beloften toegezegde heil en wat hieronder dient te worden verstaan. Daarbij is naar voren gekomen dat men in de CGK graag de volle nadruk wil laten vallen op de schenking en de aanbidding van het heil in de gepredikte beloften, waarbij de schenking in de beloften wel duidelijk wordt onderscheiden van de deelachtigmaking van het heil.

Door de commissie KEV is aangegeven dat men ook in de GG een welmenend aanbod van genade wil prediken aan alle hoorders, maar ook sterk wil benadrukken de noodzaak van het ontdekkende en plaatsmakende werk van de Heilige Geest. De zorg is uitgesproken dat een zeer nadrukkelijk voorhouden in de prediking van de schenking van Christus in de beloften soms gepaard gaat met een veronachtzamen van de noodzaak van het plaatsmakende werk van de Heilige Geest.

Door deputaten CGK is er op gewezen dat men ook in de CGK belijdt dat de Abrahamspositie de Adamspositie van de mens niet opheft en de deelachtigmaking van het heil door het werk van de Heilige Geest noodzakelijk is. Deputaten CGK gaven aan dat men soms het gevoel heeft dat in de GG in de prediking en in het pastoraat barrières worden opgeworpen die de prediking van een onvoorwaardelijk aanbod van genade ontkrachten.

De commissie KEV heeft erop gewezen dat in de prediking ook de verkiezing van eeuwigheid aan de orde dient te komen tot troost van Gods Kerk. Dit werd van de zijde van de CGK-deputaten erkend. Er was ook geen verschil van mening over het feit dat Gods Geest in het deelachtig maken van het heil zowel *door* als *met* het Woord werkt, zoals dat ook in de belijdenisgeschriften wordt opgemerkt.

Met betrekking tot de wedergeboorte is gesproken over de wedergeboorte in engere zin en die in ruimere zin. De commissie KEV heeft aangegeven dat zij in de CGK de tendens waarneemt dat over de wedergeboorte dikwijls alleen in ruimere zin wordt gesproken. Uit publicaties blijkt dat men soms de gemeente beschouwt als alleen uit wedergeborenen bestaande en de aandacht in de prediking bijna uitsluitend richt op de heiligmaking.

Deputaten CGK wezen erop dat dit zeker niet het algemene beeld van de CGK is. Wel hebben ze aangegeven dat binnen de CGK met 'wedergeboorte' bijna altijd de wedergeboorte in engere zin wordt bedoeld en dat voor de wedergeboorte in ruimere zin het woord 'heiliging' wordt gebruikt.

Ten aanzien van de noodzakelijke kennis van de drie stukken van ellende, verlossing en dankbaarheid, werd vanuit het deputaatschap CGK aangegeven dat men in de CGK beducht is voor een vergaande systematiserende en voorwaarden stellende prediking in deze.

Door de commissie KEV is opgemerkt dat men in de GG er duidelijk aan wenst vast te houden dat de ellendekennis voorafgaat aan de Christuskennis en een omgekeerde volgorde wordt afgewezen.

De heldere en ernstige wijze waarop hierover gesproken is op de synode van de Christelijk Afgescheidenen in 1846 en ook door de generale synode van de CGK in 1953 had de duidelijke instemming van de commissie KEV.

Sprekend over de kenmerken en de standen in het geloofsleven kon de commissie KEV van harte instemmen met hetgeen hierover in de publicatie *'De toeëigening des heils'* wordt opgemerkt. Enerzijds dient gewaakt te worden voor een bouwen op kenmerken, anderzijds kan het noemen van kenmerken in de prediking dienen tot toetsing en tot troost.

5.3.3. Leer van de Verbonden en de Heilige Doop
Door deputaten CGK is aangegeven dat men, met verwijzing naar Zondag 27 van de H.C., in de CGK alle gedoopte kinderen beschouwt als zijnde in het Verbond begrepen. Nadrukkelijk is wel gesteld dat ook de gedoopte kinderen van nature in Adam verloren zijn en dat ook voor hen de wedergeboorte noodzakelijk is. Het begrepen zijn in het Verbond is echter wel een groot voorrecht en mag ook een pleitgrond zijn in het gebed. In de Doop wordt het heil in de belofte geschonken en toegezegd, hetgeen echter niet hetzelfde is als het reeds bezitten van de beloofde zaak.

Door de commissie KEV is gewezen op het onderscheid tussen het wezen en de bediening van het Verbond en dat er sprake is van tweeërlei kinderen des Verbonds.

Deputaten CGK gaven aan het er mee eens te zijn dat er tweeërlei kinderen des Verbonds zijn, maar het te betreuren dat de in de CGK aangehangen drieverbonden leer nog altijd, in navolging van ds. Kersten, een verbondontzenuwende leer wordt genoemd.

Door de commissie KEV is opgemerkt dat ds. Kersten zeer beducht was voor de gevaren van de drieverbonden leer en dat de ontwikkelingen wel hebben laten zien dat dit niet onterecht is geweest. Gemakkelijk

leidt een sterk benadrukken van het voorrecht en de betekenis van het in het Verbond zijn van de gedoopten tot een minder of geheel niet meer prediken van de noodzaak van wedergeboorte en bekering. Er is ook grote beduchtheid om te spreken over een reeds geschonken zijn van het heil in de beloften. Door deputaten CGK is opgemerkt dat men deze gevaren ook wel onderkent, maar dat een mogelijk misbruik geen reden mag zijn het goede gebruik na te laten. Graag zou men zien dat de betekenis en de intentie van hetgeen in de CGK ten aanzien van de Verbonden en de Heilige Doop beleeden en geleerd wordt, ook door anderen op eerlijke wijze gehonoreerd werd en dat daarvan geen karikatuur werd gemaakt.

5.3.4. *Het Heilig Avondmaal en de openbare Belijdenis des Geloofs*

Door de commissie KEV is aandacht gevraagd voor de praktijk van de viering van het Heilig Avondmaal omdat dit ook verband houdt met de vraag of er sprake is van geestelijke herkenning.

Door deputaten CGK is erkend dat ten aanzien van de praktijk van de viering van het Heilig Avondmaal binnen de CGK nogal grote plaatselijke verschillen zijn. In sommige gemeenten worden in de voorbereidingsprediking met ernst de kenmerken van de ware avondmaalganger genoemd en zal er sprake zijn van schroom in het naderen tot de avondmaalstafel, in andere gemeenten zal dit veel minder het geval zijn en zal de noodzakelijke zelfbeproeving veel minder aandacht krijgen.

In verband met de viering van het Heilig Avondmaal is ook uitvoerig gesproken over de toelating tot en het afleggen van openbare belijdenis des geloofs waarmee het kerkelijk recht tot deelname aan het Heilig Avondmaal wordt verkregen.

Tijdens de bespreking hierover werd zowel door deputaten CGK als door de commissie KEV onderkend dat bij het doen van belijdenis des geloofs vaak sprake is van een spanningsveld. Enerzijds wordt men geroepen tot het overnemen van de verantwoordelijkheid van de ouders en het doen van een keuze, anderzijds vraagt de Heere het hart en mag niet worden volstaan met het slechts belijdenis doen van de waarheid.

Deputaten en commissie waren het er over eens dat de persoonlijke verantwoordelijkheid ten volle moet blijven gehandhaafd en dat er geen sprake mag zijn van een automatisme, zodat het afleggen van de belijdenis des geloofs automatisch leidt tot deelname aan het Heilig Avondmaal.

Tijdens het gesprek hierover kwam naar voren dat in de CGK soms de vragen van Voetius worden gebruikt bij het afleggen van de openbare belijdenis des geloofs, maar ook in veel gevallen de vragen die zijn opgenomen in het formulier dat door de generale synode werd opgesteld voor het doen van openbare belijdenis. De in dit formulier opgenomen vragen leggen een relatie tussen het doen van openbare belijdenis en de deelname aan het Heilig Avondmaal.

De commissie KEV heeft aangegeven dat de in dit formulier opgenomen vragen er enerzijds toe zouden kunnen leiden dat jonge mensen worden afgehouden van het doen van openbare belijdenis en dat anderzijds het gevaar van automatisme hierbij wel heel groot is.

De deputaten CGK en de commissie KEV waren het er over eens dat het van groot belang blijft dat in de prediking gewezen wordt op de noodzaak van de zelfbeproeving en de bevindelijke kennis van de in het avondmaalsformulier genoemde zaken.

Door de commissie KEV is opgemerkt dat de samensprekingen die door de CGK gevoerd worden met de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en de nauwe samenwerking die er op plaatselijk niveau soms al is, toch wel vragen oproepen aangaande de avondmaalspraktijk in een deel van de CGK. De deputaten CGK gaven toe dat er inderdaad wel grote verschillen te constateren zijn en dat er ontwikkelingen zijn die ook bij hen soms vragen oproepen.

5.3.5. *Continuering van contacten*

De deputaten CGK hebben aangegeven een voortzetting van de contacten zinvol te achten, zij het met een lagere frequentie dan gedurende de achterliggende periode. De gesprekken zijn als leerzaam ervaren en werden nuttig geacht voor een beter verstaan van elkaars visie op verschillende wezenlijke zaken. De generale synode van de CGK heeft uitgesproken dat, ook wanneer er geen perspectief zou zijn voor het komen tot een kerkelijke eenheid, het toch gewenst kan zijn contact te houden. Naar de mening van de deputaten is het eerlijk te constateren dat dit perspectief er op dit moment niet is. Een voortzetting van de contacten wordt echter wel zinvol gevonden.

De commissie KEV heeft opgemerkt de besprekingen van de rapportage door de komende generale synode af te willen wachten en heeft voorgesteld elkaar over de resultaten hiervan te informeren. Indien de synodes een voortzetting van de contacten gewenst achten, kunnen dan vervolgens nadere afspraken worden gemaakt.

Deputaten CGK hebben aangegeven dat zij ook een participatie van de GG als lid of waarnemer van het COGG zouden toejuichen. Van de zijde van de commissie KEV is erop gewezen dat tijdens de laatst gehouden generale synode van de GG hierover is gesproken en afwijzend daarover is besloten.

De synode vond het samenwerkingsverband in het COGG te breed en vond het bovendien beter van kerk tot kerk met elkaar te spreken.

De deputaten CGK hebben er tijdens de gesprekken op aangedrongen dat bij het schrijven over elkaar in de kerkelijke bladen en periodieken de nodige zorgvuldigheid betracht zal worden. Men heeft geconstateerd dat dit in het verleden helaas niet altijd het geval was.

5.4. *Evaluatie*

In een zestal ontmoetingen hebben de deputaten en de commissie KEV van de GG met elkaar in een goede sfeer en op een openhartige wijze met elkaar gesproken over een aantal wezenlijke zaken aangaande de prediking en de praktijk van het kerkelijke leven.

Voor een beter verstaan van ieders visie op deze zaken zijn deze gesprekken nuttig geweest en dragen zij eraan bij dat karikatuurvorming wordt voorkomen.

In de gesprekken kwam duidelijk uit dat Schrift en belijdenis ons samenbinden, maar dat er een verschillend verstaan is van met name het verbond en de verbondsbelofte. Geheel in de lijn van de uitspraken van 1931 houden de GG eraan vast dat het verbond onder beheersing staat van de verkiezing. In die visie

komen de beloften van het verbond niet alle kinderen van het verbond toe. Het wordt gevaarlijk geacht te zeggen dat de beloften ons gegeven zijn omdat dit naar de opvatting van de GG zou betekenen dat ook de vervulling van de beloften aan ons allen vast zou liggen. Naar de gedachte van de GG worden wel de beloften van het evangelie aan alle gedoopten verzegeld, maar niet de beloften van het verbond. Hier wordt dus een onderscheid gemaakt.

Verder hebben de GG moeite met de grote verschillen in ons kerkelijk leven. Ook leeft de vrees dat over de noodzaak van de kennis van de zonde wordt heen gestapt.

Tegen deze achtergrond is het eerlijk te constateren dat er geen perspectief is op het komen tot kerkelijke eenheid.

Desondanks zijn zowel deputaten CGK en de commissie KEV van mening dat een voortzetting van de contacten, zij het met een lagere frequentie dan gedurende de achterliggende periode, zinvol kan zijn. Een periodiek contact kan nuttig zijn om verdere vervreemding van elkaar en karikatuurvorming te voorkomen en zonodig actuele ontwikkelingen met elkaar te bespreken.

6. Het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG)

6.1. Opdracht

Ten aanzien van de participatie in het COGG nam de generale synode van 2001 het volgende besluit:

De generale synode

kennis genomen hebbende van het nadere verslag van deputaten inzake het COGG;

constaterende:

1. dat het COGG ernst maakt met de binding aan de gereformeerde belijdenis;
2. dat met het vertrek van de GKN de onderlinge ontmoeting binnen het COGG op basis van de gereformeerde belijdenis inhoudelijk weer een serieus karakter kan dragen;
3. dat in dit opzicht de grond voor de door eerdere synoden geuite twijfel over de waarde van verdere participatie in het COGG hiermee is weggenomen;

overwegende:

1. dat verdere versterking van het COGG hiermee tot de mogelijkheden behoort;
2. dat met uitbreiding en versteviging van het COGG een instrument kan ontstaan waardoor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland kan worden bevorderd;

besluit:

deputaten op te dragen

1. te blijven participeren in het COGG;
2. binnen het COGG te blijven ijveren voor uitbreiding en versteviging van dit contactorgaan.

6.2. Participatie

Deputaten hebben volgens hun opdracht in de afgelopen periode geparticipeerd in het COGG. De vergaderingen van het bestuur van het COGG werden in de regel bezocht door de deputaten Maris, Overeem en Schoonderwoerd. Namens deputaten bezocht ds. Schoonderwoerd de vergaderingen van het dagelijks bestuur.

In het COGG zijn nu met de status van waarnemer ook de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) vertegenwoordigd en in plaats van de Gereformeerde Kerken in Nederland participeert nu ook het Gereformeerd Confessioneel Beraad.

In het COGG participeren nu: de CGK, de NGK, de GKv (als waarnemer), de Gereformeerde Bond, de Confessionele Vereniging, het Confessioneel Gereformeerd Beraad; op persoonlijke titel doen enkele leden van de GG en de OGG mee.

Gesproken is over een notitie van de hand van prof. Maris betreffende de beëindiging van het lidmaatschap van de GKN. Deze is naar het moderamen van de GKN gestuurd. Er zal nog een gesprek plaats vinden met het moderamen (nu van de PKN).

Gezocht is in de afgelopen periode naar wegen om ook jongeren bij het werk van het COGG te betrekken.

Jaarlijks is een COGG-conferentie gehouden in De Aker in Putten.

2002 – thema: 'Worstelen om echte eenheid – Tussen historie en confessie' met onder andere een lezing van prof. Maris.

2003 – thema: 'Waarden en normen' met onder andere een lezing van prof. G.C. den Hertog.

2004 – Stilgestaan werd bij het veertigjarig bestaan van het COGG (10 sept. 1963). Ds. J.H. Velema sprak over 'Lessen uit het verleden met het oog op de toekomst van de Gereformeerde Gezindte'. Dr. P.J. Visser sprak over 'De vitaliteit van het gereformeerde belijden'. Drie studenten gaven een reactie: 'Is er toekomst voor de Gereformeerde Gezindte?'

In december 2003 werd een gebiedsbijeenkomst belegd te Zeist in verband met de zorgelijke kerkelijke situatie. De belangstelling hiervoor viel tegen.

Deputaten hebben zich in de gesprekken met de commissie van de GG beijverd voor verbreding van het COGG door participatie van de Gereformeerde Gemeenten.

Evaluerend mogen we stellen dat we iets optimistischer dan voorheen kunnen zijn ten aanzien van de plaats van het COGG als gespreksplatform binnen het geheel van de gereformeerde gezindte. Overigens geldt nog steeds dat de status en daarmee de werkelijke betekenis van het COGG door velen als (al te) vrijblijvend wordt ervaren. Wel mag worden gezegd dat de plaats van de gereformeerde belijdenis binnen dit orgaan duidelijker is geworden.

7. Voorstellen

7.1. Voorstel met betrekking tot de GKv

De generale synode

overwegende dat:

1. de plaatselijke kerken op voorzichtige wijze geraadpleegd zijn over de wenselijkheid van en de mogelijkheden voor invoering van het 'federatieve groeimodel', en dat hierop uit de kerken zowel positieve als negatieve reacties gekomen zijn die in aantal weinig uiteen lopen;
2. een aantal kerken raden zich m.b.t. het fgm geen oordeel gevormd heeft of nog niet goed begrepen heeft wat de bedoeling van het federatieve groeimodel is;
3. het aantal kerken dat overeenkomstig de aanbeveling van de generale synode in gesprek is met de plaatselijke GKv, net als het aantal kerken dat tot enige vorm van samenwerking is gekomen, genomen is;
4. de gevonden overeenstemming inzake de toe-eigening van het heil niet wegneemt dat er over het algemeen gesproken in de praktijk van de prediking wel wezenlijke verschillen tussen CGK en GKv worden opgemerkt;
5. de gevonden overeenstemming op wezenlijke punten te belangrijk is om elkaar daar niet aan te houden;
6. de verschillen tussen plaatselijke kerken rond de toenadering tot de GKv aanzienlijk zijn;

van oordeel dat:

1. het zoeken naar kerkelijke eenheid in waarheid de kerken door Christus, ons Hoofd, op het hart gebonden is;
2. overeenstemming in de leer niet alleen op papier moet worden beleden maar ook in de praktijk moet blijken;
3. zorgvuldig moet worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband;
4. er wegen gezocht dienen te worden om het gesprek over de prediking op een vruchtbare manier voort te zetten;

besluit:

1. te blijven bij de uitspraak dat het federatieve groeimodel een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven;
2. gelet op de diverse reacties van de plaatselijke kerken het federatieve groeimodel vooralsnog niet in te voeren;
3. deputaten de opdracht te geven in de komende periode met deputaten GKv door te spreken over het door velen opgemerkte verschil tussen de bereikte overeenstemming en de kerkelijke praktijk t.a.v. de prediking;
4. deputaten op te dragen samen met deputaten GKv materiaal te ontwikkelen om het gesprek over de prediking binnen de eigen kerkgemeenschap en tussen de kerken op plaatselijk en regionaal vlak te dienen, om zo geestelijk leiding te geven aan deze gesprekken;
5. deputaten op te dragen landelijke, regionale en/of plaatselijke conferenties te (laten) beleggen van ambtsdragers en/of niet-ambtsdragers, waar thema's aan de orde worden gesteld die de contacten tussen beide kerken bevorderen. Het thema 'toe-eigening van het heil' moet daarbij wel de richting aangeven;
6. de classes op te dragen de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot kanselruil over te gaan zorgvuldig te blijven hanteren, met aandacht voor het inhoudelijke aspect;
7. aan de GKv te vragen via parallelle besluitvorming mee te werken aan de onder 3., 4. en 5. genomen besluiten;
8. deputaten op te dragen contact te onderhouden met en leiding te geven aan de onderlinge ontmoeting van kanselruilgemeenten;
9. deputaten op te dragen aan de volgende generale synode verslag te doen van hun werkzaamheden.

7.2. Voorstel met betrekking tot de NGK

De generale synode

overwegende:

1. dat deputaten het mandaat hadden contact te onderhouden met de NG-commissie, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
2. dat deputaten vermelden dat deze gesprekken in de afgelopen periode niet hebben plaats gevonden maar wel zinvol hadden kunnen zijn;

besluit

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de NG-commissie vooralsnog te continueren, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
2. deputaten op te dragen contact te onderhouden met samenwerkings- en samenwerkende gemeenten.

7.3. Voorstel met betrekking tot de Gereformeerde Bond

De generale synode

overwegende:

1. dat deputaten volgens hun opdracht het contact en overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk hebben voortgezet;
2. dat per 1 mei 2004 de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk met de meerderheid van die kerk is meegegaan in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN);

3. dat tengevolge hiervan een breuk binnen de hervormd-gereformeerde gemeenten is ontstaan;
4. dat dientengevolge kerkenraden in gesprek kunnen zijn enerzijds met hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN en anderzijds met hervormd-gereformeerde gemeenten buiten de PKN;
5. dat deputaten het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond uitdrukkelijk vragen hebben gesteld over de confessionele onduidelijkheid van de PKN en over de onmogelijkheid zich tegenover de PKN als geheel op de gereformeerde belijdenis te beroepen;
6. dat deputaten in samenwerking met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond volgens hun opdracht de plaatselijke gemeenten gestimuleerd hebben elkaar te ontmoeten daar waar de gereformeerde belijdenis wordt onderschreven;
7. dat het onderzoek van deputaten in hoeverre er ruimte is om met hervormd-gereformeerde gemeenten te komen tot nauwer kerkelijk samenleven indien plaatselijk artikel 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis voluit wordt nageleefd geresulteerd heeft in:
 - a. de vaststelling dat hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN de mogelijkheid hebben om in een verklaring hun gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis uit te spreken;
 - b. een handreiking aan de plaatselijke kerken ten behoeve van het gesprek over uitoefening van de tucht;
8. dat deputaten melden dat van de zijde van het moderamen van de PKN bezwaar gemaakt is tegen het maken van afspraken met de Gereformeerde Bond over eventueel nauwer kerkelijk samenleven;
9. dat deputaten in plaats van een herziening van bijlage 6 K.O. een aparte regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden nodig achten en deze ontworpen hebben;
10. dat deputaten melding maken van een vruchtbare samenwerking met de Gereformeerde Bond onder andere bij de herziening van de Statenvertaling;

van oordeel:

1. dat de redenen genoemd door de synode van Leeuwarden-Nunspeet 2001 om te zoeken naar samenwerking en eenheid met allen die de naam van Christus liefhebben en naar zijn Woord begeren te leven onverminderd gelden;
2. dat bezinning nodig is op de situatie die ontstaan is door de vereniging van de Nederlandse Hervormde Kerk met de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden en de breuk binnen de hervormd-gereformeerde gemeenten over het al of niet meegaan met deze fusie van kerken;

spreekt uit:

1. dankbaar te zijn voor het harmonieuze contact en overleg alsmede de vruchtbare samenwerking met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond;
2. dat de handreiking aan de plaatselijke kerken voor het gesprek over de tucht een goede handreiking is;
3. dat de 'Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden' een goede regeling is;
4. hartelijk leedwezen en medeleven uit te spreken met de ontstane situatie binnen het geheel van de hervormd-gereformeerde gemeenten rond het ontstaan van de PKN;

besluit:

1. deputaten op te dragen het contact en overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond voort te zetten;
2. deputaten op te dragen de handreiking voor het gesprek tussen de kerkenraden over de oefening van de tucht de kerken ter beschikking te stellen;
3. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te onderzoeken of en in hoeverre er afspraken gemaakt kunnen worden met hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN;
4. de 'Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden' vast te stellen en aan de kerkenraden toe te zenden;
5. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de situatie die ontstaan is door de breuk binnen de hervormd-gereformeerde gemeenten en er met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond over te spreken;
6. deputaten op te dragen hiervan verslag te doen aan de volgende generale synode.

7.3. Voorstel met betrekking tot de GG

De generale synode

met dankbaarheid kennis genomen hebbende van het feit dat voor het eerst na vele jaren er een officieel contact met de Gereformeerde Gemeenten is geweest;

overwegende:

1. dat deputaten melden dat zij en de commissie van de Gereformeerde Gemeenten in een goede sfeer en op een openhartige wijze met elkaar gesproken hebben over een aantal wezenlijke zaken aangaande de prediking en de praktijk van het kerkelijke leven;
2. dat deputaten melden dat de gesprekken voor een beter verstaan van elkaars visie op deze zaken nuttig zijn geweest er eraan bijdragen dat karikatuurvorming wordt voorkomen;
3. dat nu er geen perspectief is op kerkelijke eenheid er niettemin aanleiding is om – gelet op de nood der tijden – met kerken en organen, die de gereformeerde belijdenis onderschrijven, contact te houden;
4. dat een periodiek contact kan nuttig zijn om verdere vervreemding van elkaar en karikatuurvorming te voorkomen en zonodig actuele ontwikkelingen met elkaar te bespreken;

besluit:

1. om de Gereformeerde Gemeenten te verzoeken om het gesprek dat is gevoerd middels een commissie voort te zetten om verdere vervreemding van elkaar en karikatuurvorming te voorkomen en zonedig actuele ontwikkelingen met elkaar te bespreken;
2. om deputaten de opdracht te geven bij een positieve beslissing van de Gereformeerde Gemeenten periodiek contact te houden met de commissie en hiervan verslag te doen aan de volgende generale synode.

7.5. Voorstel met betrekking tot het COGG

De generale synode
overwegende:

1. dat deputaten melden dat er reden is iets optimistischer dan voorheen te zijn ten aanzien van de plaats van het Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) als gespreksplatform binnen het geheel van de gereformeerde gezindte;
2. dat de gereformeerde belijdenis een duidelijker plaats gekregen heeft in het functioneren van dit orgaan;
3. dat met de deelname van de Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt) en het Confessioneel Gereformeerd Beraad het COGG een waardevolle uitbreiding heeft gekregen;
4. dat met uitbreiding en versteviging van het COGG een instrument kan ontstaan waardoor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland kan worden bevorderd;

besluit:

deputaten op te dragen

1. te blijven participeren in het COGG;
2. binnen het COGG te blijven ijveren voor uitbreiding en versteviging van dit contactorgaan.

7.6. Voorstel met betrekking tot deputaten

Tenslotte stellen deputaten u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

Namens deputaten:

J.W. Maris, voorzitter
J.W. Schoonderwoerd, secretaris.

Bijlage 1

Overzicht liturgische gebruiken CGK	Overzicht liturgische gebruiken GKv
<p><i>Kerkorde</i> In de kerkorde wordt in de artt. 56 tot 70 gesproken over 'van de sacramenten en andere ceremoniën'.</p>	<p><i>Kerkorde</i> In de kerkorde gaan de artikelen 56 t/m 61 en 65 t/m 71 over liturgische zaken. De Generale Synode van 2002 heeft een <i>Koersbepaling</i> aanvaard. Daarin wordt uiteengezet dat er op hoofdlijnen overeenstemming in liturgische zaken behoort te zijn, maar dat er in verschillende gemeenten ook eigen accenten kunnen worden gelegd.</p>
<p>Doop Art. 58 <i>De dienaren des Woords zullen bij het dopen, zowel van jonge kinderen als volwassenen, de daartoe opgestelde formulieren gebruiken.</i></p> <p>Er wordt gebruik gemaakt van verschillende formulieren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de klassieke doopformulieren; 2. de formulieren die vastgesteld zijn door de generale synode 68/69, 71/72 en 74. Dit is een bewerking van de klassieke formulieren; 3. in samenwerkingsgemeenten wordt ook wel het formulier gebruikt dat ds van den Brink heeft geschreven; 4. soms wordt ook gebruik gemaakt van het formulier van de GKv. 	<p>Doop Art. 56 <i>Aan de kinderen van de gelovigen zal de doop als zegel van Gods verbond zo spoedig mogelijk bediend worden in de openbare eredienst.</i> Art. 59 <i>De predikanten zullen bij de doop van de kinderen en van volwassenen zich houden aan de formulieren die daarvoor zijn vastgesteld.</i></p> <p>Er wordt gebruik gemaakt van één formulier voor de kinderdoop, te weten het klassieke, taalkundig gemoderniseerd en met een 'vrijgemaakte' toevoeging, namelijk de uitleg van de twee delen (partes) van het verbond als 'belofte en eis'. Er is ook een formulier voor de bediening van de volwassendoop. Op dit moment zijn deputaten eredienst van beide kerken gezamenlijk bezig een nieuw doopformulier te ontwerpen. Op de e.k. generale synodes zal een voorstel liggen. Het verschijnsel doopzondagen komt voorzover ons bekend niet voor. Er wordt hier en daar wel voorzichtig over gedacht.</p>
<p>Heilig avondmaal Art. 62 <i>Iedere kerk zal het avondmaal op zodanige wijze vieren, als naar haar oordeel het meest tot stichting van de gemeente dienen kan, met dien verstande, dat de uitwendige ceremoniën, in Gods Woord voorgeschreven, onderhouden worden en dat het formulier van het avondmaal en de daarin opgenomen gebeden zullen worden gebruikt.</i></p> <p>Er wordt gebruik gemaakt van verschillende formulieren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het klassieke formulier; 2. het formulier zoals vastgesteld door de generale synode 68/69, 71/72 en 74. Dit is een bewerking van het klassieke formulier (ook wel een verkorting: de zondenlijst is bv niet meer opgenomen); 3. het verkorte formulier zoals vastgesteld door de generale synode 68/69, 71/72 en 74. <p>De wijze van vieren verschilt al naar gelang situatie en gewoonte: met tafels, in de banken, in een kring. Art. 63 <i>(...) Het avondmaal des Heeren zal minstens eens per drie maanden, na gehouden voorbereiding, worden gevierd.</i></p> <p>In sommige kerken wordt het avondmaal vier maal per jaar gevierd, in andere vijf maal of meer.</p>	<p>Heilig avondmaal Art. 61 <i>Het avondmaal van de Heere zal tenminste eens in de drie maanden gevierd worden in de openbare eredienst, volgens kerkelijke orde, onder toezicht van de ouderlingen, waarbij de daarvoor vastgestelde formulieren dienen gebruikt te worden.</i></p> <p>Er wordt gebruik gemaakt van verschillende formulieren:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. het klassieke formulier, taalkundig gemoderniseerd; 2. het zgn. korte formulier, een verkorting van het klassieke, de zondencatalogus is bijv. niet meer opgenomen, met een eschatologische toevoeging 3. kortere formulieren, vastgesteld door de generale synode van Zuidhorn 2002, met het oog op meer afwisseling en vaker vieren <p>De wijze van vieren verschilt al naar gelang situatie en gewoonte: aan tafels, in de banken, staande en gaande viering. In de meeste kerken wordt het avondmaal zes maal per jaar gevierd, in een aantal gemeenten vaker (maandelijks) Er is een orde van dienst D, opgezet volgens de oudchristelijke ordinariumstructuur, die weliswaar niet voor algemeen gebruik in de kerken is vrijgegeven, maar die onder begeleiding van deputaten eredienst wel op proef in enkele kerken gebruikt wordt.</p>

Kerkdiensten

Art. 64

Op de dag des Heeren zal de gemeente minstens tweemaal samenkomen onder de bediening des Woords. Het samenkomen op werkdagen wordt aan het oordeel van de kerkenraad overgelaten.

1. In elke gemeente zal des zondagsmorgens de wet des Heeren en des middags of des avonds de apostolische geloofsbelijdenis worden gelezen (1899, 1906)

Het is gebruikelijk dat 's morgens de tien woorden (of een vermanend gedeelte uit de Schrift) worden gelezen. 's Middags of 's avonds wordt de geloofsbelijdenis gelezen of gezongen of opgezegd. Dat is niet altijd de apostolische geloofsbelijdenis. Ook Nicea, of gedeelten uit andere belijdenissen worden wel gelezen. Soms wordt ook een belijdenis uit de bundel Opwekking of de Evangelische Liedbundel gezongen.

Art. 68

De dienaren des Woords zullen eenmaal des zondags in de bediening des Woords de Heidelbergse Catechismus verklaren.

Er zijn verschillende gewoonten: in sommige gemeenten wordt 's middags/'s avonds de HC zondag na zondag uitgelegd. In andere gemeenten wordt dat afwisselend 's morgens en 's middags gedaan. Er zijn ook gemeenten waarin andere belijdenisgeschriften dan de HC aan de orde gesteld worden. Ook zijn er gemeenten waarin ipv een belijdenisgeschrift ook wel thema's of bijbelse kernwoorden oid in leerdiensten behandeld worden.

Art. 69

In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten, door de generale synode vast te stellen.

- a. *Aan de Schriftuurlijke lofzangen die gezongen mogen worden in de eredienst, wordt de Lofzang der engelen toegevoegd (1959).*
- b. *Uit het Liedboek voor de kerken behoren de nummers 8, 13b, 14, 21, 25: 1-8, 26, 27, 43, 65, 66, 67, 68, 78, 89, 90, 96, 107, 114 en 115 tot de in artikel 69 bedoelde berijmde Schriftgedeelten (1974).*
- c. *De liederen in de bundel 'Schriftberijmingen proefbundel voor de Christelijke Gereformeerde Kerken' (Buijten & Schipperheijn, 1987) behoren tot de in artikel 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten (1989).*
- d. *Ook de door deputaten aangeboden nieuwe liederen naar Genesis 17:7 en Lucas 22: 15-20 behoren tot de in artikel 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten (1989).*

Er zijn gemeenten waar alleen psalmen in de berijming 1773 gezongen worden.

Er zijn gemeenten waar een mix van psalmen 1773 (ob) en 1967 (nb) gezongen wordt.

Er zijn gemeenten waar naast de psalmen (ob en/of nb) ook de toegestane berijmde Schriftgedeelten worden gezongen.

Er zijn gemeenten waar naast de psalmen (ob en/of nb) ook andere gezangen uit het LvdK worden gezongen.

Er zijn gemeenten waar naast de psalmen (ob en/of nb) en gezangen LvdK (of Herv bundel 1938) ook liederen gezongen worden uit bundels als Johan de Heer, Opwekking, Evangelische Liedbundel, Alles wordt nieuw, Elly en Rikkert, Zingende gezegend, Zingend geloven, etc.

Het criterium voor de selectie van gezangen is de vraag of het een verantwoorde berijming van een Schriftgedeelte is.

Kerkdiensten

Art. 65

De kerkenraad zal de gemeente op de dag des Heeren tweemaal samenroepen voor de eredienst. De kerken zullen zich houden aan de orden van dienst die door de generale synode zijn goedgekeurd.

De zgn. orde van Middelburg 1933 is in de Gereformeerde Kerken vrijwel geheel in onbruik geraakt. Tegenwoordig wordt het meest gebruikt orde van dienst B, vroeger de orde van Kampen 1975 geheten. Het is gebruikelijk dat 's morgens de tien woorden (af en toe in de vertaling Groot Nieuws 1996) worden gelezen. 's Middags of 's avonds wordt de geloofsbelijdenis gezongen of gelezen: de apostolische geloofsbelijdenis, maar ook Nicea. Gedeelten uit andere belijdenissen worden af en toe gelezen.

Intussen kennen we ook een orde van dienst C. Daarin hebben aan het begin van de morgendienst schuldbelijdenis en genadeverklondiging ene plaats, terwijl de wet gelezen wordt na de preek.

Art. 66

De kerkenraad zal er zorg voor dragen dat als regel eenmaal per zondag in de prediking de leer van Gods Woord verklaard wordt zoals die samengevat is in de Heidelbergse Catechismus.

Er zijn verschillende gewoonten: in sommige gemeenten wordt in de middagdienst de HC zondag na zondag uitgelegd. In andere gemeenten wordt dat afwisselend 's morgens en 's middags gedaan. In andere gemeenten is niet elke zondag een catechismusprek. In de kerken wordt momenteel een discussie gevoerd over het verschijnsel leerdiensten in combinatie met een discussie over de teruggang van het bezoek aan de tweede kerkdienst.

Art. 67

In de eredienst zullen de psalmen gezongen worden in een berijming die door de generale synode is aanvaard en verder de gezangen die de synode heeft goedgekeurd.

Uit de berijming 1773 wordt nergens meer gezongen.

Sinds 1986 kennen de Gereformeerde Kerken een eigen psalmbundel.

Daaraan toegevoegd is een aantal van 41 gezangen.

Sinds 1997 is een selectie van gezangen uit het Liedboek voor de kerken vrijgegeven. Vrijwel overal wordt uit die selectie – en niet breder – gezongen. Sinds 2002 (generale synode Zuidhorn) is het aantal gezangen uitgebreid met een selectie uit andere bundels. Binnenkort is een uitgave met deze liederen tegemoet te zien. In enkele kerken wordt daar al uit gezongen.

In enkele gemeenten wordt op incidentele momenten gezongen uit andere bundels. Bijvoorbeeld bij diensten met aanpassingen voor mensen met een verstandelijke handicap, bij trouwdiensten en bij jongerendiensten. In enkele gemeenten wordt ook zonder een dergelijke aanleiding met enige regelmaat uit bijv. de Opwekkingsbundel gezongen.

Criteria voor de selectie van liederen:

1. een goed kerklied is geschikt om te functioneren in een liturgische context, waarbinnen Gods woorden en daden het centrum vormen;
2. een goed kerklied is inhoudelijk in overeenstemming met de Schrift;
3. een goed kerklied wordt wat betreft de taalkundige en muzikale vorm gekenmerkt door stijl en kwaliteit. Het kent een goede woord-toonverhouding. Het is bruikbaar en toegankelijk voor mensen uit de huidige tijd en cultuur.

<p>Bijbelvertaling De CGK participeren niet in het project van het NBG (vertaling 2000). Wel zijn predikanten op persoonlijke titel betrokken. De CGK zijn betrokken bij de hertaling van de Statenvertaling. Er zijn gemeenten die de Statenvertaling gebruiken (in verschillende uitgaven). Er zijn gemeenten die de zgn nieuwe vertaling (1954) gebruiken. Er zijn gemeenten die naast de NV ook wel andere vertalingen (bv Groot Nieuws, of speciale vertalingen van de Psalmen) gebruiken.</p>	<p>Bijbelvertaling In vrijwel alle gemeenten wordt de Nieuwe Vertaling (1951) van het NBG gebruikt. Er zijn nauwelijks gemeenten die de Statenvertaling gebruiken. De kerken participeren tot op zekere hoogte in het project van het NBG (vertaling 2000). Deputaten bijbelvertaling zijn vanaf het begin van dit project betrokken geweest. Vanuit de kerken werken supervisors mee – op persoonlijke titel. Het is wellicht te verwachten dat deze vertaling in de Gereformeerde Kerken vrij soepel in gebruik zal worden genomen. Er zijn gemeenten die naast de NV ook wel de Groot Nieuws Vertaling 1996 gebruiken, bijv. in diensten met aanpassingen voor mensen met een verstandelijke handicap, in jongerendiensten.</p>
<p>Aangepaste diensten Aangepaste diensten worden in sommige kerken gehouden (gehandicapten: art 3;6; bijl 2 KO), er zijn geen specifieke regels anders dan de algemene regels; wel wordt door sommige kerken meer vrijheid genomen.</p>	<p>Aangepaste diensten Voor gemeenteleden met verstandelijke beperkingen worden plaatselijk en regionaal erediensten belegd met aanpassingen (eenvoudige preek, gebruik van hulpmiddelen, gemakkelijke liederen). Tot voor enkele jaren werd in dergelijke diensten soms erg veel aangepast aan het niveau van de gasten. De laatste jaren wordt meer gesproken over diensten met aanpassingen voor mensen met verstandelijke beperkingen.</p>

Voorzichtige conclusies:

1. Er zijn veel overeenkomsten.
2. In de GKv is meer eenvormigheid dan in de Christelijke Gereformeerde Kerk, maar tegen de achtergrond van de *Koersbepaling* is wellicht te verwachten dat er in de komende jaren meer variatie zal ontstaan in het kerkverband. Sommige kerken zullen de vrijheid die in de *Koersbepaling* wordt aangereikt maximaal invullen, anderen minimaal.

Bijlage 2

Verschil in belijden?

Inleiding

Een van de zaken waarover tussen de beide kerkgemeenschappen, CGK en GKv, moest worden gesproken betreft het verschil inzake de tekst van de geloofsbelijdenis.

Drie elementen hebben in de bezinning van beide deputaatschappen de aandacht gehad:

1. Er zijn verschillende vertalingen van de belijdenis gangbaar in beide kerken.
2. Van de door de GKv aanvaarde editie zijn enkele tekstuele wijzigingen aangebracht.
3. In de CGK is geen passage geschrapt in de tekst van artikel 36 NGB, zoals sinds 1905 in de GKv wel het geval is.

1. De tekst van de belijdenisgeschriften

In de CGK zijn twee edities van de belijdenisgeschriften gangbaar: de klassieke tekst zoals die in het *Kerkelijk Handboekje* te vinden is, en achterin vele uitgaven van de Psalmen van 1773 is afgedrukt, en de tekst van de vertaling van 1983, van de commissie Dankbaar, een uitgave die door de generale synode van de CGK is aanvaard.

In de GKv is een in opdracht van de generale synode vervaardigde vertaling aanvaard, die in het *Gereformeerd Kerkboek* is afgedrukt en algemeen wordt gebruikt.

Van elk van deze edities kan worden gezegd, dat ze de inhoud van het belijden op een correcte manier weergeven. Er is deputaten op geen enkele manier gebleken, dat op grond van het verschil in vertaling van enig inhoudelijk verschil in het belijden van de kerk sprake is.

In de kerkelijke contacten is er naar de overtuiging van deputaten dan ook geen aanleiding hierin enig probleem te zien.

2. Wijzigingen in de Gereformeerde uitgave van artikel 4 en artikel 9 NGB

In het *Gereformeerd Kerkboek* is op twee punten een wijziging aangebracht in de tekst van de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Bij de opsomming van de canonieke bijbelboeken in artikel 4 staat vanouds de brief aan de Hebreëen gerangschikt onder de brieven van Paulus. Daar al eeuwen door exegeten onder andere door Calvijn – is geconstateerd dat de brief aan de Hebreëen niet van Paulus kan zijn, is in de gereformeerde editie de brief aan de Hebreëen niet meer onder de paulinische brieven geplaatst.

Van CGK zijde is begrip getoond weer het wegnemen van een onjuistheid. Tegelijkertijd wordt gearzeld bij het door één kerkgemeenschap wijzigen van de tekst. Het feit dat de belijdenisgeschriften ge-

meenschappelijk erfgoed zijn van vele kerken van gereformeerd belijden pleit ervoor geen afzonderlijke amendementen aan te brengen. Bovendien de bedoeling van de belijdenis is ook in dit artikel niet om exegetische of specifieke canonieke kwesties te beslissen. De belijdenis zet juist in bij de identificatie van de boeken van de Heilige Schrift, omdat de tekst daarvan zelf de hoogste autoriteit in de kerk vormt, uitdrukkelijk boven de belijdenis. Het in de weg van zorgvuldig exegetisch onderzoek vaststellen dat de brief aan de Hebreeën niet door Paulus, maar door een andere – ons onbekende – auteur is geschreven, is daarom niet als ongehoorzaamheid aan de belijdenis te beschouwen. De belijdenis zelf beoogt het luisteren naar de Schrift te dienen.

Dit verschil tussen de edities van artikel 4 kan dus zeker niet als een confessionele afwijking ten opzichte van elkaar worden beschouwd.

In artikel 9 is in het *Gereformeerd Kerkboek* bij de bewijspplaatsen voor de bijbelse belijdenis van de Drie-eenheid de verwijzing naar 1 Johannes 5:7 weggelaten. Reeds lang is bekend dat in de oorspronkelijke tekst van dit hoofdstuk deze woorden niet voorkomen, maar dat ze waarschijnlijk bij het overschrijven als een glosse, een opmerking in de kantlijn, zijn geplaatst die bij een latere afschrijving in de tekst zijn gezet. Als bewijspplaats voor de leer van de Drie-eenheid is deze tekst dus beter niet te gebruiken, omdat deze plaats tekstkritisch omstreden is.

Om dezelfde redenen als bovengenoemd verdient het volgens de CGK deputaten daarom nog geen aanbeveling de tekst van de belijdenis zelfstandig te wijzigen. Dat er op dit punt geen sprake is van een principiële of confessionele verschil is eveneens duidelijk.

3. De 21 woorden van artikel 36 NGB

Het gaat bij artikel 36 om een kwestie waarbij wel degelijk een principiële punt van de confessie in het geding is. Een korte historische weergave van de door de GKv en de CGK genomen besluiten is hierbij wel op zijn plaats.

Het besluit van 1905

Op de synode van de Gereformeerde Kerken te Middelburg 1896 werd door onder andere A. Kuyper en H. Bavinck een gravamen ingediend tegen passages uit artikel 36. Hun bezwaar was dat de wereldlijke overheid verplicht werd afgoderij uit te roeien en dat de kerk dit aan de overheid moet voorhouden. Na voorbereidend werk van studietoelagen werd de zaak behandeld in 1905, op de synode te Utrecht.

De commissie concludeerde, dat de confessie historisch uitgelegd moest worden en dat de gewraakte zinsnede metterdaad bedoelt dat de overheid op het publieke terrein afgoderij, valse godsdienst en godslastering niet straffeloos mocht dulden. De overheid moest tegen deze dingen met maatregelen van dwang en geweld en desnoods met de doodstraf optreden.

De commissie meende op die grond dat het bezwaarschrift moest worden toegewezen. Toch ontraadde de meerderheid van de commissie in de confessie te schrappen, omdat men verminking van het artikel vreesde; de confessie is immers geen aaneenrijging van losse opinies maar een weldoordacht geheel. Bovendien vreesde de commissie dat schrappen ertoe zou leiden dat er niets overbleef van de positieve roeping van de overheid t.o.v. de eerste tafel van de wet. Men meende tegelijk dat de tijd nog niet rijp was om tot een positieve wijziging van artikel 36 te komen.

Toch besloot de synode, met 24 tegen 16 stemmen, tot het schrappen van de woorden: *om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk van de antichrist te gronde te werpen*.⁵

Feit is, dat men op dezelfde gronden die werden aangevoerd ook tegen gehandhaafde passages in artikel 36 bezwaar kon maken. De preadviserende commissie had hier wel op attent gemaakt.⁶

Christ. Geref. synodes over artikel 36 – I

In 1928 kreeg de CG synode een gravamen over dezelfde kwestie te behandelen. Het werd afgewezen op grond van de overweging dat artikel 36 te lezen was in het licht van synode-uitspraken van 1574 en 1581.

In 1937 werd tegen dit besluit bezwaar aangetekend door ds C. van der Zaal. De aangehaalde synode-uitspraken zeiden immers alleen iets over de taak van de kerk en van de predikanten, maar niet van de overheid. Er werd een commissie ingesteld, en daarna een deputaatschap. Het deputaatschap heeft in 1941 door omstandigheden niet gerapporteerd. Toen is het opgeheven!

Internationale bezinning

In de Christian Reformed Church in de USA is van 1912 tot 1946 dezelfde materie in discussie geweest. Toen werd de zaak in 1949 aan de GOS voorgelegd.

De behandeling op de GOS leidde tot een verklaring die met algemene stemmen werd aanvaard en aan de kerken werd aanbevolen.

De verklaring bestond uit vier onderdelen, waarvan de belangrijkste (B) luidde:

that consequently the magistrate is called to protect the preaching of the Gospel and all the holy service of God with all the means given it by God, in order that freedom of conscience to serve God according to His Word be guaranteed and every anti-Christian power which would threaten the church in the exercise of its holy ministry be resisted and prevented.⁶

Via de GOS kwam het in de Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN) weer aan de orde. De overtuiging leefde dat de schrapping van 1905 onbevredigend was. Een deputaatschap stelde een nieuwe formulering voor. De synode van 1952/3 sprak uit dat er gegronde aanleiding is artikel 36 te wijzigen. Daartoe zou overleg nodig zijn met de kerken die de NGB ook hebben. Als richtlijn voor het overleg werd de volgende formulering gekozen:

En aldus geroepen bij te dragen tot de opbouw van een Gode welgevallige samenleving der mensen, heeft de overheid, in onderwerping aan de wet Gods, zich verre houdende van alle volstreekte machts-

oefening, op het aan haar zorg toevertrouwde terrein en met de haar toekomende middelen, iedere belemmering voor de prediking van het evangelie en voor de heilige dienst van God weg te nemen, opdat het Woord des Heeren zijn loop hebbe, het koninkrijk van Jezus Christus voortgang vinde, en alle antichristelijke macht worde tegengestaan.

De GKN hebben deze formulering weer voorgelegd aan de GOS van Edinburgh in 1953 en vervolgens was het de bedoeling dat er overleg tussen de verschillende kerken zou plaatshebben.

Christ. Geref. synodes over artikel 36 – II

De CGK synode van 1959 heeft op de GOS uitspraak en de GKN suggestie gereageerd. Er werden opnieuw deputaten ter bestudering van de vragen in betrekking tot artikel 36 NGB benoemd.

In 1962 rapporteerde dit deputaatschap aan de generale synode van Haarlem-Santpoort. Het waardevolle rapport B met een uitvoerig minderheidsrapport van een tweetal deputaten¹¹ B leidde tot de volgende besluitvorming, en dus het volgende antwoord aan de generale synode van de GKN:

- 1) te antwoorden
 - 1) dat het volgens haar geen aanbeveling verdient tot wijziging van artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis over te gaan als er ter zake niet genoeg klaarheid en eenparigheid bestaat in de kerken;
 - 2) dat zij wel van oordeel is dat deze zaak de aandacht der kerken behoort te hebben, omdat de wijze waarop het in artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis bedoelde beginsel onder woorden is gebracht, in de kerken vragen en bedenkingen oproept;
 - 3) dat zij daarom bereid is met de generale synode van de gereformeerde kerken c.q. haar deputaten hieromtrent nader overleg te plegen;
- 2) deputaten te benoemen voor overleg met de gereformeerde kerken c.q. met haar deputaten inzake artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis;
 - b) deze deputaten op te dragen in dit overleg de volgende conclusies als richtlijnen te gebruiken:
 - 1) de bedoeling van de derde zinsnede van artikel 36 der Nederlandse Geloofsbelijdenis was oorspronkelijk dat de overheid met de machtsmiddelen die haar ten dienste staan, zal optreden tegen alle afgoderij en valse godsdienst om deze te weren en uit te roeien; dit hield in dat in gevallen van openbare goddeloosheid de zwaarste straf kon worden toegepast;
 - 2) de gronden voor deze omschrijving van de taak van de overheid ten aanzien van de religie werden ontleend aan het Oude Testament, waarbij echter de bijzondere plaats van Israël als theocratisch volk niet genoeg in het oog werd gehouden;
 - 3) een correctie van de beslissing van de generale synode van 1928 over deze zaak (Acta, artikel 70) moet niet onmogelijk worden geacht;
 - 4) wanneer de gehele derde zinsnede van artikel 36 zou vervallen, zou een gewichtig beginsel in dit artikel worden gemist, namelijk dat de overheid binnen de grenzen van haar bevoegdheid de geboden Gods ook waar het de dienst des Heeren betreft, heeft te doen eerbiedigen;
 - 5) de wijze waarop dit beginsel in artikel 36 onder woorden wordt gebracht, roept vragen en bedenkingen op;
 - 6) het verdient geen aanbeveling om tot wijziging van artikel 36 over te gaan als er terzake niet genoeg klaarheid en eenparigheid bestaat in de kerken; wel behoort deze zaak de aandacht van de kerken te hebben.

In de daaropvolgende jaren is door deputaten nog overleg geweest met GKN-deputaten. Hun werd gezegd dat in de door hen voorgestelde formulering¹² gemist wordt, dat de overheid binnen haar bevoegdheid zorg heeft te dragen voor de eerbiediging van Gods geboden.

Deputaten hadden de indruk, dat de gereformeerde deputaten niet geheel afwijzend stonden tegenover de gedachte van een positieve aanvulling van de door de GKN voorgestelde formulering. Deze had echter reeds een zekere sanctie gekregen, daar de GOS haar had aanvaard.

Na een nieuwe periode van overleg wordt op de CGK-synode van Hilversum 1968 de volgende formulering aanvaard die aan de GKN en aan de GOS zal worden meegedeeld Bfeitelijk een amendering van de door de GKN voorgestelde formulering¹³:

- En aldus geroepen bij te dragen tot de opbouw van een Gode welgevallige samenleving der mensen, heeft de overheid, in onderwerping aan de Wet Gods, zich verre houdende van alle volstreckte machts-oefening, op het aan haar zorg toevertrouwde terrein en met de haar toekomende middelen **te bevorderen dat het volk leeft naar de eis van Gods Wet, en voorts** iedere belemmering voor de prediking van het Evangelie en voor geheel de heilige dienst van God weg te nemen. **Zij heeft deze roeping te volbrengen**, opdat het Woord des Heeren zijn loop hebbe, het koninkrijk van Jezus Christus voortgang vinde, en alle antichristelijke macht worde tegengestaan.

De praktische onmogelijkheid bij de verdeeldheid van de kerken van gereformeerde belijdenis een wijziging in de tekst van de belijdenis aan te brengen bracht met zich mee, dat het hierbij gebleven is.

In de CGK zal het verstandig zijn artikel 36 NGB te lezen in het licht van deze nadere formulering, die gezien zou kunnen worden als de uitleg van wat eerder een gewichtig beginsel is genoemd, maar waarvan de formulering in de belijdenis niet het meest gelukkig is.

Huidige situatie van CGK en GKv

In het gesprek tussen beide deputaatschappen is geconstateerd:

- 1) dat de in 1905 gekozen inkorting van artikel 36 – die voor de GKv nog geldt – de vragen die hier aan de orde zijn, onvoldoende oplost;

- 2) dat in de praktijk, ook de politieke praktijk, van vandaag, de handhaving van een onverkort artikel 36 niet eenvoudig is. De politieke partij die de meest consequente toepassing voorstaat straalt, ook naar de waarneming van Van der Zwaag, een niet te miskennen onmacht uit op dit punt;
- 3) dat ook hier geldt, dat wijziging van de confessie met het oog op de gecompliceerde kerkelijke realiteit een niet eenvoudig te begane weg is.

Deputaten van de GKv zijn van mening dat de nadere verklaring die gegeven is door de synode van de CGK van Hilversum 1968 onderschreven kan worden. Zij zullen dan ook aan hun synode voorstellen uit te spreken dat er geen verschil in belijden is ten aanzien van artikel 36, als de GKv synode zich stelt achter de nadere verklaring. Het ligt niet op de weg van deputaten voorstellen te doen tot herinvoering van de in 1905 geschrapte woorden. Naar het oordeel van deputaten van de GKv is dat ook niet nodig, als de kerken uitspreken in te stemmen met de verklaring van de 21 woorden door de synode van de CGK in 1968. Deze visie heeft de instemming van de CGK-deputaten. Een dergelijke verklaring dient dan als handvat aan de weerbarstige materie van de tekst van artikel 36, terwijl de bestaande teksten niet behoeven te worden gewijzigd.

Noten

^A In dit rapport worden vaak de afkortingen gebruikt GKv voor Gereformeerde Kerken (Vrijgemaakt), NGK voor Nederlands Gereformeerde Kerken, GB voor Gereformeerde Bond, GG voor Gereformeerde Gemeenten en COGG voor Contact Orgaan Gereformeerde Gezindte.

^B 'Federatief groeimodel' wordt in dit rapport afgekort als FGM

^C Een minderheid van deputaten, te weten de brs. Kieviet, Overeem en Schoonderwoerd, taxeert de brief anders dan de meerderheid van deputaten doet. U vindt dit verwoord in 2.7.5.

^D De Landelijke Vergadering heeft inmiddels het rapport inzake vrouwelijke ambtsdragers aanvaard.

^E Zie voor de gang van zaken rond 1905 K. van der Zwaag, *Onverkort of gekortwiek?* Artikel 36 van de Nederlandse geloofsbelijdenis en de spanning tussen overheid en religie. Een systematisch-historische interpretatie van een omstreden geloofsartikel, Heerenveen 1999, 333-339

^F *Acta generale synode Gereformeerde Kerken in Nederland 1905*, 318

^G *Acts of the Reformed Ecumenical Synod of Amsterdam 1949*, 29

^H *Acta generale synode CGK Haarlem-Santpoort 1962*, bijlagen LXVIII en LXIX (blz 283-330)

^I *Acta idem*, art 184 (blz 89v)

^J zie boven

^K *Acta generale synode CGK Hilversum 1968/1969*, art 146

BIJLAGE 31
Artikel 70, 84

Rapport 1 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

- algemeen (1)
- GKv (2)
- brief GS GKv (10.14)

A. Algemeen

Uw commissie heeft grote waardering voor de inzet van deputaten om uitvoering te geven aan de niet geringe opdracht van de synode 2001. Het grote aantal vergaderingen getuigt daarvan.

Uw commissie heeft er kennis van genomen dat de deputaten Kieviet en Mulder niet voor herbenoeming in aanmerking wensen te komen. Zij sluit zich aan bij de waarderende woorden van deputaten. Hun komt dank toe voor hun werk.

Bij uw commissie is de vraag opgekomen of deputaten niet te zwaar belast worden. Een verdeling in secties achten deputaten zelf geen optie, omdat het bij de uitvoering van elk van de opdrachten goed is dat de breedte van de kerken vertegenwoordigd is. Toch geeft uw commissie de synode in overweging om het deputaatschap uit te breiden met twee broeders, zodat bepaalde deelopdrachten in kleinere kring uitgevoerd kunnen worden. De commissie is in elk geval van mening dat de secretaris van deputaten te zwaar belast is. Bepaalde onderdelen van zijn taak zouden ook door anderen uitgevoerd kunnen worden. Daarbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan het om beurten notuleren door deputaten, terwijl het ook mogelijk is de verslagen van de samensprekingen met andere kerken door verschillende leden van het deputaatschap te laten maken.

Uw commissie kreeg bij het doornemen van het rapport de indruk dat er bij deputaten verlegenheid bestaat rond de vraag hoe het nu verder moet, met name in de verhouding tot de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt). Er is sprake van een zekere vermoeidheid.

Binnen uw commissie leeft de gedachte dat we als CGK moeten erkennen vanwege onze interne verdeeldheid niet voldoende gestalte te kunnen geven aan de opdracht van Christus tot eenheid in waarheid: een eenheid die primair een gave van Hem is aan Zijn bruidsgemeente en van daaruit een opdracht voor haar. Ons past op dit punt verootmoediging tegenover Hem en bescheidenheid tegenover de kerken waarmee we in gesprek zijn.

Wanneer uw commissie het woord 'verlegenheid' gebruikt om het rapport van deputaten te typeren, is dat niet een verwijt aan deputaten, maar een onderstreping van de noodzaak als kerken de hand in eigen boezem te steken.

In dit eerste rapport komt de verhouding tot de GKv aan de orde; over de andere onderdelen van het deputatenrapport ontvangt u een apart rapport van de commissie.

B. Verhouding tot de Gereformeerde kerken (vrijgemaakt) (2)

Wanneer uw commissie in het bovenstaande spreekt over 'verlegenheid' en 'vermoeidheid' die zij bij deputaten waarneemt, stelt zij vast dat deze met betrekking tot de GKv een onmiskenbaar contrast vormen met de verwachtingen op de GS 2001. Er blijkt een grote spanning te bestaan tussen de bezwaren tegen en het enthousiasme over de samenwerking met de GKv. Die spanning werkt door in de kerken, zowel tussen de verschillende gemeenten als tussen de landelijke CGK en vele plaatselijke gemeenten. Daardoor blijkt het ook voor deputaten heel moeilijk te zijn om tot een gezamenlijke stellingname te komen. In het gesprek met deputaten gaven zij aan dat het besluit van de GS 2001 met betrekking tot het federatief groeimodel vanaf het begin spanning opriep. Er leeft bij deputaten teleurstelling over de mogelijkheden van ons kerkelijk leven op het punt van de eenheid met andere kerken van gereformeerd belijden. De taxatie van 'verlegenheid' delen zij.

Op de opmerking van uw commissie dat zij graag had gezien dat deputaten meer richting hadden gegeven in hun rapport, antwoordden deputaten dat het boekje 'Zoeken naar kerkelijke eenheid' als grondslag gezien en gehonoreerd dient te worden. In de compacte formulering van hun voorstellen willen deputaten wel degelijk een richting aangeven; ze zijn dankbaar dat ze gezamenlijk nog zo ver konden komen, omdat het daar eerst niet naar uitzag.

Deputaten voelen ook verlegenheid bij de opdracht van de GS 2001 met betrekking tot het tegengaan van zorg gevende ontwikkelingen in beide kerken. Dat is van tijd tot tijd wel ter sprake geweest, maar deputaten komen er niet veel verder mee. Zij zijn bovendien van mening dat het tot de taak van andere kerkelijke vergaderingen behoort om daar iets aan te doen.

Met deputaten valt het te betreuren dat er voor de regionale bijeenkomsten niet meer belangstelling was uit de beide kerken. Niet alleen zijn de onderwerpen die daar werden besproken van belang voor een nadere kennismaking, maar ook hebben deze bijeenkomsten naar het inzicht van deputaten een meerwaarde: ambtsdragers van de CGK ontmoeten elkaar daar, terwijl ze aan zo'n ontmoeting anders niet toekomen, en ambtsdragers van de GKv ontmoeten zo broeders uit de volle breedte van de CGK.

Bij deputaten leeft de gedachte dat de thematiek niet alleen geconcentreerd moet blijven op de 'toe-eigening van het heil', al is het van belang dat de zaak waarom het daarin gaat centraal blijft staan. Uw commissie deelt deze gedachte. Vanuit de volheid van de Schriften zou in dergelijke bijeenkomsten een breed spectrum aan thema's aan de orde kunnen komen, zoals het werk van de Heilige Geest in zijn diepte en breedte, de vraag: 'wat is geloof', de verhouding kerk en Israël, de verhouding tussen het christelijk geloof en de andere godsdiensten, met name de Islam, en het christelijk geloof in onze huidige cultuur en maatschappij. Zo kan ook het gesprek over de prediking bevorderd worden.

Toch leeft bij uw commissie vanwege het geconstateerde gebrek aan belangstelling twijfel of dergelijke bijeenkomsten wel de genoemde meerwaarde hebben. Zij vraagt zich af of niet beter op een andere manier aan de bovengenoemde bezinning gestalte kan worden gegeven.

Uw commissie acht het gebruik van het woord 'chemie' onder 2.3.7. geen kerkelijke en geestelijke terminologie. Deputaten achten dit echter zakelijk een weergave van de feiten; het gaat terug op een gezamenlijke conclusie van de samsprekende deputaten van de CGK en de NGK.

Over de samenwerkingsgemeenten CGK/NGK is met deputaten GKv gesproken; het is hun duidelijk dat de CGK aan de positie van die gemeenten in principe niet tornen.

Deputaten bleken niet verrast te zijn door de uitslag van de enquête over het federatieve groeimodel, evenmin als de commissie. Enerzijds kan er van een toename van plaatselijke contacten met de GKv worden gesproken en ook van groei van reeds gelegde contacten. Niet zelden wordt in dit verband gewaagd van vreugde en zegen. Anderzijds blijken er bij een deel van de kerken bezwaren tegen verdergaande toenadering te leven, soms zo sterk, dat er voor wordt gepleit om alle contacten te beëindigen.

Uw commissie vroeg aan deputaten of een enquête wel een geëigend geestelijk middel is, omdat het gevaar bestaat dat de resultaten ervan overgewaardeerd worden. Deputaten antwoordden dat zij de opdracht van de GS 2001 hebben uitgevoerd en dat zij met de uitkomst daarvan zo zorgvuldig mogelijk zijn omgegaan.

Uw commissie heeft gevraagd waarom deputaten niet tot een geestelijke weging van de resultaten zijn gekomen. Zij blijken daartoe niet in staat te zijn geweest, vanwege de veelheid van opvattingen, verkeerdt begrijpen van het groeimodel in de kerken en door onderling verschillende taxatie van de resultaten van de enquête. Vandaar ook het voorstel om het 'federatieve groeimodel' voorslagnog niet in te voeren, hoewel deputaten ook aangeven dat het moeilijk wordt om aan het 'federatieve groeimodel' recht te doen als langer met de invoering ervan wordt gewacht.

Door commissielid br. D. Koole werd naar voren gebracht dat wellicht te denken is aan een alternatief voor het 'federatieve groeimodel', aangezien de praktijk uitwijst dat hierover binnen de kerken onduidelijkheid heerst en misverstanden bestaan en velen aan volledige organisatorische ineenmelting denken. Als gesproken zou worden over een 'samenwerkingsverband' zouden de bereikte/bestaande vormen van samenwerking in plaatselijke gemeenten onverlet kunnen worden gelaten, de bredere context van samsprekingen goed worden gedekt en de zorg binnen eigen kring worden getemperd.

De gedachte aan vervanging van het begrip 'federatief groeimodel' door 'samenwerkingsverband' werd mede bepleit uit overweging van de noodzaak om als gereformeerde kerken van de 'kleine oecumene' in de toekomst vooral ook samen na te denken over de vraag welke positie wij als christelijke kerken zullen moeten nastreven in een samenleving die steeds sterker door religieus pluralisme zal worden beheerst.

Uw commissie stemde deze gedachte af met deputaten. Zij maakten duidelijk dat de hele voorgeschiedenis van het 'federatieve groeimodel' dan uit beeld zou raken: deputaten hebben in een zorgvuldig denkproces de GS in deze richting geadviseerd. Een federatie zou op dat moment te massief zijn geweest; tegelijk wilden deputaten de vrijblijvendheid te boven komen. De term 'groeimodel' ondervangt zowel het een als het ander. Bovendien is het de vraag of de term 'samenwerkingsverband' een beter effect zou sorteren. Gehoord deze toelichting besloot uw commissie om niet met een voorstel in die richting te komen.

Ook is aan deputaten de vraag gesteld of het mogelijk zou zijn om het 'federatieve groeimodel' plaatselijk al in te voeren, omdat het voorkomt dat een classis bezwaren opwerpt die niet voortvloeien uit de toepassing van bijlage 6 K.O. Het 'federatieve groeimodel' geeft immers aan dat in het geval van toepassing van dit model bijlage 6 K.O. niet meer gebruikt behoeft te worden. Deputaten verklaarden dat het 'federatieve groeimodel' één geheel is; het plaatselijk element kan daar niet op die manier uit worden losgemaakt.

Over de rapportage met betrekking tot de brief van de veertig predikanten merkt uw commissie op dat zij niet lang stil heeft willen staan bij de wijze waarop deze tot stand is gekomen; ook binnen de commissie wordt daar verschillend over gedacht. Ronduit laakbaar acht de commissie het, dat een predikant de brief voortijdig in de publiciteit bracht en zichzelf vervolgens niet heeft bekend gemaakt.

Wel constateert de commissie dat er binnen deputaten naar aanleiding van de brief van de 'veertig' verschil van inzicht bestaat over de vraag hoe de uitspraken van de GS 2001 geïnterpreteerd dienen te worden: bedoelen die uitspraken de contacten met de GkV te stimuleren of af te remmen?

Uw commissie heeft doorgevraagd naar de taxatie van de brief van de 'veertig'. Deputaten hebben de preken die de 'veertig' beoordeeld hebben, ook gekregen om die zelf te kunnen beoordelen. In een heel aantal punten kunnen zij zich in de brief van de 'veertig' vinden. De meerderheid van deputaten is echter van mening dat de overeenstemming die er óók is, niet gehonoreerd is. Bovendien achten zij het onjuist dat er niet met de betreffende schrijvers van de preken gesproken is.

Overigens is het niet zo dat de brief van de 'veertig' inhoudelijk nieuwe dingen heeft opgeleverd. Het was deputaten ook voordat de brief verscheen al duidelijk dat er in de praktijk nog heel wat aan de doorwerking van de overeenstemming ontbreekt. Daarover is bij deputaten teleurstelling; daar zal ook in de toekomst over doorgesproken moeten worden.

Uw commissie onderstreept dat, maar acht het tegelijk noodzakelijk om ook naar binnen te kijken. Zij is van mening dat de vraag van deputaten GkV terecht is hoe het op het punt van de prediking bij onszelf is gesteld.

Uw commissie heeft uiteraard intern gesproken over de vraag met welke voorstellen de kerken het beste gediend kunnen worden, op zo'n manier dat de Koning van de Kerk ermee gediend wordt. Zij deelt met deputaten het verlangen naar duidelijkheid. Die duidelijkheid zou kunnen bestaan in de keuze tussen:

- a. het nemen van verdergaande stappen (invoering van het 'federatieve groeimodel' en tegelijkertijd het interne gesprek bevorderen) òf
- b. het trekken van de conclusie: wij zijn niet in staat om aan de roeping tot eenheid te voldoen en moeten derhalve de contacten op landelijk niveau beëindigen.

Toch acht uw commissie de zaak van de Koning en daarom van de kerken met die duidelijkheid niet gediend.

Wat bereikt is mag niet teloor gaan, zeker niet in het licht van wat voorgaande synoden hebben uitgesproken. Naar het oordeel van uw commissie dienen er besluiten te worden genomen waardoor plaatselijk vooruitgang kan worden geboekt, zonder dat onze interne kerkelijke problematiek dat belemmert. Tegelijk dient de synode ervoor te waken dat plaatselijke kerken die zwaarwegende bezwaren tegen verdergaande toenadering hebben, niet worden meegenomen in een proces waarmee zij niet kunnen instemmen. Uw commissie realiseert zich terdege dat in deze argumentatie dezelfde spanning zit die er op dit punt in onze kerken is. Alles overwegend stelt uw commissie de synode voor om tot de volgende uitspraak te komen:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat de plaatselijke kerken geraadpleegd zijn over de wenselijkheid van en de mogelijkheden tot invoering van het 'federatieve groeimodel' en dat hierop in vrijwel gelijke verhouding uit de kerken zowel positieve als negatieve reacties zijn ontvangen;
2. dat een aantal kerkenraden zich met betrekking tot het 'federatieve groeimodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd;
3. dat het aantal kerken dat op aanbeveling van de generale synode met de plaatselijke GkV in gesprek is gegaan, evenzeer als het aantal kerken dat met de GkV tot enige vorm van samenwerking is gekomen, toegenomen is;
4. dat een aantal kerken om uiteenlopende redenen bezwaren heeft tegen een verdergaande toenadering tot de GkV;

overwegend

1. dat het middel van een enquête niet overschat moet worden, maar tegelijk aan de resultaten ervan niet voorbijgegaan kan worden en dat een zekere geestelijke weging daarvan noodzakelijk is;
2. dat het feit dat een aantal kerken zich met betrekking tot het 'federatieve groeimodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd te maken kan hebben met onvoldoende inzicht in de bedoeling van het 'federatieve groeimodel';
3. dat de kerken die contact zochten of tot samenwerking kwamen met de plaatselijke GkV dat deden ingevolge de oproepen van de generale synode;
4. a. dat de landelijk geconstateerde overeenstemming inzake 'de toeëigening van het heil' niet wegneemt dat er in het algemeen gesproken in de praktijk van de prediking nog steeds wezenlijke verschillen tussen GkV en CGK worden geconstateerd;

- b. dat de genoemde verschillen ook binnen het eigen kerkverband worden geconstateerd;
 - 5. dat het van het grootste belang is dat de op wezenlijke punten verkregen overeenstemming ook werkelijk functioneert in de praktijk van de prediking en dat men er wederzijds op aanspreekbaar dient te zijn;
 - 6. dat verdergaande toenadering tot de GKv binnen de kerken verschillend getaxeerd wordt;
 - 7. dat de opkomst bij de regionale bijeenkomsten tegenvalt;
- van oordeel
- 1. a. dat er enerzijds reacties vanuit de kerken ten aanzien van het 'federatieve groeimodel' zijn die te weinig verdisconteren wat in de loop van de jaren bij de landelijke samsprekingen is bereikt;
 - b. dat er anderzijds reacties zijn die onvoldoende rekening houden met de route die door de GS 2001 is geweest;
 - c. dat er ook reacties zijn die getuigen van terechte zorg over de prediking in de GKv;
 - 2. dat het noodzakelijk is de kerkenraden opnieuw te benaderen om de bedoeling van het 'federatieve groeimodel' uit te leggen, omdat een aantal kerkenraden zich over het 'federatieve groeimodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd of de bedoeling ervan niet goed begrepen heeft;
 - 3. dat het positief te duiden is dat de contacten met kerken van de GKv op plaatselijk niveau zijn toenomen;
 - 4. a. dat het zorg geeft dat de landelijk geconstateerde overeenstemming inzake 'de toe-eigening van het heil' te weinig is terug te vinden in de prediking van de GKv;
 - b. dat er op dit punt ook reden is de prediking in eigen kerken kritisch te doorlichten;
 - 5. dat de eenheid die er in Christus is en de opdracht die daaruit voortvloeit om te zoeken naar eenheid in waarheid de kerken ertoe dringt om het gesprek met de GKv voort te zetten over de vraag hoe we in prediking en pastoraat recht doen aan de wijze waarop onze belijdenisgeschriften spreken over de toe-eigening van het heil;
 - 6. dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband;
 - 7. dat betwijfeld moet worden of nieuwe regionale bijeenkomsten het gewenste effect zullen hebben;
- spreekt uit
- 1. te blijven bij de uitspraak van de GS 2001 dat het 'federatieve groeimodel' een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven;
 - 2. het 'federatieve groeimodel' vooralsnog niet in te voeren, omdat noch de naam, noch de bedoeling van dit model op dit moment aan alle kerken duidelijk is en de noodzakelijke eenparigheid daarvoor op dit moment ontbreekt, wat het appèl om plaatselijk contact te zoeken overigens onverlet laat;
 - 3. deputaten op te dragen de kerken opnieuw te benaderen om de bedoeling van het 'federatieve groeimodel' uit te leggen;
 - 4. deputaten op te dragen de kerken opnieuw een oordeel over het 'federatieve groeimodel' te vragen, voor zover de toelichting van deputaten hun daar aanleiding toe geeft;
 - 5. deputaten de opdracht te geven in de komende periode met deputaten GKv nadrukkelijk door te spreken over het door velen opgemerkte verschil tussen de bereikte principiële overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking;
 - 6. deputaten op te dragen samen met deputaten GKv materiaal te ontwikkelen en nieuwe wegen te zoeken om
 - a. het gesprek over en het ambtelijk toezicht op de prediking binnen de eigen kerkgemeenschap en tussen de kerken op plaatselijk vlak te dienen, om zo geestelijk leiding te geven aan deze gesprekken;
 - b. thema's aan te reiken die de contacten tussen beide kerken kunnen bevorderen, zoals: het werk van de Heilige Geest, zowel in de persoonlijke beleving als in de heiliging, de relatie kerk en Israël, de houding tegenover de andere wereldgodsdiensten, met name de islam en andere hedendaagse godsdienstige stromingen, in een nauwgezet luisteren naar de Schrift en met het oog op de praktijk van de prediking en het gemeenteleven;
 - 7. deputaten geen nieuwe opdracht te geven om regionale conferenties te beleggen;
 - 8. dat de classes geroepen zijn om de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot nauwer samenleven te komen uitsluitend te toetsen aan de hand van bijlage 6 KO, zonder dat persoonlijke opvattingen een besluit over die samenwerking belemmeren;
- besluit
- 1. deputaten opdracht te geven om uit te voeren wat is opgemerkt onder 'spreekt uit' 3 t/m 6;
 - 2. de classes op te roepen de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot nauwer samenleven te komen uitsluitend te toetsen aan de hand van bijlage 6 KO;
 - 3. de GKv te verzoeken opnieuw deputaten te benoemen en via parallelle besluitvorming mee te werken aan wat is opgemerkt onder 'spreekt uit' 5 en 6.

C. Brief generale synode Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (10.14)

Uw commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) d.d. 3 februari 2003.

Zij stelt u voor om dit schrijven te beantwoorden overeenkomstig het besluit van de generale synode na behandeling van het deel van rapport 9.22 dat betrekking heeft op de GKv.

Voorstel:

De generale synode **besluit** de brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) d.d. 3 februari 2003 te beantwoorden.

P.D.J. Buijs, rapporteur

BIJLAGE 32
 Artikel 70, 84

Brief van de generale synode van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland

Aan de eerstkomende generale synode
 van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,

p/a Secretaris van deputaten voor de eenheid van de
 gereformeerde belijders in Nederland
 de weleerwaarde heer ds. J.W. Schoonderwoerd
 Lisztstraat 1
 3144 KL Maassluis

Zuidhorn, 3 februari 2003
 Kenmerk 203

Zeer geachte en geliefde broeders,

De generale synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, bijeen te Zuidhorn, heeft op 21 juni 2002 gesproken over het rapport van onze deputaten kerkelijke eenheid. Daarin kwam de stand van zaken in de samensprekingen tussen de beide kerkverbanden die u en wij vertegenwoordigen, aan de orde.

De synode heeft met belangstelling en dankbaarheid kennis genomen van de brief van uw voorganger, de generale synode van Leeuwarden 2001, en van de besluiten die deze synode heeft genomen ten aanzien van de relatie tussen onze beide kerken. Na uitgebreide bespreking heeft de GS Zuidhorn de besluiten genomen die wij u als bijlage 1 hierbij toezenden.

In deze besluiten wordt dankbaarheid uitgesproken voor de groeiende toenadering tussen onze beide kerken. Op die basis kunnen volgens de synode vervolgstappen worden gezet in het zoeken naar kerkelijke eenheid. De wens om die eenheid te blijven zoeken hebben we ook geproefd in de toespraak van prof. Maris aan het adres van onze synode. Wij spreken onze dankbaarheid uit voor de goede woorden en zegenwensen aan ons adres namens uw deputaten en in hen namens uw synode en uw kerken. Het was goed en hartverwarmend.

We zijn verheugd over de uitspraak van de GS Leeuwarden dat gepoogd moet worden verandering aan te brengen 'in het omgaan met de perforatie van gemeentegrenzen met name waar het gaat om de benoeming van ambtsdragers'. We hebben er alle begrip voor dat daarbij 'de noodzakelijke voorzichtigheid' in acht genomen moet worden. Verandering aanbrengen in wat sinds lang is gegroeid kan alleen met veel voorzichtigheid. We spreken de hoop uit dat het gesprek hierover binnen uw kerken op gang mag komen, in een opbouwende sfeer.

De generale synode van Leeuwarden heeft over het federatieve groeimodel enerzijds uitgesproken dat zo'n model 'een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven', anderzijds besloten 'op dit moment niet tot invoering daarvan over te gaan'. Verder om 'de kerken op voorzichtige wijze te raadplegen over de wenselijkheid van en de mogelijkheden voor invoering van het federatieve groeimodel'. Hoewel van de kant van onze deputaten en ook vanuit de synode teleurstelling is geuit over het uitblijven van een verdere stap in de richting van het 'federatieve groeimodel' hebben wij wel begrip voor de bepleite voorzichtigheid en de daarvoor aangevoerde argumenten, vooral dat voorkomen moet worden dan een van boven af opgelegde vorm van federatie plaatselijke kerken in de moeite zou brengen.

We zijn blij met de positieve uitspraak over het 'federatieve groeimodel' en zien met belangstelling uit naar de resultaten van de raadpleging van de plaatselijke kerken.

De verhoudingen tot de Nederlands Gereformeerde Kerken blijven uw en onze kerken bezighouden. De generale synode van Zuidhorn heeft ook besluiten genomen over de verhouding tussen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Nederlands Gereformeerde Kerken. Omdat, zoals de synode ook met zoveel woorden uitsprak, de verhouding tot de NGK steeds meer een 'gemeenschappelijke zaak' zal moeten worden voor kerken die naar elkaar toe groeien, zenden wij ook deze besluiten aan u toe (Bijlage 2). Afzonderlijk geven we u kennis van het besluit om de uitzonderingsclausule waarbij plaatselijke kerken ruimte kregen om met een gemeente van de NGK tot kanselruil en toelating tot elkaars avondmaal te besluiten, in te trekken. (Bijlage 3).

De synode besloot deputaten kerkelijke eenheid op te dragen in de contacten met uw deputaten de wederzijdse relaties met de Nederlands Gereformeerde Kerken te bespreken, en die relaties voorzover nodig en mogelijk op elkaar af te stemmen.

We bidden onze goede God of hij de gesprekken tussen onze kerken en ook die van onze beide kerken met deputaten van de NGK wil gebruiken om al meer naar elkaar toe te groeien, in de weg van de eenheid op grond van Zijn waarheid.

Van belang om te vermelden is verder dat in de algemene instructie van alle door de generale synode ingestelde deputaatschappen de opdracht is opgenomen contact te zoeken of te onderhouden met het deputaatschap dat binnen de Christelijke Gereformeerde Kerken zich met dezelfde of vergelijkbare taken bezighoudt.

Als laatste zenden wij u het besluit van de GS Zuidhorn toe om deputaten kerkelijke eenheid te machtigen tot aan de volgende synode als waarnemers te gaan participeren in het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG), een orgaan waarvan ook uw kerken deel uitmaken (Bijlage 4). Deputaten moeten door gesprekken nagaan of er voldoende basis is om de eerstvolgende synode voor te stellen als lid tot het COGG toe te treden.

Broeders, onze bede gaat op tot onze God en Vader of Hij de genomen besluiten wil zegenen, en wil doen meewerken tot het groeien van de eenheid waarom zijn Zoon Christus zo vurig gebeden heeft in zijn hogepriesterlijk gebed. Wij willen u als synode toebidden dat de Geest van onze goede God u leiden wil in alle waarheid. Geve Hij zijn zegen op uw beraadslagingen en besluitvorming, om met voorzichtigheid maar ook met moed en vertrouwen de ingeslagen weg te vervolgen. Zodat we door ons aan de waarheid te houden, in liefde in elk opzicht toegroeien naar Hem die het Hoofd is, Christus (Ef. 4:15), en zo ook al meer toegroeien naar elkaar, om al meer te zijn het ene lichaam van Christus.

Met hoogachting en broederlijke groeten,
namens de generale synode,

E.A. de Boer, preses
H. van Veen, scriba II

Bijlage 1

Christelijke Gereformeerde Kerken

Commissie: deputaatschap kerkelijke eenheid

Materiaal:

1. rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid;
2. tweede aanvullend rapport van de deputaten voor kerkelijke eenheid;
3. brief d.d. 31 januari 2002 van de generale synode der Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, Leeuwarden 2001, met de besluiten over de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) in Nederland;
4. brief d.d. 22 januari 2002 van de Gereformeerde Kerk te Ten Boer, waarin gevraagd wordt:
 - a. door te spreken over perforatie van kerkgrenzen;
 - b. overeenstemming te bereiken over het Schriftgezag voordat er verder wordt samengesproken;
5. brief d.d. 14 maart 2002 van de Gereformeerde Kerk te IJmuiden met het verzoek om:
 - a. uit te spreken dat plaatselijke en (vrijgemaakt) Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde kerk één kerk kunnen vormen onder één kerkenraad;
 - b. deputaten op te dragen samen met de Christelijke Gereformeerde deputaten processen als in IJmuiden te begeleiden en aan de eerstvolgende generale synode concrete voorstellen te doen over plaatselijke kerkelijke eenheid;
6. brief d.d. 13 maart 2002 van de Gereformeerde Kerk te Waardhuizen, waarin zij oproept geen te grote stappen ineens te zetten;
7. brief d.d. 29 januari 2002 van br. Zijlstra te Drogeham met adhesiebetuigingen;
8. brief d.d. 7 maart 2002 van br. en zr. De Leeuw te Ermelo met een nieuw beleidsvoorstel;
9. brief d.d. 1 maart 2002 van br. Slagter te Emmen en brief d.d. 14 maart 2002 van br. Van der Worp te Hattem met in beide brieven ondermeer het verzoek de samenspreking met de Christelijke Gereformeerde Kerken te beëindigen.

Besluit 1:

dankbaar voor de groeiende toenadering van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken tot elkaar de weg naar kerkelijke eenheid te vervolgen.

Grond:

op basis van de groeiende toenadering kunnen vervolgstappen gezet worden in het zoeken naar kerkelijke eenheid.

Besluit 2:

1. uit te spreken dat de vraag die besloten ligt in de opdracht van de generale synodes van de Christelijke Gereformeerde Kerken en de Gereformeerde Kerken, om na te gaan of een federatie aanbeveling verdient en zo ja, hoe deze vorm zou kunnen krijgen, op grond van het rapport van deputaten inzake het federatief groeiemodel met ja kan worden beantwoord;
2. niet te voldoen aan het verzoek als gesteld in materiaal 4.b.

Gronden:

1. a. de overeenstemming in de leer die voorgaande generale synodes van beide kerkverbanden over en weer hebben uitgesproken, dient een vervolg te krijgen ten aanzien van de dienst en de tucht en het kerkelijk en kerkverbandelijk leven;
- b. uit de Heilige Schriften uit de confessie is hier te noemen: Psalm 133:1 en 3b; Johannes 17:20-23; Efeziërs 4:1-6; Openbaring 1:13; HC zondag 21 antw. 54; NGB art. 27-32;
2. ten aanzien van het Schriftgezag is reeds principiële en confessionele overeenstemming geconstateerd.

Besluit 3:

uit te spreken dat het door gezamenlijke deputaten ontworpen federatieve groeimodel uitgevoerd wordt op een voor beide kerken geschikt tijdstip. Tot dat federatieve groeimodel behoren de volgende elementen:

- a. dat in principe voor alle plaatselijke kerken de mogelijkheid open ligt voor kanselruil met de plaatselijke kerken uit het andere kerkverband dat deel neemt aan het federatieve groeimodel;
- b. dat eveneens in principe de mogelijkheid geopend is elkaars ongecensureerde belijdende leden tot de viering van het Heilig Avondmaal toe te laten;
- c. dat de plaatselijke kerken over en weer elkaars tuchttoefening erkennen en geen leden van elkaar accepteren zonder wederzijds goedvinden;
- d. dat de plaatselijke kerken van beide kerkverbanden over en weer, voorzover dit nog niet gebeurt of gebeurd is, worden opgewekt om met elkaar in contact te treden met het doel activiteiten te ontplooiën om naar elkaar toe te groeien, waarbij het zoeken naar en het beleven van de geestelijke eenheid voorop dient te gaan.

Besluit 4:

deputaten met het oog op de uitvoering van het federatieve groeimodel op te dragen – op een nader te bepalen tijdstip – samen met de deputaten van de Christelijke Gereformeerde Kerken studie te maken van de volgende zaken en – zo mogelijk – de volgende synode te dienen met voorstellen daarover:

- a. de regelingen voor samenspreking, met speciale aandacht voor de taak van de classis in dezen;
- b. de tekst van de belijdenisgeschriften in het algemeen en van art. 9 en 36 NGB in het bijzonder; inzake kerkrecht en kerkorde; inzake liturgie, waarbij te denken is aan de vrijheid daarin, het gebruik van verschillende bijbelvertalingen, psalmen en gezangen, aangepaste kerkdiensten e.d.; inzake de vragen die zich voordoen rondom samenwerkingsgemeenten en de positie van de Nederlands Gereformeerde Kerken;
- c. deputaten verder op te dragen:
 1. gezamenlijk aandacht te geven aan de veranderingen van situaties en gewoonten in beide kerken en het kerkelijk omgaan met publicaties die het Schriftgezag raken;
 2. gezamenlijk aandacht te geven aan de problematiek van de relaties die er in plaatselijke kerken zijn met een plaatselijke Nederlands Gereformeerde kerk;
 3. gezamenlijk regionale en/of landelijke conferenties van ambtsdragers te (doen) organiseren;
 4. gezamenlijk overlegsamenvormingen van kerken die toestemming hebben tot kanselruil of om die toestemming gevraagd hebben, te (doen) organiseren;
 5. gezamenlijk verder door te denken over uitbreiding van gezamenlijke activiteiten en daarover gezamenlijk te rapporteren aan de volgende generale synode van beide kerken;
 6. indien nodig naar het oordeel van deputaten gezamenlijk publicaties te doen verschijnen met betrekking tot kerkelijke eenheid;
 7. gezamenlijk plaatselijke processen van eenwording te begeleiden en aan de volgende generale synode concrete voorstellen te doen over plaatselijke kerkelijke eenheid;
 8. gezamenlijk aandacht te schenken aan perforatie van kerkgrenzen.

Besluit 5:

1. niet te voldoen aan het verzoek als gesteld in materiaal 5.a;
2. de verzoeken uit materiaal 9, voorzover ze betrekking hebben op de samensprekingen met de Christelijke Gereformeerde Kerken, niet ontvankelijk te verklaren;
3. het voorstel uit materiaal 8 niet ontvankelijk te verklaren;
4. kennis te nemen van het gestelde in materiaal 6 en 7.

Gronden:

- ad 1. dit past (nog) niet in de huidige regels en afspraken tussen (vrijgemaakt) Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde Kerken;
- ad 2. een verzoek tot beëindiging van een samenwerkingsproces kan volgens artikel 30 K.O. alleen via voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de generale synode geplaatst worden;
- ad 3. een dergelijk verzoek kan volgens artikel 30 K.O. alleen via voorbereiding door de mindere vergadering op de agenda van de generale synode geplaatst worden.

Besluit 6:

bij de benoeming en instructie van andere generaal synodale deputaatschappen rekening te houden met de mogelijkheid tot structureel overleg met corresponderende deputaatschappen van de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Grond:

de deputaatschappen hebben het overleg dat in de laatste verslagperiode heeft plaatsgevonden, als zinvol ervaren.

Ds. G. Zomer Jzn, rapporteur

Bijlage 2

Nederlands Gereformeerde Kerken

Commissie: deputaatschap kerkelijke eenheid

Materiaal:

1. rapport van deputaten voor kerkelijke eenheid, hoofdstuk 3;
2. aanvullend rapport van deputaten voor kerkelijke eenheid, hoofdstuk 2;
3. brief van de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te Amersfoort 2001 d.d. 29 juni 2001.

Besluit 1:

met dankbaarheid uit te spreken dat de ontmoeting tussen deputaten en de Commissie voor Contact en Samenspreking (CCS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken, waartoe de generale synode Leusden 1999 opdracht gaf, een zinvol gesprek heeft opgeleverd over de vraag hoe de Nederlands Gereformeerde kerken het bedoelen, wanneer ze zeggen dat ze elkaar onderling voldoende kunnen aanspreken op de grondslag van Gods Woord en de belijdenis, en op welke manier daaraan invulling gegeven wordt.

Gronden:

1. de generale synode Leusden 1999 gaf deputaten de opdracht de vertegenwoordiging van de Nederlands Gereformeerde Kerken uit te nodigen voor een ontmoeting, waarin ruimte zou zijn om wederzijds de besluiten en de brieven van respectievelijk de generale synode Leusden 1999 en de Landelijke Vergadering Doorn 1998 toe te lichten. Eén van de gronden voor dat besluit was: 'Van onze kant blijft dan de vraag hoe ze dat bedoelen en op welke manier daar invulling aan gegeven wordt', namelijk dat de Nederlands Gereformeerde Kerken elkaar onderling voldoende kunnen aanspreken op de grondslag van Gods Woord en de belijdenis; deputaten hebben deze opdracht op een goede wijze uitgevoerd;
2. de vragen die de Generale Synode Berkel en Rodenrijs 1996 stelde, en door de generale synode Leusden 1999 zijn herhaald, zijn nog niet geheel beantwoord. Wel blijkt uit het rapport van deputaten dat er sprake is geweest van goede gesprekken betreffende o.a. de binding aan de belijdenis, en dat er sprake was van een zekere toenadering.

Besluit 2:

met dankbaarheid kennis te nemen van het besluit van de Landelijke Vergadering te Amersfoort 2001 om de CCS opdracht te geven een gesprek aan te gaan met de kerken, ter bezinning op de omgang met Gods Woord en de belijdenis, waarin in elk geval aan de orde komt o.a. de vraag hoe de kerken kunnen zorg dragen voor de benodigde eenheid in de leer.

Grond:

met dit besluit laten de Nederlands Gereformeerde Kerken zien dat zij vragen die de Gereformeerde Kerken haar al lange tijd stellen serieus nemen en tot de hare maken.

Besluit 3:

aan deputaten Kerkelijke Eenheid opdracht te geven:

- a. de vertegenwoordiging van de Nederlands Gereformeerde Kerken uit te nodigen voor een ontmoeting, en tijdens die ontmoeting het gesprek voort te zetten in de lijn van de vragen die de GS Berkel en Rodenrijs 1996 en Leusden 1999 aan de Nederlands Gereformeerde Kerken stelden, namelijk:
 1. Waarin binden de Gereformeerde Kerken boven Schrift en belijdenis, en bieden zij dus minder ruimte dan in een Gereformeerde Kerk verwacht mag worden?
 2. Hoe spreekt u elkaar aan op de grondslag van Gods Woord en de belijdenis en slaagt u erin door middel van onderlinge afspraken afwijkingen van de Schrift en de belijdenis te weerstaan? In het kader van deze ontmoeting kunnen onderwerpen aan de orde komen als bij voorbeeld: het beleid wat betreft de uitnodiging om deel te nemen aan het avondmaal; de vraag hoe er een plek kan zijn binnen de kerk om vragen te bespreken die kunnen opkomen betreffende onderdelen van de belijdenis; de vraag welke ruimte er binnen de kerk mag zijn voor verschillen;
- b. in deze gesprekken na te gaan, of er een basis is voor samensprekingen met het oog op herstel van de kerkelijke eenheid;
- c. daarbij eventueel al bekend geworden resultaten van de interne bezinning binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken op de omgang met Gods Woord en de belijdenis mee te wegen;
- d. in hun contacten met de 'deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland' van de Christelijke Gereformeerde Kerken de relaties van de Gereformeerde Kerken en die van de Christelijke Gereformeerde Kerken met de Nederlands Gereformeerde Kerken te bespreken, en die relaties voorzover nodig en voorzover mogelijk op elkaar af te stemmen;
- e. van hun bevindingen aan de volgende generale synode rapport uit te brengen en dit rapport een half jaar tevoren aan de kerken toe te (laten) zenden.

Gronden:

1. de vragen die de generale synode Berkel en Rodenrijs 1996 stelde, en door de generale synode Leusden 1999 zijn herhaald, zijn nog niet geheel beantwoord. Wel zijn er in de periode tussen de generale synode Leusden 1999 en de generale synode Zuidhorn 2002 goede gesprekken geweest

- betreffende o.a. de binding aan de belijdenis, en was er sprake van een zekere toenadering. Daarom moeten die gesprekken voortgezet worden;
2. het doel van de huidige contacten is om na te gaan, of er een basis is voor samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid;
 3. deputaten hebben niet als taak zich bezig te houden met de interne bezinning binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken over de omgang met Gods Woord en de belijdenis. Wel is de uitslag van die bezinning van belang voor de vraag of er sprake is van een basis voor samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid;
 4. naarmate de Nederlands Gereformeerde Kerken en de Christelijke Gereformeerde Kerken meer naar elkaar toe groeien, zal ook hun beider verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken meer een gemeenschappelijke zaak moeten worden.
 5. we moeten bereid zijn van de Nederlands Gereformeerde Kerken te leren.

Besluit 4:

aan de eerstkomende Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken antwoord te geven op het schrijven van de landelijke Vergadering van 2001, waarin:

- a. dankbaarheid wordt uitgesproken voor het feit dat de ontmoeting na de generale synode van Leusden tot goede gesprekken geleid heeft, waarin vooruitgang is geboekt in het begrijpen van elkaar (zie besluit 1);
- b. dankbaarheid wordt uitgesproken voor het besluit van de Landelijke Vergadering Amersfoort 2001 om een interne bezinning te starten over de omgang met Gods Woord en de belijdenis, waarin in elk geval aan de orde komt, o.a. de vraag hoe de kerken kunnen zorg dragen voor de benodigde eenheid in de leer (zie besluit 2);
- c. de Nederlands Gereformeerde Kerken bemoedigd worden in het streven om in voortgaande gesprekken tussen haar vertegenwoordiging en de deputaten duidelijkheid te geven over de vraag of er een basis is voor gesprekken, gericht op herstel van de kerkelijke eenheid (zie besluit 3a-c);
- d. wordt uitgelegd dat en waarom de deputaten de opdracht hebben gekregen om met de 'deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland' van de Christelijke Gereformeerde Kerken de relaties van de Gereformeerde Kerken en die van de Christelijke Gereformeerde Kerken met de Nederlands Gereformeerde Kerken te bespreken, en die relaties voorzover nodig en voorzover mogelijk op elkaar af te stemmen (zie besluit 3d).

Bijlage 3

Revisie Regels van Leusden en Nederlands Gereformeerde Kerken

Commissie: commissie VIII

Materiaal:

1. Acta GS Leusden 1999, Artikel 86, besluit 2.8: de synode besloot het Kader voor plaatselijke samensprekingen, zoals vastgesteld door de GS Berkel en Rodenrijs 1996 (Acta art. 83, besluit 4), als volgt te verduidelijken c.q. op onderdelen te veranderen (wijzigingen cursief gedrukt):
 '8. het besluit tot voorgaan in elkaars diensten en het wederzijds toelaten aan het avondmaal zal alleen genomen worden, indien het kerken betreft waarmee landelijk wordt samengesproken en waarvan de landelijke vergaderingen wederzijds hebben uitgesproken dat ze staan of willen staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften. *In incidentele gevallen kan met instemming van de classis en deputaten ad art. 49 K.O. een uitzondering gemaakt worden voor een Nederlands Gereformeerde kerk;*'

Gronden:

1. '2. Een uitzonderingsclausule is gewenst voor bijzondere situaties die zich voordoen met plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerken. Waar plaatselijk vergaande overeenstemming groeit van kerkelijk samenleven mag dat uitdrukking vinden in de viering van woord en sacrament ook wanneer de desbetreffende kerkverbanden (nog) niet aan samensprekingen toegekomen zijn;'
2. brieven van de kerken te Assen-Zuid, Bergschenhoek, Den Helder (met één adhesiebetuiging), Drachten-Oost, Emmeloord, Hardenberg-Centrum, Rijnsburg, Spakenburg-Noord en Ten Boer en van ds. P. van Gorp te Dalfsen (met 136 adhesiebetuigingen), van L. Heeringa en 7 anderen te Hoogkerk (met bijlagen en met 2 adhesiebetuigingen), B. de Jong en T. de Jong-Tolsma te Drachten, H.J. Mooibroek te IJsselmuiden, S. de Marie te Berkel en Rodenrijs (met 3 adhesiebetuigingen), A. van der Molen te Amersfoort, L. Roorda te Rozenburg en A. Slagter te Emmen, waarin zij vragen de uitzonderingsclausule ten aanzien van plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerken uit het midden van de kerken weg te nemen.
 De onderbouwing van deze verzoeken is als volgt samen te vatten:
 1. In een *algemene* regeling voor plaatselijke samensprekingen past niet een clausule waarin de Nederlands Gereformeerde Kerken een *aparte* positie krijgen; deze uitzonderingspositie is niet onderbouwd (wat is het specifieke van de Nederlands Gereformeerde Kerken dat een uitzonderingsclausule rechtvaardigt, waarom is deze uitzonderingsbepaling 'gewenst'?) en plaatst de Nederlands Gereformeerde Kerken in een voorkeurspositie boven andere kerken.
 2. De uitzonderingsclausule is ongeconditioneerd en bevat geen duidelijke handvatten om te beoordelen wanneer er plaatselijke sprake is van 'vergaande overeenstemming van kerkelijk samenleven'.
 3. Deze clausule harmonieert niet met de uitspraak van de synode (art. 84) dat er helaas geen mogelijkheden zijn om met de Nederlands Gereformeerde Kerken tot landelijke samensprekingen te

- komen met het oog op kerkelijke eenheid, onder andere omdat de Landelijke Vergadering van de Nederlands Gereformeerde Kerken te Doorn 1998 een duidelijk signaal heeft afgegeven dat ze geen strakkere binding aan de belijdenisgeschriften wil.
4. Samenspreken met kerken uit een kerkverband waarvan als zodanig niet is uitgesproken, dat het staat of wil staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis, kan niet zomaar aan de hand van de bestaande regeling, die juist principiële uitgaat van een kerkverband waarvan het bovengenoemde wel is uitgesproken; zou men toch een uitzonderingsclausule willen maken, dan vereist dat minstens een aanhangsel waarin duidelijkheid wordt verschaft over zaken als: hoe dient de desbetreffende kerk zich op te stellen ten aanzien van de binding aan de gereformeerde confessie en Kerkorde (regel 1); hoe moeten de relevante besluiten van meerdere vergaderingen, ook die van de – in dit geval – Nederlands Gereformeerde Kerken in dit gesprek functioneren (regel 4); hoe kan en moet een plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk in haar samensprekingen afstemmen op het beleid van het landelijk kerkverband (regel 5 en 6)?
 5. In het Akkoord van Kerkelijk Samenleven (AKS) van de Nederlands Gereformeerde Kerken zorgen de volgende punten voor onduidelijkheid: in de Nederlands Gereformeerde Kerken doen de leden belijdenis van ‘het ware geloof’ en zijn ze niet gebonden aan de gereformeerde leer; het is onduidelijk of het AKS ook leertucht kent, of de gemeente wordt ingeschakeld in voortgaande censuur, welke garanties er zijn in de Nederlands Gereformeerde Kerken voor bewaking van de kansel inzake gereformeerde koers van een genabuurde kerk of een regionale vergadering, wat de status is van een verklaring ‘ten genoegen van de eigen kerkenraad’ bij afwijking van de leer en hoe het zit met het met het appèlrecht;
 6. Zowel de GS Berkel 1996 (art. 80, besluit 2.a) als de GS Leusden 1999 (art 86, besluit 1, grond 4; besluit 5 a en c, grond 1) drongen erop aan plaatselijke en landelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk op elkaar af te stemmen.
 7. De formulering in grond 2 dat ‘de desbetreffende kerkverbanden (nog) niet aan samensprekingen toegekomen zijn’ suggereert ten onrechte dat van samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken nog niet veel werk gemaakt is; de werkelijke situatie is dat de synode van Berkel na verkennende gesprekken helaas moest constateren dat samensprekingen op dit moment ‘niet mogelijk zijn’; Leusden viel Berkel daarin bij;
 8. De Christelijke Gereformeerde Kerken besloten in 1998 de landelijke samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken te stoppen vanwege dezelfde obstakels die ook de Gereformeerde Kerken zien. Als kerken hebben wij jarenlang aangedrongen op deze duidelijkheid; nu deze stap gezet is, hebben we onze erkentelijkheid daarvoor uitgesproken. Het is tegenstrijdig met dit alles nu als kerken mogelijkheden te openen in de richting van vergaande plaatselijke samenwerking met Nederlands Gereformeerde kerken, temeer waar een dergelijke samenwerking tussen Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken voor grote moeite heeft gezorgd.
 9. Door aan plaatselijke kerken vrijheden te bieden die aanzienlijk verder gaan dan het landelijk kerkverband wil gaan, wordt dat kerkverband als het ware opgeblazen; het toestaan van uitzonderingssituaties kan in de toekomst binnen het kerkverband bovendien zorgen voor gecompliceerde situaties die verdere besluitvorming t.a.v. samensprekingen onnodig onder druk kunnen zetten;
 10. Diverse schriftgegevens (Matt. 16 : 18, Ef. 1 : 22-23, Kol.1 : 18, Hand. 11 : 22, Hand. 15, Tit. 3 : 10, 1 Tim. 5 : 20-22, Ex. 23 : 2, 2 Petr. 2 : 1, Matt.18 : 15-17, 2 Kor.13 : 2, Rom. 16 : 7, 1 Kor.5 : 4-13, 2 Tess. 3 : 6, 2 Tess. 3 : 14, 2 Tim.3 : 5, 2 Joh. 1 : 10) alsmede art. 29 NGB (‘Kortom, dat men zich richt naar het zuivere Woord van God, alles wat daarmee in strijd is verworpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd’) bewijzen dat het deelhebben van een kerk aan een kerkverband inhoudt de medeverantwoordelijkheid voor het ingaan tegen Gods Woord door dat kerkverband;
 3. brief van de kerk te Emmeloord met het verzoek om besluit 2, uitspraak 8 als volgt aan te vullen: ‘Zo’n plaatselijke Nederlands Gereformeerde kerk zal uitspreken dat zij staat of wil staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenis. Zij zal eraan werken dat ook de landelijke NGK zich van harte en onverkort op deze basis gaat stellen’;
 4. de kerk te Den Helder verzoekt tevens ‘een aanhangsel aan de bestaande regelingen toe te voegen waarin op de hierboven aangesneden punten (bedoeld zal zijn: onduidelijkheden in het AKS) duidelijkheid wordt geboden’;
 5. A. van der Molen te Amersfoort verzoekt tevens besluit 2.8 zodanig te wijzigen ‘dat het besluit tot het voorgaan in elkaars diensten en het wederzijds toelaten aan het avondmaal alleen zal kunnen worden genomen, indien blijkt dat de desbetreffende plaatselijke kerk haar kerkverband heeft aangesproken op gebleken tolerantie van afwijking van Schrift en belijdenis. Van de uitkomst daarvan zal zij mededeling doen aan de kerk waarmee zij in overleg is. Deze uitkomst zal de instemming dienen te hebben van de betrokken samensprekende kerken, alsmede van classis en deputaten art. 49 K.O.’

Besluit 1:

ondanks haar vreugde over hoopgevende vorderingen in de besprekingen van haar deputaten Kerkelijke Eenheid met de Commissie voor Contact en Samenspreking van de Nederlands Gereformeerde Kerken, de uitzonderingsclausule met betrekking tot Nederlands Gereformeerde Kerken, die door de generale synode Leusden aan regel 8 van het kader voor plaatselijke samensprekingen is toegevoegd, in te trekken onder betuiging van spijt voor de onvaste koers op dit punt.

Gronden:

1. de uitzonderingsclausule is innerlijk tegenstrijdig met de algemene bepaling in regel 8 en miskent de bedoeling ervan. Regel 8 bepaalt namelijk dat wanneer er plaatselijk wel overeenstemming bereikt kan worden terwijl dit landelijk niet het geval is, kerken elkaar wel wederzijds mogen erkennen, maar nog niet mogen overgaan tot effectivering van die erkenning door te komen tot eenheid in bediening van Woord en sacrament;

2. ook indien een Nederlands Gereformeerde Kerk plaatselijk wil staan op de grondslag van Gods Woord en de gereformeerde belijdenisgeschriften, biedt dit onvoldoende waarborg voor haar metterdaad (kunnen) staan op deze grondslag. Zij maakt immers deel uit van, staat in voortdurende uitwisseling met en draagt medeverantwoordelijkheid voor het verband van kerken die in hun Akkoord van Kerkelijk Samenleven (nog) geen ondubbelzinnige binding aan de gereformeerde leer verplichtend voor alle kerken en ambtsdragers hebben vastgelegd;
3. aanleiding tot de uitzonderingsclausule zijn de plaatselijke en landelijke samensprekingen met de Nederlands Gereformeerde Kerken. De formulering van de uitzonderingsclausule beperkt zich echter zonder enige grond tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. Ook noemt de clausule geen nadere condities waaraan een Nederlands Gereformeerde Kerk zou moeten voldoen, voordat de classis en de deputaten ad art. 49 K.O. hun goedkeuring kunnen geven aan wederzijdse kanselruil en openstelling van de avondmaalstafel;
4. het toestaan van vergaande vormen van plaatselijke eenwording bij het ontbreken van een dergelijke eenwording op kerkverbandelijk niveau kan de prikkel wegnemen om te blijven verlangen naar en te werken aan volledige eenheid van beide kerkverbanden;
5. deze pendelbeweging in het synodebeleid kan helaas – onbedoeld en onterecht – worden opgevat als een negatief signaal aan de Nederlandse Gereformeerde Kerken, juist in een fase waarin deputaten kerkelijke eenheid verblijdende ontwikkelingen melden.

Besluit 2:

kerken die reeds met een Nederlands Gereformeerde Kerk zijn overgegaan tot het voorgaan in elkaars diensten *en/of* het wederzijds toelaten aan het avondmaal of die daartoe reeds afspraken hebben gemaakt, in overweging te geven vooralsnog in goed overleg geen verdergaande stappen te zetten.

Gronden:

1. het zou onbillijk en onethisch zijn kerken te dwingen om terug te komen op reeds gemaakte afspraken op basis van de ruimte die de generale synode Leusden 1999 bood; wel mag aan deze kerken in overweging gegeven worden dat zij mede moeite dragen van het feit dat er nog steeds onduidelijkheden zijn inzake de binding aan de gezonde leer zoals hierboven verwoord bij besluit 1, grond 2 en deze moeite aan de plaatselijke Nederlands Gereformeerde Kerk uitleggen;
2. ook wanneer de verstrekkende beslissing om in de dienst van Woord en sacrament tot eenheid te komen nog moet wachten tot ook landelijk overeenstemming is bereikt, blijft het volgens het kader mogelijk om elkaar wederzijds van harte te erkennen als kerk van Christus en op een aantal punten afspraken tot samenwerking te maken.

Besluit 3:

aan de verzoeken genoemd onder materiaal 3, 4 en 5 niet te voldoen.

Grond:

Besluit 1 maakt deze verzoeken overbodig.

Ds. G. Zomer Jzn, rapporteur

Bijlage 4

Participatie in het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte

Commissie: deputaatschap Kerkelijke eenheid

Materiaal:

1. rapport van deputaten voor kerkelijke eenheid, hoofdstuk 4;
2. aanvullend rapport van deputaten voor kerkelijke eenheid, hoofdstuk 3.

Besluit 1:

de te benoemen deputaten kerkelijke eenheid de opdracht te geven:

- a. een gesprek aan te gaan met het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) met het oog op eventuele participatie in dat Contactorgaan;
- b. aan de volgende generale synode verslag uit te brengen van (de uitkomst van) dat gesprek.

Gronden:

1. de GS Leusden 1999 (zie Acta art. 85) gaf de deputaten opdracht:
 - a. vanuit het oogpunt van kerkelijke eenheid landelijke ontwikkelingen in andere kerkgemeenschappen en groeperingen bij te houden, zo nodig nader te verkennen en daarop actief te reageren;
 - b. onderzoek te doen naar de mogelijkheden om te komen tot een overlegorgaan waarin gesprekspartners namens verschillende kerken en groeperingen van gereformeerde belijdenis elkaar ontmoeten om informatie over de geestelijke ontwikkelingen in elkaars gemeenschappen uit te wisselen en te bespreken;
2. het COGG is, nu de (synodaal) Gereformeerde Kerken in Nederland (GKN) daarin niet langer participeren, een orgaan dat mogelijkheden lijkt te bieden om opdracht a. uit te voeren, en een overlegorgaan waarbinnen de zaken kunnen plaatsvinden die worden genoemd in opdracht b.;
3. de volgende generale synode kan, op grond van het rapport van de deputaten, een beslissing nemen over het participeren in het COGG.

Besluit 2:

als doelen van de participatie in het COGG vast te stellen, dat de deelnemers elkaar bemoedigen en opscherpen om in onze tijd gereformeerd te zijn; .op deze manier het onderling begrip en vertrouwen versterken, en zo voorkomen dat gereformeerde belijders verder uit elkaar groeien en zo mogelijk een basis leggen voor samensprekingen met het oog op kerkelijke eenheid.

Gronden:

1. de doelstelling moet in het kader staan van het zoeken van wegen tot kerkelijke eenheid en tegelijk ruimte laten om (in het kader van dat zoeken naar kerkelijke eenheid) ook te spreken over andere zaken dan 'kerkelijke eenheid';
2. het vaststellen van deze doelen maakt een evaluatie van een eventuele participatie aan het COGG mogelijk.

Besluit 3:

de te benoemen deputaten te machtigen om, wanneer het verloop van het gesprek met het COGG daartoe aanleiding geeft, tot aan de volgende generale synode als waarnemers namens de Gereformeerde Kerken in het COGG te participeren.

Grond:

deputaten kunnen zelf voorlopig beoordelen of de doelstelling, genoemd in besluit 2, inderdaad kan worden nagestreefd in het kader van het COGG. Wanneer dat zo is, is het nuttig om als waarnemer te gaan participeren in het COGG, in afwachting van de definitieve besluitvorming van de volgende generale synode.

Ds. G. Zomer Jzn, rapporteur

BIJLAGE 33

Artikel 75, 82, 85, 113, 114

Rapport 3 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland

- NGK (3)
- Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk (4)
- Hersteld Hervormde Kerk
- Gereformeerde Gemeenten (5)
- Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) (6)
- voorstel met betrekking tot deputaten (7.6)

A. De Nederlands Gereformeerde Kerken (3)

Ad 3.1. Uw commissie heeft met deputaten gesproken over het nagenoeg ontbreken van contact met de NG-commissie in de achterliggende periode. Er was geen afspraak gemaakt van wie de uitnodiging zou uitgaan.

De secretaris van deputaten blijkt, ergens in september 2002, contact te hebben gehad met de voorzitter van de NG-commissie, om te trachten een ontmoeting te arrangeren. Deze antwoordde echter dat er dan ook dingen moesten zijn waarover gesproken zou kunnen worden. Er kwam vervolgens van NG-zijde niet meer dan een verzoek om een gesprek tussen de voorzitters en de secretarissen. Dit gesprek vond plaats op 26 september 2003. Als mogelijke onderwerpen waarover in de toekomst gesproken zou kunnen worden, werden genoemd: de opleiding, de plaatselijke samenwerking, de toeëigening des heils naar aanleiding van de overeenstemming met de GKv, de kwestie van 'vrouw en ambt'. Maar veel meer dan een inventarisatie was dit gesprek niet. Concrete afspraken werden niet gemaakt. De ontmoeting vond plaats nadat het rapport van de NG-commissie naar de Landelijke Vergadering was opgestuurd – een rapport waarin vermeld stond: 'Wij hebben de deputaten van de CGK uitgenodigd voor een gesprek, maar het is er tot heden niet van gekomen. Op de valreep kunnen we melden dat er een ontmoeting gepland is tussen de voorzitters en secretarissen van het Christelijk Gereformeerd deputaatschap en onze commissie'.

Deputaten hebben de indruk dat er bij de NG-commissie geen behoefte bestond aan een gesprek met het deputaatschap. Volgens deputaten had de NG-commissie het omgekeerde gemeld aan de LV.

Wel werden deputaten uitgenodigd om bij de behandeling van het rapport van de NG-commissie op de LV aanwezig te zijn en de vergadering desgewenst toe te spreken. Deputaten zijn daarop ingegaan.

Deputaten zijn van mening dat er voldoende onderwerpen zijn waarover gesproken zou kunnen worden: naast de bovengenoemde onderwerpen is te denken aan een mogelijke bezinningsgroep NGK/GKv/CGK met betrekking tot de vragen rond 'vrouw en ambt' waarvoor de NGK opteert. Maar wederzijds bestaat daar geen opdracht toe.

Gevraagd naar de oorzaak van de hele gang van zaken en de bekoeling van de verhoudingen die daaruit naar het oordeel van uw commissie spreekt, antwoorden deputaten dat het besluit van de GS 1998 in NG kring hard gevallen is. Bij een deel van de NGK leeft het gevoel: de CGK heeft de deur naar ons dicht gedaan – moeten wij ons dan nog iets aan hen gelegen laten liggen, bijvoorbeeld met betrekking tot de vragen rond 'vrouw en ambt'?

Uw commissie is van oordeel, dat er in de positie van de samenwerkings- en samenwerkende gemeenten een directe aanleiding ligt om opnieuw contact te leggen met de NG-commissie. Dat is vooral nodig in het licht van de spanning die het recente besluit van de LV inzake 'de vrouw in het ambt' oproept. Maar

ook meer in het algemeen is het van belang om op een positieve manier oog voor deze gemeenten te hebben; er zijn immers geestelijke contacten gegroeid na oproepen van meerdere synoden. Deze positieve benadering sluit eventuele correctie niet uit, maar in.

Deputaten hebben, nadat het betreffende besluit over 'vrouw en ambt' genomen was (juni 2004) nog niet met de NG-commissie gesproken. Een opdracht daartoe door de GS achten zij zinvol. In reactie op opmerkingen vanuit de commissie dat ook onderwerpen als 'invloed van de evangelische beweging' en 'ontwikkelingen in de eredienst' besproken zouden kunnen worden, antwoordden deputaten dat dit niet zou sporen met de opdracht die deputaten hebben. Deze luidt namelijk niet: een platform met andere kerken vormen, maar zoeken naar de eenheid van de kerk.

Ad 3.2. Deputaten weten niet waarom slechts 28 van de 39 aangeschreven kerken hebben gereageerd. Deputaten hebben de antwoorden op hun brief aan de samenwerkende gemeenten gerubriceerd, maar niet 'gewogen'. Zij meenden daartoe geen opdracht te hebben. Uw commissie is van mening dat zo'n weging in de lijn van de opdracht van de GS had gelegen.

Bij deputaten en bij uw commissie leeft overigens verbazing over het feit dat op dit punt de rol van de classes marginaal is gebleven.

Ad. 3.3. Op een vraag vanuit de commissie of deputaten van mening zijn dat er sprake is van Schriftkritisch gedachtegoed in de NGK op het punt van 'vrouw en ambt' antwoordden deputaten ontkennend. Wel is door de gebruikte hermeneutische methode een aantal teksten 'uitgeschakeld', omdat de culturele situatie een belangrijke sleutel is geworden in de duiding van de teksten.

Alles overwegend stelt uw commissie u voor om tot het volgende besluit te komen:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Nederlands Gereformeerde Kerken;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat er in de achterliggende periode geen gesprekken met de NG-commissie hebben plaatsgevonden;
2. dat er wel een ontmoeting is geweest tussen de voorzitter en de secretaris van deputaten enerzijds en de voorzitter en de secretaris van de NG-commissie anderzijds, waarin wederzijds werd geconcludeerd dat er wel zinvol gesproken zou kunnen worden;

overwegend

1. dat deputaten de opdracht hadden om de gesprekken met de NG-commissie vooralsnog te continueren, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang;
2. dat deputaten vermelden dat deze gesprekken in de afgelopen periode niet hebben plaatsgevonden, maar wel zinvol hadden kunnen zijn;

van oordeel

1. dat het te betreuren is dat bedoelde gesprekken niet hebben plaatsgevonden;
2. dat het met het oog op de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten niet alleen nuttig, maar ook noodzakelijk is dat er gesprekken zullen plaatsvinden met de NG-commissie, vooral met het oog op de situatie die ontstaan is na het besluit van de Landelijke Vergadering 2004 met betrekking tot 'vrouw en ambt', opdat deputaten en NG-commissie zo mogelijk met gemeenschappelijke adviezen bedoelde gemeenten kunnen dienen en deze niet in een geïsoleerde positie terecht komen;

besluit

1. deputaten op te dragen de gesprekken met de NG-commissie alsnog voort te zetten, mede met het oog op de plaatselijke situaties en zaken van gemeenschappelijk belang, waarbij met name te denken is aan de situatie die ontstaan is na het besluit van de LV 2004 met betrekking tot 'vrouw en ambt';
2. deputaten op te dragen alles in het werk te stellen om samen met de NG-commissie te komen tot adviezen aan samenwerkende en samenwerkingsgemeenten met het oog op bedoelde situatie rond 'vrouw en ambt';
3. deputaten op te dragen contact te onderhouden met samenwerkende en samenwerkingsgemeenten.
4. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

B. De Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk (4)

Uw commissie stelde de vraag of er perspectief zit in de contacten met de GB. In een aantal plaatsen bestaan goede contacten. Maar is het zinvol om zoveel energie te steken in deze gesprekken? Is het, gezien de totstandkoming van de PKN, geen illusie om daar iets van te verwachten? Deputaten antwoordden dat zij gehandeld hebben conform de opdracht van de GS 2001, die naar hun waarneming een bepaalde 'versnelling' aanbracht ten opzichte van wat deputaten wilden. Uw commissie concludeert dat deputaten inderdaad hebben gedaan wat de synode van hen vroeg.

Over het gestelde onder 4.2.2. valt op te merken, dat uit een brief van het hoofdbestuur van de GB blijkt dat dr. Plaisier de opmerking op persoonlijke titel maakte. Een officiële reactie van het moderamen is bepalend, en niet de genoemde uitspraak.

Uw commissie wijst erop dat deputaten in 'besluit 4' in dit stadium te veel vragen. Ook gelet op 'besluit 3' past de commissie dit aan.

Uw commissie stelt u voor om als volgt te besluiten:

de generale synode,

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk;

2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

dat deputaten volgens hun opdracht het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk hebben voortgezet;

overwegend

1. dat per 1 mei 2004 de GB in de NHK met de meerderheid van die kerk is meegegaan in de Protestantse Kerk in Nederland (PKN);

2. dat tengevolge hiervan een breuk tussen hervormd-gereformeerden is ontstaan;

3. dat dientengevolge kerkenraden in gesprek kunnen zijn met hervormd-gereformeerde gemeenten zowel binnen als buiten de PKN;

4. dat deputaten het hoofdbestuur van de GB uitdrukkelijk vragen hebben gesteld over de confessionele onduidelijkheid van de PKN en over de onmogelijkheid zich tegenover de PKN als geheel op de gereformeerde belijdenis te beroepen;

5. dat deputaten in samenwerking met het hoofdbestuur van de GB volgens hun opdracht de plaatselijke gemeenten gestimuleerd hebben elkaar te ontmoeten daar waar de gereformeerde belijdenis wordt onderschreven;

6. dat het onderzoek van deputaten naar de vraag in hoeverre er ruimte is om met hervormd-gereformeerde gemeenten te komen tot nauwer kerkelijk samenleven indien plaatselijk art 29 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis voluit wordt nageleefd geresulteerd heeft in:

a. de vaststelling dat hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN de mogelijkheid hebben om in een verklaring hun gebondenheid aan de gereformeerde belijdenis uit te spreken;

b. een handreiking aan de plaatselijke kerken ten behoeve van het gesprek over uitoefening van de tucht;

7. dat deputaten in plaats van een herziening van bijlage 6 KO een aparte regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden nodig achten en deze ontworpen hebben;

8. dat deputaten melding maken van een vruchtbare samenwerking met de GB, onder andere bij de herziening van de Statenvertaling;

9. dat deputaten in gesprekken met het hoofdbestuur van de GB erop gewezen hebben dat zij zich niet kunnen en willen distantiëren van de hervormde gemeenten die zich niet wilden scharen bij hen die tot de PKN toetraden;

van oordeel

1. dat de redenen genoemd door de GS 2001 om te zoeken naar samenwerking en eenheid met allen die de Naam van Christus liefhebben en naar Zijn Woord begeren te leven onverminderd gelden;

2. dat bezinning nodig is op de situatie die ontstaan is door de vereniging van de Nederlandse Hervormde Kerk met de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden en de breuk binnen de hervormd-gereformeerde gemeenten over het al dan niet meegaan met deze fusie van kerken;

spreekt uit

1. dankbaar te zijn voor het harmonieuze overleg alsook de vruchtbare samenwerking met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond;

2. dat de handreiking aan de plaatselijke kerken voor het gesprek over de tucht een goede handreiking is;

3. dat de 'Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden' een goede regeling is;

4. mee te leven met het geheel van de hervormd-gereformeerde gemeenten rond het ontstaan van de PKN;

5. het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond te willen voortzetten;

besluit

1. deputaten op te dragen het overleg met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond voort te zetten;

2. deputaten op te dragen de handreiking voor het gesprek tussen de kerkenraden over de uitoefening van de tucht aan de kerken ter beschikking te stellen;

3. deputaten op te dragen samen met het hoofdbestuur van de GB te onderzoeken of en in hoeverre er afspraken gemaakt kunnen worden met hervormd-gereformeerde gemeenten binnen de PKN;

4. de 'Regeling voor het gestalte geven aan plaatselijke eenheid en samenwerking met hervormde gemeenten van gereformeerd belijden' vast te stellen en afhankelijk van de uitkomst van het onder 3 genoemde door deputaten aan de kerkenraden te doen toezenden;

5. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de situatie die ontstaan is door de breuk binnen de hervormd-gereformeerde gemeenten en daar met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond over te spreken;

6. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

C. De Hersteld Hervormde Kerk

Uw commissie nam er kennis van dat deputaten in gesprekken met het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond erop gewezen hebben dat zij zich niet kunnen en willen distantiëren van de hervormde gemeenten die zich niet wilden scharen bij hen die tot de PKN toetraden.

Er is nog geen contact opgenomen met de Hersteld Hervormde Kerk. Maar deputaten kunnen erin meekomen als de GS daar opdracht toe zou geven.

Uw commissie is van mening dat er gezien de opdracht van Christus om te staan naar eenheid met allen die Zijn Naam liefhebben en naar Zijn Woord begeren te leven aanleiding is om de mogelijkheid tot het aangaan van contacten met de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken.

Zij stelt u voor het volgende besluit te nemen:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten eenheid voor de gereformeerde belijders in Nederland;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat deputaten in hun rapport terloops spreken over hen die zich niet wilden scharen bij hen die tot de PKN toetraden;
2. dat deputaten nog geen contact hebben opgenomen met de Hersteld Hervormde Kerk;

overwegend

dat deputaten in gesprekken met de Gereformeerde Bond erop gewezen hebben zich niet te kunnen en te willen distantiëren van hen die zich niet wilden scharen bij hen die tot de PKN toetraden;

van oordeel

1. dat deputaten het onder 'overwegend' genoemde standpunt terecht hebben ingenomen;
2. dat er gezien de opdracht van Christus om te staan naar eenheid met allen die Zijn Naam liefhebben en naar Zijn Woord begeren te leven aanleiding is om de mogelijkheid tot het aangaan van contacten met de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken;

besluit

1. deputaten op te dragen de mogelijkheid tot het aangaan van contacten met de Hersteld Hervormde Kerk te onderzoeken;
2. van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

D. De Gereformeerde Gemeenten (5)

Uw commissie heeft deputaten de vraag gesteld wat volgens hen de winst van de vele gesprekken met de commissie KEV van de Gereformeerde Gemeenten is en waarover eventuele verdere gesprekken zouden moeten gaan. Deputaten zijn van mening dat in de gesprekken elkaar de spiegel wordt voorgehouden en dat dat waardevol is. De gesprekken waren niet louter een uitwisseling van vriendelijkheden; uit het verslag blijkt dat er inhoudelijk gesproken is. Tegelijk geldt dat er momenteel geen perspectief is op kerkelijke eenheid. Uw commissie deelt deze opvatting. De vraag is dan wel of er veel energie in deze contacten moet worden gestoken.

Enig contact lijkt uw commissie een goede zaak. Dat zou zich echter moeten beperken tot enkele keren per synodale periode, tenzij actuele ontwikkelingen om een intensivering vragen.

Uw commissie stelt u voor als volgt te besluiten:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Gemeenten;
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

dat voor het eerst na vele jaren er een officieel contact met de Gereformeerde Gemeenten is geweest;

overwegend

1. dat deputaten melden dat zij en de commissie van de Gereformeerde Gemeenten in een goede sfeer en op een openhartige wijze met elkaar gesproken hebben over een aantal wezenlijke zaken aangaande de prediking en de praktijk van het kerkelijke leven;
2. dat deputaten melden dat de gesprekken voor een beter verstaan van elkaars visie op deze zaken nuttig zijn geweest en eraan bijdragen dat verkeerde beeldvorming wordt voorkomen;
3. dat deputaten melden dat er op dit moment geen perspectief is op kerkelijke eenheid met de Gereformeerde Gemeenten;

van oordeel

1. dat het feit dat er voor het eerst na vele jaren een officieel contact met de Gereformeerde Gemeenten is geweest een reden tot dankbaarheid is;
2. dat er – gelet op de nood der tijden – aanleiding is om met de Gereformeerde Gemeenten, als kerk die de gereformeerde belijdenis onderschrijft, contact te houden conform het besluit van de GS 2001, al is er op dit moment geen perspectief op kerkelijke eenheid;

3. dat een vorm van contact nuttig kan zijn om geestelijke herkenning te bevorderen en zonodig actuele ontwikkelingen te bespreken;

besluit

1. de Gereformeerde Gemeenten te verzoeken hun commissie KEV op te dragen het gesprek met deputaten eenheid voort te zetten, om geestelijke herkenning te bevorderen en zonodig actuele ontwikkelingen te bespreken;
2. deputaten de opdracht te geven bij een positieve beslissing van de Gereformeerde Gemeenten een geregeld contact te houden met de commissie KEV;
3. deputaten op te dragen van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

E. Het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG) (6)

Uw commissie maakt hierbij de opmerking dat van mening is dat 'overwegend 4' in het voorstel tot besluit van deputaten iets 'gedempter' kan worden geformuleerd dan deputaten doen. De betekenis van het COGG moeten we niet overschatten, al mag er dankbaarheid zijn dat dit orgaan er is en als gespreksplatform iets positiever ingeschat kan worden dan voorheen wel het geval was.

Uw commissie stelt u voor om als volgt te besluiten:

de generale synode

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake het Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG);
 2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie; gehoord hebbend de bespreking op de vergadering;
- constaterend dat deputaten melden dat er reden is iets optimistischer te zijn dan voorheen ten aanzien van de plaats van het COGG als gespreksplatform binnen het geheel van de Gereformeerde Gezindte; overwegend dat naar de waarneming van deputaten de gereformeerde belijdenis een duidelijker plaats heeft gekregen in het functioneren van dit orgaan;

van oordeel

1. dat met de deelname van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en het Confessioneel Gereformeerd Beraad het COGG een waardevolle uitbreiding heeft gekregen;
2. dat door deze uitbreiding het COGG kan dienen tot bevordering van het contact tussen gereformeerde belijders in Nederland;

besluit

deputaten op te dragen:

1. te blijven participeren in het COGG;
2. binnen het COGG te blijven ijveren voor uitbreiding en versteviging van dit orgaan;
3. van hun handelingen verslag te doen aan de volgende generale synode.

F. Voorstel met betrekking tot deputaten

Uw commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren, onder dankzegging voor hun veelomvattende arbeid;
2. opnieuw deputaten te benoemen.

P.D.J. Buijs, rapporteur

BIJLAGE 34

Artikel 76

Rapport van de commissie van redactie van De Wekker

1. Redactie

De generale synode van 2001 herbenoemde de volgende redactieleden: prof.dr. J.W. Maris (hoofdredacteur); ds. J. Jonkman (waarnemend hoofdredacteur); drs. G. van Roekel (eindredacteur); ds. J. Van Amstel; ds. M.J. Oosting en dr. J. Stolk.

In de vacature die ontstond omdat drs. A. Baars zich niet meer beschikbaar stelde, werd ds. H. Polinder benoemd. Tevens werd de redactie uitgebreid door de benoeming van drs. C.M. van Driel, mede vanwege zijn ervaring op journalistiek gebied.

Zij hebben met elkaar het redactionele beleid vorm gegeven, zoals dat in voorgaande jaren bij de nieuwe opzet van De Wekker was vastgesteld.

De hoofdredacteur, br. Maris stelt zich gezien de overige taken die hij heeft, niet beschikbaar voor herbenoeming. In de redactie is uitvoerig over zijn opvolging gesproken. Sinds vele tientallen jaren is het gebruikelijk dat een hoogleraar uit Apeldoorn hoofdredacteur is van De Wekker, mede door de band die er in het verleden was tussen de Theologische Universiteit en De Wekker. Nu er op dit punt wijzigingen worden voorgesteld (zie: 4. Relatie curatorium redactie De Wekker) is de noodzaak hiertoe niet meer aanwezig. Aangezien de hoogleraren van de Universiteit een zwaar takenpakket hebben, lijkt het de redactie niet wenselijk opnieuw een hoogleraar voor de taak van hoofdredacteur te benoemen. Als scribenten kunnen de hoogleraren uiteraard hun bijdragen blijven geven.

De redactie zal uw vergadering voorstellen doen inzake benoemingen.

2. Voortgaande lijn

De veranderingen in lay-out en opzet van De Wekker die vanaf 1999 hebben plaats gevonden, zijn op de synode van 2001 zeer positief ontvangen. Wat het redactionele beleid betreft, heeft de redactie van de synode geen bijzondere opdrachten ontvangen. Wij zijn dus voortgegaan op de ingeslagen weg.

Het blijft het streven van de redactie om het geheel van de kerken te dienen met informatie, opbouw, voorlichting, toerusting en bezinning. In een aantal gevallen is er (doorgaans schriftelijk) contact geweest met lezers naar aanleiding van wat geschreven was. Er wordt naar gestreefd ook met kritische reacties op een geestelijke en redelijke manier om te gaan.

Wel is er gezocht naar verdere uitbouw van de nieuwe opzet in rubrieken. Er is een nieuwe rubriek gestart over kerkordelijke zaken om op dit punt praktische handreikingen te doen. Eén keer per maand zorgt onze vroegere hoofdredacteur prof.dr. W. van 't Spijker voor een bijdrage in deze rubriek.

Daarnaast is er een nieuwe rubriek gestart met boekbesprekingen. De bedoeling hiervan is om naast de kortere boekaankondigingen te zorgen voor meer uitgebreide boekbesprekingen om bepaalde boeken onder de aandacht van de abonnees te brengen. Dit omdat er ook in kerkelijke kring steeds minder gelezen wordt en het in deze tijd zinvol is dat er van belangrijke boeken kennis wordt genomen.

Er zijn enkele keren klachten geweest over adresbandjes die vastgeplakt zaten aan De Wekker en die beschadigingen veroorzaakten. Hierover is met de drukkerij contact geweest. Er is gekeken naar de mogelijkheid van sealen, maar dit brengt behoorlijk wat kosten met zich mee. De laatste tijd horen we op dit punt geen klachten meer.

3. Financiën

De nieuwe opzet van De Wekker – die per 1 november 1999 is ingegaan – heeft in financieel opzicht gunstig gewerkt. In ons vorige verslag maakten we melding van grote verliezen in de boekjaren 1998 en 1999 en een kentering ten goede in 2000 die mede te danken was aan de verbetering van de lay-out en een geheel andere uitstraling van De Wekker.

Dat positieve saldo in het boekjaar 2000 heeft zich voortgezet. In 2001 was er een positief resultaat van f 36.000,-. In 2002 mochten we een positief resultaat boeken van € 6.500,-. En de voorlopige resultatenberekening van 2003 laat een positief saldo zien van € 12.500,-.

Dit positieve resultaat is mede te danken aan de gestegen inkomsten uit advertenties. Er is door zr. Aalderink-De Bruijne en haar man veel aandacht besteed aan de advertentieacquisitie met als gevolg deze gunstige resultaten. Daarnaast is onze indruk dat er bij adverteerders ook een grotere animo is om advertenties in De Wekker te plaatsen vanwege de betere uitstraling.

Die hogere advertentie-inkomsten zijn ten voordele van onze abonnees, omdat hierdoor de abonnementsprijs minder fors hoeft te stijgen. De redactie is daar blij mee, want we willen de abonnementsprijs graag zo aantrekkelijk mogelijk houden.

Op dit moment hebben we te maken met een economische recessie. Dat is wel van invloed op de advertentie-inkomsten. Na vele jaren van stijging gaf het tweede halfjaar van 2003 een lichte daling van advertentie-inkomsten te zien ten opzichte van 2002. Deze ontwikkeling heeft onze aandacht. Niettemin kunnen we dankbaar constateren dat het niveau van de advertentieopbrengsten aanmerkelijk hoger ligt dan enkele jaren geleden.

Wat het abonneebestand betreft is het volgende te melden: Voor de nieuwe opzet van ons blad was er jaarlijks een forse daling van het aantal abonnees. De nieuwe lay-out bracht een keer ten goede. De daling van het abonneebestand werd tot staan gebracht en er was zelfs sprake van een lichte stijging in het aantal abonnees. Helaas heeft die lijn zich niet voortgezet.

Vanaf 2001 is er weer sprake van een daling van het aantal abonnees, zij het veel geringer dan voor de nieuwe opzet. Dit zal ongetwijfeld te maken hebben met de afnemende leescultuur, ook in kerkelijke kringen. Deze ontwikkeling heeft de aandacht van de redactie, te meer omdat een te grote daling van het aantal abonnees weer een ongunstige ontwikkeling zal hebben op de abonnementsprijs. De redactie zoekt naar wegen om de inhoud van het blad aantrekkelijker te maken en in de kerken de betrokkenheid bij De Wekker te bevorderen.

Ook in praktische zin zijn wij bezig met abonneewerving. Jaarlijks ontvangen we giften ten behoeve van de abonneewerving. Het is onze intentie om dat geld zo goed mogelijk te besteden voor dit doel. De volgende zaken zijn te noemen:

1. Elk jaar ontvangen de kerkenraden een schrijven met een exemplaar van ons blad met het verzoek om het lezen van De Wekker te stimuleren en aandacht aan De Wekker te besteden in het plaatselijke kerkblad. In verband met de werkdruk op het Dienstenbureau worden elke maand één of twee classes aangeschreven.
2. Daarnaast is de mogelijkheid geschapen om een proefabonnement voor drie maanden te nemen tegen een sterk gereduceerde prijs om mensen de mogelijkheid te bieden zo De Wekker te leren kennen.
3. Vorig jaar zijn alle gemeentepredikanten schriftelijk benaderd om proefexemplaren van De Wekker aan te vragen om ze onder de belijdeniscatechisanten uit te delen.
4. Verder zijn er een aantal keren advertenties geplaatst in het Kerkblad voor het Noorden en het Kerkblad voor het Westen om De Wekker onder de aandacht te brengen en mensen aan te moedigen een proefabonnement te nemen. Hiervan wordt regelmatig gebruik gemaakt.

Samengevat kunnen we zeggen: Bij alles wat ons bezig houdt overheerst de dankbaarheid dat het met De Wekker financieel goed gaat.

4. Relatie curatorium – redactie De Wekker

4.1. Inleiding

In 2001, ten tijde van het vaststellen van de rapporten van het curatorium en van de redactie van De Wekker voor de te houden generale synode, werd van beide zijden geconstateerd dat de tekst van de

instructie voor de commissie van redactie onevenwichtig is: enerzijds is zij een deputaatschap (haar leden worden rechtstreeks door de generale synode benoemd) – en als zodanig is sprake van een gelijkwaardigheid t.o.v. het curatorium, dat immers eveneens een deputaatschap is -, anderzijds staat zij onder 'toezicht' van het curatorium.

Dat onder toezicht staan van het curatorium functioneert zeker de laatste jaren niet, zo werd aan de synode gerapporteerd. Vroeger werd het beleid in de kring van het curatorium besproken, meestal via de hoofdredacteur (Acta 2001, blz. 196v). De synode gaf opdracht om, na onderling contact tussen het curatorium en de redactie inzake de naleving van de instructie, in 2004 met eventuele voorstellen tot wijziging daarvan te komen (Acta 2001 art. 38). Het curatorium resp. de redactie van De Wekker gaf aan de di. H. van den Heuvel en D. Quant resp. ds. J. Jonkman en prof.dr. J. W. Maris opdracht om te komen tot voorstellen ter vervulling van deze opdracht.

4.2. *Geschiedenis van de huidige instructie*

De instructie van de redactie van De Wekker is te vinden in bijlage 15 KO (editie 1999). Na onderzoek is gebleken dat de tekst van deze instructie is vastgesteld, na een daartoe strekkend voorstel van het curatorium, door de generale synode van 1953 (Acta 1953 art. 105). In 1947 heeft de particuliere synode van het Noorden om een dergelijke instructie gevraagd, waarna de synode aan het curatorium opdracht gaf hiervoor een voorstel te doen (Acta 1947 art. 94). Dit bleek een dermate moeilijke opdracht dat de synode in 1950 er op moest aandringen haar nu toch uit te voeren (Acta 1950 art. 134). Maar de resultaten drie jaar later waren er dan ook naar: de tekst van de instructie is sindsdien (behoudens de naamswijziging van de Universiteit), tot op heden – dus een halve eeuw lang – nooit gewijzigd!

4.3. *'...ten voordele van...'*

In de tekst van de instructie staat in art 2 dat De Wekker wordt uitgegeven 'ten voordele van de Theologische Universiteit'. De band tussen het blad en de 'School' was in dit opzicht onweersprekelijk. In 1950 kan de redactie melden dat in de afgelopen drie jaar er elk jaar een bedrag van f 16.000,- in de kas van de Hogeschool is gestort (Acta 1950 blz. 149). Ter vergelijking: de generaal-synodale commissie stelt in dit jaar voor om de honorering van de hoogleraren van f 6.000,- te brengen op f 6.500,- (Acta 1950 blz. 141). De honoraria van de (op dat moment) drie hoogleraren kunnen dus voor het grootste gedeelte uit de opbrengsten van het blad worden betaald. In die tijd zorgde de redactie van De Wekker bovendien nog voor aangename verrassingen: in de Acta van 1950 is te lezen dat de hoofdredacteur, prof. J.J. van der Schuit, 'onder diepe stilte' een bedrag van f 10.000,- ter beschikking stelt ten behoeve van de meerdere vergoeding van de hoofdredacteur en zijn eventuele opvolger. Daarnaast wordt een bedrag van f 18.000,- geschonken, bestemd voor het emeriteringsfonds voor hoogleraren (Acta 1950 art. 66). Alhoewel in het rapport van het curatorium de zinsnede te lezen is dat deze het niet 'als ideaal beschouwt, dat de kas van de Theologische Hogeschool voor een belangrijk deel moet steunen op de baten van De Wekker' (blz. 134), zullen deze bijdragen in die tijd ongetwijfeld hebben bijgedragen tot het ervaren van de liefde die de kerk voor de School had. Gaandeweg is de inhoud van het '...ten voordele van...' aan versoering onderhevig geweest. In 1974 wordt in het rapport van de redactie aan de synode melding gemaakt van een uitspraak van de synode van 1971, namelijk dat 'een bijdrage van De Wekker aan de Theologische Hogeschool eerst en slechts in zoverre zal worden gegeven, als het kapitaal (...) een op f 40.000,- te bepalen grens overschrijdt'. De redactie meldt vervolgens dat zij gemeend heeft te moeten besluiten 'ondanks het feit dat deze grens niet is overschreden' toch een bedrag van f 1.000,- te storten, 'om zo de aanduiding in de kop van ons blad (...) waar te maken' (Acta 1974 blz. 105). Men zou de vraag kunnen stellen, n.a.v. het in de vorige alinea gestelde, of het curatorium dit nu een ideale situatie vond. Ongetwijfeld is hier sprake van de harde werkelijkheid van het sterk teruglopen van de baten van De Wekker. In de hierop volgende jaren wordt het steeds stiller rond dit onderwerp. Op vrijdag 19 juni 1998 verschijnt het weekblad nog met de zin op de omslag: 'Uitgegeven ten voordele van de Theologische Universiteit te Apeldoorn'. De vrijdag daarop, 26 juni 1998, is deze zin plotseling verdwenen. Een verantwoording daarvan wordt in het blad niet gegeven. Ook in het rapport aan de generale synode (Acta 1998 blz. 380) wordt er niet over gerept. En de synode komt terzake niet verder dan de vraag in de bespreking: 'Moet ook niet bedacht worden, dat De Wekker vanouds een sterke band met de Theologische Universiteit heeft gehad en dat dit zo moet blijven?' (Acta 1998 art. 79). Het leidt echter niet tot een besluit terzake. Op de synode daarvoor, die van 1995, maakt de redactie in haar rapport aan de synode nog melding over haar zorg m.b.t. het abonentenaantal en de tendens om grote regionale kerkbladen te maken, die 'de positie van ons blad van de kerken ten voordele van de Theologische Universiteit (...) bemoeilijkt, zo niet onmogelijk maakt' (Acta 1995 blz. 358). Blijkbaar zijn de kerken stilzwijgend tot de overtuiging gekomen dat het gaandeweg onvermijdelijk was de financiële band tussen De Wekker en de Universiteit als geëindigd te beschouwen. Tot een voorstel voor aanpassing van de instructie heeft dit echter niet geleid, hetgeen onjuist moet worden geacht.

4.4. *Een inhoudelijke band*

Dat de commissie van redactie haar werk verrichtte onder 'toezicht' van het curatorium had in de jaren '50 van de vorige eeuw ongetwijfeld ook een inhoudelijke reden: 'Apeldoorn' was beeldbepalend voor de Chr. Geref. Kerken. Van daaruit werd door de hoogleraren leiding gegeven aan het kerkelijk leven. En zij konden dit o.a. doen via artikelen in De Wekker, waarin zij van hun inzichten blijk konden geven. Ook de positie van de hoogleraren op generale synoden in die tijd mag als sprekend voorbeeld van hun leidinggevende taak worden aangeduid.

Toch betekende de formulering van de instructie niet dat het curatorium een sterk stempel op de werkzaamheden en het beleid van de redactie zette, althans, dat is niet te ontdekken. Het is opvallend dat het curatorium in zijn rapportage, als het om De Wekker gaat, zich beperkt tot korte mededelingen. De redactie komt, zoals in haar instructie staat, zelf met een rapport dat op de synode wordt besproken.

Het enige punt waaruit inmenging van het curatorium blijkt, is de benoeming van redactieleden: in 1956 bijvoorbeeld worden daartoe voorstellen in het rapport van het curatorium aan de synode gedaan (Acta 1956 blz. 113). In 1971 maakt de redactie in haar rapport aan de synode nog melding van haar dubbele verantwoordingsplicht: aan curatorium en synode (Acta 1971 blz. 138), maar het curatorium verwijst voor de inhoudelijke verantwoording naar het rapport van de redactie (blz. 143). In dit jaar ligt het voorstel voor benoeming nog op de tafel van het curatorium: het stelt voor om prof. W. Kremer op zijn verzoek onthefing te verlenen, terwijl toegezegd wordt: 'Voor de vervulling van de vacature zal u ter vergadering een voorstel worden gedaan'. In 1974 vindt de omslag plaats: het curatorium volstaat in zijn rapportage met de korte mededeling: 'Wat De Wekker betreft, verwijst het curatorium u naar het rapport van de commissie van redactie', (Acta 1974 blz. 117), terwijl deze nu ook zelfstandig meedeelt dat één van de redactieleden wegens gezondheidsredenen zijn arbeid moet beëindigen, zodat de synode in deze vacature zal moeten voorzien. 'Tevens wil de redactie voorstellen onze commissie uit te breiden met één lid, waarbij gedacht wordt aan een jongere predikant' (Acta 1974 blz. 104). De synode aanvaardt de gang van zaken stilziggend (art. 18).

4.5. Conclusie

De commissie komt tot de conclusie dat het curatorium en de redactie, en in hun voetspoor de kerken als geheel, vertegenwoordigd in de generale synode, steeds verder zijn weg gegroeid van dat, wat een halve eeuw geleden is bepaald: een blad dat wordt uitgegeven ten voordele van de School van de kerken, waarop het curatorium toezicht houdt. Daarnaast is er, het is reeds gesignaleerd, sprake van een onevenwichtigheid in de verhouding tussen beide deputaatschappen. Naar de mening van de commissie dient deze in ieder geval te worden opgeheven. Het is één van tweeën: óf het curatorium neemt zijn toezichthoudende functie opnieuw waar – maar dan dient het rapport aan de generale synode van de redactie ten principale een onderdeel te zijn van het rapport van het curatorium, dat daar dan ook verantwoordelijkheid voor draagt en dan dienen voorstellen tot benoeming van redactieleden weer door het curatorium gedaan te worden – óf de instructie wordt zodanig aangepast dat duidelijk wordt dat er sprake is van twee gelijkwaardige deputaatschappen, die door de generale synode worden benoemd en die beide rechtstreeks aan deze rapporteren. Op dit moment is er officieel sprake van een tussenvorm, die gelukkig nooit geleid heeft tot ernstige problemen, maar die daartoe wel kán leiden en die in elk geval leidt tot dubbel werk.

4.6. Voorstellen

Naar mening van de commissie heeft de gang der (kerkelijke) dingen in de loop der jaren reeds in een bepaalde richting geweten: meer en meer is er afstand gekomen, zowel inhoudelijk als financieel, tussen het curatorium c.q. de Universiteit, en de redactie van De Wekker. Er lijkt ons geen duidelijke reden te zijn deze – stilziggende – gang van zaken en de praktijk die op grond daarvan op dit moment gangbaar is, terug te draaien. Daarom adviseren wij om de generale synode voor te stellen de art. 2, 3, 6 en 7 van de instructie van de redactie te laten vervallen c.q. aan te passen, zodat de nieuwe tekst daarvan aldus luidt:

art. 1 Het weekblad De Wekker, orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, is eigendom van de kerken.

art. 2 De commissie van redactie bestaat uit zoveel leden als de generale synode bepaalt. De synode wijst een hoofdredacteur en een waarnemend hoofdredacteur aan. De hoofdredacteur bepaalt in overleg met de commissie van redactie de inhoud van het blad.

art. 3 De commissie van redactie is bevoegd zich te doen bijstaan door adviseurs.

art. 4 Op elke generale synode wordt een rapport ingediend over de afgelopen periode. Daarin legt de commissie van redactie verantwoording af van haar beleid en eventueel daarmee verband houdende beslissingen, zoals die voor het belang van het blad worden geëist.

Kortom, de redactie van De Wekker stelt de synode voor een nieuwe instructie voor de redactie vast te stellen en daarmee de formele relatie tussen het curatorium en de redactie te beëindigen.

5. Tenslotte

Zoals reeds gemeld zal de redactie uw vergadering een voorstel doen voor de benoeming van nieuwe redactieleden.

De redactie zegt uw vergadering dank voor het vertrouwen in de afgelopen periode geschonken. Zegene de Heere uw vergadering.

dr. J.W. Maris, hoofdredacteur
ds. M.J. Oosting, waarnemend secretaris

BIJLAGE 35
Artikel 76

Rapport 1 van commissie 5 inzake het rapport van de commissie van redactie van De Wekker

Uw commissie is dankbaar voor het vele werk dat wordt gedaan om wekelijks ons kerkelijk orgaan te doen verschijnen. We spreken onze waardering uit dat de commissie van redactie in de achterliggende periode haar beleid heeft gecontinueerd.

Prof.dr. J.W. Maris heeft gedurende twee periodes het hoofdredacteurschap bekleed. De arbeid die hij gedurende zes jaren voor De Wekker heeft verricht is zeer gewaardeerd.

De redactie stelt voor om niet opnieuw een hoogleraar tot hoofdredacteur te benoemen. Dit hangt samen met de toegenomen werkdruk van de hoogleraren, zodat zij dit werk er niet meer bij kunnen doen. Dit is na vele jaren een verandering in het beleid t.a.v. de redactie van De Wekker. Wij hebben begrip voor de argumentatie, maar we realiseren ons ook dat de hoogleraren een leidinggevende plaats innemen in het kerkelijke leven. Vanuit dit oogpunt betreurt de commissie het dat deze band nu wordt losgemaakt. Van de kant van de redactie is ons echter verzekerd dat er bij de hoogleraren evenwel de bereidheid blijft om artikelen in De Wekker te schrijven. Uw commissie vindt het van belang dat dit in de praktijk ook gestalte krijgt. De redactie is van mening dat zo de communicatie tussen De Wekker en de TUA in stand zal blijven.

Bij het voeren van het redactionele beleid staat het de redactie steeds voor ogen dat De Wekker een blad is voor het geheel van onze kerken. Daarbij ziet de redactie het als haar eerste taak om leiding te geven vanuit de Heilige Schrift met het oog op het kerkelijke leven.

In principe worden alle artikelen die in De Wekker worden geplaatst, tevoren gelezen door de hoofdredacteur of de eindredacteur. Al is de aansturing van de verschillende rubrieken onder de leden van de redactie verdeeld, de controle geschiedt toch gemeenschappelijk.

De weinige kritische reacties die binnenkomen, worden door de redactie zorgvuldig behandeld. Van de verslaggevers van de kerkelijke vergaderingen krijgt de redactie goede medewerking.

De redactie heeft het voornemen om begin 2005 het beleid te evalueren en daarbij aandacht te schenken aan de lay-out, de abonneewerving en de inhoud van het blad. De commissie acht het een goede zaak dat de redactie daarop alert blijft. We waarderen de pogingen die worden gedaan om meer abonnees te werven. Al blijft het te betreuren dat niet meer kerkleden ons kerkelijk orgaan lezen. In de ontwikkeling van het abonneebestand is een licht dalende lijn op te merken. Het aantal abonnees bedraagt nu ongeveer 4700. Er is wel eens over gedacht om De Wekker op internet te plaatsen, maar er zijn hiervoor nog geen concrete plannen; het is nog een punt van overweging.

In goed overleg met het curatorium stelt de redactie voor om de koppeling tussen De Wekker en de TUA los te maken. Uit de gezamenlijke bezinning blijkt dat deze loskoppeling logisch en verantwoord is. Uw commissie kan zich vinden in de argumentatie die men hiervoor geeft.

Wel acht de commissie het een goede zaak om in de instructie een artikel op te nemen met daarin vermeld de plicht tot financiële verantwoording. Dit kan betekenen dat er bij het verslag ook een financieel overzicht wordt gegeven. Dit stuit bij de redactie niet op bezwaren.

Het blijkt moeilijk te zijn om een planning van zittingsduur voor de leden van de redactie op te zetten. Door verschillende factoren kan hierin weer verandering optreden. De redactie wil nu graag uitbreiding met een vrouwelijk redactielid.

Uw commissie stelt u voor:

De generale synode besluit

1. de werkzaamheden van de commissie van redactie van De Wekker goed te keuren;
2. prof.dr. J. W. Maris hartelijk dank te zeggen voor het werk dat hij als hoofdredacteur gedurende zes jaren heeft verricht;
3. goedkeuring te hechten aan de beëindiging van de formele band tussen het curatorium en de redactie van De Wekker;
4. de instructie voor de commissie van redactie als volgt te vast te stellen:
'Instructie voor de commissie van redactie van De Wekker'.
art. 1. Het weekblad De Wekker, orgaan van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, is eigendom van de kerken.
art 2. De commissie van redactie bestaat uit zoveel leden als de generale synode bepaalt. De synode wijst een hoofdredacteur en een waarnemend hoofdredacteur aan. De hoofdredacteur bepaalt in overleg met de commissie van redactie de inhoud van het blad.
Art. 3. De commissie van redactie is bevoegd zich te doen bijstaan door adviseurs.
Art. 4. Op elke generale synode wordt een rapport ingediend over de afgelopen periode. Daarin legt de commissie van redactie verantwoording af van haar beleid en eventueel daarmee verband houdende beslissingen, zoals die voor het belang van het blad worden geëist.
Art. 5. De commissie van redactie legt aan de generale synode verantwoording af van haar financieel beleid;
5. goedkeuring te hechten aan de benoeming van een negende redactielid;
6. opnieuw leden voor de commissie van redactie te benoemen.

J.P. Boiten, rapporteur

BIJLAGE 36
Artikel 78

Rapport deputaten pastoraat in de gezondheidszorg

1. Samenstelling van het deputaatschap

Het deputaatschap pastoraat in de gezondheidszorg wordt momenteel gevormd door de volgende personen:

Dhr. G. van Brenk	voorzitter
Ds. E.E. Slofstra	2 ^e voorzitter
Ds. P.W. Hulshof	secretaris
Dr. T. Brand	penningmeester
Mw. E. Bikker	werkgroep R.L.G.
Mw. A. Reitsma	
Dhr. H. van der Laan	
Drs. J.P. Roubos	
Drs. F. Visscher	
Mw. A. Valkenburg	secundus deputaat

Ds. A. Dingemans is als dovenpredikant betrokken bij de activiteiten van het deputaatschap.

Gezien de brede taak die het deputaatschap heeft, hebben deputaten de afgelopen periode bij wijze van proef met drie secties gewerkt: sectie toerusting, sectie dovenwerk en sectie contacten. Hieronder volgen de instructies voor de genoemde secties:

Instructie voor de sectie toerusting:

Bemensing: L. Bikker, T. Brand, A. Reitsma en F. Visscher

Opdracht:

- jaarlijks of om het jaar een ronde door de kerken organiseren om de kerken regionaal bij verschillende thema's, die betrekking hebben op het pastoraat in de gezondheidszorg, te bepalen.
- in de tijd tussen twee generale synodes contactdagen organiseren voor werkers in de gezondheidszorg. Daarbij kunnen ook ambtsdragers toegerust worden door bij de meer diaconale thema's ook diakenen uit te nodigen en bij de meer pastorale thema's de ouderlingen.
- zorgen voor de (verdere) toerusting van predikanten en kerkenraden op het gebied van pastoraat en catechese van verstandelijk gehandicapten door in samenspraak met de sectie contacten, die de taak heeft om het catechesemateriaal voor verstandelijk gehandicapten te verzamelen, een praktische catechisatieles voor verstandelijk gehandicapten aan predikanten en kerkenraden aan te bieden en daar met hen verder over door te praten (zie punt 2 van de brief van de generale synode van 2001).
- zorgen voor pastorale handreikingen voor kerkenraden en eventuele andere gewenste publicaties.
- uiterlijk 10 dagen voor een vergadering van het totale deputaatschap bij de secretaris verslag uitbrengen van haar activiteiten en eventuele punten voor de agenda van de plenaire vergadering doorgeven.

Instructie voor de sectie dovenwerk:

Bemensing: P.W. Hulshof, H. van der Laan en A. Valkenburg

Opdracht:

- participeren in de werkgroep SoW en deputaten om het dovenwerk met de andere kerken gestalte te geven.
- zich op de hoogte stellen van de ontwikkelingen in de geestelijke zorg voor doven en alles in het werk stellen om de samenwerking met SoW-kerken te continueren (dit in overleg met de sectie contacten).
- zich bezinnen op de relatie tussen dove broeders en zusters en de gemeente, waar zij lid van zijn.
- zich bezinnen op de toekomst en kijken in hoeverre het wenselijk en mogelijk is om het werk van de dovenpastores dichter bij de doven en de kerken te brengen (kleinere rayons met meer predikanten bijv.).
- aandacht hebben voor het werk van de dovenpredikant.
- uiterlijk 10 dagen voor een vergadering van het totale deputaatschap bij de secretaris verslag uitbrengen van haar activiteiten en eventuele punten voor de agenda van de plenaire vergadering doorgeven.

Instructie voor de sectie contacten:

Bemensing: G. van Brenk, J.P. Roubos en E.E. Slofstra

Opdracht:

- contacten onderhouden met deputaten ADMA, ICIG, RLG, CIO-G, Kerk en Gezondheid (SoW) en het Dovenwerk (SoW).
- een overzicht (laten) maken van catechisatie- en bijbelgroepmateriaal uit het geheel van de gereformeerde gezindte ten behoeve van de pastorale zorg aan de verstandelijk gehandicapten (zie punt 3 van de brief van de generale synode van 2001).

- c. vóór de generale synode van 2004 onderzoek doen naar de mogelijkheid van vakantieweken voor verstandelijk gehandicapten en te kijken in hoeverre het mogelijk is om dit samen te doen met anderen uit de gereformeerde gezindte (zie punt 5 van de brief van de generale synode van 2001).
- d. n.a.v. punt 6 van de brief van de generale synode van 2001 in samenwerking met de RLG kerkenraden vragen naar de toegankelijkheid van het heilig avondmaal voor lichamen gehandicapten.
- e. n.a.v. punt 7 van de brief van de generale synode van 2001 in kaart brengen welke instellingen van belang zijn voor art. 6 predikanten en pastorale werkers in de gezondheidszorg. Tevens zal zij instellingen vragen, of zij getipt kunnen worden wanneer er een vacature is.
- f. contacten met art. 6 predikanten en pastorale werkers in de gezondheidszorg onderhouden en jaarlijks een bijeenkomst met hen en het hele deputaatschap beleggen.
- g. uiterlijk 10 dagen voor een vergadering van het totale deputaatschap bij de secretaris verslag uitbrengen van haar activiteiten en eventuele punten voor de agenda van de plenaire vergadering doorgeven.

2. Taak van het deputaatschap

Deze wordt omschreven in bijlage 2 (art. 6) van de KO.

Tot de taak van deputaten behoort:

- a. het informeren, stimuleren en begeleiden van de kerken aangaande de ambtelijke dienst met betrekking tot de lichamenlijk en verstandelijk gehandicapten;
- b. het zoeken van wegen, waarlangs de interkerkelijke samenwerking op basis van Schrift en belijdenis in de uitvoering van dit werk kan worden gerealiseerd;
- c. het bevorderen van de aanstelling van een geestelijk verzorger – door één of meer kerken –, hetzij een dienaar des Woords, hetzij een broeder die naar art. 3 K.O. sub 7 tot dit werk bevoegd is verklaard;
- d. het instrueren van een kerk als bedoeld sub c;
- e. het leggen en onderhouden van contacten met organisaties binnen en buiten eigen kerkelijk leven, die de belangen van de gehandicapten behartigen;
- f. het behartigen van de belangen van het ziekenhuispastoraat;
- g. het zoeken van wegen en mogelijkheden tot bezinning op de theologische, medische en ethische vragen met betrekking tot genoemde werkgebieden.

De generale synode van 2001 heeft de taakomschrijving op een aantal punten toegespitst. De synode besloot o.a.:

- deputaten de opdracht te geven onze predikanten en kerkenraden (verder) toe te (laten) rusten op het gebied van pastoraat en catechese met het oog op de geheel eigen plaats van de verstandelijk gehandicapte(n) in de gemeente;
- deputaten opdracht te geven een overzicht te (laten) maken van catechisatie- en bijbelgroepmateriaal uit het geheel van de gereformeerde gezindte ten behoeve van de pastorale zorg aan de verstandelijk gehandicapten;
- deputaten te verzoeken opnieuw onderzoek naar de mogelijkheid vakantieweken voor verstandelijk gehandicapten te doen en daarover aan de generale synode van 2004 te rapporteren; samenwerking met anderen uit de gereformeerde gezindte kan hierbij overwogen worden;
- deputaten op te dragen t.a.v. de avondmaalsvieringen tijdens de recreatieweken voor lichamenlijk gehandicapten:
 - a. zich nader te bezinnen op de blijvende noodzaak dan wel wenselijkheid van deze vieringen;
 - b. er vooralsnog op toe te zien dat de vieringen van het Heilig Avondmaal plaatsvinden conform art. 63 van de kerkorde;
 - c. alles in het werk te stellen dat in de eigen gemeente het Heilig Avondmaal kan worden meegevierd;
- deputaten te verzoeken een actief beleid te voeren ter vervulling van vacatures in de gezondheidszorg vanuit de kleine (reformatorische) kerken;
- deputaten de opdracht te geven met prioriteit aandacht te schenken aan de veelomvattende problematiek die het werken in de gezondheidszorg bij en voor leden van onze kerken kan oproepen, overeenkomstig art. 2.g van de instructie;
- deputaten opnieuw te verzoeken in hun contacten met predikanten naar art. 6. K.O. duidelijker te werken volgens de richtlijnen van de kerkorde.

3. Sectie toerusting

De afgelopen periode heeft de sectie zich bezig gehouden met het organiseren van

1. Bezinningsavonden
2. Themadagen voor werkers in de Gezondheidszorg

1. Bezinningsavonden

Een zevental avonden zijn belegd door het gehele land. Deze toerustingsavonden, met als thema 'Omgaan met depressie', trokken veel belangstellenden, waaronder ook ambtsdragers. De lokale predikanten bleken bereid de opening en/of sluiting te verzorgen, terwijl mede-deputaat J.P. Roubos, psychiater bij ELEOS, het onderwerp inleidde. Op iedere avond waren er (ex-) patiënten en/of hun naaststaanden aanwezig om hun ervaringen aan de aanwezigen over te brengen, hetgeen goed inzicht gaf in de problematiek en diepe indruk maakte.

Ter ondersteuning van dit thema is er een pastorale handreiking geschreven, die aan alle kerkenraden is toegezonden en aan de bezoekers van de bezinningsavonden is uitgereikt.

2. Themadagen

Een tweetal landelijke themadagen is belegd voor werkers in de Gezondheidszorg. Naast deze werkers bleken er op beide dagen ook veel ambtsdragers en 'gewone' gemeenteleden aanwezig te zijn. De opkomst was op 25-1-2003 goed en op 7-2-2004 werd de maximale capaciteit van de zaal in Bunschoten bereikt. Zowel de Themadag 'Verstrikt in een conflict' als de Themadag 'Depressie.....mij een zorg?!' is schriftelijk geëvalueerd. De beoordeling door de aanwezigen spreekt voor zich: grote tevredenheid over inhoud en organisatie. Van beide dagen is een verslag in De Wekker verschenen.

De avonden en de dagen bleken in een behoefte te voorzien en werden door de aanwezigen als zinvol, opbouwend en samenbindend ervaren.

4. Sectie dovenwerk

Deze sectie heeft zich de afgelopen periode vooral beziggehouden met:

- a. de aandacht voor het werk en de persoon van ds. Dingemanse;
- b. een andere structuur in het dovenwerk;

a. Aandacht voor het werk en de persoon van ds. Dingemanse

Uit de gesprekken met en de verslagen van ds. Dingemanse blijkt dat hij de juiste man op de juiste plaats is. Met veel inzet en enthousiasme doet hij zijn werk onder doven. Dat neemt niet weg, dat het werk de laatste jaren onder grote druk kwam te staan door de lange vacature van een dovenpredikant in het midden van Nederland en door het tijdelijk uitvallen van ds. De Graaf in het zuiden van het land. Met name de benoeming van een vervanger van ds. Kamphorst, die veel voeten in de aarde had, gaf veel spanning. Deputaten hebben daarin niet alleen een luisterend oor geboden, maar hebben ook contact gezocht met de SoW-kerken en hebben gekeken naar de structuur van het dovenwerk. Deputaten zijn blij dat er per 1 september 2004 een vervanger is van ds. Kamphorst in de persoon van ds. F.C. van Dijke uit Woerden.

b. Een andere structuur in het dovenwerk

De werkdruk van een dovenpastor is groot. Bovendien werkt hij in een zeer uitgestrekt gebied. Daarom hebben deputaten gekeken naar een andere structuur in het dovenwerk. Omdat er hierin nog geen concrete besluiten zijn genomen, kan hier nog niet veel over gezegd worden. De gedachten van deputaten op dit punt zijn o.a.:

- de verantwoordelijkheid van de (pastorale) zorg voor doven ligt allereerst bij de plaatselijke kerken. Het is van belang de kerkenraden daar steeds weer op te wijzen;
- er moeten meer pastorale werkers in het veld komen, zodat het werk door meer schouders gedragen wordt;
- naast het pastoraat is het ook de taak van een dovenpastor om de werkers in het veld en de kerkenraden toe te rusten. Dat kan hij er niet gewoon bij doen. Daarom zal er in overleg met de dovenpastor gekeken worden welke taken hij zelf moet doen en welke taken hij aan anderen kan overdragen.

5. Sectie contacten

De werkzaamheden van deze sectie waren:

a. Bijeenkomsten art. 6 predikanten werkzaam in gezondheidszorg

Op 10 oktober 2002 vond een bijeenkomst van art. 6 predikanten en pastoraal werkenden plaats in het psychiatrisch ziekenhuis De Geestgronden te Bennebroek. De inleiding over geestelijke zorg aan psychiatrische patiënten werd verzorgd door ds. J.M. Aarnoudse.

Op 12 juni 2003 werd een dergelijke bijeenkomst gehouden in het verpleeghuis De Voord te Elburg. Daar hield de geestelijk verzorger ds. C.J. van den Boogert een inleiding over zijn arbeid van geestelijke zorg aan de patiënten van het verpleeghuis.

Op 3 juni 2004 zijn deputaten en de art. 6 predikanten bij elkaar gekomen in de 'Willem van de Bergh' te Noordwijk.

b. Contacten met deputaten ADMA, CIO-G, RLG en de synode van de SoW-kerken

Met deputaten ADMA wordt overlegd over enige vorm van samenwerking bijv. rond een bepaald thema dat te maken heeft met het aandachtsveld van beide deputaatschappen.

De afvaardiging in het CIO-G wordt waargenomen door deputaat ds. P.W. Hulshof

Het CIO-G heeft in de afgelopen periode zich vooral ingezet voor een beroepsstandaard voor de geestelijk verzorger in zorginstellingen. Daar hecht het CIO-G grote waarde aan in verband met de kwaliteitsbewaking van de professionele en ambtshalve begeleiding en hulpverlening aan mensen in zorginstellingen. In januari van het jaar 2004 heeft de VGVZ de nieuwe beroepsstandaard aangeboden aan de staatssecretaris van VWS, mevr. Ross-Van Dorp.

Met de werkgroep Recreatie Lichamelijke Gehandicapten (RLG) heeft geregeld overleg plaatsgevonden, o.a. over één van de opdrachten van de generale synode van 2001. Die opdracht luidde: Deputaten op te dragen ten aanzien van de avondmaalsvieringen tijdens de recreatieweken voor lichamelijke gehandicapten:

- a. zich nader te bezinnen op de blijvende noodzaak dan wel wenselijkheid van deze vieringen;
- b. er vooraan toe te zien dat de vieringen van het Heilig Avondmaal plaatsvinden conform art. 63 van de kerkorde.

Deputaten zijn in overleg met de RLG tot de conclusie gekomen, dat de avondmaalsviering tijdens een vakantieweek in het algemeen veel voor de deelnemers betekent.

Over de kerkordelijke aspecten hebben deputaten een notitie opgesteld. De conclusie luidt: Deputaten pastoraat in de gezondheidszorg concluderen dat in de kerkorde de specifieke situatie van de avondmaalsviering tijdens de vakantie voor gehandicapte leden van de kerken niet wordt genoemd. Deputaten concluderen tevens dat, voor zover de kerkorde wel van toepassing is, alle regelingen zorgvuldig in acht worden genomen. Deputaten zijn dankbaar dat voor veel gehandicapte leden van

onze kerken door de RLG vakanties worden georganiseerd die niet alleen gericht zijn op recreatie maar ook op versterking van het geloof.

Contact met de SoW-kerken was nodig doordat één van de dovenpredikanten, werkzaam in een samenwerkingsverband van de Hervormde, Gereformeerde en Christelijke Gereformeerde kerken, afscheid had genomen. Het voorstel was dat in zijn plaats geen nieuwe dovenpastor benoemd zou worden. Deputaten hebben met het oog hierop de synode van de SoW-kerken bezocht en indringend met het moderamen gesproken, alvorens de definitieve besluitvorming plaatsvond. De uitkomst is dat de samenwerkingsovereenkomst toch gerespecteerd zal worden en een nieuwe dovenpredikant benoemd kan worden.

c. *Toegankelijkheid van kerken en ook van de avondmaalstafel voor mensen met een lichamelijke beperking*

De opdracht van de generale synode om alles in het werk te stellen dat in de eigen gemeente het Heilig Avondmaal door leden met een lichamelijke beperking kan worden meegevierd werd meegenomen in een enquête. Eerst werd gevraagd naar de toegankelijkheid van het kerkgebouw voor lichamenlijk gehandicapte mensen. Het aantal reacties was 110. Volgens 108 reacties was het kerkgebouw goed toegankelijk.

In de tweede vraag werd geïnformeerd naar de toegankelijkheid van de avondmaalstafel. Het aantal reacties was 110. Daarvan gaven 97 gemeenten aan dat de tafel goed toegankelijk was.

d. *Catechesemateriaal ten behoeve van pastorale zorg voor verstandelijk gehandicapten*

De generale synode heeft om een overzicht van materiaal voor catechese en bijbelgroepen gevraagd. Door deputaten is een overzicht samengesteld. Hierin is opgenomen materiaal o.a. van de organisaties 'Dit Koningskind', 'Helpende Handen', 'Op Weg Met De Ander', en 'Philadelphia Zorg' (zie bijlage). De beschikbaarheid van dit overzicht is gepubliceerd in De Wekker en Bewaar het Pand.

e. *Vakanties verstandelijk gehandicapte leden*

De generale synode van 2001 besloot deputaten te verzoeken opnieuw de mogelijkheid van vakantieweken voor verstandelijk gehandicapten te onderzoeken. Deputaten besloten over dit onderwerp de kerken te benaderen in de reeds genoemde enquête. De eerste vraag luidde: Zijn in uw gemeente leden met een verstandelijke beperking die gewend zijn op vakantie te gaan? Zo ja, met welke organisatie? Op deze vraag gaven 108 kerkenraden antwoord. Daarvan waren er 44 bevestigend. Er werden 27 verschillende organisaties genoemd werden. Vervolgens vroegen deputaten of er behoefte zou bestaan aan een eigen kerkelijke organisatie. Van de 106 reacties waren er 7 positief. Gezien het grote aanbod van organisaties, waarvan de meerderheid op christelijke grondslag, en gezien de geringe respons voor een eigen organisatie concluderen deputaten dat op dit moment de behoefte aan een eigen kerkelijke organisatie (eventueel in samenwerking met anderen uit de gereformeerde gezindte) gericht op vakanties voor mensen met een verstandelijke beperking niet voldoende substantieel is.

f. *Instellingen die van belang kunnen zijn voor art. 6 predikanten*

De synode verzocht deputaten een actief beleid te voeren ter vervulling van vacatures in de gezondheidszorg vanuit de kleine (reformatorische) kerken. Deputaten besloten alert te zijn op relevante vacatures met name voor de functie van geestelijk verzorger. Eventueel zouden predikanten daarop geïnteresseerd kunnen worden. Deputaten hebben daarom een artikel in De Wekker geplaatst om predikanten hierop te wijzen. En in de gehouden enquête is aan de kerkenraden gevraagd of de kerken betrokken zijn bij daadwerkelijke geestelijke zorg aan patiënten en cliënten. Van de 100 reacties waren er 79 bevestigende antwoorden. De tweede vraag luidde of er ook betrokkenheid bestond bij enige vorm van overleg of bezinning over geestelijke zorg. Aantal reacties was 112. Daarvan waren er 67 positief. Slechts 3 kerkenraden geven specifiek aan betrokken te zijn bij benoemingen in zorgcentra. Deputaten hebben in de verslagperiode met twee kerkenraden overleg gepleegd in verband met een eventuele benoeming van een predikant ten behoeve van geestelijke zorg in enkele plaatselijke zorgcentra.

6. *Werkgroep recreatie lichamenlijk gehandicapten*

De werkgroep is in 1977 ontstaan vanuit de behoefte om lichamenlijk gehandicapten en ouderen en eventueel hun (gezonde) partner die niet zelfstandig op vakantie kunnen een aangepaste vakantie aan te bieden.

De werkgroep gaat uit van het deputaatschap 'pastoraat in de gezondheidszorg' van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland.

Verantwoording

In het jaar 2002 is er op gepaste wijze aandacht geschonken aan het 25 jarig bestaan van de werkgroep, alle gasten en vrijwilligers kregen een drinkbeker met inscriptie als aandanken.

De werkgroep organiseert vier vakantieweken per jaar:

1. Vaarvakantie met de aangepaste boot de 'Prins Willem Alexander';
2. Midweek vakantie in een bungalowpark;
3. Vakantieweek voor jongeren van 20 jaar tot 39 jaar;
4. Vakantieweek in het 'F.D. Rooseveltthuis' te Doorn.

Tijdens de vakantieweken met de 'Prins Willem Alexander' en de vakantieweek in het 'F.D. Rooseveltthuis' te Doorn is er een predikant uit één van onze kerken alsmede een arts aanwezig.

Zowel bij de voorbereidingen als tijdens de vakantieweken zijn er contacten met kerkenraden en/of diaconieën van onze plaatselijke kerken met het verzoek om ambtelijke verantwoordelijkheid te dragen voor de kerkdiensten.

Men betreft op deze manier diaconieën en ook anderen bij de vakantieweken.

Begeleiding

De werkgroep is dankbaar dat er ieder jaar weer voldoende vrijwilligers zich beschikbaar stellen om een gedeelte van hun vrije tijd te besteden aan onze vakantieweken. Zonder inzet van verpleegkundigen, verzorgenden en overige vrijwilligers zouden wij deze weken niet kunnen organiseren.

De vrijwilligers doen dit met veel liefde en grote inzet.

De volgende predikanten hebben zich beschikbaar gesteld in de afgelopen periode:

Voor de bootreis met de 'Prins Willem Alexander'

2001 Ds. H. Last
2002 Ds. M. Oppenhuizen
2003 Ds. A.G. Boogaard

Voor de vakantieweek in het 'F.D. Roosevelthuis' te Doorn

2001 Ds. W. Steenberg
2002 Ds. C. Agterhof
2003 Ds. P.W. Hulshof

Financiën

Jaarlijks worden de boeken van de penningmeester gecontroleerd.

Ontmoetingsdag

Er wordt 1 x per jaar een ontmoetingsdag gehouden voor de vrijwilligers. Het doel van deze dag is toerusting en het bevorderen van de onderlinge contacten.

Met nieuwe vrijwilligers wordt kennis gemaakt en men krijgt nadere informatie over de vakantieweken.

In de periode van 2001 tot en met de ontmoetingsdag van 2004 zijn de volgende sprekers uitgenodigd:

2001 Ds. A. van der Veer met als onderwerp 'Radiopastoraat'.
2002 Mevr. A. T. Maris-de Kleine met als onderwerp 'Vrijwilligers in de Bijbel'.
2003 Mevr. A. Boogaard met een workshop over samenwerken.
2004 Mevr. H. Vink met als onderwerp 'Herbergzaamheid in de christelijke gemeente'.

Samenstelling van de werkgroep is per 1 januari 2004 als volgt:

Dhr. P. Hoogvliet	voorzitter	Oud-Beijerland
Mevr. C. M. Rolfes-Van Spronsen	secretariaat gasten en algem. zaken	Oud-Beijerland
Mevr. J.H. de Oude-Floor	secretariaat vrijwilligers	Zoetermeer
Mevr. I. Meijer-De Goede	penningmeester	Hengelo
Mevr. H.W. den Butter-De Haas	arts	Culemborg
Mevr. E. Bikker	verpleegkundige	Amersfoort
Dhr. J.W. Baan	algemeen lid	Bennekom

Er vindt jaarlijks een ontmoeting plaats met deputaten Pastoraat in de Gezondheidszorg.

7. Financiën

Hieronder volgt een opstelling van de begroting van het deputaatschap Gezondheidszorg voor de jaren 2005 t.e.m. 2007.

De bedragen zijn voor de jaren 2005 t.e.m. 2007 opgenomen in euro's.

Bij de omslagbepaling wordt uitgegaan van een ledenaantal van 74.000.

Baten	Begrotingen		
	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
Omslag	91.400	93.575	95.825
Rente	2.600	2.600	2.600
Bijdrage SOW kerken	9.075	9.075	9.075
Totaal inkomsten	103.075	105.250	107.500

Lasten

Traktament e.d.	65.000	66.600	68.200
Reiskosten	11.200	11.400	11.600
Afdracht emeritikas	7.750	7.750	7.750
Toerustingsavonden	2.300	2.300	2.300
Kosten Dienstenbureau	7.400	7.550	7.750
Secretariaatskosten	925	950	1.000
Werkgroep recreatie	2.000	2.000	2.000
Diverse algemene kosten	6.500	6.700	6.900
Totaal uitgaven	103.075	105.250	107.500

De berekening van de omslag over 2005-2007:

2002	91.400* (74.000 x 0,98)	= euro 1,26
2003	93.575* (74.000 x 0,98)	= euro 1,29
2004	95.825* (74.000 x 0,98)	= euro 1,32

Om de begroting over 3 jaar sluitend te houden is een omslagbijdrage van euro 1,29 nodig. Deputaten zijn echter van mening dat het eigen vermogen te laag is (ook volgens de norm van 1x de jaaruitgaven).

Daarom pleit men er voor om de omslagbijdrage te bepalen op euro 1,35 om hiermee het vermogen op een meer aanvaardbaar niveau te brengen.

De vermogenspositie zal per ultimo 2004 op ongeveer hetzelfde bedrag staan als ultimo 2003, en derhalve ongeveer € 66.000 bedragen.

Het eigen vermogen in een percentage van de jaarlijkse lasten bedraagt dan 68%.

T. Brand
penningmeester

8. Conclusies

- Deputaten hebben bij wijze van proef met drie secties gewerkt. Deze werkwijze is effectief gebleken. Deputaten willen deze manier van werken continueren.
- De bezinningsavonden en de themadagen voor werkers in de gezondheidszorg voorzien duidelijk in een behoefte.
- Wat de wens en de manier van de avondmaalsvieringen tijdens de vakantieweken betreft, zijn deputaten tot de conclusie gekomen, dat die wens er is en dat bij de vieringen, voorzover van toepassing, de regelingen conform art. 63 KO in acht worden genomen.
- Wat de toegankelijkheid van het kerkgebouw en van de avondmaaltafel betreft, geven de meeste gemeenten aan dat beide goed toegankelijk zijn.
- Wat betreft de vakanties voor verstandelijk gehandicapte leden, zijn deputaten tot de conclusie gekomen dat de behoefte aan een eigen kerkelijke organisatie (eventueel in samenwerking met anderen uit de gereformeerde gezindte) gericht op dergelijke vakanties niet voldoende substantieel is.

9. Voorstellen

Deputaten komen tijdig met een voordracht van de namen van broeders en zusters, die door de synode benoemd kunnen worden als leden van het deputaatschap pastoraat in de gezondheidszorg.

Bijlage

Overzicht van catechesemateriaal voor mensen met een verstandelijke handicap verzameld door deputaten pastoraat in de gezondheidszorg op verzoek van de generale synode ten behoeve van catechese-projecten van de kerken voor mensen met een verstandelijke beperking

december 2003

Materiaal van de vereniging 'Dit Koningskind', vereniging van gereformeerde (gereformeerd vrijgemaakte) mensen met een handicap, hun ouders en vrienden.

Maliebaan 71m, Utrecht / postbus 85275, 3508 AG Utrecht tel. 030 236 37 88

- *Bijbelboeken in eenvoudig Nederlands door L.G. Boonstra.* Van € 3,45 tot € 4,55 per boek.
- *Boeken van H.R. Munneke, eenvoudig taalgebruik met opdrachten,* € 2,75 per boek.
 - Verbond, doop en avondmaal
 - Het gebed
 - Twaalf artikelen

- Dit moet je weten (voor belijdeniscatechese)
- De tien geboden
- Vraag en antwoord
- Van Salomo tot Elia
- Gelijkenissen
- Het leerboek van de kerk
- Openbaring deel 1
- Openbaring deel 2
- Daniël en Esther
- Van zegen en straf
- Eredienst en tabernakel
- *Catechesemateriaal voor moeilijk lerenden*
 - Zondag 1-52 € 12,50
 - Zondag 1-52 (CD-ROM) € 11,35
- *Catechesemateriaal voor zeer moeilijk lerenden* € 9,10
 - De Verlosser komt
 - De Middelaar werkt
 - Wat wij geloven
 - De tien geboden
 - Het gebed
- *Boeken/video's van P.R. Compaan (ontwikkeld voor doven en slechthorenden)*
 - Elia de profeet € 4,55
 - Jozua en het nieuwe land € 4,55
 - De wonderen van Elisa € 4,55
 - Idem (video) € 10,25
 - Idem (video en boek samen) € 13,65
 - Het geheim van Luther € 4,55
 - Idem (video) € 11,35
 - Idem (video en boek samen) € 13,65
 - Prins Daniël € 4,55
 - Idem (video) € 7,95
 - Idem (video en boek samen) € 11,35
 - Naar Jezus € 4,55
 - Idem (video) € 7,95
 - Idem (video en boek samen) € 11,35

Materiaal van de Uitgeverij Stichting Baruch, Postbus 15825, 2502 BV Den Haag tel. 070 36 30 393

- De Stichting Baruch geeft verwerkingsmateriaal uit voor bijbelvertelling – kleuren, knippen, plakken. Dit materiaal werd ontworpen voor kinderen maar is ook geschikt voor bijbelgroepen voor mensen met een verstandelijke handicap.
- Presentatiemap deel 1 t/m 4, min. 60 werkjes per map. Uitg. Stg. Baruch Postbus 15825 2502 BV Den Haag tel. 070 3630393. € 10,00.
- Catalogus Kinderwerk Baruch € 1,00. Uitg. Stg. Baruch Postbus 15825 2502 BV Den Haag

Helpende handen, uitgaven van de Gereformeerde Gemeenten, Postbus 404, 3440 AK Woerden tel. 0348 48 99 70

- Ds. Ledeboer, catechisatieboekjes, 3 delen € 1,35 per deel.
- Catechisatieprogramma voor mensen met een verstandelijke beperking, samengesteld door ds. J.S. van der Net en M.M. Natzijl, Gods Woord in de Kerk, 6 delen o.a. deel over de liturgie en deel over de geloofsbelijdenis € 1,80 per deel.
- Catecheseserie 'Bidden' Het Onze Vader met geleideboekje € 1,35 per deel.

Op weg met de ander, Nederlandse Hervormde vereniging op Gereformeerde grondslag van en voor mensen met een handicap. Landelijk bureau Bergweg 6, 3701 JK Zeist tel 030 6932827

- (Aan)gepaste Orde van Dienst, een handvat voor de aangepaste kerkdiensten (en catechese). € 4,50.
- *Mijn eigen Lees- en Kleurbijbel O.T. 14 kleurplaten met korte omschrijving van het Bijbelverhaal.* € 2,50.
- *Aangepaste Belijdeniscatechese*, samengesteld door Roel Bartels € 1,50.
- *Belijdenis doen?* Uitgave van catecheseteam Leerdam € 2,50.
- *Ik ga belijdenis doen!* Uitgave Willem van den Bergh te Noordwijk € 3,00.

Ook de volgende lectuur beveelt 'Op weg met de ander' aan voor catechese met mensen met een verstandelijke beperking

Catecheseteam Harderwijk p/a mevr. H. v.d. Brink, W. de Zwijgerlaan 56 3843 CP Harderwijk tel. 0341 425640

- Jaarboeken aangepaste catechese, seizoenen 1999-2000/2000-2001/2001-2002. Per deel € 4,50.

Bestellen bij Werkgroep Catechese HGJB Pr. Bernhardlaan 1 3722 AE Bilthoven tel. 030 285402

- Tien verhalen uit het O.T. en Tien verhalen uit het N.T.. Per deel € 7,80.

Hervormd Bondsbureau, Beatrixstraat 20a 3862 DB Nijkerk tel. 033 2456699.

- Mijn eigen boek, korte handleiding bij bijbelverhaal met mogelijkheid van bijplakken plaatjes over de vertelling, 4 deeltjes. € 2,25 per deel + plaatjesvel.
- Werkboekjes voor zondagschool. Kwartaaluitgave voor 3 leeftijden. € 1,15 per deel.

Aangepaste Catechese Groot-Ammers p/a Ds. M. van der Sluys, Wal 3 2965 BH Nieuwpoort tel 0180 602778

- 14 delen Heidelberger Catechismus, € 1,60 per deel.

Stichting Philadelphia Zorg, Postbus 505 8070 AM Nunspeet tel. 0577 411800.

- 18 lessen over de kerk (3A) en Handreiking bij de kerk (3B). Voorbereiding op het doen van belijdenis. Resp. € 5,00 en € 4,50.

Stichting Docete, Everhard Meijsterlaan 54 3533 CN Utrecht tel. 030 2936807

- 29 verhalen uit de Kijbibijsel van Kees de Kort. Per verhaal 12 dia's met een boekje met voorleestekst € 9,20 per serie.

Stichting Effatha Guyot Zorg, Postbus 184 2700 AD Zoetermeer tel. 079 3294500

- CD-Rom serie, deel 1 t/m 4 'De Startbijbel onder handbereik'. Verhalen uit de Startbijbel van het NGB voor dove jongeren in hun eigen taal, de Nederlandse Gebarentaal € 15,00 per stuk.
- CD-Rom serie, deel 1 t/m 3, verhalen uit De Kijbibijsel van Kees de Kort voor dove kinderen in hun eigen taal, de Nederlandse Gebarentaal € 15,00 per stuk

BIJLAGE 37

Artikel 78

Rapport 8 commissie 3 inzake het rapport van deputaten pastoraat in de gezondheidszorg

Uw commissie heeft met dankbaarheid vastgesteld dat de structuur en de inhoud van dit rapport weergeven wat de vorige generale synode bedoelde toen kritische opmerkingen over de rapportage gemaakt werden. Nu komen de onderscheiden gebieden op een overzichtelijke manier aan de orde. Het werken in secties blijkt zeker aan een en ander te hebben bijgedragen. We spreken dan ook graag een woord van hartelijke dank uit aan het adres van alle deputaten. In het bijzonder aan br. G. van Brenk, die dit deputaatschap diende vanaf 1989 en nu afscheid van dit werk neemt.

Bij de bespreking van het rapport volgt de commissie ook de driedeling in secties.

Sectie toerusting

Eén van de taken uit de instructie van deze sectie blijkt overgeheveld te zijn naar de sectie contacten, namelijk opdracht c.

Veel andere soortgelijke organisaties zullen met een zekere jaloersheid naar de bezoekersaantallen van de georganiseerde themadagen kijken. Er is veel werk voor verzet en de commissie heeft deputaten aangemoedigd om met deze dagen door te gaan.

Ook de gehouden bezinningsavonden over 'Omgaan met depressie' en de pastorale handreiking over dit thema hebben in een behoefte voorzien bijkens de bezoekersaantallen en positieve reacties op de verzonden handreiking.

Sectie dovenwerk

Door deputaten werd gemeld dat een tijd lang ds. Dingemans de enige dovenpredikant was voor het hele land. De andere dovenpredikanten waren door ziekte of overwerktheid uitgeschakeld. Deputaten hebben in die periode veel tijd geïnvesteerd om alles te doen wat in hun vermogen lag om te voorkomen dat ook ds. Dingemans zou bezwijken onder de hoge werkdruk.

Over de andere structuur van het dovenwerk (zie onder par. 4 b.) hebben deputaten het volgende gemeld. Het gaat erom dat de direct pastorale taak die de dovenpredikanten nu hebben meer een toerustende taak zal worden om via lokale commissies kerkenraden toe te rusten om hun pastorale taak ten aanzien van doven te kunnen vervullen. Dat vereist een omslag in het denken van zowel de dovenpastores als van de doven zelf. Wat dit laatste betreft is geweest op het verschijnsel dat iedere groep het immers fijn vindt iets eigens te hebben, ook een eigen dovenpastor. Nu worden ze als het ware weer teruggeworpen op de eigen gemeente. Wat deputaten in de achterliggende periode gedaan hebben, is proberen de gedachten over deze omslag – die in eerste instantie als negatief ervaren wordt – op een positieve manier (om) te vormen. In de komende periode kan een en ander een meer concrete uitwerking krijgen. Het is wel de bedoeling dat bijvoorbeeld regionale bijbelstudies en ontmoetingen georganiseerd blijven worden. Bij navraag bleek dat onze kerken zo'n 100 dove leden tellen.

Sectie contacten

– predikanten naar art. 6 K.O.:

De jaarlijkse ontmoetingen vinden bewust plaats 'op locatie', zodat ook van de werkplek van de predikanten kennis genomen kan worden. Van de rapportage die de predikanten overeenkomstig het gestelde in art. 6 K.O. aan hun kerkenraden uitbrengen, wordt door deputaten een afschrift ontvangen.

Deputaten zijn van mening dat er geen punten zijn in art. 6 K.O. waarin zij niet handelen in overeenstemming met het in dat artikel bepaalde.

Ten aanzien van benoemingen merken deputaten op dat ze minder voor verrassingen zijn geplaatst. Daarmee wordt bedoeld dat het voorheen vaker voorkwam dat de handtekening al onder het contract stond op het moment dat zij erbij betrokken werden. Ze hebben ook zelf een actiever beleid gevoerd t.a.v. (toekomstige) vacatures.

Deputaten wijzen uw vergadering er nadrukkelijk op dat het in dit verband ook tot de verantwoordelijkheid van de plaatselijke kerken behoort met dergelijke zorginstellingen contact te onderhouden. Dan zijn we veel eerder op de hoogte met mogelijke vacatures.

– contacten CIO-G, ADMA:

De beroepsstandaard waar melding van gemaakt wordt is aan de staatssecretaris aangeboden. Deputaten bevestigen het signaal dat er steeds meer HBO-ers in zorginstellingen een plaats ontvangen en zo de band met de kerken steeds losser wordt. Ook in dit licht is het van belang dat een plaatselijke kerk contacten onderhoudt met de zorginstellingen ter plaatse.

In dit verband kwam ook de Wet Maatschappelijke Ondersteuning die van kracht wordt per 1 januari 2006 ter sprake. Een aantal voorzieningen in de gezondheidszorg die nu nog vallen onder de AWBZ (dus 'rechten' zijn) wordt dan overgeheveld naar de plaatselijke burgerlijke gemeente (als een 'voorziening'). Het lijkt deputaten van groot belang dat er tegen die tijd in groepen vrijwilligers die gevormd zullen worden per plaats juist christenen hun plaats zullen innemen. De commissie stelt uw vergadering om die reden voor hun een opdracht te geven om in contact te treden met deputaten ADMA om inzake deze ontwikkeling de kerken toe te rusten.

– viering Heilig Avondmaal tijdens de door de werkgroep RLG georganiseerde recreatieweken:

De commissie heeft met deputaten doorgesproken of de opdracht wel volledig uitgevoerd was. Er is metterdaad aandacht gegeven aan het gestelde in art. 63 K.O. Ook is er iets doorgegeven ten aanzien van de wenselijkheid van deze vieringen (ze betekenen 'in het algemeen veel voor de deelnemers'). Maar de vraag is of de noodzakelijkheid ervan aangetoond is. Gebleken is immers dat de tafel des Heeren over het algemeen goed toegankelijk is.

Deputaten hebben ter toelichting gewezen op het feit dat er toch nog altijd mensen zijn voor wie dit de enige mogelijkheid is om het Avondmaal te vieren en een nog groter aantal voor wie dit de enige gelegenheid is om dit binnen een gemeenschap te doen (dus afgezien van een klein aantal in een kamer van een verzorgingstehuis). De noodzakelijkheid hangt bovendien zeer nauw samen met het feit dat de wenselijkheid zo groot is. Bovendien is het nu al jaren in gebruik, zodat het beëindigen van deze vieringen door de deelnemers als een groot gemis zal worden ervaren.

Dat is uiteraard zeer begrijpelijk. Niettemin blijven enkele leden van de commissie toch moeite houden met deze gang van zaken, al begrijpen ze best dat het niet meer teruggedraaid kan worden.

Het is goed te beseffen dat om deze vieringen: a. er een aantal mensen uit onze kerken niet mee wil/kan doen aan deze weken, b. er predikanten zijn die moeten afzien van de begeleiding van deze mensen vanwege principiële moeite met deze vieringen.

Desgevraagd geven deputaten aan dat met de werkgroep is gesproken over het uitnodigingsbeleid om 'breder' uit te nodigen.

Bijlagen

De commissie stelt voor deze niet op te nemen in de Acta, behoudens bijlage 7. Daar hebben deputaten al aandacht voor gevraagd in de kerkelijke pers. Niettemin acht uw commissie het zinvol hen op te dragen deze bijlage te publiceren: a. op de website van onze kerken (zodat het overzicht uit to date kan blijven), b. via het kerkelijk bureau aan alle kerkenraden toe te zenden als een folder in de serie die onze kerken ondertussen opgebouwd hebben.

Dit heeft de instemming van deputaten.

Nog enkele verduidelijkingen

- Enkele afkortingen: ICIG = Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten (een adviescommissie), VGVZ = Vereniging van Geestelijke Verzorgers in Zorginstellingen.
- Uit de Acta GS 2001 blijkt dat werd gesproken over de pastorale zorg in revalidatiecentra. Deputaten hebben dat meegenomen in hun bezinning in die zin dat deze centra vallen onder gelijke aandacht met alle andere zorgcentra, dus niet een speciale plaats dienen te ontvangen.
- Bij navraag over de hoogte van het traktement (zie begroting) blijkt dat hierin ook opgenomen zijn enkele onkostenvergoedingen alsmede een woonvergoeding.

Voorstellen

De commissie stelt u het volgende voor te besluiten:

- de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
- deputaten op te dragen het overzicht catechesemateriaal voor verstandelijk gehandicapten verder gereed te maken voor publicatie, zowel digitaal als middels een folder en er zorg voor te dragen dat de kerken hiervan in kennis gesteld worden;
- deputaten op te dragen in contact te treden met deputaten ADMA inzake de ontwikkelingen die de Wet Maatschappelijke Ondersteuning met zich mee zal brengen, voorzover daarin een gelegenheid kan liggen voor de kerken om te participeren in de maatschappij;
- deputaten te verzoeken blijvend een actief beleid te voeren ter vervulling van vacatures in de gezondheidszorg vanuit de reformatorische kerken en erop te wijzen in hoeverre hier juist voor de plaatselijke kerkenraden (nog) een taak ligt;

5. deputaten op te dragen voort te gaan met de bezinningsavonden en themadagen, omdat deze in een duidelijke behoefte blijken te voorzien en op die wijze ook blijvende aandacht gegeven wordt aan de veelomvattende problematiek die werken in de gezondheidszorg met zich meebrengt;
6. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 38
Artikel 89

Rapport deputaten radio- en televisiediensten van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

1. Uniek

Deputaten beginnen graag met de dankbare vermelding dat er in Nederland een unieke situatie is met betrekking tot het uitzenden van radio- en televisiediensten. Die unieke situatie bestaat daarin dat de overheid zendtijd en geld beschikbaar stelt voor het uitzenden van levensbeschouwelijke programma's, waaronder kerkdiensten. Nergens ter wereld wordt het uitzenden van kerkdiensten door de overheid betaald. Het mag ons met dankbaarheid vervullen dat dit in Nederland wel het geval is. Ook in een andere zin is het woord 'uniek' van toepassing. 'Zendtijd voor Kerken' is in Nederland de enige landelijke stichting, die (met geld van de overheid) televisiediensten uitzendt. De IKON is namelijk in de achterliggende periode gestopt met het op de buis brengen van kerkdiensten.

2. Samenstelling deputaatschap

Door de generale synode van 2001 werden benoemd drs. C. van Atten, ds. M. Groen, drs. J. van Mulligen en ds. N. Ribbers. Na het vertrek van drs. W.J. Quist, die met ingang van de synode van 2001 zijn zitting in het deputaatschap beëindigde, heeft ds. M. Groen zijn plaats als voorzitter van het deputaatschap ingenomen. Tevens werd ds. M. Groen voorzitter van de Raad van Toezicht en Advies van de Stichting Zendtijd voor Kerken, welke raad bestaat uit de deputaatschappen, c.q. commissies van de verschillende in de stichting participerende kerkgemeenschappen. Het secretariaat van het deputaatschap werd van ds. M. Groen overgenomen door ds. N. Ribbers. Drs. J. van Mulligen heeft zitting in het bestuur van Zendtijd voor Kerken (hierna ZvK). Drs. J. van Mulligen heeft aangegeven zijn zitting in het deputaatschap na 21 jaar, waarin hij zich in de verschillende verbanden op zeer verdienstelijke wijze van zijn taak gekweten heeft, te willen beëindigen.

3. Werkzaamheden

Deputaten vergaderden in de regel twee maal per jaar (in 2003 drie maal) in de kring van de Raad van Toezicht en Advies van de Stichting ZvK; daarnaast afzonderlijk verschillende keren en één maal gezamenlijk met de deputaten van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt. Er vonden gesprekken plaats met ds. A. van der Veer, voorzitter van de Evangelische Omroep.

4. Stichting 'Zendtijd voor Kerken'

Deputaten informeren u graag hoe de zaken formeel in elkaar steken. De Christelijke Gereformeerde Kerken hebben zendtijd in het verband van de Stichting ZvK. In deze stichting participeren ook de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt, de Nederlands Gereformeerde Kerken, de Unie van Baptistengemeenten en gemeenten onder de noemer van 'Zendtijd Evangelische Gemeenten'. De stichting beschikt over een eigen organisatie en eigen middelen. Aan de zogeheten 'Koepelstichting', waarin ZvK en IKON vertegenwoordigd zijn, wordt door het Commissariaat voor de Media zendtijd toegewezen, telkens voor een concessieperiode van vijf jaar. In het jaar 2004 zal een nieuwe aanvraag voor zendtijd bij het Commissariaat ingediend moeten worden voor de concessieperiode 2005 en volgende jaren.

Binnen het Commissariaat voor de Media wordt nagedacht over en gewerkt aan nieuwe criteria voor zendtijdtoewijzing, hetgeen de ZvK en IKON met zorg vervult. Mochten de nog niet uitgekristalliseerde criteria gaan gelden, dan betekent dat voor ZvK/IKON dat op termijn ongeveer 30% van de zendtijd 'ingeleverd' moet worden.

De door het Commissariaat toegewezen zendtijd aan ZvK/IKON wordt volgens een vaste verdeelsleutel tussen IKON en ZvK verdeeld.

ZvK kwam voor het jaar 2004 voor een omvangrijke, door het kabinet Balkenende II geïnitieerde, bezuinigingsoperatie te staan. Het heeft de ZvK-medewerkers heel wat hoofdbrekens gekost om de begroting rond te krijgen.

Deputaten hebben grote waardering voor de enthousiaste en deskundige inzet van de ZvK-medewerkers.

5. De kloof proberen te overbruggen

Stichting Zendtijd voor Kerken heeft in haar 'Mission Statement' o.a. staan: 'Door de uitzendingen te verzorgen wil ze enerzijds kijkers en luisteraars bereiken die, om welke reden dan ook, de kerk niet meer bezoeken en anderzijds een wervend appèl doen uitgaan tot hen die geen relatie met de kerk en het evangelie (meer) hebben'; en: 'Voor het bereiken van de kijkers en luisteraars streeft zij er naar dat taalgebruik en vormgeving eigentijds zijn'.

Dit sluit naadloos aan bij uw besluit dat de televisiediensten het karakter van diensten met belangstellenden moeten hebben. Wij proberen deze notie in het uitnodigen van voorgangers te verdisconteren.

In het kader van de poging de moderne kijkers en luisteraars te bereiken, hebben de ZvK-kerken in de afgelopen periode uitvoerig nagedacht over mogelijke verbeteringen.

Er werd en wordt – door gemeenten en ZvK-bureau – veel aan gedaan om kerkdiensten een zo goed mogelijke plek binnen de media radio en televisie te geven. Maar juist als je dit weet, moet je scherp blijven. Reden waarom ZvK enkele zaken anders, scherper wil (gaan) oppakken. Dit is onder woorden gebracht in een tweetal beleidsnotities die namens het ZvK-bestuur, en het bureau, in 2000 en in 2002 verschenen zijn en die door de Raad van Toezicht en Advies besproken en geaccordeerd zijn.

Voor wat radio betreft: er is voor kerken de mogelijkheid om iets radiofonisch aan de uitzending van een reguliere kerkdienst toe te voegen. Dit kan zijn een interview met gemeenteleden over het thema van de dienst, of over iets dat zij in hun leven meegemaakt hebben. Denkbaar is ook het (vooraf) opnemen en uitzenden van een getuigenis, een gesprekje met kinderen van de gemeente, etc. Dit radiofonische stukje lijkt op en heeft verwantschap met het zogenaamde voorfilmpje dat al langer bij televisie-kerkdiensten gebruikt wordt; het radiofonische is bedoeld om een extra brug naar de luisteraar(s) op te zetten en zo herkenbaar en menselijk mogelijk te zijn.

Ook voor het medium televisie worden handige, journalistieke tips aan het gereedschap toegevoegd. Die staan voortaan standaard op enkele lijsten die door bureaumensen gebruikt worden en in het gesprek met leden van de gemeenten/voorgangers aan de orde kunnen komen. Doel ervan is dat de afstand tussen kijkers en sprekers zo klein mogelijk gemaakt wordt. Daarvoor zet men oude(re), eerder al beproefde én nieuwe hulpmiddelen in. Eén ervan is een vaste presentator die de ZvK-tvuitzendingen een gezicht geeft, niet in plaats, maar ten dienste van voorganger en gemeente. ZvK probeert aan de diensten een sfeer en uitstraling mee te geven die bij de geloofsbeleving binnen de ZvK-deelnemer en het medium televisie past en die 'rekent' met de huidige cultuur en tijdgeest.

Het voorgaande leidt tot een boeiende kerkelijke uitzending van een plaatselijke gemeente met herkenbare elementen: een vaste presentator, filmische elementen waarin (kerk)mensen en/of (kerk)activiteiten heel dichtbij komen én een kerkdienst/samenkomst.

ZvK wil volgens het missionstatement ook mensen bereiken die niet met het Evangelie bekend zijn. Men wil iets van de ons ten dienste staande middelen – in geld, in zendtijd, in energie – gebruiken om die doelgroep, gerichter dan tot nu toe kon of gebeurd is, aan te spreken. Dit betreft met name de zogenaamde 'zoekers', mensen die zoekende zijn, die zich realiseren dat er meer is dan dit leven is en die belangstelling hebben voor bijbel en geloof. Men zet daar, aanvullend op de uitzending van kerkdiensten op zondagmorgen, een apart, kort programma van maximaal 10 minuten voor in. Deze programma's worden doordeeweeks in een blok van bijv. 16 weken achter elkaar uitgezonden; de programma's worden in diezelfde weken ook herhaald in dagtelevisie. Er zijn diverse ideeën qua invulling. Die hebben gemeen dat ze als doel hebben om een ander, (iets) jonger publiek te bereiken dan met een reguliere kerkdienst/samenkomst op een zondagmorgen mogelijk is. Bij het bedenken en produceren van deze korte programma's worden kerken/gemeenten van de ZvK-deelnemers zo veel en zo goed mogelijk betrokken.

Bij al deze ideeën en inspanningen zijn deputaten zich ervan bewust dat wij mensen kunnen werken aan een goed programma, maar dat beslissend is het werk van de Heilige Geest, Die een mens door het evangelie moet raken en de kloof tussen een heilig God en een zondig mensenkind in Christus moet overbruggen.

6. Ontmoeting met deputaten Gereformeerde Kerk vrijgemaakt

Reeds enige jaren geleden ontvingen deputaten het verzoek van de gezamenlijke deputaatschappen 'Eenheid van Gereformeerde Belijders in Nederland' (Christelijk Gereformeerd) en 'Kerkelijke Eenheid' (Gereformeerd vrijgemaakt) om 'contact te zoeken met het deputaatschap van de andere kerk, dat werkzaam is op het terrein waar u als deputaten ook werkzaam bent. Het mooiste zou zijn, als dat contact uitloopt op een vergadering van beide deputaatschappen'.

Wellicht anders dan voor menig ander deputaatschap geldt dat ons deputaatschap reeds jarenlang intensief contact heeft met het Gereformeerd vrijgemaakte deputaatschap, namelijk binnen het kader van de vergaderingen van de ZvK. Evenwel hebben deputaten besloten te voldoen aan het verzoek van de gezamenlijke deputaatschappen 'Eenheid'. Om agendatechnische redenen kon een gezamenlijke vergadering vaak niet plaatsvinden. Uiteindelijk hebben beide deputaatschappen elkaar ontmoet in een vergadering op 28 november 2002. We hebben uitvoerig en grondig kennis genomen van de werkwijze van het andere deputaatschap. Deputaten GkV meldden dat hun rapport op de generale synode in drie ronden uitvoerig besproken wordt. Beide deputaatschappen hebben afgesproken elkaar 1 maal per jaar te ontmoeten in een gezamenlijke vergadering, gekoppeld aan een vergadering van de Raad van Toezicht en Advies (RvTA), mits er agendapunten voor zo'n gezamenlijke vergadering zijn.

7. Uitzendingen, voorbereiding en nazorg

Vanuit onze kerken worden per jaar negen à tien kerkdiensten via de radio en drie of vier diensten via de televisie uitgezonden. Het thans hogere aantal televisiediensten heeft te maken met het feit dat ZvK voor 2004 vier uitzendingen van de NCRV 'overgenomen' heeft. Die vier extra uitzendingen moesten op een zo goedkoop mogelijke manier gemaakt worden. Reden waarom twee uitzendingen een herhaling van een eerdere uitzending waren. Zodoende is ook een CGK-televisiedienst een herhaling van een eerdere uitzending geweest.

Het aantal luisteraars naar een radiokerkdienst is gemiddeld zo'n 40- à 50.000. Naar een televisiedienst kijken gemiddeld meer mensen: heel vaak 80.000, en soms nog meer.

Over het algemeen is er bij predikanten die gevraagd worden bereidheid om mee te werken, daarbij in acht genomen dat een aantal kerken en predikanten heeft aangegeven niet mee te willen werken aan radio en een groter aantal niet aan televisie. Soms lijken de predikant en zijn kerkenraad op dit punt niet met elkaar in de pas te lopen.

Deputaten zijn er dankbaar voor dat het mogelijk is om van tijd tot tijd ook een dienst uit te zenden vanuit een van de kerken waarmee we een zendingsrelatie hebben.

In de voorbereiding is belangrijk de instructiedag, die twee maal per jaar wordt belegd. Op deze dag ontvangen zij die in een radio- of televisiedienst zullen voorgaan, informatie en instructie over de aanpak van een uit te zenden dienst. Telkens weer worden deze dagen goed ontvangen. Het merendeel van de CGK-predikanten, die hun medewerking aan een uitzending toezegden, is aanwezig geweest op zo'n instructiedag.

Na elke uitzending is er voor de luisteraars en kijkers gelegenheid om via de telefoon of schriftelijk te reageren. De nazorg wordt gegeven door een team van leden van de uitzendende gemeente. Via een centraal nummer in Hilversum wordt men doorgeschakeld. Van de mogelijkheid tot nazorg wordt over het algemeen goed gebruik gemaakt, soms met uitzonderlijk veel reacties na een uitzending.

Luisteraars en kijkers kunnen ook de tekst van de verkondiging, een audio- of een videocassette bestellen. Er zit een stijgende lijn in het aantal bestellingen. Dat aantal lag in 2004 tegen de 3150.

Al met al blijkt dat de uitzendingen ook werkelijk iets betekenen en dat de Heere erdoor wil werken.

8. Contact met ds. A. van der Veer

Deputaten hebben in de verslagperiode één maal een uitvoerige ontmoeting gehad met ds. A. van der Veer. Dit geringe contact heeft te maken met de ingrijpende operatie, die ds. Van der Veer enige jaren geleden ondergaan heeft en de geruime tijd die nodig was voor herstel. De uitvoerige ontmoeting op 28 november 2002 was een heel zinvolle ontmoeting. Ds. Van der Veer ervaart het als een wonder dat hij zijn werk weer kan doen. Zijn werk heeft – naast andere dingen – ook een duidelijk verkondigend karakter (de uitzendingen op de zondagmorgen) en er geschiedt een grote hoeveelheid pastoraat via de beantwoording van brieven. Ds. Van der Veer heeft volle vrede met de plaats die hij mag hebben.

9. Besluiten generale synode 2001

Uw synode besloot in 2001 ten aanzien van het deputaatschap radio- en televisiediensten:

- 2 deputaten op te dragen om op de volgende synode met een voorstel tot instructie te komen;
- 3 deputaten op te dragen zich te bezinnen op de mogelijkheden die er liggen voor het uitzenden van kerkdiensten via andere kanalen dan de landelijke publieke omroep, zoals bijvoorbeeld via commerciële omroepen en het internet;
- 4 deputaten op te dragen zich te bezinnen hoe ze ondersteunend kunnen werken voor plaatselijke kerken die betrokken zijn bij uitzendingen via lokale omroepen.

Ad 2

Deputaten hebben verwoede pogingen ondernomen om de instructie voor deputaten te achterhalen, tot op heden echter zonder resultaat. Er zijn naspeuringen verricht in het gebouw van de TU in Apeldoorn, maar die leverden niets op. Thans ligt een verzoek tot opsporing bij het Dienstbureau in Veenendaal. Wanneer ook daar de instructie niet gevonden wordt, willen deputaten op de volgende synode komen met een voorstel tot instructie.

Ad 3

Deputaten zien geen mogelijkheid dat onze kerken hun taak ook via commerciële zenders kan uitvoeren. Het is te duur om zendtijd te kopen, de logistieke en technische kennis en middelen om programma's te maken en uit te zenden ontbreken ons kerkverband. De uitzendingen zoals die nu geschieden via ZvK voldoen.

Ad 3 en 4 (internet en lokale omroep)

Deputaten hebben een enquête voor de kerken opgesteld rondom deze zaken en deze de kerken toegezonden. Deputaten zijn heel tevreden met de respons. Van de 186 verstuurd formulieren zijn er 103 teruggekomen. Opvallend is dat veel gemeenten meedoen aan het uitzenden van kerkdiensten via de lokale omroep, namelijk 51 stuks. Bovendien zijn in 31 gemeenten leden betrokken bij de technische gang van zaken voor wat betreft de uitzending van kerkdiensten via de lokale omroep. Zeven gemeenten hebben behoefte aan instructie inzake het uitzenden van kerkdiensten. Deputaten kunnen niet zelf die instructie geven. Zij hebben wel een adres van een betrouwbare organisatie, die bedoelde instructie kan geven. Middels een schrijven – gericht aan alle kerken – hebben deputaten de kerken van dit adres in kennis gesteld. In dat schrijven zijn ook opgenomen de gegevens van de landelijke organisatie kerktelefoon, die informatie kan geven met betrekking tot het uitzenden van kerkdiensten via internet.

10. Tenslotte

Deputaten willen hun dankbaarheid uitspreken over de zegen die de Heere geeft om te mogen werken aan het uitdragen van het evangelie, ook via de media; eveneens over de goede harmonie, waarin in ZvK verband gewerkt mag worden.

Moge de Heere uw vergadering zegenen.

Namens deputaten,

ds. M. Groen, voorzitter
ds. N. Ribbers, secretaris

BIJLAGE 39
Artikel 89

Rapport 1 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten radio- en televisiediensten

Met belangstelling en veel waardering heeft uw commissie kennis genomen van het werk van deputaten radio- en televisiediensten. Op meer plaatsen in de wereld worden kerkdiensten uitgezonden. Dat kerken zelf zendgemachtigde zijn, is bijzonder te noemen.

Drs. J. van Mulligen treedt na 21 jaar terug uit het deputaatschap. Hij maakte daarbij deel uit van het bestuur van Zendtijd voor Kerken (ZvK). De commissie spreekt haar waardering uit dat hij zich zo lang heeft ingezet voor het deputaatschap

Deputaten maakten de commissie deelgenoot van zorgen met betrekking tot de toewijzing van zendtijd. Omdat het Commissariaat voor de Media andere religieuze groeperingen (jodendom, islam, hindoeïsme etc.) meer zendtijd toewijst, moet de zogeheten 'Koepelstichting' Verzorging Kerkelijke Zendtijd (VKZ) zendtijd inleveren. Daardoor krijgt ook de ZvK minder uren toegewezen. Afspraak is namelijk dat ZvK 12% van de aan VKZ toegewezen zendtijd krijgt en de IKON 88%.

Uw commissie heeft met deputaten gesproken over het Mission Statement van de ZvK. Met name werd gesproken over de uitspraak dat er naar gestreefd wordt om taalgebruik en vormgeving eigentijds te laten zijn. Heeft dit niet als risico dat plaatselijke kerken bij voorbaat worden uitgesloten? Alle kerkenraden hebben in de afgelopen periode een formulier ontvangen waarin gevraagd werd of men deel wil nemen aan uitzendingen voor radio en/of televisie. Wel is het zo dat bij een televisiekerkdienst er meer geselecteerd wordt. De diensten voor televisie zijn evangelisatiediensten. Dit wordt ondersteund door het onderzoek naar de kijk- en luistercijfers. Van de kijkers is 55% niet (meer) aan een kerk verbonden. De verantwoordelijkheid voor de inhoud van de uitzendingen ligt bij de plaatselijke kerk die uitzendt. Ook zorgt deze voor de nazorg.

Deputaten hebben contact gehad met ds. A. van der Veer, die als predikant naar artikel 6 KO verbonden is aan deputaten. Door de ziekte van ds. van der Veer was er slechts één officiële ontmoeting. De commissie vroeg zich af of zijn ziek zijn juist niet intensiever contact nodig maakte. Deputaten vertelden dat er ook vanuit de kerkenraad van Zwolle is meegeleefd. Naar het oordeel van de commissie moet in zulke situaties voorkomen worden dat een predikant in stilte zijn weg moet gaan. Deputaten stemden daarmee in.

De generale synode 2001 droeg deputaten op met een instructie te komen. Het onderzoek naar een reeds bestaande instructie leverde niets op. Uw commissie betreurt het dat er geen nieuwe instructie aan uw vergadering kan worden voorgelegd. Ze stelt voor deputaten op te dragen een nieuwe instructie te maken en deze voor te leggen aan de generale synode van 2007.

Er is door deputaten onderzoek gedaan naar de mogelijkheid om plaatselijke kerken te ondersteunen bij het uitzenden via de lokale omroep. De kerken die uitzenden hebben daarbij nauwelijks ondersteuning nodig. Wel lijkt het uw commissie van belang om de kerken te wijzen op de mogelijkheden om via de lokale omroep het evangelie uit te dragen.

De commissie stelt u voor te besluiten:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor het werk dat is verricht;
2. deputaten op te dragen de volgende synode een voorstel tot instructie ter goedkeuring aan te bieden;
3. deputaten op te dragen de kerken te informeren over de mogelijkheden om via de lokale omroep het evangelie uit te dragen;
4. opnieuw deputaten te benoemen;

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 40
Artikel 90

Rapport deputaten kerk en Israël

1. Algemeen

1.1. Samenstelling deputaatschap

Momenteel is de samenstelling van het deputaatschap kerk en Israël als volgt.

We kennen twee zendende kerken, te weten Groningen en Zierikzee, die beide in ons deputaatschap vertegenwoordigd zijn. Namens Groningen hebben br. K. van Smeden en drs. H.M. van der Vegt zitting in ons deputaatschap. Zierikzee wordt vertegenwoordigd door br. M. Wesdorp.

De particuliere synode van het Noorden vaardigt ds. A. Brons (sec. ds. D.J.K.G. Ruter) en ds. R. van de Kamp (sec. drs. F.H. Meijer) af. De particuliere synode van het Oosten benoemde ds. H. Biesma (sec. drs. A. Wagenaar) en ds. P.D.J. Buijs (sec. drs. E.J. van der Linde). De particuliere synode van het Westen laat zich in ons deputaatschap vertegenwoordigen door drs. G.J. Capellen (sec. drs. J.G. Brienen) en br. drs.

ing. C. van der Spek (sec. drs. C.C. den Hertog). Tenslotte heeft de particuliere synode van het Zuiden ds. M. van der Sluys (sec. ds. H.J.Th.Velema) en ds. C.J. Droger (sec. drs. M.C. Mulder) benoemd. De generale synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001 benoemde tot eerste secretaris ds. M.W. Vrijhof, tot tweede secretaris ds. H.D. Rietveld, tot eerste penningmeester br. P. Vree, tot tweede penningmeester br. H.H. van Braak en tot adviseur dr. G.C. den Hertog en tot adviseur ad hoc drs. C.J. van den Boogert.

1.2. Samenstelling moderamen

Het moderamen wordt gevormd uit de door de generale synode benoemde deputaten en adviseurs. Tevens maken ds. H. Biesma, die voorzitter van het deputaatschap is, en ds. P.D.J. Buijs, die tweede voorzitter is, deel uit van het moderamen.

1.3. Wijzigingen in de samenstelling van het deputaatschap

In de verslagperiode traden enkele wijzigingen op in de afvaardiging van de particuliere synoden.

Wij namen in het najaar van 2001 afscheid van ds. J.P. Boiten, die 19 jaar lid van ons deputaatschap is geweest namens de particuliere synode van het Zuiden. We vermelden met grote dankbaarheid de plaats die hij in ons midden had en het werk dat hij heeft gedaan.

Hij werd opgevolgd door ds. J.G. Schenau. Maar inmiddels heeft ook hij ons deputaatschap weer moeten verlaten vanwege vertrek naar een ander ressort. We betreuren zijn vertrek, omdat hij steeds beter ingroeide in het werk en een zeer gewaardeerde bijdrage leverde.

In zijn plaats benoemde de particuliere synode van het Zuiden in 2003 ds. C.J. Droger.

2. Zendende kerken

Met dankbaarheid maken we melding van de goede samenwerking met de zendende kerken Groningen en Zierikzee. In de afgelopen periode hebben we afscheid moeten nemen van ds. J. Oosterbroek als vertegenwoordiger van Zierikzee. We willen hem op deze plaats bedanken voor de bijdrage die hij geleverd heeft aan het werk van ons deputaatschap.

We hebben ons bezonnen op de plaats van de zendende kerken in ons deputaatschap, aangezien er door de benoeming in het kader van het CIS (Centrum voor Israëlstudies) van drs. C.J. Rodenburg – waarop we verder in dit rapport uitvoerig ingaan – niet meer direct sprake is van een zendende kerk. We beseffen dat de beide zendende kerken door de generale synode als zodanig zijn aangewezen. Het is daarom ook aan de generale synode om vast te stellen of beide gemeenten als zendende kerk gehandhaafd moeten blijven.

Wel verzoeken wij u om in elk geval Zierikzee als zendende kerk te handhaven in verband met het feit dat drs. C.J. van den Boogert als afgevaardigde van deze kerk onze vergadering zal bijwonen en recent benoemd is tot eindredacteur van ons blad 'Vrede over Israël'. Wij zouden graag van zijn expertise gebruik willen blijven maken.

3. Vergaderingen

In de verslagperiode vergaderden we twaalf maal, en wel in 2001 op 11 september en 28 november; in 2002 op 15 en 16 februari, 4 juni, 26 september, 11 december; in het jaar 2003 op 19 februari, 8 mei, 19 en 20 september, 12 december; tot dusver in het jaar 2004 op 4 februari en 21 april.

Ter voorbereiding van de deputatenvergadering wordt er in de regel een moderamenvergadering gehouden, waarnaast de leden van het moderamen en de adviseurs ook – indien gewenst of nodig – afgevaardigden van (één van) de zendende kerken aanwezig zijn. In de verslagperiode was daartoe geen aanleiding.

De vergaderingen waarbij twee data staan vermeld zijn onze zogenaamde 'bezinningsweekenden' geweest, waarop we twee dagdelen (vrijdagavond en zaterdagochtend) geheel gewijd hebben aan bezinning op centrale thema's van ons werk.

In februari 2002 hadden we dr. S. Janse te gast, die een inleiding hield over zijn boek 'Paulus en Jeruzalem, een onderzoek naar de heilshistorische betekenis van Jeruzalem in de brieven van Paulus' en ook dr. P.J. Tomson, die een lezing hield getiteld 'Terug naar de joodse context van het Evangelie'. Verder hebben we ons bezonnen op ons beleid, waarbij met name aan de orde is gekomen hoe we zelfstandig of met andere participanten een werker kunnen uitzenden naar Israël/Jeruzalem, zoals ook door de generale synode was goedgekeurd. We hadden de stellige indruk gekregen, dat de samenwerking met de GZB (Gereformeerde Zendingsbond) en CHE (Christelijke Hogeschool Ede) ons verder kon helpen. Aan de orde kwam de vraag vanuit welke visie een werker uitgezonden moest worden. We spraken uit dat we de visie handhaafden die we tot nu toe hadden gevolgd, te weten die van de betrouwbaarheid van Gods beloften, waarbij er geen plaats was voor de vervangingsleer en ook niet voor de twee-wegenleer.

In september 2003 besteedden we het bezinningsweekend aan verschillende zaken. Allereerst aan het thema: 'Hoe spreken Oude en Nieuwe Testament over het oordeel ten aanzien van Israël?' Concreet bespraken we 1 Thessalonicenzen 2:13-16. Verder kwam het functioneren van het CIS aan de orde. De directeur van het CIS, drs. M. van Campen, leidde het onderwerp in. In dit kader presenteerde br. P. Vree een contourennota 2004-2007 over de activiteiten die het CIS (financieel en qua menskracht) zou kunnen ontplooiën. Ook hadden we een kennismakingsgesprek met drs. C.J. Rodenburg, die door het CIS benoemd was tot de nieuwe Israëlwerker. Tevens kwam de samenvoeging van de instructie en het reglement van ons deputaatschap aan de orde (opdracht van de generale synode 2001).

4. Bezinning: 'Plaatsbepaling'

Het is dit jaar 50 jaar geleden dat een begin kon worden gemaakt met de daadwerkelijke en persoonlijke ontmoeting tussen onze kerken en Israël: in januari 1954 werd drs. M. Boertien aan de kerk van Groningen verbonden 'voor de Evangelieverkondiging onder Israël'. Na zijn werkzaamheden in Hamburg diende hij van 1960-1967 in Israël, met als standplaats Jeruzalem. Zijn werk is voortgezet door de predikanten W.

van Dijk, J.L.C. Boertjens, H.M. van der Vegt en C.J. van den Boogert. Sinds december 2003 woont en werkt drs. C.J. Rodenburg in Jeruzalem, uitgezonden vanuit het samenwerkingsverband van onze kerken, de Gereformeerde Zendingbond in de Nederlandse Hervormde Kerk en de Christelijke Hogeschool te Ede. Dankbaar maken we melding van dit feit dat gedurende een halve eeuw zo – zij het met enige onderbrekingen – de ontmoeting in Israël gerealiseerd kon worden.

In al die jaren zijn we ook voor principiële vragen gesteld. De relatie tussen kerk en Israël is nu eenmaal uniek en gecompliceerd.

In vogelvlucht willen we u enkele momenten uit bezinning en beleid doorgeven.

4.1. De bezinning op de bedoeling van ons beleid, op het waarom en het hōe daarvan, doet ons gedurig ervaren dat we op een **kruispunt van twee sporen** staan.

4.1.1. Het ene spoor is dat wij, heidenen-van-huis-uit en daardoor ooit 'uitgesloten en vreemd' (Efez. 2:12), dankzij Gods genade in Christus tegen onze afkomst en aard in deel hebben gekregen 'aan de sapprijke wortel van de olijf' (Rom. 11:17) en dat wij tussen (niet: in de plaats van!) de edele takken zijn geënt. Zo is er sprake van een onoverbrekelijke en onopgeefbare verbondenheid tussen Israël en de christelijke gemeente uit de heidenen.

Van hoe grote betekenis dit is voor het zelfverstaan van de kerk is in de loop van de eeuwenlange geschiedenis nauwelijks iets gebleken. Integendeel: vaak heeft de kerk zichzelf gezien als 'gekomen-in-de-plaats-van', met alle rampzalige gevolgen van dien. En nog altijd zal gewerkt moeten worden aan het besef dat de nieuw-testamentische gemeente 'erbijgekomen' (Efez. 2:13) is, door Christus deel heeft gekregen aan de vervulling van Gods beloften, die eerst aan Israël zijn gegeven. Dit besef moet telkens weer brengen tot ootmoed, verwondering en beleving van de verbondenheid.

4.1.2. Aan de andere kant kennen we – als het goed is – als kerk ook 'een voortdurend hartzeer' (Rom. 9:2): juist het hart van de belijdenis van de kerk – Jezus Christus, Zoon van God en Zoon des mensen, als Messias uit Israël voortgekomen, als Borg en Zaligmaker aan de wereld gegeven – vormt een diepe kloof met Israël. Hoe pijnlijk is het dat op dit kardinale punt de sporen uiteen lopen!

4.1.3. Op dit kruispunt zal het zoeken naar contact met Israël gekenmerkt moeten worden door een grondhouding van: luisteren, dienen en getuigen, bescheiden en beslist, zorgvuldig en duidelijk. Voortdurend moet het besef aanwezig zijn dat Israël Gods eerstgeroepene is en dat de onberouwelijkheid van Zijn genadegaven aan Israël en roeping van Israël (Rom. 11:29) nóg geldt. Met daarnaast de volstrekte duidelijkheid dat Christus 'de weg, de waarheid, en het leven' is (Joh. 14:6), niet alleen voor de volkeren, maar ook en niet minder voor Israël. Zo weten we ons, vanuit die grondhouding, geroepen om in de ontmoeting met Israël, het evangelie – het Woord én de dienst van de verzoening door Christus – te laten doorklinken.

4.1.4. In deze gezochte ontmoeting met Israël, en niet minder ook naar onszelf en naar andere christenen toe, is niet te ontkomen aan theologische en praktische spanningen. Zowel de 'vervangingsgedachte' (de kerk in de plaats van Israël gekomen) als de 'twee-wegen-leer' (een eigen weg voor Israël en voor de kerk) wijzen we af. Ook kunnen we niet meegaan met tendensen die de theologie willen verjoodsen, noch met charismatisch en/of chiliastisch gekleurde Israëlvisies. Het niet kunnen en niet willen meegaan met één van deze gedachten heeft als onlosmakelijke keerzijde de uitdaging in zich om duidelijk te maken hoe we dan Israël en de ontmoeting daarmee, en ook onze taak daarin, wél zien.

Dát is het ook waar we als deputaten gedurig mee bezig zijn en wat we graag zowel naar Israël als naar de kerk toe helder willen maken. Het spreekt vanzelf dat we daarbij steeds met oude en nieuwe vragen geconfronteerd worden. In een volgend onderdeel komen we daarop terug.

Als praktische spanning moeten we nuchter constateren dat in Israël niemand zit te wachten op de boodschap van de kerk. Gezien de vele eeuwen van (ook 'christelijk') antisemitisme is er bij veel joden nog altijd een (begrijpelijk) wantrouwen jegens de christenen en hun boodschap. 'Bekering' betekent voor hen ongeveer hetzelfde als het opgeven van hun jood-zijn.

Daarnaast leven we in een wereld van toenemende theologische en geestelijke onzekerheden. Als voorbeeld noemen we onduidelijkheid met betrekking tot de inhoud en de relevantie van de bijbelse boodschap en daarmee gepaard gaande vervaging van het 'waarheidsbegrip'.

Complicerend is daarbij dat in Israël zelf de inheemse kerken over het algemeen weinig tot geen oog hebben voor hun roeping met betrekking tot Israël. De Jezus-als-Messias-belijdende Joden, weliswaar in aantal toenemend, zijn getalsmatig té gering, onderling té verdeeld en theologisch té onvolgroeid om enige invloed te kunnen uitoefenen. Bovendien wordt een al te nadrukkelijk contact met hen van joods-orthodoxe zijde als een belemmering gezien.

Tenslotte moet gezegd worden dat ook de 'overlevingsstrategie' zoals die in Israël gevoerd wordt rondom 'intifada' en een (stagnerend) vredesproces niet bevorderlijk is voor joods-christelijke ontmoetingen.

4.2. *Wat we in de afgelopen 50 jaren geprobeerd hebben te doen met het oog op eigen kerken én naar Israël toe, kan als volgt samengevat worden:*

4.2.1. Intern was er doorlopende bezinning, waarvan in diverse rapporten aan generale synodes een weergave is gegeven; het werven en begeleiden van onze Israëlpredikanten; het geven van voorlichting via 'Vrede over Israël'; de tournees van Israëlpredikanten; het bezetten van studiedagen voor predikanten en het jaarlijks verzenden van een predikantenpakket met informatiemateriaal; het aandacht vragen voor de 'Israëlzondag', het contact met classicorrespondenten; het stimuleren tot het instellen van plaatselijke Israëlcommissies; de aanwezigheid op zendingsdagen met woorden van appél en stands; de medewerking aan de zaterdagse vormingscursussen; etc.

4.2.2. In en met betrekking tot Israël heeft de arbeid vanuit onze kerken zich geconcentreerd op: het leggen van contacten tussen joden en christenen; het leggen van contacten met joden en joodse instellingen; het leggen van contacten met christenen en christelijke instellingen; het deelnemen aan diverse

gespreksfora; het pastoraat aan 'verstrooiden' (vrijwilligers, met de bedoeling hen toe te rusten tot contact met joden); en (in de laatste jaren) het zoeken van contact met 'Messiaanse' gemeenten.

4.3. Voor wat ons in de komende jaren te doen staat, denken we aan het volgende:

4.3.1. Vanuit voortgaande interne bezinning die in verband staat met het werk dat gaande is, willen we komen tot duidelijke formulering van beleidspunten waarbij -zo is in de praktijk gebleken- het stellen van prioriteiten onvermijdelijk kan zijn.

Naar de kerken toe gezien hebben we het gevoel dat er stellig sprake is van hartelijke liefde jegens 'het oude Bondsvolk' die méér is dan algemene sympathie, maar dat het daarbij noodzakelijk is het besef te verlevendigen dat we 'in Israël zijn ingelijfd'. Daarbij gaat het om de wortels van het gemeente-zijn en om de manier waarop we dat zichtbaar maken, binnen het gemeente-zijn zélf en naar buiten toe. In het bezig zijn met 'gemeente-opbouw' mogen deze basale gegevens niet veronachtzaamd worden.

De genoemde bescheidenheid en zorgvuldigheid (4.1.3) willen geenszins onduidelijkheid betekenen, maar brengen wel met zich mee dat de zaken niet altijd zo zwart-wit, en dus zo gemakkelijk, liggen en gezegd kunnen worden als door sommigen wellicht gewenst geacht wordt.

Bij de voorlichting aan de kerken kan dankbaar gebruik gemaakt worden van wat vanuit de diverse werkgroepen van het CIS wordt aangereikt. We menen dat landelijke, misschien nog méér: regionale en/of plaatselijke, studiedagen of cursussen van groot belang zijn. Dat de redactie van 'De Levensbron' op ons verzoek heeft toegezegd jaarlijks, rond de Israëlzondag, ruimte te geven voor een 'Israëlpreek' kan de gemeente(n) dienen in het meer besef krijgen van geworteld-zijn en roeping en houding daarin. Om jongeren bij het Israëlwerk te betrekken overwegen we geschikt materiaal te (laten) maken voor zondagscholen en clubs, alsmede bijvoorbeeld een lesbrief voor de catechese. Van de bestaande colleges 'Judaica' in Apeldoorn hopen we dat die, behalve kennisverrijkend, ook tot een dusdanige betrokkenheid bij en belangstelling voor Israël leiden dat deze universiteit een 'kweekvijver' wordt voor mogelijk latere deputaten dan wel een Israëlwerker. De daar bestaande Israël-bibliotheek kan daarbij nuttige diensten bewijzen.

In publicitair opzicht blijft 'Vrede over Israël' een belangrijk informatiekanaal. De 'leesbaarheid' wordt gedurig onder de aandacht van de scribenten gebracht. De bestaande website wordt geregeld geactualiseerd en uitgebreid.

4.3.2. Wat de contacten naar buiten toe betreft, hebben we goede verwachtingen van het CIS Via de kanalen van de Christelijke Hogeschool Ede kan de naamsbekendheid van dit samenwerkingsverband toenemen.

De bestaande contacten met andere instanties worden getoetst op de vraag wat we aan elkaar hebben en hoe we elkaar van dienst kunnen zijn. Contacten binnen de gereformeerde gezindte kunnen worden uitgebreid; mogelijk kan het in april 2004 te houden overleg daarvoor nadere perspectieven bieden (zie 6.4.2). De Protestantse Raad voor Israël, een adviesorgaan van de dienstenorganisatie SoW, heeft ons gevraagd een gastlid, c.q. waarnemer, af te vaardigen. Men stelt dit op prijs vanuit historische banden (het vier-moderamen-overleg), met het oog op contacten in Jeruzalem (drs. C.J. Rodenburg) en met het oog op theologische doordenking van allerlei zaken die de relatie Israël-kerk raken.

We zouden het op prijs stellen als in de gesprekken met de GKv en de NGK, zowel plaatselijk als door deputaten, de al of niet bestaande kerkelijke Israëlvisie aan de orde wordt gesteld. Als het gaat over bijvoorbeeld 'verbond en kerk' lijkt het ons onmogelijk in de samensprekingen Israël daarbuiten te houden.

4.3.3. Al het vorengenoemde is bedoeld om zo toegerust mogelijk als deputaten en kerken onze verbondenheid met en onze roeping ten aanzien van Israël te verstaan en gestalte te geven, in het 'land der vaders', maar ook in ons eigen land. Hoe dat in Israël wordt aangevat, is te lezen in de aan drs. Rodenburg gegeven taakomschrijving (zie bijlage C). Binnen onze eigen landsgrenzen dient hartelijke aandacht te worden gegeven aan de joodse gemeenschap én aan de diverse gemeenten van Jezus-als-Messias-belijdende joden.

4.3.4. Om ons werk intern als deputaatschap zo goed mogelijk te kunnen doen, denken we ook aan de volgende punten:

- a Het is gewenst dat elke (zeker elke nieuwkomende) deputaat de beschikking krijgt over een handig boekje, waarin de voornaamste punten van eerdere bezinningen en gevoerd beleid zijn gebundeld, opdat hij zich zo snel mogelijk goed kan inwerken in de hoofdlijnen van het werk;
- b Elke PS-deputaat legt in zijn ressort zijn oor goed te luisteren om te vernemen hoe daarin over allerlei zaken betreffende Israël wordt gedacht; van zijn kant kan hij binnen zijn ressort informatie/voorlichting geven en enthousiasmeren;
- c Overwogen wordt of en op welke wijze de PS-deputaat de classisrespondenten in zijn ressort kan activeren en stimuleren;
- d Inzake de 'bemensing' van het deputaatschap zoekt elke PS-deputaat, wanneer hij het deputaatschap zal gaan verlaten, in zijn ressort naar bekwame en geïnteresseerde broeders (zusters?) die een mogelijke opvolger zouden kunnen zijn. Deputaten vragen aan hun particuliere synode om het recht een voordracht daartoe in te dienen.

4.4. **Zaken die nadere bestudering en bezinning verdienen** zijn, enigszins gerubriceerd, aangegeven in een 'nota' die sinds ruim tien jaar circuleert binnen ons deputaatschap. In 2003 is die nota enigszins bijgesteld. Enkele relevante zaken daaruit willen we met u delen, mogelijk ook als onderwerpen waarvan u, als synode, zou wensen dat daar nader op wordt ingegaan.

4.4.1. *Met betrekking tot Israël:*

- a Hoe verstaat Israël zichzelf? nog steeds als volk van Gods verbond of als een volk dat in niets van andere volken verschilt? En: wat zou de kerk van dit joodse zelfverstaan kunnen leren? Heeft dit ook iets te zeggen over de wijze waarop de kerk de ontmoeting met Israël zoekt?
- b Hoe is de verhouding tussen het verbond van de Heere met Abraham, het Sinaï-verbond, het spreken

- van de profeten over een 'nieuw verbond' (bijvoorbeeld Jeremia 31) enerzijds en anderzijds wat we lezen in bijvoorbeeld 2 Corinthiërs 3 en over het 'betere' verbond in de brief aan de Hebreëen? En: welke plaats moet in het denken over het verbond worden gegeven aan het Noachitische?
- c Wat is de betekenis van Jeruzalem voor de joden en welke plaats neemt deze stad in in de toekomstverwachting van Israël?

4.4.2. Met betrekking tot **de kerk**:

- a Welke plaats heeft Israël in het dogma en in het belijden van de kerk?
- b Hoe ervaren we als kerk het 'geënt/ingelijfd-zijn' in Israël en welke plaats neemt dit in in de verkondiging, de gemeente-opbouw, de liturgie van de christelijke gemeente?
- c Hoe kunnen we, gelet op de geschiedenis én op de huidige stand van zaken binnen de kerk, Israël 'tot jaloersheid wekken'?

4.4.3. Met betrekking tot **de Bijbel**:

- a Welke betekenis heeft het joodse lezen en verstaan van TeNaCH voor het lezen en verstaan van de Schriften voor de kerk?
- b Hoe is de relatie, c.q. het onderscheid, tussen belofte en profetie? Mag binnen de beloften onderscheid worden gemaakt tussen 'centrum' en 'periferie', of tussen 'aards' en 'geestelijk'? En: hoe gaat de kerk om met beloften/profetiën die in eerste instantie aan Israël gedresseerd zijn?
- c Welk Godsbeeld en mensbeeld geven O.T. en N.T.? Hoe wordt dat door Israël gezien en hoe door de kerk? Deze vragen kunnen ook gesteld worden inzake zonde en verlossing, wet en genade.

4.4.4. Met betrekking tot **de Christologie**:

- a Wat betekent het voor de kerk 'daß ein Jude unser Herr sei' (Luther)?
- b Heeft – en zo ja, in hoeverre – de oudchristelijke confessievorming inzake de Christologie invloed (gehad) op de relatie van de kerk naar Israël?
- c Welke Messiaanse opvattingen en verwachtingen zijn er binnen het jodendom en hoe wordt in het huidige jodendom over Christus gedacht?

4.4.5. Met betrekking tot **de eschatologie**:

- a Welke 'eind-tijdelijke' verwachtingen zijn er met betrekking tot Israël, bij de joden zelf, in kerken en bij diverse (min of meer chiliastische) groeperingen?
- b Welke invloed heeft de stichting van de staat Israël in 1948 daarop gehad en is binnen die verwachting ook nog plaats voor de Palestijnen?

4.4.6. Met betrekking tot **volk, land en staat**:

- a Leert Gods woord dat Israël een eeuwig recht heeft op het land en zijn voor dat land ook bijbelse grenzen aan te wijzen?
- b Hoe is de relatie tussen de landbeloften en de koninkrijksgedachte in het N.T.?
- c Zijn land en staat onontbeerlijk voor het functioneren van Israël naar bijbelse bedoeling en ligt een nationaal herstel in het verlenge van de bijbelse beloften?

4.4.7. Met betrekking tot **het werk**:

- a Waarop baseert de kerk het recht/haar roeping om het contact met Israël te zoeken?
- b Zijn er mogelijkheden om samen met inheemse christenen (Palestijnen) en Messias-belijvende joden het gesprek vanuit de Schriften met Israël aan te gaan, respectievelijk te intensiveren?

Deze vragen, gemakkelijk met veel andere te vermeerderen, zullen ons nog ettelijke jaren bezig kunnen houden.

5. Bezinning op Bijbelwoorden over het ongeloof van Israël

Deputaten hebben op verzoek van de vorige synode een aantal teksten bestudeerd dat op de negatieve reactie van het joodse volk op het evangelie wijst.

5.1. **Mattheüs 23:37-39**:

'(37) Jeruzalem, Jeruzalem, dat de profeten doodt, en stenigt, wie tot u gezonden zijn, hoe dikwijls heb Ik uw kinderen willen vergaderen, gelijk een hen haar kuikens onder haar vleugels vergadert, en gij hebt niet gewild. (38) Zie, uw huis wordt aan u overgelaten. (39) Want Ik zeg u, gij zult Mij van nu aan niet meer zien, totdat gij zegt: Gezegend Hij, die komt in de naam des Heeren!'

De scherpe kritiek van Jezus op de huichelachtigheid van de geestelijke leidslieden staat niet op zichzelf; ook de profeten deden dat. Jesaja (5:8-24) sprak het zesvoudig wee uit over de rijken en machtigen, Jeremia (11:1-14) veroordeelde de afgoderij van Juda en de inwoners van Jeruzalem, Ezechiël (34) bekritiseerde namens God de slechte herders van Israël.

Sprak Jezus in de voorafgaande verzen de schriftgeleerden en Farizeëen aan, in vers 37 lijkt Hij een andere, grotere groep mensen op het oog te hebben. *Jeruzalem* is de stad van de geestelijke leiders, die in hun ontheiliging van de tempel (zie Matth. 21:12-17) en hun verzet tegen de verkondiging van het Koninkrijk Gods de hele stad hebben meegezogen. Jezus bedoelt echter niet het gehele joodse volk, zoals F.W. Grosheide in zijn commentaar wel beweert.

Na de aanklacht komt het oordeel in vers 38: 'Uw huis wordt leeg (of verwoest) aan u overgelaten.' *Uw huis* betekent niet alleen de tempel, maar Jeruzalem als woonplaats van God en mensen. Er is een parallel tussen Mattheüs 24:1 en 26:30 (Jezus verlaat de tempel, resp. Jeruzalem) en Ezechiël 11:23: 'de heerlijkheid des Heeren steeg op uit het midden der stad en plaatste zich op de berg die ten oosten van de stad ligt.' Het woord *achterlaten* ziet met name op het leeg achterlaten van gebouwen. God trekt Zich terug uit de tempel, uit Jeruzalem, maar ook de mensen zullen Jeruzalem moeten verlaten als de stad een puinhoop zal worden.

F.W. Grosheide en J. Gnlika denken dat God met de woorden van vers 38 Zijn verbond met Israël opzegt (Grosheide: een definitieve terugtrekking; Gnlika: het einde van de geschiedenis van Israël als uitverkoren volk van God). Maar heeft dit voldoende grond? Jezus profeteerde de verwoesting van stad en tempel, hetgeen Hij verbond met de verwerping door de joodse leiders van Zijn zending. Maar Jezus zei niet: 'Nu is de speciale band van God met heel Zijn volk voorbij.' Hij sprak ook vers 39!

Met *van nu aan* wijst Jezus erop dat er nu een verandering in Zijn relatie met 'Jeruzalem' zal zijn. Dat is een zaak van grote ernst, omdat Hij de Heilbrenger is, de Beschermers op de dag van het oordeel. Groesheide meent dat de woorden *'totdat gij zegt enz.'* het antwoord van enkelen uit Israël aangeeft, die aan de roepstem van het Evangelie gehoor geven. Maar op welke grond? Gnika denkt aan een noodgedwongen erkenning bij de wederkomst van Jezus ('Het hoofdstuk van het oude Israël is voor Mt gesloten'). Het is evenwel opmerkelijk dat Jezus de woorden uit Psalm 118:26 *'Gezegend Hij...'* aanhaalt. Deze woorden hadden ook al geklonken bij Zijn intocht in Jeruzalem. Psalm 118 is een vreugdepсалm. De door de bouwlieden versmadede steen is tot hoeksteen geworden. Het is moeilijk voorstelbaar dat zulke opgetogen woorden uiting zullen zijn van een noodgedwongen erkenning van Jezus' heerlijkheid. Het gaat om een hartelijke, blijde erkenning van Jezus vóór de wederkomst. Gods verbond met Israël is niet opgezegd, al heeft God stad en tempel verlaten. Er is nog redding wanneer Jeruzalem buigt voor Jezus en zegt: *'Gezegend Gij, die komt in de naam des Heeren.'*

5.2 Een tweede tekst is **Mattheüs 27:25**:

'En al het volk antwoordde en zeide: Zijn bloed kome over ons en onze kinderen.'

In de vierde druk (1974) van de bekende Korte Verklaring schreef dr. H.N. Ridderbos nog over deze tekst: 'Het is de onbewuste zelfvervloeking van het joodse volk, staande tegenover den Messias en tegenover de historie, een vervloeking waarvan het de vervulling op een vreselijke wijze heeft moeten dragen. Het joodse volk heeft met de Messias niet alleen zijn geheim en zijn eer, maar ook zijn bestaan als volk des Heeren, zijn verkiezing door God prijsgegeven'.

- Het Griekse woord dat Mattheüs hier gebruikt, *laos*, staat meestal voor het volk Gods van de oude beveling, Israël. Maar er is ook de betekenis van 'bevolking, mensengroep' in Mattheüs 4:23; 26:5 en 27:64. Al het volk zal niet letterlijk alle joden bedoelen, maar de menigte ter plaatse. Mogelijk speelt toch de notie 'verbondsvolk' mee, maar of zij het hele joodse volk vertegenwoordigen is nog de vraag.

- De 'bloedroep' heeft oudtestamentische achtergronden. Uit teksten als Leviticus 20:9,11; Jozua 20:19; 2 Samuël 16:16; Jeremia 26:15; Ezechiël 18:13 blijkt dat het gaat om schuld die men op zich geladen heeft, hetzij door misdaad, ongehoorzaamheid of nalatigheid. Dit wordt persoonlijk afgestraft; daarbij kunnen ook familieleden of het volksverband betrokken zijn. In het N.T. vinden we een dergelijke notie in Handelingen 5:28 en 18:16. 'Bloed over iemand' betekent schuldig gesteld worden, c.q. verantwoordelijkheid voor de schuld op zich nemen. Dat doen de op Gabbatha verzamelde joden tegenover Pilatus. Het is daarom onjuist om met Ridderbos van 'zelfvervloeking' te spreken; het gaat om verantwoordelijkheids-aanvaarding, weliswaar uit blindheid en opgehittheid. Men acht het bloed van Jezus minderwaardig; het is bloed van een Godslasteraar (Matth. 26:65).

- Deze tekst heeft een kwalijke uitwerking gekregen. Origenes (ong. 185-254) zei dat het bloed van Jezus alle volgende generaties getroffen heeft. Hiëronymus (ong. 348-420) achtte de schuld van de joden blijvend. Luther zei in een preek over deze tekst: 'De joden gaan vandaag nog gebukt onder het bloed van Christus, dat zal ze uiteindelijk ook in de hel neerdrücken'.

Er waren ook mildere stemmen. Leo de Grote (440-461) wees op de voorbede van Jezus aan het kruis. Calvijn knoopte aan bij de gedachte dat God een 'rest' heeft overgelaten, opdat Zijn verbond niet door de ondergang van het gehele volk ophoudt. Velen hebben vanuit deze tekst een rechtstreekse lijn gezien naar de vervulling van wat Jezus in Mattheüs 23:35-38 heeft aangekondigd. Dit hoeft niet geheel onmogelijk te zijn, ook wanneer we bedenken dat Jezus daarbij meer ziet naar het totaal-gedrag van het joodse volk in het verleden dan naar het Gabbatha-gebeuren.

- We moeten beginnen te lezen wat er staat: een ernstig 'neen' tegen Jezus op dat moment en die plaats, ten overstaan van de wereldlijke rechter en het nemen van de volle verantwoordelijkheid daarvoor. Helaas heeft de werking van deze tekst de uitleg daarvan ver overtroffen.

- Mattheüs schrijft voor zijn joodse volksgenoten om hen aan te tonen dat Jezus de beloofde Messias is. Maar zijn eigen volk heeft Hem niet aangenomen. Ondubbeltzinnig wijst Mattheüs dit aan: onwil, verzet, schuld... culminerend in 27:25, 41-43 en 63,64. Maar dit schuld-voorhouden is meteen een appel.

- Wie Mattheüs 23:35 erbij wil betrekken moet beseffen dat Jezus dan spreekt tot en over 'dit geslacht'.

Het rechtvaardige bloed wordt vergolden aan de dán levende generatie.

- Naar Gods wet (Exod. 20:5) houdt de straf op bij het 3^e en 4^e geslacht.

- Zou de eerste kruisbede van Jezus tot God (Lucas 23:34) niet van veel meer gewicht zijn dan de fanatieke, ondoordachte roep van een opgehitste menigte?

- In Zijn genade heeft God de bloedkreet omgebogen tot een ontdekkend en nodigend aanbod van gebleven verbondsgenade, zoals Petrus daar in zijn Pinksterpreek van getuigt. (Hand. 2:23,36-39). In zijn verkondiging na de genezing van de verlamde grijpt Petrus terug naar dit gebeuren (Hand. 3:14) en noemt hij het een daad 'uit onkunde' (Hand. 3:17) en kan hij op grond van Gods wonderlijk handelen door al het menselijke heen het volk oproepen tot berouw en bekering en geloof in Christus, *'die voor u te voren bestemd was'* (vers 20); *'in de eerste plaats voor u...'* (vers 26).

- Wanneer de hogepriester in Handelingen 5:28 Petrus en de zijnen verwijt: *'Gij hebt Jeruzalem vervuld met uw leer en gij wilt het bloed van deze mens op ons doen neerkomen'* – dus in de zin van een goddelijke straf –, dan antwoordt Petrus dat die verkondiging van de kruisiging en opstanding van Jezus juist ten doel heeft dat God bekering en vergeving van zonden aan de joden zal schenken (vers 29-32). Het bloed van Jezus schreeuwt niet om wraak (Hebr. 12:24), maar roept verzoening uit naar Israël en de volken met de oproep om dit gelovig te aanvaarden en de waarschuwing het niet te versmadden.

5.3. Een derde Schriftgedeelte dat besproken is, is **1 Thessalonicenzen 2:13-16**:

'(14) Want gij, broeders, zijt navolgers geworden van de gemeenten Gods in Christus Jezus, die in Judea zijn, omdat ook gij hetzelfde te verduren hebt gehad van uw eigen volksgenoten als zij van de Joden, (15) die zelfs de Heere Jezus en de profeten gedood en ons tot het uiterste vervolgd hebben, die Gode niet behagen en tegen alle mensen ingaan, (16) daar zij ons verhinderen tot de heidenen te spreken tot hun behoud, waardoor zij te allen tijde de maat hunner zonden vol maken. De toorn is over hen gekomen tot het einde.'

Paulus spreekt van de sterke tegenwerking ten opzichte van de evangelieprediking, waar de christenen in Thessalonica last van hadden, zoals de joodse christenen in Judea dat ook hadden. Volgens Handelingen 17:5 kwam het verzet in Thessalonica van de joden, die straatschuimers te hulp riepen.

Er was dus een gezamenlijk joods-heidens verzet. Paulus schrijft naar aanleiding van het verzet van de joden in Judea en dit gezamenlijke verzet in Thessalonica toch speciaal over de ongelovige joden dat zij 'zelfs de Heere Jezus en profeten gedood en ons tot het uiterste vervolgd hebben, Gode niet behagen en tegen alle mensen ingaan, daar zij ons verhinderen tot de heidenen te spreken tot hun behoud' (vs. 15,16a). De profetenmoord is een oudtestamenteel motief (2 Kron. 36:15,16; Matth. 23:31-35; Lucas 11:49-51). Paulus noemt de hoogste profeet het eerst.

Ook de opstand tegen God is een oudtestamenteel motief (woestijnreis, richtertijd, koningentijd, ballingschap). In deze lijn ziet Paulus voortgang: profeten vermoord, Jezus gekruisigd, apostelen gehinderd, Messiasbelijders uit de synagoge verwijderd, christenen vervolgd. Een lange reeks van misstappen, 'waardoor zij te allen tijd/voortdurend hun zonden vol maken/vervullen' (vers 16b).

Wat betreft het gehele 16^e vers is op te merken dat Paulus hier geen tijdloze uitspraak doet over het wezen van het jodendom en dat hij zeker geen antisemitische gedachten vanuit de heidenwereld sanctioneert. Het gaat hem niet om het joodse volk als geheel, maar om bepaalde joden die de uitdrukkelijke heilswil van hun God negeren en hun medemensen daardoor te kort doen (Baarda, Van Houwelingen).

Bij het *volmaken van hun zonden* moeten we naar analogie van Genesis 15:16 en Mattheüs 23:32 denken aan het volmaken van de maat van hun zonden. Daarbij is aan te tekenen dat Paulus niet zegt dat die maat nu al vol is. Het is een nog voortgaand proces, maar er komt wel een eind aan.

'De toorn is over hen gekomen tot het einde.' Af te wijzen is de gedachte dat deze woorden pas na de val van Jeruzalem geschreven zijn of tijdens de vervolging onder de keizers Caligula en Claudius. Anderen denken aan een emotionele uitval van de apostel; een kreet waar niet te veel aan moet worden verbonden. De meest voor de hand liggende uitleg is dat Paulus wist van de waarschuwing van Christus aan het adres van de joden die Hem afwezen (Matth. 21:43; 23:38; 24:15-28). Het ligt eveneens voor de hand om bij *toorn* (evenals in 1:10) te denken aan de toorn die zich zal openbaren als Christus wederkomt (vgl. Rom. 2:5).

Wat betekenen de woorden *tot het einde*? Daarover bestaat veel verschil van inzicht.

Sommigen denken aan een modale opvatting: in hoogste mate, in volle zwaarte, in de hoogste graad. Eerder is te denken aan het temporele aspect. Maar ook dan moet men niet kiezen voor: nu al tot het definitieve einde, voor eeuwig. Dit zou namelijk strijden met wat Paulus in Rom. 11 als zijn verwachting ter attentie van Israël schrijft. Bovendien miskent men dan, dat wat Paulus aan de Thessalonicenzen schrijft specifiek over joden gaat, die zich vijandig jegens het evangelie gedragen. 'Neen, er is nog het heden van de genade voor ieder mens, jood of heiden, die zich bekeert van zijn zonden en gelooft in Jezus Christus, die ons verlost van de komende toorn' (1:10). Maar de hemel betreft al, zoals bij naderend onweer. Er komt een eschatologische ontleding van Gods toorn, opgeroepen door het volgroeiend raken van het zondenproces, het culminatiepunt daarvan. Het gericht komt wanneer die grens is bereikt.

Met D. Visser is te zeggen: De verkondiging is van eschatologische betekenis. Alles staat onder de spanning van het einde dat begonnen is. Daarom is het verzet tegen de evangelieverkondiging nu ernstiger dan ooit. Wie zich daaraan schuldig maakt – of hij nu een jood in Judea of een heiden in Thessalonica is – zal niet alleen met Gods oordeel te maken krijgen, maar Zijn toorn is reeds over hem gekomen. Dat moeten we niet zo opvatten alsof daarmee gezegd is, dat wie daardoor getroffen is, verloren is. Denk aan Paulus zelf. Het zegt wel dat wie op die weg doorgaat tenslotte ten volle door Gods toorn zal worden getroffen. Dat is de ernst van dit woord jegens alle vijanden Gods, die de evangelieprediking tegenstaan. Dat zijn niet dé joden, maar die joden, die Paulus verhinderen om tot de heidenen te spreken. En dat zijn ook degenen die dat verhinderen in Thessalonica.

5.4. Jesaja 6:9,10. De letterlijke tekst luidt:

(9) Ga en zeg tot dit volk: Horende hoort, maar begrijpt het niet en ziende ziet, maar weet het niet.

(10) Maak het hart van dit volk vet en maak zwaar zijn oren en sluit zijn ogen opdat het niet ziet met zijn ogen en met zijn oren niet hoort en met zijn hart niet begrijpt en terugkeert zodat Hij het geneest.

Deze woorden vormen de opdracht die Jesaja kreeg toen hij in een visioen de Heere had gezien. Ze laten de profeet weten dat hij al predikende op tegenstand en ongelooft moet rekenen. Maar zijn dit werkelijk Gods laatste woorden over een onbekeerlijk Israël? En wat zeggen de aanhalingen van deze tekst in het N.T.?

▪ Jesaja is zo diep onder de indruk van dit zware oordeel over zijn volksgenoten dat hij met een bange vraag komt: *Tot wanneer, Adonai?* Tot hoelang moet ik deze boodschap verkondigen? Een andere uitleg: wanneer zal God met Zijn oordeel ophouden? Gods antwoord duidt op een volledige verwoesting van land en volk. Maar dan eindigt vers 13 met een genadewoord: Zoals de bomen na geveld te zijn een tronk overhouden, zo is ook deze tronk een heilig zaad. Hier ontmoeten we de rest-gedachte, zo karakteristiek voor Jesaja's profetieën (4:2v.; 7:3; 11:11; 28:5): er zullen altijd ontkomenen, overgeblevenen van Israël zijn. Ook bij de aankondiging van het oordeel blijft er dus heilsperspectief voor het joodse volk!

▪ Hoe is dat met de citaten van Jesaja 6:9,10 in het N.T.? In de parallele plaatsen Mattheüs 13:14,15; Marcus 4:12 en Lucas 8:10 staan de woorden in het verband van de uitwerking van Jezus' gelijkenissen. In Mattheüs 13 is het meest uitgebreide citaat. Op de vraag van de discipelen zegt Jezus: 'Daarom spreek Ik tot hen door gelijkenissen, omdat zij ziende niet zien en horende niet horen noch ook verstaan. En aan hen wordt vervuld de profetie van Jesaja, die zegt ...' In Marcus 4 wordt, evenals in de nog kortere verwijzing naar Jesaja 9 en Lucas 8, het woord 'opdat' i.p.v. 'omdat' gebruikt: *opdat* zij ziende niet zien enz. Wil dat zeggen dat Jezus de gelijkenissen vertelde met de bedoeling dat Israël niet zou zien en verstaan? J.van Bruggen stelt terecht dat het niet willen horen en zien van Israël niet het doel, maar de aanleiding van Zijn spreken in gelijkenissen is. De gelijkenissen bewerken geen verharding, maar zij hebben een signaal-functie bij de al aanwezige verharding en verblinding. Er is immers ook een deel van Israël dat wél ziet en

hoort en verstaat! 'Omdat' en 'opdat' zijn niet tegen elkaar uit te spelen. In Johannes 12:38,39 komen we namelijk beide na elkaar tegen. Hier wordt Jesaja 6 aangehaald in een commentaar van Johannes zelf: Hoewel Jezus zoveel tekenen voor hen gedaan had, geloofden zij niet in Hem, 'opdat het woord van Jesaja de profeet vervuld werd dat hij gesproken heeft: Heere, wie heeft onze prediking geloofd en aan wie is de arm des Heeren geopenbaard?' Direct na dit citaat uit Jesaja 53 volgt dan: 'Daarom konden zij niet geloven omdat Jesaja wederom gezegd heeft: Hij heeft hun ogen verblind en hun hart verhard' enz.

Terecht zegt H.N. Ridderbos dat de oorzaak van het ongelof van Israël hier niet in predestinatiaanse zin bij God wordt gelegd, maar veeleer als een straf van God wordt aangeduid, waarin Hij de mensen in hun ongelof aan zichzelf overgeeft. De toelichting van Johannes (vers 41) is: 'Dit zeide Jesaja omdat hij Zijn heerlijkheid zag en van Hem sprak.' Volgens de meeste uitleggers zegt Johannes hier dat Jesaja, die in de tegenwoordigheid Gods geplaatst werd, tegelijk de pre-existente Christus gezien heeft. Evengoed is met Ridderbos te zeggen dat Jesaja de heerlijkheid Gods aanschouwde, die geen andere was dan de heerlijkheid die de Zoon bij de Vader had eer de wereld was en die in de vleeswording openbaar zou worden. Hoe dit ook zij, Johannes zet een is-gelijk-teken tussen de heerlijkheid van God en die van Jezus Christus. Opvallend is nu dat na deze scherpe belichting van het ongelof bij de joden in vers 42 wordt medegedeeld: 'En toch (niettemin) geloofden zelfs uit de oversten velen in Hem, maar vanwege de Farizeeën beleden zij het niet, opdat zij niet uit de synagoge geworpen zouden worden.' Velen geloofden! Opnieuw zien we dat Jesaja 6:9,10 niet Gods laatste woorden zijn.

- In Handelingen 28:26,27 vinden we een complete aanhaling van deze verzen. Opvallend is dat de gebiedende wijs van de Hebreeuwse tekst: 'maak het hart vet, maak hun oren doof, doe hun ogen dichtkleven', in de Griekse vertaling (Septuagint) is geworden: 'Want het hart van dit volk is zwaar geworden en met het oor hebben ze zwaarlijk gehoord en hun ogen hebben ze sluismerend gesloten'. Het bevel tot verstokking is tot een uitspraak over geconstateerde verstoktheid geworden. Hier stuiten we op vragen inzake de verhouding van de Hebreeuwse tekst en de vertaling daarvan in het Griekse O.T., welke we laten rusten. Het moet evenwel opvallen dat het boek Handelingen niet eindigt met de algehele verstoktheid van Israël. De koinè-tekst waarop de Statenvertaling is gebaseerd, laat zien in vers 29 dat Lucas tot op het laatst verschillende reacties binnen de joodse gemeenschap waarneemt. De joden lopen onderling redetwistende weg; ze zijn nog volop met Paulus' boodschap aangaande Jezus Christus bezig! Even eerder (vers 24) had Lucas al geschreven dat sommigen wel en anderen niet geloofden.

- Een laatste zinspeling op Jesaja 6 vinden we in Romeinen 11:8. 'God heeft gezonden een geest van diepe slaap, ogen om niet te zien, en oren om niet te horen.' Dit is een vrij letterlijk citaat uit Deuteronomium 29:3 (*gelijk geschreven is*), dat in de lijn van Jesaja 6 ligt. Er is een verharding van de joden, een miskennen van Gods daden, eenmaal bij de uittocht uit Egypte, nu bij de komst van Christus. Mozes schreef: *tot op deze dag*. Paulus schrijft: *tot op de huidige dag*. Er is een blijvende actualiteit van dit Schriftwoord. Het verzet van Israël wordt in het licht van Gods raad gezien, zoals we dat van de behandelde Schriftcitaten kunnen zeggen. Maar dat zijn niet Gods laatste woorden. Er blijft hoop voor Israël. De verharding is 'slechts' gedeeltelijk of tijdelijk, namelijk met het oog op de verkondiging van het evangelie aan de volken.

6. Het Centrum voor Israëlstudies (CIS)

6.1. Participatie

Na de dankbaar ontvangen goedkeuring-in-principe door de generale synode 2001 aan deputaten om 'te participeren in de eventuele oprichting van een Centrum voor Israëlstudies met de GZB (= Geref. Zendingbond in de Ned. Herv. Kerk) en de CHE (= de Christelijke Hogeschool te Ede)' is in eensgezindheid en met voortvarendheid gewerkt aan de totstandkoming van dit Centrum. Op 1 maart 2002 kon door de daartoe gemachtigde bestuurders van de 3 participanten de samenwerkingsovereenkomst (zie bijlage A) worden ondertekend. In de toespraken rondom deze ondertekening is de dankbaarheid jegens de God van Israël vertolkt 'voor het feit dat de participanten binnen zeer korte tijd tot overeenstemming konden komen, gedragen en gestimuleerd door een grote mate van geestelijke verwantschap en herkenning wat betreft de visie op Israël'. Eveneens is met grote erkentelijkheid en waardering melding gemaakt van de royale medewerking door de CHE, die facilitaire mogelijkheden en middelen ter beschikking stelde.

De genoemde 'visie op Israël' kan kortweg met de volgende vier 'piketpaaltjes' worden weergegeven:

- a. geen vervangingsleer;
- b. geen twee-wegenleer;
- c. geen chiliasme;
- d. geen Groot-Israël-gedachte.

Deze – met opzet negatief geformuleerde – begrenzings zijn van meet af gezien als uitdaging om op positieve wijze een bijdrage te leveren aan de relatie tussen Israël en de kerk.

6.2. Regelingen

Enkele zakelijke regelingen met betrekking tot de werkwijze van het CIS zijn vastgelegd. Daarvan noemen we :

6.2.1. Dat het bestuur wordt gevormd door twee vertegenwoordigers uit elk van de drie participanten, die onderling de taken verdelen. Sinds de oprichting fungeert ds.ir. N.M. Trampler als voorzitter. Vanuit ons deputaatschap hebben de broeders Vree (als penningmeester) en Biesma (als 2^e voorzitter) zitting in het bestuur.

6.2.2. De directeur van het CIS, drs. M. van Campen, is secretaris, adviseur van het bestuur en beheerder van het Instituut. De directeur voert de werkzaamheden uit aan de hand van een instructie. Hij is de eerstverantwoordelijke, maar de eindverantwoordelijkheid ligt bij het bestuur.

6.2.3. Jaarlijks levert het bestuur een werkplan voor het komende en een verslag over het afgelopen jaar, voorzien van een financiële paragraaf met begroting en de resultaten daarvan.

6.2.4. Om tot een duidelijke werkstructuur en een evenwichtige taakverdeling te komen én om in verband

daarmee ook een beeld van de noodzakelijke kosten en de beheersing daarvan te komen, heeft het bestuur in de loop van 2003 een 'contouren-nota' vastgesteld voor de jaren 2004-2007. In die nota is enerzijds een aanscherping van taken en verantwoordelijkheden aangebracht met het oog op het bereiken van de doelstellingen van het CIS, terwijl anderzijds daardoor ook een duidelijker beeld is ontstaan van de (voorlopige) grenzen van de mogelijkheden.

6.3. *Israëlconsulent*

Vanuit het verlangen om zo spoedig mogelijk een werker in Jeruzalem te hebben, is grote prioriteit gegeven aan de taak van de werkgroep 'Jeruzalem-post'. Naast het vaststellen van een 'Convenant' (zie bijlage B) zijn ook afspraken gemaakt over de sollicitatie-procedure en de selectie-criteria. Ook is een voorlopige en globale taakomschrijving gemaakt (zie bijlage C). Drie leden uit de werkgroep vormden de wervings- en toetsingscommissie.

Een eerdere wervingscampagne vanuit ons deputaatschap bleef – helaas – zonder resultaat. Nu werd via een bericht in *De Wekker*, in *De Waarheidsvriend*, in het orgaan van de CHE en via de website de mogelijkheid tot solliciteren geboden. Uit een vijftal aanmeldingen werden er drie uitgenodigd voor een nader gesprek. Ze werden bevestigd op: levensloop en 'roeping', opleiding en wetenschappelijke kwaliteiten en hun visie op Israël aan de hand van de vier genoemde 'piketpaaltjes'.

Unaniem werd drs. C.J. Rodenburg uit Utrecht benoemd. Doorslaggevend daartoe waren: zijn duidelijke bijbelkennis aangaande de Heere Jezus als de Messias, zijn reeds opgedane ervaringen met wonen en werken in Israël en zijn basiskennis van het Ivriet, zijn duidelijk gebleken theologische interesse in en ook kennis van de joods-christelijke ontmoeting, en zijn communicatieve vaardigheden. Een later toegepast psycho-technisch onderzoek bevestigde de juistheid van de keuze. Om zich verder op zijn taak voor te bereiden heeft br. Rodenburg als opdrachten gekregen: studie inzake de betekenis van Gods verbond met Israël, taal- en cultuurstudie aan het H. Kraemer-Instituut, verbreding van zijn vaardigheid in het Ivriet, kennismaken van de rapporten van onze ex-Israëlwerker drs. C.J. van den Boogert, een opleiding volgen aan de CHE tot supervisor en het leggen van zoveel mogelijk contacten met mensen en instanties die een relatie met Israël hebben. Voor verdere persoonlijke gegevens mogen wij u wel verwijzen naar de informatie in *Vrede over Israël* van september en november 2003.

De benoeming is ingegaan per 1 juli 2003 en geldt in eerste instantie voor de periode van twee keer twee jaar, met de mogelijkheid van verlenging. Rechtspositioneel valt br. Rodenburg onder de regelingen van de GZB; de verantwoordelijkheid voor zijn veiligheid berust bij de GZB, na overleg met de directeur en het bestuur van het CIS. Opzicht over leer en leven en leven berust bij de generale synode van de N.H. Kerk. Na de beroeping door de generale synode van de N.H. Kerk tot 'predikant voor buitengewone werkzaamheden' kon de bevestiging van br. Rodenburg plaatsvinden op de Israëlzondag, 5 oktober 2003, in een dienst onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van de N.H. Nieuwe Kerk en de Chr. Geref. Singelkerk te Utrecht. De bevestigingspreek werd gehouden door de voorzitter van ons deputaatschap en drs. M. van Campen verrichtte de bevestigingshandelingen, waarbij voor een groot deel gebruik is gemaakt van het formulier dat onze generale synode in 1974 vaststelde. Met erkentelijkheid maken we hier ook graag melding van de hartelijke medewerking en betoonde betrokkenheid door raad en gemeente van de Utrechtse Singelkerk. Hoe de relatie tussen br. Rodenburg en onze kerken nog nader vorm zou kunnen krijgen is nog een punt van onderzoek. We willen daarbij nader kennis nemen van hoe de band is tussen dr. B. van den Toren en de gemeente van Gorinchem.

Kennismaking tussen br. en zr. Rodenburg en deputaten vond uitvoerig plaats tijdens ons bezinningsweekend op zaterdag 29 sept. 2003 in Elspeek.

Op 15 december is het gezin Rodenburg naar Jeruzalem vertrokken. Voorlopig hebben ze een visum voor de tijd van één jaar gekregen.

De taak van deze werkgroep zal nu voornamelijk bestaan uit het begeleiden en aansturen van onze 'Israelconsulent', waarbij de directeur van het CIS een spilfunctie heeft. Prioriteit wordt nu gegeven aan een verdere concretisering van de werkzaamheden van de 'consulent' binnen de kaders van de vastgestelde taakomschrijving. Ter voorbereiding is een werkbezoek van drs. C.J. van den Boogert aan de consulent met het oog op de overdracht van bestaande contacten en relaties in Israël.

Er is bij het CIS en in ons deputaatschap grote dankbaarheid dat binnen betrekkelijk korte tijd de doelstelling – namelijk om te komen tot het aanstellen van een werker in Israël – kon worden gerealiseerd.

6.4. *Werkgroepen*

Om zoveel mogelijk aan de doelstellingen toe te komen, zijn **verschillende werkgroepen** ingesteld. In elk daarvan zit(ten) één of meer vertegenwoordiger(s) van onze kerken.

6.4.1. De beraadsgroep '*Theologische bezinning*' fungeert als 'denktank' en heeft de bevoegdheid het bestuur (on)gevraagd van advies te dienen. In de eerste bijeenkomst van deze groep zijn talrijke theologische en praktische aspecten naar voren gekomen. Een eerste publicatie is in voorbereiding, rond het thema: Israël – volk, land en staat. Verder zal, zo mogelijk één keer per jaar, een studiebijeenkomst worden belegd, naar aanleiding van een recent verschenen boek.

Op 25 maart 2003 kon de eerste bijeenkomst gerealiseerd worden rondom de studie van dr. A. v.d. Beek 'De kring om de Messias', waarbij prof.dr. G.C. den Hertog en dr. J. Hoek als inleider op de discussie hun visie gaven. De presentie op die avond was hoog, behalve – helaas – vanuit onze kerken.

6.4.2. Al bijna 20 jaar bestaat binnen ons deputaatschap een werkgroep '*Vorming en Toerusting*', die als breedomschreven taakstelling heeft gekregen: het bevorderen van de bewustwording van de betekenis die de relatie Israël-kerk heeft. In dat kader zijn contactdagen met classisrespondenten en studiedagen voor predikanten belegd. En jaarlijks is, rond de Israëlzondag, een zogeheten 'predikantenpakket' verzonden.

Deze werkgroep is nu, met de bestaande taken, overgeheveld naar en uitgebreid met leden van het CIS, waarbij de afspraak is gemaakt dat 'onze' werkgroep blijft bestaan met het oog op mogelijke zaken die specifiek ons deputaatschap, c.q. onze kerken, raken.

Deze CIS-werkgroep wil zich, toerustend en stimulerend, zich richten op plaatselijke kerken, commissies, predikanten en studenten.

Gezamenlijk met de beraadsgroep 'Theologische Bezinning' is het in 6.4.1. vermelde symposium belegd. Een eerste gezamenlijk predikantenpakket is in september 2003 aan ongeveer 900 adressen (225 Chr. Geref. en 675 Geref. Bond) verzonden. Dit bevatte het boekje 'Gedeelde hoop' van dr. G.C. den Hertog, alsmede een uitgave van *Theologia Reformata*, waarin onder meer de lezingen van 25 maart 2003 waren opgenomen (zie bij 6.4.1.).

Een eerste poging om afgevaardigden van kerken, plaatselijke commissies en classis-correspondenten bijeen te krijgen op 20 nov. 2003 moest door gebrek aan opgave worden afgeblazen. Inmiddels is een nieuwe uitnodiging daartoe gedaan voor 28 april 2004. Om elkaar zo duidelijk mogelijk van dienst te kunnen zijn is bij deze hernieuwde invitatie een poging tot inventarisatie gevoegd: welke activiteiten worden bij/door u ondernomen en op welke wijze zou u daarbij ondersteuning van het CIS kunnen gebruiken?

Om tot (meer) bekendheid van het CIS te komen, is een 'powerpoint-presentatie' gemaakt, geschikt voor Israëlavonden. Op ons bezinningsweekend in sept. 2003 hebben we als deputaten daarmee kennis maakt. Ook de opgestarte website, www.kerkenisrael.nl, kan in dit opzicht goede diensten bewijzen.

Eveneens in het kader van meer-bekendheid-geven kon met dankbaarheid gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid die aan br. C.J. Rodenburg op 18 nov.2003 werd geboden om enkele colleges in Apeldoorn te geven.

Voor 2004 staan op het programma: op D.V. 3 juni een symposium naar aanleiding van het laatste boek van dr. H. Vreekamp *'Zwijgen bij volle maan'*, en in het najaar naar aanleiding van het boek dat door de werkgroep Theologische Bezinning wordt voorbereid over de problematiek Israël – land, volk en staat. Voorts: een predikantenpakket; een handreiking voor de prediking op de Israëlzondag en voor het opzetten van plaatselijke en classicale commissies en een cursus-aanbod.

Voor 22 april 2004 staat, na de eerste bijeenkomst in februari 2001, een voortgezette besloten consultatie gepland, waartoe afgevaardigden uit de GZB, de Geref.Gemeenten en de GKV zijn uitgenodigd. Op de agenda voor die bijeenkomst staan:

1. Israël als subject of object van de zending;
2. Hoe we tot een praktische samenwerking kunnen komen;
3. Een powerpoint-presentatie van het CIS.

6.4.3. De werkgroep *Publicaties* is bezig met het maken van een planning voor het uitgeven van een serie CIS-boekjes. Daartoe zijn en worden afspraken gemaakt met diverse auteurs en zijn de onderhandelingen met de uitgever afgerond. In vergevorderd stadium zijn de voorbereidingen voor een publicatie over Israël – land, volk en staat. Het is de bedoeling daarover ook een symposium te houden.

6.4.4. De werkgroep *'Messias-belijvende Joden'* heeft tot nu toe niet zo kunnen functioneren als de bedoeling was. Dit kwam doordat prioriteit werd gegeven aan de invulling van de Jeruzalempost en doordat de 'bemensing' van deze werkgroep wat meer tijd vroeg.

Als doelstellingen zijn onder meer geformuleerd: een onderzoek naar Jezus-als-Messias-belijvend Jodendom in Nederland en het aangaan van contacten daarmee; het leggen van relaties tussen Messias-belijvende gemeenten in Israël en gemeenten in Nederland; en het vinden van stageplekken bij Messias-belijvende gemeenten in Israël ten behoeve van studenten Godsdienst Pastoraal Werk aan de CHE.

6.5. Enkele algemene opmerkingen

6.5.1. Om tot een meer effectieve werkwijze te komen is besloten tot wat meer zelfstandig laten functioneren van de werkgroepen. Daartoe is een samenroeper aangesteld, die agendeert en leiding geeft. De rol van de directeur, die binnen het kader van het CIS al een zeer uitgebreid takenpakket heeft en die dat binnen een zeer kort tijdsbestek moet uitvoeren, kan daardoor beperkt worden tot participatie en supervisie.

6.5.2. Een eerste 'functioneringsgesprek' met de directeur heeft in het najaar van 2003 plaatsgevonden. Er is grote waardering voor zijn betrokkenheid en inzet. Het is echter ook de vraag of hij, gezien de beschikbare tijd, alle taken zo kan uitvoeren als noodzakelijk wordt geacht en gewenst is. Vandaar dat uit dit gesprek aan het bestuur is voorgesteld te zoeken naar inhoudelijke en materiële ondersteuning. Ten dele is dit laatste ondervangen doordat vanuit CHE-Transfer secretariële ondersteuning wordt gegeven.

6.5.3. Omdat het soms lang kan duren voordat de (getekende) notulen van de bestuursvergaderingen bij ons deputaatschap terecht komen, is de afspraak gemaakt dat onze bestuursleden vanuit hun gemaakte aantekeningen zo tijdig mogelijk het deputaatschap op de hoogte brengen van genomen besluiten en voorgenomen plannen.

6.5.4. In de korte tijd van het bestaan van het CIS is er veel werk gedaan. Het is voor onze afgevaardigden daarin een grote vreugde geweest om aan totstandkoming en werkzaamheden te kunnen deelnemen, in goede onderlinge eensgezindheid met en aanvaarding van elkaar.

Graag besluiten we dit onderdeel van ons verslag met de slotzin uit het jaarverslag van het CIS over 2003: *Al met al mag op het eerste volle CIS-jaar worden teruggekeken met verwondering en dankbaarheid jegens de God van Israël, de Vader van Jezus Christus, voor de vele mogelijkheden die ons werden geschonken om een begin te maken met de realisering van de doelstellingen van het Centrum voor Israëlstudies.*

7. Samenvoeging regeling en instructie

Ingevolge de opdracht van de generale synode 2001 bieden deputaten u de volgende samenvoeging van regeling en instructie aan.

Algemeen deel

Artikel 1

Ten einde gestalte te geven aan de roeping van de kerken om zich met de verkondiging van het Evangelie te richten tot Israël worden door zowel de particuliere synoden als door de generale synode deputaten benoemd, onder de naam 'deputaten kerk en Israël'.

Artikel 2

Door iedere particuliere synode wordt een tweetal deputaten met hun secundi aangewezen. Zij hebben zitting voor de tijd van twee jaar, tenzij zij in die tijd het ressort van hun particuliere synode verlaten.

De generale synode benoemt een eerste secretaris en een tweede secretaris, alsmede een eerste en een tweede penningmeester. Dezen treden op elke generale synode af en zijn opnieuw herkiesbaar, zulks binnen de bepalingen van de maximale zittingstijd, door de generale synode vastgesteld.

De generale synode kan adviseurs aan het deputaatschap toevoegen.

De deputaten worden door de generale synode gemachtigd en geïnstrueerd. Zij zijn gehouden een verslag van hun werkzaamheden te geven aan elke particuliere en generale synode.

Artikel 3

De deputaten zijn geroepen de geestelijke en stoffelijke belangen van de Evangelieverkondiging onder Israël te behartigen.

Zij zijn gemachtigd om bij de uitvoering van hun opdracht samen te werken met het bestuur van de Gereformeerde Zendingbond in de Nederlandse Hervormde Kerk en het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede, in het 'Centrum voor Israëlstudies', zich daarbij gebonden wetend aan de met het oog daarop vastgestelde 'Samenwerkingsovereenkomst'.

Artikel 4

De zorg voor de bibliotheek en het archief ten behoeve van de Evangelieverkondiging onder Israël is aan de deputaten opgedragen. Zij benoemen functionarissen voor het beheer daarvan volgens hun instructie.

Artikel 5

De penningmeester van het deputaatschap heeft onder verantwoordelijkheid van de deputaten het beheer van de gelden. Hij zorgt voor een goede bewaarplaats en eventuele belegging van de gelden.

De benodigde gelden voor de generale kas worden bijeengebracht door giften, schenkingen, erfelingen en collecten, met name door de Paascollecte. De deputaten hebben het recht, indien nodig, een extra collecte van de kerken te vragen, zulks na toestemming van deputaten financiële zaken.

Deputaten zijn krachtens artikel 84 van de Kerkorde en binnen de grenzen van hun Instructie bevoegd tot:

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
- b. het verrichten van betalingen.

Het beheer van de generale kas is toevertrouwd aan de penningmeester van deputaten. Hij ontvangt zijn instructies van deputaten financiële zaken en doet uitbetalingen binnen de door de generale synode goedgekeurde begrotingen.

De penningmeester doet jaarlijks rekening en verantwoording aan de deputaten in een door hen vastgestelde vergadering. Dezen zullen alleen hun goedkeuring geven na de goedkeurende verklaring van de accountant die jaarlijks wordt aangezocht om de boeken na te zien.

De deputaten doen eens in de drie jaar rekening en verantwoording aan de generale synode.

Bijzonder deel**Artikel 6**

Bij de uitvoering van de roeping tot Evangelieverkondiging onder Israël zijn binnen de orde van Christus' kerk de volgende elementen van belang:

- a. de diensten;
- b. de samenwerking tussen zendende kerk(en) en deputaten;
- c. het opzicht over de leer en de christelijke tucht.

De diensten**Artikel 7**

De diensten zijn tweërlei:

- a. de kerndienst, zijnde de ambtelijke dienst des Woords in prediking, sacramentsbediening, zielzorg en catechese;
- b. de nevendiensten, zijnde de beoefening van de christelijke barmhartigheid, en het geven van onderwijs.

Dit alles voor zover dat in de gegeven situatie mogelijk is.

Artikel 8

De toelating tot de dienst des Woords en der sacramenten voor de Evangelieverkondiging onder Israël van hen die het ambt van dienaar des Woords in de Christelijke Gereformeerde kerken nog niet hebben bekleed, geschiedt overeenkomstig artikel 4 van de Kerkorde.

Artikel 9

De beroeping van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël die reeds aan één van de Christelijke Gereformeerde kerken verbonden is, geschiedt overeenkomstig artikel 5 van de Kerkorde.

Artikel 10

Zij die volgens de voorgaande artikelen beroepen zijn, zullen opgeleid worden voor de dienst van de Evangelieverkondiging onder Israël. De wijze waarop dit geschiedt, wordt geregeld door de deputaten binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies. Hiervan wordt verslag gedaan aan de generale synode.

Artikel 11

Vóór de uitzending tot de Evangelieverkondiging onder Israël zullen de deputaten zich overtuigen van de goede uitslag van de opleiding volgens artikel 10 door een examen dat de volgende vakken omvat:

1. kennis van de geschiedenis en de cultuur van het joodse volk en de joodse religie;
2. kennis van met name betrekking tot het terrein waar de beroepene zal arbeiden;
3. geschiedenis van de Evangelieverkondiging onder Israël;
4. theorie daarvan naar gereformeerde beginselen;
5. de elenctiek in betrekking tot de joodse godsdienst.

De deputaten kunnen gehele of gedeeltelijke vrijstelling van dit examen verlenen.

Artikel 12

Na aanneming van het beroep zal voor een kandidaat het peremptoir examen plaatsvinden naar artikel 4 van de Kerkorde door de classis waaronder de roepende kerk ressorteert en zonodig het examen naar artikel 6 van de Kerkorde.

Artikel 13

Na gunstige uitslag van de in voorgaande artikelen genoemde examens zal de bevestiging van de beroepene plaats hebben in de kerk door welke hij voor de Evangelieverkondiging onder Israël beroepen is, volgens het formulier daartoe door de generale synode vastgesteld (zie Acta 1974, artikel 141).

Artikel 14

De dienaar des Woords blijft ook op het terrein waar hij arbeidt de dienaar van de zendende kerk. Hij ontvangt zijn instructies voor het werk van de raad van de zendende kerk en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) en vraagt in twijfelachtige gevallen advies inzake zijn arbeid aan deze raad en aan de deputaten.

Artikel 15

Tot de taak van de dienaar des Woords behoort dat hij het Evangelie verkondigt onder Israël en onder de zegen des Heeren meehelpt aan de bouw van de kerk van de Heere Jezus Christus ter plaatse waarheen de kerk hem zendt.

Artikel 16

Het verlenen van emeritaat aan de dienaar des Woords en, in geval van overlijden, de onderhouding van zijn eventuele weduwe en wezen zal geschieden volgens de bepalingen van artikel 13 van de Kerkorde.

Artikel 17

De regeling en verzorging van de nevendiensten, alsmede de vaststelling van de instructie van hen die in deze nevendiensten werkzaam zijn, wordt overgelaten aan de zendende kerk in overleg met de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) volgens bepalingen door de generale synode vastgesteld.

De samenwerking tussen zendende kerk(en) en deputaten*Artikel 18*

De uitzending van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël geschiedt door de plaatselijke kerk, hetzij met, hetzij zonder medewerking van andere plaatselijke kerken.

Artikel 19

De kerken verlenen door haar deputaten medewerking aan de zendende kerk tot het uitzenden van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël.

Artikel 20

De raad van de zendende kerk en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) zullen zo dikwijls bijeenkomen als door de kerkenraad of door de deputaten zal nodig geacht worden. De kerkenraad kan zich doen vertegenwoordigen door gecommiteerden.

De deputaten hebben het recht van alle stukken die betrekking hebben op deze arbeid kennis te nemen en hun oordeel ter kennis te brengen van de kerkenraad die in overleg met en in tegenwoordigheid van de deputaten deze arbeid behartigt.

Artikel 21

Het werk van de beroeping en uitzending van een dienaar des Woords voor de Evangelieverkondiging onder Israël geschiedt door de zendende kerk uit een voordracht door de kerkenraad en de deputaten vastgesteld.

De beroepsbrief en de instructie worden vastgesteld door de kerkenraad en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies).

Artikel 22

De zendende kerk is verplicht haar dienaar die haar in het Evangelie dient, een behoorlijk honorarium voor levensonderhoud te waarborgen, alsmede een redelijke kostenvergoeding.

De financiële verplichtingen die hieruit voortvloeien worden overgedragen aan deputaten kerk en Israël.

Artikel 23

Het arbeidsveld van de uit te zenden dienaar wordt door de zendende kerk aangewezen op advies en met goedkeuring van de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies), die daartoe de machtiging van de generale synode behoeven.

Indien ingeval van dringende noodzaak van arbeidsveld veranderd moet worden, treden de kerkenraad en de deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) handelend op onder verantwoordelijkheid aan de generale synode.

Het opzicht over de leer en de christelijke tucht

Artikel 24

De bij de dienst te gebruiken Bijbelvertalingen, catechetische leer- en dienstboeken, formulieren voor doop en avondmaal enzovoort worden door de dienaar aan de kerkenraad van de zendende gemeente voorgelegd en met advies van deputaten (binnen het samenwerkingsverband van het Centrum voor Israëlstudies) goedgekeurd.

Artikel 25

Het toezicht op de belijdenis en wandel van de dienaar voor de Evangelieverkondiging onder Israël berust bij de raad van de zendende kerk, in geval de betreffende dienaar het ambt bekleedt in de Christelijke Gereformeerde kerken.

Indien hij zondigt ten opzichte van leer of leven en de zendende kerk daarvan zekerheid krijgt, zal zij hem overeenkomstig de daarvoor in de Kerkorde vervatte bepalingen behandelen.

Slotbepaling

Artikel 26

De artikelen van deze regeling kunnen door de generale synode gewijzigd, vermeerderd of verminderd worden. Daartoe mogen de deputaten voorstellen indienen.

8. Vrede over Israël

8.1. Jaargang 48...

Op ons blad 'Vrede over Israël' wordt dit jaar (2004) vermeld: jaargang 48. Gezien het feit dat de eerste nummers verschenen in 1954 zou je eerder 'jaargang 50' verwachten. Maar de eerste jaargang verscheen in het zendingsblad 'Uw Koninkrijk Kome', waarin welwillend 'een bescheiden hoeksken' werd ingeruimd voor de Israël-deputaten. Vanaf oktober 1955 verscheen ons blad zelfstandig. Naderhand is er nog eens verkeerd geteld: er is twee keer een jaargang 15 verschenen.

Voor het jubileumnummer ter gelegenheid van het 40-jarig bestaan van 'Vrede over Israël' (jaargang 41, nummer 1/2) is toch maar uitgegaan van de foutieve telling, in plaats van het feitelijke aantal jaren.

Hoe het zij, nu al 50 jaar lang, hebben we als deputaten onze kerken op deze manier mogen informeren over allerlei aspecten van de relatie van de kerk c.q. van onze kerken met Israël. We zijn daar dankbaar voor; het is een belangrijk onderdeel van ons werk.

8.2. Verspreiding

'Vrede over Israël' verschijnt tegenwoordig vijf keer per jaar, met een oplage van ongeveer 28.500 exemplaren. Het wordt toegezonden aan bijna alle adressen uit het centraal adressenbestand, minus die uit een klein aantal gemeenten die geen prijs stellen op toezending van ons blad aan hun leden.

De verzending geschiedt nu in combinatie met het blad 'Doorgeven'. Deze gezamenlijke toezending levert een aanzienlijke besparing op.

Eén keer per jaar wordt een acceptgiro gezonden en wordt gevraagd om een bijdrage voor ons blad. In 2002 en 2003 werd deze acceptgiro apart toegezonden. Wellicht is het mede hierdoor dat de opbrengst vanuit de acceptgiro's verblijdend hoog is.

We denken anderzijds ook dat daarin waardering voor de inhoud en voor de nieuwe vormgeving tot uiting komt. Vanaf juni 2001 heeft ons blad een nieuwe lay-out. Deze is ontworpen door zuster. J. van Keulen-Lentink. Het gebruik van kleur en diverse markeringen maakt het blad aantrekkelijker en leesbaarder.

8.3. Inhoud

Elk nummer begint met een Schriftstudie. Dat geeft aan dat wij de Schriften voorop willen stellen en van daaruit willen bezig zijn.

We geven ook informatie over het werk van ons deputaatschap, over wat er gebeurt in het samenwerkingsverband 'Centrum voor Israëlstudies', en de laatste tijd in het bijzonder ook over de Israëlconsulent drs. C.J. Rodenburg. Zie daarvoor de artikelen 'Van de Voorzitter'. Maar ook een verslag als 'Samenwerking in nieuw studiecentrum een feit' (jrg. 46 no. 2) en 'Gesprek over het CIS' (46/3), alsook een interview met drs. C.J. Rodenburg (47/5) en een verslag van zijn hand over de eerste periode in Jeruzalem (48/2). We hopen zeer regelmatig dergelijke berichten 'Vanuit Jeruzalem' te kunnen doorgeven.

In artikelen als 'Vrede zij over Israël...' (45/4) en 'Israël na 11 september' (46/1) werd aandacht gegeven aan de actualiteit.

Er is een serie artikelen gewijd aan de zeven vragen die K.H. Miskotte noemde in zijn artikel 'Het jodendom als vraag aan de kerk'.

8.4. Redactie

Het is de bedoeling dat in de loop van 2004 drs. C.J. van den Boogert het eindredacteurschap zal overnemen van ds. A. Brons. Laatstgenoemde zal zich wel blijven bezighouden met de website van ons deputaatschap.

9. De website: www.kerkenisrael.nl

Vanaf medio januari 2003 hebben wij een eigen website, waarop onder andere alle artikelen die vanaf jaargang 41 zijn verschenen in 'Vrede over Israël' te vinden zijn (inmiddels ruim 180 artikelen). Daarnaast is er natuurlijk ook allerlei informatie over ons deputaatschap en de verschillende activiteiten, over de

Israëlconsulent, enz. Ook zijn er diverse pagina's met informatie over joodse feesten, en over voorwerpen als de *mezoza*, de *tefillin* en de *talliet*.

De website wordt behoorlijk goed bezocht. Uit de statistische gegevens die automatisch worden bijgehouden blijkt dat er in zo'n veertien maanden (gerekend tot 21 april 2004) in totaal 76.061 bezoekers zijn gesignaleerd, die samen in totaal 204.334 pagina's bezochten. Een groot aantal van de bezoeken komt tot stand door middel van de zgn. 'zoekmachines'. Bijzondere belangstelling was er voor de pagina's over *rosj hasjana*, *soekot* en *chanoeka*, en wel met name rond de betreffende feestdagen. Hoog scoren ook voortdurend de artikelen over Marc Chagall (V.o.l. 45/1) over Anti-semitisme (47/1), en de Schriftstudie onder de titel 'Dewijl dan nu de doop in de plaats der besnijdenis gekomen is...' (42/4). Via de website komen ook diverse vragen en reacties binnen.

Het is een goede zaak dat we op deze manier velen – ook van buiten onze kerken – kunnen bereiken en van dienst kunnen zijn.

10. Contacten binnenland

10.1. OJEC

10.1.1. Bestuur

Reeds geruime tijd waren er problemen rond de vervulling van vacatures die in het dagelijks bestuur zouden ontstaan door het vertrek van D. Pruiksmas (voorzitter) en L. Evers (secretaris en waarnemend penningmeester). Lange tijd hebben zij beiden het leeuwendeel van de werkzaamheden van het dagelijks bestuur voor hun rekening genomen.

Met ingang van februari 2004 is een interim dagelijks bestuur aangetreden bestaande uit H.J. van Ogtrop (RK), voorzitter; L. Levisson (LJG), secretaris; J. Moëd (NIK), penningmeester; en J.G.K. Littooi (PKN), lid. Dit bestuur heeft tot taak:

- het waarborgen van de continuïteit;
- het uitwerken van een voorstel voor de toekomstige doelstellingen en structuur van het OJEC.

In het algemeen bestuur wordt ons deputaatschap vertegenwoordigd door ds. J. Groenleer.

10.1.2. Bureau

Het bureau van het OJEC is opgeheven. Wel is er een part-timer aangesteld om de noodzakelijke bureauzaken te behartigen.

10.1.3. Activiteiten

Van de verschillende activiteiten die hebben plaatsgevonden noemen we u de volgende:

- Op 6 november 2001 werd de jaarlijkse OJEC-conferentie gehouden te Tilburg. Rabbijn dr. David Rosen sprak daar over *Dabru Emet*, de verklaring die ruim een jaar eerder door vier Amerikaans-joodse geleerden aan het *Institute for Christian-Jewish Studies* in Baltimore werd gepubliceerd. Het Amerikaanse stuk is vooraf ook intern binnen het OJEC onderwerp van gesprek geweest. Van christelijke zijde wordt aan de joodse partners gevraagd hoe zij staan tegenover de inhoud van *Dabru Emet*. Het blijkt dat de Amerikaanse stem door velen nog niet zomaar overgenomen kan worden. Men neemt er kennis van. Maar aan (orthodox) joodse zijde is weinig belangstelling voor de dialoog tussen joden en christenen. Dat illustreert het verschil tussen de Nederlandse en Amerikaanse situatie.
- Naast de novemberconferentie was er in november van dat jaar ook de lustrumviering die bestemd was voor een brede kring van belangstellenden. Alle aangesloten instellingen waren hiervoor uitgenodigd. Er was een redelijke belangstelling. Op deze bijeenkomst werd de stand van de dialoog tussen joden en christenen sinds de oprichting van het OJEC van joodse en christelijke zijde nader bekeken.
- Op 18 april 2002 ontving het OJEC tijdens de algemene bestuursvergadering de nieuwe ambassadeur van Israël, de heer Eitan Margalit, die met het OJEC wilde kennis maken en zich op de hoogte wilde stellen van de activiteiten.
- Op 12 maart 2003 vond in samenwerking met de SoW-kerken een conferentie plaats in het LDC van deze kerken met als onderwerp: 'joods-christelijke betrekkingen onder druk'. Het recht van de Palestijnen op een eigen staat en het even onbetwistbare recht van Israël op een veilig bestaan brengt velen in verlegenheid. Wat betekent in dit verband de door de SoW-kerken openlijk beleden onopgeefbare verbondenheid met het volk Israël?
- Op 14 april 2003 vond er een studiemiddag plaats in de Weesper synagoge met als onderwerp: 'Op weg naar een OJCM?' Er zijn geluiden binnen het OJEC die sterk pleiten voor een zogenaamde trialoog. Anderen voelen er niets voor.
- Van 29 juni tot 3 juli 2003 vond de conferentie plaats van de ICCJ (*International Council of Christians and Jews*). De conferentie was dit keer georganiseerd door het OJEC, de Katholieke Universiteit Utrecht en de theologische faculteit van de Universiteit van Utrecht. Het thema was: '*Imagining the Other. Jews, Christians and Muslims in Modernity, between self-determination and the imagined other.*' Zo'n 22 nationaliteiten waren vertegenwoordigd.

10.1.4. Toekomst

Het OJEC is in 1981 opgericht om een platform te zijn waarop joden en christenen elkaar ontmoeten om te komen tot wederzijds begrip en om te bevorderen dat in de samenleving vooroordelen ter attentie van elkaar worden weggenomen. Uitdrukkelijk is bepaald dat één en ander geschiedt zonder enig oogmerk van zending.

Tegen de achtergrond van wat er in het verleden had plaatsgevonden, was dit een unieke gebeurtenis. De gedachte die erachter zat was deze, dat de catastrofe die had plaatsgevonden nooit meer mocht gebeuren. De kerken waren in verlegenheid over het gebeurde en grepen deze mogelijkheid van wederzijdse ontmoeting met beide handen aan. De eerste jaren vroegen veel inspanning om elkaars vertrouwen te winnen, een moeizaam proces waarvan je af en toe nog wel eens wat tegenkomt.

Reeds eind 1994 werd besloten tot bezinning op de vraag hoe het OJEC zich verder zou moeten ontwikkelen. Daarbij kwam een spanningsveld aan het licht. Is het OJEC alleen maar een orgaan waar prak-

tische zaken geregeld worden met betrekking tot de relatie van joden en christenen? Of mogen er ook meer inhoudelijke theologische discussies plaatsvinden?

Een andere vraag die al wat langer leefde, werd na 11 september 2001 steeds sterker: moeten de moslims ook niet aanschuiven zodat in plaats van de dialoog de dialoog kan plaatsvinden? Binnen het OJEC wordt over deze vraag verschillend gedacht. Voor sommigen zou het OJEC mogen opgaan in een OJCM. Anderen vinden de relatie Kerk-Israël toch van zo'n unieke orde, dat ze het OJEC ook echt OJEC willen laten en de dialoog op een andere wijze willen voeren. Orthodoxe joden voelen in de huidige omstandigheden helemaal niets voor een dialoog.

Momenteel vindt er een heroriëntatie op doelstelling, taak en structuur van het OJEC plaats.

Het is de bedoeling dat in de loop van het jaar (2004) een stuk ter tafel komt, waarover elke aangesloten instelling zich zal kunnen uitspreken.

10.1.5. **Onze relatie met het OJEC**

Het OJEC is één van de weinige plekken in Nederland waar joden en christenen elkaar ontmoeten en met elkaar in gesprek zijn. Er zijn perioden dat het – in onze ogen – echte gesprek opbloeit. Zo bijvoorbeeld rond een eeuwenoude liturgische tekst uit de christelijke traditie (Beklag Gods) of na de voorlezing van de Psalm waarmee de vergaderingen worden geopend.

Daarnaast vindt over en weer informatie plaats, waarbij niet alleen kerkelijke, maar ook maatschappelijke aangelegenheden aan de orde zijn die betrekking hebben op de relatie Kerk-Israël.

Omdat we in het OJEC zijn vertegenwoordigd, zijn we voor de deelnemende joodse gesprekspartners geen onbekende.

De inbreng van onze kant is gering. Gelet op de hoeveelheid aan instanties die deelnemen, zijn wij maar een heel kleine partner in het gesprek. Zoals er 'een ander joods geluid' is, zo is er van onze kant af en toe ook wel eens 'een ander christelijk geluid' te horen waarnaar geluisterd wordt. Resultaten zijn in dit geval niet te meten. Bovendien geldt ook hier dat het doel van deze organisatie in het oog gehouden moet worden.

Nu er binnen het OJEC een heroriëntatie plaatsvindt op doelstelling, taak en structuur, hebben deputaten een brief gezonden aan het dagelijks bestuur waarin zij kenbaar hebben gemaakt geen voorstander te zijn van het omvormen van het OJEC tot een OJCM. Tevens is erop gewezen dat het goed is meer ruimte te geven aan de bestaande diversiteit van meningen binnen joodse en christelijke kring. Het nastreven van een consensus op basis van bijvoorbeeld een religieus pluralisme bewerkt ons inziens eerder vervreemding dan toenadering. Uiteraard dient de basishouding van wederzijds respect te blijven. We hebben daarbij de oorspronkelijke doelstelling van het OJEC onderstreept.

Met belangstelling zien deputaten uit naar de resultaten van de heroriëntatie. Nog steeds willen we in alle openheid de ander ontmoeten. Tegelijk zijn we in het gesprek met Israël niet neutraal. Als kerk belijden we Christus als onze Heere en Heiland. In die spanning van openheid enerzijds en overtuiging anderzijds willen we staan. In die gezindheid nemen we ook onze plaats binnen het OJEC in en willen we dat ook in de toekomst doen.

10.2. *Nes Ammim*

Bij Nes Ammim zijn wij als deputaten met name betrokken via de Contactcommissie Kerken en Nes Ammim (CCK-NA). Deze commissie is er om de pastorale zorg voor de bewoners van Nes Ammim te behartigen en de identiteit van Nes Ammim te bewaken (dit in samenwerking met de ITTK (*Internationale Theologische Kirchliche Kommission*)). Wij hebben ten aanzien van Nes Ammim geen bestuurlijke of financiële verantwoordelijkheid.

In de commissie hebben namens onze deputaten zitting de brs. A. Brons en P. Vree. Laatstgenoemde nam afscheid van de commissie op 12 februari 2004, na meer dan 20 jaar daarin zitting gehad te hebben. Daarbij werd met veel waardering en dank gesproken over zijn positieve bijdrage.

Ook de verslagperiode was voor Nes Ammim weer moeilijk en veelbewogen.

In okt. 2001 werd het bestuur van Nes Ammim vernieuwd: twee bestuursleden traden af; naast de drie overgeblevenen kwamen zeven nieuwe bestuursleden. Tevens werd een adviesraad ingesteld. Met veel inzet is gewerkt aan een economisch saneringsproces. Aan de rozenkwekerij en de avocadoteelt kwam een einde. Van het *guesthouse*/hotel (met kosjere keuken) wordt door veel Israëlische gasten gebruik gemaakt. Een en ander heeft tot een goed resultaat geleid. Medio 2003 kon worden gemeld dat voor het eerst sinds een groot aantal jaren een financieel evenwicht is ontstaan tussen inkomsten en uitgaven. De situatie in Israël blijft echter voortdurend moeilijk en spannend. Bijzonder punt van zorg is de personele bezetting: deze is nu wel uiterst minimaal geworden (20 à 25 bewoners).

Projecten waarop men zich nu richt zijn:

- Er zijn contacten met een Hotelschool die internationale studenten in Nes Ammim stage kan laten lopen. Het internationale karakter van Nes Ammim kan worden versterkt, en studenten kunnen na hun stage 'ambassadeurs' voor Nes Ammim' worden
- Een nieuwbouwwijk in de onmiddellijke omgeving van Nes Ammim, voor met name 50-plussers, die dan ook gebruik kunnen maken van voorzieningen die Nes Ammim biedt. Dat zal Nes Ammim minder economisch kwetsbaar maken en ook kunnen leiden tot verbetering van de kwaliteit van het *guesthouse*/hotel.
- Vredeswerk tussen joden en Arabieren. Nes Ammim wil als 'centrum van ontmoeting en gesprek', en als in zekere zin 'neutrale en veilige plaats' ruimte bieden aan groepen joodse en Palestijnse Israëli's. Er hebben inmiddels al diverse seminars plaatsgevonden.

Sinds het vertrek van Jowien van der Zaag in juni 2000 is er geen vaste pastor meer in Nes Ammim. Door de financiële situatie in de SoW-kerken bleek dat niet meer haalbaar. Er zijn wel telkens predikanten bereid gevonden om voor kortere tijd in Nes Ammim te werken. Dat voorziet gedeeltelijk in de behoefte. De wens – ook vanuit het NA-bestuur – blijft om weer een vaste predikant in Nes Ammim te hebben; mogelijk iemand die 50% voor de geestelijke verzorging en 50% voor 'Nes Ammim als centrum voor ontmoeting en gesprek' werkzaam zal zijn.

Voor het eerst sinds jaren is er weer een ITTK-conferentie gehouden. Daar is gepoogd om vanuit de basis constructieve voorstellen te doen aan het internationale bestuur ten aanzien van het toekomstig functioneren van Nes Ammim.

Over onze plaats in de CCK-NA hebben wij doorgesproken, zowel binnen ons deputaatschap als in de commissie. We hebben onze zorg uitgesproken ter attentie van het theologische klimaat binnen Nes Ammim en onze stellige indruk dat door de leiding van Nes Ammim steeds duidelijker de zgn. twee-wegenleer wordt voorgestaan. Binnen de commissie kwam naar voren dat bepaalde uitlatingen daartoe wel aanleiding gegeven kunnen hebben, maar dat er geen sprake van is dat dit het standpunt van Nes Ammim is. Onze zorg werd herkend en begrepen.

Na het positief verlopen gesprek met de CCK-NA hebben deputaten besloten om hun betrokkenheid bij Nes Ammim via deze commissie voort te zetten, waarbij zij wel op dit punt alert willen blijven.

10.3. ICI

In de tweede maand van dit jaar bestond het 'Interkerkelijk Contact Israël' 60 jaar. Het is ontstaan vanuit de behoefte aan gezamenlijk overleg naar aanleiding van de anti-joodse maatregelen van de bezetter. De na de oorlog omschreven doelstelling luidt: een bijdrage leveren aan opbouw en verdieping van de relatie tussen joden en christenen. Met daarnaast overleg met betrekking tot concreet werk dat door deelnemende kerken aan en in Israël wordt gedaan. Dit bleek vooral nodig te zijn toen méér kerken in Israël present waren met enige vorm van arbeid.

Overigens heeft het ICI (waarin sinds de oprichting officieel vertegenwoordigd zijn: de Algemene Doopsgezinde Sociëteit, de Bond van Vrije Evangelische Gemeenten in Nederland, de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, de Gereformeerde Kerken in Nederland, de Nederlandse Hervormde Kerk, de Rooms Katholieke Kerk en de Unie van Baptistengemeenten, en van joodse zijde 'Hadderech', de Vereniging van Jezus als Messias-belijvende Joden (waarbij van de ADS en de ELK in de laatste jaren niets gemerkt is) een wat moeizame periode achter de rug: niet zozeer door het stelselmatig ontbreken van afgevaardigden van sommige aangesloten kerken, maar vooral door het S.o.W.-proces. Ook de situatie in Israël en het ontbreken van kerkelijke werkers daar speelde een rol. Zo was er weinig inbreng vanuit de participanten en nauwelijks enige voortgang in het werk.

In de achterliggende verslagperiode heeft de nieuwe voorzitter (ds. H. Biesma) via een brief aan de participanten gevraagd op welke wijze zij hun betrokkenheid en inbreng denken te vergroten en hoe zo vanuit hun achterban een bijdrage kan worden geleverd aan een herleving van het ICI. De reacties daarop gaven duidelijk aan dat men voortbestaan van het ICI van belang achtte; de wijze waarop is nog volop in discussie. Daarbij zal, mede in verband met mogelijk opnieuw te organiseren seminars, contact worden gezocht met andere instanties, onder andere het CIS. Het ontbreekt momenteel aan 'menschkracht' om zelfstandig activiteiten, bijvoorbeeld in de zin van publicaties, te ondernemen.

Uniek, en overgebleven uit voorgaande jaren, is het contact met dr. G.F. Willems te Knokke: vanuit de Verenigde Protestantse Kerk van België en als secretaris van het 'Belgische OJEC' verricht hij veel werk met betrekking tot de relatie van joden en christenen. Jaarlijks levert hij een verslag, één maal in de twee jaar komt hij op de ICI-vergadering.

11. Seminars

In samenwerking met Drietour Reizen in Driebergen hebben we in voorjaar 2003 een seminar georganiseerd naar Oost Europa. Het betrof een 8-daagse busreis naar Polen voor predikanten en theologisch geïnteresseerde gemeenteleden om er joodse gedenkplaatsen te bezoeken. Het thema van de reis luidde: 'Gedenken voor het heden'. Het is een indrukwekkende reis geweest, waarbij met name het bezoek aan de vernietigingskampen Auschwitz/Birkenau diepe indruk op de deelnemers heeft gemaakt.

Het samenwerkingsverband met COME (*Communication Middle East*, voortgekomen uit onder andere het Instituut voor Internationale Excursies te Bergen) met het oog op het organiseren van studiereizen naar Israël/Jeruzalem is beëindigd. De laatste jaren is het onmogelijk gebleken reizen naar Israël te organiseren in verband met de gespannen politieke situatie. Omdat onze positie veranderd is vanwege onze participatie in het CIS, ligt het voor de hand dat we in de toekomst reizen zullen gaan organiseren in het kader van het CIS en niet met COME.

12. Financiën

12.1. De financiële gegevens (staat van baten en lasten, balans, specificaties bij de staat van baten en lasten en de berekening van de minimum bijdrage) zijn als bijlage D aan dit rapport toegevoegd.

12.2. Toelichting op de staat van baten en lasten en de bijbehorende specificaties.

12.2.1. Kosten Israëlwerker

Ingaande 2003 hebben deze kosten betrekking op de Israëlconsulent die is aangesteld door het Centrum voor Israëlstudies (CIS) waarin ons deputaatschap participeert. De kosten zijn gebaseerd op de begroting van het CIS.

12.2.2. Saldo exploitatie Vrede over Israël (VOI)

De exploitatie van VOI gaf over de jaren 2000 en 2001 een negatief saldo te zien van € 6.253 respectievelijk € 20.143. Zowel in 2002 als in 2003 was er echter een klein positief saldo. Deze aanzienlijke verbetering is veroorzaakt door een substantiële toename van de ontvangen bijdragen. In 2002 waren deze circa € 20.000 hoger dan in 2001 en dit hogere niveau werd in 2003 voortgezet. De toename van de bijdragen lijkt te zijn veroorzaakt doordat in beide jaren de acceptgiro afzonderlijk van het blad werd verzonden. In het eerste halfjaar 2004 wordt het oorzakelijke verband tussen afzonderlijke verzending en hogere opbrengsten geëvalueerd. Op basis daarvan zal moeten worden besloten of de hogere kosten van het afzonderlijk verzenden voor de toekomstige acceptgiro's gerechtvaardigd zijn. In de begroting werd voornamelijk uitgegaan van het voortzetten van de afzonderlijke verzending.

12.2.3. **Centrum voor Israëlstudies**

Deze post vormt ten opzichte van de begroting 2002 tot en met 2004 door de generale synode 2001 goedgekeurd nieuw beleid en heeft betrekking op ons aandeel in de kosten van dit samenwerkingsverband naast de kosten genoemd onder 'Kosten Israëlconsulent'. De begrote kosten zijn gebaseerd op de begroting van het CIS.

12.3. *Toelichting op de berekening van de minimumbijdrage en de begrote bijdrage*

Het eigen vermogen is sinds 2000 vrij sterk gestegen door met name twee oorzaken. Ten eerste waren de lasten van de Israëlwerker in de jaren 2001 tot en met 2003 belangrijk lager dan begroot doordat er gedurende ongeveer twee jaar geen Israëlwerker was. Verder werden in 2004 enkele grote legaten ontvangen.

Bij de berekening van de minimumbijdrage zijn wij uitgegaan van de geraamde kosten van 2004. Hiervoor werd gekozen omdat de kosten van 2003 geen juist beeld geven met betrekking tot de kosten van de Israëlwerker die in de loop van dat jaar zijn werk begon. In 2004 drukken deze kosten voor een heel jaar op de begroting.

De berekening van de minimumbijdrage uitgaande van een eigen vermogen ultimo 2007 gelijk aan de jaarlasten van het jaar 2004 leidt (ten gevolge van het fors interen op het eigen vermogen) tot een bijdrage per lid per jaar van slechts € 0,27.

Naar onze mening is het echter niet gewenst de minimumbijdrage tot dit uitzonderlijk lage niveau te laten dalen. Wij noemen daarbij de volgende overwegingen.

12.3.1. De bijdrage van de kerken heeft ook een symbolische waarde. Het bedrag per lid per jaar moet niet zo laag worden dat het werk van deputaten kerk en Israël in het geheel van de omslagen als het ware 'van het netvlies verdwijnt'.

12.3.2. Als we de begroting doortrekken naar 2008 en verder, dan is gemakkelijk in te zien dat ingaande 2008 een forse verhoging van de bijdrage per lid per jaar zal moeten worden gevraagd. Bij gelijkblijvend ledental belooft het tekort zonder omslag volgens de begroting van 2007 al € 1,38 per lid. Om dan te blijven voldoen aan een minimaal eigen vermogen van eenmaal de jaarlasten zal de bijdrage dan moeten worden vastgesteld op € 1,52.

12.3.3. Substantiële matiging van de bijdrage ingaande 2008 zal alleen mogelijk zijn als in de jaren 2005 tot en met 2007 belangrijke extra inkomsten genoten worden, dan wel bijzondere kostenbesparingen mogelijk blijven. Daarover kan echter slechts speculatief gesproken worden.

12.3.4. Al te grote sprongen in de bijdrage lijken ons niet gewenst. Voor de jaren 2005 tot en met 2007 teruggaan van € 1 per lid naar een bijdrage van € 0,27 gevolgd door meer dan een vervijfvoudiging ingaande 2008 betekent echter wel het maken van grote sprongen. Dit effect kan aanzienlijk gedempt worden door de bijdrage voor de periode 2005 tot en met 2007 hoger vast te stellen dan de berekening van de minimumbijdrage aangeeft.

Op grond van onze overwegingen menen wij dat een bijdrage van € 0,75 per lid per jaar als minimum moet worden gezien. Wij hebben daarom in de begroting daarmee rekening gehouden.

Als de bijdrage voor de jaren 2005 tot en met 2007 wordt vastgesteld op € 0,75 per lid per jaar leidt dit ertoe dat, op basis van de begrote jaarlasten 2007 en het begrote eigen vermogen ultimo 2007 bij overigens ongewijzigde cijfers, de bijdrage voor de jaren 2008 tot en met 2010 weer kan worden vastgesteld op circa € 1 per lid per jaar.

13. **Voorstellen**

Wij verzoeken u:

1. zich uit te spreken over de positie van de zendende kerken;
2. aan deputaten op te dragen zich te bezinnen op de band van drs. C.J. Rodenburg aan een gemeente, mogelijk conform de relatie van dr. B. van den Toorn en de gemeente te Gorinchem;
3. goedkeuring te hechten aan de samenvoeging van regeling en instructie voor de Israëlwerker;
4. de goedkeuring 'in principe' voor de samenwerking in het CIS om te zetten naar een definitieve goedkeuring;
5. de bijdrage per lid per jaar voor de jaren 2005 tot 2007 vast te stellen op € 0,75.

Wat de benoeming van deputaten door de generale synode betreft: daarover willen wij u gaarne op een later tijdstip een schrijven doen toekomen.

Bijlage A: Samenwerkingsovereenkomst van het CIS

Het bestuur van de Gereformeerde Zendingbond in de Nederlandse Hervormde Kerk en het deputaatschap voor kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken en het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede (hierna te noemen 'participanten')

overwegende dat:

1. het van betekenis is zich blijvend te bezinnen op de joods-christelijke ontmoeting, waarbij een werkelijke ontmoeting met Israël als een ontmoeting met geheel Israël wordt gezien: met Messias-bellijdende, religieuze en seculiere joden;
2. de aard van deze joods-christelijke ontmoeting gekarakteriseerd dient te zijn door de kernwoorden **luisteren, dienen en getuigen**; daarbij dient ook de Missio Dei ter sprake te komen; de zendingsopdracht kan immers niet vervuld worden zonder dat het volk Israël daarin betrokken is; de manier waarop God Israël en de volken be-

trekt in de komst van Zijn Rijk is een belangrijk gesprekspunt in het contact tussen Israël en de kerk; Israël is en blijft de eerst geroepene om een licht te zijn voor de volken. Daarom zijn de drie woorden in de relatie met het joodse volk fundamenteel:

- a. de houding van luisteren als implicatie van de wederkerigheid in de joods-christelijke relatie;
 - b. de houding van dienen als teken van theologisch en historisch gefundeerde ootmoed;
 - c. de houding van getuigen als uiting van christelijke identiteit in de dialoog;
3. deze bezinning optimaal plaats kan vinden in een Centrum voor Israëlstudies;
 4. bovengenoemde participanten in een samenwerkingsverband verantwoordelijkheid wensen te dragen voor een op te richten Centrum voor Israëlstudies.

komen het volgende overeen:

Artikel 1

Per 1 januari 2002 vormen de participanten een samenwerkingsverband dat een Centrum voor Israël studies in stand houdt dat zich ten doel stelt het stimuleren en organiseren van bezinning en activiteiten op het terrein van de joods-christelijke ontmoeting.

Artikel 2

Teneinde de in artikel 1 genoemde doelstelling te verwezenlijken onderneemt het Centrum onder andere de volgende activiteiten:

- Inrichting van een bibliotheek met gedrukte en digitale bronnen op het terrein van de relatie kerk en Israël, de joodse religie en het Messiasbelijdend jodendom. Deze bibliotheek wordt ondergebracht in het Documentatiecentrum van het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie;
- Onderzoek en publicaties op het terrein van de joods-christelijke ontmoeting;
- Entameren en begeleiden van contacten tussen Messiasbelijdende joodse gemeenten in Israël en gemeenten/kerken in Nederland;
- Bezinningsdagen, conferenties voor geïnteresseerde gemeenteleden;
- Cursussen op het terrein van de joods-christelijke ontmoeting, de joodse religie en Hebreeuws;
- Uitzenden en begeleiden van studenten die in Israël hun stage willen lopen;
- Organiseren van seminars in Israël en in Nederland voor theologen op universitair- en HBO-niveau;
- Creëren van een 'ontmoetingsplek' in Israël, inclusief het rekruteren en aansturen van een consulent. Naast het fungeren als luisterpost en het participeren in joods-christelijke ontmoetingsfora kan worden gedacht aan het mede organiseren van seminars in Israël, het begeleiden van stagiaires, pastoraat onder jongeren die voor langere tijd in Israël verblijven, het leiden van kerkdiensten in Israël.

Artikel 3

Het bestuur van het Centrum bestaat uit zes leden. Elk van de participanten benoemt twee gemandateerde vertegenwoordigers in het bestuur. De vertegenwoordigers treden op namens de participant en hebben binnen het door de participanten vastgestelde jaarbeleid vrijheid van handelen. Het bestuur van het Centrum draagt de eindverantwoordelijkheid, zowel voor inhoudelijke als voor organisatorische en financiële aspecten.

Artikel 4

De uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid geschiedt door het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie. De beheerder van genoemd Instituut heeft als directeur de dagelijkse leiding en draagt de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het beleid. Voor zijn werkzaamheden ten behoeve van het Centrum wordt de directeur door de CHE voor 0.2 fte ingezet.

Artikel 5

Het bestuur c.q de directeur kan zich laten bijstaan door deskundigen en/of in het leven te roepen werkgroepen. De leden van deze werkgroepen worden bij voorkeur gerekruteerd uit een breed samengestelde beraadsgroep, die minimaal twee keer per jaar met het bestuur vergadert.

Artikel 6

Administratieve en secretariële ondersteuning van het Centrum vindt plaats vanuit het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie van de CHE. Voor de opbouw van de bibliotheek van het Centrum verleent de mediatheek van de CHE ondersteunende diensten.

Artikel 7

Het Centrum is gehuisvest in het gebouw van de Christelijke Hogeschool Ede.

Artikel 8

Participanten verplichten zich tot realisering van de gestelde doelen en stellen daarvoor binnen het kader van hun mogelijkheden de nodige financiën beschikbaar. De financiering van het Centrum, en de door het Centrum aangestelde directeur, geschiedt op grond van een door het bestuur op te stellen jaarplan en een jaarlijks in te dienen begroting. Jaarplan en begroting behoeven de goedkeuring van de participanten. Voor het beheer van het Centrum is per participant een jaarlijkse bijdrage van f 7.500,- het minimum.

Artikel 9

De duur van de overeenkomst is drie jaar, waarbij de intentie tot voortzetting na deze drie jaar is verondersteld.

Tussentijdse beëindiging van de overeenkomst van samenwerking kan uitsluitend ingaan per 1 september van enig jaar en deze geschiedt niet dan na schriftelijke opzegging door één van de participanten, waarbij deze opzegging vóór 1 januari van datzelfde jaar dient te geschieden.

Ede, februari 2002

Namens de Gereformeerde Zendingbond

Namens het Deputaatschap voor Kerk en Israël van de Chr. Ger. Kerken

Namens het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie van de CHE

Bijlage B: Convenant Jeruzalempost

Het bestuur van de Gereformeerde Zendingbond in de Nederlandse Hervormde Kerk en Het Deputaatschap 'Kerk en Israël' van de Christelijke Gereformeerde kerken en Het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie van de Christelijke Hogeschool Ede

alle drie participerende in het Centrum voor Israëlstudies (CIS),
gevestigd in het gebouw van de Christelijke Hogeschool Ede

overwegende dat:

voor het op vruchtbare wijze inhoud en gestalte geven aan de relatie tussen Kerk en Israël een ontmoetingsplek in Jeruzalem, inclusief het permanente verblijf van een Israëlconsulent aldaar, onmisbaar is,

komen het volgende overeen:

1. per 1 januari 2003 gaan participanten een convenant aan inhoudende de inspanningsverplichting om op zo kort mogelijk termijn een Israëlconsulent te werven en uit te zenden;
2. de Israëlconsulent wordt gerekruteerd uit de Christelijke Gereformeerde Kerken of uit de achterban van de Gereformeerde Zendingbond en, afhankelijk hiervan, aangesteld conform de regels van de Christelijke Gereformeerde Kerken c.q. de Uitzendvoorwaardenregeling SoW-kerken;
3. indien de consulent lid is van de Christelijke Gereformeerde Kerken, zal de eindverantwoordelijkheid met betrekking tot de arbeidsrechtelijke aspecten van het dienstverband, alsmede het opzicht over leer en leven, berusten bij het deputaatschap 'Kerk en Israël';
4. indien de consulent lid is van de Nederlandse Hervormde Kerk, zal de eindverantwoordelijkheid met betrekking tot de arbeidsrechtelijke aspecten van het dienstverband berusten bij de Gereformeerde Zendingbond; en wat opzicht over leer en leven aangaat bij de synode van de Nederlandse Hervormde Kerk;
5. de Israëlconsulent wordt vanaf de dag van uitzending gedetacheerd bij het Centrum voor Israëlstudies;
6. de door de Israëlconsulent uit te voeren taken vinden plaats binnen de kaders van het jaarlijks door de participanten goed te keuren jaarplan en de door het bestuur van het CIS vastgestelde taakomschrijving;
7. de aansturing en begeleiding (inclusief de beoordeling van zijn functioneren via een halfjaarlijkse evaluatie) geschiedt vanuit het Centrum, door de directeur van het CIS, waarbij in situaties van breder belang dan in de punten 3, 4 en 6 is omschreven, overleg wordt gepleegd met de daartoe aangewezen vertegenwoordigers van de uitzendende participanten die zitting hebben in het bestuur van het CIS;
8. de benoeming vindt plaats op basis van een projectaanstelling voor een termijn van 2 jaar met de bedoeling deze periode met telkens 2 jaar te verlengen;
9. wat betreft veiligheidsaspecten valt de Israëlconsulent onder verantwoordelijkheid van de uitzendende organisatie. Bij een negatief reisadvies heeft de Christelijke Hogeschool Ede een adviserende stem;
10. voor wat betreft het plaatsen van stagiaires in het kader van het CIS gelden in principe de uitgangspunten zoals die binnen de CHE zijn vastgesteld, tenzij de leiding van de CHE op goede gronden besluit daarvan af te wijken;
11. in de berekening van de totale kosten van de Jeruzalempost wordt onderscheid gemaakt tussen:
 - a. salariskosten;
 - b. werkkosten;
 - c. huisvestingskosten.
 Voor wat betreft de salariskosten stelt de Christelijke Hogeschool Ede zich garant voor 1/10 fte, vanwege stagebegeleiding en supervisie vanuit de CHE ten behoeve van twee of meer stagiaires op jaarbasis.
De beide andere participanten stellen zich ieder garant voor de helft van de overblijvende kosten.

Aldus te Ede vastgesteld en ondertekend op 28 maart 2003

Namens de Gereformeerde Zendingbond:

B. van Bokhoven, waarnemend regio-coördinator Midden-Oosten;

Namens deputaten kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken:

ds. H. Biesma, voorzitter;

Namens de Christelijke Hogeschool Ede:

drs. M. Burggraaf, voorzitter College van Bestuur;

Namens het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie:

drs. A.G. van de Weerd, logistiek beheerder.

Bijlage C: Taakomschrijving Israëlconsulent

Het bestuur van de Gereformeerde Zendingsbond (GZB) in de Nederlandse Hervormde Kerk, het deputaatschap voor Kerk en Israël van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland (CGK) en het Instituut voor Gemeenteopbouw en Theologie (IGT), verbonden aan de Christelijke Hogeschool Ede

voelen zich

staande in de gereformeerde traditie, vanuit een diepe verbondenheid met Israël, het volk waarmee de Heilige begonnen is en waarvoor nog steeds zijn verbonden en beloften gelden (waaraan ook de kerk uit de heidenwereld deel mag hebben) geroepen

om het contact met Israël te zoeken

in een houding van luisteren, dienen en getuigen.

Deze houding wordt gedragen door de verwondering dat God aan apostelen uit de joden én aan Zijn gemeente die bij Israël is ingelijfd de 'dienst der verzoening' heeft toevertrouwd.

In zijn genade gaat het God om het behoud van Israël en van de volken.

Daarom laat Hij zijn dringend woord horen : Laat u – door Christus – met God verzoenen.

De achtergrond van de volgende taakomschrijving is

dat de Israëlconsulent deze, door God tot stand gebrachte en aangeboden, verzoening weerspiegelt en uitdraagt.

Tot de taak van de consulent behoren de volgende zaken:

1. het invulling geven aan de ontmoeting met het joodse volk in al zijn verscheidenheid, zoals beoogd en beschreven door het CIS: Messiasbelijdende joden, seculiere joden, religieuze joden, ten einde te komen tot een dienende, luisterende en getuigende relatie;
2. het zoeken van de ontmoeting met Israël op wetenschappelijk niveau, waarbij onder meer gedacht kan worden aan de *Hebrew University*, het *Martin Buber Institute*, het *David Hartman Institute* en het *Caspari Centre*;
3. het deelnemen aan bestaande en nieuw te initiëren dialoogprogramma's tussen joden en christenen, waarbij onder meer te denken valt aan de *Rainbow Group*;
4. het in overleg met het CIS leggen en begeleiden van contacten tussen Messiasbelijdende joodse gemeenten in Israël en gemeenten of kerken in Nederland;
5. het aangaan van relaties met Palestijnse christenen. Waar mogelijk en gewenst kan hij participeren in verzoeningsfora waar (Messiasbelijdende-) joden en (christen-) Palestijnen elkaar ontmoeten en samen zoeken naar vrede in Israël;
6. het met regelmaat doorgeven van waarnemingen en ervaringen betreffende religieuze, politieke en maatschappelijke ontwikkelingen in Israël, inclusief het aanreiken van leermomenten aan de christelijke gemeenten en kerken in Nederland;
7. het vruchtbaar maken van wat is verworven in de joods-christelijke ontmoeting ten dienste van de kerken en de gemeenteleden in Nederland. Het gaat daarbij om verstaanbare rapportage en doorvertaling;
8. Het afleggen van verantwoording over werkzaamheden en studievoortgang door middel van tussentijdse rapportages en middels een jaarverslag aan het bestuur van het CIS, welke rapportages ook worden toegezonden aan zedende kerk/gemeente, Israëldeputaten en GZB;
9. het pastoraal omzien naar en begeleiden van werkers, vrijwilligers en andere jongeren met name hen die gedurende langere tijd in Israël verblijven;
10. het – indien mogelijk en gewenst – voorgaan dan wel participeren in Nederlandstalige kerkdiensten;
11. het in overleg met de directeur van het CIS uitvoeren van een studieopdracht. Gedacht wordt aan een concreet leertraject, waarbij gerichte studieopdrachten worden vervuld, bij voorkeur in relatie met wetenschappelijke instellingen in Israël;
12. het voorbereiden van en participeren in seminars en andere studiereizen vanuit Nederland met theologen en/of geïnteresseerde gemeenteleden. Het optreden als alternatieve reis Leider voor toeristische groepen behoort nadrukkelijk niet tot de taak van de Israëlwerker;
13. het mede-begeleiden van en mede-supervisie geven aan stagiaires die in het kader van hun studie aan de Christelijke Hogeschool Ede in Israël vertoeven. Daarbij hoeft niet uitsluitend aan studenten van de opleiding GPW te worden gedacht, maar ook aan studenten van bijvoorbeeld de opleiding SPH of Verpleegkunde;
14. het aangaan van relaties met uitgesproken politieke bewegingen in Israël behoort niet tot de prioriteiten, hetgeen niet impliceert dat de politieke discussie te allen tijde vermeden behoeft te worden.

Bijlage D: Cijfers

Jaarcijfers 2001 t/m 2004 en financiële begroting over de periode 2005 t/m 2007

	Werkelijk 2001	werkelijk 2002	werkelijk 2003	begroting 2004	raming 2004	begroting 2005	begroting 2006	begroting 2007
BATEN EN LASTEN								
BATEN								
Bijdragen kerken	€ 59.157	€ 73.672	€ 74.805	€ 74.500	€ 74.500	€ 55.500	€ 55.500	€ 55.500
Giften	€ 2.499	€ 2.208	€ 4.385	€ 1.815	€ 1.800	€ 2.000	€ 2.000	€ 2.000
Zendingsdagen	€ 6.334	€ 5.064	€ 6.764	€ 6.807	€ 6.800	€ 7.000	€ 7.000	€ 7.000
Interest	€ 8.508	€ 6.005	€ 4.616	€ 4.538	€ 7.700	€ 7.700	€ 6.800	€ 5.700
Overige inkomsten	€ 7.092	€ 10.405	€ 59.425	€ 454	€ 450	€ 450	€ 450	€ 500
Totaal baten	€ 83.590	€ 97.354	€ 149.995	€ 88.114	€ 92.300	€ 72.650	€ 71.750	€ 70.700
LASTEN								
Kosten Israëliërker	€ 48.763	€ 3.927	€ 23.000	€ 46.194	€ 41.300	€ 42.500	€ 44.000	€ 45.500
Voorlichting	€ 20.143	€ 872-	€ 2.589-	€ -	€ 3.450-	€ 2.100	€ 3.975	€ 5.910
Bijdragen Israël-organen	€ 1.566	€ 2.728	€ 2.388	€ 4.730	€ 3.450	€ 3.550	€ 3.650	€ 3.700
Centrum voor Israelstudies	€ -	€ 4.608	€ 8.894	€ -	€ 13.150	€ 14.200	€ 15.700	€ 16.300
Overige kosten	€ 25.101	€ 25.887	€ 31.796	€ 51.481	€ 28.900	€ 41.061	€ 32.556	€ 43.336
Totaal lasten	€ 95.573	€ 36.278	€ 63.489	€ 102.405	€ 83.350	€ 103.411	€ 99.881	€ 114.746
SALDO BATEN -/- LASTEN	€ 11.983-	€ 61.076	€ 86.506	€ 14.291-	€ 8.950	€ 30.761-	€ 28.131-	€ 44.046-
Specificaties van baten en lasten								
Interest								
Effecten	€ 7.262	€ 4.466	€ 1.001	€ 4.311	€ 1.550	€ -	€ -	€ -
Bankrekeningen	€ 1.246	€ 1.539	€ 3.615	€ 227	€ 7.200	€ 7.700	€ 6.800	€ 5.700
Totaal interest	€ 8.508	€ 6.005	€ 4.616	€ 4.538	€ 8.750	€ 7.700	€ 6.800	€ 5.700
Overige inkomsten								
Legaten en nalatenschappen	€ 3.857	€ 10.292	€ 59.425	€ 454	€ 450	€ 450	€ 450	€ 500
Overige	€ 3.235	€ 113	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -	€ -
Totaal overige inkomsten	€ 7.092	€ 10.405	€ 59.425	€ 454	€ 450	€ 450	€ 450	€ 500
Voorlichting								
Exploitatie VOI	€ 51.220-	€ 71.572-	€ 71.780-	€ 57.222-	€ 72.500-	€ 72.500-	€ 72.500-	€ 72.500-
Bijdragen								

BALANSEN	Werkelijk 31-12-2000	werkelijk 31-12-2001	werkelijk 31-12-2002	werkelijk 31-12-2003	raming 31-12-2004	begroting 31-12-2005	begroting 31-12-2006	begroting 31-12-2007
Activa								
<i>Financiële vaste activa</i>								
Obligaties	€ 88.487	€ 43.109	€ 43.109	€ 43.109	€ 25.785	€ 25.785	€ 25.785	€ 25.785
Beleggingsfonds in obligaties	€ 31.450	€ 31.450	€ 28.124	€ 25.785	€ 25.785	€ 25.785	€ 25.785	€ 25.785
<i>Vlootende activa</i>								
Vorderingen en overlopende activa	€ 8.700	€ 6.619	€ 10.791	€ 49.356	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Liquide middelen	€ 64.281	€ 88.299	€ 128.663	€ 208.627	€ 271.285	€ 240.524	€ 212.393	€ 168.347
Totaal activa	€ 192.918	€ 169.477	€ 210.687	€ 326.877	€ 307.070	€ 276.309	€ 248.178	€ 204.132
Passiva								
Eigen vermogen	€ 155.847	€ 143.864	€ 201.614	€ 288.120	€ 297.070	€ 266.309	€ 238.178	€ 194.132
Schulden								
Schulden op korte termijn	€ 37.071	€ 25.613	€ 9.073	€ 38.757	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Totaal passiva	€ 192.918	€ 169.477	€ 210.687	€ 326.877	€ 307.070	€ 276.309	€ 248.178	€ 204.132

Berekening benodigde omslag per lid per jaar voor de periode 2005 t/m 2007

Raming Eigen vermogen 1-1-2005	€ 297.070
Norm (geraamde jaarlasten 2004)	€ 83.350
	€ 213.720
begroot tekort exclusief omslag	€ 86.261
	€ 83.631
	€ 99.546
benodigde omslag aantal leden	2005
	2006
	2007
	€ 269.438
	€ 55.718
	74.000
benodigde omslag per lid per jaar	€ 0,25
begrote omslag per lid per jaar	€ 0,75
begrote bijdrage kerken 2005-2007, per jaar	€ 55.500

BIJLAGE 41
Artikel 90

Rapport 2 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten kerk en Israël

Inleiding

Uw commissie spreekt dankbaarheid uit voor het vele werk dat deputaten hebben verricht. Het stemt de commissie tot vreugde dat het in de afgelopen periode kwam tot de oprichting van het Centrum voor Israëlstudies (CIS). Het is een zegen dat er reeds een werker kon worden benoemd en uitgezonden in de persoon van drs. C.J. Rodenburg. Met dankbaarheid noemen we de naam van ds. J.P. Boiten. Hij zette zich 19 jaar in voor het werk van deputaten. Als adviseur heeft dr. G. C. den Hertog negen jaar zich ingezet voor dit deputaatschap. Daarvoor zijn we hem zeer erkentelijk. De commissie vraagt zich af of het juist is dat een adviseur tot het moderamen behoort.

Zendende kerken

Deputaten vragen de synode om zich uit te spreken over de positie van de zendende kerken. De commissie is van mening dat drs. C.J. van den Boogert als adviseur betrokken kan blijven bij het werk van deputaten. Daarvoor is geen zendende kerk nodig. Uw commissie meent dat de status van zendende kerk kan vervallen bij repatriëring van een uitgezonden predikant. Ze stelt u voor om deputaten in overleg met de zendende kerken Groningen en Zierikzee deze zaak tot een oplossing te brengen. In het geval van Groningen vraagt dit ook om een gesprek met drs. H.M. van der Vegt.

Bezinning

Uw commissie heeft met interesse kennis genomen van de bezinning op het werk. De aangedragen onderwerpen in het rapport (4.4) zijn het bestuderen waard. Wij adviseren breder studie te maken van de plaats van Jeruzalem in de bijbel, nu en de toekomst. Dat verdient meer aandacht dan alleen onder 4.4.1c.

De Schriftstudies uit dit rapport en voorgaande rapporten zijn het waard om onder de aandacht van de kerkleden gebracht te worden. Uw commissie heeft deputaten de suggestie gedaan deze en andere belangwekkende studies gebundeld uit te geven.

Drs. C. J. Rodenburg

Deputaten willen zich bezinnen op de vraag hoe de band tussen drs. C.J. Rodenburg en onze kerken kan worden versterkt. Het lijkt ons goed deputaten te vragen met eventuele voorstellen de generale synode van 2007 te dienen.

Regeling en instructie

Uw commissie heeft gekeken naar de samenvoeging van regeling en instructie. Ze stelt voor artikel 7b te wijzigen in: 'de nevendiensten, zijnde het toezicht op de beoefening van de christelijke barmhartigheid en het geven van onderwijs'. De werker doet namelijk niet zelf het werk van barmhartigheid maar ziet wel toe op projecten die vanuit onze kerken worden gesteund. Ook stellen wij voor bij artikel 12 het gedeelte 'naar artikel 6 van de kerkorde' te wijzigen in 'naar artikel 11 van deze regeling'.

Vrede over Israël

Waardering verdient het blad van deputaten 'Vrede over Israël'. Het is goed wanneer in dit blad artikelen verschijnen waar onze kerkleden mee geholpen zijn. Het is van belang een gereformeerd geluid te laten horen. Er verschijnen immers ook andere bladen die veel invloed hebben maar een andere visie uitdragen.

OJEC

We stemmen in met de brief die deputaten hebben geschreven aan het OJEC. Wanneer het OJEC wordt omgevormd tot een OJCM heeft dat gevolgen voor onze participatie. De rapportage op een volgende generale synode zal meer duidelijkheid verschaffen.

Nes Ammim

Deputaten hebben hun zorg uitgesproken over het theologisch klimaat van Nes Ammim. Vanuit gevoerde gesprekken is duidelijk geworden dat er geen sprake is van een aanhangen van de twee-wegenleer. Deputaten hebben in hun zorg hieromtrent bijval gekregen van anderen. Er is toegezegd aan deputaten dat in een sollicitatiegesprek met kandidaten dit wordt doorgesproken. Deputaten hebben toegezegd hier de vinger aan de pols te houden.

Bijlage C

Betreffende bijlage C merkt uw commissie op dat in overeenstemming met de bijeengevoegde regeling en instructie onder taak 1 gesproken dient te worden over een luisterende, dienende en getuigende relatie.

Voorstellen

De commissie stelt u voor te besluiten

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor de verrichte werkzaamheden;
2. opnieuw deputaten te benoemen;

3. deputaten op te dragen in overleg met de kerken van Groningen en Zierikzee tot een oplossing te komen ten aanzien van het nog langer fungeren als zedende kerken; wat Groningen betreft zal drs. H.M. van der Vegt daarbij betrokken dienen te worden;
4. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de band van drs. C. J. Rodenburg aan een gemeente, mogelijk conform de relatie van dr. B. van den Toren en de gemeente te Gorinchem;
5. met inachtneming van de in dit rapport genoemde wijzigingen, goedkeuring te hechten aan de samenvoeging van regeling en instructie voor de Israëlwerker;
6. de goedkeuring 'in principe' voor de samenwerking in de CIS om te zetten in een definitieve goedkeuring.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 42
Artikel 91

Rapport 5 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, met betrekking tot de Nederlands Gereformeerde Kerken (3)

Amendement ds. A. Hilbers c.s.

Aanvullen in besluit 1 na de woorden 'gemeenschappelijk belang': 'en tegen de achtergrond van een gemeenschappelijk verleden, waarin veel goeds ontvangen werd'.

De commissie neemt dit over.

Amendement ds. J. Van Amstel c.s.

Besluit 2 te splitsen in

- a. wat er nu staat
- b. de NG-commissie onder de aandacht te brengen onze teleurstelling over het voorlopig besluit van de LV over de vrouw in het ambt en met name ten aanzien van de gronden die zijn aangevoerd voor deze beslissing en welke gevolgen deze beslissing heeft wat betreft de onderlinge verhouding tussen beide kerkverbanden.

De commissie neemt dit niet letterlijk over, maar wel naar de intentie. Zij stelt u voor om (na toevoeging van het amendement-Hilbers) het laatste deel van besluit 1 ('waarbij...ambt') te laten vervallen.

Vervolgens stelt zij u een nieuw besluit 2 voor:

2. 'Deputaten op te dragen in deze gesprekken de teleurstelling van de GS over het voorlopig besluit van de LV 2004 met betrekking tot 'vrouw en ambt' te verwoorden en grondig over het genomen besluit door te spreken in het licht van de besluiten van de GS van 1998 en 2001, mede met het oog op de gevolgen die het bovengenoemde besluit heeft voor de verhouding tussen beide kerken'.

Amendement ds. G. van Roekel c.s.

Toevoegen:

- *constaterend 3*: dat de synode van 2001 de classes opriep toe te zien op 'besluit 1' van het besluit inzake samenwerkende en samenwerkingsgemeenten;
- *overwegend 3*: dat deputaten gemeld hebben dat de rol van de classes marginaal is gebleken in het toezien op 'besluit 1' van het onder 'constaterend 3' genoemde besluit van de synode van 2001;
- *van oordeel 3*: dat het te betreuren is dat de rol van de classis in het toezien op 'besluit 1' van het onder 'constaterend 3' genoemde besluit van de synode van 2001 marginaal is gebleken;
- *besluit 4*: deputaten op te dragen het in 2001 genomen besluit inzake de samenwerkende en samenwerkingsgemeenten aan de classes toe te zenden en de classes dringend te vragen 'besluit 2' van dit besluit ter hand te nemen.

Besluit 4 wordt dan besluit 5.

De commissie neemt dit over, met dien verstande dat de nummering dan anders wordt: nieuw besluit 2, oud 2 wordt 3, oud 3 wordt 4, besluit na overname van het amendement-Van Roekel wordt 5, oud 4 wordt 6.

P.D.J. Buijs, rapporteur

BIJLAGE 43
Artikel 96

drs. J.M. Aarnoudse
predikant CGK Hillegom
justitiepredikant Scheveningen
J v.d. Waalsheem 2
2182 ZR Hillegom

Aan: Generale synode 2001
Chr. Geref. Kerken in Nederland
p/a roepende Chr. Kerk Leeuwarden
dhr. H. Ruiters, scriba
Feddemastate 17
8925 HB Leeuwarden

Betreft: revisieverzoek

Hillegom, 10 maart 2001

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

In dit schrijven doe ik een verzoek aan uw vergadering de uitspraak van de generale synode van 1998 inzake 'vrouw en ambt' te heroverwegen en te herzien. Op twee punten ben ik dermate bezwaard, dat ik mij gedrongen voel u dit verzoek te doen. Dit doe ik in aansluiting op mijn brief van 7 februari 2000 waarin ik het verzoek om revisie aankondigde.

Aangezien de behandeling van 'vrouw en ambt' tijdens de generale synode van 1998 een publiek karakter kende, wil ik er graag vanuit gaan dat ook dit revisieverzoek publiek behandeld zal worden, en dat u mij op de hoogte wilt brengen van het tijdstip van behandeling, zodat ik de betreffende zitting kan bijwonen.

Inleiding

Zoals ik schreef spitsen mijn bezwaren zich toe op twee punten. Het eerste is inhoudelijk van aard en richt zich tegen het 'van oordeel' 7 uit de synodale uitspraak, waar gesteld wordt, 'dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt' (*Vrouw en Ambt*, p. 157).

Het tweede bezwaar is kerkrechtelijk van aard en richt zich tegen de uitspraak als zodanig, 'dat het standpunt ten aanzien van de vrouw in het ambt, dat in de Christelijke Gereformeerde Kerken steeds heeft gegolden, schriftuurlijk verantwoord is' (*VeA*, p.157), vanuit de vraagstelling welk draagwijdte deze uitspraak heeft in relatie tot de onderlinge tucht in de kerk.

Inhoudelijk bezwaar

In de eerste plaats wil ik nader ingaan op het eerste zo juist genoemde punt. Het 'van oordeel' 7 ('dat uit het geheel van het spreken van de Heilige Schrift duidelijk is dat het gezaghebbend leiding geven aan de gemeente aan de man en niet aan de vrouw toekomt') is geheel gebaseerd op het meerderheidsrapport van het studiedeputaatschap dat in 1995 was ingesteld (vergelijk 'van oordeel' 6). Ik concentreer me op de wijze waarop in dit meerderheidsrapport tot deze visie wordt gekomen. Cruciaal is m.i. de behandeling van de zg. zwijgteksten. De betreffende bijbelgedeelten uit 1 Kor. 14 (in relatie tot 1 Kor. 11) en 1 Tim. 2 worden behandeld in de paragrafen 6.2.2.1 en 6.2.2.4 (vgl. *VeA*, p. 73-81 en 88-95).

Bij lezing van de betreffende passages in het meerderheidsrapport heb ik vastgesteld, dat bij de behandeling van de genoemde bijbelgedeelten een bepaalde interpretatie van de scheppingsorde als vooringegenomen raster werkt bij de uitleg en de toepassing. Ik wil dat illustreren aan de hand van de volgende uitspraak in het meerderheidsrapport bij de behandeling van 1 Kor. 11, wanneer de man-vrouw verhouding ter sprake komt. Nog voor er enige exegetische observatie is gedaan, wordt het raster geïntroduceerd, als er gesteld wordt: 'De apostel Paulus fundeert de man-vrouw verhouding, zoals deze in de gemeente dient te functioneren, op de wijze van de schepping van man en vrouw door God, en de daarmee door God zelf aangegeven orde voor de verhouding van man en vrouw (1 Kor. 11: 8v, vgl. 11 v)' (*VeA*, p. 75). Deze visie domineert vervolgens de complete uitleg van 1 Kor. 11, 1 Kor. 14 en 1 Tim. 2 (en eveneens die van Gal. 3 en Ef. 5 daartussenin in het rapport), zodat alle schriftgegevens die er maar enigszins voor in aanmerking lijken te komen er in gepast worden.

Deze visie zelf is echter niet te beschouwen als aan de Schrift ontleend. En de wijze waarop zij gehanteerd wordt in het meerderheidsrapport sluit de mogelijkheid uit, dat de apostel Paulus iets geheel anders voor ogen heeft gehad bij zijn verwijzen naar Genesis 2 dan de man-vrouw verhouding voor alle tijden 'te funderen in' een scheppingsordening (zoals die conceptueel overigens eerst na zijn tijd geijkt is). Zou het (in plaats van de boven aangehaalde zin) ook als volgt kunnen zijn; 'De apostel Paulus ondersteunt de man-vrouw verhouding welke hij voorstaat in de gemeenten van zijn tijd met een beroep op de Schrift (= voor hem op dat moment het Oude Testament) in overeenstemming met de hermeneutische regels en gewoonten van zijn tijd'?

Op het eerste gezicht is op zijn minst niet uit te maken welke interpretatie en uitleg de voorkeur geniet. Zelf ben ik ervan overtuigd geraakt, dat de laatste (schriftberoep o.g.v. tijdgenote hermeneutiek) dichter bij de realiteit moet worden gezocht dan die van het meerderheidsrapport ('funderen in de scheppingsorde'), hoe gebruikelijk deze visie in bepaalde delen van de kerk en de kerkgeschiedenis ook moge zijn.

Voor mijn overtuiging sluit ik aan bij dat element in de gereformeerde Schriftvisie, dat ook o.a. in het meerderheidsrapport is verwoord, nl., dat de boodschap van de Schrift tijdbetrokken is. Ik citeer: 'Om recht te doen aan de Schrift is het zondermeer nodig recht te doen aan de specifieke verbanden waarin het Woord tot ons is gekomen en deel zijn geworden van het gehele Schriftgetuigenis. Het gaat er om de zin van de woorden te verstaan tegen de achtergrond van de eigen specifieke en historisch-culturele context, om vervolgens te vragen naar de betekenis voor vandaag' (uit het meerderheidsrapport, VeA, p. 56). Het is dus binnen de gereformeerde Schriftvisie van het grootste belang studie te maken van de historisch-culturele context. en dus ook als het gaat om de wijze waarop in het Nieuwe Testament en in de relevante tijdgenote Joodse en christelijke bronnen geciteerd wordt en verwezen wordt naar de Schrift van het Oude Testament. Te snel wordt er van uit gegaan, dat verwijzen naar de oorsprongsgeschiedenissen uit het begin van Genesiss hetzelfde is als 'funderen in de scheppingsorde' (in de zin van het meerderheidsrapport), alsof bijvoorbeeld Paulus überhaupt op deze wijze gedacht heeft. Dat is historisch gesproken m.i. niet aannemelijk.

Toch ligt hermeneutisch gesproken voor de problematiek van vandaag hier een beslissend punt inzake de man-vrouw verhouding. Ik wil niet bestrijden, dat de apostel Paulus de onderdanigheid van de vrouw voorstaat en op grond daarvan haar zwijgen in de gemeenten. En ook niet dat hij dat doet met apostolisch gezag. Maar ik bestrijd, dat hij dit zou doen op grond van een orde in de schepping, 'die daarom blijvend gerespecteerd moet worden' (meerderheidsrapport, VeA, p. 93), of op basis van 'een blijvend grondpatroon, dat door God in de schepping is gelegd' (commissierapport, VeA, p. 141). Het op deze wijze denken in categorieën van scheppingsorde en de interpretatie die er aan wordt gegeven (als een in de natuurlijke werkelijkheid voor alle tijden vastliggende sociale rangorde), is niet aan de Bijbel ontleend, maar komt van buitenaf en kan als raster van vooringenomenheid de uitleg en de toepassing van de Heilige Schrift naar een bepaalde kant scheef trekken. In het geval van de man-vrouw verhouding betekent het m.i., dat iets voor absoluut en statisch wordt uitgegeven wat het niet is. Er wordt door de apostelen aangesloten bij een sociale ordening om kerkopbouwend en kerkbewarend bezig te zijn. Dit werkte voor de vroege gemeenten en in de cultuur daarna positief, maar dezelfde ordening vandaag blijven vasthouden is contra-productief, te meer als niet duidelijk gemaakt kan worden dat het gaat om een absoluut gebod van God, behalve via een menselijke denkconstructie. Het vraagt om heroverweging en herziening, te vergelijken met de afschaffing van sociale ordeningen als slavernij of rassensegregatie. In mijn bijdrage 'Vlees van mijn vlees' in het boek *Vrouwen op een zijspoor?* uit 1998, ben ik nader op dit punt ingegaan (vgl. p. 68-75, ik voeg de bijdrage bij).

Na lezing van het meerderheidsrapport van studiedeputaten moet ik vaststellen dat ik niet overtuigd ben door de benadering van de meerderheid van deputaten (op grond waarvan de Generale Synode van 1998 tot haar uitspraak kwam). De gebruikelijke weg wordt bewandeld, maar deze leidt m.i. tot voorin genomen Schriftuitleg, daar waar verdere bestudering van het gebruik van het Oude Testament in het Nieuwe Testament op zijn minst de mogelijkheid tot een ander inzicht had kunnen open laten. Het is zeer te betreuren dat de eenzijdige Schriftuitleg zoals die in het meerderheidsrapport wordt gegeven, leidt tot een standpunt ten aanzien van de man-vrouw verhouding, dat in zijn consequenties er op neer komt, dat feitelijk alle leidinggeven door vrouwen (niet alleen in de kerk, maar ook in de maatschappij, behoudens noodgevallen) buiten de orde van God zou zijn, en door christenen tegengegaan zou dienen te worden (zoals in het Nederlandse politieke spectrum alleen door de SGP wordt verwoord). Ik ben er absoluut niet van overtuigd dat dit de verbindende schriftuurlijke leer ten aanzien van de man-vrouw verhouding is. Integendeel, er zijn vele bijbelse lijnen die een gans andere richting wijzen.

Eén en ander is tijdens de vergaderingen van de Generale Synode van 1998 aangestipt, maar heeft m.i. onvoldoende (of zelfs geen) aandacht gekregen. Ik wil u er op wijzen, dat in de openbare synodevergadering van 21 oktober 1998 door een afgevaardigde de boven geschetste problematiek is aangeraakt. In zijn uitgebreide kanttekeningen bij het meerderheidsrapport zei hij o.a., dat uit hun rapport blijkt dat de meerderheid van de deputaten in een bepaalde interpretatie van scheppingsorde een tijdloos criterium meent te bezitten, dat de interpretatie van de bijbelse teksten mag bepalen en dat een bepaalde visie op de scheppingsorde heerst over de Schriftgegevens. Dit bezwaar is ter synode uitgesproken, maar uit de verslaggeving blijkt op geen enkele wijze, dat deze bezwaren zijn weerlegd of verwerkt, laat staan dat zij serieus in overweging zijn genomen, terwijl ze m.i. van zeer verstrekkende betekenis zijn. Het is niet het minste dat werd gezegd tijdens die synode. Daarom bevreedt het me dat er zo weinig aandacht aan besteed is (De betreffende inbreng en die van anderen wordt in art. 133 van de Acta in de eerste alinea in wel zeer algemene bewoordingen samengevat vanaf: 'Anderzijds zijn er ook afgevaardigden ...' tot: '... er zal eerst verder op de zaak moeten worden gestudeerd' (VeA, p. 145)). Gezien het bovenstaande verzoek ik uw vergadering het 'van oordeel' 7 en de uitspraak van de Generale Synode van 1998 terug te nemen en de zaak van 'vrouwen ambt' c.q. de 'man-vrouwverhouding' in bijbels licht opnieuw te bezien, met het uitdrukkelijk verzoek de door mij en anderen geuite bedenkingen tegen vooringenomen Schriftuitleg te betrekken in de heroverweging.

Kerkrechtelijke bezwaren tegen de uitspraak

In de tweede plaats wil ik nader ingaan op het tweede punt, dat ik in de inleiding van mijn brief noemde. In de vergadering van de generale synode van 1998 is er gewag gemaakt van het feit dat er sprake zou zijn van een weliswaar niet absolute, dan toch wel duidelijke uitspraak. Ik heb met deze stelling moeite. Voor wat betreft de draagwijdte van de synodale uitspraak vind ik die namelijk helemaal niet duidelijk. De uitspraak, als zodanig is misschien wel duidelijk, maar de status van de uitspraak in het geheel niet. Want wat is zij? Is zij de mening van de (meerderheid) van de toen vergaderende broeders? Of is zij een bindende synodale leeruitspraak? De synodecommissie heeft een aantal keren gesteld, dat de uitspraak gelezen moet worden in het licht van (uiteindelijk zijn dat geworden) 'van oordeel' 6 en 7 (zie art 136 van de Acta, VeA, p. 146 -daar nog 'van oordeel' 5b en 7-). Dat lijkt te gaan in de richting van een principiële uitspraak. over de 'vrouwen het ambt'.

Toch laat de formulering van de uitspraak zelf veel ruimte voor meerduidigheid op dit punt. Zij kan immers ook gelezen worden als samenvatting van de stand van zaken. Zo was het altijd in de Chr. Geref. Kerken en het meerderheidsrapport heeft op een deugdelijke manier (opnieuw) een onderbouwing gegeven van dat standpunt. De synode is van oordeel dat de Schrift zich tegen het leiding geven van vrouwen in de gemeente uitspreekt ('van oordeel' 7). Maar – hoewel er vragen zijn bij het minderheidsrapport – op geen enkele wijze is in de stukken een principiële verwerping van het tegenovergestelde standpunt te vinden. Dit, terwijl het curieuze feit zich voordoet, dat dezelfde Generale Synode van 1998 welke kwam tot de uitspraak over 'vrouwen ambt' zoals ze die deed, in de enige zaak die voortkwam uit een appèl tegen de toelating van een kandidaat tot de heilige dienst die zich vóór de vrouw in het ambt uitsprak afsloot, zonder enige consequenties, terwijl deze kandidaat die inmiddels zeventien jaar de kerken dient als predikant in het geheel niet op zijn visie is teruggekomen (zie mijn bijdrage in het boek *Vrouwen op een Zijspoor*). Dit kan niet anders dan als volgt geïnterpreteerd worden: de breedste vergadering van onze kerken vindt ten principale een visie vóór-de-vrouw-in-het-ambt passen binnen de ruimte van Schrift en belijdenis. Er kan geen andere conclusie getrokken worden. Er is niet voor niets veertien jaar lang, synode op synode, aandacht besteed aan het betreffende appèl, en de zaak die er uit voortvloeide. Ik ben op zich blij met de afsluiting, maar hoe verhoudt zich hiermee de uitspraak die diezelfde synode deed over 'vrouw en ambt'? Zie ik het verkeerd, als ik stel dat hier sprake is van een zekere dichotomie? Dezelfde synode die een 'ferme' uitspraak doet tegen de vrouw in het ambt, sluit een zaak af die voortvloeide uit een appèl tegen toelating van een kandidaat die zich uitgesproken heeft vóór de vrouw in het ambt zonder dat deze op zijn visie is teruggekomen (en inmiddels predikant is). Zij verwerpt daarmee de facto het principiële bezwaar, dat de broeders die eertijds in appèl gingen, maakten. Wat is nu in dit licht de 'ferme' uitspraak van de Generale Synode van 1998 over 'vrouw en ambt' anders dan een mening binnen de kerk, naast die van anderen? Toch, zo voelt u ongetwijfeld ook, broeders, bevredigt dit op deze manier niet. Waarom een hoog opgetuigde uitspraak, als het niet meer is dan een mening (zij het van een aantal respectabele broeders) naast een andere mening?

Vanuit de geschetste praktijk (geen veroordeling van het minderheidsrapport, afsluiten zonder consequenties van een kerkelijke zaak tegen een predikant die zich vóór de vrouw in het ambt uitspreekt) zou een uitspraak in de rede hebben gelegen, dat inzake de vrouwen het ambt op dit moment geen uitmaakt schriftuurlijk standpunt te bepalen is en dat het daarom behoort tot de middelmatige dingen. Daarna zou vervolgens – in de sfeer van de het kerkelijk omgaan met elkaar – ter wille van de eenheid van de kerken wellicht uitgesproken hebben kunnen worden, dat het op dit moment (nog) niet voldoende kerkopbouwend en kerkbewaardend is binnen de Chr. Geref. Kerken om de ambten open te stellen voor zusters in de gemeenten die daarvoor gaven zouden hebben.

Welnu, ook op grond van deze overwegingen ben ik van mening, dat de generale synode van 1998 met haar uitspraak de kerken in haar breedte niet gediend heeft en dat deze dus in heroverweging dient genomen te worden, om te komen tot een meer bevredigende en de kerken dienstbare uitspraak.

Graag hoop ik dat u mijn bezwaren in serieuze overweging wilt nemen en zie ik te zijner tijd met verwachting uw reactie tegemoet.

De HERE zegene u bij uw arbeid voor Zijn Kerk en Koninkrijk.

Met een broederlijke groet,

Jos Aarnoudse

BIJLAGE 44
Artikel 96

Rapport 4 van commissie 7 inzake het revisieverzoek van drs. J.M. Aarnoudse te Hillegom

Aanleiding en achtergrond

Door middel van twee brieven, gedateerd 7 februari 2000 en 10 maart 2001, vroeg drs. J.M. Aarnoudse aan de GS van 2001 revisie van het besluit van de GS van 1998 aangaande het onderwerp 'vrouw en ambt'.

De synode besloot de brieven niet te behandelen. De reden daarvoor was dat deze te laat waren ingediend. Dat wordt als volgt onder woorden gebracht in de brief die naar br. Aarnoudse is verzonden:

'Het Besluitenboekje, dat mede de aangevochten beslissingen van de synode van 1998 bevatte, verscheen in februari 1999. Dat betekent dat de sluitingsdatum voor de indiening van revisieverzoeken of de aankondiging daarvan 31 maart 1999 was. Uw aankondiging tot revisieverzoek werd eerst in februari van het daarop volgend jaar ontvangen.'

Br. Aarnoudse meldt in zijn huidige revisieverzoek dat hij bovengenoemde redenering willekeurig acht. Hij heeft zelf de termijn van een maand toegepast op het moment waarop het boekje over 'vrouw en ambt' werd verzonden. Daarom heeft hij in februari 2001 zijn aankondiging van een revisieverzoek verzonden.

Beoordeling

Br. Aarnoudse doet het voorkomen alsof de GS van 2001 het besluit heeft genomen dat de sluitingsdatum van het indienen van appèls 31 maart 1999 zou zijn en zegt dan dat een besluit niet met terugwerkende kracht zou kunnen gelden, omdat de GS van 1998 dat niet besloten had. Naar de mening van de commissie is dat hier niet aan de orde. De GS van 2001 heeft zich aangesloten bij wat in artikel 31 van de

kerkorde staat. Daar staat dat de appellant een maand nadat een besluit genomen is of een maand nadat het besluit hem schriftelijk bekend is gemaakt, in appèl kan gaan of een revisieverzoek kan indienen. Daarom stelt de commissie vast dat het besluit van de GS van 2001 juist is geweest de datum 31 maart 1999 te vermelden. Dat betekent dat de brieven van br. Aarnoudse wel degelijk te laat zijn verzonden. Bijna een jaar na het bekend worden van de besluiten van de synode diende br. Aarnoudse een revisieverzoek in.

De commissie constateert overigens dat er geregeld onduidelijkheid is over de datum van het indienen van een appèl of revisieverzoek. Dat heeft met name te maken met de vraag wanneer iemand kennis kan nemen van het besluit. Wellicht is het mogelijk dat het deputaatschap kerkorde en kerkrecht artikel 31 duidelijker zou kunnen formuleren.

Voorstel

De commissie stelt u voor om uit te spreken:

de generale synode,

kennis genomen hebbend

van het revisieverzoek van drs. J.M. Aarnoudse te Hillegom d.d. 12 februari 2002;

constaterend

dat het revisieverzoek wettig ter tafel is;

voorts constaterend

1. dat de G.S. van 2001 als sluitingsdatum voor de indiening van een revisieverzoek de datum van 31 maart 1999 heeft gehanteerd;
2. dat het revisieverzoek van br. Aarnoudse d.d. 10 maart 2001 door de GS van 2001 werd afgewezen, omdat de GS constateerde dat br. Aarnoudse zijn revisieverzoek te laat had ingediend;

van oordeel

1. dat het recht om revisie te vragen geldt voor de termijn van een maand na de datum waarop kennis genomen kan worden van een besluit;
2. dat br. Aarnoudse zijn verzoek om revisie van het besluit van de GS van 1998 aangaande het onderwerp 'vrouw en ambt' bijna een jaar na de datum waarop van de besluiten van de GS van 1998 kennis kon worden genomen, verzonden heeft en daarmee zijn revisieverzoek te laat heeft ingediend;

spreekt uit

het revisieverzoek van br. Aarnoudse af te wijzen;

en besluit

hiervan mededeling te doen aan drs. J.M. Aarnoudse te Hillegom.

J.Bosch, rapporteur.

BIJLAGE 45
Artikel 106, 110

Rapport deputaten voor de buitenlandse zending

1. Inleiding

1.1. Deputaten voor de buitenlandse zending bieden u met genoegen het rapport aan van de werkzaamheden die zij verricht hebben sinds de synode 2001. Het overziet een periode van drie jaar. Dat lijkt kort, maar al lezende zult u merken dat er in die periode veel is gebeurd. Daarom heeft een dergelijk rapport ook iets van een terugblik: we mogen alles wat we onder de zegen van onze Heiland hebben mogen doen aan u laten zien. Daarnaast willen deputaten met u naar de toekomst kijken: hoe zal het werk van zending in de komende jaren zich ontwikkelen?

1.2. Een periode van drie jaar kent hoogte- en dieptepunten. U zult ze in dit rapport tegenkomen.

Als hoogtepunten zouden op voorhand te noemen zijn:

- de voortgang en uitbreiding van het werk in Mozambique;
- de intensivering van de contacten met de Gereja Toraja Mamasa (GTM) – Sulawesi, Indonesië);
- de bevestiging van drie predikanten binnen de Gereformeerde Kerk KwaNdebele (GKK) – Zuid-Afrika.

En als dieptepunten:

- de spanningen binnen de Synode Soutpansberg van de Gereformeerde Kerk Suid-Afrika (GKSA);
- onrustsituatie in Bangui (Centraal Afrikaanse Republiek).

1.3. In dit rapport zal ook uitvoerig aandacht worden geschonken aan de plannen voor de toekomst. Dit heeft meerdere oorzaken:

- er zit spanning tussen de goedgekeurde beleidsvoornemens van deputaten en de daarvoor vastgestelde omslag;

- de begroting die u was aangeboden voor de jaren 2002-2004, bleek nogal wat lacunes te vertonen, waardoor in een aantal gevallen de begroting (ver) werd overschreden;
- in de nieuwe werkwijze van deputaten past het om de beleidsvoornemens per gebied helder te formuleren (hoofdstuk 7);
- de inzet van zendingswerkers voor de GKK (Zuid-Afrika) zal aan het einde van 2004 zeer beperkt zijn. Dat werpt de vraag op of deputaten zich niet dienen te richten op een ander zendingsgebied;
- de voortgaande samenwerking tussen deputaten buitenlandse Zending (BZ) en deputaten hulpverlening binnen- en buitenland (HBB) en deputaten evangelisatie vraagt om een integrale visie op de missionaire taak van de gemeente in onze tijd.

Al deze en andere factoren vragen om een nauwkeurige bezinning op de wijze waarop deputaten in de nabije en verre toekomst gestalte dienen te geven aan de opdracht die uw vergadering aan hen heeft gegeven.

1.4. Naast de gebruikelijke rapportage zal met name aan genoemde aspecten extra aandacht worden gegeven. In navolging van wat de laatste jaren gedaan werd voor de vergaderingen van de particuliere synoden, is ook in dit rapport zoveel mogelijk beknopt gerapporteerd. In vergelijking met rapportages in het verleden lijkt het wat 'zakelijker', maar u mag zich troosten met de wetenschap dat de voorbereiding u minder tijd kost en uw commissie volop gelegenheid heeft meer en andere informatie van deputaten te vragen.

1.5. Tot slot willen deputaten graag hun dank uitspreken voor de goede ondersteuning die ze ontvangen door het Dienstenbureau en haar medewerkers.

2. Samenstelling en werkwijze deputaten

2.1. Deputaten namens de G.S.

2.1.1. Uw vergadering benoemde in 2001 de brs. drs. J. van Mulligen (algemeen voorzitter), C. Groeneveld (vice-voorzitter), ds. H. Last (algemeen secretaris), J.W. Bobeldijk (1° penningmeester), A. van den Dool (2° penningmeester), ds. A. van Heteren, ds. A. Hilbers en H. de Wilde. Behalve de al gereleveerde taakverdeling heeft ds. A. van Heteren de portefeuille van interkerkelijke relaties, ds. Hilbers die van P.R. en br. H. de Wilde behartigt de projecten.

2.1.2. Zowel de algemeen voorzitter als de algemeen secretaris werden door de synode van 1995 in hun functies benoemd. Ze dienen de kerken in deze functie respectievelijk negen en tien jaar. Beiden hopen in de komende intersynodale periode de leeftijd van 65 jaar te bereiken: br. Van Mulligen in juni 2005 en br. Last in februari 2006. Br. Van Mulligen heeft overigens al in november 2004 D.V. een periode van 40 jaar de kerken gediend. Het ligt in de bedoeling dat beide broeders in de komende periode emeritaat zullen aanvragen. Intussen ligt er op uw tafel ook een rapport van de Bestuurscommissie van het Dienstenbureau (DB) in Veenendaal in verband met de herstructurering ervan. Mocht uw vergadering akkoord gaan met de voorstellen van deze commissie, dan heeft dat ook gevolgen voor de opvolging van beide broeders. Als bijlage bij dit rapport bieden ook wij u deze voorstellen aan.

2.1.3. De brs. Van Heteren en De Wilde hebben aangegeven niet voor herbenoeming in aanmerking te komen. Over de vervulling van de vacatures binnen het moderamen doen deputaten u separaat een voorstel.

2.2. Deputaten namens de P.S.

2.2.1. In 2001 waren de volgende broeders deputaat namens de particuliere synoden:

namens de P.S. van het Noorden de brs. ds. A. Hilbers en ds. J. Sijsma;
namens de P.S. van het Oosten de brs. ds. H.K. Sok en ds. B. de Romph;
namens de P.S. van het Westen de brs. ds. G. Drayer en ds. A.P. van Langevelde;
namens de P.S. van het Zuiden de brs. drs. H. Korving en ds. R. Kok.

2.2.2. Uw vergadering benoemde in 2001 ds. A. Hilbers tot lid van het moderamen. De P.S. van het Noorden benoemde ds. H. Polinder in zijn plaats.

2.2.3. Ds. Van Langevelde nam het beroep aan van de kerk van 's Gravendeel en verliet daarmee de P.S. van het Westen. Daarmee kwam een einde aan een lange periode van betrokkenheid bij het werk van deputaten. Zijn inzet en inbreng zijn door deputaten altijd bijzonder op prijs gesteld, met name ook zijn inzet voor het blad Doorgeven. De P.S. van het Westen benoemde aanvankelijk dr. G.C. den Hertog in zijn plaats; later – toen bleek dat br. Den Hertog benoemd was als hoogleraar aan de TUA – br. drs.ing. C. van der Spek uit Broek op Langendijk. Drs. C.C. den Hertog werd door de P.S. van het Westen benoemd in plaats van ds. G. Drayer (zie ook 2.5).

2.2.4. Omdat ds. Korving het beroep aannam naar Leerdam, verliet ook hij de P.S. van het Zuiden en daarmee ook de kring van deputaten. In zijn plaats werd ds. K. Visser benoemd. Helaas moest deze aan de P.S. van het Zuiden laten weten dat hij die taak niet meer op zich kon nemen door werkdruk en gezinsomstandigheden. In zijn plaats werd ds. A. van der Zwan benoemd. Vanwege zijn betrokkenheid bij de hertaling van de Statenvertaling werd de werkdruk voor ds. R. Kok te hoog om daar ook het werk voor deputaten bij te blijven doen. De P.S. van het Zuiden benoemde ds. A.C. Uitslag in zijn plaats. Deputaten spreken hun erkentelijkheid uit voor de wijze waarop de brs. Korving, Visser en Kok zich hebben ingezet voor het werk van de zending.

2.3. Deputaten zendende gemeenten

2.3.1. Van elke zendende gemeente nemen twee gedeputeerden namens de kerkenraad zitting in deputaten. In 2001 waren dat:

Stadskanaal: E.H. Galetzka en H. van der Meer (drs. W. van 't Spijker);
Veenendaal-Bethel: mw. drs. W.K. Uyterlinde-Maris en H. van der Zwan (drs. C.W.Buijs);

Thesinge: mw. J. Otten-Drent en D. van der Zande (ds. J.C. Wessels);
 Urk-Maranatha: F.A. Hazenberg en C.A. ten Napel (drs. H. Visser);
 Zwijndrecht: drs. A.L. Bovenberg en E.T. Werner (drs. J. van 't Spijker);
 Gorinchem: ir. S. Flikweert en mw. ing. C.H. Lankhaar (dr. B. van den Toren);
 Mussel: mw. G. Boels-Kamies en mw. G. Wessels-Strocksmeijer (ds. A. van der Maarl);
 Enschede-O.: H. Lukens en J. Pals (ds. G. Huisman);
 's Gravenmoer: B. van den Doel en M. Visser-Van Loon (D. Blijleven).

2.3.2. Door de gemeente van Ridderkerk, die het persoonlijk contact onderhoudt met de evangelisten in Siberië, is br. R. Hoogendoorn afgevaardigd. Hij woont de vergaderingen van deputaten als waarnemer bij.

2.3.3. Een aantal wijzigingen voltrok zich in de kring van deze deputaten. De plaats van zr. Otten werd door zr. J. Oudman-Hoeksema ingenomen (Thesinge); die van br. Hazenberg door br. J. Berkhout (Urk-Maranatha). Wegens gezondheidsproblemen moest br. Van den Doel ('s Gravenmoer) zich terugtrekken (zie 2.4.2); drs. W.P. de Groot nam zijn plaats in.

2.3.4. In december 2002 repareerde ds. G. Huisman. Op 10 maart 2003 ging hij officieel uit zendingsdienst. Daarmee kwam ook een einde aan de betrokkenheid van Enschede-O. als zendende gemeente. Ds. Huisman is inmiddels verbonden als predikant aan de gemeente van Onstwedde.

2.3.5. De kerkenraad van Assen bewilligde in de uitzending van ds. G. Vos als zijn missionair predikant en zal dus ook als zendende kerk optreden. De namen van deputaten van deze gemeente zijn (nog) niet bekend.

2.4. *Personalia*

2.4.1. In september 2001 kwam het bericht door dat dokter Evert Helms tijdens een verblijf in Canada op 8 september aan een dubbele hersenbloeding was bezweken. Op 17 september werd er een herdenkingsdienst gehouden in de Chr. Geref. Andreaskerk in Apeldoorn. In dokter en 'lady-dokter' Helms hebben de kerken in Nederland een toegewijd en bekwaam zendingsechtbaar gehad dat ruim dertig jaar met grote liefde tot de Heiland in het Siloamziekenhuis in Venda heeft gewerkt. Met dankbaarheid noemen deputaten hier zijn naam.

2.4.2. Reeds eerder werd gemeld dat br. Van den Doel ('s Gravenmoer) om gezondheidsredenen zijn taak als deputaat moest neerleggen. Inmiddels is deze broeder ontslapen in zijn Heere en Heiland. Met veel liefde en toewijding heeft hij zich ingezet voor zijn taak binnen deputaten. Met dankbaarheid willen zij hem ook hier gedenken.

2.4.3. Eind januari 2003 bereikte deputaten het bericht dat op 27 januari ds. M. Drayer ingegaan is in de vreugde van zijn Heiland. Van 1 januari 1967 tot zijn emeritaat in 1987 is hij vrijgesteld geweest van zijn andere ambtelijke werkzaamheden om het werk als secretaris van deputaten te kunnen verrichten. Zijn grote toewijding, liefde en nauwgezetheid blijven binnen deputaten in dankbare herinnering. Veel hebben deputaten aan hem te danken. In het meinumner van Doorgeven 2003 is een uitgebreid 'In Memoriam' opgenomen.

2.4.4. In De Wekker van 14 juni 2002 stond het bericht van het overlijden op 9 juni van br. P.J. Posdijk. Op de leeftijd van 62 jaar werd hij uit dit leven weggenomen. Vanaf 1 januari 1984 tot 15 november 1989 heeft hij de kerken gediend als penningmeester van deputaten. Met dankbaarheid denken wij terug aan zijn inzet en toewijding.

2.4.5. Vanwege zijn verdiensten op maatschappelijk, sociaal en kerkelijk terrein werd br. Bobeldijk, 1° penningmeester, in 2003 benoemd tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

2.5. *Benoeming ds. G. Drayer*

2.5.1. In 2001 gaf uw vergadering deputaten toestemming om – met het oog op de gezondheidssituatie van de algemeen secretaris – een tweede secretaris te benoemen voor 0,5 ft. Na een sollicitatieprocedure waaraan tien kandidaten deelnamen, benoemden deputaten ds. G. Drayer, predikant van de kerk van Zoetermeer. Met de kerkenraad werd overeengekomen dat ds. Drayer de helft van zijn werktijd aan zending zou wijden en de andere helft aan de gemeente van Zoetermeer. Per 1 september 2002 begon hij zijn werkzaamheden op het zendingsbureau.

2.5.2. Het twee-moderamina-overleg van deputaten ADMA en HBB (TMO) besloot het tweejarig contract van hun functionaris niet te verlengen. In overleg met deputaten BZ en ds. Drayer werd besloten ds. Drayer voor 50% voor het Diaconaal Bureau in te zetten. De kerkenraad van Zoetermeer bewilligde daarin. De positie van ds. Drayer is dat hij per 1 oktober 2003 voor 100% in dienst is van het Dienstenbureau ten behoeve van deputaten BZ, die hem voor de helft van zijn werktijd 'uitlenen' aan het Diaconaal Bureau.

2.5.3. Deputaten zijn dankbaar voor deze ontwikkelingen. In ds. Drayer hebben ze een secretaris ontvangen die van huis uit vertrouwd is met het zendingssecretariaat, zelf jaren in een zendingsgebied heeft gewerkt en vele jaren als deputaat namens de P.S. van het Westen zijn plaats binnen deputaten heeft ingenomen. Vanaf 1 oktober 2003 is hij bezig zich in te werken in het Diaconaal Bureau. Deze constructie zal het de samenwerking tussen deputaten BZ en deputaten ADMA/HBB ten goede komen.

2.6. *Nieuwe structuur deputaten*

2.6.1. Er zijn tien deputaatschapscommissies (dsc's) ingesteld, die met ingang van 1 januari 2001 de bestaande structuur van secties en moderamen hebben vervangen. Elk van deze dsc's heeft op basis van het beleidsplan voor dat gebied vanaf 2001 een jaarplan opgesteld. De nieuwe indeling van werkzaamheden heeft ook gevolgen voor de vergaderwijze van deputaten. De meeste dsc's komen vier keer per jaar bij elkaar om de rapporten en verslagen van zendingswerkers, zendingsterreinen en -projecten te bespreken. Het moderamen, dat nu meer de functie heeft van 'stuurgroep', vergadert één keer per twee maanden. Twee keer per jaar komen de synodale deputaten bij elkaar, voorafgaand aan een vergadering van alle deputaten.

2.6.2. Zowel tijdens de juni- als tijdens die decembervergadering word die werkwijze van deputaten krities doorgelies. Op elke vergadering blyk dat deputaten bly zyn met die nuwe werkwijze. Die betrokkenheid op het gebied resp. het projekt is erdoor vergroot. Een nadeel van die werkwijze is, dat het moeiliker is geword vir ieder deputaat om het oersyht over het totaal van het zendingswerk te behou. Hierin word voorzien door tydens een vergadering van alle deputaten alle gebieden en projekte te bespreken. Met die deputaten die sies op vergaderingen van die P.S. diene te verantwoor, word het rapport aan die P.S. voortaan in een aparte vergadering besproken.

2.6.3. Dat heeft ook gevolgen voor het srijven van dit rapport. Hierin word die lyn gevolg van die struktuur waarby ondersheid word gemaak tussen zendingsterreine en -projekte. In hoofdstuk 7 zullen u die beleidsvoornemens voor die diverse gebieden en projekte voor die periode 2005-2007 word gepresenteer met die begrotingen, die het uitvoeren ervan moelik moeten maken. Van harte hopen deputaten dat die door uw vergadering te bepalen hoofdelike omslag aan hen die geleghenheid geeft hun plannen te realiseren.

2.7. *Nieuwe struktuur Dienstenbureau*

Aan uw vergadering word door die Bestuurskommissie Dienstenbureau ook een voorstel gedaan over vernieuwing van die struktuur binne het DB. Dit voorstel, zoals dat ook terug te vinden is in bylage 5 van dit rapport, word gedaan met volledige instemming van deputaten.

2.8. *Conferenties*

2.8.1. *Conferentie 2001*

Vanwege het besoek van afgevaardigden van die GTM en van die Synode Soutpansberg van die GKSA word een dagkonferentie beleg in het konferentieentrum 'De Aker' te Putten. Die inleiding word verzorg door drs. Wout van Laar, sekretaris van die Nederlandse Zendingraad (NZR), over die verhouding tussen charismatiese beweging en kerkelike zending. Aan die volgende punte heeft hij aandaeht besteed:

- Die gewijzigde mondiale verhoudingen.
- Einde van het tydperk van die moderne zending.
- Kenmerken van die snelgroeiende kerken van het Zuiden.
- Het vershijnsel van het 'Pentekostalisme'
- The South comes North als beweging van 'omgekeerde' zending.
- Zijn die Nederlandse kerken voorbereid op die nuwe verhoudingen? Staane wij voldoende open voor die beweging van het Zuiden naar het Noorden? Nauwelijks.
- Die bibelse roeping: 'autochtone' en 'allochtone' kerken zyn samen, als leden van één licaam en toegroeiend naar Hem toe die het Hoofd is, geroepen in één zending, die Zending van God.
- Leerpunte van pentekostalisme/charismatiese beweging.

Op die uitermate boeiende inleiding volgde een levendige gedaehtewisseling.

Hierna kregen die broeders uit Indonesië en Venda ruimschoots die geleghenheid over hun kerken te vertellen.

2.8.2. *Conferentie 2003*

In het konferentieentrum Denneheu in Ermelo word op 28 en 29 maart die konferentie gehou. Gast-spreker was dit keer dr. P.J. Buys, op dat moment met verlof in Nederland. Hij legde die volgende stellingen voor:

- Daar is nog enorme werk wat afgehandel moet word alvorens die kerk se missionêre roeping (volgens bv Matt 24:14) voltooi is. Daar is nog vele onbereikte bevolkingsgroepe en half bereikte groepe in die wêreld wat veel effektiever bereik kan word deur goeie samewerking tussen ouer en jonger kerke.
- Die verhouding tussen ouer en jonger kerke hang ten diepste saam met die roeping tot eenheid in die kerk van Christus en is 'n getuieis van God se helende liefde oor kulturele en kerklike grense heen wat manifesteer in eenheid in die uitdra van die ewangelie (Joh 13:34, 35 en 17: 21-23).
- Die omvang en aard van die onvoltooidie sendingtaak in die wêreld maak sending samewerking en 'partnerships' steeds meer noodsaaklik
- In die samewerking van ouer kerke (Nederland) en jonger kerke (Afrika) is die grootste nood tans op die terrein van toerusting, opleiding van predikante en ontwikkelingshulp.
- Ouer kerke ontvang geestelike seën via kontak en samewerking met jonger kerke.
- Sonder behoorlike afsprake en duidelike geformuleerde bedieningsooreenkomste kan sendingsamewerking tussen ouer en jonger kerke veel pyn en teleurstelling veroorsaak.
- Verkeerde aanpak van samewerking tussen ouer en jonger kerke kweek by die jonger kerke 'n kultuur van afhanklikheid en lei tot 'n gebrek aan kreatiewe probleemoplossing en eventuele finansieële selfstandigheid.
- Armoede word nie primêr deur 'n gebrek aan hulpbronne veroorsaak nie, maar deur 'n onbybelse wêreldbeeld wat heers in die denkwêreld van hele bevolkingsgroepe. Dit moet in predikantsonderrig en ontwikkelingshulpwerk deeglike en indringende aandaeht geniet en gesien word as deel van die missionêre agenda.
- Wat betekend die almaar groeiende kloof tussen arm en rijk voor die uitoefening van die zending als opdracht van het ene ongedeelde licaam van Christus werelddwid.
- Nederlandse kerke moet veel meer doen om te verhoed dat hulle die Nederlandse kerklike verskille en nuanses nie oordra na Afrika nie.

Ook die lezing word gevolg door een uitermate boeiende gedaehtewisseling.

2.8.3. Conferentie 2004

Op 26 en 27 maart werd de conferentie opnieuw gehouden in Dennenheul in Ermelo. Op deze conferentie is aandacht gegeven aan het werk onder buitenlandse studenten. Van het platform BIS (Board of International Students), een platform dat binnen IFES-Nederland een bepaalde zelfstandigheid heeft gekregen, zijn Jan Brinkman en Aart van der Maarl, beide fulltime stafwerker, aanwezig. In deze volgorde vertellen zij aan de hand van een powerpointpresentatie in de avondbijeenkomst over het ontstaan van het werk, de mogelijkheden die zij daarin hebben, de problematiek die ze daarin tegenkomen en de uitdagingen die het werk aan hen en ons stelt. Het is een boeiende presentatie. De volgende morgen wordt er in groepen over dit werk doorgesproken aan de hand van de volgende vraagstellingen:

- Wat is mijn ervaring met mensen uit andere culturen en zie ik het belang als een schakel in hun leven gebruikt te worden?
- Buitenlandse christenstudenten willen graag hun deskundigheid en getuigenis met ons delen. Wat zou het voor mij persoonlijk, voor een studentengroep of gemeente kunnen betekenen?
- Ben ik het eens met de stelling dat het werk van IFES-BIS een uniek stuk zendingswerk is en dat het brede steun verdient? Hoe zouden de plaatselijke kerken meer betrokken kunnen raken bij de activiteiten van de werkgroepen voor BSW (buitenlandse studenten werk)?

Deze vragen leverden een geanimeerde en diepgaande bespreking op. Opnieuw bleek hoe nuttig het is om plenair over een aspect van het zendingswerk na te denken.

2.9. Benoemingen

2.9.1. Tijdens het voorlaatste werkbezoek (2002) aan het zendingsterrein in Mozambique gaven drs. en mw. J. van 't Spijker aan dat zij hun werk als zendingsechtbaar per 1 januari 2005 willen beëindigen. Deputaten gingen daarmee akkoord vanwege de daarvoor aangevoerde motieven. In nauw overleg met de dsc Mozambique en met de werkers ter plekke werd een profiel opgesteld voor de opvolging van drs. Van 't Spijker.

2.9.2. Na twee advertentierondes in 2003 meldden zich twee kandidaten aan voor deze vacature. Na uitgebreide gesprekken met beide echtparen werd besloten met één van hen het vervolgtraject in te gaan. Er werden referenties ingewonnen en het echtpaar onderging een psychologisch onderzoek bij het Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie (ITMP) in Amersfoort. Unaniem besloot de dsc na kennisname van alle documenten dit echtpaar, ds. en mw. G. Vos, uit Assen voor te stellen aan deputaten als de opvolger van drs. en mw. J. van 't Spijker. In een vergadering van deputaten namens de P.S. en G.S. volgde, na een uitgebreid gesprek met dit echtpaar, op donderdag 5 februari 2004 unaniem de benoeming.

2.9.3. Gedurende de maand februari hebben ds. en mw. Vos een kort kennismakingsbezoek aan Mozambique gebracht. Zij deelden daarna aan deputaten mee dat zij hun benoeming met instemming van de kerkenraad van Assen aanvaardden. Per 1 mei zijn ze voor 50% en per 1 juli voor 100% in dienst van deputaten gekomen. Ze zijn inmiddels begonnen aan de opleiding die voorafgaat aan hun uitzending in 2005.

2.10. Public Relations (P.R.)

2.10.1. Doorgeven

In wisselende samenstelling heeft de redactie gewerkt aan een regelmatige publicatie van dit blad. Het is een goed middel om bekendheid te geven aan het werk dat door deputaten wordt behartigd. Tot 2002 werd met het laatste nummer ook een zendingskalender meegezonden. Het merendeel van die kalenders is ongebruikt in de oudpapierdoos terechtgekomen. Deputaten besloten daarom de uitgave van de kalender stop te zetten.

Inmiddels constateren deputaten dat Doorgeven een goede plaats in de kerken heeft verworven. De reacties op het blad zijn stimulerend. Met dankbaarheid noemen deputaten hier de naam van mw. D(ien) de Haan uit Zwolle die jarenlang de eindredactie van het blad heeft gevoerd. Vanwege haar leeftijd (ze is inmiddels 70 jaar) heeft ze besloten deze taak neer te leggen. Een deel van haar taak wordt – binnen het Dienstenbureau – overgenomen door mw. R. Blankenstijn. De verzorging van de lay-out is nu in handen van drukkerij Hoonte Bosch & Keuning.

2.10.2. Folders

Om binnen de kerken blijvende aandacht voor het werk van de zending te bewerkstelligen hebben deputaten besloten folders over de gebieden en delen van de gebieden samen te stellen. De kerken kunnen deze folders aanvragen bij het Zendingsbureau. Er zijn er inmiddels vijf vervaardigd. Daarnaast sturen deputaten elk kalenderjaar (met ingang van 2003) een projectenfolder toe aan alle adressen waar ook Doorgeven wordt bezorgd.

2.10.3. Voorlichting

In de maanden februari en maart 2004 hebben deputaten in alle classes voorlichtingsavonden over het werk van zending gegeven. In het programma voor die avonden is veel aandacht geschonken aan het zo breed mogelijk informeren van wat er zoal op de zendingsgebieden gedaan wordt door onze kerken, onder het thema: Onze opdracht, daagt die u uit of niet?

Hoewel deputaten op een hogere opkomst hadden gehoopt, hebben de avonden wel voldaan aan de bedoeling van deputaten, namelijk om zending dichterbij de kerken brengen en de betrokkenheid bij de zending te vergroten.

3. Deputaatschapscommissies (dsc) zendingsterreinen

3.1. Indonesië

3.1.1. Werkzaamheden

In Indonesië werkt, in samenwerking met de Badan Pekerja Sinode (BPS) van de GTM, drs. C.W. Buijs, uitgezonden door de kerk van Veenendaal-Bethel. Hij is twee keer per jaar twee maanden aanwezig en

heeft als opdracht kader- en opbouwwerkzaamheden. Voor zijn werkzaamheden en die van de commissie is een beleidsplan opgesteld. Voor elk kalenderjaar wordt een jaarplan vastgesteld.

3.1.2. Samenstelling

Ds. H.K. Sok, voorzitter (PS); drs. J. van Mulligen (GS); ds. H. Last (GS); br. H. van der Zwan en zr. drs. W.K. Uyterlinde-Maris (beide zendende gemeente). Op de vergaderingen zijn ook deputaten HBB en de bureaussecretaris van het Diaconaal Bureau aanwezig.

3.1.3. Vergaderingen

De dsc heeft twaalf keer vergaderd, steeds in het Dienstenbureau te Veenendaal. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken.

3.1.4. Projecten

Naast de subsidie die deputaten in een afbouwregeling geven aan de GTM hebben zij in 2001 in overleg met deputaten Hulpverlening steun verleend aan de volgende projecten:

- Ziekenhuis Mamasa;
- Kleuterschool Sumarorong;
- Bunggu en Mada': steun aan opleidingen;
- Zendingsgebied Bunggu.

3.1.5. Werkbezoeken

3.1.5.1. Namens deputaten BZ en in overleg met deputaten HBB hebben de brs. Last en Van Mulligen in juni-juli 2001 een werkbezoek gebracht aan de projecten in Indonesië en ook de Synode van de GTM bezocht. Steeds blijken de betrokkenheid en het inzicht in het werk ter plaatse door dergelijke bezoeken vergroot en verdiept te worden. Om die redenen is aan deputaten BZ en HBB voorgesteld elk jaar een werkbezoek van één deputaat aan deze kerken te brengen in de periode dat drs. C.W. Buijs daar aanwezig is. Dit voorstel is aanvaard.

3.1.5.2. Namens beide deputaatschappen heeft br. Last in juni 2002 een werkbezoek gebracht. Daaruit werden enkele conclusies getrokken:

- Gebleken is dat in het zendingsgebied Bunggu van de GTM in een jaar tijd veel tot stand is gekomen: mede dankzij de steun van een vlucht van De Wilde Ganzen konden waterputten worden aangelegd, schooltjes worden gebouwd en een begin worden gemaakt met intensivering van medische hulp in dit straatarme gebied.
- Er werden ook enkele kleine landbouwprojecten opgezet.
- In Mamasa was intensief contact met de BPS. Men heeft de wens uitgesproken BPS een intentieverklaring (Kemitraan) opgesteld. Nadat deputaten daar kennis van hebben genomen, hebben ze besloten de 'Kemitraan' aan uw vergadering ter goedkeuring voor te leggen. Dit document is als bijlage 1 aan dit rapport toegevoegd.
- Plannen zijn voorbereid en ook al uitgewerkt om één van de predikanten van de GTM een vervolgstudie te laten doen aan de TUA. Het zou voor de onderlinge communicatie goed zijn als er tenminste één predikant binnen de GTM zou zijn die het Nederlands beheerst. Inmiddels worden de plannen ook al uitgevoerd: ds. Abialtar Pappalan met zijn gezin is voor een periode van drie jaar naar Nederland gekomen om een aanvullende theologische studie te volgen aan de TUA. Deputaten hebben voor hem een woning gevonden in Amersfoort.

3.1.5.3. In november 2002 bezocht de voorzitter van de BPS, ds. Adam Doda, naast Duitsland ook een paar dagen Nederland. Er vond een ontmoeting plaats met de dsc Indonesië.

3.1.5.4. Van 26 juni tot 15 juli 2003 bracht br. Last opnieuw een werkbezoek. Op grond van bovenstaande werden de volgende conclusies getrokken:

- Het is (opnieuw) van belang gebleken dat dezelfde afgevaardigde van deputaten HBB en BZ gedurende een aantal achtereenvolgende jaren de GTM bezoekt in de tijd dat drs. Buijs daar voor zijn werk aanwezig is. Voor een goed contact met de GTM is zijn aanwezigheid en deskundigheid onontbeerlijk. Het gezamenlijk vergaderen van deputaten HBB en BZ als het gaat om onze relatie tot de GTM is van groot belang voor het realiseren van het werkbezoek; meer dan eens is gebleken dat in het in de praktijk voor de GTM moeilijk is zaken van 'zending' en 'hulpverlening' van elkaar te scheiden.
- Het bezoeken van de GTM en één of beide zendingsgebieden van die kerk vergt heel wat inspanning. Een overvol programma en (buiten Mamasa) een warm, tropisch klimaat, gecombineerd met steeds opnieuw leven in een aircosituatie, doet een behoorlijke aanslag op de gezondheid.
- Er is alle reden ons te bezinnen op onze steun aan het ziekenhuis in Mamasa en het PARPEM project.
- Met dankbaarheid kan worden opgemerkt dat het werk in Bunggu in velerlei opzicht vruchten afwerpt. De gemeenten groeien, de sociale omstandigheden verbeteren langzamerhand en het onderwijs krijgt steeds meer vorm. Tegelijkertijd moet er nog veel in het gebied worden gedaan. Het is de moeite waard na te denken over verdere vorming van drie leiders in dit gebied: Alberth Tadido (Saluira), Jerry Dodower (Kalukanangka) en Demmanora (Kali Bamba). Het ontbreken van goede medische zorg vormt een bedreiging van de mensen die er wonen. De sterfte onder volwassenen en kinderen is erg hoog. Met een goed inentingsprogramma en de aanwezigheid van adequate medicijnen voor de meest voorkomende ziekten zou veel gewonnen zijn. Dat geldt overigens, zij het in mindere mate, ook voor afgelegen gebieden binnen de GTM.
- Voor het aanleveren van dit rapport hebben deputaten BZ en HBB zich bezonnen op de manier waarop zij de GTM willen steunen voor de jaren 2005-2007, mede ook in verband met de aan te bieden begrotingen (zie hoofdstuk 7).

Op grond daarvan werden de volgende besluiten genomen:

a. Ten aanzien van de GTM in het algemeen:

- niet terug te komen op het besluit de afbouw van de subsidie te voltooien;
- (opnieuw) duidelijk te maken dat alleen zendings- en hulpverleningsprojecten van de kerk worden gesteund;

- zich te bezinnen op de prioriteiten voor de volgende synodeperiode 2005 2007 en daarvoor begrotingen samen te stellen;
 - de bestedingslimiet van zowel deputaten BZ als van deputaten HBB voor die komende periode vast te leggen in de voorstellen aan de generale synode 2004;
 - voor de komst en studie van ds. Abialtar Pappalan een kleine commissie te benoemen;
 - de kosten van het onderhoud en de vervanging van de auto van de BPS te vergoeden, alsmede het salaris van de vaste chauffeur.
- b. Ten aanzien van hulpverleningsprojecten in het algemeen:
- hulp aan het Mamasaziekenhuis voorlopig stop te zetten;
 - hulp aan het PARPEMproject kritisch te doorlichten waarbij
 - geen salarissen meer worden betaald;
 - opleiding landbouwvoorlichters worden gesubsidieerd;
 - voorlichtingsprogramma's over verbouw van koffie, cacao en vanille worden gesubsidieerd;
 - wordt geholpen bij het opzetten van een middelbare landbouwschool in Mamasa;
 - wordt geholpen door het subsidiëren van het opzetten van goede gezondheidszorg waar deze ontbreekt in buitengebieden van de GTM.
- c. Ten aanzien van het werk in Bunggu:
- (mede) bekostigen van een predikant voor dit gebied;
 - activeren en stimuleren van kaderwerk, o.a. door de inzet van drs. Buijs;
 - het stimuleren van het zendingswerk;
 - opzetten van een goed systeem van gezondheidszorg naar het model van eerstelijnsgezondheidszorg;
 - verder uitbouwen van het onderwijs, zowel in organisatorische als in materiële zin.
- d. Ten aanzien van het werk in Mada':
- activeren en stimuleren van het kaderwerk, o.a. door de inzet van drs. Buijs;
 - stimuleren van het zendingswerk;
 - ondersteunen van het onderwijs;
 - een gemeente die het kerkgebouw verloor te helpen het nieuwe kerkgebouw te voltooien.

3.1.6. Contacten

De dsc onderhoudt contacten met de volgende organisaties:

- Eukumindo (platformorganisatie van diverse kerken in West-Europa met zendingsactiviteiten in Indonesië).
- De Verre Naasten (CeriA) (Organisatie van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt (GKV) met nadruk op literatuur. CeriA produceerde in 2001 de Kijkbijbel in het Indonesisch).
- Litindo (Werkgroep met als aandachtsterrein het beschikbaar maken van relevante theologische literatuur in het Indonesisch).
- Deputaten HBB (zij hebben projecten in Indonesië die historisch en praktisch raakvlakken hebben met het zendingswerk in Indonesië).

3.2. Venda

3.2.1. Werkzaamheden

Sinds 1992 is er geen personele ondersteuning meer op dit zendingsterrein. Enkele gemeenten van de Synode Soutpansberg van de GKSA en de Iyani Bible School worden door deputaten ondersteund door middel van financiën en contacten. Hiervoor is in 1992 een Agreement opgesteld en ondertekend. Dit Agreement is vastgelegd voor twintig jaar en behelst de financiële afspraken en het beleid daarvoor. Het reguliere budget is daarin ook vastgelegd. Voor het Vendagebied is een beleidsplan opgesteld. Op basis daarvan wordt ook een jaarplan gemaakt en zo goed mogelijk uitgevoerd en vervolgens geëvalueerd.

3.2.2. Samenstelling

Br. drs. ing. C. van der Spek, voorzitter (PS); br. C. Groeneveld, secretaris (GS); br. A. van den Dool (GS); drs. C.C. den Hertog (PS); br. H. de Wilde (GS) en ds. G. Drayer (zendingsbureau).

3.2.3. Vergaderingen

De dsc heeft elf keer vergaderd, steeds in het Dienstenbureau te Veenendaal. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken.

3.2.4. Projecten

In 2002 hebben deputaten steun verleend aan de volgende projecten:

- Iyani Bible School;
- Ziekenhuispastoraat in het Donald Fraser Hospital;
- Vendakerken: Mutale, Niani, Soutpansberg en Funduzi.

3.2.5. Werkbezoeken

In uw vorige vergadering is naar aanleiding van een werkbezoek in datzelfde jaar en het bezoek van broeders uit de GKSA de gespannen situatie besproken die is ontstaan tussen de Synode Soutpansberg en de Universiteit van Potchefstroom.

3.2.5.1. De Synode Soutpansberg overwoog opnieuw het stichten van een eigen predikantenopleiding omdat men het met de inbreng die men heeft in het curatorium van de Universiteit niet eens is en omdat het invullen van een professoraat vanuit de Vendakerken niet volgens gemaakte afspraken zou zijn verlopen. Vooruitlopend op de eigen opleiding, begonnen studenten hun theologische opleiding aan de Universiteit van Pretoria in plaats van in Potchefstroom.

3.2.5.2. In opdracht van uw vergadering hebben de brs. Last namens deputaten zending en prof.dr. H.G.L. Peels namens deputaten correspondentie met de buitenlandse kerken zowel in Potchefstroom als in Venda gesprekken gevoerd met het doel in het conflict te bemiddelen.

3.2.5.3. Van 30 januari tot 11 februari 2003 is opnieuw een bezoek aan de kerken in Venda gebracht, nu om te bemiddelen tussen Vendakerken onderling. Helaas is deze zaak nog niet tot een oplossing gekomen.

3.2.5.4. Inmiddels hebben in oktober 2003 de afgevaardigden van de diverse synodes van 'de gereformeerde kerkfamilie' elkaar wel weer indringend gesproken (zie 6.2.1). Daarbij zijn ook het politieke verleden en de politieke kaders waarin indertijd werd gedacht, expliciet aan de orde geweest op een manier die enige hoop geeft voor de toekomst.

3.2.5.5. De brs. Drayer en Groeneveld brachten van 24 juni tot 5 juli 2002 een werkbezoek aan Venda. Zij hebben de diverse projecten bezocht en gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van de gemeenten met wie wij op grond van het Agreement in relatie staan. De nadruk lag daarbij vooral op de financiële aspecten van het Agreement en de consequenties daarvan voor de betrokken gemeenten en de Iyani Bijbelschool. Vooral ook met het oog op de moeilijke sociaal-economische situatie in dit deel van Zuid-Afrika.

Ook werd gesproken over de hiervoor genoemde onderlinge spanning. Mede in verband hiermee werd bij de evaluatie van dit werkbezoek besloten dat br. Drayer tenminste eenmaal per jaar een bezoek aan Venda zal brengen om de contacten te kunnen intensiveren.

3.2.5.6. Br. Drayer heeft van 20 november tot 2 december 2002 opnieuw een bezoek aan Venda gebracht, nu vooral op uitnodiging van de gemeente Niani. Hij nam deel aan de bevestiging van twee predikanten in deze gemeente, die beide evangelist zijn geweest in dienst van de deputaten. Tijdens dit bezoek zijn de financiële afspraken die tijdens het vorige bezoek aan Venda werden gemaakt, ter plaatse besproken en verder uitgewerkt.

3.2.5.7. In oktober 2003 heeft br. Drayer een werkbezoek gebracht aan de kerken in Venda samen met br. Last. Er is uitgebreid gesproken over het kerkelijk leven in de gemeenten, vooral met de nog altijd voortdurende spanningen in de Synode Soutpansberg en de financiële gevolgen die deze spanningen in enkele gemeenten hebben. Ook werd de laatste hand gelegd aan de nieuwe financiële regeling inzake de subsidies die aan de vier betrokken gemeenten en de Iyani Bible School op grond van het Agreement worden verstrekt. In het verleden was het zo, dat deputaten de verdeling van het totaalbedrag aan subsidies regelden. Volgens de nieuwe overeenkomst zal de verdeling van de subsidies en de controle daarvan in Venda zelf gebeuren met verslag aan deputaten. Een en ander is vastgelegd in het 'Policy document of the Netherlands Venda financial and mutual assistance' (NEVEFMA) dat de het statuut bevat voor de NEVEFMA-commissie die door de betrokken belanghebbenden in Venda is gevormd.

In de evaluatie van dat werkbezoek is geconcludeerd dat steeds duidelijker wordt dat het Agreement dat in 1992 is vastgesteld, eigenlijk niet langer voldoet. Het is namelijk opgesteld met de onuitgesproken vooronderstelling dat de economische situatie in dat deel van Zuid-Afrika niet zou veranderen. Door de afschaffing van de Apartheid is het vroegere stimuleringsbeleid van de Apartheidregering voor de thuislanden (Venda was immers zo'n onafhankelijk thuisland) ook afgeschaft, met alle gevolgen van dien. De sociaal-economische situatie in de provincie Limpopo, een van de armste van heel Zuid-Afrika, is mede daardoor zo erg verslechterd, vooral in dat gedeelte waar de Vendakerken zich bevinden, dat de kerken zich niet dan met grote moeite financieel overeind kunnen houden.

De andere regeling voor de uitbetaling van de subsidies heeft daar al heel veel mee te maken. Deputaten hoopten dat daarmee de grootste financiële problemen van de kerken in Venda ter plaatse overwonnen zouden kunnen worden. De verwachting is echter dat dit niet het geval zal zijn. Het zal nog veel overleg vergen met alle betrokkenen voordat er een alternatief gevonden is voor de regelingen die in het Agreement geformuleerd zijn.

3.2.5.8. Dat is ook het onderwerp geweest dat besproken is tijdens het volgende werkbezoek van br. Drayer met br. Van der Spek in april 2004. Tijdens dat werkbezoek is duidelijk geworden dat ook de kerkenraden duidelijk inzien dat het hier gaat om een totaal visie op het kerk-zijn. Het simpelweg opschroeven van subsidies van onze kant is daarbij niet het antwoord dat dienstbaar is aan de opbouw van de gemeenten. Integendeel, dat zou wel eens heel negatief kunnen uitpakken. In elk geval verstevigt dat de afhankelijkheid van ons als Nederlandse kerken. Dat is een ontwikkeling die absoluut niet gewenst is. De oplossing voor deze problematiek is alleen niet zo eenvoudig. We kunnen niet zomaar met onze oplossing op tafel komen. Het zal overleg, inventiviteit en creativiteit vergen van onze partners in Venda. Daar zullen we toch de hoognodige tijd voor moeten nemen.

3.2.5.9. Tijdens deze werkbezoeken is gebleken dat het regelmatig contact onderhouden met de kerken in Venda een positieve uitwerking heeft.

3.2.5.10. Twee andere gemeenten hebben inmiddels ook gevraagd om een relatie met onze kerken. Op de achtergrond daarvan staat mede ook het moeilijke sociaal-economisch klimaat van dat gebied. De financiële armsgang van deputaten verhinderde tot op dit moment een positief antwoord.

3.2.6. *Contacten*

De dsc onderhoudt contacten met de volgende organisaties:

- Dienstverlening Jongeren Wereldwijd (in verband met de jongeren uit onze kerken die hulpdiensten verlenen aan alle bovengenoemde gemeenten);
- Universiteit Potchefstroom (Theologische School);
- GKSA Synode Potchefstroom en Synode Soutpansberg;
- Deputaten correspondentie met buitenlandse kerken;
- Deputaten HBB.

3.3. KwaNdebele

3.3.1 Werkzaamheden

In het zendingsgebied KwaNdebele maken we onderscheid tussen het Mukhanyoproject en het werk binnen de GKK. Voor beide onderdelen van dit werk is een beleidsplan en een daaruit afgeleid jaarplan opgesteld.

Binnen het Mukhanyoproject maken we weer onderscheid tussen de gedecentraliseerde cursus (Mukhanyo Bijbel School (MBS)) en de gecentraliseerde opleiding (Mukhanyo Theological College (MTC)). Voor het werk van MBS is drs. C.W. Buijs ingezet. Hij is in een afrondende fase bezig het werk over te dragen aan lokale mensen onder leiding van ds. Tshabangu. Om die reden reist hij twee keer per jaar naar Zuid-Afrika om het project te begeleiden. Dr. P.J. Buys geeft leiding aan MTC, gevestigd in KwaMhlanga. MTC mag zich verheugen in een lesgebouw, een studentenflat en gastenverblijven. MBS telt ruim 230 cursisten, MTC gemiddeld 50 studenten.

In de GKK werkten het grootste gedeelte van deze periode twee zendingspredikanten, namelijk drs. W. Van 't Spijker (kerkelijk opbouwwerk) en ds. G. Huisman (veldwerk). Samen werkten ze aan gemeentegroei en -opbouw in samenwerking met acht evangelisten, waarvan er inmiddels drie hun theologische studie aan MTC hebben voltooid. De classis Tshwane heeft hen geëxamineerd en beroepbaar gesteld. Door de GKK beroepen, zijn ze in februari 2003 als predikanten aldaar bevestigd.

Inmiddels is de familie Huisman in 2002 gerepatriëerd. Ook de familie Van 't Spijker is naar Nederland teruggekeerd. Ds. Van 't Spijker blijft in dienst van deputaten tot 1 januari 2005 en zal in de loop van 2004 een aantal bezoeken aan KwaNdebele brengen.

3.3.2 Samenstelling

Ds. A. Hilbers, voorzitter (GS); ds. G. Drayer (secretaris); ds. C.C. den Hertog; ds. H. Polinder (PS); br. J.W. Bobeldijk (GS); ds. A. van Heteren (GS); zr. drs. W.K. Uyterlinde-Maris en br. H. van der Zwan (deputaten Veenendaal-Bethel); drs. C.W. Buijs; br. H. Lukens en br. J. Pals (deputaten Enschede-O); ds. G. Huisman; na de repatriëring van de familie Huisman zijn zij met hun werk gestopt; br. E.H. Galetzka en br. H. van der Meer (deputaten Stadskanaal); drs. W. van 't Spijker).

3.3.3 Vergaderingen

De dsc heeft inde afgelopen synode periode veertien keer vergaderd, in het algemeen in de Zuiderhof te Zwolle. Tijdens deze vergaderingen werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken. Bij sommige vergaderingen waren ook de leden van het moderamen en deputaten van de P.S. uitgenodigd. Een groot deel van deze vergaderingen vond in comité plaats.

3.3.4 Projecten

De volgende projecten hebben steun ontvangen:

- MBS;
- MTC;
- in overleg met deputaten HBB: Masinakane/Egodeni (gehandicaptenzorg).

3.3.5 Werkbezoeken

3.3.5.1. De brs. Last en Van der Meer hebben van 10-26 oktober 2003 een werkbezoek gebracht. Op grond van hun bezoek zijn de volgende conclusies getrokken:

- a. Hebben het werkbezoek als bijzonder inspirerend ervaren. Voor de toekomst is het van belang een goede dossierkennis op te bouwen voordat een dergelijk werkbezoek wordt afgelegd. Dat dient zowel op het niveau van de dsc als op dat van de bezoekers te gebeuren.
- b. Werkbezoekers hebben een goede indruk gekregen van de manier waarop het werk van MBS zich ontwikkelt. Wellicht is het te overwegen een dergelijk onderwijsproject te implementeren binnen de GKK. Drs. C.W. Buijs heeft daar ideeën over ontwikkeld. In de persoon van ds. Tshabangu heeft hij een goede medewerker en – tijdens zijn afwezigheid – een goede plaatsvervanger gevonden.
- c. In het gesprek met dr. P.J. Buys en dhr. M. Pieterse (administrateur MTC) is van hun kant aangedrongen op een herbezinning ten aanzien van de afbouw van financiële betrokkenheid van deputaten. Er zijn daarvoor een aantal argumenten aangedragen. Aan dr. Buys werd geadviseerd om studentenbeurzen op de projectenlijst te laten opnemen. Uiteraard vallen die projecten buiten de door de G.S. bepaalde omslag. Dr. Buys stemde in met een verandering in zijn taakopdracht: omdat de opleiding van de evangelisten is voltooid, kan hij zich nu 100% voor MTC inzetten.
- d. Gezien de ontwikkeling van MCDC (Mukhanyo Community Development Centre, een hulpverleningsproject gericht op aids-weeskinderen) is het goed over dit project verder door te denken.
- e. Binnen de GKK zullen voorbereidingen worden getroffen voor het opstellen van een overeenkomst die per 1 januari 2005 tussen deputaten en de kerkenraad gesloten dient te worden. Rondom de inzet van drs. Van 't Spijker in 2004 zijn goede afspraken gemaakt. De toezegging aan leden van de financiële commissie van de GKK om hun toerusting tot dit werk te bekostigen, is met enthousiasme ontvangen.

3.3.5.2. Op grond daarvan hebben deputaten o.a. de volgende besluiten genomen:

- a. Per aandachtsgebied (MBS, MTC en GKK) een dossier te doen samenstellen waarin het ontstaan en verloop van het zendingwerk in het vroegere KwaNdebele wordt beschreven en deze dossiers aan alle werkbezoekers ter beschikking te stellen.
- b. Met de kerkenraad GKK het gesprek te openen over de mogelijkheid het systeem van de klassen van MBS ook in te voeren binnen de GKK teneinde op deze wijze (ook) aan kadervorming te werken en mogelijk daar in de toekomst drs. C.W. Buijs bij in te schakelen.
- c. Te overwegen of het besluit ten aanzien van afbouw van de financiële betrokkenheid bij MTC moet worden herzien in het licht van de argumenten die daarvoor zijn aangedragen en de Board van MTC inlichten over het resultaat van deze overweging.
- d. Studentenbeurzen, mits goed omschreven, te plaatsen op de projectenlijst van projecten die buiten de begroting vallen.

- e. Met deputaten HBB grondig te spreken over het project MCDC en onze betrokkenheid daarbij.
- f. Elementen te verzamelen voor het opstellen van een overeenkomst met de kerkenraad GKK.

3.3.6. *Contacten*

De dsc onderhoudt contacten met:

- a. het bestuur van MTC;
- b. Dienstverlening Jongeren Wereldwijd (in verband met jongeren uit onze kerken die hulpdiensten verlenen).

3.4. *Botswana*

3.4.1. *Werkzaamheden*

In Botswana werken de zendingsechtparen Wessels en Visser onder de Bushmen (San): ds. J.C. Wessels als zendingspredikant voor veldwerk en opbouwwerk en br. H. Visser als bijbelvertaler. Uit hun beider werkzaamheden zijn diverse projecten voortgevloeid.

In het werk worden zij in D'kar bijgestaan door ds. H.J.M. du Plessis en ds. G. Ngakayaja, beiden predikant van de Gereformeerde Kerk van D'kar.

Het werk wordt gestructureerd door middel van een jaarplan en een beleidsplan.

3.4.2. *Samenstelling*

Ds. B. de Romph (PS), voorzitter; br. H. de Wilde (GS); ds. H. Last (GS); br. C.A. ten Napel en br. F.A. Hazenberg (later vervangen door br. J. Berkhout; deputaten namens Urk-Maranatha; drs. H. Visser); zr. J. Otten-Drent, later vervangen door zr. J. Oudman-Hoeksema en br. D. van der Zande (deputaten namens Thesinge; ds. J.C. Wessels).

3.4.3. *Vergaderingen*

De dsc heeft tenminste vier keer per jaar vergaderd. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken. In deze periode hebben zowel de familie Visser als de familie Wessels een verlofperiode in Nederland doorgebracht. Uiteraard hebben er toen ook gesprekken met de dsc plaatsgevonden.

Tijdens deze periode is de moeder van ds. Wessels overleden; ter gelegenheid daarvan heeft ds. Wessels Nederland bezocht.

In overleg met de werkers hebben deputaten in 2002 besloten de familie Du Plessis voor een bezoek aan Nederland uit te nodigen. Het gezin is van 23 april tot 6 mei 2003 hier geweest.

3.4.4. *Projecten*

In de afgelopen periode is steun verleend aan de volgende projecten:

- KURU Development Trust;
- Levens-/discipelschool;
- Aids-voorlichting (True Love Waits, TLW).

3.4.5. *Werkbezoeken*

Van 10-25 juni 2003 werd door zr. J. Oudman-Hoeksema, ds. B. de Romph en br. D. van der Zande een werkbezoek gebracht. Een van de hoogtepunten tijdens dat werkbezoek was de bevestiging van een van de voormalige ouderlingen van D'kar in het ambt van predikant: ds. G. Ngakayaja. Uit het rapport zijn onder meer de volgende conclusies getrokken:

- Het ontwikkelingswerk van de TLW komt het zendingswerk ten goede. Ds. Wessels kan nauwelijks om dit werk heen, hoewel het niet ten koste mag gaan van het eigenlijke werk.
- Het vertaalteam maakt goede vorderingen, hun studie geeft ze een stimulans en ze doen het werk graag, ook al is het zwaar.
- De kerkenraad spreekt zijn dankbaarheid uit voor het werk dat de zendingsechtparen mogen doen. Mede door hun werk hebben de Bushmen een deel van de Bijbel in hun eigen taal en horen zij het Evangelie van Jezus Christus. Dankzij de hulp uit Nederland is het mogelijk om ook buiten D'kar te werken. De kerkenraad ziet als taak mensen te stimuleren om de discipelschool te volgen. Men kan nog niet zelfstandig functioneren: er is te veel aandacht besteed aan gemeentestichting (churchplanting) en te weinig aan gemeenteopbouw (churchtraining).
- Er is dringend behoefte aan een bijbelschool. Er worden voorbereidingen getroffen tot het oprichten hiervan analoog aan MTC in KwaNdebele.
- De vertaling van de Bijbel in het Naro vordert gestaag. Inmiddels is van 13% van de Bijbel de definitieve vertaling volledig afgerond. In de ruwe versie is op dit moment al 65% van de Bijbel gereed. Zr. J. Visser-Wiegel geeft aan dat het onderwijs in lezen en schrijven, in combinatie met de andere taken, haar boven het hoofd aan het groeien is. Er moeten keuzes gemaakt worden, met name of er iemand bij moet/kan die helpt met de begeleiding van dat onderwijs of anders omgaan met het uitgeven van boekjes en brochures. Ze zet zich ook in bij de overheid voor de legalisering van de Narotaal, zodat het Naro als derde taal op de basisscholen wordt onderwezen.
- Tijdens het werkbezoek werd br. Gaobelwe Ngakayaja als predikant van de gemeente van D'kar bevestigd tot grote vreugde van de gemeente.

Deputaten hebben op grond daarvan de volgende besluiten genomen:

- De kerk van D'kar blijven ondersteunen op een manier die past binnen ons beleid.
- Aan de kerkenraad voor te stellen zich erop te bezinnen hoe hij de training van geschikte personen voor allerlei taken in de kerk denkt op te zetten.
- Te onderzoeken hoe het procedureel moet lopen t.a.v. leidinggeven aan de op te richten bijbelschool.
- Duidelijkheid te verschaffen bij de opzet van een bijbelschool in Gantsi naar analogie van de MTC.

3.4.6. Contacten

De dsc onderhoudt contacten met de volgende organisaties:

- Wycliffe/SIL (bijbelvertaling);
- Kerkenraad D'kar (KURU);
- Deputaten hulpverlening (ondersteuning projecten);
- Dienstverlening Jongeren Wereldwijd (in verband met de jongeren uit onze kerken die hulpdiensten verlenen);
- Aids-voorlichting (True Love Waits).

3.5. Mozambique

3.5.1. Werkzaamheden

In Mozambique (Mocuba, provincie Zambezia) werken de zendingsechtparen Van 't Spijker en Blijleven. In samenwerking met Trans World Radio verzorgen zij radiocursussen en doen daarnaast veldwerk. Daarbij worden zij ondersteund door de Mozambikaanse medewerkers pastor Nahoma, pastor Mala en pastor Campos. Het toerustingswerk is gericht op de kerkleiders van de bijbelgetrouwe kerken (van verschillende denominaties) in de provincie Zambezia. Voor het werk is een beleidsplan (3 jaar) en een jaarplan opgesteld. Het gezin Van 't Spijker hoopt eind 2004 te repatriëren. Daarmee zal dan per 1 januari 2005 een einde komen aan de achtjarige zendingsdienst van drs. J. van Spijker. Inmiddels is in de persoon van ds. G. Vos in de opvolging van de teamleider voorzien.

3.5.2. Samenstelling

De deputaatschapscommissie had de volgende samenstelling:

Br. J.W. Bobeldijk (GS); ds. H. Last (GS); ds. R. Kok, later vervangen door ds. A. van der Zwan (PS); br. B. van der Doel, later vervangen door ds. W.P. de Groot, voorzitter (zendende kerk 's Gravenmoer); zr. M. Visser-Van Loon (zendende kerk 's Gravenmoer); br. drs. A.L. Bovenberg (zendende kerk Zwijndrecht); br. E.T. Werner, secretaris (zendende kerk Zwijndrecht). De dsc heeft ten behoeve van het overzicht van de verantwoordelijkheden van de verschillende betrokkenen (zendende kerken, dsc, deputaten en werkers) een handzaam organisatie-model opgesteld. In dit model worden tevens de terugkoppelingen en rapportages geregeld.

3.5.3. Vergaderingen

In de periode waarop dit verslag betrekking heeft, heeft de deputaatschapscommissie tenminste vier maal per kalenderjaar vergaderd. Waar nodig werden extra vergaderingen ingelast, onder meer met het oog op de vacature drs. J. van 't Spijker.

3.5.4. Projecten

Het zendingswerk in Mozambique kent twee kernprojecten. In de eerste plaats vindt veldwerk plaats in lesgroepen. Daarbij wordt nauw aangesloten bij de TWR-radiouitzendingen, die onder verantwoordelijkheid van het zendingsteam worden geproduceerd. In de afgelopen driejaarsperiode heeft een enorme uitbreiding van dit werk plaatsgevonden. In elk van de vier districten was er in 2001 één lesgroep actief. Door de inzet van hulpdocenten, die door de werkers worden getraind, zijn thans circa 50 lesgroepen actief. Op dit deel van het werk worden thans met name br. Blijleven en de pastores Mala en Campos ingezet. Eindverantwoordelijke is de teamleider, drs. J. van Spijker.

In de tweede plaats vinden de voorbereidingen plaats van een vervolgopleiding voor de kerkleiders. In nauwe samenspraak met de kerken en andere zendingsorganisaties in de provincie Zambezia (samenwerkend in het platform "Proforte") is gewerkt aan de eerste opzet van deze opleiding. Het is de bedoeling dat het werk van de bijbelschool in Mocuba de komende periode van drie jaar tot ontwikkeling zal worden gebracht. De teamleider is, samen met pastor Nahoma, voor dit deelproject verantwoordelijk.

Een groot deel van het jaar 2001 is besteed aan het in Mozambique oprichten van een beheersstichting. Dit kreeg in november zijn beslag onder de naam: Igreja Reformada da Hollanda Junta das Missões Exteriores. De onroerende goederen van de zending in Mozambique zijn inmiddels officieel op naam van deze stichting geregistreerd. Ook heeft de zending nu een positie als officieel erkende werkgever. Dit laatste is vooral in het belang van de plaatselijke medewerkers, die dan een rechtzeker arbeidscontract kunnen krijgen. Daar het project in Mozambique een project is voor alle kerken is er voor gekozen om als werknaam: InForTem (Instituto da Formacao Teológica em Moçambique) te gebruiken.

3.5.5. Werkbezoeken

3.5.5.1. In 2001 hebben zr. Visser en br. De Groot een werkbezoek aan Mozambique gebracht. Hierdoor zijn de regelingen en omstandigheden ter plaatse duidelijker geworden. Opnieuw is de meerwaarde van persoonlijke ontmoetingen boven briefcontact gebleken. Aan de betreffende commissie van uw vergadering in 2001 is daarover mondeling gerapporteerd. Tijdens dit werkbezoek zijn de lijnen uitgezet voor de eerste decentralisatie van een aantal districten. De voortgang van het werk maakt dat er een eigen locatie nodig is om mensen te kunnen gaan trainen en opleiden. Daartoe werd een eerste, mogelijke bouwlocatie, bezocht. In nauwe samenspraak met de werkers wordt het jaarplan voor 2002 ontwikkeld.

3.5.5.2. De brs. Last en Werner brachten in 2002 een werkbezoek aan dit zendingsterrein. Bij aankomst bleek dat drs. Van 't Spijker een auto-ongeluk was overkomen. Deputaten zijn dankbaar dat hij en de twee andere inzittenden daarbij werden gespaard. De schade beperkte zich tot schade aan het voertuig. Tijdens dit werkbezoek werd het jaarplan 2003 met de werkers doorgesproken. Intensief werd nagedacht over de tweede fase in het zendingswerk: het opzetten van een hogere theologische opleiding voor voorgangers en leiders van de kerken in dat gebied. Aandacht werd geschonken aan ds. Nahoma die de vijfde werker wordt in dit project. Ook werd met het team besproken hoe het werk onderling verdeeld zal worden.

3.5.5.3. De brs. Bobeldijk en Bovenberg brachten van 28 augustus tot 11 september 2003 een werkbezoek aan Mozambique. Uit hun verslag is het volgende van belang:

- a. T.a.v. het TEE-project: voor TEE-boeken en Bijbels wordt – ook bij stijgende prijzen – door deputaten onverminderd 50% subsidie gegeven. Verdere doordenking en voorbereiding zal plaatsvinden op

de aanstaande verschuiving binnen het TEE-werk, gericht op beëindiging van de (actieve) personele ondersteuning vanuit Nederland per eind 2007. Met ingang van de eerstvolgende cursus (maart 2004) zullen hulpdocenten een beperkte vergoeding ontvangen en wordt een spaarregeling voor een fiets gecreëerd.

- b. T.a.v. Trans World Radio: indien overeenstemming met TWR kan worden bereikt, zal het 'studiogedeelte' van de container worden overgenomen. In overleg met TWR zal de evaluatie van het TEE-project plaatsvinden. De inspanningen van TWR om het equipment in de studio op een aanvaardbaar peil te brengen, zullen kritisch worden gevolgd.
- c. T.a.v. de werkers: pt. Mala zal zich aanmelden voor een driejarige schriftelijke bachelorstudie aan 'the Bible Institute of South Africa'. Deputaten geven ondersteuning i.b.t. de aanschaf van studieboeken. Pt. Mala betaalt maandelijks \$ 30 (inschrijfgelden) voor de opleiding, in te houden op het salaris. Br. Blijleven zal tegen het einde van 2004 met een voorstel komen voor een opleiding die hij zal kunnen volgen tijdens zijn verlof in 2005 met het oog op de overdracht van werkzaamheden in het TEE-project, die vanaf zomer 2005 aan de orde zal zijn. Vanaf 2004 zal door de nationale directeur van de zending in Mozambique (drs. J. van 't Spijker) jaarlijks een functioneringsgesprek worden gehouden met de medewerkers van het zendingsteam. Dit gesprek zal in de maand november plaatsvinden.
- d. M.b.t. opleiding tweede niveau: vanaf maart 2004 zal de opleiding op het tweede niveau aanvangen. De lessen zullen voorsnog in een, op voorstel van het zendingsteam, te huren accommodatie plaatsvinden. Ds. Van 't Spijker zal een kostenplaatje en een overzicht van de bijbehorende exploitatiekosten voor de te bouwen school aanleveren. Op de reeds gekochte bouwlocatie zullen de voorbereidingen worden getroffen voor de fasegewijze bouw van het schoolcomplex. Daarbij zal de eerste aandacht uitgaan naar twee van de in totaal vijf te realiseren gebouwen. Hiervoor zullen de middelen worden aangewend die vanuit projecten reeds voor dit doel zijn ontvangen (ruim € 45.000). Vanuit Nederland zal worden onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor externe fondswerving. Het zendingsteam zal informatie inwinnen over de beschikbaarheid van studiefondsen (sponsorship van studenten) bij o.a. Stuart Foster van de SIM. Door het zendingsteam zal worden onderzocht of met Hefsiba (gereformeerde opleiding in de provincie Tete in Mozambique) een samenwerkingsverband kan worden aangegaan, die o.m. kan bestaan uit het uitwisselen van docenten en het op elkaar laten aansluiten van het lesprogramma. Ds. Van 't Spijker onderhoudt daartoe contacten met de rector van Hefsiba, ds. Manie Taute. De wenselijkheid van en mogelijkheid tot het (in 2005) aanstellen van een extra (Mozambikaanse) werker ten behoeve van het tweede niveau zal nader worden bekeken. Alle bij 'Proforte' aangesloten kerken en organisaties worden als gekwalificeerd beschouwd om docenten te leveren voor de 'tweede-niveau-opleiding'. Indien benoeming van docenten aan de orde is, zal slechts onderzoek plaatsvinden naar de kwalificaties van de persoon in kwestie en wordt een financiële onderbouwing geleverd op basis van geldende begroting.

3.5.6. Contacten

De dsc onderhoudt de volgende contacten:

- Trans World Radio Mozambique;
- Trans World Radio Johannesburg (Zuid-Afrika);
- deputaten HBB (i.v.m. de aanwezigheid van ontwikkelingswerker R. van Til in hetzelfde gebied).

4. Deputaatschapscommissies (dsc) zendingsprojecten

4.1. Brazilië

4.1.1. Werkzaamheden

In Brazilië hebben werken deputaten samen met de Igreja Evangélica Reformada (IER), een kerk, die hoofdzakelijk bestaat uit Nederlandse emigranten en hun afstammelingen. Deze kerken hebben in Curitiba, de hoofdstad van de Paraná (de staat waarin op één na alle gemeenten van de IER zich bevinden), een zendingsgemeente waar sinds begin 2001 pt. João Geraldo de Geus Los als zendingspredikant werkt. Deputaten ondersteunen dit project.

4.1.2. Samenstelling

Ds. J. Sijtsma, voorzitter (PS); ds. H. Last (GS), drs. J. van Mulligen (GS) en br. H. de Wilde (GS). De vacature door het ontbreken van een deputaat van de P.S. van het Westen is vervuld door de benoeming van br. drs.ing. C. van der Spek uit Broek op Langendijk.

4.1.3. Vergaderingen

De dsc heeft regelmatig, maar tenminste twee keer per jaar, vergaderd. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken.

4.1.4. Werkbezoeken

De brs. Last en Van Mulligen brachten eind november 2002 een werkbezoek aan dit project. Op basis daarvan trokken zij de conclusie dat de tijdsperiode tussen dit werkbezoek en het vorige te lang is geweest. Het is een bijzondere zegen geweest dat dit werkbezoek juist op het moment plaatsvond dat een gebouw te koop werd aangeboden; de werkbezoekers hebben daarin de leiding van God ervaren. Onder de bezielende leiding van pt. De Geus Los ontwikkelt het Project Curitiba zich in een positieve richting: steeds meer wordt de gemeente zich ervan bewust missionaire gemeente te zijn, met een duidelijke opdracht in deze miljoenenstad. De werkbezoekers hebben een goede indruk gekregen van de manier waarop het echtpaar De Geus Los zich inzet voor de gemeente en voor het missionaire werk. Het is buiten kijf dat deze groeiende gemeente toe is aan een nieuw onderkomen. Het gebruik van de garage mag in het beginstadium goed hebben gefunctioneerd, nu is men toe aan een meer representatieve ruimte. Dit gebouw voldoet in alle opzichten aan de behoefte van de gemeente. De contacten met de plaatselijke IER-kerken hebben opnieuw laten zien dat deze kerkgemeenschap zich in hoge mate inzet voor missionair werk, zowel financieel als personeel. Op grond van dit bezoek en het verslag dat daarover werd uitgebracht, besloten deputaten de IER te steunen in de aankoop van het nieuwe gebouw.

Kort na het werkbezoek kwam het bericht dat de nestor van de predikanten binnen de IER, pt. Leen de Geus Los, op 54-jarige leeftijd uit dit leven was weggenomen. Zijn overlijden betekent een zwaar verlies: voor het gezin, de gemeente Castrolanda waarvan hij predikant was, het werk in Curitiba en de IER in het algemeen.

Br. Last heeft in mei 2003 opnieuw de IER bezocht. Dat is geen officieel werkbezoek geweest: op verzoek heeft hij, samen met ds. C.A. den Hertog (deputaten correspondentie), de synode van de IER bijgewoond op 25 en 26 mei in Arapoti. Uiteraard zijn tijdens dit bezoek ook gesprekken gevoerd met het Departement van de Zending van de IER en is het project Curitiba bezocht.

In april 2004 hebben de brs. Van Mulligen en Last opnieuw een werkbezoek aan Brazilië gebracht. Dat is gebeurd in de tijd waarin Zendtijd voor Kerken (ZvK) opnames heeft gemaakt in Curitiba en Carambei. De volgende conclusies werden aan deputaten voorgelegd:

- Met vreugde mogen we zien dat onder Gods zegen het werk in Curitiba zich voorspoedig ontplooit: de gemeente groeit, de betrokkenheid bij het werk neemt toe en er is een duidelijk gevoel van verantwoordelijkheid bij de betrokkenen.
- Met dankbaarheid hebben de werkbezoekers gezien dat pt. João in dit alles een stimulerende rol heeft: door zijn inzet, enthousiasme en visie groeit het missionaire bewustzijn van de gemeente.
- We zijn onder de indruk van de wijze waarop br. Soares meewerkt in het project Curitiba: enthousiast en pro Deo (letterlijk en figuurlijk).
- Het was een feest om de opname van de kerkdienst mee te maken, vooral vanwege het feit dat de gemeente goed acte de presence heeft gegeven en enthousiast meedeed in deze dienst.
- Ondanks het feit dat verschillende gezinnen uit de wijk Santa Felicidade zich in de gemeente Campo Magro hebben gevestigd, zijn de overgebleven gezinnen bereid zich in te zetten voor de continuering van het werk, wat o.a. blijkt uit de trouwe opkomst tijdens de bijbelstudies.

De volgende voorstellen werden daarom aan deputaten gedaan:

- De Stichting Zendtijd voor Kerken hartelijk te danken voor de wijze waarop zij het zendingswerk in Curitiba in beeld willen brengen en voor de manier waarop ze een deel van de kosten van het werkbezoek voor hun rekening hebben willen nemen.
- Te onderzoeken of het mogelijk is de aankoop van een terrein in Campo Magro te helpen kopen en – bij een positieve beslissing hierin – die aankoop voor te financieren.
- Aan het Departement van de Zending voor te stellen in de begroting een post op te nemen, waarin gemaakte kosten van br. Soares kunnen worden vergoed.

4.1.5. *Contacten*

De dsc onderhoudt contacten met

- deputaten HBB;
- Litporto (GKV);
- De Verre Naasten.

4.2. *Bangui*

4.2.1. *Werkzaamheden*

In Bangui, de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek, wordt het werk van dr. B. van den Toren ondersteund. Hij is docent in de Systematische Theologie en Ethiek aan de Faculté de Theologie Evangélique de Bangui (FATEB) en levert als zodanig een belangrijke bijdrage aan de vorming van jonge predikanten en theologen uit Franssprekende landen in Midden- en Noord-Afrika. Dit komt ten goede aan de opbouw van de Afrikaanse kerken. Daarnaast is hij betrokken bij de opzet van een promotieprogramma aan de FATEB. Dr. Van den Toren is uitgeleend door de Gereformeerde Zendingbond van de Nederlands Hervormde Kerk (NHK). Zr. G. van den Toren-Lekkerkerker geeft les aan de vrouwenschool van de FATEB. Voor het werk in Bangui is een beleidsplan en wordt elk jaar een jaarplan opgesteld.

4.2.2. *Samenstelling*

Drs. H. Korving, voorzitter (PS), later vervangen door ds. K. Visser (PS), weer later vervangen door drs. A.C. Uitslag (PS); drs. J. van Mulligen (GS); ds. H. Last (GS); br. ir. S. Flikweert en zr. ing. C.H. Lankhaar (deputaten namens de zending gemeente Gorinchem). Waar nodig en nuttig werd ook ds. N. Ribbers gevraagd de vergaderingen bij te wonen. Inmiddels is hij als predikant verbonden aan de gemeente van Papendrecht.

4.2.3. *Vergaderingen*

De dsc vergaderde elk jaar vier keer, afwisselend in Gorinchem, Den Haag, Leerdam, Kerkwerpe en Veenendaal. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken.

In 2004 werd een extra vergadering belegd rondom het verlof van de familie Van den Toren (zie 4.2.5.3).

4.2.4. *Projecten*

De dsc ondersteunt in overleg met deputaten HBB studenten aan de FATEB. Van harte juicht zij de betrokkenheid van zr. Van den Toren bij enkele aan aids gerelateerde projecten toe.

4.2.5. *Werkbezoeken*

4.2.5.1. Van 24 februari tot 2 maart 2002 hebben de brs. Flikweert en Korving een werkbezoek gebracht. Ondanks ziekte van br. Korving, mocht het toch een zinvol en geslaagd bezoek genoemd worden. Het inzicht in het werk dat dr. en mw. Van den Toren aan de FATEB doen, is erdoor gegroeid.

4.2.5.2. Aan dr. Van den Toren is toestemming verleend om in Canada een promotieprogramma voor te bereiden. Vanaf september 2002 tot juli 2003 verbleef hij met zijn gezin om die reden in dit land. Er was afgesproken dat hij tijdens deze periode één keer de FATEB in Bangui zou bezoeken. Het lag in het voornemen dit in de maand mei te doen. Gelukkig lieten de politieke omstandigheden het op dat moment toe dit plan te verwezenlijken.

4.2.5.3. Van 30 november-8 december 2002 is er een werkbezoek gebracht aan de FATEB. Aanvankelijk was het de bedoeling dat zr. Lankhaar en drs. Van Mulligen dit werkbezoek zouden afleggen. Helaas werd

zr. Lankhaar tijdens een voorafgaande vakantie in Kameroen ziek. Het lukte ds. Last de papieren tijdig in orde te krijgen, zodat hij haar plaats kon innemen. Dit werkbezoek was aanvankelijk voor 2002 bedoeld. Juist in die periode verbleef de familie Van den Toren in Canada. Tijdens hun verlof in Nederland (2003) kon met hen over allerlei zaken worden gesproken. In verband met het opstarten van het doctoraatprogramma en alles wat daaromheen moest worden geregeld, was het verstandig voor het einde van 2003 een werkbezoek aan de FATEB te brengen.

Het werkbezoek is bijzonder prettig verlopen. Zowel de contacten met de familie Van den Toren als met de leiding, docenten en studenten van de FATEB was hartelijk en bemoedigend, zeker tegen de achtergrond van het feit dat in dit land nog maar kort geleden opnieuw een staatsgreep had plaatsgevonden.

Uit dit bezoek zijn de volgende conclusies getrokken:

- Telkens werd in de gesprekken duidelijk dat bij br. en zr. Van den Toren en hun kinderen de politieke onrust en militaire acties psychisch meer druk hebben veroorzaakt dan men zelf eerder had verwacht. Het bleek nodig om hier tijdens de gesprekken extra aandacht aan te geven.
- Bij alle gesprekken is ons opgevallen hoe positief men is over de bijdrage die zowel dr. Van den Toren als zr. Van den Toren aan de FATEB leveren. Die waardering betreft niet alleen hun beider taak van onderwijs geven maar ook hun deelname aan de activiteiten op de campus en hun betrokkenheid bij het wel en wee van de FATEB-gemeenschap.
- Ondanks de stagnatie door de politieke onrust in het begin van 2003 heeft zich niet alleen een inhaal-slag voltrokken, maar zijn ook reorganisaties en nieuwe initiatieven ter hand genomen. Opnieuw zijn we erin bevestigd dat het project FATEB uiterst belangrijk is voor de opbouw en uitbouw van tal van kerken in Franssprekende landen in Afrika.
- De opstart van het promotieprogramma vraagt als vanzelf een nadere betrokkenheid van dr. Van den Toren bij uitvoering van dit programma na het vertrek van hem en zijn gezin naar Nederland. Deputaten zijn het dan ook eens met de nadrukkelijk uitgesproken wens van de directie van de FATEB dat dr. Van den Toren – zij het op parttime basis – betrokken blijft bij de realisering van dit programma.
- Het jaar in Canada blijkt achteraf bijzonder nuttig te zijn geweest als voorbereiding voor dr. Van den Toren van het doctoraatprogramma en dienstbaar aan de onderwijstaak die zr. Van den Toren op zich heeft genomen.
- Terecht is nu officieel vastgesteld dat beiden, zowel dr. Van den Toren als zijn vrouw, als zendingswerkers hun taak verrichten aan de FATEB en de daarbij behorende vrouwenschool.
- Dit werkbezoek was het waard om gebracht te worden en heeft duidelijk gemaakt dat vertragingen en moeiten rondom de voortgang en uitvoering van het doctoraatprogramma volledig zijn verdwenen.

Op grond hiervan hebben deputaten de volgende besluiten genomen:

- dr. Van den Toren in de gelegenheid te stellen om uit te zien naar de aanschaf van een andere auto die hem in de gelegenheid stelt om zichzelf en zijn gezin veilig te vervoeren in Bangui en daarbuiten;
- dr. Van den Toren de gelegenheid te geven om een nieuwe laptop aan te schaffen, zowel vanwege de ouderdom van de huidige als vooral ook vanwege de onderwijstaak die zr. Van den Toren heeft;
- na onderzoek naar netwerk enz. twee mobiele telefoons aan te schaffen om zo ook in bijzondere situaties contact te kunnen opnemen met thuis en/of de FATEB;
- een voorstel voor te bereiden voor uw vergadering in verband met de mogelijkheid van een parttime betrokkenheid van dr. Van den Toren in 2006 en 2007 bij het uitvoeren van het promotieprogramma;
- aan deputaten HBB te verzoeken de steun aan de school 'Le bon Berger' te continueren c.q. te verhogen.

4.2.6. *Contacten*

De dsc Bangui onderhoudt contacten met de volgende organisaties:

- Gereformeerde Zendingbond van de NHK;
- bestuur van de FATEB;
- Stichting Woord en Daad;
- deputaten HBB.

4.3. *Siberië*

4.3.1. *Werkzaamheden*

Nadat de generale synode 2001 had ingestemd met de steun aan het werk van de Russische Baptisten zijn zowel de contacten met de Russische organisatie als die met Friedensstimme Nederland geïntensiveerd.

Jaarlijks is er in de omgeving van Moskou in het begin van januari een evangelistenconferentie die de mogelijkheid biedt de verantwoordelijke evangelist van het gebied Taymir in Siberië, br. Oleg Ljoebitsj, zowel als de regiocoördinator, br. Alexander Koerkin, te ontmoeten. In 2002 heeft br. Groeneveld deze conferentie bijgewoond. In 2004 was dat br. Hoogendoorn, afgevaardigde van de gemeente Ridderkerk in de dsc-Siberië. De CGK Ridderkerk onderhoudt de persoonlijke contacten met de werkers, speciaal met het gezin Ljoebitsj.

Er is een beleidsplan en er wordt ieder jaar een jaarplan opgesteld.

4.3.2. *Samenstelling*

Ds. R. Kok, voorzitter (PS), later vervangen door drs. A. van der Zwan; drs. J. van Mulligen (GS); br. C. Groeneveld, secretaris (GS); br. R. Hoogendoorn (CGK Ridderkerk) en ds. G. Drayer (zendingsbureau).

4.3.3. *Vergaderingen*

De dsc heeft twee keer per jaar vergaderd, veelal ten kantore van Friedensstimme Nederland in Gouda, wat de mogelijkheid biedt actuele informatie uit te wisselen en de samenwerking te coördineren.

4.3.4. *Projecten*

Behalve materialen en huisvesting voor de familie Ljoebitsj ondersteunt de dsc geen bijzondere projecten.

4.3.5. Werkbezoeken

4.3.5.1. In 2001 heeft drs. Van Mulligen samen met br. Uijl, directeur van Friedensstimme Nederland, een bezoek aan Taymir gebracht en in 2003 bezocht hij het gebied met de brs Groeneveld en Thijsen, voorzitter van Friedensstimme. Bij deze reizen werden zij vergezeld voor o.a. de evangelist Oleg Ljoebitsj. In het blad Doorgeven hebben zij een en ander over deze verrijkende maar ook inspannende reizen verteld.

4.3.5.2. Het aanvankelijk voor mei 2003 geplande bezoek moest worden uitgesteld tot oktober 2003. Tijdens dit tweede werkbezoek werd met dankbaarheid vastgesteld, dat de verleende steun reeds tot uitbreiding van het aantal gedoopte, belijdende leden in het gebied heeft geleid. In de jaren 2001 tot en met 2003 werden 41 mensen gedoopt, meest Dolganen die behoren tot de oorspronkelijke bewoners van het gebied. Het aantal gedoopten in Taymir kwam daarmee op 143. Het aantal dorpen waar evangelistengezinnen zich vestigen breidt zich geleidelijk uit. In 2003 vestigde zich een jong gezin in het dorpje Katirik, waar de werkbezoekers de doop van een jonge Dolgaan mochten bijwonen. In 2004 zou zich een jong echtpaar vestigen in Novoribnaja.

De werkers ter plaatse worden ondersteund door Friedensstimme. Daarnaast hebben ze uiteraard ook behoefte aan middelen van vervoer, technisch onderhoud daarvan enz. De daarvoor benodigde gelden worden door ons beschikbaar gesteld. De toegezegde jaarlijkse bijdrage van Euro 23.000.- wordt daaraan geheel besteed. Daarboven is er de noodzaak van uitbreiding en vervanging van materieel met name voor de evangelisatietochten in zomer en winter in het uitgestrekte gebied. Doordat er geen wegen zijn, maakt men altijd van de waterwegen gebruik: in de zomer per boot, in de winter per sneeuwscooter met slede of de speciale terreinauto. In de verslagperiode is hierin nog door een deel van de bijdrage voorzien en tevens (maar nog met mate) door speciale giften of uit acties verkregen gelden. Daardoor was het ook mogelijk de huisvesting van het gezin Ljoebitsj in Norilsk te verbeteren. Als reactie op de publiciteit na het laatste werkbezoek is het financiële draagvlak voor het werk aanzienlijk vergroot. Het werk in Siberië heeft in tal van gemeenten reeds een plaats gekregen onder de projecten waarvoor men zich financieel inzet. Daardoor zal, naar het zich laat aanzien, voor de komende periode van drie jaar in de noodzakelijke vervanging en uitbreiding van het materieel kunnen worden voorzien. Met het oog daarop zijn dan ook de voorstellen geformuleerd.

4.3.5.3. De werkbezoeken aan dit gebied vereisen de nodige vergunningen die niet altijd gemakkelijk gegeven worden. Meestal komen ze pas op het laatste moment af of moet er op het laatste moment nog een extra vergunning geregeld worden waardoor een werkbezoek dat al lang van tevoren geregeld wordt, op het laatste moment nog weer moet worden afgelast. De controle is streng. In Moskou wordt al bij het inchecken gecontroleerd of er een vergunning is voor Norilsk. Pas- en permit-controle vinden direct na de landing in Norilsk in het vliegtuig plaats, evenals in Chatanga. Alle papieren worden dan weer nauwkeurig geregistreerd. De ontvangst is altijd zeer hartelijk. Doordat er geen wegen zijn, is men genoodzaakt altijd de waterwegen te gebruiken: in de zomer per boot en in de winter per sneeuwscooter met aangehechte slede of met de speciale terreinauto.

4.3.5.4. De volgende impressie komt uit het verslag van het laatste werkbezoek: er wordt bij voorkeur 's nachts gereisd. De contouren van de rivieren, de sporen van de 'winterwegen' etc. zijn dan beter zichtbaar. Het gaf ons de gelegenheid het wonderschone noorderlicht te zien, ongehinderd door enig kunstlicht! Storing van één van de sneeuwscooters was oorzaak van vertraging. De reis naar Katirik was lang (negen uur) en, vooral het laatste gedeelte, moeilijk, doordat het niet lukte tegen de vrij steile oever omhoog te komen bij het dorp. De smalle paden waren met een flinke laag sneeuw bedekt, waarin we vastliepen. Via een lange omweg en de laatste meters te voet, arriveerden wij middernachtelijk in Katirik. Overal waar men aankomt, is er na korte tijd een maaltijd gereed! We genoten een korte nachtrust op harde ondergrond! Hoogtepunt van de reis was de doop van de jonge Dolgaan Mischja. Nog dezelfde dag vingen wij de terugweg aan, die vlotter verliep dan de heenreis (5½ uur tot Nowaja waar we rond één uur in de nacht pauze hielden en een maaltijd genoten). De laatste drie uur naar Chatanga verliepen óók vlot. In Norilsk aangekomen, konden we nog wat rusten alvorens daar de gebruikelijke vrijdagavondkerkdienst werd gehouden, waar wij over ons zendingswerk hebben verteld, met name over de manier waarop onze betrokkenheid met Taymir tot stand is gekomen. Er was grote interesse en er werden veel vragen gesteld. De zaterdag werd besteed aan intensieve gesprekken met Oleg Ljoebitsj over het werk, de spreiding van de gemeenten en groepen, de hulpmiddelen die men nodig heeft etc. De belangrijkste conclusie is, dat het werk kennelijk wordt gezegend.

4.3.5.5. De volgende conclusies werden aan dit bezoek verbonden:

- Dit werk, meest onder nog niet met het Evangelie bereikte mensen, is zegenrijk en verdient onze onverminderde, om niet te zeggen vergrote, inzet.
- Aan de goede besteding van de (via Friedensstimme) beschikbaar gestelde gelden behoefte geen twijfel te bestaan. Wél moeten wij ons realiseren dat er twee schijven zijn waarover de hulp Taymir bereikt: Friedensstimme Nederland en het kantoor van de Baptisten in Moskou. Dit geeft het risico van misverstanden (o.a. vertaalfouten). Het is daarom noodzakelijk periodiek een bezoek aan het gebied te brengen om de band met de werkers te versterken en een goed beeld te houden van wat het werk kan dienen.

4.3.5.6. De volgende besluiten zijn genomen:

- Voor het jaar 2004 te proberen het basisbedrag aan inkomsten van Euro 23.000.- te overschrijden door veel bekendheid aan het werk te geven, zodat er enige ruimte is voor de noodzakelijke aanschaffingen.
- In de voorstellen van de deputaten aan uw vergadering op te nemen dat de vaste kosten van het werk in Siberië voortaan uit de algemene middelen worden betaald, zodat er ruimte is voor de projectmatige voorziening in de behoeften aan hulpmiddelen die intensivering van het werk bevorderen.
- Het contact met de werkers in het door ons ondersteunde gebied te intensiveren, zodat meer kan worden meegebeden en -geleefd tijdens de moeilijke tochten. Ook contact tussen gemeenten daar en hier is heel positief. De taalbarrière is moeilijk maar niet onoverkomelijk.

4.3.6. *Contacten*

Friedensstimme Nederland onderhoudt het contact met de organisatie van de Russische Baptisten in Moskou en draagt zorg voor de betaling van onze bijdragen aan Taymir via het kantoor in Moskou. Datzelfde gebeurt voor de Zending Gereformeerde Gemeenten (ZGG), die op vergelijkbare wijze het werk in een oostelijk aan Taymir grenzend gebied steunt. Ook voor dat gebied is br. Oleg Ljoebitsj verantwoordelijk. In een gezamenlijk overleg van alle betrokkenen zijn daarom op 4 september 2003 afspraken gemaakt voor de periodieke betaling van de bijdragen en de rapportage door de evangelisten over hun werk, over de tijdstippen van samenstelling van begrotingen en financiële overzichten e.d. De contacten verlopen alle in bijzonder constructieve sfeer.

4.4. *IFES-Nederland*

4.4.1. *Werkzaamheden*

In samenwerking met International Fellowship of Evangelical Students in Nederland (IFES) ondersteunen deputaten het werk van ds. A. van der Maarl onder buitenlandse studenten in Nederland. Dit behelst veel persoonlijke contacten, bijbelstudie- en kringenwerk. Zijn werkgebied bevindt zich vooral in het zuiden des lands. Voor zijn werk is in overleg met IFES een beleidsplan opgesteld en wordt jaarlijks een jaarplan gemaakt.

4.4.2. *Samenstelling*

Ds. B. de Romph, voorzitter (PS); drs. J. van Mulligen (GS); ds. H. Last (GS); zr. G. Boels-Kamies en zr. G. Wessels-Strockmeijer (deputaten namens de zendende kerk van Mussel).

4.4.3. *Vergaderingen*

De dsc heeft elk jaar vier keer vergaderd, steeds in de Zuiderhofkerk te Zwolle. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken. Bij een aantal vergaderingen was ook ds. Van der Maarl aanwezig die op deze wijze zijn kwartaalverslag kon toelichten.

4.4.4. *Werkbezoeken*

4.4.4.1. Op 7 en 8 juni 2001 hebben de zrs. Boels en Wessels een werkbezoek aan ds. Van der Maarl gebracht. Door gedurende deze dagen met hem mee te lopen, kregen zij een goed beeld van de aard van zijn werk. Hun verslag daarover is op de dsc besproken.

4.4.4.2. Ds. De Romph heeft in 2002 een werkbezoek gebracht aan dit project. Daaruit is gebleken dat ds. Van der Maarl ziet dat zijn weg door de Heere geleid wordt. Hij weet zich op zijn plaats in het studentenwerk; hij zet zich ten volle in voor het werk onder de studenten. Er wordt veel werk besteed aan de voorbereidingen van de bijbelstudies en eventueel te houden conferenties. Het werk van ds. Van der Maarl bestaat voornamelijk in het organiseren en coördineren van het werk onder de studenten, hoewel zijn eigenlijke werk ligt in het geven van bijbelstudies.

4.4.4.3. Op vrijdag 12 december 2003 hebben ds. Van Mulligen, ds. Last en zr. R. Blankenstijn een dag opgetrokken met ds. Van der Maarl. In het programma was het volgende opgenomen:

- Onderwijsboulevard Den Bosch (locatie Kunstacademie); PR activiteiten aan HAS en Hogeschool; kort contact met studenten;
- Op bezoek bij de familie Van der Maarl aan de Fontanalaan, Eindhoven; lunch;
- Ontmoeting medewerkers werkgroep Maastricht;
- Ontmoeting met Besem Frambo Mary, Breda;
- PR activiteiten UVT Tilburg; diner in mensa;
- Culturele avond werkgroep Eindhoven.

De route die tussen acht uur 's morgens en half twaalf 's avonds per auto is afgelegd, was: Den Haag of Veenendaal – 's-Hertogenbosch – Eindhoven – Maastricht – Breda – Tilburg – Eindhoven – Den Haag of Veenendaal! Geen geringe afstand. Maar alleszins de moeite waard en – tot onze verwondering – zeer nauwkeurig van te voren berekend door onze gastheer. Om het werk van ds. Van der Maarl echt te ervaren, moet men het lijfelijk meemaken. Het was goed en verrijkend dit werkbezoek mee te maken.

4.4.4.4. Deputaten zijn er des te meer van overtuigd dat ds. Van der Maarl een goede plaats gekregen heeft in dit stuk werk van Gods Koninkrijk. Hij is niet opvallend, maar wel leidinggevend aanwezig. Hij kent de mensen, ziet hun problemen en heeft een grote inzet voor het verspreiden van de blijde boodschap onder hen. Ze zijn dankbaar dat ze mogen zien hoe hij functioneert in zijn werk.

4.4.5. *Contacten*

Behalve het overleg met IFES onderhoudt de dsc IFES-Nederland geen bijzondere contacten.

5. *Deputaatschapscommissie Bijzondere Zendingswerkers (BZW)*

5.1. *Werkzaamheden*

De dsc onderhoudt de contacten met en behartigt de belangen van diegenen, die als bijzondere zendingswerker naar diverse gebieden in de wereld zijn uitgezonden. Uitzending vindt steeds plaats in samenwerking met de thuisgemeenten van betrokkenen, zodat ook daarmee contacten worden onderhouden. Een beleidsplan is ook hiervoor opgesteld, evenals een daarvan afgeleid jaarplan.

5.2. *Samenstelling*

Ds. H.K. Sok (PS); drs. J. van Mulligen (GS); ds. J. Sijtsma, voorzitter (PS); ds. G. Drayer, secretaris (PS, later bureausecretaris); als PS-deputaat vervangen door drs. C.C. den Hertog; drs. H. Korving (PS), later ds. K. Visser (PS), weer later drs. A.C. Uitslag (PS).

5.3. *Vergaderingen*

De dsc heeft vier keer per jaar vergaderd. Tijdens elke vergadering werd ook een actueel overzicht van de financiën besproken.

5.4. Projecten

De dsc ondersteunt geen bijzondere projecten, alleen de uitgezondenen. Velen van hen worden soms maar voor één of twee jaar of ook wel voor kortere periode uitgezonden, waardoor er regelmatig veranderingen zijn in de samenstelling van deze groep. Enkelen zijn voor meer dan twee jaar uitgezonden. De synode Leeuwarden/Nunspeet 2001 besloot de volgende brs en zrs als bijzondere zendingswerkers te aanvaarden:

Naam:	Werkzaamheden:	Uitgezonden door:
mw. G. Veling	Sociaal & missionair werk onder kinderen, OEZ, Roemenië	Aalten
fam. K. Stout	Logistieke ondersteuning, Wycliffe/SIL, Ghana	Amsterdam
fam. C.J. Verharen	Directeur ECM-Nederland	Deventer
mw. L. van Daalen	Medewerkster, OM, Israël	Gouda
mw. P. Wigboldus	Vertaalster, Wycliffe/SIL, Papua New Guinea	Groningen
fam. B. Dijkstra	Medewerker, AIM, Kenya	Haarlem-Centrum
mw. D. Noppe	Medewerkster, Interserve, Oost-Europa	Haarlem-Centrum
mw. G. Hoeve	Medewerkster, JmO, Engeland	Haarlem-Noord
fam. R. van den Berg	Vertaler, Wycliffe/SIL, Australië	Leiden
fam. B.J. Dikken	Beleids- & vertaalmedewerker, DVN/Wycliffe/SIL	Zwolle
fam. J. Madinda	Onderwijs, Tear Fund, World Vision, Tanzania	Amsterdam

De lijst van bijzondere zendingswerkers is daarna behoorlijk gewijzigd. Er zijn werkers afgegaan doordat ze gerepatriëerd zijn en sommigen die zijn uitgezonden zijn ook al weer teruggekeerd. De lijst van hen die gebleven zijn en van hen die intussen benoemd zijn, ziet er als volgt uit:

Naam:	Werkzaamheden:	Uitgezonden door:
fam. R. van den Berg	Vertaler, Wycliffe/SIL, Papua New Guinea	Den Haag-Zuid
fam. P. Boers	Logistiek medewerker, UZC, Kameroen	Alkmaar
fam. E.J. Brokaar	Ziekenhuismedewerker en jeugdwerker, OEZ, Oekraïne	R'dam-O. -Capelle a.d. IJssel
fam. B.J. Dikken	Beleids- & vertaalmedewerker, DVN/Wycliffe/SIL	Zwolle
fam. J. van Eeken	Opbouwwerkers, OZG, Thailand	Emmen
fam. R. van Ginkel	Medewerker gezondheidszorg, Tear Fund, Angola	Ouderkerk a/d Amstel
fam. T.P. van den Heuvel	Opbouwwerker, Agapè, Griekenland	Utrecht-Centrum
fam. H.N. de Jong	Piloot/monteur, Wycliffe/JAARS, U.S.A.	Vlissingen
dhr. J. Koffeman	Medewerker, OM, MV Logos II	Urk-Maranatha
mw. B.L. Loosman	Medewerker, OM, Zuid-Afrika	Urk-Maranatha
fam. J. Madinda	Beleidsmedewerker, Wycliffe, Engeland	Amsterdam
mw. L. Muskee	Therapeute Egodeni, Zuid-Afrika	Assen
mw. A.A. van Rijn	Medewerkster, OM, Zuid-Afrika	Almelo
fam. K. Stout	Logistieke ondersteuning, Wycliffe/SIL, Papua New Guinea	Amsterdam
fam. C.J. Verharen	Directeur ECM-Nederland	Deventer
mw. G. Veling	Sociaal & missionair werk onder kinderen, OEZ, Roemenië	Aalten
fam. A.M. de Vries	Medewerker jeugdopvang, Stichting Vrienden van de Hoop, Curaçao	Dordrecht-Zuid
mw. P. Wigboldus	Vertaalster, Wycliffe/SIL, Engeland	Groningen
mw. A. de With	Medewerker, Interserve;	Veenendaal-Pniël
mw. G. Hoeve	Medewerkster 'de Cleft', JmO, Amsterdam	Haarlem-Noord

5.5. Werkbezoeken

In verband met de veelheid aan contacten en de korte termijnen ervan, is een werkbezoek voor deze dsc niet aan de orde.

5.6. Contacten

De dsc onderhoudt contacten met de volgende organisaties:

- Wycliffe/SIL;
- DVN (De Verre Naaste);
- OM (Operatie Mobilisatie);
- Interserve;
- ECM (European Christian Mission);
- AIM (African Inland Mission);
- JmO (Jeugd met een Opdracht);
- UZC (Unie Zending GS Commissie van de Unie van Baptistengemeenten in Nederland);
- OEZ (Oost Europa Zending);
- OZG (Overzeese Zending GS Gemeenschap);
- Tear Fund;
- World Vision;
- Agapè;
- Stichting Vrienden van de Hoop.

Met al deze organisaties hebben deputaten een overeenkomst afgesloten die de positie van de werker ten aanzien van alle partijen goed regelt. Meestal lopen de contacten na uitzending via een zg. tfc (thuisfrontcommissie) die zorg draagt voor de begeleiding van de betrokkene, zowel in geestelijk als in materieel opzicht.

5.7. Speciale regeling

5.7.1. In de loop verslagperiode heeft er een verandering plaatsgevonden in de relatie met zr. P. Wigboldus. Zij heeft zich voor een aantal jaren verbonden aan Wycliffe/SIL en is zich nu aan het voorbereiden op uitzending door Wycliffe als bijbelvertaalster. Haar financiële ondersteuning is goed geregeld en wordt bewaakt door haar tfc en de CGK van Groningen. Zij is de eerste in de categorie van zendingswerkers die een langere verbintenis is aangegaan. Deputaten bezinnen zich op de consequenties die dit mogelijk zou kunnen hebben voor de bestaande regeling voor Bijzondere Zendingswerkers.

5.7.2. Hetzelfde geldt voor zr. L. Muskee uit Assen. Gedurende 2003 heeft zij gewerkt in het huis voor gehandicapten Egodeni in KwaNdebele. Sinds 15 februari 2004 is zij uitgezonden door de gemeente van Assen via eenzelfde soort regeling. Het ziet er naar uit dat zij dit werk in 2004 kan voortzetten. Omdat ze niet via een organisatie is uitgezonden, overwegen deputaten BZ en HBB ook met haar een verbintenis voor langere termijn aan te gaan.

6. Moderamen

6.1. Externe contacten

6.1.1. Moderaminaoverleg

6.1.1.1. In de afgelopen periode kwamen de moderamina van de zending van de Gereformeerde Zendingbond (GZB), de Gereformeerde Gemeenten in Nederland (ZGG) en deputaten BZ van onze kerken drie keer samen: op 24 september 2001 in Driebergen, op 7 oktober 2002 in Veenendaal en op 6 oktober 2003 in Woerden. Tijdens de vergaderingen van 2002 en 2003 namen ook afgevaardigden van deputaten Zending en Hulpverlening van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt deel (Z&H).

6.1.1.2. Op 24 september 2001 heeft de vergadering onder leiding gestaan van ds. H.F. Klok. Ds. J.J. Tigchelaar hield een inleiding over het onderwerp 'Kerkelijke zending en geloofszending'. Er volgde een brede en geanimeerde gedachtewisseling waarbij een spectrum van vragen de revue passeerde. O.a. werd doorgesproken over de plaats van de geloofszending binnen de kerken, over de grote aantallen zendingswerkers die via geloofszendingen worden uitgezonden, de grote betrokkenheid van de achterban bij deze werkers, problemen rondom verschillen in opvatting ten aanzien van doop en Geestesgaven en het dikwijls ontbreken van een grondige opleiding binnen dit soort organisaties. In deze vergadering stelden deputaten BZ voor om deputaten zending en hulpverlening van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt ook bij dit jaarlijks overleg te betrekken.

6.1.1.3. De vergadering van 7 oktober 2002 heeft onder leiding gestaan van ds. J. van Mulligen. In deze vergadering zijn voor het eerst afgevaardigden van deputaten Z&H aanwezig. Dr. P. van Wijngaarden sprak over het onderwerp: Aids, de impact, de behandeling en de consequenties. Dr. Van Wijngaarden is arts te Harderwijk. Hij heeft tot eind september 2002 op de polikliniek Aids gewerkt in het Dijkzigtziekenhuis in Rotterdam. In zijn inleiding beschrijft hij de ziekte, noemt de aantallen mensen die er wereldwijd door besmet zijn, tekent de dramatische gevolgen daarvan en gaat vervolgens in op de vraag hoe je deze ziekte kunt behandelen resp. hoe je kunt bevorderen dat mensen deze ziekte niet krijgen. Uit de respons blijkt, dat je met dit onderwerp middenin de actualiteit staat. In de bespreking komen vragen aan de orde als: hoe kun je financiële steun verlenen, op welke manier kun je zorg geven aan de nabestaanden, wat kunnen we leren van de wetgeving in islamitische landen waar het aantal HIV-positieven beduidend lager ligt, welke plaats kan de kerk innemen in dit wereldwijde gebeuren en op welke wijze kun je het True Love Waits-programma zoals dat bijvoorbeeld in Botswana is begonnen, ook in andere landen introduceren?

6.1.1.4. De leiding van de vergadering op 6 oktober 2003 heeft onder leiding gestaan van ds. W. Harinck. Voor deze vergadering is de heer L. de Wit uitgenodigd. Hij werkt sinds 1996 in Nigeria waar hij – met zijn landbouwkundige achtergrond – zich de laatste jaren vooral heeft toegelegd op toerusting op organisatorisch gebied van de Nigeria Reformed Church. Hij houdt een inleiding over het onderwerp: Samenwerking van Zending en Kerken Overzee in een partnershipmodel toegespitst op de rol van het geld en de communicatie. Trefwoorden hierbij zijn o.a.:

- wat doet geld met mensen;
- rol van het geld bij de communicatie;
- modellen van partnership;
- ongelijkheid van partijen;
- voorwaarden;
- knelpunten in de relaties.

Ook dit onderwerp maakt de tongen van de aanwezigen goed los. Uit de discussie blijkt dat er veel herkenbaarheid zat in deze lezing. O.a. wordt doorgesproken over begin- en eindpunt van een partnership, een goede definiëring van het doel ervan, het oecumenische aspect, praktische consequenties voor de achterban en groei naar zelfstandigheid van de partner.

6.1.2. Ontmoeting met zendingscommissies binnen de Nederlands Gereformeerde Kerken (NGK)

In de afgelopen periode hebben deze ontmoetingen twee keer plaatsgevonden.

6.1.2.1. Op 5 juni 2003 heeft br. P. Sneepe deze vergadering geleid. De bedoeling ervan is om elkaar te informeren over de werkzaamheden van de beide kerkverbanden in Zuid-Afrika. Vanuit deputaten BZ wordt verteld over de werkzaamheden in het vroegere Vendagebied en KwaNdebele. Vanuit de NGK geeft men informatie over het werk in het gebied rondom de plaats Richmond (NGK Kampen) en in het Nqutudistrict in KwaZulu Natal (samenwerking tussen drie zendende kerken, Leerdam, Den Haag, Bunschoten (3CVO)). Vervolgens wordt gekeken naar de wijze waarop ondersteuning en begeleiding van dit werk wordt gesteund vanuit Nederland. Binnen de NGK begint steeds meer de behoefte te leven aan een centraal orgaan die de coördinatie van al dit werk op zich neemt. 3CVO is daarvan een begin. Daarna spreken over de raakvlakken: hoe kunnen we elkaar tot hulp zijn? Conclusie is vooral dat we elkaar op de hoogte zullen houden van ontwikkelingen en mogelijkheden. Ook op het gebied van opleiding kunnen we iets voor elkaar betekenen. Besloten wordt om beleidsplannen met elkaar uit te wisselen.

6.1.2.2. Op 29 oktober 2003 is er opnieuw vergaderd, deze keer o.l.v. drs. Van Mulligen. In deze vergadering is o.a. verslag gedaan van de recente ontwikkelingen in Zuid-Afrika ten aanzien van de opleiding van predikanten. Vanuit de NGK maakt men duidelijk dat er een voorstel zal worden gedaan aan de Landelijke Vergadering om te komen tot een Centraal NGK Zendingsorgaan. Omdat de landelijke weg voor 3CVO erg lang duurt, is er een ontwikkeling op gang gekomen die heeft geleid tot het oprichten van een Zendingsvereniging. Alle steunbiedende kerken die al in 3CVO zitten, zullen lid worden van deze Vereniging. Intussen is er een nieuwe stichting ontstaan, de Stichting Zending Zuid-Afrika vanuit de NGK Wormer. Het heeft te maken met een verstoorde relatie tussen de zendingswerker ds. S.J. Veenstra en de NGK Den Haag. Dhr. Jaap Biersteker vertelt de achtergrond van het ontstaan van het zendingswerk in Madadeni/Osizweni nabij Newcastle, uitgevoerd door ds. S.J. Veenstra en zijn helpers Vusi Sithole en Steve Nene. Wormer wordt bijgestaan door zeven steunbiedende kerken en particuliere donoren. Vusi Sithole is de zoon van ds. Sithole, werkzaam in het Kamper zendingsgebied. Tot nu toe heeft o.a. Kampen bijgedragen aan zijn studie. Vusi is in juli gestopt met zijn studie aan MTC. Men is hier niet zo gelukkig mee en zal hem adviseren toch de studie weer op te pakken. In de maand september heeft in het gebied een tentcampagne plaatsgevonden. Er waren veel activiteiten en er zijn goede contacten ontstaan. Ds. Veenstra hoopt in januari te beginnen aan verdere studie aan de universiteit van Potchefstroom; met name de problematiek rond demonenverering zal hij bestuderen. Vervolgens worden de beleidsplannen van deputaten BZ en het beleidsplan van 3CVO uitgebreid besproken.

6.1.3. IRTT

Officieel zijn er in de afgelopen periode geen contacten geweest met het IRTT. Nu er in de persoon van ds. G. Vos een opvolger is benoemd voor drs. J. van 't Spijker, zal dit contact weer op gang komen.

6.1.4. Eukumindo

6.1.4.1. Deputaten nemen regelmatig deel aan het Eukumindo-overleg. Daarin ontmoeten kerken uit West-Europa elkaar die op de een of andere wijze verbonden zijn met kerken in Indonesië. De vergaderfrequentie van Eukumindo is één keer per jaar. Omdat kerkelijke zaken in Indonesië aan de orde komen, zijn op deze bijeenkomsten twee deputaten BZ vertegenwoordigd in plaats van deputaten HBB. Overigens past dat ook precies in de nauwere samenwerking tussen deputaten HBB en deputaten BZ.

6.1.4.2. De bijeenkomsten worden de laatste tijd overschaduwd door de politieke gebeurtenissen in het groeiend conflict tussen moslims en christenen. De vraag is wat de positie van de kerken in deze situatie is. De tegenstellingen verscherpen zich. De Eukumindobijeenkomst is een bijzonder nuttig overleg en vormt een bemoediging voor de aanwezigen uit Indonesië. Deputaten zending kunnen Eukumindo gebruiken als een van de weinige bronnen voor goede informatie.

6.1.5. NZR

Uw deputaten zijn ingevolge een besluit van uw vergadering al jarenlang waarnemer op de vergaderingen van de Nederlandse Zendingsraad (NZR), in persoon vertegenwoordigd door drs. J. van Mulligen. Van de kant van de NZR worden regelmatig verslagen van vergaderingen en andere stukken aan deputaten toegezonden die als regel voor kennisgeving worden aangenomen. Deputaten hebben sterk de indruk dat de bezwaren die eertijds leefden tegen het aanvragen van het lidmaatschap van de NZR, niet of nauwelijks meer aan de orde zijn. Het is eigen aan het waarnemerschap dat het tijdelijk is. Deputaten zijn van mening dat zij hun eigen geluid op een goede wijze in dit orgaan kunnen vertolken en dat daarvoor ook alle ruimte wordt gegeven. Om die redenen stellen zij uw vergadering voor het waarnemerschap van de NZR te beëindigen en er lid van te worden.

6.1.6. Islamberaad

In oktober 1996 werd tijdens het moderamina-overleg (zie 6.1.1) besloten een overlegorgaan in te stellen waarin allerlei zaken die te maken hebben met het werk in moslimlanden, kon worden doorgesproken. Gedurende de periode sinds uw vorige vergadering kwam dit beraad aanvankelijk twee keer per jaar bij elkaar. De vertrouwelijkheid van het overleg leent zich er niet voor om te worden verslagen in dit rapport. Gedurende het overleg bleek dat er steeds meer zaken ter tafel kwamen die niet rechtstreeks te maken hadden met het werk in islamlanden. Er werd een behoefte zichtbaar aan een periodiek overleg tussen de beleidsmedewerkers van de drie zendingsorganen. Met instemming van alle partijen is besloten dat de drie secretarissen (de algemeen secretaris van de GZB, de secretaris van de ZGG en de algemeen secretaris van deputaten BZ) dit overleg zullen voeren. Tot voor kort nam ds. J. van Oostende namens de GZB aan dit overleg deel. Inmiddels is hij met emeritaat gegaan. Zijn plaats wordt ingenomen door ds. Teeuwissen, de nieuwe algemeen secretaris van de GZB.

6.2. Interne contacten

6.2.1. Deputaten correspondentie met de buitenlandse kerken

In opdracht van uw vergaderingen hebben deputaten BZ en deze deputaten getracht te bemiddelen in de conflicten in Zuid-Afrika. U ontvangt daarover een gezamenlijk rapport van beide deputaatschappen.

6.2.2. Deputaten evangelisatie

Op moderamenniveau is er in de afgelopen periode één keer overleg geweest met deputaten evangelisatie.

De volgende zaken zijn daarbij o.m. aan de orde geweest:

6.2.2.1. Stichting Evangelie & Moslims

Na een penningmeestersoverleg tussen de penningmeesters van Evangelie en BZ komt de financiële ondersteuning van E&M nu geheel voor rekening van deputaten evangelisatie. Aandacht wordt gegeven aan het feit dat de Stichting 25 jaar bestaat. Op 22 november 2003 is dat in Amersfoort en Zeist gevierd. De brs. Van Mulligen en W. van Zwol zijn daar als bestuursleden aanwezig geweest. Deputaten evangelisatie verantwoorden de contacten met de Stichting naar uw vergadering.

6.2.2.2. Ondersteuning ds. A. van der Maal

Uit het al genoemde penningmeestersoverleg blijkt dat de financiële ondersteuning nu alleen voor rekening van deputaten BZ komt.

6.2.2.3. *Overleg inzake werk ds. A. van der Maarl*

Het werk van ds. Van der Maarl onder buitenlandse studenten heeft ook raakvlakken met evangelisatie-activiteiten van plaatselijke gemeenten. Zou het goed zijn als een vertegenwoordiger van Evangelisatie de vergaderingen van de dsc IFES-Nederland zou bijwonen? De suggestie om mee te draaien in de dsc IFES-Nederland zal worden meegenomen naar de vergadering van evangelisatie. Dit voorstel ligt in de lijn van de afspraak projectmatig met elkaar samen te werken. Temeer omdat via dit kanaal ook vragen aan de orde komen die leven in gebieden in het Noorden waar Universiteiten en Hogescholen zijn. Daar werkt op dit moment nog geen stafwerker van IFES. Deputaten BZ rapporteren over dit werk aan uw vergadering.

6.2.2.4. *Positie Bijzondere Zendingswerkers*

In het verleden zijn er wat contacten geweest over gemeenteleden die in Nederland werken voor missionaire organisaties. Zou het niet mogelijk zijn dat Evangelisatie en Zending samen iemand tot bijzonder werker benoemen zoals dat inmiddels ook gebeurt tussen Zending en HBB? Vanuit deputaten evangelisatie wordt het volgende naar voren gebracht: voor hen ligt deze materie moeilijker en gevoeliger dan voor deputaten BZ. Essentieel voor deputaten is dat de verantwoordelijkheid – ook inhoudelijk – bij de kerkenraad wordt neergelegd. Deputaten hebben indertijd de modellen van deputaten BZ overgenomen en aangepast aan de binnenlandse structuur. Zou het – naar analogie van wat eerder staat – niet mogelijk zijn in voorkomende gevallen vertegenwoordigd te zijn in de dsc BZW? Deputaten evangelisatie zouden daarvoor een contactpersoon kunnen benoemen die op afroep beschikbaar is. Zij zullen hierover discussiëren in hun vergadering en in een later stadium zullen we hierover doorspreken. Van de kant van deputaten evangelisatie hecht men eraan onderscheid te maken tussen evangelisatiewerkers en kerkelijke opbouwwerkers. Zij hebben geen middelen om opbouwwerkers te financieren. Het gevaar dreigt dat zulke mensen via een achterdeur toch weer binnenkomen.

6.2.3. *Deputaten HBB*

6.2.3.1. Door allerlei omstandigheden waaronder personeelwisseling binnen het Diaconaal Bureau hebben de moderamina van deputaten BZ en deputaten HBB elkaar in de afgelopen periode slechts drie keer ontmoet.

6.2.3.2. Op 26 maart 2002 kwamen ze samen in een van de zalen van de Pniëlkerk te Veenendaal. Ze hebben met elkaar afgesproken te werken aan de opdracht van uw vergadering om nauwer met elkaar samen te werken. Daar waar én deputaten BZ én deputaten HBB op (zending-)terreinen elkaar tegenkomen, zal ook gezocht worden naar een bestuurlijke inbreng. In de situatie van Mozambique is dit al gerealiseerd. Ook zal er in de toekomst naar worden gezocht bij werkbezoeken goede afspraken met elkaar te maken. Ten aanzien van de GTM is al afgesproken dat de werkbezoeker(s) beide deputaatschappen zal (zullen) vertegenwoordigen.

6.2.3.3. Op 17 december 2003 is er opnieuw een vergadering geweest, nu in het Dienstenbureau. Op de agenda stonden onder meer alle gebieden waar beide deputaatschappen activiteiten ontwikkelen:

- Sulawesi/Toraja: reeds een aantal jaren vertegenwoordigt ds. Last tijdens zijn bezoek beide deputaatschappen;
- Limpopo/Venda (Takalani, APCE en SCDO): in de persoon van ds. Drayer is een goede samenwerking op dit terrein dat hij regelmatig bezoekt, verzekerd;
- Mpumalanga/KwaNdebele (Egodeni en MCDC): beide deputaatschappen zien met grote belangstelling de ontwikkeling van MCDC, onder leiding van Melanie Streicher, tegemoet. Het is wel zaak de verstrengeling van MTC en MCDC goed in de gaten te houden, zeker als het gaat om de werkdruk van de principaal van MTC, dr. P.J. Buys;
- Zambezia/Mocuba: de termijn van de fam. Van Til verstrijkt volgend jaar. In de loop van 2004 zullen vertegenwoordigers van de Evangelische Alliantie van Mozambique Nederland bezoeken. Het is goed dat in een gezamenlijke vergadering met hen wordt gesproken, ook met het oog op de ontwikkelingen in de toekomst;
- Bijzondere Zendingswerkers: als pilotproject van de samenwerking van beide deputaatschappen op dit gebied is de familie Van Ginkel (Ouderkerk aan de Amstel) in overleg met zowel deputaten HBB als deputaten BZ, uitgezonden;
- Omdat de uitzending van bijzondere zendingswerkers vaak een combinatie van zending en hulpverlening in zich draagt, is het goed in dit spoor verder te gaan. Moet er worden samengewerkt bij elke bijzondere zendingswerker? Dat hangt van de aard van de werkopdracht af. Het is goed elkaar voortdurend daarover op de hoogte te houden. Te denken valt aan mw. Loosman, mw. Van Rijn e.a. In dit verband moet ook nagedacht worden over de wijze waarop ze vanuit deputaten BZ en HBB worden ondersteund en wat de verhouding is van deputaten tot de Thuisfrontcommissies;
- Ook in Bangui, Botswana en Brazilië is sprake van activiteiten vanuit deputaten HBB en BZ; een goede informatie en samenwerking is ook in deze gebieden gewenst; de beide secretarissen (Last en Drayer) zullen daarover voorstellen voorbereiden.

6.2.3.4. De derde ontmoeting vond plaats op 25 mei 2004 in het Dienstenbureau te Veenendaal. Tijdens deze vergadering werd:

- aan de beide secretarissen opgedragen beleid te formuleren waarbij beleidsvoornemens van de beide deputaatschappen op elkaar worden afgestemd, zeker in die gebieden waar beide deputaatschappen contacten hebben;
- dieper doorgedacht over wijze waarop binnen beide deputaatschappen met projecten wordt omgegaan;
- besloten na te gaan in hoeverre in gezamenlijkheid projecten aan de kerken kunnen worden voorgesteld;
- eveneens besloten de samenwerking tussen beide deputaatschappen op het gebied van de uitzending van bijzondere zendingswerkers nader te formuleren.

Ten aanzien van de voortgang van de integratie binnen het Dienstenbureau spreken beide deputaatschappen uit dat de besluiten die op de gezamenlijke moderaminavergadering zijn genomen en door de algemeen secretaris van deputaten BZ in formule zijn gebracht nu ook door de bestuurscommissie aan de generale synode dienen te worden voorgelegd. Om die reden zullen deputaten BZ dit voorstel ook als bijlage bij hun rapport opnemen (bijlage 5).

6.2.4. Drie-moderaminaoverleg

In de afgelopen periode is geen overleg geweest tussen de moderamina van deputaten BZ, HBB en Evangelisatie. Wel hebben ze elkaar regelmatig ontmoet in vergaderingen belegd door de bestuurscommissie. Deze commissie zal uw vergadering daarover haar rapport aanbieden. Deputaten hechten eraan uw vergadering mee te delen dat zij dit rapport van harte ondersteunen.

7. Beleidsvoornemens 2005-2007 met begrotingen

Teneinde u een goed inzicht in de financiële kant van het werk van deputaten te geven, bieden zij u in dit hoofdstuk de beleidsvoornemens per zendingsgebied en zendingsproject aan met de daaraan gerelateerde begroting voor de jaren 2005-2007. Zowel de beleidsvoornemens als de begrotingen daarvoor zijn, voor zover mogelijk, besproken met de partnerkerken en/of de werkers ter plekke.

7.1. Zendingsterreinen

7.1.1. Indonesië

7.1.1.1. Typering zendingsterrein

Sulawesi is een van de eilanden van de republiek Indonesië. De voertaal van Indonesië is het Bahasa Indonesia. Mamasa ligt in een berggebied in het zuiden van Sulawesi. Hier is voor de meeste mensen de voertaal het Toraja. Het gebied rondom Mamasa werd in 1927 het eerste zendingsterrein van de CGK na 1892. De predikanten A. Bikker en M. Geleijnse hebben zich als pioniers in dit gebied gedurende vele jaren ingezet. Uit hun werk ontstond de Gereja Toraja Mamasa (GTM). Na de zelfstandigwording in 1950 is het zendingswerk doorgegaan, eerst via personele inzet en vanaf 1983 vooral in de vorm van financiële steun. De CGK onderhoudt met de GTM een partnershiprelatie.

Sinds 2001 wordt opnieuw beperkte personele inzet gegeven voor toerustingswerk binnen de GTM.

7.1.1.2. Betrokkenen

Zendingswerker: drs. C.W. Buijs (parttime): tweemaal per jaar is hij gedurende een periode van maximaal twee maanden in Indonesië.

Zendende gemeente: Veenendaal-Bethel.

Partnerkerk: Gereja Toraja Mamasa.

Overige: Ekumindo, overlegplatform voor Europese kerken die betrokken zijn bij zendingswerk in Indonesië, Olindo (voorheen Litindo), een organisatie voor literatuurvoorziening.

7.1.1.3. Doelstellingen

a. Het toerusten van kader van de GTM met het oog op de opbouw en uitbouw van de kerk door:

- Het voortzetten van het kader- en vormingswerk;
- Het voorbereiden van lesmateriaal waarin kennis en uitleg van de Bijbel centraal staan en aandacht gegeven wordt aan de betekenis van de ambten en van de sacramenten;
- Het aanbieden van uniform materiaal aan heel de kerk;
- Het ontmoeten van kader op het niveau van de classes, waarbij ernaar gestreefd wordt de voorgangers van elke gemeente en – via hen – zoveel mogelijk ambtsdragers en gemeenteleden te bereiken;
- Het inschakelen van alle predikanten als kadervormers en/of begeleiders van de kadervorming in hun ambtsgebied.

b. Het stimuleren en praktisch ondersteunen van de GTM in haar zendingswerk in Bunggu en Mada'.

7.1.1.4. Methoden en middelen

ad a

- Het organiseren van ontmoetingen op zes centrale plaatsen in het Mamasagebied en het kustgebied;
- Het bezoeken van de GTM-gemeenten in het gebied Kalumpang;
- Het geven van cursussen;
- Het aanvullen van de eerder gestarte catechesemethode;
- Het introduceren en tijdens de kadervorming verduidelijken van de stof waarmee in de gemeente gewerkt kan worden.

ad b

- Het bezoeken van het Bunggugebied en Mada'/Suppiran;
- Het mede namens deputaten hulpverlening (HBB) helpen opzetten, begeleiden en kritisch volgen van diaconale projecten in Mamasa en in de twee zendingsgebieden van de GTM: Bunggu en Mada';
- Het werven van fondsen voor gezamenlijke projecten van BZ en HBB mede via PR-activiteiten in de CGK.

7.1.1.5. Rapportage

- a. Na elke werkperiode rapporteert de werker en dient hij voorstellen in met het oog op continuering en intensivering van het kaderwerk;
- b. Na elke werkperiode licht de werker zo mogelijk zijn verslag en voorstellen toe in een vergadering van de dsc Indonesië, waarvoor ook HBB worden uitgenodigd.

7.1.1.6. Afspraken

- Jaarlijks overleg met de BPS, het synodebestuur van de GTM, over de invulling van de partnershiprelatie;
- In 1984 is afgesproken de totale financiële bijdrage van de CGK voor het werk van de GTM in een periode van 20 jaar af te bouwen; in 2004 wordt de laatste bijdrage overgemaakt. Daarnaast wordt financiële steun voor pensioenen en ziektekosten gegeven aan Torajapredikanten die in 1950 bij deputaten BZ in dienst waren en aan hun eventuele weduwen. Deze verplichting houdt op wanneer de laatste predikant of predikantsweduwe is overleden;
- De nationale en internationale reiskosten t.b.v. van het zendingsechtbaar zijn voor rekening van deputaten BZ;
- Aan het eind van elk kalenderjaar wordt het werk met de werker geëvalueerd en worden de plannen voor het nieuwe jaar vastgesteld.

7.1.1.7 Actiepunten

- Inzet van drs. C.W. Buijs voor kaderwerk gedurende twee keer twee maanden per jaar;
- Ondersteuning van werk in het zendingsgebied Bunggu met als speerpunten;
- Ondersteuning van een predikant;
- Ondersteuning van het onderwijs;
- Bevordering van goede gezondheidszorg;
- Toerusting van het kader;
- Ondersteuning van het werk in het zendingsgebied Mada'/Suppiran met als speerpunten;
- Ondersteuning van het zendingswerk van de predikant;
- Ondersteuning van het onderwijs;
- Ondersteuning van het landbouwproject in het Mamasagebied met als speerpunten;
- Ondersteuning van de Middelbare Landbouwschool in Mamasa;
- Ondersteuning van het Parpemproject op Litaksakka;
- Ondersteuning van kleine projecten van de BPS;
- De geestelijke relatie tussen de partnerkerken verdiepen (theologische diepgang, weerbaarheid tegenover invloeden van buitenaf e.d.);
- De studie van ds. Abialtar aan de TUA m.i.v. 2004 financieel en praktisch mogelijk maken (huisvesting, inkomen, inburgering, studieprogramma, rapportage, begeleidingscommissie, inzet in een plaatselijke gemeente);
- Kosten van onderhoud en vervanging van de auto van de BPS vergoeden evenals het salaris van de vaste chauffeur.

7.1.1.8. De **begroting** van de jaren 2005-2007 wijkt aanzienlijk af van de begroting van de periode 2002-2004. Dat heeft uiteraard te maken met het feit dat in 2004 de subsidieregeling met de GTM ten einde liep. Uit het verslag hebt u kunnen opmaken dat we in de relatie tot de GTM een nieuwe periode zijn ingegaan: het is geen kerk die we subsidiëren maar een kerk waarmee we in goed overleg gezamenlijke projecten uitvoeren. Om die reden doen deputaten u de voorstellen zoals hierboven geformuleerd. Speerpunten zijn: kaderwerk en hulp in de zendingsgebieden. De begroting voor de komende periode ziet er daarom als volgt uit:

	2005	2006	2007
Terreinkosten:			
Eerstelijnsgezondheidszorg Bunggu	12.500	13.500	14.500
Predikant Bunggu	4.000	4.000	4.000
BPS vervoer	2.700	2.700	2.700
Parpemproject	4.000	4.000	4.000
Toerustingswerk Mada'/Bunggu	15.000	18.500	21.500
Overige uitgaven:			
– eukumindo			
– werkbezoeken	5.500	5.650	5.800
– bezoeken GTM aan Nederland			
Veldwerkkosten	10.000	10.500	10.800
Totaal terreinkosten	53.700	58.850	68.300
<i>Eerstelijnsgezondheidszorg Bunggu</i>			
Totaal verwachte kosten	17.500	19.000	20.500
Aandeel HBB	5.000	5.500	6.000

7.1.2. Venda

7.1.2.1. Typering zendingsterrein

Venda is het woongebied van de Venda's in de Noordelijke Provincie van Zuid-Afrika. Dit gebied is sterk achtergebleven in sociaal-economisch opzicht. Er is weinig werkgelegenheid. Gezondheidszorg en onderwijs zijn gebrekkig. De voertaal is Tshivenda.

Het zendingswerk in Venda begon klein toen in 1961 de artsen E. Helms en mevrouw A.J. Helms-Ter Weel werden uitgezonden om als zendingartsen te werken in het Siloam Hospital. Gelijktijdig werd ds. L. Floor uitgezonden om als zendingspredikant te werken in de omgeving van het ziekenhuis. Later onderging het werk een ingrijpende uitbreiding: van de GKSA namen de CGK het zendings- en opbouwwerk in verschillende gemeenten en het toerustingswerk aan de Iyani Bijbelschool over. Ook werd verantwoordelijkheid aanvaard voor de evangelieverkondiging in het Siloam Hospital en het Donald Frazer Hospital.

In 1992 vertrokken de laatste zendingswerkers uit Venda. Op dit moment onderhouden de CGK een partnershiprelatie met de zelfstandige gemeenten Mutale, Fundudzi, Niani en Soutpansberg, behorende tot de synode Soutpansberg van de GKSA. Daarnaast is er een relatie met de synode Soutpansberg in verband met het werk aan de Iyani Bijbelschool.

7.1.2.2. Huidige situatie

Er is een aantal factoren in Venda die de huidige situatie kenmerken, te weten:

- de groei van bepaalde gemeenten, die meer werkers noodzakelijk maakt, maar ook hogere kosten met zich meebrengt;
- de trek van goed opgeleide jongeren naar de grote steden (Gauteng), waardoor het kader van de gemeenten en ook de financiële draagkracht wordt verzwakt;
- de gespannen relatie met de Theologische School van de GKSA in Potchefstroom en de overwegingen een eigen theologische opleiding te starten;
- interne spanningen in de synode Soutpansberg, o.a. door meningsverschillen ten aanzien van punt c., die geleid hebben tot de vorming van een aparte classis Capricorn waarbij zich ook de gemeente Soutpansberg heeft aangesloten;
- de positie van de Iyani Bijbelschool, die voor de Vendakerken van essentiële betekenis is, maar mede de gevolgen ondervindt van punt d., hetgeen de financiële situatie nadelig beïnvloedt.

7.1.2.3. Betrokkenen

De gemeenten Mutale, Niani, Soutpansberg en Fundudzi, alsmede de Iyani Bijbelschool.

De gemeente Trans-Letaba vraagt om een relatie met onze kerken, evenals de gemeente Mulamulele.

Trans-Letaba is één van de gemeenten die de classis Capricorn vormen. De meningsverschillen die men heeft met de synode Soutpansberg verhinderen ons op het verzoek in te gaan, aangezien onze zusterkerken in deze synode daaruit zouden afleiden dat wij partij kiezen voor deze gemeente. Anderzijds is te betreuren dat met deze actieve gemeente geen relatie kan worden opgebouwd.

Feit is, dat de relatie van onze kerken met de betrokken gemeenten lijdt onder de bestaande meningsverschillen en spanningen, terwijl er ook nadelige gevolgen zijn voor de Iyani Bijbelschool, die weliswaar door het overgrote deel van de gemeenten, maar toch niet meer door alle wordt gesteund.

Hierbij kan worden opgemerkt dat er ook een generatieverschil valt te constateren. De jongere generatie lijkt zich gemakkelijker te bewegen in het moderne Zuid-Afrika, doordat zij de gevoelens niet meer met zich dragen die een erfenis van het verleden zijn.

7.1.2.4. Doelstellingen

- Lange termijn: elkaar helpen om levende gemeenten te zijn, die in een goede verstandhouding samenwerken en daardoor optimale werfkracht hebben, groeien en ijverig zijn in het doorgeven van het evangelie. Velen in het gebied staan voor het evangelie open, zoals blijkt uit de groei die er toch in verschillende gemeenten aanwijsbaar is. Het is daarbij van belang dat het gereformeerde karakter van de kerken in Venda niet wordt bedreigd door infiltratie met moderne theologische opvattingen. Om die reden streven wij na dat de opleiding van predikanten in Potchefstroom blijft plaatsvinden dan wel daar opnieuw worden ondergebracht. Voorts zullen blijvende pogingen worden gedaan om een basis te vinden voor een bredere ontspannen samenwerking van alle gemeenten in Venda.
- Korte termijn: trachten in de huidige situatie zo mogelijk adviserend of bemiddelend op te treden; meedenken in de veranderende omstandigheden in Venda alsmede naar de mogelijkheid extra financiële steun bieden door specifieke acties. Een belangrijk aandachtspunt is de positie van de Iyani Bijbelschool, waarvan de verdere ontplooiing van groot belang is voor Venda. Het onderwijs, zowel centraal in Sibasa als in de provincie, draagt aan de christelijke ontwikkeling van de jeugd geweldig bij en vormt onder meer een belangrijke factor in de bestrijding van het Aids-probleem door verantwoord preventie. De diversiteit in de opleidingen kan wellicht worden vergroot door ondersteuning via hulporganisaties in Nederland.

7.1.2.5. Methoden en middelen

- Het verstrekken van subsidie op grond van het volgens besluit van de generale synode 2001 ter beschikking staande budget aan de betrokken gemeenten in Venda, via de in 2002 door de Vendakerken ingestelde NEVEFMA-commissie (het totaalbedrag van deze financiële hulp is bevroren op het niveau van 1 januari 2000 voor een periode van 5 jaar, dus geldend tot 31 december 2005). De vermindering van onze subsidie vanaf 2006 zal zonder twijfel de problemen in Venda vergroten. Enerzijds zou dit aanleiding geven tot het overwegen van verdere handhaving van het subsidieniveau, anderzijds zou juist daardoor de impuls ontbreken om oplossingen te zoeken die beter passen bij de zelfstandige positie die de Vendakerken hebben.
- Het intensief contact onderhouden met en het met regelmaat bezoeken van de Vendakerken, met name door ds. G. Drayer. Op die manier kunnen de ontwikkelingen nauwlettend worden gevolgd, zodat de mogelijkheden van tijdig advies en begeleiding zo gunstig mogelijk zijn.
- Contact houden met deputaten correspondentie die betrokken zijn bij gesprekken over de hiervoor onder punt c. genoemde problemen.
- Het bevorderen van acties voor de door de NEVEFMA-commissie aangedragen doeleinden waarvoor het totaalbudget geen mogelijkheden biedt.

7.1.2.6. Toelichting

Onze positie als kerken ten opzichte van de Vendakerken is die van zusterkerken. Dit betekent dat onzezijds noodzakelijk geachte en daarom aangeboden advies en hulp niet altijd welkom is. Wanneer opvattingen en standpunten blijvend uiteen zouden lopen, is bezinning op de onderlinge verhouding noodzakelijk. De **begroting** voor de komende periode ziet er daarom als volgt uit:

	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
Terreinkosten			
Iyani Bijbelschool	45.860	41.691	37.522
Mutale:			
Donald Fraser Hospitaal	8.418	7.655	6.893
kerkbouw	9.085	8.198	7.378
kosten gemeente & zendingswerk	16.013	14.417	12.975
Fundudzi:			
Kerkbouw	6.000	5.655	5.090
Niani:			
Kerkbouw	11.436	10.483	9.530
kosten gemeente & zendingswerk	40.689	37.299	33.908
Soutpansberg:			
Kerkbouw	4.765	4.368	3.970
Venda studiebeurse	4.765	4.368	3.970
Visitatie naar buitenland	4.500	4.750	5.000
Visitatie uit buitenland	–	–	3.000
Overige uitgaven	2.500	2.550	2.600
Pensioenpremie Schouwstra	1.475	1.525	1.575
Totaal terreinkosten	154.031	141.434	131.836

7.1.3. KwaNdebele

7.1.3.1. Typering zendingsterrein

KwaNdebele was van origine bedoeld als het woongebied van de Ndebeles in de Zuid-Afrikaanse provincie Mpumalanga. Dat is zeker nu niet meer het geval: er wonen nu mensen uit heel Zuid-Afrika. In vergelijking met de nabijgelegen steden Johannesburg en Pretoria en de omliggende landbouwgebieden is het gebied in sociaal-economisch opzicht sterk achtergebleven. Er is weinig werkgelegenheid. Gezondheidszorg en onderwijs zijn gebrekkig. Naast het IsiNdebele worden ook de talen Zulu en Sotho gesproken.

De Free Reformed Churches of North America hadden reeds jarenlang zendingswerk in KwaNdebele gedaan toen zij in 1980 aan de Chr. Geref. Kerken (CGK) vroegen het werk over te nemen. De CGK namen dat voorstel aan. Aanvankelijk werd het werk gedaan in samenwerking met Die Geref. Kerke in Suid-Afrika (GKSA). Sinds Die Gereformeerde Kerk van KwaNdebele (GKK) in 1971 zelfstandig werd, werken de CGK samen met de GKK. Het zendingswerk dat ds. M. Rebel in 1975 in dienst van de Free Reformed Churches of North America was begonnen, bestond aanvankelijk uit evangelieverkondiging en gemeenteopbouw.

a. KwaNdebele I

De evangelieverkondiging en de gemeenteopbouw werden na de zelfstandigwording van de GKK een verantwoordelijkheid van de GKK – die functioneert in ruim dertig posten – en haar evangelisten. De CGK werken hierin met de GKK samen.

In 2003 werden de eerste drie 'eigen' predikanten in de GKK bevestigd. Eind 2004 zal drs. W. van 't Spijker zijn werk als laatste gemeenteopbouwpredikant van de CGK in KwaNdebele beëindigen. Ook daarin wordt de toegenomen volwassenheid van de GKK zichtbaar. Het ligt in de bedoeling dat drs. C.W. Buys, die tweemaal per jaar ten behoeve van MBS in KwaNdebele verblijft, vanaf 2005 als raadsman voor de kerkenraad beschikbaar zal zijn. Aan de beëindiging van de praktische betrokkenheid van de CGK wordt gewerkt door het voorbereiden van een agreement tussen beide partners.

b. KwaNdebele II en III

Toen door leiders van de zogenaamde 'onafhankelijke kerken' aan ds. Rebel gevraagd werd om bijbels onderwijs, werd een begin gemaakt met het Mukhanyo-project.

De decentrale cursussen werden ondergebracht in Mukhanyo Bible School (MBS – KwaNdebele II). De lessen worden in kleine groepen in de dorpen gegeven. Drs. C.W. Buys stuurt dit werk tweemaal per jaar gedurende twee maanden inhoudelijk en praktisch aan. Zijn plaatsvervanger ds. Tshabangu, predikant van één der onafhankelijke kerken, zal op den duur het werk overnemen en wordt daartoe nader opgeleid.

De centrale cursussen van dit project ontwikkelden zich in de loop der jaren onder leiding van dr. P.J. Buys tot Mukhanyo Theological College (MTC – KwaNdebele III). Men geeft daar dagonderwijs op verschillende niveaus.

7.1.3.2. KwaNdebele I (GKK)

a. Betrokkenen

Partnerkerk: Gereformeerde Kerk KwaNdebele met drie predikanten (ds. Modisha, ds. Moukangwe en ds. Nhlongo) en een vijftal evangelisten.

a. Doelstellingen

b.1 lange termijn

- elkaar helpen om levende gemeenten te zijn, die groeien en ijverig zijn in het doorgeven van het evangelie;
- de daadwerkelijke volledige overdracht van het zendings- en evangelisatiewerk aan een geestelijk volwassen gemeente, die handelt overeenkomstig haar kerkoord;
- het beëindigen van de financiële assistentie van de CGK bij evangelieverkondiging en gemeenteopbouw binnen de GKK.

b.2 korte termijn

- het vergroten van de eigen verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de GKK, die onafhankelijk van het zendingswerk van de CGK kan opereren;
- het vormen van een geestelijk volwassen kader in de gemeente;
- het opdelen van de GKK in drie gemeenten, elk onder leiding van een competente kerkenraad en een eigen predikant.

- c. Methoden en middelen
 - het vormen van leidinggevend kader in de gemeente;
 - het verder toerusten van de huidige evangelisten van de GKK;
 - het ondersteunen van de kerkenraad in financiële en bestuurlijke zaken.
- d. Contact, voortgang en evaluatie
 - Door middel van werkbezoeken, e-mail en alle andere geschikte communicatiemiddelen wordt het contact met de GKK onderhouden.

7.1.3.3. KwaNdebele II (MBS)

a. Betrokkenen

Zendingswerker/zendende gemeente: drs. C.W. Buijs/Veenendaal-Bethel (parttime). Partnerkerk: niet van toepassing.

Overige: Mukhanyo Bible School; ds. Tshabangu, die bij afwezigheid van drs. Buijs de verantwoordelijkheid voor MBS draagt.

b. Doelstellingen

b.1 lange termijn

- het vormen van een goed georganiseerde, gedecentraliseerde bijbelschool;
- het zoeken naar een structuur waarin de verantwoordelijkheid voor MBS gedragen kan worden door de onafhankelijke kerken;
- het overdragen van de MBS aan de onafhankelijke kerken.

b.2 korte termijn

- het verder overdragen van de leidinggevende verantwoordelijkheid van MBS aan de veldcoördinator uit KwaNdebele, ds. Tshabangu.

c. Methoden en middelen

- het geven van bijbels onderwijs aan voorgangers en leiders van de onafhankelijke kerken in hun eigen woonomgeving, volgens de TEE-methode;
- het geven van bijbels onderwijs aan vrouwen en jongeren, volgens de TEE-methode;
- het toerusten van hulpdocenten.

d. Contact, voortgang en evaluatie

- drs. Buijs rapporteert volgens afspraak na elke werkperiode en bezoekt voor zover mogelijk de vergadering van dsc KwaNdebele;
- door middel van werkbezoeken, e-mail en alle andere geschikte communicatiemiddelen wordt het contact met MBS onderhouden.

7.1.3.4. KwaNdebele III (MTC)

a. Betrokkenen

Zendingswerker/zendende gemeente: dr. P.J. Buys/Gereformeerde Kerk Potchefstroom-Noord.

Partnerkerk: niet van toepassing.

Overige: Board van MTC, waarin de CGK vertegenwoordigd zijn door ds. M.S. Nefefe en ds. L.D. Aucamp.

b. Doelstellingen

b.1 lange termijn

- het waarborgen van bijbels onderwijs van voldoende hoog niveau voornamelijk voor de opleiding van voorgangers in de onafhankelijke kerken in het westelijk deel van de provincie Mpumalanga;
- het overdragen van een financieel en bestuurlijk zelfstandig MTC aan de onafhankelijke kerken.

b.2 korte termijn

- het zo mogelijk geven van personele ondersteuning bij het opleiden van studenten aan MTC.

c. Methoden en middelen

- het geven van bijbels onderwijs vooral aan toekomstige voorgangers van de onafhankelijke kerken;
- het helpen ontwikkelen van bestuurlijke en organisatorische vaardigheden bij de studenten.

d. Afspraken

- met de Board van MTC is een regeling getroffen om met ingang van 1998 in een periode van 14 jaar de financiële ondersteuning voor de exploitatie af te bouwen; de laatste bijdrage wordt in 2010 overgemaakt;

- Bedieningsooreenkomst inzake de inzet van dr. P.J. Buys.

e. Contact, voortgang en evaluatie

- de zendingswerker brengt elk kwartaal verslag uit van zijn werk;
- de dsc onderhoudt contact met haar vertegenwoordigers in het bestuurscollege van MTC;
- door middel van werkbezoeken, e-mail en alle andere geschikte communicatiemiddelen wordt het contact met MTC onderhouden.

De begroting voor de komende periode ziet er daarom als volgt uit:

KwaNdebele GKK	2005	2006	2007
Terreinkosten			
– salarissen evangelisten en predikanten	69.200	69.500	70.000
– afschrijving auto's	7.000	7.000	7.000
– autokosten	24.500	25.200	26.400
– interkerkelijke contacten	1.200	1.250	1.275
– zendingswerk GKK	1.500	1.550	1.575
– bureaunkosten	2.250	2.250	2.250
– administrateur	1.550	1.575	1.600
– kerkbouw	4.150	4.200	4.500
– Visitatiekosten naar buitenland	3.500	–	3.750
– Visitatie uit buitenland	–	–	–
– Overige uitgaven	775	1.000	1.250
Totaal	116.375	114.275	120.350

KwaNdebele MTC	2005	2006	2007
Terreinkosten:			
– exploitatie	15.995	12.950	9.900
– topic	1.000	1.000	1.000
– administrateur	11.000	11.000	11.000
– subsidie studenten	16.000	16.000	16.000
– diversen	2.750	2.750	2.750
– Visitatie uit buitenland	3.500	–	4.000
– Overige uitgaven	–	–	–
Totaal	50.245	43.700	44.650

KwaNdebele MBS	2005	2006	2007
Exploitatie	32.300	32.300	32.300
Overige uitgaven	500	500	500
Totaal	32.800	32.800	32.800

7.1.4. Botswana

7.1.4.1. Typering zendingsterrein

Botswana is een zelfstandige staat in zuidelijk Afrika. Het land is al jaren politiek stabiel. De bevolking bestaat naast Tswana's uit Khoisan of Bushmen. In de Botswanaanse samenleving zijn de Bushmen een achtergestelde groep geworden in cultureel, sociaal-economisch en politiek opzicht. Werkloosheid, alcoholmisbruik en aids vormen zeer grote problemen.

In 1990 hebben de CGK op verzoek van de Gereformeerde Kerk te D'Kar het Gantsi-district in Botswana aanvaard als zendingsterrein. In 1991 en 1992 zijn zendingswerkers (resp. drs. H. Visser en ds. J.C. Wessels) naar dit gebied uitgezonden voor vertaalwerk en veld- en opbouwwerk onder de Naro-sprekende Bushmen. Hoewel ds. A.H. Le Roux en anderen reeds jaren lang in Botswana zendings- en ontwikkelingswerk hadden gedaan, valt het werk van drs. Visser en ds. Wessels te typeren als pionierswerk.

a. Botswana I

Toen drs. H. Visser in 1991 naar Botswana werd uitgezonden, was de taal van de Bushmen in het Gantsi-district (Naro) nog niet beschreven. Ter voorbereiding op het vertalen van de Bijbel begon hij met de ontwikkeling van een woordenboek, het beschrijven van de fonologie, het maken van een orthografie en het beschrijven van de grammatica. Daarnaast begon zr. J. Visser-Wiegel te werken aan het alfabetiseren van de Bushmen door het ontwikkelen van een leesmethode, het maken van leesboekjes en ander leesmateriaal en het geven van lessen. Ook het vertalen van de Bijbel in het Naro begon stukje bij beetje vorm te krijgen.

b. Botswana II

Ds. J.C. Wessels werd op verzoek van de Gereformeerde Kerk te D'kar in 1992 uitgezonden om de kerkenraad te assisteren bij de evangelieverkondiging en de gemeenteopbouw. Naast het reeds bestaande werk op enkele oude zendingsposten van D'Kar, ging hij zich in het bijzonder richten op een onbereikt settlement in het midden van het Gantsi-district (Tshobokwane) en op de gemarginaliseerde en verwaarloosde San mensen aan de rand van Gantsi. Vooral vanaf 1997 hebben ze zich gericht op het vormingswerk binnen de Gereformeerde kerk van Botswana in het algemeen. De CGK onderhouden met de Gereformeerde Kerk te D'Kar een partnershiprelatie.

7.1.4.2. Botswana I

a. Betrokkenen

Zendingswerker/zendende gemeente: drs. en mw. H. Visser/Urk-Maranatha.

Partnerkerk: Gereformeerde Kerk te D'Kar, partnerorganisatie Wycliffe/SIL.

Overige: vertaalassistenten.

b. Doelstellingen

b.1 lange termijn

- het vertolken van de boodschap van Gods woord op een wijze die zoveel mogelijk aansluit bij en relevant is voor de cultuur van de Naro-sprekende Bushmen
- het voltooiën van de vertaling van de gehele Bijbel in het Naro uiterlijk in het jaar 2020
- het (laten) uitgeven en verspreiden van de gehele Bijbel in het Naro.

- b.2 korte termijn
 - het voortgaan met de beschrijving van de Naro-taal
 - het voortgaan met de vertaling van de Bijbel
 - het (laten) uitgeven en verspreiden van delen van de Bijbel in het Naro
 - het leren lezen en schrijven van de Bushmen
 - er bij de overheid voor pleiten dat het Naro als derde erkende taal wordt ingevoerd.
- b. Doelstellingen voor 2005-2007
 - Gebruiksklaar: Genesis, Exodus (2/3), Jona, Markus, Lukas, Handelingen, Efeze, Filippenzen en Jakobus. Tot 2007 daaraan toevoegen: Openbaring, Mattheüs, Johannes verschillende brieven van Paulus en een aantal Psalmen.
 - Promotiestudie voortzetten over het onderwerp: de vertaling van juridische termen vanuit het Grieks in het Naro (25% werktijd).
 - Werken als vertaalconsulent in Mozambique en in het gebied waar Khoe en San talen gesproken worden.
 - Khāx'a Isaac Saul die studeert in Kenya aan het PACC (Pan Africa Christian College) hoopt in 2006 af te studeren en daarna ingezet te worden voor het vertaalteam.
 - Lees- en schrijfonderwijs: om mensen toegang te geven tot het lezen van de Bijbel is het nodig dat ze onderwezen worden in het lezen en schrijven. Er zijn materialen ontwikkeld om les te geven, zowel aan beginners als aan volwassenen en om de leesvaardigheid verder te ontwikkelen. Omdat workshops goed blijken te werken, willen we daar meer nadruk op leggen. In de komende drie jaar willen we verder gaan op deze weg: de productie van leesmaterialen zal blijvend van belang zijn om mensen zover te krijgen dat ze gemakkelijk een tekst lezen en begrijpen. Omdat de Naro-sprekende mensen van oorsprong geen leescultuur kennen, is er nog een lange weg te gaan. We zien echter goede voortgang.
 - Om het gebruik van de Bijbel te bevorderen:
 - zorgen voor verspreiding van vertaalde bijbelgedeelten,
 - daarnaast het maandelijks verspreiden van een brochure met een bijbeltekst voor elke dag, elke maand over een ander (bijbels) onderwerp;
 - naast de boekjes met bijbelteksten posters, bijv. voor in de kerk;
 - aandachtspunt: bestuderen van de mogelijkheid bijbelgedeelten goedkoop te verspreiden via een geluidskaart.
 - Werk in East-Hanahai: geestelijke hulp één keer per maand.
- c. Methoden en middelen
 - consulentschap voor Wycliffe/SIL
 - contact met andere bijbelvertalers
 - de inzet van Bushmen-vertaalhulpen.
- d. Afspraken
 - overeenkomst met drs. Visser
 - overeenkomst met Wycliffe/SIL en de Gereformeerde Kerk te D'Kar inzake het vertaalwerk
 - toestemming voor het volgen van een opleiding voor consulent
 - toestemming voor het verrichten van promotieonderzoek.
- e. Actiepunten
 - het onderzoeken en eventueel nader regelen van de rechtspositie van de vertaalassistenten
 - de begroting onderverdelen in Botswana I en Botswana II.
- f. Contact, voortgang en evaluatie
 - drs. H. Visser doet elk kwartaal verslag van zijn werkzaamheden.

7.1.4.3. Botswana II

- a. Betrokkenen
 - Zendingswerker/zendende gemeente: ds. en mw. J.C. Wessels/Thesinge.
 - Partnerkerk: Gereformeerde Kerk te D'Kar.
 - Overige: ds. H.J.M. du Plessis en ds. G. Ngakayaja, Gereformeerde Kerk D'kar.
- b. Doelstellingen
 - b.1 lange termijn
 - elkaar helpen om levende gemeenten te zijn die groeien en ijverig zijn in het doorgeven van het evangelie
 - het beëindigen van de personele en financiële assistentie van de CGK bij evangelieverkondiging en gemeenteopbouw binnen de Gereformeerde Kerk te D'Kar.
 - b.2 korte termijn
 - het doorgeven van het evangelie aan Bushmen die daarmee nog niet bereikt zijn
 - het vergroten van de betrokkenheid en de eigen verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de Gereformeerde Kerk te D'Kar.
- c. Zendingsvisie
 - Een op de Bijbel gebaseerde 'self-supporting, self-governing and self-propagating' gemeente met speciale aandacht voor de San in iedere nederzetting en elk dorp in het Gantsi-district en Ngami-district en in Botswana als geheel.
- d. Zendingsopdracht 2005 tot 2007 om (in samenwerking met collega-zendingen)
 - elf kerken te planten of te helpen planten
 - 50 lokale leiders en lidmaten toe te rusten tot dienstbetoon in de verschillende gemeenten en in verschillende functies
 - drie lokale predikanten op te leiden en te trainen (o.a. ds. G. Ngakayaja en br. O. Derek (MTC))
 - levensvatbare en langetermijn-ondersteuningsstructuren op te zetten voor gemeenten en hun predikanten

- het verband van de kerken te versterken en de organisatie zoveel mogelijk te lokaliseren
 - de kerken te mobiliseren in de strijd tegen de hiv/aids-epidemie met speciale aandacht voor de jeugd
 - activiteiten van de drie gemeenten samen uit te breiden, te versterken en te lokaliseren: levensschool, discipelschool en bijbelschool
 - catechisatie- en bijbelstudiemateriaal in het Naro te ontwikkelen voor gebruik in de verschillende gemeenten.
- e Uitdagingen:
- Een geweldig groot (bijna net zo groot als Nederland), maar dun bevolkt gebied (ca. 35.000 inwoners) met een snel ontwikkelende infrastructuur (telefoon, elektriciteit, wegen, openbaar vervoer etc.), waarin grote culturele verscheidenheid: San (Naro, K!ung, Qgōo, Dxana, Dcui, Nama), Tswana's, Kgalagadi's, Herero's , kleurlingen, blanken (Zuid-Afrikaners en andere nationaliteiten) en Bantoes uit omliggende landen met laag niveau van onderwijs en toerusting bij lokale leiders, vooral onder de San; steeds groter wordende impact van de hiv/aids-epidemie als gevolg van toenemende mobiliteit, blootstelling aan andere culturen, secularisatie, zedelijk verval, losbandigheid, traditionele geneeswijzen etc.; afname van productiviteit ten gevolge van ziekte en verzorging van zieken, economische achteruitgang ten gevolge van afname van productiviteit, explosief groeiend aantal weeskinderen en wegvallen van het kader in de kerk door de ziekte.
 - Hoge mate van ongeletterdheid in vooral de afgelegen gebieden.
 - Diepe armoede als gevolg van werkloosheid, verlies van landrechten, 'disempowerment', overgang van een geldloze cultuur van delen naar een 'cash' cultuur, waarin het recht van de sterkste geldt etc.
 - Veel misbruik van alcohol als gevolg van frustratie, werkloosheid en makkelijke verkrijgbaarheid ervan.
 - Opvang van straatkinderen (mw. Wessels).
 - Afbraak van traditionele culturen als gevolg van verwesterlijking, globalisatie etc., dat traumatische identiteitscrises tot gevolg heeft, een laag gevoel van eigenwaarde en allerlei andere psychosociale problemen.
 - Weinig of geen mogelijkheden voor training van lokale leiders en trainers van leiders op locatie.
 - Verdere betrokkenheid bij het True Love Waits programma.
 - Financiële problemen voor individuele gemeente.
- f Methoden en middelen
- het verzorgen van bijbelstudies in de eigen woonomgeving van Bushmen die nog niet tot de gemeente behoren;
 - het bijdragen aan evangelieverkondiging, catechese, pastoraat en jeugdwerk in de gemeente op een wijze die zoveel mogelijk aansluit bij de cultuur van de Bushmen;
 - het vormen van leidinggevend kader in de gemeente door middel van de zogenaamde discipelschapstraining;
 - naast de discipelschapstraining het opzetten en leiden van een Bijbelschool om op deze wijze te werken aan kadervorming voor de Gereformeerde kerk van Botswana;
 - het ondersteunen van de kerkenraad in financiële en bestuurlijke zaken.
- g Afspraken
- overeenkomst met ds. J.C. Wessels
 - overeenkomst met de Gereformeerde Kerk te D'Kar
 - de G.S. 1998 besloot onder bepaalde voorwaarden 'beperkte correspondentie aan te bieden aan de Reformed Churches of Botswana'.
 - nieuwe afspraken met de Gereformeerde Kerk te D'Kar, waaronder de toezegging van extra financiële steun, in verband met de komst van ds. G. Ngakayaja.
- h Actiepunten
- de begroting bijstellen vanwege de extra financiële steun in verband met ds. G. Ngakayaja.
- i Contact, voortgang en evaluatie
- ds. J.C. Wessels doet elk kwartaal verslag van zijn werkzaamheden.

De begroting voor de komende periode ziet er daarom als volgt uit:

	2005	2006	2007
Terreinkosten			
Huisvestingskosten	2.000	2.000	2.000
Veldwerk	10.500	10.750	11.000
Transportkosten	16.500	16.750	17.000
Opleiding/workshops/seminars	6.000	6.250	6.500
Bijbelschool	2.000	2.250	2.500
Discipelschapschool	1.000	1.150	1.200
Overige uitgaven	1.500	1.750	2.000
Visitatie naar buitenland	8.500	–	8.500
Visitatie uit buitenland	–	6.000	–
Afschrijving auto	6.000	6.000	6.000
Kosten Wycliffe	3.000	3.250	3.500
Onderst. D'kar inz. ds. G. Ngakayaja	13.500	15.000	16.500
opleiding voorgangers/jeugdleiders	25.000	25.500	26.000
Totaal	95.500	95.650	102.700

7.1.5. Mozambique

7.1.5.1. Typering zendingsterrein

In het noorden van Mozambique ligt de provincie Zambezia. De officiële taal in het land is Portugees. In de provincie Zambezia is het Lomwe de meest gesproken taal. Van 1975 tot 1992 was er een burgeroorlog in het land. Een groot gedeelte van de bevolking dat in de samenleving het kader vormde, is gevlucht of vermoord.

Trans World Radio (TWR) zendt al vele jaren programma's uit naar Mozambique. Daarin staat de bijbelse boodschap centraal. Door het radiowerk van pt. A. Mutilima kwamen in de provincie Zambezia velen tot geloof. Ze vormden spontaan geloofsgemeenschappen. Bij de kerkleiders is nog onvoldoende theologische kennis aanwezig om aan deze gemeenschappen geestelijke leiding te geven.

In 1995 hebben de CGK op verzoek van TWR besloten om het radiowerk te combineren met toerustingwerk onder de Lomwe-sprekende geloofsgemeenschappen in Zambezia. TWR stelde daarvoor radiopastor A. Mala beschikbaar. Het zendingswerk van de CGK is in 1998 gestart met de uitzending van drs. J. van 't Spijker. Vervolgens werd D. Blijleven in het voorjaar van 2001 uitgezonden voor het toerustingwerk in Zambezia. Pt. J. F. Campos is met ingang van 2002 volledig in dienst van Igreja Reformada da Hollanda Junta das Missões Exteriores. Dit is de naam van de stichting waaronder onze zending per november 2001 in Mozambique officieel is geregistreerd. Na een proefperiode van ruim een half jaar is pt. A.A. Nahoma met ingang van 1 juli 2003 fulltime in dienst gekomen. Daarmee bestaat het zendingsteam uit vijf personen. Vanuit het team wordt onder de naam InForteM (Instituto da Formação Téologica em Moçambique) inhoud gegeven aan het toerustingwerk. Binnen het team richten drs. Van 't Spijker en pt. Nahoma zich vooral op de ontwikkeling van het tweede niveau van de opleiding, br. Blijleven en de pastores Mala en Campos hebben als eerste aandachtsgebied de ondersteuning van het cursuswerk in de lesgroepen (zgn. TEE-project). De vijf werkers van het team wonen in het stadje Mocuba in de provincie Zambezia.

7.1.5.2. Samenstelling zendingsteam

Teamleider:

- drs. J. van 't Spijker/Zwijndrecht; na 1 januari 2005: ds. G. Vos/Assen (toerustingwerker)

Teammedewerkers:

- De heer D. Blijleven / 's-Gravenmoer (toerustingwerker);
- Pt. A. Mala;
- Pt. J.F. Campos;
- Pt. A.A. Nahoma.

7.1.5.3. Doelstellingen

- algemeen: bijdragen aan het ontwikkelen van kader in de jonge kerken in (Lomwé-sprekend) Zambezia, zodanig dat de kerkleiding aldaar in staat is zichzelf in stand te houden en de kerken te dienen in het komen tot volwassenheid en zelfstandigheid.
- lange termijn: het overdragen van het toerustingwerk aan bewaarde lokale mensen.
- Korte termijn: het toerusten van zoveel mogelijk voorgangers en leiders van de jonge kerken in het aangewezen gebied; het zoeken, opleiden en begeleiden van Mozambikaanse medewerkers, die de zendingswerkers kunnen assisteren bij de toerustingstaak.

7.1.5.4. Partnerorganisatie

TWR, opererend vanuit Maputo (directeur: Luis Zaquieu), coördinatie vanuit Zuid-Afrika (Johannesburg), contactpersoon: plaatsvervangend directeur rev. Andrew MacDonald.

7.1.5.5. Beleid op langere termijn

a. TEE-project

- Het TEE-project is op dit moment zodanig ontwikkeld, dat het vanaf dit jaar niet meer nodig zal zijn te werken met centrale groepen, waarin vanuit Mocuba door het zendingsteam les wordt gegeven. In de komende jaren zullen de cursussen in de lesgroepen derhalve uitsluitend door de aangestelde hulpdocenten worden verzorgd. Deze hulpdocenten zullen – onverminderd – op verzoek van het zendingsteam door de kerken worden aangewezen en van het team de daartoe noodzakelijke opleiding ontvangen.

2. Het met dit project te bedienen gebied wordt – conform de doelstellingen in het beleidsplan voor Mozambique – gericht op het Lomwe-sprekende gebied in Zambezia. Dit dient uitgelegd te worden als het ‘zuiver Lomwe-sprekende gebied’.
 3. Het gehele Lomwe-sprekende gebied kan wat de coördinatie betreft niet effectief bediend worden vanuit het centrale zendingsteam in Mocuba. De afstanden tot de verder gelegen posten worden namelijk zodanig groot, dat bezoeken vanuit Mocuba niet op een redelijke manier mogelijk zijn. Om die reden zullen drie steunpunten in het leven worden geroepen en wel in Molocue, in Gurue en in Gile. Vanuit deze plaatsen zal een coördinator het bezoekwerk aan de verder gelegen les-groepen gaan verzorgen. Vanuit deze steunpunten kan een straal van 80 kilometer bediend worden. Het opzetten van de steunpunten zal gefaseerd – en op gecontroleerde wijze vanuit Mocuba – plaatsvinden: Molocue en Gurue najaar 2005 en Gile in 2006. Vanaf 2007 worden vanuit Mocuba dan geen lesgroepen in deze drie districten meer bezocht, maar zal het accent liggen op het begeleiden van de aangestelde coördinatoren en op het trainen van de hulpdocenten uit het gehele gebied. Terwijl de hulpdocenten slechts een kleine onkostenvergoeding krijgen, zullen de drie aan te stellen coördinatoren een (beperkt) honorarium dienen te ontvangen. Deze medewerkers zullen – anders dan de hulpdocenten – in dienst van de stichting treden.
 4. Het is de intentie van de familie Blijleven om nog een flinke periode voor het zendingsteam in Zambezia inzetbaar te blijven. Rekening moet worden gehouden met het gegeven dat repatriëring aan de orde zal komen wanneer hun oudste kind, Jephtha, de leeftijd zal hebben bereikt waarop middelbaar onderwijs gevolgd moet gaan worden. Dat zal na de zomer van 2008 het geval zijn. In verband met een goede voorbereiding op instroom in het voortgezet onderwijs zal – naar huidige inzichten – terugkeer naar Nederland eind 2007 zijn beslag moeten krijgen.
 5. Vanaf de tweede werkperiode van br. Blijleven (na het verlof in 2004) zal deze zich meer gaan toeleggen op het overdragen van zijn taken in het TEE-project, waarbij derhalve aan de pastores Mala en Campos meer en meer de leiding van dat project zal worden toevertrouwd. Met deze leiding wordt bedoeld dat ondersteuning wordt gegeven aan het proces waarbij alle groepen van meet af aan gedecentraliseerd zullen zijn, d.w.z. met name aan training van de hulpdocenten.
 6. De eindverantwoordelijke voor het TEE-project is de directeur van ‘Igreja Reformada da Holanda Junta das Missões Exteriores’ (InForteM), vanaf 2005 derhalve de opvolger van ds. Van 't Spijker.
 7. Voor br. Blijleven zal na repatriëring geen nieuwe werker uit Nederland worden aangesteld. Naast de pastores Mala en Campos zal een derde lokale werker verantwoordelijk worden voor het TEE-project. Voor deze derde werker – aan te stellen per medio 2007 – kan mogelijk met een lager salaris worden volstaan, aangezien deze anders dan de beide andere pastores geen radio-productiewerk in zijn takenpakket zal hebben.
 8. Indien de verdere (geografische) groei van het project dit noodzakelijk maakt, zou vanaf 2008 een nieuwe werker kunnen worden aangezocht om het TEE-team te versterken tot vier man. Voorbereiding hiervan zal uiterlijk 2007 moeten plaatsvinden.
 9. Zodra een begin wordt gemaakt met het werken met steunpunten (vanaf 2005) zal een auto (4-4 terreinwagen, single cab) benodigd zijn om deze vanuit het zendingsteam te kunnen bereiken. Deze auto kan ook worden gebruikt om andere medewerkers van het team (o.a. pt. Campos) met de motor mee te nemen en af te zetten in het veld om groepen te bezoeken.
- b. Opleiding tweede niveau
1. In de periode 2005 – 2007 dient de gestarte opleiding op het tweede niveau verder te worden ontwikkeld. Het zal gaan om een driejarige opleiding, waarvan de eerste jaargang in april van dit jaar in een gehuurd onderkomen van start is gegaan met zeven studenten. In elk van de drie leerjaren zal gedurende een periode van vier keer een maand les worden gegeven. De lessen zullen door – en onder verantwoordelijkheid van – het zendingsteam worden gegeven, met inschakeling van gastdocenten vanuit de kring van bijbelgetrouwe kerken en (zendings-)organisaties.
 2. Vanaf najaar 2004 zal de eerste fase van het bouwproject voor een school in Mocuba ter hand worden genomen. Realisatie daarvan zal naar schatting mogelijk zijn voor circa € 40.000, een bedrag dat eind 2003 via bestemmingsgiften door zending is ontvangen. In de daarop volgende jaren zal de bouw een vervolg krijgen met een tweede fase: de realisatie van nog twee vleugels aan het lesgebouw en een dienstwoning voor de conciërge. Gezien de capaciteit van het te realiseren schoolgebouw in de eerste fase zullen vooralsnog op enig moment niet meer dan twee leerjaren tegelijk kunnen draaien.
 3. De verantwoordelijkheid voor de opleiding op het tweede niveau berust bij de Directeur National van InForteM (thans ds. Van 't Spijker, vanaf 2005 ds. Vos).
 4. Het streven is om in 2005 een extra (Mozambikaanse) werker aan te stellen voor de ondersteuning van de opleiding-tweede-niveau.
 5. Vanaf 2004 wordt onderzocht of er enige vorm van samenwerking mogelijk is met de Church of England in South Africa (Cesa). Deze kerk heeft het zendingsteam benaderd met de vraag of zij zou kunnen participeren in het werk in Mozambique. Mogelijk zal na 2004 aan deputaten een voorstel worden gedaan met betrekking tot bedoelde samenwerking.
 6. Onderzocht zal worden of er mogelijkheden zijn om externe bronnen van financiering aan te boren voor de exploitatie van de school.
- 7.1.5.6. *Persoonlijke zaken*
- a. Tot en met 31 december 2006 – met mogelijk enige uitloop – zal pt. Mala een studie volgen via ‘afstandsonderwijs’ aan ‘the Bible Institute of South Africa’. Hij zal hiervoor geldelijke ondersteuning ontvangen van circa \$ 50 per maand gedurende drie jaar. Deze studie wordt mede gezien als een investering in de persoon van pt. Mala, die het werk in de komende jaren ten goede zal komen.
 - b. In overweging wordt genomen om de pastores Mala en Campos met hun vrouwen in de gelegenheid te stellen naar Nederland te komen om (nader) kennis te maken met de kerken in Nederland en deze

te informeren over hun werk in het InForteM-project. Mogelijk kan ook worden geparticipeerd in een te organiseren zendingscongres (in breder verband). Thans wordt voorzien dat dit bezoek in 2007 zal plaatsvinden. Voorgesteld wordt de hiermee verbonden kosten niet op de begroting van Mozambique te laten drukken, maar deze te dekken uit collectes die tijdens de te organiseren bijeenkomsten zullen worden gehouden.

7.1.5.7. Logistiek en financiën

- Met betrekking tot de huisvesting van de familie Blijleven zal worden aangestuurd op het verlengen van het lopende huurcontract, dat afloopt per april 2005. Zo mogelijk zal daartoe het lopende contract worden opgebroken en de huur tot eind 2007 in één keer worden afgerekend.
- Het is van belang dat de drie pastores beschikken over adequate vervoermiddelen om hun functie naar behoren te kunnen uitoefenen. Hiervoor is voor elk een motorfiets beschikbaar (Honda XL 200). Deze motoren worden in drie jaar afgeschreven.
- Voor de periode 2005-2007 is inzake het zendingsterrein in Mozambique een **begroting** opgesteld.

	2005	2006	2007
Terreinkosten:			
2 ^e niveau opl. Voorganger			
– personeelskosten	18.201	19.602	20.009
– transportkosten	5.200	5.250	5.300
– kantoorkosten	3.175	3.260	3.350
– exploitatiekosten gebouwen	3.150	3.150	3.150
– cursuskosten	2.720	4.080	4.080
– onvoorzien	1.274	1.238	1.191
Totaal	33.720	36.580	37.080
Veldwerkkosten TEE			
Personeelskosten	11.565	16.975	20.240
Kosten voertuigen	2.875	4.410	4.750
Afschrijving voertuigen	3.775	12.000	12.910
Onderwijskosten	3.600	6.378	4.680
Bureaunkosten	315	365	365
Fietsspaarplan	1.255	165	820
Diverse uitgaven	1.615	2.162	2.415
Totaal	25.000	42.455	46.180
Veldwerkkosten Expats			
Afschrijving auto's	20.230	20.230	20.230
Afschrijving computers	1.000	1.000	1.000
Afschrijving randapparatuur	275	275	275
Afschrijving generatoren	910	910	910
Kosten voertuigen	11.115	11.115	11.115
Reiskosten	135	135	135
Personeelskosten	4.785	4.840	4.900
Huur woning Blijleven	6.500	6.500	6.500
Communicatie	2.275	2.275	2.275
Onderhoud computers	910	910	910
Radiolicenties	250	250	250
E-mailabonnementen	360	385	385
Kantoorkosten	685	685	685
Verzendkosten	450	450	450
Onderhoud generator	2.275	2.275	2.275
Belasting huis	90	90	90
Diverse uitgaven	1.530	1.675	1.865
Totaal	53.275	54.000	54.250
Overige kosten			
Trans World Radio	20.000	22.500	25.000
Overige uitgaven	5.000	5.500	5.750
Onvoorzien			
Visitatie naar buitenland	3.000	3.000	3.000
Totaal terreinkosten	140.495	164.035	171.260

Te verwachten investeringen

Stichtingskosten woning 2 medewerkers	27.000
Terug te betalen door medewerkers	<u>13.500</u>
Schenking	<u>- 13.500</u>
 Aankoop container	 <u>12.500</u>
 Stichting onderwijsgebouw	 <u>125.000</u>

Deze investeringen zullen vanuit het vermogen plaatsvinden.

7.2. Zendingsprojecten**7.2.1. Brazilië****7.2.1.1. Typering zendingsproject**

Brazilië beslaat een groot deel van Zuid-Amerika. Het land is 140 keer zo groot als Nederland. In het begin van de 20e eeuw is een eerste groep emigranten naar het Zuiden van dit land vertrokken. Ze hebben zich gevestigd in de staat Paraná. In de loop van de eeuw hebben zich daar andere emigranten bijgevoegd. Vanaf het begin is daar een kerk ontstaan die later de naam Igreja Evangélica Reformada do Brasil heeft gekregen. De kerk telt ruim 2000 leden verdeeld over zes gemeenten. Rondom deze kerken is op grote schaal zendingswerk ontstaan. Daarnaast wil de IER zich richten op grote steden in Brazilië.

In 1997 is een overeenkomst gesloten tussen deputaten BZ van de CGK en het Departement voor de Zending van de Igreja Evangélica Reformada (IER) in Brazilië. Deze overeenkomst heeft betrekking op samenwerking in dat missionair werk in grote steden in het land. Het werk zal allereerst gericht worden op Curitiba. Uitgangspunt voor het werk is discipelschapstraining, zo mogelijk met inzet van leden van de IER en met hulp van een of meerdere zendingswerkers uit Brazilië. De kosten van het zendingswerk zullen gezamenlijk volgens een afgesproken verdeelsleutel worden gedragen.

7.2.1.2. Betrokkenen

Igreja Evangélica Reformada do Brasil, pt. João G. de Geus Los.

In 1997 werd besloten het project aan te gaan voor een periode van (maximaal) tien jaar. Intussen heeft de opstart van het project door allerlei factoren een geweldige vertraging opgelopen. Sinds 2000 werkt pt. João G. de Geus Los als zendingspredikant in Curitiba. Mede door zijn inzet groeit deze stadsgemeente en bestaat ruim 60% van de leden uit autochtone Brazilianen. Om die reden willen deputaten dit project in ieder geval de komende jaren blijven steunen.

7.2.1.3. Doelstelling 2005-2007

- het verder opbouwen en toerusten van de gemeenschap in Curitiba voor haar taak als missionaire gemeente;
- het voortzetten van het missionaire werk in de wijken Santa Felicidade en Campo Magro om zo mogelijk te komen tot een zelfstandige gemeenten;
- het onderzoeken van mogelijkheden ook in andere wijken een zendingsgemeente op te starten;
- in overleg met de IER nadenken over grote stadszending in andere steden in de staat Paraná, zoals Maringá en Londrina waar jongeren uit de IER studeren;
- pt. De Geus Los gelegenheid geven twee jaar theologie te studeren aan de TUA en de TUK (Theologische Universiteit Kampen GKV).

7.2.1.4. Methodes en middelen

- het beleggen van samenkomsten op zondag op alle lokaties;
- het versterken van de onderlinge contacten tussen de groepen op de lokaties;
- het houden van bijbelstudies;
- het bekendheid geven aan het werk in de wijken waar de samenkomsten worden gehouden;
- het opzetten van kinderwerk gedurende de vakantieperiodes;
- het leggen van contacten met de ouders van de gezinnen waarvan kinderen meedoen aan Vakantie-Bijbel-School weken;
- het geven van bekendheid aan het werk middels een eigen journal;
- het zoeken van contacten met soortgelijk werk binnen de Igreja Presbiteriana do Brasil (IPB) en Igreja Reformada do Brasil (IRB);
- het betrekken van de 'achterban' bij dit werk.

7.2.1.5. Dit beleid dient te worden ondersteund met de volgende begroting:

	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
Terreinkosten	15.000	16.000	18.500
Overige uitgaven	-	-	-
Visitatie naar buitenland	-	<u>2.000</u>	-
Totaal terreinkosten	<u>15.000</u>	<u>18.000</u>	<u>18.500</u>

7.2.2. Bangui**7.2.2.1. Typering zendingsproject**

Bangui is de hoofdstad van de Centraal Afrikaanse Republiek (CAR). De CAR ligt in een deel van Afrika waar het sinds de jaren '90 politiek zeer onrustig is. Oorlogsgeweld in de buurlanden Rwanda, Burundi en Kongo heeft aan veel mensen het leven gekost. Honderdduizenden zijn gevlucht. Ook in de CAR is de politieke situatie niet stabiel. Dat heeft 'n invloed op de economische en sociale situatie. In grote delen van dit land heerst diepe armoede.

In Bangui bevindt zich sinds 1977 de Faculté de Théologie Evangélique de Bangui (FATEB). De FATEB is één van de twee theologische opleidingsinstituten van de Association des Evangéliques d'Afrique et de Madagascar (AEAM) en richt zich op studenten uit de Franstalige landen in Afrika. Het tweede opleidingsinstituut van de AEAM bevindt zich in Nairobi (Kenya) en is gericht op studenten uit de Engelstalige landen in Afrika.

Op verzoek van het bestuur van de FATEB besloten de CGK in 1994 om het werk aan de FATEB te ondersteunen door een fulltime docent uit te zenden (dr. B. van den Toren). De uitzending heeft plaatsgevonden in 1996. Met dit zendingsproject wordt een bijdrage gegeven aan de theologische vorming van het kader van Franstalige kerken in Afrika.

De ondersteuning die dr. Van den Toren aan bestuur en directie heeft gegeven is veelzijdig. De belangrijkste ontwikkeling die de FATEB voor ogen heeft, is een eigen promotieprogramma (opleiding tot doctor). Het is nu niet mogelijk om in Afrika aan een bijbelgetrouwe, Franstalige universiteit te promoveren in de theologie. Dr. Van den Toren heeft zich daarom op de ontwikkeling van een promotieprogramma geconcentreerd en daaraan veel aandacht gegeven.

In eerste instantie heeft dr. Van den Toren, samen met de rector van de FATEB en andere betrokkenen, zich breed georiënteerd of dit idee haalbaar zou zijn en welke voorwaarden daarvoor nodig zouden zijn, ook in kwalitatief opzicht. De politieke onrust heeft wel voor enige vertraging gezorgd, maar de wens van de FATEB voor een eigen promotieprogramma bleef onverminderd staan. In 2003 mondde deze zoektocht naar mogelijkheden uit in concrete plannen, waarin samenwerking met andere opleidingsinstituten (in Frankrijk, Engeland en Zuid-Afrika) om verschillende redenen een belangrijk aspect vormt. Door de samenwerkingsrelaties wordt wederzijdse uitwisseling van studenten en professoren mogelijk. Het geeft de betrokken faculteiten meer bestaanszekerheid in de toekomst. Bovendien vergroot samenwerking de flexibiliteit in studierichtingen.

Daarnaast heeft dr. Van den Toren zich verder bekwaamd en gekwalificeerd voor het leidinggeven aan het promotieprogramma en het begeleiden van promotiestudenten in de toekomst. Het studiejaar in Canada was daarvoor van groot belang.

Dr. en zr. Van den Toren en hun kinderen zullen in de zomer van 2005 repatriëren vanuit Bangui. Naast de formele beëindiging van het contract is de belangrijkste reden daarvoor, dat de politiek onrustige situatie en onveiligheid in de CAR en de bijkomende risico's, voor een gezin met kinderen psychisch zeer belastend zijn.

De FATEB ziet echter de voortgang van het promotieprogramma ernstig in gevaar komen als dr. Van den Toren niet op de een of andere wijze betrokken blijft bij het promotieprogramma. Hij is namelijk, naast de rector, de enige van de FATEB die intensief bij de ontwikkeling van het promotieprogramma is betrokken. Dr. Van den Toren is bovendien momenteel de enige docent aan de FATEB die in aanmerking komt en bevoegd is om promotiestudenten te begeleiden. Dr. Van den Toren zelf zou ook, gezien het grote belang van het promotieprogramma, zijn werk aan dat onderdeel willen voortzetten.

De eerste studenten worden verwacht in 2004. Uiteraard doet de FATEB er alles aan één of meer (Afrikaanse) opvolgers van dr. Van den Toren aan te stellen, maar binnen een termijn van enkele jaren is dat niet mogelijk.

Na de terugkomst van familie Van den Toren in september 2005 zal een nieuwe overeenkomst met de FATEB en dr. Van den Toren worden gesloten. In dat contract blijft dr. Van den Toren op parttime basis voor een periode van maximaal vier jaar verbonden met deputaten voor het begeleiden van promotiestudenten en verdere sturing aan het promotieprogramma aan de FATEB. Deze begeleiding en sturing zal voornamelijk vanuit Nederland gebeuren, al zullen jaarlijks enkele kortdurende perioden van verblijf aan de FATEB inbegrepen zijn. Op jaarbasis gaat het om een contract van 0,5 ft. Het werk van zr. Van den Toren aan de Vrouwenschool van de FATEB zal voor de verhuizing naar Nederland wel geheel beëindigd worden.

7.2.2.2. *Doelstellingen*

lange termijn

ondersteunen van theologisch onderwijs in Franstalig Afrika aan en via de FATEB.

7.2.2.3. *Methoden en middelen*

a. Onderwijs

1. dr. Van den Toren aan de Faculteit met name: dogmatiek, ethiek en apologetiek;
2. zr. Van den Toren aan de Vrouwenschool: didactiek, opvoeding ontwikkelingspsychologie.

b. Onderzoek

zr. Van den Toren hoopt voor repatriëring een onderzoek af te ronden naar de veranderingen die nodig zijn in de morele opvoeding vanwege de sterk veranderende culturele en sociale context.

c. Publicatie

1. in de tweede helft van dit jaar hoopt zr. Van den Toren te beginnen met het ontwikkelen van cursusmateriaal over morele opvoeding in Afrika;
2. dr. van den Toren hoopt dit jaar eveneens belangrijke aandacht te geven aan het publiceren van onderwijsmateriaal. Met name op het gebied van de inleiding in de theologie (de zogenaamde Prolegomena) en de ethiek.

d. Organisatie

1. zr. Van den Toren blijft betrokken bij een kleine kern van docenten die het programma aan de FATEB vormgeeft;
2. dr. Van den Toren zal zich in 2004 intensief inzetten voor het vormgeven van het promotieprogramma dat in september 2004 of januari 2005 de eerste studenten hoopt te ontvangen;
3. verder zal hij betrokken zijn bij een bredere bezinning op de vormgeving van het onderwijs op het maîtrise (MA) niveau;
4. na repatriëring zal hij voor het overige deel van de komende periode parttime aan het promotieprogramma verbonden blijven.

7.2.2.4. Actiepunten

Verlenging van het contract na repatriëring regelen.

7.2.2.5. Contact, voortgang en evaluatie

- a. elk kwartaal rapporteren dr. en zr. Van den Toren over hun werkzaamheden;
- b. met de leiding van de FATEB wordt contact gehouden over de voortgang van het promotieprogramma.

7.2.2.6. Dat levert de volgende **begroting** op:

	2005	2006	2007
Telefoon- en administratiekosten	750	375	250
Diverse functioneringskosten	5.000	2.750	2.750
Werk- en verblijfkosten	15.000	7.500	7.500
Visitatie naar buitenland	-	-	-
Totaal werkkosten	20.750	10.625	10.625

7.2.3. Siberië

7.2.3.1. Inleiding

In het jaar 2000 zijn door deputaten door bemiddeling van Friedensstimme Nederland te Gouda afspraken gemaakt voor steun aan de niet-geregistreerde Baptisten in Rusland bij het werk op het schiereiland Taymir. Dit gebeurt vanuit Norilsk, waar een Baptistengemeente is en de verantwoordelijke evangelist, br. Oleg Ljoebitsj, woont. Werkers zijn beschikbaar, die voor hun levensonderhoud worden gesteund door Friedensstimme. Er is echter onvoldoende geld voor de benodigde vervoermiddelen, de brandstof en het onderhoud ervan. Ook is er geld nodig voor het levensonderhoud van werkers die vanuit centraal Rusland een periode komen helpen.

7.2.3.2. Typering zendingsterrein

Het schiereiland Taymir ligt boven de poolcirkel, in het Noorden van Siberië. De bodem is rijk aan o.a. nikkel, waardoor er, vanwege de goede salariëring, mensen uit alle delen van de voormalige Sovjet-Unie naartoe zijn gekomen. De stad Norilsk is gebouwd nadat de eerste geologische expeditie (1919) nikkel vond. In de communistische tijd zijn daarbij veel gedeporteerden als arbeiders ingeschakeld. Het totaal aantal bewoners is ca. 300.000. Van de oorspronkelijke inwoners: Nganasanen, Dolganen en Nentsen leven er in Taymir nog ca. 20.000. Op deze verspreid wonende mensen, nog altijd meest animisten, is het evangelisatiewerk van de Russische Baptisten in het bijzonder gericht.

7.2.3.3. Betrokkenen

a. Zendingsorganisatie

Het centrum van al het werk van de Russische Baptisten is in Moskou.

Voor het gebied Taymir is de regioleider br. Alexander Koerkin verantwoordelijk. De leidinggevende evangelist in het gebied is Oleg Ljoebitsj, die in de stad Norilsk woont en voor de techniek wordt geassisteerd door br. Nikolaj Zoedov.

De communicatie loopt via de stichting Friedensstimme Nederland (dir. de heer M.J. Uijl) in Gouda, die christelijke gemeenten in de landen van de voormalige Sovjet-Unie ondersteunt in hun missionaire en diaconale taak. Deze tussenschakel weerhoudt ons echter niet van rechtstreeks contact met de werkers ter plaatse.

Er is regelmatig contact met Zending Gereformeerde Gemeenten (ZGG) om ervaringen te delen. De ZGG steunt het werk in een aangrenzend gebied, oostelijk van de plaats Tiksi.

b. De CGK Ridderkerk

De CGK Ridderkerk onderhoudt het contact met het gezin Ljoebitsj en de kinderen van de gemeente Norilsk. Een afgevaardigde van de CGK Ridderkerk woont de vergaderingen als waarnemer bij.

7.2.3.4. Doelstellingen

a. Lange termijn

Stapsgewijze vergroting van het aantal werkers en hun gezinnen, teneinde in het gehele gebied de mensen (in het bijzonder de oorspronkelijke bewoners) met het evangelie te kunnen bereiken.

b. Korte termijn

Het onderhouden, verbeteren en vergroten van de faciliteiten van de reeds aanwezige werkers.

7.2.3.5. Methodes en middelen

Uitbreiding en verbetering van beschikbare transportmiddelen (terreinauto's, sneeuwscooters, boten e.d.), het voorzien in goed onderhoud ervan, het verschaffen van levensmiddelen en andere voorzieningen aan de werkers die tijdelijk extra worden ingezet tijdens campagnes etc.

7.2.3.6. Toelichting

Sinds onze hulp is gestart, is de activiteit verhoogd en zijn plannen gemaakt voor de vestiging van gezinnen in ver van Norilsk verwijderde dorpen om daar te leven en te evangeliseren. Voorbeeld is Katirik, dat is bezocht tijdens het laatste werkbezoek in november 2003. Een ander gezin bereidt zich voor om in de loop van dit jaar te verhuizen naar Novoribnaja. Voor andere plaatsen worden voorbereidingen getroffen.

Het aantal gedoopten is sinds 2000 duidelijk gegroeid. Het mag, onder de zegen van de Heere, worden verwacht dat deze groei zich voortzet naarmate men méér werk kan doen. Dit hangt met name af van de mogelijkheden zich efficiënt te verplaatsen.

De inventarisatie van aanschaffingen en vervangingen die tijdens het laatste werkbezoek is gemaakt, strekt zich over de komende drie jaar uit.

Friedensstimme voorziet in het levensonderhoud van de evangelisten. Wij zien hun aantal graag vergroot. Sinds het begin van onze steun is dat ook reeds gebeurd. Voor ons betekent dit niet alleen een vraag om méér hulpmiddelen, maar ook hogere onderhoudskosten.

Regelmatig overleg met Friedensstimme Nederland en het coördinatiecentrum van het werk van de Baptisten in Moskou is nodig. Een goede gelegenheid daartoe is een jaarlijks bezoek aan de evangelistenconferentie in Moskou in januari waar dan br. Oleg Ljoebitsj of één van zijn medewerkers kan worden ontmoet. Eenmaal per twee jaar zal het nodig zijn een werkbezoek ter plaatse te brengen.

7.2.3.7. Financiën

Volgens toestemming van de generale synode 2001 mocht de steun worden voortgezet 'wanneer daarvoor extra financiële middelen kunnen worden verkregen'. Streefbedrag 2004: tenminste € 22.700. Tijdens de presentaties en publicaties over het werkbezoek in 2003 wordt zo positief gereageerd dat dit bedrag zal worden overschreden en er daardoor ook aanschaffingen c.q. vervangingen van materieel zullen kunnen worden gedaan.

Aan uw vergadering wordt gevraagd voor de periode 2005-2007 een bedrag van € 23.000 per jaar op te nemen in de exploitatie. Daaruit worden dan de vaste kosten betaald: brandstof, onderhoud e.d. De kosten daarvan zijn namelijk door de uitbreiding van het werk sinds het begin van onze steun reeds tot het genoemde bedrag gestegen. De aanschaffing van hulpmiddelen kan dan in de vorm van projecten in het land worden uitgezet: sneeuwscooters, buitenboordmotoren etc.

7.2.3.8. Afspraken

In september 2003 zijn afspraken gemaakt en vastgelegd voor een uniforme wijze van rapporteren, die zowel voor BZ als voor ZGG geldt. Deze is in overeenstemming met onze praktijk: jaarlijks ontvangen deputaten in december een begroting en de jaarlijkse bijdrage wordt in twee delen overgemaakt (januari/juli). Een verantwoording van de bestedingen ontvangen deputaten in februari terwijl er halfjaarlijks verslag wordt gedaan van het werk.

7.2.3.9. Actiepunten

De volgende activiteiten zullen worden ontplooid:

- Aan uw vergadering zal een voorstel worden gedaan met betrekking tot de exploitatiekosten als hiervoor onder 7.2.3.7 beschreven;
- Componenten van de begrotingen zullen op aanvraag als projecten in het land bij zendingscommissies etc. worden uitgezet;
- In 'Doorgeven' zal met regelmaat worden gepubliceerd, zowel over het werk in het gebied als over de activiteiten in de kerken;
- De begunstigers die regelmatig bijdragen, zullen extra informatie ontvangen;
- Op uitnodiging worden in het land presentaties verzorgd door ds. J. van Mulligen en br. C. Groeneveld. Nieuw presentatiemateriaal zal in digitale vorm (powerpoint) worden samengesteld;
- De CGK Ridderkerk blijft contact onderhouden met het gezin van evangelist Oleg Ljoebitsj.

7.2.3.10. Dit levert de volgende **begroting** op:

2005	2006	2007
23.000	23.000	23.000

7.2.4. IFES-Nederland

7.2.4.1. Typering zendingsterrein

De opzet van het werk is contacten te leggen met studenten die vanuit het buitenland in Nederland komen studeren. In principe is heel Nederland het werkerrein. Intern is door de Board for International Student work (BIS), vroeger het Platform voor werk onder Buitenlandse Studenten (PBS), een verdeling gemaakt onder de drie stafwerkers waarbij het zuiden van Nederland aan de zendingswerker die door ons bij hen is gedetacheerd is aangewezen.

7.2.4.2. Betrokkenen

Ds. A. van der Maarl, Stichting IFES-Nederland.

7.2.4.3. Huidige situatie

- In 20 plaatsen over heel Nederland wordt nu buitenlands studentenwerk (BSW) gedaan; voor het Zuiden zijn dit: Tilburg, Eindhoven, Maastricht, Breda, Den Bosch, Sittard en Venlo.
- IFES-BIS heeft daarnaast een fulltime stafwerker in het Westen en een 0,4 fte stafwerker in de Midden-Nederland. Voor het Noorden is nog geen geld. Verder heeft IFES-BIS hulpstafwerkers (vrijwilligers) in dienst in Amsterdam en Utrecht.
- De normale gang van zaken is dat er een lokale werkgroep is, aangestuurd door de stafwerker. De werkgroepen hebben twee centrumactiviteiten: het houden van interculturele (laagdrempelige, sociale) avonden en het organiseren van bijbelkringen. Er komen regelmatig buitenlandse studenten tot geloof.
- De werkgroepen hebben een brugfunctie naar de plaatselijke (bevriende) kerken.

7.2.4.4. Knelpunten

- Er is een groot verloop in de werkgroepen. Soms heb je bij de start van het nieuwe seizoen met een compleet nieuw team te maken. Dit kan de continuïteit en motivatie in de weg staan.
- In zijn algemeenheid ligt er het geringe aantal medewerkers dat beschikbaar is. De christelijke studentenverenigingen en protestantse kerken (de belangrijkste bronnen om uit te putten) zijn in het Zuiden kleiner dan in de rest van het land.
- Vooraf in de plaatsen met kleinere werkgroepen (twee tot drie medewerkers) moet je als stafwerker veel praktisch werk doen om de activiteiten doorgang te laten vinden. Je zou meer aan je eigenlijke taakstelling willen toekomen (evangelisatie, contact met de buitenlandse studenten).
- De kleinere plaatsen hebben moeite de financiën, die nodig zijn voor de activiteiten, rond te krijgen. IFES-BIS biedt een bescheiden startkapitaal, maar eigen fondsvorming is nodig om de situatie structureel gezond te krijgen. Ook hier wreekt zich het personeelstekort.

7.2.4.5. *Uitdagingen en groeiemogelijkheden*

- a. Eindhoven is min of meer te beschouwen als een voorbeeld voor de andere steden. Het heeft jaren geduurd, maar inmiddels is 4U2 (spreek uit: 'for you too') een begrip geworden. Als sleutel tot dit 'succes' is o.a. te noemen: volharding in het gebed, geestelijke toerusting van de werkgroepleden door middel van bijbellezen en elkaar meenemen in onderlinge bemoediging en aansporing, grote compassie met de zoekende mens, hulpvaardigheid naar de buitenlandse studenten toe op allerlei gebied, een hartelijke en gemoedelijke sfeer bij de diverse activiteiten, een duidelijk staan voor onze identiteit maar op een ontspannen manier, een voldoende aantal medewerkers en een gemengde samenstelling van de werkgroep zowel waar het de afkomst betreft (Nederlandse studenten, buitenlandse studenten en onderzoekers, jong-afgestudeerden en andere mensen uit de kerken) als de leeftijdsopbouw (van 20 tot 50 jaar of ouder). Deze mix geeft een eigen dynamiek en ook een zekere wijsheid. Iedereen (dus ook de oudere buitenlandse student of onderzoeker) vindt wel een geschikte gesprekspartner;
- b. Toerusting en trainingsmomenten zijn essentieel voor het goed functioneren van een werkgroep als geheel. Tegelijkertijd is het de moeite waard te investeren in talentvolle en ambitieuze enkelingen (vaak buitenlandse christelijke studenten). God kan net die ene man of vrouw geven die nodig is om het werk een (nieuwe) injectie te geven;
- c. In bijna elke plaats zijn er wel één of twee medewerkers die geschikt zouden zijn (en 'klaargestoomd' zouden kunnen worden) voor de post van hulpstafwerker. Als stafwerker zou je dan je handen vrij krijgen voor andere dingen in het werk. In zijn algemeenheid zou het goed zijn als je als stafwerker een meer aansturende taak naar de werkgroepen toe zou hebben, minder je zou hoeven te verliezen in allerlei hand- en spandiensten.
- d. Voor het werven van nieuwe medewerkers voor de werkgroepen zijn we traditioneel aangewezen op drie groepen: de Nederlandse studenten, de buitenlandse studenten en mensen uit de kerken. De eerste groep is het minst in beweging te krijgen. Het aantal buitenlandse medewerkers (althans in de regio Zuid) groeit, hetgeen een goede zaak is, want zij hebben de contacten op de universiteit en de ideeën. Maar ook bij de plaatselijke kerken zou meer te 'halen' moeten zijn. De band met een aantal van deze kerken wordt langzaam maar zeker sterker. Dit biedt perspectieven voor een grotere betrokkenheid bij het internationale studentenwerk in de toekomst.

7.2.4.6. *Concrete doelen/aanbevelingen*

In vertrouwen op Gods leiding voor verdere groei en uitbreiding van het BIS in Nederland over deze periode lijkt het verstandig aandacht te geven aan het volgende:

- a. Meer ondersteuning van de werkgroepen door meer (hulp)stafwerkers.
- b. Gerichte, intensieve toerusting van individuele leden naast ondersteuning van de groep als geheel.
- c. Grotere werkgroepen zodat het werk dat noodzakelijk geacht wordt, gedaan kan worden.
- d. Een verhoogde deelname van werkgroepleden aan trainingsmomenten door IFES-BIS georganiseerd en aan (IFES-)conferenties in binnen- en buitenland; Een grotere afstemming als het gaat om de behoeften van de internationale student en het aanbod van de werkgroep.
- e. Meer aandacht voor het opbouwen en verdiepen van persoonlijke contacten met buitenlandse studenten.
- f. Kwalitatief goede bijbelkringen, differentiëren naar doelgroep en niveau.
- g. Gesprek en afstemming met de plaatselijke kerken over nieuwe gelovigen en grotere betrokkenheid van de kerken bij BIS in het algemeen.
- h. Blijven bouwen aan bevriende relaties: de studentenverenigingen, christendocenten, kerken en individuele plaatselijke christenen.
- i. PR-activiteiten opvoeren en verbeteren, volhardend zijn in de contacten met de universiteiten en hogescholen, naamsbekendheid verder opbouwen.
- j. Werken aan grotere financiële zelfstandigheid van de werkgroepen.
- k. Ontwikkeling en aanschaf van materialen (PR en toerusting medewerkers en buitenlandse studenten).

7.2.4.7. *Methoden en middelen*

- a. inzet van commissies;
- b. gebruik van bijbelkringen;
- c. het organiseren van culturele avonden;
- d. het bezoeken of ontvangen van buitenlandse studenten;
- e. bevorderen van bekendheid met en participatie aan het werk van BIS in onze kerken;
- f. BIS-trainingen verzorgen;
- g. aanbod van bijbelstudiemateriaal ten behoeve van de werkgroepen;
- h. inzet van kringleiders;
- i. inbreng van visie en beleid bij de diverse werkgroepen en deelnemen aan praktisch werk zoals folders rondbrengen, posters verspreiden enz.

7.2.4.8. *Afspraken*

- a. overeenkomst met de Stichting IFES-Nederland over het werk van ds. A. van der Maarl;
- b. overeenkomst / instructie ds. A. van der Maarl.

7.2.4.9. *Rapportage*

- a. ds. A. van der Maarl brengt elk kwartaal verslag uit van zijn werkzaamheden aan de kerkenraad van Mussel en aan deputaten. Daarin geeft hij ook informatie over de achtergrond van zijn werk en persoonlijke omstandigheden;
- b. een afschrift van deze rapportage wordt toegezonden aan de betreffende instantie binnen IFES-Nederland.

Specificatie **begroting**:

	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
Algemene kosten	1.500	2.000	2.500

7.2.5. Bijzondere zendingswerkers

Uit het verslag uit de afgelopen periode blijkt dat het aantal werkers groeit. Dat is een reden tot vreugde. Het kan een goede impuls geven aan het zendingsbewustzijn van de plaatselijke gemeente dat regelmatig leden van onze kerken worden uitgezonden om in dienst van andere organisaties zendings- en/of hulpverleningswerk te gaan doen. Deze leden, maar ook hun gemeenten en/of kerkenraden, stellen het dikwijls op prijs om een relatie met deputaten te onderhouden. Omgekeerd is dat ook zeker het geval. Sinds 1995 is daarvoor dus een mogelijkheid door de generale synode goedgekeurde regeling 'bijzondere zendingswerkers'. In de begroting van 2001 was slechts de helft van het bedrag opgenomen dat in de begroting van 1998 stond. Daardoor was de 'beurs' van deputaten om steun te verlenen aan deze werkers en aan de gemeenten die bereid zijn hen uit te zenden erg smal geworden. Er zijn werkers en gemeenten die geen beroep op deputaten doen. Maar er zijn ook, veelal kleine, gemeenten die een of soms meerdere werkers uitzenden die wel steun van deputaten nodig hebben. Als 'tegenprestatie' doen deze werkers regelmatig verslag van hun werkzaamheden d.m.v. rapporten of nieuwsbrieven. Deputaten zijn ervan overtuigd dat deze regeling goed en verantwoord is en willen daar ook van harte mee doorgaan. Een raming van de kosten voor de komende periode levert de volgende begroting op:

	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
subsidie kosten	23.860	27.800	31.740

*7.3. Recapitulatie:**7.3.1. Bureaunkosten, zie bijlage 2**7.3.2. Kosten zendingswerkers, zie bijlage 3**7.3.3. Vermogenspositie, zie bijlage 4**7.3.4. Totale kosten*

Projecten	2004	2005	2006	2007
Indonesië	29.073	53.700	58.850	68.300
Venda	153.239	154.031	141.434	131.836
KwaNdebele GKK	130.689	116.375	114.275	120.350
KwaNdebele MTC	47.047	50.245	43.700	44.650
KwaNdebele MBS	30.526	32.800	32.800	32.800
Botswana	92.117	95.500	96.650	102.700
Mozambique	82.134	140.495	164.035	171.260
Bangui	20.422	20.750	10.625	10.625
Brazilië	32.000	15.000	18.000	18.500
Siberië	-	23.000	23.000	23.000
IFES-Nederland	11.665	1.500	2.000	2.500
Bijzondere zendingswerkers	9.076	23.860	27.800	31.740
Totaalkosten onderst. werkers	628.882	727.256	733.169	758.261
Prognose aantal gem. leden: 74.000	p. gem.lid	9.83	9.91	10.25
Personele kosten zendingswerkers	483.548	493.724	433.773	433.157
Bureaunkosten Nederland	370.811	382.615	397.165	411.475
Per gemeentelid		11,84	11,23	11,47
Totaal kosten	1.483.241	1.603.605	1.564.117	1.606.903
Tot. kosten per gemeentelid		21,67	21,14	21,71

Baten

Opbrengst beleggingen	185.000	150.000	125.000	100.000
Opbrengst erflatingen	45.500	150.000	150.000	150.000
Opbrengst rente		p.m.	p.m.	p.m.
Opbrengst giften		35.000	35.000	35.000
Opbrengst bestemmingsgiften		23.000	23.000	23.000
Opbrengst beleggingen		2.500	2.500	2.500
Opbrengst postzegels		7.500	7.000	6.500
Opbrengst Doorgeven		30.385	26.845	24.780
Bijdrage D. Blijleven	31.765	35.000	35.000	35.000
Vrijval bestemmingsreserve nieuw zendingsterrein	46.300	–	–	–
Vrijval eigen vermogen	90.750	–	–	–
Totaal baten buiten omslag	399.315	433.385	404.345	376.780
Totale kosten	1.483.271	1.633.202	1.580.143	1.617.327
Verschil baten buiten omslag en totaalkosten	1.083.956	1.199.817	1.175.798	1.240.547

Aantal gem.leden voor bepalen omslag	76.876	74.000		
Baten per gemeentelid		5.86	5.46	5.09
Benodigd omslagbedrag p.gem.lid	14,10	15.81	15.67	16.82

De omslag is voor de periode 2002-2004 vastgesteld op € 10,00

Toelichting bij de begroting:

- Deputaten hebben ervoor gekozen u middels dit rapport inzicht te geven in de wijze waarop zij het zendingswerk in de onderscheiden terreinen en projecten graag willen voortzetten. Dat resulteert in een gemiddelde omslag van € 16,04. In de vergadering van 2001 vroegen ze om een omslag van € 14,10. Ten opzichte daarvan is dit dus een stijging van iets meer dan 13%. Uitgaande van een inflatie-correctie van (gemiddeld) ruim 3% over de afgelopen periode betekent het dat de hoogte van de begroting licht is gestegen. Die stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door de uitbreiding van het werk in Mozambique (zie onder) en de intensivering van de contacten met de GTM op Sulawesi-Selatan. Graag willen ze u laten meedenken in de wijze waarop deze begroting tot stand is gekomen.
- In vergelijking met 2004 is de begroting voor ondersteuning van de Gereja Toraja Mamasa (GTM) op Zuid Sulawesi aanzienlijk gestegen. Zowel in de rapportage als in hoofdstuk 7 hebt u kunnen lezen wat daarvan de oorzaak is. De periode van subsidiëring van de GTM is voorbij. Tegelijkertijd zijn in de afgelopen jaren, mede door de inzet van drs. C.W. Buijs, de contacten met de GTM intensiever geworden. De GTM heeft ondubbelzinnig duidelijk laten weten dat een intensief contact en goede samenwerking met onze kerken bijzonder op prijs wordt gesteld. De economische situatie in dit deel van de wereld is buitengewoon moeilijk en onze zusterkerken hebben daar mee te maken. Om goed gestalte te geven aan hun eigen zendingswerk is hulp van onze kerken onontbeerlijk. Deputaten realiseren zich dat de hulp aan de GTM zich zowel op het terrein van zending als op dat van hulpverlening beweegt. Met deputaten HBB is hierover goed overleg. Concreet betekent dat deputaten HBB zich voor de komende periode jaarlijks voor € 5.000,- willen verplichten. Naast de omslag heeft de Chr. Geref. Kerk in Veenendaal (Bethel én Pniël) een bedrag toegezegd voor de predikant in Bunggu. De directe en indirecte kosten vanwege het opzetten van een nieuw project zijn voor deze periode te stellen op € 10.000,- per begrotingsjaar. De dekking van deze uitgaven zal worden gevonden in externe bijdragen en – indien noodzakelijk – onttrekking aan het vermogen.
- De uitgaven voor de kerken in Venda zijn overeenkomstig het Agreement dat indertijd (1992) met deze kerken is afgesloten. In de vorige periode hebben die uitgaven zich op gelijk niveau bewogen omdat deputaten in verband met economische problemen in dat gebied hebben besloten de afbouw voor vijf jaar te 'bevriezen'. In deze periode gaan ze weer verder met een afbouw van 5% per jaar.
- De begroting voor KwNdebele is gegrond op cijfers die vanuit de kerkenraad GKK en zijn financiële commissie zijn doorgegeven. Bij dit document is drs. W. van 't Spijker betrokken geweest. In deze begroting is nog niet verwerkt wat deputaten eventueel aan verplichtingen op zich dienen te nemen bij het sluiten van een agreement met deze kerk. Het ligt overigens in de lijn van de verwachtingen dat het resultaat van dit agreement niet veel zal afwijking van wat nu in de begroting is verwerkt. De onderhandelingen over dit agreement moeten aan het einde van dit kalenderjaar zijn afgerond.
- Met de Board van MTC is een afbouwregeling overeengekomen. Onze financiële betrokkenheid bij dit project vermindert jaarlijks met 6%.
- De kosten van MBS blijven op hetzelfde niveau, zelfs als het aantal studenten stijgt.
- De begroting voor Botswana is naar beneden bijgesteld en gegrond op cijfers die ons vanuit dit zendingsgebied hebben bereikt.
- De ontwikkeling van het zendingsgebied in Mozambique heeft ervoor gezorgd dat de begroting voor dit zendingsterrein aanzienlijk is gestegen in vergelijking met de voorgaande periode. Daarbij dient dan wel te worden bedacht dat al gedurende de jaren 2002-2004 is gebleken dat de begroting de werkelijkheid niet dekte. Vanaf het begin van deze periode heeft een ruime overschrijding van de begroting plaats gevonden. De begroting die we u gespecificeerd aanbieden voor de komende periode gaat uit van een uitbreiding van het werk in dit gebied door het stichten van een tweede-lijns-opleiding voor die studenten die daardoor beter inzet kunnen worden voor hun kerken. Het betekent intussen wel dat de begroting voor Mozambique uitgegroeid is tot de hoogste van alle gebieden.

- De kosten van het werk in Bangui zijn aanzienlijk gedaald. Het einde van de volgende intersynodale periode zal ook het einde betekenen van de betrokkenheid van deputaten bij dit werk.
- Voor wat betreft het werk in Brazilië: ook hier blijven de kosten op hetzelfde niveau als in de voorgaande periode.
- Deputaten hebben besloten het project Siberië nu integraal in hun begroting op te nemen. Gezien de goede ingang die dit project in de kerken heeft, zal de financiering hiervan geen problemen opleveren.
- In deze begroting is niet voorzien in een mogelijke verhoging van de omslag ten gunste van deputaten emeriticas vanwege het vervallen van de WAZ-premie. Voor de zendingswerkers is een risicoverzekering afgesloten. Het afstoten van deze verzekering zou kapitaalvernietiging betekenen.

Uit de begroting valt af te lezen hoeveel er per item nodig is: ondersteuning veldwerk, kosten medewerkers, bureaunkosten. Tot op heden heeft uw vergadering de verdeelsleutel toegepast: een deel via de penningmeester en een ander (groter) deel via acties. Deputaten ervaren dat als een bijzonder lastig probleem, vooral ook omdat er kerkenraden zijn die slechts verantwoordelijkheid (willen) nemen voor het lagere deel. Daarom stellen deputaten u voor om voor de komende periode één bedrag voor de omslag vast te stellen.

Om het deputaten mogelijk te maken de voor u liggende begroting in de komende periode uit te voeren zien zij twee mogelijkheden:

- a. de door uw vergadering te bepalen omslag dekt de gehele begroting; of
- b. de omslag wordt – naar analogie van de wijze waarop u dat doet bij deputaten HBB – beperkt tot het dekken van de bureaunkosten en de kosten van de medewerkers (gemiddeld € 11.85). Daarnaast geeft u dan aan deputaten de ruimte binnen en buiten de kerken fondsen te werven voor de ondersteuning van het veldwerk.

8. Voorstellen

Op grond hiervan stellen deputaten u het volgende voor:

8.1. Ten aanzien van het moderamen:

- 8.1.1. opnieuw een algemeen voorzitter te benoemen;
- 8.1.2. deputaten toestemming te geven gedurende de komende periode een nieuwe algemene voorzitter te benoemen (zie 2.1.2);
- 8.1.3. opnieuw een vice-voorzitter te benoemen;
- 8.1.4. opnieuw een algemeen secretaris te benoemen;
- 8.1.5. opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen;
- 8.1.6. opnieuw drie deputaten te benoemen voor diverse onderling te verdelen werkzaamheden.

8.2. Ten aanzien van de werkers:

- 8.2.1. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van ds. en zr. G. Huisman;
- 8.2.2. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van drs. en zr. J. van 't Spijker per 1 januari 2005;
- 8.2.3. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van drs. en zr. W. van 't Spijker per 1 januari 2005;
- 8.2.4. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van ds. en zr. G. Vos tot zendingsechtpaar voor het werk in Mozambique.

8.3. Ten aanzien van de zendende gemeente:

- 8.3.1. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendende gemeente van de kerk van Enschede-O;
- 8.3.2. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendende gemeente van de kerk van Zwijndrecht na repatriëring van de familie J. van 't Spijker;
- 8.3.3. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendende gemeente van de gemeente van Stadskanaal na beëindigen van de werkzaamheden van drs. W. van 't Spijker;
- 8.3.4. goedkeuring te geven aan het verlenen van de status van zendende gemeente aan de gemeente van Assen.

8.4. Goedkeuring te verlenen aan de benoeming van alle in dit rapport genoemde nieuwe bijzondere zendingswerkers.

8.5. De uitvoering van uw besluit voor deputaten een tweede secretaris te benoemen in een parttime functie door de benoeming van ds. G. Drayer als zodanig, goed te keuren.

8.6. De voorstellen die u zullen bereiken van de kant van de bestuurscommissie ten aanzien van de herstructurering van het Dienstenbureau goed te keuren.

8.7. Ten aanzien van de zendingsterreinen:

- 8.7.1. *Indonesië*
 - 8.7.1.1. het 'Kemitraan' goed te keuren (zie bijlage 1);
 - 8.7.1.2. het beleid van deputaten ten aanzien van de studie van ds. Abialtar Pappalan goed te keuren;
 - 8.7.1.3. in te stemmen met verdere steun aan de Gereja Toraja Mamasa op basis van gezamenlijk vastgestelde projecten op het terrein van zending en toerusting;
 - 8.7.1.4. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.7.2. *Venda*
 - 8.7.2.1. het instellen van de Commissie NEVEFMA binnen de Vendakerken goed te keuren;
 - 8.7.2.2. ruimte geven aan deputaten ook contacten te leggen met andere kerken binnen de Synode Soutpansberg en op de volgende generale synode daarover met voorstellen te komen;
 - 8.7.2.3. de voorgestelde begroting goed te keuren.

- 8.7.3. *KwaNdebele*
 8.7.3.1. goedkeuring te hechten aan het sluiten van een overeenkomst met de GKK per 1 januari 2005 over de periode na de repatriëring van de laatste zendingswerker;
 8.7.3.2. goedkeuring te hechten aan het – in overleg met deputaten HBB – verlenen van steun aan het project MCDC;
 8.7.3.3. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.7.4. *Botswana*
 8.7.4.1. de financiële ondersteuning van de Gereformeerde Kerk van D'kar ten aanzien van ds. H.J.M. du Plessis niet te continueren;
 8.7.4.2. de plannen tot het opzetten van een eenvoudige bijbelschool binnen de Reformed Church of Botswana te ondersteunen;
 8.7.4.3. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.7.5. *Mozambique*
 8.7.5.1. subsidie te blijven geven voor het verstrekken van Bijbels en lesmateriaal;
 8.7.5.2. goedkeuring te verlenen aan het besluit de container op het woonerf van drs. Van 't Spijker geheel in eigendom te nemen;
 8.7.5.3. goedkeuring te verlenen aan het besluit de pastores Mala gelegenheid te geven hun theologische studie te continueren;
 8.7.5.4. goedkeuring te verlenen aan het voorstel een tweede-niveau-opleiding in Mocuba op te starten, onder meer inhoudende de exploitatie van de nieuw te bouwen school en daarvoor de benodigde middelen te genereren;
 8.7.5.5. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.8. *Ten aanzien van de zendingsprojecten:*
 8.8.1. *Brazilië*
 8.8.1.1. goedkeuring te verlenen aan het besluit de ondersteuning van dit project te continueren vanwege de moeizame start ervan;
 8.8.1.2. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.8.2. *Bangui*
 8.8.2.1. goedkeuring te verlenen aan het besluit om de familie Van den Toren gelegenheid te geven zomer 2005 te repatriëren;
 8.8.2.2. goedkeuring te verlenen aan het voorstel dr. Van den Toren parttime ter beschikking te blijven stellen aan de FATEB met het oog op het promotieprogramma;
 8.8.2.3. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van zr. Van den Toren-Lekkerkerker tot zendingswerker;
 8.8.2.4. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.8.3. *Siberië*
 8.8.3.1. goedkeuring te verlenen aan het voorstel de vaste kosten van het werk in Siberië uit de algemene middelen te betalen;
 8.8.3.2. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.8.4. *IFES-Nederland*
 8.8.4.1. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.9. *Bijzondere zendingswerkers*
 8.9.1. deputaten de mogelijkheid te geven een langdurige verbintenis aan te gaan met zendingswerkers op voorwaarde dat buiten de begroting om financiële ondersteuning wordt gevonden (zie 5.7);
 8.9.2. de voorgestelde begroting goed te keuren.
- 8.10. De voorgestelde totaalbegroting (zie 7.2.5) goed te keuren en op grond daarvan de hoofdelijke omslag voor de komende periode te bepalen.
- 8.11. Voor de hoofdelijke omslag in de komende periode af te stappen van een verdeling in twee bedragen.
- 8.12. Om het deputaten mogelijk te maken de voor u liggende begroting in de komende periode uit te voeren te besluiten
 – of de door uw vergadering te bepalen omslag de gehele begroting te laten dekken;
 – of de omslag – naar analogie van de wijze waarop u dat doet bij deputaten HBB – te beperken tot het dekken van de bureaukosten en de kosten van de medewerkers (gemiddeld € 11.85). Daarnaast geeft u dan aan deputaten de ruimte binnen en buiten de kerken fondsen te werven voor de ondersteuning van het veldwerk.
- 8.13. De handelingen van deputaten goed te keuren.

9. Tenslotte

9.1. Aan het einde van dit rapport zult u ongetwijfeld met deputaten constateren dat er veel werk is verzet: op de zendingssterreinen, binnen de zendingsprojecten, door de bijzondere zendingswerkers, door de ondersteuning vanuit Nederland.

9.2. Het is op zijn plaats hier een bijzonder woord van erkenning uit te spreken voor allen die op basis van vrijwilligheid zich hiervoor hebben ingezet: er moeten heel veel stukken worden verwerkt, vele uren van vergaderen ervoor worden gegeven en vakanties worden opgenomen om werkerreinen te kunnen bezoeken. Opvallend en verrassend is steeds weer de goede harmonie en grote eensgezindheid waarin dit vele werk gebeurt.

9.3. Het geheim achter dit alles mag het besef zijn dat de missionaire opdracht de eerste en belangrijkste is die de Heere Jezus Christus aan zijn gemeente heeft gegeven. Dat blijkt van levensbelang voor de kerk te zijn, ook met het oog op de wederkomst van onze Heiland. Tot op die dag geldt het 'gij zult mijn getuigen zijn' nog steeds. Daarvoor heeft Hij, getuige het boek Handelingen, zijn Geest uitgestort in zijn

gemeente. Zolang er nog mensen in deze wereld zijn, dichtbij of ver weg, die nog nooit van het Evangelie hebben gehoord, mogen wij niet verslappen in deze opdracht.

9.4. Het stemt tot diepe dankbaarheid dat wij als kerken binnen het geheel van deze wereldwijde opdracht een bescheiden plaats mogen innemen. Onder de zegen van onze God hebben we in de periode die achter ons ligt die blijde boodschap mogen uitdragen, de kennis van die blijde boodschap bij mensen mogen verdiepen en tekenen van Gods liefde en barmhartigheid met hen mogen delen. In datzelfde spoor hopen we Deo Volente weer verder te mogen gaan. Onder de verrijkende genade van de Heere Jezus Christus en in Zijn kracht zal dat ook kunnen.

Onze God en Heiland zegene uw vergadering.

Namens deputaten,

drs. J. van Mulligen, algemeen voorzitter
ds. H. Last, algemeen secretaris

10. Lijst met afkortingen (in alfabetische volgorde)

ADMA	(deputaten) Algemeen Diaconale en Maatschappelijke Aangelegenheden
AEAM	Association des Evangéliques d’Afrique et de Madagascar
APCE	Association for the Promotion of Christian Education
BPS	Badan Pekerja Sinode (soort moderamen)
BZ	(deputaten) Buitenlandse Zending
BZW	(deputaatschapscommissie) Bijzondere Zendingswerkers
CAR	Centraal Afrikaanse Republiek
CerIA	Project in samenwerking met De Verre Naasten van de GKv
DB	Dienstenbureau (Veenendaal)
Eukumindo	Europäische Arbeitsgemeinschaft für ökumenische Beziehungen mit Indonesien e.V.
E&M	(Stichting) Evangelie & Moslims
FATEB	Faculté de Théologie Evangélique de Bangui
GKK	Gereformeerde Kerk KwaNdebele
GKSA	Gereformeerde Kerk Suid-Afrika
GKv	Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)
GS	Generale Synode
GTM	Gereja Toraja Mamasa
GZB	Gereformeerde Zendingbond
HBB	(deputaten) Hulpverlening Binnen- en Buitenland
IER	Igreja Evangélica Reformada
IFES	International Fellowship of Evangelical Students
IFES-BIS	IFES-Board for International Student work
InForTem	Instituto da Formacao Teológica em Moçambique
IPB	Igreja Presbiteriana do Brasil
IRB	Igreja Reformada do Brasil
IRTT	Intercultural Reformed Theological Training
ITMP	Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie
Litindo	Literatuur Indonesië (heet tegenwoordig: Olindo)
MA	Maîtrise (niveau)
MBS	Mukhanyo Bible School
MCDC	Mukhanyo Community Development Centre
MTC	Mukhanyo Theological College
Nevefma	(the) Netherlands Venda Financial and Mutual Assistance
NGK	Nederlands Gereformeerde Kerken
NHK	Nederlandse Hervormde Kerk
NZR	Nederlandse Zendingraad
PR	Public Relations
PS	Particuliere Synode
Pt.	Pastor
SCDO	Soutpansberg Community Development Organisation
SIL	Summer Institute of Linguistics
TEE	Theological Education by Extension
TLW	True Love Waits
TUA	Theologische Universiteit Apeldoorn
TUK	Theologische Universiteit Kampen (GKv)
TWR	Trans World Radio
ZGG	Zending Gereformeerde Gemeenten
ZVK	Zendtijd voor Kerken
Z&H	(deputaten) Zending en Hulpverlening (GKv)
4U2	(uitspraak:) for you too

Bijlage 1: Kemitraan

'Kemitraan'

De synode van de Gereja Toraja Mamasa, bijeen in Mamasa, Indonesië in juli 2002, heeft aan de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland de volgende verklaring aangeboden van nauwe, hartelijke, zusterlijke samenwerking van gelijkwaardige partners:

Verklaring van *Kemitraan* tussen Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK) en Gereja Toraja Mamasa (GTM)

I. Grondslag voor de Kemitraan

1. Het Woord van God leert ons in Johannes 17: 21 dat Jezus wil dat zijn volk één is.
2. God heeft door de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland het evangelie laten verkondigen in het Mamasa-gebied, zodat in Mamasa christelijke gemeenten zijn ontstaan.
3. Dankzij de leiding en betrokkenheid van de deputaten zending van de CGK kon op 7 juni 1947 de eerste synode van de christelijke gemeenten van Mamasa samenkomen, zodat een kerkelijke gemeenschap gesticht kon worden onder de naam Gereja Toraja Mamasa, als vrucht van het werk van God door middel van de CGK.
4. Op grond van het in 1.1 tot en met 1.3 genoemde zijn de CGK in Nederland en de GTM in Indonesië daadwerkelijk verbonden in een geestelijke gemeenschap. Deze gemeenschap is bijzonder vanwege het werk van God en vanwege de wederzijdse betrokkenheid vanuit het verleden. Beide kerken zijn voor het aangezicht van God ervoor verantwoordelijk deze relatie levend te blijven houden en inhoud te geven.

II. Doel van de Kemitraan

De band die de CGK en de GTM met elkaar verbindt, zal in een verhouding van *kemitraan* duurzaam versterkt worden. Doel is dat een zusterlijke relatie aanwezig blijft, die formeel gewaarborgd wordt door de kerkelijke structuren. Zij zal voortduren zolang de beide kerken bestaan.

III. Vorm van de Kemitraan

Omdat de CGK en de GTM met elkaar verbonden zijn in een gemeenschap waarvan de wil en het werk van God de grondslag vormen, is deze verbondenheid een volledige kemitraan. Dat wil zeggen: een kemitraan die niet gebaseerd is op het belang van beide of één van beide partijen, maar op de wil van God. Deze kemitraan wordt gerealiseerd in:

1. Het elkaar in gebed aan de HEERE opdragen.
2. Samenwerking in verschillende vormen van kerkelijk werk
3. Het elkaar bezoeken en wederzijds uitwisselen van informatie en inzet van krachten
4. Het elkaar helpen om het dienstwerk financieel mogelijk te maken.

IV. Slot

Deze verklaring van kemitraan is opgesteld en wederzijds aanvaard als een concrete mogelijkheid voor de beide zusterkerken om actief een levende relatie met elkaar te onderhouden.

Namens de beide in hartelijke verstandhouding verbonden kerken,

Gereja Toraja Mamasa:

Ds. Adam Doda S.Th., algemeen voorzitter synodebestuur (BPS-GTM)
Ds. Simson Kene Sepadang S.Th., algemeen secretaris synodebestuur (BPS-GTM)

Bijlage 2: Bureaunkosten Nederland

	2004	2005	2006	2007
Traktementen en salarissen	216.066	261.300	268.000	274.450
Huisvestingskosten	25.700	26.400	27.200	28.000
Onroerendzaakbelasting	250	250	275	300
Assurantie woning secretaris	1.750	1.750	1.775	1.800
Onderhoud woning secretaris	2.388	2.500	2.500	2.500
Diverse huisvestingskosten	150	250	300	350
Adressenbeheer	8.525	8.400	8.725	8.960
Kantoorbehoeften	3.350	3.600	3.700	3.800
Assurantie (reisverzekering)	675	675	700	750
Kopieerkosten	6.650	7.000	7.200	7.400
Porti	6.000	6.000	6.000	6.000
Automatisering	1.950	2.350	2.425	2.450
Telefoon/fax	2.700	3.400	3.500	3.600
Website	1.825	2.500	2.550	2.650
Reis- en vergaderkosten	18.500	20.000	22.500	25.000
Representatiekosten	100	150	175	200
Abonnementen	100	125	150	175
Bibliotheek	50	50	75	100
Accountantskosten	5.000	5.000	5.000	5.000
Bank- en girokosten	3.000	3.000	3.250	3.500
Transferkosten	100	100	125	150
Bewaarloon effecten	1.250	1.500	1.750	2.000
Huishoudelijke uitgaven	700	725	675	700
Congreskosten	500	500	750	1.000
PR-activiteiten	12.500	17.500	20.000	22.500
Algemene kosten	1.000	1.250	1.500	1.750
Loonadministratie	575	800	825	850
Afschrijvingen inventarissen	6.294	5.540	5.540	5.540
Afschrijving woning secretaris	7.260	-	-	-
deelbijdrage Stichting E&M	35.903	-	-	-
Totaal	370.811	382.615	397.165	411.475

Bijlage 3: Overzicht kosten zendingswerkers

Personele kosten zendingswerkers	begroting	2005	t/m	2007	Totaal kosten werker														
					2005	2006	2007	2004											
Zendingsgebied																			
Indonesië	ds. C.W. Bujs	29.050	1.134	3.110	4.236	2.450-	475	7.750	18.050	10.000-	7.500	7.000	65.855	67.501	69.189	51.547			
Kwalandebele GKK	ds. W. van 't Spijker	14.500		1.300	2.450	1.225-		3.250	3.500		2.000	500	26.275		-	108.164			
M.T.C.	dr. P.J. Bujs	29.050	1.134	3.110	1.200	0	-	5.000	3.850			1.000	44.344	48.953	46.676	40.781			
Botswana	ds. J.C. Wessels	28.552	1.134	3.070	3.030	1.750-	475	7.750	3.850		3.500	1.000	52.461	57.273	55.204	98.011			
	drs. H. Visser	28.054	1.134	3.030	2.057	802-	475	6.000				1.000	43.448	45.534	45.673				
Mozambique	ds. G.Vos	29.050	1.134	3.110	3.084	1.770-	475	7.750		4000		1.000	45.248	49.379	51.614				
	drs. J. van 't Spijker	14.500	475	1.300	2.250	1.125-		3.500	3.500		2.000	500	27.500			97.506			
	dhr. D. Blijleven	23.500		1.880	3.000	1.500-	5.200	5.000	6.300		3.000	1.000	52.680	53.997	55.347				
Bangui	dr. B.v.d. Toren	26.062		3.375	2.875	1.722-	475	7.750	3.000		4.500	4.000	54.080	27.716	28.409	39.527			
IFES	ds. A.van der Meer	33.342		3.030	5.800	3.015-		7.750	8.575		5.000	1.000	61.482	63.019	64.595	38.936			
Pensioen	Mevrouw Heims- Ter Weel												5.000	5.000	5.000				
	Pensioenen zendingswerkers												9.076	9076	9076	9.076			
	Pensioenpremie Schouwstra												1.475	1525	1575				
	Pensioenvoorz ds. Tshabangu												4.800	4800	4800				
TOTAAL		255.660	6.145	12.390	25.815	29.872	15.359-	7.575	4.500	61.500	46.775	10.000-	31.500	6.000	15.000	483.724	433.773	437.157	483.548

Bijlage 4: Vermogenspositie**Vermogenspositie**

bedragen in euro's

Vermogen per 31 december 2003 2.386.875

Verwacht resultaat 2004

Totaal der begrote lasten		1.483.241
Totaal der begrote baten:		
Inkomsten kerken	1.083.956	
Opbrengst beleggingen	185.000	
Opbrengst erflatingen	45.500	
Bijdrage personeelskosten Mozambique	<u>31.765</u>	
		<u>1.346.221</u>
Begroot resultaat	tekort	137.020

Reeds nu bekende mutaties op het begrotingstekort.

Over- of onderschreiding bijdrage kerken	315.000- -	
Meer opbrengst legaten en erfstellingen	200.000 +	
Minder opbrengst interest	45.000- -	
Over- of onderschreiding lasten	<u>-</u>	
		160.000-

Verwacht tekort exploitatie 2004

297.020

Stichting onderwijsgebouw Mozambique; realisatie 2004

125.000

Vermogen per 31 december 2004

1.964.855

Vermogenscorrecties vanuit de begroting 2005-2007:

	<u>2005</u>	<u>2006</u>	<u>2007</u>
Investerings:			
Vervoermiddelen Indonesië		30.000	
Vervoermiddelen Botswana			30.000
Stichtingskosten huisvesting Mozambique	15.000		
Vervoermiddelen KwaNdebele GKK	16.500	18.500	
Computers en Copier	2.000	2.000	2.000
Vrijval afschrijvingen	39.940-	48.165-	54.075-
Exploitatieresultaat	-	-	-
	<u>6.440-</u>	<u>2.335</u>	<u>22.075-</u>

Te verwachten vermogensbeslag tijdens de begrotingsperiode:

26.180-

BIJLAGE 46
Artikel 106, 110

Rapport 3 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending

Inleiding

Uw commissie spreekt waardering uit voor het vele werk dat verricht is door deputaten. Achter de deputaten zien we al diegenen die uitgezonden zijn vanuit onze kerken, of in ieder geval in contact staan met deputaten. Met dit vele werk mogen onze kerken de zendingsopdracht van Christus gestalte geven.

Deputaten

Ds. A. van Heteren en br. H. de Wilde zijn niet herbenoembaar. We spreken de dank uit betreffende hun inzet voor het deputaatschap. Drs. J. van Mulligen en ds. H. Last zullen wellicht in de komende tijd terugtreden. Sinds hun benoeming in 1995 hebben ze zich ingezet voor het zendingswerk dat onder de verantwoordelijkheid van deputaten valt. We spreken onze waardering uit voor het werk dat werd gedaan. In het rapport melden deputaten dat nieuwe benoemingen van voorzitter en secretaris niet los gezien kunnen worden van de besluitvorming over herstructurering op het Dienstenbureau. Dat deputaten een voorzitter en secretaris nodig hebben, is vanzelfsprekend. Nadere invulling hangt echter af van voorstellen die commissie 6 hierover zal doen. Ook de voorstellen 8.6, 8.9 - 8.12 worden via commissie 6 onder uw aandacht gebracht.

Besluiten generale synode 2001

Besluit 10: de generale synode droeg deputaten op de aangenomen instructie samen met de huidige regeling te herschrijven tot één instructie. Deputaten hebben dit niet uitgevoerd in verband met het proces van herstructurering van het dienstenbureau. Om dezelfde redenen heeft men geen uitvoering gegeven aan besluit 23. Besluit 27 werd niet uitgevoerd, omdat deputaten dit niet uitvoerbaar achtten vanwege besluit 28.

Moderamen

Uw commissie heeft gekeken naar de structuur van het moderamen. In het moderamen hebben een (deeltijds) vrijgestelde voorzitter en een vrijgestelde secretaris zitting, die tevens deputaat zijn. Daarmee functioneren zij als werkgever en werknemer. In een gesprek hierover wezen deputaten op het belang dat men in de zendingsgebieden iemand ontmoet die de kerken vertegenwoordigen. Dit lijkt uw commissie echter geen probleem. Als vrijgestelde werker bezoekt men immers namens deputaten en daarmee namens onze kerken de zendingsgebieden.

Uw commissie is van mening dat bij de aanstelling van een nieuwe algemene secretaris, deze niet behoort functioneren als deputaat. Wat betreft een gedeeltelijk vrijgestelde voorzitter ligt dit moeilijker. Tot zijn takenpakket wordt gerekend het voorzitten van de vergaderingen. Het voorzitten van de vergadering dient te geschieden door een deputaat. Wellicht kunnen deputaten nadenken over een regeling die belangenverstrengeling van een vrijgestelde voorzitter voorkomt.

Indonesië

Uw commissie sprak over het beëindigen van de steun aan het ziekenhuis in Mamasa. Dit heeft alles te maken met de wijze waarop het ziekenhuis functioneert. Er zijn plannen een nieuw ziekenhuis te bouwen in deze regio. Het is maar de vraag of het ziekenhuis van Mamasa dan nog een functie zal hebben. Het 'kemitraan' is een initiatief van de Gereja Toraja Mamasa. Het onderstreept dat men wil verdergaan binnen het reformatorische erfgoed en daarbij elkaar nodig heeft. In die lijn ligt ook de studie van ds. Pappalan aan de Theologische Universiteit Apeldoorn.

Venda

De situatie in de Synode Soutpansberg zal op een ander moment in uw vergadering aan de orde komen. Deputaten vragen goedkeuring over het instellen de commissie NEVEFMA. Er is nadrukkelijk aandacht voor controle op de verdeling van de gelden. Het rapport meldt dat twee gemeenten gevraagd hebben om een relatie. Deputaten vragen derhalve om contacten te leggen met andere kerken binnen de Synode Soutpansberg. Uw commissie meent dat men hier behoedzaam moet zijn, nu de situatie zo gevoelig ligt.

KwaNdebele

Ds. G. Huisman en drs. W. van 't Spijker zijn reeds met hun gezinnen gerepatriëerd. Ds. van 't Spijker is vanwege de afbouw van zijn werk nog een aantal keren in KwaNdebele. In het kader van deze afbouw vraagt men goedkeuring voor het sluiten van een overeenkomst die zal ingaan per 1-1-2005. Daarin wordt o.a. geregeld hoe het werk van de zendingen wordt overgedragen. We spreken onze dank uit voor het werk dat door de predikanten Huisman en van 't Spijker is verricht. Goedkeuring wordt gevraagd voor steunverlening aan het MCDC. Uw commissie vraagt zich af of dit project vanwege het diaconale karakter niet thuishoort op de projectenlijst van deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland (HBB). Wellicht kan de komende tijd daar overleg over worden gepleegd met HBB.

Botswana

Deputaten melden dat er niet langer steun wordt verleend ten behoeve van ds. H.J.M. du Plessis. Er is destijds afgesproken slechts voor een beperkte tijd steun te verlenen. Die periode is nu ten einde. Steun wordt gevraagd voor de bijbelschool binnen de Reformed Church of Botswana. Het gaat hier om onder-

wijs waarbij een certificaat, diploma of zelfs het kandidaatsniveau behaald kan worden. Ds. Wessels, mevr. Wessels, drs. H. Visser, ds. du Plessis en ds. Seithleko geven het onderwijs.

Mozambique

Drs. J. van 't Spijker hoopt eind dit jaar terug te keren. Dankbaarheid is er voor het werk dat hij deed en wij zijn blij dat in ds. G. Vos een opvolger is gevonden.

Uw commissie sprak over de opzet van een tweede-niveau-opleiding. Dit blijkt nodig te zijn naast Hefsiba. Hefsiba geeft alleen onderwijs aan de eigen achterban. Men wil met deze opleiding een veel bredere groep bereiken. Daarnaast is er geografisch een grote afstand.

Zendingsprojecten

Deputaten stellen voor het werk in Brazilië ook de komende jaren te steunen. Dr. B. van den Toren hoopt te repatriëren uit Bangui. In verband met het promotieprogramma blijft hij parttime betrokken bij de FATEB.

Deputaten stellen voor het werk in Siberië voortaan uit de vaste middelen te betalen. Het gaat om zaken die nodig zijn om het evangelisatiewerk te kunnen verrichten.

IFES: Uw commissie vroeg of ds. A. van der Maarl wel voldoende aan het eigenlijke werk toekomt. Deputaten hebben de commissie verzekerd dat uit zijn verslagen blijkt dat dit zeer zeker het geval is.

Bijzondere zendingswerkers

Deputaten zijn met zr. P. Wigboldus en zr. L. Muskee een langere verbintenis aangegaan. Deputaten vragen u hiermee in te stemmen. In het gesprek met deputaten bleek dat het hier gaat om mensen die zeer waardevol zijn voor het zendingswerk. Er is met commissie 6 overleg geweest over de financiële kant van dit besluit. Als gevolg daarvan stelt uw commissie voor binnen de begroting ruimte te maken voor deze bijzondere zendingswerkers.

NZR

Onder 6.1.5 stellen deputaten voor om het waarnemerschap van de Nederlandse Zending te zetten in een lidmaatschap. De bezwaren destijds hadden te maken met de breed oecumenische opstelling van de NZR. De NZR is, naar het oordeel van deputaten, orthodoxer geworden. Uw commissie heeft de statuten, vastgesteld op 6 februari 2004, ingezien.

Gebleken is dat de statuten vermelden: *'De NZR staat op de grondslag van de Heilige Schrift, die hij erkent als het Woord van God en daarmee als basis voor zending en getuigend leven. De NZR stemt in met de Apostolische Geloofsbelijdenis.'* Er is aan deputaten gevraagd wat de waarde is van de NZR voor het zendingswerk. De NZR is een organisatie waar bezinning plaatsvindt betreffende zendingsvraagstukken. Het is niet zozeer een organisatie die publicitair naar buiten treedt. Uit de statuten blijkt dat men slechts voor een jaar waarnemer kan zijn. Onze kerken zijn dit echter reeds vele jaren. De commissie stelt u voor lid te worden van de NZR en daarbij aan deputaten te vragen op de volgende synode te rapporteren over de activiteiten die de NZR ontplooid heeft.

Financiën

Uw commissie heeft naar de inhoud van het beleid gekeken. De financiële kant ligt immers bij commissie 6. Wel spreekt de commissie met nadruk uit dat de volgende besluiten alleen kunnen worden uitgevoerd wanneer er financieel ruimte voor is.

Voorstellen

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. deputaten hartelijk te bedanken voor de verrichte werkzaamheden;
2. de handelingen van deputaten goed te keuren;

ten aanzien van het moderamen:

3. opnieuw een algemeen voorzitter te benoemen;
4. afhankelijk van voorstellen inzake de herstructurering deputaten toestemming te geven gedurende de komende periode een nieuwe parttime-vrijgesteld voorzitter voor het zendingsbureau te benoemen;
5. deputaten op te dragen een nadere regeling te treffen aangaande de positie van de voorzitter zodat belangenverstrengeling voorkomen kan worden en deze regeling de generale synode van 2007 aan te bieden;
6. opnieuw een vice-voorzitter te benoemen;
7. opnieuw een algemeen secretaris te benoemen;
8. deputaten op te dragen bij terugtreden van de huidige algemeen secretaris een nieuwe algemeen secretaris te benoemen die bij zijn functioneren geen deel uitmaakt van deputaten;
9. de benoeming van de tweede parttime secretaris, ds. G. Drayer, goed te keuren. Deze functie vervalt wanneer een nieuwe algemeen secretaris wordt benoemd;
10. opnieuw een eerste en tweede penningmeester te benoemen;
11. opnieuw drie deputaten te benoemen voor diverse onderling te verdelen werkzaamheden.
12. deputaten op te dragen lid te worden van de NZR en van de activiteiten van de NZR op de komende synode uitvoerig verslag te doen;

ten aanzien van de werkers:

13. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van ds. en zr. G. Huisman;
14. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van ds. en zr. W. van 't Spijker per 1 januari 2005;
15. goedkeuring te verlenen aan de repatriëring van drs. en zr. J. van 't Spijker per 1 januari 2005;

16. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van ds. en zr. G. Vos tot zendingsechtpaar voor het werk in Mozambique;

ten aanzien van de zendingsechtparen:

17. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendingsechtpaar van de kerk van Enschede-O;
18. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendingsechtpaar van de kerk van Zwijndrecht na repatriëring van de fam. J. van 't Spijker;
19. goedkeuring te geven aan het beëindigen van de status van zendingsechtpaar van de kerk van Stadskanaal na beëindigen van de werkzaamheden van drs. W. van 't Spijker;
20. goedkeuring te geven aan het verlenen van de status van zendingsechtpaar aan de kerk van Assen;
21. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van alle in dit rapport genoemde nieuwe bijzondere zendingswerkers;

ten aanzien van de zendingsterreinen:

Indonesië

22. het 'Kemitraan' goed te keuren (zie bijlage 1);
23. het beleid van deputaten ten aanzien van de studie van ds. Abialtar Pappalan goed te keuren;
24. in te stemmen met verdere steun aan de Gereja Toraja Mamasa op basis van gezamenlijk vastgestelde projecten op het terrein van zending en toerusting;

Venda

25. het instellen van de Commissie NEVEFMA binnen de Vendakerken goed te keuren;
26. ruimte te geven aan deputaten om op behoedzame wijze ook contacten te leggen met andere kerken binnen de Synode Soutpansberg en op de volgende GS daarover met voorstellen te komen;

KwaNdebele

27. goedkeuring te hechten aan het sluiten van een overeenkomst met de GKK per 1 januari 2005 over de periode na de repatriëring van de laatste zendingswerker;
28. goedkeuring te hechten aan het – in overleg met deputaten HBB – verlenen van steun aan het project MDCD;

Botswana

29. de financiële ondersteuning van de Gereformeerde Kerk van D'kar ten aanzien van ds. H.J.M. du Plessis niet te continueren;
30. de plannen tot het opzetten van een eenvoudige bijbelschool binnen de Reformed Church of Botswana te ondersteunen;

Mozambique

31. subsidie te blijven geven voor het verstrekken van bijbels en lesmateriaal;
32. goedkeuring te verlenen aan het besluit de container op het woonerf van drs. Van 't Spijker geheel in eigendom te nemen;
33. goedkeuring te verlenen aan het besluit pastor Mala gelegenheid te geven zijn theologische studie te continueren;
34. goedkeuring te verlenen aan het voorstel een tweede-niveau-opleiding in Mocuba op te starten, onder meer inhoudende de exploitatie van de nieuw te bouwen school en daarvoor de benodigde middelen te genereren;

ten aanzien van de zendingprojecten:

Brazilië

35. goedkeuring te verlenen aan het besluit de ondersteuning van dit project te continueren vanwege de moeizame start ervan;

Bangui

36. goedkeuring te verlenen aan het besluit om de fam. Van den Toren gelegenheid te geven zomer 2005 te repatriëren;
37. goedkeuring te verlenen aan het voorstel dr. Van den Toren parttime ter beschikking te blijven stellen aan de FATEB met het oog op het promotieprogramma;
38. goedkeuring te verlenen aan de benoeming van zr. Van den Toren – Lekkerkerker tot zendingswerker;

Ds. A. van der Maarl

39. Het werk dat ds. A. van der Maarl via de IFES doet, te steunen;

Siberië

40. goedkeuring te verlenen aan het voorstel de vaste kosten van het werk in Siberië uit de algemene middelen te betalen;

bijzondere zendingswerkers

41. deputaten de mogelijkheid te geven een langdurige verbintenis aan te gaan met zendingswerkers op voorwaarde dat binnen de begroting daarvoor ruimte gevonden wordt.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 47

Artikel 106

Rapport 7 van commissie 2 inzake de ontmoeting met broeders uit Indonesië en Venda

Inleiding

Op woensdag 13 oktober 2004 vond op het Dienstenbureau een ontmoeting plaats met ds. P. Pangloli en ds. P. Bosong uit Indonesië en ds. N.I. Mundalawo en ds. M.S. Nefefe uit Venda. Deze ontmoeting met commissie 2 vond plaats in aanwezigheid van deputaten buitenlandse zending. Als tolken fungeerden dr. C.W. Buijs en ds. G. Drayer. Het was goed om deze ontmoeting te hebben. Uw commissie is onder de indruk van de visie die de broeders hebben op de roeping van de kerk. Ze weten zich gedrongen om het evangelie uit te dragen. Er is beweging met de medemens die Jezus Christus nog niet kent. In dit rapport willen we iets weergeven van de inhoud van het gesprek dat is gevoerd.

Indonesië

De broeders Pangloli en Bosong vertellen dat ze zijn vrijgesteld door de synode van de GTM. Ze leggen uit hoe dat is georganiseerd. De synode heeft 7 broeders vrijgesteld voor het werk van de kerken. Deze zeven broeders, houden zich voltijds bezig met het werk dat hen door de synode is opgedragen. Zo is ds. Pangloli bezig met de kadervorming en ziet hij toe op het zendingswerk dat ook vanuit onze kerken wordt gesteund. Ds. Bosong houdt zich bezig met een viertal stichtingen die zich onder andere bezighouden met projecten in de landbouw, onderwijs, kredieten en diaconaal werk.

De GTM is een presbyteriaal-synodale kerk met een calvinistische inslag. Het is een uitdaging om eraan te mogen meewerken dat het zwakke geloof van de gemeenteleden versterkt wordt. In iedere gemeente en classis zijn er mensen aangesteld die zich hier in het bijzonder mee bezighouden.

Een uitdaging ligt ook in de veranderde politieke situatie. Mamasa is namelijk een aparte politieke eenheid geworden. Voor 2001 behoorde Mamasa tot een groter gebied waarin de islam een sterke positie had. Nu Mamasa zelfstandig is, is die druk weggevallen. De meeste inwoners van dit district zijn christen. Voor de kerk in dit gebied liggen hier uitdagingen.

Mamasa behoort tot de provincie West-Sulawesi. De spanningen worden niet zozeer gevormd door de verhouding islam-christendom alswel de vrees dat Mamasa dominant zal zijn in deze provincie.

Vanaf 1939 is er in Mamasa het Mamasa-Ziekenhuis. De overheid heeft plannen om een nieuw ziekenhuis in dit gebied te bouwen. Toch behoudt het Mamasa-Ziekenhuis zijn functie. Een reden daarvoor is de afstand tussen de ziekenhuizen. Ook het hoofd gezondheidszorg van de overheid is van mening dat het ziekenhuis er moet blijven.

Bijzondere aandacht heeft het onderwijs. Men heeft een Theologische Hogeschool opgericht. Daarvoor was er alleen een islamitisch getinte opleiding. Men heeft een opleiding gesticht met medewerking van de overheid. Zowel aanstaande predikanten als leerkrachten voor het godsdienstonderwijs worden hier opgeleid. Inhoudelijk wil de school overeenstemmen met de leer en belijdenis van de GTM. Men hoopt door deze opleiding leiders te vormen die in de toekomst in de GTM hun positie kunnen innemen.

Venda

De broeders van Venda spreken hun waardering uit voor de relatie met de zusterkerk in Nederland. Men is dankbaar dat er 10 jaar onafhankelijkheid is in Venda. Men heeft momenteel als thema: 'Reformatie viereen binnen de onafhankelijkheid'. Wij zijn gewoon te spreken over Venda, maar het gebied maakt tegenwoordig deel uit van de provincie Limpopo.

Er kan gesproken worden over geestelijke groei in de kerk. Men denkt dan aan een aantal zaken. Allereerst verstaat de gemeente steeds meer haar roeping het evangelie naar buiten uit te dragen. Daarnaast beseft men dat een gemeente zelfstandig moet kunnen functioneren. Er is een breken met onbijbelse gewoonten rond ziekte en begrafenissen. De geestelijke groei wordt ook zichtbaar in een toename van kerkleden. Tegelijkertijd is er sprake van zorg. De kerken bevinden zich op het platteland. Daar is sprake van grote werkloosheid. Gevolg is dat jongeren massaal wegtrekken naar de stad. Men vraagt zich dan ook af hoe de kerk er over 10 jaar uit zal zien.

Door de apartheid was het niet mogelijk kerken te stichten in de grote steden en de blanke dorpen en in sommige 'zwarte' woondorpen. Nu de apartheid is afgeschaft zijn in die gebieden dan ook geen kerken. Men ziet het als een uitdaging daar als kerk present te zijn.

De kerken in Venda behoren tot drie synodes: Potchefstroom, Middellande en Soutpansberg. Deze kerken beginnen naar elkaar toe te schuiven, al is dit een proces wat met uiterst kleine stapjes gaat.

In Niani zijn 36 preekplaatsen met slechts 3 predikanten; in Mutale 20 preekplaatsen met 1 predikant. Men is ervan doordrongen dat het belangrijk is om kader voor de kerk te vormen. Via de Iyani bijbelschool

wordt hieraan gewerkt. Er worden voorgangers getraind die op de preekplaatsen kunnen voorgaan. Catecheten worden opgeleid en van goed materiaal voorzien. Men heeft contacten gelegd met onafhankelijke kerken. De bijbelschool wil namelijk ook voor deze kerken van betekenis zijn.

In de kerken is aandacht voor de problematiek rond hiv/aids. Men doet veel aan hulpverlening. Zo vindt counseling plaats van aidswezen en is er samenwerking met hen die deze kinderen opvangen. Ook is er samenwerking met de overheid, waarin men probeert bij de overheid een verandering van denken teweeg te brengen. De overheid voert preventief een campagne voor 'veilig vrijen'. De kerk is vanuit de bijbel echter van mening dat een andere weg gewezen moet worden.

Men denkt eraan een stichting op te richten onder de naam 'dr. Helms-foundation'. Financieel zal men donoren, o.a. de christelijke gereformeerde kerken nodig hebben, om dit te kunnen verwezenlijken.

Op de bijbelschool zijn er programma's voor jongeren van 9-12, 13-14 en 15-16 jaar. Daarbij besteedt men aandacht aan het bijbelse spreken over seksualiteit. De kerk is er namelijk van overtuigd dat verandering van de aids-problematiek bewerkt moet worden door bij de jongeren te beginnen. Zo'n 60% van de deelnemers aan deze cursus komt dikwijls van buiten de kerk!

Men ziet de islam niet als een bedreiging maar als een uitdaging. De islam bepaalt de kerk bij haar roeping om van de hoop te getuigen die in haar is.

W. N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 48
Artikel 111, 199

Rapport 6 van commissie 2 inzake het algemene gedeelte van het rapport van deputaten evangelisatie

Uw vergadering heeft een aantal voorstellen aan uw commissie voorgelegd. Dit zijn de volgende:

Amendement ds. M. J. Kater

In plaats van besluit 3 van het commissierapport: 'deputaten op te dragen een inventarisatie, rubricering en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal, dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is, te maken en die de kerken aan te bieden met het verzoek over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken'.

Deputaten vroegen uw commissie deze opdracht niet opnieuw bij hen neer te leggen. Het takenpakket van deputaten evangelisatie is immers breed. Wij hebben gedacht aan deputaten kerkjeugd en onderwijs. Een reden is dat onze jongeren ook onderwezen dienen te worden in het onderscheid tussen evangelisch en gereformeerd.

De commissie stelt u dan ook voor om dit voorstel gewijzigd over te nemen:

Deputaten kerkjeugd en onderwijs op te dragen.....

Voorstel dr. D. Visser

'Deputaten opdracht te geven te onderzoeken of het evangelisatiewerk principieel anders kan worden opgezet'.

De commissie neemt dit voorstel niet over omdat deputaten hebben gezegd daar al aandacht aan te besteden.

Voorstel ds. P. D. J. Buijs c.s.

'Deputaten op te dragen zich te bezinnen op de wezenlijke plaats van de prediking in het kader van het missionaire werk in het algemeen en in het kader van de visieomschrijving in het bijzonder (bijlage 1).'

De commissie onderschrijft van harte de noodzaak gastvrije gemeente te moeten zijn. De prediking van het Woord neemt in de gemeente en de eredienst een belangrijke plaats in. Daarom is bezinning op de prediking in dit kader wezenlijk. Wij stellen u dan ook voor deputaten op te dragen in de notitie 'Naar een gastvrije kerk' (bijlage 1) een paragraaf over de prediking op te nemen en daarna de notitie de kerken aan te bieden.

Voorstel ds A. Hilbers c.s.

1. *deputaten hartelijk te bedanken voor de door hen verrichte werkzaamheden*
2. *instemming te betuigen met het visiedocument 'Naar een gastvrije kerk' en dit aan te bieden aan de kerkenraden.*

De commissie wil voorstel Buijs en het 2^e voorstel Hilbers combineren, als volgt:

Om het visiedocument, aangevuld met een passage over de plaats van de prediking, beschikbaar te stellen aan de kerken

Voorstel 1 neemt uw commissie niet over. We hebben namelijk nog een deelrapport te behandelen. In dat rapport zal de dank worden uitgesproken.

Vervolgens gaat uw commissie in op de opmerkingen die vanuit de vergadering zijn gemaakt over het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie. Uw commissie is van mening dat het voorstel van deputaten aan uw commissie een goede weg is. We blijven als deelnemende organisatie lid van de Evangelische Alliantie. Voor het werk van de evangelisatieconsulenten is dit van belang. Kennis en ervaring kan via dit platform uitgewisseld worden. In publicaties zijn soms vanuit het gereformeerde denken vragen te stellen. Daarom is tegelijkertijd voorzichtigheid geboden. Uw commissie handhaaft dan ook het voorstel om het evangelisatieadviescentrum als deelnemende organisatie te laten participeren. De formulering van dit voorstel is echter aangepast.

Uw commissie blijft van mening dat in een brief de kerken gewezen dienen te worden op bruikbaar evangelisatiemateriaal van andere kerken. Wellicht bevordert dit betrokkenheid van plaatselijke kerken die nu nog geen gebruik maken van de diensten van het evangelisatieadviescentrum.

Tenslotte hebben deputaten uw commissie voorgelegd dat er besluiten genomen dienen te worden over de evangelisatieconsulenten dr. S. Paas en br. A. Dingemanse.

Dr. S. Paas is ingaande 1 september 1999 voor de tijd van 6 jaar benoemd. Zijn dienstverband loopt derhalve af op 31 augustus 2005, tenzij het wordt verlengd. De inzet van br. Paas is van grote betekenis gebleken voor de kerken en deputaten. In zijn functie als evangelisatieconsulent heeft hij het missionair bewustzijn van de kerken versterkt. Deputaten hebben met groot genoegen 5 jaar met hem gewerkt. Deputaten zijn ervan overtuigd dat er op het gebied van missionaire toerusting en advisering van de kerken nog veel te doen is. Zonder de inzet van een evangelisatieconsulent zullen deputaten de kerken niet op adequate wijze kunnen dienen. Daarom stellen zij voor om br. Paas voor onbepaalde tijd te benoemen.

Br. A. Dingemanse is voor 3 jaar benoemd en in dienst getreden voor 0,5 fte, hoofdzakelijk als werker voor de grootstedelijke gebieden. Zijn dienstverband ving aan op 1 oktober 2002 en loopt derhalve af op 30 september 2005. Br. Dingemanse heeft aangetoond met verve en tot aller tevredenheid zijn taken binnen het verband van de opdracht van deputaten te kunnen uitvoeren. Mede door zijn deeltijdfunctie bij de Chr. Geref. Kerk van Rotterdam-Charlois (ICF), is hij uitstekend ingevoerd in de grootstedelijke problematiek. Voorts is hij als organisator een goede aanvulling gebleken voor br. Paas. Met de grootstedelijke problematiek is het deputaatschap nog voluit bezig. Daarom wordt door deputaten gevraagd het dienstverband van br. Dingemanse met drie jaar te verlengen. Uw commissie sluit zich aan bij de uitgesproken waardering ten aanzien van beide broeders en neemt de benoemingsvoorstellen over.

Uw commissie stelt u voor te besluiten:

1. een studieopdracht te verlenen om na te gaan of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen, die tevens een werkkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap. Uw commissie denkt hierbij aan een opdracht voor deputaten kerkorde en kerkrecht;
2. het lidmaatschap van de Evangelische Alliantie te wijzigen. Voortaan zal het evangelisatieadviescentrum lid zijn van de Evangelische Alliantie;
3. deputaten kerkjeugd en onderwijs op te dragen een inventarisatie, rubricering naar onderwerp en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal, dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is, te maken en die de kerken aan te bieden met het verzoek over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken;
4. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de wezenlijke plaats van de prediking in het kader van het missionaire werk in het algemeen en in het kader van de visieomschrijving in het bijzonder (bijlage 1) en het resultaat hiervan op te nemen in het visiedocument. Daarna kan het visiedocument onder de kerken verspreid worden.
5. deputaten op te dragen door middel van een algemene brief de kerken te wijzen op evangelisatiemateriaal dat vanuit andere kerken verschijnt en naar inhoud en werkwijze bruikbaar is in onze kerken;
6. deputaten opdracht te geven dr. S. Paas ingaande per 1 september 2005, na een eerste diensttijd van 6 jaar, voor onbepaalde tijd te benoemen en br. A. Dingemanse ingaande 1 oktober 2005, na een eerste diensttijd van 3 jaar, voor een periode van opnieuw drie jaar te benoemen.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 49
Artikel 112

Rapport 6 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland, met betrekking tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (2)

Amendementen bij het commissievoorstel

ds. A. Hilbers c.s.

1. constaterend 3:

aanvullen na 'toegenomen is': 'en dat deputaten en commissie erin overeenstemmen dat wat bereikt is niet verloren mag gaan';

Commissie: overnemen, maar dan als nieuw 'van oordeel 4', als volgt: 'dat wat bereikt is niet verloren mag gaan'. (De nummering van de overige 'oordelen' wijzigt daarmee.)

Motivatie: dit ligt in de lijn van het commissierapport, waarin vrijwel hetzelfde wordt betoogd (p. 66); deputaten en commissie hoeven echter niet (apart) vermeld te worden.

2. van oordeel 3:

'en het van grote betekenis is als die contacten worden uitgebreid'

3. spreekt uit 2 (nieuw):

'dat het in 1 gestelde te meer een appèl betekent aan de kerken om plaatselijk contact te zoeken.'

Commissie: amendementen 2 en 3 wel overnemen, maar op andere plaats en in enigszins andere vorm, nl. onder 'besluit 2'. Dit wordt dan als volgt:

- besluit 2.a. het 'federatieve groeimodel' vooralsnog niet in te voeren, omdat noch de naam, noch de bedoeling van dit model op dit moment aan alle kerken duidelijk is en de noodzakelijke eenparigheid daarvoor op dit moment ontbreekt;
- b. dat het onder a gestelde te meer een appèl betekent aan de kerken om indien mogelijk plaatselijk contact te zoeken dan wel bestaande contacten uit te breiden;

Motivatie: dit ligt in de lijn van het commissierapport. Daarin is opgemerkt dat er besluiten dienen te worden genomen waardoor plaatselijk vooruitgang kan worden geboekt, maar waarin tevens gesteld wordt dat de synode geen 'dwang' mag uitoefenen op plaatselijke kerken (p.66) – vandaar de woorden 'indien mogelijk'.

4. spreekt uit 5:

'deputaten de opdracht te geven in de komende periode vanuit de bereikte principiële overeenstemming door te spreken over door velen opgemerkte verschillen tussen die overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking.'

Commissie: enigszins redactioneel gewijzigd overnemen, als volgt:

'besluit 6: deputaten de opdracht te geven in de komende periode vanuit de bereikte principiële overeenstemming met deputaten GkV nadrukkelijk door te spreken over het door velen opgemerkte verschil tussen de genoemde overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking.'

Motivatie: op deze manier wordt de bereikte principiële overeenstemming wat meer naar voren gehaald en geaccentueerd; daartegen heeft de commissie geen bezwaar.

ds. J.P. Boiten c.s.

spreekt uit 5 (nieuw)

'deputaten op te dragen alle reacties die uit de kerken zijn binnengekomen inzake het federatieve groeimodel te verwerken met het oog op besluitvorming met betrekking tot de invoering van het federatieve groeimodel, en op de volgende synode hierover te rapporteren.'

5 wordt 6

6 wordt 7, enz.

bij besluit 1: 6 wordt 7

Commissie: overnemen in enigszins gewijzigde vorm, als volgt:

'besluit 5: deputaten op te dragen alle reacties uit de kerken inzake het 'federatieve groeimodel' geestelijk te 'wegen' en de GS van 2007 met de uitkomst van die weging te dienen met het oog op een verantwoorde besluitvorming.'

Motivatie: ook uw commissie had graag gezien dat deputaten de reacties vanuit de kerken nu reeds hadden gewogen. Zij kan ermee instemmen dat die opdracht alsnog wordt gegeven. Deputaten hebben zelf aangegeven dat het moeilijk wordt om aan het 'federatieve groeimodel' recht te doen als langer met de invoering ervan wordt gewacht. Ook met het oog daarop is een geestelijke 'weging' van de reacties van belang om tot besluitvorming in D.V. 2007 te kunnen komen.

ds. G. van Roekel c.s.

overwegend 8: dat deputaten aangegeven hebben te verlangen naar duidelijkheid;

van oordeel 8: dat enerzijds de zaak van de Koning en daarom van de kerken niet gediend is met het maken van een keuze zoals in het commissierapport genoemd, maar dat anderzijds het voortduren van onduidelijkheid evenmin dienstbaar is aan de zaak van de Koning en van de kerken;

spreekt uit 7 (nieuw): deputaten op te dragen voor de synode van 2007 een heldere analyse te maken van de dan bereikte situatie en van daaruit voorstellen te doen die het verlangen naar duidelijkheid honoreren.

(7+8 wordt 8+9)

besluit 1: t/m 'wat opgemerkt is' onder 'spreekt uit' 3 t/m 7;

Commissie: niet overnemen.

Motivatie: te zeer wordt in dit amendement gefocust op een bepaalde duidelijkheid die in 2007 zou moeten komen. Iets van dit amendement klinkt wel door in het gewijzigde amendement van ds. Boiten c.s., maar minder geprononceerd. Uw commissie is van mening dat we ruimte moeten laten voor de weg die de Heilige Geest op dit punt met de kerken wil gaan. Overigens is de commissie ervan overtuigd dat de indieners van dit amendement dat evenzeer beogen.

Resumerend:

van oordeel 4: dat wat bereikt is niet verloren mag gaan; oud 4 wordt 5, etc.

- besluit 2.a. het 'federatieve groeimodel' vooralsnog niet in te voeren, omdat noch de naam, noch de bedoeling van dit model op dit moment aan alle kerken duidelijk is en de noodzakelijke eenparigheid daarvoor op dit moment ontbreekt;

- b. dat het onder a gestelde te meer een appèl betekent aan de kerken om indien mogelijk plaatselijk contact te zoeken, dan wel bestaande contacten uit te breiden;
- besluit 5. deputaten op te dragen alle reacties uit de kerken inzake het 'federatieve groeiemodel' geestelijk te 'wegen' en de GS van 2007 met de uitkomst van die weging te dienen met het oog op een verantwoorde besluitvorming;
- besluit 6. deputaten de opdracht te geven in de komende periode vanuit de bereikte principiële overeenstemming met deputaten GKV nadrukkelijk door te spreken over het door velen opgemerkte verschil tussen de genoemde overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking;
- oud 6 wordt 7, etc.

Denkend aan de gemaakte opmerkingen over 'spreekt uit' en 'besluit' wordt de structuur van het voorstel aan het eind enigszins aangepast: 'spreekt uit' wordt gewijzigd in 'besluit'; wat onder het oude 'besluit' vermeld wordt krijgt een plaats in het nieuwe 'besluit'. Het oude 'spreekt uit 8' wordt nu opgenomen als 'van oordeel 8'.

Het complete, aangepaste voorstel luidt nu als volgt (de wijzigingen zijn gecursiveerd):

de generale synode,

kennis genomen hebbend

1. van het rapport van deputaten voor de eenheid van de gereformeerde belijders in Nederland inzake de verhouding tot de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
2. van het rapport van de door haar ingestelde commissie;

gehoord hebbend

de bespreking op de vergadering;

constaterend

1. dat de plaatselijke kerken geraadpleegd zijn over de wenselijkheid van en de mogelijkheden tot invoering van het 'federatieve groeiemodel' en dat hierop in vrijwel gelijke verhouding uit de kerken zowel positieve als negatieve reacties zijn ontvangen;
2. dat een aantal kerkenraden zich met betrekking tot het 'federatieve groeiemodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd;
3. dat het aantal kerken dat op aanbeveling van de generale synode met de plaatselijke GKV in gesprek is gegaan, evenzeer als het aantal kerken dat met de GKV tot enige vorm van samenwerking is gekomen, toegenomen is;
4. dat een aantal kerken om uiteenlopende redenen bezwaren heeft tegen een verdergaande toenadering tot de GKV;

overwegend

1. dat het middel van een enquête niet overschat moet worden, maar tegelijk aan de resultaten ervan niet voorbijgegaan kan worden en dat een zekere weging daarvan noodzakelijk is;
2. dat het feit dat een aantal kerken zich met betrekking tot het 'federatieve groeiemodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd te maken kan hebben met onvoldoende inzicht in de bedoeling van het 'federatieve groeiemodel';
3. dat de kerken die contact zochten of tot samenwerking kwamen met de plaatselijke GKV dat deden ingevolge de oproepen van de generale synode;
4. a. dat de landelijk geconstateerde overeenstemming inzake 'de toe-eigening van het heil' niet wegneemt dat er in het algemeen gesproken in de praktijk van de prediking nog steeds wezenlijke verschillen tussen GKV en CGK worden geconstateerd;
- b. dat de genoemde verschillen ook binnen het eigen kerkverband worden geconstateerd;
5. dat het van het grootste belang is dat de op wezenlijke punten verkregen overeenstemming ook werkelijk functioneert in de praktijk van de prediking en dat men er wederzijds op aanspreekbaar dient te zijn;
6. dat verdergaande toenadering tot de GKV binnen de kerken verschillend getaxeerd wordt;
7. dat de opkomst bij de regionale bijeenkomsten tegenvalt;

van oordeel

1. a. dat er enerzijds reacties vanuit de kerken ten aanzien van het 'federatieve groeiemodel' zijn die te weinig verdisconteren wat er in de loop van de jaren bij de landelijke samensprekingen is bereikt;
- b. dat er anderzijds reacties zijn die onvoldoende rekening houden met de route die door de GS 2001 is gewezen;
- c. dat er ook reacties zijn die getuigen van terechte zorg over de prediking in de GKV;
2. dat het noodzakelijk is de kerkenraden opnieuw te benaderen om de bedoeling van het 'federatieve groeiemodel' uit te leggen, omdat een aantal kerkenraden zich over het 'federatieve groeiemodel' (nog) geen oordeel heeft gevormd of de bedoeling ervan niet goed begrepen heeft;
3. dat het positief te duiden is dat de contacten met kerken van de GKV op plaatselijk niveau zijn toegenomen;
4. dat wat bereikt is niet verloren mag gaan;
5. a. dat het zorg geeft dat de landelijk geconstateerde overeenstemming inzake 'de toeëigening van het heil' te weinig is terug te vinden in de prediking van de GKV;

- b. dat er op dit punt ook reden is de prediking in eigen kerken kritisch te doorlichten;
6. dat de eenheid die er in Christus is en de opdracht die daaruit voortvloeit om te zoeken naar eenheid in waarheid de kerken ertoe dringt om het gesprek met de GKv voort te zetten over de vraag hoe we in prediking en pastoraat recht doen aan de wijze waarop onze belijdenisgeschriften spreken over de toeëigening van het heil;
7. dat zorgvuldig dient te worden omgegaan met de verschillen binnen het kerkverband;
8. dat betwijfeld moet worden of nieuwe regionale bijeenkomsten het gewenste effect zullen hebben;
9. dat de classes geroepen zijn om de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot nauwer samenleven te komen uitsluitend te toetsen aan de hand van bijlage 6 K.O., zonder dat persoonlijke opvattingen een besluit over die samenwerking belemmeren;

besluit

1. te blijven bij de uitspraak van de GS 2001 dat het 'federatieve groeimodel' een goede vorm is om aan de gevonden eenheid in een proces van geleidelijkheid verder gestalte te geven;
2. a. het 'federatieve groeimodel' vooralsnog niet in te voeren, omdat noch de naam, noch de bedoeling van dit model aan alle kerken duidelijk is en de noodzakelijke eenparigheid daarvoor op dit moment ontbreekt;
- b. *dat het onder a gestelde te meer een appellé betekent aan de kerken om indien mogelijk plaatselijk contact te zoeken dan wel bestaande contacten uit te breiden;*
3. deputaten op te dragen de kerken opnieuw te benaderen om de bedoeling van het 'federatieve groeimodel' uit te leggen;
4. deputaten op te dragen de kerken opnieuw een oordeel over het 'federatieve groeimodel' te vragen, voor zover de toelichting van deputaten hun daar aanleiding toe geeft;
5. *deputaten op te dragen alle reacties uit de kerken inzake het 'federatieve groeimodel' geestelijk te 'wegen' en de GS van 2007 met de uitkomst van die weging te dienen met het oog op een verantwoorde besluitvorming;*
6. deputaten de opdracht te geven in de komende periode met deputaten GKv *vanuit de bereikte principes overeenstemming* nadrukkelijk door te spreken over het door velen opgemerkte verschil tussen die overeenstemming en de praktijk, vooral ten aanzien van de prediking;
7. deputaten op te dragen samen met deputaten GKv materiaal te ontwikkelen en nieuwe wegen te zoeken om:
 - a. het gesprek over en het ambtelijk toezicht op de prediking binnen de eigen kerkgemeenschap en tussen de kerken op plaatselijk vlak te dienen, om zo geestelijk leiding te geven aan deze gesprekken;
 - b. thema's aan te reiken die de contacten tussen beide kerken kunnen bevorderen, zoals: het werk van de Heilige Geest, zowel in de persoonlijke beleving als in de heiliging, de relatie kerk en Israël, de houding tegenover de andere wereldgodsdiensten, met name de islam, en andere hedendaagse godsdienstige stromingen, in een nauwgezet luisteren naar de Schrift en met het oog op de praktijk van de prediking en het gemeentelven;
8. deputaten geen nieuwe opdracht te geven om regionale conferenties te beleggen;
9. de classes op te roepen de mogelijkheden om op plaatselijk niveau tot nauwer samenleven te komen uitsluitend te toetsen aan de hand van bijlage 6 K.O.;
10. de GKv te verzoeken opnieuw deputaten te benoemen en via parallelle besluitvorming mee te werken aan wat is opgemerkt onder de besluiten 6 en 7.

P.D.J. Buijs, rapporteur

BIJLAGE 50
Artikel 120

Rapport 5 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten evangelisatie: de positie van de zendingsgemeenten en de evangelist

Inleiding

Deputaten kregen de opdracht van de generale synode 2001 om te onderzoeken op welke wijze zendingsgemeenten een plaats kunnen krijgen in ons kerkverband. Tevens moest onderzocht worden welke positie de evangelist heeft en of er ruimte is om een evangelist de sacramenten te laten bedienen. De studie die op de tafel ligt van de synode (punt 2.2, de besluiten 4 tot en met 7, punt 7 en bijlage 3 en 4 van het deputatenrapport) is de uitwerking van deze opdracht. Een grondige studie wordt ons daarin geleverd. We zeggen deputaten hartelijk dank voor het vele werk dat met deze studie is verzet.

De besluiten

Over de uitvoering van de besluiten van de generale synode 2001 valt het volgende te zeggen: Besluit 5.2e vraagt om overleg met de Theologische Universiteit Apeldoorn. Dit overleg is er niet geweest. Deputaten zijn aan dit overleg niet toegekomen. Daarom vindt uw commissie het niet juist dat in de voorstellen van deputaten een voorstel over de opleiding van evangelist is opgenomen.

Zendingsgemeente en evangelist

Omdat het uw commissie goed lijkt over de gemeente spreken voordat de ambtsdrager aan de orde komt, stelt uw commissie voor eerst punt 7.4. te bespreken en daarna punt 7.3.

De zendingsgemeenten (7.4)

Sinds de generale synode 2001 zijn er activiteiten ontplooid, gericht op het ontstaan van zendingsgemeenten. Het is verheugend om te zien hoe de Heere op deze wijze Zijn koninkrijk uitbreidt. Het mag ons dankbaar stemmen dat onze kerken op verschillende plaatsen erbij betrokken zijn geraakt. Uw commissie heeft waardering voor de wijze waarop deputaten hierin een weg wijzen.

Exegese

Betreffende de exegetische gedeelten heeft uw commissie een aantal vragen gesteld.

Dat heeft erin geresulteerd dat deputaten voorstellen op pagina 61 bij punt 3.6 de volgende vier regels te laten vervallen: 'Toen de Zoon van God...in verschillende situaties'.

De zin die daarop volgt moet gewijzigd in: 'Daarbij heeft hij de intentie om zoveel mogelijk mensen te winnen: ... ' Als gevolg daarvan moet op pagina 65 conclusie 'f' worden gewijzigd in: '1 Korinthe 9 wijst ons de weg....'

Conclusies rapport 7.4

In het rapport (7.4) wordt een zevental conclusies geformuleerd. Uw commissie maakt hierbij een aantal aantekeningen:

Ad a: de definitie van een zendingsgemeente laat nog een aantal vragen open. Er kan niet zomaar gesproken worden van 'de' zendingsgemeente. Wanneer wordt een zendingsgemeente een gewone gemeente? Iedere kerk dient immers missionair te zijn. Zijn er meerdere soorten zendingsgemeente mogelijk? Mogen we bijvoorbeeld verschil maken tussen een zendingsgemeente bestaande uit autochtonen of allochtonen? Moet een zendingsgemeente al (spontaan) ontstaan zijn, of kan men ook bewust overwegen een dergelijke gemeente te stichten? Wanneer is sprake van de stichting van een zendingsgemeente en wanneer van het starten van een nieuwe wijkgemeente? Het lijkt uw commissie dan ook gewenst de volgende synode te dienen met een nadere precisering van de definitie aangaande de zendingsgemeente.

Ad b1 en b2: deputaten spreken hier over de verhouding van een zendingsgemeente en een christelijke gereformeerde kerk. Vanwege de besluiten van de generale synode 2001 heeft men een weg gezocht om zendingsgemeenten in ons kerkelijk leven een plaats te geven. Een zendingsgemeente zou verbonden kunnen worden aan een christelijke gereformeerde kerk ter plaatse of in de omgeving. Deze kerk kan dan fungeren als 'zendende kerk', waarbij de zendingsgemeente niet meteen zelfstandig is, maar eerst een soort ontwikkelings- of rijpingsproces doormaakt.

Ad b3: Wanneer een christelijke gereformeerde kerk niet wil ingaan op het verzoek van een zendingsgemeente buiten ons kerkverband om een relatie aan te gaan, moet willekeur voorkomen worden in de weg naar een oplossing. Daarom dient de classis betrokken te zijn bij de vraag om contact tussen een zendingsgemeente en een christelijke gereformeerde kerk. Wanneer een zendingsgemeente contact zoekt met de Christelijke Gereformeerde Kerken, wendt zij zich tot een plaatselijke kerk. Het is wenselijk dat deze kerk, alvorens een besluit te nemen, advies inwint bij de classis.

Ad d: in het spreken over onderscheid tussen een gewone christelijke gereformeerde kerk en een zendingsgemeente wordt duidelijk dat het opnemen van een zendingsgemeente in ons kerkverband spanningen kan oproepen. Uiteraard is wat de Bijbel zegt altijd normatief. Bij zaken die niet uit de Schrift te herleiden zijn, ligt dat moeilijker.

De evangelist (7.3)

Het rapport maakt melding van eerdere synoderapporten (1977 en 1983) betreffende de evangelist. Met het rapport op deze synode, zijn er nu drie rapporten met drie verschillende benaderingen van de evangelist in het Nieuwe Testament. Uw commissie is van mening dat bij alle verschillen in genoemde rapporten er één gemeenschappelijke conclusie is: wanneer wij over een evangelist spreken zoals die thans fungeert, gaat het over een ander soort evangelist dan in het nieuwe testament. Er kunnen geen rechtstreekse lijnen getrokken worden van toen naar nu.

Exegese betreffende de evangelist

De conclusies vanuit de exegese in bijlage 3, hoofdstuk 6, zijn soms te stellig geformuleerd. De conclusies zijn mogelijke conclusies. Ze zijn echter niet alle met overtuigend bewijsmateriaal te onderbouwen. Zo is het aannemelijk dat Titus evangelist was, al wordt hij nergens zo genoemd. Het is aannemelijk dat een evangelist sacramenten bediende, maar het bewijs daarvoor ontbreekt. Vanwege de conclusie dat de positie van de evangelist nu een geheel andere is dan in het Nieuwe Testament, dienen we voorzichtig te zijn met het trekken van conclusies vanuit de exegese. In ieder geval ging het toen en nu om een opbouwwerker in een pas ontstane gemeente.

Positie en kerkordelijke regelingen betreffende de evangelist

Deputaten stellen voor om de evangelist te plaatsen onder art. 4 van de kerkorde. Hij is dan een bijzonder dienaar des Woords. Het bijzondere zit dan in de taak en de andere opleidingsgraad. Uw commissie begrijpt dat deputaten in deze lijn aan artikel 4 van de kerkorde (KO) hebben gedacht. Toch is de commissie van mening dat artikel 4 KO hier niet ter zake is. Daar gaat het om de toelating tot het ambt van dienaar des Woords in onze kerken.

Uw commissie denkt niet aan een bijzondere dienaar des Woords. Naar het oordeel van uw commissie kan het werk van evangelist op drie niveaus worden verricht.

1. De evangelist is dienaar des Woords.
2. De evangelist is
 - 2.1. lerend onderling en wordt als zodanig naar art. 3 KO bevestigd in een bestaande christelijke gereformeerde kerk. Bijlage 4 kan hierbij van dienst zijn. Ook al ligt het opgesloten in artikel 3

KO, het is wellicht wenselijk in bijlage 4 nader te omschrijven dat de evangelist slechts gerechtigd is in de betreffende zendingsgemeente voor te gaan.

- 2.2. De evangelist is ouderling.

Opleidingsniveau

Het lijkt uw commissie van belang de opdracht te geven op de volgende generale synode voorstellen te doen over het opleidingsniveau van de evangelist. Het is zaak dat er overal gelijke eisen gelden. Daarom lijkt het uw commissie niet gewenst dit aan de plaatselijke gemeente of classis over te laten. Hierbij is overleg met de Theologische Universiteit van belang.

Sacramentsbevoegdheid

Deputaten schrijven, in opdracht van de generale synode 2001, over de mogelijke sacramentsbevoegdheid van een evangelist. Een evangelist naar artikel 3 KO heeft op dit moment deze bevoegdheid niet. Uw commissie is van mening dat, bij de goede aanzet die deputaten gegeven hebben in paragraaf 7.2. van bijlage 4, een verdere doordenking noodzakelijk is, onder anderen om nader te bepalen om welke situaties het hier zou moeten gaan

Uw commissie stelt voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor het vele werk dat is verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de positie van de 'evangelist' naar artikel 3 K.O. in een toe te voegen lid 9 als volgt vast te leggen:

Artikel 3, lid 9.

Een kerkenraad kan een broeder die zich daartoe geroepen weet, en die, naar het oordeel van de kerkenraad de bekwaamheden heeft, om als evangelist in een missionaire situatie leiding te geven aan (het ontstaan van) een zendingsgemeente, aan de classis presenteren, met het verzoek de kerkenraad toestemming te geven om deze broeder de bevoegdheid te geven onder opzicht van de kerkenraad in de zendingsgemeente een stichtelijk woord te spreken, openbare geloofsbelijdenis af te nemen, huwelijken te bevestigen, en andere arbeid te verrichten die tot zijn taak behoort.

De classis geeft deze toestemming niet dan nadat zij bij deze broeder met gunstige uitslag een onderzoek heeft ingesteld naar zijn genadegaven, zijn zuiverheid van belijdenis, zijn gave om de Schrift te verklaren en helder te vertolken voor mensen met een niet-kerkelijke achtergrond.

- a. De opdracht die de kerkenraad aan deze evangelist verleent, dient te worden vastgelegd in een nauwkeurig omschreven dienstovereenkomst, die ter goedkeuring aan de classis zal worden voorgelegd.
- b. De tijdsduur van de overeenkomst zal niet onbepaald zijn. Dit heeft te maken met de tijdelijkheid van de functie van evangelist.
- c. De rechtspositieregeling kerkelijk werkers is van toepassing op de evangelist. De evangelist wordt bevestigd tot ouderling met een missionaire opdracht in de zendingsgemeente;
4. deputaten op te dragen de volgende synode te dienen met een nadere omschrijving van het begrip zendingsgemeente;
5. deputaten kerkorde en kerkrecht op te dragen om, in goed overleg met deputaten evangelisatie, verder te doordenken in welke situaties en onder welke bepalingen het mogelijk is dat een evangelist bevoegdheid ontvangt om sacramenten te bedienen. Zij dienen hiervan verslag uit te brengen op de volgende synode;
6. deputaten op te dragen in contact te treden met de CGK van Rotterdam-Charlois en met de begeleidingscommissie van de classis Rotterdam ten einde de voorlopige regeling die getroffen is, definitief te maken.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 51
Artikel 125

Rapport van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken

1. Algemeen

1.1. Inleiding

De generale synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001 gaf uw deputaten een aantal opdrachten. Met vreugde hebben uw deputaten zich hiermee bezig gehouden en waar mogelijk volbracht. Niet alle zaken konden echter in hun geheel worden afgerond. Daarnaast waren er andere zaken, die gaandeweg op onze tafel kwamen. Hierbij ontvangt u het rapport van de werkzaamheden.

1.2. Deputaten

De generale synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001 benoemde als deputaten ds. B. de Graaf, ds. C.A. den Hertog, ds. M.J. Kater, ds. H. Korving, prof.dr. H.G.L. Peels, ds. J.G. Schenau en ds. D. van der Zwaag. Secundus: ds. J.W. van Pelt.

Prof. dr. H.G.L. Peels was voorzitter, terwijl ds. B. de Graaf als secretaris fungeerde. In tegenstelling tot de voorgaande periode werden deputaten voor ernstige en langdurige ziekte gespaard en kon het werk ongestoord gedaan worden.

1.3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden op 13 februari, 8 april, 2 september, 14 november 2002; 4 februari, 12 mei, 25 augustus 2003; 16 februari 2004; 7 april 2004.

1.4. Contact/overleg

Ook in deze periode was er meermaals overleg met andere deputaatschappen.

1.4.1. Met *deputaten zending* was er intensief overleg in verband met de kwestie 'Potchefstroom-Soutpansberg'. Er werden in verband hiermee enkele bezoeken gebracht. (Vgl. 4.3.1.) Verder was er overleg over de financiële moeilijkheden om de Synode Middellande bijeen te roepen. Inzake de kerken in Brazilië is aan deputaten zending gevraagd om nadere bezinning omtrent afspraken en/of regelingen die in het verleden overeengekomen (zouden) zijn m.b.t. de positie van de predikant(en) die vanuit de CGK in de IERB werkt. Daarbij gaat het om zaken als ziektekostenverzekering, afdracht emeritikas etc. Ook werd een bezoek aan de IERB gezamenlijk gebracht.

1.4.2. Met *deputaten hulpverlening* was er eveneens overleg. Enkele hulpvragen werden aan hen doorgegeven. Daarnaast werd een gezamenlijke enquête onder de gemeenten gehouden inzake de plaatselijke contacten met kerken in Oost Europa.

1.4.3. Met *deputaten betrekkingen buitenlandse kerken (BBK) van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)* was er overleg rondom de kerken in Schotland, de spanningen tussen de GKSA en de VGKSA in Zuid-Afrika, en de ICRC. Tevens is besloten tot periodiek overleg. Op 14 nov. 2002 hebben wij BBK ontvangen te Apeldoorn. De volgende ontmoeting wordt door BBK verzorgd en staat gepland voor 22 juni. Verder werden weer wederzijds rapporten van bezoeken uitgewisseld.

2. Advies conform art.4 K.O.

2.1. Voorgaan buitenlandse predikanten

Enkele malen werd naar art. 4 K.O. sub 5b toestemming verleend aan buitenlandse predikanten om in onze kerken voor te gaan. Het betreft ds. Hendrik Du Plessis te D'Kar (GKSA); ds. G. Holvast (CRCA); kand. D. Kranendonk (FRCNA) en ds. W. Wüllschleger (FRCNA). Deputaten hebben via De Wekker de kerkenraden nog eens geattendeerd op de regel dat vooraf toestemming van deputaten wordt gevraagd, omdat hier en daar een zekere 'wildgroei' gesignaleerd werd.

2.2. Advies naar art.4 K.O. sub 4b

Door de synode van 2001 is op verzoek van deputaten correspondentie de tekst van art.4 sub 4b KO aangepast, teneinde meer duidelijkheid te geven omtrent de taak van deputaten bij het beroepen van een predikant uit het buitenland. In deze verslagperiode is deputaten echter gebleken, dat er op een aangelegent punt nog steeds onduidelijkheid hierover bestaat. Dit kwam tot uiting rond het beroepen van ds. J. van 't Zandt door de gemeenten van Wildervank-Veendam en Zuidlaren. Het advies van deputaten leidde tot een nogal scherpe reactie aan de kant van de classis Groningen, die een andersoortig advies had verwacht. In een gesprek is dit in broederlijke sfeer uitgesproken. Het punt in kwestie was, dat de huidige formulering van art. 4 sub 4b KO opening lijkt te geven voor de gedachte dat deputaten naast zakelijke informatie, tevens allerlei informatie dienen te geven over de te beroepen persoon zelf. Naar onze mening is dit niet de bedoeling, omdat deputaten naast kerkenraad en classis dan een derde instantie worden die over de persoon informatie gaat inwinnen en gaat rapporteren. Het is in onze optiek juist de taak van deputaten om van enige afstand en met de expertise die andere instanties niet direct hebben, te rapporteren over allerhande zaken die met het beroepen van genoemde persoon samenhangen, zoals in de huidige formulering van het betreffende kerkordeartikel ook wordt gesteld. De onduidelijkheid in art. 4 sub 4b KO kan worden weggenomen door de formulering als volgt te wijzigen: Deputaten geven in een vroegtijdig stadium van het beroepingswerk een schriftelijk gemotiveerd advies terzake aan de kerkenraad, waarin specifieke aandacht wordt geschonken aan de situatie in het kerkverband van de te beroepen predikant, de opleiding in die kerken, en overige relevante informatie, etc.

3. Richtlijn nieuwe contacten

De generale synode 2001 droeg deputaten op 'om in het kader van de nieuwe dieldeling in de kerkelijke contacten een gedragslijn op te stellen ten aanzien van het aangaan van nieuwe contacten'.

Deputaten correspondentie buitenlandse kerken streven niet naar het creëren van een netwerk van oecumenische contacten wereldwijd, aangezien via de geëigende kanalen als de ICRC deze mogelijkheden evengoed of zelfs beter gestalte kunnen krijgen. Gelet op de beperkte middelen qua mankracht en financiën waarover deputaten beschikken, zullen naast de reeds bestaande kerkelijke banden alleen dan nieuwe kerkelijke contacten worden aangegaan wanneer duidelijk is dat deze een substantiële inhoud kunnen krijgen, waaronder is te verstaan:

- min of meer frequente ontmoetingen in de persoonlijke sfeer of in het aangaan van banden tussen gemeenten onderling en/of
- inhoudelijke contacten op het niveau van uitwisseling van theologische inspanningen op het terrein van onderwijs en onderzoek en/of
- samenwerking op het terrein van zending of hulpverlening;
- in elk van de genoemde situaties dient de meerwaarde van het aangaan van een officieel kerkelijk contact duidelijk beargumenteerd te kunnen worden;
- ten aanzien van de derde vorm van kerkelijke relatie ('contact') zullen deputaten in voorkomende gevallen, indien noodzakelijk of gewenst, samen met deputaten hulpverlening hieraan concreet gestalte geven.

4. Oost-Europa

4.1. De generale synode gaf deputaten opdracht 'zich ten aanzien van Oost-Europa te oriënteren op de mogelijkheden en de wenselijkheden van contacten'.

4.2. Om de vraag te beantwoorden welke contacten wenselijk en mogelijk zijn, is onderzoek gedaan naar de contacten die plaatselijke gemeenten daar hebben. Er werd een enquête uitgevoerd samen met deputaten hulpverlening. Er kwamen 80 reacties binnen. Hierin kwamen enkele kerken sterk naar voren:

1. de Hongaars Geref. Kerk in Roemenië;
2. de Roemeens Evangelische Kerk (BER).

Daarnaast zijn deputaten opmerkelijk gemaakt op gereformeerde kerken in

3. de Baltische Staten;
4. Tsjechië.

Daarom willen deputaten voorstellen in Oost-Europa in de vier bovengenoemde gebieden onderzoek te doen naar mogelijke contacten.

Roemenië (BER)

Het ontstaan van de Biserica Evangelica Romana (BER) – Roemeens Evangelische Kerk – ligt in de jaren twintig van de vorige eeuw, toen ene Dimitri Cornelescu, theoloog en bijbelvertaler, geraakt werd door het evangelie en zich van de Roemeens-orthodoxe Kerk en haar uiterlijke vertoon afkeerde. Samen met zijn vriend Popescu werd hij, met zijn medestanders, geëxcommuniceerd. Dit was het begin van de BER.

De BER is een kerkgemeenschap voornamelijk in het Oosten en Zuiden van Roemenië met Boekarest als middelpunt. Er zijn circa 25.000 belijdende leden. Het aantal kerkanglers, belijdende leden, kinderen, meelevendenden enz., bedraagt ongeveer 70.000. Dezen komen samen op ongeveer 100 vergaderplaatsen (kerken en huisgemeenten).

De aanduiding 'evangelisch' in de naam duidt niet op een kerkgemeenschap te vergelijken met een onder ons bekende evangelische groepering. Met deze aanduiding wil aangegeven zijn, dat vanaf het ontstaan van de BER zeer sterke nadruk werd gelegd op de noodzaak van evangeliserende arbeid onder het Roemeense volk. De BER heeft geen belijdenisgeschriften. Wel is men blij met een vertaling van de Heidelbergse Catechismus in het Roemeens en stemt men hartelijk in met de inhoud ervan. De eigen identiteit van de BER is neergelegd in statuten. Deze ademen duidelijk een geest van gereformeerd belijden.

Doordat de BER vanaf haar ontstaan heeft geleefd onder druk en zelfs min of meer ondergronds, is er tot 1990 nooit contact geweest met enig kerkgenootschap buiten Roemenië. Doordat men beducht is voor (verkeerde) westerse invloeden, duurt deze toestand nog voort. Wel zijn er wat contacten met Roemeense baptisten, maar de BER is voorstander van de kinderdoop. Sinds 1990 onderhoudt de CGK van Sliedrecht Eben-Haëzer nauwe banden met de BER. Na bemiddeling door de TUA (prof.dr. T.M. Hofman) heeft ds. M. Visser van Siegerswoude inmiddels een aantal keren op uitnodiging van de BER een cursus verzorgd ter ondersteuning van de opleiding van voorgangers binnen de BER. Ook vanuit deputaten hulpverlening is diverse malen bijstand geboden, o.a. voor de bouw van een kindertehuis in Albesti en voor een bejaardentehuis in Boekarest.

Tsjechië

Deputaten vernamen van groeiende kerkelijke contacten met Tsjechië, o.a. door het werk van zr. van Roedel en via ds. Mulder (Goes), die met groepen catechisanten een reis naar Tsjechië ondernam. Een predikant in dienst van de Tsjechische Vrije Gereformeerde Kerken, ds. Pavel Svetlik, heeft tijdens de TUA-terugkomdagen (juni 2003) een voordracht gehouden. Hij sprak de hoop uit dat het predikantenseminar van zijn kerken te Praag verdere contacten met de TUA zou kunnen opbouwen. Nadere informatie over deze kerken is te vinden op de website www.cb.cz.

Baltische staten

Via br. Bart Wallet (lid van onze kerk te Amsterdam), bereikte deputaten het verzoek om een nader contact te leggen met gereformeerde kerken in de Baltische staten, i.c. Litouwen en Letland. Hier bevinden zich kleine kerken van een bewust gereformeerde denominatie, die deels in een moeilijke situatie verkeren (Litouwen, Vilnius) en deels in een fase van opbouw en snelgroeiend missionair bewustzijn verkeren (Letland, Riga). Het betreft jonge kerken die na de misère van het communistische bewind opnieuw van de grond komen, en die contacten met gereformeerde kerken in het buitenland zeer op prijs stellen. Theologische steun is mogelijk m.b.t. het seminarie in Riga.

Hongarije/Roemenië

De informatie over deze kerken volgt in het aanvullende rapport.

4.3. Belangrijk is ook te melden dat binnen BBK in samenwerking met de stichting Fundamentum en de GKv te Hattum plannen bestaan om een 'Oost Europa Desk' te starten. Deputaten hebben verzocht te overwegen om daar informatie van héél de gereformeerde gezindte te bundelen. Men heeft deze suggestie meegenomen.

5. Kerken

5.1. Invulling bezoeken

Deputaten hebben zich bezonnen op een verdieping van de bestaande contacten. Gepoogd zal worden om bezoeken over en weer meer inhoud te geven. Wanneer een afgevaardigde een synode of assemblée bezoekt, zou er ook gelegenheid moeten worden gecreëerd om kennis te maken met andere onderdelen van de zusterkerk. Gedacht wordt aan het voorgaan in een plaatselijke gemeente, als er geen taalbarrière is. Ook kan gedacht worden aan een ontmoeting met andere deputaatschappen of kennismaking met andere aspecten van het kerkelijk werk. Per geval zal bekeken worden wat mogelijk en wat wenselijk is.

5.2. Europa

5.2.1. Free Church of Scotland (FCS) en Free Church of Scotland-Continuing (FCSC)

De synode besloot: 'officiële correspondentie aan te gaan met de FCSC op grond van:

1. het besluit van de ICRC in deze kwestie;
2. de overweging dat het contact met beide kerken ons in staat stelt eventueel bij te dragen aan de verbetering van de onderlinge relaties'.

Ingevolge dit besluit hebben deputaten correspondentie aangeboden aan de FCSC, hetgeen zeer gewaardeerd wordt. Intussen is gepoogd met beide partijen contact te houden.

In mei 2002 heeft een delegatie van deputaten gesprekken gevoerd met delegaties van beide kerken, die toen in Nederland verbleven. In het gesprek met de FCS is indringend gesproken over het optreden van prof. MacLeod. De RPCI, een dochterkerk van de FCS, heeft het contact met de FCS zelfs opgeschort, omdat er geen maatregelen tegen hem worden genomen. Men stelde echter dat het voornamelijk om een bepaald artikel van prof. MacLeod gaat, waarvan de hoofdlijn goed is te noemen, maar dat hier en daar over de schreef gaat. Betrokkene zou dat zelf hebben toegegeven. Men blijft achter hem staan en stelt dat het kerkelijke leven weer goede voortgang heeft na de breuk.

In het gesprek met de FCSC werd gesteld dat men niet alleen gescheiden is om een persoon, maar om de totale geestelijk deplorabele situatie in de kerk én om de schorsing van de groep predikanten die dit probleem aan de orde heeft willen stellen. Tot nu toe is de FCSC niet groot: 1670 leden, 38 predikanten (waarvan 13 geëmeriteerd). Er is grote offerzin.

Intussen zijn de FCS en de FCSC verwickeld geraakt in allerlei juridische procedures betreffende de kerkelijke goederen. Er is dus nog geen uitzicht op verbetering van de onderlinge relaties. In mei 2003 heeft ds. M.J. Kater een bezoek gebracht aan de General Assemblies van beide kerken. Uit zijn verslag blijkt, dat er over en weer nog niet veel veranderd is.

5.2.2. *Reformed Presbyterian Church of Ireland (RPCI)*

Het ligt in de bedoeling dat ds. J.G. Schenau in juni dit jaar een bezoek brengt aan de Synode van de Reformed Presbyterian Church of Ireland. U ontvangt hierover een apart verslag.

5.2.3. *Evangelical Presbyterian Church of Ireland (EPCI)*

In de vorige periode was het al de bedoeling om de EPCI te bezoeken. Mogelijk kan ds. J.G. Schenau zijn bezoek aan de RPCI combineren met een bezoek aan de EPCI, zodat ook met deze kerken het contact gelegd is.

5.2.4. *Eglises Réformées Evangéliques Indépendentes de France (EREI)*

In deze verslagperiode bracht ds. H. Korving een bezoek aan de Franse kerken en bracht hiervan een uitgebreid rapport uit. Naast positieve elementen die werden gemeld, kwamen deputaten tot de conclusie dat er zorgen blijven over deze kleine gereformeerde kerk in een geseculariseerde samenleving, waarin interreligieuze tendensen zichtbaar worden. Inzake de interreligieuze contacten besloot de synode van de EREI dat het de kerken vrij staat daarin deel te nemen, mits men de vrijheid heeft om publiekelijk te belijden wat wij geloven inzake de drie-eenheid en de goddelijke en menselijke natuur van Christus.

Sommige kerken blijken voorstander te zijn van een duidelijke presentie van de kerk in de samenleving. Op ethische vraagstukken, zoals huwelijk en samenwonen, wordt gestudeerd. Over de kwestie van de vrouwelijke ambtsdragers wordt niet meer gesproken: deze zijn geaccepteerd en men ziet dit punt niet (meer) als een criterium van confessionele trouw.

De vraag blijft welke koers deze kleine groep kwetsbare kerken in de toekomst zal varen. Vooralsnog is het goed dat onze kerken een band met hen onderhouden, om waar mogelijk hen bij te staan.

5.3. *Amerika*

5.3.1. *Free Reformed Churches of North America*

De FRCNA werden bezocht door ds. B. de Graaf in juni 2003. Er zijn twee kandidaten geëxamineerd en beroepbaar gesteld: L. (Laurens) J. Bilkes en D. (David) H. Kranendonk. Beiden zijn opgeleid aan het Puritan Reformed Theological Seminary te Grand Rapids. Het examen was van een hoog niveau en beide kandidaten waren goed onderlegd. De accenten die bij het examen werden gelegd op verbondsbeschouwing, onderscheidenlijke prediking etc. waren evenwichtig. Ds. L.J. Bilkes is intussen bevestigd te Dundas en ds. D.H. Kranendonk in de nieuw geïnstituëerde gemeente Bornholm. Op deze synode was ook de Bijbelvertaling aan de orde. De New King James Version (NKJV) werd voor gebruik in de kerken vrijgegeven. Hiertegen hebben een aantal gemeenten appel aangetekend. Het zendingswerk in Cubulco in Guatemala mag gestaag voortgang hebben. Ds. E. Everts was ter synode en gaf ook een korte, maar indrukwekkende impressie van zijn werk. Ook het evangelisatiewerk wordt door deze kerken op een goede wijze ter hand genomen.

5.3.2. *Orthodox Presbyterian Church*

De OPC bracht ons op de hoogte van genomen besluiten tot verdieping van de contacten met de corresponderende kerken. Naar aanleiding hiervan hebben we hen op de hoogte gebracht van onze gedachten hierover (vg.4.1.). Het ligt in de bedoeling dat ds. B. de Graaf begin juni 2004 de General Assembly van de OPC zal bezoeken. Hiervan ontvangt u een afzonderlijk rapport.

5.3.3. *United Reformed Churches in North America*

De URCNA, gevormd door verontrusten die de CRC hebben verlaten, verzocht in het verleden om correspondentie. In een ontmoeting met hun afgevaardigden op de ICRC-vergadering te Philadelphia bleek dat genoemd verzoek bij hen niet bekend was, omdat hun deputaatschap voor oecumenische zaken nu in secties is opgedeeld. Inmiddels heeft deze kerkengroep een nauwe samenwerking met de Canadian Reformed Churches. We wachten verdere actie van hun kant af.

5.3.4. *Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB)*

De synode besloot 'de ontwikkelingen in de Igrejas Evangelicas Reformadas no Brasil (IERB) nauwlettend te blijven te volgen'.

In de vorige periode is uitgebreid gecorrespondeerd over het functioneren van de Dordtse Leerregels, die niet zijn opgenomen in de grondslag van deze kerk, omdat geen Portugese vertaling voor handen was. Deputaten is toen bericht, dat een soort 'herderlijk schrijven' over de verkiezing, samengesteld door dr. F.L. Schalkwijk, de kerken is ingezonden om zo de zaak zelf onder de aandacht te brengen. Intussen ontvingen deputaten een vertaling van dit geschrift. Het draagt als titel *Belijdenis van een pelgrim*. Het is een mooi meditatief stuk, waarin veel waardevolle dingen staan. Wel blijft de vraag wat de actieradius

van dit stuk is binnen de IERB. Het heeft de status van een synoderapport, zodat iedere plaatselijke kerk daar al of niet mee aan het werk kan gaan.

Ds. C.A. den Hertog bracht – met ds. H. Last namens deputaten zending – een bezoek aan Brazilië. Dat werd als heel nuttig ervaren en verschillende zaken werden besproken. Besloten is om onze twee rapporten ('Vrouw en ambt' 1998 en 'Dienst van de vrouw' 2001) aan de IERB toe te zenden, terwijl hun gevraagd zal worden de onderbouwing van hun indertijd genomen besluit over vrouw en ambt aan ons toe te sturen. Ook is met deputaten zending contact opgenomen om ons te bezinnen op enkele afspraken die gemaakt (zouden) zijn rondom de rechtspositie van de CGK-predikant(en) binnen de IERB (vgl.1.4.1.) Ook via deputaten hulpverlening en deputaten buitenlandse zending is er een nauwe band met deze kerken die deze steun nodig hebben en waarderen.

5.4. Afrika

5.4.1. Die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika (GKSA)

5.4.1.1. De generale synode gaf deputaten zending en deputaten correspondentie uitgebreide opdrachten tot eventuele bemiddeling in de kwestie 'Potchefstroom-Soutpansberg'. Een verslag van deze werkzaamheden zal u in een apart rapport worden gegeven.

5.4.1.2. De Synode Potchefstroom 2003 werd door Prof. Peels bezocht. Voor de christelijke kerk in het nieuwe Zuid-Afrika groeien aanzienlijke problemen, o.a. op het punt van het christelijk onderwijs. De Potchefstroomse Universiteit wordt gedwongen tot een fusie met de seculiere University of North-West. De moeiten rondom aids en geweld vragen van de kerken een helder getuigenis en een beweging inzet. Veel commotie was er rondom de invoering van een nieuwe psalmberijming, de Te Cloete-berijming. De vragen rond 'vrouw en ambt' blijken nog steeds niet bevredigend te zijn opgelost. Het diakenambt werd door deze synode voor de vrouwen open gesteld. Daarbij dient te worden opgemerkt dat de positie van de diaken in de GKSA anders is dan volgens onze kerkorde, daar een diaken in onze zusterkerken in Zuid-Afrika geen deel uitmaakt van de kerkenraad. Deputaten hebben kritische vragen bij de exegetisch-hermeneutische opvattingen van enkele afgevaardigden, al was de grondtoon op de synode wel duidelijk: hoe spreekt de Schrift? De vraag blijft of in 2006 wellicht het pleit gevoerd zal worden voor nog ruimere mogelijkheden voor vrouwelijke ambtsdragers. Dit heeft deputaten wel voor de vraag gesteld, hoe we dienen te handelen wanneer een kerk overgaat tot openstelling van de ambten voor de vrouw.

5.4.1.3. Deze zaak werd nog eens onderstreept, toen deputaten op 3 april 2003 een gesprek te Apeldoorn hadden met een delegatie van de GKSA. Tijdens een goed gesprek over een aantal zaken van wederzijds belang kwamen twee vragen om advies aan de orde. De eerste betreft een door de GKSA voorgestelde wijziging van de formulering van de zgn. descensus in het Apostolicum: 'wat al die angste van die hel – tot in die dood toe – ondergaan het'. Recentelijk werden de betreffende stukken ons toegezonden. Deputaten winnen advies in bij prof. J.W. Maris, en zullen daarna een reactie aan de GKSA zenden.

De tweede vraag was een verzoek om te willen meedenken in de kwestie 'vrouw en ambt'. Hoewel deputaten niet het gevaar willen lopen op deze manier verward te raken in een discussie die onder ons is afgesloten, werd besloten een schriftelijk gemotiveerde reactie op het betreffende GKSA-rapport te geven, waarbij de conclusies uit onze CGK-rapporten over deze zaak (opnieuw) onder de aandacht van de GKSA gebracht zullen worden.

5.4.2. Dutch Reformed Church of Botswana (DRCB)

Prof. Peels had tijdens zijn reis door Botswana in Gaborone een ontmoeting met ds. Wilson Gonese, vertegenwoordiger van de Dutch Reformed Churches of Botswana. De DRCB telt ongeveer tien gemeenten met 4000 à 5000 leden en heeft verschillende oecumenische contacten, o.a. met de NGKSA (vanouds de moederkerk) en de GKSA, de WARC en de REC. In het verleden hebben de CGK via dr. Bram Tanis die in het hospitaal van deze kerken in Gaborone werkte, contact met de DRCB gekregen. Een groot probleem voor de DRCB is momenteel de positie van de blanke leden, die een aparte Afrikaans sprekende gemeente willen gaan vormen. Men poogt een interne scheuring te voorkomen. Een probleem is ook dat kerkelijke fondsen met name door de blanke leden worden gevuld, de zwarte leden moeten nog leren ook zelf voldoende te offeren, aldus ds. Gonese. Dat ook hier onderliggende problemen een rol spelen, blijkt wel uit het feit dat DRCB-leden, die naar Gantsi verhuizen, zich aldaar eerder bij de RCB-gemeente aansluiten dan bij de DRCB-gemeente. Recentelijk bereikte deputaten het bericht dat in de DRCB de eerste vrouwelijke predikant is bevestigd.

5.4.3. Reformed Churches of Botswana (RCB)

Aan deze kerken is door Prof. Peels een bezoek gebracht in januari 2003, in combinatie met Potchefstroom. Deze kleine zusterkerk bestaat uit drie gemeenten (D'Kar, Gantsi en New Xanagas, met daarbij ongeveer tien evangelisatieposten); in totaal kan het aantal leden op ongeveer 1000 geschat worden. Zorgen zijn er over de laatstgenoemde gemeente, in het bijzonder over de slecht functionerende predikant ds. Gawie Joubert. De RCB hebben sinds kort een zusterkerk-relatie met de GKSA. De relatie met de DRCB blijft een punt van aandacht; struikelblok is nog steeds de positie van de blanke DRCB-gemeente van Gantsi, die zeker in het verleden een apert apartheidscachet vertoonde. Nu zijn er echter positieve signalen: vorig jaar werd de zwarte RCB-gemeente van Gantsi door de blanke DRCB-gemeente uitgenodigd, met Pinksteren (!). Een flink deel van de blanke gemeente verzuimde toen echter de kerkdienst. Voor de RCB is de relatie met de DRCB een duidelijk agendapunt.

Prof. Peels heeft aangedrongen de relatie met de DRCB permanent op de agenda te plaatsen. Verder heeft hij gesproken over de kwestie van de vrouwelijke ambtsdragers en nog eens onderstreept wat onze standpunten zijn, en gewezen op de beide rapporten van onze generale synode.

5.5. Azië

5.5.1. Gereja Toraja Mamasa (GTM)

Ook in deze periode is de correspondentie met de GTM gevoerd door zendingsdeputaten.

5.5.2. *Reformed Church in Japan (RCJ)*

In deze periode is er geen bezoek gebracht. Wel blijkt uit onze contacten dat dit kleine kerkverband het moeilijk heeft. Het aantal jongeren loopt nogal drastisch terug. We ontvingen een *Declaration on Evangelism*, opgesteld ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan van deze kerken. Het is een visie op evangelisatie, toegespitst op de Japanse context. Verblijvend is het plan van de Koreaanse Kosin-kerken om 20 predikanten naar Japan te zenden om de RCJ te ondersteunen.

5.5.3. *Dutch Reformed Church in Sri Lanka (DRCSL)*

De generale synode 2001 besloot:

- de LRC mee te delen dat wij op dit moment niet overgaan tot het aanbieden van correspondentie;
- het onderzoek naar mogelijke contactoefening met de DRCSL voort te zetten en in 2004 een beslissing te nemen.

Ten aanzien van het eerste punt hebben deputaten de LRC bericht dat de CGK in de huidige situatie geen mogelijkheid zien tot het aanbieden van correspondentie. Dit besluit werd bevestigd door de nadere ontwikkelingen binnen de LRC, die praktisch resulteerden in een minimalisering van deze kleine kerkgemeenschap. Hieraan zijn debet zowel de sterke invloed van de leidinggevende figuur, mr. Prabath da Silva, als ook naar verluid interne problemen i.v.m. financiële en persoonlijke kwesties. Ook het getuigenis van zusterkerken als de GKN en de RPCI hebben deputaten in deze besluitvorming gesterkt.

Ten aanzien van het tweede punt hebben deputaten contact opgenomen met de DRCSL om naar aanleiding van beschuldigingen in het verleden (o.a. met betrekking tot vermeend syncretisme en vals oecumenisme) nadere informatie op te vragen. Het antwoord van de DRCSL, hoewel summier, was van dien aard dat deputaten geen reden hebben om op grond van deze informatie enig vermoeden van ongereformeerde lering te koesteren. Op zich zou hiermee de drempel voor het aangaan van correspondentie, sinds de generale synode van 1995 voorgestaan, zijn weggenomen.

Hier staan echter vier overwegingen tegenover:

- De beantwoording van onze vragen door de DRCSL was, gelet op de aard van de beschuldigingen en gezien het verleden van een interne splitsing, wel erg beknopt. Op deze basis was het nauwelijks mogelijk zich een nader beeld te vormen van de daadwerkelijke confessionele en kerkelijke situatie van de DRCSL. Het is evenmin te verwachten dat een persoonlijk bezoek een objectiever beeld zou opleveren.
- De vraag dringt zich op wat het nut is van een zusterkerkrelatie met de DRCSL, waarmee – voorzover deputaten weten – geen persoonlijke banden zijn, en waarmee, gelet op de afstand, van daadwerkelijke kerkelijke contactoefening nauwelijks of geen sprake zal kunnen zijn.
- Op het niveau van de ICRC kunnen zich zinvolle contacten tussen de CGK en de DRCSL ontwikkelen; het is niet duidelijk wat een rechtstreekse zusterkerkrelatie hieraan nog concreet zou kunnen toevoegen.
- De generale synode heeft ook aan ons deputaatschap de vraag voorgelegd om zich te bezinnen op de omvang van het pakket van werkzaamheden, en waar nodig hierin te snoeien. In dit licht is het moeilijk te verdedigen om een uitbreiding van het aantal zusterkerken na te streven, waarbij – in het geval van de DRCSL – een positief saldo aan kerkelijke contacten tot een minimum beperkt zou blijven.
- Gelet op het bovenstaande, stellen deputaten derhalve de generale synode voor om de tijdens de synoden van 1995 en 2001 genomen besluiten tot het aangaan van nadere contacten met de DRCSL niet te effectueren.

5.5.4. *Presbyterian Church in Korea (PCK)*

De synode besloot: 'aan de PCK beperkte correspondentie aan te bieden'.

Deputaten hebben deze correspondentie aan de PCK aangeboden, waarmee aan het verzoek van deze kerken aan de CGK positief is voldaan. Er zijn goede contacten met de PCK. Regelmatig zijn er Koreaanse studenten in Apeldoorn. In het najaar van 2002 bracht prof. Peels een bezoek aan de PCK ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan. Deze viering was groots opgezet en de afgevaardigden reisden op kosten van de PCK! Er zijn 1578 plaatselijke kerken in 34 classes met ongeveer 400.000 belijdende leden. De missionaire ijver is groot: er zijn zo'n 220 zendelingen, die uitgezonden zijn naar 45 landen. De laatste tijd is er daarbij steeds meer aandacht voor China en Noord-Korea. Ook is er een plan om op korte termijn 20 predikanten naar Japan uit te zenden om de zwakke RCJ te ondersteunen. De verworteling in de gereformeerde leer lijkt niet altijd even sterk. Er zijn evangelisch-charismatische invloeden merkbaar, waardoor interne spanningen zich laten gelden. In dat verband is het te meer toe te juichen dat de PCK correspondentie hebben zowel met de GKV als met onze kerken, en dat Kampen II en de TUA contact onderhouden met het Kosin-seminary te Chonan.

5.6. *Australië*

5.6.1. *Reformed Churches of New Zealand (RCNZ)*

De RCNZ berichtten ons dat zij eveneens met de GKV correspondentie zijn aangegaan. Het is de bedoeling dat ds. D. van der Zwaag volgend jaar een bezoek zal brengen.

5.6.2. *Christian Reformed Churches of Australia (CRCA)*

De Australische kerken hebben de naam van hun kerk veranderd van 'Reformed Church' in 'Christian Reformed Church'. Mogelijk kan Ds. D. van der Zwaag bij zijn bezoek aan de RCNZ een bezoek aan Australië combineren.

6. *ICRC*

De synode besloot:

- binnen de ICRC voluit te participeren en te bevorderen dat er van deze organisatie een duidelijk gereformeerd geluid uitgaat;
- via deputaten bij het Interim Comité aan te dringen op een verbetering van de vergaderstructuur;

- erop toe te zien dat, behalve de belangrijke zaak van de zending, ook andere zaken van gemeenschappelijk belang voldoende aan de orde zullen komen.

6.1. ICRC-conferentie 2005

Door omstandigheden hebben deputaten momenteel een heel korte lijn met de ICRC, daar onze secretaris, ds. B. de Graaf, vice-voorzitter is van het Interim-comité. In mei 2003 heeft het IC een voorbereidingsvergadering gehad in Cardiff (Wales). Daar zijn de lijnen voor de Conferentie van 2005 uitgezet en daar is ook aan de orde gekomen hetgeen de synode besloot. De conferentie wordt gehouden van 12-19 oktober in Rietfontein, Pretoria, Zuid Afrika. Het thema is: The Lordship of Christ. Onderverdeeld in The Lordship of Christ in the life of the believer; the Lordship of Christ in the church; and the Lordship of Christ proclaimed in the world. Onder de uitgenodigde sprekers is o.a. prof. Maris. Ook de opzet van de conferentie zal anders zijn. Naast hoofdlezingen en bespreking in groepen, zullen er workshops zijn.

6.2 International Reformed Youth Conference (IRYC)

De Free Church of Scotland organiseerde van 27 augustus-1 september 2003 te Edinburgh de tweede International Reformed Youth Conference (IRYC). Het ging om de vraag 'Wie is Jezus'. Hierbij waren afgevaardigden aanwezig van kerken uit Canada, Indonesië, Korea, Nederland, Schotland en de Verenigde Staten van Amerika. Uit onze kerken hebben twee jongeren de conferentie bijgewoond. Zij hebben in De Wekker een impressie van de conferentie gegeven.

7. Informatieboekje

De laatste jaren werd de behoefte aan een nieuw Engelstalig informatieboekje over onze kerken steeds sterker gevoeld. De bestaande, tweetalige brochure, was niet meer verkrijgbaar en bovendien qua uitvoering verouderd. Daarom hebben deputaten een nieuw boekje samengesteld, in de vorm van een 'flyer', waarin ook een aantal foto's zijn opgenomen en waarin voor verdere informatie wordt verwezen naar websites binnen onze kerken.

8. Kritische beoordeling beleid

De generale synode 2001 besloot 'ieder deputaatschap op te dragen bestaan beleid kritisch te beoordelen en waar nodig onderdelen van het beleid te beperken, af te bouwen of te beëindigen en een voorstel aan de volgende synode te doen en de instructie, indien nodig, daaraan aan te passen'.

Interne bezinning leidde tot de volgende resultaten:

- dat deputaten menen dat geen onderdelen van het huidige beleid kunnen worden afgestoten zonder daarmee schade aan de bestaande kerkelijke contacten te veroorzaken;
- dat deputaten besluiten de bestaande kerkelijke contacten niet uit te breiden zonder dat hiervoor grondige redenen aanwezig zijn (zie boven);
- dat deputaten pogen waar mogelijk de vertegenwoordiging bij de synoden van zusterkerken in een gecombineerde inspanning met de deputaten voor de betrekkingen met buitenlandse kerken van de GKN (= BBK) te realiseren, hetgeen financiële en personele verlichting met zich mee kan brengen.

9. Kerkelijke archieven

De archiefstukken die betrekking hebben op de arbeid van vóór de synode van 1995 zijn aan het synodaal archief overgedragen. Daarmee is ook deze opdracht vervuld.

10. Voorstellen:

De generale synode besluite:

- de bestaande onduidelijkheid in art. 4 sub 4b KO weg te nemen door de formulering hiervan als volgt te wijzigen: 'Deputaten geven in een vroegtijdig stadium van het beroepingswerk een schriftelijk gemotiveerd advies terzake aan de kerkenraad, waarin specifieke aandacht wordt geschonken aan de situatie in het kerkverband van de te beroepen predikant, de opleiding in diens kerken, en overige relevante informatie, etc.';
- de door deputaten opgestelde gedragslijn ten aanzien van het aangaan van nieuwe contacten goed te keuren en
 - tevens goedkeuring te hechten aan het voornemen van deputaten om bij het onderzoek naar relaties met Oost-Europese kerken die mogelijk in aanmerking komen voor 'contact', zich met name te richten op de Református Kerk in Hongarije en Roemenië, de Roemeens Evangelische Kerk (BER), gereformeerde kerken in de Baltische staten en in Tsjechië;
- deputaten op te dragen om in de correspondentie met de FCS en de FCSC blijvend alert te zijn op mogelijkheden om – eventueel samen met andere zusterkerken – bij te dragen aan de verbetering van de verstoorde onderlinge relaties;
- definitief geen correspondentie aan te gaan met de LRC;
 - de door de synoden van 1995 en 2001 genomen besluiten tot het aangaan van nadere contacten met de DRCSL niet te effectueren;
- deputaten op te dragen binnen de ICRC blijvend te participeren en te bevorderen dat van deze organisatie een positief opbouwende werking en een gereformeerd geluid uitgaan.

Aanvullend rapport van de deputaten voor correspondentie met de buitenlandse kerken

1. Orthodox Presbyterian Church

Van 2-9 juni 2004 bezocht ds. B. de Graaf de General Assembly van de OPC, die werd gehouden in Geneva College te Beaverfalls (PA). Het laatste bezoek aan de OPC dateert van 1997, terwijl in 2001, tijdens de ICRC-conferentie in Philadelphia, ook een ontmoeting plaats vond tussen onze afgevaardigden en de

OPC-broeders. Deze presbyteriaanse kerk is trouw aan Schrift en belijdenis en is zeer ijverig in buitenlandse zending. In veel landen werken zendelingen van de OPC. Ook is er een uitgebreid programma om in eigen land, met name in de grote steden, nieuwe kerken te stichten.

Een belangrijk punt op deze General Assembly was de vraag rond de 'rechtvaardiging door het geloof alleen'. Het heeft te maken met wat men hier noemt de generale synode New Perspective on Paul generale synode, een nieuw verstaan van Paulus. Regelmatig duikt in Noord Amerika de idee op van een tweede rechtvaardiging: Naast de rechtvaardiging door het geloof een tweede op grond van de werken. Er lag een instructie ter tafel om nog eens ondubbelzinnig uit te spreken dat – in overeenstemming met Schrift en Belijdenis – de rechtvaardiging alleen door het geloof is en niet uit de werken. In die lijn werd een besluit genomen.

Een ander punt was de vraag naar de 'scheppingsdagen'. Waren dat dagen van 24 uur of niet?

De laatste jaren blijkt er in toenemende mate verontrusting over de visie op de Schepping. Vooral doordat de predikanten niet meer uitsluitend worden opgeleid aan Westminster-seminary, waarin de kerken altijd vertrouwen hadden. Nu komt men in toenemende mate van andere opleidingen. Sommige seminaries profileren zichzelf door middel van hun visie op de schepping, ten einde studenten te trekken. Bij het examen op de presbyterie (te vergelijken met ons classisexamen) spitst het zich toe. Een studiecommissie heeft een uitgebreid rapport opgesteld. De presbyteries krijgen een aantal richtlijnen hoe men kandidaten op het punt van de schepping kan examineren op een gereformeerde Schriftbeschuwing.

2. United Reformed Church

In het kader van het bezoek aan de OPC had ds. B. de Graaf een ontmoeting met rev. John A. Bouwers van de United Reformed Church. Gesproken werd over het indertijd door hen gedane verzoek tot correspondentie, dat later onbekend bleek te zijn (vgl. synoderapport 5.3.2). Hij verzekerde dat er niets bekend was over een dergelijk verzoek. Afgesproken is dat genoemd verzoek als afgedaan zal worden beschouwd. Van onze kant is duidelijk gemaakt, dat ons beleid er niet op is gericht om zoveel mogelijk contacten te hebben en dat wij willen volstaan met het ontmoeten van de URCNA in het kader van de ICRC. Dat leek rev. Bouwers een goede oplossing.

3. Reformed Presbyterian Church of Ireland

Van 14 tot en met 16 juni werd de General Synod gehouden van de RPCI. Namens ons deputaatschap bezocht ds. J.G. Schenau deze synode, die gehouden werd in de kerk van Knockbracken, even ten zuiden van Belfast. Na de brs. P. den Butter (1991), J.W. Maris (1995) en C.A. den Hertog (2000) was hij de vierde, die namens ons deputaatschap een bezoek bracht aan deze kerk. Vanwege de korte lijn van plaatselijke gemeente naar generale synode (elk van de 36 gemeenten zendt 2 afgevaardigden) kon een goede indruk worden gekregen van het kerkelijk leven. Onze afgevaardigde schrijft in zijn verslag getroffen te zijn door de bijzonder geestelijke sfeer en door het grote missionaire besef van deze kleine kerk. Het zendingswerk in Galway (Ierse Republiek) en Nantes (Frankrijk) kreeg op de vergadering ruime aandacht. Ook werd uitgebreid stilgestaan bij de eigen predikantsopleiding, het Reformed Theological College. De vijf professoren, die tegelijk predikant zijn van een plaatselijke gemeente, doen goed werk. Er is momenteel maar één student, terwijl 11 gemeenten vacant zijn.

4. Evangelical Presbyterian Church of Ireland

De synode van de RPCI bood gelegenheid voor een gesprek met rev. Jeff Ballantine, de afgevaardigde van de EPCI. Dit in opdracht van het deputaatschap n.a.v. een voornemen, waarvan melding wordt gemaakt in het deputatenrapport voor de G.S. van 1998:

3.3.1.3

Met de EPCI bestaat geen relatie van kerkelijke correspondentie. Er heeft wel een eerste contact plaatsgevonden. Tijdens de conferentie van de ICRC hebben onze afgevaardigden gesproken met de afgevaardigden van deze kerk. Het bleek dat er belangstelling was voor een nadere kennismaking, vooral ook nu onze kerken allebei participeren in de ICRC.

Afgesproken is, dat onze afgevaardigde naar de RPCI in juni ook een gesprek zal hebben met het Interim Committee van de EPCI. Ook daarover zal ds. Oosterbroek rapport uitbrengen (zie 'Aanvullend rapport').

Vanwege ziekte van ds. J. Oosterbroek was aan dat voornemen nog geen gevolg gegeven.

De EPCI is een klein kerkgenootschap: 12 gemeenten met 11 predikanten. Het kerkverband is ontstaan na een afscheiding in 1927/28 van de Presbyterian Church of Ireland. De synode van deze PCI besloot indertijd gesignaleerde dwaalleer te tolereren. De EPCI wil zich nadrukkelijk baseren op de Schrift en de gereformeerde belijdenis, in de vorm van de Westminster Standards. Ook in deze kerken openbaart zich een sterke missionaire beweging (sinds jaren beleefd in samenwerking met de Free Church of Scotland). Eigenlijk verschilt men maar op een punt van de RPCI: er worden in de erediensten niet alleen Psalmen maar ook hymns gezongen.

Rev. Ballantine was van mening, dat zijn kerken een officiële relatie met onze kerken zeker op prijs zouden stellen. Deputaten stellen voor de EPCI (in lijn met de RPCI) volledige correspondentie aan te bieden.

5. De Hongaarse Reformatus Kerk

In het synoderapport is onder punt 4.2 gesproken over het voornemen aangaande werk in Oost Europa. Zoals daar aangekondigd, volgt hierbij nog de informatie over de Hongaarse Reformatus Kerk.

De wortels van deze kerk liggen in de Reformatie. De werken van Luther en Calvijn vonden ruime ingang in Hongarije en omliggende gebieden. Transsylvanie werd een bolwerk van het protestantisme. Studenten studeerden aan de universiteiten van Wittenberg, Geneve en ook in Nederland.

Na WO I verloor deze kerk bijna de helft van haar leden, doordat delen van het land bij andere staten werden gevoegd. Wel probeerde men in deze gebieden hun eeuwenoude kerkelijke tradities, eigen taal en cultuur in stand te houden. De periode na de WO I was zeer bewogen voor de Hongaarse Reformatus kerk. Er ontstonden geestelijke opwekkingsbewegingen, die een zeer gezegende invloed hadden en hebben tot op de huidige dag. In 1945, na WO II, kwam de Communistische Partij aan de macht. In deze periode van onderdrukking sprak de kerk haar bereidheid uit om aan de nieuwe orde elke dienst te verlenen, die zij in Naam van Christus zou kunnen verrichten. Wie het hier niet mee eens was, werd vervolgd. Toen in 1989 het Sovjet Rijk ineens stortte, zagen de christenen in Oost-Europa dit als een wonder van God. De Hongaarse Reformatus Kerk is een presbyteriaal-synodaal georganiseerde kerk, wel te vergelijken met de Nederlandse kerken. Opvallend is de bijzondere nadruk op de kerkdistricten. De voorzitter van een district noemt men een bisschop, die samen met de ouderling de leiding heeft. Er is dus een dubbel voorzitterschap. Sinds 1950 heeft de kerk ook vrouwelijke predikanten. Dit is zo gegroeid vanwege het grote tekort aan voorgangers. Het gevaar dreigde dat er kerken gesloten moesten worden. In deze situatie werd de mogelijkheid geopend dat vrouwelijke theologische studenten predikant werden. De belijdenisgeschriften zijn: de Heidelbergse Catechismus en de 2e Helvetische Confessie, die vergelijkbaar is met de Nederlandse Geloofsbelijdenis. De Hongaarse Reformatus Kerk is verspreid over een groot gebied: Hongarije heeft vier districten, Transsylvanië in Roemenië twee, de Karpaat-Oekraïne één en Slowakije en Servië ook één district.

6. 'De vrouw in het ambt' bij oude en nieuwe contacten

In toenemende mate worden deputaten geconfronteerd met het gegeven dat in gereformeerde kerken wereldwijd de vragen rondom de vrouw in het ambt groeien, ook in met ons corresponderende kerken. In dit verband hebben deputaten, tegen de achtergrond van de beslissingen die in deze door de synodale vergaderingen van onze kerken in 1998 en 2001 genomen zijn, een notitie opgesteld aan de hand waarvan zij in voorkomende gevallen een consistent beleid naar buiten toe kunnen realiseren.

7. Overleg met deputaten BBK

Op 22 juni hadden deputaten een ontmoeting met de deputaten BBK van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) te Zwolle. Het was een constructieve ontmoeting. Gesproken werd o.a. over een mogelijkheid een ontmoeting te arrangeren tussen de beide Schotse vertegenwoordigers (Free Church en Free Church-Continuïng) en enkele leden van onze beide deputaatschappen tijdens onze a.s. generale synode. Ook is gesproken over het verbeteren van het functioneren van de ICRC. Tot onze verrassing bleek, dat men binnen BBK ten dele aan dezelfde zaken denkt en voorstellen ontwikkelt. Afgesproken is om onze voorstellen, waar deze parallel lopen, te bundelen.

8. Voorstellen:

De generale synode besluit:

deputaten op te dragen aan de Evangelical Presbyterian Church of Ireland volledige correspondentie aan te bieden.

BIJLAGE 52
Artikel 125

Rapport 2 van commissie 4 inzake het rapport van deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken

Algemeen

Met waardering heeft uw commissie kennis genomen van het zakelijke, overzichtelijke rapport van deputaten. Die waardering geldt ook het vele werk dat deputaten in de achterliggende periode hebben verricht.

In het gesprek met enkele leden van het deputaatschap onderstreepten zij nog eens het doel en het belang van de buitenlandse contacten. Er is sprake van wederzijdse geestelijke herkenning, bemoediging, opbouw en waar nodig correctie.

Bij uw commissie leeft de gedachte dat, wellicht sterker dan nu het geval is, gekeken kan worden naar de mogelijkheid om de ICRC te gebruiken als kanaal voor het contact met allerlei kleinere kerken. Deputaten beamen dat. Omdat de middelen tot uitbreiding ontbreken, moeten we als kerken selectief zijn; bovendien moet een contact vruchtbaar zijn.

Advies conform artikel 4 K.O. (2)

Deputaten hebben de classis Groningen niet geadviseerd omtrent de persoon van de betreffende predikant, terwijl de classis dat wel verwacht had. Het advies van deputaten betrof het aanwijzen van een naar de mening van deputaten ongewenste trend: het steeds meer beroepen van predikanten uit het buitenland, alsmede het attent maken op het verschillende geestelijke klimaat van de GKSA ten opzichte van de CGK. Naar aanleiding van een gesprek met het moderamen van de classis Groningen, waarin de zaak werd uitgepraat, namen deputaten op zich om te informeren naar de vormgeving van het 'admissie-examen' in Zuid-Afrika – het blijkt dat een dergelijk examen niet bestaat; wel wordt er door de classis zowel een preparatoir als een peremptoir examen afgenomen.

Tevens namen deputaten op zich om een voorstel te doen tot aanscherping van art. 4 sub 4b K.O. om in de toekomst misverstanden op dit punt te voorkomen. Uw commissie neemt dat voorstel – enigszins redactioneel gewijzigd – over.

Oost Europa (4)

Uw commissie heeft gevraagd of het signaal van één persoon al voldoende is om contact te zoeken met een bepaalde kerk. Deputaten onderstrepen de wenselijkheid en de noodzakelijkheid van contacten, omdat we in één Europa leven dat sterk geseculariseerd is.

Naar aanleiding van de enquête hebben deputaten gekeken naar contacten die in het verleden zijn gegroeid (bijv. Hongarije, Roemenië, Tsjechië), als naar nieuwe contacten, zoals in de Baltische staten, die ons blikveld kunnen verbreden.

Kerken (5)

5.2.1: op de vraag of de FCS onze contacten met de FCSC accepteert, antwoordden deputaten dat dit erg moeilijk ligt, al wijst de FCS ons er niet om af. Deputaten hebben beide kerken aangegeven met al-letwee een zusterrelatie te willen. De tijd voor verzoening is nog niet rijp, ook al zijn deputaten bereid om te bemiddelen, in de lijn van de ICRC die hetzelfde aanbod.

5.2.4: uw commissie heeft gevraagd naar de kwestie van de vrouwelijke ambtsdragers in de EREI. Deputaten willen maximaal de situatie van de vaak zeer kleine gemeenten verdisconteren. Vaak treft men er gereformeerd kerkelijk leven aan en tegelijk stuiten deputaten op zaken die moeilijk liggen. De opgebouwde contacten hebben de vorm van een beperkte correspondentie; deputaten proberen deze kerken in gereformeerde zin te stimuleren.

5.3.4: het was uw commissie opgevallen dat de informatie in het Jaarboek met betrekking tot sommige buitenlandse kerken, zoals de IERB in Brazilië, in het verleden uitvoeriger was. Deputaten achten het een goede zaak dat uw commissie een voorstel aan de GS doet om nog eens te kijken naar de wijze waarop de buitenlandse zusterkerken waarmee we een relatie hebben in het Jaarboek worden vermeld.

De rechtspositie van de CGK predikant binnen de IERB is momenteel zo geregeld, dat de IERB een geldbedrag stort in de emeritikas van de CGK en dat deputaten buitenlandse zending een ziektekostenverzekering hebben afgesloten. Deze constructie wordt nu goed bekeken.

5.4.1: bij de fusie van de Universiteit Potchefstroom met de seculiere University of North-West is het een strijd geweest om het christelijke karakter te handhaven. Deputaten hebben respect voor de wijze waarop de Universiteit erin is geslaagd om het christelijke karakter in haar program tot uitdrukking te blijven brengen.

In de GKSA worden zusters wel toegelaten tot het ambt van diaken, maar de diakenen maken geen deel uit van de kerkenraad.

Uw commissie stelt de synode voor om te **besluiten**:

1. de bestaande onduidelijkheid in art. 4 sub 4b K.O. weg te nemen door de formulering hiervan als volgt te wijzigen: 'Een kerkenraad die een predikant of beroepbaar gesteld kandidaat uit een kerkgemeenschap in het buitenland wenst te beroepen, zal deputaten correspondentie in een vroegtijdig stadium van het beroepingswerk om advies vragen. Deputaten geven dit advies schriftelijk en gemotiveerd. In dit advies wordt specifieke aandacht geschonken aan de situatie in het kerkverband van de te beroepen predikant, de opleiding in diens kerken, en overige relevante informatie'. Etc.;
2. a. de door deputaten opgestelde gedragslijn ten aanzien van het aangaan van nieuwe contacten goed te keuren en
b. tevens goedkeuring te hechten aan het voornemen van deputaten om bij het onderzoek naar relaties met Oost-Europese kerken die mogelijk in aanmerking komen voor 'contact', zich met name te richten op de Református kerk in Hongarije en Roemenië, de Roemeense Evangelische Kerk (BER), gereformeerde kerken in de Baltische staten en in Tsjechië;
3. deputaten op te dragen om in de correspondentie met de FCS en FCSC blijvend alert te zijn op mogelijkheden om – eventueel samen met andere zusterkerken – bij te dragen aan de verbetering van de verstoorde onderlinge relaties;
4. deputaten op te dragen aan de Evangelical Presbyterian Church of Ireland volledige correspondentie aan te bieden;
5. a. definitief geen correspondentie aan te gaan met de LRC;
b. de door de synoden van 1995 en 2001 genomen besluiten tot het aangaan van nadere contacten met de DRCSL niet te effectueren;
6. deputaten op te dragen binnen de ICRC blijvend te participeren en te bevorderen dat van deze organisatie een opbouwende werking en een gereformeerd geluid uitgaan;
7. deputaten op te dragen alert te zijn op de mogelijkheden om contacten met allerlei kleinere kerken te doen verlopen via de ICRC;
8. deputaten op te dragen de gegevens in het Jaarboek met betrekking tot buitenlandse kerken nog eens kritisch door te nemen, te evalueren en eventueel aan te passen;
9. a. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor hun arbeid;
b. opnieuw deputaten te benoemen.

P.D.J. Buijs, rapporteur

BIJLAGE 53
Artikel 125

Brief Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

Deputaten Ekumenisiteit: Buitenlandse Kerke
Postbus 20002 Noordbrug 2522 Suid-Afrika
Voorsitter: dr. C.J. Smit

11 Oktober 2004

Groeteboodskap van die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika

Aan die Sinode
Christelike Gereformeerde Kerke in Nederland

Kerkgenote!

Om u te groet, is om 'n hand van broederlike geneentheid uit te reik. Deur die jare het meer as vriendskap tussen die Christelike Gereformeerde Kerke in Nederland en die GKSA tot stand gekom. Die eenheid in die Here dring ons om mekaar in liefde te omarm en ook op mekaar te let – soos broers en susters in dieselfde huis dit met mekaar doen.

Graag wens ons u 'n geseënde sinode toe. Mag u besluite die kerke in gehoorsaamheid aan die Here dien en so sy nooit volprese Naam verheerlik. Dit spyt ons dat ons moet volstaan met 'n geskrewe groeteboodskap. Dit is dan ook die rede waarom hierdie boodskap u op 'n redelike laat stadium bereik: ons het tot nou toe probeer om te kyk of dit nie moontlik is om 'n gesant te stuur nie – maar, helaas, dit was hierdie keer nie vir ons moontlik nie.

By hierdie geleentheid deel ons u graag een en ander mee oor die besluite van die GKSA Sinode 2003, waar u afgevaardigdes, Prof. Eric Peels en oudl. Henk Last, teenwoordig was en 'n gewaardeerde bydrae tot die sinodeverrigtinge gemaak het.

Soos oor die ander kerke met wie die GKSA kerklike eenheid onderhou, het die sinode opnuut besluit om die eenheidsband met u verder in diepte te beleef. Hierdie eenheidsband, sowel as ekumenisiteit in 'n wyer betekenis, is deur die sinode soos volg omskryf:

Die volgende begrippe word gebruik om die verskillende fases in die ekumeniese gesprek te onderskei:

*(i) In die binneste sirkel, waar korrespondensie (eenheid in kerkverband) uitgedruk word, praat ons van **Ekumeniese Eenheid/Ecumenical unity**.*

*(ii) In die tweede sirkel, waar gesprekke en samewerking uit roepingsvervulling van die een kerkgemeenskap teenoor 'n ander in koninkryksgerigtheid plaasvind, ook ter voorbereiding van een kerkverband, praat ons van **Ekumeniese Bande/ Ecumenical Ties**.*

*(iii) In die derde en wydste sirkel, waar gesprekke en samewerking plaasvind met die doel van die uitbreiding van die koninkryk (gesamentlike optrede en profetiese getuienis), en met die langtermyn doel van een kerkverband, praat ons van **Ekumeniese Kontak/Ecumenical Contact**.*

Oor u kerkgemeenskap het die sinode met dankbaarheid soos volg besluit:

- (i) Die Sinode konstateer sy dankbaarheid oor die ekumeniese eenheid met die CGKN, wat 'n jarelange band van eenheid in leer, diens en tug is, en wat telkens prakties op ekumeniese vlak tot uitdrukking kom.*
- (ii) Hierdie eenheid word onderhou en verder uitgebou deur besoeke van afgevaardigdes waar dit moontlik is.*

Daar is besluit om ook met die ERCC (**Belydende Gereformeerde Kerk in die Kongo**) ekumeniese eenheid, as die elfde kerk in dié kategorie, aan te gaan.

Oor die breuk wat in die *Free Church of Scotland* ontstaan het, het die GKSA sy leedwese uitgespreek en besluit om geen oordeel uit te spreek nie en bande van kerklike eenheid met beide, die *Free Church of Scotland* en die *Free Church of Scotland (Continuing)* te handhaaf.

Ten opsigte van die *Christian Reformed Church in North America* het die GKSA na jarelange gesprekke oor en weer kortliks besluit om ons kerklike verhouding "on hold" te plaas, om verdere persoonlike kerklike gesprekke te voer oor sake ten opsigte van Skrifbeskouing en kerklike praktyke waaroor ons onduidelikheid en twyfel het.

Oor “die vrou in die amp” is besluit dat vrouelidmate toegelaat word om in die amp van diaken te mag dien. Hierdie besluit se motivering is volledig aan u afgevaardigdes beskikbaar gestel. Kortliks kom dit daarop neer dat geen Skrifbewyse gevind kon word waarvolgens vrouelidmate verbied word om in die diakensamp te funksioneer nie, terwyl daar verskeie Skrifgedeeltes is waarin die moontlikheid van een of ander vorm van amptelike diensbaarheid van vrouelidmate in die gemeente voorkom. Daar is ook opnuut deputate aangewys om die Skrifgegewens oor vrouelidmate se diensbaarheid in die ander ampte verder te ondersoek en aan die Sinode van 2006 te rapporteer.

Na jare se oorweging het die Sinode besluit om ’n nuwe konsepbewoording oor die descensus aan die kerke voor te hou vir finalisering by die volgende Sinode in Januarie 2006. In die plek van “... *en neerge-daal het na die hel...*” word voorgestel: “...*wat die angste van die hel tot in die dood toe ondergaan het...*” Ons het reeds u deputate versoek om ’n inset van u kant af te maak sodat ons uiteindelik, na oorleg met kerke met wie die GKSA ekumeniese eenheid onderhou, op ’n bewoording kan besluit wat nie vir ’n verkeerde persepsie ruimte sal laat nie.

Dit verbly ons ook om daarop te wys dat die Sinode besluit het om die strukturele geskeidenheid tussen die Sinodes van Potchefstroom, Soutpansberg en Middellande daadwerklik op die regte kerkregtelike wyse te oorbrug en die eenheid waaraan nou reeds vir jare gewerk word, van Potchefstroom se kant af daadwerklik by wyse van “geografiese klassisse” deur te voer:

1. *om die geografiese indelingsbeginsel vir Klassisse volgens K.O. art.41 waar die behoefte bestaan so spoedig moontlik tot sy volle konsekwensies in werking te stel.*
2. *om Deputate aan te wys om alle betrokke Part. Sinodes en Klassisse behulpsaam te wees met die uitvoering van (1) hierbo na oorleg met Sinodes Middellande en Soutpansberg.*

Motivering

(a) *Die eenheid in Christus behoort ’n groter sigbare gestaltegewing te verkry, ook in meerdere vergaderings.*

(b) *Uit gesprekke tussen verteenwoordigers van Klassisse in Part. Sinode Noordwes het dit geblyk dat daar ’n behoefte vir ’n geografiese samekoms van Klassisse bestaan, asook ’n behoefte om in kultuurverband te vergader.*

(c) *Dit is noodsaaklik dat daar daadwerklik gevorder moet word sodat kerke geografies kan vergader om o.a. ’n gesamentlike getuienis teenoor alle owerheidsvlakke te lewer.*

Daar is onder meer ook positiewe besluite op grond van Skrif en belydenis geneem oor sake soos die MIV-VIGS pandemie, die Sondag/Sabbat kwessie, evolusionisme as uitgangspunt in skoolleerplanne, misdaad in die Suid-Afrikaanse konteks en die misbruik van die Naam van die Here in die Suid-Afrikaanse samelewing.

Oor buite-egtelike seksuele omgang en homoseksualiteit het die GKSA sterk standpunt ingeneem, trouens, teen alle vorme van buite-egtelike en homoseksuele omgang: *God se Woord wys die monogame huwelik tussen ’n man en ’n vrou aan as die grense waarbinne die Godgegewe seksualiteit beoefen moet word. Gelowiges en alle mense word daartoe opgeroep om almal binne die kerk en samelewing met liefde en bewoënheid, deur woord en voorbeeld, op te roep tot ’n heilige en God-erende uitlewing van die seksuele lewe. In Jesus Christus is daar (soos met enige ander sonde) verlossing vir persone wat buite-egtelike en homoseksuele praktyke beoefen het. Deur die krag van God se Heilige Gees kom daar berou en is ’n heilige lewe moontlik. Persone met homoseksuele neigings moet soos alle ander mense met die nodige pastorale bewoënheid hanteer en toegerus word om ook ten opsigte van hulle seksuele lewens getrou aan God se Woord te lewe.*

Op hierdie wyse wou ons u ’n blik op die gedagtegang en waarde-oordele gee wat in die hart van die GKSA roer, met die versoek dat u ons ook in u gebede sal gedenk, sodat ons die wysheid mag ontvang om volgens die Bybelse woord “die dinge te mag onderskei waarop dit werklik aankom” (Fil. 1:10).

Dit is dan ook ons gebed vir u, tydens die duur van hierdie Sinode, maar ook vir elke dag in sy diens! Mag u kerke deur die besluite van u sinode so gedien word dat elkeen sal kan sê dat die Here u kennelik deur sy Gees gelei het.

God seën u ryklik!

dr. Neels Smit
(In opdrag van die GKSA as Voorsitter van die Deputate)

BIJLAGE 54
Artikel 131

Rapport deputaten onderlinge bijstand en advies

1. Samenstelling van het deputaatschap

Door de generale synode 2001 werden tot deputaten (her)benoemd:

J. Ouwehand, Bennekom (voorzitter);
C. Langelaar, Almere (secretaris);
G. Verhoef RA, Veenendaal (penningmeester);
H. Schuitema, Leeuwarden en A. van der Wal, Leiderdorp.

Als hun secundi werden benoemd respectievelijk:

G. van Putten, Badhoevedorp;
Drs. R.J. van der Moolen, Hoofddorp;
T.A. Sanders, Dordrecht;
J. Verhoef RA, Rijnsburg;
O. Zuidema, Emmen.

(Her)benoemd werden door de particuliere synode 2004 van het

Noorden : K. Wiersma, Dokkum (sec. Ing. C. Grit, Dalfsen);
Oosten : Ing. S.A. Banning, Amersfoort (sec. H. van Diermen, Bunschoten);
Westen : G. de Jong, Nieuw Venneep (sec. L.A. van Garderen RA, Hilversum);
Zuiden : C. W. Van Oijen, Dordrecht (sec. J.C. Spruyt, Krimpen aan de IJssel).

In de afgelopen synodale periode heeft br. H. Schuitema om medische redenen zijn deputatenwerk moeten neerleggen. Zijn plaats is per oktober 2002 ingenomen door de secundus br. O. Zuidema uit Emmen.

2. Rapport

Deputaten hebben u het volgende te rapporteren:

- A. Verantwoording van het beleid en het financieel beheer van deputaten voor onderlinge bijstand en advies over de periode 2001 tot en met 2003 (bijlage 1A / B / C en bijlage 2, 3 en 4).
- B. Communicatie met secundus deputaten en de kerkenraden.
- C. Begroting van baten en lasten over de jaren 2005 tot en met 2007 (bijlage 5).
- D. Aanpassen instructie:
 - Bijlage 6.1. Uitbreiding instructie van deputaten onderlinge bijstand en advies inzake een minimum startleeftijd bij de eerste inschaling van predikanten met betrekking tot de traktementsberekening.
 - Bijlage 6.2. Aanpassing instructie artikel 4 sub c) van deputaten onderlinge bijstand en advies inzake steunverlening draagkrachtbeginsel bij een combinatie van gemeenten met meer dan 250 (doop)leden in de samenwerking.
 - Bijlage 6.3. Aanpassing instructie deputaten onderlinge bijstand en advies betreffende de maximering van de steun predikantskosten per (doop)lid per jaar.
 - Bijlage 6.4. Aanpassing instructie deputaten onderlinge bijstand en advies betreffende de steun bij langdurig zieke predikanten.
 - Bijlage 6.5. Actualisering artikel 3 (middelen) van de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.
 - Bijlage 6.6. Actualisering artikel 4b: (bijdrage in rente en aflossing) van de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.
 - Bijlage 6.7. Toevoeging artikel 5f: (meerjarenoverzicht onderhoud) aan de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.
 - Bijlage 6.8. Toevoeging artikel 4f: (pastoraal werk) aan de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.
 - Bijlage 6.9. Trapsgewijze afbouw steun predikantskosten bij groeiende gemeenten.

A. Verantwoording van het beleid en het financieel beheer over de jaren 2001 tot en met 2003

1. Algemeen

Naast hetgeen is bepaald in de instructie voor de deputaten onderlinge bijstand en advies hanteren deputaten de volgende beleidsregels:

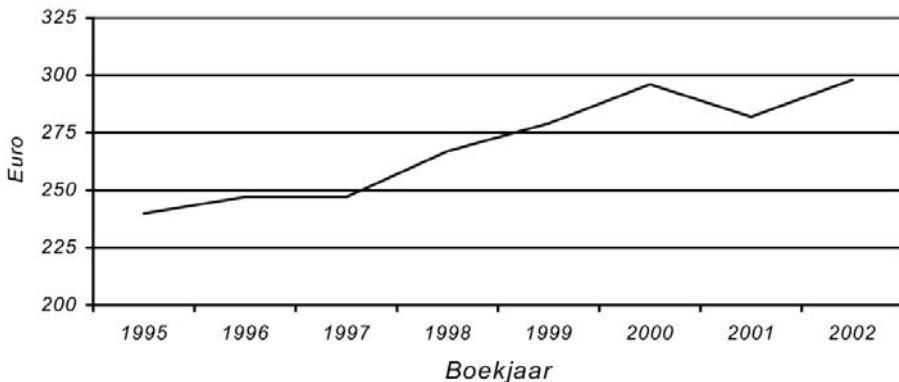
- De steunvragende gemeenten worden er op gewezen, dat de primaire verplichtingen te allen tijde voorrang dienen te verkrijgen boven het vormen van reserves.
De enige uitzondering is een door deputaten goedgekeurde redelijke reservering voor grootonderhoud. Deze is vastgesteld op € 25,- per zitplaats tot een maximum per jaar van € 4.600,- per gemeente.
- Het doen van vervroegde aflossing behoeft toestemming van deputaten.
- Het reserveren van de opbrengsten uit bijzondere acties behoeft de goedkeuring van deputaten.
- Indien het vrij besteedbare vermogen groter is dan tweeënhalf (2.5) maal de totale jaarlijkse lasten, dan dient het meerdere voor de exploitatie aangewend te worden c.q. in mindering gebracht te worden op de steun. Deze vermindering van het vrij besteedbare vermogen dient te geschieden gedurende vijf (5) jaar à 20%. Vermogen dat – in overleg met deputaten – voor een bijzonder doel is bijeengebracht is hiervan uitgezonderd.

- Indien er liquiditeitsmoeilijkheden worden verwacht kan een voorschot worden verstrekt dat later wordt verrekend met de definitieve uitkering.
- Een eventuele bijdrage in de financieringskosten van kerk-(ver)bouw wordt in principe toegezegd voor een periode van maximaal tien jaar, in de regel aflopend met 10% per jaar.
- De gemiddelde opbrengst per (doop)lid wordt getoetst aan vergelijkingsmateriaal dat bij deputaten aanwezig is.

Hieronder een grafische weergave van de gemiddelde inkomsten over de periode van 1995 tot en met 2002 per (doop)lid van de steunontvangende gemeente.

Deputaten hebben ook in 2002 een eigen bijdrage van € 240,- per (doop)lid als voorwaarde gesteld bij het verlenen van steun. Deputaten zien in de ontwikkeling van de opbrengst per lid een bevestiging van de door hen gehanteerde beleidsregel. De gemiddelde eigen bijdrage – over het jaar 2002 – van steunontvangende kerken is € 298,-, hier is echter wel een ruime spreiding te zien (bijlage 1B onderste deel).

Gemiddelde eigen bijdrage steunontvangende gemeenten per (doop)lid.

Bijlage 1A geeft een overzicht van de bijdragen die deputaten hebben verstrekt als steun predikantskosten en de draagkrachtuitkeringen over de jaren 2000 tot en met 2002.

Bijlage 1B geeft in het bovenste deel de gemiddelde eigen bijdrage per jaar vanaf 1995 van de steunontvangende gemeenten. Hierin zien we een stijgende lijn die in 2002 opgelopen is naar € 298,- per (doop)lid.

In het onderste deel van bijlage 1B is de eigen bijdrage per (doop)lid in het jaar 2002 per steunontvangende gemeente grafisch weergegeven. In het jaar 2002 was genoemde spreiding € 197,- aan de onderzijde tot € 365,- aan de bovenzijde van de grafiek per (doop)lid.

Bijlage 1C is de gemiddelde steun van deputaten per (doop)lid aan de steunontvangende gemeente weergegeven. Ook deze grafiek geeft een oplopende trend aan. De stelling lijkt gewettigd dat de financiële nood binnen de kleine kerken toeneemt, (alhoewel de totale steunuitkering van deputaten onderlinge bijstand en advies afneemt), ondanks het gegeven dat de steunontvangende gemeenten wel een hoger steunbedrag per (doop)lid ontvangen. In het onderste deel van bijlage 1C is de steun over boekjaar 2002 per (doop)lid van de steunontvangende gemeenten aangegeven.

Ondanks de hogere steunverlening per (doop)lid blijven er ongedekte tekorten bij een aantal gemeenten. Bij 42% van de steunontvangende gemeenten treedt dit probleem op. In totaal bedraagt dit ongedekte tekort € 54.781,- over het jaar 2002. De oorzaken zijn divers, wij zijn van mening dat door de aanpassingen die in de instructie worden voorgesteld er voldoende financiële verlichting in deze gemeenten ontstaat.

2. Ontwikkelen van toekomstig beleid

2.1. Administratie

De verwerking van de financiële gegevens van het deputaatschap geschiedt door het Dienstenbureau en deels door de penningmeester. De jaarrekening wordt samengesteld door het Dienstenbureau te Veenendaal onder verantwoordelijkheid van de penningmeester.

2.2. Steunverlening

Deputaten kunnen een bijdrage verlenen in de financieringskosten bij aankoop, nieuwbouw of verbouw van een kerk of vergaderruimten en/of in de predikantskosten. Bovendien bestaat nog de mogelijkheid voor een steunbijdrage volgens de draagkrachtregeling. Bijdragen worden uitsluitend verstrekt als er een tekort is en zullen in de regel nooit meer bedragen dan het werkelijke tekort.

Steunaanvraag Christelijke Gereformeerde Kerk Zeewolde

Deputaten hebben een steunaanvraag ontvangen van de kerkenraad a.i. van Zeewolde. Door de omstandigheden waarin de Christelijke Gereformeerde Kerk in Zeewolde verkeerde, was de financiële situatie

nijpend. De bank was niet bereid om het krediet te verhogen. De nood was zo hoog dat er in het voorjaar van 2003 geen financiële middelen meer aanwezig zouden zijn om de predikant zijn traktement uit te keren. Op het moment dat er geen traktement meer zou worden uitgekeerd moest de classis er op rekenen dat de Christelijke Gereformeerde Kerk van Zeewolde in gebreke zou worden gesteld. De financiële gevolgen hiervan laten zich gemakkelijk raden.

Het tekort over 2002 was circa € 37.000,- en het begrote tekort voor 2003 was circa € 39.000,-.

Het moderamen onderkende de problematiek in Zeewolde, maar had te maken met onze instructie, die steunverlening aan Zeewolde niet zondermeer toestaat, omdat:

- Het aantal (doop)leden van de CGK Zeewolde hoger is dan 250 (265);
- De eigen bijdrage gedaald is tot onder het minimum van € 240,- per (doop)lid.

In onze instructie artikel 2 wordt gesproken over 'overigens in financiële moeilijkheden verkeren' en artikel 4 'behoudens zeer bijzondere omstandigheden'.

De vraag die we ons als deputaten hebben gesteld was: kunnen en mogen wij deze zinsneden lezen als een hardheidsclausule? Het moderamen van OB&A heeft contact gezocht met deputaten vertegenwoordiging van de kerken.

De beide moderamina van de deputaatschappen zijn op 29 januari 2003 bijeen geweest in de Theologische Universiteit in Apeldoorn. Deputaten vertegenwoordiging van de kerken waren het volledig eens met de interpretatie van deputaten OB&A.

Op 3 februari hebben de moderamina van OB&A en de classis Amersfoort en een lid van de kerkenraad a.i. Zeewolde in Bunschoten met elkaar gesproken. Alle gesprekken gevoerd hebbend is het moderamen tot de volgende afwegingen gekomen:

- Als we niet helpen, zal er een kerk zeer waarschijnlijk niet meer kunnen voortbestaan.
- Onze hardheidsclausule is toereikend en geeft geen precedent.
- Niet helpen is naar de generale synode toe slechter uit te leggen (c.q. te verantwoorden) dan wel helpen.
- Zodra het probleem in Zeewolde is opgelost kan de kerk stabiliseren, en gaat 'de knip' bij mensen weer open, niet eerder.
- Het ledental zal waarschijnlijk tot onder de 250 dalen.
- Vooralsnog zal niet verder worden gegaan dan een lening tot het begrotingstekort voor één jaar.
- De schuldbekentenis zal worden ondertekend door de classis Amersfoort.

Er is wederom overleg geweest met het moderamen van de classis Amersfoort waar de voorwaarden zijn besproken.

Hierop volgend heeft de classisvergadering van 19 maart goedkeuring verleend tot het aangaan van de voornoemde rentevrije lening van maximaal € 40.000,-, welke moet worden terugbetaald over een periode van maximaal vijf (5) jaar.

Steunaanvraag Christelijke Gereformeerde Kerk Antwerpen/Deurne

In een vergadering van deputaten evangelisatie en OB&A en een delegatie van de Christelijke Gereformeerde Kerk Antwerpen/Deurne in het dienstenbureau te Veenendaal op 17 juni 2002 is de problematiek van deze gemeente besproken. Aanleiding was het acute liquiditeitstekort als gevolg van het versnelde aflossen van de hypotheekschuld.

Door het ontvangen van twee legaten heeft Antwerpen/Deurne de totale hypothecaire schuld afgelost en als gevolg hiervan zullen deputaten evangelisatie hun subsidie mogelijk reduceren.

Deputaten evangelisatie en OB&A hebben besloten dat zij in gezamenlijkheid de Christelijke Gereformeerde Kerk Antwerpen/Deurne een rentevrije lening zullen verschaffen van € 24.000,- (deputaten evangelisatie 50% en OB&A 50%). Deze rentevrije lening dient door de Christelijke Gereformeerde Kerk Antwerpen/Deurne in vijf (5) jaar te worden terugbetaald.

Evaluatie vervangende of aanvullende steun in het pastoraat

De generale synode heeft deputaten in de brief van januari 2002 punt 3 opdracht gegeven te evalueren en te rapporteren.

Deputaten hebben in de afgelopen synodale periode éénmaal een verzoek ontvangen om financiële steun in het kader van een beperkte bestaansduur. De onderhavige aanvraag heeft nog niet geleid tot daadwerkelijke steun, daar de vacature nog niet is vervuld. We kunnen dus vaststellen dat er weliswaar (gelukkig) geen grote vraag naar deze oplossing is geweest, toch lijkt het deputaten geraden deze mogelijkheid in de instructie in te bouwen. (Zie bijlage 6.8)

Een complicerende factor bij het toekennen van steun voor een pastoraal medewerker is de eis die gesteld dient te worden ten aanzien van de kerkelijke signatuur van de kerkelijk werker (kerkorde bijlage 38 artikel 3).

Aangezien deputaten zich niet bevoegd achten daar uitspraken over te doen, maar wel met de realiteit ter zake te maken krijgen, verwachten zij hierover meer duidelijkheid te ontvangen. Ofwel steun mag slechts verleend worden ten aanzien van een kerkelijk werker van christelijke gereformeerde signatuur, ofwel deze afweging behoort tot de verantwoordelijkheid van de steunvragende gemeente.

Deputaten merken op dat het werken met steunoplossingen 'op maat' van steeds groter belang zal worden. Het relatief grote aantal voorstellen tot aanpassing van de instructie wijst daar al op. Deputaten hebben te maken met een in variatie toenemende problematiek. De voorgestelde uitbreidingen van de instructie zijn derhalve van groot belang om oplossingen te kunnen bieden. Deputaten stellen u voor om een uitbreiding van de instructie te aanvaarden zoals die is omschreven in de bijlage 6.8.

3. Financiën

De toename en het verloop van het eigen vermogen blijkt uit de bijlage 4, waarin de balans per 31 december 2001 en 2003 is vermeld.

4. Eigen vermogen

Het jaarlijkse verloop van het eigen vermogen is in de periode 1 januari 2001 tot en met 31 december 2003 als volgt (bijlage 4):

	2001	2002	2003
Saldo per 1 januari	994.643	1.259.164	1.372.712
Bij / af saldo boekjaar	264.521	113.548	-/- 13.766
Saldo per 31 december	1.259.164	1.372.712	1.358.946

Schulden op korte termijn

Geen

Staat van baten en lasten

De financiële resultaten over de periode van 1 januari 2001 tot en met 31 december 2003 zijn uitgebreid weergegeven in bijlage 3:

Jaarrekening	2001	2002	2003	Totaal
Baten	453.554	279.110	313.352	1.046.016
Lasten	190.486	164.013	314.688	669.187
Saldo	263.069	115.097	-/- 1.336	376.830

B. Communicatie met secundus deputaten en de kerkenraden

1. De secundus deputaten van dit deputaatschap ontvangen van elke vergadering de notulen. Vervolgens worden ieder jaar de rapportages van deputaten aan de particuliere synoden aan hen verstuurd.
2. Voorts ontvangen zij de rapportage aan de generale synode en bovendien worden zij eens per drie jaar -een synodale periode- uitgenodigd om een vergadering bij te wonen. Zij worden dan voorgelicht over de werkwijze en de gang van zaken en over problemen die zich voordoen en eventueel over nieuwe ontwikkelingen.
3. Medio 2002 is er weer een brochure aan alle kerkenraden verstuurd waarin alle relevante regels opnieuw zijn weergegeven.
4. Per januari 2003 heeft het deputaatschap OB&A op de internetsite van onze kerken veel relevante informatie beschikbaar. In januari 2004 is hieraan een matrix aan toegevoegd waarmee het voor alle Christelijke Gereformeerde Kerken mogelijk wordt om met behulp van deze matrix een verantwoorde planning op te zetten voor de reservering van gelden voor het onderhoud van het kerkgebouw e.d.
5. Informatieverstrekking aan de kerken.

Jaarlijks wordt er ultimo november in 'De Wekker' onder de rubriek 'Kerknieuws' een bericht opgenomen, waarin wordt medegedeeld dat de steunaanvraagformulieren beschikbaar zijn en kunnen worden opgevraagd bij de secretaris.

Sinds 1999 zijn de steunformulieren tevens op diskette beschikbaar en sinds 2003 kunnen de steunformulieren rechtstreeks worden gedownload vanaf de internetsite van onze kerken. Deze uitbreidingsmogelijkheden bevordert de eenduidigheid en maakt het werk van zowel de kerkenraden als deputaten eenvoudiger.

Deputaten brengen regelmatig verbeteringen aan in het aanvraagformulier waardoor het voor de kerken eenvoudiger wordt om hier mee om te gaan.

C. Begroting van baten en lasten over de jaren 2005 tot en met 2007 (zie bijlage 5)

	2005	2006	2007
	€	€	€
Baten	322.500	317.300	312.100
Lasten	322.500	317.300	312.100

D. Aanpassen instructies

In de bijlagen 6.1 tot en met 6.9 worden aanpassingen van de instructie voorgesteld, waardoor het mogelijk wordt gemeenten nog gericht financieel te ondersteunen.

E. Voorstellen.

Deputaten stellen voor:

1. In te stemmen met het door hen gevoerde beleid en het financieel beheer, hen daarvoor te dechargeeren.
2. Te besluiten de in de bijlage 6 voorgestelde wijzigingen en aanvullingen van de instructie goed te keuren.
3. Opnieuw deputaten te (her)benoemen.
4. De verplichte bijdrage van de kerken per (doop)lid vast te stellen op € 1,85.
 - ◇ De afgelopen jaren waren financieel-economisch 'vette jaren', hetgeen ook aan de inkomsten van de kerken merkbaar was. Dientengevolge werd er een lagere steun door deputaten uitgekeerd. Deputaten verwachten dat de inkomsten van de kerken de komende jaren onder druk zullen komen door de 'economische recessie'.

- ◇ Het lijkt ons reëel om hiermede rekening te houden met de begroting en rekening te houden met een afname van het eigen vermogen.
- ◇ De bijdragen die werden verstrekt ten behoeve van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging zullen in de komende jaren naar onze verwachting ongeveer op hetzelfde niveau blijven als in 2002.

Uw vergadering de leiding van de Heilige Geest toebiddend, namens deputaten,

J. Ouwehand, voorzitter
C. Langelaar, secretaris.
G. Verhoef RA, penningmeester.

Toegevoegd:

- ◇ Bijlage 1A Bijdrage predikantskosten en draagkrachttuitkering;
- ◇ Bijlage 1B Gemiddelde eigen bijdrage per lid per jaar;
- ◇ Bijlage 1C Gemiddelde steun per gemeente per jaar;
- ◇ Bijlage 2 Lopende toezeggingen kerkbouw;
- ◇ Bijlage 3 Staat van baten en lasten 2001 tot en met 2003;
- ◇ Bijlage 4 Balans 31 december 2001 tot en met 31 december 2003;
- ◇ Bijlage 5 Begroting 2005 tot en met 2007;
- ◇ Bijlage 6 (1 tot en met 9) Verzoek tot aanpassingen instructie deputaten OB&A.

Bijlage 1A

Overzicht bijdrage predikantskosten over de jaren 2000 t/m 2002

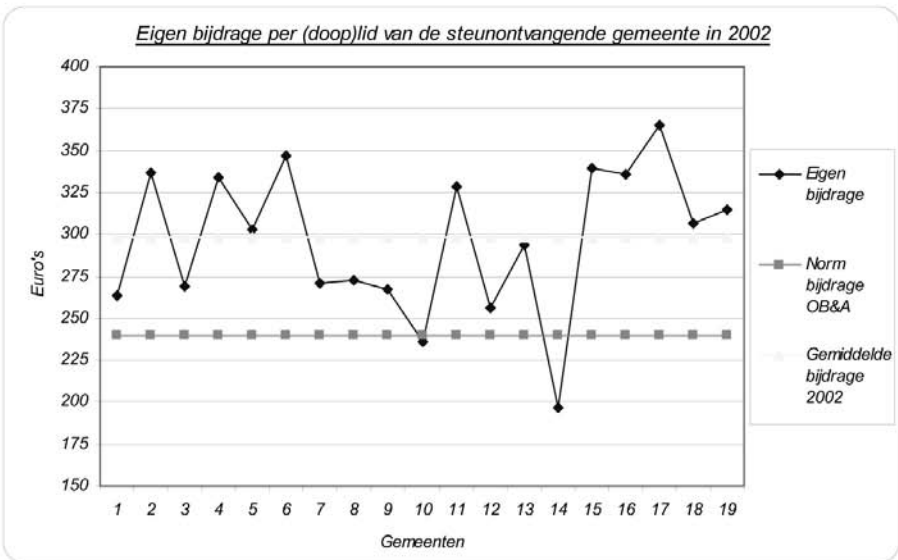
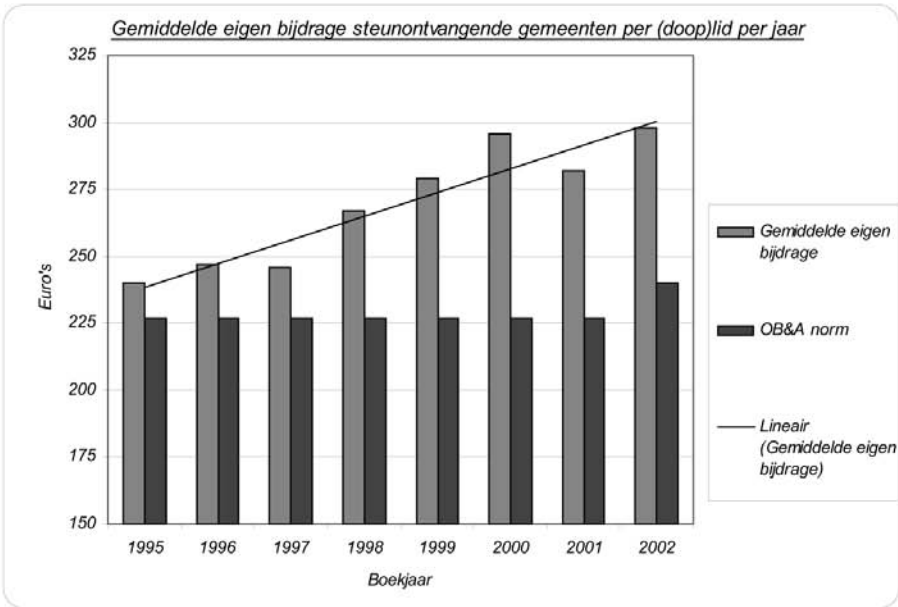
Kerk van:	2000	2001	2002	Totaal €
Alblasserdam	13.255	12.252	15.015	40.522
Amsterdam	0	0	14.595	14.595
Beverwijk	3.844	6.455	8.420	18.719
Broeksterw.-Andreas	12.434	12.376	0	24.810
Culemborg	0	1.510	9.020	10.530
Delfzijl	0	3.619	6.173	9.792
Franeker	6.593	0	8.475	15.068
Gorinchem	6.242	0	0	6.242
Harlingen	3.499	8.345	9.366	21.210
Heerenveen	0	2.370	5.437	7.807
Hillegom	13.069	9.405	0	22.474
Hoofddorp	11.560	11.983	12.700	36.243
Klundert	8.679	10.920	0	19.599
Lutten	0	0	12.566	12.566
Maassluis	6.355	8.410	17.405	32.170
Midwolda	6.276	11.305	11.295	28.876
Nijmegen	6.115	7.105	9.125	22.345
Oud-Vossemeer	3.179	2.765	0	5.944
Sassenheim	10.156	12.505	9.140	31.801
Schiedam	7.344	0	0	7.344
Sneek	0	0	3.515	3.515
Soest	8.259	0	0	8.259
Steenwijk	2.852	3.380	3.745	9.977
Tholen	0	0	8.549	8.549
Westzaan	4.361	0	5.225	9.586
Woerden	7.183	5.110	11.710	24.003
Zeewolde *	2.906	0	0	2.906
Totaal	144.159	129.815	181.476	455.450

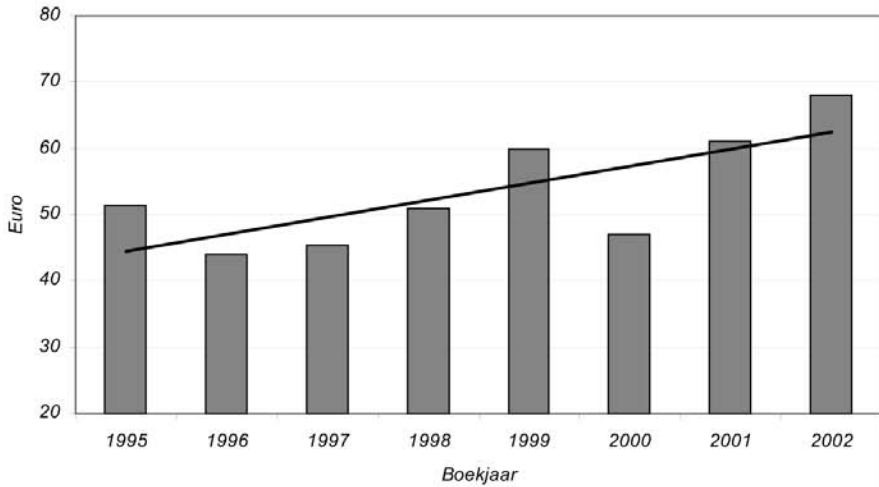
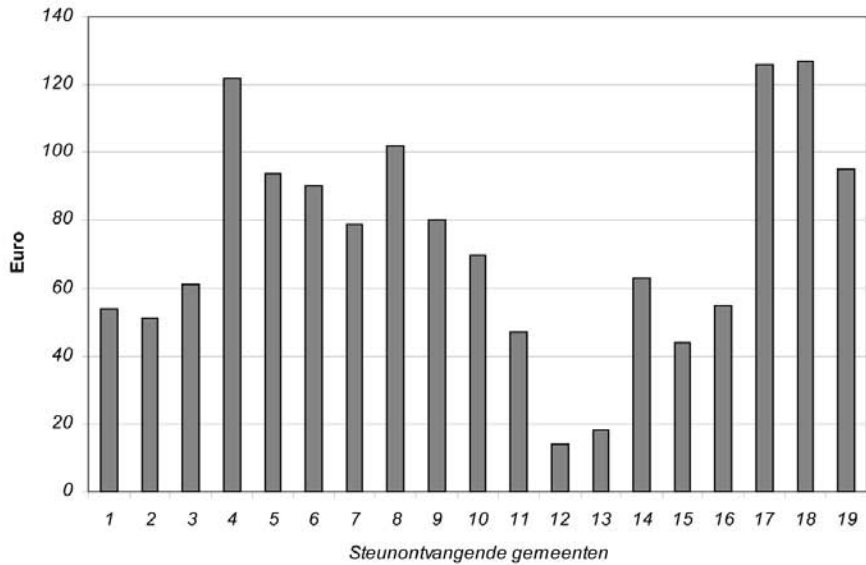
* incl. SKIJP

Overzicht draagkrachttuitkeringen over de jaren 2000 t/m 2002

Kerk van:	2000	2001	2002	Totaal €
Alblasserdam	1.860	2.663	3.000	7.523
Amsterdam	0	0	3.040	3.040
Broeksterw.-Andreas	2.700	2.684	0	5.384
Harlingen	0	0	2.059	2.059
Heerenveen	0	0	1.308	1.308
Hillegom	2.838	0	0	2.838
Hoofddorp	3.921	4.129	5.033	13.083
Klundert	0	2.365	0	2.365
Lutten	0	0	4.834	4.834
Woerden	0	0	485	485
Totaal	11.320	11.841	19.759	37.601

Bijlage 1B

Gemiddelde OB&A steun per steunontvangende gemeente per (doop)lid per jaar**OB&A steun per (doop)lid in 2002 per steunontvangende gemeente**

Bijlage 2

Lopende toezeggingen kerkbouw per 31 december 2003

Gemeente:	Toezegging 1e jaar	Oorspr. max. toezegging	Reeds uitgekeerd t/m 2003	Niet uitgekeerd t/m 2003	Saldo verpl. per 31-12-2003	Aant. Rest- jaren	Max. uitk. in 2004 t.i.v. 2003
Aalten	6.807	37.437	0	27.227	10.210	5	3.404
Alkmaar	14.975	149.747	2.571	42.351	104.825	7	14.975
Antwerpen	43.109	237.100	224.167	8.622	4.311	1	4.311
Delfzijl	7.170	39.434	6.146	18.231	15.057	6	4.302
Ermelo	4.538	24.958	2.997	21.507	454	1	454
Helder den Hoofddorp	2.723	14.975	0	14.702	273	1	272
Nijkerk	7.306	40.182	31.919	3.877	4.386	3	2.192
Oud-Vossemeer	22.869	124.790	60.444	62.059	2.287	1	2.269
Surhuisterveen	4.538	24.958	5.954	18.550	454	1	454
Werkendam	9.076	49.916	0	30.848	19.068	6	5.445
Totaal	18.605	102.327	48.366	48.379	5.582	2	3.721
		845.824	382.564	296.353	166.907		41.799

Bijlage 3

Staat van baten en lasten 2001 t/m 2003

	2001		2002		2003		2001/2003 Totaal	
	Begr.	Rek.	Begr.	Rek.	Begr.	Rek.	Begr.	Rek.
Baten								
Bijdrage van kerken	340.335	324.416	223.000	211.127	223.000	216.937	786.335	752.480
Interest	36.302	67.197	50.000	67.983	50.000	71.915	136.302	207.095
Giften		61.941				24.500		86.441
Uit vermogen					83.000		83.000	
Inkomsten	376.637	453.554	273.000	279.110	356.000	313.352	1.005.637	1.046.016
Begroting zoals vastgesteld door de GS 1998 en 2001								
Lasten								
Bijdrage kerkbouw	95.294	15.959	95000	5.417	95.000	-1.080	285.294	20.296
Bijdrage pred.kosten	224.621	131.913	204000	112.939	204.000	234.375	632.621	479.227
Draagkrachttuitk.	18.151	7.864	12000	8.234	12.000	36.359	42.151	52.457
Overige uitkeringen								
Pensioenuitkering		8.612	4000	3.717	4.000		8.000	12.329
Voort. ambtsbeeind.		14.103	23000	16.871	23.000	25.665	46.000	56.639
Langdurig zieke pred.			5000		5.000		10.000	
Bijstandsuitkeringen								
Aanvulling eigen verm.	16.336						16.336	
Diverse kosten	13.000	12.034	13000	16.835	13.000	19.369	39.000	48.238
Saldo Euro	9.235	263.069	-83.000	115.097	0	-1.336	-73.765	376.830

Bijlage 4

Balans

	31-12-2001		31-12-2003	
	€	€	€	€
Activa:				
Effecten		1.043.101	1.284.472	
Leningen u/g			44.000	
Vorderingen		81.915	42.618	
Voorschotten				
Liquide middelen		355.007	232.861	
		1.480.023		1.603.951
Passiva:				
Eigen vermogen		1.259.164	1.358.946	
Schulden op korte termijn		220.859	245.005	
Reserve bijzondere uitkeringen				
		1.480.023		1.603.951

Toelichting op balans:

Van het vermogen was per 31/12/2003 belegd
Fondsenstaat per 31 december 2003

Fondsnaam obligatie

		Nominaal 31/12/03	Koers 31/12/03	Waarde 31/12/03
8,500 % Nederland	1991-06 I+II	45.378	112,70	51.141
7,500 % Nederland	1993-23	90.756	133,52	121.177
7,250 % Nederland	1994-04	45.378	103,60	47.012
7,750 % Nederland	1995-05	45.378	106,02	48.110
6,750 % Nederland	1995-05	22.690	107,20	24.324
5,250 % A.S.R. Bank	1998-08	40.840	105,00	42.882
4,625 % ABN-AMRO Bank	1999-09	180.000	102,70	184.860
3,625 % Nat. Invest. Bank	1999-04	45.000	101,04	45.468
4,625 % Ned. Inv. Ontw. Landen	1998-10	58.991	102,70	60.584
5,750 % Nederland	1997-07	55.000	107,72	59.246
6,000 % European Invest. Bank	1996-06	45.378	106,60	48.128
5,500 % Waterschapsbank	1997-08	49.916	107,35	53.585
4,625 % RABO Bank	1998-08	49.916	104,06	51.943
6,125 % SNS	2000-10	50.000	110,50	55.250
5,125 % Ned. Waterschapsbank	2001-11	75.000	106,20	79.650
5,750 % Achmea Holding	2001-2008	50.000	105,54	52.770
5,500 % Wolters Kluwer	1999/06	50.000	104,55	52.275
0,000 % ROBECO		50.000	103,20	51.600
		1.049.621		1.130.004

Aandelen

RABO Bank ledencertificaten 1	1.320	26,53	35.020
RABO Bank ledencertificaten 2	353	111,52	39.367
ROBECO Lux-0- Rente	1.380	89,02	122.845
Kon. Nederl. Petr. Mij.	900	41,80	37.620
			234.851

Totaal Euro

1.364.855

Bijlage 5

Begroting 2005 t/m 2007

		2005	2006	2007
Inkomsten:				
	Intering uit vermogen	125.600	125.400	125.200
	Omslag kerken	136.900	136.900	136.900
	Intrest	<u>60.000</u>	<u>55.000</u>	<u>50.000</u>
	Totaal inkomsten	€ 322.500	317.300	312.100
Uitgaven:				
1.	Uitkeringen kerken:			
a.	bijdragen kerkbouw	83.500	77.800	72.100
b.	bijdragen pred.kosten	175.000	175.000	175.000
c.	draagkrachtuitkeringen	17.000	17.000	17.000
2.	Overige uitkeringen:			
a.	Bijstandsuitkering	30.000	30.000	30.000
3.	Algemene kosten:			
a.	diverse kosten	<u>17.000</u>	<u>17.500</u>	<u>18.000</u>
	Totaal uitgaven	€ 322.500	317.300	312.100
	Saldo	€ 0	0	0
	Aantal (doop)leden CGK.	74000	74000	74000
		1,85	1,85	1,85
	Inkomsten bij omslag van:	€ 1,85	136.900	136.900

Bijlage 6.1

Uitbreiding instructie van deputaten onderlinge bijstand en advies inzake een minimum startleeftijd bij de eerste inschaling van predikanten m.b.t. de traktementsberekening.

Aanleiding

Bij de aanvragen voor steun in de predikantskosten worden deputaten geconfronteerd met het feit dat predikanten die op latere leeftijd tot het ambt geroepen worden hoger zijn ingeschaald dan deputaten financiële zaken in hun jaarlijkse opgave ten aanzien van beginnende predikanten aangeeft. Deputaten OB&A moesten daarom korten op de steun c.q. deze afwijzen doordat daarvoor binnen de vigerende instructie geen ruimte bestaat.

Overwegingen

Indien een predikant op latere leeftijd tot het ambt is geroepen, ontvangt hij in bepaalde gevallen een traktement dat hoger is dan de deputaten financiële zaken adviseren. Er worden namelijk een aantal extra 'leeftijd'-periodieken toegekend. Deputaten vinden het binnen redelijkheid en billijkheid liggen dat er in deze een verruiming in hun instructie komt.

Een beginnend predikant van 25 jaar zonder gezin en een beginnend predikant van 40 jaar met een gezin en schoolgaande kinderen inschalen op dezelfde traktementschaal is door deputaten niet met redenen te verdedigen.

Het antwoord van deputaten financiële zaken op ons schrijven ter zake aan hen was, dat deputaten OB&A een instructie zouden kunnen indienen ten aanzien van voornoemde problematiek op de komende generale synode.

Conclusie

Het is gewenst dat deputaten OB&A in die gevallen steun kunnen verlenen binnen het kader van een verruimde instructie.

Criteria

De gemeente telt in beginsel niet meer dan 249 (doop)leden. De normale regels voor steunverlening predikantskosten zijn van toepassing. Het ingangsjaar is 2004.

Uitbreiding instructie

- ◇ Deputaten kunnen binnen het raam van de geldende regelingen voor steunverlening predikantskosten besluiten in gevallen dat een predikant die op latere leeftijd tot het ambt komt een leeftijd van dertig jaar als startleeftijd met o (nul) periodieken te hanteren.
- ◇ Inschaling geschiedt dan volgens de regel, aantal 'dienstjaren' = leeftijd minus 30.

Bijlage 6.2

Aanpassing instructie artikel 4 sub c) van deputaten onderlinge bijstand en advies inzake steunverlening draagkrachtbeginsel bij een combinatie van gemeenten met meer dan 250 (doop)leden in de samenwerking.

Aanleiding

Doordat de afgelopen jaren de predikantstraktementen een inhaalslag hebben doorgemaakt, zien we bij de kleine gemeenten ongedekte tekorten ontstaan. Deze kleine gemeenten kunnen als aanvulling op de predikantssteun onder bepaalde voorwaarden een bijdrage ontvangen van 60% van de verplichte afdracht aan de kerkelijke kassen. Deputaten zijn geconfronteerd met het feit dat er een ongedekt tekort bleef, doordat in de combinatie van gemeenten het aantal (doop)leden van de combinatie hoger was dan 250.

Overwegingen

Het betreft hier de kleinere gemeenten. Deze twee samenwerkende gemeenten hebben ten aanzien van de gebouwen met bijbehorende kosten en de geografische spreiding hogere lasten dan ware het één gemeente op één locatie. Deze gemeenten hebben te maken met hogere vergoedingen voor overige kosten predikant, door onder andere hogere reiskosten. Hiernaast is er een trend waarneembaar dat grotere gemeenten samen met een kleine gemeente een predikant beroepen. Het is volgens deputaten wenselijk dat de kleine gemeente naast de steun van predikantskosten ook een bijdrage in de steun van draagkracht kan ontvangen.

Conclusie

Het is gewenst dat deputaten OB&A in voornoemde gevallen steun kunnen verlenen binnen het kader van de aangepaste instructie.

Criteria

De gemeente telt in beginsel niet meer dan 249 (doop)leden.

Aanpassing instructie

Deputaten vinden het redelijk en billijk om de onderstaande zinsnede in artikel 4 sub c) te laten vervallen:

- ◇ '...alleen of in combinatie met een andere kerk per 1 januari samen...'

Bijlage 6.3

Aanpassing instructie deputaten onderlinge bijstand en advies betreffende de maximering van de steun predikantskosten per (doop)lid per jaar.

Aanleiding

Door de inhaalslag van de predikantstraktementen de laatste jaren door de uitbreiding van het aantal periodieken dient de maximale steun van € 105,- per (doop)lid aangepast te worden.

Overwegingen

Dat met name de kleine gemeenten – die een predikant hebben met het maximum aantal periodieken – geconfronteerd worden met ongedekte tekorten. Volgens de instructie kunnen kleine gemeenten 40% steun in de predikantskosten ontvangen. De maximale steungrens van € 105,- per (doop)lid kan bij gemeenten met minder dan ongeveer 190 (doop)leden een ongedekt tekort laten ontstaan. In de achterliggende synodale periode zijn de maximale predikantskosten en de overige vergoedingen met ruim 16% gestegen.

Conclusie

Het is een vereiste om de maximale bijdrage voor predikantskosten te verhogen om de bestaansduur van genoemde gemeenten te waarborgen, voor zover dit binnen de reikwijdte van deputaten ligt. Een omslagpunt bij 150 (doop)leden en maximale predikantskosten lijkt redelijk.

Criteria

De gemeente telt in beginsel niet meer dan 249 (doop)leden.
De normale regels voor steunverlening predikantskosten zijn van toepassing.

Aanpassing instructie

◇ Artikel 4 sub d de laatste regel wijzigen van € 105,- per (doop)lid per jaar in € 135,- per (doop)lid per jaar.

Bijlage 6.4

Aanpassing instructie deputaten onderlinge bijstand en advies betreffende de steun bij langdurig zieke predikanten.

Aanleiding

De generale synode 2001 heeft een instructie aanvaardt van de particuliere synode van het noorden ten aanzien van steun in geval van langdurige ziekte van de predikant. In een schrijven, medio januari 2002, heeft de generale synode deputaten opgedragen een voorstel dienaangaande tot uitbreiding van de instructie voor te leggen.

Overwegingen

Dat met name de kleine gemeenten – die te maken hebben met een langdurig zieke predikant – geconfronteerd kunnen worden met ongedekte tekorten door extra uitgaven om het gemeentelijk leven voortgang te laten vinden.

Conclusie

Het is een vereiste dat de extra kosten, welke veroorzaakt worden door de langdurig zieke predikant, leiden tot tekorten die steun van deputaten OB&A noodzakelijk maken.

Criteria

De gemeente telt in beginsel niet meer dan 249 (doop)leden.
De normale regels voor steunverlening predikantskosten zijn van toepassing.

Aanpassing instructie

Toevoegen aan de instructie punt 4 e);

4 e. Regeling in geval van langdurige ziekte predikant:

◇ Van langdurige ziekte kan worden gesproken, indien deze langer dan zes (6) maanden voortduurt. De kerkenraad van de langdurig zieke predikant kan zich – na consultatie van de consulent – tot de classis wenden voor hulp en bijstand in pastoraat en prediking. De kerkenraad kan zich door middel van de gebruikelijke wegen wenden tot en een beroep doen op OB&A voor steun. Deze steun zal nimmer hoger zijn dan het werkelijke tekort. Eén en ander met inachtneming van hetgeen in artikel 4 sub a bepaald is ten aanzien van neveninkomsten. Deze steun zal nimmer meer bedragen dan € 135,- per (doop)lid per jaar.

Bijlage 6.5

Actualisering artikel 3 (middelen) van de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.

Aanleiding

De destijds door de generale synode besloten samensmelting van de kassen FSK (fonds steun kerkbouw) en KOB (kas onderlinge bijstand) is reeds geruime tijd volledig gerealiseerd. Het apart verwoorden van deze éénwording in de instructie heeft onzes inziens zijn relevantie verloren.

Overwegingen

Een instructie moet begrijpelijk en overzichtelijk en werkbaar zijn.

Conclusie

Die delen die niet meer relevant zijn uit de instructie verwijderen.

Criteria

Niet van toepassing

Aanpassing instructie

Artikel 3 als volgt redigeren:

- ◊ De kas voor onderlinge bijstand en advies wordt gevormd door inbreng van zijn vermogensbestand-delen en aangevuld met de door de generale synode vastgestelde bijdragen van de kerken en eventuele andere ontvangsten.

Bijlage 6.6**Actualisering artikel 4b; (bijdrage in rente en aflossing) van de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.****Aanleiding**

Deputaten zijn enige malen geconfronteerd met verzoeken van gemeenten met (ver)bouwplannen. In artikel 4b van de instructie staat verwoord dat de gemeente in principe omstreeks 50% van de bouwsom in vrij besteedbaar vermogen beschikbaar moet hebben.

Overwegingen

Het kan voor gemeenten in bepaalde gevallen bijzonder moeilijk zijn om 50% van de bouwsom als vrij besteedbaar vermogen te verwerven. Uit de meerjarencijfers blijkt dat bij circa 40% van de toezeggingen – bij de start van de bouw – niet behoeft te worden uitgekeerd.

Conclusie

Het is wenselijk om meer verantwoordelijkheid neer te leggen bij de plaatselijke kerken, die als gevolg van minder eigen middelen en een daardoor hogere lening een hogere jaarlast willen en kunnen dragen.

Criteria

Niet van toepassing

Aanpassing instructie

Artikel 4b aan te vullen met:

- ◊ Of een zodanig percentage van de kosten dat uit de meerjarenraming duidelijk blijkt dat de lasten die samenhangen met de rente en aflossing van het geleende kapitaal ruimschoots kan en wil worden opgebracht door de gemeente. Het percentage – vrij besteedbaar vermogen – zal minimaal 40 moeten bedragen.

Bijlage 6.7**Toevoeging artikel 5f: (meerjarenoverzicht onderhoud) aan de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.****Aanleiding**

Deputaten zijn – nadat er nijpende financiële situaties zijn ontstaan bij verscheidene kerken a.g.v. de verwaarlozing van het onderhoud – enige malen geconfronteerd met verzoeken van gemeenten om financiële hulp in de kosten van onderhoud van kerk en bijgebouwen.

Overwegingen

Dit deputaatschap heeft de kennis en mensen in huis om voor alle CGK kerken een steun in deze materie te zijn. Deputaten stellen zich voor om een matrix te ontwerpen die op een verantwoorde wijze alle CGK kerken kan ondersteunen in het maken van een onderhoudsplanning voor de komende jaren. Het is van groot belang, dat kerken die steun ontvangen kunnen reserveren voor grootonderhoud. Er dient dan wel een meerjarenplan te worden opgesteld.

Conclusie

Deze matrix zal op de website van deputaten beschikbaar worden gesteld aan de kerken.

Criteria

De kerken binnen het arbeidsterrein van deputaten worden verplicht om jaarlijks een geactualiseerd meerjarenoverzicht voor het onderhoud gelijktijdig met de steunaanvraag voor te leggen aan deputaten. De kerken met meer dan 249 (doop)leden kunnen vrijblijvend gebruik maken van de kennis en expertise van de bouwkundigen binnen dit deputaatschap.

Aanpassing instructie

Artikel 5 aan te vullen met punt f:

- ◊ Een tienjarig meerjaren overzicht voor (groot)onderhoud.

Bijlage 6.8

Toevoeging artikel 4f: (pastoraal werk) aan de instructie deputaten onderlinge bijstand en advies.

Aanleiding

Deputaten zijn geconfronteerd met verzoeken van gemeenten om ondersteuning voor pastorale arbeid in de gemeente ook door een niet-predikant.

Overwegingen

De generale synode heeft in de vergadering van 2001 deputaten toestemming gegeven om gedurende één synodale periode uitvoering te geven aan dit besluit en dit te evalueren en de generale synode 2004 hierover te rapporteren. Dat deputaten krachtens hun instructie niet geroepen zijn om een uitspraak te doen over de kerkelijke achtergrond van de aan te stellen pastoraal werker.

Conclusie

Er heeft zich tot dit moment één gemeente gemeld om steun in 2003.

Criteria

De gemeente telt in beginsel niet meer dan 249 (doop)leden.

De normale regels voor steunverlening als voor een predikant zijn van toepassing.

Aanpassing instructie

Artikel 4 aan te vullen met punt f:

- ◊ De pastorale hulp bij tijdelijke aanvulling of tijdelijke vervanging wegens noodzakelijke uitbreiding van pastoraal werk dan wel het niet functioneren van de predikant anders dan door ziekte.
- ◊ Tevens voor pastorale hulp aan gemeenten die helaas wellicht nog maar een beperkte bestaansduur zullen hebben.
- ◊ De kerkenraad is verantwoordelijk voor de personele invulling van deze tijdelijke steun (predikant, emeritus-predikant, pastoraal werker).
- ◊ In beginsel wordt deze steun voor een periode van maximaal vijf (5) jaren toegekend.
- ◊ De kerkelijke signatuur van de pastoraal medewerker is een verantwoordelijkheid van de steunvragende gemeente.

Bijlage 6.9

Trapsgewijze afbouw steun predikantskosten bij groeiende gemeenten.

Aanleiding

Deputaten zijn geconfronteerd met een verzoek vanuit een particuliere synode – tijdens de bespreking van het rapport van deputaten – om de ondersteuning voor predikantskosten niet meer abrupt stop te zetten bij overschrijding van de grens van 249 leden.

Overwegingen

Groeiende gemeenten die de grens van 249 (doop)leden overschrijden en die de drie jaren daarvoor steun in de predikantskosten van deputaten hebben ontvangen dit steun percentage af te bouwen. Nu is de steun abrupt ten einde als die grens wordt overschreden.

Conclusie

Het is gewenst om deputaten OB&A de ruimte te geven om in die gevallen een trapsgewijze afbouw in de steun van predikantskosten te kunnen verlenen.

Criteria

De gemeente heeft de voorgaande drie jaren steun van deputaten ontvangen en telde in die periode minder dan 250 (doop)leden. Het ingangsjaar is 2004.

De normale regels voor steunverlening als voor een predikant zijn van toepassing.

Aanpassing instructie

Aanvulling artikel 4 met punt e:

- ◊ Een uitzondering is dat aan kerken die het maximum leden van 249 (doop)leden overschrijden en de voorgaande drie jaren steun ontvangen hebben voor de predikantskosten in aanmerking kunnen komen voor een afbouwregeling. Deze regeling bouwt het steunbedrag af naar in het eerste jaar tot 67% en het tweede jaar tot 33% en het derde jaar tot 0%.

BIJLAGE 55
Artikel 131

Rapport 2 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten onderlinge bijstand en advies

Uw commissie spreekt haar waardering uit voor het werk dat deputaten onderlinge bijstand en advies hebben verricht. Deputaten hebben hun werk nauwkeurig en binnen de geldende regels uitgevoerd.

Tijdens de bespreking die uw commissie met deze deputaten heeft gehad, is zowel de situatie in Antwerpen als de situatie in Zeewolde besproken. Hoewel Antwerpen voor het aflossen van de hypotheekschuld geen overleg met deputaten OB&A had gehad, hebben deputaten – na gerezen liquiditeitsproblemen – de gemeente van Antwerpen toch geholpen met een lening. Commissie 6 waardeert de wijze waarop deputaten in deze zaken hebben gehandeld.

Dat de financiële nood binnen de kleine kerken toeneemt, hebben deputaten nader toegelicht. Van de 19 steunontvangende gemeenten, zijn er 11 die in 2003 na uitkering door OB&A nog een gezamenlijk tekort hadden van € 23.000,-. Deze 11 gemeenten hebben allen tussen de 130 en 150 leden. Uit de begrotingen voor 2004 blijkt een begroot tekort van € 120.000,- voor diezelfde 11 gemeenten. Hoewel dit nog begrotingen zijn, zal het daadwerkelijke tekort zeker boven het bedrag van 2003 uitkomen.

De vraag of er steun kan worden verleend aan een kerkelijk werker van een andere dan christelijke gereformeerde signatuur, behoort niet tot de competentie van uw commissie. In overleg met deputaten is besloten de geldende regeling in de kerkorde te volgen. Deze zal mogelijk, naar aanleiding van een instructie die ter synode dient, worden aangepast.

Met deputaten zijn de gevraagde aanpassingen voor de instructie van dit deputaatschap besproken. Uw commissie neemt de voorstellen over. Zij betekenen in enkele gevallen verruiming van de regels, waarbinnen deputaten werken. De daarmee gepaard gaande kostenverhoging lijkt echter binnen redelijke grenzen te blijven. In overleg met deputaten zijn hier en daar kleine aanpassingen of aanvullingen gedaan.

Uw commissie heeft ook ingestemd met het definitief maken van de mogelijkheid steun te verlenen voor pastorale hulp ondanks het feit dat in de proefperiode geen uitkeringen daarvoor zijn gedaan en evaluatie daarvan dus niet mogelijk was (zie voorstel 3g.)

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. deputaten voor de uitgevoerde werkzaamheden te danken en deze goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. de volgende wijzigingen aan te brengen in de instructie voor de deputaten onderlinge bijstand en advies, bijlage 4 (artikel 11 K.O.):
 - a. Artikel 3 als volgt te laten luiden: 'De kas voor onderlinge bijstand en advies wordt gevormd door zijn vermogen en wordt aangevuld met de door de generale synode vastgestelde bijdragen van de kerken en eventuele andere ontvangsten.'
 - b. Artikel 4 sub a aan te vullen met: 'Een uitzondering is dat kerken die het maximum ledenaantal van 249 (doop)leden overschrijden en de voorgaande drie jaren steun ontvangen hebben voor de predikantskosten in aanmerking kunnen komen voor een afbouwregeling. Deze regeling bouwt het steunbedrag als volgt af: in het eerste jaar nadat het ledenaantal van 249 (doop)leden is overschreden tot maximaal 67%, in het tweede jaar tot maximaal 33%, waarna geen bijdrage meer wordt verleend.'
 - c. Artikel 4 sub a eveneens aan te vullen met: 'Deputaten kunnen binnen het raam van de geldende regelingen voor steunverlening predikantskosten besluiten in gevallen dat een predikant die op latere leeftijd (ouder dan 30 jaar) in de ambtelijke dienst komt een leeftijd van dertig jaar als startleeftijd met nul periodieken te hanteren. Inschaling ten behoeve van de steunverlening geschiedt dan volgens de regel, aantal 'dienstjaren' = leeftijd minus 30, echter nooit hoger dan de werkelijke inschaling.'
 - d. Artikel 4b aan te vullen met: 'In geval van voldoende draagkracht van de betreffende gemeente is een minimum percentage van 40 van voornoemde kosten nog aanvaardbaar.'
 - e. De tweede zin van artikel 4 sub c te wijzigen in: 'Deze steun geldt voor die kerken die minder dan 250 (doop)leden hebben en gedurende het gehele jaar het minimumtraktament van een (deeltijd) predikant hebben te dragen.'
 - f. Het bedrag in artikel 4 sub d te wijzigen in € 135,- per (doop)lid per jaar.
 - g. Artikel 4 aan te vullen met sub e: 'Deputaten toe te staan binnen het raam van de geldende regelingen voor steunverlening in bijzondere gevallen vervangende of aanvullende steun te verlenen voor pastorale arbeid.
 - Deze steunverlening geldt voor gemeenten met maximaal 249 (doop)leden.
 - Deze steunverlening blijft op voorhand beperkt tot:
 - a. hulp bij tijdelijke aanvulling of tijdelijke vervanging wegens noodzakelijke uitbreiding van pastoraal werk dan wel het niet functioneren van de predikant anders dan door ziekte
 - b. hulp aan gemeenten die helaas wellicht nog maar een beperkte bestaansduur zullen hebben.
 - De kerkenraad is verantwoordelijk voor de personele invulling van deze tijdelijke steun (predikant, pastoraal werker)'.
 - In beginsel wordt deze steun voor een periode van maximaal vijf (5) jaren toegekend.

- h. Artikel 4 aan te vullen met sub f: Regeling in geval van langdurige zieke predikant:
Van langdurige zieke kan worden gesproken, indien deze langer voortduurt dan zes (6) maanden na de ziekmelding bij de kerkenraad. De kerkenraad van de langdurig zieke predikant kan zich – na consultatie van de consulent – tot de classis wenden voor hulp en bijstand in pastoraat en prediking. De kerkenraad kan zich door middel van de gebruikelijke wegen wenden tot en een beroep doen op onderlinge bijstand en advies voor steun. Deze steun zal nimmer hoger zijn dan het werkelijke tekort dat ontstaat door extra uitgaven om het gemeentelijk leven voortgang te doen vinden. Eén en ander met inachtneming van hetgeen in artikel 4 sub a bepaald is ten aanzien van de neveninkomsten. Deze steun zal nimmer meer bedragen dan € 135,- per (doop)lid per jaar.
- i. Artikel 5 na e. aan te vullen met f.: ‘Een tienjaren prognose voor (groot)onderhoud.’

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 56
Artikel 135

Rapport van deputaten voor contact met de overheid

1. Samenstelling en werkwijze

Door de generale synode 2001 werden tot deputaten benoemd: prof.dr. T.M. Hofman, voorzitter; mr. H. Herweijer, secretaris; ds. G.L. Born, mevrouw mr.dr. G.W. Brands-Bottema, mr. H. de Hek, br. J.W. Overeem, ds. G. van Roekel, mr. A. Rouvoet en als algemeen secundus ds. C.A. den Hertog. Deputaten kwamen gedurende de verslagperiode negenmaal in vergadering bijeen. Br. Rouvoet heeft te kennen gegeven dat hij vanwege zijn drukke werkzaamheden als voorzitter van de Tweede Kamer-fractie van de ChristenUnie zijn werkzaamheden als deputaat niet zal kunnen voortzetten. Br. Rouvoet is overigens wel bereid om op ‘ad hoc basis’, als ‘bijzonder’ aanspreekpunt te (blijven) fungeren voor aangelegenheden waarbij de Tweede Kamer is betrokken. Deputaten zijn dankbaar dat op deze wijze er toch vanuit het deputaatschap een ‘lijntje’ naar de Tweede Kamer blijft, aangezien in het verleden al meerdere malen gebleken is dat een dergelijk contact waardevol is voor het deputaatschap.

2. Contacten met deputaatschap Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Voorzitter en secretaris van het deputaatschap voor contact met de overheid hebben in de verslagperiode tweemaal (een constructief) overleg gehad met de voorzitter en een andere afgevaardigde van deputaten voor de relatie tussen kerk en overheid van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Een aantal jaren geleden werd de afspraak gemaakt dat het overleg in principe jaarlijks tussen de moderamina van de beide deputaatschappen zou plaatsvinden; echter tengevolge van de ziekte van prof. Hofman tijdens de verslagperiode was het helaas niet mogelijk elk jaar deze afspraak na te komen.

3. Activiteiten wegens maatschappelijk debat over ‘waarden en normen’

De Nederlandse samenleving kent aan het begin van de 21e eeuw grote problemen, niet alleen van economische, maar ook van sociale en morele aard. Steeds meer is de overtuiging gegroeid dat deze problemen mede voortkomen uit een gebrek aan gemeenschappelijke waarden en normen in een pluriforme samenleving. De regering heeft de behoefte aan bezinning hierop onderkend. De minister-president heeft tijdens de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer op 18 en 19 september 2002 aangedrongen op een gesprek over waarden en normen en onder andere de kerken opgeroepen hieraan deel te nemen.

3.1. Woerden 2-overleg

Een aantal kerken van de gereformeerde gezindte heeft gemeend om gehoor te moeten geven aan de uitnodiging van de minister-president om als kerken deel te nemen aan het maatschappelijk debat over ‘waarden en normen’. Deze kerken, die reeds eerder onder de naam ‘Woerden-overleg’ met elkaar hadden ‘samengewerkt’ binnen een studiec ommissie ‘huwelijk’ (waarover aan de vorige synode werd gerapporteerd), hebben gemeend opnieuw de handen ineen te moeten slaan.

In het ‘Woerden 2-overleg’ participeerden de volgende kerken/groeperingen: Gereformeerde Bond in de Nederlandse Hervormde Kerk, Gereformeerde Gemeenten, Gereformeerde Gemeenten in Nederland, Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), Oud Gereformeerde Gemeenten in Nederland, alsmede de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Deze samenwerking heeft geresulteerd in de verschijning van de brochure ‘Gerechtigheid en welzijn’, ‘Een boodschap van de kerken over waarden en normen’. In deze brochure roepen de kerken, overheid en samenleving op om terug te keren naar Gods Woord en Zijn geboden. Er wordt een aanzet gegeven voor een concretisering van de Tien Geboden, die stuk voor stuk behandeld worden. Verder wordt ook gewezen op het werk van de Heere Jezus, door Wiens verzoenend lijden en sterven gerechtigheid en welzijn gestalte krijgen. De boodschap maakt echter duidelijk dat alleen het Evangelie van genade nieuwe mensen maakt en kracht geeft om nu ook echt gerechtigheid en welzijn te praktiseren. Gods geboden zijn niet ‘los verkrijgbaar’.

De boodschap van de kerken is niet alleen bedoeld voor overheid en samenleving, maar zeker ook voor de kerken zelf en hun leden. Al aan het begin van de boodschap belijden de kerken hun tekort en hun schuld aan het verval van waarden en normen. De kerken moeten eerst naar zichzelf kijken. Hebben zij hun roeping wel verstaan en het profetisch getuigenis van het woord van God wel duidelijk laten horen in de samenleving? Hebben zij zich wel genoeg ingespannen om de christelijke waarden en normen door te

geven aan hun leden? En wat is er van de kerkleden op hun plaats in de samenleving uitgegaan? Het zijn terecht vragen. Er is geen enkele reden voor zelfgenoegzaamheid, wel voor zelfkritiek.

Binnen het deputaatschap bestaat enerzijds dankbaarheid dat het mogelijk was om als gezamenlijke kerken een standpunt in dezen naar voren te brengen.

Anderzijds bestonden er ook wel aarzelingen met betrekking tot deze boodschap van de kerken; een boodschap die met name bestemd was voor de volksvertegenwoordigers en de samenleving. Meerdere deputaten vonden het gebezigde taalgebruik niet eigentijds genoeg. Deputaten hebben zich voorts afgevraagd of deze boodschap wel zou landen bij de beoogde 'doelgroep(en)'.

Ook waren meerdere deputaten van oordeel dat het stuk (te) tijdloos en weinig concreet was. De concretisering van de Tien Geboden had scherper gekund.

Daarnaast bestond en bestaat binnen het deputaatschap de diepe overtuiging dat een dergelijk document een meer belijdend karakter dient te hebben van christelijke hoop, in plaats van een theologisch exposé zonder toespitsing. Ondanks deze kanttekeningen en aarzelingen hebben deputaten gemeend toch te moeten participeren in de verschijning van deze brochure, aangezien het 'afhaken' van de Christelijke Gereformeerde Kerken een verkeerd signaal naar de buitenwereld zou geven.

De brochure werd op 11 september 2003 overhandigd aan de minister-president ter gelegenheid van het congres van het Platform Waarden en Normen (zie hierna). Aan de minister-president is gevraagd de kerken uit te nodigen om verder met de regering te spreken over waarden en normen. Aan alle leden van de Eerste en Tweede Kamer van de Staten-Generaal en aan de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid is eveneens een brochure toegezonden.

In De Wekker werd naar aanleiding van de verschijning van de brochure een bericht geplaatst, waarin werd gemeld waar belangstellenden de brochure konden bestellen.

Namens de kerken van het 'Woerden 2-overleg' is eveneens nog gebruik gemaakt van de mogelijkheid, welke in de Staatscourant werd geboden, om schriftelijk commentaar te geven op de kabinetsreactie naar aanleiding van het advies van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid met de titel 'Waarden, normen en de last van het gedrag'.

Door de Raad van Kerken en een vertegenwoordiger van de kerken van het 'Woerden 2-overleg' werd in het voorjaar 2004 op verzoek van de minister-president deelgenomen aan een gesprek over de problematiek met betrekking tot waarden en normen.

3.2. Platform Waarden en Normen

In het jaar 2003 werd het Platform Waarden en Normen opgericht. Het Platform stelt zich tot doel vanuit een gemeenschappelijke basis – namelijk de Bijbel – te participeren in het maatschappelijk debat over waarden en normen, met elkaar tot afstemming te komen en activiteiten te ontwikkelen. Het Platform zoekt steeds naar de meest effectieve wegen om de publieke opinie en het overheidsbeleid te beïnvloeden in de door het Platform gewenste richting.

Op basis van een verschillende betrokkenheid bij het Platform zijn er participanten en waarnemers. De waarnemers zijn onder andere de kerken, die vanaf het begin heel duidelijk hebben benadrukt dat zij een heel eigen positie en taak hebben in de maatschappij, maar die waar mogelijk en gewenst het streven van de participanten ondersteunen. Deputaten hebben gemeend dat deputaten namens de Christelijke Gereformeerde Kerken als waarnemer dienen deel te nemen in het Platform Waarden en Normen. Als waarnemer zullen onze kerken jaarlijks een bescheiden financiële bijdrage dienen te voldoen; deze bedraagt thans € 200,- per jaar.

4. Uitvoering opdrachten generale synode 2001

Terzake aangelegenheden betreffende het deputaatschap voor contact met de overheid besloot de generale synode 2001 als volgt:

- aan artikel 70 K.O. een nadere omschrijving van het huwelijk toe te voegen als sub 1 (waarbij een vernummering optreedt): 'Onder huwelijk dient te worden verstaan: de wettelijk geregelde, als zodanig formeel publiek bekrachtigde levensgemeenschap tussen één man en één vrouw, naar de zin van de instelling voor het leven aangegaan.';
- de standpuntbepaling van het 'Woerden-overleg' de kerken ter kennisname aan te bieden;
- deputaten op te dragen de nota 'Ontwikkelingen rond het huwelijk' de kerken aan te bieden met de aanbeveling om het beleid en de praktijk met betrekking tot kerkelijke huwelijksbevestigingen dienovereenkomstig te handhaven;
- deputaten op te dragen een beknopte bruikbare handleiding op te stellen waarin wordt aangegeven hoe de kerk moet handelen met betrekking tot het begeleiden van ongehuwd samenwonende paren naar het sluiten van een huwelijk, naar analogie van artikel 70 K.O. sub 2a, daarbij uitgaande van het vijfde en zevende gebod;
- de volgende uitspraak te doen:

De generale synode

Overwegende:

- dat het noodzakelijk is, dat de kerk zich in deze tijd uitspreekt over de bijbelse waarden en normen op het terrein van huwelijk en seksualiteit;
- dat de kerk en haar leden een getuigenis van die bijbelse waarden mogen laten horen en uitstralen temidden van een samenleving waarin seksuele gemeenschap is losgekoppeld van een – levenslange – huwelijksrelatie;

van oordeel:

- dat de kerk er werk van zal moeten maken de taak van de ouders in de seksuele opvoeding van de jongeren te ondersteunen;
- dat de geloofsopvoeding inzake huwelijk en seksualiteit binnen de gemeente in deze tijd veel aan-

dacht verdient, en dat het nodig is dat onze kinderen, jongeren en jongvolwassenen in de catechese en in het verenigings- en clubwerk structureel leren rekenen met de heilzaamheid van Gods geboden voor relaties;

besluit:

aan deputaten op te dragen:

- a. bijbels verantwoord materiaal dat in de kerken al voorhanden is inzake huwelijk en seksualiteit te (laten) verzamelen en op bruikbaarheid te beoordelen;
- b. dit materiaal – eventueel aangevuld met nader te ontwikkelen onderdelen – als een bruikbare hand-leiding beschikbaar te stellen voor de kerken ten behoeve van ouders, voor gebruik in de catechese, voor themadiensten, gespreksgroepen etc.

Deputaten hebben in de afgelopen verslagperiode gevolg gegeven aan de besluiten hiervoor onder 2 en 3 omschreven. De standpuntbepaling van het 'Woerden-overleg' werd samen met de nota 'Ontwikkelingen rond het huwelijk' in één brochure opgenomen. Deze brochure verscheen onder de titel 'Het huwelijk nader bekeken'.

Aan alle christelijke gereformeerde kerkenraden werd die brochure toegezonden, terwijl kerkenraden de gelegenheid werd geboden om extra exemplaren te bestellen. Ook heeft in De Wekker een bericht gestaan dat de brochure bij het Dienstenbureau besteld kon worden.

Bij de toezending van de brochure aan de kerkenraden is door deputaten in de begeleidende brief nog uitdrukkelijk vermeld dat de synode besloten heeft aan de kerken de aanbeveling te doen om het beleid en de praktijk met betrekking tot kerkelijke huwelijksbevestigingen dienovereenkomstig te handhaven.

Deputaten hebben uitvoerig beraadslaagd op welke wijze aan de hiervoor onder 4 en 5 omschreven opdrachten gevolg zou kunnen worden gegeven. Vanaf de eerste deputatenvergadering waarin over de uitvoering van de opdrachten werd gesproken, bleken deputaten een bepaalde verlegenheid c.q. moeite te hebben met deze verstrekte opdrachten. Naar het oordeel van deputaten vallen de verstrekte opdrachten 4 en 5 – waar met name ten aanzien van opdracht 4 een aantal pastorale aspecten aan verbonden is – niet onder de instructie van het deputaatschap. Deputaten hebben zich afgevraagd of hier niet sprake is van een oneigenlijke opdracht.

Ondanks de binnen het deputaatschap levende gevoelens van 'verlegenheid en moeite' was een ruime meerderheid van het deputaatschap toch van oordeel dat een zeer serieuze bezinning moest plaatsvinden over de vraag op welke wijze **toch** aan de verstrekte opdracht gevolg zou kunnen worden gegeven. Dit heeft geleid tot een 'doorworsteling' in diverse deputatenvergaderingen met betrekking tot de problematiek. Deputaten hebben zich daarbij overigens wel terdege gerealiseerd dat de vertegenwoordigers van het deputaatschap bij de synodebespreking in 2001 aanvankelijk bezwaar hebben gemaakt tegen voorstel 5, maar de volgende ochtend wel instemming hebben betuigd met de aangepaste commissievoorstellen. Overigens is van de zijde van het deputaatschap wel direct de opmerking gemaakt dat de opdracht 'beperkt' zou dienen te zijn.

Uiteindelijk hebben deputaten unaniem de conclusie getrokken dat zij – in het besef dat in deze ook de hand in eigen boezem gestoken dient te worden met betrekking tot de aanvankelijke instemming met deze opdrachten – slechts in een beperkte mate gevolg kunnen geven aan deze verstrekte opdrachten 4 en 5.

Teneinde (op bescheiden wijze) uitvoering te geven aan opdracht 4 werd er van de zijde van het deputaatschap een 'Handleiding voor het omgaan met het verschijnsel samenwonen' opgesteld. Deze handleiding is als bijlage bijgevoegd en heeft allerminst de pretentie volledig te zijn.

De hiervoor onder 5.a. en 5.b. omschreven opdrachten tot inzameling van materiaal etc. hebben deputaten (eveneens op bescheiden wijze) toch uitgevoerd. In een bijlage treft u een overzicht aan van terzake ingezameld materiaal.

Deputaten zullen aan het slot van deze rapportage voorstellen doen omtrent het geven van bekendheid aan de kerken omtrent de beide hierboven bedoelde door deputaten opgestelde documenten.

Deputaten willen bij deze nog nadrukkelijk uitspreken dat wat hen betreft de opdrachten 4 en 5 thans tot een afronding zijn gekomen, en dat zij voor zichzelf terzake dit onderwerp geen taak meer zien weggelegd.

5. Werkzaamheden van deputaten met betrekking tot wet- en regelgeving etc.

Deputaten hebben zich tijdens de afgelopen verslagperiode met uiteenlopende onderwerpen op het gebied van wet- en regelgeving bezig gehouden. Enkele worden hieronder genoemd.

Brandveiligheid kerkgebouwen/bouwbesluit

In 2002 werd aan alle christelijke gereformeerde kerkenraden een circulaire toegezonden, welke werd opgesteld door de commissie kerkelijke gebouwen van het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken, CIO-K, waarbij onder meer aandacht wordt besteed aan een aantal actuele onderwerpen, waaronder met name het aspect brandveiligheid kerkgebouwen. In de circulaire is te lezen dat CIO-K zich ernstig bezorgd maakt over de categorie waarin het bouwbesluit kerkgebouwen indeelt: die van bioscopen, dancings en housepartyhallen. Kerkgebouwen zijn geen verduisterde ruimten en de meeste kerkdiensten worden bij daglicht gehouden, en bovendien, zo schrijft de commissie, 'lijkt de staat waarin de bezoekers zich bevinden zeer onvergelijkbaar'.

Gebruiksvergunningen

Bij een schrijven van deputaten aan alle christelijke gereformeerde kerkenraden is een gedeelte toegezonden van een door CIO-K opgestelde brochure over Bouwbesluit 2003, gebruiksvergunning en veel gestelde vragen daaromtrent.

In de gesprekken die plaatselijke kerken met gemeentebesturen en/of brandweer gaan voeren, dient benadrukt te worden dat kerken een bijzondere positie innemen en dat het vrijwilligerswerk binnen de kerken een cruciale plaats inneemt. Ook zullen de kerken duidelijk dienen te maken dat zij serieus wensen

mee te denken over een noodzakelijke aanpassing van hun kerkgebouw(en) teneinde de veiligheid van kerkgangers en andere personen te waarborgen.

Bij bedoeld schrijven werd eveneens nog een circulaire toegevoegd, waarbij aandacht wordt besteed aan:

- teruggave ecotaks voor verenigingsgebouwen;
- anti-legionellamaatregelen.

Geestelijke verzorging voor asielzoekers

Naar aanleiding van een verzoek van het CIO hebben deputaten alle christelijke gereformeerde diaconieën aangeschreven teneinde geïnformeerd te worden of de aangeschreven gemeenten ook op enigerlei wijze betrokken zijn bij de geestelijke verzorging voor asielzoekers en zo ja, in welke mate. Een behoorlijk aantal diaconieën heeft op deze oproep een reactie gegeven.

Het CIO heeft deze vraag destijds bij de in het CIO deelnemende kerken neergelegd om een bepaalde indicatie te hebben van de betrokkenheid van de kerken bij de geestelijke verzorging voor asielzoekers. Er is namelijk geopperd dat het CIO in de periodieke contacten met de politici bepleit dat de staat, die zorg draagt en verantwoordelijk is voor asielzoekers voor de duur van hun asielpprocedure, geestelijke verzorging aanbiedt aan asielzoekers, zoals de staat dat ook doet aan anderen die in een bijzondere rechtsverhouding staan tot de rijksoverheid, zoals gedetineerden en militairen.

Over de verdere ontwikkelingen in dezen kunnen thans nog geen nadere mededelingen worden gedaan.

6. Interkerkelijk Contact in Overheidszaken (CIO)

6.1. Onze kerken maken reeds vele jaren deel uit van het CIO, een samenwerkingsverband van meer dan 20 kerkgenootschappen. Het CIO heeft met name ten doel de gemeenschappelijke bespreking, behandeling of afdoening door de participerende kerken van op het terrein van kerk en overheid gelegen zaken.

De financiële bijdrage welke de deelnemende kerken jaarlijks aan het CIO dienen te voldoen, is indirect gebaseerd op de ledenaantallen van de deelnemende kerken. Reeds lang geleden is er binnen het CIO een modus gevonden waardoor de kosten niet direct op basis van ledenaantallen worden omgeslagen, maar op basis van de vierkantwortel uit de ledenaantallen van de deelnemende kerken. Daardoor wordt immers de sterke spreiding in ledenaantallen aanzienlijk afgedempt. Voor de Christelijke Gereformeerde Kerken bedroeg de hoogte van de verschuldigde bijdrage voor de jaren 2002, 2003 en 2004 ongeveer € 6.000,- per jaar.

De heer Mr. J.P.H. Donner heeft gedurende een aantal jaren als voorzitter leiding gegeven aan het CIO. Dit deed hij op een manier die respect en waardering opleverde. Tijdens de verslagperiode heeft de heer Donner zijn taak als CIO-voorzitter beëindigd vanwege zijn benoeming tot minister van justitie. Uiteindelijk is het CIO erin geslaagd om voor de heer Donner een goede opvolger te vinden, en wel de heer drs W.J. Deetman, burgemeester van 's-Gravenhage en voorheen gedurende een aantal jaren voorzitter van de Tweede Kamer.

Onder de leiding van de heer Donner is er reeds een aantal jaren geleden binnen het CIO een bezinning op gang gekomen over de vraag op welke wijze de kerken kunnen voorkomen dat zij te veel in het 'defensief' worden gedrongen. In een namens het CIO opgestelde notitie, genaamd: 'Zichtbaar en relevant' wordt aan deze problematiek aandacht besteed.

Een veelzeggend citaat uit deze notitie:

'Dit neemt niet weg dat in het overheidsbeleid vitale keuzes gemaakt worden en dat dit beleid in die zin zeker niet 'neutraal' is. De conclusie moet dan zijn dat in het huidige tijdsgewricht de beeldbepalende en dominante visies en stromingen (te denken valt aan een 'negatief' individualisme dat zich aan de 'ander' weinig gelegen laat liggen of een onevenwichtig denken in termen van korte termijn financiële rendementen) correctie behoeven en dat het debat zich daarop moet richten. Een voorbeeld kan dit verduidelijken: kerken, het bijzonder onderwijs, geestelijke verzorging, levensbeschouwelijke organisaties moeten ook hier in relatie tot de dominante stromingen hun eigen meerwaarde bewijzen om hun bestaan te rechtvaardigen.

Dat er sprake is van een verschraving met allerlei ongewenste gevolgen daarvan voor de samenleving als geheel, begint langzamerhand ook beseft te worden, ook van overheidswege. De brede zorg in de samenleving over 'waarden en normen' en over het instandhouden van een werkelijke 'samenleving' komt sterker naar voren als politiek en maatschappelijk probleem.

Kerken mogen niet passief blijven bij deze ontwikkelingen. Men kan niet alleen anderen deze ontwikkelingen verwijten; het zijn de kerken zelf die in de eerste plaats moeten zorgen dat zij zichtbaar en relevant zijn in de samenleving. Ook als men er van uitgaat dat de werking van Gods Woord in de wereld niet van mensen afhankelijk is, houdt dat niet in dat bedoelde ontwikkelingen in irenische berusting of fatalistische gelatenheid moeten worden aangezien en ondergaan. Ieder van de kerken gaat er van uit dat geloof mede in 'werken' tot uitdrukking komt en in de wijze waarop de mens in de samenleving staat. Wij zijn niet alleen verantwoordelijk voor onszelf, maar ook voor 'de broeder'. Het gaat om het uitdrukking geven aan de verantwoordelijkheid voor de 'wereld': de samenleving om ons heen.'

Tot zover het citaat uit de notitie. Deze notitie zal als een 'handreiking' aan de in het CIO deelnemende kerken worden aangeboden.

Binnen het deputaatschap bestaat brede waardering voor deze notitie. Door deputaten is een aantal conclusies getrokken uit dit document, en wel:

- op een heldere manier wordt afgerekend met de valse tegenstelling 'algemeen' versus 'bijzonder';
- geloof heeft ook een sociale dimensie (het is niet louter een privé aangelegenheid);
- kerken en geloof zijn maatschappelijk relevant; de kerken moeten hun (eigen) plaats innemen in het publieke domein;
- het christelijk maatschappelijk middenveld is in de loop van de jaren steeds meer weggevallen. Op dit punt hebben de kerken de taak niet alleen naar binnen gericht te zijn, maar ook te wijzen op de positie die christenen behoren in te nemen op het maatschappelijk middenveld. Overigens is er door deputaten constateerd dat er gelukkig (nog) wel christenen zijn die hun positie op dit punt innemen;

- de kerken dienen bereid te zijn om op dit punt aan gemeenteleden een stuk coaching en ondersteuning te geven.

6.2. Diverse onderwerpen, waarmee CIO zich heeft bezig gehouden

Door het CIO (met name CIO-K) is gedurende de verslagperiode veel energie gestoken in het zoeken naar oplossingen en alternatieven voor de sterk gestegen KPN-tarieven voor kerktelefoonlijnen. Uiteindelijk richtten CIO-K en LOK (vereniging van Landelijke Organisatie Kerktelefoon) de door de staatssecretaris van Verkeer en Waterstaat gevraagde intermediaire stichting: sIKN, op. De oprichting vond plaats per 3 oktober 2001. De doelstelling van de stichting is het scheppen en instandhouden van mogelijkheden tot het uitzenden van kerkdiensten en vergelijkbare gebeurtenissen tegen een zo laag mogelijke kostprijs. De stichting fungeert als centraal aanspreekpunt, adviesorgaan en intermediair tussen kerkgenootschappen e.d., (koepels van) gebruikers enerzijds en overheden en leveranciers anderzijds. Door het Ministerie van Verkeer en Waterstaat werd aan sIKN een eenmalige subsidie verstrekt van € 946.500,-. Dit bedrag was bestemd voor de ontwikkeling van introductie van randapparatuur en voor de daartoe te ontwikkelen activiteiten van de stichting. Aan de subsidie-toekenning werd een aantal voorwaarden inzake de besteding verbonden.

De sIKN heeft alternatieve mogelijkheden voor kerkradio op een rij gezet, en wel de volgende: kerkradio via de kabel, via de ether dan wel via Internet.

Overigens blijkt dat in diverse plaatsen in Nederland de plaatselijke kerken en parochies zelf reeds – al dan niet in samenwerking met andere kerken of instanties – initiatieven hebben ontwikkeld (die niet gereleerd zijn aan die van sIKN) om alternatieve oplossingen te vinden met betrekking tot de kerktelefoonproblematiek.

Ook allerlei andere problematiek met betrekking tot kerkgebouwen, rechtspositionele regelingen van geestelijken etcetera vraagt voortdurend veel aandacht van het CIO. In nota's van het CIO wordt geconstateerd dat het belang van bestuursregelgeving voor de kerken steeds meer toeneemt. Deze regelgeving levert veelal problemen op, aangezien zij meer dan eens niet adequaat rekening houdt met kerkgenootschappen. Bovendien kenmerkt zij zich vaak door complexiteit. Een groot gedeelte van de onderwerpen waarop deze regelgeving betrekking heeft wordt behartigd door CIO-K. In deze behartiging zijn twee dimensies te onderscheiden. Aan de ene kant de inhoud van de regelgeving zelf; aan de andere kant de voorlichting aan de kerken omtrent deze complexe regelgeving. Met het oog op de hiervoor aangeduide ontwikkelingen in de bestuursregelgeving is het van belang voor het CIO om de 'serviceverlening' naar de kerken voldoende aandacht te blijven geven c.q. te versterken. De website van het CIO kan daarin een belangrijke rol vervullen. Concrete voorbeelden zijn het op de CIO-website plaatsen van model-bezwaarschriften en model-contracten c.q. -formulieren. Ook kan gedacht worden aan het beschikbaar stellen van modelreglementen.

De CIO-website heeft overigens ook zogenaamde links naar (links van (de)) aan het CIO deelnemende kerken en soms ook omgekeerd. Onze kerken zijn en/of worden van tijd tot tijd geattendeerd op het bestaan van deze CIO-website die met name informatie bevat die voor commissies van beheer interessant is.

7. Contact deputaatschap met vertegenwoordigers CIO-commissies

Binnen het CIO bestaan een aantal commissies die met een speciale taak of opdracht zijn belast. Het betreft de volgende commissies, waarin de navolgende personen namens onze kerken zitting hebben:

- CIO-M (geestelijke verzorging voor Militairen);
- br. A.J. de Jong te Steggerda;
- CIO-J (geestelijke zorg Justitiële inrichtingen);
- ds. G. van Roekel;
- CIO-K (Kerkelijke gebouwen): br. ing. J. Hoogendoorn te Hilversum;
- CIO-G (geestelijke verzorging in de Gezondheidszorg): ds. J. de Jong te Veenendaal is gedurende de verslagperiode opgevolgd door ds. P.W. Hulshof.

Onze Kerken waren tijdens de verslagperiode niet vertegenwoordigd in de Kerncommissie. Overigens zijn lang niet alle aan het CIO deelnemende kerken vertegenwoordigd in de Kerncommissie. In alle overige hiervoor genoemde commissies waren onze kerken wel vertegenwoordigd.

Met alle christelijke gereformeerde CIO-commissieleden hebben deputaten in de verslagperiode een goed en vruchtbaar contact mogen onderhouden. Van de werkzaamheden binnen de commissies is door alle hiervoor bedoelde commissieleden mondeling verslag gedaan in diverse vergaderingen van deputaten.

In het overleg dat deputaten tijdens deze verslagperiode mochten hebben met ds. J. de Jong en diens opvolger, ds. P.W. Hulshof, werd nogmaals bevestigd met hoeveel gedrevenheid, enthousiasme en deskundigheid ds. De Jong zijn werk in CIO-G gedurende vele jaren heeft mogen verrichten. Met veel dankbaarheid mogen deputaten terugzien op plezierige onderlinge verhoudingen en op de door ds. De Jong verrichte arbeid in dezen. Met ds. Hulshof in zijn hoedanigheid van nieuwe CIO-G vertegenwoordiger werd gelijktijdig kennis gemaakt. In hem zullen onze kerken een enthousiast opvolger van ds. De Jong hebben.

Bij laatstbedoeld overleg tussen deputaten en ds. J. de Jong heeft laatstgenoemde een aantal opmerkingen gemaakt die deputaten graag in deze rapportage willen doorgeven aan de synode:

- er wordt de laatste jaren steeds meer geknaagd aan de 'ambtelijke zending' van geestelijk verzorgers;
- steeds vaker wordt geaccepteerd dat geestelijk verzorgers worden aangesteld zonder zendende instantie; naar het oordeel van ds. De Jong (en ook naar het oordeel van het CIO) is het uitermate belangrijk dat een geestelijk verzorger een zendende instantie 'achter zich heeft';
- de kerken (b)lijken weinig dan wel geen geld over te hebben voor geestelijke verzorging buiten de kerken;

- er is een tendens waarneembaar dat zorginstellingen steeds vaker een HBO-er aanstellen om zorg te dragen voor de geestelijke verzorging (met name vanuit kostenooipunt). Deze keuze heeft vervolgens weer tot gevolg dat er geen sprake kan zijn van een 'zendende instantie'. De beroepsvereniging van geestelijk verzorgers in de gezondheidszorg, de VGVZ, hecht aan een wetenschappelijke vorming en ambtelijke zending van de geestelijk verzorgers. Overigens speelt deze problematiek niet alleen bij de geestelijk verzorgers in de gezondheidszorg; het heeft in feite betrekking op de categoriale zielszorg in de volle breedte.

In het overleg met de bedoelde vertegenwoordigers in CIO-G, CIO-J en CIO-M is door hen beklemtoond dat het deputaatschap voor contact met de overheid een rol dient te vervullen teneinde predikanten te stimuleren en te motiveren om na te denken over de vraag of zij zich – indien er daadwerkelijk vacatures zijn – beschikbaar willen stellen voor de geestelijke verzorging in de gezondheidszorg, de krijgsmacht dan wel in justitiële inrichtingen. Naar het oordeel van deputaten kunnen de kerken op deze wijze (zichtbaar) in de samenleving aanwezig zijn. In 2003 werd daarom door deputaten een bericht in *De Wekker* geplaatst om bij predikanten een stuk bewustwording over deze vraag op gang te brengen of verder te (doen) ontwikkelen.

8. Contact deputaatschap met ds. J.M. Aarnoudse

Zoals reeds werd beschreven in het rapport voor de synode 1998 hebben deputaten geen directe verantwoordelijkheid voor de werkzaamheden van ds. Aarnoudse als parttime justitie-predikant in het huis van bewaring te Scheveningen.

Jaarlijks ontvangt ons deputaatschap – met instemming van de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Hillegom – een verslag van de werkzaamheden van ds. Aarnoudse als justitie-predikant. Ook in deze verslagperiode mochten deputaten met ds. Aarnoudse (conform een in het verleden gemaakte afspraak) overleg voeren over zijn werkzaamheden in het justitiepastoraat. In dat overleg heeft ds. Aarnoudse aandacht gevraagd voor de volgende ontwikkelingen:

- a. er dient op gelet te worden dat het justitiepastoraat voldoende kwaliteit houdt. De ontwikkeling binnen het justitiepastoraat dat – vanwege bezuinigingen – HBO-ers de plaats van academici gaan innemen, wordt zorgelijk geacht;
- b. het verschijnsel dat justitiepredikanten c.q. pastoraal werkers werkzaam zijn in het justitiepastoraat zonder dat er sprake is van een 'zendende' instantie wordt eveneens zorgelijk geacht.

Een dergelijke ontwikkeling zou tot gevolg kunnen hebben dat predikanten die belangstelling hebben om het justitiepastoraat in te gaan en die voldoende capabel zijn om als zodanig te functioneren, niet voor benoeming in aanmerking komen omdat HBO-ers en/of predikanten zonder een 'zendende kerk' in feite de justitiepastoraat-posten innemen.

9. Overige werkzaamheden van het deputaatschap

Naast de hiervoor omschreven werkzaamheden mochten deputaten in de verslagperiode ook namens onze kerken (jaarlijks) de gelukwensen overbrengen bij de verjaardagen van H.M. Koningin Beatrix en van Z.K.H. Prins Claus. Na het overlijden van Z.K.H. Prins Claus werd namens onze kerken deelneming betuigd door de generale synode die juist in die week voor een extra zitting bijeen was (met als onderwerp de huisvesting van de Theologische Universiteit). Ter gelegenheid van de geboorte van kroonprinses Amalia werd namens onze kerken door deputaten een gelukwens verzonden aan prins Willem Alexander en prinses Maxima. De tekst van deze gelukwens werd in *De Wekker* gepubliceerd.

Naar aanleiding van het overlijden van prinses Juliana werd door deputaten namens onze kerken deelneming betuigd aan Z.K.H. Prins Bernhard en aan de andere leden van de Koninklijke Familie. De tekst hiervan werd integraal in *De Wekker* geplaatst.

In de vergaderingen van deputaten is meerdere malen gesproken over de wijze waarop de kerken zichtbaar en relevant in de samenleving aanwezig kunnen zijn. Ook werd er gesproken over het belang dat ook individuele gemeentelieden – vanuit hun christelijke achtergrond – in allerlei vormen van vrijwilligerswerk, in besturen van maatschappelijke organisaties en in het verenigingsleven participeren. Op die posten liggen namelijk kansen om het evangelie, via een christelijke levensstijl en christelijk hulpbetoon, weer zichtbaar te maken in de maatschappij. Deputaten hebben over deze problematiek een artikel geschreven onder de naam 'Gerechtigheid en welzijn'. Via het Dienstenbureau is begin 2004 aan alle christelijke gereformeerde kerken verzocht om dit artikel in het plaatselijke kerkblad te plaatsen.

In besprekingen tijdens deputatenvergaderingen over de rol van de kerken in onze samenleving is ook gesproken over de mogelijkheden welke de plaatselijke kerken hebben om hun standpunt met betrekking tot aangelegenheden in de (plaatselijke) samenleving kenbaar te maken. Op die manier kunnen de kerken op het plaatselijke niveau hun eigen (bescheiden) plaats in het publieke domein innemen.

Deputaten hadden in de afgelopen periode graag meer tijd vrijgemaakt om te stimuleren dat overal in het land christelijke gereformeerde kerken (mede) het initiatief zouden nemen om plaatselijke CIO's op te richten. In de besprekingen met de afvaardiging van deputaten voor de relatie tussen kerk en overheid van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) is dit punt ook uitdrukkelijk aan de orde geweest als één van de aangelegenheden die in onderlinge samenwerking tussen de beide deputaatschappen zou kunnen worden 'opgepakt'.

Mede om reden dat de afvaardigingen van de beide deputaatschappen tijdens de afgelopen periode niet jaarlijks bij elkaar konden komen, kon helaas niet de vereiste aandacht aan dit onderwerp worden gegeven. Deputaten hopen in de komende periode de gelegenheid te krijgen om een stimulerende rol te kunnen vervullen bij het oprichten van plaatselijke CIO's.

10. Benoeming van deputaten

Bij een separaat aan het moderamen van de synode gericht schrijven hebben deputaten nadere voorstellen gedaan om te komen tot benoeming van deputaten.

Voorstellen:

Deputaten doen op grond van hun rapportage de volgende voorstellen:

- a. deputaten op te dragen de door hen opgestelde 'handreiking voor het omgaan met het verschijnsel samenwonen' aan alle kerkenraden toe te (doen) zenden;
- b. deputaten op te dragen het door hen opgesteld overzicht inzake huwelijk en seksualiteit aan alle christelijke gereformeerde kerkenraden toe te (doen) zenden en er voor zorg te dragen dat dit overzicht bij het Dienstenbureau te Veenendaal beschikbaar is voor (andere) belangstellenden;
- c. deputaten op te dragen binnen de kerken bekendheid te geven aan de verschijning/uitgifte van de documenten hiervoor onder a en b bedoeld;
- d. (voor het overige) vorenstaande handelingen van deputaten goed te keuren;
- e. over te gaan tot (her)benoeming van deputaten.

Bijlage 1**Handreiking voor het omgaan met het verschijnsel samenwonen**

Kerkenraden worden in toenemende mate geconfronteerd met gemeenteleden die al dan niet tijdelijk kiezen voor samenwonen in plaats van een huwelijk.

Geen enkele situatie is hetzelfde en het komt een pastorale benadering ten goede indien ambtsdragers zich bewust zijn van de verschillende persoonlijke omstandigheden van de betreffende leden. Om een idee te krijgen van de diversiteit van de omstandigheden is in een aparte bijlage een soort 'checklist' opgenomen.

In het navolgende worden suggesties gedaan voor de pastorale bearbeiding van gemeenteleden.

Formulieren en bekendmaken van het kerkenraadsbeleid

Voorop gesteld dient te worden, dat de kerkenraad zijn beleid duidelijk kenbaar dient te maken in de gemeente. Dit kan op verschillende manieren: publicatie in ledenboekje, uitreiken beleidsnotitie aan de gemeenteleden vanaf een bepaalde leeftijd enz.

De jeugd en gemeenteleden zouden door middel van een gestructureerde aanpak kunnen worden onderwezen met betrekking tot huwelijk en samenwonen.

De kerkenraad dient volgens het door hem uitgezette beleid te handelen. Gewaakt moet worden dat dit onderwerp het enige is, dat een kerkenraad in actie brengt; geen selectieve verontwaardiging.

Afgeraden worden een houding van negeren van het verschijnsel, omdat hierdoor de samenwonende leden tekortgedaan worden en een verkeerd signaal naar de gemeente wordt afgegeven.

Pastoraal gesprek

Ambtsdragers zoeken een pastoraal gesprek met samenwonenden. Zij kunnen de variabelen in kaart brengen en aangeven wat de inhoud is van de bijbelse lijn welke de kerkenraad als uitgangspunt hanteert. Indien nodig kan nogmaals het beleid van de kerkenraad bekend gemaakt worden. Gewaakt moet worden dat de discussie zich beperkt tot het aspect van de seksualiteit. Het zevende gebod is breder: trouw aan elkaar en bescherming van de relatie. In dit verband fungeert ook het vijfde gebod: het respect hebben voor samenlevingsregels. Het moet gaan om de vraag of echte liefde (in bijbelse zin) ook niet vraagt elkaar en kinderen rechtsbescherming te bieden.

Vervolggesprek(ken)

Gaat het om een samenlevingsrelatie tussen twee mensen van hetzelfde geslacht, dan dienen gesprekken uiteindelijk gericht te zijn op de verbrekking van de samenleving.

Indien sprake is van een samenlevingsrelatie tussen twee mensen van verschillend geslacht dienen gesprekken in beginsel gericht te zijn op het tot stand laten komen van een huwelijk. Dit spreekt helemaal als er een kind (op komst) is. Moeilijker kan het liggen indien sprake is van een kortstondige relatie met een ongelovige/buitenkerkelijke of als mensen twijfelen aan de duurzaamheid van hun relatie. Mensen dienen aangesproken te worden op de onvolkomenheid van een dergelijke relatie en dat op deze wijze voortzetten van de relatie geen recht doet aan de wederzijdse belangen.

Samenwonenden dienen tot het inzicht gebracht te worden dat hun motieven niet doorslaggevend kunnen zijn. Dit kan door goede voorlichting of huwelijks catechese.

Indien praktische problemen opgeworpen worden welke een huwelijk zouden verhinderen, kan eventueel met behulp van familie en diaconie gezocht worden naar oplossingen.

Verdere stappen

Indien de samenwonenden niet willen aannemen dat zij onjuist handelen door op deze weg verder te gaan, is dit ernstiger naarmate:

- zij het samenwonen als een proef beschouwen;
- een kind op komst is en nog niet erkend is door de vader;
- zij juridisch niets geregeld hebben;
- zij naar de gemeente toe ook geen openbaarheid aan hun stap hebben willen geven en het dus puur als een privé-onderneming beschouwen.

Een vuistregel kan zijn dat naarmate de samenwoning meer karaktertrekken van een huwelijk vertoont – duurzaamheid, verantwoordelijkheid, publiek element – de samenwoning minder 'verwerpelijk' is.

In de periode waarin nog geen duidelijkheid is verkregen over de weg die de samenwonenden willen inslaan naar aanleiding van de gesprekken:

- voor belijdende leden: aanraden zich te onthouden van het avondmaal;
- voor doopleden: geen toelating tot het doen afleggen van geloofsbelijdenis;

- geen leidinggevende functies uit oefenen (met name jeugd- en jongerenwerk, gelet op de voorbeeld-functie).

Het verschil tussen doopleden en belijdende leden wordt veroorzaakt door de verschillende verantwoordelijkheid van de kerkenraad op dat moment naar een belijdend casu quo dooplid. Bij het aangaan aan het avondmaal is er sprake van een 'recht' dat aan ieder belijdend gemeentelid in beginsel toekomt. Mocht de kerkenraad echter van oordeel zijn dat dit recht door een bepaald gemeentelid niet zonder meer ten volle kan worden uitgeoefend, dan is er een bepaalde mate van 'actie' (namelijk 'afhouding van het avondmaal') nodig van de zijde van de kerkenraad. Voor het doen van openbare geloofsbelijdenis zal een dooplid toestemming nodig hebben van de kerkenraad en dient de kerkenraad dus actief te overwegen en in te stemmen met het verzoek.

De kerkenraad zal van geval tot geval naar bevind van zaken hebben te handelen, indien samenwonenden geen acht slaan op de pastorale aanwijzingen/vermaningen.

Indien de samenwonenden (doop)lid zijn van een verschillende kerk is het raadzaam om contact op te nemen met die kerk om eventuele stappen indien mogelijk op elkaar af te stemmen.

Een eventueel toepassen van kerkelijke tucht dient te passen in het gevoerde beleid van de kerkenraad in andere situaties. Selectieve tucht is ongeloofwaardig.

Indien samenwonenden inzien dat zij onjuist gehandeld hebben en hiervan oprecht hun schuld belijden, dienen zij hun samenwoning op zo kort mogelijke termijn te beëindigen door het sluiten van een huwelijk. Het is aan de kerkenraad om aan te geven op welke wijze deze schuldbelijdenis dient plaats te vinden, passend in zijn vastgestelde beleid in het algemeen.

In dat geval is de weg naar een kerkelijke inzegening van het huwelijk open.

Varianten/variabelen:

I. Status van de samenwonenden

- Beide zijn doopleden.
- Beide zijn belijdende leden.
- Eén is dooplid en de ander belijdend lid.
- Eén is belijdend lid en de ander is geen lid van een kerk.
- Eén is belijdend lid en de ander is (doop/belijdend) lid van een ander kerkgenootschap of zusterkerk.
- Eén is dooplid en de ander is geen lid van een kerk.
- Eén is dooplid en de ander is (doop/belijdend) lid van een ander kerkgenootschap of zusterkerk.

II. Het geslacht van de samenwonenden

- Een man-vrouwrelatie.
- Een relatie tussen mensen van hetzelfde geslacht.

III. De wijze waarop het ter kennis is gebracht aan de gemeente/kerkenraad

- De samenwonenden hebben de kerkenraad vooraf van hun voornemen in kennis gesteld.
- De gemeenteleden hebben kennis genomen van het feit dat men is gaan samenwonen en dit is gemeld aan de kerkenraad.
- Tijdens huisbezoek is vernomen dat samengewoond wordt.
- Er wordt om voorbede/kerkelijke inzegening gevraagd.
- Er wordt om kerkelijke inzegening gevraagd van een voorgenomen huwelijk en in de voorbespreking wordt aangegeven dat men samenwoont.

IV. Waar wordt samengewoond

- In het eigen geografische gebied van de gemeente.
- In een andere plaats.

V. Hebben de samenwonenden juridisch iets geregeld?

- Er is sprake van een samenlevingscontract.
- Er is sprake van een geregistreerd partnerschap.
- Er is niets geregeld.

VI. Kinderen

- Geen kind.
- Een kind op komst.
- Een kind van beide partners.

VII. Tijdsduur.

- Korte tijd, als overbrugging tot huwelijk, praktische redenen.
- Langere tijd en geen bedoeling tot huwen binnen afzienbare tijd.

VIII. Motieven.

- Financiële motieven (bruiloft te duur; samenwonen goedkoper dan ieder apart).
- Onzekerheid over de vraag of men inderdaad levenslang aan de ander verbonden wil zijn.
- Het is vanzelf gegaan/gegroeid, vanwege de omstandigheden.
- Bezwaren tegen het instituut huwelijk.
- Moeite met het huwelijksformulier.
- Geen inzicht in verschil huwelijk/samenwonen.

Bijlage 2

De generale synode 2001 heeft aan het deputaatschap voor contact met de overheid de volgende opdracht gegeven:

- a. bijbels verantwoord materiaal dat in de kerken al voorhanden is inzake huwelijk en seksualiteit te (laten) verzamelen en op bruikbaarheid te beoordelen;
- b. dit materiaal – eventueel aangevuld met nader te ontwikkelen onderdelen – als een bruikbare hand-leiding beschikbaar te stellen voor de kerken ten behoeve van ouders, voor gebruik in de catechese, voor themadiensten, gespreksgroepen etc.

Gevolgdewerkwijze.

Aan de kerken is gevraagd om te inventariseren welk (studie) materiaal aanwezig was en wat gebruikt werd voor bovengenoemde doeleinden. Het volgende materiaal is ontvangen: brochures, een preken-serie; catechesemateriaal en een schets voor de jeugdverenigingen.

Brochures die door de kerken zelf zijn ontwikkeld:

- ‘Huwelijk of samenwonen’, januari 1995, 22 p., uitgave door de Chr. Geref. en Ned. Geref. Kerken van Apeldoorn.
De brochure bevat een uiteenzetting over: het huwelijk als inzet van God; de buitenkant van het huwelijk; alternatieve samenlevingsvormen; de pastorale taak van de kerkenraad.
De brochure kan door gemeenteleden besteld worden en verschaft bijbelse en juridische informatie. Er zijn geen vragen voor bijvoorbeeld een groepsbespreking opgenomen.
- ‘Samen één, maar hoe?’, 2001, een beleidsstuk van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Lisse, dat tevens is overgenomen door de Christelijke Gereformeerde Kerk te Hillegom.
De brochure bevat bijbelse noties over het huwelijk en een standpunt over samenwonen en de gevolgen voor de kerkelijke bevestiging en de mogelijkheid belijdenis te doen en avondmaal te vieren. De brochure is aangeboden aan de gemeenteleden en bevat gespreksvragen.
- ‘Heel of half’ over gehuwd en ongehuwd samenwonen, 1990, 12 p., uitgave van de kerkenraad Christelijke Gereformeerde Kerk Leeuwarden.
De brochure is in de gemeente verspreid en maakt deel uit van de kerkenraadsmap. In de praktijk is gebleken dat het pastorale aspect onderbelicht is.
- ‘Samenwonen?’, 2001, 4 p., samenvatting van de opvattingen van de christelijke gereformeerde kerkenraad te Emmen. Voor gemeenteleden op aanvraag beschikbaar.
- ‘Trouw en samenwonen’, 1990, 17 p., Christelijke Gereformeerde Kerk te Oud-Beijerland. Aangeboden aan de gemeenteleden en bevat gespreksvragen. De Christelijke Gereformeerde Kerk te Hengelo heeft deze brochure besproken in de kerkenraad.
- Notitie inzake huwelijk en samenwonen, 2000, 5 p., van de kerkenraad van de Samenwerkingsgemeente De Bron te Amsterdam. Deze notitie is besproken in een gemeentevergadering.
- Christelijke Gereformeerde Kerk Enschede-West heeft een brochure, 2001, grotendeels overgenomen van de Geref. Kerk Groningen-Noord, als beleidsstuk overgenomen en aan de gemeenteleden van 16 jaar en ouder aangeboden. Het stuk bevat studievragen en een kerkenraadsstandpunt.
- ‘Echt samenwonen’, 1999, Christelijke Gereformeerde Kerk te Zwolle. De nota is een samenvoeging en bewerking van eerdere nota’s en gaat over de motieven die kunnen leiden tot ongehuwd samenwonen; de bijbelse normen t.a.v. huwelijk en seksualiteit en hoe de kerkenraad met ongehuwd samenwonen zal omgaan.
- ‘Echt samen’, juni 1993, 11 p., Christelijke Gereformeerde Kerk van Doesburg, bevat een standpuntbepaling van de kerkenraad over huwelijk en samenwonen.
- ‘Verliefd, verloofd, getrouwd?’, 1996, 7 p., geschreven door ds. Trommel, onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk te Kornhorn.
- ‘Ongehuwd samenwonen’, 1996, 6 p., notitie van de kerkenraad van de Christelijke Gereformeerde Kerk Broeksterwoude-Petrusgemeente.
- ‘Huw en samenwonen’, 1997, 8 p., notitie raad Christelijke Gereformeerde Kerk ‘de Hoeksteen’ te Zoetermeer.

Door de Christelijke Gereformeerde Kerk Leiden zijn een drietal artikelen opgenomen in het contactblad van de gemeente: 1994/95, ‘Kerkelijke tucht – uit de tijd?’; ‘Samenwonen, huwelijk (en echtscheiding)’; ‘huwelijk en samenwonen’.

Daarnaast heeft een aantal kerkenraden pastorale brieven aan de gemeenteleden verzonden, waarin informatie wordt gegeven en het standpunt van de raad.

De maatschappelijke ontwikkelingen zijn voor diverse kerkenraden aanleiding geweest tot veel studie en het schrijven van handzame notities voor de gemeente. Bovengenoemde brochures verschillen weinig wat betreft de opzet en inhoud. Ze hebben als hoofddoel informatieverstrekking naar de gemeente over een bijbels gemotiveerd standpunt over huwelijk en samenwonen. Tevens wordt aangegeven wat het beleid van de kerkenraden dienaangaande is.

Geconcludeerd kan worden dat de opzet in brochures eveneens is terug te vinden in de uitgave ‘Het huwelijk nader bekeken’ van ons deputaatschap. Hierin zijn echter de juridische kanten en historische noties nader uitgewerkt.

Preken-serie.

Verder is ontvangen een preken-serie ‘Echt samen’ van ds. J.G. Schenau, november 2000, 5 preken naar aanleiding van de catechismuszondag over het zevende gebod.

Zoals de titel al aangeeft is dit bedoeld voor de eredienst en zou de serie een functie kunnen vervullen voor leesdiensten, dan wel een stimulans kunnen vormen om het onderwerp in de prediking aan de orde te stellen.

Materiaal voor de catechese

- Voor de huwelijks catechese is een drietal schetsen met vragen geschreven door ds. J.G. Schenau: 'het huwelijk als een verbond'; 'het huwelijksverbond bedreigd en beleefd'; 'Sexualiteit en gezinsvorming'.
- Bouwen aan je huwelijk, W.H. Velema, 's-Gravenhage 1996.
- Door ds. Van Atten wordt gewezen op de catecheseserie 'Rondom de Bijbel', waarin een les is gewijd aan huwelijk en gezinsvorming. Hij acht het niet onmogelijk dat een apart deeltje zal verschijnen over dit onderwerp.
Hij heeft ook geschreven voor een themanummer van 'Echo', 'het huwelijk: van vele kanten aangevochten.'

Schets voor de jeugdvereniging

Het landelijk contact jeugdverenigingen (LCJ) heeft een handreiking geschreven voor de leeftijdscategorie 16+: 'Trouwen of samenwonen?'. In de schets, 15 p., wordt op een aansprekende wijze informatie gegeven over het thema. Aan de hand van gespreksvragen kunnen jongeren nadenken over het onderwerp.

Door kerkenraden opgegeven literatuur

- 'Meer dan liefde, Gods plan voor je huwelijk', D. Lemmens, uitg. Centrum voor pastorale counseling, Heverlee, België.
- Hoofdstuk 6 uit het boek van drs. J.M. Mudde, 'Kostbaar en Kwetsbaar', uitg. Buijten & Schipperheijn.
- 'Ik beloof je trouw', L.M. Vreugdenhil.
- 'Groeien naar een christelijk huwelijk', Bertine en Benno van den Toren, uitg. IZB, ISBN: 90-75535-09-0.
- 'Echt samen', ds. L.G. Compagnie, uitg. Buijten & Schipperheijn, ISBN 90-6064-936-2.
- 'Man en vrouw naar Gods beeld', Kampen, 1984, J. Hoek.
- 'Man en vrouw in Gods weg', Kampen, 1985, J. Hoek/A.B.F. Hoek-Van Kooten.
- 'Trouw en teder', Kampen, 1996, A. Hoek-Van Kooten.
- 'Kinderen krijgen of nemen?', Kampen 1984, J.H. ten Hove.
- 'Gij zult niet echtbreken' I en II, Houten 1993, R. van Kooten.
- 'Samen het huwelijk in', P. Eikelboom e.a., 2000, uitg. Groen, ISBN 90-5829-126-x.
- 'Samen praten', Over communicatie in het huwelijk, Heerenveen 1998, H. van Groningen.
- 'Samen in liefde, over gezinsvorming en seksualiteit', Heerenveen 2000, W.H. Velema e.a.
- 'Trouw en Liefde', Heerenveen 2001, P.J. Vergunst (red.)
- 'De Tien Geboden', J. Douma, Kampen 1992.
- 'Liefdevol oog en open oor', hfdst. 7, H.C. van der Meulen (red.), Zoetermeer 1999.
- 'Het wonder tussen man & vrouw', T. en B. LaHaye, Apeldoorn 1976.
- 'Het huwelijk als inzetting Gods', B. Wielenga, Kampen 1936.
- 'Het huwelijk', W.G. de Vries, Groningen 1976.

Tevens is van het landelijk bureau Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland een literatuuropgave over samenwonen/trouwen/echtscheiding ontvangen.

BIJLAGE 57
Artikel 135

Rapport 2 van commissie 5 inzake het rapport van deputaten voor contact met de overheid

Uw commissie onderstreept het belang van contacten met de politiek via christenpolitici. Ze heeft met deputaten gesproken over het versterken van deze lijn. Zonder hieraan een officiële status te geven is het goed dat er in voorkomende gevallen snel contact is met Den Haag.

Er is op moderameniveau tweemaal een ontmoeting geweest met deputaten van de Gereformeerde kerk (vrijgemaakt). Daarbij is gesproken over de breedte van het werkveld. De uitwisseling van ervaringen wordt als positief ervaren. In de toekomst kan men samen wellicht goed inspelen op ontwikkelingen in de maatschappij.

Hoewel deputaten nog wat moeite hebben gehouden met de brochure 'Gerechtigheid en welzijn', staan ze toch achter deze uitgave. Tijdens de besprekingen is ten dele gehoor gegeven aan hetgeen zij inbrachten, zodat ze hun steun niet wilden onthouden. Deputaten hebben officieel nog geen verslag gekregen van het gesprek met de minister-president, zodat zij daarover niets kunnen melden.

Als motivatie om in het platform Waarden en normen te kiezen voor het waarnemerschap, melden deputaten dat de kerk niet op één lijn staat met een organisatie. Men voert een voorzichtig beleid, om als kerk zelfstandig te kunnen reageren op ontwikkelingen.

Officiële reacties op de brochure 'het huwelijk nader bekeken' hebben de deputaten niet ontvangen, wel waren er in de wandelgangen positieve geluiden te horen.

Uw commissie herkent de moeite die deputaten hadden met de uitvoering van opdrachten 4 en 5. Het valt echter niet te ontkennen dat deputaten de problematiek van het ongehuwd samenwonen zelf op de tafel van de vorige synode hebben gelegd.

Wanneer we de bedoeling van de vorige synode op ons laten inwerken, valt het te betreuren dat deputaten slechts in beperkte mate gevolg hebben gegeven aan de uitvoering van de verstrekte opdrachten. Het is de vraag in hoeverre de kerken nu zijn gediend met de voorgestelde 'bescheiden' documenten.

Met dankbaarheid constateert de commissie dat deputaten actief bezig zijn geweest met verschillende onderwerpen zoals de brandveiligheid van kerkgebouwen en gebruiksvergunningen, waarmee de kerken hun voordeel kunnen doen.

Uit de vele reacties met betrekking tot de geestelijke verzorging van asielzoekers blijkt dat vele gemeenten zich hiervoor inzetten. Tot op heden heeft de overheid de geestelijke verzorging voor asielzoekers nooit gefaciliteerd. Vanuit het cio was men nu geïnteresseerd in hetgeen de kerken zelf doen, zodoende is deze inventarisatie gehouden. Het cio overweegt om in haar contacten met de politieke partijen, een gedachtewisseling omtrent de financiering van deze verzorging op gang te brengen.

Deputaten vinden de notitie : 'Zichtbaar en relevant' een waardevolle notitie, omdat hierin goede argumenten staan voor de eigen plaats van de kerk in de samenleving. Het is als beleidsstuk dienstbaar aan de bezinning van deputaten. Omdat deputaten nog niet over de officiële tekst beschikten, zijn er nog geen artikelen over gepubliceerd.

Aan deputaten is de vraag voorgelegd of er inzake de kerktelefoon niet meer duidelijkheid in de richting van de kerken kan worden geboden. Deputaten hebben geantwoord dat er wel verschillende alternatieve mogelijkheden op een rij zijn gezet, maar dat er geen duidelijke keus is gemaakt. Er is op internet wel de nodige informatie te vinden, maar men acht het niet de aangewezen taak van deputaten hierin actie te ondernemen. Deputaten zullen overwegen of zij hierover contact moeten opnemen met deputaten Adma.

Uw commissie heeft met deputaten doorgesproken over de opmerkingen ten aanzien van de ontwikkelingen in de geestelijke verzorging in de gezondheidszorg en het justitiepastoraat.

Omdat in gesprekken met categoriale zielzorgers deze dingen steeds aan de orde kwamen, willen deputaten dit in hun rapportage opnemen. Ze geven dit niet door als een aanbeveling, maar als signalen om op de hoogte te zijn van hetgeen hier gaande is.

Er is de tendens om mensen in te schakelen buiten de kerken om. Wat dit voor de toekomst zal betekenen kunnen deputaten nog niet zeggen. Op dit moment zijn er in het justitiepastoraat weinig (fulltime-) vacatures. Deputaten stimuleren predikanten te overwegen of er bij vacatures voor hen niet een roeping ligt. In de richting van de overheid wordt gewezen op het belang van academisch niveau en ambtelijke zending voor geestelijke verzorgers.

De kerkelijke verantwoordelijkheid voor het justitiepastoraat dat ds. J.M. Aarnoudse verricht, berust bij de kerkenraad van Hillegom.

Het oprichten van plaatselijke cio's heeft geen voortgang gekregen in de achterliggende periode. Deputaten wijzen er op dat er verschil bestaat tussen een raad van kerken een plaatselijke cio. Een cio houdt zich bijv. niet met geloofszaken bezig. Een cio kan zakelijke en juridische aangelegenheden bij de overheid behartigen. Het werk van deputaten zal er op gericht zijn om meer op plaatselijk niveau bezig te zijn.

Het adres van de website van het cio luidt: www.cioweb.nl. Er bestaat sinds kort een link van de site van onze kerken naar deze site van het cio.

Uw commissie heeft waardering voor het werk dat door deze deputaten wordt verricht, en spreekt de wens uit dat deze vorm van contact met de overheid kan worden voortgezet.

Bijlage 1

Uw commissie merkt op dat deputaten er goed aan gedaan zouden hebben te vermelden dat deze bijlage voortbouwt op het eerder verschenen rapport over het huwelijk.

Wanneer we deze bijlage los van dat rapport lezen, kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst:

- Het stuk is niet gefundeerd met Bijbels materiaal.
- De instelling van het huwelijk komt niet ter sprake.
- Moeten de ambtsdragers in een pastoraal gesprek de variabelen in kaart brengen?
- Het begrip variabelen is niet geheel duidelijk.
- De genoemde varianten zijn niet volledig. Als er sprake is van een samenlevingsrelatie zijn er meer variaties denkbaar. Soms komt het voor dat men wel samen woont zonder dat er sprake is van samenleving.
- Wat is het beleid bij hen die na samenwonen willen trouwen? Moeten ze dan tot hun huwelijksdag nog weer uit elkaar of niet?
- De term 'kerkelijke inzegening' moet worden vervangen door kerkelijke bevestiging.

De waarde van het stuk is hierin gelegen dat een aantal zaken duidelijk is aangegeven.

Er staan punten in die in een kerkenraadsbeleid thuis horen en toch soms worden vergeten.

Deputaten merken op dat ze bewust hebben gekozen voor een 'handreiking' in plaats van een 'handleiding'. Meer pretendeert het stuk niet te zijn. De grondlijnen voor deze bijlage liggen in het eerder verschenen rapport 'Het huwelijk nader bekeken.'

Deze handreiking moet in het verlengde van dat stuk worden gelezen. Deputaten hebben bewust wat ijkpunten willen noemen om aan de hand daarvan te kunnen werken. De strekking van de handreiking is dat men zich voegt naar de heilzame weg van Gods geboden.

Bijlage 2

Hierover heeft uw commissie de volgende opmerkingen:

- Er is wel een verzameling van materiaal aangeboden, maar deze geeft de indruk nogal willekeurig te zijn.
- Deputaten hebben van het materiaal een zeer beperkte beoordeling op bruikbaarheid gegeven. Daardoor draagt dit overzicht een vrijblijvend karakter, zonder dat duidelijk wordt welke (principiële) lijnen in het genoemde materiaal worden getrokken.

Deputaten deelden mee dat er vanuit de kerken wel meer materiaal was toegezegd, maar dat het toch niet werd toegezonden. Zodoende is er sprake van een beperkt overzicht. Zij gaven te kennen dat ze het geven van een waardeoordeel te ver vonden gaan.

Overwegingen

Ten aanzien van beide bijlagen spreekt de commissie uit dat het te betreuren is dat er niet een duidelijker bezinning is gegeven. Helaas is de grondige bezinning waaraan de vorige synode dacht niet geheel tot stand gekomen.

Deputaten hebben echter te kennen gegeven dat hiermee voor hen het voldoen aan de gegeven opdrachten tot een afronding is gekomen. Ze stellen er geen prijs op een nieuwe opdracht van deze strekking te ontvangen.

Aan het tot stand komen van deze bijlagen ligt de nodige arbeid ten grondslag, hetgeen we waarderen en willen honoreren.

Uw commissie is van mening dat het niet zinvol is om de handreiking apart aan de kerken aan te bieden. Aangezien de grondlijnen voor deze handreiking in het vorige rapport liggen, lijkt het gewenst om deze samen uit te geven. Omdat de brochure thans waarschijnlijk bijna is uitverkocht, zou dit nu een goede gelegenheid kunnen zijn.

Uw commissie stelt u voor:

De generale synode besluit:

1. deputaten te danken voor hun werkzaamheden;
2. deputaten op te dragen opnieuw de brochure 'het huwelijk nader bekeken' uit te geven waarbij ook de 'handreiking voor het omgaan met het verschijnsel samenwonen' is gevoegd;
3. deputaten op te dragen het overzicht inzake huwelijk en seksualiteit aan alle kerkenraden toe te zenden en er voor zorg te dragen dat dit overzicht bij het dienstenbureau te Veenendaal beschikbaar is voor belangstellenden;
4. opnieuw deputaten te benoemen.

J.P. Boiten, rapporteur

BIJLAGE 58
Artikel 136

Rapport 6A van commissie 6 inzake het rapport van deputaten studiefonds

Cursief: wijzigingen/aanvullingen t.o.v. rapport 6.

De rapportages van deputaten studiefonds hebben in de achterliggende synodes de nodige discussies opgeleverd. Inmiddels blijkt de regeling dermate strak te zijn dat toelating tot dit fonds eigenlijk niet meer mogelijk of aantrekkelijk is. Daarom stellen deputaten voor dit deputaatschap op te heffen en onder te brengen bij deputaten-financieel voor de TUA. In het licht van artikel 19 van de kerkorde is dit naar de mening van uw commissie een niet-toelaatbare situatie.

Tijdens overleg met deputaten is uitvoerig gesproken over het ontstaan en de werking van het studiefonds. Na een ruimhartige regeling zijn de voorwaarden dermate gewijzigd dat er momenteel geen enkele student gebruik maakt van het fonds. De vraag die zowel deputaten als uw commissie bezig heeft gehouden en houdt is, of de reden van het afnemende aantal oudere admittissiale studenten gelegen zou kunnen zijn in de huidige regeling van het studiefonds. De visie van uw commissie hierin is dat een broeder die zich zeker geroepen weet tot het ambt zich niet laat beperken door de regelingen van het studiefonds.

Deputaten zijn nog steeds in gesprek met een ex-student die tot op heden weigert zijn schuld aan het studiefonds terug te betalen. Na enige briefwisseling in het verleden zal nogmaals getracht worden een gesprek met deze broeder aan te gaan.

Uw commissie deelt de mening van deputaten niet om het fonds op te heffen of onder te brengen bij deputaten-financieel voor de TUA. Niemand weet welke behoefte er in de toekomst kan ontstaan. Wellicht zal er nogmaals gekeken moeten worden naar de huidige regeling en moeten de voorwaarden worden versoepeld.

Zoals in het rapport van deputaten-financieel voor de TUA is aangegeven, stelt uw commissie voor het deputaatschap studiefonds om te vormen tot een deputaatschap dat het financieel steunen van studenten aan de TUA gaat behartigen. Dit deputaatschap dient geen formele banden te hebben met het curatorium, noch met deputaten-financieel voor de TUA. In dit nieuwe deputaatschap zal naast het huidige studiefonds ook het stimuleringsfonds ingebracht dienen te worden. Op deze wijze denkt uw commissie eventuele belangverstrengelingen te voorkomen.

Omtrent de vergoeding van € 29.478,- collegegelden aan de TUA, is uw commissie van mening dat dit binnen de geldende regels niet had mogen plaatsvinden. Gelet op het achterliggende doel – het veilig stellen van de volledige subsidie voor de TUA – is deze handeling van deputaten te billijken.

Uw commissie is van mening dat het volledige vermogen van het studiefonds gereserveerd dient te blijven voor ondersteuning van studenten die predikant wensen te worden.

Uw commissie heeft na de eerste bespreking ter synode overleg gevoerd met een afvaardiging van het curatorium. Tijdens dit overleg heeft uw commissie de achtergrond van het voorstel om het studiefonds en het stimuleringsfonds in één deputaatschap onder te brengen, nader uitgelegd. Het is zeker niet de bedoeling deputaten studiefonds/stimuleringsfonds invloed te laten krijgen op het aanwijzen van promovendi die gebruik kunnen maken van het stimuleringsfonds. Dit blijft een zaak van het curatorium. Het voorstel van uw commissie betreft alleen de uitvoering en bewaking van de financiële kant van het stimuleringsfonds. Dit naar analogie van het studiefonds, waar deputaten – terecht – evenmin zeggenschap hebben in het admisssie examen van oudere studenten.

De belangrijkste reden om tot het voorstel te komen is duidelijk onderscheid te maken tussen de geldstromen binnen het geheel van de financiën van de TUA. Hiermee worden deputaten financieel voor de TUA ontlast van een taak, een eventuele controle van OC&W zal niet leiden tot vragen over deze geldstroom en financiële belangen van studerende zijn bij elkaar ondergebracht in één deputaatschap.

Tijdens de bespreking ter synode is door ds. J.M.J. Kieviet het volgende voorstel ingediend:

- Vul besluit 2 aan met:, welke fondsen gescheiden worden beheerd.
- Vul besluit 3 aan met:, inclusief een herbezinning van de voorwaarden waaronder van het studiefonds gebruik kan worden gemaakt.

Uw commissie neemt de intentie van deze voorstellen over, omdat ze de oorspronkelijke voorstellen nader accentueren en meer helderheid geven over de uitvoering van de besluiten.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden.
2. Het volledige vermogen van het studiefonds dient gereserveerd te blijven voor ondersteuning van oudere studenten die predikant wensen te worden.
3. Goedkeuring te verlenen aan de samenvoeging van het studiefonds en het stimuleringsfonds tot één deputaatschap dat het financieel steunen van oudere admisssiale studenten en studerende/promoverende predikanten aan de TUA behartigt, waarbij beide fondsen gescheiden worden beheerd.
4. De naam van het deputaatschap te wijzigen in: "deputaten studie- en stimuleringsfonds".
5. Nieuwe deputaten te benoemen.
6. Deputaten opdracht te geven de regeling van het studiefonds zodanig te herzien dat het mogelijk wordt op een redelijke manier steun te ontvangen uit het studiefonds en hiervoor voorstellen te doen aan de volgende generale synode.
7. Deputaten opdracht te geven een regeling op te stellen voor de uitvoering van het stimuleringsfonds, met als uitgangspunt het besluit tot instellen van een stimuleringsfonds, Acta GS 1995, art. 141 (pagina 72) en voorstellen hiervoor te doen aan de volgende generale synode.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 59
Artikel 137

Rapport 10 als aanvullend rapport bij rapport 1 van commissie 3 inzake de instructies 8.01 en 8.05

Inleiding

De commissie diende zich volgens uw vergadering verder te beraden op een voorstel tot besluit inzake de NBV. Waar het meerderheids- en minderheidsrapport uiteindelijk elkaar niet in konden vinden, is uw vergadering duidelijk geworden. Uiteindelijk betreft dat de vraag of er nu al gebruik gemaakt kan worden van deze NBV voor de Schriftlezing in de erediensten. De meerderheid van de commissie vond dat niet mogelijk en ook onjuist, de minderheid wilde de erediensten er niet zondermeer buiten laten en koos voor een gebruik 'met terughoudendheid'.

Uw commissie heeft in haar verdere overwegingen meegenomen:

- a. de bespreking ter vergadering van rapport 1 inzake de NBV;
- b. het pre-advies uitgebracht door prof. dr. H.G.L. Peels.

Enkele conclusies die we uit deze bespreking en het gegeven pre-advies kunnen trekken, lijken ons de volgende:

Over het 'nu' al vrijgeven of 'na' gedegen studie

1. Hoewel ook wel een pleidooi gevoerd werd om nú al een uitspraak te doen over de betrouwbaarheid en bruikbaarheid van de NBV brachten de afgevaardigden in het algemeen onder woorden dat dit niet een goede zaak zou zijn. Principieel niet (het is een zaak van de kerken als geheel, vrijgeven kan nooit zonder een uitspraak over de betrouwbaarheid en bruikbaarheid en dat kan niet dan na gedegen onderzoek) en praktisch (een gedegen onderzoek vanuit de kerken kan niet gedurende enkele weken plaatsvinden) niet. Ook al het gegeven pre-advies werd dit afgeraden. Ook al gezien het feit dat nog men nog maar beperkt kennis heeft kunnen nemen van deze vertaling, via de delen 'Werk in Uitvoering'. Er zijn nog zoveel gedeelten van de NBV onbekend. Hierover is uw commissie het als geheel eens.

Over de taak van het in te stellen studiedeputaatschap

2. Meer dan eens is door uw afgevaardigden en daarna ook door onze pre-adviseur erop gewezen dat weliswaar in het commissierapport steeds gewezen werd op de noodzaak van een 'gefundeerd' oordeel, maar dat in het 'voorstel tot besluit' van de meerderheid dit op geen enkele manier tot uitdrukking werd gebracht en in het minderheidsrapport beperkt bleef tot een beoordeling van de vertaalprincipia in het licht van de huidige taalwetenschap. Uw commissie heeft zich inderdaad teveel gericht (naar analogie van de eerste fase inzake de NBG-1951) op dit aspect en zich niet meer gerealiseerd dat dit aangevuld diende te worden (naar analogie van het laatste traject inzake het komen tot een voorstel voor het vrijgeven van de NBG-1951) met een zelfstandige bestudering van de geboden vertaling.

Ook ten aanzien van deze zaak is uw commissie het geheel eens en u treft daarom een nieuw 'voorstel tot besluit' aan waarin dit element duidelijk verwerkt is. Het is immers van groot belang om als kerken een gefundeerd oordeel uit te kunnen spreken alvorens de NBV officieel haar plaats zou kunnen innemen in onze kerken.

Of dat hierbij de HSV zo nadrukkelijk betrokken dient te worden, is voor uw commissie de vraag. Immers dit project is aangekondigd als een *herziening* van de Statenvertaling en niet als *hertaling*. We zouden het bestuur van de HSV in verlegenheid kunnen brengen door de HSV een gelijke behandeling te geven als de NBV. En dat lijkt ons vooralsnog niet juist, omdat voor een herziening een dergelijk traject niet nodig is en evenmin het officieel 'vrijgeven' ervan.

Om toch niet in dit opzicht voor verrassingen te worden geplaatst, leek het ons goed het in te stellen studiedeputaatschap een beperkte opdracht te geven ten aanzien van de HSV.

Verschillende bezwaren doen ons tenslotte nog enkele opmerkingen maken over de te benoemen leden van dit deputaatschap. De suggestie is gedaan om naast theologen ook aan neerlandici te denken. Wat de theologen betreft gaat het dan o.i. om mensen die bijzonder bekwaam zijn in de grondtalen van de Schrift, maar daarnaast ook om enkele systematische theologen. Dit laatste gezien het feit dat vertalen meer dan eens een zaak van interpreteren is. Een enkele neerlandicus lijkt ons goed, hoewel we als kerken zoeken een gefundeerde uitspraak te doen over de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van de NBV. Het eerste is niet zozeer een zaak voor neerlandici. Zij kunnen wel mee beoordelen wat betreft de bruikbaarheid van de NBV als kanselbijbel.

Voorafgaand aan een gefundeerd oordeel...

3. Daar gingen de wegen binnen onze commissie uiteen. De pre-adviseur zag het ene noch het andere voorstel van de commissie als een goed voorstel. Het eerste interpreteerde hij als een stellig verbod ('kerkrechtelijk en logisch wel juist, maar dat kan nú niet meer...'), het tweede als een te vage term om voorzichtigheid te betrachten ten aanzien van het gebruik in de eredienst voorafgaand aan een gefundeerd oordeel door de kerken. Prof. Peels stelde uw vergadering uiteindelijk voor óf om helemaal geen uitspraak te doen inzake het gebruik in de eredienst óf een duidelijk signaal af te geven dat de eredienst in de trant van een zin als dat de eredienst "niet de meest geëigende plaats is" om de NBV te beproeven.

De meerderheid van de commissie handhaaft het standpunt dat gebruik in de eredienst in het algemeen gesproken niet kan voorafgaan aan een gefundeerd oordeel. Waarom?

1. het is kerkrechtelijk gezien een juiste beslissing;
2. het is logisch gezien een juiste beslissing;
3. de Schriftlezing in de eredienst neemt zo'n wezenlijke plaats in dat een nieuwe vertaling alleen voor officieel gebruik in de kerk kan worden ingevoerd als de GS een positieve uitspraak over de betrouwbaarheid en de bruikbaarheid van de NBV heeft gedaan.

En over die 'betrouwbaarheid en bruikbaarheid' bestaan ons inziens immers nog vele vragen.

Verschillende bezwaren doen ons voorstellen om vooralsnog deze vertaling geen plaats te geven op de preekstoel. En dan zal het er inderdaad om gaan dat we een dergelijk besluit goed communiceren aan de kerkenraden. Daar is uw commissie het als geheel van harte mee eens! Ons voorstel zou zijn dat zelfs in zo'n vorm te doen dat een dergelijke toelichtende brief zo in een gemeentebled opgenomen kan worden. Ook al om iedere schijn te vermijden dat we alleen maar tegen wat nieuws zijn, omdat het nieuw is (zoals anderen al enthousiast zijn alleen omdat iets nieuw is). Daarom is ook een 'besluit 4' toegevoegd.

De minderheid kan hier na ampele bespreking wel in meegaan. Echter met in hoofdlijnen twee aanvullingen. De eerste betreft dat in 'overwegingen' meegenomen wordt 'dat onze kerken vanaf 1992 een effectief middel hebben laten liggen om te komen tot een gefundeerd voorstel voor besluitvorming over de NBV'. Daarin kan uw commissie zich vinden. Immers ook van de kant van hen die de NBV eerder als 'bedreiging' zien dan als 'kans' heeft men al te naïef gedacht dat door er niets mee te doen de NBV onze deur zou voorbijgaan. Het betreft dus een ruiterlijke erkenning dat we in dat opzicht als kerken niet juist gehandeld hebben.

De andere lijn die de minderheid van de commissie wilde aanbrengen, is de volgende. Het betreft kerkenraden die incidenteel gebruik willen maken van de NBV in bijzondere situaties (zoals in 'zendingsgemeenten' en 'samenwerkingsgemeenten') daartoe – onder het voorbehoud dat men daarin wijs en terughoudend zal handelen – de mogelijkheid moeten hebben. Welnu, daar heeft uw commissie als geheel mee ingestemd, omdat het niet de reguliere erediensten van 'gewone' christelijke gereformeerde kerken betreft. Het lijkt ons een goede zaak dat in de brief die het besluit toelicht deze bijzondere situaties te noemen om duidelijk te maken dat de generale synode niet wil heersen, maar dienen.

We hebben deze dingen grondig met elkaar doorgesproken. Het was ons hartelijk verlangen om – als het maar enigszins mogelijk was – met één voorstel te komen. Dat in het bovenstaande de lijnen getekend zijn van 'meerderheid' en 'minderheid' is met name gedaan om u een eerlijk beeld te schetsen van waaruit de lijnen lopen en hoe ze tot elkaar gekomen zijn. Maar tijdens de bespreking ter vergadering spreken we slechts over het éne commissievoorstel dat hieronder volgt.

Dat er nu één voorstel voor u ligt, betekent wel dat het 'voorstel tot besluit' een besluit is dat heel kwetsbaar zal blijken te zijn als er nog weer andere elementen aan toegevoegd dan wel weggelaten zouden moeten worden. Het leek uw commissie goed dit de vergadering in alle eerlijkheid te laten weten. Een en ander brengt de commissie tot het volgende 'voorstel van besluit':

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de PS van het Noorden met het verzoek aan de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor het gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de PS van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
 - b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constateerend

1. dat in oktober 2004 een nieuwe bijbelvertaling, hierna genoemd NBV, beoogd voor het gehele Nederlandstalige gebied, zowel als kansas-, gezins- en schoolbijbel, gereed komt;
2. dat in de afgelopen jaren delen van deze vertaling reeds verschenen zijn als 'Werk in Uitvoering' deel 1, 2 en 3;
3. dat enkele broeders uit onze kerken hun bijdrage geleverd hebben aan het tot stand komen van de NBV;
4. dat het Nederlands Bijbelgenootschap deze nieuwe vertaling de kerken aanbiedt;
5. dat er binnen onze kerken tot dusver geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen inzake het al of niet gebruiken van de NBV;
6. dat steeds meer kerkleden, met name jongeren te kennen geven dat zij de standaardvertalingen Statenvertaling en Vertaling 1951 qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
7. dat er kerken zijn in ons kerkverband die reeds gebruik maken van deze NBV, ook tijdens erediensten;

overwegend

1. dat de beoordeling van een nieuwe bijbelvertaling met het oog op het eventueel vrijgeven voor gebruik in de eredienst bij uitstek een zaak is die behoort tot de competentie van een generale synode;
2. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende, zowel positieve als negatieve reacties oproept en dat dit met betrekking tot de NBV niet anders is;
3. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
4. dat de kerkenraden gediend zijn met een gefundeerd oordeel inzake de NBV;
5. de wijze waarop de generale synode van 1992 de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap inzake de 'Vertaling-2000' beantwoord heeft (art. 255 Acta 1992);
6. dat onze kerken vanaf 1992 een effectief middel hebben laten liggen om te komen tot een gefundeerd voorstel voor besluitvorming inzake de NBV;
7. dat de totstandkoming van de NBV weliswaar een breed draagvlak gevonden heeft in de Nederlandse samenleving, doch niet in het geheel van de gereformeerde gezindte;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten sprake is van een toenemend gebruik van een parafraserende vertaling;
2. dat de NBV die eind oktober 2004 zal worden gepresenteerd tot op heden nog niet in haar volle omvang beschikbaar was, en dus ten dele onbekend is, vraagt om een evenwichtige beoordeling door een (breed samengesteld) studiedeputaatschap;

3. dat de kerken gediend zijn met een gefundeerd oordeel alvorens een vertaling kan worden vrijgegeven binnen de kerken;
4. dat de kerken die blijkbaar reeds enkele jaren het verlangen hebben deze NBV te gaan gebruiken zich hadden dienen te realiseren langs welke kerkelijke weg dat verlangen mogelijkwerwijs gerealiseerd zou kunnen worden;
5. dat daarom van de generale synode niet verwacht mag worden dat ze een ontwikkeling die zich toch reeds heeft ingezet zonder gefundeerd oordeel nu reeds sanctioneert;
6. dat daarom in het algemeen gesproken aan de kerken verzocht kan worden de NBV nog niet in de erediensten te gebruiken zolang er geen gefundeerd oordeel ligt vanuit de kerken;

besluit

1. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. zich door middel van het beoordelen van de vertaalprincipia, enkele 'pilot-studies' van verschillende tekstsoorten en van zowel bekende als minder bekende gedeelten een gefundeerd oordeel te vormen van de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de NBV;
 - b. alle kerkenraden aan te schrijven met een aantal doelgerichte vragen met het verzoek om voor 31 december 2005 hun reactie aan dit deputaatschap te zenden;
 - c. deze reacties zodanig te verwerken dat inzicht verkregen wordt in de wijze waarop de NBV binnen onze kerken ontvangen wordt en hoe deze door de kerken wordt beoordeeld op betrouwbaarheid en bruikbaarheid;
 - d. op grond van de uitkomst van hun studie en meewegend de reacties van de kerkenraden, alsmede de reacties die vanuit de breedte van de kerken van de gereformeerde gezindte zijn gegeven, een gefundeerd voorstel te doen t.a.v. het gebruik van de NBV in onze kerken.
 - e. in contact te treden met de stichting die de HSV voorbereid en broeders uit onze kerken die hierbij betrokken zijn te verzoeken om regelmatige rapportage;
3. de kerken te verzoeken om:
 - a. hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV.
 - b. hun medewerking te verlenen aan het door het deputaatschap in te stellen onderzoek.
4. de kerken van dit besluit op de hoogte te stellen en daarbij in een afzonderlijke brief uitleg te geven over de achtergrond waartegen deze beslissing genomen is.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 60
Artikel 140, 191

Rapport deputaatschap kerkjeugd en onderwijs aan GS 2004

1. Werkwijze

1.1. Samenstelling

De generale synode van 2001 benoemde tot deputaten mevr. drs L.A. Rijkssen en de broeders ds. B.L.C. Aarnoudse, ds. L.C. Buijs, ir. W.H. van Eeken, dr. G. van Hardeveld, Th. Heystek, ds. M.J. Kater, ds. J. van Langevelde, J. Mauritz, ds. S. Otten en ds. G. Vos

In deze verslagperiode fungeerde ds. J. van Langevelde als voorzitter, ds. S. Otten als plaatsvervangend voorzitter en was br. W.H. van Eeken secretaris; br. J. Mauritz was penningmeester. Vanwege de persoonlijke situatie van ds. J. van Langevelde heeft hij een groot gedeelte van de tijd geen werkzaamheden kunnen verrichten. Ds. S. Otten heeft voor het grootste gedeelte van de tijd het voorzitterschap waargenomen. Op de vergadering van 13 mei is ds. Otten benoemd als voorzitter en ds. L.C. Buijs als plaatsvervangend voorzitter. Zr. Rijkssen was herstellende van ziekte en heeft met name in de beginperiode een beperkte inzet kunnen plegen.

1.2. Opdracht GS 2001

De synode besloot:

1. deputaten op te dragen, nu de noodzaak en de wenselijkheid van een jeugdbureau vooralsnog niet gebleken zijn:
 - a. visie te ontwikkelen om hun hoofdtaak, die bestaat in het bevorderen dat aan de jeugd een christelijke opvoeding en schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven, zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren;
 - b. daarbij de behoefte van de kerken c.q. kerkenraden aan begeleiding en ondersteuning inzake opvoedingsvragen en het jeugdwerk te inventariseren;
 - c. op basis van a. en b. beleid te ontwikkelen en aan de generale synode 2004 concrete voorstellen te doen;
2. deputaten op te dragen vanuit de aangegeven principiële grondslag het leerplan voor onderwijs en vorming nader uit te werken en praktisch te maken;
3. deputaten op te dragen bij de uitvoering van hun werk de kerken te stimuleren jongeren met een handicap en/of chronische aandoening in de activiteiten te betrekken;
4. deputaten op te dragen het subsidiebeleid aan de CGJO en het LCJ de komende jaren te bestuderen en objectieve criteria vast te stellen en deze ter goedkeuring aan te bieden aan de generale synode van 2004.

1.3. Instructie volgens Kerkorde

Bijlage 29: Instructie voor de deputaten kerkjeugd en onderwijs

Art. 1. De generale synode benoemt 11 deputaten 'kerkjeugd en onderwijs'.

Art. 2. Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk, de opvoeding en het onderwijs.

Art. 3. Tot de taak van deputaten behoort:

- a. te bevorderen dat aan de jeugd een christelijke opvoeding en schriftuurlijke voorlichting en leiding wordt gegeven;
- b. activiteiten die dienen tot stimulering van georganiseerd jeugdwerk te steunen;
- c. advies te geven in zaken die het bestaan van de jeugdorganisaties of het leven van de kerkelijke jeugd in het algemeen raken;
- d. alles te doen wat het geven van christelijk onderwijs aan de jeugd van de gemeente bevordert;
- e. contact te onderhouden met de kerkenraden, de jeugdbonden en met andere organisaties die zich met jeugd en jeugdwerk in de kerken bezig houden.
- f. contact te onderhouden met kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs.
- g. contact te onderhouden met predikanten die naar art. 6 K.O. zijn vrijgesteld voor werk in het onderwijs.

Art. 4. Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door:

- a. het verstrekken van informatie omtrent het jeugdwerk, de christelijke opvoeding en het onderwijs;
- b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september;
- c. het geven van voorlichting aan de jeugdouders en/of jeugddiakonen.

Art. 5. Het contact met het georganiseerde jeugdwerk wordt gerealiseerd door:

- a. het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van beide jeugdwerkorganisaties, de CGJO en het LCJ, met inachtneming van ieders eigen verantwoordelijkheid;
- b. het geven van kerkelijke begeleiding en financiële steun aan het werk van de Stichting Young Eagles Kampen, met inachtneming van haar eigen verantwoordelijkheid.

Art. 6. Het contact met betrokkenen bij het onderwijs wordt onderhouden door hen te instrueren en te adviseren inzake de roeping die zij hebben met betrekking tot het onderwijs.

Art. 7. De verantwoordelijkheid ten aanzien van studerenden wordt gerealiseerd door het onderhouden van contacten met en het geven van financiële steun aan het landelijke en plaatselijke studentenwerk, met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.

Art. 8. Deputaten zijn gerechtigd namens de kerken deel te nemen aan besprekingen e.d. die tot doel hebben het onderwijs op grand van Schrift en belijdenis te bevorderen.

Art. 9. Deputaten zijn gemachtigd aan de kerken jaarlijks een collecte te vragen voor de instandhouding van het jeugdsteunfonds en dit fonds te beheren met het oog op de taken in art. 5 en 7 genoemd.

Art. 10. Deputaten zijn naar art. 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot:

- a. het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen;
- b. het verrichten van betalingen.

Art. 11. Deputaten zullen van hun werkzaamheden en van hun financiële beheer verantwoording afleggen aan de generale synode.

1.4. Werkwijze

Het deputaatschap heeft in de verslagperiode gefunctioneerd in drie secties en twee werkgroepen. De secties hielden zich bezig met reguliere activiteiten terwijl de werkgroepen specifieke synodeopdrachten aan het uitwerken waren. Iedere sectie had een instructie en de werkgroepen hadden een plan van aanpak waarin het mandaat werd geregeld.

De samenstelling was als volgt:

Sectie werkgroep	Samenstelling	synodebesluit
Sectie Georganiseerd Jeugdwerk	Th. Heystek Ds. G. Vos Ds. M.J. Kater J. Mauritz	4
Sectie Onderwijs	Ds. S. Otten Mevr. Drs. L.A. Rijksen Dr. G. van Hardeveld Ds. B. L.C. Aarnoudse	
Sectie studentenwerk	Ds. L.C. Buijs Ir. W.H. van Eeken	

Werkgroep LOP	Dr. G. van Hardeveld Ds. G. Vos Ds. B.L.C. Aanoudse Mevr. Drs. L.A. Rijksen	2
Werkgroep Jeugdwerkvisie	Ir. W.H. van Eeken Ds. L.C. Buijs Ds. M.J. Kater	1, 3

1.5. Typering van werkzaamheden

Gegeven de synodeopdracht om een visie te ontwikkelen op haar hoofdtaak, hebben deputaten in de hele periode kritisch gekeken naar hun eigen functioneren. De concrete werkzaamheden kunnen worden ingedeeld volgens de volgende karakterisering.

Typering	Reikwijdte	Voorbeelden
Bestuurlijk karakter	Betreft contacten met of in besturen van organisaties die zich op het aandachtsveld bezighouden.	Participeren in overleggen – onderhouden van het netwerk – conferenties bezoeken – subsidies vertrekken
Ontwikkel karakter	Ontwikkelen van visies, en toerustingsdocumenten op het aandachtsveld	– Leerplan voor vorming en opvoeding – Jeugdwerkvisie
Uitvoerend karakter	Zelf actief zijn in het aandachtsveld, activiteiten uitvoeren gericht op individuele gemeenteleden	Zelf jeugdwerk materiaal schrijven Promotie maken voor activiteiten Uitvoerende gemeenteleden toerusten

In het vervolg van dit document zal telkens op deze karakterisering worden teruggegrepen. Op die manier wordt ook duidelijk welke taken deputaten wel en welke taken deputaten niet tot tevredenheid kan uitvoeren.

2. Sectie Georganiseerd Jeugdwerk

2.1. Opdracht

De taken van de sectie georganiseerd jeugdwerk zijn binnen het deputaatschap als volgt omschreven:

- De sectie georganiseerd jeugdwerk heeft als taak om namens het deputaatschap kerkelijke begeleiding en financiële steun te geven aan de jeugdwerkorganisaties de CGJO, het LCJ en de YEK met inachtneming van hun eigen verantwoordelijkheid.
- De sectie voert de instructie uit door:
 - zich op de hoogte te stellen van het werk, de activiteiten en de publicaties van de jeugdwerkorganisaties en hierop zondig te reageren en/of advies te geven;
 - met de jeugdwerkorganisaties een visie te ontwikkelen op het werk, nu en in de toekomst;
 - minimaal 1 keer per jaar een ontmoeting te hebben met de organisaties afzonderlijk met de bedoeling om op de hoogte gesteld te worden, om te ondersteunen en zo nodig te adviseren;
 - minimaal één van de activiteiten te bezoeken met als doel om in het veld van het werk kennis te nemen;
 - binnen haar verantwoordelijkheden en mogelijkheden het werk binnen onze kerken onder de aandacht te brengen en te stimuleren.
- De sectie zal specifiek ten aanzien van de CGJO en het LCJ de onderlinge contacten tussen de GGJO en het LCJ bevorderen.
- De sectie georganiseerd jeugdwerk ontvangt jaarlijks van elke organisatie een goedgekeurd financieel overzicht ten einde verantwoord subsidie te kunnen verlenen. De sectie draagt er met de penningmeester van deputaten zorg voor dat de subsidie ook daadwerkelijk wordt verschaft.
- De sectie brengt op de deputatenvergaderingen verslag uit van elke ontmoeting en hun overige werk.
- Besluiten zullen alleen op de deputatenvergaderingen worden genomen.

2.2. Werkzaamheden

Met beide jeugdwerkorganisaties (JWO's) vonden in de achterliggende verslagperiode een drietal gesprekken plaats met de leden van de sectie georganiseerd jeugdwerk conform het gestelde onder punt 2 van de instructie dectie georganiseerd jeugdwerk (zie bijlage). Ook werd er meegeleefd met activiteiten die door de JWO's werden georganiseerd door middel van de afvaardiging van een van de leden.

Daarnaast is er twee keer een ontmoeting geweest tussen de JWO's en het volledige deputaatschap en hebben beide JWO's elkaar ook enkele keren onderling ontmoet, waarvan een verslag ter kennisgeving ter hand werd gesteld aan ons deputaatschap. Deze ontmoetingen werden door de JWO's zelf zonder aandrang van deputaten gearrangeerd, zodat de sectie daarnaast geen activiteiten hoefde te ontplooiën om de onderlinge contacten tussen de JWO's te bevorderen.

Overeenkomstig de bovenvermelde instructie werd voldaan aan wat genoemd wordt in de punten 3 t/m 6.

Het besluit van het Ministerie VWS om de subsidiekraan dicht te draaien, zodat na 2006 er geen druppel meer uitkomt is voor beide JWO's zeer ingrijpend. In verband daarmee treft u in de voorstellen ook een voorstel aan de bijdrage per lid voor het jeugdwerk te verhogen.

Hieronder volgt een korte thematische weergave van de inhoud van de eerstgenoemde gesprekken (sectie Jeugdwerk-JWO's).

2.3. CGJO

2.3.1. Terugblik generale synode 2001

Volgens de JWO werd de CGJO erg negatief afgeschilderd. Er werd de indruk gewekt alsof de CGJO nauwelijks nog bestaansrecht heeft en een noodlijdende organisatie geworden is. Dat was financieel gezien wel het geval geweest, maar niet wat de idealen betreft. Bovendien waren een aantal maatregelen getroffen om de financiële situatie te verbeteren en die hebben effect gehad. Ook werd door de bespreking weer sterk de tegenstellingen met het LCJ benadrukt. Dat is als pijnlijk ervaren. Tevens werd stilgestaan bij de nieuwe opdrachten van de synode en de aangepaste instructie van de sectie.

2.3.2. Ontwikkelingen CGJO

Wat de personeelsbezetting betreft heeft men gekozen voor het inzetten van een aantal specialisten op deelgebieden (per leeftijdscategorie) in plaats van enkele generalisten. Verder worden wel eigen themamappen geschreven, maar de overige materialen worden toch al veelal van elders betrokken (HGJB, YFC e.d.). Die materialen worden in zogenaamde 'snuffelpakketten' aangeboden. Men is van plan (nog meer) contacten te gaan leggen met de plaatselijke kerken en daarbij de nadruk te blijven leggen op het belang van geïntegreerd jeugdwerk. Hoewel de CGJO het betreurt dat het jeugdbureau van de baan is, zal ze wel inhoudelijk (uitgaande van haar visieprogramma) zich blijven richten op werkzaamheden die ondergebracht zouden kunnen worden bij een dergelijk bureau. Een bureaucoördinator (br. Arjan Walraven) coacht één en ander. De bondsdag is vervangen door een viertal regionale bijeenkomsten. Het is niet de bedoeling dat NGJ en CGJO één worden, al is er een goede samenwerking en wordt gebruik gemaakt van de diensten van André Maliepaard (NGJ).

2.3.3. Terugblik verslagperiode

Volgens deputaten heeft bovengenoemd beleid van de CGJO ertoe geleid dat de organisatie weer meer leven ingeblazen is. Via 'Out-line' en 'On-line' worden kaderleden en jongeren op de hoogte gehouden van verschillende activiteiten. Het blijkt dat de regionale 'praise- & cabaretavonden' – die in de plaats van de jaarlijkse bondsdag gekomen zijn – zich verheugen mogen in een goede belangstelling (zo'n 500 jongeren per regio per avond). Deze avonden zijn kostendekkend. Een eerste bijbelstudieweekend bracht 20 jongeren bij elkaar. Over de opkomst zal verder nagedacht worden, maar de CGJO ziet het als haar taak hiermee door te gaan.

Van de kant van de sectie is ook enkele keren gewezen op zaken waarmee men binnen de kring van deputaten moeite heeft (woordgebruik, werkvormen).

De CGJO is creatief bezig om zelf acties te bedenken om uit de achterban financiële bijdragen te verkrijgen om het derven van het subsidiebedrag van de overheid te compenseren. Deputaten hebben daar in een schrijven allereerst de nadruk op gelegd.

Wel is de CGJO van mening dat de kerken een bijzonder grote verantwoordelijkheid dragen om het ontstane financiële tekort t.g.v. het wegvallen van de overheidssubsidie te dekken.

2.4. LCJ

2.4.1. Terugblik generale synode 2001

De JWO betreurt de formele gang van zaken tijdens de ellenlange rij sprekers over met name het jeugdbureau. Gemist werden tonen van beweging met onze jongeren. Het LCJ vraagt zich daarom af of ze voor een volgende synode nog wel jongeren uit zal nodigen om aanwezig te zijn bij de behandeling van het jeugdwerk. Het LCJ betreurt het niet dat het jeugdbureau van de baan is. Gesproken werd over de nieuwe opdrachten van de synode en de aangepaste instructie van de sectie.

2.4.2. Ontwikkelingen LCJ

Evenals bij de CGJO vindt een verbreding van de werkzaamheden plaats, die te maken heeft met het jeugdwerk binnen het geheel van de gemeente. Daartoe is men begonnen met het beleggen van een plaatselijk jeugdwerkoverleg. Daarnaast zal ondermeer het –16 werk worden uitgebouwd en zal het –12 jeugdwerk meer gestalte krijgen (daarbij zal ook de relatie met de Zondagsscholenbond betrokken worden), zal aandacht gegeven worden aan kadervorming en studiedagen, zal men zich bezinnen op jongerenpastoraat en zal een uitbreiding/vervolg gegeven worden aan bijbelstudieconferenties voor jongeren en zogenaamde kruispuntconferenties (huwelijk, belijdenis doen etc.).

2.4.3. Terugblik verslagperiode

Deputaten hebben geconstateerd dat het LCJ op de voorgenomen koers verder is gegaan. Bovengenoemde activiteiten zijn inderdaad uitgevoerd en mogen zich verheugen in een goede tot zeer goede belangstelling (o.a. twee keer ruim honderd jongeren voor de bijbelstudieconferenties). Het LCJ heeft grote zorgen over ontwikkelingen binnen 'jeugdland' die ertoe leiden dat jongeren losgeweekt worden van het gereformeerde erfgoed. Symptomen daarvan zijn het dreigen weg te vallen van de notie van de heiligheid van God, het leven in een gefragmentariseerd leven, ethische verschuivingen e.d.

Binnen de sectie bestaat veel waardering voor het werk van het LCJ waaruit duidelijk blijkt dat Schrift en belijdenis de kaders zijn waarbinnen men zich wil bewegen.

Het LCJ heeft zich bezonnen op de toekomst wat de financiën betreft. De JWO heeft plannen ontwikkeld om bijdragen te ontvangen uit de eigen achterban ondermeer door een actie om het donateurbestand uit te breiden. Niettemin acht het LCJ het wenselijk dat ook de bijdrage per lid omhoog zal gaan.

2.5. Consequenties van gewijzigd subsidiebeleid overheid

Dit punt geldt zowel voor het CGJO als de LCJ en daarom wordt dat hier apart behandeld. Het gewijzigde subsidiebeleid van de overheid heeft grote consequenties voor de jeugdwerkorganisaties. Hierover is

met hun meerdere malen gesproken tijdens de reguliere overleggen en specifiek op een bijeenkomst op 2 april 2004.

Deputaten stellen voor om de bijdragen voor de jeugdwerkorganisaties in 2005-2007 vast te stellen op respectievelijk 73.000, 129.000 en 132.000 euro. Deze bijdragen zorgen ervoor dat de JWO's hun activiteiten op dezelfde voet kunnen continueren. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat niet alleen deputaten maar ook dat de JWO's zelf 10% extra eigen inkomsten genereren om de terugvallende subsidie op te vangen.

Dit voorstel geldt voor de jaren 2005-2007. Een nog hogere omslag zou gezien het belang van kerkelijke ondersteuning te rechtvaardigen zijn. In de periode tot de volgende synode zullen de financiën continue volop de aandacht krijgen.

De volgende aspecten hebben een rol gespeeld bij de besluitvorming van deputaten:

Jeugdwerkorganisaties voorzien in een groeiende behoefte

Landelijk en plaatselijk behoort de kerkelijke aansturing van het jeugdwerk zich niet te beperken tot opzicht inzake het functioneren van Schrift en belijdenis maar ook het mobiliseren en instrueren van jeugd-leiding, het verwijzen naar goede adviseurs en goede materialen en het betrekken van jongeren bij het jongerenwerk en het leven van de gemeente. Voor kerkenraden en jeugdbetrokken ambtsdragers moet er bekwaam advies beschikbaar zijn. De JWO's hebben in de afgelopen jaren op dit terrein veel goed werk gedaan. Met overheids gelden is een deel van de taken vervuld waaraan gedacht werd bij het voorstel voor een jeugdbureau dat deputaten de vorige synode hebben gepresenteerd. Deputaten zouden graag zien dat de JWO's van voldoende middelen werden voorzien om op de ingeslagen weg voort te gaan.

Meer dan 10% extra eigen inkomsten wordt niet realistisch geacht

Het is zonder meer goed om de achterban direct te laten betrekken bij de morele en financiële steun voor het werk via sponsoring, acties en donateurs. Er zitten wel grenzen aan. Op de eerste plaats moet het te werven bedrag realistisch worden ingeschat. 10% lijkt in dit opzicht al een grote uitdaging. Ten tweede moet worden voorkomen dat de eigen stafmedewerkers van de JWO's meer tijd en energie gaan steken in het verwerven van de benodigde gelden dan wenselijk is.

Hoofdelijke financiële aansprakelijkheid van de bestuurders

Niet in de laatste plaats brengen deputaten onder de aandacht van de synode dat de JWO's geen stichtingen zijn en dat derhalve de bestuurders hoofdelijk aansprakelijk zijn voor finale tekorten binnen de organisatie welke onder meer kunnen ontstaan door schadeloosstellingen die de rechter toekent aan medewerkers van wie het arbeidscontract werd beëindigd. Bestuurders kunnen zich hiervoor niet verzekeren. Wanneer de kerken in toenemende mate het belang zien van kerkelijke begeleiding van hun jeugdwerk en jeugdbetrokken ambtsdragers zullen ze zich ook moeten beraden over meer kerkelijke financiële achtering van met name de salarissen van de medewerkers van de jongerenorganisaties zowel met het oog op de continuïteit van de begeleiding alsmede de mogelijkheid om op een verantwoorde manier deel te kunnen nemen aan het besturen van een JWO.

2.6. YEK

Wat betreft het werk van de YEK delen we u mee dat er niet een speciale ontmoeting geweest is tussen de sectie en de voorzitter ds. S. Otten en/of andere leidinggevendenden. Wel is er een informeel bezoek gebracht aan de kampen in 2002 en 2003. De YEK neemt een wat aparte plaats in t.o.v. de andere JWO's vanwege de beperktheid van de activiteiten (uitsluitend vakantiecampen). Ook zijn er geen vragen of verzoeken vanuit de YEK aan ons gericht.

Vermeld kan worden dat er ieder jaar deze kampen geweest zijn voor verschillende leeftijdsgroepen en dat blijkens de verslagen de deelnemers aan deze kampen hierover enthousiast zijn. Bij het informele bezoek van een van onze deputaten aan de kampen bleek dat de zaken zorgvuldig en deskundig worden aangepakt.

2.7. Financiën

In de verslagperiode is achtereenvolgens jaarlijks subsidie verstrekt aan Het LCJ (€ 46.500) en het CGJO (€ 46.500) en de Stichting YEK (€ 910).

Door het deputaatschap is zowel met de CGJO als met het LCJ éénmaal gesproken om objectieve criteria te definiëren voor de subsidieverdeling. Door de ontstane hectiek als gevolg van besluiten van de overheid om de subsidie aan beide JWO's drastisch terug te schroeven is er verder geen vervolg aan deze gedachtevorming gegeven. Overigens bleek het niet eenvoudig om objectieve criteria vast te stellen. Een objectief criterium zou kunnen zijn om de subsidie te baseren op het aantal leden in de achterban. Dit vonden deputaten én jeugdwerkorganisaties geen goed idee omdat het teveel marktdenken bevat. Daarnaast bleek dat beide organisaties de term 'leden' anders hanteren. Bij het LCJ heeft dit een meer formele status dan bij het CGJO. Sluitende criteria om de grootte van de achterban echt goed te kunnen "meten" zijn niet zo gemakkelijk te vinden en "vervuiling" van een ledenbestand is nauwelijks vast te stellen.

2.8. Conclusies/ter besluitvorming

Ten aanzien van de opdracht in 2.1 is er geen aanleiding het functioneren van deputaten voor de volgende verslagperiode te wijzigen. Deputaten blijven ten aanzien van de JWO en YEK een taak houden met een bestuurlijk karakter en laten de uitvoering van werkzaamheden zoveel mogelijk over aan de organisaties zelf.

Ten aanzien van de financiën stellen deputaten voor de bijdrage aan het CGJO en LCJ voor de komende jaren te verhogen.

3. Sectie Onderwijs

3.1. Opdracht

De taken van de sectie onderwijs zijn binnen deputaten als volgt omschreven:

1. Met het oog op deze opdrachten heeft de sectie de volgende taken te verzorgen:
 - a. contact onderhouden met de predikanten naar art. 6 K.O. die in het onderwijs werkzaam zijn;
 - b. hen die op een of andere manier bij het onderwijs betrokken zijn bij elkaar brengen en contact met hen houden en met het oog hierop ook zorgen voor een up-to-date adressenbestand;
 - c. door middel van publicaties in de kerkelijke pers aandacht vragen voor het christelijk onderwijs en het opvoeden in de vreze des Heren;
 - d. daarnaast ook via brochures bepaalde zaken betreffende het onderwijs onder de aandacht brengen van kerkenraadsleden c.q. kerkleden;
 - e. kennismaken van tijdschriften en boeken om zo de ontwikkelingen in het onderwijs en in het (ge-
wenste) opvoedingsklimaat te volgen.
2. De sectie brengt op deputatenvergaderingen verslag uit van verrichte werkzaamheden.
3. Besluiten zullen alleen op deputatenvergaderingen worden genomen

3.2. Gang van zaken

Naast de vertrouwde dingen zoals:

- a. het contact met predikanten Art 6 K.O. en
- b. door voor onderwijsbetrokkenen het organiseren van een onderwijssymposium heeft de sectie zich bezig gehouden met het volgen van nieuwe ontwikkelingen,
- c. waaronder die van het opvoedingsblad Aan de Hand en de oprichting van een Platform Christelijke Opvoedingsondersteuning.
- d. aan het schrijven van artikelen en brochures en
- e. het kennismaken van tijdschriften en boeken is minder aandacht gegeven.

3.2.1. Predikanten Art. 6 K.O.

Met verdriet gedenken we het plotseling overlijden van dr. Th. Peppink op 29 september 2002. In hem verliezen we een bijzondere werker in Gods Koninkrijk, die zich op zijn eigen wijze begaf in het gebied van kerk en cultuur. Ons meeleven gaat uit naar zijn vrouw en gezin. Ook gedenken we het overlijden van Dr. J. de Vuijst, die op 20 oktober 2002 in de Here ontsliep. Hij was de eerste predikant van onze kerken die zich volledig gaf aan het werk van het godsdienstonderwijs – 1975 – en de eerste die viel onder verantwoordelijkheid van deputaten onderwijs. In de afgelopen periode gingen ds. A. Broersma en ds. A. W. Wubs met vervroegd pensioen. Ds. Broersma verzorgde van 1980 tot 2001 het schoolpastoraat en vervulde ook bredere functies binnen de school. Ds. Wubs legde zijn taak eerder neer dan hij zou wensen vanwege gezondheidsproblemen. De sectie heeft middels een brief aan beide broeders zijn waardering uitgesproken voor hun schoolarbeid en hen de zegen van God toegewenst. Op dit moment vallen er geen predikanten Art. 6 meer onder verantwoordelijkheid van deputaten. Deputaten geven de GS ter overweging mee de taak t.a.v. art. 6 predikanten te wijzigen en niet meer te doen zijn dan het geven van advies aan de classis bij benoeming en het bijstaan van kerkenraad en classis in voorkomende gevallen bij moeiten en vragen. De bredere opdracht, namelijk het onderhouden van contacten, krijgt geen gestalte, aangezien de lijnen van toezicht en afleggen van verantwoordelijkheid veel meer loopt via kerkenraad en classis.

3.2.2. Onderwijssymposium 2003

Op 4 oktober 2003 vond het tweejaarlijkse Onderwijssymposium plaats in 'de Aker' in Putten. Het thema was deze keer 'de Waarde(n) volle school'. Bijdragen werden o.a. geleverd door drs. I.A. Kole en Drs. A. Hoek-van Kooten. Het werd een waardevolle dag, met hoogstaande en inhoudsvolle bijdragen en workshops. Helaas viel de belangstelling tegen – zo'n kleine 50 personen en dat ondanks intensieve publiciteit middels persoonlijke uitnodiging en persberichten. Het vele werk dat de sectie moet verzetten – o.a. het verzorgen van het programma, de arbeidsintensieve verwerking van adressen – staat niet meer in verhouding tot de deelname. De sectie heeft dan ook besloten het onderwijssymposium in deze opzet te laten vervallen. Wel denkt de sectie aan de mogelijkheid om in de toekomst regionale ontmoetingsmomenten te creëren voor onderwijsbetrokkenen. De behoefte aan ontmoeting, bezinning en toerusting, met name aangaande de christelijke identiteit van de school en van het onderwijs in het algemeen, is er, gelet op de enquête tijdens elk symposium, wel.

3.2.3. Chr. Opvoedingsmagazine Aan de hand

Deputaten kerkjeugd & onderwijs participeert in het Chr. opvoedingsmagazine Aan de Hand. We hebben geen redactionele of financiële verplichtingen, wel hebben we ons, middels het tekenen van een statuut, verplicht het blad naar de achterban van onze kerken bekend te maken. Ook zouden ze het op prijs stellen dat er op persoonlijke titel een Chr. Gereformeerde in de redactie zou zitten en in de Raad van Toezicht. Dat laatste is gebeurd door de medewerking van drs. E. van Dijk. Inmiddels moest drs. Van Dijk haar taak in de redactie opgeven, vanwege te drukke werkzaamheden. Wel nam ze op persoonlijke titel zitting in de Raad van Toezicht. Voor haar is in de redactie geen ander lid van de Christelijke Gereformeerde Kerken in de plaats gekomen. Ds. Otten heeft in de afgelopen paar jaar, naast overleg met de bladmanager, één en andermaal deelgenomen aan het zgn. 'directie-overleg'.

Doel van dat overleg was:

1. Te bezien wat er naar de achterban nog meer gedaan zou kunnen worden aan het werven van abonnees
2. Kritisch te kijken naar lay-out en inhoud van het magazine. In het kader van bekendmaking naar de achterban is enkele keren een mailing aangaande Aan de Hand naar de kerkenraden gegaan met een aanbevelingsbrief namens deputaten. Ook persberichten zijn op die wijze verzonden. Al met al heeft het blad mede door deputaten meer bekendheid gekregen, hetgeen o.a. geresulteerd heeft in meer christelijke gereformeerde abonnees.

Tegelijk constateren we dat:

1. De inhoud van het blad niet altijd strookt met de voorstellingen en opvattingen die wij hebben t.a.v. de christelijke opvoeding van onze kinderen. O.a. het te gemakkelijk spreken over kinderen als kinderen van God.
2. Een deel van onze kerken zich niet herkent in taalgebruik en voorstellingen die in het blad worden gebruikt.

De sectie heeft zich bezonnen op haar relatie met "aan de Hand". De sectie wil haar relatie veranderen van "participeren in" naar "contacten onderhouden met". Dit komt erop neer dat deputaten geen zitting meer nemen in het directieoverleg of leden van onze kerk vragen om namens deputaten in de redactie te zitten. Wel willen zij contacten blijven onderhouden met de redactie en met de broeders/zusters uit onze kerken die participeren in de raad van toezicht of op persoonlijke titel in de redactie zitten. In de komende periode zal een en ander bij de organisatie worden aangekaart.

3.2.4. Platform Christelijke Opvoedingsondersteuning

Begin 2001 nam de HGJB, in samenwerking met de SGJ en de St. Chris, het initiatief om te komen tot het Platform Christelijk Opvoedingsondersteuning. De sectie werd uitgenodigd om aan de opzet daarvan deel te nemen. Ds. S. Otten heeft zich daarvoor ingezet. Een initiatiefgroep heeft een convenant opgesteld waarmee kerkelijke, para-kerkelijke en christelijke organisaties zich kunnen verbinden om in gezamenlijkheid en afzonderlijk activiteiten te ontplooien die de christelijk opvoeding ondersteunen, middels preventie, voorlichting, opvang en begeleiding, cursussen geloofsopvoeding en informatieve boeken en brochures. Naast de initiatiefnemers hebben inmiddels diverse organisaties te kennen gegeven te willen participeren, waaronder o.a. het CGJO, Aan de Hand, St. Radar, en St. Koers voor ouders. Enkele christelijke schoolbegeleidingsdiensten en andere kerkelijke organisaties overwegen op dit moment nog om deel te nemen. Om van elkaars producten en activiteiten op de hoogte te zijn en om die bekend te maken bij kerken en opvoeders, is een (virtueel) transferpunt opgezet in de vorm van een website met de naam www.christelijkopvoeden.nl. Deze is ondergebracht bij www.mijnzorg.nl, een site waar christelijke zorg en hulpverleningsorganisaties hun diensten aanbieden. De financiering vindt plaats door middel van bijdragen uit fondsen en uit bijdragen van participanten. De sectie is van mening dat we niet in dit platform hoeven te participeren, aangezien wij geen producten of activiteiten in die zin hebben. Wel zijn we van mening dat het platform zijn betekenis kan hebben voor onze kerken, aangezien ook onder ons christelijke opvoedingsondersteuning nodig kan zijn. Daarom zullen we als sectie de ontwikkelingen blijven volgen en waar en wanneer nodig het platform onder de aandacht brengen.

3.2.5. Bestuursvereniging LVGS Concert

Binnen de Geref. (Vrijg) Schoolverenigingen is de discussie op gang gekomen om de scholen ook open te stellen voor ouders en kinderen van de Chr. Geref. Kerken en docenten van Chr. Geref. huize. Dit gesprek kreeg een stimulans vanwege de besluiten van de voorgaande generale synode 2001 van onze kerken. De GS sprak uit: "dat de overeenstemming in leer die de voorgaande generale synodes van beide kerken over en weer hebben uitgesproken reden geeft om volhardend te zoeken naar het verder gestalte geven aan de eenheid." Op verzoek van het moderamen van de vorige GS hebben deputaten de uitnodiging aangenomen om met het LVGS mee te denken hoe de openstelling voor leden van onze kerken gestalte zou kunnen krijgen. Een ingewikkelde discussie over eventuele statutenwijziging en behoud van "eigen richting" volgde. Een bijdrage werd geleverd aan een discussierapport van Concert met haar leden over deze materie. In 2003 is het merendeel van de Gereformeerde Schoolverenigingen overgegaan tot het openstellen van hun scholen voor christelijk gereformeerde leden. Christelijke gereformeerden kunnen nu lid worden en komen nu ook voor benoemingen in aanmerking. In een artikel in De Wekker, met als titel "De poort is open", heeft de sectie onderwijs, in samenspraak met deputaten eenheid, aan deze ontwikkelingen aandacht geschonken. Concert zou graag zien dat we met hen mee zouden blijven denken over Gereformerd Onderwijs en Schoolidentiteit.

Deputaten zien geen mogelijkheden om daadwerkelijk zelf in Concert te participeren. Deputaten willen wel contacten gaan onderhouden met broeders of zusters die op persoonlijke titel in Concert participeren.

3.2.6. Christelijke Hogeschool Ede

Namens deputaten is ds. M.J. Kater afgevaardigd om onze kerken te vertegenwoordigen in de Raad van Advies van de CHE te Ede. Twee keer per jaar vindt een ontmoeting plaats. De RvA heeft vooral als taak vanuit de participanten toe te zien op de identiteit van de hogeschool. Met ingang van dit jaar wil men de participanten er nog meer dan voorheen bij betrekken. Overigens is het een zorgelijk verschijnsel dat slechts een relatief klein deel van de christelijke jongeren ook hoger christelijk onderwijs volgt.

3.2.7. Financiën

Naast reiskosten worden er door de sectie geen kosten gemaakt. Uit de kas van deputaten wordt wel het verschil bijgepast voor de kosten van het onderwijs Symposium.

3.3. Conclusies/ter besluitvorming

In de loop der jaren is de sectie meer en meer belast geworden bij het actief participeren in organisaties en in ontwikkelingen. Aan het einde van deze periode wordt geconcludeerd dat de nadruk meer zal moeten vallen op bezinning en op opvoedingsondersteuning. De bezinning krijgt binnen de sectie (of in een nieuwe opzet) gestalte door het kennismaken van lectuur en van boeken over onderwijs en opvoeding en van ontwikkelingen en activiteiten die op die terreinen plaatshebben. De bezinning mondt uit in het attenderen en adviseren van kerkenraden en opvoeders middels publicaties etc.

Gegeven deze opmerkingen wil de sectie zich in de volgende periode gaan richten op de volgende taken:

- a. Het geven van advies aan kerkenraad en classis bij benoeming van predikanten Art 6 K.O. en het bijstaan van kerkenraad en classis in voorkomende gevallen bij moeiten en vragen.

- b. Onderzoek doen naar mogelijkheden voor kerkenraden om onderwijsbetrokkenen bij elkaar te brengen en contacten te onderhouden (ontwikkelopdracht onderwijsparticipatie).
- c. Aandacht vragen voor het christelijk onderwijs en bevorderen dat deze de opvoeding in de vreze des Heeren ondersteunt. Dit kan door middel van het zoeken naar middelen die door kerkenraden gebruikt kunnen worden in de toerusting van gezinnen, ouders c.q. verzorgers (ontwikkelopdracht gezinstoerusting).
- d. Via brochures en artikelen bepaalde zaken betreffende het onderwijs onder de aandacht brengen van kerkenraadsleden c.q. kerkleden;
- e. Kennisnemen van tijdschriften en boeken om zo de ontwikkelingen in het onderwijs en in het (gewenste) opvoedingsklimaat te volgen.

De werkzaamheden van de sectie laten zich als volgt typeren. In de afgelopen periode waren werkzaamheden met een bestuurlijk karakter de participatie in de CHE en in Concent. In deze periode zijn er geen werkzaamheden verricht met een ontwikkelend karakter. De participatie in Aan de hand, het platform christelijke opvoedingsondersteuning hadden een uitvoerend karakter. Ook vanuit Concent werd een beroep gedaan op participatie. Deputaten willen op dit laatste vlak een andere richting inslaan en deze activiteiten voor de volgende periode omzetten in activiteiten met een meer bestuurlijk karakter.

4. Sectie Studentenwerk

4.1. Opdracht

De taken van de sectie studentenwerk zijn binnen het deputaatschap als volgt omschreven:

1. kerkenraden stimuleren in hun taak om jonge leden van hun gemeente, die gaan studeren, te begeleiden bij het leggen van de contacten (kerkelijke gemeente, christelijke studentenorganisaties, kamerbewonerswerk e.d.) in de stad waar de universiteit of hogeschool zich bevindt.
2. kerkenraden van up-to-date adressenmateriaal m.b.t. studentenwerk toesturen.
3. contact onderhouden met vertegenwoordigers van positief christelijke studentenorganisaties zoals de CSFR en IFES-Nederland, zich op de hoogte te houden van publicaties in deze kringen
4. tweemaaljaarlijks een conferentie voor studentenouderlingen beleggen.

4.2. Werkzaamheden

In het werk van de sectie is ten opzichte van de vorige verslagperiode nieuw leven geblazen en de sectie heeft datgene kunnen doen voor waar zij zich verantwoordelijk voor acht. De sectie heeft haar reguliere contacten onderhouden waarbij zich geen grote discutabele zaken hebben aangediend.

Belangrijkste activiteiten op bestuurlijk niveau:

- De reguliere contacten met IFES-Nederland en de CSFR zijn onderhouden.

Belangrijkste activiteiten op adviserend niveau:

- Lijst met contactpersonen/studentouderlingen staat op internet en in het kerkelijk jaarboek, kerkenraden zijn daarover aangeschreven. Er is in elke studentenstad een contactpersoon beschikbaar die een belangrijke schakel vormt voor bestaande of aankomende studenten en de aldaar aanwezige CGK gemeente.
- In november 2002 is er een toerustingdag voor contactpersonen/studentouderlingen georganiseerd.

Belangrijkste activiteiten op operationeel niveau:

- In maart 2003 is gepoogd om een informatieavond voor aankomende studenten te organiseren. Vanwege de weinige belangstelling (ca. 2 aanmeldingen) is dit geannuleerd.

4.3. Gang van zaken

4.3.1. IFES-Nederland

De sectie heeft in de verslagperiode jaarlijks contacten onderhouden met IFES-Nederland. Daarin zijn geen ontwikkelingen te melden die afwijken van de voorgaande jaren. Noemenswaardig is het verschijnen van een herdruk van het boekje Student en Gemeente van drs. Johan Visser. Deputaten hebben het symposium bezocht wat georganiseerd werd naar aanleiding van het verschijnen. Het eerste exemplaar is in ontvangst genomen door ds. J. van Langevelde vanwege zijn jarenlange betrokkenheid bij IFES-Nederland in zijn rol als deputaat. Aan het symposium nam verder deel ds. P.J. den Hertog uit Groningen. Verder is noemenswaardig de World Assemblee van IFES (internationaal) die in juli 2003 in De Bron in Nederland gehouden werd. Een unieke gebeurtenis waarin deputaten ook op de hoogte zijn geraakt van het werk van IFES buiten Nederland.

De sectie is van mening dat het werk van de bij IFES-Nederland aangesloten studentenverenigingen de kerken nauw terzijde staan bij de opvang van gelovige jongeren in de turbulente studentenwereld.

4.3.2. CSFR

Jaarlijks heeft er een ontmoeting met het landelijke bestuur van de CSFR plaatsgevonden. Op zo'n ontmoeting wordt een brede voorstelling van zaken gegeven m.b.t. de thema's die behandeld worden en de discussies die zich binnen de CSFR plaatsvinden. De relatie tussen student en kerkgenootschap heeft elk jaar de volle aandacht. Deze discussie wordt momenteel beheerst door de ontwikkelingen rondom het ontstaan van de Verenigde Protestantse Kerk.

Het is verheugend om te constateren dat een redelijk percentage studenten van onze kerken actief is in de CSFR.

4.4. Financiën

In de verslagperiode is achtereenvolgens jaarlijks subsidie verstrekt aan: IFES-Nederland (€ 7.260), Commissie Studentenwerk Groningen (€ 680) en Studentenwerk Leiden (€ 230). Daarnaast heeft de sectie zelf onkosten gemaakt m.b.t. de dag voor contactpersonen studentenwerk.

4.5. Conclusies/ter besluitvorming

Vanuit de sectie studentenwerk wordt voorgesteld om de bestaande activiteiten en het bestaande subsidiebeleid te handhaven.

De werkzaamheden t.a.v. de CSFR en IFES-Nederland hebben een bestuurlijk karakter, de werkzaamheden m.b.t. de contactpersonen hebben een uitvoerend karakter.

5. Werkgroepen Jeugdwerkvisie

5.1. Aanleiding

In de voorgaande jaren hebben deputaten voor het contact met de kerkjeugd en deputaten onderwijs diverse brochures het licht doen zien. Beide deputaatschappen kwamen tot elkaar door de overtuiging dat een christelijke opvoeding in het gezin essentieel is voor de toekomst van onze kerkjeugd. Een uitgave over kerkverlating onder de jeugd 'Blijven of weggaan?' toonde aan dat in onze kerken meer aandacht besteed moet worden aan christelijke opvoeding onder de jongere jeugd door de ouders en dat meer leiding en beleid nodig is vanuit de kerkenraad voor de catechese en het verenigingsleven.

De jongerenorganisatie CGJO heeft tweemaal een symposium georganiseerd dat gepaard ging met de uitgaven van de brochures De Handen Ineen I en II. Dezelfde onderwerpen waren hierbij aan de orde. Ook de LCJ deed onderzoek naar de plaats van onze jeugd in het postmoderne leefklimaat. Wijlen Piet Versluis heeft hiervoor belangrijk werk gedaan. De brochure "Spoorloos!?" was hiervan een verkorte uitgave.

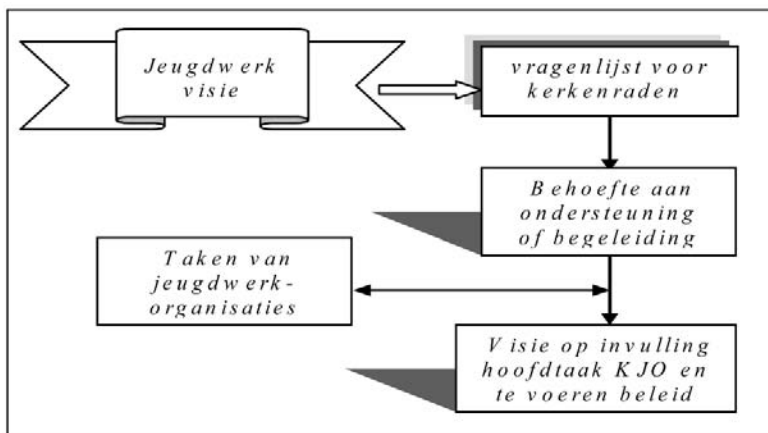
In 'De Handen Ineen' werd 'gedroomd' van een jeugdbureau. De opstellers hoopten dat de Chr. Geref. Kerken de noodzaak van hun idee wilden inzien en zich daarvoor inzetten. In een gezamenlijk overleg tussen de deputaten, de CGJO en het LCJ kwam men tot de conclusie dat het de moeite waard zou zijn om de synode te vragen een opdracht in die richting te geven. Zou het kunnen zijn dat de al breed gesignaleerde problemen m.b.t. opvoeding en vorming van de jeugd die in allerlei brochures, symposia etc. al zo vaak naar voren waren gekomen door het middel van een jeugdbureau effectiever aandacht zou kunnen krijgen?

De synode van 1998 gaf deputaten kerkjeugd en onderwijs inderdaad opdracht om te onderzoeken of en in hoeverre het mogelijk is om te komen tot een 'jeugdbureau'. In de periode die volgde bezonnen deputaten zich op de opdracht, deden onderzoek en legden hun bevindingen vast in een rapport. Over dit rapport zijn op de synode van 2001 veel vragen gesteld. Het idee jeugdbureau waar deputaten onderling al niet eensgezind over waren werd ook op de synode niet breed onthaald. De noodzaak en de toegevoegde waarde van het instellen van een jeugdbureau vroegen om een nadere onderbouwing. Dat bleek ook uit het besluit om niet verder te gaan op dat spoor, maar zich eerst verder te bezinnen op de hoofdtaak die deputaten hebben en aantoonbaar te maken dat er in de kerken inderdaad behoefte is aan ondersteuning in het onderricht en de vorming van jongeren.

Deputaten hebben in het verleden veel energie gestoken in hun deelopdracht aandacht te besteden aan de beide jeugdorganisaties afzonderlijk en met elkaar. De overtuiging groeide dat de verhouding tussen aandacht voor de georganiseerde en de niet georganiseerde kerkjeugd scheef gegroeid was. Terwijl de hoofdtaak van deputaten zich juist moet richten op het geheel van de kerkjeugd. De laatste synode heeft dit ook ingezien en daarom een geheel nieuwe opdracht gegeven:

Deputaten op te dragen nu de noodzaak en de wenselijkheid van een jeugdbureau vooralsnog niet gebreken zijn:

- visie te ontwikkelen om hun hoofdtaak, die bestaat in het bevorderen dat aan de jeugd een christelijke opvoeding en schriftuurlijke voorlichting wordt gegeven, zo goed mogelijk te kunnen uitvoeren;
- Daarbij de behoefte van de kerken c.q. kerkenraden aan begeleiding en ondersteuning inzake opvoedingsvragen en het jeugdwerk te inventariseren;
- Op basis van a. en b. beleid te ontwikkelen en (?) aan de generale synode 2004 concrete voorstellen te doen.

Deze opdracht is uitgewerkt volgens het plan zoals dat beschreven staat in de volgende paragraaf.

5.2. Werkwijze

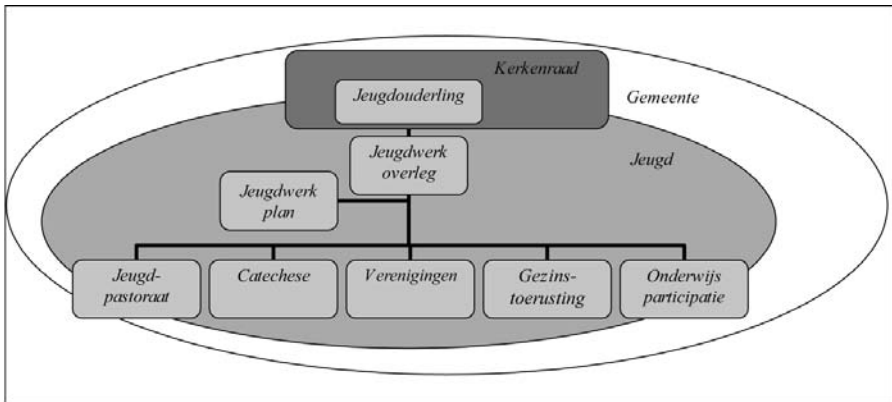
De werkwijze voor de ontwikkeling van de visie op de hoofdtaak is gevat in nevenstaand schema. In de Jeugdwerkvisie is door deputaten beschreven wat het jeugdwerk inhoudt en hoe het idealiter in de gemeente georganiseerd zou kunnen zijn.

Vervolgens is aan elke CGK kerkenraad gevraagd om het eigen jeugdwerk te beschrijven middels een door deputaten opgestelde vragenlijst. Hierbij geeft de betrokken kerkenraad ook aan welke behoefte aan ondersteuning of begeleiding er is.

Samen met de eigen ideeën van deputaten op basis van de analyses leidt dit tot een inventarisatie van de behoefte aan ondersteuning en begeleiding.

Vervolgens is in samenspraak met de jeugdwerkorganisaties (o.a. de CGJO en het LCJ) onderzocht hoe in deze behoefte kan worden voorzien. Daarbij komen de huidige werkzaamheden en de plannen van de jongerenorganisaties aan bod. Een en ander heeft uiteindelijk geleid tot een (nieuwe) visie op de invulling van de hoofdtaak van deputaten KJO en het te voeren beleid.

De uitgereikte enquête en de jeugdwerkvisie zijn documenten die separaat aan het synoderapport zijn toegevoegd.

Figuur 1. Model jeugdwerk in jeugdwerkvisie

5.3. Jeugdwerkvisie

De werkgroep heeft met bijdragen van vele anderen de jeugdwerkvisie geschreven. De jeugdwerkvisie is op dit moment een intern werkdokument van deputaten en heeft als doel gehad om de enquête te kunnen opstellen en als achtergrond gediend om de uitkomsten te interpreteren.

Het document is vernieuwend waar het gaat om structurele aandacht voor jeugdpastoraat, gezinstoerusting en onderwijsparticipatie.

Het document is uitgebreid binnen deputaten besproken. Ook is dit gedaan met vertegenwoordigers van het CGJO en het LCJ. Verheugend is de overeenstemming als het gaat om de hoofdlijnen van dit document. Te noemen valt in het bijzonder:

- het belang van de betrokkenheid van de kerkenraden bij het jeugdwerk;
- de onderlinge afstemming van de diverse op de jeugd gerichte activiteiten;
- de aandacht voor de plaats van het gezin m.b.t. de geestelijke opvoeding.

Door verschillende betrokkenen is aangegeven dat zij het een waardevol document vinden waarin veel verschillende inzichten met betrekking tot het jeugdwerk zijn gebundeld. Betrokkenen herkennen vooral de intenties en het beschreven gedachtegoed maar niet de concrete terminologie, daarvoor zijn nog vele tekstuele aanpassingen nodig. Deputaten zullen zich na de GS beraden op eventuele bewerking van dit document ten dienste van de kerken. Daartoe dienen zich mogelijkheden aan die variëren van – niets doen – tot en met – laten uitgeven door een ander –. Daarbij zullen de eventuele reacties ter synode worden betrokken.

De jeugdwerkvisie veronderstelt een grotere directe verantwoordelijkheid van de kerkenraad voor het jeugdwerk. Dit is niet in overeenstemming met de kerkerde. Omdat deputaten en jeugdwerkorganisaties wel een grotere rol voor de kerkenraad zien weggelegd, stellen deputaten voor een onderzoek te starten naar in hoeverre het wenselijk is de kerkerde op dit punt aan te passen.

5.4. Uitkomsten enquête

Uit de uitkomsten van de enquête kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

- Circa 20% van onze gemeenten zegt ondersteuning nodig te hebben op de structurele aandachtsvelden (jeugdouderling, jeugdwerkplan, jeugdwerkoverleg, gezinstoerusting etc) van jeugdwerk in de gemeente. Circa 5% van onze gemeenten zegt ondersteuning nodig te hebben ten behoeve van het omgaan met relevante ontwikkelingen (jeugdkerken, inschakeling van jongeren in de gemeente etc).

2. Door de vele vragen op het gebied van jeugdpastoraat lijkt het wenselijk hier meer kaders voor te ontwikkelen, mede gezien het feit dat beide jeugdwerkorganisaties actief blijken op dit gebied.
3. De enquête levert een beeld dat die gevraagde ondersteuning vooral een vorm van intensieve begeleiding betreft hoe zaken opgezet en uitgewerkt kunnen worden. Dit blijkt uit vragen als: "hoe zet ik op..." of "hoe zorg ik ervoor dat...".
4. Uit de gegevens blijkt dat ca 67% van de middelgrote gemeenten een klassieke vorm van afstemming bestaat en dat er dus nog geen sprake is van integrale afstemming. Integrale afstemming is iets wat deputaten erg belangrijk vinden om ook in de toekomst goed gesteld te staan.
5. De helft van de gemeenten kon aangeven wat de betrokkenheid was. Dit aantal zou misschien lager kunnen zijn, omdat sommige gemeenten dit voor het eerst hebben uitgezocht, of misschien hoger, omdat het invullen van de enquête veel tijd kostte.

5.5. *Positie van gehandicapte jongeren*

De werkgroep heeft aandacht geschonken aan de synodeopdracht om de kerken te stimuleren jongeren met een handicap in de activiteiten te betrekken. Daartoe heeft zij in de vragenlijst expliciet bij kerkenraden gevraagd in hoeverre dit voor kerkenraden een aandachtspunt is en welke vragen aan ondersteuning er leven. Doordat veel vragenlijsten ook de kerkenraden hebben gepasseerd en of in de jeugdleden/jeugdwerkoverleggen zijn besproken heeft dit aspect dus volle aandacht gehad.

De uitkomst van de vragenlijst is dat 42% van de kerken er aandacht aan schenken en dat 5% van de gemeenten er vragen over heeft.

Er is ook gevraagd hoe gemeenten hier aandacht aan geven. De volgende reacties zijn ontvangen:

- bezoekerwerk;
- aangepaste catechese en/of kerkdienst;
- praktische aanpassingen.

De vragen die gesteld zijn met betrekking tot ondersteuning van buiten de gemeente hadden betrekking op:

- Geef ons een algemene oriëntatie hoe we hiermee kunnen omgaan.
- Moet hier aparte catechese voor geven worden? Zo ja, hoe?

Niet in opdracht van deputaten, maar wel op eigen initiatief heeft het CGJO een project uitgevoerd met als doel om gehandicapte jongeren meer in het gemeentewerk te betrekken (project Hunks and Babes – oktober 2003)

Deputaten hebben het idee dat de jongeren voldoende aandacht krijgen en stellen vast dat er in elk geval nauwelijks vragen over gekomen zijn.

5.6. *Conclusies en aanbevelingen*

Uit de uitkomsten van de enquête kunnen de volgende conclusies getrokken worden. De behoefte aan ondersteuning is groot (1:5 gemeenten) en breed (8 aandachtsvelden). Deze ondersteuning kan niet door deputaten worden gegeven. Het lijkt voor de hand te liggen de eigen jeugdwerkorganisaties hier een prominenter plaats in te geven temeer omdat zij zich al in hun werk in deze richting aan het ontwikkelen zijn.

Ten tweede stellen deputaten voor om een onderzoek te starten naar in hoeverre het wenselijk is om de kerkorde aan te passen als het gaat om de verantwoordelijkheid van de kerkenraad ten aanzien van het jeugdwerk.

Ten aanzien van de evaluatie van het eigen functioneren kan gezegd worden dat deputaten hier werkzaamheden hebben uitgevoerd die gekarakteriseerd kunnen worden als 'ontwikkelen'.

6. *Werkgroep Leerplan*

6.1. *Opdracht*

De generale synode van 1998 gaf het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs de opdracht een totaal leer- en opvoedingsplan te ontwerpen. De gedachte daartoe was aangereikt door de deputaten vanuit hun zorg over de opvoeding, de catechese en de vorming van de jeugd in de kerken. Bij de eerste besprekingen na de opdracht van de generale synode hield het deputaatschap zich bezig met de vraag in hoeverre de ontwikkeling van een plan een bijdrage kan leveren aan de realisering van een integraal jeugdbeleid. Ook de volgende meer specifieke vragen kregen aandacht: Wat moet je verstaan onder een plan voor onderwijs en vorming? Welke bouwstenen zijn er nodig? Kan een plan helpen bij het vormgeven en structureren van het jeugdbeleid? Staat een plan niet haaks op 'jeugdbeleid op maat'?

Met het oog op deze vragen heeft de werkgroep leerplan een notitie geschreven, "Notitie Integraal Jeugd-beleid", die het denken over integraal jeugdbeleid inzichtelijk zou maken, naar inhoud en vorm.

De generale synode van 2001 gaf het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs de opdracht de notitie te bewerken tot een boekje dat in de gemeenten kan dienen tot het opbouwen van integraal jeugdbeleid.

6.2. *Werkwijze*

De werkgroep leerplan heeft zich bezig gehouden met het schrijven van een vereenvoudigde versie van het bestaande leerplan. De opzet is dat deze versie voor allen die betrokken zijn bij het jeugdwerk in de gemeente duidelijk maakt wat onder geïntegreerd jeugdbeleid wordt verstaan en hoe een plan voor geïntegreerd of samenhangend jeugdwerk vorm kan krijgen.

Daarnaast zou er een praktische handreiking toegevoegd moeten worden.

De werkgroep heeft hieraan gestalte gegeven door 6 portretten van gemeenten te maken waarin wordt beschreven en geanalyseerd hoe die gemeenten omgaan met planmatige/beleidsmatige afstemming van onderwijs en vorming binnen de gemeente.

Verder is er aandacht gegeven aan de praktische handreiking door het opnemen van bijlagen. De bijlagen zijn speciaal bedoeld ter ondersteuning van degene die leiding geeft aan het proces van planontwikkeling. In de bijlagen wordt een voorstel indeling van een plan geboden en worden mogelijke doelstellingen beschreven.

6.3. Gang van zaken

Enkele leden van de werkgroep hebben zich bezig gehouden met het schrijven van de jeugdwerkportretten van zes gemeenten. Bij het tot stand komen van de jeugdwerkportretten is gebruik gemaakt van de diensten van studenten van de school voor de journalistiek van de Christelijke Hogeschool Ede.

In de jeugdwerkportretten wordt een indruk gegeven hoe men met kinderen en jongeren rekent in de erediensten, hoe en wat er wordt gecatechetiseerd, hoe er club- en verenigingswerk wordt gedaan, wat de rol is van de jeugdambtsdragers en het jeugdoverleg enz.

Een belangrijke vraag daarbij was of het kerkelijk werk voor de jeugd inhoudelijk op elkaar is afgestemd. Bewust is gekozen voor twee kleinere, twee middelgrote en twee grote gemeenten. Eveneens is bewust gekozen voor drie gemeenten binnen het CGJO-bereik en drie gemeente binnen het LCJ-bereik.

We zijn blij dat de kerkenraden hun medewerking gaven.

De overige leden van de werkgroep zijn bezig geweest met het herschrijven van de notitie integraal jeugd-beleid.

Verder werden er stappen ondernomen om het tot een uitgave te laten komen in boekvorm. De werktitel van het boek is: **Jeugdwerk in samenhang**, handreiking voor de afstemming van onderwijs en vorming in de Christelijke Gereformeerde Kerken

6.4. Financiën

De werkzaamheden van de studenten van de school voor de journalistiek van de Christelijke Hogeschool Ede en de door hen gemaakte kosten werden betaald uit de kas van het deputaatschap. Daarnaast zijn er kosten gemaakt voor het drukken en verspreiden van het boekje. Het bedrag hiervan is op moment van schrijven nog niet bekend.

6.5. Conclusies

Met het uitbrengen van een boek dat in de gemeenten kan dienen tot het opbouwen van integraal jeugd-beleid, D.V. in het najaar van 2004, heeft het deputaatschap voldaan aan de opdracht.

Binnen de werkgroep is geconstateerd dat het goed zou zijn om als deputaatschap nog invulling te gaan geven aan een inhoudelijk leerplan. Dit zou een soort overzicht moeten zijn waar in globale termen is aangegeven welke stof door jongeren behandeld moeten worden. Dit overzicht kan dan als basis (of als referentiekader) dienen voor eigen plannen van de gemeenten. De aanbeveling is om komende jaren onderzoek naar te doen naar de wenselijkheid en haalbaarheid en vervolgens eventueel een inhoudelijk leerplan te ontwikkelen.

De werkzaamheden van de werkgroep hebben het karakter van 'ontwikkelen'. Het doorontwikkelen van het bestaande document en het uitgeven ervan.

7. Overige zaken

7.1. Jeugdkerken

In 2003 hebben 3 deputaten een notitie opgesteld ten aanzien van de jeugdkerken. Deputaten probeerden rekening te houden met de volle breedte van ons kerkverband en met de verschillende verschijningsvormen van de jeugdkerken. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een notitie waarover inhoudelijke overeenstemming bestond. Deze overeenstemming kon bereikt worden door de verschillende voors en tegens van de jeugdkerken te beschrijven en daarbij het eindoordeel aan de kerkenraden zelf over te laten. Alhoewel de inhoudelijke overeenstemming grotendeels bereikt was, is de notitie door deputaten zelf terzijde geschoven omdat de notitie te vaag bleef en weinig toevoegde aan wat er al in de kerkelijke pers over dit onderwerp verschenen was.

In het verleden zijn ook notities opgesteld over de EO-jongerendagen en toen ervaren deputaten dezelfde verlegenheid.

Het lijkt de deputaten meer in het belang van de kerken dat er op persoonlijke titel vrijuit over dit soort onderwerpen geschreven wordt dan dat alle energie opgaat aan compromisteksten. Wél is het zaak dat de discussies over dit soort onderwerpen ook binnen het deputaatschap gevoerd worden.

7.2. Gemeentenproject

In de vergadering van d.d. 15 maart 2004 is er een ontmoeting geweest met een afvaardiging van Gemeentenproject, t.w. de heren K. Koelwijn (programma-manager) en ds. J. Smit. (voorzitter). Het betreft een stuk vorming en toerusting voor jongeren tot een jaar of dertig, gericht op het (gaan) vervullen van taken in de kerk. Het gemeentenproject functioneert binnen de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), maar staat open voor jongeren uit onze kerken. Men zou daar graag ook een officiële kerkelijke status aan geven. Zij hebben (na overleg met andere deputaatschappen) hun voorkeur uitgesproken om het gemeentenproject te laten vallen onder deputaten kerkjeugd en onderwijs. Naar aanleiding van dit verzoek komt het deputaatschap voor verschillende vragen te staan:

Past deze taak onder ons deputaatschap in verband met de leeftijd van de doelgroep? Hoe om te gaan met het feit dat een deel van de kerken zich waarschijnlijk niet zo zal herkennen in het werk van gemeentenproject? Bovenal: hoe verhoudt dit verzoek zich met het interne beleid van het deputaatschap om zich wat terug te trekken t.a.v. uitvoerende taken?

Uiteindelijk wordt op grond van de nieuwe beleidslijn besloten geen officiële relatie aan te willen gaan, maar als deputaatschap wél contact te onderhouden en het werk van het gemeentenproject onder de aandacht van de kerken te brengen.

Het is het voornemen van deputaten om in algemene zin zo breed mogelijk te gaan werken aan netwerken en te stimuleren dat er bekendheid gegeven wordt aan allerlei zaken rondom het "jeugdland" zonder daar het etiket van het deputaatschap aan te willen hangen en daarmee min of meer "hét" standpunt van onze kerken te willen vertolken.

8. Financiën totaal

8.1. Begroting 2005-2007

	2005	2006	2007
Lasten			
Subsidies CGJO	73.000	129.000	132.000
LCJ	73.000	129.000	132.000
IFES	7.300	7.400	7.500
Overigen	4.000	4.100	4.200
Kosten dienstencentrum	7.000	7.000	7.000
Reiskosten	4.500	4.600	4.800
Algemene kosten	3.000	3.100	3.200
Totaal lasten	171.800	284.200	290.700
Baten			
Bijdragen kerken	246.400	246.400	246.400
Rente	2.500	2.500	2.500
Totaal baten	248.900	248.900	248.900
Overschot/tekort	77.100	- 35.300	- 41.800

8.2. Toelichting

1. In de subsidies voor LCJ en CGJO is het voorstel van deputaten zoals geformuleerd in 2.5 verwerkt. Dit komt er kort op neer dat de kerk het wegvallende subsidies voor het grootste gedeelte aanvullen en dat de organisaties zelf voor de rest zorgen.
2. Het eigen vermogen van het deputaatschap blijft constant.
3. Er zijn geen exploitatietekorten. Overschot in 2005 en tekorten in 2006/2007 heffen elkaar op.
4. Er is geen rekening gehouden met niet afdragende kerken. Indien kerken niet afdragen komt dat ten laste van ons eigen vermogen. Voor 2005 tot en met 2007 wordt dat geschat op resp. Euro 3.850, 4.000 en 4.150.
5. Jaarlijkse inflatiecorrectie bedraagt 2,5%.

8.3. Voorstel

Bovenstaande begroting betekent dat er een omslag aan de GS zal worden voorgesteld van € 3,33 per (doop-)lid. (Over 2002/2004 was dat € 1,59). Hierbij wordt uitgegaan van 74.000 leden/doopleden.

9. Conclusies en voorstellen

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies samengevat. In 1.2 en 1.3 worden de instructie en de opdracht van de GS weergegeven. In dit hoofdstuk zal daarop worden ingegaan.

9.1. Conclusies t.a.v. toekomstig functioneren

Gedurende de gehele verslagperiode heeft deze vraag bij deputaten op de achtergrond geleefd. Daarnaast is hier via de vragenlijst expliciet aandacht aan geschonken. In dit hoofdstuk willen we de lijnen die al eerder in deze rapportage naar voren zijn gekomen samenvatten en doorvertalen naar een nieuwe visie op de inzet van het deputaatschap.

9.1.1. Conclusies uit de evaluatie van het interne functioneren

Aan het einde van de periode konden de volgende gezamenlijke **constateringen** worden gedaan ten aanzien van het **functioneren**:

1. Het deputaatschap is te groot om efficiënt als één groep te kunnen werken, vandaar dat er telkens gewerkt is in kleine eenheden (secties/werkgroepen).
2. De begeleiding van de CGJO en het LCJ was in de afgelopen jaren minder dan in de voorgaande periodes.
3. Deputaten hebben (als parttimers) geen tijd om daadwerkelijk veel uitvoerende activiteiten te ontplooiën en zelf op die manier een actieve bijdrage te leveren aan de ontwikkeling op het gebied van het jeugdwerk of christelijk onderwijs in de plaatselijke gemeenten.
4. Deputaten zijn in deze periode gestart met het aantrekken van externen voor het bijdragen in het ontwikkelen van materialen. Alhoewel deze inzet de nodige begeleiding heeft gevraagd willen deputaten verder op deze lijn.

9.1.2. Conclusies uit de evaluatie van de activiteiten

Uit de conclusies van de verslagen van de secties ontstaat het volgende beeld. Met grijs is aangegeven indien een activiteit naar de mening van deputaten goed kan worden uitgevoerd.

Sectie/werkgroep/activiteit	Bestuurlijk	Ontwikkelen	Uitvoeren
Georganiseerd jeugdwerk	CGJO LCJ YEK		
Onderwijs	CHE		Beg. Art 6 predik. Onderwijsymposium
	Aan de hand	←←←	Aan de hand
	Concent	←←←	Concent
Studentenwerk	IFES-NL CSFR		Jaarlijks brief jaarlijks contactpersonendag
Jeugdwerkvisie		Jeugdwerkvisie	
Jeugdwerkplan		Jeugdwerkplan	
Jeugdkerken etc			Schrijven van een notitie
project	project		
Activiteiten uit het verleden:			
		Brochure past zorg	Jeugdouders conferentie
		Brochure schoolkeuze	
		Brochure jeugdouders	

Uit deze tabel kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

1. Activiteiten met een bestuurlijk karakter kunnen naar tevredenheid van deputaten uitgevoerd worden.
2. Deputaten willen een taak houden met een ontwikkelend karakter, m.b.t. het ontwikkelen van materialen en/of instrumenten die door kerkenraden of jeugdwerkorganisaties kunnen worden gebruikt.
3. Deputaten willen zich terugtrekken van het uitvoerende vlak. Te zien valt dat met name in de laatste kolom de activiteiten niet tot tevredenheid van deputaten uitgevoerd kunnen worden. Zo willen deputaten gaan zoeken naar andere vormen om betrokkenen in het onderwijs te bereiken, waarbij deputaten in plaats van zelf onderwijsbetrokkenen te ondersteunen kerkenraden willen oproepen / toerusten dit zelf te doen.

Een uitzondering geldt voor de ondersteuning van de contactpersonen studentenwerk, maar dat komt door het geringe aantal gemeenten dat bereikt moet worden (ca. 16).

Op de meeste andere terreinen van het aandachtsveld van deputaten zijn fulltimers actief die wel voldoende tijd en middelen hebben. Te denken valt aan de medewerkers van de CGJO en het LCJ, maar ook aan de stafwerkers van IFES-Nederland.

9.1.3. Conclusies uit het onderzoek naar de jeugdwerkvisie

We herhalen hier de conclusies zoals die eerder gemaakt zijn.

Uit de uitkomsten van de enquête kunnen de volgende conclusies getrokken worden:

1. Circa 20% van onze gemeenten zegt ondersteuning nodig te hebben op de structurele aandachtsvelden (jeugdouders, jeugdwerkplan, jeugdwerkoverleg, gezinstoerusting etc) van jeugdwerk in de gemeente. Circa 5 % van onze gemeenten zegt ondersteuning nodig te hebben ten behoeve van het omgaan met relevante ontwikkelingen (Jeugdkerken, inschakeling van jongeren in de gemeente etc).
2. Door de vele vragen op het gebied van jeugdpastoraat lijkt het wenselijk hier meer kaders voor te ontwikkelen, mede het feit dat beide jeugdwerkorganisaties actief blijken op dit gebied.
3. De enquête levert een beeld dat die gevraagde ondersteuning vooral een vorm van intensieve begeleiding betreft hoe zaken opgezet en uitgewerkt kunnen worden. Dit blijkt uit vragen als: "hoe zet ik op..." of "hoe zorg ik ervoor dat ...".
4. Uit de gegevens blijkt dat ca 67% van de middelgrote gemeenten een klassieke vorm van afstemming bestaat en dat er dus nog geen sprake is van integrale afstemming. Integrale afstemming is iets wat deputaten erg belangrijk vinden om ook in de toekomst goed gesteld te staan.
5. De helft van de gemeenten kon aangeven wat de betrokkenheid was. Dit aantal zou misschien lager kunnen zijn, omdat sommige gemeenten dit voor het eerst hebben uitgezocht, of misschien hoger, omdat het invullen van de enquête veel tijd kostte.

9.1.4. Eindconclusie

Wanneer de opmerkingen uit de vorige paragrafen gecombineerd worden, leidt dat tot het volgende beeld:

Deputaten willen vooral bezig zijn op het gebied van de bestuurlijke functie. Dit betreft dan vooral het onderhouden van contacten met de betreffende organisaties. Daarbij wil deputaten niet zelf zitting nemen in besturen en commissies etc. maar wel contacten blijven onderhouden met deze besturen of contacten onderhouden met broeders of zusters die op persoonlijke titel in deze besturen of commissies zitten. Indien er zich zaken aanbieden die voor de kerk aandacht vragen dan hebben deputaten voldoende middelen om deze zaken aan de orde te stellen.

Deputaten willen zich terugtrekken van het uitvoerende vlak. Hieronder verstaan we zaken als zelf organiseren van toerusting, zelf zitting nemen in commissies etc. De behoefte van kerkenraden op het gebied van ondersteuning in de uitvoering of implementatie van jeugdwerk in de gemeente vraagt een (langdurige) intensieve begeleiding. Deputaten zijn niet in staat deze begeleiding te geven. Jeugdwerkorganisaties wel, zij hebben hun activiteiten in de loop der jaren al verlegd van het toerusten van verenigingen naar

toerusten op het grotere geheel van het jeugdwerk. Daarom stellen wij voor om de jeugdwerkorganisaties hier een prominenter plaats in te geven en hen daarom ook te voorzien van de voorgestelde financiële middelen.

Deputaten willen blijven ontwikkelen. Dit ontwikkelen hoeft echter niet door deputaten zelf te gebeuren maar zij willen hier in toenemende mate broeders of zusters bij inschakelen met een specifieke deskundigheid op dit onderwerp. Het ontwikkelen zal blijven gebeuren onder de verantwoording van deputaten. De onder verantwoording van deputaten ontwikkelde materialen (bijv de jeugdwerkvisie) kunnen daarbij gebruikt worden als toetsingskader voor ondersteuning die door de jeugdwerkorganisaties aan kerkenraden gegeven wordt.

Gegeven bovenstaande taakverschuiving, het eerder genoemde inefficiënte functioneren als gevolg van een te grote samenstelling van het deputaatschap en de wens om adviseurs in te schakelen voor ontwikkelwerkzaamheden willen deputaten voorstellen om in de volgende periode met een kleiner deputaatschap van start te gaan.

Ten aanzien van de toekomstige samenstelling stellen deputaten voor:

- 3 personen voor de sectie georganiseerd jeugdwerk (LCJ, CGJO, penningmeester)
- 2 personen voor sectie onderwijs
- 2 personen voor sectie studentenwerk

De taken van voorzitter en secretaris kunnen met een van bovenstaande taken gecombineerd worden. Dit geldt eveneens voor de taken met betrekking tot ontwikkelen.

De instructie in de kerkorde maakt het mogelijk om adviseurs te benoemen, maar dit aantal is beperkt tot 2. Gegeven het kleiner wordende deputaatschap en het aantal ontwikkelzaken lijkt 2 erg beperkt. Deputaten stellen voor het woord 'tweetal' te vervangen tot 'aantal'.

9.1.5. Jeugdbureau?

De opdracht van de GS aan deputaten met betrekking tot het ontwikkelen van de visie heeft als achtergrond de discussie rond het voorstel dat deputaten aan de vorige synode presenteerden met betrekking tot het oprichten van een jeugdbureau. De uitkomst van de bezinning door de deputaten betekent dat het voorstel tot een jeugdbureau van de baan is. Er spelen twee belangrijke argumentaties een rol. Ten eerste denken we dat een jeugdbureau te beperkend is gezien de hoeveelheid vragen en instanties dat zich nu al bezighoudt, ten tweede hebben deputaten niet de verwachting dat het jeugdbureau een efficiënt werkende organisatie zal gaan worden.

De behoeften aan ondersteuning van de kerkenraden is dermate groot dat dit volgens deputaten de mogelijkheden van een eenvoudig jeugdbureau te boven gaat. De behoefte aan ondersteuning lijkt niet alleen veel (1:5 gemeenten) maar volgens inschatting van deputaten ook een langdurig karakter te hebben.

Deputaten constateren dat de jeugdwerkorganisaties zich in toenemende mate op het grotere aandachtsveld begeven. Daarnaast zien we dat kerkenraden in toenemende mate hun eigen verantwoordelijkheid voor jeugdwerk nemen doordat her en der in het land op plaatselijk vlak (parttime) betaalde jeugdwerkers worden aangesteld, vaak ook met een toerustende taak. Dit zijn ontwikkelingen die deputaten niet willen afremmen maar wel willen (blijven) begeleiden.

In de destijds voorgedragen alternatief is het jeugdbureau een soort werkorganisatie waar alle activiteiten m.b.t. jeugdwerk geconcentreerd zijn. Op dit moment hebben deputaten een sterkere voorkeur voor een bestuursmodel: deputaten geven op hoofdlijnen kaders waarbinnen de jeugdwerkorganisaties en anderen zich kunnen bewegen. We denken dat dit model meer activiteiten zal doen laten ontplooiën dan wanneer alles uit één bureau geregeld gaat worden omdat daar de scheiding tussen kaders stellen en uitvoeren minder helder gescheiden is.

Een tweede argument is dat een voorwaarde voor een integrale werkorganisatie zoals een jeugdbureau is dat het een efficiënte organisatie is met (een) aansprekende werker(s), die het vertrouwen geniet(en) van de volle breedte van de kerk. De betekenis van zo'n bureau zou ook afhankelijk zijn van de samenwerking met beide jeugdwerkorganisaties. Er zitten zoveel mitsen en maren aan, dat deputaten het te riskant vinden om de schaarse financiële middelen hierop in te zetten. Iets dergelijks kan gezegd worden m.b.t. het idee van een landelijk vrijgestelde secretaris zoals deze nu functioneert voor deputaten buitenlandse zending of een landelijke consultant zoals deze nu functioneert voor evangelisatie.

Bovenstaande conclusie is anders dan in het synoderapport van de GS 2001 toen deputaten nog een warm pleidooi voerden voor een jeugdbureau. Er is sprake van een voortschrijdend inzicht omdat deputaten toen nog geen beeld hadden van de omvang en de aard van de behoefte aan ondersteuning.

9.2. Overige conclusies

Voor wat betreft de overige zaken die in de opdracht van de GS 2001 naar voren zijn gekomen, geldt het volgende:

Met betrekking tot het leerplan voor onderwijs en vorming: Dit zal worden uitgegeven (zie H6)

Met betrekking tot het inschakelen van jongeren met een handicap: deputaten hebben dit middels de vragenlijst aan de orde gesteld. Deputaten hebben het idee dat de jongeren voldoende aandacht krijgen en stellen vast dat er nauwelijks vragen over gekomen zijn. (zie 5.5)

Met betrekking tot het subsidiebeleid: deputaten zien geen mogelijkheid om tot objectieve criteria te komen (zie 2.6)

9.3. Voorstellen

9.3.1. Benoemingen

Deputaten stellen voor om de volgende periode in plaats van 11 een 7-tal deputaten te benoemen. Dat zijn de huidige deputaten mevr. drs. L.A. Rijksen en dhr. J. Mauritz, ir. W.H. van Eeken, ds. L.C. Buijs, ds. B.L.C. Aarnoudse. Ten aanzien van de twee (of meer indien de synode anders besluit) openstaande vacatures zal de GS separaat geïnformeerd worden.

9.3.2. Financiën

Deputaten stellen voor de omslag per lid te verhogen tot € 3,33

9.3.3. Wijzigen instructie

Deputaten stellen voor om de instructie in de kerkorde (bijlage 29) als volgt te wijzigen:

	Huidige tekst	Nieuwe tekst
Art 1	De generale synode benoemt 11 deputaten 'kerkjeugd en onderwijs'.	De generale synode benoemt 7 deputaten 'kerkjeugd en onderwijs'.
Art 2	Deputaten zijn gerechtigd een tweetal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk, de opvoeding en het onderwijs.	Deputaten zijn gerechtigd een aantal adviseurs aan te trekken, die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in de vragen met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk, de opvoeding en het onderwijs.
Art 3f	f. contact te onderhouden met kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs.	f. kerkenraden te stimuleren contacten te onderhouden met kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs.
Art 3g	g. contact te onderhouden met predikanten die naar art. 6 K.O. zijn vrijgesteld voor werk in het onderwijs.	g. kerkenraden en classis te adviseren bij benoeming van predikanten art. 6 K.O. en het bijstaan van kerkenraad en classis in voorkomende gevallen bij moeiten en vragen.
Art 3h	<<Nieuw>>	h. het ontwikkelen van materialen, eventueel met inschakeling van adviseurs, met betrekking tot de jeugd, het jeugdwerk, de opvoeding en het onderwijs.
Art. 4.	Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door: a. het verstrekken van informatie omtrent het jeugdwerk, de christelijke opvoeding en het onderwijs; b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september; c. het geven van voorlichting aan de jeugdouderlingen en/of jeugddiakenen.	Het contact met kerkenraden wordt onderhouden door a. in algemene zin informatie te verstrekken omtrent het jeugdwerk, de christelijke opvoeding en het onderwijs door middel van algemene publicaties en artikelen. b. hen te wijzen op materialen en ander vormen van toerusting die verantwoord zijn.
Art. 6.	Het contact met betrokkenen bij het onderwijs wordt onderhouden door hen te instrueren en te adviseren inzake de roeping die zij hebben met betrekking tot het onderwijs.	<<Kan vervallen, hier wordt al in 3 f over gesproken>>

9.3.4. Opdrachten

Deputaten stellen voor om deputaten voor de volgende periode op te dragen:

- de jeugdwerkvisie uit te werken op een door de GS nader aan te geven wijze. Zie (5.3);
- een voorstel te schrijven hoe de kerkorde veranderd kan worden ten aanzien van de verantwoordelijkheden van de kerkenraad ten aanzien van het jeugdwerk. Zie (5.3);
- op de volgende aandachtsvelden zaken te ontwikkelen:
 - een kader voor het opzetten voor pastoraat aan jongeren (Zie 5.6);
 - een overzicht van te behandelen stof, indien wenselijk en haalbaar (zie 6.5);
 - materiaal/kaders om onderwijsparticipatie te stimuleren en te begeleiden (Zie 3.3);
 - materiaal/kaders om gezinstoerusting te stimuleren en te begeleiden (Zie 3.3).

Bijlage 1

Jeugdwerk binnen de CGK

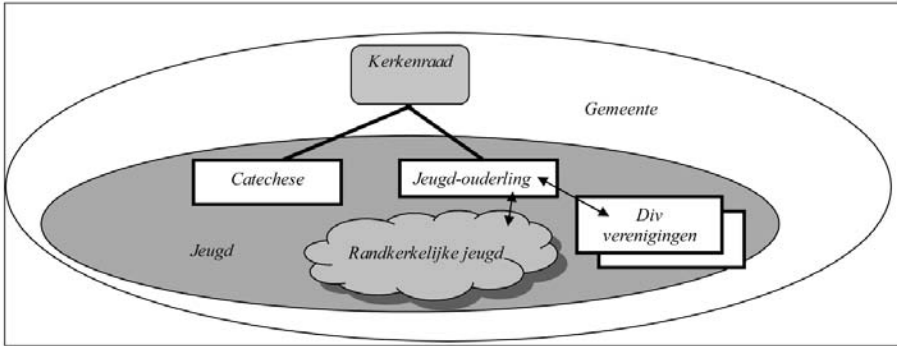
Bijlage 1 bij synoderapport GS 2004 deputaten kerkjeugd en onderwijs – 18 juni 2004
Intern werkdokument deputaten kerkjeugd en onderwijs – Versie 2.2

De status van dit document:

Dit document is opgesteld door deputaten kerkjeugd en onderwijs en biedt een ordening van allerlei zaken die volgens deputaten van belang zijn voor goed jeugdwerk. Het document is op de eerste plaats voor deputaten zelf geschreven en is dus in deze vorm niet geschikt om aan de gemeenten te presenteren. Het niet geschikt zijn betreft dan vooral de terminologie en toegankelijkheid. Het document heeft wel gediend als gespreksnotitie met de CGJO en het LCJ. Zij hebben aangegeven dat zij zich in het gedachtengoed te herkennen maar minder in de terminologie. Wil dit document voor gemeenten toegankelijk gemaakt worden dan zullen er dus nog grote inspanningen moeten worden verricht om het naar de gemeenten te vertalen.

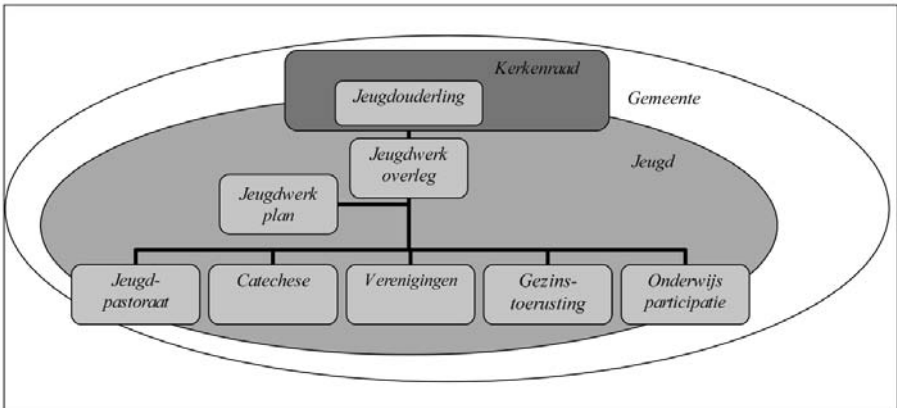
1. Inleiding

In dit document staat de visie van het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland beschreven. Dit is gemaakt ten behoeve van de synodeopdracht van de synode van 2001 om als deputaatschap een beeld te gaan vormen van haar inzet. Om dit te kunnen doen was het eerst noodzakelijk om eens goed op een rij te zetten waar deputaten voor staan voor wat betreft de inhoud en organisatie van het kerkelijke jeugdwerk. In dit document wordt daarom een model voor kerkelijk jeugdwerk gepresenteerd.

Figuur 2. Huidige organisatie van jeugdwerk in veel gemeenten

In bovenstaande figuur 1 staat een schematische weergave van hoe het jeugdwerk tot nu toe in veel gemeenten georganiseerd is. De afgelopen jaren is het jeugdwerk aan veranderingen onderhevig en worden er andere eisen gesteld. In dat licht hebben deputaten een model ontworpen dat weergegeven is in onderstaand figuur 2. In dit document wordt dat onderstaand model geïntroduceerd in hoofdstuk 4 en vervolgens uitgebreid besproken.

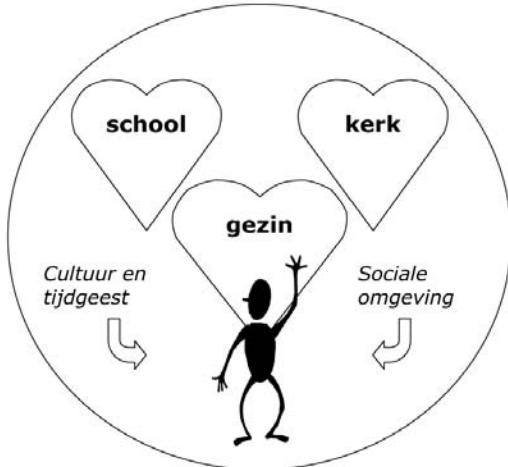
Figuur 3. Model voor organisatie van jeugdwerk

2. Geloofsopvoeding

2.1. Definitie

De term 'geloofsopvoeding' is een veelgebruikte term om aan te geven wat christelijke opvoeding in gezin, school en kerk dient te zijn. Het vat goed samen waar het om gaat in de christelijke opvoeding. Het gaat om het bijbrengen van kennis, de inhoud van het geloof. Zo spreekt Gods Woord ook over het 'geloof dat eenmaal de heiligen overgeleverd is' (Judas: 3). Het woord is niet onomstreden, omdat het de indruk kan wekken alsof wij onze kinderen tot geloof kunnen brengen als we maar goed opvoeden. Geloofsopvoeding heeft als hoogste doel dat door middel van kennis en het voorbeeld van de ouders het kind mag komen tot persoonlijk geloven, doordat de Heilige Geest deze 'opvoeding in de voorzeide leer' (doopsformulier) wil zegenen. In de dogmatiek worden ook het 'fides quae' (wat we geloven) en het 'fides qua' (dat we geloven) onderscheiden, maar niet gescheiden. Zo bezien wil dit woord ook de eenheid van leer en leven, kennis en relatie bewaren (vergelijk: drs. P.D. Hofland, Geloofsopvoeding in gezin, school en kerk, hoofdstuk II, Leiden 1993).'

In onderstaande afbeelding staan schematisch de verschillende partijen/factoren weergegeven die een rol spelen bij de geloofsopvoeding van onze jongeren in de omgeving. Aangezien niet alleen de kerk maar ook de school, het gezin, de huidige cultuur & tijdgeest en de sociale omgeving van de jongere van grote invloed zijn op de geloofsopvoeding van het kind dienen ook deze factoren in de visie van deputaten voldoende plaats te krijgen. Dit mede vanuit de vooronderstelling dat de kerk ook de factoren 'gezin' en 'school' en 'sociale omgeving' kan beïnvloeden.

Geloofsopvoeding van jongeren

Bovenstaand schema is bepalend voor de definitie die wij aan geloofsopvoeding willen geven. School, kerk en gezin zijn van grote invloed op de ontwikkeling van het geloof van de jongere temidden van de sociale omgeving, cultuur en tijdgeest. De ouders zijn hierin primair verantwoordelijk, maar de school en de kerk hebben een eigen verantwoordelijkheid vanuit hun deskundigheid. Een (christelijke) school en de gemeente kunnen ouders immers ondersteunen in de geloofsopvoeding van hun kinderen. De geloofsopvoeding is de invloed van school, kerk en gezin in leer en leven van het christelijke geloof.

2.2. Gezin

Het gezin is de bijbelse samenlevingsvorm waarin de opvoeding van het kind primair gestalte moet krijgen en is als zodanig van grote betekenis. De ouders hebben het kind van de Heere ontvangen en daarom hebben zij de eerste verantwoording voor de (geloofs)opvoeding. Bij de bediening van de Heilige Doop hebben zij onder meer beloofd hun kind zelf te onderwijzen in de leer die de Kerk belijdt en hebben ze ook beloofd het kind te doen onderwijzen, wat plaats vindt op de school en in de kerk. Het christelijke gezin kan zelfs 'een kerkje in de kerk' worden genoemd.

Enkele belangrijke bijbelse eisen voor het functioneren van het gezin zijn:

- Dat God een duidelijke plaats heeft in leven en denken.
- Dat er oog en hart is voor de medemens en de schepping.
- Dat men tijd en aandacht heeft voor elkaar.
- Dat kinderen respect hebben voor hun ouders en dat de ouders zo met de kinderen omgaan dat zij respect verdienen.
- Dat men met elkaar spreekt over de persoonlijke geloofsbeleving en hoe men als christen staat in deze samenleving.

Daarnaast is het is van groot belang dat er in het gezin een positieve opstelling is ten opzichte van de praktijk van het kerkelijke leven. We denken aan concrete dingen als:

- beseffen dat God Zijn Woord doet spreken in de kerk,
- eerbied voor de Heilige Schrift en het ambt,
- een trouwe kerkgang,
- de voorbereiding op de eredienst en het gesprek thuis na de dienst,
- het bidden voor elkaar en het leren elkaar te dienen,
- het meeleven met elkaar zal het meeleven met mensen uit de gemeente in vreugdevolle en in verdrietige omstandigheden kunnen bevorderen,
- het bezoeken van de zondagschool, de catechisaties, de verenigingen of de clubs,
- het zoveel als mogelijk aanwezig zijn van het hele gezin bij het huisbezoek.

2.3. School

De vorming van onze kinderen vindt grotendeels plaats op school en dat gedurende vele jaren, minstens zolang de leerplicht eist. Dat betekent dat de inhoud van de leerstof en van wat verder op school gebeurt aan interactie tussen leerkrachten en leerlingen en leerlingen onderling van cruciaal belang is voor onze

kerkjeugd. In het verleden hebben ouders het onderwijs gezien als een verlengde en verbreding van de christelijke opvoeding; daarbij aangespoord door de beloften bij de doop afgelegd. Zonder voorbij te gaan aan de eigenheid van het onderwijs, blijft dit een fundamenteel uitgangspunt voor de gemeente van Christus en van christelijke ouders. Voorheen hebben christelijke ouders, veelal met een voortrekkersrol van de kerkenraad, gestreefd naar de oprichting van scholen, passend bij de eigen identiteit. Andere ouders kozen voor bestaande christelijke scholen die daar het dichtst bij stonden. Zo treffen we vandaag een veelzijdige situatie aan:

- kinderen en jongeren zitten op scholen van diverse christelijke signatuur
- in het vervolgonderwijs van vmbo tot aan universiteit zitten jongeren soms op een instelling van christelijke signatuur, veel vaker echter, vanwege het ontbreken daarvan, op een instelling van niet christelijke signatuur.

2.4. Cultuur en tijdgeest

Onze jongeren leven in het spanningsveld van twee culturen. Dit is aan de ene kant de (sub)cultuur van het kerkelijke leven, het gezin en in veel gevallen ook de christelijke school. Aan de andere kant is dit de maatschappij, waarin ze studeren, werken en uitgaan, met haar eigen, veelal niet-christelijke, normen en waarden.

Het zijn twee werelden, die wat normen en waardepatroon betreft heel ver uit elkaar liggen. Het jeugdwerk in onze kerken zal aandacht dienen te geven aan wat jongeren doen om met deze spanning om te gaan:

- assimileren: in de kerk een halve heiden en in de wereld een halve christen
- fragmentarisering: een christelijk leven in de kerkelijke cultuur en een werelds leven in de maatschappij, waarbij dit twee gescheiden werelden zijn geworden
- persisteren: wel een hartelijke keuze voor de kerkelijke cultuur, maar daarvan niets uitdragen in de maatschappij
- differentiëren: onderscheid kunnen maken tussen de zaken van de wereld en de zaken van het Koninkrijk van God.

Het gaat er in ons jeugdwerk om onze jongeren te laten zien van welke cultuur ze deel uitmaken en hen daarmee te confronteren met het doel ze te leren om positief-kritisch te staan in de huidige cultuur.

Daarbij is een eerste voorwaarde dat we onze voortdurend veranderende (jongeren)cultuur kennen, omdat die onvermijdelijke invloed uitoefent op ons en onze jongeren. Enkele trefwoorden van de trends, die genoemd kunnen worden, zijn:

Meerkeuzecultuur: onze jongeren zijn gewend aan het feit dat alles kan; men moet overal kiezen uit een enorm aanbod van zaken en meningen. Ze zijn verwend en gewend aan hoge kwaliteit en onmiddellijke behoeftebevrediging. Ze verdelen hun leven in gescheiden compartimenten, waarbij in ieder compartiment het 'ultieme genot' nagestreefd wordt. Onze jongeren voelen zich ook helemaal niet ongelukkig, al zijn ze het wel als de relatie met de Heere ontbreekt.

Genotscultuur: de aandacht verschuift mede daardoor naar 'genieten': alles moet leuk zijn, er moet iets te beleven zijn (grenservaringen opdoen). Zo is er steeds meer spektakel nodig om jongeren tevreden te stellen, omdat ze geneigd zijn van 'kick naar kick' te leven;

Ik-cultuur: de hele maatschappij is gericht op de ontplooiing van het individu, die zich ook (bijna) onbeperkt moet kunnen ontplooiën. De hoogste norm daarbij is het 'ik vind dat het moet kunnen' (autonome denken)

Gevoelscultuur: het 'ik vind' is niet zozeer op basis van een doorwrochte mening, maar veel meer gestoeld op een 'ik voel...'. Iets is goed, omdat het goed voelt of omdat je jezelf er goed bij voelt. Ook 'geloven' heeft naar hun beleving meer te maken met 'een goed gevoel erbij hebben', 'ervaringen met Jezus' hebben etc.

De wereld is geen openlijke vijand meer: het is niet raar meer om christen te zijn, maar ook omgekeerd: de scheidslijn tussen christenen en niet-christenen wordt steeds minder als een kloof gezien.

2.5. Sociale omgeving

De sociale omgeving verwijst naar de inhoud en betekenis van de sociale contacten die een jongere heeft. De doorwerking hiervan in het doen en laten is enorm groot. Omdat de sociale gemeenschap in veel gevallen niet meer samenvalt met de christelijke gemeenschap vraagt dit van de jongere een grote rolbewustheid. Anderzijds wordt hierdoor de functie van de kerk als gemeenschap steeds belangrijker. De kerk kan de jongere een alternatief bieden. De kerk moet hierin dan wel investeren, door middel van een goed ontwikkeld en onderhouden verenigingswerk, kleine groepen of speciale ontmoetingsruimten voor jongeren.

2.6. Kerk

Gelet op de geschetste ontwikkelingen in cultuur en tijdgeest, de sociale omgeving, de school en het gezin, dient de rol van de kerk in de geloofsopvoeding steeds meer aandacht te verkrijgen. De kerk heeft in de loop der eeuwen verschillende structuren ontwikkeld waarbinnen de geloofsopvoeding gestalte kan krijgen. Al deze structuren kunnen gevat worden onder de term jeugdwerk. In de rest van dit document zal een visie worden gegeven op de plaats en de taak van het jeugdwerk in de gemeente om tegemoet te komen aan de eisen die er vanuit de omgeving gesteld worden.

3. Gemeente en jongeren

In dit hoofdstuk wordt van verschillende invalshoeken iets gezegd over het jeugdwerk in de gemeente. Uiteindelijk leidt dit in de laatste paragraaf tot een opsomming van een aantal belangrijke voorwaarden die van belang zijn voor een goede inrichting van het jongerenwerk.

3.1. De plaats van jongeren in de gemeente

Onze jongeren maken deel uit van de *gemeente des Heeren* en hebben ten opzichte van de volwassenen een gelijkwaardige plaats. Jongeren zijn evenals de volwassenen *kinderen van het verbond* en leven onder de *toezegging* van Gods Vaderlijke zorg, van de verlossing van zonden door Christus' bloed en van de Heilige Geest, die het geloof werkt. Tevens leven zij onder de eis van Gods verbond: **een leven in de vreze des Heeren, dat is een leven in eerbied voor en liefde tot de Heere**. Deze toezegging en eis komen tot hen als *kinderen van Adam*, die *buiten* het heil staan, tenzij ze wedergeboren worden. Zowel voor jongeren als ouderen is het leven een zoektocht naar de Heere en zijn wil, waarbij zij zich laten onderwijzen en leiden door de prediking, de catechisatie, de persoonlijke pastorale zorg en de overige activiteiten in de gemeente.

Bij onze visie op het jeugdwerk is het daarom van belang onze jongeren er op te wijzen dat:

- zij vanuit zichzelf niet *willen* geloven en zich bekeren;
- zij vanuit zichzelf niet *kunnen* geloven en zich bekeren;
- zij van Godswege de *plicht* hebben om te geloven en zich te bekeren;
- zij van Godswege het *voorrecht* hebben dat aan hen toegezegd is dat de Heere deze dingen in hen wil werken, op zo'n manier dat daarbij rekening wordt gehouden met de eigen vragen en de eigen specifieke omstandigheden waarin jongeren leven.

Hun plaats binnen de gemeente dient tot uitdrukking te komen in de prediking, het pastoraat en in het functioneren van de gemeente als geheel.

De kerkenraad dient zorg te dragen dat de prediking ook voor jongeren relevant en verstaanbaar is. In het geheel van de prediking dienen de vragen van jongeren en hun leefwereld aan de orde gesteld te worden.

Het jongerenpastoraat dient om aan jongeren geborgenheid te bieden, ruimte aan hen te geven om hun vragen te stellen, voor hen en met hen te bidden, hen voor te leven in de vreze des Heeren. Kortom zij hebben de roeping om *identificatiefiguren* te zijn voor het 'navolgende geslacht'.

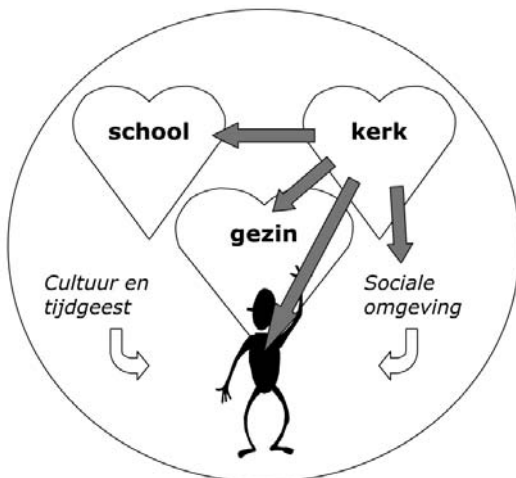
Van groot belang is het dat jongeren in de gemeente daarvoor geëigende taken vervullen. Hierbij kan gedacht worden aan inzet in het verenigingswerk en allerlei praktisch, diaconaal hulpbetoon, zoals de zorg voor ouderen. De gemeente dient jongeren in te schakelen in het gemeentelijke leven om hun gaven en talenten niet ongebruikt te laten. De jongeren van hun kant dienen in te gaan zien dat ze niet toevallig en vrijblijvend tot de gemeenschap van de gemeente behoren, maar hun verantwoordelijkheid te beseffen om gebruik te mogen maken van hun voorrechten en hun plichten te vervullen.

Wat het aspect van het 'naar buiten toe' betreft, betekent het dat onze jongeren 'gemerkt' in deze wereld leven. Dat dient hen te leiden tot het besef dat ze door de Heere apart gezet zijn en daarom ook in heel hun levensstijl zich dienen te onderscheiden van hen die de naam van Christus niet dragen.

Daarnaast hebben zij ook de roeping om door hun woord en levenswandel een leesbare brief te zijn van Christus.

3.2. Jeugdwerk en geloofsopvoeding

In bovenstaande paragraaf is vanuit een pastorale invalshoek iets gezegd over de aandacht die er voor jongeren in de gemeente zou moeten zijn. Het is een specifieke invulling van de eigen taak en verantwoordelijkheden van de gemeente in de geloofsopvoeding van de jongere. Het is de verantwoordelijkheid van de kerkenraad om deze aandacht te organiseren. Vanaf de Reformatie hebben de prediking en de catechese daar een belangrijke taak in. In het recente verleden is daar een veelheid aan vormen en activiteiten bijgekomen.

Kerk en geloofsopvoeding

Om de inrichting van de zorg voor jongeren op een goede manier te doen, moet de kerk daarvoor de brede context van de geloofsopvoeding beschouwen, zoals die in hoofdstuk 2 beschreven is. Daar hebben we gezien dat er verschillende factoren een rol spelen in de geloofsopvoeding van de jongeren. De ouders zijn primair verantwoordelijk voor de geloofsopvoeding van hun kinderen, maar dit neemt niet weg dat de kerk daarin een belangrijke rol kan vervullen. De kerk heeft niet alleen zelf een belangrijke taak in de geloofsopvoeding van jongeren, maar kan ook invloed kan uitoefenen op de meeste van de overige factoren die van invloed zijn op de geloofsopvoeding van de jongere. Zo kan zij gezinnen toerusten met betrekking tot de christelijke opvoeding. Verder dient ze zich betrokken te voelen op het onderwijs. Daarnaast kan zij de jongere zelf aanspreken (veelal door middel van de prediking en de catechese) en kan zij de sociale omgeving beïnvloeden door een alternatieve sociale omgeving aan te bieden aan de jongere (veelal door verenigingen).

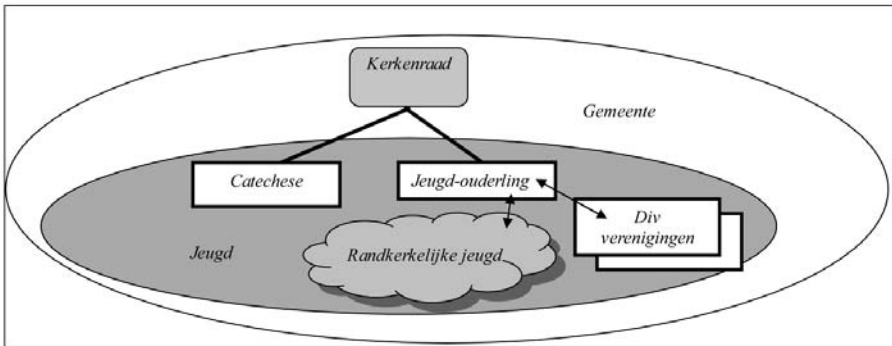
3.3. Korte schets van de ontwikkeling van het jeugdwerk

Jeugdwerk is een begrip dat al lang meegaat in de historie van de kerk. De invulling daarvan varieert nogal in de loop der jaren. De oudste vorm waarin de kerk het jeugdwerk vorm geeft is de catechese. In de tijd vlak na de Reformatie was er een enorme inspanning om voormalige katholieken bekend te maken met het Woord van God en de gereformeerde belijdenis.

Naast de catechese ontstond aan het begin van de 20^e eeuw in een aantal gemeenten het zogenaamde 'vrije jeugdwerk'.¹ Dit waren activiteiten in verenigingsverband die door jongeren zelf georganiseerd werden en bedoeld waren om hen te vormen en toe te rusten om hun plaats in kerk en samenleving in te nemen. Dikwijls moest eerst toestemming gevraagd worden voor het mogen oprichten van een vereniging en hield de kerkenraad streng toezicht, maar in essentie bepaalden de jongeren zelf hoe men het verenigingswerk invulde. In het verenigingswerk was er een 'bondsgedachte', waarbij de lokale verenigingen zijn aangesloten bij een landelijke bond met een landelijk bestuur en landelijke 'toogdagen'. In een deel van de kerk is deze bondsgedachte de laatste jaren aan een sterk verval onderhevig.

In sommige gevallen zijn regionale of landelijke contacten vervangen door contacten in de plaats zelf met andere kerkverbanden (NGK, GKv).

In de jaren 70 van de twintigste eeuw deed de jeugdouderling in een aantal gemeenten zijn intrede. Deputaten maakten een instructie voor de jeugdouderling. Die werd echter lang niet altijd gebruikt. In de praktijk kwam en komt zijn taak dikwijls hierop neer dat hij pastorale zorg geeft aan hen die zich aan de rand van het kerkelijke leven bevonden: jongeren die niet regelmatig of nooit de kerkdiensten bezochten en niet of nauwelijks op catechese of verenigingen verschenen.

De oorzaak van de randkerkelijkheid blijkt in veel gevallen al terug te gaan tot oorzaken in het (verre) verleden. Naast een stukje persoonlijke aandacht en gebed zijn veel jeugdouderlingen niet in staat om meer voor deze jongeren te doen.

Het blijkt dat er momenteel voor gemeenten/jeugdouderlingen grote behoefte bestaat aan:

- het geven van pastorale zorg aan alle jongeren van de gemeente, niet alleen aan hen die aan de rand van de kerk staan;
- het begeleiden van verenigingen;
- het toerusten van leiding of het organiseren daarvan;
- het coördineren tussen verenigingen, kerkenraad en overige activiteiten in de gemeente;
- het betrekken van de kerkenraad en de gemeente bij het werk dat met en voor de kerkjeugd wordt gedaan;
- het integreren van de verschillende activiteiten op het gebied van jeugdwerk.

3.4. De verantwoordelijkheid voor de kerkenraad

De kerkenraad is eindverantwoordelijk voor de gang van zaken binnen de gemeente. In 3.1 is al iets gezegd over de pastorale verantwoordelijkheid van de kerkenraad. De organisatorische verantwoordelijkheid betreft het (laten) uitvoeren van alle activiteiten die in een gemeente georganiseerd (dienen te) worden. Omdat de kerkenraad niet alles zelf kan uitvoeren en coördineren, heeft zij enkele organen in het leven geroepen om dit voor haar te doen. Voor het jeugdwerk zijn dit bijvoorbeeld: de catechese, de verenigingen etc. Ten aanzien van het jeugdwerk heeft de kerkenraad de volgende organisatorische verantwoordelijkheden:

- De kerkenraad maakt jeugdwerk (in brede zin) mogelijk;
- De kerkenraad heeft de verschillende elementen van het jeugdwerk helder gestructureerd, al naar gelang de situatie in de gemeente;
- De kerkenraad stelt zich regelmatig op de hoogte van het werk en laat zich specifiek informeren indien er ontwikkelingen zijn die daar aanleiding toe geven;
- De kerkenraad zorgt voor financiële middelen die het jeugdwerk mogelijk maken en kunnen ondersteunen.
- De kerkenraad werkt voortdurend aan de verbetering van het functioneren van het jeugdwerk. Zij is op de hoogte van de goede en minder goede punten in de organisatie en uitvoering.
- De kerkenraad geeft leiding aan de onderlinge samenhang van de inhoud, methoden, vormen en activiteiten.

3.5. Integratie in het jeugdwerk

De organisatie van het jeugdwerk in de gemeente dient rekening te houden met de verschillende factoren die dit werk raken.

Aangezien² in de meeste gemeenten veel partijen zich met het jeugdwerk bezighouden (ouders, predikant, de leiding van de verenigingen, etc) en omdat zij zich inhoudelijk met dezelfde onderwerpen bezighouden (o.a. de bijbel en de geloofsleer) is afstemming dringend gewenst.

Deze afstemming dient zowel verticaal (over de jaren dat de jongere in de gemeente deelneemt) als horizontaal (tussen de verschillende jeugdwerkactiviteiten op een moment) plaats te vinden.

We spreken over integrale afstemming waarbij integraal duidt op allesomvattend evenals op het bewaken van de onderlinge samenhang.

3.6. Jeugdwerk vraagt beleid

Naast een integrale aanpak dient er ook aandacht te zijn voor een beleidsmatige aanpak. Goed beleid betekent niet een stapel papier, maar een aanpak waar over na is gedacht en die in de hoofden van alle betrokkenen doorklinkt.

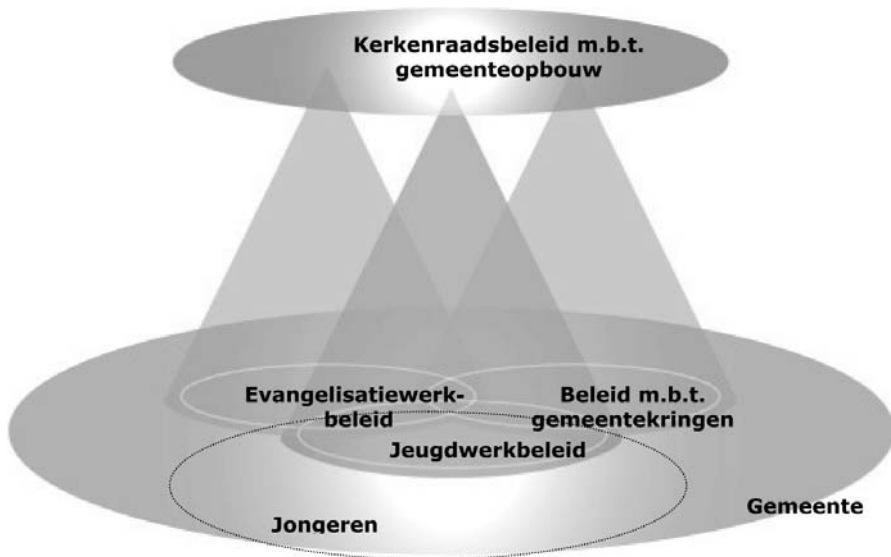
Er zijn verschillende modellen van beleid voorhanden, maar in ieder geval zullen de volgende stappen doorlopen moeten worden.

1. Vaststellen van de doelen
2. Analyse van de huidige situatie
3. Oplossingen genereren voor korte en lange termijn
4. Prioriteiten stellen
5. (Beleid)maatregelen uitvoeren
6. Beleid evalueren

Belangrijke grondtonen zijn dus een planmatige aanpak en een evaluatie van de maatregelen.

3.7. Jeugdwerk in relatie tot andere beleidsterreinen

Jeugdwerk is niet het enige beleidsterrein van de gemeente. En moet daarom afgestemd worden met andere beleidsterreinen van de kerkenraad. Zie onderstaande illustratie:

In deze illustratie wordt tot uitdrukking gebracht dat jeugdwerkbeleid niet 'los' gezien kan worden van het (gemeenteopbouw) beleid van de kerkenraad op het gebied van evangelisatie en gemeentekringen. In het functioneren van de gemeente zijn er allerlei dwarsverbanden tussen de verschillende beleids-aandachtsvelden:

- wanneer via evangelisatieactiviteiten jongeren aangesproken worden en betrokken raken bij het gemeentelijke leven, dient er ook in het jeugdwerk een vervolg aan gegeven te worden;
- ook jongeren kunnen activiteiten organiseren op het gebied van evangelisatie;
- voor jongeren die de verenigingen en de catechese verlaten, dient er een vervolg te zijn in (bestaande) gemeentekringen of mannen- of vrouwenverenigingen.

3.8. Naar een model voor kerkelijk jeugdwerk

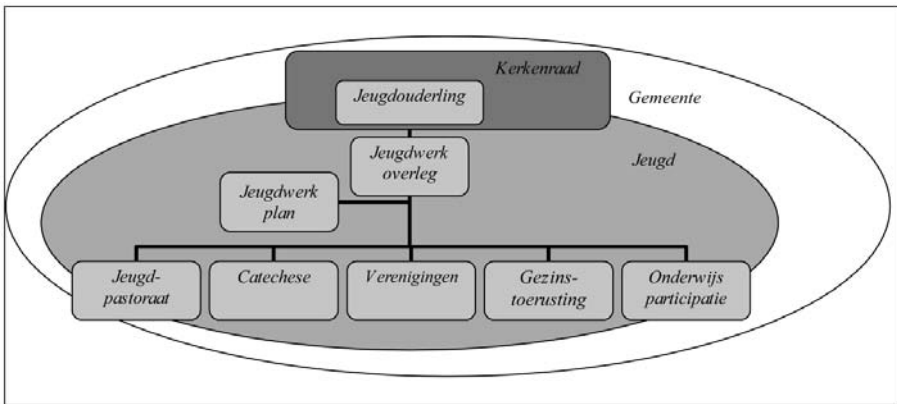
In dit hoofdstuk zijn verschillende zaken aan de orde geweest die van belang worden geacht voor een goede inrichting en organisatie van het jeugdwerk. Voor de volledigheid herhalen we de belangrijkste elementen:

Bij de inrichting van het jeugdwerk in de gemeente dient men ervan uit te gaan dat

- jongeren opgeroepen worden om zich te bekeren en een Godvrezend leven te leiden, iets wat men zelf niet kan, maar wat de Heere wil geven (3.1);
- de gemeente de verantwoordelijkheid heeft om jongeren een plaats in de gemeente te laten innemen en een taak te geven (3.1);
- jeugdwerk gezien moet worden in het kader van geloofsopvoeding van de jongere door gezin, kerk en school (3.2);
- de zorg van de kerk voor jongeren niet beperkt kan blijven tot catechese en prediking (3.3);
- de kerkenraad zijn verantwoordelijkheid op een goede manier invult (3.4);
- bij de aanpak van het jeugdwerk integratie tussen de verschillende activiteiten van wezenlijk belang is (3.5);
- jeugdwerk een beleidsmatige aanpak vraagt (3.6);
- het beleid op het gebied van jeugdwerk afgestemd dient te worden met de andere beleidsterreinen van de kerkenraad (3.7).

Gegeven de behoefte aan integratie willen wij een nieuw model presenteren voor de inrichting van kerkelijk jeugdwerk. In het volgende hoofdstuk wordt dit model besproken.

4. Model voor kerkelijk jeugdwerk

In bovenstaand schema wordt een model voor kerkelijk jeugdwerk besproken. Te zien is dat naast de jeugdouderling, catechese en de verenigingen nu ook expliciet aandacht gegeven wordt aan:

- het jeugdwerkoverleg;
- het jeugdwerkplan;
- jeugdpastoraat;
- gezinstoerusting;
- onderwijsparticipatie.

Met nadruk willen we hier stellen, dat dit geen hiërarchisch organisatiemodel is, maar een overzicht van een aantal aandachtsvelden. Het jeugdwerkoverleg heeft een coördinerende functie en is daarom boven de aandachtsvelden geplaatst.

In dit hoofdstuk wordt dit model voor kerkelijk jeugdwerk per aandachtsveld besproken, waarbij in elke paragraaf de volgende aspecten aan de orde komen:

- activiteiten: De activiteiten die bij dit aandachtsveld onder te brengen zijn;
- functie: De functie van de onderdelen binnen dit aandachtsveld;
- inhoud: De zaken die aan bod zouden moeten komen;
- aandachtspunten: Randvoorwaarden of condities die bijdragen aan het succes van de activiteiten binnen dit aandachtsveld;
- vorm: Verschillende verschijningsvormen van activiteiten binnen dit aandachtsveld.
- (In werkelijkheid komen niet al deze aspecten telkens aan de orde, terwijl bijv. het woord 'functie' niet steeds op dezelfde wijze wordt gebruikt.)

4.1. Jeugdouderling

De jeugdouderling is een ambtsdrager met een speciale (of met een toegevoegde) opdracht met betrekking tot de pastorale zorg voor de kerkjeugd. Sommige gemeenten hebben geen jeugdouderling maar een jeugddiaken of een wijkambtsdrager die jeugdwerk erbij doet.³ In sommige gemeenten heeft de kerkenraad ook een jeugdconsulent aangesteld. Een jeugdconsulent heeft een vergelijkbare opdracht, zonder dat deze ambtsdrager is, maar vaak wel goede rechtstreekse contacten met de kerkenraad heeft. In het vervolg van dit document wordt voor het gemak alleen over jeugdouderling gesproken, maar we bedoelen daarmee een bredere categorie.

De **inhoud** van de taak van de jeugdouderling heeft betrekking op het volgende:

- het vertegenwoordigen van de belangen van het jeugdwerk binnen de kerkenraad, onder andere door te zorgen dat het jeugdwerk een onderwerp van aandacht en bezinning is;
- het fungeren als een 'spin in het web' tussen kerkenraad en jeugdwerk voor wat betreft de coördinatie en informatievoorziening;
- het adviseren en informeren van de predikant ten aanzien van de vragen die onder jongeren leven;
- het geven van of het organiseren van pastorale zorg, specifiek gericht op jongeren, in aanvulling op het werk van de predikant en wijkouderling.

Belangrijke **aandachtspunten** voor de jeugdouderling om het jeugdwerk goed te kunnen invullen zijn:

- de jeugdouderling heeft voldoende tijd om zich niet alleen praktisch, maar ook beleidsmatig in het jeugdwerk te verdiepen (in relatie tot zijn andere kerkenraadstaken);
- de jeugdouderling heeft een heldere taakstelling en/of geschreven instructie;
- de jeugdouderling werkt goed samen met en zorgt voor een goede communicatie tussen de verschillende betrokkenen in het jeugdwerk;
- de jeugdouderling betreft de kerkenraad in het jeugdwerk;
- de kerkenraad geeft de jeugdouderling financiële middelen;
- de jeugdouderling heeft een 'netwerk' van collega-jeugdouderlingen in de regio.

De **vorm** waarin de plaats en functie van de jeugdouderling georganiseerd is, kan per gemeente verschillen. In kleine gemeenten kan de jeugdouderling ook een (kleine) wijk hebben, in grotere gemeenten zullen er meerdere jeugdouderlingen actief zijn of één jeugdouderling met een aantal jeugdconsulenten.

4.2. Jeugdwerkoverleg

Het jeugdwerkoverleg is bedoeld als het contactorgaan voor alle jeugdwerk. In dit overleg hebben (afgevaardigden) zitting van de instanties die op de andere aandachtsvelden bezig zijn. Binnen dit orgaan vindt uitwisseling plaats tussen de verschillende organen.

De **functie** van het jeugdwerkoverleg⁴ is driedelig:

Ten eerste is zij voor de kerkenraad een **adviserend** en **beleidsvoorbereidend** orgaan voor de activiteiten binnen het jeugdwerk. Het jeugdwerkoverleg ontwikkelt een visie en doelstellingen voor het jeugdwerk. Om deze visie te bereiken maakt zij beleid: zij bedenkt een aantal maatregelen. Het beleid wordt regelmatig geëvalueerd en besproken met de kerkenraad en met de gemeente.

Ten tweede **coördineert** zij alle activiteiten die er in de gemeente zijn met betrekking tot de kinderen en jongeren. Daarvoor onderhoudt zij contacten met mensen die met de catechese, het verenigingswerk en in overige commissies bezig zijn. Het doel van deze coördinatie is dat:

- de activiteiten van de verschillende instanties op elkaar afgestemd zijn;
- er een totaalbeeld is van de betrokkenheid van alle jongeren bij de gemeente.

Ten slotte kan het jeugdwerkoverleg zelf **specifieke activiteiten** organiseren. Als voorbeeld willen we noemen een avond voor ouders, een jeugdkamp, een gezamenlijk startweekend of zaken die door de afgevaardigden van de aandachtsvelden niet structureel ondergebracht zijn.

De **vorm** en naam van het jeugdwerkoverleg verschilt, onder andere afhankelijk van de grootte van de gemeente. In kleine gemeenten kan deze functie ook uitgevoerd worden door de predikant en/of een jeugdouderling samen, in grotere gemeenten kunnen hier ook afgevaardigden van clubs, verenigingen, de catecheten en pastorale werkers in plaats nemen.

Aandachtspunten zijn:

- alle vijf onderliggende aandachtsvelden worden door de leden van het jeugdwerkoverleg vertegenwoordigd waarbij zij zelf initiatief nemen om contacten te leggen met andere velden;
- de kerkenraad heeft het jeugdwerkoverleg een bepaald mandaat gegeven waarin de verantwoordelijkheden en bevoegdheden helder zijn afgebakend;
- het jeugdwerkoverleg geeft prioriteit aan het maken van beleid en het evalueren van het gevoerde beleid;
- er zijn vaardigheden in het jeugdwerkoverleg aanwezig om beleid te maken en uit te werken in concrete werkplannen of voorstellen voor de kerkenraad;⁵
- er vindt daadwerkelijk afstemming plaats over de onderwerpen die op verschillende plaatsen over de verschillende groepen worden behandeld;
- het jeugdwerkoverleg zorgt voor een goede communicatie met de gemeente over haar doelen en haar aanpak, dit onder meer met het oog op het verkrijgen van voldoende draagvlak voor het jeugdwerk in de gemeente.

4.3. Jeugdwerkplan

Om het geïntegreerde jeugdbeleid uit te kunnen voeren, willen we een aantal documenten noemen die een gemeente kunnen ondersteunen in het maken van een integraal jeugdbeleid⁶. Hierbij willen we met nadruk stellen dat we met geschreven documenten nog geen integraal beleid hebben. Veel hangt er van af hoe men ermee omgaat. Plannen kunnen wel als katalysator werken om het gesprek hierover op een goede manier te laten verlopen.

Er zijn drie documenten die een gemeente behulpzaam kunnen zijn:

1. Een huishoudelijk reglement.

Daarin kan worden vastgelegd wie waar verantwoordelijk voor is. Te denken valt aan de taken en verantwoordelijkheden van een jeugdouderling, een jeugdwerkoverleg, de verschillende clubs en verenigingen etc.

2. Een leerplan.

Een eenvoudig leerplan komt tot stand als wensen met betrekking tot leerdoelen worden opgesomd in de vorm van de te leren inhouden. Het is een beleidsstuk voor meerdere jaren. (De Heidelbergse Catechismus is een goed voorbeeld van een eenvoudig leerplan. Al naar gelang van de situatie en de behoeften van de eigen gemeente kan dit aangevuld worden.) In een uitgebreid leerplan staat beschreven welke richting de gemeente gaat met haar jeugdbeleid en welke activiteiten daarbij ontwikkeld worden. Een onderdeel van het leerplan bestaat uit de visie op leren die een gemeente hanteert.

3. Een werkplan.

Dit is een plan waarin de gemeente voor het totale jeugdwerk haar aandachtspunten en verbeteracties formuleert voor één of meer jaren. Dit geeft richting aan de inspanning van een jeugdouderling of jeugdraad en alle andere betrokkenen. Het kan als een goed instrument voor het jeugdwerkoverleg dienen om met de kerkenraad te communiceren. Ook wordt in het werkplan aangegeven wanneer tussentijdse rapportages zullen plaatsvinden en wanneer en door wie zal worden geëvalueerd. Op basis van het werkplan dient elk jaar een jaarverslag gemaakt te worden. Dit vormt de basis voor een evaluatie door het jeugdwerk zelf, maar ook voor de kerkenraad. Ook is de evaluatie een geschikt instrument om over het jeugdwerk met de gemeente te communiceren.

4.4. Jeugdpastoraat

De **activiteiten** van het jeugdpastoraat hebben betrekking op alle bezoekwerk dat onder de ambtelijke verantwoordelijkheid van de kerkenraad valt. Dit is het bezoekwerk door predikant, jeugdouderlingen, jeugdpastorale werkers etc. Daarnaast zitten er aspecten van onderling pastoraat in het functioneren van de catechese en verenigingen.

De **functie** van het jeugdpastoraat is het geven van herderlijke zorg aan de leden van de gemeente, *dat erop gericht is de mens als uniek schepsel, door het geloof in Jezus Christus, weer in relatie met God te laten leven en vrucht te laten dragen.*

De **inhoud** van het jeugdpastoraat heeft onder andere betrekking op de volgende zaken:

- jongeren begeleiden in het proces van geloof en bekering en hen helpen naar de eisen van God te leven;
- jongeren ondersteunen bij het zoeken naar de wil van God bij het maken van belangrijke keuzes;
- jongeren vermanen indien **hun leer en leven** daartoe aanleiding geven;
- jongeren ondersteunen bij het omgaan met of het verwerken van ziekte, rouw, sociaal-emotionele problemen;
- aandacht schenken aan signalen van kerkvervreemding⁷;
- aandacht schenken aan jongeren die zich aan de rand van het kerkelijke leven bevinden.

Jeugdpastoraat is niet hetzelfde als sociaal-pedagogische hulpverlening aan jongeren. Hiervoor zijn specialisten. Wanneer een jongere hier gebruik van maakt, mag de pastorale begeleiding vanuit de gemeente niet ontbreken.

Aandachtspunten voor een goed jeugdpastoraat zijn:

- de jeugdpastorale werkers dienen de leefwereld van de jongeren te kennen;
- de jeugdpastorale werkers zijn gemakkelijk 'toegankelijk' voor jongeren. Dit kan doordat zij regelmatig aanwezig zijn bij activiteiten waar de jongeren komen of doordat zij hun huis openstellen. (Daarnaast kunnen ze bijvoorbeeld e-mail en sms-berichten ontvangen en versturen);
- de jeugdpastorale werkers moeten het vertrouwen van de jongeren verdienen;
- de jeugdpastorale werkers hebben een geheimhoudingsplicht;
- de jeugdpastorale werkers ontvangen regelmatig toerusting en dienen zich op de hoogte te stellen van de relevante literatuur die op dit gebied beschikbaar is en/of verschijnt;
- de jeugdpastorale werkers doen er goed aan op de hoogte te geraken van het functioneren van jongeren binnen de catechese of het verenigingswerk;
- er is periodiek contact tussen de jeugdpastorale werker en de predikant om door te spreken welke vragen er onder jongeren leven. (in hoofdlijnen, niet op individueel niveau.)

De **vorm** van het jeugdpastoraat kan verschillen. In kleine gemeenten kunnen de predikant en of de jeugdouderling specifieke aandacht aan jongeren schenken. In grotere gemeenten kan overgegaan worden tot het aanstellen van een jeugdpastoraal team, waarin meer gemeenteleden, eventueel ook jongeren zelf, een rol kunnen vervullen.

Wanneer voor een jongere een vermaning nodig is vanwege leer of leven verdient het aanbeveling om deze vermaning niet door de jeugdpastorale werker te laten verrichten, maar door een (andere) ambtsdrager. De coachende rol mag namelijk niet verloren gaan ten opzichte van de vermanende functie.

4.5. Catechese

Onder deze paragraaf vermelden we niet alleen de catechese, maar ook andere activiteiten zoals zondagsschool en kinderveerendienst. Wij mogen niet vergeten dat de fundamenten voor de catechese vaak al gelegd worden bij kinderen in de basisschoolleeftijd. Graag pleiten wij ervoor om de catechese al tijdens de basisschoolleeftijd te laten beginnen, zeker in gemeenten waar geen zondagsschool is.

De **functie** van de catechese is het *onderricht in de Heilige Schrift en de geloofsleer, dat erop gericht is mensen (met name jongeren en buitenstaanders) te vormen tot volgelingen van Christus, die leven uit zijn beloften en naar zijn geboden, die daarom van Hem getuigen in woord en daad en hun plaats innemen als belijdende leden in kerk en wereld.*

Voor wat betreft de inhoud gaat het erom te leren leven uit Gods beloften en naar zijn geboden. Dit geldt temeer, omdat ook het openen van de Schriften tijdens de catechese een instrument voor de Heilige

Geest wil zijn om jongeren 'wijs te maken tot zaligheid' (2 Tim. 3:15). Het moge duidelijk zijn, dat het dus niet alleen gaat om kennisoverdracht.

Het is daarom van groot belang dat aandacht gegeven wordt aan de inhoud van de lesstof en de gekozen didactische vormen, evenals aan de bekwaamheid van de catecheet. Het is de verantwoordelijkheid van de kerkenraad om voor dit alles zorg te dragen.

De toerusting heeft tevens als doel, dat de jongeren van de gemeente hun eigen plaats en taak zullen vinden in het geheel van het gemeentelijke leven. En dat wil aan hen vervolgens besef geven van en inzicht in hun roeping om in de wereld waarin zij leven getuigen en navolgers van Christus te zijn.

Ten aanzien van de **inhoud** van de catechese kan gezegd worden, dat aan de volgende thema's volgens een leerplan aandacht gegeven dient te worden:

- het lezen en verstaan van de Heilige Schrift;
- de geloofsleer;
- de eredienst;
- het leven als christen in de samenleving;
- de belijdenis en de geschiedenis van de kerk.

In het zondagsschoolwerk ligt het accent op het doorgeven van de bijbelse geschiedenissen en op het aanleren van Psalmen en **andere** liederen.

Omdat haar jongeren opgroeien in een geseculariseerde wereld, dient de kerk te beseffen dat er bijzondere eisen gesteld worden aan het kerkelijk onderwijs. Voor goede catechese is kennis van hedendaagse maatschappelijke ontwikkelingen en inzicht in het denken en leven van jongeren onmisbaar. Van het onderwijs uit de Schriften geldt, dat de verkregen kennis toepasbaar moet zijn in het dagelijkse leven.

Er zijn verschillende **aandachtspunten** die bijdragen aan het goed functioneren van de catechese:

- er is in de gemeente een leerplan aanwezig, waarin de te behandelen onderwerpen op hoofdlijnen van jaar tot jaar zijn vastgelegd;
- er is een bepaalde mate van integratie van catechese en prediking. Dat wil zeggen dat de predikant regelmatig onderwerpen uit de catechese in de prediking aan de orde stelt of dat bepaalde onderwerpen parallel behandeld worden;
- in de gehanteerde werkvormen is sprake van variatie;
- er is een goede voorbereiding nodig;
- tot een goede voorbereiding behoort dat wordt gezorgd voor het bijbrengen van geschikte materialen, waarbij ook aan audiovisuele hulpmiddelen kan worden gedacht;
- de kerkenraad stelt bekwaame catecheten aan en geeft mogelijkheden tot toerusting (vormingsdagen, cursussen, evt. individuele begeleiding).

Voor wat betreft de **vorm**: alle catechisaties kunnen (in kleinere gemeenten) worden gegeven door de predikant; in grotere gemeenten kan er een catecheseteam zijn onder ambtelijke leiding waarin de catecheten en eventueel andere kundige gemeenteleden zitting in hebben.

Waar onderscheid gemaakt wordt in zondagsschool en catechese wordt dat veelal ook zichtbaar in de leiding van beide vormen: zondagsschoolwerk is niet-ambtelijk en de catechese wel. Het eerste vindt op de eerste dag van de week plaats en staat open voor kinderen van buiten de kerk. De catechese vindt door de week plaats en is primair gericht op de eigen kerkjeugd.

4.6. Verenigingen

De activiteiten binnen het aandachtsveld verenigingen zijn alle activiteiten van de clubs en verenigingen voor de jeugd van omstreeks 8 jaar tot 20⁺. Van oudsher neemt de vorming een belangrijke plaats in: "...geleerd moet worden om te leven uit en naar het woord door de Geest; en dat jongeren elkaar moeten vormen en voorbereiden op de wachtende taak in het leven."⁸

De functie van verenigingen is dat jongeren in de gemeente hun plaats leren innemen. Wezenlijke elementen daarbij zijn: het eren van God, de opbouw van de gemeente, het omzien naar elkaar en het ondersteunen van de leden in hun getuigenis naar buiten.

Bij de verenigingen gaat het qua **inhoud** om de volgende zaken:

- Er wordt bijbelstudie gedaan en/of actuele onderwerpen worden getoetst aan de bijbel;
- Er is ruimte voor het uitwisselen van persoonlijke geloofservaringen;
- Er is ruimte voor gezellige activiteiten;
- In de formele en informele activiteiten wordt invulling gegeven aan het omzien naar elkaar.

De onderwerpen die bij de verenigingen aan bod komen zijn zeer divers. Dit komt omdat de onderwerpkeuze veelal voortkomt uit de behoefte van de jongeren zelf. In de loop der jaren is gebleken dat onderwerpen over het persoonlijke geloofsleven sterk in de belangstelling staan.

Goed functionerende verenigingen kunnen sterk vormend zijn voor iemands functioneren in kerk en maatschappij. Jongeren die geen aansluiting (kunnen) vinden bij de verenigingen lopen een grote kans om van de rest van het gemeentelijke leven te vervreemden. Voor sommige jongeren kan de jeugdvereniging in een bepaalde levensfase zijn of haar belangrijkste verbinding met de kerk zijn. Van goed functionerende verenigingen kan een enorme magneetwerking uitgaan, die soms verder reikt dan de leden van de eigen gemeente.

De verschijningsvormen zijn legio, veelal afhankelijk van de grootte van de gemeente. Verenigingen worden geleid door een 'leiding' of een bestuur. *Zo zijn er clubs waarvan de verschillen en leeftijd kunnen oplopen tot 10 jaar.* Clubs met jonge leden hebben vaak een leiding, bij clubs met oudere leden is de leiding vaak in handen van de eigen leden, door middel van een gekozen bestuur. Een bestuur kan op verschillende manieren bijgestaan worden door oudere gemeenteleden, op eigen verzoek, of op advies van de kerkenraad (begeleider).

Voor het goed functioneren van de verenigingen worden de volgende aandachtspunten van groot belang geacht:

- de leiding moet goede geestelijke leiding kunnen geven. Hieronder verstaan we dat de leiding:
 - goede kennis heeft van de bijbel en het christelijke geloof;
 - de leden kan helpen antwoorden te vinden op vragen die ontstaan;
 - een weloverwogen keuze maakt in de onderwerpen die behandeld worden, de materialen die daarbij gebruikt worden en de werkvormen die gehanteerd kunnen worden;
 - toeziet dat de Bijbel voldoende aan bod komt en meningsvorming plaats vindt op basis van de bijbel;
- voor de leiding is goede toerusting noodzakelijk. Dat geldt niet alleen de nieuwe leiding. Er zijn verschillende mogelijkheden voor toerusting: CGJO, LCJ, EA, eigen kerkenraad;
- de leiding spant zich in om de bestaande leden te behouden. Verder gaat ze na waarom sommige leden niet (trouw) komen. Ook geeft ze (eventueel met het jeugdwerkoverleg) aandacht aan de jeugd die de verenigingen niet bezoekt;
- de leiding (of het jeugdwerkoverleg) gaat regelmatig na of alle bestaande activiteiten nog goed functioneren;
- de kerkenraad is goed op de hoogte van wat er zich binnen de verenigingen afspeelt. Hiervoor heeft zij structurele contacten met de leidinggevendenden, bijvoorbeeld door middel van het jeugdwerkoverleg.

4.7. Gezinstoerusting

Onder gezinstoerusting vallen **activiteiten** toerusting voor de christelijke opvoeding, schoolkeuzeadviesering en alles wat met toerusting op het gebied van relatievormen te maken heeft.

De functie van de gezinstoerusting is het bijdragen aan het goed laten functioneren van het christelijke gezin. Hoewel ouders primair verantwoordelijk zijn voor het functioneren van het gezin is er bewust gekozen voor gezinstoerusting en niet voor oudertoerusting omdat de activiteiten niet per definitie alleen op de ouders gericht zijn, maar in sommige gevallen betrekking hebben op meerdere gezinsleden of het hele gezin.

De zorg voor dit aandachtsveld verheugt zich in een toenemende belangstelling⁹. Dat is om de volgende redenen van groot belang:

1. De veranderende maatschappij waar alternatieve samenlevingsvormen eerder regel dan uitzondering zijn.
2. In veel gemeenten zijn er jonge gezinnen met weinig kennis van christelijke geloofsopvoeding. Denk in dit geval ook aan missionaire situaties waarin jonge mensen zijn die van huis uit geen christelijke opvoeding genoten hebben¹⁰.
3. Het gezinsleven is zo complex geworden dat soms aan ouders de helpende hand toegestoken moet worden in het opvoeding tot een christelijke levensstijl in het gezin.

De **inhoud** van de gezinstoerusting kan betrekking hebben op de volgende zaken:

- bijbellezen en bidden in het gezin (huisgodsdienst);
- ondersteuning in de omgang met opvoedingsvragen;
- omgang met vragen aangaande huwelijk en seksualiteit;
- de plaats van het huwelijk i.r.t. alternatieve samenlevingsvormen;
- de relatie tussen jongeren en ouders en tussen getrouwde jongeren en hun ouders;
- school- en studiekeuze;
- omgang met moderne media: TV, internet.

Belangrijkste **aandachtspunt** voor het goed functioneren van gezinstoerusting in de gemeente is in de eerste plaats het onderkennen van het belang ervan. Deputaten zijn zich ervan bewust dat dit aandachtsveld nog sterk in ontwikkeling is en dat in veel gemeenten hier nog geen structuren voor zijn.

Andere belangrijke punten zijn:

- gezinstoerusting dient in de gemeente zo gecommuniceerd te worden dat de gezinnen het als bemoeiend en versterkend ervaren en niet als betuttelend of bedreigend;
- men maakt gebruik van de literatuur die op dit gebied verschenen is;
- men maakt gebruik van de instanties die op dit gebied bezig zijn.

De vorm waarin de gezinstoerusting wordt georganiseerd kan per gemeente verschillen. In kleine gemeenten kan ze worden georganiseerd door het jeugdwerkoverleg. In grotere gemeenten kan (een deel van) deze taak door enkele personen worden gedaan.

Er zijn gemeenten waar speciale opvoedingskringen functioneren met ouders van opgroeiende kinderen die over de opvoeding met elkaar van gedachten te wisselen.

Deputaten adviseerden in 'Blijven of weggaan' tot een huisbezoek zowel voor als na de geboorte van een kind om daarin de christelijke opvoeding expliciet aan de orde te stellen.

Naast het organiseren van activiteiten kunnen kerkenraden ook zorgen voor toerustende materialen.

4.8. Onderwijsparticipatie

Activiteiten die binnen het laatste aandachtsveld vallen, gaan over de betrokkenheid van de kerk bij het christelijk onderwijs. Het gaat hier niet om de advisering van ouders m.b.t. schoolkeuze etc., maar om participatie van leden der gemeente in schoolbesturen, medezeggenschapsraden, oudercommissies etc.

De functie van onderwijsparticipatie heeft betrekking op het (mede) sturing of uitvoering kunnen geven aan het beleid en het werk op de scholen met als doel om goed christelijk onderwijs voor de kinderen van de gemeente te houden en/of te krijgen.

De inhoud van de onderwijsparticipatie heeft betrekking op:

- het daadwerkelijke zitting nemen in besturen, medezeggenschapsraden, oudercommissies, en identiteitscommissies;
- het bewaken van het geven van goed christelijk onderwijs, ook schriftuurlijk godsdienstonderwijs;
- het organiseren van of meehelpen met activiteiten op de scholen;
- het opkomen voor en het bewaken van het handhaven van de christelijke normen en waarden.

Aandachtspunten

- Ten eerste dient het belang van goed christelijk onderwijs door de gemeente en de kerkenraad erkend te worden.
- De gemeente houdt bij het inschakelen van gemeenteleden in het overige werk van de gemeente rekening met hun participatie in het onderwijs.
- De kerkenraad zorgt voor voldoende toerusting en begeleiding van deze gemeenteleden.

Vorm

Het daadwerkelijk participeren in de scholen gebeurt dikwijls door de leden van de gemeente zelf. In sommige kerken is een commissie 'kerk en onderwijs' actief die van de kerkenraad de opdracht heeft gekregen ouders te ondersteunen en intermediair te vormen tussen ouders en kerkenraad.

5. Overige zaken die aandacht vragen

Het voorgaande had vooral betrekking op de organisatie van het jeugdwerk. Bij het beschrijven daarvan zijn de structurele taken en aandachtsgebieden meegenomen. Te allen tijde zijn er echter ook zaken die op een bepaald moment actueel zijn. In dit hoofdstuk willen wij een aantal min of meer actuele speerpunten gaan benoemen waarvoor binnen verschillende gemeenten momenteel aandacht is. Deze lijst is tot stand gekomen op basis van onderzoek van deputaten en jeugdwerkorganisaties naar interne en externe ontwikkelingen. Deputaten willen niet pretenderen hiermee een complete lijst te hebben.

5.1. Positie van de gehandicapte jongeren in de gemeente

Op de synode van 2001 kwam de positie van gehandicapte jongeren in de gemeente aan de orde. De indruk bestaat dat er te weinig aandacht is voor de integratie van gehandicapte jongeren. Besloten werd deputaten op te dragen bij de uitvoering van hun werk de kerken te stimuleren jongeren met een handicap en/of chronische aandoening in de activiteiten te betrekken.

5.2. Bijbelgebruik onder jongeren

In 'Blijven of Weggaan' wordt op verschillende plaatsen geconstateerd dat de kennis over de bijbel en het gebruik van de bijbel te wensen over laat. Wil men het bijbelgebruik onder jongeren stimuleren dan ligt de basis daarvoor in het gezin waarbij van de catechese, de verenigingen, de prediking een stimulerende werking kan uitgaan. Het bijbelgebruik in het gezin kan verbeterd worden door bewustwording, door het maken van afspraken hierover, maar ook door het hanteren van enkele hulpmiddelen. Daarnaast zou er vanuit de prediking een appèl kunnen uitgaan om in de dagen rondom de zondag stil te staan bij enkele teksten.

5.3. Inschakeling van jongeren in de gemeente

Jongeren die belijdeniscatechisatie hebben gedaan dienen ingeschakeld te worden in het gemeentelijke leven. Er moet voor gewaakt worden dat zij na het afsluiten van de catechisatieperiode niet in een vacuüm terechtkomen, maar een plek krijgen in een bijbelkring en/of een gemeentelijke commissie. Er zijn verschillende vormen denkbaar om dit te stimuleren:

- de kerkenraad (of de vertegenwoordiger daarvan) richt samen met de jonge belijdende leden een Bijbelkring op;
- jongeren worden ingeschakeld in het jeugdwerk;
- tijdens of na de belijdeniscatechisatie lopen ze stage bij diverse commissies.

5.4. 20-ers en 30-ers

De leeftijdsgroep van ca 25-35 jaar wordt wel eens de generatie 'nix' genoemd. Het idee bestaat dat dit een groep is zonder idealen, nergens voor te motiveren etc.¹¹ Het is een groep met enkele specifieke kenmerken: ze hebben hoge idealen, leven gefragmentariseerd, leven in kleine kringen en netwerken. Ze ervaren een kloof tussen de zondag en maandag en zijn geneigd om scheiding te maken tussen geloof en leven. Niettemin is het belangrijk om ook deze groep in te zetten en daarvoor toe te rusten.¹²

5.5. Kind en erediens

De erediens is ook voor de kinderen. Daarom is het belangrijk dat ze bij de dienst betrokken raken. Die betrokkenheid kan met een aantal eenvoudige maatregelen worden vergroot. Ouders kunnen kinderen voorbereiden op de kerkdiensten door er met hen over praten. In verschillende gemeenten wordt in de liturgie tijd uitgetrokken voor wat extra aandacht voor de kinderen. Dit kan door middel van een kindervertelling en/of een kinderliedje. Daarnaast kan men een gesprekje houden met kinderen die van de kindernevendienst terugkomen over het onderwerp dat op de kindernevendienst behandeld is.¹³

5.6. Zorg voor randkerkelijken

Veel gemeenten worstelen met de vraag hoe ze randkerkelijke jongeren moeten benaderen of hoe ze hen meer bij het kerkelijke leven kunnen betrekken. Om dit goed te kunnen doen is het belangrijk om inzicht te krijgen in de achterliggende factoren waarom iemand de kerk geheel of gedeeltelijk vaarwel heeft gezegd. Aangezien de oorzaken voor randkerkelijkheid breed variëren is er niet één aanpak te geven. Daarnaast kan de oorsprong van randkerkelijkheid ver in iemands verleden liggen.

5.7. Activiteiten en opvang van niet-kerkelijke jongeren

Via relaties van kerkelijke met niet-kerkelijke jongeren, maar ook als gevolg van toegenomen initiatieven op het gebied van evangelisatiewerk (bijv de Alpha cursus, Youth Alpha) raken niet-gelovige jongeren betrokken bij de gemeente. De gemeente zou aandacht moeten schenken aan hen bijv door middel van een vorm van catechese, cursus of persoonlijke begeleiding.

5.8. Jeugdkerken

Jeugdkerken zijn samenkomsten veelal door jongeren georganiseerd en hebben als doel om buitenkerkelijke jongeren met het evangelie te bereiken. Ze verheugen zich echter ook in een grote belangstelling van jongeren uit de gevestigde kerken. De term 'jeugdkerken' is voor kerkmensen verwarrend, want het suggereert dat het meer is dan alleen de samenkomsten. Het zijn echter samenkomsten met zang en muziek en soms ook drama. De jeugdkerken groeien explosief. In de media is veel discussie gaande over de voor en tegens.

5.9. Jongerenavonden

De jongerenavonden zijn ontstaan in de Alblasserwaard als gevolg van vragen rond de toe-eigening des heils. Veel van de onderwerpen die aan de orde komen, betreffen de aard van de prediking, de orde des heils, het aanbod van genade, de kwestie van de voorwaarden, de plicht tot geloof, de verhouding tussen wet en evangelie etc.¹⁴ De avonden worden georganiseerd door jongeren zelf, waarbij sprekers worden uitgenodigd die het evangelie in verstaanbare bewoording proberen te brengen. De jongerenavonden kennen vooral belangstelling vanuit de Gereformeerde Gemeenten, de rechterflank van de Hervormde kerk, maar ook voor een deel vanuit de Christelijke Gereformeerde Kerk.

Bijlage 2

Uitkomsten enquête behoeften kerkenraden aan ondersteuning

Bijlage 2 bij synoderapport GS 2004 deputaten kerkjeugd en onderwijs – 18 juni 2004

1. Opbouw van de enquête

De enquête bestaat uit zes delen.

In deel 1 wordt gevraagd naar algemene gegevens over de gemeente.

In deel 2 en 3 wordt gevraagd in hoeverre jeugdwerk aanwezig is en hoe het georganiseerd is, waarbij het model gehanteerd is zoals dat in de jeugdwerkvisie beschreven is. Voor een uitgebreide bespreking wordt daarna verwezen.

In deel 4 worden vragen gesteld over relevante ontwikkelingen.

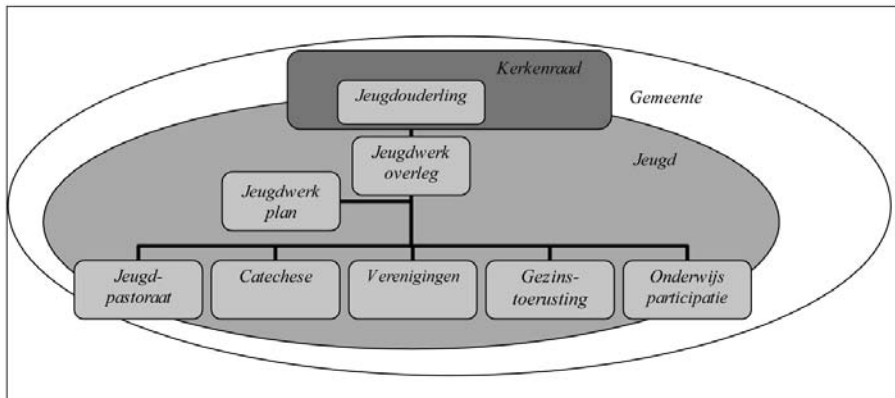
Deel 5 zijn overige vragen.

In deel 6 worden vragen gesteld over opbouw en participatie van de kerkjeugd.

Bij de onderdelen 2,3 en 4 is het stramen in de vragen telkens als volgt:

- Wat is er nu?
- Hoe ontvangt u nu ondersteuning of begeleiding?
- Hoe zou u in de toekomst ondersteuning of begeleiding willen ontvangen.

In onderstaande figuur is ter oriëntatie het model van jeugdwerk gegeven zoals dat in de jeugdwerkvisie beschreven staat.

2. Respons

De enquête is in maart 2003 schriftelijk aan alle kerkenraden verstuurd. Na de zomervakantie is er een aanmaning gestuurd. Uiteindelijk hebben 94 kerkenraden gereageerd, waarvan er 86 daadwerkelijk de enquête hebben ingevuld. De overige 8 reacties waren in de trant van:

"We hebben geen jeugd (meer)." Een respons van 94 op 186 gemeenten betekent een respons van 51%. Dit is hoog omdat de gemiddelde respons van enquêtes zo rond de 35% ligt.

De gegevens zijn geordend op basis van de grootte van de gemeente. Daarbij is de volgende indeling gehanteerd:

Categorie	Grootte	Respons	%
Grote gemeente	Meer dan 500 doopleden	6	7%
Middel gemeente	Tussen de 50 en 500 doopleden	64	74%
Kleine gemeente	Minder dan 50 doopleden	16	19%
	Totaal	86	

De indeling is gemaakt op basis van de gegevens in het jaarboek 2003.

Er is ook gekeken in hoeverre de respondenten behoren tot de achterban van de CGJO of het LCJ.

Achterban	Respons	%
CGJO	48	56 %
LCJ	38	44 %

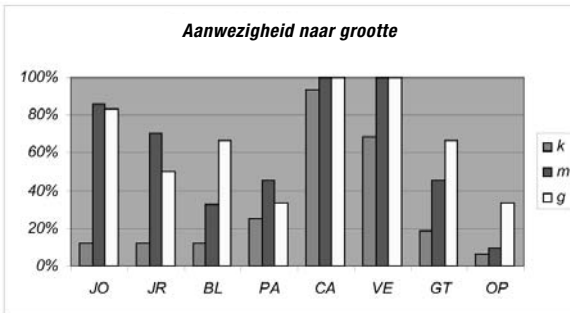
Te zien is dat CGJO en LCJ gemeenten redelijk evenwichtig vertegenwoordigd zijn. In de rest van het document zal verder geen onderscheid gemaakt worden op basis van achterban.

3. Organisatie en behoefte op 8 aandachtsvelden

In het model zijn 8 aandachtsvelden te onderscheiden. In onderstaande tabel en grafiek staat aangegeven in hoeverre in de gemeenten invulling wordt gegeven aan deze aandachtsvelden. Daarbij is onderscheid gemaakt naar de grootte van de gemeente.

	Aandachtsveld	Absoluut				Procentueel			
		Klein	Middel	Groot	totaal	Klein	middel	groot	totaal
JO	Jeugdouderling	2	55	5	62	13	86	83	72
JR	Jeugdwerkoverleg	2	45	3	50	13	70	50	58
BL	Jeugdwerkplan	2	21	4	27	13	33	67	31
PA	Jeugdpastoraat	4	29	2	35	25	45	33	41
CA	Catechese	15	64	6	85	94	100	100	99
VE	Verenigingen	11	64	6	81	69	100	100	94
GT	Gezinstoerusting	3	29	4	36	19	45	67	42
OP	Onderwijsparticip.	1	6	2	9	6	9	33	10

De procentuele waarden dienen bijvoorbeeld als volgt te worden gelezen: In 2 van de 16 kleine gemeenten is een jeugdouderling aanwezig. $2/16 * 100\% = 13\%$

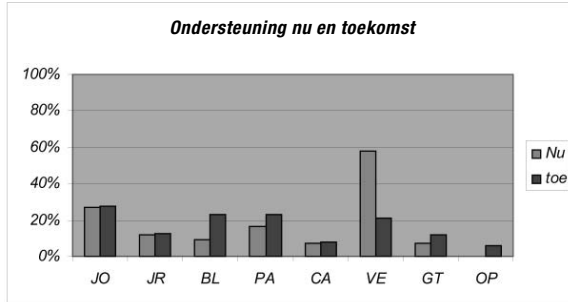
Te zien is dat

- in bijna alle gemeenten catechese en verenigingen zijn;
- in kleine gemeenten eigenlijk alleen catechese en verenigingen zijn;
- in meer dan 80 % van de middel en grootte gemeenten is een jeugdouderling (of een jeugdwerkbetrokken ambtsdrager);
- een jeugdwerkplan en gezinstoerusting is vooral aanwezig in grote gemeenten en in iets mindere mate in middelgrote gemeenten;
- er wordt nauwelijks invulling gegeven aan het aandachtsveld Onderwijsparticipatie.

Nog een aanvullende opmerking m.b.t. jeugdpastoraat. Wanneer jeugdpastoraat door de gemeente werd omschreven als "tijdens het reguliere huisbezoek" is dit niet meegerekend. Onder jeugdpastoraat verstaan wij individuele aandacht van gemeenteleden/ambtsdragers.

3.1. Behoeftte aan ondersteuning zoals door kerken aangegeven

In de enquête is ook gevraagd wat de behoeften zijn aan ondersteuning op deze 8 aandachtsvelden. Daarbij is in eerste instantie alleen gekeken of er een vraag aan ondersteuning is. Dit leverde het volgende beeld:

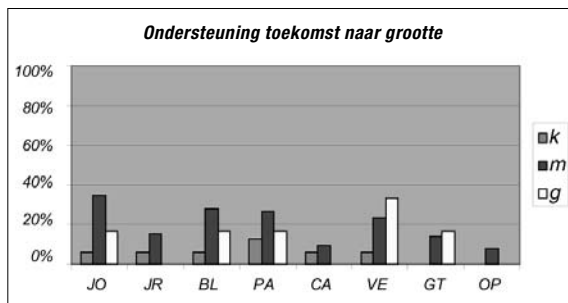

Te zien is dat ca 20% van de gemeenten aangeeft met name in de toekomst behoefte te hebben aan enige vorm van ondersteuning. Dat is dus 1 op de 5 gemeenten.

De uitschieter bij verenigingen heeft betrekking op materiaal van met name LCJ en CGJO dat nu door verenigingen gebruikt wordt.

In onderstaande tabel staat aangegeven wat de concrete vragen aan toekomstige ondersteuning zijn.

De behoefte aan ondersteuning lijkt afhankelijk te zijn van de grootte van de gemeente. Het zijn met name de middelgrote gemeenten die dit aangeven. Deze cijfers kloppen met het beeld van deputaten: in kleine gemeenten is vaak veel minder behoeftes om allerlei zaken organisatorisch te regelen. In grote gemeenten is veel meer kennis en kunde in eigen huis aanwezig.

Bovenstaande grafieken vertellen ons iets over de kwantitatieve behoefte. In onderstaande tabel staat samengevat weergegeven waar de behoefte in kwalitatieve zin naar uitgaat.

<p>Hulp nodig voor Jeugdouderling</p> <ul style="list-style-type: none"> 10 x Jeugdpastoraat 4 x kerkverlating, betrokkenheid bij gemeente en Woord 4 x beleidsvorming 4 x ondersteuning jeugdwerk 3 x bezoekwerk, pastorale gespreksvoering 2 x doelen, organisatie en financiën jeugdwerk 2 x omgang met jeugd leerplan geloofsopvoeding samenwonen invulling eredienst theologische en maatschappelijke vragen 	<p>Hulp nodig voor jeugdraad?</p> <ul style="list-style-type: none"> 2x beleidsplan jr hoe krijg je 18+ op de vereniging info en ervaringen van elders kadervorming motivatie jeugdleiding omzetten ideeën, boeiend blijven, kerkverlaters onderlinge afstemming clubs en ver samenhang in jw stimuleren ver bezoek toerustingdagen, cursussen voor leiding
---	--

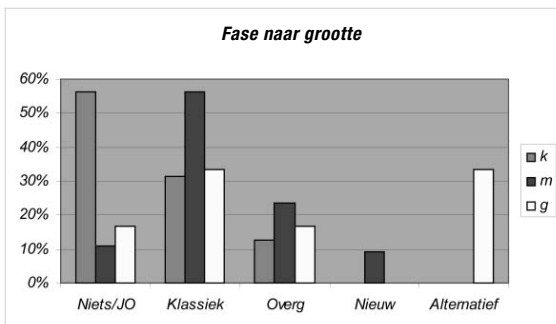
Hulp nodig voor jeugdpastoraat? 6x opzetten, meer beleid hieromtrent 5x kerkverlating, randkerkelijken 3x stimuleren, motiveren van jongeren 2x thema's: huwelijk, eenoudergezinnen 3x studiemateriaal ja voorbeelden van andere gemeente christen zijn te midden van leeftijdsgenoten clubavonden, jeugdkampen kerk of wereld middagdienst past gesprekken	Hulp nodig voor verenigingen? 6x leiding geven, begeleiding 4x materialen 3x hoe houden we jeugd vast? 2x aansluiting tussen clubs mogelijkheden om beleidsplan op te stellen plaatselijk jeugdwerk overleg
Hulp nodig voor catechese? 4x catecheseplan, 2x andere vormen, materialen vroege catechese	Hulp nodig bij beleidsplan? 9x ja 7x aanreiken van voorbeeldplannen 2x hulp bij verkrijgen onderlinge afstemming 2x hulp bij opstellen
Hulp nodig voor gezinstoerusting? 3x algemeen gezinstoerusting 2x geloofsopvoeding contact met andere gemeenten hoe bereik je ouders echt huwelijkstoerusting meer beleid, ouders nemen verantw. niet structureel onderbrengen verantwoorde vrijetijdsbesteding, verslaving	Hulp nodig voor onderwijsparticipatie? aandachtspunten zijn welkom hoe kunnen we dit ondersteunen? hoe kunnen we dit signaleren informatie opstarten onderwijsparticipatie

Wat opvalt is dat er:

- veel vragen zijn op het gebied van jeugdpastoraat en jeugdwerkplan. Zie bijvoorbeeld ook de vragen die ten aanzien van de jeugdouderling gesteld worden;
- er weinig vragen zijn op het gebied van catechese en verenigingen

3.2. Benodigde ondersteuning volgend uit jeugdwerkvisie

Deputaten zijn van mening dat haar jeugdwerkvisie in hoofdlijnen een schets geeft hoe het jeugdwerk in de gemeente georganiseerd zou kunnen zijn. Deze visie bestaat met name hieruit dat alle 8 aandachtsvelden in de gemeente aandacht krijgen en dat er integrale afstemming is binnen die 8 aandachtsvelden. Dit noemen wij de nieuwe situatie. Op dit moment is het echter zo dat in veel gemeenten er afstemming plaatsvindt in het jeugdwerkoverleg tussen de jeugdouderling en de verenigingen. Wanneer dit het geval is spreken we over de klassieke situatie. Voor alle vormen van afstemming die daar tussen zit spreken we van een overgangssituatie. In sommige grote gemeenten (Zwolle, Groningen) was een volledig andere structuur aanwezig die niet in ons model te passen is, hier spreken we over een alternatieve situatie. Op grond van de enquête zijn alle gemeenten ingedeeld in één van deze vijf categorieën. Zie onderstaande figuur. De behoefte aan integrale afstemming is met name relevant voor de middel en grote gemeenten.

Te zien is dat van de middelgrote gemeenten er ca 67% er geen of de klassieke vorm van afstemming bestaat.

Volgens de beoordeling van deputaten is er juist op dit gebied de meeste ondersteuning nodig: om een gemeente naar een situatie te begeleiden met meer integrale afstemming. Om van A naar B te komen volstaat het schrijven van een publicatie of het organiseren van een toerustingdag niet. Dergelijke veranderingen vragen een vorm van intensieve begeleiding. Deze behoefte wordt door de jeugdwerkorgani-

saties herkend. Het CGJO verzorgt hier al enige tijd toerusting op het gebied van de integrale jeugdraad (Handen ineen II) en de onlangs georganiseerde Stappenplan dag. Ook het LCJ is al circa 1,5 jaar bezig met het verzorgen van het zogenaamde Plaatselijk Jeugdwerkoverleg.

3.3. Conclusies met betrekking tot ondersteuning

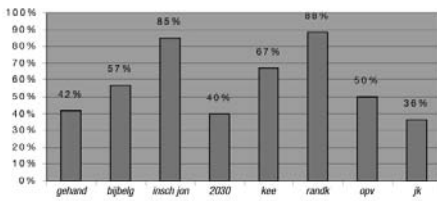
20% van de geïnterviewde gemeenten gaven aan in de toekomst vooral behoefte aan ondersteuning te hebben op het gebied van jeugdpastoraat en het maken van een jeugdwerkplan. Volgens deputaten is er voor circa 2/3 van onze kerken een meer langdurende begeleiding/ondersteuning nodig om gemeenten naar een meer integrale situatie te brengen. Deze uitkomsten liggen in het verlengde van elkaar. In gemeenten met de typering 'Klassiek' is er vaak geen jeugdpastoraat en jeugdwerkplan aanwezig.

4. Aandacht voor en behoefte ten aanzien van relevante ontwikkelingen

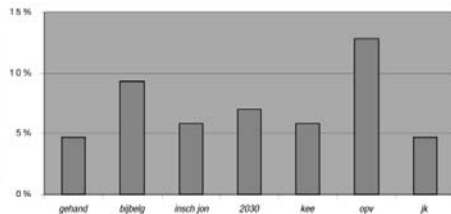
In de jeugdwerkvisie zijn ook een 7-tal relevante ontwikkelingen beschreven. Aan kerkenraden is gevraagd of ze aandacht hebben voor deze ontwikkelingen. Dat leverde de volgende respons op.

Afkorting	Ontwikkeling	
Gehand	Gehandicapte jongeren in de gemeente	42%
Bijbelg	Bijbelgebruik onder jongeren	57%
Insch jong	Inschakelen van jongeren in kerkelijke activiteiten	85%
2030	20-30 generatie	40%
Kee	Kind en Eredienst	67%
Opv	Opvang van niet-kerkelijke jongeren	50%
jk	Jeugdkerken / jongerenavonden	36%

Aandacht voor relevante ontwikkelingen

Hulpvragen op relevante ontwikkelingen

Vervolgens is gevraagd in hoeverre ze in de toekomst ondersteuning willen op deze gebieden. Dat leverde de respons op zoals weergegeven in bovenstaande rechtergrafiek. Te zien is dat rond de 5% van de gemeenten aangeeft behoefte aan ondersteuning te hebben. Ten aanzien van de opvang van niet-kerkelijke jongeren leven relatief veel vragen, bij ca 13 % van de gemeenten.

De ondersteuningsbehoefte op relevante ontwikkelingen van gemiddeld 5% is aanzienlijk minder dan de 20% bij de 8 structurele aandachtsvelden. Kennelijk kan de conclusie worden getrokken dat kerkenraden meer vragen hebben over de meer structurele zaken dan over de min of meer actuele ontwikkelingen.

5. Gegeven m.b.t. participatie

In deel zes van de enquête is aan de kerkenraden is gevraagd om aan te geven hoeveel jongeren per leeftijdjaar ze hebben en wat per jaar de participatie is.

a.	Percentage van de gemeenten dat kon aangeven hoeveel jongeren er per jaargang aanwezig zijn	77%
b.	Percentage van de gemeenten dat iets over participatie heeft gezegd	65%
c.	Percentage van de gemeenten dat per jaargang nauwkeurig de participatie heeft aangegeven	55%

De uitkomst van c is zorgelijk laag. Iets meer dan de helft van de kerkenraden heeft een beeld van de betrokkenheid van de kerkjeugd. Daarbij moet opgemerkt worden dat door de verschillende opmerkingen in de trant van "kostte veel tijd" "sorry voor de vertraging vanwege het vele uitzoekwerk" de indruk wordt gewekt dat een deel van de kerkenraden deze gegevens nu voor het eerst aan het verzamelen was.

De vraag rijst: Hoe kun je als kerkenraad goed jeugdbeleid voeren als je niet weet hoe de betrokkenheid van de jeugd met de kerk is?

6. Conclusies

Uit de uitkomsten van de enquête kunnen de volgende conclusies getrokken worden.

1. Circa 20% van onze gemeenten zegt ondersteuning nodig te hebben op de structurele aandachtsvelden (jeugdouderling, jeugdwerkplan, jeugdwerkoverleg, gezinstoerusting etc) van jeugdwerk in de

- gemeente. Circa 5 % van onze gemeenten zegt ondersteuning nodig te hebben ten behoeve van het omgaan met relevante ontwikkelingen (Jeugdkerken, inschakeling van jongeren in de gemeente etc).
2. Door de vele vragen op het gebied van jeugdpastoraat lijkt het wenselijk hier meer kaders voor te ontwikkelen, mede het feit dat beide jeugdwerkorganisaties actief blijken op dit gebied.
 3. De enquête levert een beeld dat die gevraagde ondersteuning vooral een vorm van intensieve begeleiding betreft hoe zaken opgezet en uitgewerkt kunnen worden. Dit blijkt uit vragen als: "hoe zet ik op..." of "hoe zorg ik ervoor dat ...".
 4. Uit de gegevens blijkt dat in ca 67% van de middelgrote gemeenten een klassieke vorm van afstemming bestaat en dat er dus nog geen sprake is van integrale afstemming. Integrale afstemming is iets wat deputaten erg belangrijk vinden om ook in de toekomst goed gesteld te staan.
 5. De helft van de gemeenten kon aangeven wat de betrokkenheid was. Dit aantal zou misschien lager kunnen zijn, omdat sommige gemeenten dit voor het eerst hebben uitgezocht, of misschien hoger, omdat het invullen van de enquête veel tijd kostte.

De cijfers vertonen een discrepantie: 20% van de gemeenten heeft vragen, terwijl 67% (middelgrote) gemeenten een klassieke mate van afstemming heeft en 45% van de gemeenten geen zicht hebben op participatie van de jeugd. Wat zegt dit?

Noten

1. Zie o.a. Kerkelijk Jeugdwerk; bezinning en verantwoording, LCJ 1991
2. Voor dit hoofdstuk is gebruik gemaakt van de notitie "Integraal JeugdBeleid", leerplan voor onderwijs en vorming van de Christelijke Gereformeerde Kerken, eigen uitgave deputaten kerkjeugd en onderwijs, 2001.
3. Vrij naar "Zorg voor de jeugd", eigen uitgave deputaten voor het contact met de kerkjeugd. 1990.
4. De term jeugdwerkoverleg is een andere vertaling van het begrip 'integrale jeugdraad' welke is gebaseerd op het boekje 'De Handen Ineen-III' van het CGJO, verschenen in oktober 1998.
5. Zie ondermeer "De Stappenmap", CGJO 2000 en Werkmap Jongerenbeleid, GVI 1995
6. Zie ook de notitie van deputaten met als titel "Integraal jeugdbeleid"
7. Zie "Blijven of Weggaan", pag 13.
8. Volgens Ds. L.H. van der Meiden in zijn brochure "Onze arbeid" uit 1923. (Overgenomen uit de brochure Kerkelijk Jeugdwerk, LCJ 1991).
10. Hierbij wordt verwezen naar het ontstaan van het project "Focus on the family" in Amerika, dat in Nederland vertegenwoordigd wordt door onder meer 'Stichting Chris'. Ook de stichting 'Radar' verricht inspanningen op dit gebied.
11. Zie ook aanbeveling 2 in "Blijven of Weggaan".
12. Aldus Dr. Stefan Paas in 4 artikelen in De Wekker
13. Bij de GKV is men gestart met het GemeenteNproject, bij de Hervormden met de Impuls conferentie. Bij de EO probeert men deze generatie te benaderen middels de 25+ conferenties, het. Ook binnen ICS/IFES is men middels IMPACT deze generatie te benaderen.
14. Voor meer ideeën: zie www.steunpuntgemeenteopbouw.nl (GVI) → cursussen → Kind en Eredienst
15. zie dr. K. van der Zwaag, "Afwachten of verwachten", de toe-eigening des heils in historisch en theologisch perspectief, 1e druk, pag 830-843

BIJLAGE 61
Artikel 140

Rapport 7 van Commissie 3 inzake het rapport van deputaten kerkjeugd en onderwijs

Uw commissie heeft waardering voor het vele werk dat door deputaten is verricht. De problematiek waar deputaten mee bezig zijn, is veelomvattend en dikwijls complex. Er is opnieuw gewerkt in secties en werkgroepen. In het rapport van deputaten wordt aan elke sectie en werkgroep apart aandacht gegeven. Wij willen dit rapport in hoofdlijnen volgen. De verwijzingen naar paragrafen die tussen haakjes worden vermeld, hebben betrekking op de paragrafen in het rapport van deputaten.

Georganiseerd Jeugdwerk (zie 2)

Contacten

Er mag worden geconstateerd dat overleg plaatsvindt tussen de beide jeugdwerkorganisaties van onze kerken, de Christelijke Gereformeerde Jongerenorganisatie (CGJO) en het Landelijk Contact Jeugdverenigingen (LCJ) (2.2). Dat is enkele malen gebeurd in aanwezigheid van deputaten, maar ook hebben de beide jeugdwerkorganisaties elkaar op eigen initiatief ontmoet. Deputaten delen desgevraagd mee dat ook de visie op het jeugdwerk ter sprake is gekomen. Zij hebben in het kader van het ontwikkelen van de jeugdwerkvisie dienaangaande gesprekken gevoerd met afgevaardigden van LCJ en CGJO. Dit betrof voor elke jeugdwerkorganisatie een informeel overleg in het voorjaar van 2004 en een formeel overleg op 15 maart 2004. Juist tijdens deze bijeenkomsten is wezen en praktijk van het jeugdwerk aan de orde gekomen. Het is volgens uw commissie wenselijk dat de visie op het jeugdwerk een belangrijke plaats heeft in de ontmoetingen tussen de jeugdwerkorganisaties.

De bijbelstudieweekenden van de CGJO verkeren volgens deputaten in een fase van ontwikkeling (zie 2.3.3). Aan de eerste avond heeft een beperkt aantal personen meegedaan. Volgens deputaten wordt aan de uitbouw van deze activiteit verder gewerkt. Veel belangstelling vinden de praise- en cabaretavonden die door de CGJO worden georganiseerd (zie 2.3.3). Deputaten hebben de organisatoren enkele keren aangesproken op woordgebruik en werkvormen die op deze avonden worden gehanteerd. Zij konden merken dat er begrip was voor hun opmerkingen. Duidelijk is dat de organisatoren van deze avonden in een spanningsveld staan. Aan de ene kant willen zij de jongeren de aloude tijding overbrengen. Aan de andere kant zoeken zij naar woorden en beelden die jongeren aanspreken.

Bijdragen

De kwestie van de financiering van de jeugdwerkorganisaties is een punt van grote zorg voor het deputaatschap. De beide jeugdwerkorganisaties ontvangen na 2006 geen overheidssubsidie meer (2.2). Dit kan niet door de organisaties zelf worden ondervangen via sponsoring, acties en donateurs. Wel is een zekere verhoging van de opbrengst via deze kanalen mogelijk. Ook kan worden gedacht aan het in rekening brengen van diensten bij kerkenraden en gemeenten die van die diensten gebruikmaken. Toch achten deputaten een verhoging van de eigen opbrengst met meer dan tien procent niet reëel. Zij menen daarom dat de bijdrage van de kerken aan de jeugdwerkorganisaties fors moet worden verhoogd. Inperking van de werkzaamheden van de jeugdwerkorganisaties is volgens deputaten geen optie.

Deputaten noemen daarvoor de volgende redenen. In de eerste plaats dienen de activiteiten van de jeugdwerkorganisaties de jeugd van de kerken. In de tweede plaats wordt vanuit de kerken een beroep gedaan op toerusting en ondersteuning vanuit de beide organisaties (2.5). De activiteiten van de beide jeugdwerkorganisaties voorzien in een groeiende behoefte. Deputaten hebben daarnaar onderzoek gedaan. Zij hebben naar aanleiding van de opdracht van de generale synode van 2001 een enquête gehouden onder de kerkenraden (zie bijlage 2 van het rapport van deputaten). Deputaten concluderen op grond daarvan dat twintig procent van de geïnterviewde gemeenten in de toekomst vooral behoefte heeft aan ondersteuning op het gebied van jeugdpastoraat en het maken van een jeugdwerkplan. Volgens deputaten heeft ongeveer tweederde deel van onze kerken een meer langdurige begeleiding en ondersteuning nodig zodat deze kerken kunnen komen tot wat wordt genoemd 'een meer integrale situatie' (zie bijlage 2 van het rapport van deputaten, 3.3). Daarmee wordt bedoeld dat het werk van jeugdverenigingen, het jeugd- en jongerenpastoraat, de catechese en de opvoeding thuis meer op elkaar worden afgestemd. Juist omdat een integrale benadering van de jeugd nodig is, kan volgens deputaten de inzet van betaalde jeugdwerkers en jeugdwerkadviseurs niet worden gemist.

Deputaten noemen nog een andere reden voor verhoging van subsidie van de jeugdwerkorganisaties. Zij stellen dat de jeugdwerkorganisaties verplichtingen zijn aangegaan ten aanzien van hun betaalde krachten. Deze verplichtingen kunnen niet van het ene op het andere moment worden stopgezet. In dat verband spreken deputaten over een hoofdelijke financiële aansprakelijkheid van bestuurders. Deputaten vrezen blijkbaar dat zij hoofdelijk aansprakelijk zullen worden gesteld wanneer het arbeidscontract van hun betaalde krachten door het wegvallen van subsidies moet worden beëindigd. Zij stellen in hun rapport dat bestuurders zich niet kunnen verzekeren tegen een schadeloosstelling die een rechter toekent aan medewerkers van wie een arbeidsovereenkomst wordt beëindigd (2.5).

Uw commissie is echter van oordeel dat dit punt niet ter zake is. Indien door het verminderen of stopzetten van subsidies functies wegvallen zal een rechter bestuurders daarvoor niet (hoofdelijk) aansprakelijk stellen. Dat zal alleen gebeuren in geval van wanbeleid. Dat is hier echter niet aan de orde. Het enkele feit van een arbeidsovereenkomst van een jeugdwerkorganisatie met een jeugdwerker of jeugdwerkadviseur is geen reden tot het verhogen van de bijdrage. Eerst moet de vraag worden beantwoord of deze bijdrage wenselijk en nodig is. Wel erkent uw commissie dat de jeugdwerkorganisaties en de kerken een zekere morele verantwoordelijkheid hebben ten opzichte van de jeugdwerkers en jeugdwerkadviseurs.

In verband met de financiën moet ook het volgende punt worden genoemd. De beide jeugdwerkorganisaties ontvangen een gelijke financiële bijdrage van de kerken (2.7). Deze bijdragen worden verstrekt door jeugddeputaten op basis van het werkplan van de beide organisaties. Deputaten concluderen dat zij geen mogelijkheid zien om tot objectieve criteria te komen (9.2). Uw commissie is daarvan nog niet overtuigd. Nader onderzoek is volgens ons noodzakelijk.

Uw commissie kan instemmen met de gedachte van deputaten dat de jeugdwerkorganisaties de komende jaren de gelegenheid krijgen te zoeken naar andere wegen om inkomsten te genereren. Als er bijvoorbeeld (om woorden van deputaten te gebruiken) meer marktgericht moet worden gewerkt, is de omschakeling een proces van jaren. Met deputaten meent uw commissie dat de investeringen van de afgelopen jaren niet zomaar mogen worden weggestreept, maar dat deze juist ten volle benut dienen te worden.

Onderwijs (zie 3)

Predikanten naar artikel 6 K.O.

Deputaten hebben de taak 'contact te onderhouden met predikanten die naar artikel 6 van de kerkorde zijn vrijgesteld voor werk in het onderwijs' (Kerkorde, bijl. 29, art. 3, g). Zij stellen voor van die taak te worden ontheven. Daarvoor worden twee argumenten genoemd. In de eerste plaats krijgen de genoemde contacten in de praktijk geen gestalte. In de tweede plaats onderhouden kerkenraden en classes contact met de betreffende predikanten. Deputaten willen hun taak daarom beperken tot het geven van advies aan classes bij benoeming van predikanten en het bijstaan van kerkenraden en classes in voorkomende gevallen.

Uw commissie stelt echter vast dat in artikel 6 van de kerkorde een algemene bepaling is opgenomen over de taak van de verscheidene deputaatschappen ten aanzien van predikanten die geroepen zijn tot bijzondere arbeid. Deputaten kerkjeugd en onderwijs willen hierop een uitzondering vormen. Uw commissie is door de argumentatie niet overtuigd en kan het voorstel van deputaten niet zonder meer overnemen. Daarbij komt nog een andere overweging. In het rapport van het deputaatschap dat diende heeft op de generale synode van 2001, wordt vermeld dat de sectie 'onderwijs' in de komende werkperiode haar aandacht voor de art. 6 predikanten zou intensiveren (Acta 2001, blz. 498; vgl. blz. 512).

Regionale bijeenkomsten

De belangstelling voor het onderwijssymposium 2003 viel tegen (3.2.2). Deputaten willen thans de verantwoordelijkheid ten aanzien van betrokkenen in het onderwijs neerleggen bij de kerkenraden. Zij gaan niet zelf bijeenkomsten organiseren, maar kerkenraden dienaangaande adviseren. Uw commissie is van mening dat het een goede zaak is dat deputaten kerkenraden stimuleren en adviseren. Toch meent zij

dat het ook op de weg van deputaten ligt zelf daartoe initiatieven te ontwikkelen en activiteiten te coördineren.

Verder wijst uw commissie u op de volgende zaken. Bij 3.2.4 in het rapport van deputaten moet worden vermeld dat ook het LCJ in het Platform Christelijke Onderwijsondersteuning participeert. Deputaten constateren dat een relatief klein deel van de christelijke jongeren christelijk hoger onderwijs volgt (3.2.6). Dat is te betreuren. De oorzaak ligt volgens deputaten in het feit dat er slechts een gering aantal scholen voor christelijk hoger onderwijs is. Deputaten zien geen mogelijkheden om deze trend te doorbreken. Deputaten zijn uitgenodigd te participeren in de gereformeerd-vrijgemaakte bestuursvereniging Landelijk Verband van Gereformeerde Schoolverenigingen (LVGS) Concent. Dat houdt in dat deputaten mensen mogen voordragen die op persoonlijke titel zitting hebben in deze bestuursvereniging. Deputaten zien het belang van een dergelijke participatie in en willen op die uitnodiging ingaan. Geen van de deputaten ziet echter kans persoonlijk in Concent te participeren. Volgens een persbericht is ds. C. Agterhof (Baarn) onlangs verkozen tot bestuurslid. Een vraag vanuit onze commissie was of er ook contacten bestaan met bijvoorbeeld Vereniging voor Gereformeerd Schoolonderwijs (VGS). Deputaten gaven aan dat zij daartoe geen uitnodiging hebben ontvangen.

Studentenwerk (zie 4)

Uw commissie wijst erop dat ook via het deputaatschap buitenlandse zending contacten worden onderhouden met de studentenorganisatie International Fellowship of Evangelical Students (IFES) (zie rapport deputaten buitenlandse zending 9.07.26-27.57-59.61).

Wat betreft de toerustingdag voor contactpersonen op 16 november 2002 delen deputaten mee dat de opkomst goed was: er waren zo'n vijftien steden vertegenwoordigd. De afvaardiging van Dronten, Utrecht-West en Groningen hebben een korte presentatie gegeven van hun activiteiten. Daarna hebben deputaten met de afgevaardigden hun plannen besproken onder meer over de contactpersoneel en de doorgifte van adressen.

Visie op het jeugdwerk (zie 5)

Deputaten hebben zich in de afgelopen drie jaar intensief beziggehouden met de hun gegeven opdracht tot het ontwikkelen van visie op hun hoofdtaak. Deze taak is het bevorderen van een christelijke opvoeding van de jeugd en het geven van schriftuurlijke voorlichting en leiding (Acta 2001, art. 253, besluit 2a). Deze opdracht is gegeven tegen een bepaalde achtergrond. Deze achtergrond was de discussie tijdens de generale synode van 2001 over het instellen van een eigen jeugdbureau (vgl. art. 253, besluit 2, het begin). De generale synode van 1998 had daartoe een opdracht gegeven (Acta 1998, art. 43, besluit 3c). Deze opdracht heeft geleid tot een notitie *Jeugdbureau* (Acta 2001, blz. 502-511). De bedoeling van dat bureau was het onderstrepen van de eigen taak van deputaten ten opzichte van het jeugdwerk. Deputaten hebben anders dan de jeugdwerkorganisaties die zich met name richten op de eigen leden, een eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van het jeugd- en jongerenwerk in de volle breedte van de kerken. Zij hebben ook een taak ten opzichte van de jeugd die niet georganiseerd is. Die eigen verantwoordelijkheid kan gestalte worden gegeven in een eigen jeugdbureau. Een belangrijke taak voor zo'n bureau zou moeten zijn het toerusten van kerkenraden en ouders in opvoeding van en onderwijs aan de jongere en oudere jeugd. Deputaten willen de bezinning op een jeugdbureau onafhankelijk doen zijn van het al of niet participeren van de jeugdwerkorganisaties in dat bureau (Acta 2001, art. 207). Die discussie over de instelling van een jeugdbureau met een eigen taak ten opzichte van het jeugd- en jongerenwerk in de volle breedte van de kerken heeft in 2001 niet geresulteerd in een positief besluit. De noodzaak en wenselijkheid van een dergelijk bureau is naar het oordeel van de generale synode voorts nog niet gebleken. Wel heeft de synode opdracht gegeven tot een inventarisatie van de behoeftes van kerken c.q. kerkenraden aan begeleiding en ondersteuning inzake opvoedingsvragen en het jeugdwerk (Acta 2001, art. 253, besluit 2b).

De daarop volgende bezinning binnen het deputaatschap heeft niet geleid tot een onderstreping van de noodzakelijkheid en wenselijkheid van een jeugdbureau. Het tegendeel is zelfs het geval. Deputaten zijn tot het inzicht gekomen dat een dergelijk bureau geen goede gedachte is. Daarmee hebben zij een andere koers ingeslagen (9.1.5). Deputaten wijzen op twee zaken. In de eerste plaats kan een jeugdbureau vanwege de omvang van de problematiek en de veelheid van vragen niet in de behoefte van kerkenraden en gemeenten voorzien. Vele instanties houden zich daarmee bezig. In de tweede plaats verwachten deputaten niet dat een dergelijk bureau een efficiënt werkende organisatie zal zijn.

Het spoor dat deputaten nu willen gaan, loopt via de beide jeugdwerkorganisaties. Deze organisaties zouden de taken op zich moeten nemen van een jeugdbureau. Overigens is dat ook al een situatie die zich thans voordoet. In uw commissie leeft echter het gevoel dat op zichzelf een jeugdbureau een goede zaak zou zijn met het oog op de eenheid in het jeugdwerk binnen onze kerken. De gebrokenheid binnen dit werk is een zaak die verdriet blijft doen.

Op welke wijze deputaten de verantwoordelijkheid van de kerkenraad zien, is beschreven in hun intern werkdocument (3.4). Deputaten wensen een grotere directe betrokkenheid van kerkenraden voor het jeugdwerk (rapport 5.3). Zij schrijven dat deze wens niet in overeenstemming met de kerkorde is en stellen voor dat deze op dit punt wordt aangepast. Volgens uw commissie is echter een aanpassing van de kerkorde niet nodig omdat daarin duidelijk wordt gesproken over het ambtelijk opzicht over de verenigingen in de gemeente (art. 37). Bovendien is niet voldoende duidelijk of deze jeugdwerkorganisaties bereid zijn tot een invulling van het jeugdwerk zoals door deputaten wordt geschetst. Daarover zal verder moeten worden doorgesproken. Daarbij komt het punt dat de jeugdwerkorganisaties zelfstandig zijn. Kan buiten deze verenigingen om een besluit over hun status worden genomen? Wat zijn de gevolgen van een wijziging van de kerkorde op dit punt?

Uw commissie heeft kennisgenomen van het interne werkdocument van deputaten. Dit document verschaft nuttige achtergrondinformatie bij het rapport van deputaten. De zaken die aan de orde worden gesteld verdienen zeker verdere doordenking.

Leerplan (zie 6)

De generale synode van 2001 heeft aan het deputaatschap de opdracht gegeven 'vanuit de aangegeven principiële grondslag het leerplan voor onderwijs en vorming nader uit te werken en praktisch te maken' (besluit 3). Uw commissie kan niet beoordelen of deputaten deze opdracht hebben volbracht. Wel zijn deputaten thans bezig met het uitgeven van dit leerplan. Daarvan heeft uw commissie echter geen kennis kunnen nemen. Tijdens de bespreking op de generale synode 2001 heeft het deputaatschap gesteld dat bij het afwijzen van de gedachte van een jeugdbureau het Leerplan voor Opvoeding en Vorming in de lucht komt te hangen (Acta 2001, art. 207). Thans stellen deputaten dat het leerplan dienstbaar is aan het werk van de jeugdwerkorganisaties die in feite zich meer en meer richten op geïntegreerd jeugdwerk. Deputaten doen de aanbeveling aan de generale synode dat de komende jaren onderzoek wordt gedaan naar de wenselijkheid en haalbaarheid van het opstellen van een inhoudelijk leerplan (6.5). Dit leerplan zou dan een vervolg zijn op het Leerplan voor Opvoeding en Vorming.

Overige zaken

Deputaten spreken in hun rapport over het verschijnsel 'jeugdkerken' (7.1). Uw commissie heeft geconstateerd dat deputaten dienaangaande niet tot een eensluidende visie konden komen. Deputaten hebben voldaan aan de opdracht die de generale synode van 2001 heeft gesteld ten aanzien van de positie van gehandicapte jongeren (zie 5.5.) en nadrukkelijk aandacht daarvoor gevraagd. Gevraagd naar de rol van adviseurs (9.1.4) delen deputaten mee dat deze kunnen worden ingeschakeld voor specifieke taken. Op deze manier kan gebruik worden gemaakt van deskundigen zonder dat er sprake is van een groot en inefficiënt werkend deputaatschap. De wens tot het inschakelen van meer adviseurs staat in verband met een kleiner wordend deputaatschap.

Wijziging instructie (zie 9.3.3.)

Deputaten willen het deputaatschap verkleinen tot zeven personen. Uw commissie kan daarmee instemmen. Deputaten eveneens stellen voor het woord 'tweetal' in artikel 2 van hun instructie (bijlage 29 van de Kerkorde) te laten vallen en te vervangen door 'aantal' (9.1.4, blz. 53). Uw commissie doet in aansluiting daaraan het volgende voorstel tot wijziging van de tekst: 'Deputaten zijn gerechtigd adviseurs aan te trekken die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in vragen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs'. Over de wijziging van artikel 3f is boven reeds gesproken en eveneens over de contacten met predikanten naar artikel 6. Uw commissie kan instemmen met het toevoegen van een nieuw artikel 3h. Daarbij kan de zinsnede over de adviseurs vervallen omdat adviseurs bij alle werkzaamheden kunnen worden ingeschakeld. In artikel 4a hebben deputaten de nadruk willen leggen op het geven van algemene informatie. De laatste zinsnede ('door middel van algemene publicaties en artikelen') kan volgens uw commissie vervallen. Ook stellen wij voor dat de verwijzing naar de jeugd zondag gehandhaafd blijft (art. 4). Bij het slot van artikel 4 kunnen de woorden 'die verantwoord zijn' vervallen.

Voorstel tot besluit

Uw commissie stelt uw vergadering het volgende voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten opdracht te geven tot het bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
4. de bijdrage aan de beide jeugdwerkorganisaties (CGJO en LCJ) tot en met 2007 te verhogen zodat in deze periode de werkzaamheden voortgang kunnen hebben en de jeugdwerkorganisaties passende maatregelen kunnen treffen in verband met het wegvallen van de overheidssubsidies;
5. opdracht te geven aan deputaten tot het doen van voorstellen aan de volgende generale synode met betrekking tot objectieve criteria voor het vaststellen van de bijdragen aan de CGJO en het LCJ;
6. opdracht te geven aan deputaten tot het ontwikkelen van initiatieven om te komen tot regionale bijeenkomsten voor kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs;
7. artikel 1 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen: 'De generale synode benoemt zeven deputaten 'kerkjeugd en onderwijs';
8. artikel 2 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen: 'Deputaten zijn gerechtigd adviseurs aan te trekken die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in vragen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs'.
9. artikel 3f van de instructie als volgt te wijzigen: '(Tot de taak van deputaten behoort) contact te onderhouden met leden van de kerk die betrokken zijn bij het onderwijs, en kerkenraden te stimuleren tot en adviseren bij het onderhouden van contacten met deze leden;
10. artikel 3h van de instructie te wijzigen in: '(Tot de taak van deputaten behoort) het ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs';
11. artikel 4 van de instructie als volgt te wijzigen: 'Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door a. het verstrekken van algemene informatie omtrent jeugdwerk, christelijke opvoeding en onderwijs; b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugd zondag in september; c. het wijzen op materialen en andere vormen van toerusting;
12. artikel 6 van de instructie te handhaven;
13. deputaten op te dragen onderzoek te doen naar de wenselijkheid en haalbaarheid van het opstellen van een inhoudelijk leerplan voor opvoeding en vorming;

14. deputaten op te dragen de visie op het jeugdwerk zoals neergelegd in hun werkdocument 'Jeugdwerk binnen de christelijke gereformeerde kerken' verder uit te werken en aan te bieden aan de kerken.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 62
Artikel 145

Rapport 3 van commissie 6 inzake bijlage 5 van het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending

Uw commissie heeft met enige verwondering kennis genomen van bijlage 5 'Voorstel integratie werkers Dienstenbureau' in het rapport van deputaten buitenlandse zending. De verwondering was het gevolg van het feit dat het rapport van deputaten landelijk kerkelijk bureau (9.25) een bijlage heeft met als titel 'Op weg naar morgen'. Hoewel de inhoud van deze rapporten op het eerste gezicht gelijk lijken, kwam uw commissie na bestudering van deze beide bijlagen tot de conclusie dat er toch een aantal verschillen te vinden zijn .

Op basis hiervan heeft uw commissie de deputaatschappen die betrokken waren bij het samenstellen van de beide genoemde bijlagen gevraagd in overleg met elkaar te treden en te komen met één bijlage. Dit overleg is gevoerd op 20 september jl. en heeft erin geresulteerd dat deputaten zending bijlage 5 bij hun rapport intrekken.

In het rapport van onze commissie inzake deputaten LKB (9.25) wordt nader ingegaan op deze situatie en worden voorstellen gedaan.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. bijlage 5 (pagina's 9.07/75-9.07/83) van deputaten voor de buitenlandse zending als niet ontvangen te beschouwen en derhalve niet op te nemen in de acta van de synode.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 63
Artikel 146

Rapport deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau

1. Samenstelling van het deputaatschap

Door de generale synode van 2001 werden tot deputaten benoemd:

- drs. H.J. Plantinga (secretaris);
- A. Uittenbogaard;
- M.J. van der Ven;
- J. Verhoef RA (penningmeester);
- Ir. A.J. de Vuyst (voorzitter).

Sinds 1 december 1999 fungeert als directeur van het bureau: J.G.H. van der Vinne.

2. Vergaderingen

Deputaten vergaderden in de periode januari 2002 tot en met april 2004 tien keer. De vergaderingen werden gehouden in het kantoor te Veenendaal. Verder waren er zes vergaderingen met de moderamina van de in Veenendaal kantoorhoudende deputaatschappen over verdergaande vernieuwingen in de bestuurlijke vormgeving. Deze vergaderingen werden voorbereid door een studiecmissie welke op initiatief van deputaten LKB werd ingesteld door de bestuurscommissie. In hoofdstuk 4 van dit rapport wordt teruggekomen op de resultaten van deze commissie en de vergaderingen.

3. Landelijk Kerkelijk Bureau

3.1. Organisatie-inrichting

In de verslagperiode heeft het Dienstenbureau verder vorm gekregen door een nog betere samenwerking tussen betrokkenen. Dit betreft niet alleen het administratieve personeel, maar ook stafmedewerkers en ambtelijk medewerkers en is mede aanleiding geweest tot een nieuw voorstel over de inrichting van de arbeidsorganisatie van het Dienstenbureau. Dit komt nader aan de orde in hoofdstuk 4 van dit rapport. Gedurende de verslagperiode is volledige integratie van de arbeidsorganisatie op het Dienstenbureau bereikt. Dit houdt in dat vanuit een centrale planning de werkzaamheden worden aangestuurd voor de ondersteunende medewerkers. Daarnaast wordt de planning van de vergaderingen zoveel mogelijk op elkaar afgestemd.

De samenwerking met de bestuurscommissie is goed verlopen. We verwijzen hiervoor naar het verslag dat deze commissie via ons deputaatschap aanbiedt aan de synode (bijlage 1 bij dit rapport).

3.2. Werkzaamheden en resultaten

Conform de instructie voor ons deputaatschap werden de daarin genoemde gebruikers ondersteund in hun werkzaamheden. Enkele kengetallen daarvan zijn:

Betreft:	1999	2000	2001	2002	2003
Doorbelaste mensuren	6.583	7.570	8.662	8.342	7.834
Gemaakte kopieën	366.024	530.846	737.153	470.241	438.660
Porti	20.835	22.439	22.699	20.286	21.487
Adressenbeheer: verstrekte etiketten	296.220	330.075	421.838	349.300	285.783

Per 1 januari 2002 is op verzoek van Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn (SGJ) de dienstverlening rond adressenbeheer beëindigd. Daarnaast is een reductie in het aantal verstrekte etiketten ontstaan door het met ingang van 2003 gelijktijdig verzenden van de bladen Doorgeven en Vrede Over Israël.

Doordat veel efficiënter werd gewerkt, geeft de daling in het aantal doorbelaste mensuren een wat vertekend beeld als het gaat over de resultaten van die inspanning. De dienstverlening heeft zich namelijk ondanks reductie in omvang, inhoudelijk verbreed en verdiept. Zo is de volledige financiële administratie van deputaten buitenlandse zending, van deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland en de abonnementenadministratie van de Wekker ingevoegd in het takenpakket van het bureau. Bij deze administratieve getinte taken is de secretariële verantwoordelijkheid niet achtergebleven. Zo is er een groot beroep gedaan op het bureau bij het samenstellen van de acta van de generale synode 2001 (die daardoor sneller en efficiënter gepubliceerd konden worden) en wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van de secretariële expertise die aanwezig is.

Vanwege pensionering van de externe functionaris is de eindredactie van het blad Doorgeven overgedragen aan het bureau algemene zaken, inclusief vormgeving/lay-out.

Voorts wordt door de lokale kerken meer en meer gebruik gemaakt van de deskundigheid op het bureau ter zake van personeels- en loonadministratie; momenteel betreft dit 5 gemeenten. Voordelen van de hiervoor opgestelde regeling zijn onder andere dat salarisuitbetaling onafhankelijk wordt van de stiptheid van lokale penningmeesters, correcte afhandeling plaatsvindt van loonbelasting en dat er een goede regeling is rond opname in het pensioenfonds. Wij verzoeken u dit werk te mandateren door aanvulling van onze instructie.

3.3. Personeelsbezetting

In de afgelopen jaren is de werkorganisatie doelmatiger ingericht, beter aangestuurd en is er geïnvesteerd in automatisering. Als een gevolg daarvan kon de formatie van het bureau, ondanks de gemelde toename van werkzaamheden, worden teruggebracht met 1 FTE¹ (van 12,8 naar 11,8) oftewel 7,5%. In de navolgende tabel zijn de mutaties aangegeven, waarbij de situatie zoals vermeld in ons vorige rapport wordt vergeleken met de huidige.

Naam:	In dienst sinds	Uit dienst sinds	Betrekkings-omvang: (uren p.w.) Vorig rapport	Betrekkings-omvang: (uren p.w.) Huidige situatie	Opmerkingen
Berkhof ev. Ketelaar, Helma	01-06-2003			32.00	
Blankenstijn, Rita	01-09-1997		25.00	36.00	
Blankenstijn ev. Berentschot, Arianne	01-09-1991	15-02-2002	21.60		
Diermen van ev. Ruizendaal, Willie	01-03-1981		36.00	18.00	50 % W.A.O
Dingemans, Bram	01-10-2002			18.00	7.20 uur Rotterdam-Charlois
Drayer, Gé	01-10-2002			36.00	Per 01-10-2002 18.00 uur Zending; Per 01-09-2003 18.00 uur Diac. Bur.
Geerenstein van ev. Beudeker, Anneloes	10-06-1996	30-11-2002	16.00		
Geurtsen ev. de Roos, Krijnie	25-03-2003	23-06-2004		12.00	
Heide van der ev. Ter Velde, Geke	01-02-1999	30-09-2001	20.00		
Heiningen van, Simcha	01-01-2004			36.00	Per 01-01-2004 via detachering-bureau
Ingen van, Nely	17-08-1998		36.00	36.00	
Jansen, Helen	01-01-2001		14.40	14.40	
Last, Henk			36.00	27.00	niet in vorig rapport ²
Logmans ev. Ronda, Margreet	09-10-2001	08-10-2002			omvang was 18.00 uur

Paas, Stefan	01-09-1999		36.00	36.00	
Schuitemaker- Moolenaar, Jorine	01-01-1992	31-01-2002	16.00		
Tuit ev. Boone, Willy	01-05-1998		8.00	8.00	
Velden van der, Henk	01-09-2000	31-08-2003	36.00		
Vinne van der, Jitze	01-12-1999		36.00	36.00	
Wegen van der ev Geleynse, Marloes	01-01-2001	31-12-2003	32.00		
Vacature				29.00	Diaconaal consulent
Well van, Herman	01-06-1982		36.00	14.40	Per 01-09- 2003 21.60 uur Per 01-01- 2004 14.40 uur
Woerden van ev. Steenbrink, Jantine	01-02-2001	30-06-2003	18.00		
Woudstra, Willem	17-06-1985		36.00	36.00	
Totaal:			459.00	424.80	

3.4. Archief

De archiefstukken van de generale synode over de periode 1983 t/m 1995 zijn overgedragen aan deputaten kerkelijke archieven. Afgesproken is met deputaten dat het archief van deputaten buitenlandse zending apart zal worden beoordeeld. Dit archief is omvangrijk en vraagt deskundig onderzoek. De huisvesting wordt extra belast door de aanwezigheid van dit archief. Deputaten LKB stellen u voor deputaten kerkelijke archieven te verzoeken op korte termijn het onderzoek naar het zendingsarchief te starten en te komen tot het onderbrengen van het archief in een verantwoorde huisvesting. Over dit punt is reeds met deputaten archieven gesproken, er is echter nog geen uitwerking aan gegeven.

3.5. Overige werkzaamheden

De synode 2001 nam een aantal besluiten ten aanzien van aanvullende werkzaamheden voor deputaten. Van deze werkzaamheden zijn de volgende zaken te rapporteren:

Website

Voor het onderhouden van een website is een commissie ingesteld van medewerkers op het bureau. De commissie werkt vanuit een reglement dat u ter informatie aantreft als bijlage 3 bij dit rapport. De kosten van de website worden doorbelast naar de aanbieders van informatie.

We geven u in overweging te besluiten de acta van de GS en een up-to-date versie van de kerkorde via de website ter beschikking te stellen. Wij zien dit als aanvulling op de huidige wijze van publiceren, waarmee een bredere verspreiding kan worden bereikt. Voor de kerkorde heeft dat bovendien het voordeel dat er, althans voor degenen met een internetaansluiting, ter referentie een bijgewerkte integrale versie beschikbaar is tussen de momenten van uitgave van een nieuwe papieren uitgave. Een dergelijke nieuwe uitgave vindt niet op elke synode plaats, zodat bijvoorbeeld op dit moment in de huidige uitgave de besluiten van de generale synode 2001 niet zijn vermeld.

Salaristabellen

Jaarlijks zijn nieuwe salaristabellen/schaalindelingen toegezonden aan kerken die niet-ambtelijke medewerkers in dienst hadden of die ons hebben laten weten daarin geïnteresseerd te zijn. We stellen u voor de tabellen zoals opgenomen in uitvoeringsregeling I van bijlage 38 KO te laten vervallen wegens de vluchtigheid van deze informatie. Verder vragen we u toestemming om in de komende periode de betreffende bijlage geheel te herzien en deze aan te passen aan de nieuwe voorschriften met betrekking tot het arbeidsrecht. Zo zijn op dit moment wijzigingen nodig ten aanzien van het vermelden van dienstbeëindiging bij 65-jarige leeftijd, vergrijzingsdagen, regeling rond proefperiodes en het gebruik van meerdere typen van arbeidsovereenkomsten. Wellicht hebben we daarbij professionele juridische ondersteuning nodig (arbeidsrecht), in welk geval wij voorstellen om de kosten daarvan bij de quaestor te declareren.

4. Toekomstige bestuurlijke vormgeving.

Gevoed vanuit een verbeterde sfeer en samenwerking op het Dienstenbureau is bezinning op gang gekomen over nauwere samenwerking tussen deputaatschappen die kantoor houden in Veenendaal. Daarbij is ook principieel nagedacht over zulke samenwerking, onderzoeken naar het verstaan van de opdracht die Christus aan Zijn kerk heeft gegeven. Hoofdconclusie was dat versnippering waar mogelijk vermeden dient te worden, zowel vanuit bijbelse gronden (eenheid van missionair/diaconale opdracht) als vanuit overwegingen van effectiviteit (betere ondersteuning van lokale kerken). Dat zulk handelen ook een verbetering van de efficiëntie teweegbrengt is in lijn met onze opdracht.

De genoemde bezinning is gestructureerd door het instellen van een aan de bestuurscommissie rapporterende studiegroep. Deze heeft de resultaten vastgelegd in een rapport getiteld 'Op weg naar Morgen', waarvan u de definitieve versie aantreft als bijlage 2 bij deze deputatenrapportage. De samenstelling van de commissie is vermeld in de rapportage van de bestuurscommissie die u als bijlage 1 aantreft.

Het rapport van deze commissie is één- en andermaal besproken binnen de betrokken deputaatschappen en gezamenlijk door de moderamina van deze deputaatschappen. Tijdens deze besprekingen is ook van gedachten gewisseld over door sommigen meer en door anderen minder gewenste daadwerkelijke integratie tussen de inhoudelijke deputaatschappen. Al met al mondt het rapport uit

in een voorstel dat wij, net als andere betrokken deputaatschappen, van harte ondersteunen en via onze rapportage bij deze aan de synode voorleggen. Het in het rapport geformuleerde voorstel luidt: De generale synode van de Christelijke Gereformeerde Kerken, in 2004 in vergadering bijeen in Nunspeet, kennis genomen hebbend van het rapport van de bestuurscommissie;

constateerend:

- a. dat de dienstverlening aan de plaatselijke kerken verbeterd dient te worden en in de toekomst geoptimaliseerd;
- b. dat de arbeidsorganisatie op het Dienstenbureau inmiddels samenwerkt als één geïntegreerde organisatie;
- c. dat daarmee wordt bereikt dat de plaatselijke gemeente beter zicht krijgt op de functie van het Dienstenbureau;
- d. dat dit een verdere formalisering is van het alreeds bestaande overleg tussen deze deputaten en het daaruit op bepaalde punten voortvloeiend gemeenschappelijk beleid;

overwegende:

- a. dat vooral de plaatselijke gemeente voordeel dient te hebben van die integratie;
- b. dat er een eenheid van werken bestaat vanuit Gods woord waarbij zending en evangelisatie enerzijds en hulpverlening en diaconaat anderzijds wel te onderscheiden maar niet te scheiden zijn;
- c. dat de integratie van de arbeidsorganisatie meehelpt bij een gewenste verhoging van efficiency;
- d. dat deputaten LKB, als vertegenwoordiger van de generale synode als werkgever, de totale formatie-omvang dienen te bewaken;

besluit:

- a. alle bij het Dienstenbureau werkzame betaalde staf- en beleidsmedewerkers met betaald administratief personeel samen te voegen in één enkele geïntegreerde arbeidsorganisatie zoals deze nu in de praktijk is gevormd en waarbij LKB optreedt als vertegenwoordiger van de GS als werkgever;
- b. De deputaatschappen ADMA, buitenlandse zending, evangelisatie, hulpverlening in binnen- en buitenland en Landelijk Kerkelijk Bureau op te dragen:
 - gezamenlijk na te gaan hoe de structuren van deze deputaatschappen zó op elkaar kunnen worden afgestemd, dat een gemakkelijke functionele samenwerking kan worden gerealiseerd;
 - voor zover mogelijk deze ook reeds in de praktijk te brengen en
 - aan de volgende generale synode daarover te rapporteren c.q. verdere voorstellen te doen;
 - het model van deputaten buitenlandse zending ten aanzien van de werkstructuur van deputaten nader te bestuderen en te overwegen of deze werkwijze al dan niet aangepast ook breder gehanteerd kan worden.
- c. Samenstelling deputatencollege bureauhoudende deputaten Dienstenbureau. Elk deputaatschap vaardigt 1 deputaat als primus af naar het deputatencollege. Een secundus wordt aangewezen die bij ontstentenis van de primus zijn plaats inneemt. De afgevaardigden hebben het mandaat om namens het deputaatschap zonder last of ruggespraak te handelen. Het deputatencollege kiest uit haar midden een voorzitter en een secretaris. De directeur van het Dienstenbureau is q.q. adviseur van het deputatencollege. Naast de directeur zijn op het Dienstenbureau beleidsmedewerkers en ondersteunend (administratief en secretariael) personeel werkzaam.
- d. Bevoegdheden deputatencollege
- e. De hierna beschreven bevoegdheden van het deputatencollege, die op afstand het personeel aanstuurt, hebben betrekking op al het personeel. De directeur heeft de dagelijkse leiding, ook ten aanzien van de beleidsmedewerkers.

Het deputatencollege heeft de volgende taken en verantwoordelijkheden:

 - in praktische zin uitvoering geven aan de geuite wens tot functionele samenwerking en efficiencyverbetering, nader aan te duiden als:
 - voorbereiden van een gezamenlijke visie op die samenwerking (waarvoor een werkgroep kan worden ingericht met bredere vertegenwoordiging vanuit de betrokken deputaatschappen)
 - coördineren van aanvragen van plaatselijke gemeenten
 - een mogelijke integratie van deze deputaatschappen te onderzoeken en daarover te rapporteren aan de GS 2007
 - inzetten van personeel uit de gehele arbeidsorganisatie, nader aan te duiden als:
 - uitvoeren van werving en selectie ter opvulling van door deputaten LKB gestelde vacatures
 - uitvoeren van inzetmanagement ten behoeve van alle betrokken deputaatschappen
 - in overleg met betrokkenen voor zover nodig nader vaststellen van de taken en bevoegdheden van het deputatencollege
- e. De bestuurscommissie op te heffen.

5. Financiële zaken

5.1. Begroting 2005-2007

De opzet van de begroting is zo gekozen dat wordt uitgegaan van één administratieve eenheid. Dit betekent dat alle facilitaire kosten die in verband staan met de deputaatschappen die vertegenwoordigd zijn op het Dienstenbureau in deze begroting zijn opgenomen.

De deputaatschappen behoeven nu niet meer afzonderlijk hun facilitaire kosten te begroten die in verband staan met het aanhouden van hun bureau en de kosten van hun medewerkers. De begroting voorziet er in dat de betreffende penningmeester in één oogopslag zijn facilitaire kosten kan aflezen. Voor deze methode is gekozen om meer vat te krijgen op de totale kosten van het Dienstenbureau als geheel. De formatie en de daarmee gemoeide kosten komen hierdoor beter in zicht met als gevolg dat de onder-

linge afstemming van de werkzaamheden en de doorbelasting van de kosten beter tot hun recht kunnen komen. Daarnaast wordt bereikt dat efficiënter met de verbruiksartikelen omgegaan wordt.

Staat van baten en lasten

	begroting 2004	begroting 2005	begroting 2006	Begroting 2007
Lasten:				
Personeelskosten	562.000	681.000	699.000	716.000
Huisvestingskosten	79.000	81.000	83.500	86.000
Kosten adressenbeheer	21.750	17.775	18.450	19.000
Kosten Website	7.300	7.500	7.750	8.000
Kantoorbenodigdheden	17.000	17.500	18.000	18.500
Kopieerkosten	33.000	27.000	27.750	36.000
Porti	34.500	27.500	27.650	35.000
Loonadministratie	7.000	1.900	1.950	2.000
Overige kosten	33.150	34.050	34.650	35.600
Afschrijvingen	35.400	29.500	27.500	27.500
Totaal Lasten	830.100	924.725	946.200	983.600
Baten:				
Personeelskosten derden	347.900	472.000	484.500	496.000
Huisvestingskosten	49.100	50.350	51.950	53.500
Adressenbeheer	21.750	17.775	18.450	19.000
Doorbelasting Website	7.300	7.500	7.750	8.000
Kantoorbenodigdheden	8.600	9.000	9.250	9.500
Kopieerkosten	22.200	23.050	23.700	24.325
Porti	23.600	23.700	23.700	23.800
Loonadministratie	7.000	6.400	6.600	6.800
Overige kosten	11.075	13.550	13.725	14.075
Afschrijvingen	22.900	17.000	17.000	17.000
Bijdrage G.S.	97.000	80.000	80.000	96.500
Werkzaamheden	207.000	199.900	204.500	210.000
Renteopbrengst	4.675	4.500	5.075	5.100
Totaal Baten	830.100	924.725	946.200	983.600
Batig/nadelig saldo	0	0	0	0

Toelichting op de begroting:

Bij de begroting van 2005 en volgende jaren is de opstelling van 2004 als vergelijking opgenomen. De meeste posten wijken nauwelijks af. Doordat in de begroting van 2005 en volgende jaren ook de vrijgestelde predikanten op het bureau zijn meegenomen, dit betreft een bedrag van circa € 146.000,-, wijkt de post 'Personeelskosten' wel af van 2004, maar blijven gezien dat bedrag de totale kosten 2005-2007 aanmerkelijk achter bij 2004.

Bij het samenstellen van de begroting is rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- de prijsontwikkeling zoals is voorgesteld door deputaten financiële zaken;
- dat in het kalenderjaar 2007 de generale synode vergadert;
- dat de hoedanigheid van het bureau geen wijziging ondergaat.

5.2. Omvang eigen vermogen

Tijdens de behandeling van de financiën van deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau op de generale synode van 2001 is van gedachten gewisseld over de hoogte van het eigen vermogen. Deze gedachtewisseling leidde er toe dat het eigen vermogen versterkt diende te worden.

Binnen deputaten LKB is deze discussie in de verslagperiode voortgezet. Het maken van 'winst' door het LKB wordt als geoorloofd gezien tot aan het moment dat een zogenaamd minimaal benodigd eigen vermogen aanwezig is. Indien structureel een (beduidend) hoger eigen vermogen aanwezig zou zijn, zou dat ons inziens dan ook dienen te leiden tot verlaging van de tarieven ten gunste van de andere kantoorhoudende deputaatschappen.

In de jaarrekening 2003 is het 'benodigd eigen vermogen' als volgt becijferd:

Personeelskosten	€	135.000
Huisvestingskosten	€	28.500
Overige algemene kosten	€	23.250
Totale kosten	€	186.750

Het eigen vermogen dient als buffer voor het geval van stagnatie in de inkomsten. Anders gezegd: het eigen vermogen dient als dekking voor een deel van de directe personeels-, huisvesting- en algemene kosten. Er wordt geen vermogen aangehouden voor kosten die krachtens huidige afspraken één op één worden doorbelast aan andere deputaatschappen, omdat voor deze kosten reeds vermogen dient te

worden aangehouden bij die andere deputaatschappen. Bij de totstandkoming van deze norm is in 2003 overleg gevoerd met de op dat moment fungerende voorzitter van deputaten financiële zaken. Per 31 december 2003 bedroeg ons eigen vermogen circa € 190.000,-. Door deputaten LKB wordt het eigen vermogen per 31 december 2003 dan ook toereikend geacht.

6. Overige voorstellen

In aanvulling op het reeds gerapporteerde willen we u melden dat in de verslagperiode contact met ons is opgenomen door de TUA (deputaten-financieel), in het kader van voorbereiding van nadere voorstellen over nieuwe huisvesting voor de TUA. Tijdens deze contacten zijn potentieel interessante mogelijkheden voor samenwerking naar voren gekomen, variërend van gezamenlijk gebruik van apparatuur en verkrijgen van inkoopvoordeel tot en met integratie van de arbeidsorganisaties van de TUA en het Dienstenbureau op een nieuwe locatie. Na de besluitvorming over de huisvesting voor TUA zijn deze contacten niet verder opgepakt. We stellen u voor ons deputaatschap en andere relevante deputaatschappen en/of kerkelijke organen een gemeenschappelijke opdracht te geven om de mogelijkheden tot samenwerking tussen TUA en Dienstenbureau verder te onderzoeken, waar mogelijk reeds toe te passen en daarover aan de generale synode van 2007 te rapporteren.

Tevens hebben wij gemerkt dat in de verslagperiode de naam 'Dienstenbureau' brede invoering kreeg in ons kerkelijk leven. We stellen u daarom voor de naam van ons deputaatschap daarop aan te passen en deze te wijzigen in 'deputaten Dienstenbureau'.

7. Aftreden van leden van het deputaatschap

Het huidige rooster van aftreden is in onderling overleg nader als volgt vastgesteld:

2004: brs. Plantinga en Van der Ven
2007: brs. De Vuyst en Uittenbogaard
2010: br. Verhoef

Voor het vervullen van de twee vacatures zal in een afzonderlijk schrijven een gemotiveerde voordracht bij het moderamen van de synode worden ingediend.

8. Samenvatting van voorstellen tot besluit

Resumerend stellen deputaten LKB u voor om te besluiten:

1. in de instructie van ons deputaatschap bij artikel 4 als taak toe te voegen:
 - g. Ten behoeve van de lokale kerken:*
het op aanvraag en tegen vergoeding ter beschikking stellen van op het Dienstenbureau aanwezige expertise en mogelijkheden, zoals het voeren van loonadministratie voor kerkelijk werkers of het verzorgen van grootschalig kopieerwerk;
2. opdracht te geven aan deputaten voor kerkelijke archieven om op korte termijn het onderzoek te starten naar het zendingsarchief en te komen tot het onderbrengen van het archief in een verantwoorde huisvesting;
3. de acta van de generale synode en een up-to-date versie van de kerkorde via de website ter beschikking te stellen als aanvulling op de huidige publicaties;
4.
 - a. de salaristabellen zoals opgenomen in uitvoeringsregeling I van bijlage 38KO te laten vervallen;
 - b. deputaten Dienstenbureau op te dragen om bijlage 38 te herzien tegen het licht van het nieuwe burgerlijk wetboek, in samenwerking met deputaten vertegenwoordiging van de kerken en deputaten financiële zaken, en al voor de generale synode van 2007 met die deputaatschappen te komen tot vaststelling van een nieuwe bijlage en deze operationeel te maken;
 - c. dat de kosten van eventuele professionele (juridische) ondersteuning daarbij, bij de quaestor kunnen worden gedeclareerd;
5. het voorstel zoals geformuleerd in het rapport 'Op weg naar morgen' te bekrachtigen;
6.
 - a. de begroting van deputaten goed te keuren en
 - b. dat eventuele verschillen tussen de begroting van deputaten Dienstenbureau enerzijds en begrotingen van andere deputaatschappen anderzijds welke ontstaan door het niet synchroon wijzigen van ingediende begrotingen door de GS, in overleg met deputaten financiële zaken opgeheven zullen worden zonder een beroep te doen op het eigen vermogen van het Dienstenbureau;
7. opdracht te geven aan deputaten Dienstenbureau en aan deputaten financieel voor de TUA om de mogelijkheden tot samenwerking tussen de arbeidsorganisaties van TUA en Dienstenbureau verder te onderzoeken, mogelijke resultaten waar dat mogelijk en zinnig is reeds toe te passen en hierover aan de generale synode van 2007 te rapporteren;
8. de naam van het deputaatschap LKB te wijzigen in 'deputaatschap Dienstenbureau'.

9. Ondertekening

Deputaten LKB wensen u wijsheid en zegen toe bij het werk in Gods Koninkrijk waartoe u als synode bijeen bent.

Namens deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau:

A.J. de Vuyst (voorzitter)
H.J. Plantinga (secretaris)

Noten

¹ 1 FTE komt overeen met 36 uur per week

² In de oude opzet werd deze functionaris niet gerekend tot het Dienstenbureau, nu wel.

Bijlage 1: Rapportage van de bestuurscommissie aan de generale synode.

Conform het door de generale synode 2001 bepaalde rapporteert de bestuurscommissie over haar werkzaamheden via het rapport van de deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau. Van de bestuurscommissie ontvingen deze deputaten het onderstaande rapport.

Aan de voorzitter van deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau
van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Rapportage bestuurscommissie.

De bestuurscommissie heeft zich in de verslagperiode enkele keren gebogen over zaken die onderlinge coördinatie en afstemming behoeven.

Deze besprekingen zijn in een goede en constructieve sfeer verlopen.

Omdat er vanuit de verschillende deputaatschappen behoefte bestond voor een verdere efficiency verbetering en kostenreductie ook op bestuurlijk niveau, heeft de bestuurscommissie om die reden een ad-hoc studietoelating ingesteld, bestaande uit vertegenwoordigers van betrokken deputaatschappen, die na uitvoerige afweging van alle factoren het rapport 'Op weg naar morgen' heeft opgesteld. Dit rapport geeft handvatten aan de richting waarin in de toekomst de beoogde voordelen kunnen worden gerealiseerd.

De tussenliggende concepten van dit rapport zijn uitgebreid en meermalen besproken met het moderamen van alle betrokken deputaatschappen. De bestuurscommissie is dankbaar dat op deze manier een breed gedragen rapport met bijbehorende voorstellen is ontstaan. Zij zegt alle betrokkenen dank voor de geleverde inspanning en wenst hen Gods zegen toe bij het uitvoeren van de voornemens.

Het rapport treft u als bijlage aan.

Ik verzoek u de generale synode te adviseren de voorgestelde concept-besluiten over te nemen.

Uiteraard is de bestuurscommissie gaarne bereid om desgevraagd de generale synode nader te informeren of bepaalde zaken toe te lichten.

M.J. van der Ven,
voorzitter bestuurscommissie

Leden van de bestuurscommissie: de broeders C. Groeneveld, F.J. Nabers en W. van Zwol.

BIJLAGE 64
Artikel 146

Rapport 7 van commissie 6 inzake het rapport van deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau

Met waardering heeft uw commissie kennis genomen van de werkzaamheden van deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau. Na veel strubbelingen in voorgaande synodeperiodes mag met dankbaarheid geconstateerd worden dat de samenwerking en de sfeer op het landelijk kerkelijk bureau in de achterliggende synodeperiode goed is te noemen. Naast de constructieve inzet van alle betrokkenen mag de rol van de directeur, br. Van der Vinne, bij deze samenwerking met waardering genoemd worden.

Deputaten vragen in hun rapport om een aanvulling op de instructie met betrekking tot personeels- en loonadministraties voor plaatselijke gemeenten. Uw commissie meent dat niet alle werkzaamheden die op het landelijk kerkelijk bureau plaatsvinden, vastgelegd dienen te worden in een instructie. Dit zal op den duur eerder beknellend dan verruimend werken. Indien een gemeente een vraag heeft met betrekking tot bijvoorbeeld de salarisadministratie, dan is het landelijk kerkelijk bureau het aangewezen adres om deze vraag te stellen. Hierbij dient niet uit het oog verloren te worden dat de diensten die op het bureau te verkrijgen zijn met name vraag-gestuurd vanuit de kerken dienen te zijn en niet aanbod-gestuurd vanuit het bureau. Uw commissie onderstreept dat het vele vrijwilligerswerk dat binnen de kerken plaatsvindt volledig gerespecteerd en daar waar mogelijk gestimuleerd en gemotiveerd dient te worden. Het aspect van vrijwilligerswerk kan onder druk komen te staan als het landelijk kerkelijk bureau – gepaard met de nodige kosten – allerlei gevraagde en ongevraagde diensten aan gaat bieden aan de kerken.

Ten aanzien van de personeelsbezetting merkt uw commissie op dat het personeelsverloop groot is en dat de gemiddelde medewerker relatief kort in dienst is. Ook het aantal parttime medewerkers is naar het oordeel van uw commissie hoog. Tijdens overleg met de directeur van het bureau kwam naar voren dat er, in dit opzicht, inmiddels een stabielere situatie is ontstaan.

Met enige verwondering heeft uw commissie kennis genomen van de paragraaf over het archief. De vraag die deputaten LKB stellen inzake het zendingsarchief aan deputaten kerkelijke archieven komt uw commissie wat omslachtig over. Al deze deputaatschappen ontmoeten elkaar immers regelmatig in Veenendaal. Is deze vraag niet direct te stellen aan de betrokkenen? Is hiervoor een synodebesluit nodig? Uw commissie meent van niet.

De synode van 2001 besloot deputaten op te dragen 'de internet website operationeel te houden en met minimale inspanning te onderhouden en een ter zake doend beleidsplan op te stellen en dat aan te bieden

aan de synode van 2004; hierbij dienen alle deputaatschappen betrokken te worden die gebruik willen maken van de website, waarbij de wenselijkheid van het hebben van een website opnieuw gezien dient te worden;' (art. 104 besluit 5; Acta GS 2001). Deputaten LKB hebben hieraan niet voldaan en zijn niet verder gekomen dan een 'Reglement Website commissie Christelijke Gereformeerde Kerken' (bijlage 3 van rapport 9.25). Na overleg met de directeur van het bureau bleek het reglement in de praktijk nog niet te functioneren. Uw commissie stelt voor de opdracht van de synode van 2001 te handhaven en deze opdracht uit te breiden met het maken van een passend reglement.

Uw commissie heeft er geen bezwaar tegen als de Acta van de synode op de website beschikbaar worden gesteld, mits dit binnen het budget voor het onderhouden van de website kan. Tijdens een gesprek met deputaten LKB heeft uw commissie erop gewezen dat op de website www.kerkrecht.nl reeds een digitale versie van onze kerkorde beschikbaar is en geadviseerd hierover in contact te treden met deputaten kerkorde en kerkrecht.

De synode van 2001 besloot ook 'deputaten LKB op te dragen te zorgen voor een regelmatige actualisering van bijlage 38 K.O.' (art 280 besluit 7; Acta GS 2001). Met verwondering heeft uw commissie dan ook kennis genomen van het voorgestelde besluit deze bijlage te mogen actualiseren! Uw commissie heeft er bij deputaten op aangedrongen dit besluit in de komende periode zeker uit te gaan voeren. Uw commissie is hierbij van mening dat voor het eventueel inwinnen van juridisch advies allereerst gezocht dient te worden naar een ter zake kundige jurist binnen onze kerken.

Nu de TUA voor de uitbreiding van de universiteit een gebouw heeft aangekocht is de vraag of het landelijk kerkelijk bureau geïntegreerd kan worden in de nieuwe gebouwen van de universiteit niet meer actueel. De ruimte die de universiteit extra ter beschikking krijgt is naar de mening van uw commissie onvoldoende daar ook het landelijk kerkelijk bureau in te vestigen. Uw commissie acht een studie naar deze mogelijke oplossing dan ook niet gewenst. Dit laat onverlet de vrijheid of zelfs de plicht die deputaten hebben om bijvoorbeeld samen met de TUA inkoopvoordelen te behalen.

Het voorstel van deputaten LKB om de naam van het deputaatschap te wijzigen, neemt uw commissie niet over. De voorgestelde naam is naar de visie van uw commissie te 'smal'. Er zijn namelijk veel meer deputaatschappen betrokken bij het bureau. Het gebruiken van de term 'dienstenbureau' als werknaam richting de kerken is voldoende voor de herkenbaarheid van dit stuk werk. Daarbij komt nog het voorstel voor een taakuitbreiding van deputaten LKB zoals die verderop in dit rapport gedaan wordt.

Grote moeite heeft uw commissie met de gang van zaken rond het rapport 'Op weg naar Morgen' (bijlage 2 van het deputaten rapport). Nadat uw commissie geconstateerd had dat een soortgelijk rapport als bijlage bij deputaten voor de buitenlandse zending te vinden was, is aan alle betrokkenen gevraagd overleg te hebben en met één rapport 'Op weg naar morgen' te komen. Hiertoe is een poging gedaan door de betrokkenen, maar heeft helaas niet geleid tot eenheid. Uw commissie betreurt dit zeer en stelt daarom ook voor alle versies van het rapport 'Op weg naar morgen' als niet verzonden te beschouwen en derhalve niet op te nemen in de Acta. Na het maken van dit commissierapport hebben deputaten LKB ons laten weten alsnog in te stemmen met de laatste versie van het rapport 'Op weg naar morgen', wellicht mede naar aanleiding van een gesprek tussen uw commissie en de voorzitter van deputaten LKB. Alleen van deputaten ADMA ontbreekt nu nog de formele instemming. Voor uw informatie is de laatste versie van het rapport 'Op weg naar morgen' als bijlage aan dit commissierapport toegevoegd.

Uit diverse gesprekken blijkt dat het rapport 'Op weg naar morgen' nu nog een stap te ver is. De verschillen in de diverse versies lijken op het eerste gezicht minimaal, maar zijn echter fundamenteel van aard. Dit blijkt ook uit de teksten waarmee de betrokken deputaatschappen in hun rapporten adhesie betuigen met het rapport 'Op weg naar morgen'. Een belangrijk punt hierbij is de verantwoordelijkheid in de aansturing van de beleidsmedewerkers. Vandaar het voorstel de komende jaren te besteden aan verdere harmonisatie van de samenwerking.

Daarover is er meerdere malen uitgebreid overleg geweest met deputaten LKB inclusief de directeur van het bureau, apart met de directeur van het bureau, apart met de voorzitter van deputaten LKB, de oud-voorzitter van het bestuurscommissie en alle betrokken deputaatschappen. Uit al deze gesprekken is gebleken dat de volgende stap die gezet moet worden om het bureau in z'n totaliteit nog beter te laten functioneren door betrokkenen wisselend wordt ingevuld, ondanks het gezamenlijke rapport op weg naar morgen.

Om regelmatig overleg te krijgen tussen de diverse deputaatschappen wordt in het rapport 'Op weg naar morgen' voorgesteld een deputatencollege in het leven te roepen. Binnen dit orgaan zou dan afstemming plaats dienen te vinden over het geheel van het landelijk kerkelijk bureau. Dus zowel afstemming inzake de beleidsmedewerkers als inzake het ondersteunende personeel. Uw commissie vindt een dergelijk orgaan overbodig en vraagt zich af of dit de oplossing is voor de geconstateerde problematiek.

Om de synode te kunnen dienen met voorstellen die de komende jaren zullen resulteren in een verdere optimalisering van de samenwerking tussen de in het kerkelijk bureau kantoor houdende deputaatschappen en het landelijk kerkelijk bureau, stelt uw commissie het volgende voor.

Om evenwicht te krijgen in de aansturing van zowel beleidsmedewerkers van diverse deputaatschappen als ondersteunend personeel stelt uw commissie voor de rol en verantwoordelijkheid van deputaten LKB te wijzigen. Uw commissie stelt voor het deputaatschap LKB als volgt samen te stellen:

1. een door de generale synode in functie benoemde voorzitter;
2. een door de generale synode in functie benoemde secretaris;
3. een door de generale synode in functie benoemde penningmeester;
4. de generale synode benoemt uit de deputaten van ieder op het landelijk kerkelijk bureau kantoorhoudend deputaatschap een deputaat LKB, niet zijnde de voorzitter, de secretaris, de penningmeester of een op het bureau werkzame medewerker van het betreffende deputaatschap, die autonoom hun werk doen;
5. de directeur van het bureau is ambtshalve aanwezig bij de vergaderingen van deputaten LKB.

Dit deputaatschap dient er voor te zorgen dat er onderlinge afstemming plaatsvindt inzake aanstellen en inzetten van het voltallige personeel en dient de directeur van het bureau te ondersteunen bij zijn werkzaamheden. Vanwege de korte tijdspanne die de generale synode duurt is uw commissie huiverig op dit moment 'even' een instructie voor te stellen. Daarom stelt uw commissie voor deputaten op te dragen de komende jaren de huidige instructie van deputaten LKB zonnig aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Uitgangspunt bij deze opdracht is een voorstel uit het rapport 'Op weg naar morgen': de gehele dienstenorganisatie – betrokken deputaatschappen en het dienstenbureau – is één organisatie ten dienste van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland, waarbij ieder deputaatschap zijn eigen verantwoordelijkheid heeft bij het opstellen, uitwerken en uitvoeren van het eigen beleids- en activiteitenplan en waarbij te maken afspraken inzake uit te voeren activiteiten niet strijdig zullen zijn met de organisatie als geheel.

Aangezien een deel van de huidige deputaten LKB niet voor herbenoeming in aanmerking wil komen, is het noodzakelijk een aantal nieuwe deputaten te benoemen. Dit heeft als gevolg dat er veel kennis verloren dreigt te gaan inzake het reilen en zeilen van dit deputaatschap. Uw commissie stelt dan ook voor de voorzitter niet in die functie te herbenoemen – dit mede in overleg met hemzelf –, maar hem als adviseur van deputaten LKB te benoemen.

Door eerdergenoemde voorstellen is het niet nodig de bestuurscommissie een nieuwe opdracht te geven. Uw commissie stelt dan ook voor de bestuurscommissie op te heffen en de leden van de commissie hartelijk de bedanken voor het vele en nuttige werk dat ze gedaan hebben.

Uw commissie realiseert zich met voorgaande fors afwijkende voorstellen te doen ten opzichte van deputaten LKB. Toch meent uw commissie deze voorstellen te moeten doen, om hiermee de komende jaren de effectiviteit en de efficiëntie van de activiteiten van de bij het bureau betrokkenen te vergroten. Uw commissie betreurt het ten zeerste dat voor een relatief klein aantal medewerkers het pas op de valreep mogelijk is gebleken met een eensluidend voorstel te komen. Naar de mening van uw commissie had het verbeteren van de efficiëntie en effectiviteit via een natuurlijk proces in de achterliggende periode tot stand moeten komen. Er is veel gesproken, veel geschreven en veel gedacht, maar het resultaat blijkt helaas praktisch onuitvoerbaar mede omdat het draagvlak onvoldoende is.

Tot slot is uw commissie van mening dat voor het samenvoegen van deputaatschappen geen aanleiding bestaat. Uw commissie stelt dan ook voor de komende drie jaren geen studie te doen naar het mogelijk samenvoegen van deputaatschappen.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. deputaten te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden;
2. opnieuw deputaten te benoemen, aan de hand van het hiervoor genoemde voorstel en met de huidige voorzitter van deputaten LKB als adviseur;
3. deputaten op te dragen hun instructie zonnig aan te passen en deze ter goedkeuring aan de generale synode van 2007 aan te bieden. Uitgangspunten bij deze activiteit zijn:
 - de gehele dienstenorganisatie – betrokken deputaatschappen en het dienstenbureau – is één organisatie ten dienste van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland;
 - ieder deputaatschap heeft zijn eigen verantwoordelijkheid bij het opstellen, uitwerken en uitvoeren van het eigen beleids- en activiteitenplan;
 - de te maken afspraken inzake uit te voeren activiteiten zullen niet strijdig zijn met de organisatie als geheel;
4. de besluiten van de synode 2001 inzake deputaten LKB met betrekking tot de website en artikel 38 K.O. nogmaals onder de aandacht van deputaten te brengen en ze met klem te verzoeken deze besluiten voor de synode van 2007 uit te voeren en daarover te rapporteren;
5. deputaatschappen geen onderzoek te laten doen naar eventuele samenvoeging van deputaatschappen;
6. de Acta van de synode op internet te plaatsen, mits de kosten binnen het budget voor het onderhouden van de website vallen;
7. de bestuurscommissie op te heffen en de leden te bedanken voor de uitgevoerde werkzaamheden;
8. bijlage 2 en 3 van het rapport van deputaten LKB niet in de Acta van de synode op te nemen, evenmin als de bijlagen bij het commissierapport.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 65
Artikel 147

Rapport van deputaten kerkelijke archieven

1. Deputaten

De generale synode van Leeuwarden 2001 benoemde als deputaten kerkelijke archieven de broeders en zusters:

- drs. R.W.J. Soeters te Goutum, voorzitter;
- drs. J.N. Noorlandt te Rhenen, secretaris;
- F. van der Hart te Krimpen aan den IJssel, archivaris;
- mr. C.J. van Heel te Hattem, archivaris;
- mevr. drs. C. Th. Boerke te Apeldoorn;
- mevr. G. van der Laan-de Boer te Nieuw-Amsterdam;
- secundus: A. van der Houwen te Rozenburg.

2. Opdrachten

Dezelfde synode besloot ten aanzien van deputaten kerkelijke archieven:

- a. alle deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1995 voor 1 september 2003 aan het synodale archief over te dragen;
- b. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de mogelijkheden en bezwaren van de moderne digitale media, in het bijzonder waar het gaat om materiaal dat in eerste instantie slechts voor vluchtige publicatie of gebruik bestemd lijkt te zijn en de kerken daarvan op de hoogte te stellen;
- c. deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag in hoeverre kerkelijke vergaderingen gebruik kunnen maken van e-mail, met name waar het gaat om vertrouwelijke stukken;
- d. deputaten op te dragen om onderzoek te doen naar een nieuwe verantwoorde archiefbewaarplaats en mandaat te geven bij het vinden daarvan naar bevind van zaken te handelen.

3. Vergaderingen

Deputaten vergaderden gedurende deze verslagperiode zes keer. Eenmaal mochten zij gastvrij bijeenkomen in het Utrechts Archief te Utrecht.

Tijdens de bespreking van ons rapport wensen wij graag met twee deputaten aanwezig te zijn.

4. Inleiding

Tijdens de verslagperiode overleed op 27 januari 2003 ds. M. Drayer die jarenlang een gewaardeerd lid van ons deputaatschap was.

Deputaten hebben op 31 mei 2002 de onderlinge taakverdeling als volgt vastgesteld:

1. archiefbeheer: brs. Van der Hart (na 1980) en Van Heel (voor 1980).
2. documentatie: zr. Van der Laan en br. Noorlandt.
3. toerusting: brs. Van der Hart, Van Heel en zr. Boerke.
4. kerkelijke kunst: zr. Van der Laan en br. Soeters.
5. voorzitter: br. Soeters.
6. secretariaat: br. Noorlandt.
7. budget-bewaking: zr. Van der Laan.
8. secundus: br. Van der Houwen.

Br. Van der Houwen liet in een schrijven, d.d. 13 februari 2003, aan deputaten weten zijn functie neer te leggen wegens tijdgebrek.

Deputaten herhalen hun constatering dat zij een deputaatschap vormen waarin sommige leden in functie als archivaris of documentalist zijn benoemd. Uw goedkeuring in 2001 begrijpen wij als uw toestemming om in deze gevallen niet rigide de grens van 15 jaar toe te passen.

In de Wekker is een oproep geplaatst voor leden die vanwege hun beroep met archieven werken. Daarop is helaas geen reactie ontvangen.

5. Archiefbeheer

5.1. Archief van voor 1980

Het synodale archief van voor 1980 wordt bewaard in het Utrechts Archief te Utrecht, Alexander Numan-kade. Br. C.J. van Heel is de verantwoordelijke archivaris voor dit archief. Het archief beslaat per 1 april 2004 circa 50 meter.

De inventarisatie van het synodaal archief verloopt langzaam. Een betaalde kracht zou een grote impuls aan dit werk kunnen geven. Deze kosten zijn echter nogal hoog. Deputaten stellen voor om in principe in de toekomst de kosten van inventarisatie om te slaan per betreffend deputaatschap.

5.2. Verkoold archief

De verdere uitwerking van het getranscribeerde verkoold archief is nog niet afgerond.

5.3. Archief na 1980

Het archief na 1980 wordt in de bewaarplaats van het Streekarchief Krimpenerwaard te Schoonhoven bewaard. Deputaten rapporteerden aan de synode van 2001 dat deze overeenkomst afloopt. Per 1 januari 2005 zal het archief overgebracht worden naar het Streekarchief Rijnstreek te Woerden.

Br. F. van der Hart is voor dit archief de verantwoordelijke archivaris.

De kosten per meter bedragen 25 euro per jaar, een volgens deputaten realistisch bedrag.

Deputaten zijn verheugd dat br. Van der Hart bereid is om ook in Woerden het archief te blijven inventariseren.

De archiefkluis in de kerk van Rotterdam-Centrum is niet meer noodzakelijk voor archiefbeheer. Daarnaast voldoet de kluis niet aan de criteria die aan een archiefkluis gesteld worden.

Gezien de huidige situatie is het niet meer nodig de Chr. Geref. Kerk van Rotterdam-Centrum de benaming archiefbewarende kerk te geven. Wij stellen voor om de kerk hartelijk te danken voor haar functie gedurende vele jaren. Het lijkt ons onnodig om een kerkelijke gemeente te benoemen tot archiefbewarende kerk, aangezien die benaming in dit geval geen functie heeft.

6. Semi-kerkelijk archief

Onder semi-kerkelijk archief verstaan we archief van onder andere verenigingen en stichtingen die een duidelijke relatie met onze kerken hebben. Graag zouden deputaten centraal archief bewaren van alle Chr. Geref. landelijke instellingen.

Reeds gedeponerd archief is er van de R.C.G.S. en de Bond van Vrouwenverenigingen. Deze periode kwam het archief van de mannenbond erbij.

Met de C.G.J.O. is intensief overleg geweest over archiefstructuur en inventarisatie.

7. Archiefcontrole

Het te verrichten werk aan het archief is nog groot. Zo is br. Van Heel bezig met een inventarisatie, het ompakken van het archief in zuurvrije dozen en het metaalvrij maken. Op 22 januari 2004 hebben deputaten het archief in Utrecht gecontroleerd en in orde bevonden. De voorlopige inventarislijst is in het bezit bij deputaten archieven en bij hen ter inzage. Er is veel waardering voor het werk van de beide archivariissen.

8. Toerusting en advisering

Deputaten kregen in de verslagperiode verschillende verzoeken om advies.

Sommige verzoeken betreffen het gebruik van de computer, andere gingen in op de vraag hetgeen wel of niet bewaard moet worden.

Toerustingsdagen

Br. Van Heel heeft namens deputaten en in goede samenwerking met het Archief- en Documentatiecentrum van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) en de Commissie voor Archief en Documentatie van de Ned. Geref. Kerken zeven toerustingsavonden voor archivariissen belegd.

Een constatering is dat de vraagstelling steeds basaler wordt. De noodzaak voor toerusting wordt slechts groter.

Scribae geven vaak aan dat zij geen tijd vinden voor het ordenen van het oudere archief. Er is dus alle reden om de kerken te stimuleren om naast de scriba een archivaris te benoemen. Deputaten beschikken over een instructie voor een plaatselijke archivaris.

Enquête

Deputaten hebben in het voorjaar van 2004 een enquête gehouden over het archiefbeheer. De belangrijkste voorlopige uitkomsten zijn: 80% van de kerken heeft haar kerkenraadsnotulen geheel compleet, 20% niet. Slechts 22% van de kerken heeft een inventarislijst van het archief, 30% een archivaris.

Zo'n 60% bewaart ook het kerkblad en de verenigingsnotulen. Slechts 21% bewaart het archief in een brandwerende kast of kluis. Op diverse punten is nog heel wat toerusting te verrichten.

Op de vraag waar behoefte aan is, antwoordden de kerken: 61% digitaal archief, 73% richtlijnen en structuur; 60% documentatie. Van de kerken wil 26% graag een persoonlijk advies. Deputaten zijn overtuigd van de behoefte van hun werk naar de kerken toe. Een verder uitgewerkt rapport van de enquête zullen wij u nog doen toekomen.

Persoonlijk advies

De archivariissen Van der Hart en Van Heel zijn altijd bereid om een plaatselijke kerk van advies te dienen. Indien gewenst is er overleg mogelijk over een bezoek. Zo zijn er diverse bezoeken gebracht aan de kerken van 's-Gravenhage-Centrum en Amsterdam. Deze belangrijke archieven zijn geordend en in goed overleg ondergebracht bij het gemeentearchief. De historische gevelsteen uit 1892 uit de Snoekstraatkerk is in goede samenwerking met de Haagse kerk als symbool overgebracht naar het Documentatiecentrum. De steen "Eben Haezer" is beschikbaar voor tentoonstellingen en bijzondere bijeenkomsten. De archivariissen adviseren ook bij nieuwbouw van een kerk inzake verantwoorde archiefruimte.

Digitale media en e-mail-verkeer

Deputaten hebben naar aanleiding van uw opdracht voor het advies inzake digitale media en e-mailverkeer zorgvuldig onderzoek gedaan. Zonder tot een compleet en afgerond advies te kunnen komen hebben deputaten een paar hoofdregels benoemd:

1. Alle belangrijke stukken (e-mail, notulen, ledenbestanden) moeten uitgeprint op papier worden bewaard.
2. De computers waarvandaan e-mails worden verstuurd moeten met een actuele virusscanner zijn beveiligd. Anders kunnen e-mails en notulen via een virus op niet-bedoelde adressen komen, met alle nare gevolgen van dien.
3. Voor de belangrijke stukken geldt dat ondertekening op een papieren versie wezenlijk is. Stuurt iemand alleen een e-mail, dan verzoekt de scriba per kerende post om een getekend exemplaar op papier. Wel kan de datum van verzending van de e-mail kerkrechtelijk gelden, als de papieren versie identiek is.

4. In geval van ziekte of vakantie blijft e-mail aan de scriba ongeopend. Met het oog op zulke gevallen moet er vooraf een goede regeling getroffen zijn.
5. Een digitaal ledenbestand moet geregeld worden uitgeprint. Ook moet er een regelmatige back-up gemaakt worden. Tenslotte moeten minstens twee leden het softwareprogramma kunnen hanteren. Dit in geval van ziekte.

Deputaten brengen deze regels onder de aandacht van de kerken. Wij verwachten de komende tijd in overleg met andere kerkverbanden tot nadere adviserende regels te komen.

9. Toezicht

In de kerkorde staat de opdracht voor deputaten om toezicht te houden op het archiefbeheer van de mindere vergaderingen. Ook houden deputaten toezicht op het archiefbeheer van deputaten zending, Israël en het curatorium.

In de komende periode willen we extra aandacht aan het archiefbeheer van mindere vergaderingen besteden.

10. Contacten

10.1. CPA

Br. Van Heel vertegenwoordigt deputaten in de interkerkelijke Commissie tot Registratie van Protestantse Kerkelijke en Semi-kerkelijke archieven.

Deze commissie behartigt de gezamenlijke belangen van de kerkelijke archieven en is onder andere de uitgever van de richtlijnen voor het archiefbeheer. De komende tijd zal men hiervan een herziening laten verschijnen.

10.2. Geref. Kerken (vrijgemaakt) en Ned. Geref. Kerken

Waar mogelijk werken deputaten samen met vergelijkbare deputaatschappen in de gereformeerde gezindte. Deputaten denken daarbij vooral aan de Geref. Kerken (vrijgemaakt) en de Ned. Geref. Kerken. Bijvoorbeeld op het gebied van toerusting zijn er zeker mogelijkheden.

Het deputaatschap van de Geref. Kerken (vrijgemaakt) heeft ook als taak om historisch onderzoek te stimuleren. Onderzoek toont het belang van archieven aan en stimuleert het bewustzijn van historisch besef. Gegeven de rijke materialen waarover onze kerken beschikken zien deputaten de noodzaak van historisch onderzoek. Deputaten constateren dat zij gezien haar instructie hierin geen taak hebben.

11. Documentatiecentrum

In de verslagperiode is er met voortvarendheid gewerkt aan de collectie documentatie. Deputaten kerkelijke archieven bewaren in het dienstenbureau van de Chr. Geref. Kerken, Vijftien Morgen 1 te Veenendaal een systematische verzameling betreffende onze kerken. De collectie bevat handschriften, krantenknipsels betreffende de Chr. Geref. Kerken, jubileumboekjes, oude gemeentegidsen, langspeelplaten en compactdiscs van Chr. Geref. koren en orgels, opnames van preken, zendingskalenders, foto's, kerkelijke bladen als classisbladen, de Wekker, Bewaar het Pand, Licht en Waarheid, collectebusjes, enzovoorts. Eerste beheerder is br. J.N. Noorlandt, tweede zr. G. van der Laan-De Boer. Het documentatiecentrum heeft voor de fotocollectie een depot ten huize van zr. Van der Laan-De Boer te Nieuw-Amsterdam.

Deputaten geven om de paar jaar een brochure uit met de titel Overzicht. Deze brochure geeft een verslag en enkele voorbeelden uit de collectie.

De uitgave van de brochure geschiedt buiten het synodale budget. De baten komen van donateurs. Donaties worden ook gebruikt voor het verwerven van bepaalde collecties.

Aanwinsten

Er waren in de verslagperiode vele bijzondere aanwinsten. Deputaten Archieven zijn erkentelijk dat zij schenkingen ontvingen uit de nalatenschappen van ds. M. Drayer, ds. J. Drenth, mevr. G.L. de Jong, ds. J.G. van Minnen en ds. M.W. Nieuwenhuijze.

Door de groei van de collectie is het noodzakelijk geworden om de collectie te splitsen in een werkdepot in het Landelijk Bureau in Veenendaal en in een goedkopere opslag ook in Veenendaal.

Bibliotheek

De collectie van het Documentatiecentrum wordt geleidelijk toegankelijk gemaakt via hetzelfde computersysteem dat gebruikt wordt voor de bibliotheken van het zendingsbureau en diaconaal bureau. Onderdeel hiervan is een ingang op bladen als Ambtelijk Contact, Bewaar het Pand, Luctor et Emergo, en de Wekker. De ingangen betreffen zowel trefwoord, auteur als titel van het artikel.

Dienstverlening

De functie van het Documentatiecentrum is: bewaren en toegankelijk maken van de collectie. In de verslagperiode is er al vele malen gebruik van gemaakt.

De beheerders van het Documentatiecentrum prijzen zich gelukkig met de grote inzet van enkele vrijwilligers. De huidige vrijwilliger is br. M. Post. Naast het werk van beheerders en vrijwilligers verlenen medewerkers van het dienstenbureau hulp. Zij verrichten kopieerwerkzaamheden, uitleenwerk, verzendwerk en het invoeren van het bibliotheekbestand.

Het motto van het Diensten centrum "Tot uw dienst" sluit aan bij de visie van het Documentatiecentrum. Deputaten archieven ervaren het als een gemis dat een bepaalde vorm van structureel, bestuurlijk overleg ontbreekt. Zij stellen vast dat ook met hen beleidsmatig overleg noodzakelijk is inzake de website, public relations, huisvesting, dienstverlening en toekomstig beleid. Deputaten vragen toestemming om in dit opzicht verschillende mogelijkheden te onderzoeken.

12. Kerkelijke kunst

Als taak van het deputaatschap werd mede geformuleerd het beschrijven van wat kerkelijke kunst is. Daarmee denken we aan kerkgebouwen, gebrandschilderde ramen, doopvonten, kanselbijbels, avondmaalsstellen, plaatselijke kerkzegels, wandschilderingen, wandkleden en al datgene dat typerend is voor het betreffende kerkgebouw.

Deputaten zijn ervan overtuigd dat het belangrijk is dat door kerken aandacht besteed wordt aan de inventarisatie van het genoemde. Positief omdat uit onderzoeken steeds weer blijkt dat een kerkgebouw c.q. kerkinterieur passend is binnen een bepaald tijdsbeeld en een bepaalde beleving van het geloof kenmerkt. Negatief omdat het regelmatig gebeurt dat bv. kanselbijbels en andere voorwerpen van historisch belang uit kerkgebouwen ontvreemd worden, zonder dat de betreffende kerkenraad een correcte beschrijving heeft. Zeker ook wanneer een kerk door brand verwoest wordt of ernstige schade oploopt (de kerk van Nieuwe Pekela in gedachte) is een verantwoorde inventarislijst onmisbaar.

Inventarisatoren van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland zijn in staat deze inventarisaties op zorgvuldige wijze uit te voeren. Door een gift van een particulier fonds in Friesland werd het mogelijk dat in 2004 vier Friese kerken van ons kerkverband werden geïnventariseerd: de kerken van Dokkum, Drachten, Harlingen en Leeuwarden. Eerder zijn in de afgelopen periode ook de kerken van Assen, Mussel en Surhuisterveen geïnventariseerd. In de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland participeert de Stichting Protestantse Kerkelijke Kunst die op zijn beurt bemiddelend werkt tussen kerken en museum het Catharijneconvent in Utrecht, wanneer het gaat om het afstaan of in bruikleen geven van voorwerpen met een religieuze en/of cultuurhistorische waarde (bijvoorbeeld avondmaalsstellen, doopvonten, predikantenportretten, enzovoorts).

De inbreng van zr. Van der Laan-De Boer en br. Soeters wordt zeer gewaardeerd, mede door hun bestuurlijke inbreng.

13. Financiën

Voor de jaren 2005-2007 dienen wij de volgende begroting in euro:

1	Vergaderkosten	2.500
2	Algemene kosten en toerustingsavonden	4.800
3	Website	3.000
4	Archiefbeheer Woerden	2.700
5	Documentatiecentrum (kasten, dozen, fotoduplicatie)	1.000
6	Documentatiecentrum (hulp van het Dienstenbureau)	15.000
7	Huur ruimte doc.centrum Dienstenbureau	21.750
8	Huur ruimte doc.centrum Depot	4.035
9	Bijdrage CPA	375
10	Inventarisatie kerkelijke kunst	1.000
11	Diversen	
	– Representatie	500
	– Bronnenuitgave	500
	– Contributies	500
	– Reiskosten derden	500
Totaal		58.160

14. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

- 14.1. de handelingen van deputaten goed te keuren en opnieuw deputaten te benoemen;
- 14.2. aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1998 voor 1 september 2006 aan het synodale archief over te dragen;
- 14.3. deputaten toestemming te geven om toekomstig beleid inzake dienstverlening, huisvesting, website, public relations te onderzoeken;
- 14.4. akkoord te gaan met het Streekarchief Rijnstreek in Woerden als verantwoorde archiefbewaarplaats voor het archief na 1980;
- 14.5. de begroting vast te stellen.

J.N. Noorlandt,
secretaris

BIJLAGE 66
Artikel 147

Rapport 5 van commissie 1 inzake het rapport van deputaten kerkelijke archieven

Het belang van het werk van dit deputaatschap moet niet onderschat worden. Uw commissie is er dankbaar voor dat deputaten dit werk verrichten en dat de archivariissen hun vakkenis in dienst van de kerk stellen.

Archiefstudie heeft ons tot het inzicht gebracht dat er grote continuïteit is in het werk van deputaten. Men vergelijk slechts het rapport van deputaten met dat voor de synode van 2001 (Acta, bijl.38).

Vragen van uw commissie naar aanleiding van het rapport werden aan deputaten voorgelegd en door hen tot tevredenheid beantwoord.

Het rapport volgend brengen wij het volgende onder uw aandacht.

De commissie acht de argumentatie steekhoudend om bij de benoeming van deputaten die als archivaris of documentalist zijn benoemd niet rigide de grens van 15 jaar toe te passen.

Wat deputaten voorstellen onder 5.1 'om in principe in de toekomst de kosten van inventarisatie om te slaan per betreffend deputaatschap' komt niet terug bij de voorstellen.

Hiernaar gevraagd gaven deputaten de volgende uitleg:

Deputaten constateren dat het professionele inventariseren van het chr. geref. archief in het Utrechts Archief nog vele jaren gaat kosten. Deputaten zien het volgende alternatief: een professional inventariseert het hele archief tegen kostprijs en produceert in overleg met de archivaris een inventarisatielijst. De kosten zijn beraamd op eenmalig € 50.000,-. Voor de financiële afwikkeling zien deputaten twee mogelijkheden: – Dit bedrag zou eenmalig in 2006 of 2007 door de kerken als geheel, c.q. de quaestor, betaald kunnen worden.

– Ook kan het bedrag over de grootste archiefmakers verdeeld worden: 1. synode (€ 10.000,-), 2. ADMA (€ 10.000,-), 3. Israël (€ 10.000,-), 4. evangelisatie (€ 10.000,-) 5. deputaten eenheid (€ 10.000,-).

Deputaten deden de commissie de suggestie om dit onder de voorstellen over te nemen.

Uw commissie heeft deputaten gevraagd of het werk niet door vrijwilligers, geïnstrueerd door deputaten, kon worden gedaan. Het blijkt echter om vakwerk te gaan dat door vrijwilligers zonder degelijke opleiding niet gedaan kan worden. Begeleiding van vrijwilligers bij inventarisatiewerk kost evenveel tijd als de inventarisatie zelf.

Het maken van extra kosten ten bedrage van € 50.000,- in de volgende synodale periode lijkt de commissie geen aantrekkelijke optie. Deputaten zelf hebben het niet onder hun voorstellen opgenomen. Aan de andere kant stellen we vast dat dezelfde regels ook in het vorige rapport van deputaten te lezen waren. Er zal toch iets moeten gebeuren. Misschien gespreid over meerdere synodale perioden volgens een meerjarenplan?

Het voorstel om de kerk van Rotterdam-Centrum hartelijk te danken voor haar functie gedurende vele jaren, neemt uw commissie over.

In de regels voor digitale media moet onder punt 5 'in geval van ziekte' gelezen worden als 'voor het geval van ziekte.'

Dat deputaten extra aandacht aan het archiefbeheer van mindere vergaderingen willen geven, wil zeggen dat zij van plan zijn om tussen 2004 en 2007 in een open adviserende houding alle archieven van PS en classes in goed overleg met de betrokken archivaris te bezoeken.

Met de constatering onder 10.2 dat deputaten 'gezien haar instructie hierin geen taak hebben' willen zij het volgende zeggende. Zij hebben niet de opdracht om historisch onderzoek te stimuleren en te publiceren. Deputaten zijn zich ervan bewust dat publicaties over de geschiedenis van onze kerken het historisch bewustzijn en het besef van de aanwezigheid van en het belang van archieven stimuleren. Deze opdracht zou een plek in ons kerkelijk leven behoren te krijgen. Maar de gedachten van deputaten gaan eerder uit naar een te vormen werkgroep onder de verantwoordelijkheid van de hoogleraar kerkgeschiedenis aan de TUA. De werkgroep zou bronnenpublicaties kunnen verzorgen (uit het geredde verkoold archief en collecties uit het Documentatiecentrum), en onderzoek naar de geschiedenis van de Chr. Geref. Kerken kunnen stimuleren. Het lijkt deputaten verstandig om een deputaat een link te laten vormen met de te vormen werkgroep. Br. Noorlandt is tot deze taak bereid.

Het is uw commissie opgevallen dat er bij het rapport wel een begroting, maar geen overzicht van de uitgaven in de afgelopen periode wordt gegeven. Het is immers geen kashoudend deputaatschap. De quaestor verzorgt de jaarrekening. Het komt de commissie voor dat er óf geen begroting in het rapport hoeft te staan, óf wel een begroting met daarbij een financieel overzicht over de afgelopen periode. Deputaten vinden dat voor beide genoemde opties voor de toekomst wat te noemen is.

De beoordeling van de begroting behoort tot de competentie van de financiële commissie. Daarom neemt uw commissie het laatste voorstel van deputaten niet over.

De commissie stelt de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te bedanken;
2. de kerk van Rotterdam-Centrum hartelijk te bedanken voor haar functie van archiefbewarende kerk gedurende vele jaren;
3. aan de diverse deputaatschappen op te dragen hun archiefstukken die betrekking hebben op hun arbeid vóór de synode van 1998 voor 1 september 2006 aan het synodale archief over te dragen;
4. deputaten toestemming te geven om toekomstig beleid inzake dienstverlening, huisvesting, website, public relations te onderzoeken;
5. akkoord te gaan met het Streekarchief Rijnstreek in Woerden als verantwoorde archiefbewaarplaats voor het archief na 1980;
6. deputaten op te dragen de volgende synode een meerjarenplan voor de inventarisatie van het archief ter goedkeuring voor te leggen;
7. opnieuw deputaten en een secundus-archivaris te benoemen.

BIJLAGE 67
Artikel 148

Rapport 1A van commissie 1 inzake het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit

Uw commissie kan na overleg met het curatorium u meedelen dat het curatorium niet geholpen is met een adviescommissie zoals door ons voorgesteld in plaats van een commissie van beroep. Het curatorium heeft zijn voorstel voor de instelling van een commissie van beroep ingetrokken en uw commissie haar voorstel voor de instelling van een adviescommissie.

Het voorstel gedaan in de synode om het stimuleringsfonds en het studiefonds onder te brengen bij één deputaatschap wordt door uw commissie gesteund. Een voorstel daartoe wordt ingediend door commissie 6.

U verzocht uw commissie te kijken naar het volgende voorstel van br. D. Blom c.s.

De generale synode besluit:

1. deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit niet langer als zelfstandig deputaatschap te handhaven, maar als een afzonderlijke sectie toe te voegen aan het curatorium, teneinde hiermee de gezamenlijke verantwoordelijkheid van beiden voor met name de financiële gang van zaken bij de universiteit te benadrukken;
2. het met deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit uitgebreide curatorium op te dragen het reglement voor de Theologische Universiteit (bijl.8 K.O.) en de instructie voor deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit (bijl.9 K.O.) samen te voegen en daarvoor aan de eerstvolgende synode voorstellen te doen.

D. Blom, A.J. van der Wekken, J. Hoogenboom, M.J. Kater, J.M.J. Kieviet, G. Nutma, P. de Jong

Hierover is contact geweest tussen commissie 6, deputaten-financieel, commissie 1 en het curatorium. Allen ondersteunen de intentie om te komen tot één deputaatschap met twee secties. Dit vraagt echter zorgvuldige voorbereiding en het is beter om het besluit pas op de volgende synode te nemen.

Om overlappingen te voorkomen is het wel goed om reeds op de volgende synode met één samengevoegde rapportage van beide deputaatschappen te komen.

Uw commissie stelt u voor:

De synode besluit:

1. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit op te dragen het reglement voor de Theologische Universiteit (bijl.8 K.O.) en de instructie voor deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit (bijl.9 K.O.) samen te voegen en daarvoor aan de eerstvolgende synode voorstellen te doen;
2. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te verzoeken reeds op de generale synode van 2007 met één rapport te komen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 68
Artikel 155, 169, 187

Rapport deputaten algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden

1. Inleiding en opzet

Deputaten algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden bieden u met genoegen dit rapport van hun werkzaamheden aan die zij verricht hebben sinds de generale synode Leeuwarden/Nunspeet 2001. In die periode is veel gebeurd. Al lezend in dit rapport zult u dat merken.

Over de werkwijze van deputaten en de drie commissies wordt gerapporteerd in hoofdstuk 4 en 6.

Jaarlijks bezinnen deputaten zich op bepaalde onderwerpen. De weerslag daarvan vindt u in hoofdstuk vijf. Omdat de ontwikkelingen in de kerken rond het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' deputaten voortdurend hebben bezig gehouden, gaan we in dat hoofdstuk daar dan ook uitgebreid op in. Een financieel hoofdstuk acht gaat vooraf aan de voorstellen die terug te vinden zijn in hoofdstuk negen. Een hoofdstuk tien met verklaring van alle in dit rapport gebruikte afkortingen complementeert dit rapport.

2. Samenstelling deputaatschap

2.1. Deputaten

De generale synode van Leeuwarden/Nunspeet 2001 benoemde tot deputaten voor algemene diaconale en maatschappelijke aangelegenheden:

mw. T. Biersteker-Giljou, mw. A. Bruin-Toet, mw. T.T. Drayer-Quist, mw.drs. E.J. van Dijk, ds. H. Fahner, ds. A. Heystek, ds. W.N. Middelloop, dhr. A. van der Molen, dhr. F.J. Nabers, ds. M.J. Oosting, mw.drs. C. Romkes en dr. D.J. Steensma.

Secundi: drs. H. Korving en drs. M. Visser.

2.2. Schema van aftreden

De volgende leden van het deputaatschap hebben te kennen gegeven niet in aanmerking te willen komen voor een eventuele herbenoeming:

Zr. Biersteker, zr. Van Dijk, br. Fahner, br. Heystek, br. Nabers, br. Oosting, zr. Romkes.

3. Opdracht generale synode Leeuwarden/Nunspeet 2001

De taken die aan deputaten zijn opgedragen, zijn vervat in de instructie zoals die te vinden is in bijlage 22 van de Kerkorde. Daarenboven besloot de synode Leeuwarden/Nunspeet 2001 het volgende aan deputaten op te dragen:

- 3.1. het woord 'algemene' in de naam van het deputaatschap alsmede in artikel 1 en 3a. van de instructie te vervangen door 'algemeen';
- 3.2. deputaten te machtigen de kerkenraden te verzoeken het toegankelijkheidsonderzoek kerkgebouwen door de stichting 'Kom Beter Binnen' te doen uitvoeren op kosten van de plaatselijke kerk en de begroting dienovereenkomstig aan te passen;
- 3.3. deputaten te machtigen de kerken een jaarlijkse bijdrage te vragen ten behoeve van de stichting 'Steuu Gereformeerde Zorg';
- 3.4. goedkeuring te geven aan de participatie van ADMA als waarnemer in de stichting DISK;
- 3.5. het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' opnieuw onder de aandacht van de kerkenraden en de classes te brengen en te bevorderen dat dit rapport wordt besproken;
- 3.6. van elke classis een schriftelijke, gemotiveerde en afgeronde beslissing te vragen inzake de afvaardiging van diakenen naar hun vergadering;
- 3.7. op basis van de gegevens uit de classes een evaluatie op te stellen en de generale synode van 2004 te dienen met nieuwe voorstellen ter finale besluitvorming;
- 3.8. er bij de kerken op aan te dringen de mogelijkheden die artikel 41 K.O. en artikel 44 K.O. met betrekking tot het diaconaat bieden optimaal te benutten;
- 3.9. de bezinning met betrekking tot het diaconaat als vast agendapunt op de agenda van de particuliere synode voortgang te doen hebben;
- 3.10. via de classicale diaconale commissies het functioneren van diakenen op de classisvergaderingen te evalueren en hierover rapport uit te brengen aan de generale synode;
- 3.11. zich er op te bezinnen welke vragen over het diaconaat in de plaatselijke gemeente in het reglement op de kerkvisitatie kunnen worden opgenomen.

4. Werkwijze

4.1. Vergaderingen deputaten

Sinds de synode Leeuwarden/Nunspeet 2001 hebben deputaten (t/m sept. '04) plenair 16 maal vergaderd. Het systeem van de plenaire vergaderingen is als volgt. Elk van de drie commissies staat jaarlijks een keer centraal op de agenda. De commissie bereidt dat voor door middel van een jaarverslag en een werkplan. Daarnaast zijn er twee algemene bezinningsvergaderingen en een evaluatie over het beleid.

Naast deze hoofdpunten vormt het moderamenverslag een vast punt op de agenda. Daarin wordt verslag gedaan van de afhandeling van lopende zaken en de voorbereiding van de plenaire vergaderingen.

Ook zijn er altijd verslagen van de commissies, een verslag van het tweemoderaminaoverleg (TMO), de financiële aangelegenheden en eventuele andere op dat moment belangrijke zaken. In de afgelopen periode waren dat: 'Diaconaat en diaken en kerkelijke vergaderingen' (zie par. 5.4); het beleidsplan (zie par. 4.3) en verwickelingen op het Dienstenbureau. De vergaderingen zijn intensief. De plenaire vergaderingen, afgezien van de bezinningsvergaderingen, worden over het algemeen als zakelijk en weinig inhoudelijk beleefd. Niettemin zijn ze noodzakelijk om het vele werk van deputaten en het diaconaal bureau mogelijk te maken.

4.2. Het moderamen

Het moderamen heeft ook in deze verslagperiode in totaal 16 maal vergaderd.

De taken van het moderamen zijn:

- a. het voorbereiden van de plenaire vergaderingen;
- b. het handelen bij spoedeisende zaken;
- c. het voorbereiden van besluitvorming;
- d. de afstemming van het werk in de commissies;
- e. de deelname aan het TMO met deputaten hulpverlening;
- f. het beheer van de financiën;
- g. de deelname aan de bestuurscommissie Landelijk Kerkelijk Bureau;
- h. de vertegenwoordiging van deputaten bij algemene zaken.

Het moderamen is als volgt samengesteld:

Voorzitter: br. Middelkoop (tevens voorzitter commissie D & D)
 Secretaris: zr. Drayer-Quist (tevens lid commissie D & D)
 Penningmeester: br. Nabers (tevens lid commissie K & W)
 Algemeen adjunct: br. Heystek (tevens lid commissie D & S)

4.3. De commissies

Deputaten hebben hun taakstelling, afgezien van enkele zaken die op de plenaire vergadering worden behandeld (zie 3.1), verdeeld over drie commissies die elk 12 maal hebben vergaderd in deze verslagperiode:

1. Commissie Diaken en Diaconaat (D & D, zie 6.1)
2. Commissie Diaconaat en Samenleving (D & S, zie 6.2)
3. Commissie Kerk en Werk (K & W, zie 6.3)

4.4. Twee Moderamina Overleg (TMO)

In het kader van overleg over allerlei zaken die beide deputaatschappen betreffen vergaderden beide moderamina van ADMA en hulpverlening binnen- en buitenland (HBB) ook in deze verslagperiode regelmatig samen; in totaal zelfs 19 maal.

5. Bezinning

5.1. Algemene bezinning

Elke commissie besteedt met grote regelmaat haar tijd aan bezinning. De ene weliswaar meer dan de ander, maar dat heeft ook te maken met het taakveld van de betrokken commissie. Hun bezinning is terug te vinden in het hoofdstuk waarin over de commissies van deputaten verslag wordt gedaan.

Plenair hebben deputaten zich in de afgelopen periode vooral bezonnen op de eenheid van het diaconaat en ook op het aspect van opzicht en tucht van het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen'. Door allerlei oorzaken zijn deputaten er niet aan toegekomen dat aspect voldoende te doordenken en af te ronden. Dat dit aspect van belang is voor de verdere doordinking van de implicaties van het rapport is voor deputaten evident.

5.2. Woord en daad

De bezinning over het thema 'Woord en Daad' heeft voortdurend de aandacht van deputaten.

5.3. Beleidsplan

Het beleidsplan dat deputaten aan de synode 2001 hebben aangeboden is voor hen nog onverminderd van kracht, zodat het niet nodig wordt geacht u dat nogmaals te doen toekomen.

De verkorte versie vindt u in de Acta van de generale synode 2001 blz. 515.

5.4. Diaconaat, diaken, en kerkelijke vergaderingen

5.4.1. Voorgeschiedenis

Sinds 1962 functioneerde in onze kerken een voorlopig besluit betreffende de afvaardiging van de diaken naar de classis, particuliere synode en generale synode. Het betekende dat per classis drie gemeenten ook een diaken afvaardigden, elke classis 1 diaken afvaardigde naar de P.S. en elke P.S. een diaken afvaardigde naar de G.S. Achtergrond van dit besluit vormde onder andere een rede van prof. J. Hovius over de gelijkwaardigheid van de ambten. Op de generale synode van 1998 diende het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen'. Er werd besloten artikel 41 van de kerkorde als volgt aan te vullen: 'waarbij er bij iedere classis op wordt aangedrongen dat elke gemeente een diaken afvaardigt naar de classisvergadering.' Er werd besloten, delen van het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' de kerkenraden en classes ter bezinning toe te zenden opdat het als leidraad zou dienen voor de versterking van het diaconaal bewustzijn en het functioneren van het diaconaat in de gemeente en binnen het classicaal ressort (Acta 1998 artikel 272: besluit 3). Tevens werd deputaten opgedragen via de CDC's een evaluatie te houden en op de synode 2001 hierover te rapporteren (Acta 1998 artikel 272: besluit 8). Op de generale synode van 2001 werd in het rapport van deputaten de gevraagde evaluatie geleverd. Het bleek dat het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' in de kerken nog niet de aandacht had gekregen die het verdiende en dat over de afvaardiging van diakenen naar de classes nog geen volledig beeld gegeven kon worden. Verschillende classes hadden namelijk nog geen (definitief) besluit genomen over de wijze van afvaardiging. Daar waar de classis wel besloten had de afvaardiging van diakenen te vergroten, had het soms ontbroken aan een inhoudelijke bezinning over het diaconaat op de kerkelijke vergadering.

De generale synode van 2001 nam inzake 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' dan ook de volgende besluiten:

1. het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' opnieuw onder de aandacht van de kerkenraden en de classes te brengen en te bevorderen dat dit rapport wordt besproken;
2. van elke classis een schriftelijke, gemotiveerde en afgeronde beslissing te vragen inzake de afvaardiging van diakenen naar hun vergadering;
3. op basis van de gegevens uit de classes een evaluatie op te stellen en de generale synode van 2004 te dienen met nieuwe voorstellen ter finale besluitvorming.

5.4.2. Plan van aanpak

Als deputaatschap hebben we een plan gemaakt hoe we de opdrachten van de synode het beste konden aanpakken. De besluiten van de generale synode van 2001 bouwden voort op de besluiten genomen in de synode van 1998. Toen werd de opdracht gegeven te werken aan het bevorderen van het diaconaal bewustzijn. Daarom hebben we in de vragenlijsten ook aandacht besteed aan de diaconale bewustwording.

Er werd een voorstel gemaakt hoe we de zaken zouden inventariseren, wat op de landelijke dagen met de CDC's werd doorgesproken. We wilden namelijk de evaluatie laten lopen via de CDC, daar dit officieel de enige lijn is via welke het deputaatschap ADMA contact heeft met de kerken. Deze ontmoetingsdagen waren in juni 2002.

Er werd besloten om met het rapport:

1. de kerkenraden een brief te sturen met een op hen gerichte vragenlijst;
2. de classes een brief te sturen met een voor hen bedoelde vragenlijst;
3. de CDC's een brief te sturen met een voor hen bedoelde vragenlijst.

Met name de inventarisatie per classis zou plaatsvinden via de CDC. De kerkenraden en diaconieën moesten de door het diaconaal bureau toegezonden vragenlijsten, ingevuld sturen naar de CDC. Deze kon daarbij zelf kennisnemen van wat er in de classis gedacht wordt over het diaconaal bewustzijn plaat-

selijk en classicaal, hoe de afvaardiging van een diaken naar de classis ervaren wordt en of de diaken het als zinvol ervaart ter classis te zijn. Alleen in de classis Amsterdam kon deze werkwijze niet gevolgd worden, aangezien daar geen CDC functioneert. Daar regelde de scriba van de classis de doorzending aan het diaconaal bureau.

Aangezien het ondoenlijk is om alle reacties afzonderlijk u te melden is een samenvatting gemaakt van de reacties. Weergave daarvan vindt u onder punt 3.

5.4.3. Uitvoering van de synodebesluiten

5.4.3.1. Het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' opnieuw onder de aandacht van de kerkenraden en de classes te brengen en te bevorderen dat dit rapport wordt besproken.

Het rapport is toegezonden aan de kerkenraden en classes met het verzoek om waar dat nog niet gebeurd was inhoudelijk over het rapport na te denken en door te spreken. Daarbij werd aandacht gevraagd voor een bredere bespreking dan alleen de vraag van de afvaardiging van diakenen naar de classis. Het rapport bedoelt immers aandacht te vragen voor het diaconaat op de kerkelijke vergadering.

Derhalve werd ook gevraagd naar het diaconale bewustzijn en of er op dat punt veranderingen zijn te constateren. Een samenvatting van reacties kunt u hieronder vinden.

5.4.3.2. Van elke classis een schriftelijke, gemotiveerde en afgeronde beslissing te vragen inzake de afvaardiging van diakenen naar hun vergadering.

De classes is een brief verzonden waarin gevraagd is het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' te bespreken en ons mee te delen welke beslissing men heeft genomen omtrent de afvaardiging van diakenen naar de classisvergadering. Hieronder vindt u de lijst van classes met daarbij het genomen besluit over de afvaardiging:

Groningen: Blijft bij het oorspronkelijke besluit om elke gemeente ook een diaken te laten afvaardigen.

Hoogeveen: Bij toerbeurt vaardigen vijf van de elf gemeenten ook een diaken af naar de classisvergaderingen.

Leeuwarden: Er is een voorlopige regeling voor afvaardiging, namelijk dat elke gemeente wordt uitgenodigd een diaken te sturen, maar dat drie gemeenten diakenen moeten afvaardigen.

Zwolle: Er is besloten dat per classisvergadering vijf gemeenten een diaken afvaardigen. Voorheen was dat drie.

Amersfoort: Voorlopig zal er nog weinig verandering komen in de afvaardiging. Eenmaal per jaar zal aansluitend aan de dagvergadering er een avondvergadering worden gehouden inclusief alle diakenen, waar een speciaal (diaconaal) thema zal worden behandeld.

Apeldoorn: Er is besloten dat elke gemeente een diaken afvaardigt. Wel is de classis aangelopen tegen de gelijkwaardigheid van de ambten en het onderscheid dat nog steeds in onze kerkorde gemaakt wordt, met name als het gaat om de kwestie opzicht en tucht.

Utrecht: Er is besloten dat teruggekeerd zal worden naar de oude regeling: een afvaardiging van 3 diakenen.

Amsterdam: De classis is gebleven bij de oude regeling: een afvaardiging van 3 diakenen. Een schrijven over de enquête zal nog volgen.

Den Haag: De classis blijft bij het oorspronkelijke besluit om elke gemeente ook een diaken te laten afvaardigen.

Haarlem: Er is besloten dat teruggekeerd zal worden naar de oude regeling: een afvaardiging van 3 diakenen. Wel is er ruimte dat iedere classiskerk een diaken afvaardigt, wanneer men dat wil.

Dordrecht: In het voorjaar is de beslissing genomen om terug te gaan naar de oude regeling: een afvaardiging van 3 diakenen.

Middelburg: De classis heeft besloten het aantal afgevaardigde diakenen op 5 te laten. Dat is de helft van de 10 gemeenten. Vroeger waren het er drie.

Rotterdam: De classis is gebleven bij oude regeling: een afvaardiging van 3 diakenen.

5.4.3.3. Op basis van de gegevens uit de classes een evaluatie op te stellen en de generale synode van 2004 te dienen met nieuwe voorstellen ter finale besluitvorming,

5.4.3.3.1. Algemeen

Er is een bericht ontvangen van alle classes. De CDC's hebben gereageerd. Van de kerkenraden zijn 90 reacties ontvangen. Een reactiepercentage van zo'n 50%. Mede doordat de reacties uit alle schakeringen van ons kerkverband kwamen, is er reden voor de uitslag te zien als representatief.

5.4.3.3.2. Reacties over het diaconaal bewustzijn in de plaatselijke gemeente:

- het versterken van het diaconaal bewustzijn van de gemeenteleden is geen aangelegen punt in het beleid van de kerkenraden. Ook het versterken van het diaconaat krijgt amper aandacht.
- In de eredienst komt het diaconaat voornamelijk aan de orde via de collecte.
- In de catechese is er zeer weinig systematische aandacht voor diaconaat. Het inschakelen van (belijd enis)catechisanten komt sporadisch voor.
- Diaconaal huisbezoek is inhoudelijk nog steeds onbekend.
- Steeds vaker geven kerkenraden aandacht aan het diaconaat in hun rapportage aan de classis via artikel 41 K.O.
- Ook visitatoren geven aandacht aan het diaconaat.
- Kerkenraden weten eigenlijk niet hoeveel gemeenteleden betrokken zijn bij het diaconaat.
- Bijna elke gemeente kent een 'zusterkring'. Samenwerking met de diaconie is er nog weinig.

5.4.3.3.3. Reacties over het diaconaal bewustzijn in de classis:

- de CDC is voor elke classis belangrijk voor de versterking van het diaconaal bewustzijn.
- Artikel 41 en de kerkvisitatie zijn de belangrijkste 'leveranciers' van diaconale zaken. Er zijn weinig andere diaconale zaken.

- c. Soms is er een classisproject met een collecte.
- d. De CDC is lang niet altijd aanwezig bij de bespreking van haar rapport.
- e. De vraag naar diaconale beleidsvorming van de classis geeft ook reacties die aangeven dat de classis dat niet na moet streven. Anderen zien hier een taak voor de CDC die voorstellen dienaangaande moet leveren.
- f. Samenwerking tussen diaconieën op classicaal niveau komt zelden voor.

5.4.3.3.4. Voorstellen uit de reacties om het diaconaat en diakenambt te versterken:

- a. diakenen moeten ondersteuning krijgen bij de toerusting van de gemeente. Er is niet gezegd wie dat moet doen. De CDC is een mogelijkheid.
- b. Beleidsplan en taakbeschrijving opstellen en hanteren.
- c. (Beter) inwerken van een nieuwe diaken via een mentor.
- d. Laten verschijnen van een nieuw diaconaal handboek.
- e. Predikant af en toe aanwezig laten zijn bij een diaconievergadering.
- f. Diakenen een actievere rol geven in de eredienst.
- g. De CDC versterken, opdat deze de diakenen beter kan ondersteunen.

5.4.3.3.5. Reacties over de afvaardiging van diakenen naar de classis:

- a. pro:
 1. gelijkwaardigheid van de ambten; diakenen tellen mee;
 2. aanwezigheid van diakenen kan meer diaconale inbreng betekenen;
 3. diaconale aspecten worden vakkundig behandeld;
 4. diakenen dienen ook algemene zaken te behartigen;
 5. diakenen leren het bredere kerkelijke leven kennen;
 6. onderlinge contacten diakenen;
 7. toegenomen bewustzijn dat diaconaat op de classis thuishoort;
 8. zoeken naar kandidaten voor afvaardiging naar de particuliere synode gemakkelijker.
- b. Contra:
 1. weinig diaconale onderwerpen op de agenda van de classis;
 2. vergadering wordt te groot;
 3. overbelasting van mensen;
 4. goede CDC maakt brede afvaardiging overbodig;
 5. diakenen zijn niet zulke vergadersaars;
 6. geringe inbreng van diakenen op de classisvergadering;
 7. gelijkwaardigheid ambten hoeft niet getalsgelijkheid te betekenen;
 8. classis is geen geschikt orgaan voor het inhoudelijk bespreken van diaconale zaken;
 9. discontinuïteit in de afvaardiging van diakenen.
- c. Verbetering kan ontstaan als:
 1. we blijven volhouden dat elke gemeente een diaken afvaardigt;
 2. de CDC regelmatig met de afgevaardigde diakenen vooroverleg heeft;
 3. er een aparte classicale vergadering komt voor diakenen (onder leiding van de CDC);
 4. er continuïteit wordt gerealiseerd in de afvaardiging van diakenen;
 5. de classis een diaconaal thema bespreekt in aanwezigheid van een diaken van elke gemeente;
 6. diaconaat een vast agendapunt wordt en de CDC bij behandeling aanwezig is.

5.4.4. Analyse

5.4.4.1. Er is een grote diversiteit aan regelingen betreffende de afvaardiging van diakenen. Een aantal classes bleef of keerde terug naar de voorlopige regeling van 1962, een aantal classes verruimde de afvaardiging en een paar classes gingen definitief over tot een volledige afvaardiging. Iedere classis zoekt in deze een eigen passende weg. Niet overal kwam het reeds tot een definitieve regeling.

5.4.4.2. Het blijkt dat er nog te weinig gewerkt wordt aan het versterken van het diaconaal bewustzijn van de gemeente. Op dat punt is er vaak geen sprake van een gestructureerd beleid. Vaak geven kerkenraden aan niet echt zicht te hebben op de diaconale taken die gemeenteleden vervullen. Dat neemt niet weg dat er vaak vele diaconale taken worden vervuld. Om allerlei ongewenste situaties te voorkomen is het echter wenselijk dat er bij de diaconie bekendheid is met de diaconale taken die gemeenteleden verrichten en er sprake is van een gestructureerd contact van de diaconie met de diaconaal betrokkenen.

5.4.4.3. Als er in de gemeente diaconale informatie wordt gegeven blijft dat meestal beperkt tot informatie over een collecte; bijvoorbeeld de diaconale collecte bij het avondmaal. Deputaten ADMA dienen in de komende periode dan ook met de CDC's te doordenken hoe het diaconale bewustzijn van de gemeenteleden kan worden versterkt.

5.4.4.4. Op de vraag hoe het diaconaat en het diakenambt beter tot hun recht kunnen komen geeft men als reacties dat hierin de CDC's een grote rol kunnen spelen, betrokkenheid van de plaatselijke predikant(en) gewenst is, behoefte aan een diaconaal handboek en diaconale artikelen in De Wekker worden eveneens genoemd.

5.4.4.5. Hoe ervaart men de afvaardiging van de diaken naar de classis? Positief vindt men de grotere betrokkenheid van de diaken bij het bredere kerkelijk leven. Ook wordt opgemerkt dat het van belang is dat met diaconale ogen naar de agenda gekeken wordt. Er worden ook nadelen genoemd. Men komt 1 keer in een ambtsperiode ter vergadering. Soms mist men de aandacht voor diaconale zaken op de classis. Diakenen blijken sowieso niet zo te houden van vergaderen. Praktisch wordt het als hinderlijk ervaren dat de vergadering zoveel groter wordt.

Er zijn ook opmerkingen gemaakt dat de gelijkwaardigheid van de ambten niet een gelijke afvaardiging noodzakelijk maakt.

5.4.4.6. Opmerkelijk is dat breed de gedachte leeft dat het diaconaat een plaats dient te hebben op de classisvergadering.

5.4.4.7. Over de wijze waarop de afvaardiging wordt geregeld, gaan de gedachten uiteen.

Gewezen wordt op de behoefte aan een voorbereiding van de classisvergadering met de afgevaardigde diakenen. Wellicht kan dit er aan bijdragen dat diakenen wat meer het woord durven te voeren. Ook in deze geldt dat de tijd genomen zal moeten worden om te wennen aan de nieuw ontstane situatie.

Na een proefsituatie die duurde van 1962 tot 1998 is het geen schande om ook nu elkaar de tijd te gunnen in de nieuwe situatie in te groeien. Het lijkt op dit moment dan ook niet wijs een uniforme situatie te verlangen van iedere classis.

Het blijkt dat het per classis verschilt bij welke zaken een diaken stemrecht heeft. Zo wordt bijvoorbeeld bij een classisexamen van een kandidaat in de ene classis wel meegestemd door diakenen en in een andere classis niet. Het synoderapport van 1998 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen', maakt duidelijk dat diakenen ook betrokken zijn bij de algemene zaken van de kerkregering, met uitzondering van zaken van opzicht en tucht. Het is niet altijd duidelijk wanneer sprake is van opzicht en tucht. Het zou dan ook goed zijn als onderzoek wordt gedaan naar de betekenis van dit begrip, opdat daarover helderheid komt. De spanning die duidelijk voelbaar is geworden op diverse classes tussen synodale besluitvorming van 1998 en het onderscheid in de ambten zoals de kerkorde dat van oudsher heeft aangegeven, vraagt om een duidelijke positiebepaling. Het belang van deze zaak wordt onderstreept door een brief van de classis Apeldoorn die ter kennisname werd gezonden, maar die aan u als synode is geadresseerd.

5.4.5. Conclusies

5.4.5.1. Deputaten constateren dat de moeite die men heeft met de afvaardiging van meer diakenen naar de classis overwegend niet principiële zijn, maar praktisch.

5.4.5.2. Er zijn classes waar een besluit tot afvaardiging het karakter draagt van een proef en/of in ieder geval de praktijk van afvaardiging nog in ontwikkeling is.

5.4.5.3. Er is een grote diversiteit in wijze van afvaardiging op dit moment.

5.4.5.4. Het lijkt deputaten dan ook niet verstandig op dit moment nieuwe besluiten te nemen inzake de afvaardiging van diakenen naar de classis, maar de classes de tijd te gunnen aan het reeds genomen besluit gestalte te geven.

5.4.5.5. Voor de volgende synode willen deputaten inventariseren hoe de afvaardiging in de classes dan is geregeld en rapporteren aan de synode hoe de afvaardiging van diakenen per classis medio 2007 is geregeld.

5.4.5.6. Deputaten willen blijvend aandacht hebben voor het werk wat de CDC's doen.

5.4.5.7. Deputaten vinden het van belang dat bij de classis er blijvend op aangedrongen wordt dat het diaconaat op de classis de aandacht krijgt die het verdient; zij wil de synode vragen er bij de kerken blijvend op aan te dringen de mogelijkheden die artikel 41 K.O. en artikel 44 K.O. met betrekking tot het diaconaat bieden, optimaal te benutten.

5.4.5.8. Gezien de conclusies over de afvaardiging van diakenen naar de classis zijn deputaten van mening dat nu nog niet aan een nieuwe wijze van afvaardiging naar de particuliere synode gewerkt moet worden.

5.4.5.9. Wel willen deputaten zich bezinnen op de vraag hoe het diaconaat als vast agendapunt op de agenda van de particuliere synode een plaats kan hebben.

5.4.5.10. Onderzoek is gewenst naar de betekenis van het begrippenpaar 'opzicht en tucht'.

6. Commissie activiteiten

De werkzaamheden van deputaten worden vooral verricht in drie commissies, te weten de commissie Diaken en Diaconaat (D & D), de commissie Diaconaat en Samenleving (D & S) en de commissie Kerk en Werk (K & W). Deze commissies werken volgens een beleidsplan dat is opgesteld door het gehele deputaatschap en stellen op basis daarvan een jaarplan op voor hun activiteiten dat door deputaten wordt goedgekeurd. In dit hoofdstuk doen deze commissies achtereenvolgens verslag van hun werkzaamheden.

6.1. Commissie Diaken en Diaconaat

Leden van deze commissie zijn: zrs. Bruin-Toet en Drayer-Quist en brs. Middelkoop en Van der Molen. Als adviseurs woonden de brs. Van Well en Van der Velden de vergaderingen bij. Br. Drayer heeft met ingang van 1 oktober 2003 de plaats van br. Van der Velden ingenomen. Sinds 1 juni 2003 verzorgt zr. Ketelaar de verslaglegging van de vergaderingen.

6.1.1. Taken

Commissie D & D houdt zich speciaal bezig met de volgende artikelen uit de instructie:

6.1.1.1 het geven van voorlichting en adviezen in algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden ;

6.1.1.2 het toerusten van diakenen via de classische diaconale commissies;

6.1.1.3 het onderhouden van contacten met de classische diaconale commissies.

6.1.1.4 De synode van 2001 verstrekte nog speciale opdrachten die in eerste instantie ook onder de werkzaamheden van deze commissie vallen.

6.1.1.5 het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' opnieuw onder de aandacht van de kerkenraden en classes te brengen en te bevorderen dat dit rapport wordt besproken;

6.1.1.6 van elke classis een schriftelijk gemotiveerde en afgeronde beslissing vragen inzake de afvaardiging van diakenen naar hun vergadering;

6.1.1.7 op basis van de gegevens uit de classes een evaluatie op te stellen en de generale synode van 2004 te dienen met nieuwe voorstellen ter finale besluitvorming;

6.1.1.8 er bij de kerken op aan te dringen de mogelijkheden die artikel 41 K.O. en artikel 44 K.O. met betrekking tot het diaconaat bieden optimaal te benutten.

6.1.2. Visie

De commissie hanteert met betrekking tot het bovenstaande de volgende visie.

Diakenen mogen de gemeente wijzen op hun taak te delen en te dienen en de gemeente te helpen bij de uitvoering daarvan. Zij zullen de gemeente leren kennen met de daar aanwezige gaven en noden, onder andere door diaconaal huisbezoek. Ook de plaats van het diaconaat in de eredienst vraagt verdere door-dienking van de diaconie.

Om dit te realiseren hebben de diakenen en de diaconie mogelijk ondersteuning, voorlichting en toerusting nodig. Hier zijn CDC's van belang. Zij bieden mogelijkheden de uitvoering van diaconale taken gezamenlijk te overleggen. Dit met het doel om de gemeente te dienen. Deputaten hebben hier ook een ondersteunende taak. Zij moeten diakenen en CDC's stimuleren, assisteren en instrueren. Vandaar hun taak om voorlichting en advies te geven met het oog op daadwerkelijk dienstbetoon. Hun taak bestaat ook uit het als vraagbaak fungeren voor het grondvlak, vragen oproepen en formuleren, noodsituaties onderkennen en daar adequaat op inspelen. De toerusting van nieuwe en reeds dienende diakenen hoort daarbij.

6.1.3. Uitvoering

In de afgelopen periode is het werk met betrekking tot de bovenstaande taak voortgegaan. Veel tijd is hieraan besteed, ook nog door br. Van Well. Br. Van Well werkt inmiddels in deeltijd in verband met het afbouwen van zijn werkzaamheden voor het deputaatschap vanwege zijn leeftijd. De commissie heeft regelmatig zijn werkzaamheden, werkplannen en werkverslagen besproken en goedgekeurd.

Naast deze reguliere taken heeft de commissie aandacht gegeven aan de speciale opdrachten en zich bezonnen op oude en nieuwe aandachtsterreinen.

Over de speciale opdracht met betrekking tot 'diaken en diaconaat op de kerkelijke vergadering' rapporteren we in een aparte paragraaf. In de hiernavolgende paragrafen doen we speciaal verslag van de overige bezinning en beleidsontwikkeling. Dit betreft diaconaal huisbezoek, de zusterkring en diaken en eredienst.

6.1.4. Diaconaal huisbezoek

De commissie D & D blijft met de onderscheiden generale synodes overtuigd van het belang van diaconaal huisbezoek. Br. Van Well heeft waar gemeenten actief bezig zijn met diaconaal huisbezoek, indien nodig, ondersteuning gegeven. Verder blijft het moeizaam om diaconaal huisbezoek van de grond te krijgen. Gemeenten zoeken hier eigen vormen voor die bij hun gemeente passen.

6.1.5. Zusterkring

In de afgelopen periode is aandacht besteed aan het uitdragen van de formulering die wij op de vorige synode onder uw aandacht hebben gebracht 'zusters en broeders die op enige wijze, maar niet vanuit het bijzondere ambt van diaken, de liefde van Christus gestalte geven, door het inzamelen en uitdelen van gaven binnen de diaconale gemeente'. Dit is gebeurd door presentaties op avonden georganiseerd door CDC's, waarbij de verbinding wordt gelegd naar het rapport 'Dienst van de Vrouw'. In deze bijeenkomsten sluiten wij aan bij de formulering waar het gaat over de gaven van vrouwen in de gemeente die de Heilige Geest haar verleent om deze ook te gebruiken binnen de diaconale gemeente. Tijdens die avonden wordt ook benadrukt erkenning te geven aan deze gaven.

Verder zijn er interviews gehouden in een tweetal gemeenten, welke zijn geplaatst in Diacon. Uit die gesprekken blijkt dat er veel diaconaal werk wordt verzet binnen gemeenten door zusters en broeders.

6.1.6. Diaconaat en eredienst

Deze bezinning is in een afrondende fase. Het is goed geweest om dit thema verder te doordenken: Welke diaconale aspecten zijn er in de eredienst, op welke manier kunnen deze worden belicht en functioneel worden tijdens de eredienst. Het ligt in ons voornemen met deze bezinning de kerken te dienen. Dat zal in de komende jaren worden uitgevoerd door middel van publicaties in Diacon en op toerustingavonden.

6.1.7. Bezinning en toerusting

In het najaar wordt jaarlijks een dag voor diakenen georganiseerd met onderwerpen als 'het leren werken met een persoonsgebonden budget' en 'giften of projecten'.

In de maand juni wordt jaarlijks regionaal een dagdeel georganiseerd voor CDC's waar met name het onderwerp diaken, diaconaat en de kerkelijke vergadering is behandeld en het resultaat van de enquête, waar CDC's een belangrijke rol in hebben gespeeld. In Dordrecht komen de CDC's uit het midden en westen van het land bij elkaar en in Hoogeveen de CDC's uit het noorden en oosten van het land.

Het deputaatschap verzorgt zowel met biddag als met dankdag een preekschets en verstuurt deze schetsen aan onze predikanten.

6.1.8. Publiciteit en documentatie

In de afgelopen periode heeft de toerusting die jarenlang via ADMA-info een plaats had een nieuwe verschijningsvorm gekregen in Diacon. De redactie van Diacon wordt gevormd door de brs. Steensma, Van der Molen, Van Well en Drayer.

In Diacon geven deputaten op een praktische manier invulling en uitvoering aan hun visie. De themanummers die worden uitgegeven, worden ook in dit formaat gepubliceerd.

Het eerste themanummer van Diacon heeft 'Zondagsarbeid' tot thema gehad, zie ook 6.3.3.2.

In 2004 zijn twee nummers verschenen die gingen over het collecteren. Op de dag voor de diakenen in het najaar van 2003 is gebleken dat er veel vragen leven bij de diakenen over hun collecteren. In het ene nummer is van die dag verslag gedaan en in het andere nummer over collecteren is het collecteren vanuit diverse invalshoeken benaderd.

In 2004 zijn ook nog twee ander themanummers verschenen. De eerste heeft tot thema gehad: 'In aanraking met justitie, en dan?'. Een fenomeen dat ook aan onze kerken niet voorbij gaat. Het tweede themanummer dat dit najaar verschijnt heeft tot thema 'Arbeid', zie 6.3.3.3.

Deputaten vinden het belangrijk ook gebruik te maken aan andere vormen van communicatie: zoals actuele informatie naar diaconieën via e-mail en via een website waar informatie voor diakenen en andere diaconaal geïnteresseerden is te vinden. Daarom hebben diaconieën de mogelijkheid ontvangen om via

de website van onze kerken een eigen e-mail adres te openen die inmiddels door 78 diaconieën wordt gebruikt. Dat betekent dat iets meer dan 42% van deze faciliteit gebruik maakt.

6.2. Commissie Diaconaat en Samenleving

Leden van de commissie zijn de zrs. Van Dijk en Romkes en de brs. Fahner en Heystek. Als adviseurs woonden de brs. Van Well en Van der Velden de vergaderingen bij. Br. Drayer heeft met ingang van 1 oktober 2003 de plaats van br. Van der Velden in genomen. Sinds 1 juni 2003 verzorgt zr. Ketelaar de verslaglegging van de vergaderingen.

6.2.1. Taken

6.2.1.1. Commissie D & S houdt zich speciaal bezig met de volgende artikelen uit de instructie:

1. het geven van voorlichting en adviezen in algemeen maatschappelijke aangelegenheden;
2. het geven van voorlichting en adviezen over de plaats van de kerk in de samenleving;
3. het onderhouden van contacten met bestaande organisaties in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstellingen.

6.2.1.2. De commissie heeft zich ten doel gesteld:

1. de bezinning op samenlevingsvraagstukken en maatschappelijke probleemvelden en -groepen;
2. de toerusting van diakenen op deze terreinen;
3. het onderhouden van contacten met instellingen en organisaties.

6.2.1.3. Taken die hieruit voortvloeien:

1. het in kaart brengen van samenlevingsvraagstukken en maatschappelijke probleemvelden en -groepen en bespreking van daarmee samenhangende thema's;
2. het zorgen voor toerusting en publiciteit met betrekking tot genoemde thema's;
3. informeren en adviseren van diakenen inzake actuele ontwikkelingen betreffende samenlevingsvraagstukken en maatschappelijke probleemgroepen en -velden en het organiseren van een dag voor diakenen over jeugd(hulpverlening);
4. het maken van beleid op en het onderhouden van contacten met instellingen en organisaties, zoals Eleos, Focaris, de Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten (ICIG), Stichting Kom Beter Binnen (KBB) en de Stichting Gereformeerd Jeugdwelzijn (SGJ).

6.2.2. Werkwijze

De commissie vergaderde vier maal per jaar. Op elke vergadering stond een beleidspunt centraal. Eenmaal per jaar werd er verslag uitgebracht aan de plenaire vergadering, waarbij tevens de plannen voor het komende jaar werden ontvouwd. De commissie heeft zich in de verslagperiode onder andere met de hieronder gerapporteerde zaken beziggehouden.

Meer in het algemeen wil de commissie rapporteren dat het terrein waarop de commissie zich begeeft zeer uitgestrekt is en veelomvattend. Het noodzaakt ons tot het stellen van prioriteiten. We bepalen die prioriteiten door ons te beperken tot onze bestaande contacten en jaarlijks te bepalen welke activiteiten voorrang krijgen.

Vanuit het deputaatschap pastoraat in de gezondheidszorg participeerde een lid in de commissie om gemeenschappelijke aangelegenheden te kunnen bespreken. Door ziekte van het betreffende lid heeft deze participatie in de verslagperiode niet plaatsgevonden. In goed overleg tussen de deputaatschappen is besloten deze verbinding op te heffen, daar de noodzaak ertoe in toenemende mate ging ontbreken.

6.2.3. Bezoek verpleeghuis 'De Wijngaard'

In het voorjaar van 2001 hebben deputaten een werkbezoek gebracht aan het verpleeghuis De Wijngaard in Bosch en Duin. Dit verpleeghuis heeft een Gereformeerd (vrijgemaakte) identiteit, maar wil in toenemende mate ook open staan voor andere hulpvragers, in het bijzonder van christelijke gereformeerde achtergrond. Het was een informatief bezoek, waarna besloten werd diakenen te attenderen op dit verpleeghuis.

6.2.4. Mensen met een handicap; ICIG en KBB

In de afgelopen verslagperiode heeft br. J.J. van der Knijff namens deputaten geparticipeerd in deze commissies. Br. Van der Knijff rapporteert de commissie D & S regelmatig over de voortgang.

De volgende zaken dienen hier ook genoemd te worden:

6.2.4.1. In de verslagperiode heeft er een zekere integratie plaatsgevonden van de ICIG met de werkgroep TH. In dit verband kwam de vraag om vanuit de CGK ook met een theoloog te participeren als secundus naast br. Van der Knijff. Voor deze functie is ds. L.B.C. Boot gevraagd die hierin heeft bewilligd.

Uit informatie van het ICIG bleek dat 32% van de mensen met een lichamelijke handicap onder de armoedegrens leven. De ICIG riep haar participanten op dit onder de aandacht te brengen van betrokken instanties en overheden. Deputaten hebben hierover een brief gezonden naar het deputaatschap contact met de overheid (d.d. 16 april 2002).

6.2.4.2. Deputaten hadden de opdracht de kerken te stimuleren mee te werken aan het toegankelijkheidsonderzoek van de stichting 'Kom Beter Binnen' (KBB). Hiertoe hebben deputaten een brief aan de kerken gestuurd (d.d. 7 mei 2002). De resultaten van dit onderzoek zijn te lezen op de website www.kombeterbinnen.nl.

6.2.5. Mensen met psychiatrische en psycho-sociale problematiek; Eleos

De commissie neemt twee keer per jaar deel aan een overleg tussen Eleos en de kerken. Vanuit Eleos participeren hierin het bestuur en de directie, vanuit de kerken betreffen dit namens de Nederlandse Hervormde Kerk (NHK): het hoofdbestuur van de Gereformeerde Bond, namens de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) (GKv): deputaten GDD (Generale Diaconale Deputaten), namens de Gereformeerde Gemeenten (GG): deputaten DMZ (Diaconale Maatschappelijke Zaken), namens de Christelijke Gereformeerde Kerken (CGK): deputaten ADMA en verder is er een vertegenwoordiger van de Oud Gereformeerde Gemeenten (OGG) en de Gereformeerde Gemeenten in Nederland (GGIN). Deze bijeenkomst draagt de ene keer een informatief karakter over een inhoudelijke aangelegenheid, de andere keer betreft het overleg over beleidszaken. Behalve dat deputaten geïnformeerd worden over de voortgang van de

stichting, krijgen ze de gelegenheid om gevraagd of ongevraagd advies te geven. Formele bevoegdheid heeft dit overleg met betrekking tot het beleid van de Stichting Steun Gereformeerde Zorg.

Dit overleg verloopt altijd in een goede constructieve sfeer, waarbij van de kant van Eleos aangegeven wordt erg veel belang aan dit overleg te hechten. Ook deputaten vinden het erg waardevol en kunnen allerlei zaken aandragen die serieus meegenomen worden. Het contact met afgevaardigden van andere kerken is waardevol.

Namens deputaten participeert ds. C. Westerink in het bestuur van Eleos. Naast het al eerder genoemde overleg wordt er jaarlijks met hem een bespreking gehouden. De laatste ontwikkeling laat zien dat ook bij Eleos het bestuur zal worden omgezet in een Raad van Toezicht. Deputaten hebben hun zorg geuit met betrekking tot de wijze waarop straks de grondslag, doelstelling en missie van Eleos zal gaan functioneren in de praktijk. Een ander punt van onze zorg is de doorwerking van de identiteit in de praktijk van de hulpverlening en de goede samenwerking met de ambtsdrager.

6.2.6. Hulpverlening aan jongeren en hun ouders; de SGJ

Jaarlijks voert de commissie overleg met christelijke gereformeerde afgevaardigden in het bestuur van de SGJ en met directeur dhr. Z.B. Nitraw. Nog steeds is het voortbestaan van de SGJ zorgelijk. In de nieuwe wet op de Jeugdzorg is geen plaats ingeruimd voor landelijke werkende instellingen. Voor overheidssubsidie zal de SGJ aan moeten kloppen bij een regionaal bureau Jeugdzorg. Bureau Jeugdzorg Utrecht is bereid de SGJ in zijn organisatie op te nemen, maar dan moet de overheid wel extra middelen verstrekken. Hier is het laatste woord nog niet over gezegd. Enerzijds is de toekomst best wel somber, anderzijds valt een jarenlang goed functionerende instelling niet zomaar op te doeken. Gelukkig ontvangt de SGJ middelen uit de kerken om haar werk nog naar behoren te kunnen verrichten.

Deputaten hebben de SGJ gevraagd een beleid te ontwikkelen waarmee zij minder direct afhankelijk zijn van gelden uit de kerken. Uiteraard willen de kerken in deze moeilijke periode ondersteuning blijven verlenen en ook voor niet-subsidiabele, maar identitair wel noodzakelijke kosten.

Met dankbaarheid kunnen we melden dat het samenwerkingsproject Toegang Gereformeerde Jeugdzorg (TGJ), waarin de SGJ samen met Eleos en De Vluchtheuvel (GG) één loket vormen voor de aanvraag voor jeugdhulpverlening, een succes is geworden en gecontinueerd zal worden.

Van een voornemen om de geschiedenis van de voormalige Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugd welzijn te beschrijven is helaas niets terecht gekomen.

Op voordracht van deputaten zitten zr. Van Dijk, br. Zuidema en br. Toonen in het bestuur, waarvan de laatste als voorzitter. Br. Toonen heeft meegedeeld dat hij overgegaan is naar de NHK (nu PKN). Het bestuur heeft ons gevraagd akkoord te gaan dat br. Toonen voorzitter zou blijven, maar nu namens de NHK (PKN). Hiermee is er een vacature voor de CGK ontstaan. We hebben hiermee ingestemd.

Naast het SGJ functioneert er de steunstichting: De Meerpaal. Vanuit deze stichting die haar gelden jaarlijks ontvangt vanuit de omslag en de correspondentenactie wordt de SGJ gesubsidieerd.

Het bestuur van de Meerpaal is samengesteld uit: 2 personen namens SGJ, 2 personen namens ADMA (br. Fahner en br. Nabers) en één persoon namens de correspondenten.

De stichting legt in principe aan niemand verantwoording af. Er is een jaarlijkse bijeenkomst, voor de medewerkers aan de correspondenten actie, waar de jaarrekening werd gepresenteerd. Ook de diakenen worden geïnformeerd op de jaarlijkse dag voor diakenen. Het ligt in de bedoeling hen ook via een artikel in Diaconon te gaan informeren.

6.2.7. De Christelijke Hogeschool Ede

Daar de bestuurlijke structuur van de CHE is veranderd, is er in de raad van toezicht (RVT) van de CHE nog maar plaats voor één christelijke gereformeerde vertegenwoordiger. In overleg met het deputaatschap kerkjeugd en onderwijs, die ook participant in de CHE was, is afgesproken dat zij de participatie in de RVT mede namens ons zou doen. Zaken van ADMA kunnen rechtstreeks aan hun vertegenwoordiger gemeld worden. Deputaten zullen schriftelijk geïnformeerd worden. In de verslagperiode zijn er geen verdere contacten geweest.

6.2.8. Overige zaken

6.2.8.1. Vanuit de gereformeerde gezindte is er een aantal jaren geleden een initiatief genomen tot het zogenaamde 'Zicht op Zorg project' (ZoZ). Dit project beoogt samenhang en mogelijk ook samenwerking te brengen tussen diverse instanties van gereformeerde zorg. Een van de resultaten van dit project is de vereniging Focaris, een samenwerkingsorgaan van gereformeerde zorginstellingen. In de totstandkoming van dit orgaan zijn ook deputaten uitgenodigd geweest mee te denken via een paar werkconferenties.

Naast allerlei samenwerkingsactiviteiten tussen de participerende instanties, waar deputaten in principe buiten staan, is er ook een onderzoek in gang gezet naar de 'zorgvraag'. In samenwerking met het NIPO heeft Focaris een professioneel onderzoek uitgevoerd naar een aantal relevante factoren over wanneer, hoe en waarom (gereformeerde) kerkleden hulp vragen bij gereformeerde zorginstellingen. Deputaten zijn hier bij betrokken en hebben meegedacht in de opzet en uitvoering van het onderzoek. Op het moment van verslaggeving zijn de resultaten van dit onderzoek nog niet bekend. Met dankbaarheid hebben deputaten een boekje waarin de sociale kaart van gereformeerde zorginstellingen is opgenomen aan de diaconieën gestuurd. Dit boekje is ook een van de resultaten van Focaris.

6.2.8.2. Een paar keer ontvingen deputaten brieven van het Centrum LIZW (Landelijke instellingen voor Zorg en Welzijn). Deze (particuliere) stichting beoogt onder andere een sociale kaart te ontwikkelen van christelijke instellingen van zorg en welzijn. Dat laatste is een goed initiatief, maar de vragen van de commissie, met name rondom de meerwaarde t.o.v. Focaris, zijn niet weggenomen. We hebben besloten niet te participeren maar deze doelen via Focaris te realiseren.

6.2.8.3. De generale synode heeft besloten een klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties in te stellen. Eén van de besluiten luidde: 'het meldpunt van de Stichting De Driehoek te ondersteunen en ook financiële verantwoordelijkheid daarvoor te aanvaarden in samenspraak met de desbetreffende deputaatschappen of commissie van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt en de Nederlands Gereformeerde Kerken'. Blijkens een schrijven van het moderamen van de

generale synode was deze opdracht aan deputaten ADMA toevertrouwd (brief d.d. 29 november 2001). Br. Heystek die tegelijk lid van de klachtencommissie en deputaat ADMA is, is gevraagd voorsnog deze taak te behartigen en deputaten hierover te rapporteren tot hier een definitieve vorm voor is gevonden. Gedurende de verslagperiode is de klachtencommissie bezig geweest een juridische grondslag onder het meldpunt te ontwikkelen. Besluitvorming daarover heeft nog niet plaatsgevonden, maar de plannen zijn in een ver gevorderd stadium. Het is de verwachting dat deputaten in het Meldpunt bestuurlijk zullen participeren en dat er een verdeelsleutel zal worden vastgesteld voor de financiële bijdragen van de drie participanten.

Vooruitlopend op die situatie en uitvoering gevend aan het verzoek van de generale synode hebben deputaten voor de jaren 2002 en 2003 een bijdrage van 5000 euro overgemaakt. Een voorstel tot een vaste bijdrage voor de komende synodale periode valt binnenkort te verwachten.

6.2.8.4. Deputaten hebben zich in het kader van beleidsbezinning besloten zich meer te verdiepen in de zorg rond asielzoekers. Uitvoering van dit voorgenomen beleid zal nog moeten plaatsvinden.

6.3. *Commissie Kerk en Werk*

Leden van de commissie zijn: br. Steensma (voorzitter), zr. Biersteker-Giljou, br. Oosting en br. Nabers. Als adviseurs woonden de brs. Van Well en Van der Velden de vergaderingen bij. Br. Drayer heeft m.i.v. 1 oktober 2003 de plaats van br. Van der Velden in genomen. Sinds 1 juni 2003 verzorgt zr. Ketelaar de verslaglegging van de vergaderingen.

6.3.1. *Inleiding*

De opdracht die het deputaatschap aan deze commissie heeft gegeven, betreft de vragen met betrekking tot het kerk- en christen-zijn in onze samenleving. Daarbij komen met name arbeid en de daarmee samenhangende sociale en maatschappelijke problematiek aan de orde. Een deelaspect van deze problematiek is de zorg voor het milieu.

6.3.2. *Taken*

Uit de opdracht vloeien de volgende taken voort:

- 6.3.2.1 bezinning op vragen en consequenties van het kerk- en christen-zijn in onze samenleving, waarbij het met name gaat over arbeid en de daarmee samenhangende sociale en maatschappelijke ontwikkeling;
- 6.3.2.2 doorgeven van de resultaten van deze bezinning aan de kerken;
- 6.3.2.3 adviseren van kerkenraden;
- 6.3.2.4 stimuleren van kerkenraden bij het opzetten en uitvoeren van activiteiten welke liggen op het terrein van de arbeidsvragen;
- 6.3.2.5 vertegenwoordigen van de kerken in het gesprek over vragen met betrekking tot de arbeid in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard;
- 6.3.2.6 incidentele contacten met werkgevers en werknemers.

De taak van de commissie raakt onder meer het diaconaat, de hulp die vanuit de christelijke gemeente wordt gegeven aan mensen die in nood zijn wat het tijdelijke en aardse bestaan betreft. Wij zijn ervan overtuigd dat de christelijke gemeente wat betreft het dagelijks werk van mensen haar diaconale taak moet verstaan. Juist ook in hun dagelijks werk ervaren mensen problemen. Eén van de problemen die in onze tijd (opnieuw) naar voren komt is het probleem van de werkloosheid. Verder ervaren velen de spanning die het dagelijks werk met zich meebrengt, en de spanning die veroorzaakt wordt door het combineren van betaalde arbeid en zorgtaken.

Naast deze diaconale kant van onze opdracht zijn er op het terrein van de arbeid ook veel zaken waardoor mensen niet direct in nood zijn gekomen en hulp nodig hebben, maar die wel fundamenteel zijn voor ons menszijn. Daarin ligt een richtinggevend taak van de commissie. Wij proberen in de thema's die wij aan de orde stellen een richting te wijzen die overeenstemt met het getuigenis van de Heilige Schrift. Een voorbeeld daarvan is de brochure over zondagsarbeid. Deze heeft niet alleen betrekking op het diaconaat, maar heeft ook betrekking op het pastoraat.

6.3.3. *Toerusting*

De toerusting die de commissie biedt naar de kerken toe, gaat vooral via *ADMA-Info*, nu *Diacon*, en incidenteel via andere periodieken.

6.3.3.1. *Vierentwintigseconomie*

Economische activiteiten leggen in onze cultuur een groot beslag op mensen. Deze activiteiten raken ook hun tijdspatroon. Deze dominante aanwezigheid van de economie in onze cultuur kan worden aangeduid met de term vierentwintigseconomie.

In het kader van een bezinning op de vierentwintigseconomie zijn in *ADMA-Info* twee artikelen verschenen over de druk die mensen daarvan ervaren. In een eerste artikel is ingegaan op de oorzaken van werkdruk en werkstress (mei 2002) en in een tweede artikel is het verschijnsel van burn-out aan de orde gesteld en op welke manier daarmee kan worden omgegaan (juni 2002). Velen komen door de druk die het economisch leven op hen legt in problemen. Zij ervaren een grote werkdruk en zijn daar niet tegen bestand. Hier ligt naar onze overtuiging stellig een diaconale taak.

In december 2002 is een ander themanummer verschenen dat eveneens de problematiek van de vierentwintigseconomie raakt. In dit nummer wordt met name ingegaan op informatie- en communicatietechnologie, een van de aanjagers van de economische 'oververhitting' van onze samenleving.

6.3.3.2. *Zondagsarbeid*

In november 2003 is een themanummer van *Diacon* uitgegeven onder de titel *Zondagsarbeid*. Er bestaat nog steeds behoefte aan een handreiking in de bezinning op dit onderwerp. Het themanummer van *Diacon* is uitgebracht omdat een eerdere brochure over dit onderwerp was uitverkocht. Het betrof een pastorale handreiking uit het jaar 1990, uitgebracht door het voormalige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven. Bij de samenstelling van het themanummer is dankbaar gebruik gemaakt van het goede werk dat door het voormalige deputaatschap Kerk en Bedrijfsleven is verricht.

Het themanummer schetst het spanningsveld waarmee wij in toenemende mate worden geconfronteerd en waaraan wij vaak ook gewend zijn geraakt. De zondag heeft voor ons een bijzonder grote waarde en wij mogen deze dag gebruiken voor de dienst aan de Heere. Hij zelf is de dag die God heeft doen rijzen. Daarom hebben wij in het themanummer vermeld dat wij broeders en zusters die in afhankelijkheid van Christus op zondag hun dagelijks werk moeten doen om het enkele feit van het werken op de zondag niet mogen veroordelen. Wel roept dit de nodige vragen op, maar die moeten bij het licht van het woord van God binnen de gemeente worden besproken. Ook mogen wij binnen onze seculariserende samenleving in alle bescheidenheid mensen wijzen op de betekenis van het ritme van arbeid en rusten.

6.3.3.3. *Arbeid*

In 2003 is een themanummer van *Diacon* voorbereid dat in 2004 zal verschijnen over vragen die betrekking hebben op zin en betekenis van arbeid, beroepskeuze, verhouding arbeid en zorg, en werkloosheid. Velen ervaren spanning in hun dagelijkse arbeid. Sommigen menen dat het werk dat zij doen niet bij hen past en zoeken naar alternatieve mogelijkheden. Anderen voelen een geweldige werkdruk. Mensen raken gestrest en kampen met een burn-out. Werkloosheid brengt een eigen problematiek met zich mee. Een gestoorde werksituatie kan leiden tot verwijdering in huwelijk en gezin. In dit themanummer wordt daaraan aandacht gegeven. Aan de ene kant wordt aandacht gegeven aan diaconale opdracht van de kerk. Het betreft dan met name de diaconale hulp aan mensen bij werkloosheid of in de moeite die zij ervaren in de combinatie van arbeid en zorg. Aan de andere kant wordt met dit themanummer een handreiking geboden in het pastoraat aan mensen in arbeidssituaties of bij de keuze van een beroep.

In relatie met dit thema is in de serie *Uit de Levensbron* een preek verschenen waarin het thema 'arbeid' centraal stond: 'Dagelijks werk en liefde tot de naaste'. Deze preek is door br. Steensma geschreven voor de jaarlijkse bidstond voor gewas en arbeid. Centraal is de tekst 'Gij hebt zelf geleerd elkander lief te hebben' en 'Wij vermanen u (...) met uw handen te werken (1 Thess. 4: 9, 11c)'.

Eveneens is in *De Wekker* een drietal artikelen gepubliceerd over dit thema: 'Arbeid in bijbels perspectief' (112e jaargang, nr. 28, 29 en 30), geschreven door br. Steensma. In deze artikelen is onder meer naar voren gebracht dat de huidige samenleving een grote nadruk legt op betaald werk. Werk staat onder het voorteken van de economie. De Schrift zet ons dagelijkse arbeid echter onder het voorteken van het volbrachte werk van Christus en in het kader van de rust die door Hem wordt geschonken. Ons dagelijks werk mag (en moet) vorm geven aan de dienst jegens de naaste.

6.3.4. *Overige activiteiten*

6.3.4.1. *Preekschetsen*

Enkele predikanten maakten preekschetsen voor bid- en dankdagen. Preekschetsen voor de biddag zijn gemaakt door de predikanten H. Fahner (2001), W.N. Middelkoop (2002), A. van de Bovekamp (2003) en C.J. van den Boogert (2004), en voor de dankdag door de predikanten C. Westerink (2001); J.C. Hardeman (2002) en H. Biesma (2003). Wij zijn dankbaar dat op deze wijze een handreiking geboden kan worden voor de voorbereiding op de diensten van bid- en dankdag.

6.3.4.2. *DISK*

De commissie is sinds 2001 waarnemer in het algemeen bestuur van de stichting DISK in de persoon van br. Steensma.

6.3.4.3. *CEN*

De commissie participeert sinds 2003 in het christelijk ecologisch netwerk (CEN). Afgevaardigde in de CEN namens deputaten is br. Nabers.

6.3.4.3. *Vogelpest*

Vanuit het deputaatschap is de wens geuit dat de commissie aandacht zou besteden aan een zaak die op dat moment speelde: de vogelpest. Daarop is in *De Wekker* een artikel verschenen van de hand van br. Oosting. Reacties uit de kerken deden blijken dat dit artikel zeer op prijs werd gesteld.

7. *Diaconaal Bureau*

Br. H.H. van Well is functionaris voor bezinning en toerusting van beide deputaatschappen (diaconaal consultant). Hij stimuleert de bezinning over het diaconaat, bevordert de toerusting van diakenen en onderhoudt de contacten met de Classicale Diaconale Commissies. Daarnaast levert hij een bijdrage in het beleid van de deputaatschappen.

Br. van Well heeft gebruik gemaakt van een regeling om minder te gaan werken. Hij is nog voor 40% in onze dienst. Vanwege het werkdeel dat daarmee opvalt en met het oog op een goede voortgang van het werk bij pensionering van br. Van Well in 2006 D.V., is TMO inmiddels gestart met een sollicitatieprocedure voor een diaconaal consultant welke hopelijk zal zijn afgerond tegen de tijd dat uw vergadering bijeen komt.

Br. H. van der Velden heeft als secretaris diaconaat gewerkt vanaf 1 september 2000 tot 1 augustus 2003. Als zodanig is hij belast geweest met het secretariaat van beide deputaatschappen, de beleidsvoorbereiding en -uitvoering, de publiciteit, advisering van kerken en kerkleden en de documentatie. Per 1 oktober 2003 hebben deputaten in nauw overleg met de directeur van het Dienstenbureau een benoeming van 50% voor een nieuwe secretaris diaconaat kunnen doen in de persoon van br. G. Drayer uit Zoetermeer. Naast zijn inzet wordt gebruik gemaakt van de inzet van medewerkers van het Dienstenbureau, waarvan zr. Ketelaar haar tijd geheel aan het werk van ADMA besteedt.

Voor informatie over het diaconaal bureau wordt u ook verwezen naar het rapport van TMO.

8. *Financiële zaken*

8.1. *Financieel verslag over de periode 2001-2003*

In onderstaand overzicht is een samenvatting weergegeven van de balans en de staat van baten en lasten over de periode 2001, 2002 en 2003.

Balans per 31 december	2003	2002	2001
Activa			
Materiële Vaste Activa			
Inventaris	1.640	4.065	6.527
Uitlopende activa			
Vorderingen/overlopende activa	17.014	11.261	18.546
Liquide middelen	104.449	63.404	118.976
	121.463	74.665	137.522
Totaal activa	123.103	78.730	144.049
Passiva			
Eigen vermogen			
Vermogen	116.571	61.768	22.764
Schulden			
Schulden op korte termijn	6.532	16.962	121.285
Totaal passiva	123.103	78.730	144.049
Staat van baten en lasten			
	2003	2002	2001
Baten			
Opbrengst bijdragen kerken	218.375	203.651	178.789
Opbrengst bijdragen SGJ	115.273	114.067	114.397
Bijdragen derden	89.765	89.765	16.790
Interest	764	1.473	5.354
Diversen	1.647	946	9.667
Totaal baten	425.824	409.902	324.997
Lasten			
Personeelskosten	149.612	156.696	170.004
Huisvestingskosten	15.800	15.100	13.734
Resultaat publicaties	7.830	9.168	5.990
Participatiekosten commissies	6.027	800	227
Reis-, verblijf- en vergaderkosten	17.821	15.440	16.264
ELEOS	13.613	13.613	13.613
SGJ	115.273	114.067	114.397
Overige kosten	45.045	46.014	45.660
Totaal lasten	371.021	370.898	379.889
Resultaat	54.803	39.004	-/- 54.892

8.2. Toelichting bij de begroting 2005-2007 van het diaconaal deputaatschap

8.2.1. Inleiding

Tot nu toe werd een afzonderlijke begroting opgesteld voor het deputaatschap ADMA en een afzonderlijke begroting voor het deputaatschap HBB. In verband met de voorgenomen integratie van beide diaconale deputaatschappen wordt er één begroting ingediend. In deze begroting zijn alle kosten die door het LKB aan het diaconaat worden doorbelast, dan ook opgenomen.

De totale kosten van deze geïntegreerde begroting komen, ondanks een stijging van loonkosten en andere kosten, lager uit dan de som van de kosten van de beide afzonderlijke deputaatschappen. Deze verlaging van kosten is het resultaat van de inspanningen om de kosten tot een absoluut minimum te reduceren.

Voor het diaconale deputaatschap wordt een totale omslag gevraagd van € 4,65 per (doop)lid; de totale bijdrage tot nu toe bedraagt € 4,90. De omslag per (doop)lid van € 4,65 is noodzakelijk om alle vaste lasten van het diaconaat te kunnen dekken.

In 8.3.1 is de begroting van de kosten opgenomen.

In 8.3.2 is een begroting opgenomen van de hulpverleningsprojecten. De cijfers voor deze begroting zijn gebaseerd op ervaringen van de afgelopen jaren. Om voor de dienst der barmhartigheid zorg te kunnen dragen, worden de hier begrote baten geheel ter beschikking gesteld aan de verschillende hulpverleningsprojecten.

Hieronder volgt voor een aantal belangrijke posten van 8.3.1 een toelichting.

8.2.2. Loonkosten (post 1)

In de begroting is uitgegaan van 1,9 fte voor beleidsmedewerkers. Dit is een fractie minder dan de 2 fte die in de begrotingsperiode 2002-2004 is gehanteerd. Het aantal fte in de ondersteunende sfeer is teruggebracht van 2,06 fte in de periode 2002-2004 tot 1,4 fte voor de periode 2005-2007. Het totaal aantal fte

komt daarmee uit op 3,3 fte. Ten opzichte van de huidige begrotingsperiode kan met een gereduceerde personeelsbezetting worden gewerkt omdat de afgelopen jaren een betere samenwerking is ontstaan met andere deputaatschappen.

Eén en ander is samengevat in onderstaande tabel.

aantal fte	2002-2004	2005-2007
beleidsmedewerkers	2,0	1,9
administratieve medewerkers	2,1	1,4
totaal aantal fte	4,1	3,3

8.2.3. Doorbelasting Dienstenbureau (post 2)

De hier opgenomen kosten zijn overgenomen door de door het LKB opgestelde begroting.

De kosten in de jaren 2005-2007 zijn hoger dan de begrote kosten in 2005. Dit kan verklaard worden uit het samenvoegen van de beide diaconale deputaatschappen. De door te belasten kosten vanuit het LKB worden nu niet aan 2 deputaatschappen in rekening gebracht, maar het totaal van de kosten is hier verantwoord.

8.2.4. Bijdrage klachtencommissie (post 4)

Hier is opgenomen de bijdrage die van het diaconale deputaatschap wordt gevraagd in verband met het besluit van de synode in 2001 om een 'Klachtencommissie inzake misbruik van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties' in te stellen

8.2.5. Reis-, verblijf- en vergaderkosten (post 5)

Ook hier is voor de verschillende jaren een hoger bedrag begroot dan in het jaar 2005. Alhoewel de structuur van het nieuwe deputaatschap wijzigt, blijft het aantal deputaten min of meer gelijk. De reiskosten vanuit de beide voormalige deputaatschappen zijn gesaldeerd. De reiskostenvergoeding is mede gebaseerd op de fiscaal toegestane vergoeding vrijwilligerskosten

8.2.6. Accountantskosten (post 9)

Ten opzichte van 2005 zijn de begrote kosten verdubbeld in verband met het samenvoegen van de deputaatschappen.

8.2.7. Bijdrage SGJ (post 12)

In 1999 is de Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugd welzijn (CGVJ) opgeheven. Van deze vereniging waren allen diaconieën lid en er werd een contributie geheven van € 1,60 (f 3,50) per (doop)lid. Via de CGVJ werd het jeugdhulpverleningswerk ondersteund. In verband met fusies en schaalvergroting in deze maatschappelijke sector is de CGVJ opgeheven en wordt het jeugdhulpverleningswerk voortgezet onder de paraplu van de SGJ. De indertijd van de CGVJ geheven contributie is met ingang van het jaar 2000 omgezet in een omslag per (doop)lid en als zodanig opgenomen in de begroting van het diaconale deputaatschap. Op de synode van 2001 is besloten om de SGJ jaarlijks een bijdrage over te maken van € 289.300,-.

Via de omslag (voorheen contributie CGVJ) is een bijdrage begroot van € 118.400,-. Het verschil tussen de verplichting van € 289.300,- en de begrote omslag van € 118.400,- wordt bijgedragen door de stichting 'De Meerpaal'. De inkomsten van deze stichting bestaan enerzijds uit de opbrengst van de jaarlijkse correspondentenactie en anderzijds uit rente op vermogen.

8.2.8. Overige posten

De overige kosten zijn min of meer gelijk aan de begrote kosten uit voorgaande jaren.

8.2.9. Benodigde omslag per (doop)lid

De bijdragen voor de afzonderlijke deputaatschappen (ADMA en HBB) bestonden tot nu toe uit de volgende bronnen.

Bijdragen per lid:

ADMA	}	€ 2,90
HBB		€ 1,00
Uit andere bronnen		€ 4,90
Hulpverlening	}	€ 1,00
SGJ		€ 1,60

De totale omslag is derhalve € 4,90 per (doop)lid voor de vaste kosten en € 1,60 per (doop)lid ten behoeve van de SGJ.

De totale kosten voor het jaar 2005-2007 worden begroot op € 1.035.000,-. Uitgaande van 74.000 leden betekent dat een omslag per (doop)lid van € 4,65.

Naast deze omslag blijft de bijdrage aan de SGJ ad. € 355.200,- gehandhaafd, hetgeen een omslag betekent van € 1,60 per (doop)lid (voorheen contributie CGVJ).

Door het samenvoegen van de beide diaconale deputaatschappen kan de omslag voor de dekking van de vaste kosten derhalve verlaagd worden van € 4,90 per (doop)lid naar € 4,65 per (doop)lid.

8.2.10. Schatting eigen vermogen

Op grond van jaarrekeningen van de beide diaconale deputaatschappen is het vermogen ultimo 2003 als volgt te berekenen.

Eigen vermogen ADMA	€ 116.571
Eigen vermogen HBB	€ 33.987
Totaal vermogen ultimo 2003	€ 150.558
Verwacht resultaat 2004	€ 49.442
Verwacht eigen vermogen ultimo 2004	€ 200.000

In 2004 wordt een overschot verwacht, omdat in 2004 sprake is van onderbezetting. Verwacht wordt dat alle vacatures in de loop van 2004 kunnen worden ingevuld.

Het totale vermogen komt dus uit op ca. € 200.000. Dat is nog niet de helft van de totaal begrote lasten en als weerstandsvermogen dan ook bepaald aan de krappe kant.

8.3. Begroting diaconaal deputaatschap 2005-2007

<i>Bedragen in euro's</i>						
		2004	2005	2006	2007	totaal 2005 - 2007
1	Loonkosten	208.000	176.500	182.000	186.000	544.500
2	Doorbelasting dienstenbureau	61.200	99.202	101.272	103.652	304.126
3	Diacon	10.000	10.500	11.000	11.500	33.000
4	Bijdrage klachtencommissie CGK	-	5.500	5.600	5.800	16.900
5	Reis-verblijf- en vergaderkosten	20.000	25.000	25.000	25.000	75.000
6	Contributies en abonnementen	2.000	2.000	2.100	2.100	6.200
7	Bibliotheek	1.000	1.000	1.100	1.100	3.200
8	Representatiekosten	1.000	1.000	1.100	1.100	3.200
9	Accountantskosten	2.100	4.500	4.700	5.000	14.200
10	Participatiekosten commissies	700	800	800	800	2.400
11	Bijdrage Eleos	13.700	13.700	13.700	13.700	41.100
12	Bijdrage SGJ	118.000	118.400	118.400	118.400	355.200
13	Overige kosten	1.300	1.400	1.400	1.400	4.200
14	Totaal lasten	439.000	459.502	468.172	475.552	1.403.226
15	Bijdrage kerken (omslag)	234.000	340.000	345.000	350.000	1.035.000
16	Bijdrage HBB	91.000	-	-	-	-
17	Rente	1.000	750	750	750	2.250
18	Bijdrage kerken SGJ	118.000	118.400	118.400	118.400	355.200
19	Bijdrage commissie integratie	4.300	4.400	4.500	4.600	13.500
20	Totaal baten	448.300	463.550	468.650	473.750	1.405.950
21	Resultaat	9.300	4.048	478	1.802-	2.724

8.4. Projectbegroting diaconaal deputaatschap 2005-2007

<i>Bedragen in euro's</i>			
Baten	2005	2006	2007
Bijdrage kerken	74.000	73.000	72.500
Giften en legaten	80.000	80.000	80.000
Giften "Doorgeven 22% aandeel"	40.000	41.600	42.000
Ontvangen giften eigen projecten	206.800	207.600	208.800
Ontvangen giften kleine projecten	50.000	50.000	50.000
Ontvangen giften noodhulp	-	-	-
Intrest	3.500	4.000	4.200
Totaal baten	454.300	456.200	457.500
Lasten			
Eigen projecten	390.000	390.000	390.000
Kleine projecten	35.000	35.000	35.000
Noodhulp	-	-	-
Kosten "Doorgeven 22% aandeel"	29.300	31.200	32.500
Totaal lasten	454.300	456.200	457.500

9. Voorstellen

Deputaten ADMA stellen u voor te besluiten:

- 9.1. de handelingen van deputaten inzake de opdrachten rond het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' goed te keuren;
- 9.2. op dit moment geen nieuwe besluiten te nemen inzake de afvaardiging van diakenen naar de classis, maar de classes de tijd te gunnen aan het reeds genomen besluit gestalte te geven;
- 9.3. voor de volgende synode te rapporteren hoe de afvaardiging van diakenen per classis medio 2007 is geregeld;
- 9.4. blijvend vanuit deputaten aandacht te hebben voor het werk wat de CDC's doen;
- 9.5. bij de classis er blijvend op aan te dringen dat het diaconaat op de classis de aandacht krijgt die het verdient;
- 9.6. er bij de kerken blijvend op aan te dringen de mogelijkheden die artikel 41 K.O. en artikel 44 K.O. met betrekking tot het diaconaat bieden optimaal te benutten;
- 9.7. niet tot een nieuwe wijze van afvaardiging naar de particuliere synode te besluiten gezien de diversiteit van wijze van afvaardigen van diakenen op de classis;
- 9.8. deputaten op te dragen de bezinning met betrekking tot het diaconaat als vast agendapunt op de agenda van de particuliere synode, voortgang te doen hebben;
- 9.9. deputaten op te dragen te onderzoeken wat de achtergrond en betekenis is van het begrippenpaar 'opzicht en tucht' en op grond daarvan de synode van 2007 te dienen met voorstellen aangaande het stemrecht van diakenen;
- 9.10. de begroting van het diaconaal deputaatschap voor de periode 2005-2007 goed te keuren.

10. Afkortingen

ADMA	Deputaten voor algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden
CDC	Classicale Diaconale Commissie
CEN	Christelijk ecologisch netwerk
CGVJ	Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugd welzijn
CHE	Christelijke Hogeschool Ede
TMO	Tweemoderaminaoverleg
D & D	Commissie Diaken & Diaconaat
D & S	Commissie Diaconaat & Samenleving
Disk	Dienst in de industriële samenleving vanwege de kerken
DMZ	Diaconale Maatschappelijke Zaken
Eleos	Stichting gereformeerde geestelijke gezondheidszorg
Focaris	Belangenvereniging van zorgaanbieders in de gereformeerde gezindte
GDD	Generale Diaconale deputaten
GG	Gereformeerde Gemeenten
GGiN	Gereformeerde Gemeenten in Nederland
GKv	Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)
HBB	Deputaten hulpverlening binnen- en buitenland
ICIG	Interkerkelijke commissie voor integratie van Gehandicapten
K & W	Commissie Kerk & Werk
KBB	Stichting Kom Beter Binnen
LIZW	Landelijke instellingen voor Zorg en Welzijn
NHK	Nederlandse Hervormde Kerk
OGG	Oud Gereformeerde Gemeenten
RVT	Raad van Toezicht
SGJ	Stichting Gereformeerd Jeugd welzijn
TGJ	Toegang Gereformeerde Jeugdzorg
TH	Werkgroep Theologie en Handicap
ZoZ	Zicht op Zorg project

Namens deputaten ADMA

W.N. Middelkoop
T.T. Drayer-Quist

Rapport van het tweemoderaminaoverleg van deputaten algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden en deputaten hulpverlening binnen- en buitenland,

1. Algemeen

1.1. Inleiding

De twee moderamina van de deputaatschappen algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA) en hulpverlening binnen- en buitenland (HBB), hierna te noemen TMO, doen in dit rapport verslag aan de generale synode van 2004 over de aan hen door de generale synode van 2001 opgedragen en andere uit hun samenwerking voortvloeiende taken.

1.2. Samenstelling van het twee moderaminaoverleg

De moderamina van deputaten ADMA en deputaten HBB vormen samen dit overleg.

Namens ADMA:

- zr. T.T. Drayer-Quist
- br. A. Heystek
- br. W.N. Middelkoop
- br. F.J. Nabers

Namens HBB:

- br. T. Baars (tot najaar 2003)
- br. W.J.P. Boers (sinds najaar 2003)
- br. L. den Butter
- br. K.T. de Jonge
- br. B. Loonstra

1.3. Vergaderingen

De brs. Loonstra en Middelkoop fungeerden jaarlijks bij toerbeurt als voorzitter, hetzelfde gold voor zr. Drayer en br. Den Butter inzake het secretariaat. Als penningmeester fungeert de penningmeester van ADMA br. Nabers. Het TMO vergaderde in de achterliggende periode 19 maal. De vergaderingen worden in principe bijgewoond door de beleidsmedewerkers van het diaconaal bureau.

1.4. Taakstelling TMO

De synode van 2001 besloot (artikel 237):

'Het bestuursreglement 'twee moderamina overleg' goed keuren.'

Daarnaast besloot de synode (zie artikel 213) dat de bestuurscommissie van het Landelijk kerkelijk bureau zal bestaan uit één vertegenwoordiger van elk deputaatschap waarvoor personeel werkzaam is op het landelijk kerkelijk bureau.

Het TMO heeft dus naast haar eerste taak in het beheer van het diaconaal bureau en het leiding geven aan c.q. verantwoordelijkheid dragen voor de beleidsmedewerkers, de taak deel te nemen in de bestuurscommissie van het Dienstenbureau. In de derde plaats is voor de beide deputaatschappen het TMO de plaats om gezamenlijk te spreken over visie op roeping en taak inzake het diaconaat alsmede om relevante werkzaamheden op elkaar af te stemmen.

2. Gezamenlijke beleidspunten

Gezamenlijk beleid is van belang bij zaken die beide deputaatschappen aangaan. De volgende onderwerpen zijn daarbij aan de orde geweest.

2.1. Contacten met de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Er zijn verschillende ontmoetingen geweest van het TMO met het Generaal Diaconaal deputaatschap (GDD) van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt). Ook de beleidsmedewerkers hebben regelmatig contact.

Tijdens deze gesprekken was er plaats voor een wederzijds informeren over de ontwikkelingen binnen de afzonderlijke deputaatschappen. Het doel betreft een elkaar beter leren kennen en te zoeken naar mogelijkheden van gezamenlijke activiteiten. Ook kan er een overleg op gang komen over participatie en ontwikkelingen in de zorgsector waar beide deputaatschappen bestuurlijk bij betrokken zijn.

Binnen de GKv is er een discussie op gang gekomen over de plaats van de diaken op de kerkelijke vergadering. Het in de CGK verschenen rapport wordt hier bij betrokken.

Ook denkt GDD aan het werken via classicale structuren analoog aan de situatie in de CGK.

De gesprekken worden als goed en open ervaren, waardoor er een klimaat ontstaat waarin mogelijkheden voor samenwerking zich zullen ontwikkelen, met name op het niveau van functionarissen.

Op verzoek van GDD heeft er een gesprek plaats betreffende het vertrek en vervanging van hun diaconaal consulent. Doel van het gesprek was om te kijken of er zaken gezamenlijk opgepakt kunnen worden. De conclusie was dat op dit moment hier geen verdere stappen op worden ondernomen. Wat er al is aan samenwerking willen we vasthouden. Wanneer er straks nieuwe toerustingwerkers zijn, wordt er gekeken naar wat gezamenlijk kan worden opgepakt.

2.2. Het Christelijk Ecologisch Netwerk (CEN)

Reeds in de vorige verslagperiode was het besluit genomen de werkgroep Diaconaat en Rentmeester-schap op te heffen en daarvoor een participatie in het CEN aan te gaan. Binnen het CEN zijn 3 werkgroepen actief: de werkgroep Kerk, geloof en levensstijl, de werkgroep Landbouw en Voedselvoorziening en de werkgroep Bedrijfsleven en duurzaam ondernemen. Tot medio 2003 heeft br. Van Well deelgenomen in de werkgroep Kerk, geloof en levensstijl. Vanaf 2003 participeert br. Nabers in het CEN. Organisatorisch is deze participatie niet meer onder de directe verantwoordelijkheid van het TMO, maar bij de ADMA-commissie Kerk en Werk ondergebracht. Het CEN publiceert met enige regelmaat artikelen. Vooralsnog willen we onze participatie aan het eind van het jaar 2004 continueren.

2.3. Aanpassing reglement

Het reglement inzake het diaconaal bureau zal op twee concrete punten aangepast moeten worden om deze meer in overeenstemming met de besluitvorming van de generale synode van 2001 te laten zijn.

De bestaande tekst luidt:

1. De kosten van het diaconaal bureau komen ten laste van deputaten ADMA.
2. Deputaten hulpverlening dragen jaarlijks een vast bedrag in de kosten van het diaconaal bureau aan deputaten ADMA bij, conform de door de generale synode vastgestelde begroting.

De nieuwe tekst moet worden:

1. De kosten van het diaconaal bureau komen ten laste van beide deputaatschappen, naar rato van de door elk van beide afgenomen diensten.
2. De verrekening aan het LKB verloopt via de penningmeester van ADMA.

Vanwege het voorstel van beide deputaatschappen om te komen tot één deputaatschap diaconaat lijkt een wijziging echter niet meer relevant.

3. Het diaconaal bureau

Het diaconaal bureau voert de taken uit die de generale synode heeft opgedragen aan de deputaatschappen ADMA en HBB. Voor de uitvoering van deze taken zijn twee beleidsmedewerkers fulltime in dienst, terwijl voor de secretariële ondersteuning enige medewerkers van het Dienstenbureau werkzaam zijn.

Br. H.H. van Well is functionaris voor bezinning en toerusting voor beide deputaatschappen (diaconaal consulent). Hij stimuleert de bezinning over het diaconaat, bevordert de toerusting van diakenen en onderhoudt de contacten met de classicale diaconale commissies. Daarnaast geeft hij een bijdrage in het beleid van de deputaatschappen.

Br. H. van der Velden heeft als secretaris diaconaat gewerkt vanaf 1 september 2000 tot 1 augustus 2003. Als zodanig is hij belast geweest met het secretariaat van beide deputaatschappen, de beleidsvoorbereiding en -uitvoering, de publiciteit, advisering van kerken en kerkleden en de documentatie.

De contactpersoon deputaat br. K.T. de Jonge hield namens het TMO regelmatig gesprekken met de medewerkers van het diaconaal bureau, waarbij de lopende zaken en knelpunten aan de orde kwamen. Hierover vond rapportage plaats in de TMO vergaderingen.

Door een aantal medewerkers van het Dienstenbureau worden de correspondentie, de notulering van de vergaderingen, het samenstellen van agenda's en nieuwsbrieven gedaan. Tevens wordt het secretariaat van de Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten behartigd. Voor laatst genoemde werkzaamheden ontvangen deputaten ADMA een financiële vergoeding.

De medewerkers hebben elk een functiebeschrijving. Functioneringsgesprekken vinden plaats overeenkomstig de regeling 'taken en bevoegdheden' inzake het diaconaal bureau.

In de verslagperiode zijn er op het diaconaal bureau problemen van personele aard gerezen die de voortgang van de werkzaamheden in behoorlijke mate hebben beïnvloed. TMO is bereid in comité hierover nadere informatie te verschaffen.

Per 1 oktober 2003 hebben deputaten in nauw overleg met de directeur van het Dienstenbureau een benoeming van 50% voor een nieuwe secretaris diaconaat kunnen doen in de persoon van br. G. Drayer uit Zoetermeer. Naast zijn inzet, en ook al enige tijd voor zijn in dienst treden, wordt ook gebruik gemaakt van de inzet van medewerkers van het Dienstenbureau, waarvan zr. Ketelaar haar tijd geheel aan het werk van het diaconaal bureau besteedt.

Op dit moment is het TMO bezig de (verdeling van de) werkzaamheden te inventariseren, te bespreken en vast te stellen. Op basis van deze taakinventarisatie en -verdeling zal de personeelsformatie voor de komende drie jaren worden vastgesteld.

Het TMO hoopt deze gegevens zo spoedig mogelijk na te zenden.

4. Samenvoeging ADMA en HBB

In toenemende mate heeft het TMO ervaren dat zij intensief moeten samenwerken. Deze intensivering heeft niet alleen te maken met het gegeven dat beide deputaatschappen in hetzelfde bureau samenwerken, maar is ook het resultaat van een steeds meer zicht krijgen van het TMO op een gemeenschappelijke visie op de eenheid van het diaconaat. Binnen HBB was een bezinningsdocument besproken en ontwikkeld, genaamd: 'De eenheid van het diaconaat van de gemeente'. Dit HBB-document is tot uitgangspunt gemaakt van de verdere gezamenlijke bezinning van HBB en ADMA.

Naast bovengenoemde ontwikkelingen ontstond er in de verslagperiode bij de deputaten van de beide deputaatschappen onvrede over het feit dat er zoveel tijd besteed moest worden aan organisatorische en personeelsaangelegenheden. Het TMO kan wel leiding geven aan dergelijke aangelegenheden en ook wel een heel aantal dagelijkse zaken behartigen, maar zeker doordat er in de afgelopen periode van een aantal ingrijpende zaken sprake is, kost dit de verschillende deputaten veel tijd die ten koste gaat van het primaire werk, omdat de beide deputaatschappen in gezamenlijkheid toch wel degelijk de totale verantwoordelijkheid dragen. In de praktijk betekent dat 22 mensen meerdere malen bij elkaar moesten komen en zich hadden te verdiepen in aangelegenheden van bestuurlijke aard, om nog maar niet te spreken over de hoeveelheid tijd die de leden van het TMO hierin hadden te besteden.

In het voorjaar van het jaar 2003 hebben beide deputaatschappen zich op zaterdag 29 maart bezonnen op het functioneren van het huidige diaconaal bureau en met elkaar ideeën gevormd over de toekomst. Deze bezinning heeft uiteindelijk geresulteerd in de gezamenlijke nota 'de eenheid van het diaconaat van de gemeente', die als bijlage 1 in dit rapport is opgenomen.

Op deze dag is het idee ontwikkeld om de beide deputaatschappen samen te voegen en terug te brengen naar een klein bestuurlijk deputaatschap waaronder een zestal commissies en taakgroepen ressorteren die zich kunnen concentreren op de hoofdtaken.

In de vergadering van beide deputaatschappen op 25 januari 2003 hebben we het principebesluit genomen een voorstel voor integratie van beide deputaatschappen de generale synode van 2004 voor te leggen.

Dit verder onderbouwde en uitgewerkte voorstel is als bijlage 2 'Beleidsnotitie deputaatschap diaconaat' en bijlage 3 'Structuur schema samenvoeging deputaatschappen ADMA en HBB' in dit rapport opgenomen.

5. Samenwerking in het kader van het Dienstenbureau

Op initiatief van de bestuurscommissie is er door de deputaatschappen ADMA, evangelisatie, HBB, LKB en zending een bezinning op gang gekomen voor vergaande samenwerking tussen de betreffende deputaatschappen. Deze bezinning is gestart vanuit het beleidsmedewerkeroverleg op het Dienstenbureau door de nota 'van oerwoud naar eenvoud' en via een studietoelichting bestaande uit beleidsmedewerkers en afgevaardigden van de deputaatschappen heeft deze geleid tot de nota 'op weg naar morgen' met voorstellen van samenwerking.

Deze nota is helaas niet opgenomen in de rapportage van het deputaatschap landelijk kerkelijk bureau, maar als bijlage 5 bij het rapport van deputaten voor de buitenlandse zending.

6. Financiën

Hiervoor verwijzen wij naar de financiële stukken van deputaten ADMA.

7. Voorstellen

Het tweemoderamenoverleg stelt u voor:

- 7.1. de handelingen van TMO goed te keuren;
- 7.2. voort te gaan met het onderhouden van contacten met het Generaal Diaconaal deputaatschap van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
- 7.3. te besluiten tot éénwording van ADMA en HBB;
- 7.4. de begroting van het deputaatschap Diaconaat voor de periode 2005-2007 goed te keuren;
- 7.5. vanwege de éénwording van ADMA en HBB de tekst van het reglement inzake de financiële afdracht van HBB aan ADMA niet meer te wijzigen;
- 7.6. deputaten te benoemen.

Namens de moderamina van ADMA en HBB

W.N. Middelkoop en T.T. Drayer-Quist
B. Loonstra en L. den Butter

Bijlage 1, de eenheid van het diaconaat van de gemeente

De eenheid van het diaconaat van de gemeente

de samenhang van diaconale werkvelden

1. Inleiding

In ons CG-kerkverband is het diaconale werk geordend in twee verschillende deputaatschappen, ADMA en HBB. Deze verdeling in diaconale organisatie is in de 50-er en 60-er jaren van de vorige eeuw ontstaan. In deze jaren waren interkerkelijke hulpacties aanleiding tot (ook op de generale synode van 1962, 1965 en 1968) discussies over de kerkelijke competentie van deze taak. Tot 1968 was ADMA het enige diaconale deputaatschap in onze kerken en werd financiële hulpverlening buiten Nederland gegeven via deputaten voor Bijzondere Noden. In 1968 wordt dit laatste deputaatschap tot deputaten voor hulpverlening in binnen- en buitenland met een gewijzigde opdracht. Deputaten ADMA rapporteerden aan de generale synode van 1968, dat zij voor deze diaconale projecten ook een verantwoordelijkheid voor zichzelf zag; dit laatste werd gehonoreerd door een deputaat van ADMA in het nieuwe HBB te benoemen.

Deze (onder)scheiding op landelijk niveau heeft binnen de gemeente geen navolging gevonden. Als er plaatselijke commissies voor diaconale hulpverlening buiten de gemeente functioneren (bijvoorbeeld voor Oost-Europa-hulp of werelddiaconaat) dan doen zij dat onder verantwoordelijkheid van de plaatselijke diaconie. Het diaconaat naar binnen en naar buiten functioneert op plaatselijk gemeente-niveau als een eenheid. Er zijn ook ontwikkelingen buiten onze kerken. De tendens is daar dat werelddiaconaat bij zendingswerk wordt ondergebracht (SOW; GKv) en zo (organisatorisch) losgemaakt wordt van het binnenkerkelijke diaconaat. Wij willen landelijk het diaconaat als een eenheid blijven zien met een eigen plaats naast pastoraat, zending en evangelisatie. Dit alles dwingt ons tot bezinning op het eigene van het diaconaat, de verhouding van de werkvelden binnen en buiten de gemeente, waar nodig in relatie tot de dienst van het woord.

2. Diaconale begripsbepaling

Met diaconaat bedoelen we de dienst van de gemeente metterdaad aan de naaste, de samenleving en de schepping in allerlei nood of gebrek; zij doet dit uit liefde tot Christus, naar zijn voorbeeld en onder zijn heerschappij. Voor een fundering in de Schrift van deze specifieke diaconale dienst verwijzen we naar in dit verband vaak aangehaalde schriftplaatsen; Johannes 13, waar de voetwassing van Christus ons ten voorbeeld is; Lucas 10, waar de liefdevolle zorg als naaste over de grenzen van bestaande vijandschap als een te bewandelen weg wordt aangewezen; Handelingen 2 en 4 waar de gemeente niet alleen met het woord maar ook met de daad behoeftigen helpt; Handelingen 6, waar we horen dat voor de dagelijkse verzorging van weduwen aan afzonderlijk broeders worden aangesteld; Handelingen 9 waar over de diaconale dienst van een individueel gemeentelid wordt gesproken; Romeinen 8 (vgl. 1 Korinte 12 en 1 Petrus 4), waar de diaconale dienst van gemeenteleden als gave van de Geest een plaats ontvangt naast andere diensten; Galaten 6 waar de diaconale dienst naar binnen en naar buiten de gemeente op elkaar worden afgestemd; 2 Korinte 8 en 9 waar de wereldwijde interkerkelijke ondersteuning als onderdeel van de geloofsgemeenschap wordt beschreven; en tenslotte Filippenzen 1, waar diakenen met opzieners in de gemeente functioneren.

Als we de term 'diaconaat van gemeente' gebruiken, bedoelen we deze totale dienst. In dit diaconaat kun je vier werkvelden onderscheiden; te weten naar binnen: het diaconaat in de eredienst en de diaconale dienst binnen de gemeente; en naar buiten: de diaconale dienst in de nabije samenleving en de diaconale dienst aan kerken wereldwijd.

Voor de diaconale hulpverlening buiten de gemeente worden in kerkelijke kringen vaak de begrippen 'samenlevings-diaconaat' en 'wereld-diaconaat' gebruikt. Daarnaast komt ook het begrip 'gemeente-diaconaat' veelvuldig voor. De bedoeling van deze begrippen is niet altijd helder en worden vaak verschillend gevuld. In het spraakgebruik worden ze onvoldoende onderscheiden. Gemeentediaconaat bedoelt de gemeente als subject van de diaconale dienst naar binnen en naar buiten, maar komt ook voor als aanduiding voor het diaconale werkveld binnen de gemeente. Werelddiaconaat doelt vaak op de wereld als object van het diaconaat, waardoor het elkaar wederkerig helpen onvoldoende belicht wordt. Ten onzen is het begrip 'hulpverlening in binnen- en buitenland' in zwang gekomen, mede om dit te onderscheiden

van het elders gebruikte 'werelddiaconaat'. Helaas wordt in 'hulpverlening' het belangrijke begrip diaconaat niet genoemd. In het vervolg bedoelen we met het 'diaconaat van de gemeente' het totale diaconale werk; met 'diaconaat in de eredienst' en 'diaconaat in de gemeente' de twee diaconale werkvelden binnen de gemeente; en met 'diaconaat in de samenleving' en 'diaconaat wereldwijd' de twee diaconale werkvelden buiten de gemeente.

3. Diakonia: een veelkleurig begrip

Het begrip diaconaat mag verbonden worden met de woordgroep 'diakonia' in het Nieuwe Testament. Dienst karakteriseert de gemeente van Christus, die zelf haar dient, maar die dienst ook als voorbeeld geeft (Joh 13). In navolging van Christus dient zij óók de naaste. Hierbij dient goed beseft te worden, dat het nieuwtestamentische begrip 'diakonia' meer betekent dan de door ons bedoelde diaconale dienst. Dit toont iets van de eenheid en verscheidenheid: eenzelfde woord wordt gebruikt voor diverse diensten (1 Kor 12,4vv). Te noemen zijn dan de dienst aan de tafel en de dienst van het Woord (Hand 6,2.4), de dienst van gemeentebouw (Ef 4,11vv), en de dienst van de verzoening (2 Kor 5,18v). Deze verschillende diensten vinden hun eenheid in de ene Heere, in dezelfde Geest (1 Kor 12,4vv). Wezenlijk voor de dienst van de gemeente in diverse vormen is, dat deze plaatsvindt vanuit Christus, die in haar midden is als Dienaar (Luc 22,27), dat één Geest ze toedeelt (1 Kor 12,4.11), dat dezelfde God 'alles in allen werkt' (1 Kor 12,6), dat ze gericht is op het welzijn van allen (Rom 12,3-8; 1 Kor 12,7).

4. Diaconale dienst vanuit de drieënige God

Allereerst oriënteert diaconale dienst vanuit Christus zich op God.

- 4.a. De gemeente spiegelt zich in God de Vader. Van Hem wordt beleden dat Hij één is (Deut. 6,4-5; Efeze 4,1-6); je kunt met God niet alle kanten op, je kunt op God vertrouwen. Leven door geloof in God de Vader maakt het leven van de gemeente tot een eenheid. Er zijn verschillende (diaconale) diensten, maar de eenheid van God houdt deze bij elkaar, omdat ze getuigenis moeten afleggen van de eenheid van God (Joh 17).
- 4.b. Vervolgens oriënteert de diaconale dienst zich op Christus. Zijn werk bestaat vanaf het eerste begin in woord en daad, het getuigenis van het evangelie van het koninkrijk en de tekenen daarbij in genezingen e.d. (Matth. 4; 11,5; Marcus 1). Deze twee lijnen van woord en daad zijn opnieuw te zien bij de eerste gemeente (Hand 2,41vv), als ook in de diensten van de gemeente (Filippenzen 1,1; 1 Petrus 4,11). De eenheid en het onderscheid van woord en daad zijn bij Christus te zien, en mogen ook kenmerkend zijn bij de gemeente.
- 4.c. De diaconale dienst vraagt ook om oriëntatie op de Heilige Geest. Het Nieuwe Testament laat een verscheidenheid aan gaven van de Geest zien binnen de gemeente, ook onder andere de twee sporen van woord en daad, maar benadrukt wordt dat dit geen bedreiging is van de eenheid (Rom 12; 1 Kor 12), integendeel dat deze verscheidenheid de eenheid van het geloof als doel heeft. Immers ze komen alle voort uit en worden in gebruik genomen door de ene Geest. Zowel de verscheidenheid in gaven als van ambtelijke functies benadrukken eenheid in functioneren en doelstelling.

5. Woord en daad

Als tweede overweging in deze bezinning dient de verhouding van woord en daad aandacht te ontvangen. Daarmee is niet gezegd dat bij woordgetuigenis alleen aan zending en evangelisatie gedacht moet worden en bij daadgetuigenis alleen aan diaconaat, daar valt meer onder. Het getuigenis van de christenen vindt naar het voorbeeld van Christus plaats in woord en daad. Woord en daad kunnen als getuigenis van de ene God niet los van elkaar gezien worden: ze vormen een daadwerkelijke eenheid vanwege de eenheid van God zelf.

Maar naast die eenheid toont de bijbel ons ook de eigenheid van zowel woord als daad. Beide zijn met elkaar verbonden, maar hebben toch hun eigen plaats. Prediking en diaconaat zijn twee specifieke vormen van het getuigenis aangaande het Koninkrijk. Daarbij blijkt telkens weer, dat het woord roept om de daad en dat de daad roept om het woord.

Het 'dienen aan de tafels' heeft in het Nieuwe Testament een eigen onderscheiden plaats ontvangen naast de dienst van onder andere het Woord (vgl. Hand. 6). Een belangrijke oogmerk daarbij was dat via de verzelfstandiging van deze dienst alle diensten beter verricht zouden worden. De geschiedenis van de kerk heeft het gelijk hiervan steeds weer aangetoond. Zowel de dienst van de verkondiging als het missionaire en het diaconale getuigenis winnen aan kracht als zelfstandige dienst. De kerk doet er goed aan als de diensten van verkondiging, zending/evangelisatie en diaconaat een eigen plaats blijven ontvangen, mits het aspect van de eenheid van dienst van de kerk niet vergeten wordt.

Diaconaat is als praktische dienst in situaties van nood wezenlijk voor de gemeente en verdient daarom te midden van de verschillende andere functies een eigen plaats. Vanuit de ene dienst moet zij wel functioneren in de context van de andere diensten, met name die van zending/evangelisatie.

6. De praktijk van het diaconale werk

Een punt van overweging in deze bezinning komt ook uit het diaconale werk zelf. Een aspect van diaconale hulpverlening is de wederkerigheid tussen helper en geholpene. Dat koppelt het diaconaat naar binnen en buiten de gemeente aan elkaar. Als het diaconaat op deze twee werkvelden (in meerdere of mindere mate) gescheiden optrekt, kan de wederkerigheid in het diaconaat onvoldoende aandacht ontvangen. In 2 Kor 8 en 9 is niet alleen sprake van een wereldwijde diaconale gemeenschap, maar ook van een wederkerig samen delen in de rijkdommen, die elk van God ontvangt. Indien het diaconaat wereldwijd en het diaconaat binnen de gemeente los van elkaar functioneren, kan men bijvoorbeeld het diaconaat in het rijke westen gaan zien als alleen maar geven aan armen elders en kan er onvoldoende openheid zijn om te ontvangen van de rijkdommen van andere christenen wereldwijd: vragen over verschillen tussen arm en rijk, verandering van levensstijl, wereldwijd van elkaar leren blijven dan eerder liggen. Indien het

diaconaat binnen en buiten de gemeente zonder elkaar op trekken dan dreigt -gezien de praktijk- het financiële aspect van het diaconaat de meeste aandacht te ontvangen ten koste van andere vormen van diaconale gemeenschap. Kerken kunnen wereldwijd echter diaconaal meer voor elkaar betekenen dan alleen financieel. Daarom is het beleid van HBB op samenwerking met kerken gericht zodat kerken wereldwijd geholpen worden om kerk te kunnen zijn. In Nederland werkt HBB daarom bij voorkeur via plaatselijke diaconieën. Zo wordt binnen HBB het onderscheid gehanteerd van diaconaat in de nabije samenleving en het diaconaat wereldwijd.

7. Verschillende deputaatschappen

Op landelijk niveau is in onze kerken het diaconaat onderscheiden naar binnen en buiten de gemeente via gescheiden deputaatschappen: dit kan belemmerend gaan werken op beide diaconale werkvelden. Het volgende is hier te noemen: vanuit de plaatselijke gemeente moeten voor het ene diaconale werk twee deputaatschappen worden benaderd; vanuit de landelijke situatie worden plaatselijke gemeenten, resp. diaconieën benaderd door twee deputaatschappen met elkaar overlappende diaconale taakstelling; het ene meer voor de advisering en ondersteuning, het andere meer voor de financiële hulp; maar beide hebben een taak voor bezinning en toerusting op diaconaat.

Op plaatselijk, gemeentelijk niveau is het diaconaat heel duidelijk een eenheid. Als de gemeente bijvoorbeeld in de kerkdienst samenkomt onder andere voor haar diaconale dienst is dit één diaconaat in avondmaal, gebed, verkondiging en collecte; ook in het werk van de diaken wordt het niet gescheiden. Deze praktijk van het plaatselijke leven vraagt de gescheiden organisatie van het diaconaat op landelijk deputaten-niveau opnieuw te bezien.

Op landelijk deputatenniveau is er geen eenheid in de organisatie, wel overleg en samenwerking; en dat schept problemen. Gelukkig is er landelijk één diaconaal bureau voor beide deputaatschappen, waardoor de schade voor de externe relaties, werkers, diakenen en gemeenten enigszins wordt beperkt. Toch ontstaat er schade vooral omdat de leden van de afzonderlijke deputaatschappen slechts werken op één van de twee diaconale werkvelden. Op landelijk niveau blijkt in het werk van HBB voortdurend, dat de diaconale diensten binnen en buiten de gemeente elkaar wederkerig nodig hebben. De samenwerking van beide deputaatschappen in het ene diaconale bureau stelt ons voor de vraag of de handhaving van twee afzonderlijke diaconale deputaatschappen zinvol is.

Daar komt bij dat er vanuit onze opdracht en in de praktijk van het werk ook raakvlakken zijn met deputaten voor zending en deputaten voor evangelisatie: respectievelijk diaconaal werk op zendingsterreinen en bijvoorbeeld inloophuizen in Alkmaar en Amsterdam, het Grote Steden-Beraad en met name Rotterdam-Charlois.

Complicerend is dat HBB zich richt op de diaconie en de gemeente en ADMA voornamelijk via de CDC's op de diaconie en voor wat betreft haar Commissie Kerk en Werk op kerkenraden. Voor het voeren van een goed beleid is nauwe organisatorische samenwerking als HBB en ADMA noodzakelijk gezien de taakstelling. Maar gehoord de taakstelling is ook inhoudelijk meer eenheid gewenst, waarbij werken in één deputaatschap te prefereren is.

Maar ook relaties tot andere deputaatschappen hebben raakvlakken met het door HBB uit te voeren wereldwijde diaconaat. In de CGK onderhouden drie deputaatschappen (zending, eenheid en hulpverlening) wereldwijd kerkelijke relaties. In onze contacten met het buitenland merken we dat relaties met verschillende deputaatschappen van onze kerken verwarring veroorzaken: bij onze (kerkelijke) partners in binnen- en buitenland is het beeld van onze kerken niet duidelijk als zij via gescheiden kanalen door verschillende deputaatschappen van eenzelfde kerk worden benaderd. Hierbij realiseren we ons, dat ook in onze plaatselijke gemeente het onderscheid en de raakvlakken tussen diaconale hulpverlening en zending niet voldoende gezien worden.

Daarnaast heeft ook het deputaatschap voor evangelisatie raakvlakken met deputaten hulpverlening, bijvoorbeeld bij inloophuizen en bijzondere projecten van kerken in de grote steden. Vanwege de eenheid van de kerk en het kerkenwerk is het noodzakelijk dat deze vier deputaatschappen met behoud van ieders zelfstandigheid beleid ontwikkelen over hun eigen en gezamenlijke wereldwijde kerkelijke relaties, resp. gezamenlijke werkveld binnen Nederland.

8. Conclusies:

- A) HBB is ervan overtuigd dat nauwere samenwerking met deputaten ADMA beider taakuitvoering ten goede zal komen. Daarom besluit HBB om deputaten ADMA uit te nodigen voor gezamenlijke bezinning:
 - a) op de taken van beider deputaatschap om zo niet alleen het eigene van elk, maar ook de raakvlakken en de overlappingsen in kaart te brengen;
 - b) op de huidige wijze van samenwerking met haar plus- en minpunten;
 - c) op verdergaande vormen van samenwerking tot en met integratie van beide deputaatschappen;
 - d) op voorstellen aan beide deputaatschappen en eventueel de kerkelijke vergaderingen.
- B) HBB is ervan overtuigd dat zowel de eenheid als de eigenheid van woord en daad vragen om meer gezamenlijk beleid met deputaten voor buitenlandse zending en deputaten voor evangelisatie. Daarom besluit HBB om zowel deputaten voor buitenlandse zending als voor evangelisatie uit te nodigen voor gezamenlijke bezinning:
 - a) op de taken van elk deputaatschap om zo niet alleen het eigene van elk, maar ook de raakvlakken en de overlappingsen in kaart te brengen;
 - b) op voorstellen waardoor elk deputaatschap de eigen taak beter kan uitvoeren.
- C) HBB is ervan overtuigd dat deputaten kerk en Israël en deputaten correspondentie met de buitenlandse kerken in de uitvoering van hun taak met diaconaal werk in aanraking komen; ter wille van een goede eensgezinde benadering vanuit dezelfde kerk is het gewenst om hierover met genoemde deputaatschappen overleg te voeren en desgewenst afspraken te maken.

Bijlage 2, beleidsnotitie deputaten diaconaat

1. Inleiding

De diaconale roeping van de kerk is één. Daarom wordt er een diaconaal deputaatschap door de generale synode van 2004 benoemd, dat de kerken bijstaat in hun diaconale roeping. Voorheen was deze ondersteunende taak verdeeld over deputaten ADMA en hulpverlening in binnen- en buitenland.

De diaconale roeping houdt in dat de gemeente van Christus tot taak heeft de liefde van haar Heere zichtbaar te maken door mensen binnen en buiten de gemeente die hulp behoeven in velerlei noden, te dienen. De schriftuurlijke grondslag hiervoor vinden wij onder andere in Matteüs 25:31-46, het dienen van de minste broeders; Johannes 13:1-20, de voetwassing; Lucas 10:25-37, de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan; Handelingen 6, de uitdeling aan de weduwen; Galaten 6:10, 'Laten wij dus doen wat goed is voor allen, maar inzonderheid voor onze geloofsgenoten'. Verder is te denken aan Psalm 72:1; Thessalonicenzen 5:15; 2 Corinthiërs 9:13; 1 Johannes 3:16-17 en Romeinen 12:20.

Voorheen zijn in de naam van deputaten ADMA 'maatschappelijke aangelegenheden' apart genoemd naast 'diaconale aangelegenheden'. Concreet werd daarbij ondermeer gedacht aan de invloed op arbeid van techniek, communicatiemedia en economische ontwikkelingen, en aan de verhouding van arbeid tot huwelijk, gezin en kerk. Ook al keert 'maatschappelijke aangelegenheden' niet expliciet in de naam terug, dit thema blijft onverminderd aandacht ontvangen. De achterliggende gedachte is, dat scheve maatschappelijke verhoudingen tot problemen op diaconaal gebied leiden. Door het ineenschuiven van de beide diaconale deputaatschappen wordt bovendien de maatschappelijke aandacht van beide geïntegreerd. Arbeid en welvaart hebben namelijk ook alles te maken met wereldwijde economische verhoudingen, en met normen voor de gemeente op dat gebied.

In deze beleidsnotitie worden de opdrachten aan het ene diaconale deputaatschap beschreven, wordt een missie of doelstelling geformuleerd en worden de kerntaken onderscheiden. Ten slotte wordt een aanzet gegeven om beleidspunten voor de periode 2004-2007 te ontwikkelen.

2. Instructie van de synode

1. De generale synode benoemt maximaal tien deputaten en een secundusdeputaat voor ondersteuning van de kerken in het diaconaat.
2. De generale synode wijst voorzitter, secretaris en penningmeester aan. Zeven deputaten zijn elk lid van één van de zeven werkgroepen.
3. Deputaten benoemen leden voor de verschillende werkgroepen, die hen bijstaan om hun taken uit te voeren.
4. Deputaten krijgen als opdracht:
 - a. de kerken, kerkleden en in het bijzonder de diaconieën voorlichting en adviezen te geven over algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden en over hulpverlening wereldwijd;
 - b. de kerken en in het bijzonder de diaconieën voorlichting en adviezen te geven over de plaats van de kerk in de samenleving;
 - c. de hulpverlening vanuit de kerken aan kerken en christelijke instellingen in binnen- en buitenland in noden van onderscheiden aard te coördineren en te stimuleren vanuit de gemeenschap met Christus en de daaruit voortvloeiende roeping;
 - d. bij calamiteiten de kerken en kerkleden op te wekken hun roeping te vervullen tegenover de naaste in nood;
 - e. contacten te onderhouden met classicale diaconale commissies;
 - f. zich te bezinnen op de vragen en de consequenties van de maatschappelijke context voor ons kerk en christen zijn, waarbij het met name gaat om vragen rond de verdeling en de kwaliteit van arbeid en welvaart en de daarmee samenhangende sociale verhoudingen in Nederland en wereldwijd;
 - g. diaconieën en andere diaconaal werkenden toe te rusten via Classicale Diaconale Commissies, in het bijzonder diakenen voor hun taak op kerkelijke vergaderingen;
 - h. contacten te onderhouden met hulporganisaties en hulpverlenende instellingen in eigen kerkelijk leven of daarbuiten en voor zover nodig met overheidsinstellingen;
 - i. de kerken te vertegenwoordigen in interkerkelijk overleg of overleg van andere aard bij diaconale aangelegenheden, en in internationale diaconale contacten.
5. Ten behoeve van de hulpverlening zijn deputaten gemachtigd jaarlijks een collecte in de kerken te doen houden en zo nodig op de diaconieën een beroep te doen.
6. Deputaten kunnen de generale synode voorstellen doen voor zover die liggen binnen de grenzen van hun werkterrein.
7. Deputaten mogen niet treden in het werk van de plaatselijke diaconie (kerkenraad) en van de meerdere vergaderingen.
8. Een algemene collecte in de kerken ten behoeve van plaatselijke en regionale belangen mag alleen worden uitgeschreven door deputaten.
9. Deputaten zijn krachtens artikel 84 K.O. en binnen de grenzen van hun instructie bevoegd tot het in ontvangst nemen van gelden, waaronder legaten en erfstellingen, en tot het verrichten van betalingen.
10. Deputaten zullen hun archiefstukken overeenkomstig de aanwijzingen van de generale synode afdragen aan het archief van de synode.
11. Deputaten zullen hun administratieve werkzaamheden laten verrichten door het Dienstenbureau.
12. Deputaten verplichten zich aan iedere generale synode een begroting te doen toekomen.
13. Deputaten zijn van al hun handelingen en van hun financieel beheer verantwoording schuldig aan de generale synode.

3. Missie

Deputaten spitsen de instructie toe op de volgende doelstelling:

De kerken en hun leden, in het bijzonder de diakenen en diaconaal werkenden, bij te staan bij de uitvoering van hun diaconale roeping binnen de gemeente, in de eigen samenleving en wereldwijd.

4. De pastorale en missionaire dimensie van het diaconaat

De christelijke gemeente is naast diaconaal ook pastoraal en missionair van karakter. Die drie aspecten zijn met elkaar verbonden. Diaconaat binnen de gemeente heeft een pastorale dimensie, diaconaat naar buiten heeft een missionaire dimensie. Het gaat in het diaconaat immers om het zichtbare getuigenis van de liefde van Christus. Dat betekent niet dat men de diaconale houding moet laten afhangen van de mogelijkheid om het zichtbare getuigenis ook hoorbaar te verkondigen. Het betekent echter wel, dat de diaconale inzet zoekt naar mogelijkheden tot die verkondiging. Tussen diaconaat, pastoraat en zending is daarom geen principiële scheiding aan te brengen. Woord en daad, getuigenis en dienst horen in de bijbel bij elkaar, al is daar ook sprake van onderscheid.

5. Kerntaken

Uit de instructie zijn de volgende kerntaken af te leiden:

- 5.1. Voorlichting – hierbij is te denken aan gevraagd advies, maar ook aan breed gerichte publiciteit.
- 5.2. Toerusting – diakenen en andere diaconaal werkenden willen worden toegerust voor hun taak.
- 5.3. Bezinning – op alle onderwerpen waarover voorlichting en toerusting gegeven wordt, is voortgaande bezinning nodig.
- 5.4. Coördinatie en stimulering van hulpverlening.
- 5.5. Contacten – deze zijn veelzijdig. Het gaat om contacten met diaconieën, CDC's, andere diaconaal werkenden in de kerken, denk aan een vrouwendienst of een thuisfrontcommissie, deputaten zending, deputaten evangelisatie, deputaten kerk en Israël en deputaten voor radio en tv-diensten, andere kerkgemeenschappen in Nederland, denk aan het Diaconaal Steunpunt van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), kerken in het buitenland, hulpverlenende instanties, overheidsinstanties, hulporganisaties, uitgezonden diaconale werkers, enz.

6. Beleidspunten

Gezien de nieuwe situatie van de integratie van twee deputaatschappen en de ontwikkelingen in kerk en wereld tekenen de volgende prioriteiten zich af:

- 6.1. Aandacht voor publiciteit en voorlichting, om de kerken en in het bijzonder de diaconieën zo praktisch, concreet en tijdig mogelijk van dienst te zijn.
- 6.2. Bezinning op maatschappelijke thema's als armoede in Nederland, de kloof tussen arm en rijk in de wereld, arbeid en werkloosheid, omgaan met asielzoekers, de gevolgen van de herziening van het sociale zekerheidsstelsel, de mens en de schepping.
- 6.3. Aandacht voor de wijze van de hulpverlening.
- 6.4. Aandacht voor wederkerige contacten in de hulpverlening met partnerkerken.
- 6.5. Aandacht voor de pastorale en de missionaire dimensie van het diaconaat. Wat het laatste betreft: goede werkafspraken maken met zending en evangelisatie.
- 6.6. Organisatorische inzet om de integratie soepel te laten verlopen.
- 6.7. Blijvende aandacht voor de inbreng van diakenen op meerdere vergaderingen.

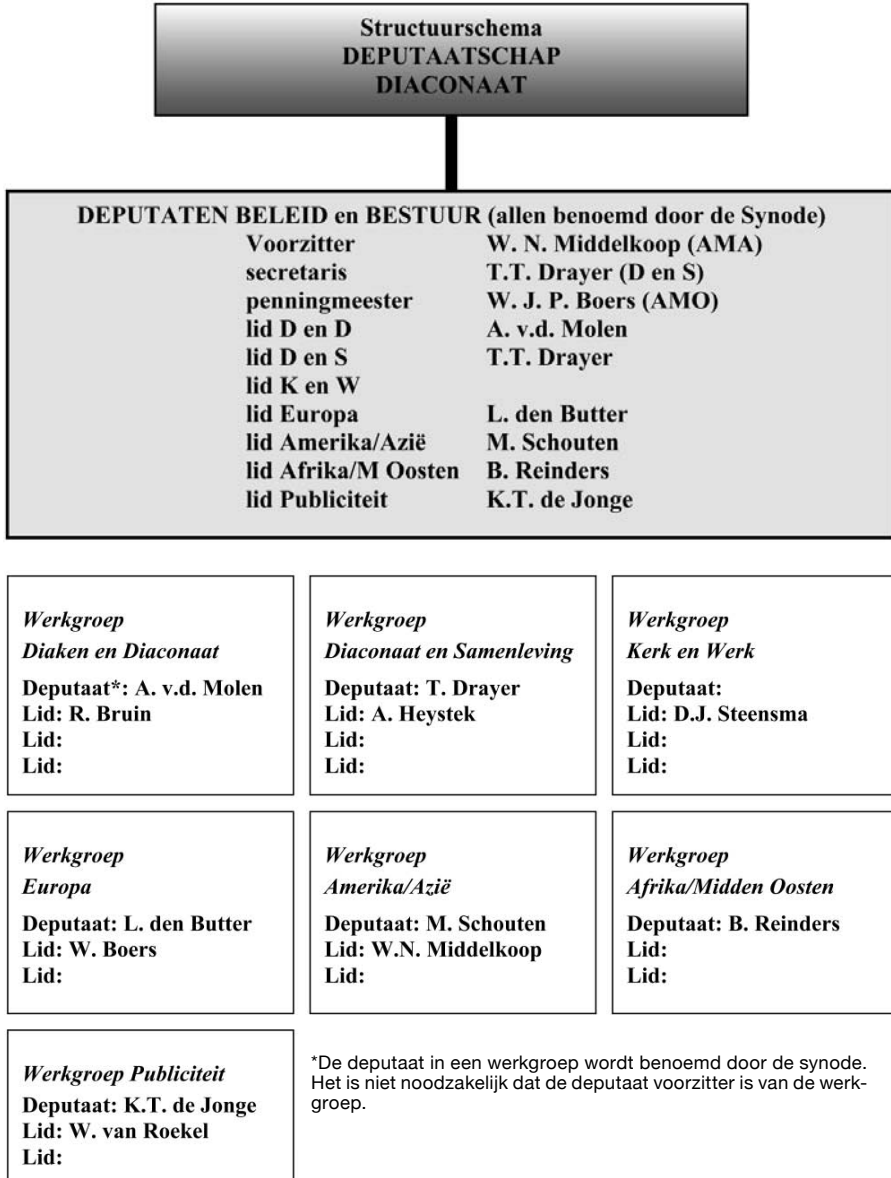
7. Slot

De diaconale roeping van de kerk is één. Door dat ook organisatorisch tot uitdrukking te brengen in één deputaatschap, wordt op verschillende niveaus winst geboekt. Op principiële niveau wordt zo het ene fundament van het diaconaat, de liefde van en tot Christus, duidelijker zichtbaar. De verscheidenheid aan taken vloeit voort uit de ene bron, zodat in de verscheidenheid de eenheid bewaard blijft. Op conceptueel niveau wordt het denken in hokjes tegengegaan. Dat gaat de fragmentarisering van aandachtsvelden tegen en geeft oog voor onderlinge verbanden. Op organisatorisch niveau wordt voorkomen dat dingen dubbel worden gedaan. Waar eerst twee deputaatschappen zich soms met dezelfde dingen bezighielden, worden nu efficiënt de krachten gebundeld.

Het is onze bede dat deze nieuwe structuur tot eer van God mag zijn en tot zegen van de kerken en van mensen in nood.

Tweemoderaminaoverleg, 22 april 2004.

Bijlage 3, structuurschema samenvoeging deputaatschappen ADMA en HBB

BIJLAGE 69
Artikel 155

Rapport 3 van commissie 5 inzake het rapport van deputaten ADMA

Algemeen

Uw commissie heeft met dankbaarheid kennis genomen van de vele werkzaamheden die door dit deputaatschap zijn verricht. Het is de commissie opgevallen, dat er veel is vergaderd. Personele problemen, waarover in comité mededelingen worden gedaan, hebben ook bijgedragen aan de hoge vergaderfrequentie. De commissie heeft geconstateerd dat er relatief veel deputaten zijn die aftreden. In de meeste gevallen blijkt de oorzaak te zijn de drukke werkzaamheden van de betrokkene.

Bezinning

Deputaten maken melding van bezinning in hun plenaire vergaderingen. Uw commissie betreurt dat er, door allerlei oorzaken, niet meer resultaten uit deze bezinning zijn gekomen.

Deputaten maken melding van een opdracht van de generale synode 2001 (pag. 3 punt 3.11). Bij nader inzien blijkt dit wel als voorstel van de commissie op de synode te hebben gediend maar werd dit niet bij de besluitvorming opgenomen (Acta GS 2001, art. 201).

Diaconaal bewustzijn

Met het diaconaal bewustzijn van onze kerkleden is het nog niet optimaal gesteld. Deputaten hebben het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen' opnieuw onder de aandacht van de kerkenraden en classes gebracht. Vragenlijsten voor kerkenraden, classes en CDC's leverden een groot aantal reacties op. Hoewel van de kerkenraden slechts de helft reageerde, noemen deputaten de uitslag toch representatief.

De reacties over het diaconaal bewustzijn in de plaatselijke gemeenten en in de classis laten zien dat er een kleine groei is waar te nemen. Na alle actie die hierin is ondernomen is het niet te verwachten dat het bewustzijn nog sterker zal toenemen. Dit moet wel een blijvend actiepunt van deputaten en CDC's zijn, om het bewustzijn op peil te houden en bij nieuwe ambtsdragers aan te kweken. Samenwerking tussen deputaten en CDC's is hiervoor de aangewezen weg.

De reacties om het diaconaat en het diakenambt te versterken leverden enkele bruikbare zaken op.

De classicale diaconale commissies vervullen een goede functie tussen deputaten en classes. Het bevorderen van de aandacht voor het diaconaat op kerkelijke vergaderingen moet voornamelijk door deze commissies worden uitgevoerd. Uw commissie onderstreept het belang van het bestaan van de CDC's, maar acht het niet nodig, zoals deputaten voorstellen, aparte uitspraken te doen over de plaats van het diaconaat op de meerdere vergaderingen.

Diaken en kerkelijke vergadering

Veel aandacht is er in het rapport voor de plaats van de diaken op de kerkelijke vergadering.

Deputaten hebben zich overeenkomstig de opdracht van de generale synode 2001 met deze vraag gewend tot kerkenraden, cdc's en classes. Er zijn volgens deputaten voldoende reacties ontvangen om te spreken van een representatief overzicht.

Er blijkt ten aanzien van het functioneren van de diaken op de classicale vergaderingen nogal wat variatie te zijn. Drie classes hebben besloten dat elke gemeente steeds een diaken zal afvaardigen. Daarnaast zijn er vijf classes die hebben uitgesproken bij de regeling van minimaal drie diakenen te blijven. Uit de reacties van de classes blijkt dat de bezwaren tegen een uitbreiding van het aantal diakenen overwegend van praktische aard zijn.

Deputaten vragen meer tijd om de classes gelegenheid te geven aan de nieuwe situatie te wennen, namelijk dat er op aangedrongen wordt dat elke gemeente een diaken afvaardigt.

Naar het oordeel van uw commissie hebben de classes in de achterliggende jaren voldoende tijd gehad om na te denken over de plaats van de diakenen op hun vergaderingen.

Als we de uitkomsten van de beslissingen van de verschillende classes overzien blijkt dat elf van de dertien classes reeds een besluit hebben genomen. Op twee classes na is er een definitieve regeling getroffen. Uit het rapport komt niet naar voren dat er bij de classes behoefte aan verdere bezinning op dit punt zou bestaan.

Uw commissie vermag niet in te zien dat er verandering zou komen als de punten genoemd onder 'c. verbetering' op pagina 8 van het deputatenrapport zouden worden uitgevoerd. Een aparte classicale vergadering o.l.v. de CDC valt buiten de doelstelling. Uw commissie heeft voorts de overtuiging dat het bespreken van een thema op een classicale vergadering niet behoort tot het wezen van de meerdere vergadering.

Uw commissie is derhalve van oordeel dat er geen nieuwe proefperiode nodig is, te meer omdat het reeds op elke classisvergadering onderwerp van gesprek is geweest. In meerdere classes wordt uitgezien naar een definitieve beslissing door deze synode.

Als het gaat om een principiële onderbouwing voor de visie dat elke gemeente wordt verplicht om een diaken af te vaardigen naar de classis, vindt dat naar de mening van uw commissie onvoldoende steun in het Nieuwe Testament.

Wanneer de generale synode nu zou besluiten om elke kerkenraad verplicht een diaken te laten afvaardigen naar de classisvergadering, zou dit veel moeite kunnen geven.

Dit alles overwegende lijkt het de commissie gewenst om nu tot een afronding en finale besluitvorming te komen.

Daarbij lijkt het de commissie het beste om het eerste gedeelte van de voorlopige regeling van 1962 tot de definitieve regeling te maken. De kerken zijn het meest gediend met de bepaling dat elke classis

zal zorgen dat minimaal drie gemeenten een diaken afvaardigen naar haar vergadering. Verschillende classes hebben besloten deze afvaardiging aan te houden. In het licht van de evaluatie is het niet zinvol om er bij elke classis op aan te blijven dringen dat elke gemeente een diaken afvaardigt naar de classisvergadering.

Daarbij blijft de mogelijkheid open voor classes meerdere of alle kerkenraden een diaken naar hun vergadering te doen afvaardigen.

Zoals uit het overzicht op pag. 6 en 7 van het deputatenrapport blijkt, zal men in elke classis met deze regeling zonder problemen kunnen werken.

Opzicht en tucht

Over het begrippenpaar 'opzicht en tucht' kon niet voldoende worden doorgedacht. Deputaten vragen een expliciete opdracht voor een onderzoek hiernaar.

Uw commissie neemt dit niet over. De betekenis van het aspect rond 'opzicht en tucht' is minder onduidelijk dan men meent. Althans met het oog op de positie van de diaken op de meerdere vergadering. Uit een nader onderzoek zal niet heel veel bruikbare informatie komen.

Afgedacht hiervan is dit deputaatschap niet de aangewezen instantie om hiernaar onderzoek te doen.

Wel zijn er in de praktijk onduidelijkheden over de bevoegdheden van de diaken op een kerkelijke vergadering. Uw commissie acht het een goede zaak wanneer het deputaatschap kerkorde en kerkrecht hierover duidelijkheid geeft naar de kerken. Wat is in concrete situaties de plaats van de diaken?

Diaconaal bureau

Bij de werkers op het diaconaal bureau ligt de verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van het beleid. Br. H.H. van Well is bezig zijn taak af te bouwen en maakt in dat kader nog een ronde langs de diaconieën. Hij inventariseert wat dienstbaar kan zijn in de toekomst.

Per 1 september jl. is br. A. Heystek in dienst als diaconaal consulent.

Varia.

Het toegankelijkheidsonderzoek waartoe de generale synode 2001 opdracht gaf, is uitgevoerd. De respons uit de kerken was laag.

Focaris is een goede gesprekspartner voor de kerken.

Diacon

De nieuwe verschijningsvorm van Adma-info onder de naam Diacon, is zeer positief ontvangen.

Het is een goede zaak dat in themanummers van Diacon bepaalde onderwerpen worden belicht. Uw commissie heeft echter nogal wat vragen bij het nummer over zondagsarbeid. Er wordt bijv. meer nadruk gelegd op de gave van de rustdag dan op het gebod. Vreemd vinden we de uitdrukking die in het deputatenrapport voorkomt: 'Hij Zelf is de dag'. Deputaten willen hiermee aangeven dat de geboden in Christus hun vervulling vinden.

Uw commissie heeft vragen bij de theologische noties die in dit nummer worden gemaakt, maar deputaten gaven te kennen daarop nu niet te willen ingaan omdat men zich nog op de inhoud van de brochure bezint.

Van enkele kerkenraden zijn er kritische reacties op dit themanummer ontvangen. Deputaten bezinnen zich op de wezenlijke vragen die door hen zijn gesteld en zullen nagaan of de tekst van deze brochure moet worden bijgesteld.

Uw commissie stelt u voor:

De generale synode besluit

1. de handelingen van deputaten onder dankzegging voor hun werk, goed te keuren;
2. gelet op de uitkomst van de evaluatie van de besluitvorming van de classes ten aanzien van de afvaardiging van de diakenen naar een classisvergadering, uit te spreken dat elke classis er zorg voor zal dragen dat er op haar vergaderingen minimaal drie diakenen aanwezig zijn;
3. dienovereenkomst art. 41 sub 1 van de kerkorde aldus te wijzigen:
'Inzake de afvaardiging van diakenen naar de classis zal elke classis volgens eigen regeling zorg dragen dat minimaal drie diakenen aanwezig zijn op haar vergaderingen.';
4. deputaten kerkorde en kerkrecht opdracht te geven duidelijkheid te verschaffen over de positie van de diakenen op de meerdere vergaderingen met name waar het zaken van opzicht en tucht betreft.
5. deputaten op te dragen zich erop te bezinnen welke vragen over het diaconaat in de plaatselijke gemeente in het reglement voor de kerkvisitatie kunnen worden opgenomen.

J.P. Boiten, rapporteur

BIJLAGE 70

Artikel 157

Brief classis Apeldoorn inzake vertegenwoordiging diakenen op meerdere vergaderingen

Classis Apeldoorn
van de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland

Aan:

de generale synode van de
Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland,

p/a roepende kerk: de Chr.Geref. Kerk van Utrecht-West
 scriba: de heer C.Timmennan
 Machinekade 8
 3601 AS Maarssen

Deventer/Hengelo, maart 2004

Weleerwaarde en eerwaarde broeders,

De classis Apeldoorn, in vergadering bijeen op 11 februari 2004, heeft besloten naar aanleiding van een rapport van onze classicale diaconale commissie (zie bijlage 1) en een instructie van de Christelijke Gereformeerde Kerk van Almelo (zie bijlage 2) u een brief te zenden.

Zoals u reeds uit genoemde bijlagen kunt opmaken hebben we ons als classis zeer beijverd uitvoering te geven aan de besluiten van de generale synode van 1992 ten aanzien van de vertegenwoordiging van de diakenen op de meerdere vergaderingen.

We hebben ons intensief bezig gehouden met het rapport van deputaten ADMA 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen', juni 1999. Er zijn speciale avonden voor diaconieën belegd en er zijn instructie-avonden met diakenen georganiseerd.

We hebben jarenlang uit elke kerkenraad een diaken op onze classicale vergaderingen gehad. Dit had tot gevolg, dat we met meer dan 45 personen vergaderden, wat niet alleen vergadertechnisch de nodige problemen opleverde, maar de classiskerken ook veel geld heeft gekost. Nog afgezien daarvan dat vele ambtsdragers extra vrije dagen moesten opnemen, omdat we op doordeweekse dagen onze classisvergaderingen houden.

We hebben de diakenen, die afgevaardigd werden naar de classis, via de classicale diaconale commissie voor elke classisvergadering instructie gegeven over het reilen en zeilen van de meerdere vergaderingen.

Na uitgebreid overleg binnen de classis meenden we ten slotte via een instructie met een voorstel te moeten komen over een min of meer definitieve regeling betreffende de vertegenwoordiging van de diakenen op de classes in ons kerkverband. De raad van Almelo had het op zich genomen de instructie in te dienen.

Voordat de instructie op de classis werd gepresenteerd deed de raad van Almelo haar toekomen aan de emeritus hoogleraar kerkrecht prof.dr. W. van 't Spijker en aan het deputaatschap kerkrecht en kerkerde ten einde haar te laten toetsen. Uit de antwoorden van zowel prof.dr. W. van 't Spijker (zie bijlage 3) als genoemd deputaatschap (zie bijlage 4) moest worden opgemaakt dat de instructie geen enkele kans van slagen zou hebben, omdat zij er geen rekening mee hield, althans er te weinig rekening mee hield, dat de diaken op de classis krachtens zijn diakenambt geen enkele beslissingsrecht toekomt in zaken van opzicht en tucht.

Dit werd door de kerkenraad van Almelo op onze voorjaarsclassis 2004 gemeld met daarbij de mededeling, dat Almelo er geen heil in zag de instructie in de vergadering in bespreking te geven. De raad van Almelo nam de instructie terug.

De classis is zeer teleurgesteld over deze gang van zaken. De teleurstelling is des te groter, omdat de classicale diaconale commissie van onze classis al in een zeer vroeg stadium op dit probleem van de bevoegdheid van de diaken was gestoten en er de hoogleraar kerkrecht aan de Theologische Universiteit van Apeldoorn, prof.dr. H.J. Selderhuis, vragen over had gesteld. De hoogleraar gaf de classicale diaconale commissie in zijn antwoord te kennen, dat hij van mening was dat we deze zaak als classicale diaconale commissie en als classis zelf moesten uitzoeken. Nu we zelf op onderzoek waren uitgegaan bleek een impasse, die onoverkomelijk is (lijkt).

Wat ons bevreemd is, dat door prof.dr. W. van 't Spijker en het deputaatschap kerkrecht en kerkerde zo ferm stelling genomen is bij het onderscheid tussen de ambten, waardoor het gemeenschappelijke in de ambten (algehele leiding van de kerk) geen ruimte meer krijgt, terwijl toch in vele kerkenraden in onze classis het een feit is, dat de diakenen meepraten en meebeslissen over alle punten van de agenda; ook over zaken van opzicht en tucht.

Daar komt nog bij, dat in de brochure van prof. J. Hovius uit 1951 'Behooren de diakenen tot den kerkeraad?', de brochure waarop het genoemde rapport van deputaten ADMA teruggrijpt, al wordt opgemerkt dat de taakverdeling tussen de ambten niet betekent, dat men niets met elkaar en elkaars werk te maken heeft. Met instemming haalde prof. J. Hovius deze woorden aan van prof. W. Heyns: '... dat Leeraars en Ouderlingen niet geacht mogen worden te staan buiten den dienst der beide andere ambten. Maar elk ambt heeft een taak die in de bediening ervan op de voorgrond staat.' (pag. 28)

Naar onze gedachte krijgt het aspect van vertegenwoordiging met last en macht te weinig aandacht. De deputatie op een classis vertegenwoordigt allereerst een kerkenraad, ongeacht hun ambt. Niet voor niets worden de stukken van tevoren toegezonden en door een kerkenraad besproken om zo de broeders afgevaardigden het gevoel van de kerkenraad mee te laten nemen. Ten tweede mogen we streven naar diversiteit in de ambten om zo alle bedieningen in haar kwaliteiten te benutten in al de zaken die de aandacht vragen.

Wij voelden ons als classis gedrongen uw vergadering van onze gevoelens van teleurstelling deelgenoot te maken, aangezien wij een dergelijke ingrijpend proces, zoals door uw besluiten van 1998 in gang is

gezet met betrekking tot de taakuitoefening van ons als classis, zien stranden op een fundamenteel punt dat van te voren al in rekening kon worden gebracht. Waarom moesten wij al deze zaken overhoop halen, terwijl toch aan deputaten ADMA en deputaten kerkrecht en kerkorde in 1998 de opdracht gegeven had kunnen worden om te bepalen welke bevoegdheid de diaken toekomt op de kerkenraad en de meerdere vergaderingen, zodat in ieder geval de marges van de betrokkenheid van de diaken bij het werk op de classis duidelijk waren geweest. Nu hebben we het gevoel dat we weer helemaal terug zijn bij af en dat onze inspanningen voor niets zijn geweest.

We zenden deze brief in afschrift naar deputaten ADMA en deputaten kerkrecht en kerkorde, omdat we het niet juist vinden wanneer zij via uw vergadering op de hoogte raken zouden raken van ons initiatief.

We wensen uw vergadering bij al haar werk de krachtige leiding van de Heilige Geest toe, opdat u tot zegen van de kerken werkzaam mag zijn.

Met hartelijke broedergroet, namens de classis Apeldoorn,

ds. M. Oppenhuizen, voorzitter
ds. C.A. den Hertog, 2^e scriba

cc: deputaten ADMA
deputaten kerkrecht en kerkorde

Bijlagen:

1. Rapport classicale diaconale commissie
2. Instructie van de kerkenraad van de CGK van Almelo
3. Brief van prof.dr. W. van 't Spijker
4. Brief van deputaten kerkrecht en kerkorde

Bijlage 1

Classicale diaconale commissie
van de classis Apeldoorn,
september 2003

Eindrapport m.b.t. de diaken op de classicale vergaderingen

Inleiding op het eindrapport

Op de generale synode 1998 is bepaald dat onderzocht moest worden hoe er een duidelijker rol voor de diakenen op de meerdere vergadering weggelegd kon worden. Zie hiervoor het rapport 'Diaconaat, diaken en kerkelijke vergaderingen'. Als gevolg hiervan is in onze classis in 2000 een evaluatie-traject gestart, waarbij voor de periode van twee jaar per kerkenraad/gemeente drie afgevaardigden naar classisvergaderingen afgevaardigd zouden worden. Door de vertraging op landelijk niveau is deze periode ook in onze classis verlengd.

De classis heeft aan de CDC gevraagd om een evaluatie-rapport te schrijven over de materie en een aanbeveling te doen naar de classis. Dat punt is nu bereikt.

Werkwijze CDC

Om tot een afgewogen oordeel te komen, heeft de CDC op een aantal vlakken initiatieven genomen:

- De diakenen die naar de classis afgevaardigd werden, hadden de gelegenheid om een 'voorbereidingsvergadering' bij te wonen waarin besproken werd hoe een classisvergadering tot stand kwam, de terminologie die gebruikt wordt en een bespreking van de onderwerpen die aan de orde zouden komen.
- Binnen de CDC is een interne theoretische evaluatie opgesteld waarbij allerlei scenario's op voor- en nadelen werden onderzocht. Ook werd er onderzocht hoe de principiële en praktische redenen en bezwaren tot elkaar in verhouding stonden. Daaruit zijn (indirect) de uitgangspunten die in het rapport genoemd zijn, gevloeid.
- Met de meeste diaconieën is gesproken over de afvaardiging: het hoe en waarom, de ervaringen etc. Dit is gedaan door in groepjes van drie of vier diaconieën de zaken te evalueren.
- Al deze gegevens zijn binnen de CDC besproken, samengevoegd, en vervolgens is op basis van onze eigen inzichten en deze gegevens het eindrapport opgesteld.
- Nadien zijn nog via het landelijk bureau verslagen binnengekomen, maar die hebben geen aanleiding tot aanpassing van het rapport gegeven.

Dit is de afsluiting van een intensieve tijd voor de CDC. Het aantal vergaderingen werd bijna verdubbeld om al deze zaken te kunnen bespreken.

We wijzen u erop dat we als CDC in opdracht van de classis in dit voorjaar een voorzet tot beantwoording hebben gedaan van de vragenlijst, die het diaconaal bureau aan de classis had toegezonden. Het is van belang deze vragenlijst, die we aan uw vergadering hebben doen toekomen in het voorjaar, maar die nog niet besproken is (en ook niet besproken kon worden), nu wel in de finale bespreking van dit onderwerp mee te nemen.

De diaken in de (bredere) kerkelijke vergadering

De laatste jaren is er veel gesproken over de plaats en invulling van het ambt van de diaken binnen de gemeente en in de bredere kerkelijke vergaderingen. De meningen variëren tussen behouden wat we hebben en vernieuwen naar een bredere verantwoordelijkheid.

Als uitgangspunt willen we als CDC van de classis Apeldoorn drie elementen noemen, die onze positie aangeven ten aanzien van de invulling van het diaconaat:

- Wat willen we *behouden*, dat gemeenteleden vanuit Gods liefde en de persoonlijke relatie met God de barmhartigheid bewijzen aan hun naaste.
- Wat willen we *vernieuwen*, dat gemeenteleden de juiste toerusting/kennis/omgeving en middelen krijgen om deze barmhartigheid in deze tijd te concretiseren.
- Wat willen we *voorkomen*, dat diaconieën worden beheerst door onnodige vergaderingen, en ook dat zij verantwoordelijkheden/bevoegdheden krijgen die niet gericht zijn op de diaconale taak.

Waarom? Omdat onze maatschappij schreeuwt om effectieve diaconale zorg. In onze huidige maatschappij ligt een steeds groter wordend terrein braak. Mensen dreigen te worden bedolven onder bijvoorbeeld schulden, sociale- of gezinsproblemen.

De positie en plaats van de diaken

Als eerste willen we dan ook stellen dat niet de kerkelijke structuur, de positie van de diaken, de ambtsverhouding binnen kerkelijke vergaderingen bepalend mag zijn in de huidige discussie over plaats en inhoud van het diaconaat. Wij willen als CDC van de classis Apeldoorn teruggaan naar de kernvraag:

Hoe moet het diaconaat vorm gegeven worden zodat de gemeente van Christus een gedreven en zichtbare diaconale gemeente is voor de naaste!

In de gesprekken van de afgelopen jaren – en vooral in de afgelopen maanden – met de diaconieën komt vooral het verlangen naar voren van een pragmatische diaconale insteek. In dit verlangen zitten twee elementen verborgen.

Het eerste element is dat de diakenen weinig behoefte hebben om nog meer betrokken te worden in niet diaconaal bestuurlijk overleg. Ze zijn al op meer vergaderingen aanwezig dan de ouderlingen. Diakenen zijn pragmatisch van insteek en willen liever de handen uit de mouwen steken, regelen en organiseren.

Het tweede element is dat diakenen wel behoefte hebben aan een volwaardige plaats binnen de kerkelijke structuur. Dit heeft te maken met erkenning van het diaconale ambt en het verlangen in staat te zijn de juiste diaconale input te geven. Vaak hebben diakenen het gevoel als niet volwaardig te worden beoordeeld door de predikant/ouderlingen/gemeenteleden in hun ambt en binnen de kerkenraad- en bredere kerkelijke vergaderingen. Eerst de predikant, dan de ouderling en daarna de diaken.

De CDC

De CDC van de classis Apeldoorn kiest voor de volgende uitgangspunten:

Voor God zijn het diaken en ouderling ambt gelijkwaardig, maar beide ambten verschillen in taakinhoud en daardoor in verantwoordelijkheid.

God heeft zowel de ouderling en diaken bijzondere gaven en talenten gegeven die een ieder op de juiste wijze en plaats in het ambt mag inzetten.

God kan werken door beide ambten om mensen te veranderen en te helpen, hierin volgt Hij geen vast stramien en zijn er geen exclusiviteitsrechten verdeeld.

Uit deze uitgangspunten blijkt dat beide ambten elkaar moeten aanvullen en ondersteunen. Want in bijna elke situatie speelt een diaconaal en pastoraal aspect. Door diaconale zorg zijn er openingen voor het pastoraat, door pastorale zorg zijn er openingen voor diaconale zorg. Financiële, sociale of relatieproblemen kunnen geestelijke groei in de weg staan. Door geestelijke problemen kan diaconale zorg noodzakelijk zijn.

Het blijkt dat elke gemeente op verschillende wijze inhoud geeft aan de plaats en invulling van het diaconale ambt, zowel binnen de gemeente/kerkenraad en naar bredere kerkelijke vergaderingen.

We gaan terug naar het begin van de inleiding. In het diaconaat gaat om de (on)zichtbare zorg voor onze naaste die elke dag door de gemeente onder leiding van de diakenen gegeven mag worden als opdracht van Christus.

Voor ons is de plaats en bevoegdheid van het diaken ambt daarbij ondergeschikt. Het gaat er niet over wie de meeste of minste is, dit mag niet de discussie gaan beheersen. Dit is niet naar de maatstaf van het Evangelie.

Is daarmee de discussie van plaats en bevoegdheid van tafel, nee. Maar het zet alles in een ander licht.

Het standpunt van het CDC classis Apeldoorn is:

1. Een diaken behoort in elke kerkelijke vergadering volledig en volwaardig betrokken te zijn.
2. In het bijzonder dienen ze te zijn bij de besprekingen die de volgende (diaconale) aspecten bevatten:

- het sociaal maatschappelijk gebied
 - het gezinsrelationele gebied
 - het diaconale organiserende en coördinerende gebied
 - het diaconale financiële gebied
 - het diaconale informatieve gebied
3. In het ambt van ouderling is in het bijzonder opzicht en tucht een onderscheidende verantwoordelijkheid. Ons standpunt is dat het ambt van diaconaat en pastoraat gelijkwaardig is voor God en dat beide ambten elkaar aanvullen.
- In opzicht en tucht spelen diaconale aspecten een rol. Daarom stellen wij dat primair aan het ambt van ouderling de verantwoordelijkheid is gegeven van opzicht en tucht en dat dit zo blijft. De diaken behoort in kerkelijke vergaderingen **vanuit diaconale perspectieven** te participeren in opzicht en tucht. Zij mogen in de kerkelijke vergaderingen meestemmen met de besluitvorming, maar de **uitvoerende verantwoordelijkheid** daarvan ligt primair bij de ouderling. (NB: een punt van beoordeling: als het nu niet gaat om een pastorale zaak, maar om een zaak van de leer, welke rol is er dan voor de diaken?)

Het advies van de CDC classis Apeldoorn is:

1. Dat een wijziging van de vertegenwoordiging aan de volgende eisen moet voldoen:
 - 40 afgevaardigden is teveel;
 - ouderling en diaken zijn gelijk (nl. afgevaardigde van de kerkenraad), en kunnen beide volledig participeren;
 - een wijziging mag een 'vaste' afgevaardigde niet in de weg staan, maar moet ook de vrijheid van 'roulatie' bieden.
2. En we stellen daarom het volgende voor:
 - Iedere gemeente vaardigt de predikant en een ander kerkenraadslid af.
 - Als de predikant niet afgevaardigd kan worden (omdat hij niet kan of omdat de gemeente vacant is), dan wordt bij voorkeur een ouderling en diaken afgevaardigd.
 - De diakenen mogen vanuit hun diaconale verantwoordelijkheid meepraten en stemmen in zaken van opzicht en tucht. De verantwoordelijkheid voor de uitvoering blijft liggen bij predikant en ouderling.

Wij zijn van mening dat de mogelijkheid dat er dan nog uitsluitend ouderlingen afgevaardigd worden reëel is, maar we menen dat het de verantwoordelijkheid is van kerkenraden om ook diakenen te laten participeren in de algehele leiding van de kerk. Dit dient niet alleen op kerkenraadsniveau te geschieden, maar ook op classicaal niveau.

Bijlage 2

De classis Apeldoorn der Christelijke Gereformeerde kerken in vergadering bijeen op 11 februari 2004

kennis genomen hebbend van

1. het rapport '*Diaconaat, diaken en kerkelijke vergadering*' van de hand van deputaten ADMA, welke is overgenomen door de GS 1998 (artikel 272);
2. de binnengekomen reacties op de opgedragen bezinning op dit rapport aan kerkenraden en classes (bijlage 83.1 van de Acta GS CGK 2001);
3. de beraadslagingen op de classis Apeldoorn naar aanleiding van het opnieuw onder de aandacht brengen van de kerkenraden en de classes van het rapport '*Diaconaat, diaken en kerkelijke vergadering*' (besluit GS 2001, artikel 201) aan de hand van het eindrapport van de classicale diaconale commissie;

constaterend

1. dat meerdere synodes hebben uitgesproken dat de ambten van ouderling en diaken gelijkwaardig zijn (rapport *Diakonaat*, paragraaf 3, Historische schets);
2. dat de diakenen recht hebben op deelname aan de algemene regering van de gemeente (idem);
3. dat hieruit voortvloeit dat diakenen – met inachtneming van het bijzondere karakter van hun ambt – kunnen worden afgevaardigd naar een meerdere vergadering;
4. dat diakenen op bredere vergaderingen een ruimere taak hebben dan alleen spreken over diaconale aangelegenheden, naar analogie van de regel dat diakenen in de kerkenraad meespreken over zaken die de algemene leiding van de gemeente raken;

voorts constaterend

dat aan een wijze van afvaardiging waarbij elke kerkenraad drie afgevaardigden stuurt naar een classisvergadering er praktische bezwaren kleven qua afvaardiging in geval van een kleine kerkenraad, qua locatie en opstelling van vergaderen en bezwaren van vergader-technische aard;

overwegend dat

1. het dienstwerk van ouderlingen en diakenen dezelfde oorsprong heeft, nl. gelegen is in Jezus Christus (rapport *Diakonaat*, paragraaf 4);
2. er een fundamentele eenheid tussen de ambten is gezien hun functie in het midden van de gemeente, nl. de opbouw van het lichaam van Christus en de toerusting van de heiligen tot dienstbetoon (idem);
3. volgens het N.T. diakenen en opzieners aan nagenoeg dezelfde voorwaarden moeten voldoen, al hebben ze wel een eigen taak (idem);

voorts overwegend

1. dat er geen schriftgegevens zijn die het meespreken van diakenen over zaken van opzicht en tucht expliciet ontzeggen;
2. dat de regel dat diakenen niet meestemmen over zaken van opzicht en tucht nergens expliciet is vastgelegd, maar impliciet volgt uit K.O. artikel 38, lid 2: 'Indien het door de kerkenraad voor de uitoefening van hun ambt noodzakelijk wordt geacht, zullen de dienaren des Woords met de ouderlingen afzonderlijk vergaderen ter behandeling van de zaken van opzicht en tucht.';
3. dat het een gangbare praktijk is om bij de constituering van een classisvergadering bij afwezigheid van een ouderling een diaken zgn. keurstem te verlenen, waardoor hij mag meestemmen in zaken van opzicht en tucht;
4. dat in zaken van opzicht en tucht ook diaconale aspecten en overwegingen aan de orde kunnen komen;
5. dat het ambt van ouderling het primaat heeft inzake opzicht en tucht;

besluit

1. artikel 41 K.O. te wijzigen in: 'De classicale vergaderingen bestaan uit de kerken van het classicale ressort, die elk twee leden uit hun midden afvaardigen. Hiervan moet ten minste één lid dienaar des Woords of ouderling zijn, de ander bij jaarlijkse toerbeurt ouderling of diaken';
2. diakenen inzake opzicht en tucht voluit te laten participeren. Zij mogen in de kerkelijke vergaderingen meestemmen, maar de uitvoerende verantwoordelijkheid daarvan ligt primair bij de ouderlingen;
3. de wijze van afvaardiging naar de particuliere en generale synode (artikel 47 en 50) ongewijzigd te laten.

Bijlage 3

Van : Willem van 't Spijker
 Verzonden : dinsdag 3 februari 2004 15:20
 Aan : E.J. van der Linde
 Onderwerp : Re:

Beste broeder Van der Linde,

Het rapport dat in ontwerp mij onder het oog kwam kan ik slechts van terzijde beoordelen. De hoogleraar kerkrecht heeft, naar mijn gedachte allereerst de taak om van advies te dienen. Hij kan daarbij de deputaten voor de K.O. (voor het gemak noem ik hen op deze manier) raadplegen.

Het rapport dat u mij toezond lijkt me op sommige punten onduidelijk. Meer recht zou ik willen toekennen aan de passage uit het formulier: 'Blijvende die ambten nochtans onderscheiden'. Ook zou ik vragen willen stellen bij de zwakke passage uit de tweede categorie van overwegingen, punt twee, inzake de kwestie van opzicht en tucht.

Verder meen ik dat er geen congruïtiet is tussen wat in het conceptbesluit gezegd wordt, over de volledige participatie in de kerkelijke vergaderingen, ten aanzien van het meespreken en meestemmen van diakenen, én de uitspraak dat de uitvoerende verantwoordelijkheid primair bij de ouderlingen ligt. Hier sporen de zaken niet met elkaar.

Wanneer men overtuigd is dat de classisvergaderingen te omvangrijk worden, verdient het voorkeur de kwestie op te lossen op de wijze waarop dit tot nu gebeurde, nl. door de afvaardiging van diakenen volgens rooster bij toerbeurt te regelen. De verwijzing van de keurstem die in sommige gevallen aan een diaken kan worden verleend, werkt naar mijn gedachte als een onderstreping van de opvatting dat het ambt van ouderling en diaken wel gelijkwaardig is, maar elk van een eigensoortige invulling. Het probleem van een overvolle vergadergelegenheid verdient een andere oplossing dan hier wordt voorgesteld.

Met hartelijke broedergroet,

W. van 't Spijker

Original Message

From : E.J. van der Linde
 To : prof.dr. W. van 't Spijker
 Sent : Wednesday, January 07, 2004 9:04 AM

Geachte professor Van 't Spijker,

Al enige tijd is er een discussie in onze kerken over de wijze van het afvaardigen naar de classisvergadering.

De najaarsclassis Apeldoorn heeft in principe besloten – na advies van de classicale diaconale commissie – om te komen tot een afvaardiging van 2 personen per kerkenraad, ongeacht ambt van predikant, ouderling en diaken. Daarvoor is nodig dat artikel 41 van de K.O. gewijzigd wordt. Dat kan alleen via een instructie van een kerkenraad.

De classis heeft onze kerkenraad gevraagd voor de voorjaarsclassis 2004 met een voorstel te komen. Hierbij een proeve.

Wilt u hem eens doorzien? Ik heb deze vraag ook gesteld aan prof. Selderhuis.

Met hartelijke groet,

Erjan van der Linde

Bijlage 4

Ds. A. Wagenaar
Berkenhovestraat 11
7122 ZX Aalten
secr.deputaatschap Kerkrecht en Kerkorde

05-02-2004

Aan de classicale commissie
P/a ds. E.J. van der Linde
Händelstraat 10
7604 EW Almelo

Geachte broeders,

In haar vergadering van j.l. vrijdag 30 januari heeft ons deputaatschap kennisgenomen van een instructie van de classis Apeldoorn betreffende de afvaardiging van diakenen naar de classisvergadering. Uw commissie heeft deze instructie voorbereid ter bespreking op de voorjaarsclassis d.d. 11 februari. Beseffend, dat het kort dag is willen wij een aantal opmerkingen plaatsen, die u in uw overweging mee kunt nemen. In de bespreking tijdens onze vergadering kwamen we al snel tot de conclusie, dat er in uw voorstel aan de classis kerkordelijk nog al wat op de helling komt te staan. Door bij afvaardiging de diaken gelijk te stellen aan de ouderling en hem mee te laten stemmen in zaken van opzicht en tucht wordt een kerkordelijke lijn vanaf de 16e eeuw verlaten. Daarbij valt te zeggen, dat gelijkwaardigheid van de ambten nog geen gelijkheid inhoudt. In art. 16 en 23 K.O. wordt duidelijk gesteld, dat zaken van opzicht en tucht bij het ambt van predikant en ouderling thuishoren. En in art.25 K.O. komt duidelijk het eigen karakter van het diakenambt naar voren in onderscheid met het ouderlingenambt. Vergelijkt u de tekst van dit artikel met die van artikelen 16 en 23. Het is daarom ook te kort door de bocht wanneer u stelt (in 'voorts overwegend sub 2') dat de regel dat diakenen niet meestemmen over zaken van opzicht en tucht nergens expliciet is vastgelegd. Dat volgt immers rechtstreeks uit de tekst van deze artikelen.

In de instructie komt een aantal uitdrukkingen gekunsteld op ons over: wat wordt bedoeld met de zin: *dat in zaken van opzicht en tucht ook diaconale aspecten en overwegingen aan de orde kunnen komen?* (overweging 4) En wat betekent het, dat de ouderling het primaat heeft inzake opzicht en tucht? (overweging 5) En hoe moet de zinsnede: *de uitvoerende verantwoordelijkheid daarvan ligt primair bij de ouderlingen* worden verstaan? (besluit 2).

In de instructie zit de spanning van 'de ambten als gelijkwaardig en haast als gelijk willen zien' en toch weer onderscheid willen maken (zie overweging 5 en besluit 2).

Hopelijk kunt u met deze opmerkingen verder.

Wij wensen u van harte Gods zegen toe en een goede bespreking van de instructie tijdens de classisvergadering.

Met broedergroet,

A. Wagenaar

BIJLAGE 71
Artikel 157

Rapport 7 van commissie 5 inzake schrijven van de classis Apeldoorn inzake vertegenwoordiging diakenen op meerdere vergaderingen

Uw commissie heeft de brief van de classis Apeldoorn met bijlagen besproken.

In deze brief geeft de classis informatie over hoe zij uitvoering heeft gegeven aan de besluiten van de generale synode 1992 ten aanzien van de vertegenwoordiging van diakenen op de meerdere vergaderingen.

De classis voelt zich gedrongen om de synode deelgenoot te maken van haar gevoelens van teleurstelling.

Uw commissie heeft zich beraden op de status van deze brief. Er is geen sprake van een bezwaar in de vorm van een appèl. In deze brief vinden we geen revisieverzoek van een besluit van de generale synode. Ook wordt in dit schrijven geen enkel verzoek aan de generale synode gericht. Formeel gesproken zouden we deze brief dus voor kennisgeving kunnen aannemen.

De commissie is echter van mening dat we daar niet goed aan zouden doen.

In de brief wordt immers duidelijk aangegeven dat de classis veel inspanningen heeft geleverd om ge-

stalte te geven aan een besluit dat door de generale synode is genomen. Het verdient waardering dat een classis zich intensief bezig houdt met een rapport dat krachtens besluit van de generale synode door een deputaatschap de kerken ter bezinning is aangeboden. Naar het eigen gevoelen van de classis zijn hun pogingen gestrand op een fundamenteel punt dat van te voren al in rekening kon worden gebracht. Uw commissie is van mening als er naar aanleiding van zaken die op de generale synode aan de orde zijn geweest, zich problemen voordoen in het kerkelijke leven, dit signaal ter harte moet worden genomen.

Er zijn verschillende aanmerkingen te maken op zaken die in deze brief worden gesteld. Naast hetgeen in de bijlagen 3 en 4 wordt genoemd, merkt uw commissie op dat de generale synode '98 uitsprak, dat de generale synode van 2001, naar aanleiding van de bevindingen, een nader besluit zou nemen (Acta GS 1998 art. 272 besluit 9).

Verder valt ook te wijzen op het feit dat de classis een definitieve regeling wil treffen aangaande de vertegenwoordiging van diakenen op de classis, terwijl de generale synode 2001 besloot dat de generale synode 2004 een definitief besluit zou nemen met betrekking tot de afvaardiging van diakenen op de classis. De classis is dus erg voortvarend geweest door niet op deze besluitvorming te wachten.

Concentreren we ons op het punt waar het op vast zit, dan is dat: welke bevoegdheid heeft de diaken op de kerkenraad en op de meerdere vergaderingen? Dit onderwerp is op deze synode (weer) een punt van bespreking.

Naar de gedachte van uw commissie getuigt het van welwillendheid om de classis Apeldoorn in een reactie op haar brief meer dan een formeel antwoord te geven. We geven er dan blijk van dat de GS zich de gevoelens van teleurstelling aantrekt en tegelijk kunnen we de classis wat deze zaak betreft van dienst zijn.

Wanneer deze synode in het kader van de besprekingen van het rapport van deputaten Adma een definitieve beslissing neemt over de afvaardiging van diakenen naar meerdere vergaderingen, en tevens aan deputaten kerkorde en kerkrecht opdracht geeft duidelijkheid te verschaffen inzake de plaats en bevoegdheid van de diaken op de kerkelijke vergaderingen, kan dit in het antwoordschrijven aan de classis Apeldoorn worden meegedeeld.

Uw commissie stelt u voor:

De generale synode,

kennis genomen hebbend
van de brief van de classis Apeldoorn met bijlagen,.

constaterende

- dat de classis geen concreet verzoek richt aan de generale synode,
- dat deze zaak inhoudelijk aan de orde is bij de bespreking van het rapport van deputaten ADMA,

besluit

een brief te schrijven aan de classis Apeldoorn waarin

1. de generale synode aangeeft begrip te hebben voor de problematiek;
2. de generale synode verwijst naar de besluitvorming rond de afvaardiging van de diaken naar de meerdere vergaderingen en naar de opdracht die deputaten kerkorde en kerkrecht hebben ontvangen om duidelijkheid te verschaffen over de positie van de diaken op de meerdere vergadering, in het bijzonder rond de zaken van opzicht en tucht.

J. P. Boiten, rapporteur.

BIJLAGE 72

Artikel 158

Rapport 9 van commissie 3 – aanvullend rapport bij rapport 2A inzake het rapport van deputaten eredienst (betreffende voorstel art. 69 K.O.)

Uw commissie zegt de vergadering dank voor de wijze van bespreking van haar rapport en het voorstel tot besluit. De volgende wijzigingsvoorstellen c.q. amendementen, aanvullingen zijn vanuit de vergadering aan de commissie meegegeven. Hoewel enkele voorstellen niet voorzien zijn van de vereiste namen meende uw commissie er toch goed aan te doen ze in behandeling te nemen.

Voorstellen vanuit de vergadering tot wijziging voorstel commissie

I.

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het rapport van deputaten eredienst alsmede het corresponderende rapport van de synodale commissie;
2. de eerder genomen besluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten vanaf de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied;

constaterende

1. dat alle voor 1998 genomen besluiten inzake het kerklied niet de beoogde eenheid hebben gebracht;
2. dat de besluiten van de synoden van 1998 en 2001 inzake het kerkelijk lied werden genomen met de intentie een laatste poging te doen om uit de impasse te geraken;
3. dat uit de enquête van deputaten blijkt dat inzake het kerklied de meerderheid van de kerken zich niet houdt aan de synodale bepalingen, met name vanuit de overtuiging dat de liedkeus behoort tot de vrijheid van de plaatselijke kerken;

overwegende

1. dat de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied heeft uitgesproken dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt;
2. dat het de roeping van de kerken is om ook in het kerkelijk lied de kerken bij het Woord te bewaren;
3. dat de Psalmen een geheel unieke plaats innemen, zoals ook blijkt uit de vele citaten uit het boek der Psalmen in het NT;
4. dat met het zogenaamde vrije lied voorzichtigheid geboden is omdat de kerkgeschiedenis laat zien dat door die liederen allerlei dwalingen de kerken kunnen binnenkomen.
5. dat al heel lang eenparigheid inzake het kerkelijk lied ontbreekt;
6. dat in de CGK, in de lijn van de gereformeerde traditie, altijd de Psalmen en andere berijmde schriftgedeelten in de eredienst werden gezongen, zoals verwoord wordt in art. 69 K.O.;
7. dat er in de gereformeerde traditie ook een lijn is waarop aan andere geestelijke liederen dan berijmde schriftgedeelten een plaats werd gegeven;

van oordeel

1. dat uit het rapport van deputaten eredienst blijkt dat een bundel liederen, door de GS vastgesteld, in de impasse geen uitkomst biedt;
2. dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en het gevaar in zich bergt dat dwalingen de kerk kunnen binnenkomen;
3. dat elke oplossing in de impasse waarin onze kerken inzake het kerklied terecht is gekomen een schijnoplossing is zonder de erkenning dat het om een geestelijk probleem gaat;
4. dat de GS geroepen is om geestelijke leiding te geven om uit deze impasse te geraken;

spreekt uit

1. dat de Psalmen van onschatbare waarde zijn;
2. dat de GS van 1980 terecht heeft uitgesproken dat de GS het zingen van andere geestelijke liederen dan berijmde schriftgedeelten niet verbiedt;
3. dat de eenheid niet bereikt is die de GS van 1983 met haar uitspraken inzake het kerklied beoogde;
4. dat kerkenraden die andere geestelijke liederen laten zingen dan berijmde schriftgedeelten erop hebben toe te zien dat die liederen in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;
5. dat uitspraak 3 niet betekent dat het zingen van andere geestelijke liederen geboden is, maar wel voor deze liederen ruimte geeft;

besluit

1. De tekst van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen:
In de eredienst zullen de 150 Psalmen gezongen worden alsmede andere geestelijke liederen die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;
2. Voor liederen in de eredienst gelden de volgende criteria:
 - a. de liederen moeten het heilshandelen van God zodanig vertolken dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming zijn en van de Geest der Schriften doordrenkt zijn;
 - b. de liederen moeten confessioneel verantwoord zijn;
 - c. de liederen moeten liturgisch verantwoord zijn;
 - d. literair en muzikaal moeten de liederen op niveau zijn;
3. in het reglement voor de kerkvisitatie op te nemen dat ook over het kerklied gesproken dient te worden in het licht van het onder 1 genoemde besluit;
4. de kerken van deze besluiten in kennis te stellen.

(ingediend door D. Visser, mede namens C. van Atten, J. Bosch, R. van de Kamp)

II.

Betreffende 'besluit 1':

1. In de eredienst zullen, vanwege hun uitzonderlijke meerwaarde, vooral de 150 Psalmen gezongen worden. Daarnaast kunnen gezongen worden de berijmde Schriftgedeelten, die door de generale synode zijn vastgesteld, alsmede andere geestelijke liederen, die in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis. (als amendement bij voorstel D. Visser, ingediend door)

III.

Betreffende besluit 1b:

- b. Voor andere liederen die men daarnaast in de eredienst wil zingen gelden de volgende criteria:

(ingediend door J.W. Schoonderwoerd, mede namens A.C. Uitslag, P.D.J. Buijs en C.A. den Hertog)

IV.

Inzake de 'criteria' genoemd in 'besluit 1 b.':

De commissie opdracht te geven nog tijdens deze generale synode een aantal criteria te formuleren, o.a. met behulp van het rapport van de deputaten voor het onderzoek naar het kerkelijk lied, zoals dat diende op de GS 1983.

(ingediend door P.D.J. Buijs, mede namens J.M.J. Kieviet, A.C. Uitslag, J.W. Schoonderwoerd en C.A. den Hertog)

V.

Uitbreiding van het 'besluit' met:

2. deputaten op te dragen in contact te treden met die gemeenten die te kennen hebben gegeven zich niet onvoorwaardelijk te zullen conformeren met een synodeuitspraak betreffende de te zingen liederen tijdens de erediensten, om via de weg van broederlijke gesprekken alsnog eenheid te bereiken, zodat verdere vervreemding van elkaar voorkomen wordt.

(ingediend door M. Baan)

Reactie van de commissie op deze voorstellen

Waar verwezen wordt naar het voorstel van de commissie treft u steeds de toevoeging '(cie)' aan.

Ad I.

– Onder 'constaterende'

'2' en '3' (cie) worden samengevoegd in een nieuw '2'. Uiteindelijk geen bezwaar. Uw commissie wilde beide besluiten volle nadruk geven.

'3' neemt de commissie over in plaats van '4'(cie)

– Onder 'overwegende'

Bij '1' wordt weggelaten: 'noch gebiedt'. Uw commissie handhaaft deze woorden, omdat ze

- a. in het rapport dat destijds diende op de GS 1980 gebruikt worden (Acta, bijlage 31, p. 208) en in de bespreking een duidelijke functie vervuld hebben;
- b. in de diverse besluiten daarna steeds herhaald zijn (ook in 2001, Acta art. 215)

'3' betreft alleen een tekstuele wijziging. Daarmee gaat de commissie akkoord.

'4' betreft een tekstuele wijziging, waardoor minder feitelijk wordt gesproken, maar op het mogelijke gevaar gewezen wordt. Uw commissie stelt voor '4'(cie) te handhaven, omdat dit in het direct hieraan voorafgaande voorstel (Acta 2001, art. 215) ook zo verwoord is.

Om diezelfde reden is het beter om '5' (cie) niet te laten vervallen (zie 'overwegende 7', Acta 2001, art. 215). Bovendien wijst dat nadrukkelijk op de geschiedenis van de traditie waarin we als kerken staan.

'5' betreft alleen een tekstuele wijziging. Daarmee gaat de commissie akkoord.

'7' en '8': het lijkt uw commissie de bedoeling van dit voorstel tot wijziging van de woorden 'hoofdlijn'en 'zijspoor' af te komen en wat meer de twee lijnen als gelijkwaardig naast elkaar te zetten. Het rapport van 1980 (Acta, bijlage 31, p. 202, 203) spreekt van 'De belangrijkste lijn: psalmen, geen gezangen' en 'Toch ook een lijn met gezangen'. Het is zondermeer duidelijk dat dit niet als een gelijkwaardige lijn gezien kan worden in de calvinistische traditie, en zeker niet vanuit de Afscheiding. Het gaat uw commissie erom dat duidelijk meegenomen wordt in de besluitvorming dat 1. vanuit de Schrift en de (christelijke) gereformeerde traditie er geen noodzaak bestaat om andere liederen te gaan zingen, 2. er vanuit de Schrift en de traditie wel de mogelijkheid opengelaten is dit te doen. Daarom '7' en '8' (cie) handhaven met wijziging in '8' van 'zijspoor' in 'zijlijn'. Ook onder 'spreekt uit' wordt niet meer gesproken over 'zijspoor' (zie 'spreekt uit 3')

Onder 'van oordeel':

'2' neemt uw commissie iets gewijzigd over als volgt:

'dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en gevaaren in zich bergt voor het geestelijke welzijn van de kerken.'

Als reden om deze laatste uitdrukking te laten staan, is dat niet alleen dwalingen een gevaar zijn, maar ook eenzijdigheden, het te veel drijven op allerlei individuele expressies e.d.

'3'(cie) wil uw commissie handhaven, omdat meer dan eens dit verband gelegd is en blijkt te bestaan.

'3' en '4' neemt uw commissie over als '4' en '5' in plaats van '4' en '5'(cie)

Onder 'spreekt uit'

'1' toevoegen juicht de commissie van harte toe.

'2' neemt de commissie niet over, dus '1' (cie) handhaven, omdat dit aansluit bij 'overwegende 1' en bij de uitspraak van 2001 (wordt dan '2')

'3' neemt de commissie niet over, omdat het minder duidelijk naar beide kanten verwoordt wat te betreuren is. Wel stelt uw commissie voor om b. als volgt te wijzigen om zo naar beide kanten toe recht te doen:

b. het besluit van 1983 om de voorgestelde bundel niet vrij te geven geen recht blijkt te hebben gedaan aan wat in 1980 beoogd werd.

'4': '2' (cie) wijzigen conform '4' (wordt dan '3')

'5': is dan al verwoord in '1'(cie).

Onder 'besluit'

'1'

De commissie benadrukt nogmaals wat in haar rapport staat waarom we aan de ene kant heel duidelijk de lijn vanuit de geschiedenis van onze kerken willen voortzetten als in 'besluit 1'(cie) verwoord. Om echter ook recht te doen aan 'overwegende 8'(cie) en om in de ontstane impasse een uitweg te vinden is er een 'sub b' waaronder 'andere liederen' een in de kerkorde verankerde plaats ontvangen.

Met dit woord 'andere' nemen we ook voorstel III over.

'2'

Neemt de commissie over en daarmee ook het ingediende voorstel IV

'3'

Het lijkt uw commissie vanzelfsprekend dat als het kerklied ter sprake komt dat ook aan de hand van de genoemde criteria met elkaar wordt gesproken.

Voorstel II

Dat wil in bovengenoemd voorstel I dus benadrukken dat er onderscheid dient te zijn tussen de Psalmen en andere liederen en dat m.b.v. de hulpwerkwoorden 'zullen' en 'kunnen'. Dat lijkt uw commissie de zaak niet verhelderen, te meer daar berijmde Schriftgedeelten dan toch bij de eerste categorie van 'zullen'thuis zouden horen.

Dit amendement neemt uw commissie niet over.

Voorstel III

Wordt wat het woord 'andere' betreft overgenomen. De uitdrukking 'in de eredienst' is overbodig in het kader van art. 69 K.O.

Voorstel IV

Is door uw commissie aanvaard en globaal uitgevoerd. Uw commissie is wel van mening dat een nadere concretisering niet direct de taak van een synodecommissie kan zijn, omdat het de vraag is of dat op een verantwoorde wijze op zo korte termijn kan. Als 'proeve' is wel een bijlage bijgevoegd met de vraag of uw vergadering iets dergelijks voor ogen heeft.

Voorstel V

Deze extra opdracht aan deputaten lijkt uw commissie voort te komen uit oprechte zorg over wat gebleken is uit de gehouden enquête. Toch lijkt het ons niet de aangewezen weg dat deputaten eredienst deze opdracht specifiek krijgen. De intentie van dit voorstel neemt de commissie wel over, namelijk het grote belang van het elkaar blijven aanspreken en dan in een 'broederlijk' gesprek.

Alles samenvattend en overwegend komt uw commissie tot het volgende voorstel van besluit:

Gewijzigd voorstel tot besluit

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. het rapport van deputaten eredienst alsmede het corresponderende rapport van de synodale commissie;
2. de eerder genomen besluiten en de daaraan ten grondslag liggende rapporten vanaf de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied

constaterende

1. dat alle voor 1998 genomen besluiten inzake het kerkelijk lied niet die eenheid hebben gebracht die men gehoopt had;
2. dat de besluiten van de synoden van 1998 en 2001 inzake het kerkelijk lied werden genomen met de intentie een laatste poging te doen om een uitweg te zoeken in de onbevredigende situatie rondom het functioneren van art. 69 K.O.;
3. dat uit de enquête van deputaten blijkt dat inzake het kerklied de meerderheid van de kerken zich niet houdt aan de synodale bepalingen, met name vanuit de overtuiging dat de liedkeus behoort tot de vrijheid van de plaatselijke kerken;

overwegende

1. dat op de generale synode van 1980 inzake het kerkelijk lied uitgesproken is dat de Heilige Schrift het zingen van liederen die niet rechtstreeks berijmde Schriftgedeelten zijn niet verbiedt, noch gebiedt;
2. dat het de roeping van de kerken is om ook in het kerkelijk lied de kerken bij het Woord te bewaren;
3. dat de Psalmen een geheel unieke plaats innemen, zoals ook blijkt uit de vele citaten uit het boek der Psalmen in het NT;

4. dat de geschiedenis van de kerken laat zien dat ook via zogenaamde vrije liederen allerlei dwaalleer de kerken is binnen gekomen;
5. dat het calvinistisch beginsel is dat in het kerklied de Schrift zelf aan het woord komt;
6. dat al heel lang eenparigheid inzake het kerkelijk lied ontbreekt;
7. dat weliswaar van het huidige standpunt ten aanzien van het kerkelijk lied, zoals dat verwoord wordt in art. 69 K.O., nog nooit is aangetoond dat dit tegen de Schrift of de confessie ingaat en dat dit daarom als hoofdlijn gehandhaafd kan blijven;
8. dat echter in de gereformeerde traditie er ook een zijlijn is aan te geven waaruit blijkt dat wel een plaats werd gegeven aan het vrije lied, omdat men van mening is dat schriftuurlijke gezangen de mogelijkheid bieden het heil dat God in Jezus Christus heeft geschonken te bezingen in woorden geput uit héél de Schrift;

van oordeel

1. dat in het licht van het rapport van deputaten erediensdienst het aanbieden van een selectie liederen geen uitkomst kan bieden in de ontstane situatie;
2. dat het zondermeer vrijgeven van het vrije lied binnen onze kerken een breuk betekent met onze eigen kerkgeschiedenis en gevaren in zich bergt voor het geestelijk welzijn van de kerken;
3. dat prediking en kerklied niet los van elkaar staan en dat daarom de keuze van kerkliederen in de praktijk ook iets blijkt te zeggen over de inhoud van de prediking;
4. dat elke oplossing in de impasse waarin onze kerken inzake het kerklied terecht is gekomen een schijnoplossing is zonder de erkenning dat het om een geestelijk probleem gaat;
5. dat de GS geroepen is om geestelijke leiding te geven om uit deze impasse te geraken;

spreekt uit

1. dat de Psalmen van onschatbare waarde zijn.
2. dat de Christelijke Gereformeerde Kerken in Nederland het 'vrije lied' weliswaar toestaan (de Schrift verbiedt het niet), maar niet voorstaan (de Schrift gebiedt het niet);
3. dat kerkenraden die andere geestelijke liederen laten zingen dan berijmde schriftgedeelten erop hebben toe te zien dat die liederen in overeenstemming zijn met Schrift en belijdenis;
4. dat het te betreuren is dat:
 - a. kerkenraden zich niet strikt hebben gehouden aan het gestelde in art. 69 K.O.
 - b. het besluit van 1983 om de voorgestelde bundel niet vrij te geven geen recht blijkt te hebben gedaan aan wat in 1983 beoogd werd, namelijk de eenheid der kerken;

besluit

1. de tekst van art. 69 K.O. als volgt te wijzigen:

'In de eredienst zullen in principe psalmen gezongen worden, alsmede berijmde Schriftgedeelten door de generale synode vastgesteld.

 - a. Onder een berijmd Schriftgedeelte wordt verstaan de berijming van een aaneengesloten passage uit de Heilige Schrift. Tot de bedoelde berijmde Schriftgedeelten behoren de door de synoden van 1959, 1974 en 1989 vastgestelde liederen.
 - b. Voor andere liederen gelden de volgende criteria:
 1. de liederen moeten het heilshandelen van God zodanig vertolken dat zij met het geheel van Gods heilsopenbaring in overeenstemming zijn en van de Geest der Schriften doordrenkt zijn;
 2. de liederen moeten confessioneel verantwoord zijn;
 3. de liederen moeten liturgisch verantwoord zijn;
 4. literair en muzikaal moeten de liederen op niveau zijn. (Acta 1983, bijlage 46, p.211).
2. deputaten op te dragen zich verder te bezinnen op nadere concretisering van criteria waaraan een kerkelijk lied in het licht van Schrift en belijdenis dient te voldoen om zo een handreiking te bieden ter beoordeling van liederen.
3. in het reglement voor de kerkvisitatie (bijlage 25 K.O., onder I vraag 13) op te nemen dat ook over het kerklied gesproken dient te worden in het licht van de onder 1. en 2. genoemde besluiten, en wel als volgt:
 - a. *Vindt er regelmatig toetsing plaats van bestaande en nieuwe liederen aan de hand van de in art. 69 K.O. genoemde criteria (en de uitwerking ervan in bijlage ... K.O.) van liederen die gezongen worden in de eredienst?*
 - b. *Hoe waakt u erover dat in de eredienst het principe tot uitdrukking komt dat de psalmen en berijmde Schriftgedeelten prioriteit hebben boven andere liederen?*
4. de kerken van deze besluiten in kennis te stellen.

BIJLAGE 73
Artikel 162

Rapport 2 B commissie 3 inzake het rapport van deputaten erediensdienst

In rapport 2 A besprak uw commissie de aan deputaten gegeven opdracht (opdracht 7) inzake art. 69 K.O. In dit rapport komen de overige zaken aan de orde waartoe de generale synode 2001 opdracht gegeven had aan dit deputaatschap (opdrachten 1 t/m 6).

Schriftberijmingen

Zoals te lezen valt in paragraaf 3.1 hebben deputaten de zaken rond de bundel Schriftberijmingen

behartigd. Deputaten keken destijds op van het verzoek van uitgeverij Buijten & Schipperheijn om de 40 Schriftberijmingen op te mogen nemen in een bundel van 59 liederen. Daar was volgens de uitgever vraag naar vanuit de kerken en dat is gebleken ook, omdat de 1^e druk inmiddels bijna uitverkocht is. Verder is het goed te beseffen dat deze bundel in eigen beheer door Buijten & Schipperheijn is uitgegeven, zodat deputaten er niets over te zeggen hebben.

Samenwerking

De commissie is ervan overtuigd dat deputaten blijkens hun rapportage hebben voldaan aan de opdrachten die samenhangen met het zoeken van contacten en vormen van samenwerking op het gebied van kerkmuziek en liturgie. Ze hebben:

- a. kennis genomen van wat bij andere kerken reeds verschenen was inzake liturgie/ kerkmuziek/ liturgische formulieren;
- b. medewerking gehad van GKv-zijde inzake de nieuwe liturgische formulieren;
- c. een begin gemaakt met de bezinning op de relatie tussen de huidige cultuur en liturgie.

Wat het laatste onderwerp betreft is met hen gesproken over de opmerking: 'Binnen de deputaten eredienst en kerkmuziek worden de problemen die er op dit terrein liggen scherp gezien. Op dit punt is er bij ons een behoorlijke achterstand...' (p.6). Hiermee is aangegeven dat het nadenken over wat liturgie in z'n algemeenheid is (bijv. over de verhouding: God ontmoet de gemeente – de gemeente ontmoet God) bij hen al volop plaatsvindt, terwijl dat bij ons slechts sporadisch gebeurt is. Daarbij wordt ook nagedacht over concrete zaken als het gebruik van een beamer (waarom wel/niet?) en allerlei wensen van bruidsparen.

Herziening liturgische formulieren

– opmerkingen vooraf

Allereerst wil de commissie de voorgeschiedenis onder uw aandacht brengen om te voorkomen dat de discussie zich onnodig uitbreidt.

De opdracht die door de generale synode 1998 gegeven werd aan de toenmalige 'deputaten voor de uitgave van de Schriftberijmingen en de herziening van de liturgische formulieren' had uitsluitend betrekking op de formulieren uit 1968/69, 1971/72 en 1974 (dat wordt bedoeld met 'de bestaande formulieren'). Deze raakt op geen enkele manier de klassieke formulieren. Die staan als zodanig buiten deze herziening.

Die opdracht betrof een onderzoek te doen naar de wenselijkheid van: a. uitbreiding van schriftuurlijk onderwijs, b. vermeerdering van het aantal formulieren. Tevens dienden zij een onderzoek te doen naar een bewerking van de bestaande formulieren qua taal en stijl in hedendaags Nederlands. Daarover werd gerapporteerd aan de generale synode van 2001 (zie daarvoor Acta 2001, bijlage112, p.650-653).

Op grond van dat rapport en de bespreking ervan ter synode zijn aan deputaten eredienst de opdrachten gegeven, zoals vermeld op p.1 van het rapport.

We wijzen uw vergadering daar nadrukkelijk op. Ook het gebruik van nog weer andere liturgische formulieren zal een deel van de kerken, met name waar alleen de klassieke formulieren gebruikt worden, zorgen baren. En die zorg mag best uitgesproken worden. Er is inderdaad het gevaar dat de oorspronkelijke 'bestaande formulieren' die een vaste basisinhoud hebben, vervangen worden door altijd een en hetzelfde alternatieve formulier, zodat een zekere eenzijdigheid kan optreden. Er kan de zorg zijn dat hierdoor de onderlinge herkenning verder zal afnemen.

Maar uw commissie is van mening dat we nu niet terug kunnen achter de door de generale synoden van 1998 en 2001 gegeven opdrachten, tenzij er – en dat is de gebruikelijke regel – nieuwe argumenten zouden zijn op grond waarvan via de kerkelijke weg een dergelijk verzoek gedaan zou worden. Een dergelijk verzoek ligt niet ter tafel op deze synode en kan daar ook niet staande de vergadering neergelegd worden. Wellicht is dit ten overvloede, maar uw commissie meende er toch de vergadering mee te dienen door deze 'opmerkingen vooraf' te maken.

– opmerkingen over de concept-formulieren

Algemeen:

In de eerste plaats wil uw commissie onderstrepen dat er in dit opzicht veel werk verzet is door de broeders. De concepten zijn een lange weg gegaan van wikkelen en wegen voordat dit resultaat er was.

Daarvoor onze waardering. Het mag duidelijk zijn dat (overeenkomstig de hun gegeven opdracht) deputaten zich beperkt hebben tot het opstellen van doop- en huwelijksformulieren. Aan het ontwerpen van andere formulieren is men niet toegekomen. Naar aanleiding van het voorstel over een formulier voor het afleggen van belijdenis des geloofs (een zaak die uw commissie ook nuttig lijkt) is ook gesproken over het belang van een formulier voor de bevestiging van een tweede huwelijk.

Dat neemt niet weg dat er vragen overblijven en kritische opmerkingen gemaakt kunnen (blijven) worden. We noemen er enkele:

- Voldoen deze formulieren aan de vereiste van 'een gelijk grondpatroon, met een verschillende toespitsing'? Doopformulier I heeft een toespitsing richting evangelische beweging, doopformulier II heeft een meer vierend karakter'. Maar of het oorspronkelijke grondpatroon helder genoeg blijft, is op sommige punten een vraag gebleven. Wellicht is het ook deze formulieren overvragen, omdat aan de andere kant gewaakt moest worden qua lengte.
- Doopformulier I is sterk onderwijzend, terwijl II van een luisteraar veel vraagt en als leerdicht om te lezen wel, maar om voor te lezen niet zo gemakkelijk te volgen is.

Welnu, in de bij dit rapport gevoegde bijlage kunt u nagaan welke vragen uw commissie reeds met deputaten doorgesproken heeft. Op basis daarvan stelt uw commissie in ieder geval de volgende wijzigingen voor (naast de wijzigingen waarvan deputaten hebben reeds aangegeven akkoord te gaan).

- concept-doopformulier I:
Overeenkomstig het genoemde in vraag 4 de bijzin te laten vervallen ('zoals Hij eens opstond uit de dood')
- concept-doopformulier II:
Overeenkomstig het onder vraag 4 genoemde bezwaar deputaten op te dragen deze vraag zo te formuleren dat niet zó gemakkelijk er verkeerde conclusies getrokken kunnen worden.

In het algemeen:

Deze formulieren ook eerst nog een keer na te zien op consistentie in spelling, punctuatie e.d. alvorens ze als 'proeve' toegezonden kunnen worden aan de kerkenraden.

Kleine wijzigingen

Uw commissie doet uw vergadering de suggestie om alle geringe wijzigingen schriftelijk in te dienen bij uw commissie, zodat deze ze op een overzichtelijke manier ter hand kan stellen aan de deputaten. Uiteraard zal dat overzicht eerst ter goedkeuring nog aan uw vergadering overlegd worden.

Voorstellen tot besluit

De commissie stelt de synode voor het volgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de twee concept-doopformulieren en het concept-huwelijksformulier vast te stellen (met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen) en deputaten op te dragen:
 - a. die in de vorm van een 'proeve' toe te zenden aan de kerkenraden;
 - b. de kerkenraden te verzoeken om hun reactie te geven op deze formulieren;
 - c. in hun rapportage aan de generale synode 2007 van deze reacties verslag te doen.

Verder deputaten op te dragen:

3. een concept-formulier op te stellen dat gebruikt kan worden bij het afleggen van openbare geloofsbelijdenis;
4. overeenkomstig het besluit van de generale synode 2001 (Acta art. 254) verder te werken aan het opstellen van nieuwe formulieren (waarbij te denken valt aan een formulier inzake een tweede huwelijk);
5. zich te bezinnen op nadere concretisering van de in art. 69 K.O. genoemde criteria waaraan in de eredienst te zingen liederen dienen te voldoen en de uitkomst van deze bezinning ter goedkeuring voor te leggen aan de generale synode 2007;
6. de studie naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie voort te zetten in samenwerking met andere daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte (waaronder in ieder geval het deputaatschap Eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt));
7. opnieuw deputaten te benoemen.

M.J. Kater, rapporteur

Bijlage

Lijst met vragen/ opmerkingen bij de conceptformulieren

(In onderstaande opmerkingen wordt het desbetreffende formulier op de voet gevolgd)

Algemene opmerking:

- veel te veel komma's.
- keuze maken tussen of het Zijn gemeente of zijn gemeente zal zijn (moeten we ons echt aanpassen aan de trend van zo weinig mogelijk hoofdletters?)

In de drie formulieren is de huidige spelling van het Nederlands gebruikt. De twee neerlandici in ons deputaatschap hebben daar nauwkeurig op toegezien. Vandaar de komma's en de spelling van de bezittelijke voornaamwoorden die op de HEERE betrekking hebben met een kleine letter.

Concept doopformulier 1

Dit formulier wil een accent leggen richting de evangelische beweging.

Vraag:

1. wat is het nut/ functie van de lange inleiding aan het begin ('Voordat.....gedoopt')?
Wat uw commissie betreft kan dit worden weggelaten, mede gezien de lengte van het formulier. In ieder geval de alinea over het pinksterfeest: dat zou op het eerste gehoor juist pleiten voor volwassendoop.

De bedoeling is om vanuit de Schrift (!) (immers richting Ev. Bew.) eerst iets te zeggen over de doop i.h.a. en vervolgens bij de kinderdoop uit te komen.

2.

- a. 'algehele reiniging'. Voorstel (als '74) laten staan: 'tenzij wij wedergeboren worden...'. Dit is zo'n centrale notie en bovendien zul je 'algehele reiniging' ook uit moeten leggen.
- b. Verder stellen we voor om Job 14: 4 juist te vervangen door de tekst die nog duidelijker spreekt: Ps. 51: 6
- c. waarom niets meer over het onder Gods toorn liggen als 'kinderen des toorns'?

Bewust is gekozen om het beeld van rein/ onrein vol te houden in dit stukje onderwijs vanwege het water van de doop. Vandaar Job 14: 4 en i.p.v. wedergeboorte 'reiniging'. Dat de uitdrukking 'kinderen des toorns' verdwenen is, heeft te maken met het feit dat je niet én andere beelden kunt gebruiken én ook al het 'oude' nog daarbij munt zeggen.

3. '...daarom zoeken wij onze zaligheid buiten onszelf...'. In de 'vragen aan de ouders' wordt verlossing gebruikt. Beter één woord te kiezen in beide zinnen.

Beide woorden zijn bijbelse woorden.

4. Grote moeite hebben we met de zin 'Hij belooft dat Hij ons doet opstaan...., zoals Hij eens opstond uit de dood'. Dit is dogmatisch zeer twijfelachtig geformuleerd. Vooral dit 'zoals' kan te gemakkelijk tot misvattingen leiden. Maar wat we vooral missen is dat dit alleen werkelijkheid wordt in Zijn gemeenschap (denk aan het 'inlijven')!

Hier moet naar onze mening echt iets in van het 'in' de gemeenschap met Hem. Suggestie: GKv-formulier heeft hier dat Hij belooft dat Hij ons één maakt met Hem.....

Hier moet inderdaad óf de bijzin vervallen ('zoals....') óf toevoegen in de hoofdzin de gedachte van 'met Hem opstaan'.

5. Is de naam HEERE bewust gekozen? En waarom dan niet op p.13 '... om de Heere met en in zijn gemeente te dienen...'??

De verbondsnaam is inderdaad bewust gekozen. Maar op p.13 gaat het o.i. om de Heere Jezus.

6. In het formulier '74 wordt niet zó nadrukkelijk gesproken over de 'drie-enige God' als in dit formulier (daar wordt volstaan met 'God'). Is dit bewust gedaan tgo. Evangelischen?

Vooral in aansluiting aan de drie-voudige belofte

7. Waarom (4e alinea van onder) wél de slavernij van Egypte genoemd, terwijl de Rode Zee/ Schelfzee verdwenen is?? (ook in het gebed)

Je kunt niet alles noemen.

8. Graag kritisch kijken naar 'wollige omschrijvingen'. Voorbeeld (dezelfde alinea). 'Zij zijn een deel van de gemeente van de HEERE...'. Kan korter: '.....van Zijn gemeente....'.

Akkoord

9. (p.13). Waarom wel christelijke gemeente te Kolosse en bij Korinthe een paar regels verder weg? O.i. kan het gewoon weggelaten worden.

Overigens kan Nieuwtestamenteisch → nieuwtestamenteisch

De eerste keer nadrukkelijk richting de Ev.Bew. aangegeven dat het daar echt om een nieuwtestamenteische gemeente gaat. Dat kan dan de 2^e keer achterwege blijven.

10. In plaats van '...opgeroepen tot geloof te komen...': '.... geroepen tot geloof en levensheiliging' (dus ook korter geformuleerd). Maar o.i. wordt in Gods Woord niet opgeroepen, maar worden we geroepen!

Akkoord.

11. (gebed):
- moet 'hen' niet 'hun' zijn (of sluiten we aan bij gemakzuchtig nederlands?)
 - 'zich' → 'Zich'
 - 'uw Naam' maar verderop 'Zijn dood' (hoofdlettergebruik)
 - '...tot zegen wezen' → '..tot zegen zijn'
 - 'Wij zijn in uw Naam gedoopt...'. En de onkerkelijke familieleden/ vrienden dan??
- 'Geef dat wij ook beseffen....(voorstel): *wat we U beloofd hebben met het oog op onze kinderen'*

Voor hoofdletters, zie boven. Het is de gemeente des HEEREN die samenkomt dát is het uitgangspunt geweest.

Verandering zin akkoord.

- 12 (vragen):
- Waarom in 1 niet 'erkent u' of 'belijdt u'?
 - Komt in de 2^e vraag zo wel tot uitdrukking dat het niet gaat om deze plaatselijke kerk alleen, maar om het geheel van de christelijke kerk? En verder lijkt ons het woord 'onfeilbaar' op deze plaats niet het juiste woord. Wat er mee wordt beleden is duidelijk, maar dit is een nieuwe toevoeging. Waarom? (zie mogelijke bezwaren tegen dit woord in BGD)

Gekozen voor de volgorde 'geloven' en (dan) belijden. 'Onfeilbaar' mag vervallen.

13. (dankzegging):
- beter over 'hij/ zij'(of 'naam') dan het woord 'het' voor een kind.

Ieder is vrij om 'het' te vervangen zoals 'hij/zij' wil.

Een zin die we niet kunnen overnemen is:

'Wilt U er in uw genade voor zorgen dat er nooit één van hen... verloren gaat'.

De zin daarvoor én daarna zijn helder. Maar hier 'overvragen' we en staat er iets zo massief dat het bijna een 'opdracht' lijkt.

De bedoeling is juist de ernst te onderstrepen dat een kind van het verbond verloren kan gaan! Het heeft dus juist niet de lading van een 'overvragen'.

14. Waarom Onze Vader toegevoegd?

Omdat andere formulieren dat ook kennen.

Concept doopformulier 2

1.

a. Algemene opmerkingen:

- poëtisch sterk (knappe woordspelingen), maar de vraag is of het onderwijzend is en óf de mensen het zullen begrijpen, goed zullen begrijpen.

Bij deze vraagstelling komt het verschil om de hoek kijken tussen een 'didactische liturgie' of een 'liturgische didachè'. Onze formulieren tot nu toe horen tot de eerste categorie. Dit formulier zou je meer tot de tweede categorie kunnen rekenen. Maar in beide gaat het om onderwijs. Psalm 78 – om maar een voorbeeld te noemen – is poëzie, maar geeft tegelijk onderwijs aangaande de daden van de Heere.

b. Voorbeeld: 'Ook de kinderen mogen in dit geheimenis delen'. Is oor iedereen duidelijk dat dit een sacramentele wijze van spreken is, het hen 'in de belofte' toegezegd is? Het gebruikt veel minder woorden, maar is het echt gemakkelijker te volgen?

*Valt hetzelfde niet te zeggen over passages uit de oude formulieren? Voorbeeld: Klassiek doopformulier: 'En hoewel onze kinderen deze dingen niet verstaan, zo mag men ze nochtans daarom van de doop niet uitsluiten, aangezien zij ook zonder hun weten der verdoemenis in Adam deelachtig zijn, en alzo ook weder in Christus tot genade aangenomen worden.' Versie 1968/69, 1971/72 en 1974: 'Hoewel onze kleine kinderen deze dingen nog niet begrijpen, mogen zij niet van de doop worden uitgesloten, omdat ook zij zonder het zelf te weten in Adam veroordeeld zijn en in Christus **tot genade aangenomen worden**. Nog een voorbeeld uit het dankgebed: ...wij danken en loven U, dat Gij ons en onze kinderen....in Hem tot Uw kinderen **aangenomen hebt** ...*

2. Het geheel heeft iets 'hoogkerkelijks' in zich.

U noemt het formulier 'poëtisch' – dat valt overigens reuze mee; het is alleen maar kolometrisch weergegeven; daardoor lijkt het op een gedicht. Maar afgedacht daarvan: noemen wij poëzie in de Bijbel of de Psalmbereijming ook 'hoogkerkelijk'?

Dit heeft te maken met de andere opzet die hoort bij een 'liturgische didachè' die meer hymnisch van karakter is. Bijbels is daar niets op tegen, gelet op de vele leerdichten die daar te vinden zijn. Een psalm of lied waarin de daden des Heeren als onderwijs worden verkondigd klinkt nu eenmaal anders dan een uiteenzetting van het evangelie door de apostel Paulus in zijn brieven. Die twee vormen mag je niet tegen elkaar uitspelen.

3. Een paar kleine dingen:

In de geloofsbelijdenis geen 'Heer', maar 'Heere'. Katholiek → katholiek

Akkoord.

4. Vraag 1 kan zo o.i. niet. Die is te massief. De ouders kunnen niet zo erkennen dat hun kindje persoonlijk uit deze duisternis wordt getrokken. Na lang praten kun je argumenten aanvoeren waardoor het misschien net 'kan', maar dat lijkt ons de bedoeling niet. Het klinkt nu écht te veel als een feit dat het kindje behouden is, tenzij.... Volgens Gods Woord is het kindje verloren, tenzij.....

Dat laatste is ook te massief uitgedrukt. Zie Dordtse Leerregels I, 17.

Is 'geheilgd zijn' wat anders dan door God in het licht van zijn genade gezet zijn? Uit het geheel van het formulier en uit de andere vragen mag duidelijk zijn dat de hand van het geloof nodig is.

5. Vraag 2: OT en NT zijn niet alleen/meer dan: 'het verlossende Woord'.

Het bestaande formulier heeft: 'de waarachtige en volkomen leer der zaligheid', d.w.z. Gods Woord tot zaligheid; het verlossende Woord Gods. Het is anders gezegd hetzelfde.

6. Verder moet achter de doopformule nog 'amen' komen.

Akkoord. Het 'amen' kan echter ook in een lied direct daarop aansluitend volgen.

Concept huwelijksformulier

Algemeen:

1. Kunt u helder maken wat er 'nieuw' is aan dit formulier in het onderwijzende gedeelte, behalve de (letterlijke) definitie van het huwelijk, zoals vorige synode vastgesteld?

De taal is meer aangepast naar de taal zoals die in onze tijd gebezigd wordt. De zegen voor het bruidspaar is een apart moment in het formulier. Daarna wordt een gebed uitgesproken. Het vervolg van het gebed – dat eventueel ook als 'dienst der gebeden' op een ander moment in de dienst kan plaatsvinden – is een toevoeging die zinvol is en ook een pastorale waarde heeft voor allen die de dienst bijwonen.

2. Is het de bedoeling dat er nog meer komen met een ander karakter? Waarin de 'vreugde over het huwelijk' iets meer naar voren komt?

Graag, als de synode daartoe opdracht geeft!

3. Verder lijken ons de 'kopjes' overbodig en ook niet een vlag die de lading dekt (doel = ook onderwijs).

Deputaten denken dat deze kopjes de leesbaarheid van het formulier vergroten.

4. Wat is het nut van het woord '...totale levensgemeenschap...'? Is dit woordje 'totaal' niet alleen van toepassing als het gaat om de gemeenschap met God?

'Totaal' geeft aan de grootst mogelijke openheid naar elkaar en de volledige overgave en toewijding aan elkaar.

En dan wat korter: 'het huwelijk gezien worden als...' → 'is het huwelijk een (totale) levensgemeenschap...'

Akkoord.

5. (Bij 'Kana'): 'onze Here Jezus Christus', zo stond het er. Waarom veranderd in 'de'?

Uw voorstel is inderdaad een verbetering.

6. (laatste zin van de laatste alinea eerste gedeelte). 'In die nood mogen zij...'

..., ook als het moeilijk is' lijkt ons niet fraai.

Mag anders.

7. (wederzijdse verplichtingen): niet 'het', maar 'een' huwelijksverbond' (eerste zin).

Akkoord.

8. citaat Ef. 5: 21: 'in de vreze van Christus' (volgens NBG).

Akkoord.

9. (gebeden): 'voor mensen die geen partner hebben' → 'voor mensen die alleen gaan'.

Akkoord.

BIJLAGE 74
Artikel 168, 186

Rapport deputaten hulpverlening binnen- en buitenland,

1. Inleiding

Deputaten hulpverlening binnen- en buitenland bieden u met genoegen dit rapport van hun werkzaamheden aan die zij verricht hebben sinds de synode 2001. In die periode is veel gebeurd. Al lezend in dit rapport zult u dat merken.

Naast de noodzakelijke bezinning die deputaten jaarlijks houden over de voortgang van de projecten en de wijze waarop kerkelijke hulpverlening gestalte moet krijgen, hebben deputaten zich ook bezonnen op andere zaken. De weerslag daarvan vindt u in hoofdstuk drie. Over onze werkwijze doen we verslag in hoofdstuk vier. In hoofdstuk vijf vindt u de weerslag van wat we aan toerusting hebben gedaan. In hoofdstuk zes willen we niet uitgebreid verslag doen van elk project dat deputaten hebben gesteund in de afgelopen drie jaar. Naast dit rapport moet u de Projectenlijst 2002-2003 en 2003-2004 houden, die we als bijlage bij dit rapport u aanbieden. De informatie die daarin staat over de projecten willen we niet herhalen. Hoofdstuk zeven geeft informatie over de samenwerking met het Dienstenbureau. In hoofdstuk acht doen we verslag van de contacten die we als deputaten onderhouden. Een financieel hoofdstuk negen gaat vooraf aan de voorstellen die terug te vinden zijn in hoofdstuk tien. Een hoofdstuk elf met verklaring van alle in dit rapport gebruikte afkortingen complementeert dit rapport.

1.1. Ontwikkelingen

Het werk van deputaten hulpverlening heeft in de afgelopen periode in het teken gestaan van inkrimping van de uitgaven voor daadwerkelijke hulp. De oorzaak daarvan is, dat de lasten aanzienlijk zijn toegenomen.

men. Deputaten werden met ingang van 2001 immers verantwoordelijk gesteld voor een bijdrage in bureau- en personeelskosten ten bedrage van € 85.000,- die voldaan moet worden aan ADMA. Daar komt bij dat de inkomsten niet navenant zijn gestegen, maar dat er helaas een trend is dat de inkomsten licht dalen. Dat is mede het gevolg van de besluitvorming van de synode 2001. Opnieuw betreuren deputaten dat er met hen geen overleg is geweest over het afwijken van het advies dat zij gegeven hebben.

Niettemin zijn wij de Heere dankbaar voor de bijdragen uit de kerken, die ons in staat stelden te doen wat in dit verslag wordt gerapporteerd. Als getuigenis met de daad mag het iets zichtbaar maken van Gods gerechtigheid en barmhartigheid.

Een tweede belangrijke ontwikkeling was de bezinning met deputaten ADMA over de eenheid van het diaconaat en de gewenste gevolgen voor de integratie van de beide deputaatschappen. U vindt de overwegingen die tot deze besluitvorming hebben geleid in hoofdstuk 3 (zie ook 8.1 en voorstel 10).

Een derde lijn was het streven naar grotere doelmatigheid in het vergaderen en werken. De beraadsgroepen hebben een grotere bevoegdheid gekregen, waardoor het aantal plenaire vergaderingen kon worden beperkt (5.1). De Commissie Bezinning, Publiciteit en Toerusting (BPT) is opgenomen in het moderamen. Door dubbelfuncties was dat geen grote ingreep (5.2). Alle uitvoerende werkzaamheden van ons project in Mozambique zijn overgedragen aan Tear Fund (6.1.2). Voorts hebben we als beleid vastgesteld dat wij versnippering zullen tegengaan en zullen zoeken naar concentratie op een beperkt aantal grotere projecten. Daarbij blijft onverminderd van kracht dat wij diaconieën/kerkenraden willen steunen bij de initiatieven tot hulpverlening die zij nemen. In de Projectenlijst is de weerslag van dat beleid te vinden in de 'doorsluisprojecten' en de 'goede doelen lijst'.

Ten slotte kenmerkt de verslagperiode zich door het tussentijds terugtreden van verschillende deputaten. Toch heeft het werk van deputaten goede voortgang kunnen vinden, mede met hulp van personen die met de status van adviseur zich voor (onderdelen van) het werk hebben ingezet (1.2).

1.2. Samenstelling van het deputaatschap

Door de synode van 2001 zijn de volgende leden benoemd: de zrs. W. Pietersma, W. van Roekel-Peppink en M. Schouten, en de brs. T. Baars (penningmeester), L. den Butter (secretaris), H. Jochensen, K.T. de Jonge, B. Loonstra (voorzitter), B. Reinders en H.J. Takken. Algemeen secundus was br. B. Geijtenbeek. Br. Jochensen moest als gevolg van maatschappelijke verplichtingen tussentijds zijn taak neerleggen. Br. Geijtenbeek zag geen mogelijkheid om de ontstane vacature op te vullen. Gelukkig was het mogelijk twee adviseurs te benoemen. Zr. T. Witzier-Van 't Hof uit Sneek is lid van de redactie van Doorgeven en br. W.J.P. Boers uit Sliedrecht is adviserend lid van de beraadsgroep Europa en assisteert de penningmeester.

Voor een nieuwe periode zijn niet herkiesbaar de zrs. Pietersma en Van Roekel en de brs. Baars, Jochensen, Loonstra, Takken en Geijtenbeek.

2. Opdracht generale synode

Deputaten hebben zich ingezet tot vervulling van de taak die de generale synode hun heeft opgedragen. Deze taak is volgens de vastgestelde instructie:

- a. hulp te verlenen aan kerken en christelijke instellingen in binnen- en buitenland in noden van onderscheiden aard vanuit de gemeenschap met Christus en de daaruit voortvloeiende roeping;
- b. de kerkenraden en in het bijzonder de diaconieën voor te lichten en toe te rusten ten aanzien van de hulpverlening der kerken en de diakenen te stimuleren om de nood van de naaste aan de gemeente voor te houden en op te wekken tot barmhartigheid en gerechtigheid;
- c. bij calamiteiten de kerkleden op te wekken hun persoonlijke roeping te vervullen tegenover hun naaste in nood;
- d. adviezen te geven aan kerken en kerkleden over de mogelijkheden tot hulpverlening;
- e. zich te bezinnen op de vragen en consequenties die met hulpverlening samenhangen.

3. Bezinning

Aanvankelijk was deze taak toebedeeld aan het zgn. BPT-beraad voor Bezinning, Publiciteit en Toerusting. Later werd dit beraad ondergebracht bij het moderamen. Hulpverlening wereldwijd brengt de kerken, diaconieën en plaatselijke werkgroepen door de jaren heen in aanraking met een diversiteit aan vraagstukken. Deputaten HBB hebben daarom de opdracht tot bezinning ontvangen om de kerken te dienen. Elke twee jaren organiseren we een zgn. Oost-Europa-dag, die vooral door het Europa-beraad wordt voorbereid. In hoofdstuk 4.2.1. willen we daar nog iets meer van zeggen.

We hebben veel aandacht gegeven aan bezinning op de eenheid van het diaconaat. In en vanuit de gemeente wordt veel verschillend diaconaal werk verricht; in de diaconie vindt dat haar eenheid. Op landelijk niveau is dat werk in afzonderlijke deputaatschappen georganiseerd: ADMA en HBB. Niet alleen door gesprekken over meer samenwerking op het Dienstenbureau, maar ook door onze wens om het diaconaat als een eenheid te blijven zien met een eigen plaats naast pastoraat, zending en evangelisatie werden we gedwongen tot bezinning op het eigene van het diaconaat, de verhouding van de (diaconale) werkvelden binnen en buiten de gemeente. Dit heeft geresulteerd in een stuk 'De eenheid van het diaconaat van de gemeente' (zie bijlage 1). Binnen HBB is dit in januari 2002 als een gesprekspapier aanvaard. In september 2002 is dit ook onderwerp van gesprek geweest op een gezamenlijke bezinningsvergadering van HBB en ADMA. Als gevolg hiervan heeft tussen beide deputaatschappen gezamenlijke bezinning plaatsgevonden over verdergaande samenwerking. In hoofdstuk tien vindt u daar voorstellen voor.

Ter gelegenheid van een bezinnings- en visiedag van Prisma (zie hoofdstuk 8.3) heeft br. Loonstra, op persoonlijke titel, een inleiding gehouden over 'De verhouding van persoonlijke gerechtigheid en maatschappelijke gerechtigheid'. Deze lezing bieden deputaten u hierbij aan als bijlage 2 bij dit rapport. In een kort bestek wordt in deze lezing onder andere uiteengezet hoe nauw de relatie is tussen persoonlijke rechtvaardiging en sociale gerechtigheid en welke consequenties dat heeft enerzijds voor de kerken in hun diaconale taken wereldwijd en anderzijds voor de christelijke hulpverlening. Dit heeft o.i. vooral

gevolgen voor de ruimte en de grenzen die er zijn voor de samenwerking tussen kerkelijke instellingen en algemeen christelijke organisaties.

4. Activiteiten naar de kerken

4.1. Publiciteit

We informeren u in dit hoofdstuk over de gegeven publiciteit in de afgelopen jaren. Er is een bezinning gaande om deze publiciteit te verbeteren.

4.1.1. Doorgeven

Dit geïllustreerde magazine heeft intussen haar plaats in de kerken ontvangen. Het is door de lange voorbereidingsperiode geen orgaan dat snel op de actualiteit kan inspelen. Wel kunnen we gemeenteleden op de hoogte brengen van de lopende hulpverleningsprojecten binnen en buiten Nederland. Namens deputaten hebben op dit moment zr. Witzier-Van 't Hof en br. De Jonge zitting in de redactie.

4.1.2. Projectenlijst

Elk jaar wordt in september de zgn. 'projectenlijst' uitgegeven. Dit is een nummer van Adma-Info, het orgaan van ADMA, dat in 2003 de naam Diaconon ontving. Uit nabestellingen blijkt dat voor deze uitgave een goede belangstelling bestaat. Men wordt hierin geïnformeerd over de eigen projecten van HBB maar ook over de zgn. doorgeef-projecten. Daarnaast hebben we daar in 2003 ook een 'goede doelen-lijst' aan toegevoegd.

4.1.3. hulpverleningszondag

In 2003 was het 50 jaar geleden dat de watersnoodramp in het zuiden van Nederland plaatsvond. Daarmee was het ook 50 jaar geleden dat vanuit de kerken wereldwijde hulpverlening op gang kwam. Daaraan is extra aandacht besteed onder het thema 'Water, stromen en zegen'. In 2002 was het thema 'Mens voor de ander' en in 2004 'Kijken met je hart'. Elk jaar worden collectefolders, posters en op bescheiden schaal kindermateriaal ter beschikking gesteld. Ook ontvangen predikanten jaarlijks een preekschets en verschijnt in 'De Levensbron' een speciale preek voor een kerkdienst op hulpverleningszondag. We menen dat zo'n jaarlijkse zondag belangrijk is voor gemeenteleden om vanuit de Schrift gemotiveerd te worden tot wereldwijde hulpverlening.

4.1.4. Rondzendbrieven

Een aantal werkers in het buitenland met wie HBB een speciale relatie onderhoudt geeft zgn. 'rondzendbrieven' uit. Deze werkers gaan daar op een meer persoonlijke manier in op het werk dat zij verrichten. Aan belangstellenden worden deze rondzendbrieven door het diaconaal bureau doorgestuurd.

4.1.5. Website

Er is nu sprake van een grondig vernieuwde website vanuit het Dienstenbureau. Die vernieuwing was noodzakelijk, maar heeft helaas lang geduurd. We hopen dit medium meer te gaan gebruiken om plaatselijke diaconieën en werkgroepen sneller te kunnen informeren over projecten en ontwikkelingen binnen ons werkveld.

4.1.6. Oproepen bij noodhulp

Naast genoemde media hebben deputaten in geval van actuele informatie en een ramp een ander orgaan nodig. Doet zich ergens een noodsituatie voor, dan roepen we op tot meeleven, gebed en financiële steun. Daarvoor maken we gebruik van kerkelijke bladen, landelijk en regionaal, die ons hiervoor zonder uitzondering ruimte bieden.

4.2. Toerusting

4.2.1. Oost-Europadagen

In het rapport aan de generale synode 2001 werd verslag gedaan van twee Oost-Europadagen, die door deputaten zijn georganiseerd. In april 2003 hadden deputaten opnieuw een Oost-Europadag gepland. Deze keer was de dag vooral bedoeld als een studie- en ontmoetingsdag voor mensen die betrokken zijn bij het diaconale contactwerk in Oost-Europa. De hulp aan Oost-Europa maakt namelijk een ontwikkeling door, gezien de politieke en economische ontwikkelingen binnen Europa en ook de nieuwe samenstelling van Europa. Daarom achtten deputaten het van belang om de kijk op hulpverlening vanuit dáár in kaart te brengen.

Helaas is deze bijeenkomst wegens onvoldoende belangstelling niet doorgegaan.

Onze indruk is dat er geen behoefte meer is aan een dergelijke dag. Toch zullen deputaten zich beraden op de organisatie en de inhoud van deze ontmoetingsdagen. Steeds weer merken deputaten namelijk dat gemeenten en werkgroepen die zich bezig houden met de diaconale hulp aan Oost-Europa van mening zijn dat ze zichzelf uitstekend kunnen redden en geen onderling overleg of bezinning op hun taak nodig hebben. Wij delen die mening niet.

Anderzijds merken deputaten ook dat gemeenten zich niet meer zo intens bezig houden met hulpverleningscontacten in Oost-Europa als wel eens het geval is geweest.

De vele frustraties van individuele personen doen ons vermoeden dat bezinning op hulpverlening aan Oost-Europa wel degelijk nodig is. De vraag is alleen hoe we dit als deputaten moeten oppakken.

4.2.2. Classicale diaconale commissies

Regelmatig is het wereldwijde diaconaat ook aan de orde op classicaal niveau bij de classicale diaconale commissies (CDC's). Deze hebben immers van de classes opdracht gekregen voor de toerusting van diaconen en de samenwerking tussen de diaconieën. Dientengevolge komt het aan de orde in toerustingsavonden. In cursussen die CDC's door br. H.H. van Well laten verzorgen komt het wereldwijde diaconaat daarom ook aan de orde. Daarnaast zijn er CDC's die regelmatig een diaconaal project organiseren. Soms wordt dat classicaal zo geregeld dat op een speciaal van tevoren vastgestelde zondag in de meeste gemeenten van de betrokken classis in prediking, voorbede en inzameling van de gaven aandacht geschonken wordt aan het gekozen project. Ook andere acties voor zo'n classicaal project worden gestimuleerd door de CDC's. Voor diverse zaken betreffende de uitvoering doen de CDC's dan regelmatig een beroep op het diaconaal bureau. Daarbij gaat het concreet om zaken als: hulp bij de keuze van het

project, het maken en/of aanleveren van foldermateriaal, het helpen bij de organisatie van het geheel, het verzorgen van informatie en/of een lezing door iemand die bij het project betrokken is.

4.2.3. *Advisering*

Evenals in het rapport aan de generale synode 2001 kunnen we melding maken van het feit dat zowel de kerken als haar diaconieën een steeds groter beroep doen op deputaten en het Diaconaal Bureau. Rondom Oost-Europa, projecten voor catechese, avondmaalscollecten, projecten waar een gemeente voor langere tijd zich mee wil bezig houden, samenwerking als diaconie/kerkenraad met uitzendende instanties om gemeenteleden uit te zenden vragen aandacht en inspanning. Ook voor financiële verplichtingen voor langere tijd en de wijze van hantering van sociale verzekeringen en zelfs belastingen vragen leden advies.

4.2.4. *Archivering*

Een goede archivering van de vele projecten die deputaten steunen, is een constante zorg. Correspondentie met de projecten en de besprekingen op de diverse beraadsgroepen moeten voor de medewerkers op het diaconaal bureau makkelijk terug te vinden zijn, vooral omdat de relatie met projecten soms jaren duurt. Door middel van een adequaat digitaal systeem wordt de toegang tot het archief voor de medewerkers steeds beter afgehandeld.

5. *Werkwijze*

5.1. *Vergaderingen*

Het minimum aantal plenaire vergaderingen is teruggebracht van zes naar vier per jaar: twee huishoudelijke vergaderingen, waarin de besluiten uit de beraadsgroepen (zie 6.1) achteraf worden beoordeeld, een bezinnende vergadering en een beleidsvergadering. In feite is het aantal huishoudelijke vergaderingen gehalveerd. Voorheen deden de beraadsgroepen voorstellen die op de plenaire vergadering al dan niet werden overgenomen, nu nemen zij zelf rechtsgeldige besluiten, binnen vooraf vastgestelde criteria, die achteraf door de plenaire vergadering worden beoordeeld en gecontroleerd. Hierdoor wordt doelmatiger gewerkt.

5.2. *Moderamen*

Het moderamen bestaat uit de brs. Loonstra (voorzitter), Den Butter (secretaris), Baars (penningmeester, vanaf januari 2003 bijgestaan door br. Boers) en De Jonge (algemeen adjunct). Het vergaderde gemiddeld twee tot drie maal per jaar, om beleidsvoorstellen voor te bereiden, principebesluiten nader in te vullen, en contacten met deputaten zending te onderhouden. Samen met het moderamen van deputaten ADMA wordt het tweemoderaminaoverleg (TMO) gevormd, om het diaconaal bureau te besturen. Daarvoor verwijzen wij naar het afzonderlijke rapport van TMO.

Vanwege de raakvlakken tussen bezinning en beleid en vanwege het feit dat twee deputaten zowel in het moderamen als in BPT zitting hadden, is halverwege de verslagperiode besloten de werkzaamheden samen te voegen en bezinning, publiciteit en toerusting in de agenda van het moderamen op te nemen. Daartoe is br. Reinders aan het moderamen toegevoegd.

6. *Hulpverleningsactiviteiten*

6.1. *Beraadsgroepen*

Er zijn drie beraadsgroepen ten behoeve van de hulpverlening wereldwijd: de beraadsgroep Europa (Europaberaad), Afrika-Midden-Oosten (AMO-beraad) en Azië-Amerika (AA-beraad). Deze vergaderden elk vier of vijf maal per jaar. Zij vergaderen elk vier of vijf maal per jaar en nemen binnen hun mandaat en de door deputaten gezamenlijk vastgestelde criteria zelfstandig beslissingen. Via het diaconaal bureau onderhouden alle beraadsgroepen regelmatig contacten met de verschillende projecten.

6.2. *Het Europaberaad*

Voor omschrijving van de gesteunde projecten in Europa verwijzen wij naar de projectenlijst zoals die in de kerken is bekendgemaakt. Enkele projecten van deze lijst verdienen wat meer toelichting. Dat betreft onder andere de wat grotere projecten en die waaraan door middel van een werkbezoek bijzondere aandacht is besteed.

6.2.1. *Magurele project, Boekarest*

In Roemenië zijn de sociale voorzieningen zeer slecht. Deputaten hebben via de CGK van Sliedrecht (Eben Haëzer) de bouw van een bejaardentehuis in Boekarest gesteund. De opening vond plaats in mei 2003. Casa Jacob (Huize Jacob) biedt plaats aan 32 ouderen. Helaas is er direct al een enorme wachtlijst. De brs Boers en Den Butter hebben in november 2003 een werkbezoek gebracht aan dit project.

6.2.2. *Huis van Hoop, Marseille*

Deze instelling is actief in de opvang en begeleiding van christenen uit de Arabische wereld. Het Huis van de Hoop is geheel afhankelijk van giften. Begin 2004 is besloten de steun aan dit tehuis voorlopig volledig stil te leggen omdat ondanks herhaald aandringen er geen behoorlijke financiële verantwoording werd gegeven.

6.2.3. *Predikanten opleiding, Aix-en-Provence, Frankrijk*

De protestantse kerken in Frankrijk (met name die met reformatorische beginselen) zijn niet in staat om zelf een theologische opleiding in stand te houden. In Aix en Provence, waar in 1974 de Vrije Gereformeerde Theologische Faculteit werd opgericht, studeren ca. 90 studenten uit Frankrijk en andere, veelal Afrikaanse, Franstalige landen. Na de opleiding gaat een groot deel van de studenten in een (doorgaans zeer kleine) gemeente werken. Ook gaan er studenten naar het zendingsveld en sommigen studeren verder. De faculteit blijft op buitenlandse steun aangewezen. De Nederlandse partners, waar onder ons deputaatschap, werken samen in het Frans Beraad. Onze participatie staat momenteel onder discussie, gezien het feit dat de door ons financieel gesteunde functie van p.r. man en secretaris vacant is en tot op heden niet opnieuw is ingevuld.

6.2.4. *Christelijke Scholen, Oekraïne*

Deputaten steunen het christelijk onderwijs in Nagyberég, Nagydobrony en Tivardafalva. De Hongaarse Reformatus kerk, waarvan de scholen uitgaan, wil hiermee een kader vormen van jongeren, die in dit door economische achterstand en werkloosheid getroffen land helpen bouwen aan de kerk en de maatschappij. De inzet van de schoolleiders en de leerlingen is opvallend en verdient bestending van onze steun.

6.2.5. *Ziekenhuis, Zhitomir, Oekraïne*

Met hulp van externe fondsen kunnen dringende verbeteringen worden aangebracht in het kinderziekenhuis. Het contract voor uitzending van br. Jan en zr. Margreet van Beest is tot en met 2005 verlengd. Er is een tweede project ontstaan 'Het Anker', voor opvang en behandeling van drugs- en alcoholverslaafden. Onder leiding van zr. Van Beest en in samenwerking met de baptistengemeente van Zhitomir wordt een nieuw centrum gebouwd even buiten de stad waar verslaafden tot rust kunnen komen en de gelegenheid krijgen hun problemen aan te pakken. Centraal in het behandelprogramma staat het Woord van God als kracht tot behoud.

Het meeleven voor het werk van br. en zr. Van Beest wordt d.m.v. presentaties in onze kerken tijdens verlofperiodes versterkt. Deputaten ondersteunen in levensonderhoud en hebben in 2004 een eenmalige gift gegeven voor de afbouw van 'het Anker'.

6.2.6. *Bejaardentehuizen te Badeni, Roemenië*

Na afbouw van het eerste bejaardentehuis is er een tweede tehuis klaar in het zelfde dorp. Hiermee kan de wachtlijst aanzienlijk worden verkort. Deputaten steunen de exploitatie van deze bejaardentehuizen gedeeltelijk. Voor dit project zoekt HBB in Nederland een adoptief gemeente die de contacten en gemeentelijk meeleven gestalte zou willen geven. Behalve geld is hier ook aandacht en voorbede nodig om te komen tot een vereniging van bejaardentehuizen.

6.2.7. *Steunfonds emeritikas in Cluj, Roemenië*

Ook in Roemenië is er een vergrijzing van de bevolking, waardoor onze bijdragen per huishouden gering genoemd kan worden. Toch is die bijdrage – hoe klein ook – een welkome aanvulling op de inkomens die onder het bestaansminimum vallen.

Het pensioenbureau van de Reformatus kerk is er in geslaagd om nog andere bronnen aan te boren zodat, bij elkaar geteld, de bijdrage zeker zinvol genoemd kan worden. HBB heeft de bijdrage recentelijk iets verhoogd en is tevreden met de rapportage vanuit Cluj.

6.2.8. *Estera Foundation, Roemenië*

Dit project dat een aantal jaren royaal vanuit onze kerken als B-project is ondersteund wordt zeker aanbevolen op de lijst van goede doelen; maar is geen eigen project in het kader 'van kerk – tot kerk'. Met ingang van 2005 verdwijnt dit project uit de projectenlijst.

6.2.9. *Nederland, grote steden-problematiek*

Deputaten hebben veel waardering voor initiatieven van meestal kleine plaatselijke gemeenten om in de grote steden uit bijbels perspectief diaconaal bezig te mogen zijn. Een greep uit deze initiatieven die deputaten steunen (hetzij direct of indirect):

6.2.9.1. Inloophuis De Haven, Den Haag

Dit is werk onder prostituees. Via de CGK van Den Haag-West, -Zuid én Rijswijk zijn deputaten hierbij betrokken.

6.2.9.2. De Steiger, Alkmaar

Ook dit is werk onder prostituees, maar ook onder daklozen. De CGK van Broek op Langedijk is hierbij betrokken. Zr. Jeanette de Waard is aangesteld als evangeliste en werkt in aanloophuis 'de Steiger'.

6.2.9.3. Stichting Ontmoeting, Rotterdam

Werk onder dak- en thuislozen. De CGK van Rotterdam-West is hierbij betrokken.

6.2.9.4. Missionair Diaconaal Project, Amsterdam

Voor de periode 2000-2004 is de samenwerkingsgemeente 'De Bron' samen met de hervormde Jeruzalemkerk een project gestart onder de naam 'Binnenstebuiten 2000-2004'. Vanuit het wijkcentrum Westerwijk worden diverse activiteiten gehouden, waarbij ook het evangelie zijn plaats heeft.

6.2.10. *Nederland, diverse kleine projecten*

6.2.10.1. *Gevangenzorg Nederland*

De visie van deze stichting is om mee te werken aan verzoening en herstel voor de gevangene en zijn omgeving. Tevens verlenen zij ondersteuning aan gevangenen en hun familie tijdens de detentie.

6.2.10.2. *Kuria, Amsterdam*

Deze stichting verleent palliatieve zorg aan terminale patiënten. Deputaten steunen dit moeilijke, maar mooie werk. De kerken van Amsterdam zijn betrokken bij dit project.

6.2.10.3. *BEE – De Wittenberg, Zeist*

De cursus BEE (Bible Education by Extention) is speciaal opgezet voor toerusting van christen-vluchtelingen in Nederland. Deputaten hebben veel waardering voor dit werk. BEE – De Wittenberg staat op de goede doelenlijst.

6.2.10.4. *Stichting de Hoop, Dordrecht*

Zoals vrijwel algemeen bekend is, verschaft de Stichting De Hoop hulp aan mensen die verslaafd zijn aan drugs, alcohol, medicijnen, gokken of een combinatie hiervan. Deze stichting staat ook op de goede doelenlijst.

6.2.10.5. *Evangelisch Begeleidings Centrum de Schuilplaats, 't Harde*

Deze stichting geeft concrete hulp en begeleiding aan mensen met verslavings- en psychosociale problemen. Ook deze stichting vermelden wij graag op onze goede doelen lijst.

6.3. *Het AA-beraad*

Voor omschrijving van de gesteunde projecten verwijzen wij naar de projectenlijst zoals die in de kerken is bekendgemaakt. Enkele projecten van deze lijst verdienen wat meer toelichting. Dit betreft onder andere de wat grotere projecten en die waaraan door middel van een werkbezoek bijzondere aandacht is besteed.

6.3.1. *Brazilië*

6.3.1.1. *Crèche Betel:*

Behalve van HBB ontvangt de crèche ook financiële steun van de IER kerken en verschillende lokale bedrijven. De CGK van Leiden en Utrecht sturen jaarlijks kleding.

Met de overheid van Carambei wordt samengewerkt in het sociale werk ten behoeve van de crèche kinderen.

6.3.1.2. *Escolar:*

Omdat de machines in de werkplaats niet meer voldeden aan de eisen werd in 2002 besloten deze ruimte een andere bestemming te geven, n.l. het geven van expressievakken. Een andere, kleinere werkplaats werd leerkeuken voor het geven van kookles. Een maal per week krijgen alle kinderen 1 uur computerles.

6.3.1.3. *Prosar:*

In 2002 werden 250 gezinnen geholpen door het werk van Prosar. Vijf gezinnen werken in een groentetuin van onbespoten groente die verkocht wordt. Prosar heeft bovendien een vertegenwoordiger in de Raad van Gezondheid en in de Raad van Maatschappelijk Werk.

6.3.2. *Cambodja*

In het rapport aan de synode 2001 hebben deputaten gerapporteerd dat er sinds januari 2001 een samenwerkingsverband is met de engelse organisatie Christian Outreach Relief and Development (CORD). Deputaten steunen via deze organisatie de gemeenschapsontwikkeling in het district Borseth. Daartoe zijn programma's opgezet voor gezondheidszorg, onderwijs en landbouw. Voorzover deputaten dat kunnen beoordelen vanuit de verslaggeving wordt met name de aandacht voor opleiding en training van mensen door de bevolking als zeer waardevol ervaren. De geïntegreerde aanpak van gezondheidszorg, onderwijs en landbouw is mede daardoor ook succesvol. De werkwijze die door de medewerkers van CORD wordt toegepast bestaat voornamelijk uit het bezoeken van de dorpen in de regio om de dorpsbewoners cursussen te geven op het gebied van hygiëne en het voorkomen en herkennen van ziekten (met bijzondere aandacht voor de schooljeugd en de traditionele vroedvrouwen), en uit het trainen en motiveren van gezondheidsmedewerkers in de verschillende dorpen. In het district Borseth vormen malaria, ondervoeding en het ontbreken van goed drinkwater een groot probleem. Om die redenen helpen deputaten mee aan het slaan van goede waterputten in de dorpen. De bevolking verricht de graafwerkzaamheden zelf. De materialen worden door deputaten betaald. Voor de aanleg van groentetuinen en de aankoop van zaad en plantjes hiervoor dragen deputaten ook bij. Het ligt in de bedoeling dit project geleidelijk over te dragen aan een lokale NGO. Uit de laatste rapporten is op te maken dat de laatste fase die eigenlijk in 2003 zou eindigen langer zal duren dan gepland en CORD heeft daarom steun gevraagd voor het vervolgtraject tot en met december 2007. Deputaten zijn van mening dat ze de aanvraag van CORD in dit verband kunnen steunen, al zal die steun afgebouwd worden in de komende synode periode.

Twee maal per jaar informeert CORD over de voortgang van het werk. Jaarlijks wordt een financieel verslag van het project in Borseth ontvangen. Voorzover mogelijk is er eenmaal per jaar een persoonlijke ontmoeting met de functionaris van CORD die vanuit het hoofdkantoor hun projecten in Cambodja aanstuurt.

Volledigheidshalve vermelden we nog dat vanwege de verminderde betrokkenheid van deputaten bij dit project, de contacten lopen immers via CORD, het zelfstandige Cambodja-beraad is opgeheven en het Cambodja project is ondergebracht bij het AA-beraad.

6.3.3. *Indonesië*

Eind juni 2001 brachten zr. Pietersma en br. Baars een werkbezoek aan de zusterkerk GTM op Sulawesi. In diezelfde tijd waren ook de brs. H. Last en J. van Mulligen van BZ daar, met als hoofddoel de synode van de GTM te bezoeken.

Voor ondersteuning van de GTM is overleg tussen HBB en BZ noodzakelijk. Deputaat zr. Pietersma werd gevraagd de dsc Indonesië voortaan bij te wonen. De samenwerking met deputaten BZ wordt door alle betrokkenen als vruchtbaar ervaren.

Tijdens het werkbezoek van br. Last in 2003 aan de GTM bleek dat de projecten Parpem en Mamasa ziekenhuis nauwelijks rendement behalen. Daarover is toen indringend gesproken. Bij zijn werkbezoek in januari 2004 is gebleken dat de adviezen ter harte zijn genomen en het project weer zo draait dat continuering van de steun verantwoord is. Het bestedingslimiet voor alle projecten die deputaten HBB en BZ steunen in 2004 is toen in één gezamenlijke begroting vastgelegd. Daaruit mag u afleiden dat de samenwerking BZ gewoon goed is.

Voor de periode 2005-2007 zullen ook gezamenlijke voorstellen aan uw vergadering worden voorgelegd.

6.3.4. *India*

In mei 2003 mochten deputaten dhr. Paulus Samuel, de leider van het CARE project, in Veenendaal ontmoeten. Een onderdeel van dit project wordt door deputaten gesteund, de hoogrisico groep van vrachtwagen chauffeurs. Behalve uitgebreide voorlichting is er een 'Truckers Stop Recreation Centre' waar alcoholvrije dranken geschonken worden en de 'trucker' op een zinvolle manier uit kan rusten. Zo'n 600 truckers maakten daar het afgelopen jaar gebruik van. Ook probeert men de kerken in te schakelen bij de zorg voor Aids patiënten.

6.4. Het AMO-beraad

Voor omschrijving van de gesteunde projecten verwijzen wij naar de projectenlijst zoals die in de kerken is bekendgemaakt. Enkele projecten van deze lijst verdienen wat meer toelichting. Dit betreft onder andere de wat grotere projecten en die waaraan door middel van een werkbezoek bijzondere aandacht is besteed.

6.4.1. Zuid Afrika, Limpopo Provincie (Venda)

6.4.1.1. Christelijke Scholen

De 'Association for the Promotion of Christian Education' (APCE) runt twee scholen in de Limpopo Provincie. De vraag naar christelijk onderwijs is groot en om de toegang tot christelijk onderwijs te vergroten wil men een derde school starten. In 2002 gaven deputaten de christelijke school Gondolikhethwa een extra financiële bijdrage voor de watervoorziening bij de school. Deze school begon in 1999 en heeft inmiddels meer dan 350 studenten (tot Grade 8, ongeveer gelijk met MAVO niveau) en het is de bedoeling dat de school wordt uitgebreid tot Grade 10 (ongeveer gelijk met HAVO/VWO niveau). De Tshikevha Christian School is ouder en biedt onderwijs tot en met Grade 10. Beide scholen streven naar goede samenwerking met de overheid, die een (helaas steeds kleiner wordend) deel van de salariskosten betaalt. Tijdens werkbezoeken in 2002 (zr. Schouten en br. De Jonge) en 2004 (br. Drayer) aan de scholen werden diverse verzoeken tot steun voorgelegd. Het bestuur van APCE is gevraagd deze noden te prioriteren. Het is ook geadviseerd contact te zoeken met organisaties die zich specialiseren in het versterken van onderwijs-systemen. Op zijn beurt heeft het bestuur deputaten gevraagd te assisteren bij het zoeken naar steun om het christelijke perspectief van het onderwijs te versterken.

6.4.1.2. Soutpansberg Community Development Organisation (SCDO)

Het SCDO is een ontwikkelingsproject dat is voortgekomen uit de noodhulp die werd gegeven na de overstromingen in 2000 door de synode van 'die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika' (GKSA), synode Soutpansberg. Een punt van aandacht blijft de relatie tussen deze synode en de andere twee gemeenten die functioneren in 'die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika' en het SCDO bestuur. Dit is van belang om de verankering van het werk van het SCDO in de kerken te waarborgen. In 2002 en 2004 werd het SCDO bezocht samen met een Nederlandse consultant. Het SCDO heeft diverse kleine projecten gestart om mensen de mogelijkheid te geven hun bestaan te verbeteren. Deze projecten zijn vooral in gebieden waar de Soutpansberg synode haar lidkerken heeft zodat kerken gesteund worden in de uitvoering van hun diaconale taken. In Tshungani is zo een bakkerijproject van start gegaan dat inmiddels zo goed draait, dat uitbreiding wenselijk is. Op 2 andere plaatsen is een kippenproject begonnen terwijl in Fefe en omliggende dorpjes, een waterproject voor schoondrinkwater tot stand is gekomen. In 2002 vond een wisseling in de staf plaats. De nieuwe staf heeft inmiddels een opleiding gevolgd 'Equipping the church to address poverty'. Vanuit Nederland is door de consultant extra aandacht gegeven aan het opzetten van een goede financiële en administratieve structuur.

Zowel deputaten HBB als BZ onderhouden contacten met de GKSA/SCDO. Afstemming tussen beide deputaten blijft steeds weer van groot belang om de continuïteit van de relatie te waarborgen.

6.4.1.3. Takalani kindertehuis

De synode Soutpansberg heeft sinds 1988 de verantwoordelijkheid voor dit kindertehuis, waar op dit moment ruim vijftientig kinderen liefdevol worden opgevangen. De staat subsidieert maar een klein bedrag per kind. Deputaten hebben de Venda-kerk voor het werk in Takalani ook de afgelopen jaren weer met een aanzienlijk bedrag kunnen steunen.

Al langer zoekt het Takalani kindertehuis naar mogelijkheden voor verdere uitbreiding. Veel kinderen zijn in Takalani blijven wonen. Sommigen zijn inmiddels al 25 jaar oud. Voor hen wordt gezocht naar een goede oplossing voor huisvesting buiten Takalani. Tijdens de werkbezoeken in 2002 en 2004 (zie bij 6.4.1.1) is grondig doorgesproken over de situatie van het kindertehuis en mogelijke ontwikkelingen in de toekomst. Men vroeg dringend om doorgaande financiële steun. Tegelijk bleek het van de zijde van deputaten nodig, om de mensen daar te stimuleren binnen de bestaande mogelijkheden zelf naar oplossingen te zoeken. Op organisatorisch gebied zou in het kindertehuis het nodige verbeterd kunnen worden, zodat gelden nog doelmatiger kunnen worden besteed. Deputaten stimuleren een goede rapportage en houden zo een vinger aan de pols. Financiële steun zal hoe dan ook nodig blijven om dit prachtige werk door te kunnen laten gaan.

6.4.2. Zuid-Afrika, Mpumalanga Provincie (KwaNdebele)

6.4.2.1. Egodeni en Masinakane – Gehandicapten project

Deputaten hebben ook in de afgelopen periode financiële steun kunnen verlenen aan dagopvang voor gehandicapte kinderen in KwaNdebele. Dit project gaat uit van de Gereformeerde Kerk in KwaNdebele, Zuid Afrika, een gemeente die voortgekomen is uit het zendingswerk van onze kerken. Gehandicapte kinderen krijgen door allerlei redenen thuis weinig aandacht en hulp. Voor het werk met deze kinderen wordt weinig steun ontvangen van de overheid. Binnen de gewone scholen is voor hen geen aandacht. Dit project is de enige voorziening voor verstandelijk gehandicapten in de provincie Mpumalanga. De mensen met de zwaarste handicap worden na doorverwijzing van een arts geplaatst in Egodeni, de wat 'beteren' in Masinakane. De samenwerking tussen beide onderdelen is zeer vloeiend.

De regering heeft veel plannen om het schoolsysteem in de regio te verbeteren. Helaas zijn de scholen, ook Egodeni/Masinakane, daar niet op ingericht. Hoewel de kerk, die destijds dit werk onder gehandicapten heeft opgepakt, zich mede daarom ook steeds meer terugtrok, probeert ze door allerlei negatieve ontwikkelingen gedwongen, die invloed weer meer gestalte te geven. Egodeni is officieel geregistreerd bij het Ministerie van Gezondheid en van Onderwijs.

Zr. Lobke Muskee, speciaal voor dit project uitgezonden als bijzondere zendingswerker namens onze kerken door de Chr. Geref. Kerk van Assen en de familie Buijs zijn sterk betrokken bij dit werk. Nu br. C.W. Buijs slechts een gedeelte van het jaar aanwezig is in KwaNdebele komt de organisatie en uitvoering van het project meer neer op de plaatselijke bestuurders. De relatie met de overheid en bovengenoemde ontwikkeling maken dat aansturing van het project voortdurende zorg verdient.

6.4.3. Botswana

6.4.3.1. Botswana kleuterschool

Deputaten steunen in Botswana het Bokamoso preschool programma. Dit programma is onderdeel van de stichting "KURU" in D'Kar. De preschool heeft als doel kinderen van Bosjesmannen op heel jonge leeftijd eenvoudige kennis bij te brengen van de officiële landstaal, het Tswana. Het Tswana is de voertaal op de lagere scholen in Botswana. In het verleden zijn dikwijls kinderen van de Bosjesmannen al snel weer van school verdwenen omdat ze deze taal niet spraken en daardoor het onderwijs niet konden volgen. Kinderen werden daarom ook gediscrimineerd. Door het onderwijs aan de preschoolen blijken duidelijk meer kinderen in staat deel te blijven nemen aan het lager onderwijs. Omdat in dit gebied van de Bosjesmannen veel armoede heerst, krijgen kinderen op de preschool ook dagelijks een volwaardige maaltijd ter bevordering van hun ontwikkeling en groei. Inmiddels zijn er tien preschoolen in het gebied van de Bosjesmannen. Deputaten steunen de scholen waar de families Visser en Wessels bij betrokken zijn in de dorpen East-Hanahai, Tshobokwane, Xade en Gantsi. Uit de voortgangrapportages die deputaten regelmatig ontvangen blijkt, dat dit project goed loopt en nog steeds in een nood voorziet. In het afgelopen jaar waren deputaten in staat dit project met een aanzienlijk bedrag te steunen.

6.4.3.2. Diaconale projecten Botswana

De families Visser en Wessels beheren een diaconale kas, waarmee ze op kleinere schaal Bosjesmannen helpen. Vanwege de groeiende omvang van deze hulp hebben deputaten de tot voor kort gangbare aanduiding 'kleine diaconale projecten' de afgelopen periode gewijzigd in 'Diaconale Projecten Botswana'. Deputaten steunen vier projecten die vanuit deze kas worden bekostigd:

6.4.3.2.1. Straatkinderen

In Gantsi bestaat het probleem dat veel kinderen die niet (meer) naar school gaan, op straat aan de 'kost' proberen te komen. Hun ouders zijn vaak aan de drank verslaafd. Met voorlichting wordt geprobeerd deze kinderen te helpen. Er is materiaal nodig om de voorlichting aantrekkelijk te maken. Ook zijn er plannen voor een beroepsopleiding.

6.4.3.2.2. Verbetering van huizen

De behuizing van de meeste Bosjesmensen is heel slecht. Om hen in staat te stellen verbeteringen aan te brengen, is een fonds in het leven geroepen waaruit men een kleine lening kan ontvangen. Daarbij gaat het om bedragen van maximaal € 100,- Deze lening moet binnen 2 jaar worden terugbetaald.

6.4.3.2.3. Dekens

In East-Hanahai en Tshobokwane is het in de winter (juni-augustus) vaak koud. In deze periode worden aan jonge kinderen en oude mensen dekens ter beschikking gesteld. Overdag worden deze vaak gebruikt als kleding.

6.4.3.2.4. True Love Waits

Ook Botswana heeft te maken met de ingrijpende gevolgen van de HIV/Aids epidemie in Afrika. In samenwerking met de kerken heeft de overheid een beleid uitgezet dat als uitgangspunt neemt: seksuele onthouding voor, en seksuele trouw binnen het huwelijk. Gedragsverandering is noodzakelijk. Daarvoor is veel voorlichting nodig. De jeugd heeft alleen toekomst als ze niet besmet raakt. Naar de jongeren toe wordt gewerkt met het programma 'True Love Waits', ook in Nederland bekend als 'Ware Liefde Wacht'. De families Visser en Wessels zetten zich op dat gebied voor de jongeren in. Binnengekomen giften waren de afgelopen periode bestemd voor de aanschaf van een tweedehands caravan als ruimte voor counseling.

Het blijkt steeds weer dat deze diaconale projecten kunnen rekenen op goede steun vanuit de kerken. Dat is mede te danken aan de aandacht die de familie Visser en Wessels tijdens voorlichtingsavonden in de verlofperiodes aan de projecten hebben besteed. Uit de rapportages blijkt, dat deze diaconale kas door de families Visser en Wessels op voortreffelijke manier geregeld en verantwoord wordt.

6.4.4. Mozambique

Association of Evangelicals Mozambique, Capacity Development Programme Zambezia

In de afgelopen synodeperiode is het aparte Mozambique-beraad omgezet in een Mozambique overleg, waarin deputaten HBB en BZ participeren samen met TEAR Fund.

In 1997 werd een bezoek gebracht aan de Association for Evangelicals Mozambique (AEM) met het doel om na te gaan hoe een relatie met deze koepelorganisatie gerealiseerd kon worden. In samenspraak met de AEM werd besloten om met name de aandacht te richten op de AEM in de Provincie Zambezia (noorden van Mozambique). De doelstellingen waren om de lokale kerken van de AEM in Zambezia te versterken zodat zij hun diaconale activiteiten konden uitvoeren, en om sociale structuren in dorpen te herstellen zodat zij in staat zouden zijn om hun leefomstandigheden te verbeteren. Immers, in 1992 werd na een lange burgeroorlog een bestand getekend, en deze oorlog heeft diepe sporen achtergelaten in het leven van alledag.

In 1999 werd de familie Van Til door HBB en de organisatie TEAR Fund uitgezonden naar AEM Zambezia waar zij meehelpten aan de dorpsontwikkelingsprojecten. Br. Roelof van Til fungeert als coördinator en zr. Remke van Til is nauw betrokken bij het opzetten van de Aidsprojecten. Het werk in de provincie Zambezia valt onder het Department for Development and Social Transformation (DDTS) van de AEM.

In deze vier jaar zijn er goedlopende alfabetiseringsprojecten opgezet. Het AEM/DDTS leidt mensen op die onderwijs aan volwassenen kunnen geven. Daarnaast worden er de zogenoemde 'Animatoren' opgeleid die met de lokale boeren werken om landbouwmethoden te verbeteren. In beide activiteiten ligt de nadruk op opleiding van lokale mensen. Ook Mozambique kent een snel groeiend aantal mensen die besmet zijn met het HIV-virus dat kan leiden tot de ziekte Aids. AEM/DDTS heeft in Zambezia een project opgezet dat werkt met de lokale kerken om de bewustwording rond Aids te vergroten. Hoewel er een taboe rust op de ziekte Aids is er vanuit de ervaring van alledag grote bereidheid om erover te praten.

Er is een sterke band tussen de lokale kerken en de dorpsontwikkelingsprojecten. Uit de communicatie met de AEM Zambezia blijkt ook dat men streeft naar een goed evenwicht tussen enerzijds de sociale activiteiten van de kerken en aan de andere kant de missionaire taken. Er leeft de sterke wens om evangelisatieactiviteiten te koppelen aan het sociale werk.

Bij de evaluatie die in mei 2004 gehouden is, zijn de volgende conclusies getrokken:

- Deputaten zijn dankbaar dat de projecten die waren opgezet, zo goed verwezenlijkt zijn. Br. Van Til heeft daarin een groot aandeel gehad. Het zal dan ook niet gemakkelijk zijn voor de AEM-Zambezia om het zonder hem te moeten stellen als hij in juli 2004 is gerepatriëerd. Het blijkt namelijk dat het soms lastig is om concrete reacties te krijgen over de inhoud en verloop van projecten die beantwoorden aan wat wij een evaluatie noemen. De aanwezigheid van een Nederlander ter plekke helpt om de kloof tussen culturen en verwachtingspatronen over en weer te overbruggen. Deputaten zijn dankbaar voor het werk dat br. en zr. Van Til voor de AEM-Z hebben mogen doen.
- De steun aan de AEM-Z zullen deputaten HBB, enigszins verminderd, voortzetten. Daarbij zal dan het accent komen te liggen op die projecten die te maken hebben met HIV/aids of landbouw. Er moet echter nog veel worden gedaan binnen AEM-Z om kwalitatief een goed project voor HIV/aids te kunnen begeleiden.
- In de komende jaren zal Tear Fund meer verantwoordelijkheid krijgen en nemen voor de leiding en begeleiding vanuit Nederland. Hoe dat vormgegeven zal worden is nog onderdeel van bespreking. Immers de betrokkenheid van de kerken bij dit project zal er niet onder mogen lijden.

Sinds de contacten tussen deputaten en AEM begonnen, is er veel bereikt door de lokale kerken in Zambezia. De AEM kerken hopen op een voortgaande steun vanuit Nederland, zowel financieel als anderzijds. Het ligt in de bedoeling dat voor het einde van de eerste helft van het jaar er een evaluatie plaats vindt van de werkzaamheden van de laatste vijf jaar en er aanzetten worden gegeven voor een volgende termijn. Het is nog niet duidelijk in hoeverre deputaten daarin volwaardig kunnen participeren vanwege de beschikbare fondsen.

In de tweede helft van 2004 loopt het contract van de familie Van Til ten einde. Er wordt gewerkt aan een goede overdracht van hun verantwoordelijkheden waarbij de nadruk ligt op de versterking van de lokale capaciteit zodat AEM/DDTS haar werk kan voortzetten.

In de relatie tussen HBB en AEM, wordt nauw samengewerkt met Tear Fund Nederland. De versterking van het werk in Mozambique vraagt veel input en expertise vanuit Nederland. Na het bezoek dat HBB en Tear Fund gezamenlijk brachten aan AEM in 2002 is in goed overleg besloten dat meer van de uitvoerende taken gedaan zullen worden door Tear Fund/HBB. Ook wordt er directer samengewerkt met de AEM op het provinciale niveau in plaats van het nationale niveau.

6.4.5. Egypte

In de afgelopen periode hebben deputaten geen bezoek kunnen brengen aan deze projecten. Wel hebben zij een aantal malen bezoek ontvangen van vertegenwoordigers van enkele projecten.

6.4.5.1. Dorpsontwikkeling in Midden Egypte

Deputaten hulpverlening zijn jarenlang intensief betrokken geweest bij projecten in Midden Egypte. Via de Koptische Orthodoxe Kerk, en dus ook met de inzet van haar leden, kon de ontwikkeling van een aantal dorpen ter hand genomen worden. Daarbij moet gedacht worden aan gezondheidszorg, onderwijs, bestrijding van vrouwenbesnijdenis en huwelijkspastoraat. Maar ook aan de toerusting van zondagschoolwerkers, het voorzien in goede instructiematerialen en het verspreiden van (kinder)bijbels. Het is de Egyptische kerk in dit gebied zelf die bijbels onderwijs aan haar leden, in verwevenheid met het diaconale werk, ter hand wilde nemen. De islam is de godsdienst van de meerderheid en de kerk dient te weten waar het in haar geloof om gaat.

De begeleiding van de projecten en het verzorgen van aanvragen en rapportages zijn in de verslagperiode verzorgd door DUET (Development Upper Egypt Trust), een organisatie van Egyptische en westerse christenen. Deputaten hebben de steun aan projecten ondertussen afgebouwd: het laatst werd het latrine-project in Tatalia gesteund. Vanwege onhygiënische toestanden hadden 175 verarmde gezinnen dringend latrines en een goede riolering nodig.

6.4.5.2. St. Marc Centre in Cairo

Jarenlang heeft zr. Caroline Fawzi-Kleinjan zich ingezet voor deze Koptische instelling voor gehandicaptenzorg, in het bijzonder door het opzetten van een Vocational Rehabilitation Project en de training van teachers. Vanaf het begin is de doelstelling geweest geen afhankelijkheid van een westerse werker te creëren. Met succes heeft Caroline haar werk afgerond in 2002. Vlak daarvoor hebben de Wilde Ganzen op voordracht van deputaten nog gevlogen voor een minibus voor de kinderen van het centrum.

6.4.5.3. Eagles Ministry

Deze protestants-evangelische organisatie voorziet in zondagschool-materialen in de Arabische taal. Kennis van de bijbel is in veel Koptische gezinnen nog minimaal. De kerk wil daar wat aan doen, vooral ook om hen meer weerbaar te maken tegen de zuigkracht van de islam. Zomervakanties voor de kinderen duren in Egypte drie maanden. Eagles Ministry wil de kinderen juist in die periode op een zinvolle manier bezig houden en heeft bijbels materiaal ontwikkeld en daarvoor trainingen gegeven aan zondagschoolleiders en -leidsters in onder andere Egypte, Jordanië, Soedan en inmiddels ook in Irak. In alles wordt rekening gehouden met de culturele en godsdienstige gevoeligheden in deze gebieden. Subsidiëring is van belang opdat het materiaal ook komt in de families die er niet voor kunnen betalen. Deputaten zijn onder de indruk van zowel het materiaal als de grote invloed die op deze wijze wordt uitgeoefend op de geestelijke vorming van vooral jonge kinderen.

6.4.5.4. Joint Relief Ministry

Deze kerkelijke organisatie in Cairo vangt duizenden vluchtelingen uit Soedan (voornamelijk), Eritrea en Somalië op en voorziet onder andere in medische zorg en werk voor hen. De nood onder deze groep berooiden en ontheemden is groot. Staf en vrijwilligers van JRM zetten zich met hart en ziel in voor deze kansarme groep in de Egyptische samenleving en hebben daarmee veel goodwill gekweekt en een goede naam opgebouwd.

6.4.5.5. Arab West Report (AWR, voorheen Religious News Service for the Arab World)

Bij dit project is br. Kees Hulsman van de CGK te Leiden en tevens lid van de Koptische kerk in Egypte betrokken. Hij heeft gemerkt dat bij de berichtgeving van conflicten tussen moslims en christenen vooral

de Koptische christenen in de knel komen. Moslims krijgen meestal de rugdekking van de regering en journalisten kiezen dikwijls partij voor de moslims. Met dit project wil de AWR opkomen voor recht en gerechtigheid en stem geven aan hen die geen stem hebben. Deputaten hulpverlening steunen dit project voor drie jaar.

6.4.5.6. *Salam Centre*

Het Salam Centre is een centrum voor medisch en sociaal werk in de vuilnisophaalwijk Ezbeth el Nakhil in Cairo, waar tienduizenden mensen wonen. Zr. Betty Jansen van de CGK van Nunspeet werkt er sinds 2002 als tutor. Zij traint de verzorgsters in de kliniek en zet een gezondheidsprogramma op. Ook voor dit project hebben deputaten drie jaar steun toegezegd.

6.4.6. *Israël*

6.4.6.1. *Ebenezer Home*

Ebenezer Home in Haifa is een verzorgingstehuis voor bejaarde Messias-belijdende joden en Arabische christenen. Vanwege de christelijke identiteit krijgt het huis geen overheidsgeld. Mede vanwege deze nood bleven deputaten het project steunen. Om onverklaarbare redenen is dit project helaas niet in de Projectenlijst 2003-2004 opgenomen.

6.4.6.2. *Four Homes of Mercy*

Het gaat hier om een tehuis voor ongeveer 100 mensen met een verstandelijke handicap. De meeste inwoners zijn verstandelijk, maar vaak ook tegelijkertijd (zwaar) lichamelijk gehandicapt. Deputaten hebben gepoogd door hun bijdrage de accommodatie te verbeteren en te zorgen voor goed materiaal. Het tehuis blijft afhankelijk van buitenlandse giften.

6.4.6.3. *Jemima*

De Arabische gehandicapten die in dit huis in Beit Jala, een voorstadje van Bethlehem verzorgd worden, variëren in leeftijd van 2 tot 30 jaar. Veel van hen zijn ook meervoudig gehandicapt. Hierdoor hebben ouders weinig of geen aandacht aan hun kind geschonken. In Jemima wordt op professionele wijze hulp geboden. De integratie van Jemima in de Arabische cultuur werd een belangrijke doelstelling. Jemima is onder de moeilijke en broeierige omstandigheden een baken van christelijke naastenliefde in een omgeving van haat en strijd.

6.5. *Noodhulp*

Een belangrijke opdracht van deputaten is om 'bij calamiteiten de kerkleden op te wekken hun persoonlijke roeping te vervullen tegenover hun naaste in nood', zoals de instructie luidt. Sinds de generale synode 2001 hebben deputaten regelmatig dergelijke oproepen gedaan. De kerkleden hebben daarop steeds weer positief gereageerd. In verreweg de meeste gevallen zijn deze gelden doorgesluisd naar algemene christelijke hulpverleningsorganisaties, zoals Woord & Daad, Zoa, Tear Fund e.d. nadat daarvoor een adequaat project voorstel is gedaan.

In 2001 is opgeroepen steun te geven aan de nood in El Salvador, India en Afghanistan.

In 2002 betrof dat de nood in Tsjechië, Malawi, Congo, Angola (Zuidelijk Afrika) en de Molukken

In 2003 is opgeroepen steun te verlenen aan Zuidelijke Afrika (m.n. t.b.v. Angola, Malawi en Zambia) en Indonesië (Mambi).

In 2004 hebben deputaten een oproep geplaatst voor leniging van de nood van de slachtoffers van de aardbeving in Iran.

7. *Diaconaal bureau*

7.1. *Inleiding*

Zonder het diaconaal bureau hebben de deputaten hun werkzaamheden niet kunnen verrichten. Ze zijn dankbaar voor wat de beleidsmedewerkers en het secretariael ondersteunend personeel van het Dienstenbureau ten dienste van het diaconaat van de kerken hebben gegeven.

7.2. *Personeel*

De medewerker voor toerusting, br. H.H. van Well, heeft ons bijgestaan bij interne bezinning en bij toerusting voor diakenen en andere diaconaal werkenden met betrekking tot diaconaat wereldwijd (4.2). Met ingang van 1 september 2003 maakt hij gebruik van een prepensioenregeling en brengt hij zijn werkzaamheden geleidelijk aan terug. De bureaussecretaris, br. H. van der Velden, werd na beëindiging van zijn contract in september 2003 per 1 oktober 2003 opgevolgd voor 50% van de werktijd door br. G. Drayer. Omdat hij voor de overige 50% voor deputaten zending werkt, heeft zijn benoeming reeds een positieve invloed op de afstemming van het werk met zending.

De vervulling van de vacatures die ontstaan door het geleidelijk terugtrekken van br. Van Well en de gedeeltelijke vervanging van br. Van der Velden heeft de aandacht van TMO. Zij hopen daarover zo spoedig mogen u te kunnen informeren.

Met dankbaarheid vermelden deputaten hier de namen van de medewerkers van het diaconaal bureau die in de afgelopen synode periode zijn vertrokken: de zrs. A.W. van Geerenstein-Beudeker, J.A. Steenbrink-van Woerden, A. Berentschot-Blankestijn, M.G. Logmans-Ronda en A.L. van Well-Alblas.

7.3. *Samenwerking in het Dienstenbureau*

Er is een proces gaande van onderlinge afstemming en samenwerking door de medewerkers van de verschillende bureaus binnen het ene Dienstenbureau. Deputaten staan hier positief tegenover, mits ieder werkerterrein zijn eigen 'gezicht' houdt, letterlijk in de vorm van een medewerker die als aanspreekpunt binnen de kerken voor dat terrein bekend is. Wij verwijzen naar het rapport van deputaten LKB voor de bestuurlijke gevolgen van de nauwere onderlinge banden van de deelbureaus.

Met dankbaarheid mag geconstateerd worden dat deputaten steeds ten volle op de steun en de inzet van de medewerkers van het Dienstenbureau een beroep kunnen doen, zowel voor de secretariële als ook de administratieve ondersteuning. Op dit moment zijn op het diaconaal bureau werkzaam de zrs. H.H.E. van der Vinne-Jansen en H. Ketelaar-Berkhof.

8. Contacten

8.1. TMO

Samen met het moderamen van deputaten ADMA neemt het moderamen deel aan het tweemoderamen-overleg (TMO). Een belangrijk aspect van dit overleg betreft het beheer van het diaconaal bureau. Het Twee Moderamina Overleg vergaderde minimaal vier keer per jaar.

Behalve het beheer over het bureau vond in dit overleg afstemming plaats van gezamenlijke beleids- en actiepunten. Voor het overige verwijzen we verwijzen naar het afzonderlijke rapport van TMO.

8.2. Zending

Samenwerking met zending is van belang, zowel uit principieel als uit praktisch oogpunt. Principieel gaat het om het ene getuigenis over het Koninkrijk van God in woorden en daden. Praktisch hebben zending en hulpverlening bij een aantal projecten van elkaars deskundigheid en adviezen gebruik gemaakt. Wat de projecten van hulpverlening betreft neemt de zendingssecretaris als adviseur deel aan het Mozambique-beraad, cq. overleg. Zr. Pietersma neemt in diezelfde zin deel van het werk van de dsc-Indonesië. Zoveel als mogelijk is, worden over en weer de betrokken commissies op de hoogte gehouden van de benoeming van bijzondere zendingswerkers door de zending.

Het jaarlijkse moderamina-overleg is door omstandigheden enigszins gestagneerd, maar kon gelukkig eind 2003 weer worden opgepakt. Het belang daarvan is voor beide deputaatschappen evident. Op verschillende punten is afstemming belangrijk, zoals publiciteit in de kerken, de uitzending van diaconale werkers/bijzondere zendingswerkers en het giftenbeleid bij projecten in (voormalige) zendingsgebieden.

8.2.1. Op 26 maart 2002 kwamen ze samen in een van de zalen van de Bethelkerk te Veenendaal. Deputaten hebben met elkaar afgesproken te werken aan de opdracht van de generale synode om nauwer met elkaar samen te werken. Daar waar én deputaten zending én deputaten hulpverlening op (zendings-) terreinen elkaar tegenkomen, zal ook gezocht worden naar een bestuurlijke inbreng. In de situatie van Mozambique is dit al gerealiseerd. Ook zal in de toekomst ernaar worden gezocht bij werkbezoeken goede afspraken met elkaar te maken. Ten aanzien van de GTM is al afgesproken dat de werkbezoeker(s) beide deputaatschappen zal (zullen) vertegenwoordigen.

8.2.2. Op 17 december 2003 is er opnieuw een vergadering geweest. Op de agenda stonden onder meer alle gebieden waar beide deputaatschappen activiteiten ontwikkelen:

- a. Sulawesi/Toraja: al gedurende een aantal jaren vertegenwoordigt de algemeen secretaris tijdens zijn bezoek beide deputaatschappen;
- b. Limpopo/Venda (Takalani, A.P.C.E. en S.C.D.O.): in de persoon van br. Drayer die zowel op het zendingsbureau als op het diaconaal bureau werkt, is een goede samenwerking op dit terrein dat hij regelmatig bezoekt, verzekerd;
- c. Mpumalanga/KwaNdebele (Egodeni en MCDC): beide deputaatschappen zien met grote belangstelling de ontwikkeling van het Mukhanyo Community Development Centre (MCDC) onder leiding van zr. Melanie Streicher tegemoet. Het is wel zaak de verstrengeling van MTC en MCDC goed in de gaten te houden, zeker als het gaat om de werkdruk van de principaal van MTC, dr. Buys;
- d. Zambezia/Mocuba: de termijn van de familie Van Til verstrijkt volgend jaar. In de loop van 2004 zullen vertegenwoordigers van de Evangelische Alliantie van Mozambique Nederland bezoeken. Het is goed dat in een gezamenlijke vergadering van beide deputaatschappen met hen wordt gesproken, ook met het oog op de ontwikkelingen in de toekomst;
- e. Omdat de uitzending van bijzondere zendingswerkers vaak een combinatie van zending en hulpverlening in zich draagt, is het goed in dit spoor verder te gaan. Moet er worden samengewerkt bij elke bijzondere zendingswerker? Dat hangt van de aard van de werkopdracht af. Het is goed elkaar voortdurend daarover op de hoogte te houden. Te denken valt aan de zrs. Luciënne Loosman, Alice van Rijn e.a.
- f. In dit verband moet ook nagedacht worden over de wijze waarop ze vanuit BZ en HBB worden ondersteund en wat de verhouding is van deputaten tot de Thuisfrontcommissies (tfc's);
- g. Ook in Bangui, Botswana en Brazilië is sprake van activiteiten vanuit HBB en BZ; een goede informatie en samenwerking is ook in deze gebieden gewenst; de beide secretarissen zullen daarvoor voorstellen voorbereiden.

8.2.3. De derde ontmoeting vond plaats op 25 mei 2004 in het Dienstenbureau te Veenendaal. Tijdens deze vergadering werd

- a. aan de beide secretarissen opgedragen beleid te formuleren waarbij beleidsvoornemens van de beide deputaatschappen op elkaar worden afgestemd, zeker in die gebieden waar beide deputaatschappen contacten hebben;
- b. dieper doorgedacht over wijze waarop binnen beide deputaatschappen met projecten wordt omgegaan;
- c. besloten na te gaan in hoeverre in gezamenlijkheid projecten aan de kerken kunnen worden voorgesteld;
- d. eveneens besloten de samenwerking tussen beide deputaatschappen op het gebied van de uitzending van bijzondere zendingswerkers nader te formuleren;

Ten aanzien van de voortgang van de integratie binnen het Dienstenbureau spreken beide deputaatschappen uit dat de besluiten die op de gezamenlijke moderaminavergadering zijn genomen en door de algemeen secretaris van deputaten BZ in formule zijn gebracht nu ook door de bestuurscommissie aan de generale synode dienen te worden voorgelegd. Om die reden zullen deputaten BZ dit voorstel ook als bijlage bij hun rapport opnemen.

8.2.4. In deze laatste vergadering is ook uitgebreid van gedachten gewisseld over de samenwerking binnen het Dienstenbureau en de contacten met deputaten evangelisatie. Besloten is om een gezamenlijke vergadering van de moderamina van deze drie deputaatschappen te beleggen. Tijdens het schrijven van dit rapport heeft deze vergadering nog niet plaatsgevonden.

8.3. Prisma

In het rapport aan de synode Haarlem-Noord/Nunspeet 1998 hebben we de uitbreiding vermeld van het samenwerkingsverband van kleine reformatorische kerken (GKv, Geref. Gem. en CGK) inzake de vertegenwoordiging in ICCO. ICCO is de organisatie die van protestantse zijde zorg draagt voor de financiering namens het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking. Momenteel werken de kleine reformatorische kerken samen met de Evangelische zendingsalliantie en diverse hulpverleningsorganisaties (o.a. Tear Fund, ZOA, Woord en Daad, Redt een Kind, Dorkas) in Prisma. Langzamerhand is duidelijk geworden dat Prisma een organisatie is die van dienst kan zijn bij het verkrijgen van subsidies van het ministerie voor bepaalde projecten van meer algemene aard in ontwikkelingslanden als Cambodja, Indonesië, Zuid-Afrika en mogelijk ook Mozambique. Deputaten willen proberen voor 'eigen projecten', die steun geven aan het algemeen belang in een land, via deze organisatie subsidies te ontvangen. Daarbij is dan te denken aan projecten als dorpsontwikkeling en Aidsbestrijding. In het kader van de bezinning van Prisma heeft br. Loonstra de in hoofdstuk drie aangegeven lezing gehouden.

8.4. Dienstverlening Jongeren Wereldwijd

De stichting heeft in deze verslagperiode opnieuw in samenwerking met kerken in andere landen diaconale werkweken georganiseerd. Groepen jongeren uit onze kerken vertrokken naar Frankrijk, Egypte, Botswana, KwaNdebele, Venda, Brazilië en als nieuw bestemmingsgebied Tsjechië. Vanwege het vertrek uit Israël van de Israëlpredikant en vanwege de politieke verwickelingen is de bestemming Israël voorlopig van de lijst gehaald. Elke reis kent een werkgedeelte en een ontspanningsgedeelte. Eén van de doelen is dat jongeren uit onze kerken christenjongeren uit andere landen en culturen ontmoeten en kennis en ervaringen uitwisselen. Verrijkt hiermee keren de jongeren terug en informeren hun eigen gemeenten en proberen de betrokkenheid bij en de voorbede voor de kerken in het buitenland te vergroten. De wijze waarop de jongeren zich gedragen en zich inzetten voor de diaconale taken die ze verrichten, is een duidelijk en zichtbaar christelijk getuigenis in de dorpen waar ze werken. Een getuigenis dat door de gemeenten ter plaatse gebruikt wordt in hun evangelisatiewerk. Het vervult deputaten met dankbaarheid dat deze diaconale taak die onze jongeren verrichten zo'n missionaire spits blijkt te hebben. Namens deputaten hulpverlening heeft br. H.J. Takken zitting in het bestuur van de stichting.

8.5. De Wilde Ganzen

De uitzending van tv-diensten uit Chr. Geref. Kerken wordt door de Stichting Zendtijd voor de Kerken (ZvK) verzorgd. Met deputaten radio-kerkdienstuitzendingen en De Wilde Ganzen (WG) is overeengekomen, dat deputaten hulpverlening na overleg met de betrokken kerken hulpprojecten zullen indienen, die door de WG op grond van formele criteria worden beoordeeld. Na goedkeuring zullen de WG dit project gedurende de actieweek overnemen als project in hun publiciteit. In de afgelopen jaren is op deze wijze actie gevoerd voor: een scholenproject van de GTM in Bunggu, Mada' en Sumarorong; een waterproject van de SCDO in Fefe en Gogogo; een water en sanitair project in Kaluquembe in Angola; de kleuterschool 'Le Bon Berger' in Bangui; een project voor hulp aan Aidswezen van MCDC in KwaNdebele, Zuid-Afrika; een project voor medische apparatuur voor een ziekenhuis in Zhitomir, Oekraïne, een landbouwproject in Chaco, Paraguay en opnieuw voor een scholenproject van de GTM, ditmaal in Bunggu en Mamasa. Deputaten hulpverlening zijn blij dat deze mogelijkheden er zijn.

9. Financiële zaken

9.1. Financieel verslag over de periode 2001-2003

De jaarrekeningen van deputaten hulpverlening in binnen- en buitenland over de jaren 2001 tot en met 2003 kunnen als volgt worden samengevat:

Balans per 31 december	2003	2002	2001
	€	€	€
Activa			
Financiële vaste activa			
Obligaties	23.041	22.689	22.689
Vlottende activa			
Vorderingen en overlopende activa	31.718	37.022	28.950
Liquide middelen	133.188	193.757	612.615
	164.906	230.779	641.565
Totaal activa	187.947	253.468	664.254
Passiva			
Eigen Vermogen	33.987	14.121	54.067
Schulden			
Schulden op korte termijn	153.960	239.347	610.187
Totaal passiva	187.947	253.468	664.254

Staat van baten en lasten	2003	2002	2001
Baten	€	€	€
Opbrengst bijdragen kerken	194.258	163.424	161.252
Giften en legaten	130.139	80.470	78.728
Giften 'Doorgeven' 22%-aandeel	37.444	47.986	35.647
Ontvangen giften 'eigen' projecten	223.596	161.256	216.811
Ontvangen giften 'Doorgeef' projecten	95.047	53.506	24.218
Ontvangen giften noodhulp en rampen	52.209	181.252	276.020
Intrest	3.467	7.476	18.220
Totaal baten	736.160	695.370	810.896
Lasten			
'Eigen' projecten	407.116	327.942	474.410
'Doorgeef' projecten	85.675	53.506	24.218
Noodhulp en rampen	52.209	181.252	276.020
Kosten 'Doorgeven' 22%- aandeel	26.524	32.417	32.438
Algemene kosten	144.770	140.199	70.088
Totaal lasten	716.294	735.316	877.174
Resultaat	19.866	-/- 39.946	-/- 66.278

Uit bovenstaande cijfers blijkt dat de opbrengsten voor het werk van de hulpverlening in de afgelopen drie jaren nog steeds substantieel waren (gemiddeld € 747.475). Echter ten opzichte van de voorgaande synodeperiode zijn de opbrengsten gedaald (toen gemiddeld € 1.142.271) met name als gevolg van substantieel lagere giften ten behoeve van noodhulp en rampen. In het navolgende zullen de diverse ontwikkelingen in de baten en lasten van het deputaatschap nader worden geanalyseerd.

9.2. Februaricollecte en bijdragen kerken

De opbrengst van de hulpverleningscollecte op de eerste zondag in februari waarin wordt begrepen de bijdragen van de kerken volgens de door de generale synode van 2001 respectievelijk 1998 vastgestelde minimumomslag van € 2,00 en € 0,68 per lid, wordt weergegeven in de onderstaande tabel:

Jaar	Euro	Jaar	Euro
2003	194.258	2000	149.043
2002	163.424	1999	142.227
2001	161.252	1998	162.387
Gemiddeld	172.978	Gemiddeld	151.219

Mede als gevolg van de verhoogde vaste omslag door de generale synode van 2001 is de opbrengst bijdragen kerken gestegen ten opzichte van de vorige synodeperiode.

Een analyse van de vaste bijdragen vanuit de kerken ten behoeve van de kas van deputaten geeft het volgende beeld:

	2003	2002	2001
Gemiddelde opbrengst februaricollecte/vaste bijdrage per lid (Euro)	2,63	2,21	2,17
Door G.S. vastgestelde omslag (Euro)	2,00	2,00	2,00
Aantal gemeenten dat niet afdroeg	3		
Aantal gemeenten dat de vastgestelde omslag afdroeg	50		
Aantal gemeenten dat minder afdroeg dan de omslag	15		
Aantal gemeenten dat meer afdroeg dan de omslag	119		

9.3. Algemene giften en legaten

De algemene giften en legaten vertonen het volgende beeld:

Jaar	Euro	Jaar	Euro
2003	130.139	2000	96.712
2002	80.470	1999	111.889
2001	78.219	1998	92.174
Gemiddeld	96.276	Gemiddeld	100.528

De algemene giften en legaten bestaan in alle jaren voor ongeveer 50% uit enkele grotere giften en legaten (> € 25.000) afkomstig van een zeer beperkt aantal gevers. Zo ontvingen deputaten in de jaren 2002 en 2003 ieder jaar een gift van € 45.000 afkomstig van één grote gever. Exclusief deze grote giften vertonen de algemene giften veelal afkomstig van individuele gemeenteleden, vrouwenverenigingen, diaconale commissies etc, een stabiele opbrengst van ca. € 50.000.

9.4. Opbrengsten en kosten Doorgeven

Het 22%-aandeel van het deputaatschap hulpverlening in de opbrengsten en kosten van de periodiek Doorgeven dat wordt uitgegeven door de drie deputaatschappen zending, evangelisatie en hulpverlening, kan als volgt worden weergegeven:

(in Euro)	2003	2002	2001
Opbrengsten 22%-aandeel	37.444	47.986	35.647
Kosten 22%-aandeel	26.524	32.417	32.438
Saldo 22% aandeel	10.920	15.569	3.209

De opbrengsten van de periodiek Doorgeven zijn de afgelopen jaren stabiel gebleven met een positieve uitschieter in 2002. De totale opbrengsten en kosten van Doorgeven worden volgens een vaste verdeelsleutel verdeeld over de drie uitgevende deputaatschappen, waarbij het deputaatschap hulpverlening een aandeel heeft van 22 % in zowel de opbrengsten als de kosten. Door een verlaging van de kosten was het positieve saldo van Doorgeven met name de afgelopen twee jaren hoger. Deputaten streven in de toekomst naar een meer gelijkmatige verdeling van het saldo van kosten en opbrengsten over de drie deputaatschappen. De financiën van het blad Doorgeven worden beheerd door de penningmeester van het deputaatschap zending.

9.5. Giften 'eigen' projecten

Na vele jaren van stijging is er in deze verslagperiode voor het eerst sprake van een gemiddelde daling van giften die een specifieke bestemming hebben voor de eigen projecten van deputaten hulpverlening. Dit zijn projecten waarvoor een aanvraag wordt ingediend bij deputaten en waarover deputaten een 'eigen' beslissing nemen ten aanzien van de hoogte van de bijdrage. De volgende cijfers geven dit aan:

Jaar	Euro	Jaar	Euro
2003	223.596	2000	228.364
2002	161.256	1999	391.584
2001	216.811	1998	294.051
Gemiddeld	200.554	Gemiddeld	304.666

Een aanzienlijk deel van deze giften is afkomstig van collecten die door de kerken specifiek voor de projecten van deputaten hulpverlening zijn georganiseerd. De hoogte van deze giften is een teken dat de langdurige projecten die in het verleden en ook gedurende de afgelopen jaren door deputaten zijn gestart een warme ondersteuning genieten vanuit de kerken.

Tevens werden in de afgelopen drie jaren weer grote giften ontvangen van de Wilde Ganzen die collecteerden voor een 'eigen' project van deputaten. Deze collecten vonden veelal plaats rondom de radio- en tv-kerkdiensten die in onze kerken werden gehouden.

Een belangrijk deel van de inkomsten voor 'eigen' projecten is afkomstig van grote incidentele giften van zowel de Wilde Ganzen als individuele gemeenteleden. Door het incidentele karakter van deze giften kunnen deputaten op basis hiervan geen meerjarige verplichtingen voor lange termijn projecten aangaan. De continue inkomensstroom op basis van de februaricollecte en de vaste omslag blijft dus hoogst noodzakelijk om langdurige projecten voor meerdere jaren te kunnen blijven steunen. Een overzicht van de ontvangen giften voor eigen projecten is opgenomen in bijlage 1 van dit rapport.

De projecten waarvoor in de jaren 2001 tot en met 2003 in enig jaar meer dan € 15.000 (inclusief de bijdragen van de Wilde Ganzen en individuele grote gevers) werd ontvangen zijn:

(in Euro)	2003	2002	2001
Opvang gehandicapten, Cairo	2.685	3.210	44.990
Diaconaal project Zambezia, Mozambique	32.269	-	22.896
Diaconale projecten Sulawesi, Indonesië	5.432	16.572	20.051
Chr. onderwijs Venda, Zuid Afrika	32.194	-	15.093
Bunggu en Mamassa project, Sulawesi, Indonesië	9.971	16.388	-
Projecten Cambodja	16.879	8.596	11.428
Verzorgingstehuis Badeni, Roemenië	2.772	20.158	9.507

9.6. Giften en bestedingen voor 'doorgeefprojecten'

De giften voor 'doorgeefprojecten' over de afgelopen jaren kunnen als volgt worden weergegeven:

Jaar	Euro	Jaar	Euro
2003	95.047	2000	49.276
2002	53.506	1999	52.173
2001	24.218	1998	41.726
Gemiddeld	57.590	Gemiddeld	47.725

De zogenaamde 'doorgeefprojecten', hebben betrekking op projecten en activiteiten van diverse christelijke hulpverleningsorganisaties. De bijdrage vanuit deputaten hulpverlening hangt af van de voor deze projecten en organisaties ontvangen bijdragen. Deze projecten worden naast de eigen projecten opgenomen in de jaarlijkse projectenlijst van deputaten. De opbrengst van 'doorgeefprojecten' is met name de afgelopen jaren gestegen doordat een aantal nieuwe projecten aan de projectenlijst zijn toegevoegd. Gemeenten, diaconieën, kringen en verenigingen maken voor acties en collecten veelal gebruik van deze projectenlijst en dragen in veel gevallen de opbrengsten via deputaten aan deze projecten en organisaties af.

Deputaten geven de door hen ontvangen giften voor 'doorgeefprojecten' tot een per project vooraf bepaald maximum (meestal € 5.000) door aan de betreffende organisaties en projecten. 'Doorgeefprojecten' waarvoor minder dan € 500 bij deputaten is binnengekomen worden door deputaten uit eigen midelen aangevuld tot € 500. De in de projectenlijst genoemde projecten en organisaties hebben op deze wijze jaarlijks een minimumbijdrage gegarandeerd vanuit onze kerken.

De functie van deputaten ten aanzien van deze projecten en organisaties is onder meer het realiseren van een meer gelijke verdeling van hulpverleningsgelden vanuit onze kerken over de vele christelijke hulpverleningsorganisaties en projecten. Daarnaast wordt ook meer inhoudelijk kennis genomen van de werkzaamheden en verantwoording van besteding van gelden door deze projecten en organisaties. Een overzicht van de ontvangen giften voor 'doorgeefprojecten' en de doorbetaalde bedragen is opgenomen in bijlage 2 van dit rapport.

9.7. Giften en bestedingen voor rampen en noodhulp

De giften voor rampen en noodhulp over de afgelopen jaren kunnen als volgt worden weergegeven:

Jaar	Euro	Jaar	Euro
2003	52.209	2000	515.327
2002	181.252	1999	796.127
2001	276.020	1998	381.225
Gemiddeld	169.827	Gemiddeld	564.226

Zoals uit bovenstaande overzicht blijkt zijn de giften voor rampen en noodhulp de afgelopen jaren enorm gedaald. Dit wordt veroorzaakt doordat in de vorige verslagperiode een aantal zeer grote rampen plaatsvonden die een grote media-aandacht ontvingen zoals de orkaan 'Mitch' in Midden Amerika (1998), de oorlog in Kosovo (1998/1999), de aardbeving in Turkije (1999) en de vuurwerkramp in Enschede (2000). In de afgelopen jaren werd via deputaten een bijdrage gegeven aan Christelijke (nood)hulporganisaties zoals Woord & Daad, ZOA Vluchtelingen zorg en Tear Fund voor onder meer hulpverlening aan:

- de slachtoffers van de aardbevingen in India en El Salvador in 2001
- de getroffen en van de overstromingen in Zuid Oost Afrika, Mozambique en midden Europa in het jaar 2002
- de vluchtelingen van de oorlog in Afghanistan
- de mensen die hebben te lijden van de voortdurende hongersnood in Afrika.

In bijlage 3 van dit rapport is een overzicht opgenomen van de ontvangen giften en bestedingen voor rampen en noodhulp.

Deputaten streven er voortdurend naar om bij rampen en in geval van nood via de kerkelijke pers en mailings zeer snel een oproep te doen voor een bijdrage in het lenigen van de noden. Daarnaast kan het diaconaal bureau via moderne communicatiemiddelen zoals e-mail soms al binnen enkele uren na de ramp contact leggen met lokale en internationale christelijke hulpverleningsorganisaties ter plaatse. Dit heeft een zeer positieve invloed op de kwaliteit van de voorlichting over noodhulp en rampen door het diaconaal bureau en daarmee op de betrokkenheid van de plaatselijke gemeenten binnen ons kerkverband. Helaas constateren deputaten dat ook binnen onze kerken voor rampen die in de landelijke media minder aandacht krijgen ook binnen onze kerken minder gelden worden opgehaald. Het beleid van deputaten is er daarom op gericht om juist voor deze rampen en noodsituaties (bijvoorbeeld de al jaren slepende hongersnood in verschillende delen van Afrika) specifieke aandacht te vragen via de kerkelijke media.

9.8. Bestedingen eigen projecten

Door de verminderde opbrengsten en de veel hogere bijdrage in de kosten van het diaconaal bureau waren de bestedingen ten behoeve van eigen projecten lager dan in de vorige verslagperiode. Gemiddeld werd in de jaren 2001, 2002 en 2003 een bedrag van € 403.156 ten opzichte van een bedrag van € 524.137 per jaar in de vorige verslagperiode. Er waren in deze verslagperiode twee 'eigen' projecten die in enig jaar meer dan € 50.000 steun ontvingen, te weten de langjarige ontwikkelingsprojecten in Cambodja (sinds 1994) en Mozambique (sinds 1998): In hoofdstuk 6 van dit rapport is een korte beschrijving opgenomen van een groot aantal projecten die via deputaten hulpverlening zijn ondersteund en in bijlage 4 is een overzicht opgenomen van de bestedingen van deputaten aan al de eigen projecten onderverdeeld naar de verschillende regio's:

- Bijlage 4.1: Nederland en de rest van Europa
- Bijlage 4.2: Afrika/Midden-Oosten
- Bijlage 4.3: Azië/Amerika.

9.9. Kosten

9.9.1. De algemene kosten van het deputaatschap hulpverlening kunnen als volgt worden weergegeven:

Algemene kosten (in Euro)	2003	2002	2001
Kosten Landelijk Kerkelijk Bureau	27.638	24.668	22.370
Bijdrage diaconaal bureau	85.000	85.000	11.345
Reis- /vergaderkosten deputaten en functionarissen	7.093	6.903	7.720
Kosten folder februaricollecte/projectenlijst	8.874	11.461	12.435
Porto en telefoon	3.845	2.644	2.975
Fotocopieerwerk en kantoorbenodigdheden	1.535	1.895	4.393
Representatiekosten	110	2.290	653
Abonnementen, bibliotheek en bijdragen	311	186	506
Accountantskosten	2.230	2.231	4.434
Bankkosten	263	338	273
Participatiekosten ICCO/PRISMA	1.084	1.633	1.685
Kosten website	1.000	950	1.475
Kosten werving personeel	4.778	-	-
Diverse kosten	1.009	-	-176
	144.770	140.199	70.088

Over de jaren 1996 tot en met 2001 werd door het deputaatschap hulpverlening jaarlijks een bijdrage van € 11.345 (NLG 25.000) aan het deputaatschap ADMA betaald als 'solidariteits'bijdrage in de kosten van het diaconaal bureau. Echter door de beslissing van de generale synode van 2001 dat het deputaatschap hulpverlening vanaf het jaar 2002 volledig haar eigen aandeel in de kosten van het diaconaal bureau moest dragen, is deze bijdrage verhoogd naar € 85.000 per jaar. Als gevolg van deze beslissing konden deputaten de afgelopen jaren ca € 75.000 per jaar minder aan de 'eigen' projecten besteden (zie ook paragraaf 9.8 van dit rapport).

9.9.2. De hogere kosten van het deputaatschap Landelijk Kerkelijk Bureau zijn het gevolg van de hogere bedragen die met ingang van het jaar 2000 voor de administratieve en secretariële werkzaamheden in rekening worden gebracht. Met name de stijging van deze laatste kostenpost, die door deputaten hulpverlening nauwelijks is te beïnvloeden, baart ons zorgen.

9.9.3. De reis- en verblijfskosten van deputaten zijn de afgelopen jaren ondanks het stijgende prijspeil constant gebleven als gevolg van een verbeterde veranderefficiency bij een gelijkblijvend activiteiten-niveau.

9.9.4. De kosten van productie en verzending van folders en materialen voor de februaricollecte en de jaarlijkse projectenlijst van deputaten zijn het laatste jaar gedaald als gevolg van een aantal versoeringen in het materiaal dat ten behoeve van de kinderen in het kader van de hulpverleningszondag wordt verspreid.

9.9.5. De kosten van porti, telefoon, fotokopieën en kantoormiddelen zijn de afgelopen jaren gedaald ondanks het gelijk gebleven activiteitsniveau. Dit wordt met name veroorzaakt door een steeds intensiever gebruik van e-mail en internet, waardoor bijvoorbeeld vergaderstukken worden verspreid als bestand en niet altijd meer in hardcopy.

9.10. Exploitatieresultaten en vermogenspositie

Deputaten streefden er al een aantal jaren naar het surplusvermogen in enkele tranches te besteden (het surplusvermogen is het bedrag dat uitgaat boven het benodigde minimum vermogen van € 75.000). Met name door de verminderde inkomsten is dit de afgelopen jaren gelukt. Om de continuïteit in de bijdragen voor met name de grotere langjarige projecten te kunnen garanderen en de korte termijn schommelingen in de inkomsten te kunnen opvangen, achten deputaten een minimum eigen vermogen van € 75.000 noodzakelijk. Het streven is er op gericht om in de komende jaren een dergelijk bedrag op te bouwen en in een algemene bestedingsreserve vast te leggen.

9.11. Beleggingen

Deputaten hebben sinds 1993 € 22.689 belegd in certificaten van de Oikokredit. Oikokredit investeert met de gelden van de participanten die met name bestaan uit kerken, christelijke instellingen en particulieren, in ontwikkelingsprojecten in de derde wereld. Op deze wijze wordt een deel van het geld van deputaten dat niet voor directe hulpverlening wordt aangewend, gebruikt om armen in de wereld te helpen vooruit te komen. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het verstrekken van goedkope leningen ten behoeve van het opzetten van bedrijfjes. De certificaten in Oikokredit leveren een gering rendement op van in principe 2% per jaar.

9.12. Toelichting op de begroting 2004-2007

Tot nu toe zijn altijd twee afzonderlijke begrotingen opgesteld: één voor het deputaatschap ADMA en één voor het deputaatschap HBB. In verband met de voorgenomen integratie van beide diaconale deputaatschappen wordt er één begroting ingediend. De totale kosten van deze geïntegreerde begroting komen, ondanks een stijging van loonkosten en andere kosten, lager uit dan de som van de kosten van de beide afzonderlijke deputaatschappen. De totale begroting en een toelichting daarop vindt in het rapport van deputaten ADMA (8.2, 8.3 en 8.4). Volledigheidshalve wordt de begroting voor de hulpprojecten ook aan het einde van deze paragraaf opgenomen.

Uit de begroting valt af te lezen hoeveel er nodig is voor ondersteuning van de projecten. De kosten voor het bureau zijn opgenomen in de totale begroting van het nieuw te vormen deputaatschap diaconaat. Sinds de vorige synode is er een verdeelsleutel toegepast: een deel via de penningmeester en een ander deel via acties. Deputaten ervaren dat (evenals trouwens deputaten voor de buitenlandse zending dat al jaren zo ervaren) als een bijzonder lastig probleem, vooral ook omdat er kerkenraden zijn die slechts verantwoordelijkheid (willen) nemen voor het ene deel. Daarom stellen deputaten u voor om voor de komende periode weer één bedrag voor de omslag vast te stellen.

<i>Bedragen in euro's</i>			
Baten			
	2005	2006	2007
Bijdrage kerken	74.000	73.000	72.500
Giften en legaten	80.000	80.000	80.000
Giften "Doorgeven 22% aandeel"	40.000	41.600	42.000
Ontvangen giften eigen projecten	206.800	207.600	208.800
Ontvangen giften kleine projecten	50.000	50.000	50.000
Ontvangen giften noodhulp	-	-	-
Intrest	3.500	4.000	4.200
Totaal baten	454.300	456.200	457.500
Lasten			
Eigen projecten	390.000	390.000	390.000
Kleine projecten	35.000	35.000	35.000
Noodhulp	-	-	-
Kosten "Doorgeven 22% aandeel"	29.300	31.200	32.500
Totaal lasten	454.300	456.200	457.500

10. Voorstellen

Deputaten doen de generale synode de volgende voorstellen:

1. goedkeuring te hechten aan het gevoerde beleid over de periode 2001-2003;
2. de deputaatschappen ADMA en hulpverlening in binnen- en buitenland samen te voegen tot één deputaatschap diaconaat;
3. de daartoe opgestelde Beleidsnotitie deputaten diaconaat te aanvaarden en daarmee de daarin opgenomen instructie vast te stellen;
4. deputaten te benoemen voor het nieuw te vormen deputaatschap diaconaat;
5. de begroting 2005-2007 goed te keuren;
6. een omslag vast te stellen die de vaste kosten van de organisatie dekt;
7. deputaten toe te staan de opbrengst van de februaricollecte, alsmede de algemene giften volledig te bestemmen voor hulpprojecten.

11. Verklaring van afkortingen

AA-beraad	beraadsgroep Azië-Amerika
ADMA	deputaten algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden
AEM	Association of Evangelicals Mozambique
AMO-beraad	beraadsgroep Afrika-Midden-Oosten
APCE	Association for the Promotion of Christian Education
AWR	Arab West Report (voorheen Religious News Service for the Arab World)
BEE	cursus Bible Education by Extension
BPT	commissie bezinning, publiciteit en toerusting
BPS	Badan Pekerja Sinode (moderamen van de synode)
BZ	deputaten buitenlandse zending
CARE	Centre for Aids Rehabilitation and Education
CDC	classicale diaconale commissie
CGVJ	Christelijke Gereformeerde Vereniging voor Jeugdwezijn
CIBB	Centraal Interkerkelijk Bureau voor het Bedrijfsleven
CGK	Christelijke Gereformeerde Kerken
CNV	Christelijk Nationaal Vakverbond
CORD	Christian Outreach Relief and Development
D&D	Diaken & Diaconaat
D&S	Diaconaat & Samenleving
DB	Dienstenbureau
DDTS	Department for Development and Social Transformation (= Engelse vertaling)
DISK	Landelijk Bureau Dienst in de Industriële Samenleving namens de Kerken
DJW	Stichting Dienstverlening Jongeren Wereldwijd
Dsc	deputaatschapscommissie
DUET	Development Upper Egypt Trust
Europa-beraad	beraadsgroep Europa
GKSA	die Gereformeerde Kerk van Suid-Afrika
GKV	Gereformeerde Kerk (vrijgemaakt)
GLIAGG	Gereformeerde Landelijke Instelling voor Ambulante Geestelijk Gezondheidszorg
GLIBW	Gereformeerde Landelijke Instelling voor Beschermd Woonvormen
GMV	Gereformeerd Maatschappelijk Verbond
GPZ	Gereformeerd Psychiatrisch Ziekenhuis
GSEV	Gereformeerd Sociaal Economisch Verbond
GTM	Gereja Toraja Mamasa
HBB	deputaten hulpverlening voor binnen- en buitenland
ICCO	Interkerkelijke organisatie voor ontwikkelingsamenwerking
ICIG	Interkerkelijke Commissie Integratie Gehandicapten
IER	Igrejas Evangelicas Reformadas
JRM	Joint Relief Ministry
K&B	Kerk & Bedrijfsleven
K&W	Kerk & Werk
LKB	deputaten Landelijk Kerkelijk Bureau
LOK	Landelijke Organisatie Kerktelefoon
MCDC	Mukhanyo community Development Centre
MTC	Mukhanyo Theological College
NGK	Nederlands Gereformeerde Kerken
NGO	Niet-Goevernemente Organisaatie
NHK	Nederlandse Hervormde Kerk
RMU	Reformatrische Maatschappelijke Unie
SCDO	Soutpansberg Community Development Organisation
SGJ	Stichting Gereformeerde Jeugdzorg
TMO	twemoderaminaoverleg (deputaten hulpverlening en ADMA)
WG	de Wilde Ganzen
ZOA	Zuid-oost Azie
ZvK	Zendtijd voor de Kerken

Namens deputaten
hulpverlening binnen- en buitenland

B. Loonstra
L. den Butter
T. Baars

Bijlage 1: Ontvangen giften eigen projecten

(in Euro)	2003	2002	2001
Creche Betel, Brazilië	4.810	3.817	4.473
Scholen Esco-lar, Brazilië	7.855	3.638	1.620
Prosar sociaal medisch project, Brazilië	887	3.365	3.127
Diaconaal project Honduras	9.633	3.584	7.412
Paraguay, Chacoproject	300	785	539
Gemeenschapsontwikkelings project Borseth, Cambodja	16.879	8.596	11.768
Diaconaal project Sulawesi	5.432	16.572	20.051
Bunggu en Mamasa, Indonesie	9.971	3.388	-
Ziekenhuizen Nepal, Fam. Overduin	5.231	876	3.647
Preventie en opvang aids-patiënten, India	9.300	14.873	1.446
Eben Haezer verz. tehuis Haifa	1.103	8.237	3.625
Dorpsproject Sarakna en Tatalia, Egypte	3.265	2.988	2.463
Gezondheidszorg Ezbet en Nakhl, Egypte	4.759	150	-
Eagles Ministry, Egypte	8.200	-	-
Joint Relief Ministry, Egypte	7.000	-	-
Religious News Service for the Arab World	7.000	-	-
Kindertehuis Takalani	11.206	10.247	10.274
Algemene ontwikkeling in Venda	32.194	-	15.093
Kleuterschool, Botswana	10.315	3.734	942
Egodeni-gehandicapten project in KwaNdebele	4.485	3.858	9.116
Dorpsontwikkelingsproject Zambesia, Mozambique	32.269	-	22.896
Christelijk middelbaar onderwijs, Oekraïne	7.678	7.403	2.529
Hulp aan ziekenhuizen en verslaafden, Oekraïne	10.607	1.906	113
Steu fondsd predikanten Roemenië	1.035	5.041	1.143
Bejaardenhuis Badeni, Roemenië	2.772	20.158	9.507
Bejaardenhuis Magurele, Roemenië	5.062	-	-
Opleiding predikanten, Frankrijk	918	1.763	1.723
Gevangenenzorg in Nederland	642	5.146	-
Inloophuis de Haven, Den Haag	1.520	1.309	-
Stichting Ontmoeting, Rotterdam	789	2.637	-
Missionair Diaconaal Project, Amsterdam	479	2.672	-
Moeder en Kindzorg, Haïti	-	1.682	3.674
Projecten 3xM Master media Foundation	-	185	247
Four Homes of Mercy, Israel	-	8.258	2.920
Rolstoelen Roemenië, St Joni & Friends	-	-	824
Zondagsschoolmateriaal Nepal	-	2.284	-
Diaconaal project, Alkmaar	-	1.686	957
Community Developm. project Fam.v/d Lee, Laos	-	-	2.110
Huis van Hoop, Marseille	-	75	733
Inhaminga babyhuis, Jannie Kruize, Mozambique	-	-	1.537
Cobulco voedingscentrum, Guatemala	-	-	1.011
Gehandicapten Cairo, Egypte	-	-	44.990
Christelijke School, Bangui	-	-	1.681
Evangelisch Begeleidingscentrum, 't Harde	-	-	340
Tehuis gehandicapte kinderen Suriname, Fam Nuis	-	-	567
Maranatha English Fellowship, vlucht. Nederland	-	1.000	2.613
Chr. Toerusting (Ester Foundation) Roemenië	-	959	13.808
Ziekenhuis Nkoma, Malawi	-	-	1.556
Wezen, Malawi	-	-	91
Schoolkinderen in Nairobi, Kenia	-	-	3.645
Kleine projecten Botswana	-	5.399	-
Kuria, Amsterdam	-	1.586	-
Inloophuis Wording, Hilversum	-	1.399	-
	223.596	161.256	216.811

Bijlage 2: Ontvangen giften 'doorgeef'-projecten

(in Euro)	2003	2002	2001
Cobulco voedingscentrum, Guatemala	1.579	1.540	-
De Schuilplaats, Suriname	2.368	6.036	5.010
Mopawi	2.621	-	-
Zondagsschoolmateriaal Nepal	1.810	-	1.499
Babyhuizen in Birma	7.356	2.231	3.096
Onderwijs blinden en slechtzienden, Bangladesh	265	495	-

Uitbreiding blindenschool, India	-	822	-
Four Homes of Mercy, Israel	686	-	-
Dagverblijf gehandicapten Cairo, Egypte	2.685	3.210	-
Jemima, Bethlehem	6.337	7.135	-
Christelijke scholen, Venda	5.176	-	-
Kleine projecten Botswana	8.552	-	-
Ziekenhuis Nkoma, Malawi	7.446	1.698	-
Weeskinderen, Transkei	10.352	3.094	912
Schoolkinderen in Nairobi, Kenia	4.717	7.834	-
Le Bon Berger school, Bangui	-	5.483	-
Chr. Toerusting (Ester Foundation) Roemenië	4.888	-	-
Diaconaal project, Alkmaar	3.526	-	-
Evangelisch Begeleidingscentrum, 't Harde	3.591	6.456	-
Maranatha English Fellowship, vlucht. Nederland	222	-	-
Inloophuis Wording, Hilversum	278	-	-
Diverse organisaties:			
ZOA vluchtelingen	106	-	-
De Stuw	684	-	-
Redt een kind	450	-	-
St. Antwoord	452	-	-
Woord en daad	300	-	-
Lilianefonds	1.200	1.134	908
Leprabestrijding	1.500	3.114	1.588
Wilde Ganzen, Bunggu Mada Sumarong	4.500	-	-
Wilde Ganzen, Angola Kalaque	11.400	-	-
Gevangenenzorg, St Epafras	-	-	440
Transworld Radio	-	-	133
St. De Hoop, Dordrecht opvang verslaafden	-	125	1.055
Kinderkampen v.m. Sovjet-Unie	-	-	1.033
Kleine projecten Botswana	-	-	5.173
St de Barmhartige Samaritaan	-	-	275
St. Kuria	-	-	3.096
NBG	-	493	-
SCDO, Venda	-	2.606	-
	95.047	53.506	24.218

Bijlage 3: Ontvangen giften noodhulp en rampen

(in Euro)	2003	2002	2001
Ontvangen giften noodhulp en rampen:			
Hongersnood Afrika	38.744	50.799	7.964
Tsjechie, overstroming	6.238	25.935	-
Afghanistan, oorlog	4.538	36.454	63.986
Mambi, Indonesië	2.639	-	-
Iran, aardbeving	50	-	-
El Salvador, aardbeving 2001	-	-	39.767
Overstromingen Zuid-Oost Afrika/Mozambique	-	61.661	19.800
Enschede, vuurwerkcramp	-	-	1.536
India, aardbeving 2001	-	591	137.956
Goma	-	4.977	-
Molukken, oorlog	-	835	4.868
Turkije, aardbeving	-	-	143
	52.209	181.252	276.020

Bijlage 4.1: Bestedingen 'eigen' projecten Europa

(in Euro)	2003	2002	2001
Christelijk middelbaar onderwijs, Oekraïne	15.000	15.000	13.613
Hulp aan ziekenhuizen en verslaafden, Oekraïne	6.154	5.000	4.538
Steunfonds predikanten Roemenië	3.700	3.700	3.630
Bejaardenhuis Badeni, Roemenië	5.000	15.686	-
3xM Transm. Prod., Estland, alcohol, abortus, aids	6.739	-	6.739
3xM, Roemenië	6.807	-	-
Bejaardenhuis Magurele, Roemenië	749	-	-
Opleiding predikanten in Frankrijk	7.130	6.807	5.560

Huis van de Hoop, Marseille	-	-	4.380
Gevangenenzorg Nederland	5.500	4.098	-
De Haven, Den Haag	1.500	-	-
Stichting Ontmoeting, Rotterdam	1.500	-	-
Missionair Diaconaal Project, Amsterdam	4.500	-	12.479
Evangelische Alliantie, Driebergen	-	-	681
Productie Video Diaconaat i.s.m. GKV	-	-	3.650
Inloophuis Wording, via CGK Hilversum	-	-	3.630
Hulpverlening Watersnood, Oekraïne	-	-	14.040
Estera Foundation, Roemenië	-	-	10.625
Missionair diaconaal werk CGK A'dam N-W.	-	4.500	-
Rolstoelen Roemenië, St Joni & Friends	-	-	2.269
3xM Master Media Foundation, Roemenië	-	-	6.807
Steen Verzorgingstehuis Magurele, Boekarest	-	25.888	27.226
Diaconaal Maatschappelijk werk, Alblasserwaard	-	-	2.269
St. Pro Vita (2001 vrijval)	-	-	11.345-
CGK Emmeloord, St. Rehoboth	-	-	2.269
	64.279	80.679	113.060

Bijlage 4.2: Bestedingen 'eigen' projecten Afrika en Midden Oosten

(in Euro)	2003	2002	2001
Eben Haezer verz. tehuis Haifa	10.000	10.000	9.075
Dorpsproject Sarakna en Tatalia, Egypte	6.807	12.095	12.093
Gezondheidszorg Ezbet en Nakhl, Egypte	5.000	5.000	-
Eagles Ministry, Egypte	8.200	8.200	8.200
Joint Relief Ministry, Egypte	7.000	7.000	4.271
Religious News Service for the Arab World	7.000	7.000	-
Takalani kindertehuis, Venda	7.000	7.000	6.807
Algemene ontwikkeling in Venda	60.000	-	-
Kleuterschool, Botswana	27.226	-	-
Egodeni-gehandicapten project in KwaNdebele	8.100	7.000	11.965
Dorpsontwikkelingsproject Zambezia, Mozambique	44.250	-	60.640
Four Homes of Mercy, Jeruzalem	-	6.900	-
Pre-schools East-Hanahai, Botswana	-	-	13.613
Project haveloze kinderen, Zuid Afrika	-	-	4.538
Dagverblijf Gehandicapten Cairo, CGK Zwijndrecht	-	-	45.376
CGK Rozenburg, Fam. Bos, Tanzania (2001 vrijval)	-	-	1.361-
Eastleigh Community Center, Nairobi, Kenya	-	-	7.941
African Evangelical Assosiation, bouw huizen Kenya	-	-	5.899
Kleine projecten Botswana	-	6.110	-
Medisch werk Jannie Kruize, Mozambique	-	-	817
St Sarfath, steun Christelijke lectuur, Egypte	-	-	4.481
Eagles Ministry, vakantiebijbelschool, Egypte	-	-	8.764
Kerkgebouw Ezbet Anton, Egypte (2001 vrijval)	-	-	3.403-
	190.583	76.305	199.716

Bijlage 4.3: Bestedingen 'eigen' projecten Amerika en Azië

(in Euro)	2003	2002	2001
Creche Bethel, Carambei, Brazilië	3.000	5.500	10.639
Scholen Escolar, Carambei, Brazilië	5.000	6.500	10.639
Prosar, soc. med. proj. Carambei, Brazilië	10.000	6.933	5.320
Diaconaal project Honduras	8.108	-	-
Gemeenschapsontwikkeling project Borseth, Cambodja	90.000	90.000	61.511
Diaconaal project Sulawesi	15.000	18.500	-
Bungu project GTM, Sulawesi, Indonesië ism zending	6.415	-	13.025
Ziekenhuizen Nepal, Fam. Overduin	7.000	13.613	13.613
Preventie en opvang aids-patiënten, India	7.731	-	-
Financiële onderst. First church of Mae Sot, Thailand	-	-	590
APEA, proefkeuken Raio de Sol, Carambei	-	4.000	-
Aanschaf Minibus Baptist Church Thailand	-	-	8.996
Diaconaal project, GTM Mamasa, Sulawesi, Indonesië	-	7.000	12.501
Bunggu project GTM, Sulawesi, Indonesië W.G.	-	-	11.345
Eukomindo, beraadsgroep hulpverlening Indonesië	-	567	567

Bungu project (vlucht Wilde Ganzen)	-	11.345	-
Chr. Centre for Aids Rehabilitation and Educ., India	-	-	5.672
M.M.F., Chr. Radio-uitzendingen Suriname	-	-	6.489-
ZOA, Christelijke toerusting, Cambodja	-	7.000	-
Opvang gehand. Suriname, Fam. Nuis CGK Lisse	-	-	4.538
Naulo Ghumti Drug Treatment Centre Nepal	-	-	6.807
Christian Reformed Church of Myanmar (weeshuis)	-	-	2.360
		152.254	170.958
			161.634

Bijlage 5, bij hoofdstuk 3 van het generale synode rapport van HBB

De verhouding van persoonlijke gerechtigheid en maatschappelijke gerechtigheid

*Inleiding op de 2^e expert-meeting Prisma Visievorming 31 oktober 2003
door Bert Loonstra*

De agenda van christelijke hulpverlening

Wie bepaalt de agenda van de wereldwijde hulpverlening door christenen? Ten diepste is dat God. Dat is niet een stelling die ik verdedig, het is een vooronderstelling van het thema dat mij is aangereikt: de verhouding van de persoonlijke rechtvaardiging en de maatschappelijke gerechtigheid in de Bijbel. De vooronderstelling die daarmee wordt uitgesproken is: De agenda wordt ten diepste bepaald door wat in de Bijbel gerechtigheid is. Dat is ook de vooronderstelling van mijn verhaal.

Hoe ziet die agenda eruit? Dat is het thema waarover ik spreek. Hoe is in de Bijbel de verhouding tussen persoonlijke rechtvaardiging en maatschappelijke gerechtigheid? Hangen ze samen of staan ze op gespannen voet met elkaar? En als ze samenhangen, doen ze dat dan alleen in de *persoon* van de christelijke hulpverlener, die in zijn rechte verhouding tot God de motiverende kracht vindt om maatschappelijke gerechtigheid te helpen bevorderen? Of hangen ze ook samen in het *werk*, zodat de prediking van de gerechtigheid door het geloof en bevordering van maatschappelijke gerechtigheid hand in hand gaan, de een niet zonder de ander?

Uit de geschiedenis

In de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw bestond er een zeer gespannen verhouding tussen genadeverklonding en de oproep tot maatschappelijke actie. De prediking in de kerken was volledig gepolariseerd. De nadruk op de persoonlijke rechtvaardiging door het geloof werd in linkse kringen gezien als ontwijking van de werkelijke vragen in de wereld, als afleidingsmanoeuvre om de schreeuw om recht maar niet te hoeven horen en zich behaaglijk te kunnen nestelen in de status quo. Omgekeerd werd de nadruk op maatschappelijke gerechtigheid in rechtse kringen gezien als (a) ondermijning van het evangelie van Gods genade. Met alle oproepen tot activiteit werd het heil in de handen van mensen gelegd. Zij moesten het heil tot stand brengen en dit heil werd gelokaliseerd in de vorming van rechtvaardige structuren. Het verzet uit orthodoxe hoek tegen de oproep tot de strijd voor maatschappelijke gerechtigheid had nog meer beweegredenen. In samenhang met de vrees voor een tekortdoen aan het genadekarakter van het heil was er (b) de beduchtheid dat aan de linkerzijde de ernst van de zonde wordt onderschat. Een citaat uit *Het Getuigenis* uit 1971, een verklaring uit de hoek van de Gereformeerde Bond en de Confessionale Vereniging in de Hervormde Kerk, kan dit illustreren.

Wij verzetten ons tegen een moderne zondeleer, die de zonde allereerst zoekt in de politieke en maatschappelijke structuren. Achter deze leer ligt de overtuiging dat de mens eigenlijk wel goed is, maar dat de omstandigheden hem tot zondaar maken. Verander de omstandigheden en u zult eens zien hoe gunstig de mens zich ontwikkelt! Zonder de invloed van milieu en omstandigheden te veronachtzamen, belijden wij op grond van de Schrift, dat de zonde allereerst een zaak van het menselijke hart en de menselijke wil is. Daarom zal de prediking der Kerk de mensen moeten oproepen tot persoonlijk geloof en bekering. Maatschappelijke en politieke problemen kunnen alleen op de rechte wijze worden aangepakt en opgelost, als de mens persoonlijk door Christus gegrepen, vernieuwd en veranderd is (J. van der Graaf, *Het Getuigenis: motief en effect*, Kampen: Kok, 1973, p. 17).

Daar staat natuurlijk tegenover, dat ter linkerzijde men de houding van de rechtzinnigen beschouwde als een vorm van zonde bij uitstek: het aanvaarden van onrecht waar men als het rijke deel van de mensheid alleen maar materieel voordeel van had. Dit aspect kan men niet gemakkelijk wegzuiven.

Verder speelde ter rechterzijde een rol (c) de angst voor linkse ideologieën die tot onbarmhartige dictaturen hebben geleid, de huiver voor het revolutionaire denken, die Luther al bracht tot zijn oppositie tegen de Boerenopstand van 1525, en (d) een algemene afhankelijkheid aan het bestaande overheidsgezag, dat orde en wetshandhaving garandeerde.

Gerechtigheid in de westerse cultuur

Inmiddels zijn we het er wel over eens dat de tegenstelling tussen persoonlijke gerechtigheid en maatschappelijke gerechtigheid een geforceerde tegenstelling was. De Bijbel spreekt zowel over het een als over het ander. Het is dezelfde God die via zijn profeten hamert op het belang van maatschappelijke gerechtigheid, en die via zijn apostel Paulus laat verkondigen dat Hij de goddeloze rechtvaardigt uit genade, in de weg van het geloof. De belangrijkste vraag die ons nu bezighoudt is: *Hoe* hangen ze samen?

Om die vraag te beantwoorden, gaan we eerst op zoek naar de manier waarop het begrip 'gerechtigheid' in de westerse cultuur altijd heeft gefunctioneerd, zowel de gerechtigheid waarin wij delen door het geloof in Christus, als de gerechtigheid die in de relatie tussen mensen moet en mag opbloeien. Terecht zegt W. van Laar in zijn bijdrage aan *Als de olifanten vechten...* dat in de westerse cultuur het begrip gerechtig-

heid vaak getrokken is in de sfeer van het Romeinse recht. Ik voeg daaraan toe: Ook de reformatoren enten hun uiteenzettingen over gerechtigheid op dit Romeinse *justitia*-begrip, zowel als zij spraken over de gerechtigheid door het geloof, als wanneer zij de maatschappelijke gerechtigheid aan de orde stelden. Uitgangspunt voor het denken over de gerechtigheid was, dat aan ieder het zijne werd gegeven. Wat het zijne was, werd bepaald door de geschreven en ongeschreven regels. Hierop is de voorstelling van de rechtvaardiging door het geloof bij Luther, Calvijn en de *Heidelbergse Catechismus* geënt. Zij handhaafden het op de wet georiënteerde gerechtigheidsbegrip van de Middeleeuwen. Er voltrok zich een grote verandering ten opzichte van de rooms-katholieke rechtvaardigingsleer. Dat was de leer van een rechtvaardigmaking, waarin iemands zonden werden vergeven en die persoon met behulp van de genade door zijn goede werken steeds rechtvaardiger werd, om dan uiteindelijk in het gericht van God geoordeeld te worden, in hoeverre hij daadwerkelijk rechtvaardig geworden was. De bevestigende omkering in de reformatische rechtvaardigingsleer is, dat het in de rechtvaardiging om een genadige rechtvaardigverklaring van de goddeloze gaat in een rechterlijke uitspraak.

Toch bleef het kader 'ieder het zijne'. De genadige rechtvaardigverklaring bestond eruit dat God de goddeloze gaf wat hem toekam. Die was namelijk door zijn geloofsverbondenheid met Christus met diens gerechtigheid bekleed. De gerechtigheid van Christus wordt mij geschonken en toegerekend, weet ieder die de *Heidelbergse Catechismus* kent. Ook deze gerechtigheid van Christus is geënt op de wet, daaraan is Hij volkomen gehoorzaam geweest. Door die gerechtigheid van Christus sta ik vrij voor God, de wet klaagt mij niet meer aan, ik heb deel aan een gerechtigheid die in Gods gericht standhoudt.

In het verlengde van deze op de wet geënte gerechtigheid van God Wordt dan ook de maatschappelijke gerechtigheid gekoppeld aan de wet. Calvijn spreekt over het burgerlijke gebruik van de wet die door de sancties tot een gedwongen en afgeperste gerechtigheid leidt (*Institutie* II vii 10). Sociale gerechtigheid wordt dan zoveel als ordehandhaving. Hiermee is niet ontkend dat Calvijn oog had voor het belang van sociaal welzijn, hij organiseerde werk voor daklozen en hulp aan asielzoekers, maar hij heeft dat niet geschaard onder de term gerechtigheid. Illustratief is zijn commentaar op Psalm 72: 2-4 over de gerechtigheid van de koning ten behoeve van de armen en tegen de verdrukkers.

Omdat nu de koning de last, die God hem opgedragen heeft om de armen te ondersteunen en te beschermen niet anders kan volbrengen dan door met zijn gezag en zijn sterke hand de bozen ten onder te houden, wordt er niet zonder reden aan het einde van vers 4 bijgevoegd, dat, wanneer de gerechtigheid heerst, de geweldenaars en rovers verslagen zullen worden. Het zou ook wel dwaas zijn te wachten, totdat zij zich uit eigen beweging en gewillig verbeteren, nee, men moet tegen hen te keer gaan met het zwaard, opdat hun boosheid en driestheid niet nog meer de overhand nemen. Het is dus noodzakelijk dat de vorst met wijsheid en onversaagdheid de geweldenaars in toom weet te houden, opdat de goeden en nederigen in hun recht gehandhaafd worden. Zo zal dan niemand geschikt zijn om het volk te regeren, als hij niet geleerd heeft streng te kunnen zijn wanneer dit vereist wordt.

U ziet, een heel consistent gerechtigheidsbegrip, dat zowel in de leer van de rechtvaardiging als in het denken over maatschappelijke gerechtigheid maatgevend is: handhaving van de wet.

Een ander gerechtigheidsbegrip

Intussen wordt ervoor gepleit de maatschappelijke gerechtigheid in de Bijbel in andere termen uit te drukken, niet primair in die van wet en straf, maar van heil, gemeenschap, veiligheid, vreugde, vrede, recht voor de rechteloze (zie Van Laar). Maar realiseert u zich wel, dat dat ook gevolgen kan hebben voor het gerechtigheidsbegrip in de leer van de rechtvaardiging? Ik heb het vermoeden dat de vraagstelling van het thema over de verhouding van persoonlijke gerechtigheid en maatschappelijke gerechtigheid minstens voor een deel teruggaat op een gevoel van onbehagen dat er twee gerechtigheidsconcepten in het geding zijn die niet op elkaar rijmen. In de persoonlijke rechtvaardiging is dat het wetsconcept en in de maatschappelijke gerechtigheid is dat het heilconcept van gerechtigheid. Moet niet op beide niveaus één concept maatgevend zijn? We zien alleen niet hoe. We voelen ons een beetje verlamd.

Er gloort hoop. In de nieuwtestamentische wetenschap is er een groeiende consensus om de term 'gerechtigheid Gods' bij Paulus minder vanuit de wet te interpreteren en meer vanuit het heil van God. De gerechtigheid Gods is dan niet de gerechtigheid die voor God bestaan kan, gemeten aan de wet, maar de gerechtigheid die van God uitgaat en waarin wij door het geloof delen. Als de gerechtigheid van Christus mij wordt toegerekend (overigens een uitdrukking die niet in de Bijbel voorkomt), is dat niet zozeer de volmaakte gehoorzaamheid van Christus aan de wet, maar de gerechtigheid die God in Christus openbaart! De gerechtigheid van God is zijn reddende en richtend handelen in, aan en door Christus. Christus openbaart Gods gerechtigheid op vele manieren: in zijn vervulling van de wet naar haar bedoeling, in zijn vergevende liefde en vrijspraak voor zondaren, in zijn zoeken van het verlorene, in zijn onderwijs, in zijn genezingen en zijn uitdrijving van demonen, in zijn plaatsbekledend lijden en sterven, zijn opstanding uit de doden en de daarop volgende verhoging. Allemaal uitingen van Gods gerechtigheid in Hem, waarin ik mag delen door het geloof.

En niet alleen ik. Nu komt de maatschappelijke gerechtigheid aan bod. Die is de uitbreiding van Gods gerechtigheid over steeds meer mensen. Ook die mogen God kennen in zijn reddende en richtende macht, delen in zijn vergeving en genezing, zich laten leiden door zijn liefde, opgenomen worden in een nieuwe gemeenschap, waarin wij elkaar dienen en elkaar waarderen als gelijken. Op deze wijze komen de persoonlijke rechtvaardiging en de beoogde sociale gerechtigheid weer heel dicht bij elkaar.

Gevolgen voor christelijke hulpverlening: relatie tot de kerken

Wat betekent dit voor de verhouding tussen de woordverkondiging enerzijds en het werelddiaconaat en/of de christelijke hulpverlening anderzijds? Als de gerechtigheid in de verhouding tot God door het geloof zo nauw samenhangt met de gerechtigheid in de verhouding tot de naaste door de liefde, moeten we de twee ook zo dicht mogelijk bij elkaar houden. Als je voor de onderlinge gerechtigheid niet kunt appelleren op de persoonlijke verhouding tot God, komt het nooit tot de volle gerechtigheid in bijbelse zin.

Het citaat in het begin uit *Het Getuigenis* van 1971 is nog steeds van betekenis. Je kunt alleen toekomen aan de bijbelse gerechtigheid in sociale zin in de weg van geloof en bekering. Zonder geloof en bekering verbleekt de gerechtigheid tot een vorm van welbegrepen eigenbelang.

Ik zou dan ook particuliere hulporganisaties het advies willen geven: Zoek de samenwerking met kerken in Nederland, die contacten kunnen opnemen met kerken elders. Dan kan er een diaconale gemeenschap ontstaan. In de diaconale gemeenschap krijgt de sociale gerechtigheid gestalte in bijbelse zin. Diaconaat is per definitie en zaak van de christelijke gemeenschap en dus van de gemeenten. In de diaconale gemeenschap van en tussen kerken en gemeenten blijven woord en daad bij elkaar. Het hoeft niet per se te gaan om *zending* en hulpverlening, het gaat om kerken en hulpverlening, kerken die onderling een diaconale gemeenschap vormen en in hun eigen omgeving het evangelie verkondigen en sociale gerechtigheid zoeken.

Als Christelijke Gereformeerde Kerken hebben wij goede ervaringen met ZOA en met Tear Fund, waarin de samenwerking leidde tot kerkelijke contacten met professionele ontwikkelingsactiviteiten. Zoek daarnaar, niet alleen als kerken, maar ook als hulporganisaties, in het belang van de eenheid van de bijbelse gerechtigheid.

Gevolgen voor christelijke hulpverlening: relatie tot overheden

U hebt echter niet alleen met kerken te maken, maar ook met overheden en overheidscriteria. Is in die samenwerking te zoeken naar sociale gerechtigheid in bijbelse zin uitgesloten? Niet helemaal, al moeten we wel beseffen dat hoe verder je van de kerken met hun eigen opdracht af komt te staan, des te verder de sociale gerechtigheid die je zoekt zich verwijderd van de bijbelse gerechtigheid. De gerechtigheid van het heil wordt tot een gerechtigheid van de wet, wat ze bij de Romeinen ook al was. Er zijn overheidswetten waaraan je moet voldoen, er zijn richtlijnen die je met je partner overeen moet komen en daaraan wordt de sociale gerechtigheid opgehangen.

Nu hoeft dat niet per definitie fout te gaan. De wetten en richtlijnen kunnen in de buurt komen van bijbelse richtlijnen, zoals sommige rechten van de mens, die door de VN zijn vastgesteld. Met bijbelse wetsbepalingen is ook niets mis, mits ze goed worden verstaan. Ze willen gebruikt worden als uitdrukking van gerechtigheid en liefde. Gerechtigheid en liefde gaan voorop, de wetten zijn dienstbaar aan de concretisering daarvan. Gerechte wetten, geen wettische gerechtigheid. De gerechtigheid van God is eerst, Gods wetten komen daarna. Maar als de sociale gerechtigheid zich van deze bijbelse verhoudingsbepaling verwijderd, komen wetten eerst. En hoe verder die wetten en afspraken afstaan van de bijbelse aanwezigingen, des te verder staat de beoogde gerechtigheid af van de bijbelse gerechtigheid. Dat is bijvoorbeeld het geval wanneer verboden wordt het woord te voegen bij de daad.

Waar voor u de grens ligt, kan ik niet bepalen. Vanuit mijn aangedragen overwegingen komt naar voren dat er reëel gezocht moet kunnen worden naar openingen om het christelijke getuigenis expliciet te maken. Laten we streven naar dat doel, dan kunnen we genoegen nemen met het maximaal haalbare, in het besef dat alles hier op aarde ten dele is.

BIJLAGE 75
Artikel 168

Rapport 6 van commissie 5 inzake het rapport van deputaten hulpverlening binnen- en buitenland.

Dank.

De commissie is dankbaar dat door de inzet van dit deputaatschap aan vele projecten steun kan worden geboden.

Gedurende een periode van 15 jaren is ds. B. Loonstra lid geweest van dit deputaatschap waarvan 9 jaren als voorzitter. Nu hij niet opnieuw voor benoeming in aanmerking komt spreken we onze waardering uit voor het werk dat hij ten behoeve van dit deputaatschap heeft gedaan.

Omslag en besteding inkomsten.

Het is een opmerkelijke zaak dat deputaten melding maken van een ontwikkeling van inkrimping van de uitgaven voor daadwerkelijke hulp. Hier is niet zozeer sprake van een incident maar van een trend.

Naar aanleiding van de daling van de inkomsten merken deputaten op dat zij er voor hebben gepleit om minimaal de bureaustkosten om te slaan naar de kerken. Dit is niet gebeurd. Omdat de omslag lager was dan wat deputaten nodig hebben voor het voldoen van de bureaustkosten en het betalen van de langlopende verplichtingen, zijn ze financieel benadeeld. Zonder dat op de argumenten van deputaten is ingegaan, is er een besluit genomen. Deputaten zijn van mening dat de vaste kosten door de kerken moeten worden opgebracht. De andere inkomsten, waaronder de februaricollecte, moeten als extra inkomsten tellen. Laatste berekeningen geven aan dat 60% van de penningmeesters er van uit gaat dat ze door de opbrengsten van de februaricollecte aan de omslag kunnen voldoen. Omdat ook een gedeelte van de penningmeesters er van uitgaat dat 1 euro genoeg is, wat men soms pas aan het eind van het jaar overmaakt, lopen de inkomsten achter. Dit betekent dat deputaten het eerste deel van het jaar niet veel kunnen doen. De reserve is nu geslonken tot een gevaarlijk dieptepunt. Het beleid is altijd geweest om het geld dat voor diaconale doeleinden binnenkomt ook daarvoor te besteden. Om dit zo te blijven doen, stellen deputaten voor om voor de bureaustkosten een aparte omslag collecte vast te stellen. De collecte voor de hulpverlening in februari wil men graag geheel bestemmen voor projecten. Uw commissie acht dit een goede zaak en onderschrijft de gedachtegang van deputaten.

Overigens vraagt uw commissie zich af of de overheadkosten niet te hoog zijn. Ze blijken momenteel 23% van de inkomsten te bedragen. Uw commissie staat op het standpunt dat die kosten niet boven de 20% moeten uitkomen.

Bezinning.

Deputaten hebben op wezenlijke zaken rond het diaconaat zich bezonnen, zoals blijkt uit bijlage 1 bij het TMO-rapport. De lezing die als bijlage 2 wordt aangekondigd was niet bij het rapport gevoegd. Deputaten hebben deze alsnog aan de commissie ter hand gesteld. Ook de andere synodeleden hebben deze ontvangen. De commissie stelt u voor deze lezing als bijlage 5 bij het rapport van deputaten te voegen. Uw commissie heeft wel enkele inhoudelijke vragen bij deze lezing. Wordt het begrip gerechtigheid niet eenzijdig ingevuld? De straffende gerechtigheid van God komt niet tot z'n recht. Deputaten blijven zich bezinnen op de vragen en consequenties die met hulpverlening samenhangen.

Activiteiten.

Wat de publiciteit betreft zijn er diverse verbindingslijnen naar de kerken. De suggestie om een adresbestand aan te leggen voor e-mailattending nemen deputaten mee. De mogelijkheden om het hulpverleningswerk steeds onder de aandacht te brengen moeten worden benut. Er is een tendens waar te nemen dat kerken voorkeur hebben voor het steunen van die projecten waarbij men zelf via contacten is betrokken. Verschillende gemeenten hebben contacten met andere kerken verspreid over heel de wereld.

Het is uw commissie gebleken dat het geven van toerusting met betrekking tot de hulpverlening moeilijker wordt.

Zo neemt bijv. de aandacht voor de hulp aan Oost-Europa af. Wel heeft men behoefte aan praktische informatie. De landelijke dag ging meer over het principiële denkproces; dit slaat minder goed aan. Niet elke werkgroep is zich er van bewust dat goede voorlichting voor hen belangrijk is. Bezinning over de vorm van hulpverlening blijft geboden, als we bijv. letten op het feit dat veel productiewerk naar Oost-Europese landen gaat. Ook in verband met belemmeringen die zich voordoen bij het brengen van goederen is het goed hierover te blijven nadenken.

De toerusting die wordt gegeven vanuit het diaconaal bureau aan de CDC's verloopt goed. Het accent komt daarbij meer te liggen op de hulpverlening wereldwijd en welke rol de kerken daarbij vervullen.

De werkwijze met de beraadsgroepen voldoet goed. Zij hebben mandaat om beslissingen te nemen over het toekennen van projecten binnen vastgestelde kaders. In een plenaire vergadering van deputaten worden die beslissingen geëvalueerd.

De samenwerking in Prisma verloopt prima. Dankzij deze organisatie hebben reformatorische en evangelische kerken een stem binnen de ICCO. Het ICCO staat weer sterker bij het ministerie van ontwikkelings-samenwerking voor het verkrijgen van subsidie.

Hulpverleningsactiviteiten.

Uw commissie heeft het overzicht met deputaten doorgesproken. Hierbij merken we het volgende op: Het stilleggen van de steun aan het huis van de Hoop (6.2.2) laat zien dat deputaten op een verantwoorde wijze te werk gaan. Hoewel men de doelstelling onderschrijft, is toch de steun gestopt. Zonder rapportage kan er namelijk geen inzage zijn in het beheer.

Datzelfde geldt m.b.t. de participatie in het Frans Beraad (6.2.3). Hier is reorganisatie nodig, waarop herhaaldelijk is aangedrongen, maar dit gebeurt niet. Het beheer van de inkomsten verloopt niet voldoende zorgvuldig, zodat men zich op deelname bezint.

Deputaten geven steun aan het christelijk onderwijs in Venda (6.4.1.1). Het advies om contacten te zoeken met organisaties die steun bieden aan het onderwijs, is inmiddels opgevolgd. Het Gereformeerd Pedagogisch Centrum en de Gereformeerde Schoolbegeleidingsdienst zullen daar contacten leggen.

Het stimuleren van het zelf zoeken naar oplossingen voor de uitbreiding van het Takalani kindertehuis (6.4.1.3) heeft resultaat opgeleverd. Het laatste verslag van het bezoek aan dit kindertehuis vermeldt dat de burgerlijke overheid zijn verantwoordelijkheid hierin gaat voelen.

De problemen tussen Egodeni en Masinakane (6.4.2.1), laten iets zien van de moeiten waarmee ook het hulpverleningswerk te maken krijgt. Integratie van gehandicapten is in de Afrikaanse samenleving een zeer moeilijke zaak.

De hulp aan het project in Botswana waarbij de aidsproblematiek in het geding is (6.4.3.2.4), is een voorbeeld van hoe het werk van zending en hulpverlening in elkaar grijpen. De aidsproblematiek is sterk gerelateerd aan de problemen van de armoede. Die context moet in de hulpverlening worden betrokken om dat effectief te laten zijn. Er moet ook gewerkt worden aan mentaliteitsverandering. De huidige tendens is dat deputaten meer de toerusting steunen opdat de kerken verantwoordelijkheid nemen. De steun is dus meer gericht op degenen die de mensen gaan helpen dan op de slachtoffers of patiënten zelf.

Op de vraag of ook de uitgave van zondagschoolmateriaal (6.4.5.3) door dit deputaatschap moet worden gesteund, delen deputaten mee dat dit steunverzoek tot hen kwam toen er daar vanuit de zending geen werkzaamheden waren. Er zit aan deze steunvraag een sociaal aspect: dit werk gebeurt tijdens de lange zomervakanties en onder de arme lagen van de bevolking.

Het rekening houden met gevoeligheden beoordeelt de commissie positief, aangezien er soms agressieve evangelisatiemethoden worden gebruikt die niet passen bij de stijl van het evangelie.

De steun aan Israël (6.4.6) laat een mooie variatie zien van hulp aan verschillende bevolkingsgroepen. Deputaten hebben bij verschillende rampen oproepen gedaan tot het verlenen van noodhulp; het is verblijdend dat er vanuit de kerken positief op is gereageerd. Uw commissie heeft wel met deputaten doorgesproken over de vraag of er niet meer prioriteit gegeven moet worden aan acute hulp bij calamiteiten. De steun blijkt iets meer dan 10% te bedragen in vergelijking met de steun voor eigen projecten. Deputaten gaven daarop te kennen dat hulpverlening vaak een zaak van lange adem is.

Diaconaal bureau.

Over de voortgaande integratie binnen het diaconaal bureau zijn afspraken gemaakt. Deputaten gaven ons te kennen dat het de bedoeling was dat de gezamenlijke conclusies naar de generale synode zouden gaan. Dat verslag zou gehecht worden aan het rapport van deputaten LKB. Maar er bleken zonder medeweten van deputaten motivaties e.d. uit het verslag verwijderd te zijn, zodat deputaten buitenlandse zending het oorspronkelijke verslag als bijlage 5 bij hun rapport hebben gevoegd, met instemming van deputaten hulpverlening.

Deputaten hebben de commissie nadere informatie verschaft over personeelszaken. In een vertrouwelijk rapport doet de commissie daarvan verslag.

Zending.

Het besef groeit dat deputaten hulpverlening binnen- en buitenland en deputaten buitenlandse zending elkaar nodig hebben. Woordverkondiging en daadwerkelijke hulpverlening horen bij elkaar. Vanuit dit besef zijn in een toenemende hartelijke sfeer de gezamenlijke vergaderingen gehouden.

De conclusie van het gezamenlijke beraad is: er is wel een groeiende samenwerking met de zending, maar een fusie staat deputaten hulpverlening niet voor ogen. Diaconaat is een eigen verantwoordelijkheid van de kerk. Er kan samenwerking zijn in deze zin dat de voorkeur voor het verlenen van hulp uitgaat naar die gebieden waar de zending ook zelf actief is. Dus samenwerking met behoud van eigen zelfstandigheid.

De commissie stelt u voor:

De generale synode besluit:

1. deputaten dank te zeggen voor het gevoerde beleid en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de voorzitter ds. B. Loonstra dank te zeggen voor het werk dat hij gedurende 15 jaren voor dit deputaatschap heeft verricht, waarvan negen jaren als voorzitter;
3. een omslag vast te stellen die de vaste kosten van de organisatie dekt;
4. deputaten toe te staan de opbrengst van de februaricollecte volledig te bestemmen voor hulpverleningsprojecten.

J.P. Boiten, rapporteur

BIJLAGE 76
Artikel 169

Rapport 4 van commissie 5 inzake het verslag van het tweemoderaminaoverleg van deputaten algemeen diaconale en maatschappelijke aangelegenheden en deputaten hulpverlening binnen en buitenland

Algemeen

Binnen dit tweemoderaminaoverleg kon op harmonieuze wijze worden samengewerkt.

De contacten met het Generaal Diaconaal deputaatschap van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) zijn beperkt gebleven in afwachting van de kerkelijke ontwikkelingen. De ontmoetingen die er zijn geweest droegen het karakter van uitwisseling van elkaars werk.

Samenvoeging ADMA en HBB.

Deputaten geven aan hoe men tot het voorstel tot integratie van de deputaatschappen ADMA en HBB is gekomen. Dit voorstel tot samenvoeging wordt breed gedragen; alle deputaten staan er achter. Er is een heel traject van bezinning doorlopen. In de praktijk bleken er zaken dubbel gedaan te worden. Ook is men heengegroeid naar een gemeenschappelijke visie op de eenheid van het diaconaat. Wanneer de deputaatschappen worden samengevoegd wordt de uitvoering van het werk meer beheersbaar. Bovendien geeft samenvoeging mogelijkheden om in bredere kaders de zaken van hulpverlening te doordenken.

De kanttekening die deputaten bij de samenvoeging maken is dat de aandacht voor het diaconaat niet mag verminderen. Het diaconaat mag niet versmallen tot een zaak van het verlenen van hulp alleen. Het diaconaat moet ook in de nieuwe samenstelling duidelijk herkenbaar blijven.

Uw commissie kan zich vinden in de onderbouwing voor de samenvoeging van de deputaatschappen zoals die te vinden is op blz. 33 van hun rapport. De commissie vraagt zich echter wel af hoe dit zich verhoudt tot de voorstellen over de toekomstige bestuurlijke vormgeving die ook op de synode worden besproken.

Samenwerking op LKB

Met betrekking tot de samenwerking op het Landelijk Kerkelijk Bureau, geven deputaten te kennen dat deputaten LKB wijzigingen hebben aangebracht zonder nader overleg met hen. Het is van belang dat het proces van vergaande samenwerking goed wordt doordacht, ten behoeve van het bureau en de werkers.

Bijlage 1

Uw commissie heeft dit bezinningsdocument met deputaten besproken. Het is ter kennisname aangeboden. In de inleiding ervaart uw commissie het als een gemis dat niet verder wordt ingegaan op het naast elkaar ontstaan van beide deputaatschappen.

De theologische fundering van de eenheid van de diaconale dienst in de drie-enige God komt bij ons gekunsteld over. Een uitdrukking als: 'je kunt met God niet alle kanten op' acht uw commissie niet gepast. Het blijkt dat bijlage 1 de principiële grondslag is voor de samenvoeging van beide deputaatschappen. Ze hebben hun gemeenschappelijke visie hierin neergelegd. Daarom kan de synode niet volstaan met het kennis nemen ervan.

De commissie stelt voor om onderdeel 4. van de bezinning te laten vervallen. Deze motivatie voor de eenheid van het diaconaat komt vreemd over; het roept vragen op en er staan uitdrukkingen in die de commissie niet voor haar rekening kan nemen.

De commissie kan zich vinden in de punten 6 en 7 van de bezinning als fundering voor het samen werken in de praktijk.

Doorvoering van deze wijzigingen betekent dat dit document bestaat uit zeven onderdelen.

Bijlage 2

Bij de voorgestelde instructie heeft uw commissie de volgende vragen:

Het benoemen door deputaten van leden van een werkgroep die dan officieel deel uit maken van het deputaatschap is een nieuw fenomeen. Er wordt geen onderbouwing voor gegeven. De vraag rijst of deze constructie wel juist is. Aan wie zijn die leden van de werkgroep verantwoordelijk? Op wie kunnen ze bij het uitvoeren van hun werkzaamheden of bij verschil van mening terugvallen?

Een andere vraag is of de formulering van het onderhouden van contacten als het gaat over de CDC's niet te summier is.

Uw commissie heeft er moeite mee om een nieuw deputaatschap in te stellen met deze structuur, en vraagt zich af of het niet beter zou zijn een werkstructuur te hanteren naar analogie van het model van deputaten buitenlandse zending. In dit nieuwe deputaatschap zouden ook vanuit de particuliere synodes deputaten kunnen worden benoemd. Dit kan geschieden op voordracht van deputaten waarbij naar specifieke deskundigheid moet worden gekeken. Dan zijn alle deputaten volwaardig lid van dit deputaatschap met alle rechten en plichten van dien. Tevens wordt zo bereikt dat het diaconaat een vaste plaats krijgt op de vergadering van de particuliere synodes. Dit is in de lijn van wat deputaten voorstaan.

Dit betekent dat de voorgestelde instructie moet worden gewijzigd bij punt 1, waarbij het aantal tien moet worden veranderd in vierentwintig. Punt 3 van de instructie komt te vervallen.

Bij punt 4 moet de vraag worden gesteld wat concreet wordt bedoeld met het zichtbaar maken van de liefde van Christus. Is dat te zien aan iemand die de helpende hand biedt of gaat het verder en moet als doelstelling worden gehanteerd dat men zorgt dat de zieke of gehandicapte weer zo goed mogelijk kan functioneren in de maatschappij? Dit raakt principieel de visie op het diaconaat.

Bij punt 6 wil de commissie een nieuw beleidspunt toevoegen:

6.8. aandacht te besteden aan de ontwikkelingen die de WMO met zich mee zal brengen.

Bijlage 3

Bij het voorgestelde structuurschema voor het nieuwe deputaatschap diaconaat heeft uw commissie de volgende vragen.

Welke inhoudelijke betekenis moet worden toegekend aan het beleid en bestuur wat aan synodale deputaten wordt toegekend? Houdt dit tevens de verantwoordelijkheid in over al het werk inclusief dat van de werkgroepen? Hoe is de verhouding tussen deputaatschap en werkgroepen? Welke taak hebben de verschillende werkgroepen? Over deze dingen is niets vastgelegd.

Wat de naam betreft geeft uw commissie voorkeur aan de naam deputaten kerk en diaconaat. Hiermee wordt uitgedrukt dat het diaconaat namens de kerk plaatsvindt.

Deputaten gaven te kennen dat er voor de onderbouwing van dit schema nog het nodige moet worden geformuleerd.

Uw commissie is van mening dat wanneer deze beide deputaatschappen worden samengevoegd de werkstructuur duidelijk moet zijn.

Uw commissie wil derhalve niet verder gaan dan dit schema voorlopig te aanvaarden als werkstructuur voor de komende jaren, met dien verstande dat de leden van de werkgroepen door de generale synode worden benoemd.

In de komende periode zal het nieuw te vormen deputaatschap prioriteit moeten geven aan het gestalte geven aan een definitieve werkstructuur.

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van TMO onder dankzegging goed te keuren;
2. voort te gaan met het onderhouden van contacten met het Generaal Diaconaal deputaatschap van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt);
3. de deputaatschappen ADMA en HBB samen te voegen tot een nieuw deputaatschap kerk en diaconaat;
4. bijlage 1 als bezinningsdocument voor het deputaatschap kerk en diaconaat te aanvaarden met inachtneming van de voorgestelde wijzigingen;
5. bijlage 2 inclusief de gewijzigde instructie als beleidsnotitie voor het deputaatschap kerk en diaconaat te aanvaarden;

6. bij punt 6 van bijlage 2 een nieuw aandachtspunt toe te voegen, namelijk 6.8: aandacht te besteden aan de ontwikkelingen die de WMO met zich mee zal brengen;
7. bijlage 3 te aanvaarden als een voorlopig werkschema en deputaten op te dragen een uitgewerkte onderbouwing en een definitieve structuur voor het deputaatschap kerk en diaconaat te maken, en dit aan de volgende generale synode ter goedkeuring voor te leggen;
8. deputaten voor het nieuwe deputaatschap te benoemen.

J.P. Boiten, rapporteur.

BIJLAGE 77
Artikel 174

Rapport 11 als aanvullend rapport bij rapport 10 van commissie 3 inzake de instructies 8.01 en 8.05

Aangezien ds. D. Visser een voorstel ingediend heeft en dat – ondanks dat tijdens de bespreking van rapport 10 is aangegeven dat het in ons rapport 10 vermelde ‘voorstel tot besluit’ een breed gedragen besluit, maar wel kwetsbaar is – meende te moeten handhaven, heeft uw commissie zich de moeite getroost om zich over dat voorstel te buigen.

Intentie voorstel Visser versus intentie van de commissie

Naast enkele wat meer algemene aanvullingen c.q. wijzigingen is de intentie van dat voorstel om expliciet in het besluit te vermelden wat uw commissie voorstelde te vermelden in de brief die het voorgestelde besluit zou vergezellen. Uw commissie neemt dat, zoals al duidelijk kon zijn uit de bespreking van rapport 10, niet over, omdat er dan te veel gewicht aan die uitzonderingen wordt toegekend. Uiteraard zijn we ons ervan bewust dat het ‘voorstel tot besluit’ dan minder biedt dan het voorstel van ds. Visser c.s. voor ogen heeft. Maar omgekeerd dient uw vergadering zich ook te realiseren (en de commissie meent dat uw vergadering dat ook wel heeft aan gevoeld) dat het wél aanvullen van het door uw commissie voorgestelde ‘voorstel tot besluit’ een breuk zou betekenen binnen uw commissie en zo ook binnen uw vergadering. En wie is daarmee gediend?

Niettemin is uw commissie bereid wel enkele elementen over te nemen uit het voorstel. Hieronder volgt nu eerst punt voor punt het ingediende voorstel van ds. Visser c.s. met daarbij de opmerkingen (cursief) van uw commissie.

Voorstel ds. D. Visser c.s.

a. een ‘constaterende’ toevoegen als ‘7’, namelijk ‘van oordeel 1’ (cie).

Het lijkt uw commissie niet onmogelijk dit te doen. Het gaat de commissie echter om een ‘oordeel’ uit te spreken op grond van die constatering. Dus een ‘constaterende 7’ kan toegevoegd worden, maar dan dient wel ‘van oordeel 1’(cie) te blijven staan.

b. het laten vervallen van ‘overwegende 2 t/m 5’ (cie) . De motivatie daarvoor is dat het allemaal ‘vanzelfsprekende zaken zijn’.

Het lijkt uw commissie niettemin niet overbodig.

Ad ‘2’: heeft een duidelijke plaats in het komen tot het ‘voorstel tot besluit’.

Ad ‘3’: als dit niet zo zou zijn, kwamen we niet eens aan een ‘voorstel tot besluit’ inzake de NBV toe

Ad ‘4’: daarom juist een studiedeputaatschap

Ad ‘5’: dat is min of meer gekoppeld aan ‘6’. We overwegen het één (voor kennisgeving aangenomen) en het ander (achteraf gezien een effectief middel laten liggen)

daarvoor in de plaats worden enkele nieuwe overwegingen voorgesteld.

‘overwegende 1’: dat in het licht van constatering 6 en 7 een betrouwbare nieuwe vertaling van groot belang is.

‘overwegende 2’: dat ook vanwege de missionaire roeping van de kerken het van het grootste belang is dat er een vertaling is in hedendaags Nederlands

Het eerste element hoeft niet noodzakelijk expliciet vermeld te worden. Het tweede element, namelijk de relatie met de missionaire roeping van de kerken, is wel nieuw. Hoewel niet beslist noodzakelijk is uw commissie van mening dat als dit element door uw vergadering van belang geacht wordt, we dan voorstellen om deze nieuwe overwegingen te combineren tot één nieuwe overweging, namelijk:

‘dat in het licht van constatering 6 en 7 en vanwege de missionaire roeping van de kerken het van groot belang is dat er een betrouwbare vertaling is in hedendaags Nederlands’

c. in plaats van ‘van oordeel 5 en 6’ (cie) een nieuw ‘van oordeel 5 en 6’:

5. dat de reguliere eredienst in het algemeen niet het meest geëigende moment is om de NBV te beproeven;

6. dat er echter bijzondere diensten en situaties zijn, waarin de NBV kan worden gebruikt, onder het voorbehoud dat men daarin wijs handelt.

Deze wijzigingen betreffen bovengenoemde intentie van het voorstel Visser c.s. en worden niet overgenomen om de hierboven genoemde reden.

d. aanvullen van 'besluit 3.a. met: '.....met uitzondering van bijzondere diensten en/of situaties'
Hierbij geldt hetzelfde commentaar als bij het voorgestelde 'van oordeel 5 en 6'.

e. in de opdracht van het studiedeputaatschap aan te vullen (onder 'besluit 2'):
alle ter zake doende literatuur die over de NBV is verschenen te bestuderen.
*Dat kan toegevoegd worden onder 'besluit 2 a'(cie). Uw commissie vraagt zich wel af of het werkelijk nut-
tig is dit te doen. Immers het gaat uw vergadering er niet zozeer om wat anderen allemaal al geschreven
hebben te beoordelen. Dat wordt wel meegenomen in het onder 'besluit 2 d '(cie)vermelde 'de reacties
die vanuit de breedte van de kerken van de gereformeerd gezindte zijn gegeven'.*

Verder betrof het alleen nog een voorstel van tekstuele wijziging van 'besluit 2' als geheel.
*Dat lijkt uw commissie niets toevoegen of verduidelijken al kan wel onder 'besluit 2 d'(cie) toegevoegd
worden 'aan de generale synode 2007'.*

Tenslotte merkt de commissie nog op dat reeds tijdens de bespreking van rapport 10 door uw vergade-
ring is ingestemd met het voorstel om 'besluit 2 e.' (inzake HSV) te laten vervallen.

Voorstel tot besluit

Om uw vergadering te dienen, volgt hieronder dan het enigszins aangepaste 'voorstel tot besluit' (met
daarin cursief wat toegevoegd / gewijzigd is)

De generale synode

kennis genomen hebbend van

1. de instructie van de PS van het Noorden met het verzoek aan de generale synode zich te bezinnen op de vraag of de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV) kan worden vrijgegeven voor het gebruik in de erediensten;
2. de instructie van de PS van het Oosten met het verzoek aan de generale synode om
 - a. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
 - b. de kerken te verzoeken om, hangende het onderzoek door het deputaatschap, in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV;

constaterend

1. dat in oktober 2004 een nieuwe bijbelvertaling, hierna genoemd NBV, beoogd voor het gehele Nederlandstalige gebied, zowel als kansel-, gezins- en schoolbijbel, gereed komt;
2. dat in de afgelopen jaren delen van deze vertaling reeds verschenen zijn als 'Werk in Uitvoering' deel 1, 2 en 3;
3. dat enkele broeders uit onze kerken hun bijdrage geleverd hebben aan het tot stand komen van de NBV;
4. dat het Nederlands Bijbelgenootschap deze nieuwe vertaling de kerken aanbiedt;
5. dat er binnen onze kerken tot dusver geen deputaatschap is dat de generale synode van advies kan dienen inzake het al of niet gebruiken van de NBV;
6. dat steeds meer kerkleden, met name jongeren te kennen geven dat zij de standaardvertalingen Statenvertaling en Vertaling 1951 qua taal en stijl moeilijk te begrijpen vinden;
7. *dat in gemeenten in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van een parafraserende vertaling;*
9. dat er kerken zijn in ons kerkverband die reeds gebruik maken van deze NBV, ook tijdens erediensten;

overwegend

1. *dat in het licht van constatering 6 en 7 en vanwege de missionaire roeping van de kerken het van groot belang is dat er een betrouwbare vertaling is in hedendaags Nederlands;*
2. dat de beoordeling van een nieuwe bijbelvertaling met het oog op het eventueel vrijgeven voor gebruik in de eredienst bij uitstek een zaak is die behoort tot de competentie van een generale synode;
3. dat elke nieuwe vertaling uiteenlopende, zowel positieve als negatieve reacties oproept en dat dit met betrekking tot de NBV niet anders is;
4. dat de NBV zich aandient als een vertaling die onder andere brontekstgetrouw en doeltaalgericht wil zijn;
5. dat de kerkenraden gediend zijn met een gefundeerd oordeel inzake de NBV;
6. dat de generale synode van 1992 de brief van het Nederlands Bijbelgenootschap inzake de 'Vertaling-2000' voor kennisgeving aangenomen heeft (art. 255 Acta 1992);
7. dat onze kerken vanaf 1992 een effectief middel hebben laten liggen om te komen tot een gefundeerd voorstel voor besluitvorming inzake de NBV;
8. dat de totstandkoming van de NBV weliswaar een breed draagvlak gevonden heeft in de Nederlandse samenleving, doch niet in het geheel van de gereformeerde gezindte;

van oordeel

1. dat het niet gewenst is dat binnen gemeenten sprake is van een toenemend gebruik van een parafraserende vertaling;
2. dat de NBV die eind oktober 2004 zal worden gepresenteerd, die tot op heden nog niet in haar volle omvang beschikbaar was en dus ten dele onbekend is, vraagt om een evenwichtige beoordeling door een (breed samengesteld) studiedeputaatschap;

3. dat de kerken gediend zijn met een gefundeerd oordeel alvorens een vertaling kan worden vrijgegeven binnen de kerken;
4. dat de kerken die blijkbaar reeds enkele jaren het verlangen hebben deze NBV te gaan gebruiken zich hadden dienen te realiseren langs welke kerkelijke weg dat verlangen mogelijkwerijs gerealiseerd zou kunnen worden;
5. dat daarom van de generale synode niet verwacht mag worden dat ze een ontwikkeling die zich toch reeds heeft ingezet zonder gefundeerd oordeel nu reeds sanctioneert;
6. dat daarom in het algemeen gesproken aan de kerken verzocht kan worden de NBV nog niet in de erediensten te gebruiken zolang er geen gefundeerd oordeel ligt vanuit de kerken;

besluit

1. een studiedeputaatschap in te stellen dat de kerken dient met een gefundeerd voorstel inzake het gebruik van de NBV in de kerken;
2. dit deputaatschap de opdracht te geven om:
 - a. zich een gefundeerd oordeel te vormen over de bruikbaarheid en betrouwbaarheid van de NBV door middel van:
 - het beoordelen van de vertaalprincipia,
 - enkele 'pilot-studies' van verschillende tekstsoorten en van zowel bekende als minder bekende gedeelten,
 - *bestudering van alle terzake doende literatuur inzake de NBV,*
 - b. alle kerkenraden aan te schrijven met een aantal doelgerichte vragen met het verzoek om voor 31 december 2005 hun reactie aan dit deputaatschap te zenden,
 - c. deze reacties zodanig te verwerken dat inzicht verkregen wordt in de wijze waarop de NBV binnen onze kerken ontvangen wordt en hoe deze door de kerken wordt beoordeeld op betrouwbaarheid en bruikbaarheid,
 - d. op grond van de uitkomst van hun studie en meewegend de reacties van de kerkenraden, alsmede de reacties die vanuit de breedte van de kerken van de gereformeerde gezindte zijn gegeven, *aan de generale synode 2007* een gefundeerd voorstel te doen t.a.v. het gebruik van de NBV in onze kerken;
3. de kerken te verzoeken om:
 - a. hangende het onderzoek door het deputaatschap in de erediensten geen gebruik te maken van de NBV,
 - b. hun medewerking te verlenen aan het door het deputaatschap in te stellen onderzoek;
4. de kerken van dit besluit op de hoogte te stellen en daarbij in een afzonderlijke brief uitleg te geven over de achtergrond waartegen deze beslissing genomen is.

M.J. Kater, rapporteur

BIJLAGE 78
Artikel 175, 179

Rapport deputaten kerkorde en kerkrecht

1. Inleiding, opdracht, samenstelling en vergaderingen

1.1. Inleiding

Het deputaatschap kerkorde en kerkrecht biedt u bij dezen een rapport aan van haar werkzaamheden gedurende de periode 2001-2004. Ons deputaatschap heeft in de afgelopen periode de kerken mogen dienen met kerkrechtelijke adviezen in diverse aangelegenheden. Vanuit de kerken werd meermalen een beroep op ons deputaatschap gedaan. In de sfeer van voorlichting werd door deputaten een aantal artikelen geschreven voor De Wekker en Ambtelijk Contact. Ook werden de synodale bepalingen van de Kerkorde bekeken en hier en daar in taal en stijl aangepast of inhoudelijk gereviseerd. Conform de opdracht van de GS 2001 zijn artikel 31 K.O. en artikel 33 K.O. nader bekeken. In dit rapport vindt u de studieresultaten.

Wij mochten ons werk met vreugde doen en hebben daarin Gods rijke zegen ervaren.

1.2. Opdracht

De generale synode Leeuwarden/Nunspeet 2001 gaf onder andere de volgende opdracht:

- a. het verzorgen van de uitgave van de kerkorde;
- b. het ontwikkelen van een doelmatig informatief beleid en het (doen) ontwikkelen van toerustingsmateriaal ten behoeve van ambtsdragers en gemeenteleden en voor publicatie daarvan gebruik te maken van De Wekker en Ambtelijk Contact;
- c. het verzamelen en in kaart brengen van aandachtspunten met betrekking tot (de uitgave van) de kerkorde, die vanuit de kerken worden ingebracht;
- d. het zich bezinnen op deze aandachtspunten, alsmede de vragen zoals verwoord in paragraaf 1.4.7 van het rapport van deputaten voor revisie van de kerkorde en daarvan verslag te doen aan de generale synode van 2004:
 1. De appelprocedure. Hoe kan het best recht gedaan worden aan bezwaarden?
 2. Wat te doen als een predikant onbekwaam is om zijn taak uit te oefenen, terwijl schorsing niet aan de orde is? In verband hiermee zal er nadere bezinning nodig zijn op de rechtspositie van predikanten, begeleiding van losgemaakte of afgezette predikanten en van hen, die het ambt hebben neergelegd.

3. Hoe dient er gehandeld te worden, als iemand, die niet Christelijk Gereformeerd is als gast avondmaal begeert te vieren? Hier wordt in onze kerken heel verschillend mee omgegaan. Nadere studie zou wenselijk zijn.
 4. Hoe dient er gehandeld te worden, als een 'samenwonend' stel kerkelijke bevestiging van het huwelijk aanvraagt? In de kerken wordt er verschillend tegen aan gekeken.
 5. Moet bij artikel 70 niet duidelijk een definitie van het christelijk huwelijk gegeven worden?
 6. Zijn er ook regels nodig bij de ontbinding van een huwelijk?
- e. het uitbrengen van kerkrechtelijk advies;
 - f. zich te bezinnen op de vraag 'hoe gehandeld dient te worden als de kerkorde niet wordt nageleefd' en daarover te rapporteren aan de generale synode van 2004;
 - g. een overzicht te maken van alle synodale besluiten vanaf 1947 en aanbevelingen te doen ter attentie van bepalingen die eventueel revisie behoeven;
 - h. deputaten op te dragen de publicatie te overwegen van twee edities van de kerkorde, namelijk:
 - één editie ten dienste van met name kerkenraden, bevattend alle synodale bepalingen en alle instructies, modellen etc.
 - één editie ten dienste van met name gemeenteleden zonder bovengenoemde instructies en modellen;
 - i. deputaten op te dragen om voortaan eventuele weglatingen en toevoegingen in het voorwoord van de kerkorde te verantwoorden;
 - j. deputaten op te dragen een instructie op te stellen en die ter goedkeuring voor te leggen aan de synode van 2004;
 - k. deputaten op te dragen conform genomen besluiten te zorgen voor een toevoeging respectievelijk verduidelijking van artikel 31 en 33 K.O..

Tevens droeg de synode deputaten op een principiële en praktische bezinning tot stand te brengen inzake:

1. de fundering van het ambt in relatie tot de plaatselijke gemeente;
 2. de relatie tussen de plicht en het recht van de predikanten levenslang de kerken te dienen en de roeping van de kerken hen te onderhouden;
 3. het recht van de kerken een predikant dringend te adviseren over te gaan tot een andere staat des levens;
 4. de regels welke in acht genomen dienen te worden bij losmaking en afzetting en in dat kader bij de beoordeling van het op een niet goede wijze vervullen van de verantwoordelijkheden en taken welke de predikant op zich heeft genomen bij het aanvaarden van zijn roeping tegenover de kerken, respectievelijk de plaatselijke gemeente met de daaraan te verbinden consequenties;
 5. de wijze waarop de conclusies dienen te worden vastgelegd in het kader van artikel 11 en 12 K.O., zo nodig aangevuld met specifieke bijlagen;
- en de generale synode 2004 daarover te rapporteren.

1.3. Samenstelling

Het deputaatschap bestaat uit de volgende leden:

- prof.dr. H.J. Selderhuis te Hasselt (voorzitter)
- drs. A. Wagenaar te Aalten (secretaris)
- mw.dr.s. C.Th. Boerke te Apeldoorn
- ds. P.D.J. Buijs te Harderwijk
- mr. M. Dunsbergen te Middelburg
- ds. H. van den Heuvel te Meppel
- ds. D. Quant te Eindhoven

1.4. Vergaderdata

Het deputaatschap heeft de afgelopen periode 9 maal vergaderd:

2002: 26 maart, 11 juni, 21 november

2003: 12 februari, 16 mei, 01 september, 07 november

2004: 30 januari, 23 april

1.5. Vergaderingen met de deputaten van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

Twee maal werd er vergaderd met de deputaten 'kerkrecht en kerkorde' van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt), namelijk op 16 mei en 24 oktober 2003. De volgende onderwerpen kwamen aan bod:

- toerusting (wat kunnen wij als kerken voor elkaar betekenen?);
- naleving van de K.O. (en eventuele sancties bij 'niet-naleving');
- termineren van predikantschap na losmaking;
- verhouding kerkelijk en wereldlijk recht;
- artikel 31/33: appèlrecht en 'stemrecht in eigen aangelegenheden';
- editie van de K.O. op internet als gezamenlijk initiatief;
- editie van de K.O. in boekvorm (als deputaatschap bezinnen we ons op de toekomstige editie van de K.O.: moeten er twee edities komen? Eén editie zonder of met een beperkt aantal synodale bepalingen en één uitgebreide editie – naar analogie van de editie Bouma – ? Hoe gaan de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) het doen nu een losbladig systeem – editie Bouma – te duur wordt?);
- hoe om te gaan met samenwonenden? (Welke functie heeft de tucht bijvoorbeeld rond de avondmaalsviering? Hoe ga je te werk bij een aanvraag van kerkelijke huwelijksbevestiging? Hoe werk je bij samenwonenden pastoraal naar een huwelijk toe?);
- de positie van kerken die in het kader van kerkelijke eenheid bezig zijn steeds meer in elkaar te schuiven (wat is de positie van de in elkaar schuivende gemeente in de beide kerkverbanden?).

In de ontmoetingen bleek hoezeer wij van elkaars ervaringen kunnen leren. Wij hopen er in de komende tijd een vruchtbaar vervolg aan te geven. Ook in een andere zin proberen wij met elkaar mee te denken. Nu de GKv een revisie van de K.O. ter hand hebben genomen, maken zij gebruik van ervaringen, die wij op dit terrein hebben. Ook werd ons het rapport 'Echtscheiding en hertrouwen?' (geschreven voor de GS Zuidhorn 2002-2003) toegestuurd om daar van onze zijde commentaar op te leveren.

2. Aandachtspunten GS 2001, uitgave K.O., toerusting, advies en naleving

2.1. Aandachtspunten vorige synoderapport (ad 1.2d.1-6)

Wat betreft het punt 'appèlprocedure' (1.2d.1) vragen deputaten de generale synode een opdracht tot het maken van een kerkrechtelijke handleiding voor een tuchtprocedure. Als het gaat om 'de onbekwaamheid van een predikant om zijn taak uit te oefenen' (1.2d.2), heeft deze materie onze aandacht gehad (zie de bezinning over losmaking in hoofdstuk 6 van dit rapport). Wat betreft de rechtspositie van de predikant (1.2d.2) achten wij de brochure van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) 'Rechtspositie en traktement van de predikant', voldoende informatief. Wij stellen voor deze brochure voortaan als handleiding voor onze kerken te gebruiken. Wat 1.2d.3 (gastrecht) betreft, verwijzen wij naar de bezinning over het gastrecht in hoofdstuk 4.

Het punt 1.2d.4 'huwelijksbevestiging van samenwonenden' is een tamelijk complex punt. Er wordt in de kerken heel verschillend mee omgegaan. In het gesprek met de deputaten van de GKv bleek ook daar de praktijk heel divers te zijn. Deputaten zijn er niet toe overgegaan om op dit punt een nadere visie te ontwikkelen.

Wat punt 1.2d.5 betreft: de definitie van 'het christelijk huwelijk' (artikel 70 K.O.) zal te zijner tijd in een nieuwe editie van de K.O. opgenomen worden. Wat 1.2d.6 betreft (hoe te handelen bij de ontbinding van een huwelijk): deze zaken kun je niet kerkordelijk regelen. Elke kerkenraad zal bij een echtscheiding in pastoraat en 'publicatie' van één en ander naar bevind van zaken en in wijsheid handelen.

2.2. Uitgave kerkorde (ad 1.2h)

Deputaten hebben gesproken over de editie van de K.O.. Moet er een 'beperkte' editie komen zonder of met een aantal 'kleine letters' (synodale bepalingen) én een uitgebreide editie naar analogie van de editie Bouma? De haalbaarheid van 2 edities is twijfelachtig. Een heel beknopte editie zonder de kleine letters is geen optie. Een aantal synodale bepalingen zijn immers van een zodanige betekenis, dat zij niet mogen ontbreken in een 'beknopte' editie. In de praktijk kom je welhaast vanzelf bij één editie uit, omdat een uitgebreidere editie vrij kostbaar is. Er wordt ook geconstateerd, dat een losbladig systeem waarin aanvullingen kunnen worden verwerkt, in de praktijk te duur blijkt te zijn. Althans, dat zijn de ervaringen in vrijgemaakte kring. Wij stellen de synode derhalve voor om niet over te gaan tot de uitgave van de K.O. in twee edities. Er wordt pas overgegaan tot een nieuwe uitgave van de K.O. als alle synodale bepalingen zijn vastgesteld.

2.3. Publicatie en toerusting van de kerken (ad 1.2b)

Deputaten hebben in de sfeer van toerusting diverse artikelen geschreven:

in *De Wekker*:

- drie artikelen over losmaking;
- artikel over de overdoop;
- artikel over de kerkorde en het onderwijs (artikel 54 K.O.);
- artikel over de relatie kerk en overheid.

in *Ambtelijk Contact*:

- artikel over kerkenraad en kerkorde;
- artikel over geheimhoudingsplicht;
- artikel over praktische perikelen rond verkiezingen;
- artikel over kerkvisitatie;
- artikel over allerlei zaken rond het in appèl gaan (artikel 31).

Verder nemen deputaten deel aan de informatieverstrekking op de website www.kerkrecht.nl

Op deze website is onder andere onze K.O. (plus bijlagen) en de gereviseerde versie van onze K.O. (versie 2001) geplaatst. In verband met plaatsing van de K.O. op de website is er overleg geweest met uitgeverij Buijten en Schipperheijn, die de kerken tot nu toe steeds van dienst geweest is bij de uitgave van de K.O. Mw.dr. M. Renkema-Hoffman heeft op deze website de redactie op zich genomen van de rubriek 'kerkrecht van de CGK'. Praktisch houdt dat in, dat zij in de gaten houdt welke stukken relevant zijn voor deze website. Zij werkt tevens aan een korte toelichting bij de K.O. waarin duidelijk wordt wat voor soort kerkrecht de CGK hanteert. De bedoeling is om een stichting op te richten welke de website beheert. De deelnemende kerken leveren ieder één bestuurslid. De website bevat inmiddels veel materiaal en wordt gemiddeld door 1200 gebruikers per week bezocht. Het blijkt dus dat er wel belangstelling is voor kerkrecht.

2.4. Advies (ad 1.2e)

Regelmatig werd aan ons deputaatschap advies gevraagd inzake kerkrechtelijke aangelegenheden. Het voert in dit rapport te ver om allerlei concrete situaties te noemen. Dat zou ook strijdig zijn met de vertrouwelijkheid, waarin advies gegeven wordt.

Uiteraard heeft men in de afgelopen periode regelmatig voor advies bij de hoogleraar kerkrecht aangeklopt. In heel wat zaken heeft hij advies gegeven. Als deputaatschap hebben wij de afspraak gemaakt dat de hoogleraar kerkrecht in moeilijker zaken ruggespraak houdt met de overige deputaten. Dit is regelmatig (per mail) gebeurd.

Ingewikkelde zaken werden meestentijds ter vergadering besproken en er werd meermalen mondeling maar ook vaak schriftelijk advies uitgebracht. Wij zijn daarbij steeds zorgvuldig te werk gegaan om ons zodoende niet inhoudelijk in kwesties te mengen of die over te nemen. Wij hebben ons daarbij beperkt tot het geven van louter kerkrechtelijk advies of het aanwijzen van de goede kerkelijke route. Daarbij kon niemand die ons benaderde het idee krijgen dat wij een aparte beroepsinstantie binnen de kerken zouden zijn. Want in dat geval zouden wij deputaten artikel 49 K.O. (met hun advies) of kerkelijke vergaderingen (met hun besluitvorming) voor de voeten lopen. In het geven van advies hebben wij dan ook steeds de kerken willen dienen en aangegeven, dat ons advies niet bindend is.

2.5. Naleving (ad 1.2f)

In het vorige rapport van deputaten revisie K.O. is reeds aangegeven, dat naleving van de K.O. op een aantal punten onder druk staat.

Deputaten constateren, dat de verhouding landelijk kerkverband en plaatselijke gemeenten meer dan voorheen onder spanning staat. Dat geldt dan met name de liturgische vormgeving in de erediensten. Meerdere kerkenraden achten datgene wat (landelijk) als recht geldt niet altijd adequaat in de plaatselijke situatie. Bepaalde punten worden als knellend ervaren en daarom verruimd. De kerkelijke orde van dienst is geen spoorboekje meer wat men letterlijk volgt. Zo ontstaat er plaatselijk een eigen invulling van het kerkrecht. Dat gemeenten sneller van de K.O. afwijken heeft te maken met een cultuurverandering. Het rechtsbegrip van veel gemeenteleden is meer individualistisch geworden. Men is ook veel mondig. Bovendien devalueert het gezag.

Deputaten hebben zich bezonnen op deze tendens in het kerkelijk leven en op de vraag, wat er gedaan moet worden als de K.O. niet wordt nageleefd. Dat is geen eenvoudige kwestie. Het blijft van belang om gemeenten/gemeenteleden in de kerkelijke weg aan te spreken op de naleving van de K.O.. Vooral de uitleg, waarom de zaken zo in de K.O. zijn vastgelegd, dient een grote plaats te hebben. Dus de toerusting op dit terrein is onmisbaar. Als de K.O. op een bepaald punt niet nageleefd wordt, kan men er tijdens kerkvisitaties de vinger bij leggen. De enige sanctie, die de K.O. in een ernstig geval kent is de kerkelijke tucht.

3. Revisie synodale bepalingen (ad 1.2g)

Deputaten hebben de synodale bepalingen bekeken en hier vindt u een aantal voorstellen van revisie. Revisie betreft zowel taal als stijl als de inhoud van een aantal bepalingen:

Art.13 sub 2a: 'benevens' wordt vervangen door 'alsmede'

Art.13 sub 2b: hier dient voor de duidelijkheid gewijzigd/toegevoegd te worden: 'dat bij aanvragen voor emeritering beneden de leeftijd van 65 jaar (behalve wanneer 40 dienstjaren werden vervuld) de verklaringen van geneeskundigen als objectieve gegevens doorslaggevend dienen te zijn. De classes zijn gerechtigd van de aanvragende dienaar des Woords te vragen, dat hij zich onderwerpt aan een geneeskundig onderzoek door één of meer door de classis aangewezen geneeskundigen'.

Art.15 sub 3: 'geïncrimineerde' wordt vervangen door 'laakbare' of 'strafbare'

Art.21 onder dit artikel wordt toegevoegd:

'Deputaten evangelisatie zullen de aandacht van de kerkenraden vestigen op de wenselijkheid een evangelisatieouderling te benoemen, hetgeen in veel gevallen het evangelisatiewerk ten goede zal kunnen komen' (1962).

Art.31 'tegen welker besluit' wordt vervangen door 'tegen het besluit waarvan'.

Art.37 sub.4 'het doeleinde' wordt vervangen door 'de doeleinden'.

Art.41 sub 2: 'ander classicaal ressort' wordt 'andere classis'.

Art.50 Het verdient aanbeveling om een groot deel van de synodale bepalingen op te nemen in het huis-houdelijk reglement van de GS en die als bijlage in de K.O. op te nemen. Dan kan het grootste deel van deze bepalingen op deze plaats verdwijnen. Sub 7 is inmiddels vervangen door een nieuwe versie (zie besluitenboekje 2002-21/9).

Art.52 sub 4 kan vervallen vanwege klaarblijkelijke evidentie.

Art.54 Bepaling 1a sluit niet meer bij de nieuwe redactie van artikel 54. Deze bepaling dient als volgt gewijzigd te worden: '... om bij te dragen aan de instandhouding van scholen die christelijk onderwijs geven dat in overeenstemming is met de leer van de kerk, en erop toe te zien dat dit onderwijs in de praktijk ook daadwerkelijk zo functioneert'.

Bepaling 1b.: 'van genoemde grondslag' dient gewijzigd te worden in 'van genoemd principe'.

Bepaling 2: 'de in het bovenstaand artikel genoemde grondslag' dient gewijzigd te worden in: 'het in het bovenstaand artikel genoemd principe'. 'Diligent' kan vervangen worden door 'oplettend'.

Art.60 sub 1: 'Doch' kan worden weggelaten.

Art.60 sub 2d.: 'Stipulatiën' moet vervangen worden door 'bepalingen'.

Art.64 sub 1: 'des zondagsmorgens' dient vervangen te worden door 'in de morgendienst' 'des middags of des avonds' dient vervangen te worden door 'in de middag- of avonddienst'

Art.66 sub 2: 'voorjaarsbidddag': wordt: 'bidddag'; 'najaarsdankdag' wordt: 'dankdag'.

'gehouden worde en dat worde getracht' wordt gewijzigd in 'gehouden wordt en getracht wordt'

Art.67 De bepalingen 1. en 2. worden verplaatst naar artikel 64. Deze bepalingen horen bij de zondag. Het voorstel is om sub 1 als volgt te herformuleren: 'De kerken worden dringend opgeroepen tot getrouwe heiliging van de zondag. Uitgezonderd de werken van barmhartigheid en liefdadigheid en de noodzakelijke zondagsarbeid zal men arbeid en handel nalaten, opdat de toorn des Heeren niet over zijn gemeente komt wegens de ernstige aantasting van de rustdag.'

Art.69 Punt d kan vervallen, als punt c als volgt wordt geherformuleerd:

De liederen in de definitieve bundel 'Schriftberijmingen voor de Christelijke Gereformeerde Kerken' behoren tot de in artikel 69 K.O. bedoelde berijmde Schriftgedeelten. (1989,1995)

Art.77 Wat sub 3 betreft, zie: besluit GS 2001 besluitenboekje 2002-25/13

- Art.81 Wat in kleine letters tussen haakjes staat, kan vervallen. De inhoud is in het hoofdartikel opgenomen.
- Art.82 redactionele wijziging in sub 1.b. 'ten spoedigste' kan vervangen worden door 'zo spoedig mogelijk'; sub 1.c. 'terstond' dient vervangen te worden door 'zo spoedig mogelijk' om continuïteit te scheppen in bewoording. Sub 2 (jaarlijkse approbatie van de attestaties van schippers) functioneert niet meer. Sub 3 heeft geen functie meer! Achtergrond: in het buitenland geleverde dienstplichtige militairen (b.v. Seedorf, waarmee een bijzondere relatie was via DGVM). Vertrekt nu een beroepsmilitair naar een andere (buitenlandse) gemeente, dan vraagt hij / zij haar doopbewijs of attestatie op zoals ieder ander ook zal doen bij vertrek uit eigen gemeente naar elders.
- Art.84 sub 1 en 2 kan vervallen omdat de inhoud verwerkt is in het hoofdartikel. Zie besluit: GS – 2001, besluitenboekje 14 / 26 – 2002.
Sub 3 – zie besluit GS – 2001, besluitenboekje 14 / 26 – 2002

Deputaten hebben besloten om de definitieve redactie van de synodale bepalingen in hedendaags Nederlands mee te nemen als een nieuwe K.O. wordt uitgegeven. Deputaten hebben een overzicht gemaakt van diverse synodebesluiten vanaf 1947, die niet in de K.O. zijn opgenomen. De bedoeling is dat zij zich daarover zo spoedig mogelijk zullen buigen om met eventuele aanbevelingen te komen.

4. Gastrecht rond het avondmaal (art. 63. K.O., bepaling 5)

Hoe dient gehandeld te worden wanneer gasten die de diensten in een Christelijke Gereformeerde Kerk – hetzij incidenteel, hetzij voor langere tijd – bijwonen, toegang vragen tot het avondmaal? De kerkorde geeft hiervoor geen concrete richtlijnen, en daarom wordt door kerkenraden veelal verschillend met deze kwestie omgegaan. Artikel 63 K.O. spreekt slechts over 'gastrecht' in het kader van avondmaalsviering in zorginstellingen. Zij die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken kunnen in die specifieke situatie aan het avondmaal worden toegelaten, als zij gerechtigd zijn in de eigen kerk het avondmaal te gebruiken, niet in staat zijn de bediening van het avondmaal in de eigen kerk mee te maken en tijdig aan de kerkenraad hun voornemen bekend hebben gemaakt.

In artikel 61 wordt in ruimere zin gesteld, dat zij die uit andere kerken komen niet tot het avondmaal kunnen worden toegelaten dan alleen na belijdenis des geloofs en onder getuigenis van een godvruchtige wandel.

De kerkelijke praktijk is inmiddels zo, dat zich diverse situaties kunnen voordoen waarin om een zeker gastrecht wordt gevraagd:

- eenmalig, wanneer gemeenteleden gasten meenemen naar de kerkdiensten op een avondmaalszondag;
- meerdere malen, in geval van tijdelijk verblijf binnen het ressort van de plaatselijke gemeente, waarbij men niet in de gelegenheid is avondmaal te vieren in de eigen gemeente;
- voor langere tijd, wanneer men afkomstig is uit het buitenland en langere tijd in Nederland verblijft, al dan niet in afwachting van een verblijfsvergunning met het oog op definitieve vestiging;
- voor langere tijd, wanneer leden van andere kerken om principiële redenen moeite hebben met een avondmaalsviering in de eigen kerk.

Impliciet geeft de kerkorde voldoende criteria aan om te weten hoe men in een bepaalde situatie dient te handelen. Dit neemt niet weg dat het raadzaam is, één en ander explicieter te formuleren. De bedoelde criteria zijn:

- men dient belijdenis des geloofs afgelegd te hebben, en daarmee gerechtigd te zijn om in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
- er moet sprake zijn van een kennelijke onmogelijkheid om in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
- er dient sprake te zijn van een klaarblijkelijke inzet voor een christelijke levenswandel;
- er moet een concreet verzoek gedaan worden aan de betreffende kerkenraad.

Wanneer er onduidelijkheid bestaat over de situatie van degene die een verzoek indient, zoals dit bijvoorbeeld bij asielzoekers het geval kan zijn, zal de kerkenraad een onderzoek moeten instellen daaromtrent en op grond van die bevindingen gastrecht kunnen verlenen of niet. Een kerkenraad heeft daarbij altijd het recht om, binnen de grenzen die de kerkorde biedt, naar bevind van zaken te handelen en zal dit ook moeten doen, aangezien er in de situatie van asielzoekers groot verschil kan bestaan.

Voorstel

Geef aan bepaling 5 van artikel 63 een bredere strekking, zodat zij meer in algemene zin handelt over het gastrecht rond het avondmaal:

Gasten, die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, kunnen tot de viering van het avondmaal worden toegelaten wanneer zij:

- a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
- b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan;
- c. bij de kerkenraad vooraf de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te willen maken.

In bovenstaande formulering wordt niet gesproken over een klaarblijkelijke onmogelijkheid om in de eigen gemeente avondmaal te vieren, en evenmin van de christelijke levenswandel. Het laatste aspect wordt ondervangen door de bepaling dat men in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht mag staan. Het eerste aspect had voornamelijk betrekking op de situatie in zorginstellingen. Getracht is, in deze formule-

ring uit te gaan van objectieve criteria; de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin een gast om toegang tot het avondmaal vraagt, blijft aan de betreffende kerkenraad.

5. Artikel 31 en 33 K.O. (ad 1.2k)

5.1. De opdracht

De generale synode-2001 droeg deputaten op:

'...conform genomen besluiten te zorgen voor een toevoeging respectievelijk verduidelijking van artikel 31 en 33 K.O.'

De grondslag voor deze opdracht is te vinden in de uitspraak inzake een aantal appèlschrijvens waarin over het betreffende artikel vermeld staat:

'...deputaten in dezen een opdracht te geven de bedoeling van genoemde passage vanuit historisch oogpunt in het licht te stellen en met een zodanige formulering te komen, dat de onduidelijkheid op dit punt kan worden weggenomen.'

5.2. Achtergrond van de opdracht

De achtergrond van genoemde opdracht ligt in gebeurtenissen in de classis 's-Gravenhage bij de voorjaarsclassis 2001. Ter tafel was daar een instructie van de kerkenraad van Zoetermeer inzake een beoogd nauwer samenleven met de Nederlands Gereformeerde Kerk ter plaatse. Bij de stemming over deze instructie werd deze in eerste instantie verworpen. Bij controle van het totaal aantal stemmen bleek dat een drietal afgevaardigden niet meegestemd had (op instigatie van de preses), namelijk de afgevaardigden van Zoetermeer. Dit werd door de meerderheid van de vergadering niet juist geacht. Huns inziens had de passage in artikel 33 K.O. die daarover handelt, slechts betrekking op appèlzaken. Een nieuwe stemming, waaraan nu alle afgevaardigden deelnamen, volgde, waarop de instructie werd aanvaard.

Begrijpelijkerwijs leidde dit tot enige commotie, hetgeen resulteerde in een aantal appèlschrijvens, die behandeld werden door de particuliere synode van het Westen 2001. Deze was het met de hierboven weergegeven uitleg van artikel 33 eens, en wees de appèlschrijvens af. Wel stelde de particuliere synode dat 'uit de huidige tekst van artikel 33 K.O. niet geheel duidelijk is wat de bedoeling is van dit artikel. De meeste indieners van de appèlschrijvens beriepen zich vervolgens op de generale synode 2001. Deze was voorzichtiger in haar oordeel; de commissie 'bezwaarschriften' meldt de synode:

'...dat dit artikel zo gelezen kan worden, dat het hier slechts gaat over rechtszaken en geschillen. De vraag is echter, of het zo moet worden gelezen. (...) Zij stelt u dan ook voor om op dit punt geen uitspraak te doen, maar deputaten voor de revisie van de kerkorde opdracht te geven ...' (enz.)

5.3. De geschiedenis van de tekst van artikel 33 K.O.

De oorspronkelijke tekst van artikel 33 K.O. luidt:

Die tot de samenkomsten afgezonden worden, zullen hun credentiebrieven en instructiën, ondertekend zijnde, van degenen die ze zenden, medebrengen, en dezen zullen alleen keurstem hebben.

Van een restrictie in stemrecht blijkt in deze tekst nog niets. In artikel 42 K.O. vindt men daar wél iets over:

Daar waar in een plaats meer predikanten zijn dan één, zullen die al tezamen in de classis mogen verschijnen en keurstemmen hebben, ten ware in zaken, die hun personen of kerken in het bijzonder aangaan.

Van meet af stelden de kerken van de Reformatie er prijs op dat alle predikanten op de classisvergadering kwamen. Maar moesten zij allen aan de stemmingen deelnemen? Zou dat geen overheersing door die predikanten in de hand kunnen werken? In de zestiende eeuw is deze vraag aan de orde geweest; het leidde op de synode van Dordrecht tot bovengenoemde passage.

In de twintigste eeuw is een verplaatsing van het laatste deel van artikel 42 K.O. tot stand gekomen. In onze kerken gebeurde dat in 1934 op de synode van Zwolle. Daar dient een instructie van de particuliere synode van het Noorden:

'De generale synode spreke uit, dat geen afgevaardigde naar enige kerkelijke vergadering zitting zal hebben, indien hij als rechter in eigen zaak zou moeten optreden.'

Na toelichting van ds. J. Hovius (aldus de Acta, artikel 92) besluit de synode artikel 33 aan te vullen met de woorden: 'ten ware in zaken, die hunne personen of kerken in het bijzonder aangaan.'

Daarmee wordt in feite een stukje van de tekst van artikel 42 uitgebreid en in zijn totaal verplaatst. In de uitgave van de kerkorde van 1937 (de eerste na 1922), herzien en uitgebreid door prof. P.J.M. de Bruin, vindt men bij artikel 33 dan ook deze tekst en staat er bij artikel 42 een aantekening met de oude en nieuwe tekst onder elkaar. De uitgave van de kerkorde van 1948, waarin de besluiten van de synode van 1947 zijn verwerkt, noemt deze achtergronden niet meer. De huidige tekst van artikel 33 is daarmee een feit.

5.4. Uitleg van de passage

De reikwijdte van de uitdrukking 'behalve in aangelegenheden die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen' is niet geheel helder. Het is niet te achterhalen hoe kerkelijke vergaderingen hiermee in de geschiedenis gehandeld hebben. Wel is het mogelijk om het oordeel van verschillende deskundigen op het gebied van het kerkrecht erover te raadplegen.

Ds. J. Jansen, in zijn 'Korte verklaring van de kerkenordening' 1922, heruitgave Amsterdam 1976, verklaart dat de betekenis is:

Niemand toch mag rechter zijn in eigen zaken. (...) Zolang iemands zaken behandeld worden, is hij partij in het geding.' (pagina 155).

Dr. H. Bouwman (in 'Gereformeerd Kerkrecht deel II, 1934 – heruitgave De Groot Goudriaan-Kampen 1985) is van mening dat:

'het vaststaand gebruik (is) geweest op de kerkelijke vergaderingen en geheel naar de geldende rechtsbeschouwing, dat niemand in zijn eigen zaken als rechter mag optreden. Wanneer iemands persoonlijke

zaken of zaken der kerk, die hem afvaardigde, in het geding is, is iemand partij in het geding. (...) De beslissing is bij de vergadering, die als rechter bevoegd is een oordeel uit te spreken.' (pagina 139). Opvallend is hier het gebruik van woorden als 'geding', 'rechter', 'rechtsbeschouwing'. Dat wekt de indruk dat Bouwman denkt aan kerkelijke rechtszaken en geschillen, onder ons te noemen: appèlzaken.

Dr. F.L. Bos (in 'De Orde der kerk' 's-Gravenhage 1950) stelt:

'Om partijdigheid te voorkomen dienen de afgevaardigden zich in rechtszaken en geschillen die hun eigen persoon of kerk(en) betreffen, van stemming te onthouden'.

Bos noemt daarachter nog enkele gelegenheden waarbij dat dient te geschieden, en verwijst dan naar situaties van bloedverwantschap of verzwagering; daarover zijn op de synode van Harlingen 1590 en Groningen 1615 beslissingen genomen. Ook kan de vergadering tot het verbod om een stem uit te brengen overgaan, wanneer uitdrukkelijk partijschap onderling wordt geconstateerd, met name onder de predikanten (dit laatste heeft de synode van Dordrecht met de tekst van artikel 42 willen ondervangen).

Ds. K. de Gier (Gereformeerde Gemeenten), in zijn 'De Dordtse Kerkorde. Een praktische verklaring' (1e druk 1989, 3e druk Houten 2001), schrijft over artikel 42 (hij volgt de oorspronkelijke tekst van de K.O., zoals deze in 'zijn' kerken nog altijd gehanteerd wordt):

'Om partijdigheid te voorkomen, dienen in het algemeen alle afgevaardigden zich van stemming te onthouden in rechtszaken en geschillen, die hun eigen persoon en kerk betreffen. Niemand toch mag rechter zijn in eigen zaken.' (pagina 223)

Ook in zijn 'Toelichting op de Dordtse Kerkorde in vraag en antwoord' (1e druk 1968, 5e herziene druk Houten 1994) spreekt hij over:

het 'rechter zijn in eigen zaken'. Om alle partijdigheid te voorkomen dienen in het algemeen alle afgevaardigden zich van stemming te onthouden in geschillen die hun eigen persoon en gemeente betreffen'. (pagina 90)

Dr. D. Nauta spreekt erover in zijn 'Verklaring van de Kerkorde van de Gereformeerde Kerken in Nederland', Kampen 1971. Hij schrijft dat het zaken betreft:

'...waarbij de bedoelde leden in die zin betrokken zijn, dat zij er niet meer geheel objectief tegenover staan, zoals wanneer in behandeling komt het appèl tegen een uitspraak van de mindere vergadering waardoor zij zelf zijn afgevaardigd. Het is dan ook een goed gebruik, ook in kerkelijke vergaderingen, dat zo iemand buiten stemming blijft.' (pagina 177)

Resumerend:

- Jansen lijkt een wijde interpretatie van de passage voor te staan.
- Bij Nauta lijkt dit ook zo, maar bij de concretisering noemt hij het voorbeeld van de appèlzaken.
- Bouwman en De Gier spreken over rechtszaken, Bouwman zakelijk en De Gier concreet.

5.5. De praktijk in onze kerken

Hoe is de praktijk in onze eigen kerken tot op heden? De indruk is dat er tot op heden een interpretatie aan de passage is gegeven die beperkt bleef tot appèlzaken. In dergelijke gevallen is het op alle meerdere vergaderingen zo, dat de betreffende afgevaardigden van de mindere vergaderingen buiten stemming blijven. De lijn die in ieder geval uit de standpunten van de geraadpleegde kerkrechtdeskundigen kan worden afgeleid, wordt gevolgd, en terecht.

De ruimere interpretatie, die bij sommigen van de genoemde deskundigen afgeleid zou kunnen worden, wordt in het overgrote deel van de gevallen niet gevolgd. Enkele voorbeelden:

1. Op de classes wordt in het geval van peremptoire examens meestal door de kerkenraad die de betrokken kandidaat als predikant beroepen heeft, meegestemd.
2. Bij het oordelen over instructies is de praktijk in ieder geval op particuliere en generale synoden zo, dat de betrokken classis c.q. particuliere synode meestemt.
3. Bij het oordeel over voorstellen van deputaten stemmen betrokken deputaten mee (curatoren bijvoorbeeld bij een voorstel tot benoeming van een hoogleraar).

5.6. De Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt)

De GKv hebben inzake de onderhavige kwestie een speciaal besluit genomen, en wel op de generale synode van Heemse 1984/5:

'De synode voldoet niet aan een verzoek, synodeleden, die tevens lid waren van een synodaal deputaatschap, mee te laten stemmen in zaken die het toekomstig beleid van hun deputaatschap betreffen.'

Als grond wordt onder andere gegeven:

'Besluitdelen, die handelen over te voeren beleid, worden in veel gevallen mee bepaald door het oordeel van de synode over gevoerd beleid. Bij stemmingen gaat het er juist om dat leden, die in de zaak die aan de orde is hun beleidsinbreng hebben gehad, in de stemming niet eventueel de doorslag zullen geven'.

De verdere praktijk is in deze kerken als volgt:

- Bij appèlzaken blijven de afgevaardigden van de (beklaagde) mindere vergadering buiten stemming (zoals ook bij ons).
- Op een generale synode stemmen PS-afgevaardigden mee in elk voorstel, ook wanneer dat uit hun eigen PS afkomstig is. Het argument is daarbij dat het daarbij niet gaat om een zaak waar die PS specifiek een eigen 'belang' bij heeft. Zij dient het algemeen belang. Soms komen meerdere PS-en met een bepaald voorstel en dan zou het dus ook onwerkbaar worden om die uit te schakelen bij de besluitvorming.
- Deputaten blijven buiten stemming in zaken die hun deputaatschap raken, dus ook concreet curatoren bij hoogleraarsbenoeringen.

Overigens stelt prof.dr. M. te Velde dat het lastig is om haarscherpe criteria te ontwikkelen voor de bij ons deputaatschap in behandeling zijnde vraag...

5.7. Voorstel

Op grond van de voorliggende gegevens zijn deputaten van mening dat er geen dringende reden is om het meestemmen van afgevaardigden aan banden te leggen, behalve daar waar het appèlzaken betreft waar zij zelf bij betrokken zijn. Met deze mening wordt het meest recht gedaan aan de situatie zoals die zich in veel gevallen in de kerken voordoet; bovendien wijzen de meeste kerkrechtdeskundigen (zie hoofdstuk 4) in deze richting. Weliswaar is de praktijk in de GKv een iets andere, maar daar wordt tevens gezegd dat het lastig is om haarscherpe criteria te maken rond het begrip 'eigen belang'.

Daarom stellen deputaten voor om de tekst van de tweede zin van artikel 33 K.O. (tekst zoals vastgesteld in de generale synode 2001) aan te passen, en wel aldus:

Alleen dezen (de wettige afgevaardigden) hebben stemrecht, behalve in tucht- en appèlzaken die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken.

5.8. Artikel 31 K.O.

Ten aanzien van artikel 31 K.O. deed de synode een heldere uitspraak, die deputaten graag voor haar rekening laten. Een toevoeging, c.q. verduidelijking, is ons inziens overbodig.

6. Bezinning rond mogelijke consequenties bij losmaking van predikanten

6.1. Opdracht

De generale synode 2001 droeg deputaten op:

'een principiële en praktische bezinning tot stand te brengen inzake:

1. de fundering van het ambt in relatie tot de plaatselijke gemeente;
 2. de relatie tussen de plicht en het recht van de predikanten levenslang de kerken te dienen en de roeping van de kerken hen te onderhouden;
 3. het recht van de kerken een predikant dringend te adviseren over te gaan tot een andere staat des levens;
 4. de regels welke in acht genomen dienen te worden bij losmaking en afzetting en in dat kader bij de beoordeling van het op een niet goede wijze vervullen van de verantwoordelijkheden en taken welke de predikant op zich heeft genomen bij het aanvaarden van zijn roeping tegenover de kerken, respectievelijk de plaatselijke gemeente met de daaraan te verbinden consequenties;
 5. de wijze waarop de conclusies dienen te worden vastgelegd in het kader van artikel 11 en 12 K.O., zo nodig aangevuld met specifieke bijlagen;
- en de generale synode 2004 daarover te rapporteren.¹

6.2. Bezinning

6.2.1. Bezinning op de fundering van het ambt in relatie tot de plaatselijke gemeente

Vanouds is in de gereformeerde traditie de relatie van ambt en gemeente sterk benadrukt.

De Schrift gaat ons daar duidelijk in voor: in het Oude Testament komen de profeten, priesters en koningen uit het volk voort en zij verrichten hun arbeid temidden van en ten behoeve van het volk. In het Nieuwe Testament is te denken aan teksten als

- Handelingen 6:1-6, waar aanzetten gegeven worden tot het diakenambt; Handelingen 20:28, waar de opzieners aangespoord worden acht te houden op de kudde die hun is toevertrouwd;
- Efeziërs 4:11, waar van de evangelisten, herders en leraars gezegd wordt dat zij gegeven zijn tot opbouw van het lichaam van Christus – dat is de gemeente;
- Filippenzen 1:1, waar Paulus de gemeente van Filippi in één adem met haar opzieners en diakenen noemt;
- 1 Tessalonicenzen. 5:12, waar gesproken wordt over hen die onder de gemeenteleden bijzondere taken hebben, waarbij duidelijk gedacht wordt aan de ambtsdragers.

In het voetspoor van de Schrift vindt men de verbinding van ambt en gemeente vervolgens in de gereformeerde belijdenis. Te wijzen is op de NGB. Artikel 31 spreekt over de ambtsdragers van de kerk; dit artikel wordt voorafgegaan door artikel 30, dat handelt over de regering van de kerk. Daartoe, zo stelt de belijdenis, zullen er dienaren (herders), opzieners en diakenen zijn. Nadrukkelijk: in de kerk!

Artikel 31 borduurt daarop voort en spreekt dan over de wijze van verkiezing, onderlinge verhouding enzovoort.

Tenslotte wenden we ons tot de kerkorde. In onze kerkorde zijn verschillende artikelen waarin de band tussen ambt en gemeente wordt verondersteld. We noemen:

- artikel 4 K.O., waar sprake is van beroeping van een dienaar van het Woord door een plaatselijke kerkenraad;
- artikel 5 K.O., waar gestipuleerd wordt dat een beroep op een reeds dienende predikant eveneens door een kerkenraad dient te geschieden;
- artikel 6 K.O., dat de beroeping tot bijzondere arbeid regelt, en dat stelt dat deze niet kan geschieden, tenzij de betrokkene verbonden blijft aan een gemeente;
- artikel 7 K.O., dat handelt over de dienst van het Woord, die alleen uitgeoefend kan worden wanneer iemand aan een bepaalde gemeente is verbonden.

Sporen van deze verbondenheid treft men ook aan in artikel 13 K.O. bij de emeritaatsregeling. De kerk die de predikant diende, zal ook dan nog voor zijn levensonderhoud zorgdragen. In onze kerken ontvangt de emeritus-predikant uit praktische overwegingen dat levensonderhoud direct van deputaten-emeritikas, in de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) kiest men juist vanwege het principe voor de betaling door de plaatselijke kerkenraad, die daartoe een bedrag ontvangt van de Vereniging Samenwerking Emeritering (VSE).

Al deze gegevens maken de band tussen ambt en gemeente zowel principiële als inhoudelijk onopgeefbaar. Dat wil niet zeggen dat het predikantschap (waar het bij deze bezinning speciaal om gaat) niet in

een wijder verband dan de directe kring van de gemeente uitgeoefend kan worden. Vanouds kennen we de predikanten die in de bijzondere dienst van de buitenlandse zending hun plaats vinden. We kennen de dienst die verricht wordt namens de kerk(en) in zorgcentra, ziekenhuizen, scholen enz. Zelfs stelt de kerk dienaren aan in de speciale arbeid van secretariaten (te denken is bijvoorbeeld aan de ICCC in vroeger jaren en aan het secretariaat van de zending). Maar altijd is er dan de terugkoppeling naar een plaatselijke kerkenraad en gemeente.

6.2.2. Bezinning op de relatie tussen de plicht en het recht van de predikanten levenslang de kerken te dienen en de roeping van de kerken hen te onderhouden

In de kerken neemt het ambt van predikant ten opzichte van de andere ambten in die zin een bijzondere plaats in dat daar broeders toe geroepen worden in volledige dienst. Zij oefenen – in de regel – geen andere betaalde werkzaamheden uit. Wanneer zij hun ambt ontvangen en aanvaarden in het midden van de kerken, hebben zij daarmee recht op (financieel) onderhoud. Zij zullen, zoals in de beroepsbrief staat, in staat worden gesteld 'zonder zorg van het evangelie te leven'. Dat recht van de dienaren roept vervolgens een plicht (de roeping) op van de kerken /gemeenten, namelijk om voor dat onderhoud zorg te dragen.

De woorden 'plicht' en 'recht' worden in de synodale opdracht tot bezinning ook nog breder gebruikt, namelijk in verbinding met de gedachte van de levenslange dienst. Ook daarin is een onderscheid tot de andere ambten. Die worden in de regel immers slechts voor een bepaalde periode uitgeoefend: in de kerkorde is vastgelegd dat men voor drie of meer jaren dient als ouderling of als diaken (artikel 27). Dat het 'meer' niet dient uitgelegd te worden als 'oneindig lang' volgt uit de volgende zin: 'Elk jaar treedt een evenredig deel af.' Slechts in uitzonderingsgevallen mag van deze regel worden afgeweken. Die regel luidt dus: 'de ambtstermijn van ouderlingen en diakenen is getermineerd.'

Predikant is men in de gereformeerde traditie in principe levenslang vanaf het moment van bevestiging. Dat is verankerd in artikel 12 K.O.: 'Een dienaar van het Woord zal, wanneer hij eenmaal (...) wettig beroepen is, zijn leven lang aan de dienst der kerken verbonden zijn.

Daar zit ongetwijfeld een praktische kant aan: dat moment van bevestiging wordt voorafgegaan door een periode van intense voorbereiding via studie. Het is in de regel niet eenvoudig om met deze studie nog geheel ander werk op te pakken.

Zit er ook een principiële kant aan? Het is nog niet zo eenvoudig om daar bijbelse argumenten bij te vinden. Ds. K. de Gier (in zijn De Dordtse Kerkorde. Een praktische verklaring, pagina 80v) wijst op Handelingen 15:26, waar van Paulus en Barnabas gezegd wordt dat zij zich geheel en al voor de ambtelijke dienst hadden gegeven, zodat zij hun leven voor de naam des Heeren geheel over hadden. Daarnaast noemt hij 2 Timoteüs 4:1-6: volharding en trouw, tijdig en ontijdig aanhouden. Ten negatieve wordt dan gewezen op het neerleggen van het ambt van prediker door Demas, die de tegenwoordige wereld heeft lief gekregen, 2 Timoteüs 4:10. Het is de vraag of dit schriftberoep zo sterk staat: is de positie van Paulus en Barnabas normatief? Gaat het bij Timoteüs om de levenslange dienst of om de wijze waarop aan deze dienst inhoud wordt gegeven? En gaat het bij Demas om het verlaten van de dienst op zich of om de redenen waarom dit gebeurde?

J. Jansen wijst in zijn Korte Verklaring van de Kerkenordening, pagina 54 op de gedachte dat de ambtelijke dienst al onze liefde (Johannes 21:15-17; 2 Corintiërs 5:14), al onze volharding (Johannes 9:4), al onze gewilligheid (1 Corintiërs 9:16) en al onze toewijding (Romeinen 1:1; Handelingen 15:26) vraagt. Ook hier zijn wel enkele vragen bij te stellen inzake de vraag of hieruit de lijn te trekken is dat deze liefde, volharding, gewilligheid en toewijding per definitie (principeel) levenslang te duiden is, of dat gesteld mag worden dat, zolang men deze roeping draagt, dat met die intenties moet geschieden.

Er is nog een ander aspect: dat van het volledig in beslag genomen worden voor de ambtelijke dienst. Uit de Schrift wordt duidelijk dat Paulus het tentenmakersvak uitoefende naast zijn dienst in het evangelie (Handelingen 18:3, 1 Corintiërs 4:12); in ieder geval kan uit dit gegeven de conclusie worden getrokken dat Paulus 'in deeltijd' dienaar van het evangelie was.

In ieder geval zit er in onze gereformeerde traditie een opvallend onderscheid tussen de ambten, waarvan het de vraag is of dit past bij het vasthouden aan de gelijkwaardigheid van de ambten. Daarbij is bijvoorbeeld ook nog te wijzen op het feit dat in de gereformeerde traditie de predikant meermalen wordt aangeduid als een ouderling. Hij is dan leer-ouderling, terwijl degene die in ons spraakgebruik ouderling wordt genoemd, aangeduid wordt als regeer-ouderling.

Vanuit deze lijnen zou het verdedigbaar zijn het principe van de levenslange dienst niet al te strak te trekken.

6.2.3. Bezinning op het recht van de kerken een predikant dringend te adviseren over te gaan tot een andere staat des levens

De kerken hebben altijd aangevoeld, dat het niet goed zou zijn om al te stellige uitspraken te doen over de gewenste levenslange dienst van de dienaar van het Woord zonder ontvankelijk te zijn voor situaties waarin het moeilijk was deze levenslange dienst te volbrengen. In artikel 12 K.O. wordt de overgang naar een andere staat des levens geregeld. Deze kan geschieden op aanvraag van de betrokken dienaar, en wordt door de classis (ten overstaan van deputaten naar artikel 49 K.O.) beoordeeld. Dat is juist: de toelating tot de dienst wordt immers ook in handen van deze kerkelijke vergaderingen/organen gelegd, terwijl ook bij de voortzetting van de dienst (bij overgang naar een andere gemeente) de classis een taak heeft. De kerken hebben daarmee altijd het gegeven onderkend dat er omstandigheden kunnen zijn, samenhangend met de betrokken dienaar en/of zijn specifieke omstandigheden, dat het ambt een tijdelijk karakter draagt. Een dergelijke stap wordt niet lichtvaardig gezet (en dat is in overeenstemming met de trouw, liefde, volharding en inzet die bij het ambt hoort), maar zij is anderzijds niet onmogelijk.

Bij deze stand van zaken valt het niet in te zien, waarom de eerste aanzet tot een dergelijke beslissing alleen door een predikant gegeven zou mogen worden. Zo is het nu in artikel 12 geregeld. Er is een zinvolle parallel te trekken met losmaking. Dan stelt de classis (bijgestaan door deputaten naar artikel 49 K.O.) dat een dienaar niet meer met vrucht in een bepaalde gemeente kan werken. Vaak stemt de betrokken predikant daarmee in, maar niet altijd: niet voor niets hebben de kerken in 1998 bepaald dat bij een dergelijk besluit een appèl erop geen opschortende werking heeft. De lijn kan doorgetrokken worden: de

classis zou ook van oordeel kunnen zijn dat – om bepaalde redenen – moet worden aangenomen dat een predikant ook ergens anders niet meer met vrucht werkzaam kan zijn. Uiteraard is dat een heel pijnlijke beslissing, die allerlei vragen oproept rond de roeping die eens door de kerken is onderkend, en waarop beroepbaarstelling en dienst in de kerken zijn gevolgd. Deze vragen zijn echter wezenlijk niet anders van aard dan wanneer ze optreden nadat de betrokken predikant zelf de aanzet tot deze procedure heeft gegeven.

Naar het oordeel van deputaten zou artikel 12 in die zin een uitbreiding kunnen ondergaan. Daarbij zou zelfs overwogen moeten worden of het dan moet blijven bij een advies ('de classis adviseert u dringend tot een andere staat des levens over te gaan') of dat de classis ook de bevoegdheid zou moeten krijgen om de betrokken predikant daartoe te dwingen, namelijk door hem uit het ambt 'te onthefven'. Dat is een tot nu toe kerkrechtelijk onbekende toestand in ons kerkelijk leven. In de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft men onlangs (generale synode 1999) tot deze mogelijkheid besloten; sommige predikanten worden losgemaakt en opnieuw beroepbaar gesteld; anderen worden niet meer beroepbaar gesteld en dienen om te zien naar een werkring binnen een ander terrein, al of niet samenhangend met de theologie.

Uiteraard dienen de kerken, wanneer een dergelijke mogelijkheid zou worden geopend, zeer zorgvuldig daarmee om te gaan. Het zal duidelijk moeten zijn wat de redenen zijn waarom de kerkelijke vergadering meent dat de dienst als predikant beëindigd moet worden. Te overwegen is zelfs om bij bepaalde redenen (bijvoorbeeld de persoonlijkheidsstructuur van de predikant) de adviezen van een onafhankelijke instantie in te roepen. Dat zou met name moeten gebeuren wanneer de kerkelijke vergadering en de predikant inhoudelijk niet tot elkaar zouden kunnen komen, dus wanneer een advies om over te gaan tot een andere staat des levens niet – na overweging – wordt opgevolgd. Los daarvan staat het recht van de betrokkene om, wanneer hij een besluit van de classis tot losmaking in strijd acht met Schrift, belijdenis of kerkorde, in appél te gaan bij de meerdere vergadering, in casu die van de particuliere synode.

Het bovenstaande lijkt op het eerste gezicht wellicht ingrijpend. De eerlijke gebiedt echter te zeggen dat, wanneer de kerkelijke vergaderingen de (geestelijke!) moed niet hebben om de werkelijkheid die zich huns inziens voordoet onder woorden te brengen, de kerken dat vervolgens zelf doen, zij het op enige afstand en tijdens een langer tijdsbestek. Wat leert immers de praktijk? Het is uiterst moeilijk om eenmaal losgemaakte predikanten opnieuw verbonden te krijgen aan een gemeente. De situatie sleept zich voort en leidt soms tot een uitzichtloze situatie, waarmee niemand geholpen en gediend is; de kerken niet en de betrokken predikant (en eventueel zijn gezin) niet. Terzijde mag hier gewezen worden op de pogingen die door het deputaatschap voortijdige ambtsbeëindiging (ingesteld door de generale synode van 2001) worden gedaan om losgemaakte predikanten toch weer perspectief op arbeid te geven, zo mogelijk op terreinen waardoor zij zich vertrouwd weten (door opleiding en werkervaring in de kerken).

Kerkelijke duidelijkheid (mits op geestelijk zuiver peil) is, zo mag gesteld worden, op langere termijn altijd heilzaam, al is zij op de korte termijn soms pijnlijk en scherp.

6.2.4. *Bezinning op de regels* welke in acht genomen dienen te worden bij losmaking en afzetting en in dat kader bij de beoordeling van het op een niet goede wijze vervullen van de verantwoordelijkheden en taken welke de predikant op zich heeft genomen bij het aanvaarden van zijn roeping tegenover de kerken, respectievelijk de plaatselijke gemeente met de daaraan te verbinden consequenties

6.2.4.1. *Terminering van beroepbaarstelling*

In het verlengde van het gestelde bij 5.2.3 ligt de vraag of de kerken kunnen aanzien dat een predikant al langere tijd losgemaakt is van een gemeente zonder dat hij een beroep ontvangt van een andere gemeente. Principieel is deze vraag in feite reeds in hoofdstuk 1 beantwoord: het ambt moet zich kunnen uitleven; en daarvoor is een arbeidsveld nodig. Vervalt dat arbeidsveld, dan vervalt de roeping.

Het is al een oude gereformeerde gedachte dat de wettigheid van de roeping van een predikant blijkt uit de concrete roeping door een gemeente. Kerkrechtelijk ontstaat een heel vreemde, zelfs onmogelijke situatie, wanneer deze roeping wordt afgesloten via losmaking. De predikant komt in een arbeidsvacuüm, en zijn kerkrechtelijke positie is in feite onhoudbaar: wij kennen geen 'losse' predikanten. In het verleden is artikel 11 K.O. inzake losmaking ook niet zo gehanteerd als tegenwoordig gebeurt: predikanten werden met dit artikel in de hand 'verplaatst' en werden zo toch weer direct aan een nieuwe gemeente verbonden. Tegenwoordig is dat niet meer goed mogelijk; gevolg is dat predikanten die losgemaakt worden, vervolgens geconfronteerd worden met het feit dat ze 'los blijven'. Op een bepaalde manier zijn ze predikant van een classis geworden, in plaats van een gemeente; de classis heeft immers nog geen stukken behandeld en ondertekend (in de zin van bijlage 42 K.O.) die dienen als getuigenis bij de verbintenis aan een nieuwe gemeente. Maar het gereformeerde kerkrecht kent geen predikanten die verbonden zijn aan een classis... Het mag voor zichzelf spreken dat een dergelijke situatie als overgangssituatie aanvaard kan worden, maar dat er geen sprake kan zijn van een permanente situatie.

In de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) heeft men dit probleem onderkend (generale synode 1999, Acta artikel 30) en in dat kader besloten dat losgemaakte predikanten gedurende twee jaren beroepbaar blijven. In bijzondere situaties kan deze periode nog met één jaar verlengd worden. Indien daarna nog niet sprake is van een (spoedige) verbintenis aan een nieuwe gemeente, verliest de betrokkene zijn radicaal.

Uiteraard is een te stellen termijn altijd op een bepaalde wijze arbitrair. Onze kerken hebben in het nog niet zo verre verleden een periode gekend waarin beroepbaar gestelde kandidaten soms moeilijk een beroep ontvingen uit de kerken en daar geruime tijd op moesten wachten. In die tijd heeft het curatorium aan de generale synode (1992, Acta artikel 39) voorstellen gedaan betreffende de terminering van een beroepbaarstelling. Het leidde tot de volgende aanvulling van artikel 4 K.O. (lid 2):

'De synode besluit, dat, wanneer een kandidaat binnen een jaar geen beroep heeft ontvangen of in overweging heeft genomen, hij zich opnieuw met het curatorium in verbinding moet stellen, teneinde de verlenging van zijn beroepbaar verklaard zijn en het preekconsent te verkrijgen, hetgeen telkens opnieuw voor een jaar kan worden verlengd, zulks ter beoordeling van het curatorium, met dien verstande dat de beroepbaarstelling in de regel niet langer dan in totaal vijf jaar (...) gehandhaafd blijft.'

De positie van een losgemaakte predikant is in feite niet anders dan die van een afgestudeerde theologische student met preekconsent (afgezien van de bevoegdheid van de eerste om Woord én sacramenten

te bedienen). Er lijkt iets voor te zeggen om, zoals de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) besloten hebben, in eerste instantie te kiezen voor een beroepbaarstelling met een termijn van twee jaar: er is in veel situaties voor de betrokken dienaar veel te verwerken – zowel psychisch als geestelijk –; er moet tijd zijn om een nieuw evenwicht te vinden. Een jaar lijkt daarvoor aan de korte kant. Tegelijk is er geen reden om dezelfde termijn als bij beroepbaar gestelde kandidaten te hanteren: bij een losgemaakt predikant is er immers sprake van iemand die al gedurende een bepaalde termijn de kerken heeft gediend en al een zekere bekendheid heeft, dit in tegenstelling tot hen die vanuit 'Apeldoorn' hun weg in de kerken nog bijna helemaal moeten vinden.

Deputaten willen een uitzondering maken voor die predikanten, die op het moment van losmaking 63 jaar of ouder zijn, naar analogie van de voorstellen inzake de financiële regeling die uw synode van de zijde van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging bereiken. Voor hen zal gelden, zo stellen deputaten voor, dat zij hun radicaal behouden en bij het bereiken van de 65-jarige leeftijd delen in de normale voorzieningen rond het emeritaat. Deputaten stellen voor dat deze predikanten, in deze uitzonderlijke situatie, een beroep kunnen doen op de betreffende clause in de beroepsbrief die zij ontvingen van de kerkenraad van de gemeente waaraan zij het laatst verbonden waren.

6.2.4.2. De beoordeling van het op een niet goede wijze vervullen van de verantwoordelijkheden en taken welke de predikant op zich heeft genomen bij het aanvaarden van zijn roeping tegenover de kerken, respectievelijk de plaatselijke gemeente

Deputaten hebben zich beraden op het deel van de opdracht van de synode, zoals dat in bovenstaande zin is verwoord. Het lijkt hen dat de synode er de behoefte in heeft uitgesproken om enkele 'handvatten' te krijgen, die bij losmaking of afzetting gehanteerd kunnen worden. Deputaten kunnen in dit kader echter weinig anders doen dan verwijzen naar onze geldende kerkelijke regels. Wanneer het gaat om het op goede wijze vervullen van de verantwoordelijkheden en taken welke de predikant op zich heeft genomen, is te verwijzen naar de gedeelten van de Schrift die hierover handelen; deze vindt men geconcretiseerd in het formulier voor de bevestiging van predikanten. Daar hebben zij hun ja-woord op gegeven. Daaraan wordt hun spreken en handelen getoetst. Het is aan de kerkelijke vergaderingen, te beginnen bij de kerkenraden, om zich in concrete zin hierover uit te laten ten overstaan van de predikanten.

6.2.5. Voorstellen voor vastlegging van de conclusies in het kader van artikel 11 en 12 K.O.

Deputaten stellen de generale synode voor:

– om aan artikel 11 K.O. toe te voegen:

Wanneer een losgemaakte predikant binnen twee jaar geen beroep heeft ontvangen of in overweging heeft genomen, zal de classis gehoord het advies van deputaten artikel 49 K.O. en eventueel na advies van een onafhankelijke instantie (in ieder geval D.V.A.) het besluit nemen hem het radicaal van predikant te ontnemen.

In bijzondere situaties – ter beoordeling van de classis – kan deze beslissing ten hoogste één jaar worden uitgesteld. Een uitzondering wordt gemaakt voor predikanten die op het moment van deze beslissing van de classis de leeftijd van 63 jaar hebben bereikt.

– om aan artikel 12 K.O. toe te voegen:

De classis heeft opnieuw het recht om in bijzondere situaties opnieuw gehoord het advies van deputaten artikel 49 K.O. en van D.V.A. een predikant dringend te adviseren tot een andere staat des levens over te gaan. Ook heeft de classis de bevoegdheid om een predikant, indien dat noodzakelijk is gebleken, uit het ambt te ontheffen. Deze maatregel zal niet genomen worden, indien de betrokken predikant de leeftijd van 61 jaar heeft bereikt. Dan zal hooguit tot losmaking worden besloten.

7. Instructie voor de deputaten kerkorde en kerkrecht (ad 1.2j)

Art. 1. De generale synode benoemt deputaten kerkorde en kerkrecht;

Art. 2. Het getal van de deputaten is bepaald op tenminste zeven;

Art. 3. De taak van deputaten is:

- a. het verzorgen van de uitgave van de kerkorde;
- b. het ontwikkelen van een doelmatig informatief beleid en het (doen) ontwikkelen van toerustingsmateriaal ten behoeve van ambtsdragers en gemeenteleden en voor publicatie daarvan gebruik te maken van kerkelijke bladen zoals De Wekker en Ambtelijk Contact;
- c. het verzamelen en in kaart brengen van aandachtspunten met betrekking tot (de uitgave van) de kerkorde die vanuit de kerken worden ingebracht;
- d. het zich bezinnen op deze aandachtspunten en op actuele kerkordelijke vragen die om regelgeving in de kerkorde vragen;
- e. het uitbrengen van kerkrechtelijk advies;

Art. 4. Deputaten verantwoorden in het voorwoord van de kerkorde weglatingen en toevoegingen in de kerkorde;

Art. 5. Deputaten ontvangen van deputaten vertegenwoordiging de opdracht welke besluiten van de generale synode in de kerkorde dienen te worden opgenomen of te worden weggelaten;

Art. 6. Deputaten hebben het recht de generale synode voorstellen te doen met betrekking tot de zaken die in hun rapport aan de orde worden gesteld;

Art. 7. Deputaten brengen van al hun werkzaamheden verslag uit aan de generale synode.

8. Nadere studie vereisen de volgende zaken:

8.1. Kerkrechtelijke handleiding voor een tuchtprocedure

Meermalen is de kwestie 'Zeewolde' ter tafel geweest. In oktober 2003 gaf de classis Amersfoort aan, dat men graag bij een eventuele evaluatie door ons deputaatschap betrokken wilde worden. In een begeleidend schrijven sprak mr. W.G. Brands (jurist) de wenselijkheid uit om de hele zaak 'mede in het belang van onze kerken in landelijk verband eens te evalueren'. Daarbij zouden kerkrechtelijke procedures onder de loep van onder andere artikel 6 EVRM genomen moeten worden en zou er een centrale commissie moeten komen, naar wie kerkenraden/classes een procedure kunnen doorverwijzen als het vermoeden ontstaat dat er tegen een predikant kerkrechtelijke maatregelen genomen moeten worden.

Beide schrijvens hebben deputaten op zich in laten werken en de eerste conclusie was, dat ons deputaatschap niet de bevoegdheid heeft om de zaak te evalueren. De juiste weg is om de synode te vragen om een opdracht daartoe te verlenen. Met de kwestie Zeewolde als aanleiding zouden wij daarom de synode willen vragen deputaten de opdracht te geven tot het maken van een kerkrechtelijke handleiding voor een tuchtprocedure vergelijkbaar met het boekje 'In orde', uitgegeven door de Gereformeerde Gemeenten.

8.2. Positie van repatriërende predikanten, die geen beroep ontvangen

De vraag doet zich voor hoe te handelen in het geval repatriërende predikanten geen beroep ontvangen. Wat is dan hun kerkelijke positie? Deputaten voortijdige ambtsbeëindiging kregen de opdracht uitvoering te geven aan de overbruggingsregeling voor repatriërende predikanten. Financieel wordt er dus een regeling getroffen. Maar er zou nog een principiële bezinning plaats moeten vinden over de positie van repatriërende predikanten, die geen beroep ontvangen. Het deputaatschap DVA heeft ons deputaatschap gevraagd om aandacht te geven aan dit onderwerp. Bij dezen vragen wij aan de GS een nadere studie-opdracht over de kerkrechtelijke positie van repatriërende predikanten, die niet binnen redelijke tijd een beroep ontvangen.

8.3. Inschakeling van losgemaakte predikanten in pastorale arbeid

De kerkenraad van de CGK van Sneek heeft ons deputaatschap een aantal malen benaderd met de vraag of losgemaakte predikanten, die geen beroep ontvangen en daardoor in een situatie van geestelijke en materiële nood geraken, op één of andere wijze werk in een gemeente kunnen doen. Dit zou dan op contractbasis kunnen voor een termijn, die van te voren wordt vastgelegd. Ons deputaatschap onderkent het probleem, dat losgemaakte predikanten moeilijk een beroep krijgen. Het is daarom goed om na te denken over een regeling, waarbij deze predikanten toch weer pastoraal werk kunnen doen. De vraag doet zich wel voor welke regelingen in zo'n situatie nodig zijn en hoe het kerkrechtelijk correct kan verlopen. Er zal daarbij ook gelet dienen te worden op de lengte van de periode, waarin de overeenkomst met de losgemaakte predikant geldt. Is de periode langer dan 3 jaar dan kunnen er van de kant van de predikant bepaalde rechten van continuering van de 'arbeidsverhouding' aan ontleend worden. Het is goed om de arbeidsrechtelijke kant in ogenschouw te nemen. Wij vragen de generale synode deputaten kerkerde en kerkrecht een studie-opdracht te verlenen in de volgende zin:

'de mogelijkheid te onderzoeken, dat losgemaakte predikanten voor een vooraf bepaalde periode aan een gemeente verbonden kunnen worden.'

8.4. Samenvoeging gemeenten/combinatie in beroepingswerk

Diverse malen is ons deputaatschap geconfronteerd met regelingen rond samenvoeging van twee gemeenten. Wij zullen in de toekomst waarschijnlijk steeds meer met dit soort situaties te maken krijgen gezien het teruglopende ledenaantal in diverse gemeenten. Wij achten het daarom dienstig, dat met het oog op combinaties (samenvoegingen van gemeenten of het gemeenschappelijk ter hand nemen van beroepingswerk) een regeling ontworpen wordt. Daarbij zal m.n. gelet moeten worden op allerlei kerkrechtelijke aspecten. Wij vragen aan de synode om een opdracht in dezen.

9. Voorstellen

Deputaten stellen de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. de bezinning over artikel 33 K.O. te aanvaarden en de voorgestelde toevoeging respectievelijk verduidelijking van artikel 33 K.O. op te nemen in de K.O.;
3. de bezinning over artikel 11 en 12 K.O. te aanvaarden en de voorgestelde toevoegingen in artikel 11 en 12 van de K.O. op te nemen;
4. de bezinning over het gastrecht rond het Heilig Avondmaal te aanvaarden en de voorgestelde wijziging van artikel 63 K.O. sub 5 in de K.O. op te nemen;
5. de voorlopige wijzigingsvoorstellen in een aantal synodale bepalingen over te nemen en deze op te nemen in de K.O.;
6. deputaten op te dragen een handleiding voor de kerkelijke tuchtprocedure samen te stellen;
7. deputaten een studie-opdracht te verlenen inzake de kerkrechtelijke positie van repatriërende predikanten, die niet binnen redelijke tijd een beroep ontvangen;
8. deputaten onderzoek te laten doen naar de mogelijkheid, dat losgemaakte predikanten voor een bepaalde periode aan een gemeente verbonden kunnen worden;
9. deputaten op te dragen aan de hand van bestaande regelingen een definitieve kerkrechtelijke regeling te ontwerpen voor gemeenten, die overwegen samen te gaan of samen het beroepingswerk ter hand zullen nemen;
10. de brochure van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) 'Rechtspositie en traktement van de predikant' voortaan als handleiding voor onze kerken te gebruiken;
11. deputaten op te dragen een nieuwe uitgave van de K.O. voor te bereiden en te doen uitgeven.

H.J. Selderhuis (voorzitter)
 A. Wagenaar (secretaris)
 C.Th. Boerke
 P.D.J. Bujs
 M. Dunsbergen
 H. van den Heuvel
 D. Quant

BIJLAGE 79
Artikel 175

Rapport 4 van commissie 1 inzake het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht

Dit deputaatschap zag zich geplaast voor zware, moeilijke en ingewikkelde vragen. Daarnaast hebben deputaten regelmatig op verzoek adviezen gegeven. Uw commissie is deputaten dankbaar voor hun inzet. Tegelijkertijd constateren we dat enkele opdrachten niet zijn uitgevoerd of nog niet konden worden afgerond.

De lijn van het rapport volgend brengen wij enkele punten onder uw aandacht.

2.1. Uw commissie heeft als bijlage bij het rapport gemist de brochure van de Gereformeerde Kerken (vrij-gemaakt) 'Rechtspositie en traktement van de predikant.' Voordat besloten kan worden dat die voortaan gebruikt kan worden als handleiding voor onze kerken, moet de synode er wel kennis van kunnen nemen. Na enig aandringen van uw commissie deden deputaten de toezegging dat zij zorg zullen dragen dat de synodeleden alsnog kennis zullen kunnen nemen van de inhoud van deze brochure.

Opmerkelijk vindt uw commissie de mededeling dat deputaten er niet toe zijn overgegaan om op het punt van 'huwelijksbevestiging van samenwonenden' een nadere visie te ontwikkelen. Als reden lijkt te worden gegeven dat er in de kerken heel verschillend mee wordt omgegaan. Voor deputaten voor de revisie van de kerkorde was dit om die reden in 2001 één van de zaken waar een in te stellen nieuw deputaatschap onderzoek naar zou moeten doen. De synode gaf vervolgens deze bezinningsopdracht aan deputaten. Opmerkelijk is ook dat de synode tegelijk aan deputaten voor contact met de overheid de opdracht gaf 'een beknopte, bruikbare handleiding op te stellen waarin wordt aangegeven hoe de kerk moet handelen m.b.t. het begeleiden van ongehuwd samenwonende paren naar het sluiten van een huwelijk, naar analogie van art. 70 K.O. sub 2a, daarbij uitgaande van het vijfde en zevende gebod' (Acta blz. 119). Bij navraag door uw commissie bleek dat deputaten wel hebben geconstateerd dat dit ook bij deputaten voor contact met de overheid lag, maar dat ze hierover geen contact met dat deputaatschap hebben gehad. Dat deputaten er (nog) niet toe zijn overgegaan om op dit punt een nadere visie te ontwikkelen is wegens tijdgebrek.

Uw commissie stelt voor om deputaten geen nieuwe opdracht hiertoe te geven gezien het feit dat er toch ook al een opdracht bij een ander deputaatschap lag. We nemen er nota van dat deputaten voor contact met de overheid en commissie 5 de synode voorstellen de 'handreiking voor het omgaan met het verschijnsel samenwonen' toe te sturen aan de kerkenraden of in de heruitgave van een brochure op te nemen. Omdat deputaten kerkorde en kerkrecht in 2001 m.b.t. dezelfde materie ook een opdracht van de synode kregen heeft uw commissie op dit punt de kerkorde bekeken. Uw commissie stelt voor art.70 K.O. sub 2.a. uit te breiden als volgt:

'Bij een gedwongen huwelijk of een voorgenomen huwelijk na een periode van ongehuwd samenwonen' (enz.)

en sub 2.b.1. te wijzigen in: 'Erkent gij gezondigd te hebben tegen het vijfde en het zevende gebod van de wet des Heeren?'

2.2./2.3. De uitgave van de kerkorde wacht op de afronding van het proces van revisie en zal wel pas na een volgende synodale periode geschieden. De kerkorde kan ook geraadpleegd worden op de genoemde website. Uw commissie is dankbaar voor de gegeven toerusting door deputaten.

2.5. De toerusting die deputaten nodig achten met het oog op de naleving van de kerkorde willen zij geven via artikelen in de kerkelijke bladen. Verder dan het geven van uitleg waarom de zaken zo in de kerkorde zijn vastgelegd reikt hun hand niet. Ze zijn dankbaar dat de kerkelijke bladen open staan voor de toerusting die zij willen geven.

3. Uw commissie neemt de voorstellen van revisie van een aantal synodale bepalingen over van deputaten. Na overleg met deputaten voegen we daar aan toe:

- Art.60 sub 2d 'stipulatiën' moet niet vervangen worden door 'bepalingen' maar door 'verplichtingen'.
- Art.70 sub 4c 'religionis causa' kan vervangen worden door 'vanwege geloof'.

Het slot van 3 maakt duidelijk dat deputaten er niet aan toe zijn gekomen om deze opdracht (zie 1.2. sub g) af te ronden.

4. Uw commissie heeft er moeite mee als onder situaties uit de kerkelijke praktijk genoemd wordt, dat gastrecht wordt gevraagd 'voor langere tijd, wanneer leden van andere kerken om principiële redenen moeite hebben met een avondmaalsviering in de eigen kerk.' Er zou door de betreffende kerkenraad op gewezen moeten worden dat men dan zijn lidmaatschap aan de orde moet stellen bij de eigen kerkenraad. Deputaten hebben aangegeven dat zij geen permanent gastrecht bedoelen.

Er is binnen uw commissie aarzeling bij de door deputaten voorgestelde verruiming van art. 63 sub 5. Nu blijft volgens het rapport van deputaten 'de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin een gast om toegang tot het avondmaal vraagt (...) aan de betreffende kerkenraad.' In de praktijk zal dat betekenen dat aan het signaleerde in de opdracht (zie 1.2. sub d.2), namelijk dat hier in onze kerken heel verschillend mee wordt omgegaan, niets verandert. Slechts krijgt de praktijk zoals die op een aantal plaatsen is, een formulering in de kerkorde.

Na overleg met deputaten stelt uw commissie voor om art. 63 sub 5 aldus te formuleren:

Een kerkenraad kan gasten, die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tijdelijk tot de viering van het avondmaal toelaten wanneer zij:

- a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
- b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan;
- c. bij de kerkenraad vooraf de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te maken.

5. De generale synode van 2001 gaf deputaten opdracht 'de bedoeling van genoemde passage ('behalve in aangelegenheden die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen' art.33 K.O.) vanuit historisch oogpunt in het licht te stellen en met een zodanige formulering te komen, dat de onduidelijkheid op dit punt kan worden weggenomen.' (Acta blz.104)

Uw commissie heeft aarzelingen bij de uitvoering door deputaten van deze opdracht.

Is het juist als deputaten onder 5.7 stellen 'bovendien wijzen de meeste kerkrecht deskundigen in deze richting?' Jansen doet dit niet. Nauta doet het ook niet; het is niet juist om het tegenovergestelde uit het gekozen voorbeeld af te leiden. Te Velde doet het evenmin. Het beroep op Bouwman overtuigt niet. Hij spreekt heel algemeen over 'iemand's persoonlijke zaken of zaken der kerk, die hem afvaardigde.' De terminologie 'in geding zijn' heeft een ruimere betekenis, volgens Van Dale 'voorwerp van bespreking zijn, bij iets betrokken zijn.' Ook uit de andere genoemde termen is niet zondermeer af te leiden dat het Bouwman louter om kerkelijke rechtszaken en geschillen gaat. Deputaten erkennen dat zelf als ze schrijven 'dat wekt de indruk.'

Wat betreft de praktijk in onze kerken (5.5) kan gezegd worden dat het in de voorbeelden 2 en 3 om zaken gaat die het algemeen belang dienen en niet een specifiek 'eigen belang'. Er zijn ook andere voorbeelden te geven:

- Bij de behandeling van een aanvraag van emeritaat wordt de betrokken predikant niet afgevaardigd door zijn kerkenraad. Dat is het logische gevolg van het feit dat een ieder aanvoelt dat hij over zijn aanvraag niet meebeslist.
- Een predikant die mogelijk door de classis zal worden losgemaakt stemt niet mee over zijn losmaking.
- Een ambtsdrager zal niet als afgevaardigde meebeslissen over toestemming aan zijn kerkenraad om hem naar art. 3 K.O. een stichtelijk woord te laten spreken in de gemeente.

Onder 5.7 komen deputaten tot hun voorstel. Zij zijn van mening 'dat er geen dringende reden is om het meestemmen van afgevaardigden aan banden te leggen, behalve daar waar het appèlzaken betreft waar zij zelf bij betrokken zijn.' De formuleringen in deze paragraaf wijzen erop dat deputaten kiezen voor een bepaalde interpretatie van de passage waarom het gaat. Zij stellen dus niet overtuigend 'de bedoeling van genoemde passage vanuit historisch oogpunt in het licht.' Maar wel stellen ze een aanpassing van de tekst van artikel 33 K.O. voor om de onduidelijkheid op dit punt weg te nemen.

Naar de mening van uw commissie betekent hun voorstel een feitelijke inperking van 'de bedoeling van genoemde passage.' Waarom zou bij de voorgestelde formulering in geval van losmaking de betrokken predikant niet afgevaardigd mogen zijn en niet mee mogen stemmen? Er is er immers geen sprake van een appèl, er is geen sprake van een tuchtzaak, en de predikant kan, zich beroepend op art.41 K.O., als afgevaardigde deel uitmaken van de vergadering. Ook (de) andere afgevaardigde ambtsdrager(s) van deze gemeente zou(den) mogen meestemmen. Terwijl zij toch teveel 'partij zijn' om hun hierin stemrecht te geven en hun predikant niet.

Als het probleem is dat geen haarscherpe criteria te ontwikkelen zijn (Te Velde), is het de vraag of dit moet worden opgelost door een zodanige aanpassing van het artikel als deputaten voorstellen. En zullen zich dan geen situaties voordoen waarin het niet zondermeer voor iedereen duidelijk is wie er niet aan de stemming kunnen deelnemen? Met andere woorden: zal de voorgestelde aanpassing wel een afdoende oplossing bieden?

Uw commissie stelt voor om de werkingsfeer van art.33 K.O. niet zo eng te bepalen als in het voorstel van deputaten, maar om door een toevoeging een richting te wijzen. Het gaat om die gevallen dat men 'rechter zou zijn in eigen zaak', maar dat is niet beperkt tot alleen tucht- en appèlzaken. Wij stellen u voor art.33 K.O. (tekst zoals vastgesteld door de generale synode 2001) aldus aan te passen:

Alleen dezen hebben stemrecht, behalve in aangelegenheden die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen, waarbij het in de meeste gevallen zal gaan om tucht- en appèlzaken, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken.

6. Hier gaan deputaten in op de vraag om een principiële en praktische bezinning rond o.a. de losmaking van predikanten. Uw commissie is van oordeel dat de principiële kant van de bezinning te wensen overlaat. Dit maakt weer eens duidelijk dat een grondige bezinning op de gereformeerde ambtsleer zeer noodzakelijk is.

In 6.2.1 vinden we de bezinning op de fundering van het ambt in relatie tot de gemeente. Het een en ander wordt gezegd over de relatie maar we missen het spreken over de fundering. Dat profeten, priesters en koningen uit het volk voortkwamen zal waar zijn. En dat er een verbondenheid is tussen het ambt en de gemeente is duidelijk. Maar wat zegt dit nu over de fundering van het ambt? Wat is de consequentie als door bijzondere omstandigheden de band met een plaatselijke gemeente wordt beëindigd? Valt dan ook het ambt weg? Hoe funderend voor het ambt is de verbondenheid aan een plaatselijke gemeente? Dat is de vraag die moet worden beantwoord.

In het verband van deze bezinning wil uw commissie ook wijzen op de tekst van art.7 K.O. vóór de revisie van 2001. Daarin werd gesproken over een bepaalde gemeente of een bepaald arbeidsveld. De laatste woorden zijn in 2001 geschrapt. Het argument daarvoor was dat dit waarschijnlijk sloeg op de situatie van een rondreizende prediker. Gesteld werd: 'Deze woorden hebben nu hun betekenis verloren. Ook wanneer een predikant in een bepaald arbeidsveld (zending, evangelisatie) werkt, dient er immers sprake te zijn van binding met een bepaalde gemeente.' (Acta blz.377)

Volgens deputaten gaat het in onze bezinning om een principiële punt: Hoe kan iemand predikant zijn zonder dat hij aan een gemeente verbonden is? Naar de gedachte van uw commissie zou dit betekenen dat zoiets als losmaking principiële beschouwd niet kan bestaan. Losmaking zou dan per definitie 'onthefving uit het ambt' betekenen.

Inderdaad kennen wij in ons kerkrecht de verbondenheid van een predikant aan een gemeente. Ook bij art.6 en art.13 blijft een predikant aan een gemeente verbonden. Maar gaat het bij die onmisbare verbondenheid altijd om werkzaamheid in (of in opdracht van) de gemeente, of gaat het om de verantwoordelijkheid van de kerkenraad voor de predikant? Wat betreft het laatste ontstaat bij losmaking een leemte waarin de classis de verantwoordelijkheid gaat dragen voor de betrokken predikant. Het karakter van een classisvergadering maakt al duidelijk dat hiermee een feitelijk onmogelijke situatie geschapen wordt.

Bij 6.2.2 merken wij op dat uitoefening van het ambt geen uitoefening van betaalde werkzaamheden is. Een verhouding zoals van werkgever en werknemer is principiële niet aan de orde.

Predikant is men in de gereformeerde traditie in principe levenslang (art.12). We vinden de verklaring hiervan aanvechtbaar dat dit vanwege de studie zou zijn en de moeilijkheid om nog ander werk te vinden. Het wordt toch niet om die reden aan predikanten verboden om niet dan om gewichtige oorzaken over te gaan tot een andere staat des levens? Naar ons oordeel heeft het alles te maken met het wettig beroepen zijn tot dit bijzondere ambt. Wat deputaten hier naar voren brengen is meer pragmatisch dan principiële. Is het terecht te zeggen dat Paulus 'in deeltijd' dienaar van het evangelie was? Ook tussen aanhalingstekens achten wij deze uitspraak zeer aanvechtbaar in het licht van wat de apostel op meerdere plaatsen over zijn bediening schrijft.

Uw commissie wijst erop dat de conclusie in het rapport zeer voorzichtig geformuleerd en zwak is: 'Vanuit deze lijnen zou het verdedigbaar zijn het principe van de levenslange dienst niet al te strak te trekken.' De opdracht van deputaten was om zich te bezinnen op de relatie tussen de plicht en het recht van de predikanten levenslang de kerken te dienen en de roeping van de kerken hen te onderhouden. Niet 'de plicht en het recht' als genoemd stonden ter discussie, maar de relatie met hun onderhoud door de kerken. De conclusie kan dus beter luiden dat art. 12 niet betekent dat de kerken geroepen zijn een predikant die losgemaakt is levenslang te onderhouden.

In 6.2.3 komen deputaten tot iets dat verder gaat dan wat de synode gevraagd heeft. Gevraagd was bezinning op het recht om een predikant dringend te adviseren over te gaan tot een andere staat des levens. Deputaten menen dat het niet bij adviseren hoeft te blijven, maar dat het zelfs dwingen kan worden. Naast afzetting, die een tuchtmaatregel is, komt dan een maatregel die hetzelfde effect heeft, maar waarbij geen sprake is van tucht. Uw commissie vindt dat dit wel op tucht gaat lijken en acht deze maatregel niet nodig. Zij vindt dat het bij een dringend advies moet blijven. Wordt het dringende advies niet opgevolgd, dan kan er bij een toevoeging aan art.11 K.O., zoals hieronder wordt voorgesteld, toch geen blijvende situatie ontstaan.

Uw commissie stelt voor om aan artikel 12 K.O. toe te voegen:

De classis heeft het recht om in bijzondere situaties opnieuw gehoord het advies van deputaten naar art. 49 K.O. en van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging een predikant dringend te adviseren tot een andere staat des levens over te gaan.

In 6.2.4 vinden we een bezinning op de regels. Met 5.2.3 wordt uiteraard 6.2.3 bedoeld. Het probleem dat in 6.2.4.1 geschetst wordt, is inderdaad een reële probleem: losgemaakte predikanten die geen beroep krijgen. Maar met de stelling dat de positie van een losgemaakte predikant in feite niet anders is dan die van een afgestudeerde theologische student met preekconsent (afgezien van de bevoegdheid van de eerste om Woord én sacramenten te bedienen) heeft uw commissie moeite.

- De predikant is beroepen geworden; de wettigheid van zijn roeping is (volgens deputaten) gebleken uit de concrete roeping door een gemeente; hij is bevestigd in het ambt; hij heeft een lastbrief gekregen om Woord en sacramenten te bedienen in de Christelijke Gereformeerde Kerken; dit (zijn 'radicaal' zoals deputaten het noemen) is hem niet afgenomen. Het probleem is dat hij niet aan een gemeente verbonden is.
- Een afgestudeerde student met preekconsent is een lid dat onder bepaalde voorwaarden tijdelijk een stichtelijk woord mag spreken met het oog op de kennismaking met de kerken. Hij is wellicht nog niet beroepen; hij heeft geen lastbrief gekregen; hij is niet bevestigd; hij bedient in kerkrechtelijke zin het Woord niet; hij is niet bevoegd de sacramenten te bedienen.
- De enige overeenkomst is dat beiden wachten op een beroep.

Het merkwaardige feit doet zich nu voor dat deputaten het probleem 'hoe iemand predikant kan zijn zonder dat hij aan een gemeente verbonden is' willen oplossen door de beroepbaarstelling (!) te termineren. Betrokkene blijft dan gedurende een aantal jaren predikant ('het radicaal' van predikant behouden). Maar na twee of drie jaar houdt dit op en is hij ook niet meer beroepbaar. Uw commissie meent dat het probleem niet is dat hij nog beroepen kan worden, maar dat hij predikant is zonder aan een gemeente verbonden te zijn. Terminering van de bevoegdheden behorend bij het predikantschap acht uw commissie nodig, maar uitgesloten hoeft niet te worden dat iemand na het verstrijken van die termijn toch nog

een beroep krijgt en dat zijn 'inwendige roeping' opnieuw bevestigd wordt door een beroeping door een gemeente. De predikant was toch niet afgezet?

Uw commissie stelt u voor om aan artikel 11 K.O. toe te voegen:

Wanneer een losgemaakte predikant binnen twee jaar geen beroep heeft ontvangen en aangenomen, zal de classis gehoord het advies van deputaten naar art.49 K.O. en eventueel na advies van een onafhankelijke instantie (in ieder geval deputaten voortijdige ambtsbeëindiging) het besluit nemen zijn bevoegdheden verbonden aan het predikantschap in te trekken. In bijzondere situaties – ter beoordeling van de classis – kan deze beslissing ten hoogste één jaar worden uitgesteld. Een uitzondering wordt gemaakt voor predikanten die op het moment van deze beslissing van de classis de leeftijd van 63 jaar hebben bereikt.

Terugkeer in het ambt van losgemaakte predikanten na het hiervoor genoemde besluit is slechts mogelijk met voorkennis en goedkeuring van de classis na positief advies van deputaten naar art.49 K.O.

Ter toelichting: De laatste toevoeging is naar analogie van art.80 sub 1 en 2 K.O. en aangepast aan deze situatie naar analogie van de toelating tot het ambt van predikant (art.4 K.O.).

6.2.5. Bij de hierboven genoemde voorstellen is reeds het volgende verwerkt m.b.t. de voorstellen van deputaten.

M.b.t. art.11 K.O. moet 'of in overweging heeft genomen' vervangen worden door 'en aangenomen'. Uw commissie acht het spreken over 'het radicaal van predikant ontnemen' enigszins verhullend taalgebruik. Het betekent eenvoudig dat iemand datgene wordt ontnomen dat behoort tot de bevoegdheden van een dienaar des Woords.

7. Hier wordt de door deputaten opgestelde instructie aan de synode ter goedkeuring voorgelegd. De instructie keert bij de voorstellen van deputaten niet terug.

Uw commissie aarzelt bij art.3.e in het concept. Welke status krijgen officieel uitgebrachte adviezen van dit deputaatschap in de praktijk? Het is ongewenst dat op de tafel van een mindere vergadering bij voorbaat adviezen komen te liggen namens een meerdere vergadering. Ook willen wij deputaten hier niet mee belasten. Wij stellen u voor art.3.e te schrappen. De hoogleraar kerkrecht, leden van het deputaatschap en anderen kunnen toch wel om advies worden gevraagd en kunnen dat geven. Maar laat het niet de status krijgen van 'het advies van het deputaatschap voor kerkorde en kerkrecht.'

8. Uw commissie kan instemmen met het geven van deze vier opdrachten aan deputaten.

Met de afkorting EVMR wordt de Europese Verklaring van de Rechten van de Mens bedoeld.

Bij 8.3. moet worden bedacht dat contracten voor de rechter een basis kunnen zijn. De beperking moet worden aangebracht 'zolang zij predikant zijn.'

Uw commissie stelt de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren, hen te bedanken voor de geboden bezinning op een aantal vraagstukken en waardering uit te spreken voor hun inzet;
2. aan artikel 11 K.O. toe te voegen:

Wanneer een losgemaakte predikant binnen twee jaar geen beroep heeft ontvangen en aangenomen, zal de classis gehoord het advies van deputaten naar art.49 K.O. en eventueel na advies van een onafhankelijke instantie (in ieder geval deputaten voortijdige ambtsbeëindiging) het besluit nemen zijn bevoegdheden verbonden aan het predikantschap in te trekken. In bijzondere situaties – ter beoordeling van de classis – kan deze beslissing ten hoogste één jaar worden uitgesteld. Een uitzondering wordt gemaakt voor predikanten die op het moment van deze beslissing van de classis de leeftijd van 63 jaar hebben bereikt.

Terugkeer in het ambt van losgemaakte predikanten na het hiervoor genoemde besluit is slechts mogelijk met voorkennis en goedkeuring van de classis na positief advies van deputaten naar art.49 K.O.
3. aan artikel 12 K.O. toe te voegen:

De classis heeft het recht om in bijzondere situaties opnieuw gehoord het advies van deputaten naar art. 49 K.O. en van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging een predikant dringend te adviseren tot een andere staat des levens over te gaan.
4. art.33 K.O. aldus aan te passen:

Alleen dezen hebben stemrecht, behalve in aangelegenheden die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen, waarbij het in de meeste gevallen zal gaan om tucht- en appèlzaken, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken.
5. art.63 K.O. sub 5 aldus aan te passen:

Een kerkenraad kan gasten, die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tijdelijk tot de viering van het avondmaal toelaten wanneer zij:

 - a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
 - b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan;
 - c. bij de kerkenraad vooraf de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te maken.
6. art.70 K.O. sub 2.a. uit te breiden als volgt:

'Bij een gedwongen huwelijk of een voorgenomen huwelijk na een periode van ongehuwd samenwonen' (enz.)

en sub 2.b.1. te wijzigen in: 'Erkent gij gezondigd te hebben tegen het vijfde en het zevende gebod van de wet des Heren?'

7. de voorlopige wijzigingsvoorstellen in een aantal synodale bepalingen over te nemen met de aanvulling uit het commissierapport en deze op te nemen in de K.O.;
8. de instructie voor het deputaatschap vast te stellen met weglating van art.3.e in het concept;
9. deputaten op te dragen een handleiding voor de kerkelijke tuchtprocedure samen te stellen;
10. deputaten een studie-opdracht te verlenen inzake de kerkrechtelijke positie van repatriërende predikanten, die niet binnen redelijke tijd een beroep ontvangen;
11. deputaten onderzoek te laten doen naar de mogelijkheid, dat losgemaakte predikanten voor een bepaalde periode aan een gemeente verbonden kunnen worden;
12. deputaten op te dragen aan de hand van bestaande regelingen een definitieve kerkrechtelijke regeling te ontwerpen voor gemeenten, die overwegen samen te gaan of samen het beroepingswerk ter hand zullen nemen;
13. deputaten op te dragen een nieuwe uitgave van de K.O. voor te bereiden en te doen uitgeven.

Uw commissie stelt u voor over het voorstel van deputaten om de brochure van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) 'Rechtspositie en traktement van de predikant' voortaan als handleiding voor onze kerken te gebruiken, een beslissing te nemen nadat de synode van die brochure kennis heeft kunnen nemen.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 80
Artikel 179

Rapport 4A van commissie 1 inzake het rapport van deputaten kerkorde en kerkrecht

Bij de bespreking van rapport 4 van uw commissie was er slechts gelegenheid voor één vragenronde en de beantwoording van de zijde van de commissie en van deputaten. Wegens tijdgebrek werd u door de preses gelegenheid gegeven buiten de vergadering voorstellen en amendementen in te dienen bij de rapporteur. De commissie werd verzocht deze te verwerken in een nieuw rapport.

Uw commissie heeft opnieuw een ontmoeting gehad met deputaten en met hen de aanpassingen van haar voorstellen besproken.

De volgende voorstellen en amendementen werden door synodeleden ingediend. De amendementen hebben betrekking op de voorstellen in ons rapport 4.

- wijziging en aanvulling van voorstel 2:
 - 'twee jaar' wordt 'vijf jaar'
 - 'Betrokkene blijft vijf jaar beroepbaar met dien verstande dat terugkeer in het ambt' enz.
 - wijziging: 'classis gehoord het advies van deputaten naar art.49 K.O. alsmede van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging'
 - moet classis bij losmaking aparte beslissing nemen inzake beroepbaarstelling? Bepaling hierover opnemen.

(ingediend door J.P. Boiten, mede namens M.J. Oosting en A.C. Uitslag)

- amendementen
 - voorstel 2: 'twee jaar' wijzigen in 'vijf jaar'
 - voorstel 5: 'tijdelijk' te termineren en te vervangen door 'in incidentele gevallen'
 - voorstel 3 weglaten
 (ingediend door J.van Amstel, mede namens J.P. Boiten en A.C. Uitslag)
(2 en 5 mede namens M.J. Oosting)

- amendement op voorstel 4:
 - 'Alleen dezen (de wettige afgevaardigden) hebben stemrecht, behalve in de volgende aangelegenheden:
 - a. tucht- en appèlzaken die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen;
 - b. in alle andere zaken die hun personen in het bijzonder betreffen, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken.'
 (ingediend door J.M.J. Kieviet, mede namens W.N. Middelkoop, G.van Roekel en D. Visser)

- amendement: 5a aanvullen:
 - 'belijdenis des geloofs naar de gereformeerde leer hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren'
 (ingediend door A.C. Uitslag, mede namens J.P. Boiten, W.N. Middelkoop en M.v.d. Sluys)

- amendement: 5b aanvullen:
 - '...en naar het oordeel van de kerkenraad een klaarblijkelijke inzet tonen voor een christelijke levenswandel'
 (ingediend door J.G. Schenau, mede namens W.N. Middelkoop en A.C. Uitslag)

Toelichting: De aanvulling wordt ingegeven door de in mijn ogen noodzakelijke eigen afweging, die een kerkenraad moet kunnen maken bij het al (bijv. na het schrijven van een 'kettters' boek) of niet (bijv. in geval van samenwoning) onder censuur staan van diegenen, die het gastrecht aanvragen. De formulering sluit letterlijk aan bij het rapport van deputaten in hoofdstuk 4.

■ amendement en voorstel

5.c. 'in eigen gemeente onmogelijk avondmaal kunnen vieren;'

d. (huidig c)

12. 'deputaten op te dragen de kerkenraden onder de aandacht te brengen bij de overwegingen rondom het beroepingswerk losgemaakte predikanten niet bij voorbaat te passeren.'

(ingediend door A. Prins, mede namens A. Heystek en P.de Jong)

■ amendementen

toevoegen bij voorstel 5:

d. 'de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin een gast om toegang tot het avondmaal vraagt is aan de betreffende kerkenraad.'

6. vervalt

13. aanvullen met 'op zo kort mogelijke termijn, eventueel in een andere vorm.'

(ingediend door C.van Atten, mede namens J. Bosch en L.C. Buijs)

■ amendement

i.p.v. voorstel 6:

'deputaten op te dragen alsnog een nadere visie te ontwikkelen op het punt van huwelijksbevestiging van samenwonenden'

(ingediend door J.G. Schenau, mede namens J.P. Boiten en W.N. Middelkoop)

■ amendement m.b.t. voorstel 7

Betreft artikel 54 K.O.

Vraag is: Verander artikel 54 K.O. (de kleine letters) niet, maar verander het hoofdartikel zodanig dat het weer luidt zoals het tot de synode van 2001 luidde.

Antwoord preses: Het hoofdartikel kan alleen via een revisieverzoek worden gewijzigd.

Vraag wordt dan: Verander de kleine letters bij artikel 54 niet.

Voorstel: toevoegen aan voorstel 7: 'echter met uitzondering van de voorgestelde wijzigingen in artikel 54.'

Alternatief voorstel:

Artikel 54 als volgt te wijzigen:

Art.1a. Scholen in stand te houden of te stichten die tot grondslag hebben Gods Woord en de drie formulieren van enigheid etc. etc.

Art.1b. Om daar waar nieuwe scholen gesticht moeten worden of daar waar het onderwijs in bestaande scholen van de in het hoofdartikel genoemde grondslag afwijkt en geen verandering ten goede bewerkt kan worden, te komen of mee te werken aan het oprichten van scholen als in het hoofdartikel bedoeld

Art.2 de woorden 'in het bovenstaande artikel' te wijzigen in 'in het hoofdartikel.'

(ingediend door D. Blom, mede namens A. Heystek, P. de Jong, A. Prins en A.J. v.d. Wekken)

■ voorstel

toevoegen aan instructie:

art.3b – het bevorderen van de naleving van de kerkorde door zowel een sturende als een coördinerende functie te vervullen in de toerusting van ambtsdragers en gemeenteleden.

b wordt c, c wordt d enz.

(ingediend door G.van Roekel, mede namens J.van Amstel en A.C. Uitslag)

■ amendement

voorstel 8: de instructie van het deputaatschap vast te stellen. (dus weglating van 'met weglating van art.3.e in het concept')

(ingediend door G.van Roekel, mede namens J.M.J. Kieviet)

■ voorstel en amendementen:

– nieuw voorstel n.a.v. bezinning op naleving:

'deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag hoe de kerkorde dient te zijn samengesteld en te functioneren om voor de kerk van nu een geestelijk instrument te zijn.'

– voorstel 2 en 3: i.p.v. commissie voorstellen van deputaten.

– voorstel 6: schrappen.

(ingediend door D. Visser, mede namens E. Beldman en R.v.d. Kamp)

■ voorstel

'Deputaten op te dragen te voldoen aan opdracht van de generale synode 2001 m.b.t. de appèlprocedure (art.31 K.O.) en duidelijk(er) aan te geven waar een appèl aan moet voldoen en welke termijn in acht genomen moet worden.'

(ingediend door D.A. Pons, mede namens E. Beldman en D. Visser)

- voorstel:

tussenvoegen 12-13:

'deputaten op te dragen te bevorderen dat in kerkelijke besluiten wordt aangegeven binnen welke termijn in appèl kan worden gegaan, dan wel dat in een openbare bekendmaking in de kerkelijke pers deze termijn wordt gepubliceerd.'

(ingediend door E. Beldman en J. Groenewold, mede namens D. Visser)

Toelichting: Veel appèlzaken worden formeel niet ontvankelijk verklaard i.v.m. overschrijding van de termijn. In de Algemene Wet Bestuursrecht staat de verplichting in het besluit tevens aan te geven op welke wijze en binnen welke termijn beroep / bezwaar kan worden gemaakt / ingediend.

Bespreking van deze voorstellen en amendementen

Uw commissie bespreekt hieronder de ingediende voorstellen en amendementen in de volgorde van de commissievoorstellen in rapport 4 en daarna de overige ingediende voorstellen. De onderdelen van de ingediende voorstellen die betrekking hebben op hetzelfde commissievoorstel worden eerst bijeengebracht en met Romeinse cijfers genummerd.

Vervolgens maakt uw commissie u deelgenoot van haar overwegingen. Als dit resulteert in een aanpassing van het voorstel kunt u het voorstel zoals het nu luidt terugvinden onder de lijst voorstellen aan het eind van dit rapport.

- Met betrekking tot commissievoorstel 2:

- 'twee jaar' wordt 'vijf jaar'
- 'Betrokkene blijft vijf jaar beroepbaar met dien verstande dat terugkeer in het ambt' enz.
- wijziging: 'classis gehoord het advies van deputaten naar art.49 K.O. alsmede van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging'
- moet classis bij losmaking aparte beslissing nemen inzake beroepbaarstelling? Bepaling hierover opnemen.

II. 'twee jaar' wijzigen in 'vijf jaar'

III. in plaats van commissie 2 en 3 voorstellen van deputaten.

Voor de helderheid wil uw commissie u er vooraf op wijzen dat de vragen die zijn ontstaan met betrekking tot losgemaakte predikanten die geen beroep krijgen, voortkomen uit het gebruik dat de kerken zijn gaan maken van artikel 11 K.O. Dit artikel bood de mogelijkheid van verplaatsing. De kerken zijn artikel 11 gaan toepassen door predikanten wel los te maken van de ene gemeente, maar ze niet te verbinden aan een ander arbeidsterrein. Gedacht werd dat het beroepingswerk hierin wel zou voorzien. Nu dit niet gebeurt, komen de kerken voor problemen te staan en moet er naar praktische oplossingen worden gezocht. Er zijn al financiële regelingen gemaakt. De bezinning op de problematiek komt er nu achteraan.

Aan het probleem dat er losgemaakte predikanten zijn die geen beroep krijgen, zitten twee kanten. Aan de ene kant kan het niet zo zijn dat deze broeders altijd predikant blijven terwijl ze niet aan een gemeente verbonden zijn. Aan de andere kant mogen we niet uitsluiten dat na langere tijd toch nog een gemeente hen wil beroepen. Het voorstel van uw commissie wil aan beide kanten van het probleem recht doen.

Wat betreft de ingediende voorstellen, uw commissie acht de keus voor 2, 3 of 5 jaar een ondergeschikte zaak. Vijf jaar is naar het oordeel van de commissie lang; twee jaar zijn gauw voorbij zeker als in het beroepingswerk weinig voortgang zit. Gelet op de voorgestelde mogelijkheid om 'in bijzondere situaties' de twee jaar tot drie jaar te verlengen, kiest uw commissie ervoor in alle gevallen van drie jaar uit te gaan en de mogelijkheid van één jaar uitstel te laten vervallen. In verband hiermee wordt 63 jaar gewijzigd in 62 jaar.

Omdat er een misverstand was in de eerste vragenronde vervangt uw commissie nu 'radicaal' door 'titel en bevoegdheden' in plaats van 'bevoegdheden'.

Bij losmaking blijft de betrokken predikant enkele jaren beroepbaar. Na het intrekken van titel en bevoegdheden (zijn radicaal) na de termijn van drie jaar zou hij niet meer beroepen kunnen worden. Omdat uw commissie vindt dat daarvoor wel ruimte moet zijn, heeft zij een aanvulling gegeven op het voorstel van deputaten. De tekst hiervan is in ons nieuwe voorstel anders geformuleerd, zodat duidelijk is dat het initiatief ligt bij een gemeente die deze broeder alsnog als predikant begeert.

I, 2^e en 4^e lid zijn overbodig; het 3^e lid neemt de commissie over omdat het een verbetering is van de formulering.

III wordt door de commissie niet overgenomen.

- Met betrekking tot commissievoorstel 3:

I. Voorstel 3 weglaten

II. Voorstel 2 en 3: i.p.v. commissie voorstellen van deputaten.

Uw commissie neemt hier II over en I dus niet. Uw commissie is overtuigd geraakt dat er een situatie kan zijn waarin iemand niet meer beroepbaar kan worden gesteld, terwijl de maatregel van de tucht niet aan de orde is. In zo 'n uitzonderlijke situatie kan het recht om te adviseren tot een andere staat des levens over te gaan te weinig blijken te zijn als het advies niet wordt opgevolgd. Dan toch beroepbaar stellen met de verwachting of de hoop dat er geen beroep zal komen, zou de kerk onwaardig zijn.

In het voorstel van deputaten zijn enkele tekstuele verbeteringen aangebracht. Naar analogie van het voorstel m.b.t. art.11 K.O. wordt ook hier de grens van 62 jaar gehanteerd.

- Met betrekking tot commissievoorstel 4:
'Alleen dezen (de wettige afgevaardigden) hebben stemrecht, behalve in de volgende aangelegenheden:
b. tucht- en appèlzaken die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen;
c. in alle andere zaken die hun personen in het bijzonder betreffen, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken.'

Uw commissie neemt dit voorstel niet over omdat b bijna dezelfde tekst geeft als het huidige art. 33 met de bijbehorende onduidelijkheid. Uw commissie erkent dat haar voorstel ook een stuk onduidelijkheid laat vanwege de woorden 'in de meeste gevallen'. Toch is uw commissie ervan overtuigd dat artikel 33 meer omvat dat wat met 'tucht- en appèlzaken' wordt aangeduid. Het belangrijkste deel daarvan kan naar het inzicht van de commissie aangeduid worden met 'tucht- en appèlzaken en geschillen'. Om de gewenste duidelijkheid te bevorderen neemt uw commissie daarom het voorstel van deputaten over met toevoeging van de woorden 'en bij geschillen'. Deputaten kunnen zich in deze formulering vinden.

- Met betrekking tot commissievoorstel 5:
I. 'tijdelijk' te termineren en te vervangen door 'in incidentele gevallen'
II. 5a aanvullen:
'belijdenis des geloofs naar de gereformeerde leer hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren'
III. 5b aanvullen:
'...en naar het oordeel van de kerkenraad een klaarblijkelijke inzet tonen voor een christelijke levenswandel'
IV. toevoegen 5c 'in eigen gemeente onmogelijk avondmaal kunnen vieren'
5d (huidig c)
V. toevoegen 5d:
'de eigenlijke toetsing en afweging van de situatie waarin een gast om toegang tot het avondmaal vraagt is aan de betreffende kerkenraad.'

Uw commissie laat het woord 'tijdelijk' dat was bedoeld om te termineren, vallen omdat het ook zou kunnen worden opgevat als een toelating voor een periode. De woorden 'tijdelijk tot de viering van' worden vervangen door 'tot een viering van'.

Bij II, III en V moet worden bedacht dat de beslissing te allen tijde aan de kerkenraad is en daarom gekozen is voor de formulering 'een kerkenraad kan ...' Uw commissie wil in navolging van deputaten de criteria zo sober mogelijk houden.

II neemt uw commissie niet over omdat het in incidentele gevallen ook kan gaan om gasten met wie wel een geestelijke band wordt beleefd maar die geen belijdenis hebben gedaan van de gereformeerde leer (bijv. gasten uit Oost Europa).

III neemt uw commissie niet over omdat dit door de kerkenraad moeilijk kan worden beoordeeld en om de criteria zo sober mogelijk te houden.

IV neemt uw commissie niet over omdat dit samenhangt met het bepaalde ten aanzien van avondmaalsbediening in verpleeghuizen etc.

V neemt uw commissie niet over omdat het al besloten ligt is het voorstel van de commissie.

- Met betrekking tot commissievoorstel 6:
I. voorstel 6 vervalt
II. i.p.v. voorstel 6:
'deputaten op te dragen alsnog een nadere visie te ontwikkelen op het punt van huwelijksbevestiging van samenwonenden'
III. voorstel 6 schrappen.

Uw commissie had de bedoeling om de synode te dienen met haar voorstel, op grond van het feit dat deputaten deze opdracht niet hebben uitgevoerd en van het feit dat een ander deputaatschap in opdracht van de synode zich al op deze materie had bezonnen.

Uw commissie heeft er geen bezwaar tegen dat de bezinningsopdracht alsnog aan deputaten wordt meegegeven.

Uw commissie neemt II over.

- Met betrekking tot commissievoorstel 7:
I. toevoegen aan voorstel 7: 'echter met uitzondering van de voorgestelde wijzigingen in artikel 54.'
II. Alternatief voorstel:
Artikel 54 als volgt te wijzigen:
Art.1a. Scholen in stand te houden of te stichten die tot grondslag hebben Gods Woord en de drie formulieren van enigheid etc. etc.
Art.1b. Om daar waar nieuwe scholen gesticht moeten worden of daar waar het onderwijs in bestaande scholen van de in het hoofdartikel genoemde grondslag afwijkt en geen verandering ten goede bewerkt kan worden, te komen of mee te werken aan het oprichten van scholen als in het hoofdartikel bedoeld
Art.2 de woorden 'in het bovenstaande artikel' te wijzigen in 'in het hoofdartikel.'

Uw commissie acht het niet nodig dat de bepalingen bij artikel 54 gewijzigd worden en neemt daarom voorstel I over. In artikel 54 wordt gesproken over onderwijs in overeenstemming met de leer der kerk. De leer der kerk komt overeen met Gods Woord en de drie formulieren van enigheid. Het kan geen kwaad

om aan te sporen tot instandhouding of stichting van scholen die Gods Woord en de drie formulieren van enigheid tot grondslag hebben. Waar het niet mogelijk is overal scholen met deze grondslag te hebben, blijft toch art. 54 van toepassing 'zoveel zij kunnen hen onderwijs te laten volgen dat in overeenstemming is met de leer van de kerk.'

Eveneens met betrekking tot commissievoorstel 7:

In verband met de door deputaten gemaakte opmerking dat 'religionis causa' (art.70 sub 4c) niet weergegeven kan worden door 'vanwege geloof' en gehoord de toezegging van deputaten dat hiervan wel een omschrijving kan worden toegevoegd, neemt uw commissie dit dankbaar over.

Resumerend (zie ook rapport 4) stellen wij nu voor de voorlopige wijzigingsvoorstellen van deputaten in een aantal synodale bepalingen over te nemen met verwerking van het volgende:

- a. dat art.54 K.O. sub 1 en 2 ongewijzigd blijft;
- b. dat in art. 60 sub 2.d 'stipulatiën' vervangen wordt door 'verplichtingen';
- c. dat aan art. 70 sub 4.c een verklarende omschrijving van 'religionis causa' wordt toegevoegd.

■ Met betrekking tot commissievoorstel 8:

I. toevoegen aan instructie:

art.3b 'het bevorderen van de naleving van de kerkorde door zowel een sturende als een coördinerende functie te vervullen in de toerusting van ambtsdragers en gemeenteleden.'

b wordt c, c wordt d enz.

II. amendement:

'de instructie van het deputaatschap vast te stellen.' (dus weglating van 'met weglating van art.3.e in het concept')

Het is uw commissie gebleken dat art.3b in het concept van deputaten de toerusting bedoelt die ondermeer de naleving van de kerkorde wil bevorderen. Overname van I zou dus betekenen dat de nieuwe artikelen 3b en 3c hetzelfde zouden beogen. Om toch de 'naleving van de kerkorde' in de instructie te noemen stelt uw commissie u in overleg met deputaten voor art. 3b in het concept te laten beginnen met de toevoeging 'het bevorderen van de naleving van de kerkorde door'.

De motivatie van uw commissie om art. 3e weg te laten was, dat gevreesd werd dat men op kerkelijke vergaderingen rechten zou willen ontlenen aan adviezen van dit deputaatschap. Het was uw commissie bekend dat in de afgelopen periode deputaten deze opdracht wel hadden, maar uw commissie meende dat dit nog geen reden was om het in de instructie op te nemen. Uw commissie kan zich goed vinden in wat deputaten over hun adviezen schrijven in 2.4 van hun rapport: 'Daarbij kon niemand die ons benaderde het idee krijgen dat wij een aparte beroepsinstantie binnen de kerken zouden zijn. Want in dat geval zouden wij deputaten art. 49 K.O. (met hun advies) of kerkelijke vergaderingen (met hun besluitvorming) voor de voeten lopen.' Uw commissie neemt na overweging van het een en ander voorstel II over met een toevoeging aan art. 3.e: 'het uitbrengen van kerkrechtelijk advies (zonder dat daar rechten aan kunnen worden ontleend)'.

■ Met betrekking tot commissievoorstel 13:

aanvullen met 'op zo kort mogelijke termijn, eventueel in een andere vorm.'

Uw commissie neemt dit over met een aangepaste formulering.

■ Nieuw voorstel:

'deputaten op te dragen de kerkenraden onder de aandacht te brengen bij de overwegingen rondom het beroepingswerk losgemaakte predikanten niet bij voorbaat te passeren.'

Tegenover de intentie van het voorstel staat uw commissie sympathiek. Uw commissie is echter van mening dat dit voorstel niet kan worden omgezet in een opdracht aan deputaten, maar bij monde van de voorzitter als signaal aan alle kerkenraden in overweging gegeven dient te worden en als zodanig in de kerkelijke pers vermeld.

■ Nieuw voorstel n.a.v. bezinning op naleving:

'deputaten op te dragen zich te bezinnen op de vraag hoe de kerkorde dient te zijn samengesteld en te functioneren om voor de kerk van nu een geestelijk instrument te zijn.'

Uw commissie is van mening dat hier mooie woorden worden gebezigd, maar dat het geen zin heeft deputaten een dergelijke bezinningsopdracht te geven. Ze neemt het voorstel niet over.

■ Nieuw voorstel m.b.t. appèlprocedure:

'deputaten op te dragen te voldoen aan opdracht van de generale synode 2001 m.b.t. de appèlprocedure (art.31 K.O.) en duidelijk(er) aan te geven waar een appèl aan moet voldoen en welke termijn in acht genomen moet worden.'

Uw commissie neemt dit voorstel naar zijn intentie over zonder de verwijzing naar de synode van 2001. Uit de acta blijkt niet dat dit met de gevraagde toevoeging aan artikel 31 K.O. werd bedoeld.

■ Nieuw voorstel m.b.t. appèls:

'deputaten op te dragen te bevorderen dat in kerkelijke besluiten wordt aangegeven binnen welke termijn

in appèl kan worden gedaan, dan wel dat in een openbare bekendmaking in de kerkelijke pers deze termijn wordt gepubliceerd.'

Uw commissie neemt dit voorstel over met de wijziging van 'in kerkelijke besluiten' in 'bij kerkelijke besluiten.' Het hoeft niet in besluitteksten te worden opgenomen. Het kan in een begeleidend schrijven of bij publicatie van besluiten vermeld worden. Deputaten kunnen overwegen een model voor deze vermelding te formuleren en dit op te nemen als bijlage in de kerkorde.

- Het voorstel van deputaten om de brochure van de GKV 'Rechtspositie en traktement van de predikant' als handleiding voor onze kerken te gebruiken.

We stellen vast dat de brochure niet aanwezig is en dat we er dus niets mee kunnen. Bovendien is uw commissie van mening dat deze brochure vanwege de financiële implicaties niet zonder overleg met deputaten financiële zaken als handleiding in gebruik genomen kan worden. Uw commissie stelt u voor bezinning op de rechtspositie van predikanten opnieuw als opdracht aan deputaten mee te geven.

Voorstellen

Uw commissie stelt de synode voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren, hen te bedanken voor de geboden bezinning op een aantal vraagstukken en waardering uit te spreken voor hun inzet;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. aan artikel 11 K.O. toe te voegen:
Wanneer een losgemaakte predikant binnen drie jaar geen beroep heeft ontvangen en aangenomen, zal de classis gehoord het advies van deputaten naar art.49 K.O. alsmede van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging en eventueel na advies van een onafhankelijke instantie, het besluit nemen titel en bevoegdheden verbonden aan het predikantschap in te trekken. Een uitzondering wordt gemaakt voor predikanten die op het moment van deze beslissing van de classis de leeftijd van 62 jaar hebben bereikt.
Als een gemeente een broeder van wie titel en bevoegdheden verbonden aan het predikantschap zijn ingetrokken wenst te beroepen, dient zij een verzoek in bij de classis waaronder de gemeente sorteert. Het beroep kan worden uitgebracht na goedkeuring van de classis met positief advies van deputaten naar art.49 K.O.
4. aan artikel 12 K.O. toe te voegen:
De classis heeft het recht om in bijzondere situaties opnieuw gehoord het advies van deputaten naar art. 49 K.O. en van deputaten voortijdige ambtsbeëindiging een predikant dringend te adviseren tot een andere staat des levens over te gaan.
Daarnaast heeft de classis de bevoegdheid om een predikant, indien dat noodzakelijk is gebleken, uit het ambt te ontheffen. Deze maatregel zal niet genomen worden, indien de betrokken predikant de leeftijd van 62 jaar heeft bereikt. Dan zal hooguit tot losmaking worden besloten.
5. art.33 K.O. aldus aan te passen:
Alleen dezen hebben stemrecht, behalve in tucht- en appèlzaken en bij geschillen die hun personen of kerken in het bijzonder betreffen, opdat ze geen rechter zijn in eigen zaken.
6. art.63 K.O. sub 5 aldus aan te passen:
Een kerkenraad kan gasten, die geen lid zijn van de Christelijke Gereformeerde Kerken, tot een viering van het avondmaal toelaten wanneer zij:
 - a. belijdenis des geloofs hebben afgelegd en derhalve gerechtigd zijn in de eigen gemeente avondmaal te vieren;
 - b. in de eigen gemeente niet onder kerkelijke tucht staan;
 - c. bij de kerkenraad vooraf de wens te kennen geven van het gastrecht gebruik te maken.
7. de voorlopige wijzigingsvoorstellen van deputaten in een aantal synodale bepalingen over te nemen met verwerking van het gestelde in commissierapport 4A en op te nemen in de K.O.;
8. de instructie voor het deputaatschap vast te stellen met de toevoeging aan art. 3.b in het concept van de woorden 'het bevorderen van de naleving van de kerkorde door' (het ontwikkelen enz.) terwijl art. 3.e wordt 'het uitbrengen van kerkrechtelijk advies (zonder dat daar rechten aan kunnen worden ontleend);'
 - a. deputaten op te dragen een handleiding voor de kerkelijke tuchtprocedure samen te stellen;
 - b. deputaten op te dragen m.b.t. de appèlprocedure duidelijk(er) aan te geven waar een appèl aan moet voldoen en welke termijn in acht genomen moet worden;
 - c. deputaten op te dragen te bevorderen dat bij kerkelijke besluiten wordt aangegeven binnen welke termijn in appèl kan worden gedaan, dan wel dat in een openbare bekendmaking in de kerkelijke pers deze termijn wordt gepubliceerd;
10. deputaten op te dragen alsnog een nadere visie te ontwikkelen op het punt van huwelijksbevestiging van samenwonenden;
11. deputaten opnieuw op te dragen zich te bezinnen op de rechtspositie van predikanten;
12. deputaten een studie-opdracht te verlenen inzake de kerkrechtelijke positie van repariërende predikanten, die niet binnen redelijke tijd een beroep ontvangen;
13. deputaten onderzoek te laten doen naar de mogelijkheid, dat losgemaakte predikanten voor een bepaalde periode aan een gemeente verbonden kunnen worden;
14. deputaten op te dragen aan de hand van bestaande regelingen een definitieve kerkrechtelijke regeling te ontwerpen voor gemeenten, die overwegen samen te gaan of samen het beroepingswerk ter hand zullen nemen;

15. deputaten op te dragen een nieuwe uitgave van de K.O. voor te bereiden en te doen uitgeven, eventueel in tijdelijke vorm op zo kort mogelijke termijn.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 81
Artikel 182

Rapport 12 van commissie 6 inzake paragraaf 4.2 van het rapport van deputaten vertegenwoordiging van de kerken

Tijdens het bespreken van het rapport van deputaten vertegenwoordiging der kerken op de eerste synodedag is de opdracht die de vorige synode gaf inzake het maken van een folder over de activiteiten en de daarmee gepaard gaande kosten van alle kashoudende deputaatschappen voor de leden van de kerken aan de orde geweest. Het moderamen heeft toen de vraag aan commissie 6 gesteld dit punt mee te nemen in hun besprekingen en hierover eventueel voorstellen te doen aan de synode.

Het besluit van de generale synode 2001 luidt als volgt: *'deputaten vertegenwoordiging van de kerken op te dragen in overleg te treden met het landelijk kerkelijk bureau, teneinde op een zo kort mogelijke termijn de kerken te dienen met een eigentijdse folder, waarin inzichtelijk wordt gemaakt aan welke doelen de door de omslagen bijeengebrachte gelden worden besteed. Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden gegeven aan die kassen die doorgaans publicitair in de schaduw blijven. Deze folder dient tot de volgende synode voor de kerken en kerkleden beschikbaar te zijn.'*

Uit het rapport van deputaten vertegenwoordiging der kerken blijkt dat aan deze opdracht, om diverse redenen, niet is voldaan. Met deputaten betreft uw commissie dit, temeer daar er binnen de kerken zeker behoefte is aan de gevraagde informatie.

Uw commissie acht het meer in de lijn van deputaten financiële zaken te liggen deze opdracht uit voeren. In artikel 2 bij Bijlage 32 K.O. inzake de instructie van deputaten financiële zaken wordt immers ook het aspect van 'informereren van de kerken, enz.' genoemd. Uw commissie vindt het redelijk deputaten financiële zaken hierbij steun te laten krijgen van ter zake kundige vrijwilligers uit de kerken.

Uw commissie stelt voor het volgende te besluiten:

1. Deputaten financiële zaken op te dragen op zo kort mogelijke termijn de kerken te dienen met een eigentijdse folder, waarin inzichtelijk wordt gemaakt aan welke doelen de door de omslagen bijeengebrachte gelden worden besteed. Daarbij dient in het bijzonder aandacht te worden gegeven aan die kassen die doorgaans publicitair in de schaduw blijven. Deze folder dient tot de volgende synode voor de kerken en kerkleden beschikbaar te zijn. Deputaten zullen bij het uitvoeren van deze opdracht zoveel als mogelijk gebruik maken van ter zake kundige vrijwilligers uit de kerken.

A.J. van der Wekken, rapporteur

BIJLAGE 82
Artikel 186

Rapport 6A van commissie 5 inzake het rapport van deputaten hulpverlening binnen- en buitenland.

Tijdens de bespreking op de synode van rapport 6 van commissie 5 kwam aan de orde welk beleid er door deputaten moet worden gevoerd met betrekking tot de zgn. doorgeefprojecten.

Br. A.J. v.d. Wekken diende een voorstel in en omdat er verschillend werd gereageerd op dit voorstel kreeg uw commissie de gelegenheid om zich nader op dit voorstel te beraden.

Het voorstel luidt als volgt:

'De synode spreekt uit dat deputaten de grootst mogelijke terughoudendheid moet betrachten met het adviseren bijdragen rechtstreeks aan goede doelen over te maken, teneinde het zicht op de geldstroom en de kosten niet uit het oog te verliezen.'

Uw commissie heeft opnieuw met deputaten contact gehad. In een gesprek met hen gaven zij ons te kennen dat zij in de achterliggende periode steeds meer te maken kregen met gemeenten die zelfstandig een project willen steunen. Plaatselijke kerken hebben steeds vaker internationale contacten. Zij informeren bij deputaten of het verantwoord is aan een bepaald project steun te verlenen.

Zo is er voor deputaten een meer adviserende rol gekomen. Zij willen dit doen om gemeenten te helpen. Dit is de afgelopen drie jaren steeds meer het beleid geworden van deputaten. Een reden hiervoor is ook dat zij op deze manier de administratieve kosten zo laag mogelijk willen houden.

Om een gedegen advies te kunnen geven moeten deputaten wel inzage hebben in de financiële verslaggeving van dergelijke projecten.

De eigen projecten presenteren deputaten aan de kerken. Zij mobiliseren daarvoor hun mensen en willen het heel gericht de kerken aanbieden. Daarom willen ze graag dat de synode een omslag vaststelt los van de februaricollecte.

Om de bespreking ter synode te dienen heeft uw commissie ook met commissie 6 contact gezocht. In een gesprek met hen is het onderwerp 'adviesprojecten' besproken.

Bij deze vorm van 'doorgeefprojecten' is er geen zicht op de giften die voor een bepaald project worden gegeven. Het kan zijn dat de kosten die deputaten maken om over een project advies te geven onevenredig hoog zijn in vergelijking met het aantal giften dat er voor wordt gegeven. Er zou een situatie kunnen ontstaan waarbij er sprake is van 100% kosten zonder dat er zicht is op wat het oplevert.

Uw commissie is van oordeel dat het niet de taak van het deputaatschap is om mensen aan te moedigen te geven aan projecten die niet op hun begroting staan. Wanneer dit beleid grotere vormen aan zou nemen, zou het werk van deputaten gaan verschuiven in de richting van een adviesorgaan.

Het beleid van deputaten moet er op gericht zijn om de besteding zoveel mogelijk binnen de begroting te houden. De gemeenten moeten worden opgewekt steun te geven aan de eigen projecten.

Incidenteel kunnen deputaten advies geven aan gemeenten over het steunen van bepaalde projecten die zonder tussenkomst van deputaten kunnen worden gesteund.

Is er sprake van een noodsituatie, dan kunnen deputaten een 'doorgeefproject' organiseren en de binnengekomen giften daarvoor doorgeven. De vorige synode heeft bepaald dat deputaten van die bijdragen 5% mogen aftrekken ter dekking van hun kosten.

Verder heeft uw commissie met commissie 6 van gedachten gewisseld over de voorstellen 4 en 5.

De financiële commissie onderschrijft evenals commissie 5 de wenselijkheid van deze voorstellen. Een andere zaak is of deze verandering verantwoord is en tot de mogelijkheden behoort.

Afgesproken is dat commissie 6 dit in hun bespreking meeneemt en beoordeelt in hoeverre dit kan uitlopen op concrete voorstellen, zodat commissie 5 deze voorstellen laat vervallen.

Uw commissie stelt u voor:

1. deputaten dank te zeggen voor het gevoerde beleid en hun werkzaamheden goed te keuren;
2. de aangegeven tekst onder 'aanvulling' op blz. 9.17/45 toe te voegen op blz. 14 van het deputatenrapport;
3. deputaten op te dragen zo veel mogelijk terughoudendheid te betrachten met het adviseren van gemeenten om bijdragen rechtstreeks aan goede doelen over te maken, ten einde het zicht op de gemaakte kosten en de binnengekomen giften niet uit het oog te verliezen.

J.P. Boiten, rapporteur.

BIJLAGE 83
Artikel 187

Rapport 4A van commissie 5 inzake het rapport van TMO

Uw commissie heeft opnieuw een gesprek gevoerd met deputaten over de beoogde samenvoeging van de deputaatschappen ADMA en HBB.

Deputaten hebben een aanvullende bijlage gemaakt. Deze wordt u hierbij aangeboden. Hierin staat meer informatie over de structuur van het nieuwe deputaatschap. Uw commissie is dankbaar voor deze aanvulling.

Uw commissie heeft met deputaten doorgesproken over de meerwaarde van de samenvoeging. Deputaten wijzen op werkzaamheden die dubbel werden gedaan, zoals het opstellen van een beleidsnotitie. Het denken over beleid moet voortgaan. Wat de beleidsmedewerkers betreft – zij doen werk voor de deputaatschappen gezamenlijk maar ook afzonderlijk. Op zichzelf functioneert het TMO goed maar bij samenvoeging is er toch een laag minder wat betreft het nemen van beslissingen en het dragen van verantwoordelijkheid. De meerwaarde heeft dus te maken met de structuur van het vergaderen en daarnaast ook het bij elkaar brengen van het werk van beide deputaatschappen.

Er is gesproken over de grootte van het nieuwe deputaatschap en of ieder lid een deputaat moet zijn. Ook is de mogelijkheid onder ogen gezien of er een kleiner aantal werkgroepen zou kunnen functioneren.

Deputaten hebben duidelijk gemaakt dat sommigen wel graag in een werkgroep participeren maar geen verantwoordelijkheid willen dragen voor het totale werk van het deputaatschap o.a. vanwege beperkte mogelijkheden. Vandaar dat voor deze constructie van werkgroepen is gekozen. De leden van een werkgroep krijgen een mandaat dat is begrensd door het beleid dat door deputaten is vastgesteld.

Voor elke werkgroep wordt een toegesneden mandaat gemaakt dat zoveel mogelijk aansluit bij de bestaande praktijk. De continuïteit wordt zo gewaarborgd.

De eindverantwoordelijkheid berust bij deputaten beleid en bestuur, zodat elke werkgroep verantwoording van haar activiteiten verschuldigd is aan deze deputaten.

Uw commissie heeft zich laten overtuigen van de goede structuur van dit nieuwe deputaatschap, zodat de bedenkingen die in rapport 4 staan op blz. 916/44, zijn weggenomen. Het is wel de bedoeling dat de voorzitter, secretaris en penningmeester door de Generale Synode worden benoemd.

Geeft de samenvoeging financiële voordelen? In de aanvangssituatie zal dit nog niet zijn te merken, maar er zullen bijv. minder reiskosten zijn te vergoeden en de beleidsmedewerkers zullen meer tijd krijgen voor ander werk omdat er minder vergaderd hoeft te worden. Het aantal fte's zal afnemen en dat geeft een financieel voordeel. Vergelijking van de afzonderlijke begrotingen laat zien dat de nieuwe constructie winst oplevert. Om de voordelen inzichtelijk te maken zou de samengevoegde begroting weer moeten worden uitgesplitst.

Deputaten vragen een expliciete opdracht van de synode om een evaluatie van de nieuwe situatie te maken. Om die te zijner tijd te kunnen beoordelen zal het goed zijn om alle vier bijlagen in de Acta op te nemen.

De nieuwe naam van het deputaatschap kan zijn: deputaten Diaconaat. Hoewel er andere elementen bijgevoegd kunnen worden om relaties en werkvelden aan te geven, maakten deputaten ons duidelijk dat heel het werk onder deze naam valt.

Uw commissie heeft deputaten gewezen op de ontwikkelingen rond de WMO. Deputaten hebben aangegeven dat dit onder hun opdracht valt en dat zij hier aandacht aan zullen schenken.

Hiertoe wil de commissie een aanvulling aanbrengen in punt 4.f. van de instructie zoals die in bijlage 2 wordt voorgesteld.

De nieuwe tekst luidt dan:

'f. zich te bezinnen op de vragen en de consequenties van de maatschappelijke context voor ons kerk en christen zijn, waarbij het met name gaat om vragen rond de verdeling en de kwaliteit van arbeid en welvaart en de daarmee samenhangende veranderende sociale verhoudingen en voorzieningen in Nederland en wereldwijd.'

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van het TMO onder dankzegging goed te keuren;
2. voort te gaan met het onderhouden van contacten met het Generaal Diaconaal deputaatschap van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt;
3. de deputaatschappen ADMA en HBB samen te voegen tot een nieuw deputaatschap diaconaat;
4. voor dit deputaatschap zeven deputaten te benoemen alsmede een voorzitter, secretaris en penningmeester;
5. bijlage 1 in de Acta op te nemen met in achtname van de gemaakte opmerkingen op blz. 9.16/43 en 44 en bijlage 3 ongewijzigd in de Acta op te nemen;
6. bijlage 2 inclusief de aanvulling van de instructie onder 4.f. als beleidsnotitie voor het deputaatschap diaconaat te aanvaarden;
7. bijlage 4 te aanvaarden als een voorlopig werkschema en deputaten op te dragen op de volgende synode een evaluatie te geven van de nieuwe situatie.

J. P. Boiten, rapporteur.

BIJLAGE 84
Artikel 188

Rapport 1B van commissie 1 inzake het rapport van het curatorium van de Theologische Universiteit

In rapport 1A stelde uw commissie u het volgende voor te besluiten:

1. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit op te dragen het reglement voor de Theologische Universiteit (bijl.8 K.O.) en de instructie voor deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit (bijl.9 K.O.) samen te voegen en daarvoor aan de eerstvolgende synode voorstellen te doen;
2. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te verzoeken reeds op de generale synode van 2007 met één rapport te komen.

Naar aanleiding van de bespreking werd ons opgedragen om te trachten in overleg met het curatorium en commissie 6 met een voorstel te komen waarin ook het curatorium zich zou kunnen vinden. Wel staat het curatorium sympathiek tegenover de gedachte om beide deputaatschappen samen te voegen, maar het bezwaar van de zijde van het curatorium tegen bovenstaand voorstel is: dan zet het curatorium een handtekening onder handelingen van deputaten-financieel die zij helemaal niet inhoudelijk beoordeeld heeft, en omgekeerd: het blijven immers tot 2007 nog twee gescheiden deputaatschappen.

Uw commissie is van mening dat dit formeel juist is. Anderzijds geeft het ook precies aan waarom de indieners van het voorstel toe willen naar één deputaatschap met twee secties: opdat beleid en financiën op elkaar worden betrokken. Naar de gedachte van uw commissie zou nu al met de bestaande regelingen in de vorm van overleg tussen de twee zelfstandige deputaatschappen gewerkt kunnen worden op

een wijze die de gewenste nieuwe situatie benadert. Uw commissie heeft haar voorstellen bijgesteld en voorgelegd aan curatorium en commissie 6. Curatoren kunnen zich in deze tussenoplossing vinden, commissie 6 niet. Die wil blijven bij het eerdere voorstel: 'het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te verzoeken reeds op de generale synode van 2007 met één rapport te komen.' Het voorstel van uw commissie luidt:

De synode besluit:

1. de wenselijkheid uit te spreken dat het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit worden samengevoegd tot één deputaatschap;
2. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit de consequenties daarvan te laten onderzoeken en daartoe voorbereidingen te treffen;
3. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit op te dragen een nieuw reglement voor te bereiden ter vervanging van het reglement voor de Theologische Universiteit (bijl.8 K.O.) en de instructie voor deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit (bijl.9 K.O.);
4. het curatorium en deputaten-financieel voor de Theologische Universiteit te verzoeken hun rapporten voor de generale synode van 2007 zoveel mogelijk met elkaar in verband te brengen en gezamenlijk te rapporteren over de opdrachten genoemd onder 2 en 3.

J.W. Schoonderwoerd, rapporteur

BIJLAGE 85
Artikel 191

Rapport 7a van commissie 3 inzake het rapport van deputaten kerkjeugd en onderwijs

Tijdens de bespreking van de rapporten van deputaten en uw commissie zijn een aantal amendementen op het voorstel tot besluit ingediend. Deze amendementen worden hieronder weergegeven met daaraan verbonden het standpunt van uw commissie dienaangaande:

1. *toevoeging bij voorstel 3*: 'voor zover het de organisatorische kant daarvan betreft' (ingediend door P.D.J. Buijs, J. van Amstel en C.A. den Hertog). Uw commissie neemt dit amendement niet over. Het is wenselijk dat het gesprek over de visie op het jeugdwerk een plaats heeft in de onderlinge ontmoetingen van de beide jeugdwerkorganisaties. Het kan toch niet zo zijn dat organisaties die beide vanuit Schrift en belijdenis dienstbaar willen zijn aan de jeugd van onze kerken niet zouden spreken over de visie op het jeugdwerk? Verscheidenheid in visie sluit gesprek niet uit, maar geeft juist reden daartoe met het oog op de dienst aan de kerkjeugd. Daarom acht uw commissie het een taak voor deputaten om het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het werk te bevorderen.
2. *wijziging van voorstel 13*: 'deputaten op te dragen een inhoudelijk leerplan te maken als blijkt dat dit wenselijk en haalbaar is' (ingediend door D. Visser c.s.). Uw commissie neemt de intentie van dit amendement over. Het nieuwe voorstel 13 luidt: 'deputaten op te dragen een inhoudelijk leerplan voor opvoeding en vorming te maken als na een gehouden onderzoek de wenselijkheid en haalbaarheid van het opstellen van een dergelijk leerplan is gebleken'.
3. *toevoeging van een nieuw voorstel (15)*: 'deputaten op te dragen te vragen aan de kerkenraden om te melden wat zij aan het document 'Jeugdwerk binnen de christelijke gereformeerde kerken' hebben gehad en wat zij er mee gaan doen' (ingediend door D. Visser c.s.). Onmiskenbaar kunnen deputaten hun winst doen met reacties uit de kerken. Zij kunnen eveneens de kerkenraden vragen op welke wijze zij het document een plaats geven in (het beleid ten aanzien van) het jeugdwerk. Een expliciet voorstel tot besluit dienaangaande is echter niet nodig. Het aanbieden van het document aan de kerken zal niet gebeuren zonder een uitnodiging tot een reactie. Uw commissie neemt deze toevoeging daarom niet over.
4. *toevoeging van een nieuw voorstel 5*: 'deputaten op te dragen – zich met de jeugdwerkorganisaties te bezinnen op het werk van de jeugdwerkorganisaties, hun eigenlijke taak en een eventuele uitbreiding, en de financiering daarvan; – en de verhouding tussen deputaten en de jeugdwerkorganisaties bij uitbreiding vaststellen. 5 wordt 6' (ingediend door D. Visser c.s.). Uw commissie stemt in met de intentie van dit voorstel. Daarmee wordt uitdrukkelijk verwoord wat ook uw commissie voor ogen staat. Een eventuele uitbreiding van de taak van de jeugdwerkorganisaties heeft mogelijk consequenties voor het werk van deputaten. Daarom is het zinvol dat dan ook wordt gekeken naar de verhouding tussen deputaten en de beide organisaties. Ons nieuwe voorstel tot besluit 5 luidt: 'deputaten op te dragen zich samen met de jeugdwerkorganisaties te bezinnen op het werk van deze organisaties, hun eigenlijke taak, een eventuele uitbreiding daarvan en de daaraan verbonden financiële consequenties. Bij eventuele uitbreiding van de taak moet de verhouding tussen deputaten en de jeugdwerkorganisaties opnieuw worden vastgesteld'. Met het invoegen van dit nieuwe besluit verandert ook de nummering van de volgende besluiten.

Voor het overige voert uw commissie gehoord de bespreking ter synode een enkele wijziging door in het voorstel tot besluit. Dat betreft in de eerste plaats de kwestie van de instructie van deputaten. Uw commissie heeft voorgesteld artikel 3, lid g (betreffende het contact met predikanten naar artikel 6 K.O.) uit bijlage 29 van de kerkorde ongewijzigd te laten. Dat krijgt nu ook een plaats in een afzonderlijk voorstel (11). In de tweede plaats laten wij het tweede gedeelte van lid 3f van ons voorstel vallen. Aanvankelijk hadden wij dat overgenomen uit het overzicht van deputaten. Het opnemen van deze zinsnede over de kerkenraden zou echter een doublure betekenen met artikel 3, lid e van bijl. 29. Daar worden namelijk de

kerkenraden al genoemd. Bovendien sluit op deze wijze het ongewijzigde artikel 6 van bijlage 29 beter aan bij artikel 3, lid f. Kortom: uw commissie stelt voor artikel 3f van de instructie voor deputaten ongewijzigd te laten.

Tijdens de bespreking op uw vergadering bleek er onduidelijkheid te bestaan over de omschrijving van vrij en kerkelijk jeugdwerk door deputaten in hun rapport. Eveneens was het rapport van uw commissie niet helemaal helder op dit punt omdat daarin geen onderscheid werd gemaakt tussen het jeugdwerk in de plaatselijke gemeente en het landelijk georganiseerde jeugdwerk. Daarom nemen wij de passage uit ons rapport dat daarop betrekking heeft terug. Het betreft deze passage: 'Het onderscheid ...een grotere rol speelt'. Dus dan begint de nieuwe alinea met 'Op welke wijze ...' Dan kan de zin die begint met 'Volgens uw commissie ..' direct aan het voorafgaande worden geplakt. Wij stellen ook voor dat de passage uit het deputatenrapport (§ 3.3) op dit punt wordt herzien (zie voorstel 16). Verder deelt uw commissie u mee dat zij het 'Leerplan voor opvoeding en vorming' heeft gezien.

Op grond van het bovenstaande komt uw commissie tot het volgende voorstel tot besluit waarin de wijzigingen cursief zijn gedrukt.

Uw commissie stelt uw vergadering vor

1. de handelingen van deputaten goed te keuren;
2. opnieuw deputaten te benoemen;
3. deputaten opdracht te geven tot het bevorderen van het gesprek tussen de beide jeugdwerkorganisaties over de visie op het jeugdwerk;
4. de bijdrage aan de beide jeugdwerkorganisaties (CGJO en LCJ) tot en met 2007 te verhogen zodat in deze periode de werkzaamheden voortgang kunnen hebben en de jeugdwerkorganisaties passende maatregelen kunnen treffen in verband met het wegvallen van de overheidssubsidies;
5. *deputaten op te dragen zich samen met de jeugdwerkorganisaties te bezinnen op het werk van deze organisaties, hun eigenlijke taak, een eventuele uitbreiding daarvan en de daaraan verbonden financiële consequenties. Bij eventuele uitbreiding van de taak moet de verhouding tussen deputaten en de jeugdwerkorganisaties opnieuw worden vastgesteld*;
6. opdracht te geven aan deputaten tot het doen van voorstellen aan de volgende generale synode met betrekking tot objectieve criteria voor het vaststellen van de bijdragen aan de CGJO en het LCJ;
7. opdracht te geven aan deputaten tot het ontwikkelen van initiatieven om te komen tot regionale bijeenkomsten voor kerkleden die betrokken zijn bij het onderwijs;
8. artikel 1 van de instructie van deputaten (bijl. 29 van de kerkorde) als volgt te wijzigen: 'De generale synode benoemt zeven deputaten 'kerkjeugd en onderwijs';
9. artikel 2 van de instructie van deputaten als volgt te wijzigen: 'Deputaten zijn gerechtigd adviseurs aan te trekken die door hun opleiding en/of dagelijks werk goed georiënteerd zijn in vragen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs'.
10. *artikel 3f van de instructie ongewijzigd te laten*;
11. *artikel 3g van de instructie ongewijzigd te laten*;
12. artikel 3h van de instructie te wijzigen in: '(Tot de taak van deputaten behoort) het ontwikkelen van materialen met betrekking tot jeugd, jeugdwerk, opvoeding en onderwijs';
13. artikel 4 van de instructie als volgt te wijzigen: 'Het contact met de kerkenraden wordt onderhouden door a. het verstreken van algemene informatie omtrent jeugdwerk, christelijke opvoeding en onderwijs; b. het opwekken tot het houden van de jaarlijkse jeugdzondag in september; c. het wijzen op materialen en andere vormen van toerusting.
14. artikel 6 van de instructie te handhaven;
15. *deputaten op te dragen een inhoudelijk leerplan voor opvoeding en vorming te maken wanneer na een gehouden onderzoek de wenselijkheid en haalbaarheid van het opstellen van een dergelijk leerplan is gebleken*;
16. deputaten op te dragen de visie op het jeugdwerk zoals neergelegd in hun werkdocument 'Jeugdwerk binnen de christelijke gereformeerde kerken' verder uit te werken, waar nodig te herzien en aan te bieden aan de kerken.

D.J. Steensma, rapporteur

BIJLAGE 86
Artikel 195

Rapport 12 van commissie 3 als aanvullend rapport bij rapport 2B inzake het rapport van deputaten erediens

Enkele opmerkingen vooraf

In de bijlage bij dit rapport treft u alle ingediende voorstellen (A t/m I) aan. Het leek uw commissie niet nodig dat in de Acta alle voorstellen tot wijziging worden opgenomen. Voorzover het een kort voorstel betreft inzake een wijziging van één van de 'voorstellen tot besluit' is de tekst hieronder ook opgenomen.

Verder zijn we als commissie als volgt te werk gegaan. De voorstellen A. en B. zijn aan deputaten voorgelegd met het verzoek om een reactie daarop. De reden daarvan is dat het voorstellen zijn op a. vele punten, en/ of b. behoorlijk ingrijpend zijn qua tekstuele wijzigingen.

U treft bij deze voorstellen de reacties van deputaten aan.

Vervolgens hebben we als commissie de opmerkingen zoveel mogelijk gerubriceerd. Op grond daarvan (en er wordt verwezen naar de daaraan ten grondslag liggende voorstellen) treft u hieronder een samenvattend overzicht aan van wat uw commissie voorstelt om deputaten op te dragen te wijzigen c.q. aan te vullen in de voorgestelde concept-formulieren. Dat is dus een aanvulling op wat reeds eerder met hen besproken is. Deputaten hadden immers al aangegeven akkoord te gaan met een aantal voorstellen tot wijziging die uw commissie eerder aan deputaten hebben voorgelegd (zie bijlage bij rapport 2 B, p. 9.27/36 t/m 9.27/ 40).

Tenslotte deze opmerking: als we hieronder een voorstel tot wijziging voorstellen dan lijkt het de commissie goed deputaten wel enige vrijheid te geven inzake de precieze formulering om te voorkomen dat het een 'lappendeken' wordt. Iedere schrijver heeft een eigen stijl en het lijkt uw commissie goed dat alles in één stijl geschreven blijft.

We menen de vergadering te dienen met een overzicht per formulier:

Concept-doopformulier I

Voorstellen inzake wijziging/ aanvulling:

- toevoegen het aspect van 'kinderen van de toorn' en het bijbelse grondwoord 'wedergeboorte'

Zie de voorstellen A (sub 1. en 2.), D en E.

- r. 27 te wijzigen:

Zie opm. cie.rapport 9.27/37 sub 4, voorstel A (sub 3).

'Hij belooft ons één te maken met Zichzelf in Zijn dood en opstanding en doet ons zo sterven aan ons eigen 'ik' en doet opstaan in een nieuw leven'.

- de voorgestelde wijzigingen conform Voorstel A. sub. 4, 5, 9 (wijziging werkwoorden), 10 (met: r 20.'kinderen van het verbond')
- een verduidelijking inzake gebruik van Hand. 2: 39 (Voorstel C.) en daarmee in samenhang de zinsnede over het verband tussen 'besnijdenis'en 'doop': iedere gedachte die tendeert naar de vervangingstheologie dient te worden voorkomen. Daarom is een toevoeging wat betreft Hand. 2: 39 een goede zaak.

Voorstel A (sub 7, 8, 9, 10, 11):

Verder heeft uw commissie begrepen dat de hele kwestie van hoofdletters een beslissing is van de neerlandici. Volgens uw commissie dient wel het wederkering voornaamwoord 'zich' met een hoofdletter geschreven te worden.

Het probleem is dat mensen die hoofdletters gebruiken dat doen om uitdrukking te geven aan eerbied voor God. Omgekeerd kan (ook in het licht van de geschiedenis) niet gezegd worden dat het niet gebruiken van hoofdletters per definitie oneerbiedig is. In het kader van 'eigentijdse' formulieren is de gedachtegang van de deputaten niet vreemd om zich aan te passen aan de huidige regels voor de Nederlandse taal. Wel zou het aanbeveling verdienen dat men binnen de kerken in het algemeen zich de vraag stelt of men zich aan wil passen aan de huidige taalregels of vanuit een tot uitdrukking willen brengen van het onderscheid tussen Schepper en schepsel vasthouden aan het gebruik van hoofdletters.

Voorstel A (sub 6):

Het zou inderdaad een groot gemis zijn als deze noties gaan verdwijnen. Uw commissie acht het alléén daarom en alléén dan verantwoord dat deze verwijzingen ontbreken als slechts sprake is van een incidenteel gebruik van een dergelijk formulier. En naar uw commissie begreep is dat de bedoeling van deze concept-formulieren.

Voorstel I.

Dit compleet nieuwe stuk kan aan deputaten ter hand worden gesteld, maar het lijkt uw commissie niet juist om nu een compleet nieuw formulier buiten deputaten om aan de vergadering voor te leggen.

Concept-doopformulier II

Voorstel B dat een aantal voorstellingen tot wijziging bevat (met daarbij het commentaar van deputaten):

A. raadt uw commissie af, dat zou het formulier leger maken.

B. verduidelijkt, dus zeker toevoegen.

C. komt tegemoet aan de bezwaren die vanuit de vergadering naar voren gebracht zijn, dus toevoegen. Overigens is uw commissie van mening dat het commentaar van deputaten hier niet ter zake is. Dogmatische termen zijn niet negatief en hoewel niet alles gezegd kan en hoeft te worden, moet er wel duidelijkheid zijn vanuit het geheel van de Schrift welke hoofdlijnen te trekken zijn in het onderwijs aangaande de doop.

D t/m F, J lijken uw commissie ook geen verbetering.

G. 'in de macht van de zonde zijn' lijkt uw commissie voor minder misverstand vatbaar dan 'door de zonde aangetast zijn'.

H. om uit de moeite die er in de vergadering leeft met de formulering van deze eerste vraag aan de ouders te komen, lijkt de uitdrukking 'in Christus geheiligd zijn' een goede oplossing. Die vraagt uitleg, maar die kan toch gegeven worden?

I. inderdaad klassiek houden (is inclusief de Geest).

Voorstel C b.

- Het wijzigen van ‘worden’ in ‘zijn’ in de eerste doopvraag roept nog meer vragen op ten aanzien van de formulering van deze vraag. Dat raadt de commissie af. Het ‘in Christus geheiligd zijn’ is niet gelijk te stellen aan ‘uit de duisternis getrokken zijn’. Dat maakt het onderscheid tussen schenking (in de belofte) en deelachtigmaking (de vervulling van de belofte) onduidelijk.
- een toelichting bij deze twee typologische aanduidingen is nuttig en dient dus overgenomen te worden.
- De oorspronkelijke zin beantwoordt meer aan de aangrijpende werkelijkheid van het ‘stervende sterven’. Dus dit voorstel niet overnemen.

Voorstel H.

Dit voorstel leidt ertoe dat Concept-doopformulier II nu niet als een ‘Proeve’ de kerk kan binnengaan.

Het is uw vergadering en de commissie duidelijk dat er op minstens twee punten herhaalde keren is gewezen (tijdens de eerste bespreking van dit rapport) die de aanleiding vormen voor het komen tot dit voorstel. Gewezen is op een manco in het onderwijs wat dit formulier geeft ten aanzien van de doodstaat van de mens én (daarmee samenhangend) een te beperkte weergave van de heilsgeschiedenis: die begint niet met de bevrijding uit Egypte. Daar ligt een hele (on)heilsgeschiedenis vóór.

Nu geeft voorstel B (sub C.) in ieder geval een aanzet tot een wegnemen van bovengenoemde bezwaren. Tevens zou een herformulering van de eerste vraag aan de ouders daaraan kunnen bijdragen (dus het ‘in Christus geheiligd zijn’).

Hoewel daar binnen de commissie wel verschillende gedachten leven, zou ze toch gezamenlijk tot dit voorstel willen komen om – indien de genoemde bezwaren door het overnemen van de hierboven vermelde aanvullingen verminderd c.q. weggenomen kunnen worden – ook dit formulier als ‘proeve’ de kerken aan te bieden.

Daarbij speelt op de achtergrond ook mee dat het ook ten aanzien van het gebruik van de door de synode goedgekeurde formulieren helaas zo is dat er al geruime tijd allerlei andere formulieren (die nooit ter tafel gelegen hebben van onze generale synode, maar bijvoorbeeld in de NGK of GKv gebruikt worden) in omloop zijn. Daarmee stuiten we dan opnieuw op het probleem dat al een en andermaal gesignaleerd is: dat hoewel met een ‘gemeen akkoord’ (in dit geval bijv. de art. 58 en 62 K.O.) regelingen zijn aangenomen kerken zich toch de vrijheid veroorloven andere wegen te gaan.

Een vertraging van weer drie jaar door nu een concept af te wijzen zal ertoe leiden dat een aantal kerken zich (uit reactie?) verder zal bewegen op een weg waarin die formulieren gebruikt worden die naar het hen goed denkt te gebruiken zijn.

Concept-huwelijksformulier

Voorstel G.

Uw commissie is van oordeel dat dit inderdaad een verduidelijking is.

Ten aanzien van voorstel F [*voorstel tot besluit*] ‘3’ laten vervallen (immers geen vraag vanuit de kerken, ook geen opdracht), om diezelfde reden ook bij ‘4’ het gedeelte tussen haakjes weg (inzake 2e huwelijk) merkt de commissie op dat ze dit voorstel overneemt, zij het me de kanttekening dan een dergelijk huwelijksformulier wél in het kader zou kunnen passen van alternatieve formulieren voor het bestaande huwelijksformulier. Maar om die reden hoeft het dan ook niet expliciet genoemd te worden.

Voorstel J.

Het eerste deel van het voorstel neemt de commissie niet over, het tweede deel wel.

Voorstellen tot besluit

De commissie stelt de synode voor het volgende te besluiten:

1. de handelingen van deputaten onder dank goed te keuren;
2. de twee concept-doopformulieren en het concept-huwelijksformulier als zodanig vast te stellen (met inachtneming van alle voorgestelde wijzigingen zoals aangegeven in de rapporten 2 B en 12). Deputaten op te dragen:
 - a. die in de vorm van een ‘proeve’ toe te zenden aan de kerkenraden
 - b. de kerkenraden te verzoeken om hun reactie te geven op deze formulieren.
 - c. in hun rapportage aan de generale synode 2007 van deze reacties verslag te doen.
3. overeenkomstig het besluit van de generale synode 2001 (Acta art. 254) verder te werken aan het opstellen van nieuwe formulieren
4. deputaten op te dragen alle zaken die samenhangen met de bundel Schriftberijmingen te behartigen;
5. de studie naar de samenhang tussen de huidige cultuur en de liturgie voort te zetten in samenwerking met andere daartoe geëigende deputaatschappen en/of commissies binnen het geheel van de gereformeerde gezindte (waaronder in ieder geval het deputaatschap Eredienst van de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt));
6. opnieuw deputaten te benoemen.

Bijlage (bij rapport 12 van commissie 3)**Voorstel A. Wijzigingsvoorstellen bij concept-doopformulier I**

- u treft de antwoorden van deputaat J. van Amstel namens deputaten bij iedere wijziging cursief aan.

1. Blz. 12, r. 13: na 'onrein zijn' invoegen: 'en daarom kinderen van de toorn zijn' etc.
Met in de kantlijn een verwijzing naar Ef. 2 : 3.

akkoord

2. r. 16: na de woorden 'het koninkrijk van God ingaan' nieuwe zin toevoegen: 'Christus zegt het zó: 'U moet wederom geboren worden'.
Met in de kantlijn een verwijzing naar Joh. 3 : 7.

Te algemeen gezegd. Dan concreet: 'Jezus zegt tegen Nicodemus:...'. Of zoals voorstel 'Prins': '- de Schrift spreekt ook van wedergeboorte -

3. r. 27 als volgt wijzigen: 'Hij belooft ons te doen delen in de gemeenschap van Zijn dood en van Zijn opstanding, zodat Hij ons doet sterven aan ons eigen' ik 'en ons doet opstaan in een nieuw leven'.

Akkoord, maar dan: '....., en zo ons doet sterven.....'.

4. Blz. 13, r. 1 als volgt wijzigen: 'Nu het bloed van Christus heeft gevloeid, heeft de besnijdenis haar vervulling ontvangen in de christelijke doop'.

Dan wel 2^e regel wegvallen, verder akkoord

5. r. 7: 'nieuwtestamentische' (kleine letter)
r. 11: als volgt wijzigen: 'geroepen tot geloof en levensheiliging'

akkoord

6. In het gebed de volgende aanvullingen/wijzigingen:

De aanspraak als volgt wijzigen:

'Genadige en barmhartige HERE in de hemel,

U hebt door Uw streng oordeel de ongelovige en onboetvaardige wereld met de zondvloed gestraft, en de gelovige Noach met de zijnen door Uw grote barmhartigheid behouden en bewaard. U hebt de verharde Farao met heel zijn leger in de Rode Zee doen verdrinken en Uw volk Israël droogvoets daardoorheen geleid. U hebt ons hierin voorafbeeldingen van de doop gegeven.

Als Uw gemeente' etc.

Bewust in alternatief formulier niet alle facetten verwerken.

7. r. 4: 'hun' i.p.v. 'hen'
'Zich' i.p.v. 'zich'
'Uw Naam' i.p.v. 'uw'

r. 10: 'Uw' i.p.v. 'uw'
r. 13: 'zijn' i.p.v. 'wezen'
r. 14: 'Uw' i.p.v. 'uw'
r. 15: idem
r. 20: idem

beslissing neerlandici: zo weinig mogelijk hoofdletters

8. blz. 14, r. 7: 'Zijn' i.p.v. 'zijn'
r. 8: idem

9. In de vragen de volgende wijzigingen:

1. 'Erkent u' i.p.v. 'gelooft u'
(drie regels verder) 'Gelooft u' i.p.v. 'belijdt u'

(Op deze manier worden er vier woorden in een zekere opbouw gebruikt: erkennen, geloven, belijden en beloven)

Onder vraag 1, r. 5: 'Zijn' i.p.v. 'zijn'

Onder vraag 3, r. 4: idem

Akkoord wat de werkwoorden betreft, de rest is weer zaak van neerlandici

10. In de dankzegging de volgende wijzigingen:

r. 5: 'Uw' i.p.v. 'uw'
r. 6: idem
r. 9: idem
r. 15: idem 2x
r. 17: idem

r. 20 als volgt wijzigen: 'Bewaar hen ervoor dat zij zich van U afkeren en in de handen van de boze vallen, opdat zij niet als kinderen van Uw Koninkrijk verloren gaan'.

Dan liever: '...en niet als kinderen van het verbond verloren gaan'

11. r. 21: 'Uw' i.p.v. 'uw'

r. 24: idem

r. 27: idem

blz. 15

r. 1: 'Uw' i.p.v. 'uw'

r. 2: idem

weer een zaak voor de neerlandici

P.D.J. Buijs
J.M.J. Kieviet
H. Polinder

Voorstel B. Wijzigingsvoorstel inzake concept-doopformulier II

A. weghalen: 'In de brieven van de apostelen...t/m ... zo ook wij in een nieuwe leven zouden wandelen'

B. weghalen: 'dit geheimenis'; daar toevoegen: 'de geheimenissen van het Koninkrijk Gods'

C. Toevoegen na: 'Zo heeft de kerk sinds de dagen van de apostelen ook aan de kinderen de doop be- diend' :

(In kantlijn links) Ps. 51:7 'Bij dit alles mag niet vergeten worden dat de Schriften ons leren dat wij in zonde ontvangen en geboren zijn. De Doop laat ons zien dat wij totale reiniging nodig hebben.

(In kantlijn links) Joh.3:3 Ook leren de Schriften ons: Wij kunnen in Gods Rijk niet komen tenzij wij wedergeboren worden. Maar in de Doop ontvangen we ook het teken en zegel dat God ons wil geven wat Hij van ons vraagt. Daarom worden wij gedoopt in de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

D. Toevoegen na 'en doet ons delen in het heil dat Christus voor ons verworven heeft':

Hij doet ons wedergeboren worden tot een levende hoop.

E. Toevoegen na: 'en gedenken wij onze eigen doop': Zo horen wij in de Doop ook Gods roepstem: Want dan bij het feest van het wassende water, zo roept ons de Vader, de Zoon en de Geest.

F. Weghalen: 'Laten wij ons dan niet schamen.....t/m... en het eeuwige leven. (dus ook de geloofsbelijde- nis) Toevoegen: (Eventueel kan hier een Psalm of lied gezongen worden)

G. Weghalen bij de vragen: 'in de macht van de zonde zijn' ; toevoegen met: door de zonde zijn aange- tast.

H.Weghalen: 'op grond van...t/m....worden getrokken' toevoegen: in Christus geheiligd zijn om [in het licht van zijn verlossing] te leven.

I. Bij doopgebed: toevoegen na : 'in het lichaam van Jezus Christus uw Zoon': en wilt doen delen in de werking, de vrucht en de gaven van de Geest.

J. Na Doopformule: toevoegen: (Eventueel kan hier een Psalm of lied gezongen worden.)

Reactie namens deputaten inzake 'Wijzigingen concept-doopformulier II (C. van Atten)'

A. Waarom een complete tekst uit de bijbel weghalen? Het gaat om een sacramenteel spreken dat we in al zijn directheid moeten laten staan. Dus: jammer als dat weggehaald wordt.

B. Heb ik geen problemen mee.

C. Dit doorbreekt de structuur van dit formulier dat niet vanuit dogmatische termen is opgezet. Moet alles in elk formulier worden gezegd, terwijl er variatie in formulieren beoogd wordt?

D. Die aanvulling vind ik geen verheldering en vraagt ook weer uitleg.

E. Leuk dat er een lied van mij wordt aangehaald, maar ik vind dat hier zeker niet de helderheid van het formulier dienen.

F. Wat zijn de motieven om dit allemaal weg te halen, terwijl het juist heel wezenlijk is? Is niet het Apostolicum van oorsprong een doopbelijdenis? Ik ben dus tegen dat schrappen.

In deputaten hebben we afgesproken dat we regie-aanduidingen zoals 'hier kan gezongen worden etc.' weg zouden laten. Er kan ook nog iets overgelaten worden aan de vrijheid van de liturg.

G. Waarom het niet eens een keer zo zeggen, zoals het nu in het concept staat?

H. Voorstel tot wijziging is geen verheldering. 'Geheiligd' vraagt tegenwoordig om uitleg. Is 'in Christus geheiligd zijn' overigens niet hetzelfde als 'op grond van het lijden en sterven van Christus uit de duisternis zijn getrokken in het licht van zijn verlossing'? Er staat nu in het concept 'uit de duisternis worden getrokken'. Zou wat mij betreft ook 'zijn' kunnen zijn.

- I. Dit gebed is klassiek gehouden, al is gezocht naar een helder taalgebruik. De toevoeging voegt aan helderheid niets toe en doorbreekt het klassieke karakter van dit gebed.
 J. Zie opmerking bij F slot.

Deputaat J. Groenleer

Voorstel C.

a. Doopformulier 1:

Een opmerking bij het volkomen terechte gebruik van de bekende tekst van Hnd. 2: 39: "Voor u is de belofte.....".

Deze tekst geeft altijd weer reden tot de onjuiste gedachte als zou Petrus hier spreken van de gemeente en haar kinderen. Petrus spreekt hier echter van de heilsbeloften van God m.b.t. Israël en die door de besnijdenis als proselieten in Israël waren opgenomen, alsmede voor hun kinderen (zie: Van Eck, J., Handelingen, 58,59; Schneider, G. Die Apostelgeschichte, 250,251).

Voor hen , predikt Petrus, is Gods heilsbelofte in Jezus Messias. Daarin worden betrokken ook allen die "verre zijn....." (vergl. Hnd. 22: 21).

De gelovigen uit de volkeren mogen met hun kinderen delen in Gods heilsbeloften voor Israël.

Is het niet zinvol op enigerlei wijze dit duidelijk te maken in de tekst van het voorgestelde formulier? Dit maakt m.i. de betekenis van het gebruik van deze tekst met het oog op Gods beloften zoveel sterker. Mogelijk:

'Op de Pinksterdag verkondigt Petrus de toegestroomde Joden dat voor hen Gods heilsbelofte is en voor hun kinderen. In die belofte mogen ook de volkeren die verre zijn met hun kinderen delen, zovelen als de Here God erbij roepen zal'.

b. Doopformulier II:

- de 2^e vraag (9.27/17) moet m.i. luiden:
 '...op grond van het lijden en sterven van Christus uit deze duisternis zijn getrokken'. Het gaat immers om de realiteit van Gods heilsbeloften in Jezus Christus. Het is overeenkomstig het 'in Christus geheiligd zijn'. Zie ook 1 Petr. 2: 9.
- de verwijzing naar de oudkerkelijke gegevens van de zondvloed en de doortocht in het doopgebed: Deze terechte verwijzing hangt m.i. in de lucht wanneer daar niet bij wordt aangeduid welke de betekenis daarvan is. Het zijn immers typologische aanduidingen die spreken van redding door het oordeel heen. Daarvan spreekt in oneindig rijkere mate de Doop. Vergelijk het oude doopsformulier ('door hetwelk de Doop beduid werd') en het bestaande formulier ('Gij hebt ons hierin voorafbeeldingen van de Doop gegeven').
 Voorstel:
 'U laat ons in deze reddingen door het oordeel (water) heen op de meest diepe wijze zien wat de Doop is'
- In plaats van : "Geef dat het dit leven dat aan het sterven is prijsgegeven...":
 'Geef dat het dit sterfelijke leven....'

R. van de Kamp

Voorstel D. Concept-doopformulier I:

Na 'zonde onrein zijn': – onder de toorn van God liggen –

Na 'Daarom....algehele reiniging': – de Schrift spreekt ook van wedergeboorte –

Br. A. Prins

Voorstel E. Concept-doopformulier I:

wijzigingen cursief :

'Als nageslacht van Adam zijn we in zonde ontvangen en geboren *en rust Gods toorn op ons*. Job zegt ook: Wie zal een reine geven uit een onreine?

Daarom zegt Jezus dat wij het koninkrijk van God niet kunnen ingaan als we niet opnieuw geboren worden uit water en Geest.

Dit kunnen we onszelf.....etc.

J.W. Schoonderwoerd

Voorstel F. voorgestelde besluiten

'*voorstel tot besluit*' '3' laten vervallen (immers geen vraag vanuit de kerken, ook geen opdracht), om diezelfde reden ook bij '4' het gedeelte tussen haakjes weg (inzake 2^e huwelijk).

D. Quant e.a.

Voorstel G. Concept-huwelijksformulier

Door toevoeging alinea 4 (overeenkomstig.....bevestigd) is overgang naar alinea 5 vreemd.
 'Deze goede gave....' slaat terug op alinea 3.
 Daarom anders: 'Het huwelijk als goede gave van God is door de zondeval.....'

G. van Roekel

Voorstel H. Concept-doopformulier II:

'voorstel tot besluit 2' wijzigen:
 'het eerste concept-doopformulier en het concept-huwelijksformulier als *zodanig* vast te stellen...etc.'

J.M.J. Kieviet, H. Polinder, P.D.J.Buijs

Voorstel I.

Dit betreft een compleet nieuw voorstel voor concept-doopformulier I van de hand van L.C. Buijs.

Voorstel J. Concept-huwelijksformulier

Bij het kopje 'Wederzijdse verplichtingen':
 Na de zin; 'Christus als het hoofd van zijn gemeente heeft zich in liefde voor haar overgegeven' de volgende zin wijzigen als volgt: 'Zo behoort ook de man vol waardering zijn vrouw ... (enz.)'

na de zin 'De gemeente als het lichaam van Christus heeft in eerbied haar Here lief' de volgende zin wijzigen, als volgt: 'Zo behoort ook de vrouw haar man respectvol lief te hebben ... (enz.). Beiden zullen elkaar hoogachten en voor beiden geldt: weest elkaar onderdanig ... (enz.)'

C. van Atten e.a.

BIJLAGE 87
 Artikel 199

**Rapport 8 van commissie 2 inzake het algemene gedeelte van het rapport
 van deputaten evangelisatie**

Bij de behandeling van rapport 5 van commissie 2 zijn twee besluiten nog niet genomen. Het betreft de besluiten 1 en 3.

Betreffende besluit 1 kunnen we u melden dat er contact is geweest met twee deputaten van het deputaatschap kerkorde en kerkrecht. Zij hebben te kennen gegeven geen bezwaar tegen deze opdracht te hebben.

Betreffende besluit 3: de commissie heeft naar aanleiding van de bespreking ter synode opnieuw overleg gehad met deputaten evangelisatie m.b.t. deze opdracht. Uiteindelijk is het vooral de opdracht uit 2001 geweest die de commissie heeft doen besluiten deputaten evangelisatie te verzoeken deze opdracht toch te aanvaarden. Daarbij kon de commissie melden dat drie broeders buiten het deputaatschap zich bereid hebben verklaard medewerking te verlenen aan de uitvoering van deze opdracht. Deputaten verklaarden zich bereid verantwoordelijkheid te nemen voor deze opdracht.

Derhalve stelt uw commissie u voor:

1. deputaten kerkorde en kerkrecht een studieopdracht te verlenen om na te gaan of het mogelijk is een predikant in deeltijd te beroepen, die tevens een werkkring heeft die niet direct verbonden is aan het predikantschap;
3. deputaten evangelisatie op te dragen een inventarisatie, rubricering naar onderwerp en bundeling van bijbels verantwoord studiemateriaal met betrekking tot evangelische stromingen, dat binnen de gereformeerde gezindte beschikbaar is, te maken en die de kerken aan te bieden met het verzoek over de invloed van de evangelische stromingen in de gemeente te spreken.

W.N. Middelkoop, rapporteur

BIJLAGE 88
 Artikel 199

**Rapport 9 van commissie 2 inzake het rapport van deputaten evangelisatie:
 de positie van de zendingsgemeenten en de evangelist**

Uw vergadering heeft een drietal voorstellen gedaan betreffende de positie van de evangelist en de zendingsgemeenten. Deze voorstellen zijn de volgende:

Voorstel Hilbers c.s.:

Een middel om het evangelie te verkondigen is het stichten van zendingsgemeenten.

- a. Een zendingsgemeente is een gemeente die zich op grond van recente missionaire arbeid ontwikkelt tot een zelfstandige gemeente.
- b. Een zendingsgemeente staat onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen. In een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een meer zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruik gemaakt worden van de regelingen van bijlage 52 K.O.
- c. Een zendingsgemeente kan niet eerder als zodanig worden erkend dan na advies van de classis waaronder de verantwoordelijke plaatselijke kerk ressorteert.
- d. Indien een zendingsgemeente in staat is geheel zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan overeenkomstig de bepalingen van art. 38 K.O.
- e. In een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4, lid 6 K.O.
- f. oud d.
- g. oud e ... en de gereformeerde belijdenis
- h. oud f.
- i. oud g.
- j. Na de instituering van de zendingsgemeente kunnen de bijzondere regelingen nog enige tijd gelden, zolang de situatie van de gemeente daarom vraagt.

A.. Hilbers
D.J. Steensma
D. Visser
R. van de Kamp
J. Bosch

Voorstel Boiten c.s.:

Onder zendingsgemeente te verstaan een gemeente die ontstaat uit missionaire arbeid en heengroeit naar een zelfstandig functionerende gemeente.

Gehoord de bespreking op de G.S. de commissie opdracht te geven zich nader te bezinnen op de regelingen met betrekking tot de zendingsgemeenten zoals in het deputatenrapport onder voorstel 2 op bladzijde 31 staat verwoord, er hierbij te betrekken de gegevens uit de beleidsnota van het rapport van deputaten evangelisatie aan de G.S. 2001, zoals staat onder punt 3 op bladzijde 319 en 320 van de Acta G.S. 2001

Ds. J.P. Boiten
Di. Oosting, Schoonderwoerd, Uitslag

Voorstel Quant:

Voorstel 5 commissie

Als volgt lezen:

'deputaten op te dragen om, in goed overleg met deputaten kerkorde en kerkrecht enz.

D. Quant.

Uw commissie heeft met deputaten evangelisatie opnieuw een uitvoerig en goed gesprek gehad. Tevens hebben we advies gevraagd aan twee broeders die deel uitmaken van deputaten kerkorde en kerkrecht inzake de kerkrechtelijke positie van een evangelist.

Evangelist

Uw commissie heeft opnieuw nagedacht over de kerkordelijke positie van de evangelist. Deputaten stellen in hun rapport voor een regeling te treffen naar artikel 4 van de kerkorde (K.O.). Uw commissie was van gevoelen dat artikel 4 K.O. niet zozeer ingaat op de vraag wie nu predikant is, maar welke weg men moet gaan om predikant in onze kerken te kunnen zijn. Artikel 4 leek ons derhalve niet de juiste plaats. Tevens leefde in de commissie de vrees dat de evangelist een soort 'tweederangs' dominee zou worden. De vraag was hoe naar buiten toe het onderscheid duidelijk zou zijn tussen de predikant in volle rechten en de bijzondere dienaar des Woords. De commissie stelde derhalve een regeling voor naar analogie van artikel 3 van de kerkorde. We beseften dat daarmee de sacramentsbevoegdheid een probleem bleef.

Ook over artikel 8 van de kerkorde is gesproken. Dat opent echter de weg naar een dienaar des Woords in volle rechten, die gerechtigd is om in alle gemeenten voor te gaan en die ook na vertrek uit de gemeente zijn ambt behoudt.

Geconcludeerd moet worden dat waar je in de kerkorde de evangelist ook een plaats geeft, het altijd enigszins wringt. Er moet gezocht worden naar de plaats die het beste past.

Uw commissie is, zich buigend over het voorstel van deputaten, steeds meer tot de overtuiging gekomen dat artikel 4 K.O. een goede weg is. Enerzijds wordt de evangelist gezien als een dienaar des Woords. Daarbij past dat de evangelist derhalve ook sacramentsbevoegdheid krijgt. Tegelijkertijd dient benadrukt te worden dat het een 'bijzonder' dienaar des Woords is. Dit bijzondere onderscheidt hem van de andere dienaren des Woords. Het bijzondere blijkt uit de andere studievereisten, het gebonden zijn aan één gemeente en de tijdelijke bevoegdheid. Wanneer een evangelist vertrekt uit de zendingsgemeente is hij zijn

bevoegdheden kwijt. Wel kan hij deze via een nieuw traject weer ontvangen als hij in een andere plaats opnieuw als evangelist wordt aangesteld.

Deputaten hebben ter omschrijving van de bekwaamheden van een evangelist gebruik gemaakt van de omschrijving in artikel 8 K.O. betreffende de singuliere gaven. Aangezien de evangelist naar artikel 4 K.O. gezien moet worden als een bijzonder dienaar des Woords, lijkt het ons juister om aan te sluiten bij het onderzoek zoals dat genoemd wordt in artikel 4 K.O.

Wanneer een evangelist uit een classicaal ressort vertrekt en in een andere classis van onze kerken als evangelist werkzaam zal zijn, lijkt het ons wenselijk dat deze classis contact opneemt met de classis waar destijds het toelatingsonderzoek plaatshad. De andere classis kan dan besluiten of ze een nieuw onderzoek geheel of gedeeltelijk nodig acht.

Uw commissie vindt het belangrijk dat niet alleen bij de aanstelling van een evangelist de classis betrokken is, maar dat ook bij vertrek van een evangelist de kerkenraad en classis beide betrokken zijn.

Om duidelijk onderscheid te hebben tussen de predikant en de evangelist stelt uw commissie voor te spreken over 'de evangelist naar artikel 4 K.O.'. Hiermee is meteen ook het verschil aangegeven tot anderen die als evangelist werkzaam zijn en niet dezelfde bevoegdheden hebben.

Nu we een regeling naar artikel 4 K.O. voorstellen, vervalt ook het voorstel voor een studieopdracht over de sacramentsbevoegdheid. Daarmee kan ook het voorstel van ds. Quant vervallen.

Zendingsgemeenten

Zowel het voorstel Hilbers als Boiten maakt duidelijk dat een regeling voor zendingsgemeenten niet moet wachten tot over drie jaar. Uw commissie was van mening dat een betere omschrijving en afbakening van het begrip zendingsgemeente nodig was voordat een regeling getroffen kon worden. Na een verandering van de definitie, waarbij dankbaar gebruik gemaakt is van de voorstellen van de predikanten Hilbers en Boiten, stellen wij u een regeling voor. Daarmee voldoen we aan het voorstel van ds. Boiten. Het voorstel van ds Hilbers is voor een groot gedeelte overgenomen.

In de definitie is het woord 'gemeente' vervangen door 'gemeenschap van gelovigen'. Het is denkbaar dat een groep gelovigen, die nog geen gemeente heeft gesticht, contact zoekt met een christelijke gereformeerde kerk. In de definitie van deputaten was sprake van 'een gemeente die reeds ontstaan is'. In de definitie die we u voorstellen, is gekozen voor 'een gemeenschap van gelovigen die ontstaat uit missionaire arbeid'. Er kunnen immers ook kerken zijn die in de omgeving een zendingsgemeente willen stichten. Dat de gemeente zowel ontstaan is uit missionaire arbeid als zelf ook missionair zich inzet, geeft het onderscheid aan met een nieuwe gewone wijkgemeente. Daar start men immers met gemeenteleden die daar wonen. In een zendingsgemeente gaat het om mensen die recent tot geloof zijn gekomen.

In de voorstellen voor de tekst van artikel 21 K.O. hebben we toegevoegd dat een kerkenraad, die het verzoek krijgt om met een zendingsgemeente contact aan te gaan, advies vraagt aan de classis. Kan een kerkenraad geen medewerking verlenen, dan zal via de classis bezien worden of het mogelijk en/of wenselijk is dat een andere kerk uit het ressort het contact aangaat.

Nu er in de synode een besluit is genomen over wijziging van de tekst van artikel 69 K.O., is het niet meer nodig over de liedkeuze een apart artikel op te nemen.

Tenslotte stellen we u voor deputaten evangelisatie op te dragen de regelingen te evalueren. In de praktijk kunnen immers knelpunten ontstaan. Derhalve is dit als voorstel 6 opgenomen bij de voorstellen tot besluit.

De commissie stelt u voor:

1. de handelingen van deputaten goed te keuren en hen hartelijk te danken voor het vele werk dat is verricht;
2. opnieuw deputaten te benoemen
3. aan de tekst van art. 21 K.O. toe te voegen:

'Een middel om het evangelie te verkondigen is het stichten van zendingsgemeenten.

 - a. een zendingsgemeente is een gemeenschap van gelovigen die ontstaat uit missionaire arbeid, die zich ontwikkelt tot een zelfstandig functionerende gemeente en die zichzelf ook weer toewijdt aan missionaire arbeid;
 - b. een zendingsgemeente staat onder verantwoordelijkheid van de kerkenraad die het initiatief tot missionaire arbeid heeft genomen, of onder verantwoordelijkheid van een andere, door de classis aan te wijzen, kerkenraad;
 - c. wanneer een gemeenschap van gelovigen contact zoekt met een christelijke gereformeerde kerk, zal de kerkenraad, alvorens deze een besluit neemt, advies inwinnen bij de classis;
 - d. in een ordelijk proces groeit de zendingsgemeente toe naar een zelfstandig functioneren. In dit proces kan gebruik gemaakt worden van de regelingen van bijlage 52 K.O.;
 - e. indien een zendingsgemeente in staat is zelfstandig te functioneren, kan tot instituering worden overgegaan in overeenstemming met de bepalingen van art. 38 K.O.;
 - f. in een zendingsgemeente kunnen Gods Woord en de sacramenten bediend worden door evangelisten zoals bepaald in art. 4, lid 6 K.O.;
 - g. een zendingsgemeente komt minstens eenmaal per zondag samen in een eredienst zoals bedoeld in art. 64 K.O.. In andere samenkomsten – bij voorkeur op zondag – zal aandacht gegeven worden aan het onderwijs in de gereformeerde leer en de gereformeerde belijdenis;
 - h. na de instituering van de zendingsgemeente kunnen de bijzondere regelingen van kracht blijven zolang de situatie van de gemeente daarom vraagt en de classis dit wenselijk acht.'
4. met betrekking tot evangelisten in zendingsgemeenten te besluiten in de beschrijving van de positie en bevoegdheden van de evangelist in zendingsgemeenten aan te sluiten bij art. 4 K.O., middels het toevoegen van een nieuw lid 6.

5. de tekst van art. 4 nieuw lid 6 als volgt vast te stellen:

'In zendingsgemeenten (zie art. 21 K.O.) kan aan een evangelist het recht worden verleend alle dingen te doen die behoren bij zijn specifieke taak en voortvloeien uit zijn positie als 'bijzondere dienaar des Woords'. Deze 'evangelist naar artikel 4 K.O.' zal zich inzetten als pionier en opbouwwerker voor het stichten en opbouwen van zendingsgemeenten. Betreffende deze evangelist is bepaald:

 - a. deze evangelist wordt benoemd door de kerkenraad, die verantwoordelijk is voor het werk ten dienste van de zendingsgemeente. De aanstelling geschiedt in een dienstverband volgens de regeling voor kerkelijk werkers van het Landelijk Dienstenbureau.
 - b. Benoeming en bevestiging van deze evangelist vinden plaats nadat gebleken is,
 - dat hij de gaven heeft ontvangen van het inzicht in de Heilige Schrift;
 - dat hij inzicht heeft in de leer van de kerk en de belijdenisgeschriften;
 - dat hij inzicht heeft in de regering van de kerk;
 - dat hij de bekwaamheid heeft om Gods Woord te verkondigen;
 - dat hij vol is van geloof en van de Heilige Geest en zich geroepen weet tot het werk van een evangelist.
 - c. Om te kunnen worden benoemd als evangelist naar artikel 4 K.O. is minimaal een afgeronde HBO-opleiding theologie noodzakelijk. Bij kandidaten met een opleiding op HBO-niveau dient een aanvullende vorming op het gebied van geloofsleer, homiletiek en kerkrecht overwogen te worden. Bij kandidaten met een universitaire opleiding kan een gerichte verdere missionaire vorming gewenst zijn. De kerkenraad, die de evangelist aanstelt, beslist welke aanvullende opleiding en verdere vaardigheden voor de uitoefening van zijn taak noodzakelijk zijn. Dit geschiedt in overleg met de classis.
 - d. Alvorens over te gaan tot de bevestiging van de evangelist naar artikel 4 K.O., verzoekt de kerkenraad de classis om hem te onderzoeken naar analogie van het bepaalde in art. 4 lid 3a K.O.. De kerkenraad zal niet eerder tot zijn bevestiging overgaan dan dat de classis hiervoor toestemming heeft verleend.
 - e. De bevoegdheden van deze evangelist vervallen op het moment dat zijn dienstverband beëindigd wordt.
 - f. Een evangelist naar artikel 4 K.O. kan zijn dienstverband beëindigen na goedkeuring van de kerkenraad en de classis.
 - g. Wanneer een evangelist naar artikel 4 K.O. wordt benoemd in een ander classicaal ressort, kan de classis waarheen hij vertrekt bepalen of een (gedeeltelijk) onderzoek opnieuw nodig is. De classis besluit hierover na overleg met de classis waaruit hij vertrekt.'
6. deputaten op te dragen de generale synode van 2007 te dienen met een evaluatie aangaande de regeling van de zendingsgemeenten en de evangelist naar artikel 4 K.O.
7. deputaten op te dragen het rapport 'Gelijkschakelen of inschakelen' (bijlage 3) aan de kerken ter beschikking te stellen, met inachtneming van de wijzigingen die voortvloeien uit de besluitvorming van deze synode.

W.N. Middelkoop, rapporteur

Register

De cijfers tussen haakjes wijzen op de bladzijden van de bijlagen

A

Acta van de generale synode 2001: art. 10
Appel: zie bezwaarschriften
Archieven, kerkelijke –: art. 147; bijl. 65 (587), 66 (590)

B

Begrotingen: zie financiële zaken
Benoemingen, lijst van: art. 190, 207
Bezwaarschriften
 – algemeen: art. 21
 – revisieverzoek inzake synodebesluit vrouw en ambt: art. 96; bijl. 43 (441), 44 (443)
Bijbelvertaling: art. 64, 137, 174; bijl. 29 (341), 59 (538), 77 (659)
Bijstand en advies: zie onderlinge bijstand en advies

C

Classis, overgang naar andere classis: art. 27
Contactorgaan Gereformeerde Gezindte: zie eenheid
Correspondentie, met buitenlandse kerken: zie kerken
Curatorium: zie Theologische Universiteit

D

Diakenen, plaats van: zie diaconale en maatschappelijke aangelegenheden
Diaconale en maatschappelijke aangelegenheden (ADMA):
 – deputatenrapport: art. 155; bijl. 68 (592), 69 (615)
 – brief classis Apeldoorn: art. 157; bijl. 70 (616), 71 (622)
 – tweemoderaminaoverleg: zie hulpverlening binnen- en buitenland
Dienstenbureau: art. 146; bijl. 63 (578), 64 (584)
Dovenpastoraat: zie gezondheidszorg

E

Eenheid, van de gereformeerde belijders in Nederland
 – algemeen: art. 115; bijl. 30 (347), 33 (395)
 – Contactorgaan Gereformeerde Gezindte (COGG): art. 85; bijl. 30 (347), 33 (395)
 – Gereformeerde Bond in NHK: art. 82, 83; bijl. 30 (347), 33 (395)
 – Gereformeerde Gemeenten: art. 114; bijl. 30 (347), 33 (395)
 – Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt): art. 69, 70, 84, 112; bijl. 30 (347), 31 (384), 32 (388), 49 (494)
 – Hersteld Hervormde Kerk: art. 113; bijl. 30 (347), 33 (395)
 – Nederlands Gereformeerde Kerken: art. 75, 91; bijl. 30 (347), 33 (395), 42 (440)
Emeritikas: art. 49; bijl. 18 (246), 19 (260)
Eredienst, deputaten –: art. 45, 158, 162, 195; bijl. 16 (225), 17 (243), 73 (627), 86 (687)
Evangelisatie:
 – algemeen: art. 58, 111, 199; bijl. 25 (274), 26 (329), 48 (493), 87 (693)
 – zendingsgemeenten en evangelist: art. 120, 199; bijl. 25 (274), 50 (497), 88 (693)

F

Financiële zaken
 – begrotingen van deputaatschappen: art. 206
 – financiële regeling zieke predikanten: zie predikanten
 – minimum-bijdragen van de kerken: art. 206
 – rapport deputaten: art. 206
 – reiskostenvergoeding: art. 12
 – totaal financieel beleid: art. 28; bijl. 2 (176)
 – publiciteit: art. 182; bijl. 81 (683)

G

Generale synode 2001
 – Acta: art. 10
 – rapport moderamen: art. 39
Generale synode 2004
 – afgevaardigden: art. 3
 – art. 43 K.O.: art. 209
 – bidstond: blz. 31
 – commissies van onderzoek en rapport: art. 18
 – dankwoorden: art. 210
 – instemming met de belijdenis: art. 7
 – lastbrieven: art. 3
 – moderamen: zie moderamen
 – opening: art. 1, 2

- preadviseurs: art. 5
- quaestor: zie quaestoraat
- sluiting: art. 210, 211
- sluitingsdatum ingekomen stukken: art. 14
- telegram H.M. de Koningin: art. 16, 25
- toespraken:
 - preses: art. 6
 - ds. A.J. van Zijlkom: art. 69
 - ds. C.T. de Groot: art. 74
 - ds. G.D. Kamphuis: 82
 - ds. Pangloli: art. 105
 - ds. Nefefe: art. 105
 - ds. C. Pronk: art. 124
 - prof. dr. D. Mackay: art. 124
 - dr. Ho Jin Jun: art. 124
 - ds. McDonald: art. 130
 - ds. Frazer: art. 144
- vergadertijden: art. 15
- verslaggeving 'De Wekker': art. 13
- Generale synode 2007**
- roepende kerk van: art. 208
- Gereformeerde Bond in PKN:** zie eenheid
- Gereformeerde Gemeenten:** zie eenheid
- Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt):** zie eenheid
- Gezagsrelaties,** klachtencommissie inzake misbruik pastorale en/of kerkelijke –: zie klachtencommissie
- Gezondheidszorg:** pastoraat in de –: art. 78; bijl. 36 (404), 37 (411)

H

- Huishoudelijke Regeling:** art. 17
- Hulpverlening,** – in binnen- en buitenland
- rapport deputaten: art. 168, 186; bijl. 74 (632), 75 (655), 82 (683)
- tweemoderaminaoverleg: art. 169, 187; bijl. 68 (592), 76 (657), 83 (684)

I

- Instructies:**
 - 8.01: gebruik van [NBV]: zie bijbelvertaling
 - 8.02: verzekering financieel risico bij arbeidsongeschiktheid predikanten: zie predikanten
 - 8.03: kerkvisitatie: zie kerkvisitatie
 - 8.04: kerkelijk werker: zie kerkelijk werker
 - 8.05: gebruik van [NBV]: zie bijbelvertaling
 - 8.06: arbeidsongeschiktheid predikanten: zie predikanten
 - 8.07: terugkeer van geëmeriteerde predikanten in actieve dienst: zie predikanten
- International Conference of Reformed Churches:** art. 125, bijl. 51 (499), 52 (507)
- Israël,** Kerk en –: art. 90; bijl. 40 (416), 41 (439)

J

- Jaarboek:** art. 40; bijl. 14 (222)

K

- Kerkelijke verhoudingen**
 - Bezinning
 - Kerken binnenland: zie eenheid
 - Kerken buitenland: zie kerken
- Kerkelijk lied:** art. 45, 158; bijl. 16 (225), 17 (243), 72 (623)
- Kerkelijk werker:** art. 54, 57; bijl. 24 (273)
- Kerken,** correspondentie met de buitenlandse –: art. 125
- toespraken: zie generale synode
- Kerkjeugd en onderwijs:** art. 140, 191; bijl. 60 (541), 61 (574), 85 (686)
- Kerkorde en kerkrecht:** art. 175, 179; bijl. 78 (661), 79 (673), 80 (677)
- Kerkvisitatie:** art. 41; bijl. 15 (223)
- Klachtencommissie,** – inzake pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties: art. 59; bijl. 27 (330), 28 (339)

L

- Landelijk Kerkelijk Bureau:** zie Dienstenbureau
- Liturgische formulieren:** art. 162, 195; bijl. 16 (225), 73 (627), 86 (687)

M

- Militairen:** geestelijke verzorging van de –: art. 38; bijl. 11 (215), 12 (219)
- Minimum-bijdragen van de kerken:** zie financiële zaken
- Misbruik,** – van pastorale en andere kerkelijke gezagsrelaties: zie klachtencommissie

Moderamen:

- generale synode 2001: art. 39; bijl. 13 (220)
- verkiezing van het –: art. 4

N

Nederlands Gereformeerde Kerken: zie eenheid

O

Onderlinge bijstand en advies: art. 131; bijl. 54 (511), 55 (525)

Onderwijs: zie kerkjeugd en onderwijs

Overheid, contact met de –: art. 135; bijl. 56 (526), 57 (535)

P

Pastoraat in de gezondheidszorg: zie gezondheidszorg

Predikanten

- financiële regeling langdurig zieke predikanten: art. 50; bijl. 20 (261)
- arbeidsongeschiktheid predikanten: art. 51; bijl. 21 (262)
- predikantstraktementen: zie financiën
- terugkeer van geëmeriteerde predikanten in actieve dienst: art. 51; bijl. 21 (262)
- vertrouwenscommissie predikanten: zie vertrouwenscommissie
- verzekering financieel risico bij arbeidsongeschiktheid predikanten: art. 50; bijl. 20 (261)
- voortijdige ambtsbeëindiging: zie voortijdige ambtsbeëindiging

Q**Quaestoraat**

- benoeming quaestor: art. 11, 26

R

Radio- en televisiediensten: art. 89; bijl. 38 (413), 39 (416)

S

Studiefonds: art. 36, 136; bijl. 7 (205), 8 (207), 58 (537)

T**Theologische Universiteit**

- curatorium van de –: art. 29, 34, 60, 148, 188; bijl. 3 (177), 4 (195), 67 (592), 84 (685)
- deputaten-financieel van de –: art. 35, 136, 148, 188; bijl. 5 (198), 6 (203)
- opvolging prof. J.W. Maris: art. 33
- studiefonds: zie studiefonds

Tweemoderaminaoverleg: zie hulpverlening binnen- en buitenland

V

Varenden, geestelijke verzorging van de –: art. 37; bijl. 9 (208), 10 (214)

Vertegenwoordiging van de kerken: art. 17; bijl. 1 (174)

Vertrouwenscommissie predikanten: art. 98

Voortijdige ambtsbeëindiging predikanten: art. 52; bijl. 22 (263), 23 (272)

W

Wekker, De: art. 76; bijl. 34 (399), 35 (403)

Z**Zending,** buitenlandse –

- algemeen: art. 106, 110, 145; bijl. 46 (489), 47 (492), 62 (578)
- toespraken: zie generale synode

Ziekenhuispastoraat: zie gezondheidszorg

